

Zazaca - Türkçe Sözlük

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

R. Hayıg

B. Werner

Zazaca - Türkçe Sözlük

ve

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

(Çermik - Çüngüş - Siverek - Gerger Bölgeleri)

Rosan Hayıg

Brigitte Werner

tarafından hazırlanan Giriş ve Eklerle

Katkıda Bulunanlar:

İbo W. (ön kapak fotoğrafı)
Mustafa Karabulut (arka kapak fotoğrafı)
Christian Rammer (harita, sayfa 11)
Dilek Esmer (çizim, sayfa 13)
Yılmaz Tuncay (resimler, sayfa 15)

© Rosan Hayıg & SIL International, 2012

ISBN 978-975-8277-43-8

Vêjiyaişê Tiji / Tij Yayınları
Gümüşpala Mah. Güzelbakan Sok. No: 26/2
Avcılar-İstanbul / Türkiye

Bu sözlüğü Türkiye içinde ya da dışında edinmek için, iletişim:
tjyayincilik@gmail.com ; rosanhayig@hotmail.de

Bu sözlüğün giriş ve eklerini İngilizce versiyonunu edinmek isterseniz, iletişim:
forum-dimli@gmx.net

Vêjiyaişê Tiji / Tij Yayınları
jü dezgê de
“Dersim Turizm, Basın-Yayın
ve Müzik Üretim San. Tic. Ltd. Şirketi” yo.

Zazaca - Türkçe Sözlük

ve

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

(Çermik - Çüngüş - Siverek - Gerger Bölgeleri)

Rosan Hayıg

Brigitte Werner

tarafından hazırlanan Giriş ve Eklerle

Amca Oğullarım
Ebubekir Pamukçu
ve Mahmut Pamukçu'nun anısına.

İçindekiler

Önsözler	9
Harita: Zaza Dilini Konuşan Yerleşim Yerleri	11
Çizim: Çermik Görüntüleri	13
Resimler: Çermik'in Sokakları	15
Kısaltmalar	17
Giriş	19
1. Konuşulan Bir Dil Olarak Zazaca	19
2. Dil Ailesi ve Dil Adları	19
3. Diğer Dillerden Alınan Sözcükler	20
4. Zazaca Alfabe	20
5. Alfabetik Sıralama	22
6. İmla Kuralları	22
7. Sözlüğün Yapısı	24
Zazaca – Türkçe Sözlük	27
Türkçe – Zazaca Sözcük Listesi	319
Ek 1: Yararlı Cümleler	419
Ek 2: Sözcük Türü	421
1. İsimler	421
2. Zamirler	423
3. Fiiller	426
4. Niteleyiciler	433
5. Zarflar	435
6. Ön Edat ve Arka Edat	436
7. Bağlaçlar	437
8. İlgeçler	437
9. Ünlemler	437
Ek 3: Tamlama	439
1. İki Farklı Sözcüğün Birleşimi	439
2. İkileme	441
Ek 4: Türetme Ekleri	443
Kaynakça	445

Rosan Hayıg

1964 yılında Diyarbakır'ın Çermik kazasının Budaran (Pamuklu) köyünde doğdu.

1981 yılında Almanya'da yaşayan anne, baba (Ramazan ve Hatun Pamukçu) ve kardeşlerinin yanına yerleſti, evli ve dört çocuk babası.

1987'de yayınlanan ‘‘Ayre’’ dergisiyle anadili Zazaca'ya olan sevgisi daha da canlandı. Anadilinin gelişimine katkı amacıyla Zazaca yayınlanan çeşitli dergilerde çalışmalar yaptı.

2007 yılında ‘‘Mahmeſa’’ adlı bir masal kitabı yayınlayan yazar, Zaza dili ve kültürüne yönelik çalışmalarına büyük bir içtenlikle devam ediyor.

Önsözler

Zazaca, yoğunluklu olarak yukarı Mezopotamya'da yaşayan Zazaların konuştuğu dildir. Kuzey-batı İrani diller grubundan bir dil olması nedeniyle bu dillerle ortak özellikler taşımaktadır. Çeşitli tarihlerde Ön Asya ile ilgilenen özellikle batılı dilbilimciler ve gezginler Zazaca ile Gorani-Hewrami arasındaki benzerliğe dikkat çekmişlerdir. Zazacanın Hazar Denizinin güney kıyılarında yer alan Deylem'da konuşulan Gileki, Mazenderani ile de benzerlik taşıması Zazaların Deylem bölgesinden çıkmış oldukları belirlemesiyle örtüşmektedir.

Zazaca kuzey Mezopotamya'da, Diyarbakır, Tunceli, Elazığ, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Muş, Bitlis illerinde; Siverek ve Gerger'de; Bitlis ve Siirt'te, Sivas'ın doğu ilçelerinde (Çoçgiri) Malatya'nın Fırat boylarında; Sarız'da, Maraş'ın bir kısım köylerinde, kısmen Gümüşhane'de, hatta Kars ve Ardahan'ın bazı yerlerinde konuşulmaktadır. Zazaların ana coğrafyası sayılan bu alanda yaşayan Zaza nüfusu 4-5 milyon arasındadır. Gürcistan ve Ermenistan'da, ayrıca Kazakistan ve Türkmenistan'da bazı Zaza köylerinin olduğu bilinmektedir.

Yakın tarihte yaşanan göçlere bağlı olarak Adana'da, Mersin'de, İzmir'de, İstanbul'da önemli bir Zaza nüfusu oluşmuştur. Çukurova'ya tarım işçiliği için giden Zazalar orada köyler kurmuş, sayıca çoğalmışlardır. Bugün Eskişehir, Ankara, Kırşehir, Aksaray, Konya ve diğer bazı Orta Anadolu kentlerinde yerleşik olanlar, önce Sultan Yavuz döneminde, sonra Dersim, Koçgiri, Şeyh Sait hareketlerinin ardından yurtlarından göçertilmiş olan Zazalardır. 60'lı yıllarda başlayan iş göçü nedeniyle, başta Almanya olmak üzere bazı batı Avrupa ülkelerinde kayda değer bir Zaza kolonisi oluşmuştur. Bugün sadece Almanya'da yaşayan Zazaların nüfusu yüzölçümüyle ifade edilmektedir.

Zengin bir doğa dili olarak günümüze taşınan Zazacada yazı dilinin gelişmemiş olması onun tarih boyunca egemen dil olmadığı gerçekliğiyle ilişkilidir. Siyasi ve ekonomik nedenlerle Avrupa ülkelerine yerleşen Zaza aydınlarının yaklaşık otuz yıldır sürdürdüğü dil çalışmaları tarihi bir aşama kaydetmiştir. Bugün bir Zaza yazımından söz edilebilmektedir artık. Güçlüklere rağmen her alanda kitaplar basılmakta, dergiler ve gazeteler yayımlanmaktadır. Bu çabalar sonucu Zaza dili yaşayan dünya dilleri arasında hak ettiği yeri alacaktır.

Bu sözlük bütün Zaza ağızlarına eşit bakan, kapsayıcı bir anlayışla hazırlanmıştır. Zaza diline emek veren dilbilimciler Eberhard ve Brigitte Werner'in değerli akademik katkıları, Roşan Hayıg'ın (Mahmut Pamukçu) yoğun çabalarıyla hazırlanan bu sözlüğü değerli kılan en önemli özelliği onun sadece bir bölgeyle sınırlı kalmaması, sözcüklerin yerel varyantlarına da yer vermiş olmasıdır. İş ve sosyal ilişkilerini, aile düzenini bu çalışmanın arkasına atarak yaptığı bu sözlük çalışmasıyla Rosan Hayıg'ın, Sayın Wernerlerin ve diğer Zaza aydınlarının Zaza dili için nasıl bir değer ürettikleri giderek daha iyi anlaşılacaktır.

Bu sözlük Zaza dilinde önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Fahri Pamukçu

13 Mart 2011, İstanbul

1981 yılında kimlik bilinci olmayan bir genç olarak Almanya'ya geldim. Farklı etnik kimliklerden gelen birçok insan gibi benim de kimliğime sahip çıkabilmem için zamana ihtiyacım vardı. Kürt siyasi hareketleri içinde, baskıcı Türk miliyetçiliğine karşı ben de diğer insanlar gibi bilenmişim. Ancak, Kürt hareketleri içinde dil bağlamında anlaşılamadığımı ve dilim Zazaca'ya dair bir önemsemenin olmadığını farkedince kendimce dilim için bir şeyler yapma gereğini hissettim. Özellikle, Almanya'da yaşayan bizden sonraki kuşakların Zazacaya yabancılaşmış olması ve dilimizin giderek unutulmaya yüz tutması ve Kürtçe üzerinde yoğunlaşan ilgi Zazacayı ayrı bir dil olarak geliştirmek konusunda beni kamçılıdı. Bu durum beni, Zazaca sözcükleri süreç içinde saptayıp bir yerde depolamaya yönlendirdi.

1995 yılından bu yana bildiğim Zazaca sözcükleri kabaca kağıtlara döktüm. O sıralarda Zaza dilinin ayrı bir dil olduğuna tartışmalarının yoğunluk kazanmasıyla birlikte Zazaca sözcükleri daha sistemli bir şekilde toplamaya başladım.

1998 yılında Adenau'da yapılan dil konulu bir toplantıya götürdüğüm çalışmamı Eeva ve Ernst-August Gutt'a gösterdim. Eeva benim çalışmamın ve daha önce yapılan benzer bir sözlük çalışmasının standart olmadığını, sadece bir sözcük listesi olduğunu söyledi. Konu ile ilgili uzun bilgi alışverişinde bulunduk. Bunun üzerine yapacağım çalışmada bana yardımcı olacaklarını söylediler. Orda bir grup oluşturduk. Her arkadaş kendi bölgesindeki Zazaca kelimeleri toplayacağına kararı verdik. Ben zaten büyük ölçüde kelime toplamıştım.

O sırada İsveç'te yaşayan Koyo Berz bir sözlük üzerine çalıştığını haber verince derlemelerimi kendisine gönderdim. Bu el yazması derlemeleri bilgisayar ortamına aktardıktan sonra bana göndermesini istiyordum. Ancak, Eberhard ve Brigitte Werner ile tanışınca onlarla çalışmaya başladım. Eberhard ile Brigitte Werner bana aldıkları bilgisayara bir sözlük programı olan "Shoobox"ı yükleyince çalışmalarım bilimsel bir içerik kazanmış oldu.

Koyo Berz'den gelen dosyayı, daha geniş ve tüm Zaza bölgesini kapsayan, Frankfurt'ta yine aynı konuda çalışan Mesut Keskin'e gönderdim.

Hızla çalışmaya başladım ve kısa sürede ilişki çemberimi genişleterek sözcük derlememi genişlettim. Güney Zazacasıyla bir sözlük olması mantığıyla "Çermik, Çüngüş, Siverek, Gerger bölgesinden" birçok insanla görüşüp çalışmamı genişlettim. Kuzey, merkez ve güney ağzlarıyla sözlükler hazırlayıp sonra bunları bir araya getirip sağlıklı, standart bir sözlük hazırlana bileceği kanısına vardık.

Başlattığım bu çalışmada bir çok insanın doğrudan ya da dolaylı desteğini aldım. Öncelikli olarak bana yol göstererek önümü açan Eeva ve Ernst-August Gutt'a, 2004 yılından beri çalışmanın her aşamasında beni yalnız bırakmayan dilbilimciler Eberhard ile Brigitte Werner'e, dil bilincimizin gelişmesinde büyük emekleri olan Ebubekir Pamukçu'ya, sürekli bilgi alışverişinde bulunduğum dilbilimci Mesut Keskin ile çalışma arkadaşlarına, zaman zaman bilgilerine baş vurduğum Zaza aydınlarına ve sözcük derlemede eksilerimi tamamlayan Zaza işçilerine, sözlük yapısı çalışmalarında bana

destek veren dilbilimci Dr. Henk Courtz'a, çalışma boyunca sabırla bana destek veren eşim Nesibe' ye ve sevgili çocuklarıma teşekkür ediyorum. Varyantlar hakkında dostlarım A.K., C.Y., R.D., İ.A., İ.Y., K.G., M.K., H.R.D., S.S., Z.S., Z.A., R.Y., İ.K. ve Karahan varyantlarından ise Necmettin Büyükkaya'nın sözcük listesinden yararlandım.

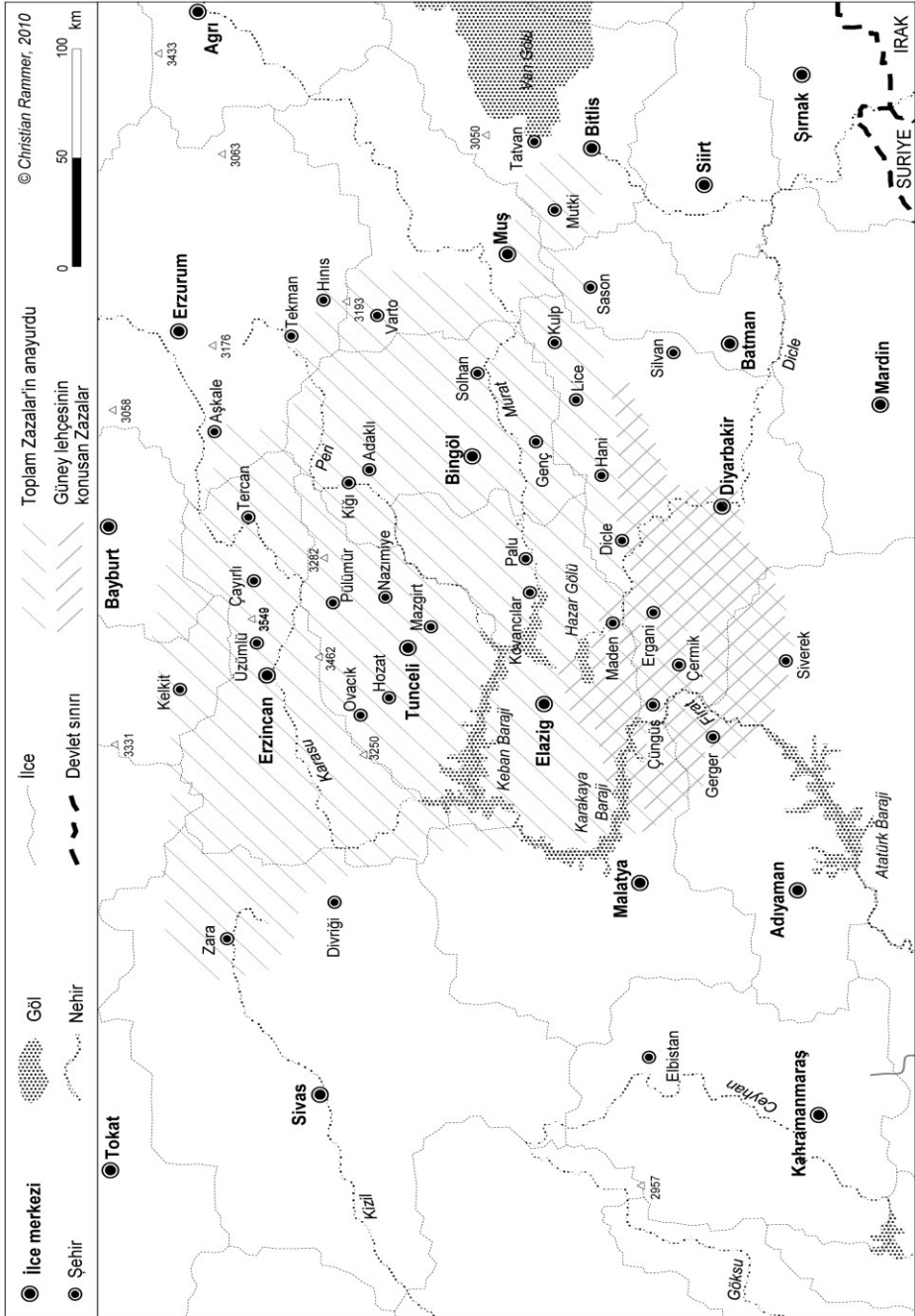
Rosan Hayig
Şubat 2012, Giessen

TEŞEKKÜR

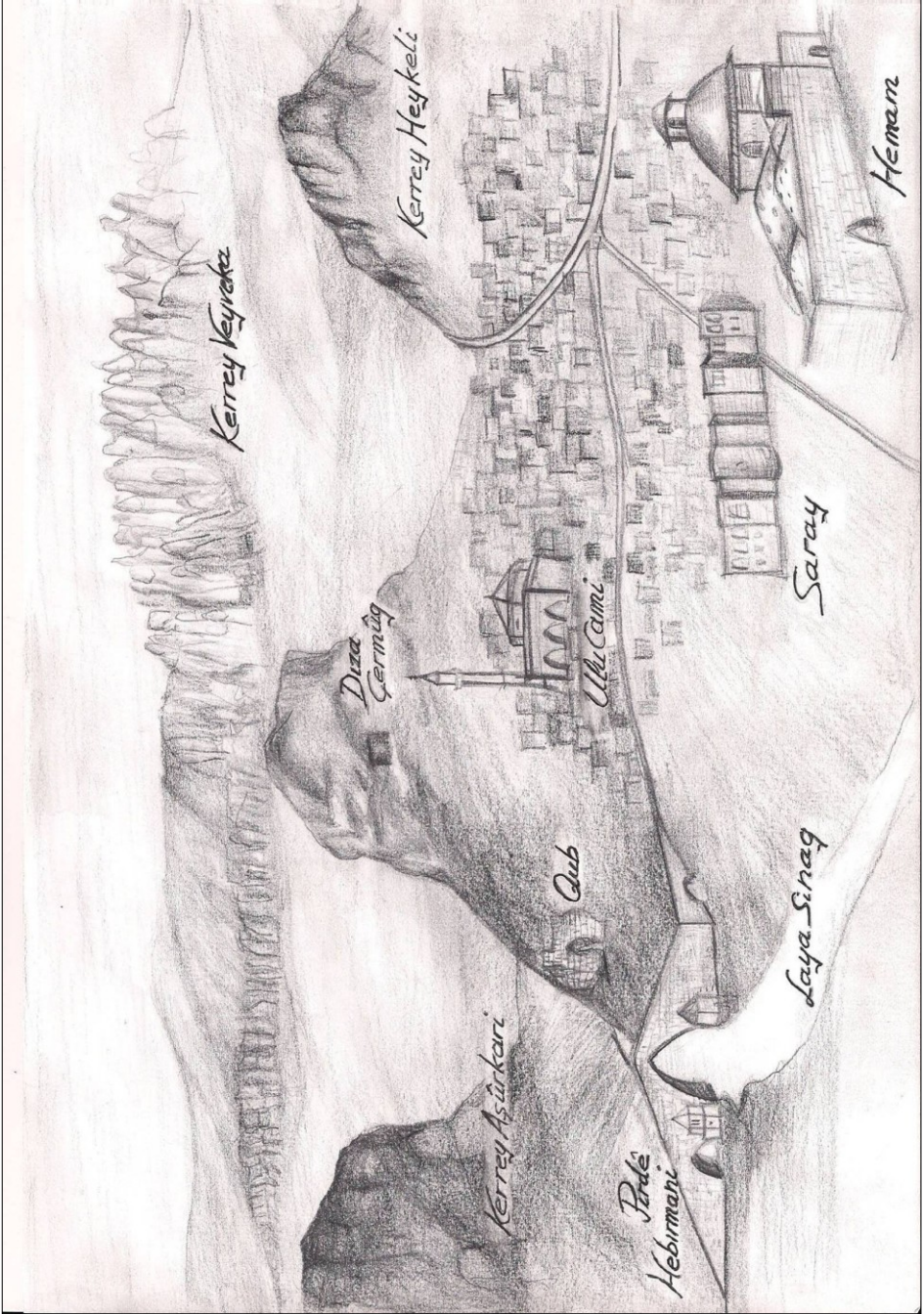
Bu sözlüğün ortaya çıkarılmasında bir çok insanın doğrudan ya da dolaylı katkısı oldu. Katkılarından dolayı herkese teşekkür etmek istiyorum: Öncelikle, dilbilgisel sorulara yönelik olağanüstü yardım ve çabası için Dr. Henk Courtz'a, gramer/dilbilgisi bazındaki danışmanlığından dolayı sayın Fahri Pamukçu'ya, gramer ve etimolojiye yönelik önerilerinden dolayı sayın Mesut Keskin'e, bilgisayar tekniği hakkındaki yardımı için sayın Hesen Reqasa'ya, Türkçe bazındaki yardımı için sayın Hasan Dursun'a, grafik tasarımından dolayı sayın Rudolf Schönfeld'e, resim ve çizimlerinden dolayı sanatçılar Mustafa Karabulut, Yılmaz Tuncay, Dilek Esmer ve Christian Rammer'e, ayrıca misafirperverliğinden dolayı Rosan Hayig'ın eşi Nesibe Pamukcu'ya ve yıllar süren mükkemel işbirliğinden dolayı sayın Rosan Hayig'a teşekkür ediyorum.

Brigitte Werner
Şubat 2012, Giessen

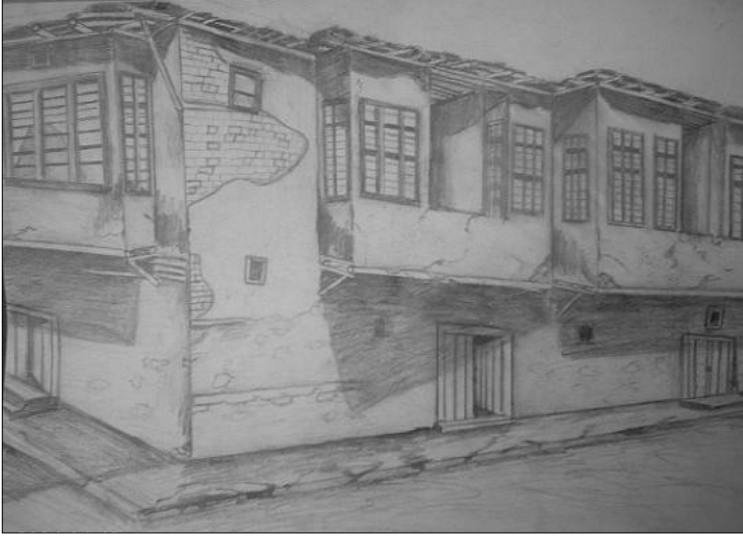
Harita: Zaza Dilini Konuşan Yerleşim Yerleri

Çermik Görüntüleri

Çermik'in Sokakları

Kısaltmalar

Bu tablo sözlükte kullanılan kısaltmaları açıklar.

Alm.	Almanca
atas.	atasözü
Ar.	Arapça
arka ed.	arka edat (postpozisyon)
bağ.	bağlaç
bedd.	beddua
belgisiz s.	belgisiz sıfat
bkz.	bakınız
bot.	botanik
bük.	bükünlü hal (yalın dışı durum), oblik
ç. / çoğ.	çoğul
Çin.	Çince
d.	dişil
dil.k.	dilek kipi
dilb.	dilbilim
e.	eril
em.k.	emir kipi
Erm.	Ermenice
eş anl.	eş anlamlı (sinonim)
etimol.	etimolojik
Far.	Farsi
f.	fiil, eylem
f.ilgeci	sadece fiillerle beraber kullanılan ilgeç
Fr.	Fransızca
gçl.f.	geçişli fiil
gçs.f.	geçişsiz fiil
gçm.z.	geçmiş zaman
gel.z.	gelecek zaman
göst.s.	gösterme sıfatı
İng.	İngilizce
İr.	İranca
is.	isim, ad
İsp.	İspanyol
İt.	İtalyanca
k'si k'sine	kelimesi kelimesine, motamo
Lat.	Latince
mec.	mecazi anlamda
olums.	olumsuz
or.	ortaç
ön ed.	ön durum edatı (prepozisyon)
örn.	örneğin, mesela
öz.	özel isim

Phlv. ¹	Pehlevice (Orta Farsça)
Rus.	Rusça
s.	sıfat
sa.	sayı
Ş. Cori	Şêxanê Cori (köy adı)
sor.zm.	soru zamiri
Tk.	Türkçe
ünl.	ünlem
vary.	varyant
vb.	ve benzerleri
vok.	vokatif, seslenme durumu
yard.	yardımcı fiil
Yun.	Yunanca
zf.	zarf
zm.	zamir, adıl
zool.	zooloji

Sözlükteki varyantların toplandığı köy adları:

Köy Adları	Şehir	Köy Adları	Şehir
Akrag	Çermik	'Hesûd	Çermik
Aldûşek	Gerger	Mexmûr	Çermik
Axırmat	Çermik	Miyalan, Mûskan	Çermik
Bab, Bahser	Siverek	Nışnig	Çermik
Bawank	Çermik	Ninyat	Gerger
Belwan	Çermik	Piran	Çüngüş
Bêsin, Birût	Çermik	Qelacix	Çermik
Bibol	Gerger	Qerxan	Siverek
Bir	Çermik	Qırwar	Siverek/Çermik/Gerger
Birêveran	Çermik	Qula	Gerger
Bûdran	Çermik	Sa'hrık	Siverek
Cılar	Çermik	Sinag	Çermik
Derdere	Çüngüş	Şêxanê Cori	Çermik
Feqi	Siverek	Şinto	Çermik
Gewrek	Çermik	Vilayrek	Çermik
Gurız	Çermik	Xeybiyan	Çermik
Hebırman	Gerger	Xoy	Çüngüş
Helûl	Gerger	Zeyndelan	Çermik
'Hesno	Çermik	Zibêdik	Çermik
'Hesran	Çermik		

¹ Yaklaşık 200 Zazaca asıllı, alıntı olmayan sözcük, Pehleviceyle olan dil akrabalığı MacKenzie'nin sözlüğü (1971) ile kanıtlanmıştır. Bu çalışmamızda MacKenzie'nin 1971'deki transkripsiyon kullanılmıştır: Ünlüler üzerindeki çizgi ünlünün uzunluğunu belirtir (*ā, ē, ī, ō, ū*), şapkalı ünsüzler de (*š, j, ç*) Zazaca ve Türkçe alfabedeki *ş, c* ve *ç* harflerini karşılar.

Giriş

1. Konuşulan Bir Dil Olarak Zazaca

Zaza dili çoğunlukla Diyarbakır, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Adiyaman, Erzincan, Urfa, Muş, Bitlis ve Erzurum olmak üzere Doğu Türkiye'nin bir çok bölgesinde konuşulur. Zazaca üç ana lehçe ve bir çok alt grupta sınıflandırılabilir. Bu üç lehçe Kuzey, Güney ve Doğu (veya Merkez) olarak adlandırılrsa da, kendi içlerinde tamamen türdeş yapılarda değillerdir.

3 ila 4 milyon kişinin Zaza etnik grubuna ait olduğu tahmin edilse de bütün mensuplarının Türk asilimilasyon süreci nedeniyle hala ana dillerinde konuştukları söylenemez.

Zaza nüfusunun büyük bir kısmı Batı ve Güney Türkiye'ye taşınmış veya Avrupa ülkelerine ve ABD'ye göç etmiştir. Avrupa'da, 1980'lerde Zaza aydınları dergiler ve kitaplar basarak ve insanları bu dili yazıp okuma konusunda teşvik ederek Zaza dilinin canlanmasında öncülük etmişlerdir. Bu hareket aynı zamanda Zaza topluluğunu da etkiledi, dil geliştii ve yazılı şekliyle daha sık kullanılmaya başlandı.

Sözlü iletişimde Zazacanın bütün çeşitleri arasında karşılıklı anlaşılabilirlik sağlanmaktadır. Fakat her nasılsa yazılı dilde karşılıklı anlaşılabilirlik zayıf ve yazılı bir standart bir çok yazarın dileği olmasına rağmen henüz gelişmiş değildir.

Bu sözlüğün amacı Güney Zazacasının zengin kelime hazinesini korumaktır. Yazım bölümü esas olarak güney lehçesinin imlalarına C. M. Jacobson tarafından getirilen önerileri gösterir. Jacobson, Zaza yazarlarla beraber 1993 yılında basılan "Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı" adlı kitabında yazım çalışmıştı.

2. Dil Ailesi ve Dil Adları

Zazaca Hint – Avrupa dil ailesinin Kuzeybatı – İrani kolundandır. Zazacaya en yakın İran'da ve Irak'ta konuşulan Gorani (Hawrami) dilidir.

Zaza halkı dilleri ve etnik kimlikleri için farklı isimler kullanmışlardır. Esasen Güney Zaza bölgesinde *Dimili*² ve *Zaza*³ terimleri bir insan topluluğunu ve dili adlandırmak için kullanılır. Kuzey bölgeleri dillerine "Zonê Ma" [bizim dilimiz] veya "Kırmancki" derler. Bazı Merkez (Doğu) Zazaları "Kırdki" derler. Bütün lehçelerden Zaza halkı tarafından kuvvetli bir şekilde yapılan bugünün fikir birliği dillerine "Zazaca", etnik kökenlerine ise "Zaza" denmesi gerektiğini savunuyor.

² Bazı araştırmacılar Dimili'nin 9. ve 10. yy arasında İran Hazar Denizi'nin kıyısında yaşayan 'Daylamitler' adında bir halka gönderme yaptığını düşünmekteydi. (Hadank 1932:4-6; Selcan, 1998:120)

³ Bir Osmanlı elçisi ve aynı zamanda bir yazar olan Evliya Çelebi 1650'de seyahat anılarının olduğu "Seyahatnâme"de Güney Anadolu'da bir Zaza kabilesinden bahsetti.

3. Diğer Dillerden Alınan Sözcükler

Zazaca yüzyıllardır Kurmanci ile temas halindedir ve bu durum Kuzey ve Güney bölgeleri için çok daha geçerlidir. Örneğin, bazı Zazaca terimi olan *embıryan* 'komşu' ya da *ded* 'amca' varlığına rağmen bazı Zaza lehçelerinde komşu için *ciran*, amca için *ap* Kurmanci kelimesi kullanılır.

Önceki zamanlarda Zaza konuşucularının Türkçeye teması yalnızca resmi ve idari konularla sınırlıydı ve kişisel konuşmalarda da Türkçeye geçiş yapılmıyordu.

Son zamanlarda, Türkçe konuşulan sınıflar ve Türkçe televizyonlar gitgide Zazaca terimlerin yerine Türkçe sözcüklerin geçmesine neden oluyor. Örneğin tüccar anlamındaki eski Zazaca bir sözcük olan *'etar* yerini Türkçe bir sözcük olan *çerçi* 'ye bırakmıştır. Bir diğer örnek ise Türkçe ortaçların sıklıkla kullanımındadır. Türkçe *düşünmüş* sözcüğünü alıp, Zazaca *kerdış* 'yapmak' fiilini eklediğimizde *dışmış kerdış* 'düşünmek' sonucunu alırız. Fakat her nasılsa Zazaca *fıkıryayış* 'düşünmek' fiili unutulmaya yüz tutmuştur.

Dini terminolojide ise Arapçanın etkisi çok açık. Zazacaya aktarımı aslen şu ses birimleriyle yeniden gerçekleşmiştir: '(eyn), 'l, 'h, 's, 't. Bu koyu ses birimlerinin ortaya çıkışının nedeni her zaman Arap etkisiyle ilgili değildir.

Zaza halkı Ermenilerle uzun süre yan yana yaşamıştır. Fakat yine de Zazacaya çok az Ermenice sözcük geçmiştir. Hübschmann (1897, 1962:437) 'buzağlayan bir ineğin ilk sütü' anlamındaki *dail* (> *dal*), ve 'süt anne' anlamındaki *dayeak* Ermeni sözcüklerinin 'dişi köpek' anlamındaki *del* (*delverg* 'dişi kurt') ve 'anne' anlamındaki *dayê*, *dayık* ile sonuçlanarak Zazacada yer bulduğunu düşünüyor.

M. Keskin (2011) *çok* 'diz', *gocage* 'düğme' ve *xoz* 'domuz' gibi alıntı sözcüklerden bahsetti. Aynı zamanda Ermeniceden Zazacaya geçen sesbilimsel özelliklere dikkat çekti. Örneğin Kuzey Zazacasında mevcut olan sert patlamalı soluklu ve soluksuz ünsüz çiftlerin olduğunun da Ermenicenin etkisinden olduğunu düşünüyor. Keza bileşik fiillerde olan fiil takılarının çekimde olumsuz durumda, *nışeno ro* 'oturuyor' → *ro nênişeno* 'oturmuyor', yer değişmesinin nedenini Ermenicede de rastlanan örneklerin olmasını dillerin etkileşimi olarak yorumlanabileceği görüşünde.

Diğer dillerden alınan sözcükler yalnızca çok kabullenilmişlerse ve yabancı olarak algılanmıyorlarsa bu sözlüğe dahil edilmiştir.

4. Zazaca Alfabe

Zazaca Alfabe Latin tabanlı Türkçe alfabeden türemiştir. *x* ve *q* harfleri ve (‘ ve ^) ayraç ve harfçikler Güney Zazacasının seslerini temsil etmek için eklenir. *ç*, *k*, *p*, ve *t*'nin aspirasyonu Türkçedeki karşılıklarından daha zayıftır. Ayrıca Türkçede *ı* gergin geri sesliyi temsil ederken, Zazaca *ı* harfi gevşek merkez sesliyi temsil eder.

Bu sözlüğün yazarı sesli ve sessiz damaksıl sürtünmeli arasındaki farkı ayırt etmede güçlükler yaşıyor. Yani, her zaman sessiz damaksıl sürtünmeliyle konuşuyor, bu yüzden /ğ/ onun imlasında hiç kullanılmamıştır. Diğer birçok yazar da /ğ/'yi düşürme eğilimindedir, çünkü genellikle /ğ/ Türkçe olarak algılanır. Kelime hazinesinin [x], [ɣ]'dan ayırt eden okuyucular için daha kullanışlı olması için diğer konuşucuların /ğ/'yi tercih edebileceği her girdiye bir not dahil ettik. Sesbilimsel notlara bakınız *xele*, *axa*, *xax*.

Aşağıdaki tablo IPA eşdeğerinde harfleri, örnek sözcükleri ve onların Türkçe çevirilerini gösterir. Bazı IPA sembolleri için ek açıklamalar verilmiştir.

Harf	IPA	Zazaca	Türkçe
‘ (eyn)	[ʔ]	<i>‘ereba</i>	araba
A a	[a]	<i>adır</i>	ateş
B b	[b]	<i>ban</i>	ev
C c	[dʒ]	<i>cenı</i>	karı
Ç ç	[tʰ]	<i>çay</i>	çay
D d	[d]	<i>dest</i>	el
E e	[ə],[ɛ]	<i>dēs</i>	on
Ê ê	[e]	<i>dêş</i>	duvar
F f	[f]	<i>fek</i>	ağız
G g	[g]	<i>ga</i>	öküz
H h	[h]	<i>her</i>	eşek
‘H ‘h	[h] gırtlaksıl	<i>‘heş</i>	ayı
I ı	[i]	<i>ıstare</i>	yıldız
İ i	[i]	<i>ısot</i>	biber
J j	[ʒ]	<i>jew</i>	bir (eril)
K k	[kʰ]	<i>ko</i>	dağ
L l	[l]	<i>ling</i>	bacak
‘L ‘l (sözcük başında); ll (herhangi bir yerde)	[ɭ] damaksıl	<i>‘leym</i> <i>boll; tullo</i>	kir çok; hoplama
M m	[m]	<i>mase</i>	balık
N n	[n] [ɲ]	<i>nan</i> <i>manga</i>	ekmek inek
O o	[o]	<i>moncile</i>	karınca
P p	[pʰ]	<i>puçık</i>	çorap
Q q	[q]	<i>qanık</i>	sakız

R r / rr ⁴	[r] titremeli [r] çarpmalı	<i>roj ; zerrî ; perr</i> <i>par</i>	gün ; yürek ; yaprak geçen sene
S s	[s]	<i>sersi</i>	gölge
‘S ‘s	[s ^ç] gırtlaksıl	<i>‘si</i>	taş
Ş ş	[ʃ]	<i>şêr</i>	aslan
T t	[t ^h]	<i>tever</i>	dış
‘T ‘t	[t ^ç] gırtlaksıl	<i>‘teyr</i>	kuş
U u	[u]	<i>kutık</i>	köpek
Û û	[u]	<i>nûncık</i>	yumruk
V v	[v]	<i>verg</i>	kurt
W w	[w] yuvarlak dudaklarla	<i>werway</i>	yalın ayak
X x	[x] [x] ~ [χ] □(yukarıdaki metne bkz.)	<i>xeyar</i> <i>xele (ğele)</i>	salatalık buğday
Y y	[j]	<i>yeno</i>	geliyor
Z z	[z]	<i>zerej</i>	keklik

5. Alfabetik Sıralama

Sözlükteki girdiler aşağıdaki alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Lütfen /‘/ ve /‘h/, /‘l/, /‘s/, /‘t/, /û/ ve /rr/ gibi kesme imli harflerin uyumlu harflerle beraber sıralandığına dikkat ediniz. Yani, *lep* 'lapa' ve '*lep* 'avuç' sözcükleri “L” harfinde birbirleriyle yan yana bulunurlar.

6. İmla Kuralları

İmla dahilindeki kurallar her zaman tartışma konusu olmuş ve zamanla değişime uğramıştır. Bu sözlükte aşağıdaki imla kuralları uygulanmıştır.

a) /ı/ sesi sıklıkla yarı sesli /y/ den önce geldiğinde /i/ ye dönüşür. Örneğin, *Tiyê se kenê?* 'Sen ne yapıyorsun?' Fakat yalnız kullanıldığında: *tı* 'sen'.

⁴ Genelde tüm önsesli titremeliler [r] (thrilled/titremeli) şeklinde gerçekleştirilmektedir, fakat tek /r/ harfiyle yazılır.

b) Karmaşık Yapılı Fiiller: Fiiller yer değiştiren ilgeçler aldığında, ekstra sözcükler olarak yazılırlar (örn. *pa kerdış* 'takmak' -> *keno pa* 'takar'). Ön ekli fiiller beraber yazılırlar (örn. *akerdış* 'açmak' -> *akeno* 'açar').

c) Arka edatlar: Bir sözcüğü bir arka edat takip ediyorsa arka edat *mırê* yerine *mı rê* 'bana' gibi ayrı yazılır. *Çıçirê* 'niçin' gibi istisnalar sözcük türeten yapılardır.

d) Zazacada, bağlayıcı fiil, önce gelen sözcüğe eklenir. Kürtçede bağlayıcı fiil genellikle ekstra bir sözcük olarak yazılsa da, biz bağlayıcı fiili genellikle ekleyerek kullanan Zaza yazarlarının geleneklerini takip ediyoruz. ("Sözcük Türü" ekindeki *Fiiller* 'e bakınız)

e) İkilemeler bir sesi (*gurr-gurr* 'gök gürültüsü') veya bir uyağı (*dew-mew* 'köy möy') temsil ediyorsa birbirlerine '-' (tire) işaretleri ile bağlanırlar. Aksi durumda, ikilemeler ayrı yazılırlar: *hêdi hêdi* 'yavaş yavaş'.

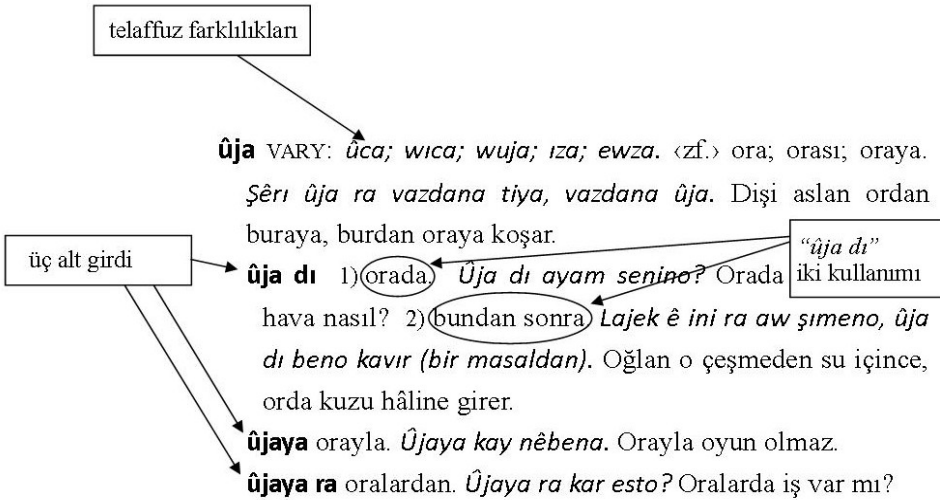
7. Sözlüğün Yapısı

İlk olarak iki örnek girdi sunulmuş daha sonra girdilerin nasıl düzenlendiği hakkında daha çok bilgi verilmiştir.

Basit Bir Girdi:

Karmaşık Bir Girdi:

Sözlük Girdileri Üzerine Yorumlar

Aşağıdaki açıklamalar okuyucuya sözlüğün yapısıyla ilgili önizleme vermek amacıyla hazırlanmıştır.

1) **Fonolojik not.** [x] ~ [y] notları için açıklama istiyorsanız 'Zazacanın Alfabeti' bölümüne bakınız.

2) **Varyantlar.** Bir girdinin çok başlarında okuyucu 'vary.' kısaltmasını görebilir. Bu etiketi farklı telaffuzları göstermek amacıyla kullandık. Varyantlar yalnızca Çermik, Çüngüş, Siverek ve Gerger bölgelerinde konuşuluyorsa göz önünde bulundurulurlar (köyler listesi sayfa 18'te bulunmaktadır). Kuzey ve Doğu Zazacasının farklılıkları hesaba katılmamıştır.

Yazar, varyantları nereye ait olduklarını yer olarak belirtmiştir, örneğin,

balcan YER: Qelacix. BKZ: bančan.

3) **Sözcüklerin dilbilgisel kategorisi.** Sözcüklerin kısaltılmış dilbilgisel kategorileri sayfa 17'da kısaltmalar listesinde açıklanmıştır.

4) **Özel isimler**, örneğin eski Zazaca şehir, köy, nehir, vadi veya kişi adları, yazar bunların yüksek değerde olduğuna karar verdiğiğinde sözlüğe dahil edildi.

Dilber <öz.d.> kadın adı.

Çermugij <öz.e.d.> Çermikli.

5) **Ek bilgi** parantez içinde verilmiştir. Örneğin,

wışkdês <is.e.> kuru duvar. (Beton ve çamur kullanmadan örülen duvar.)

6) **Çok anlamlılar** 1), 2) olarak numaralandırılmıştır. Örneğin,

raştey <is.d.> 1) gerçeklik. 2) doğruluk.

7) **Alt girdiler** ana sözcüğün altında ve genellikle alfabetik sıralamada listelenirler. Alt girdiler üç kategoriye ayrılır:

a) Yalın dışı durumlar (*to* 'senin', *tı* 'sen' nin alt girdisidir) veya karşılaştırmalı (*vêşêri* 'daha fazla', *vêşi* 'fazla' nin alt girdisidir) gibi bükünlü sözcükler.

b) Ana sözcüğü takip eden sonek *-na* (örn. *amnanna* 'bir dahaki yaz' *amnan* 'yaz' un alt girdisidir), ve son edat *-a* 'ile' (örn. *quweta* 'kuvvetle' *quwet* 'kuvvet' in alt girdisidir).

c) Çok kelimeli öbekler, örn.

amnan <is.e.> yaz.

amnano peyên ağustos.

amnano verên haziran.

amnanê wertî temmuz.

dar <is.e.> ağaç.

dar û ber ağaçlık.

Fakat *darkupık* 'ağaçkakan' gibi, tek kelimeli birleşik kelimeler, kendi başlarına girdiler olarak düşünülür.

8) **Örnek cümleler** hem bir sözcüğün belirli bir kullanımını göstermek hem de bir sözcüğün soyut anlamını açıklamak için verilir. Bazen atasözü ve deyimler deyimsel anlamı vermek için dahil edilir.

9) **Diğer dillerle ilişkileri** derleyicinin bildirmeye değer bulduğu yerlerde belirtilir. Örneğin, *yaxer* Türkçe bir kelime olan *yağmur* ile ilişkilidir.

yaxer (Tk.) <is.e.> yağmur.

(Pehlevice için dipnota sayfa 18 bkz.)

10) **Eşleme**. Eğer bir sözcük başka bir girdinin varyantı ise okuyucu ana girdiye eşleme bulacaktır. Eşleme “bkz:” etiketiyle verilmiştir. Örneğin,

wûja BKZ: *ûja*.

11) **Eş anlamlılar** yalnızca hiç bir anlam farkı olmadığında dahil edilir. Bunlar “*eş anl.*” olarak etiketlenir, örneğin,

varan <is.e.> yağmur. EŞ ANL. *yaxer*.

12) **Yeni terimleri** : Yeni kelimerin kaynağı isimleri ile belirtilmiştir, örn.

vajek <is.d.> kelime (dilb.). (yeni kelime, Şahban Şenates).

13) **Fiil girdileri**:

a) **Mastar**: Zazacanın iki mastar hali vardır, eril *-tuş* hali (*kew-tuş*) ve dişil *-ten* (*kewten*) hali. Sözlükte iki hali de sunmak için fiilin mastar hali olan *-tuş*'ı (Türkçede '-mek' e karşılık gelerek) ve dişil isim hali olan *-ten*'i (Türkçede '-me' veya '-ış' a karşılık gelerek) kullanmaya karar verdik.⁵

kewten <is.d.> düşme, düşüş.

kewtuş <gçs.f.> düşmek.

b) **Geçişlilik**: Basit yapılı fiiller geçişli veya geçişsizdir ve öyle de belirtilmiştir. Karmaşık yapılı fiiller (çok sözcüklü fiiller) geçişlilik için işaretlenmezler.

veşnayış <gçl.f.> (geçişli)

veşayış <gçs.f.> (geçişsiz)

c) **Fiil Çekimi**: Basit yapılı fiiller için köşeli ayrıçlarda bitmemişlik (3. şahıs eril) ve emir kipi (tekil) verilmiştir. Örneğin,

xaşeynayış <gçl.f.> haşlamak [*xaşeyneno*; em.k. *bıxaşeyni*]

⁵ Rosan Hayıg'dan bir not: Merkez Zazacasında *-ten* hali kullanılmadığı ve Kuzey Zazacasında *-ten(e)*, Güneyde *-ten(i)* dişil olduğu için standart Zazacaya yararlı olacağından dolayı sözlükte mastar hallerini şu şekilde karar verdik: *kewten* 'düşme' *kewtuş* 'düşmek'.

Zazaca – Türkçe Sözlük

A - a

- a <arka ed.> ile, -le/-la. *Ez do boxsiya bıbirna*. Ben testereyle keseceğim. BKZ: *bı₁ (bı ...-a)*.
- a₁** <zm.> o, şu (d.). *A do bêro*. O gelecek. *A ceniyek kama?* O kadın kimdir? *Tiyê a ceniyeker silasnenê?* O kadını tanıyor musun?
- a nika** işte orda (dişi için). *Keyneka kı to va, a nika ûja dı*. Söylediğin kız, işte ordadır.
- ay** <bük.> *Ay to rê çiyê va?* O sana bir şey mi söyledi?
- aya₁** VARY: *awa*. 1) odur (şmd.z.'ında kullanılır). *Aya şına keye*. O eve gidiyor. *Awa dewda Sinag ra yena*. O Sinek köyünden geliyor. *Na ray ra şo, aya kı tiyê pers kenê aya ûja dı*. Bu yoldan git, sorduğun ordadır. 2) odur (d.) *Aya ûja dı*. Odur orda.
- aya₂** onunla (d.). *Mı aya piya no girwe kerdo*. Onunla birlikte bu işi yapmışım.
- a₂** <f.ilgeci> -a doğru. *Sileyê vişt a cı û tiya ra qewrna*. Bir tokat atıp burdan kovdu.
- a cı finayış** BKZ: *finayış*.
- a cı nayış** BKZ: *nayış*.
- Aba Mıslım** <öz.e.> Eba Müslüm. (8. yy.da Arap Emevi egemenliğini yıkan ve Horasanlı Deylemlilerden olduğu söylenen ünlü komutan Eba Müslim-i Horasan.)
- Abaze** <öz.e.d.> Abaza.
- Abazki** <öz.d.> Abazaca.
- Aberna** <öz.d.> Diyarbakır iline bağlı, Çermik kazasının eski ismi.
- abes** <zf.> gülümseme.
- abes biyayış** gülümsemek. *Keynekê ûja ra weynayê mı ra û biyê abes*. Ordan bir kız bana bakıp gülümsüyordu.
- abes kerdış** gülümsetmek.
- abesbiyayen** <is.d.> gülümseme işi.
- abırrnaye/i** <or.e./d.> ayırılan. *No beran abırrnaye*yo. Bu koç ayırılmış.
- abırrnayen** <is.d.> ayırım yapma, ayırma.
- abırrnayen dayış** ayırtmak. *Ekı tı şinê teratüre, mı rê ca abırrnayen dı!* Eğer tiyatroya gidersen, bana yer ayır! *Şıma mı rê ca da abırrnayen?* Bana yer ayırttınız mı?
- abırrnayış** VARY: *avırrnayış*. <ğç.f.> ayırmak. *Mı rê ca abırrnı!* Bana yer ayır! *Tiya çı xo ma ra abırrnena?* Neden kendini bizden ayırıyorsun? [*abırrneno*; em.k. *abırrnı*]
- abırrnayışa** ayırmakla, ayırarak, ayırtarak. *No girwe pêra abırrnayışa nêbeno*. Birbirinden ayırmakla bu iş olmaz.

- pêra abırrnayış** tahsis etmek. *Mı dolab çınay rê abırrnayo*. Dolabı çamaşırlara tahsis etmişim.
- abırrnayin** <is.d.> bölücülük, ayrımcılık. *Ekı abırrnayin kewt jew kufleti miyan, tamê ê kufleti nêmaneno*. Bir aileye ayrımcılık girse, o ailede huzur kalmaz.
- abırrnayox** <is.e.d.> bölücü, ayrımcı, ayıran kişi. *Dirwêla kı miyan dı abırrnayo*xi *bibê, ifla nêbena*. İçinde bölücülerin bulunduğu bir ülke, iflah olmaz.
- abırrnek** <is.d.> eğik çizgi (/). (Yeni kelime, F. Pamukçu.)
- abırrryaye/i** <or.e./d.> ayrık, ayrılmış. *Na estora abırrryayi ê toya?* Bu ayrılmış at senin mi?
- abırrryayen** <is.d.> ayrılık, ayrılış. *Abırrryayen rıhat niya*. Ayrılık kolay değil.
- abırrryayış** VARY: *avırrryayış*. <ğçs.f.> ayrılmak. *Wexto kı ez to ra abırrryaya, bızan kı tı do vını kerê*. Senden ayrıldığım zaman, bilesinki kaybedeceksin. [*abırrryeno*; em.k. *abırrryi*]
- pêra abırrryayış** ayrılmak, ayırmak. *No dêş pêra abırrryayo*. Bu duvar birbirinden ayrılmış.
- abıryaye/i** <or.e./d.> açık. *No aşxane abıryaye*yo. Bu lokanta açıktır.
- abıryayen** <is.d.> açılma, açılış. *Abıryayena nê aşxani do key bıbo?* Bu lokantanın açılışı ne zaman olacak?
- abıryayış** VARY: *avıryayış*. <ğçs.f.> açılmak. *Ma hewna nêabıryayımı*. Biz daha açılmadık. *Kêver xo rê bıxo abiya*. Kapı kendiliğinden açıldı. *Ûna pêra abıryê kı, ma şıma bıvınımi*. Şöyle birbirinizden ayrılın ki, sizi görelim. [*abıryeno*; em.k. *abi*]
- aboheyat** <is.d.> abıhayat. (İçildiğinde insanı ölümsüzleştirdiğine inanılan su.)
- abone** (Fr.) <zf.> abone.
- abone biyayış** abone olmak. *Ez Zaza Pressi rê biya abone*. Ben Zaza Press'e abone oldum.
- abone kerdış** abone etmek.
- aboneyin** <is.d.> abonelik.
- aboqat** (Fr.) <is.e.d.> avukat.
- aboqatey** <is.d.> avukatlık.
- aboqatey kerdış** avukatlık yapmak.
- Acar** <öz.e.d.> Acar (Gürcistan'da yaşayan bir halk).
- Acarıstan** <öz.e.> Acarıstan.
- acınıştan** <is.d.> binme işi.
- açarnayen** <is.d.> 1) geri çevirme. 2) tercüme

etme.

açarnayen dayış 1) geri çevirtmek, döndürmek. *Bırarê xo açarnayen dı, wa nêşıro xurbet!* Kardeşini geri döndür, gurbete gitmesin! 2) tercüme ettirmek. *Ma o kitab da açarnayen* Biz o kitabı tercüme ettirdik.

açarnayış <çgl.f.> 1) çevirmek (geri). *Şo, lajeki açarnı wa peydı bêro tiya!* Git, çocuğu geri döndür buraya gelsin! 2) tercüme etmek. *Mı Oriski açarnê Zazaki.* Rusçayı Zazacaya çevirdim. [*açarneno*; em.k. *açarnı*]

cı açarnayış 1) iade etmek, misilleme yapmak. 2) gideceği yere çevirmek. *Aw naya peme ra aya veng şına, şo açarn cı!* Pamuğa su bırakmışlar boşa akıyor, git onu çevir!

ra cı açarnayış YER: Qelacıx. misilleme yapmak, geri iade etmek. *Mı nengê ey açarnay ra cı.* Onun küfürlerini, kendisine iade ettim.

açarnayox <is.e.d.> 1) geri çeviren. 2) çevirmen, tercüman.

ad wad YER: Qelacıx. BKZ: *a'hd wa'hd.*

adayen <is.d.> aktarma.

adayış <çgl.f.> aktarmak (toprak vb.). *A 'herer tayn adı û toximê şamıka pıro şanı!* O toprağı biraz aktarıp domates tohumu serp! [*adeno*; em.k. *adı*] EŞ ANL: *werey finayış.*

adayox <is.e.d.> aktaran.

Aden <öz.e.> Aden (Hz. Adem ve Hava'nın cennetteki bahçesi).

adeyaye/i <or.e./d.> aktarılmış olan.

adeyayış <çgs.f.> aktarılmak (toprak vb.). [*adeyeno*; em.k. *adeyi*]

adılğan YER: Gewrek. BKZ: *adırğan.*

adır (Phlv. *ādūr* <is.e.>) 1) ateş. (Zazalar ateşi suyla söndürürken besmele çekerler. İnanışa göre ateş nur suyuyla yıkanmıştır, besmelesiz söndürülmesi günahdır. Zazalar eskiden yüksek yerlerde ateş yakarak haberleşirlerdi.) *Bêbismıla adiri hewna mekerê, boll xıra bo.* Besmelesiz ateşi söndürmeyin, çok günahdır. *Adır kewt koti ûjaye veşneno (atas.).* Ateş düştüğü yeri yakar. 2) ateş (tip). *Mı sav giroto, adirê mı werışto.* Ben nezle olmuşum, ateşim yükselmiş.

adır a cı finayış ateş tutuşturmak, ateş yakmak. *Adır vışt a cı, tiyayey veşay.* Ateş yaktı, buralar yandı.

adır biyayış ateşlenmek, ateş olmak. *Koli veşay, bi adır.* Odun yandı, ateş oldu. *No lîn tijiya bı ze adır.* Bu tencere güneşte ateş gibi oldu.

adır cı verdayış ateşe vermek. *Xora dêz-ênda vaşi bi, a zi ina adır verda cı û vişnê.*

Zaten bir ot yığını vardı, onlar onu da ateşe verip yaktılar.

adır definayış içine ateş düşürmek. *To na fitkerdena, adır devışt ma miyan.* Bu fesathlıkla içimize ateş düşürdün. *To adır vışt de û hirg jew kerd hetêna.* İçine ateş düşürüp her birini bir tarafa dağıttın.

adır dekewtiş içine ateş düşmek. *Adır dekewt keydê ma, hirg jew şı hetêna.* Evimize ateş düştü, her biri bir tarafa gitti.

adır gurr kerdış ateş kızıştırmak. *Ey adır kerd gurr, pa sewate vijya.* O ateşi kızıştırdı, onunla yangın çıktı.

adır kerdış ateş etmek. *Adır kı wa şıro.* Ateş et gitsin.

adır pa nayış ateşle tutuşturmak. *Adır pa nı kı, wa dêza velgi biveşo.* Ateşle tutuşturt ki, yaprak yığını yansın.

adır ra pirên ateşten gömlek, çok yaramaz, huysuz ve geçimsiz insanlar için kullanılan bir deyim. *'Hendık qeçê do haro, adır ra pirêno.* O kadar yaramaz bir çocuk ki, ateşten gömlektir.

adır varayış ateş yağmak (kurşun yağmak). *İna tıfingi nay maya, qersini zey adırıya varayê ma ser.* Bize silah sıktılar, ateş gibi üzerimize kurşun yağıyordu.

adır varnayış ateş yağdırmak. *Ey zey adırıya qersini varnay ma ser.* O üzerimize ateş gibi kurşun yağdırdı.

adır veşayış ateş yanmak. *Adıro veşeno, hıma qe nêbeno germ.* Ateş yanıyor, ama hiç ısınmıyor. *Zerrey mı to rê zey adırı veşo.* Sana içim ateş gibi yandı.

adır veşnayış ateş yakmak.

adır webiyayış ateş yanmaya başlamak. *Mı adır na çarana, adır nêwebiya.* Ben çalıları ateşe verdim, yanmadılar. *Mı va, "şıra adır wekera", tı nêvanê kı adır rewnayo webiyayo.* "Ateş yakmaya gideyim", dedim, meğer ki ateş çoktan yanmış.

adır wekerdiş ateşi yakmaya çalışmak. (Ateşin yeni tutuştuğu zaman söylenir.) *Ambazi rê serd bı, xo rê adır wekerd kı xo germ kero.* Arkadaşa soğuktu, ısınmak için kendine ateş yaktı.

adır weriştış ateş yükselmek. *Adirê cı werişt, berê tıxtori!* Ateşi yükseldi, doktora götürün!

adire cinika cinlerin ateşi. (İnanışa göre cinler geceleri insanların bulunmadığı evlerde veya herhangi bir yerde bir araya toplanıp ateş yakar, etrafında toplanıp eğlenirler. İnsanlar ateşe yaklaştıkça, ateş uzaklaşır.) *Mezla sero adirê cinikano veşeno.* Mezarlıkta cinlerin ateşi yanıyor.

adıro gurr kızgın ateş, harlı ateş.

sero adır wekerdiş 1) baskı altında tutmak.

Ambaza mı sero adır wekerdo, nêwazenê ez makiner bımısa. Arkadaşlar beni baskı altında tutup makineyi öğrenemi istemiyor. 2) şiddet uygulamak. *Eskeri dewija sero adır wekerdo.* Asker köylülere şiddet uyguluyor.

adırbes <is.e.> ateşkes.

adırca <is.e.> ateş yeri. (ateşin yakıldığı herhangi bir yer.) *Adırı tim adırca dı wekerê!* Ateşi hep ateş yerinde yakın!

adire <is.e.> uçuk. 1) dudak uçuğu. *Lewdê mına adire vijyayo.* Dudağımda uçuk çıkmış. 2) pislikten oluşan bulaşıcı deri hastalığı.

adırğah (Phlv. ādur-gāh) <is.e.> Zerdüşterin tapınak yeri.

adırğan VARY: *adılğan; adırjan; adırğon.* <is.e.> ocak. (Arka, sağ ve soluna üç uzun taş koyulup, üstü ve önü açık, üzerinde yemek ya da ekmek pişirme işine yarayan ocak.)

adırge VARY: *adırğı.* <is.e.> çakmak (ateşi veren).

adırğon YER: Ş. Cori. BKZ: *adırğan.*

adırın <s.> ateşli.

adırjan YER: ‘Hesūd. BKZ: *adırğan.*

adırperest <is.e.d.> ateşe tapan.

adır’si <is.d.> çakmak taşı.

adırvaş <is.e.> ısırğan otu. *Adırvaş sawıyayo mı ra, ganê mınō veşeno.* Bana ısırğan otu sürülmüş, canım yanıyor. EŞ ANL: *arqış.*

adırwekerdox <is.e.d.> ateş yakan.

adû YER: Ş. Cori. <is.e.> bela. EŞ ANL: *medayi.*

afat (Ar.) <is.e.> doğal felaket. (Doğanın sebep olduğu yıkım.)

afatzade <is.e.> afete uğramış olan, felakete uğramış olan.

afेरim VARY: *‘eferim.* (İr.) <ünl.> bravo!, aferim!

afinaye/i <or.e./d.> serili. *Çınay mı tijiya afinayeyo.* Eşyam güneşte serilidir.

afinayış <gçl.f.> 1) sermek (çamaşırı asarak). *Çınay xo tijiya avışto kı wişk bo.* Elbisesini güneşe sermiş ki kurusun. 2) kurutmak için düz bir yere yaymak. *Tûwa tijiya afin kı wa wişki bê.* Dutları güneşe ser ki kurusun. [*afineno*; em.k. *afinî*; gçm.z. *avışt*]

afinayox <is.e.d.> seren kişi.

afineyayış <gçs.f.> serilmek (asılarak). [*afineyeno*; em.k. *afiney*]

afiş (Fr.) <is.d.> afiş.

afiyet <zf.> afiyet. *To rê afiyet bo!* Sana afiyet olsun!

Afğan <öz.e.d.> Afgan.

Afğanistan <öz.e.> Afganistan.

Afğanistanij <öz.e.d.> Afganistanlı. EŞ ANL: *Afğan.*

Afriqa <öz.d.> Afrika.

Afriqayij <öz.e.d.> Afrikalı.

ageyraye/i <or.e./d.> 1) dönme (dinsel). *No merdım Xırıstıyaney ra ageyrayeyo.* Bu adam Hıristiyanlıktan dönmedir. 2) dönen, geri gelen, geri giden. *Tiya dı, sûk ra ageyraye kes çınıyo?* Şehirde dönen kimse yok mu burda?

ageyrayen <is.d.> dönüş. *Na ray dı, ageyrayen çınıya.* Bu yolda dönüş yoktur.

ageyrayış <gçs.f.> dönmek, geri gitmek, geri gelmek. *Mı to rê va, “ageyri, meşo”!* Sana “dön, gitme” dedim! [*ageyreno*; em.k. *ageyri*]

cı ageyrayış kendisine dönmek. *Ey xezebey kerd, soyın dı xezebey ageyrê cı.* O zalimlik yaptı, sonunda zalimlik ona döndü.

ra cı ageyrayış YER: Qelacıx. kendisine dönmek. *Xezebeya kı kerde, soyın de ageyrê ra cı.* Yaptığı zalimlik, sonunda kendisine döndü.

agıroten <is.d.> 1) geri alma. 2) kapatma, çekme.

agırotış <gçl.f.> 1) geri almak. *İna ‘heyfê xo rew agırot.* Onlar intikamını erken aldı. 2) özellikle başkaları tarafından görünmemek için, perde çekme işi. *Ê perdı agı, wa kes ma nêvino.* O perdeyi çek, kimse bizi görmesin. [*agêno*; em.k. *agı*; istm.k. *agêro*]

agozawi <is.d.> arıtılmış su.

agoznaye/i <or.e./d.> arıtılmış. *Na aw agoznayıya.* Bu su arıtılmış. *No do agoznayeyo.* Bu ayran arıtılmış.

agoznayen <is.d.> arıtma.

agoznayış <gçl.f.> arıtmak. *‘Heta kı awa ‘leyminer nêagoznenê meşimê!* Kirli suyu arıtmayana kadar içmeyin! [*agoznenno*; em.k. *agoznı*]

agozyaye/i <or.e./d.> arınmış olan. *Na aw agozyayıya.* Bu su arınmış. *No do agozyayeyo.* Bu ayran arınmış.

agozyayen <is.d.> arınma.

agozyayış <gçs.f.> arınmak. *Na awa ‘leymin agozyaya.* Bu kirli su arınmış. [*agozyeno*; em.k. *agozyı*]

a’hd <is.e.> ahdetme, yemin etme.

a’hd kerdış 1) ahdetmek, söz vermek. *Ey a’hd kerdo kı, do a keynera bijewziyo.* O kendi kendine söz vermiş ki, o kızla evlenecek. 2) yemin etmek. *Mı xo zerre dı a’hd kerdo kı, ez do wastena xo biyara ca.* Ben içimde yemin etmişim ki, isteğimi yerine getireceğim.

a’hd wa’hd VARY: *ad wad.* söz ve yemin. *A’hd wa’hd bo kı, ez do nê girwi viraza.* Söz ve yemin olsun ki, tarif yapacağım.

a’hdkerden <is.d.> 1) ahdetme, söz verme. 2) yemin etme.

aheng (İr.) <is.e.> uyum, ses ayarı, düzen. *Sazê xo 'eyar kı, wa ahengê cı weş bo.* Sazını akort et, ses düzeni iyi olsun.

a'hewliyaye/i <or.e./d.> 1) yeri değişmiş olan. 2) aktarılmış olan (yeri).

a'hewliyayen <is.d.> 1) yer değişme. 2) aktarılma. 3) taşınma.

a'hewliyayış VARY: 'hewliyayış. <gçs.f.> 1) yer değişmek. *Ez cadê xo ra a'hewliyaya.* Ben yerimi değiştirdim. 2) aktarılmak. *Barê to herûnda xo ra a'hewliyayo.* Yüksek yerinden aktarılmış. 3) taşınmak. *Ma a'hewliyay cana.* Başka yere taşındık. [*a'hewliyeno*; em.k. *a'hewlyi*]

a'hewlnaye/i <or.e./d.> 1) yeri değiştirilmiş olan. 2) aktarılmış olan (yeri).

a'hewlnayen <is.d.> 1) yer değiştirme. 2) aktarma. 3) taşıma.

a'hewlnayış VARY: 'hewlnayış. <gçl.f.> 1) yer değiştirmek. *Mı cay ey a'hewlna.* Ben onun yerini değiştirdim. 2) aktarmak. *Nê çekçolê xo tiya ra a'hewlnê cana!* Bu ev eşyanızı burdan başka yere aktarın! 3) taşınmak. *Şıma barê xo a'hewlna?* Yükünüzü taşıdınız mı? [*a'hewlneno*; em.k. *a'hewlnı*]

ca **a'hewlnayış** yer değiştirmek, taşınmak.

ahtapot (Yun.) <is.d.> ahtapot.

aja YER: Ş. Cori. BKZ: *ûja*.

ajan (Fr.) <is.e.d.> ajan.

ajaney <is.d.> ajanlık.

ajaney kerdış ajanlık yapmak.

ajûva YER: Ş. Cori. <zf.> oracıkta.

akardış YER: 'Hesran. BKZ: *akerdiş*.

akerde/i <or.e./d.> açık. *Kêverê mı şıma rê tım akerdeyo.* Size kapım her zaman açıktır. *Kêver paştiya ser akerdeyo.* Kapı daima açıktır.

akerde verdayış açık bırakmak. *Şıma çı no kêver akerde verdayo?* Bu kapıyı neden açık bırakmışsınız?

akerden <is.d.> açma işi.

akerden dayış açtırmak. *Mı eya dûkan da akerden* Ben ona dükkanı açtırdım.

akerdeney <is.d.> açıklık.

akerdiş VARY: *akardış*. <gçl.f.> açmak. *Şıma kêver akerd?* Kapıyı açtınız mı? *Kêveri akı, wa bêrê zerre.* Kapıyı aç, içeri gelsinler. *Kêveri meakerê, wa nîrê zerre.* Kapıyı açmayın, içeri gelmesinler. [*akeno*; em.k. *akı*; istm.k. *akero*]

akerdox <is.e.d.> açacak olan, açan kişi.

akewtiş <gçs.f.> doğmak (güneş, ay, yıldız). *Roj akewt, dinya bı germ.* Güneş doğdu, dünya ısındı. *Roj akewto, hini bı beren.* Güneş doğmuş, artık geç oldu. [*akewno*; em.k. *akewı*]

ako <is.e.> akü.

aktüel (Fr.) <zf.> aktüel.

al <s.> açık kırmızı (atlarda). *Estora maya al boll dinca.* Açık kırmızı atımız çok hızlıdır.

alarım (Fr.) <is.e.> alarm.

alawite/i <or.e./d.> yoğurulmuş olan.

alawitiş <gçl.f.> yoğurmak. [*alaweno*; em.k. *alawı*] EŞ ANL: *lalitiş*.

alawitox <is.e.d.> yoğuran.

alawiyayış <gçs.f.> yoğurulmak. [*alawiyeno*; em.k. *balawıyı*]

alay <is.d.> alay. (Herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk.)

Aldûş VARY: *Aldûs*. <öz.d.> Adıyaman'ın Gerger kazası.

Aldûşij <öz.e.d.> Gergerli.

alef <is.e.> yem.

'alem <is.e.> alem, herkes, bütün insanlar. *Dinya 'alem na qısay to pey 'hesiyayo.* Bu sözünü dünya alem duymuş.

alêliyayış <gçs.f.> erimek. (vücudun hastalıktan dolayı erimesi.) *Kavireka ma alêliyê û merd.* Kuzumuz eriyip öldü. [*alêliyeno*; em.k. *alêlyi*]

ali <is.e.> ahali, sivil, halk. *Ali dew arêdê pêser!* Köyün ahalisini bir araya toplayın!

'alim (Ar.) <is.e.> âlim, ilim adamı, bilge kişi, öğretici.

'alimey <is.d.> âlimlik, bilgelik, bilginlik.

alin YER: 'Hesûd. BKZ: *halin*.

Alkan <öz.d.> Alkan aşireti. (Gerger, Çermik ve Siverek'e yayılmış bir aşiret adı.)

Alkanij <öz.e.d.> Alkanlı.

Almanij <öz.e.d.> Almanyalı.

Almanki <öz.d.> Almanca.

Almanya <öz.d.> Almanya.

alo YER: Ş. Cori. <is.e.> dayı. EŞ ANL: *xal*.

aloqiayış <gçs.f.> birbirine karışmak. [*aloqiayeno*; em.k. *aloqiı*]

aloqnaye/i <or.e./d.> birbirine karıştırılmış olan. *No mir mûwana aloqnayeyo.* Bu hamur kıllarla karıştırılmış.

aloqnayış <gçl.f.> birbirine karıştırmak. *He bew, to no mir çı wına mûwana aloqnayo.* Hele bak, sen bu hamuru niye böyle kıllarla karıştırmışsın? [*aloqnenno*; em.k. *aloqnı*]

aloqyaye/i <or.e./d.> birbirine karışmış olan.

aloxe [x]~[ç] <is.e.> semer yıpranmasın diye, üzerine örtülen semer kumaşından bir örtü çeşidi. EŞ ANL: *sercıl*.

alozkınayış BKZ: *aloznayış*.

alozkiyayış BKZ: *alozyayış*.

aloznaye/i <or.e./d.> karışmış olan, dolaşmış.

aloznayış VARY: *alozkınayış*. <gçl.f.> 1) birbirine dolamak, karıştırmak. *To çı nê lay wini aloznay, ez do ina seni pêra abırna?* Bu ipleri niye birbirine doladın, onları nasıl çözeceğim? 2) gevelemek. *Ê loxmey xo*

war kî, tiyê çî xo fek dî aloznenê?
Lokmanı yut, niye öyle ağzında dolaş-
tırıyorsun? *Oyo loxmi xo fek dî alozkneno.*
O lokmayı ağzında geveliyor. [*alozneno*;
em.k. *alozni*]

alozyaye/i <or.e./d.> dolaşık, karışık.

alozyayış VARY: *alozkiyayış*. <ğçs.f.> 1) dolaş-
mak, karışmak. (Saç, iplik vb. şeyler
birbirine karışarak güç çözümlür duruma
gelmek) 2) gevelenmek. [*alozyeno*;
em.k. *alozyi*]

alqışnayış YER: Qelacix. BKZ: *aqelşınayış*.

altûn <is.e.> altın.

altûnên <s.> altınlı. *Mî bazino altûnên kerd
veyvera.* Geline altın bilezik taktım.

alû VARY: *alûe*. <is.d.> tükürük. EŞ ANL: *tifi*.

alû çekerdiş tükürmek. *Merdimo camêrd
finê kî alû çekero, fina peydi nêgêno
(atas.)*. Yiğit adam tükürdüğünü yalamaz.

alûc <is.d.> erik.

alûcêr <is.d.> erik ağacı.

alûçekerdox <is.e.d.> tüküren kişi.

alûe YER: Qelacix. BKZ: *alû*.

alûyin <s.> tükürüklü. *No çî biyo alûyin, hını
nêweryeno.* Bu şey tükürüklenmiş, artık
yenmez.

alwe <is.e.> ağızlık. (Hayvanın ısırmasına,
zararlı bir şey yemesine, anne sütünü
emmeye engel olmak için ağzına takılan
deri ve bez gibi kafes.) EŞ ANL: *pozık*.

alwey <is.ç.> şark çıbanı, iz bırakan yüz
yaraları. (İyileştikten sonra iz bırakırlar.
İnsanların yüzlerinde, hayvanların dudak-
larında çıkarlar.)

alwey vetiş şark çıbanı çıkarmak. *Ê mêrdeki
alwey vetê, herûna cî menda.* O adam şark
çıbanı çıkarmış, izi kalmış. *Na bizer feka
alwey vijyayê.* Bu keçinin ağzında yaralar
çıkılmış.

alweyin <s.> şark çıbanlı. *Riyê nê mêrdeki
alweyino.* Bu adamın yüzünde şark çıbanı
yarası var.

aman₁ <is.e.> teslim. EŞ ANL: *teslim*.

amanê cî berdiş amana getirmek, göz aç-
tırmamak, rahat bırakmamak, zor durumda
bırakmak. (Karşı koyan birini boyun eğmek
zorunda bırakmak.) *Ina dîşmen vişt teng û
amanê cî berd.* Onlar düşmanı şıkıştırıp
göz açtırmadılar.

amanê cî berdox amana getiren, göz açtır-
mayan, rahat bırakmayan, zor durumda
bırakan.

amanê cî şiyayış amana gelmek. (Önce
direnirken zor karşında boyun eğmek.)
Qarşidê hirê merdîmana amanê cî şino.
Üç adam karşısında amana geldi.

aman₂ <ünl.> sakın! *Aman tever mevîzyê,
torga varena.* Sakın dışarı çıkmayın, dolu

yağıyor.

amanet (Ar.) <is.e.> emanet. *Amanetê Homay
bê!* Allah'a emanet olun! EŞ ANL: *pawe*.

amayen VARY: *amiyayen*. <is.d.> gelişi.
Amayena şîma çî wîna derg ramit?
Gelişiniz neden böyle uzun sürdü?

amayış VARY: *amiyayış*. <ğçs.f.> gelmek.
Şîma zi yenê? E, ma zi yemî. Siz de gelir
misiniz? Evet, biz de geliriz. *Bêrê, ma şîmî
keye kî, wa o zi mayâ bêro.* Gelin, eve
gidelim ki, o da bizimle gelsin. *Ma zi
şîmaya bêmi?* Biz de sizinle gelelim mi?
Şîma çîmihal amey keye? Siz ne zaman
eve geldiniz? *Mî to rê gurguzî cenê, veng
to nêame/niame.* Islık çaldım, sana ses
gelmedi. *Ez amanê keye* (YER: Hesud). Ben
eve geldim. [*yeno*, olums. *nîno*; em.k. *bê,
bêrê*, olums. *mey, meyrê*; istm.k. *bêro/
bîro*, olums. *nêro/nîro*; ççm.z. *ame* (e.),
amê (d.)] (Phlv: mad- (ğçm.z.))

cî amayış 1) uygun anı gelmek, denk düşür-
mek, uymak, uygun düşmek. *Bîpaw, wexto
kî amê cî, tî zi zîsera xo vajî!* Bekle, uygun
zamanı gelince, sen de lafını söyle!
2) isabet etmek. *Mî tîfing eşt, amê cî.* Silah
sıktım, isabet etti. 3) değmek. *Şîya kî to
eşt amê cî? Attığın taş ona değdi mi?*

pa amayış beraberinde gelmek. *Ê kî amey
ûja, ez zi pa ameya.* Onlar oraya geldik-
lerinde, ben de beraberindeydim.

pê amayış 1) çarpışmak, çakışmak. *Dî
'erebey amey pê.* İki araba çarpıştı.
2) birbirine takılmak, uygun olmak. *Nê
bîrxui amey pê.* Bu vidalar birbirine takıldı.

pêro amayış 1) birbirine uymak, uyuşmak.
No çaket û na işliga, weş ameyê pêro. Bu
cekette bu gömlek, birbirine güzel uyumuş.
2) çarpışmak, çakışmak. *Dî 'erebey ameyê
pêro.* İki araba çarpışmış. *Nê sûseyê yenê
pêro, xeyal kerê şikiyenê.* Şu şişeler
çakışıyor, dikkat edin kırılırlar. 3) adapte
olmak. *Kaykerî do bêrê pêro kî kay weş
bo.* Oyuncular birbirine adapte olacaklar ki
oyun güzel olsun.

piro amayış 1) uymak. *Bîrxu ame pîro.*
Vida ona uydu. 2) çarpmak.

po amayış 1) vücutta yara çıkması (çıban
gibi şeyler). *Qinor amê po.* Çıban çıktı.
2) alışmak (işe). *Karo kî kes keno, peynî dî
kes yeno po.* İnsan sürekli yaptığı işe,
sonunda alışır.

ra amayış kıvamına gelmek, mayalanmak.
Mir ameyo ra? Hamur kıvamına geldi mi?

ro cî amayış YER: Qerxan. uymak, uygun
düşmek. *Çîna ame bî ro cî.* Elbise ona
uymuştu. EŞ ANL: *pîro amayış*.

ro pê amayış YER: Qerxan. barışmak, an-
laşmak, uyuşmak (birbiriyile). EŞ ANL: *pêro*

amayış.

ta amayış kapılmak (korkuya vb.). *Kutık parrayo nê lajeki, lajeki rê tersa ra ameya ta, lajeko hewn dı tılo beno.* Köpek ısırınca, çocuk korkuya kapılmış, uykuda sıçıyor.

xo amayış ayılmak, ayıklamak, kendine gelmek. *O xewriya bı, newe ameyo xo.* O bayılmıştı, şimdi ayılmış.

amayox <is.e.d.> gelici, gelme isteği olan. *Ey ser 'hend meşo, o amayoxo.* O kadar onun üstüne gitme, o gelicidir.

ambaz VARY: *embaz, embaz, imbaz, omboz.* <is.e.d.> arkadaş.

ambaz biyayış arkadaş olmak. *Ma to rê bi ambazi, hıma to qedra ma nêzana.* Seninle arkadaş olduk, ama kıymetimizi bilmedin.

ambazek VARY: *imbazek.* <is.e.d.> 1) etene, eş, son, meşime. (Kadın rahmindeki bebek eşi) *Na ceniyeker rê tûtek Ellay da, dêka cı ambazekê cı cıkerd.* Bu kadın bebek doğurdu ve ebe bebeğin göbek bağıni kesip eşinden ayırdı. 2) arkadaşıcık. *No ambazekê toyo?* Bu arkadaşıcığın mı?

ambazey VARY: *ambazin; embazey; embazey; imbazey.* <is.d.> arkadaşlık, ahbaplık. *Ambazeya to qe weş niya.* Arkadaşlığın hiç iyi değil.

ambazey kerdış arkadaşlık etmek. *Şımayê kamya ambazey kenê?* Kiminle arkadaşlık ediyorsunuz?

ambazeya arkadaşça. *Merdıma ra tım ambazeya şırê nezdi!* Sürekli arkadaşça insanlara yaklaşın!

ambazin BKZ: *ambazey.*

Ameriqa <öz.d.> Amerika.

Amêlkan BKZ: *Hemêlkan.*

amin₁ <is.e.> maya (süt ürünleri için).

amin biyayış mayalanmak.

amin kerdış mayalamak. *Mı şıt kerd amin, hıma amin nêtepişt kı penir bo.* Sütü mayaladım, ama maya tutmadı ki peynir olsun.

amin₂ <ünl.> amin! *Qisedê çewti rê, amin mevajê (atas.).* Yanlış söze amin demeyin!

amiyayış BKZ: *amayış.*

amnan VARY: *omnon.* <is.e.> yaz.

amnani yazın. *Ez do amnani şıra Tırkiya.* Ben yazın Türkiye'ye gideceğim.

amnanna bir dahaki yaz. *No amnan qısmet nêbi ez bêra, ez do amnanna bêra.* Bu yaz kısmet olmadı, bir daha ki yaz geleceğim.

amnano peyên ağustos.

amnano verên haziran.

amnano werteyên temmuz.

amnane <s.> yazlık.

bano amnane yazlık ev. *Ez do ma rê dew*

dı banêndo amnane vırazo. Köyde bize yazlık bir ev yapacağım.

çınayo amnane yazlık giysi. *Çınayo amnane biyo ercan?* Yazlık giysi ucuzlamış mı?

amor (Phlv. mar) VARY: *amore.* <is.e.> rakam, sayı. *Ma 'heta nıka hirê amori pêseroki vetê.* Şimdiye kadar üç sayı dergi çıkarmışız.

amorde/i <or.e./d.> sayılı. *Rojê mı amordeyê.* Günlerim sayılıdır. *Rojê amordey, rew ravêrenê.* Sayılı günler çabuk geçer.

amorden <is.d.> sayım, sayma. *Amorden boll ramena.* Sayım çok sürer.

amordış <gçl.f.> saymak. *Mı perrey xo amordi.* Ben paramı saydım. [*amoreno;* em.k. *amori*] (Phlv. âmâr-)

amore YER: Qelacix. BKZ: *amor.*

amoryayış <gçs.f.> sayılmak. *Nê perrey amoryayê?* Bu paralar sayılmış mı? [*amoryeno;* em.k. *amoryi*]

amoş <is.e.> avuntu, avutma. EŞ ANL: *azme.*

amoş biyayış avunmak. *Finê biyo 'hêrs, hını çiyêna amoş nêbeno.* Bir kere kızmış, artık bir şeyle avunmaz.

amoş kerdış avutmak. *Lajek geyrayê marda xo, ma xingilîki day cı, zor amoş kerd.* Çocuk annesini arıyordu, oyuncak verip güç avuttuk.

amoşbiyayen <is.d.> avunma.

amoşbiyayox <is.e.d.> avunan.

amoşkerden <is.d.> avutma. *Amoşkerdena merdım xapeyeno.* Avutmayla insan kandırılır.

amoşkerdox <is.e.d.> avutan.

ampa YER: Qelacix. BKZ: *hımpa.*

amper (Fr.) <is.e.> amper.

amver <is.e.> çıkış (yukarıya).

amverdı VARY: *averde.* <zf.> yokuş aşağıya doğru.

amvero VARY: *avero.* <zf.> yokuşa doğru. *Amvero şı.* Yokuşa doğru gitti.

amyayen BKZ: *amayen.*

amyayış BKZ: *amayış.*

Anadolu <öz.d.> Anadolu.

anarşi (Fr.) <is.e.> anarşi.

anarşist (Fr.) <is.e.d.> anarşist.

anayayış <gçs.f.> kurulmak (hedef, nişan). *Ûja dı hedef anayayo?* Orada hedef kurulmuş mu? [*anayeno;* em.k. *anayeyi*]

anaye/i <or.e./d.> kurulu. *Hedef anayeyo.* Hedef kuruludur.

anayış <gçl.f.> 1) kurmak. *Partiyênda demokrasî aneyo, rınd beno.* Bir demokrat parti kurulursa, iyi olur. 2) kurmak (hedef, nisan). *Mı 'si anê kı, ma tıfingi çekem cı.* Taşı hedef kurdum ki, silah sıkalım. [*aneno;* em.k. *anı*]

ancilû BKZ: *incilû*.

anci VARY: *ancina*. <zf.> yine, gene. *O anci ame*. O yine geldi.

anci ji yine de, genede. *Tı anci zi şo ûjal!* Yine de git oraya!

ancina BKZ: *anci*.

anciyaye/i <or.e./d.> çekili. *O la anciyayeyo*. O ip çekilidir.

anciyayen <is.d.> 1) çekilme. 2) çekinme.

anciyayış <gçs.f.> 1) çekilmek. *O peydi ancिया*. O geri çekildi. 2) çekinmek. *O lajek pilandê xo ra boll anciyeno*. O çocuk büyüklerinden çok çekiniyor. [*anciyeno*; em.k. *biancyi*]

cı anciyayış çıkışmak, kavgaya yeltenmek. *Ma qısey berdê pêvero, o hima ancिया mı*. Karşılıklı tartışırken, kavgaya yeltendik.

pa anciyayış beraberinde çekilmek. *Resen erziya bı darer, dar pa anciyê*. Urgan ağaca takılmıştı, ağaç beraberinde çekildi.

anciyayox <is.e.d.> çekingen.

andal YER: Ş. Cori. <is.e.> yüklük. EŞ ANL: *'lindan*.

anışnayış <gçl.f.> 1) söndürmek (havayı). *Na pındiliker anışni!* Bu balonu söndür! 2) kondurmak. *'Teyari anışni!* Uçağı indir! *Bewraner halindê cı dı anışni!* Güvercini yuvasına kondur! [*anışneno*; em.k. *anışni*]

anışte/i <or.e./d.> 1) sönük (havası). *Na gındırık anıştiya*. Bu tekerlek iniktir. 2) konmuş. *No 'teyare anışteyo*. Bu uçak inmiş.

anıšten <is.d.> 1) sönme. 2) konma.

anıšten dayış 1) söndürtmek. *Pındiliker anışten dı!* Balonu söndürt! 2) kondurtmak. *'Teyari anışten dı!* Uçağı indirt!

anıştış <gçs.f.> 1) sönmek. *Pındilika to anışt*. Balonun söndü. 2) konmak. *Jû 'teyrekê tiyaya anışt*. Bir kuş buraya kondu. [*anışeno*; em.k. *anışı*]

anket (Fr.) <is.e.> anket.

anonim (Fr.) <s.> anonim.

Antartıqa <öz.d.> Antarktika.

Antartıqayij <öz.e.d.> Antartikalı.

ante/i <or.e./d.> çekik, çekilmiş. *Tiya ra têt anteyo, ravêrden mikûn niyo*. Burdan tel çekilmiş, geçmek mümkün değil.

anten <is.d.> çekme işi, çekiliş, çekim, çekiş.

anten dayış 1) eşleştirmek (hayvanlar için). *Na mangê vıstray ra anten dê!* Bu ineği tosunla eşleştirin! 2) çektirmek. *İna 'erebay xo 'ereberda mına dê anten* Onlar arabasını benim arabamla çektirdi.

antena 'erdi yer çekimi.

antiş <gçl.f.> çekmek. *Ey aw bir ra ant, mı nêant*. O kuyudan su çekti, ben çekmedim. *Nê lay biancı!* Bu ipi çek! [*anceno*; em.k. *biancı*]

cêyo antiş VARY: *cêro antiş*. germek. *'Hendi xo cêyo meanc, doşıya to tewena*. Kendini o kadar germe, omuzun ağırır. EŞ ANL: *têyo antiş, viziki antiş*.

cı antiş 1) üzerine geçirmek. *To ri werxani anto cı?* Nevresimi yorgana geçirdin mi? 2) üzerine çekmek (sıva, boya vb.). *Dawiteyo kı keneyayo, sera tayna biancı, wa pak bo*. Kazılmış sıvaya, biraz daha sıva çek, temiz olsun. 3) silah çekmek. *To cı tıfing ant cı?* Ona niye silah çektin?

cı ra antiş 1) her hangi bir şeyden çekmek. *Nê mêxi cadê cı ra biancı!* Bu çiviği yerinden çek! 2) dişiyi erkekle çiftleştirmek.

cı rê antiş çekiştirmek. *Ekı şenê ridê cı dı qısey bıkı, tiyê cı pey dı cı rê ancenê?* Yapabilirsen yüzüne konuş, arkasında niye çekiştiriyorsun?

pa antiş beraberinde çekmek. *Şıma kı dar ant, gılanê cı zi pa biancê!* Ağacı çektiğinizde, dallarını da beraberinde çekin!

pê antiş çekişmek, birbirini çekmek.

pêrê antiş çekiştirmek. *Laj û pêrya fına pêrê antê*. Baba ile oğlu yine birbirini çekiştiriyordu.

pıra antiş 1) çekmek (tokat). *Lajeki kelbes-tûn kerdê, mı sileyê ant pıra*. Oğlan yaramazlık ediyordu, kendisine bir tokat attım. 2) üzerine çekmek. *Lajek rakewteyo, werxani biancı pıra!* Çocuk yatmış, yorganı üzerine çek!

antin <is.d.> anten. *Antina telebzoni ronayiya?* Televizyon anteni dikili mi?

antox <is.e.d.> çekici, çeken.

ap <is.e.> amca.

apo! <ok.> amca!

aqademi <is.e.> akademi.

aqademik <is.e.d.> akademik.

aqeşınaye/i VARY: *qelışnaye/i*. <or.e./d.> yarılmış olan. *No 'erd aqelışınayeyo*. Bu yer yarıktır.

aqeşınayış VARY: *aqlaşnayış; qelışnayış; alqışnayış*. <gçl.f.> yarmak. *Mı na zebes aqelşinê*. Bu karpuzu yarıdım. *Mı na mişmiş aqelşinê, miyan ra lolik vijya*. Bu kayısıyı yarıdım, içinden kurt çıktı. [*aqelşineno/qelşneno*; em.k. *biaqelşını*]

aqeşiyaye/i VARY: *qelışyaye/i*. <or.e./d.> yarık. *No 'erd aqelşiyayeyo*. Bu yer yarıktır.

aqeşiyayış VARY: *qelışiyayış*. <gçs.f.> yarılmak. *Nê 'erdi serrêno kı riyê aw nêdiyo, pêro aqelşiyayo*. Bu yer bir yıldır ki su yüzünü görmemiş, tamamen yarılmış. [*aqelşiyeno/qelşiyeno*; em.k. *biaqelşiyi*]

aqıl <is.e.> akıl. *Aqılê cayılı teniko, gırwey cı zi şeniko (atas)*. Cahilin akli incedir, işi de

hafiftir. *Aqıl serran dı niyo, serredeyo.* Akıl yaşta değil, baştadır.

aqıl biyayış akıllanmak. *No lajek hini biyo aqıl, dersê xo kerdê rındi.* Bu oğlan artık akıllanmış, derslerini düzeltmiş.

aqıl kerdış 1) akıllandırmak. *Pa xintey bi, newe tayn kerdo aqıl.* Kendisinde delilik vardı, şimdi biraz akıllandırılmış. 2) akıl etmek. *To aqıl kerd, tiya ra şiyê cana.* Akıllılık ettin, burdan başka yere gittin.

aqıl pa koyayış akli ermek, anlaya bilmek. *Lajek biyo gırd, hini aqilê ciyo koyeno pa.* Çocuk büyümüş, artık akli eriyor. *Ez to rê eşkera kera kı, wa aqilê to pakoyo.* Sana açıklayayım ki, aklın ersin.

aqıl pa koynayış aklını bir şeye yatırmak, anlamlasını sağlamak.

aqıl pêsero biyayış akli başında olmak. *Aqilê mi pêsero nêbi, mi nêzanayê ezo se vana.* Aklım başımda değildi, ne söyle-diğimi bilmiyordum.

aqıl ra kemi geri zekâlı. *No mêrdek aqıl ra kemiyo.* Bu adam geri zekâlıdır.

aqıl ser şiyayış akli ermek. *Aqilê to şı nê girwi ser?* Bu işe aklın erdi mi?

aqıl şiyayış başı dönmek. *Aqilê mino şino, ez do 'ero gına.* Başım dönüyor, yere düşeceğim.

aqıla 1) akıllıca. *Ey aqıla qısey kerdı.* O akıllıca konuştu. 2) aklın, akıl ile.

aqıldar <is.e.d.> 1) akıl veren. *Piyê ma aqıldarê ma bı.* Babamız bize akıl veren bilge bir kişiydi. 2) bilge.

aqıldarey <is.d.> 1) akıl hocalığı. *Pêrê ma ma rê aqıldarey kerdê.* Babamız bize akıl hocalığı yapıyordu. 2) bilgelik. *Tı zi mey ma rê aqıldarey meki!* Sen de gelip bize bilgelik yapma!

aqıley <is.d.> akıllılık.

aqılın <s.> zeki, akıllı. *O boll aqılino, kayda kesi nino.* O çok akıllıdır, kimsenin oyununa gelmez.

aqılşiyayen <is.d.> baş dönmesi.

aqılşınayış YER: 'Hesûd. BKZ: *aqılşınayış.*

'ar <s.> 1) çirkin (güzelliğin karşıtı). *No mêrdek çend 'aro.* Bu adam ne kadar çirkin. 2) rezil. *Ê bênamûsi namûsê na keyneker kerd 'ar.* O namussuz bu kızın namusunu rezil etti. 3) kötü. *Rıka ê merdımı boll 'ara.* O adamın kini çok kötüdür. 4) utanma. *Tiyê 'ar nêkenê, hewna tiyayey ra geyrenê?* Utanmıyor musun hâlâ buralarda geziyorsun?

'ar biyayış 1) çirkinleşmek. *To porê xo kerdo derg, tı biyê 'ar.* Saçını uzattığın için çirkinleşmişsin. 2) rezil olmak. *Ez tiyayey ra biya 'ar.* Ben buralarda rezil oldum. 3) kötü olmak. *Axa emserr boll biyo 'ar.*

Ağa bu sene çok kötü olmuş.

'ar kerdış 1) çirkinleştirmek. *To çınayo pis dayo xo ra û xo kerdo 'ar.* Sen çirkin elbise giyip kendini çirkinleştirmişsin. 2) rezil etmek. *To mêrdek kerd 'ar.* Adamı rezil ettin. 3) kötü etmek. *To lajek boll kerdo 'ar* Oğlanı çok kötü etmişsin. *Tiyê, mı millet miyan dı kenê 'ar kı, kes selam mı nêdo.* Milletin içinde beni kötülüyorsun ki, bana kimse selam vermesin. 4) utandırmak. *To qısey girani ey rê kerdı û kerd 'ar.* Sen ona ağır sözler söyledin ve onu utandırdın. 5) tövbe etmek (argo). *To hewna 'ar nêkerdo?* Henüz tövbe etmedin mi?

'ar û 'erbet rezil, kepaze. *To xo kerd 'ar û 'erbet.* Kendini rezil kepaze ettin.

ara <is.d.> kahvaltı.

ara kerdış kahvaltı yapmak. *Bê ma keye dı ara bikemi!* Gel evde kahvaltı yapalım!

Araf (Ar.) <is.e.> Araf. (Cennet ile cehennem arasında bir yer.)

arasn BKZ: *arsne.*

arazı <is.e.> arazi.

arden <is.d.> getirme.

arden dayış 1) ısmarlamak. *Mı xo rê çına da arden* Kendime elbise ısmarladım. 2) getirtmek. *Xo rê cıxarey arden dı!* Kendine sigara getirt!

arden deyayış ısmarlanmak. *To rê tevayê deyayo arden* Sana bir şey ısmarlanmış mı?

ardı YER: Qerxan. <is.e.> yakacak eşyası, yakıt.

ardış <gçl.f.> getirmek. *A şami biya sıfre dı ronı!* Getir o yemeği sofraya bırak! *Qısey qısi ano.* Laf lafi açar. *Ey mı rê çekçol ardı.* O bana öteberi getirdi. *Ey meya mı hetek!* Onu yanıma getirme! [*ano*; em.k. *biya*, olums. *meya*; çoğ. *biyarê*]

cı ardış 1) takmak, yerine takmak. *Şıma pencıra ard cı?* Pencereyi taktınız mı? 2) uygun anı kollamak. *Rojê biya cı û bê vera ma!* Uygun bir gün kolla bize gel!

pê ardış birbirine takmak, birbirine uydurmak.

pêro ardış 1) çarpıştırmak, çakıştırmak. *Asına pêro dı!* Demirleri çakıştırdı! 2) birbirine uydurmak. *Ma nê bırxuya biyam pêro!* Bu vidaları birbirine uyduralım! 3) adapte etmek.

piro ardış 1) uydurmak, bir şeye uydurmak. 2) çarpmak.

ro pê ardış YER: Qerxan. 1) barıştırmak. *Embazê to pêra ka'hriyayeyê, mı ardı ro pê.* Arkadaşların küskündü, ben barıştırdım. 2) anlaştırmak. *Dezaya nêşayê mali sero omış bê, mı ardı ro pê.* Amca çocukların malın üzerinde anlaşmıyorlardı, ben anlaştırdım. 3) uydurmak. *To nêşa bırxuya biyarê ro pê?* Vidaları uyduramadın mı? EŞ

ANL: *pê ardiş.*

xo di ardiş beraberinde getirmek. *Mı çınay to xo di ardo.* Elbiseni beraberinde getirmişim.

ardi (Phlv. ārd) <is.ç.(d.)> un.

ardiş YER: Piran. BKZ: *erdîş.*

ardoll <is.d.> öğretmesi için buğdayın döküldüğü bölme. *Xeli ardoll ro kı, wa arisê ma bita'hneyo!* Buğdayı değirmen oluşuna dök, tahılımız öğütülsün! EŞ ANL: *qoxa.*

ardox <is.e.d.> getiren.

ardwan <is.e.> değirmenci. EŞ ANL: *qeraş.*

ardwaney <is.d.> değirmencilik.

ardwaney kerdîş değirmencilik yapmak. *Ezo xo rê ardwaney kena, cana dî nêxetiya.* Ben değirmencilik yapıyorum, başka yerde çalışmıyorum.

areq BKZ: *ariq.*

areqan <is.d.> sırk. EŞ ANL: *rewt.*

Ares <öz.d.> köy adı (Siverek'te).

aresa <is.d.> borsa. (Çarşılarda veya alış veriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın, bir arada bulunduğu bölüm.)

aresaya pemi pamuk borsası.

aresaya teni tahıl borsası.

aresca <is.e.> dinlenme yeri.

'arey <is.d.> 1) çirkinlik. 2) rezillik. 3) kötülük.

'arey xo nayîş kötülükte direnmek. *Birarê mî, mî rê kar di, mî 'arey nê xo û ez nêşiya nêgirweyaya.* Kardeşim bana iş buldu, ben direnip çalışmaya gitmedim.

'areya 1) çirkinlikle. *Tî na 'areya xasek nêbena.* Bu çirkinlikle güzel olamazsın. 2) rezillikle. *'Areya tî nêşenê girweyê bikerê.* Rezillikle bir iş yapamazsın. 3) kötülükle. *'Areya girweyê nêbena.* Kötülükle bir iş olmaz.

areyi YER: Qerxan. BKZ: *ayre.*

arê YER: Ş. Corî. BKZ: *ayre.*

arêbiyaney VARY: *arêviyaney.* <is.d.> birikinti.

arêbiyaye/i VARY: *arêviyaye/i.* <or.e./d.> toplanmış.

arêbiyayen <is.d.> toplanma.

arêbiyayîş VARY: *arêvyayîş.* <gçs.f.> toplanmak, birikmek. *Arêbiyê pêser!* Bir araya toplanın! [*arêbiyeno/arêbeno;* em.k.ç. *arêbê/arêbiyê*]

cî arêbiyayîş üzerine çullanmak.

ro cî arêbiyayîş YER: Qelacix. üzerine çullanmak. *Pêro arêbiyayê ro cî.* Hepsinin üzerine çullandılar. EŞ ANL: *cî arêbiyayîş.*

arêdaye <is.e.> birikim. (İnsanın bir konuya ilişkin genel bilgi donanımı.)

arêdayey serra yılların birikimi. *No emeg arêdayey serrano.* Bu emek yılların birikimidir.

arêdayen <is.d.> toplama.

arêdayen dayîş toplamak.

arêdayîş <gçl.f.> toplamak. *Nê çiyê xo arêdê, ma do solixna şımı.* Bu eşyanızı toplayın, birazdan gideceğiz. EŞ ANL: *arêkerdiş.* [*arêdeno;* em.k. *arêdî*]

cî arêdayîş 1) başına toplamak, üzerine üşüştürmek. 2) üstüne saldırtmak.

arêdayox <is.e.d.> toplayan.

arêkerde/i <or.e./d.> toplanmış.

arêkerdiş VARY: *arêkardiş.* <gçl.f.> toplamak. [*arêkeno;* em.k. *arêkî, marêkî*] EŞ ANL: *arêdayîş.*

arêkerdax <is.e.d.> toplayan. *Arêkerdaxê na istaniker Demo.* Bu masalın derleyicisi Dem'dir.

arêvyayîş YER: Bêsin. BKZ: *arêbiyayîş.*

arêzle VARY: *awrêzi; awrêzle.* <is.e.> kıldan yapılan ip.

Arikan <öz.e.> Çermiğ'in Hesud köyünde, üstünde kalesi olan eski bir yerleşim alanı.

ariq VARY: *areq.* <is.e.> ter.

ariqê çari alın teri.

ariqin <s.> terli. *Ez ariqina.* Ben terliyim.

ariqnaye/i <or.e./d.> terletilmiş olan.

ariqnayîş <gçl.f.> terletmek. *Tî kar dî ariqnayê.* Seni işte terletmişler. *Ey ez qisandê xoya ariqnaya.* O laflarıyla beni terletti. [*ariqeno;* em.k. *biariqni*]

ariqnayox <is.e.d.> 1) terletici. 2) terleten.

ariqnaye/i <or.e./d.> terli, terlemiş olan.

ariqyayîş <gçs.f.> terlemek. *Mêrdek tijiya ariqya bî.* Adam güneşte terlemişti. [*ariqeno;* em.k. *biariqyi*]

aris <is.e.> değirmenlik tahıl. (Değirmene un için öğütmeye götürülen tahıl.)

Ari <öz.e.d.> Ari. (İrandan geçerek Kuzey Hindistana yerleşen halk veya bu halktan olan kimse.)

arinayîş YER: Bab. BKZ: *herinayîş.*

ariye YER: 'Hesûd. BKZ: *ayre.*

ariyek <is.e.> mide (kuşlarda).

Arjantin <öz.e.> Arjantin.

Arjantinij <öz.e.d.> Arjantinli.

arjo YER: Qerxan. <is.e.> göğorme, filiz.

arjo dayîş yeniden göğormek, filiz vermek.

'arkerdax <is.e.d.> rezil eden.

armûşike YER: Qelacix. BKZ: *'hermûşik.*

Arnawid <öz.e.d.> Arnavut.

Arnawidki <öz.d.> Arnavutça.

arqiç YER: Piran. <is.e.> ısırgan otu. EŞ ANL: *adırvaş.*

arr <is.d.> yemlik. *Hewna estor nêherinaya, cî rê arr viraşt (atas.).* Atı almadan yemliğini yaptı (alamadığın şeyin hazırlığını yapma, zararını görürsün anlamına gelir).

arresiyayîş <gçs.f.> dinlenmek, yorgunluğunu gidermek, yorgunluk atmak. *Ez ewro boll*

- 'ediziyaya, sersiya ronışta û arresiyaya. Bugün çok yoruldu, gölgede oturup dinlendim. [arresiyeno; em.k. biarresyi]
- arresnayış** <ğçl.f.> dinlendirmek. *Ê çeçeka tayn arresni!* O çocukları biraz dinlendir! [arresneno; em.k. biarresni]
- arr'si** <is.e.> değirmen taşı. *Arr'si geyrena, aris ta'hneyeno.* Değirmen taşı döner tahıl öğütülür.
- 'arsızı** <is.ç.> kardelen. EŞ ANL: *filharizi, vilika kutikan.*
- arsn** VARY: *arsn, eresne.* <is.e.> kol dirseği. EŞ ANL: *qûzix.*
- arşûn₁** <is.e.> ölçü (suda).
- arşûn₂** <is.e.> afsun, sihir, büyü (dini inançtan gelir).
- arşûn biyayış** büyülenmek.
- arşûn kerdış** büyülemek. *Şêxi ez kerda arşûn, hini ez marri tepêşa marri mı di nêdanê.* Şeyh beni büyüledi, artık yılanları tutarsam beni ısırma.
- arşûnbiyaye/i** <or.e./d.> büyülenmiş, büyülü.
- arşûnîn** <s.> büyülü, sihirli.
- arşûnker** <is.e.d.> büyücü, sihir yapan.
- artis** (Fr.) <is.e.> artist.
- arwana** YER: Qerxan. <is.d.> dişi deve.
- arwêş** VARY: *awrêş.* <is.e.> tavşan.
- arwêşek** <is.e.> tavşancık.
- arye** YER: Qelacix. BKZ: *ayre.*
- asa** BKZ: *çogan.*
- asan₁** <is.e.> 1) ışık. *No gırweyo kı tiyê vanê, ney di asanê çiniyo.* Söylediğin bu işte bir ışık yoktur. 2) görünüm. *Asanê nê koya boll weşo.* Bu dağların görünümü çok güzeldir. EŞ ANL: *işiq.*
- asan₂** <zf.> dinlendirme.
- asan biyayış** dinlenmek.
- asan kerdış** dinlendirmek. *Mıziki vindarnê, ma goşanê xo tayn asan kemî.* Müzüğü durdurun, biraz kulaklarımızı dinlendirelim.
- asaney** YER: Qerxan. <is.d.> taklit.
- asaney biyayış** taklit olmak.
- asaney kerdış** taklit etmek. *Noyo şeno asaneya herkesi zi bikero.* Bu herkesin de taklitini yapabilir.
- asaneykerdox** <is.e.d.> taklitçi.
- asar** YER: Qerxan. <is.e.> işaret. EŞ ANL: *nışan.*
- asatme** <zf.> kurtuluşu olmamak. *Boka tı bımîrê, asatme nêkerê! (bedd.)* Allahvere ölesin, kurtuluşun olmaya. *Serdo, şo zerre, benê nêweş tıxtor zi çiniyo, wellay asatme nêkenê mîrenê.* Soğuktur içeri git, hastalanırsın doktor da yok, valahi kurtuluşun olmaz ölürsün.
- asayen** <is.d.> görünüş, görüntü. *Asayena nê bani weşa.* Bu evin görünüşü güzel.
- asayış₁** <is.e.> güvenlik. (Bir yeri düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu.)
- asayış₂** BKZ: *aysayış.*
- ase** YER: Qerxan. BKZ: *asiye.*
- asê** BKZ: *asiye.*
- asın** <is.e.> demir.
- asın cawıtış** 1) öfkelenmek (aşırı derecede), çok kızmak anlamında kullanılır (demir çığnemek, mecazi). *Zerriya eya lej wazena, oyo asın caweno.* O çok öfkelenmiş, canı kavgaya istiyor. 2) güçlü olmak.
- asın kerdış** demirleştirmek.
- asıncawıtox** <is.e.d.> 1) öfkeli, çok kızgın. 2) güçlü.
- asınên** <s.> demirli. *Xúciko asınên weşo.* Demirli masa güzeldir.
- asıngaz** <is.d.> pense.
- asınger** <is.e.> demirci. *Torzinê ma şikiyayo, ber asingeri wa vırazo!* Baltamız kırılmış, demirciye götür yapın!
- asıngereye** <is.d.> demircilik.
- asınxane** <is.e.> demirhane.
- asi** <s.> isyankâr, karşı koyan.
- asi vijayış** isyan etmek.
- asiye** VARY: *asê; ase.* <s.> 1) sarp, erişilmez, geçit/yol vermeyen. *Raya 'Hesrani asiyeya, po ray şiyayen çetına.* Hasaran yolu sarpıtır, yürünmesi zordur. 2) yola gelmez, inat. EŞ ANL: *'eks.*
- askoyaye/i** <or.e./d.> söküük. *No fistan askoyayeyo.* Bu elbise söküktür.
- askoyayen** <is.d.> söküktü.
- askoyayış** <ğçs.f.> sökülmek (dikiş için). *Pantorê mı askoyay.* Pantolonum söküldü. [askoyeno; em.k. biaskoyı]
- askoynaye/i** <or.e./d.> söküürülmüş.
- askoynayış** VARY: *aşkawnayış.* <ğçl.f.> sökümek (dikiş için). *To çı pantorê xo askoynayê?* Neden pantolonunu sökümsün? [askoyneno; em.k. biaskoynı]
- askoynayox** <is.e.d.> söküücü, söküen.
- asle** YER: Búdran. BKZ: *aşle.*
- asmêr** YER: 'Hesran. <is.d.> asma ağacı. EŞ ANL: *mewşêr.*
- asmî** YER: Búdran. BKZ: *aşmî.*
- asnaw** (Phlv. şnâz) <is.d.> yüzme. *Keynê, tı asnaw zana?* Kız, sen yüzme biliyor musun?
- asnaw kerdış** yüzmek. *Bırak weş asnaw keno.* Kardeş güzel yüzüyor.
- asnawa bînpizi** bir yüzme çeşidi. YER: 'Hesûd.
- asnawber** <is.e.d.> yüzücü. EŞ ANL: *asnawêr.*
- asnawberay** <is.d.> yüzücülük. *Asnawberay karênda weşo.* Yüzücülük güzel bir iştir.
- asnawêr** YER: Ş. Cori. <is.e.d.> yüzücü. EŞ ANL: *asnawber.*
- asnayış** BKZ: *aysayış.*
- aspawıtış** YER: Qerxan. <ğçl.f.> ağızda emmek, ağızda eritmek. [aspaweno; em.k.

biaspawı]

aste VARY: *e'ste*. <is.e.> kemik. *A mû, qelan-cıkda Ma'hmeşay dı şıdeyena û resena aste ew na mû nêvisyena*. Bu kıl, Mehmet Şahın serçe parmağında şıkışıp kemiğe dayanır ama kopmaz.

aste biyayış kemikleşmek.

aste kerdış kemikleştirmek.

asteyın VARY: *e'steyin*. <s.> kemikli.

astrax BKZ: *istrax*.

Asûr <öz.e.d.> Asur.

Asûrki <öz.d.> Asurca. (Sami dilleri ailesine giren ve Milattan önceki dönemlerde Ön Asya'da kullanılmış olan ölü bir dil.)

Asya <öz.d.> 1) Asya kıtası. 2) Asya (kadın adı).

Asyayij <öz.e.d.> Asyalı.

asyayış BKZ: *aysayış*.

aşanaye/i <or.e./d.> kazılmış, eşilmiş.

aşanayış <gçl.f.> eşmek, oymak. *Oyo 'her aşaneno*. O toprak eşiyor. [*aşaneno*; em.k. *aşanı*]

aşanayox <is.e.d.> oyucu.

aşılme YER: Qelacix. <is.e.> pazıbent. (Binek hayvanların kuyruk üstüne takılan geniş kemer.) *Aşılmey heri vısiyayo*. Eşeğin pazıbendi kopmuş. EŞ ANL: *bazbend*.

aşiq <is.e.d.> Kürt halkından olan, mülkiyet sahibi olmayan, sünnet, berberlik yapan, düğünlerde davul ve zurna çalan, karşılığında bahşış alarak geçinen. *Aşiqo neqera ceneno*. Çalgıcı davul çalıyor.

aşkawnayış YER: Ş. Cori. BKZ: *askoynayış*.

aşle VARY: *asle*. <is.e.> aşı (ağaç için).

aşle kerdış aşı vurma, aşılama (ağaçlar için). *Na darer aşle kıl!* Bu ağacı aşıla!

aşle pıro dayış aşı vurma. *Na alûcêr bi, mı aşley mışmişêr da pıro*. Bu erik ağacıydı, ben kayısı aşısı vurdum. *Aşleyo raştay na tûwêrer ro dı!* Bu dut ağacına gerçek aşı vur!

aşleker <is.e.d.> aşıcı.

aşlekerden <is.d.> aşılama, aşı vurma.

aşlekerden dayış aşılattmak.

aşlekerdi <is.d.> aşılanmış olan.

aşmi VARY: *asmi*. <is.d.> ay (dünyanın uydusu).

aşmi gêriyayış ay tutulması. (Zaza inancına göre ay onbeş yaşındaki bir kızdır. Ejderha ayı yemek peşindedir, o da kendini ele vermemek için gizlenir. Zazalar silah sıkarak, teneke çalarak ejderhayı korkutacaklarına inanırlar. Ejderha aya sorar: "Aşağıdan gelen bu sesler ne"? Ay der: "Onlar benim ümmetimdir. Beni yememen için seni öldürmeye geliyorlar". Bu sözler üzerine ejderha korkup kaçar.) *Aşmi gêriyê, xewf kewt mı pize*. Ay tutuldu, içime korku düştü.

aşmi gew vıştış YER: Feqi. Bazen ayın etrafında bir çember oluşur, bu durum için söylenir.

aşmi şanı werdiş YER: Qerxan. on beş gününden, on altıncı gününe geçmek (ay için).

aşmiya çarêsi ayın ondördü. (İnançdan dolayı söylenir.) *Meşt aşmiya çarêsyay, roja xeyriya*. Yarın ayın ondördü, hayır günüdür.

aşmiya pancêsi 1) ayın onbeşinci günü. 2) ayın en parlak olduğu gün. (Zazalar arasında daha çok kadın güzelliğine vurgu yapmak için kullanılır.) *Keynek 'hendik xasek bi, 'eyni zey aşmida pancêsi bi*. Kız o kadar güzeldi, aynen ayın onbeşi gibi.

aşmiya sûr kızılaly.

aşnawite/i <or.e./d.> duyulan.

aşnawiten <is.d.> 1) duyma, işitme. 2) duyuru, ilan. EŞ ANL: *vengane*.

aşnawiten dayış duyurmak. *Nê qısa aşnawiten dê!* Bu sözleri duyurun!

aşnawitiş VARY: *eşnawitiş*. <gçl.f.> duymak, işitmek. *To hewna nêaşnawito? - Mı rewnayo aşnawit bı*. Daha duymadın mı? - Ben çoktan duymuştum. *Qıseyê kıl to kerdı bı, mı aşnawiti*. Söylediğin sözleri duydum. [*aşnaweno*; em.k. *biaspawı*] (Phlv. *āšnaw-*) EŞ ANL: *'hesyayış*.

aşnawitox <is.e.d.> duyan.

aşrax <is.e.> dolabın bir parçası.

aşt <zf.> o taraf.

aşt û naşt o tarafa ve bu tarafa. *Tım bı no fıkra ez şıyan aşt û naşt* (Osman Efendi Babij). Bu fikirle daima o tarafa ve bu tarafa gittim.

aşt o taraftan. *A kama aşt* yena? O kimdir o taraftan geliyor?

aşt **naşt** o taraftan bu taraftan. *Ez naşt* yena, *tı zi aşt* **bê!** Ben bu taraftan gelirim, sen de o taraftan gel!

aşûre (Ar.) <is.d.> aşure. (Bu sözcüğün Nuh tufanındaki bir hikayeye bağlantılı olduğu söylenir. Buna göre Nuh'un gemisi Cudi dağına oturduğunda geminin ambarında çok az yiyecek kalmıştır. Geriye kalan son aşların (aş) ufaklarından (or) ve kırıntılarından bir yemek yaparlar. Bu yemeğin adı aşure olarak kalır. Her yıl aşure ayında aşure yapmak ve yemek gelenek haline gelmiştir.)

aşxane <is.e.> lokanta.

At₁ <öz.d.> kadın adı.

Atê! <vok.>

at₂ <is.e.> kursağında kalma, ahi içinde kalma. (İstenilen bir şey gerçekleşmemesi, yarım kılması.)

at mendış ahi içinde kalmak, kursağında kalmak, ukde kalmak. *Feqirey ra mı nêşa*

'erebeyê biherina, atê cı mı pize dı mendî. Fakirlikten bir araba alamadım, ahı içimde kaldı. Mı nêşa keynerda axaya bijewziya, atê cı mı pize dı mendî. Ağanın kızıyla evlenemedim, ahı kursağımda kaldı.

ata <zf.> o taraftan. *O kamo ata yeno?* O kimdir o taraftan geliyor?

ata şiyayış o tarafa gitmek.

atiya YER: Qelacix. BKZ: *etiya*.

atrês <s.> yarı kuru.

atrêsnaye/i <or.e./d.> yarı kurutulmuş olan.

atrêsnayış <gçl.f.> yarı kurutmak, nemli bırakmak. *Şima çınay mı atrêsnayo?* Elbisemi yarım kurutmuş musunuz? [*atrêsneno*; em.k. *atrêsnî*]

atrêsyaye/i <or.e./d.> nemli, yarı kurumuş olan.

atrêsyayış <gçs.f.> yarı kurumak, nemli kalmak. *Çınay mı tijiya atrêsyayo.* Elbisem güneşte yarı yarıya kurumuş sayılır. [*atrêsyeno*; em.k. *biatrêsyî*] EŞ ANL: *tolaz-yayış*.

avdêri <is.d.> kuru üzüm yapılı bir üzüm türü.

aver₁ <zf.> 1) ilerleme. 2) mücadele, direnme.

aver berdiş ilerletmek. *Karê xo tim aver berê!* İşinizi daima ilerlettin!

aver dayış mücadele etmek, direnme. *Tiyê xo aver danê?* Mücadele ediyor musun?

aver₂ YER: Derdere. <s.> emsal, yaşıt, denk. *Nê lajeki averê pêyê.* Bu oğlanlar yaşittir. EŞ ANL: *têçax*.

averdayen <is.d.> mücadele, direniş, direnme.

averde YER: Qelacix. BKZ: *amverdi*.

avero YER: Qelacix. BKZ: *amvero*.

Avêrag₁ <öz.d.> Gerger'de bir köy adı.

avêrag₂ <is.e.> geçit, boğaz.

avırrnayış YER: Bêsin. BKZ: *abırrnayış*.

avırryayış BKZ: *abırryayış*.

avıştış BKZ: *afınayış*.

aviyayış YER: Bêsin. BKZ: *abiyayış*.

avize <is.e.> avize.

avlege YER: Qelacix. BKZ: *evleg*.

avorde/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

avorden <is.d.> yolma.

avordış <gçl.f.> 1) yolmak. *Mı porrê na keyneker dstandê xoya avordi.* Bu kızın saçını ellerimle yoldum. 2) ditmek. (Pamuğu, yünü elle yumuşatmak.) [*avoreno*; em.k. *avorî*]

avoryayen <is.d.> yolunma.

avoryayış <gçs.f.> yolunmak. *Porrê na keyneker çı wini avoryayo?* Bu kızın saçını neden öyle yolunmuş? [*avoryeno*; em.k. *avoryî*] EŞ ANL: *rûçıkayış*.

avrêz VARY: *avrêzle*. <is.e.> peynir tulumu (deriden). *Hel bew, fekê xo zey fekdê avrêziya akerdo oyo weyneno (deyim).*

Hele bak, ağzını deri tulumu ağzı gibi açmış bakıyor.

avrêzle BKZ: *avrêz*.

aw VARY: *awki, awke*. (Phlv. *āb*) <is.d.> su. *Awda vınderdi ra bitersê, awa kı şına xora aya şına (atas).* Durgun sudan korkun, akan su zaten akıyor. (Durgun insanların tehlikeli olduğunu anlatır.)

aw cı dayış 1) sertleştirmek (demir ve demir aletleri için). 2) birine su vermek.

aw cı kerdiş su dökmek. *Vılıkê toyê kenê wişki bê, aw cı kerê kı wa wişki nêbê.* Çiçeklerin kurumak üzeredir, su dökün ki kurumasınlar.

aw dı şiyayış suda gitmek, suya kapılmak. *Lajek aw dı şı û henqiya.* Çocuk suya kapılıp boğuldu.

aw fek kewtiş ağzı sulanmak.

aw pede şiyayış 1) boşuna su akmak. *Awa bostandê ma pede şı.* Bahçemizin suyu boş aktı. 2) içine su sızmak. *Serê dêsî akerde bı, aw şı pede, dês rızıya.* Duvarın üstü açıktı, içine su sızınca, duvar yıkıldı.

aw pıro kerdiş 1) duş yaptırmak, yıkamak. *Lajek bıbı leymin, ma ra cı aw kerd pıro.* Çocuk kirlenmişti, annesi ona duş aldırdı. 2) banyo yaptırmak.

aw rijnayış su dökmek (yere). *Awer merijnê 'erd!* Suyu yere dökmeyin!

aw rijyayış su dökülmek (yere). *Aw rijyê mı ser, ez biya hi.* Üzerime su döküldü, ben islandım.

aw ro cenayış suya batırmak, suya daldırmak. *Mı çınay xo cena aw ro û vet.* Elbisemi suya batırıp çıkardım.

aw ro ceneyayış suya batırılmak. *Fistanê to ceneyayo aw ro.* Entarin suya batırılmış.

aw ro gunayış suya düşmek. *Aw ro megunî!* Suyu düşme!

aw şiyayış akmak (su için). *Na awa serbest şına.* Bu su özgürce akıyor.

aw vero şiyayış suyun önüne doğru gitmek. *Aw vero şo, awa cayê ra şına?* Suyun önüne doğru git, bozukluk var mı?

awa 'saya elma suyu.

awa engûr üzüm suyu.

awa germ sıcak su.

awa gıran ağır su.

awa gula gül suyu.

awa honik serin su.

awa isoti biber salçası.

awa meywi meyve suyu.

awa nı'ha nohut suyu. *Nê merdîmi dı şeref çınıyo, ri cı awda nı'hana şûwiyo (deyim).* Bu adamda şeref yoktur, yüzü nohut suyuyla yıkanmış (utanmayan insanlara denir).

awa şamıka domates salçası.

awa şimiten içilecek su.
awa şiyayi akar su.
awa veng ufak su tuvalet ihtiyacı.
awa xarın ılık su.
awa zemzemi zemzem suyu.
awa zerd sarı su, safra.
awa₁ <is.e.> tempo. *Neqerer no awaya piro dı!* Davula bu tempoyla vur!
awa₂ <is.e.> taklit.
away cı kerdış taklit etmek. *O şeno away herkesi bıkerö.* O herkesin taklitini yapabilir. *Ey away ma û pêrdê xo kerdê.* O anne ve babasının taklitini yapıyordu.
awana VARY: *awayna* <zf.> 1) başka bir şeyler. 2) başka alternatif. *Kes şeno awana bıkerö.* İnsan başka alternatif bulabilir. 3) başka türlü. *To ma rê awana va.* Sen bize başka türlü söyledin.
awana kerdış alternatif bulmak. *Ekı ewro gırwey to nêvirazyo, ma do awana bıkemı.* Eğer işin bugün yapılmazsa, başka alternatif bulacağız.
awaro <zf.> batmaya doğru, inişe doğru.
awaro şiyayış batmak (güneş, ay, yıldız). *Roj şıyo awaro?* Güneş batmış mı?
awayê <zf.> bir şeyler yapma.
awayê kerdış 1) bir şeyler yapmak. *Kavırê to trıyayê, meters ma awayê kemı.* Kuzuların çalınmış, korkma bir şeyler yaparız. 2) alternatif bulmak. *Gırwey to rıhato, ma awayê kemı.* İşin kolay, bir alternatif buluruz.
awayın <s.> tuhaf. *Ey ra çiyê fahm nêbeno, wını awayıno.* O anlaşılmayan tuhaf biridir. EŞ ANL: 'eyret, 'ecêb.
awayna BKZ: *awana*.
awabend <is.e.> baraj. EŞ ANL: *bend, bêvin*.
awca <is.e.> su belirtisi olan yer. *Tıya awcayo, çıkı tım mergeyo.* Burada su belirtisi var, çünkü hep yeşildir.
awdaye/i <or.e./d.> sulanmış olan.
awdayen <is.d.> sulama işi.
awdayen amayış susamak (bitki veya sebze). *Zerzewatê ma ameyo awdayen* Sebzemiz susamış.
awdayış <gçl.f.> sulamak. *Nê gayanê ma ber awdı!* Götür bu öküzlerimizi sula! *Ezo şına bostani awda.* Ben bahçeyi sulamaya gidiyorum. [*awdeno*; em.k. *awdı*]
awdayox <is.e.d.> sulayan.
awdaz VARY: *ewdaz; odaz*. <is.e.> abdest. (Müslümanların, bazı ibadetleri yapabilmek için el, ağız, burun, yüz, kol, ayak yıkama ve başa, enseye ıslak el gezdirme, kulağı temizleme biçiminde yaptıkları arınma.)
awdaz girotiş abdest almak. *Awdazê xo bigı û nımaz bıkı!* Abdestini alıp namaz kıl!
awdaz şıkiyayış abdest bozulmak. *Dest-*

awi kerdena, awdaz şıkiyeno. İdrar yapmakla, abdest bozulur.

awdazın <s.> abdestli.
awdazxane VARY: *odazxane*. <is.e.> tuvalet. (abdest bozacak yer.)
awdeyayış <gçs.f.> sulanmak. *No 'erdê ma çımihal awdeyayo?* Bu tarlamız ne zaman sulanmış? [*awdeyeno*; em.k. *awdeyi*]
aweray <is.d.> yol ayırımı.
awın <s.> sulu.
awın biyayış sulu olmak. *No mir biyo awın.* Bu hamur sulu olmuş.
awın kerdış sulu yapmak, sulandırmak.
Awıstıralya <öz.d.> Avustralya.
Awıstıralyayij <öz.e.d.> Avustralyalı.
Awıstırıya <öz.d.> Avusturya.
Awıstırıyayij <öz.e.d.> Avusturyalı.
awi₁ <is.d.> çiğ (çimenlerin sabah erkenden su tutması).
awi kewtiş çiğ düşmek. *Şewra rewê awi kewna.* Sabah erkenden çiğ düşer.
awi₂ <s.> 1) sulak. *Gudhayıg dı, dı 'erdê mayê awi estê.* Gudhayıg'da, iki sulak tarlamız var. 2) sucul.
awke YER: Qelacix. BKZ: *aw*.
awkı YER: Piran. BKZ: *aw*.
awkın <s.> cıvık. *Na 'İnci awkına.* Bu çamur cıvıktır.
awmast BKZ: *mastawi*.
awr <s.> gebe (hayvanlar için). *Mangay ma awra.* İneğimiz gebedir.
awrêş BKZ: *arwêş*.
awrêz <is.e.> yüksekten akan yağmur suyu (evin çatısından vb.).
awrêzi YER: Qelacix. BKZ: *arêzle*.
awrêzle BKZ: *arêzle*.
Awrıpa <öz.d.> Avrupa.
Awrıpayij <öz.e.d.> Avrupalı.
awşın <s.> kuzlak, su kaynağı, su sızıntısı veya belirtisi olan yer. EŞ ANL: *awzim*.
awtayış YER: Ş. Cori. <gçl.f.> atılganlık göstermek, cesaret etmek, cüret göstermek. *Awtonê bê?* Cesaretin varsa gel? EŞ ANL: *wetardış*.
awtiya YER: Mûskan. BKZ: *etiya*.
awze BKZ: *awzim*.
awzêş YER: Qelacix. BKZ: *awzim*.
awzilki <is.ç.> deri hastalığı. (Yaralardan daima su akan bir çeşit deri hastalığı.)
awzilki biyayış deri hastalığına yakalanmak. *Ez awzilki biya.* Ben deri hastalığına yakalandım.
awzim VARY: *awze; awzêş*. <is.e.> kuzlak, su kaynağı, su sızıntısı veya belirtisi olan yer. EŞ ANL: *awşın*.
awzimek <is.e.> azıcık su sızıntısı olan yer.
awzin <is.e.> kayış topağı.
ax <ünl.> ah! *Ax dayê, ez merda.* Ah anne, ben

- öldüm. *Ax mî rê, koti toyo teweno?* Canım benim, neren ağrıyor?
- ax babo** ah baba! *Ax babo, to çı mî rê nêva bakalê mî merdo?* Ah baba, niye bana dedemin öldüğünü söylemedin?
- ax wax** ah vah!
- ax wax kerdış** ah vah etmek. *Derbiki werdê cî, ax wax kerdê, kesi heta cî nêgırot.* Dayak yiyip ah vah ediyordu, kimse kendisine taraf olmadı.
- axa** [x]~[γ] <is.e.d.> ağa. (Geniş toprakları olan, halk arasında sözü geçen varlıklı kimse.) ÇOĞ: *axleri. Axleri ameyê pêser, ê do çiyê bikerê.* Ağalar toplanmış, birşeyler yapacaklar. *Axay dewda şıma kamo?* Köyünüzün ağası kimdir?
- axayin** [x]~[γ] <is.d.> ağalık.
- axbabo** <is.e.> yılan çeşidi. (Kuyruğu olmayan, boyu kısa, ön ve arkasında kafa bulunan, ısırınca kısa sürede canlıyı öldüren zehiri çok tesirli bir yılan çeşidi.)
- axbandır** YER: Siverek. <is.d.> haşlanılıp yenilen yabani bir bitki.
- axbe** YER: Qelacix. BKZ: *axbet.*
- axbet** [x]~[γ] VARY: *axbe.* <ünl.> darısı başına. (Başkası için, bir başarı, bir mutluluk istendiğinde söylenir.) *Axbe to bo, mî lajê xo fewjna.* Darısı senin başına, ben oğlumu evlendirdim.
- axer** YER: Qerxan. BKZ: *axiri.*
- axirdewr** [x]~[γ] <is.e.> kıyamet (dünyanın alt üst olması).
- axirdewr qılayayış** kıyamet kopması. *Dew dî lej biyo, tî vanê, "qay axirdewr qılayayo 'si 'siyer sero nêmenda".* Köyde kavga olmuş, sanki kıyamet kopmuş taş taşın üstünde kalmamış.
- axirdewr qılaynayış** kıyamet koparmak. *Dî 'eşiri kewtê têmiyan, êyê lej kenê 'eyni axirdewr qılaynayo.* İki aşiret içiçe kavga ediyorlar, resmen kıyamet koparıyorlar.
- axiri** [x]~[γ] VARY: *axer.* <zf.> malasef, yani, nihayet. *Axiri to nêşa na 'erebera mî virazê.* Maalesef sen bu arabamı yapamadın. EŞ ANL: *yanê, wel'hesil.*
- axız** [x]~[γ] <is.e.> ağız (ekin toplamakta). *Pemey ma axizê çineyayo, hewna dina axizi çineyeno.* Pamuğumuz bir ağız toplanmış, iki sefer daha toplanır.
- axızna** bir dahaki ağız. *Axızna dî pemey ma kemeyeno.* Bir dahaki ağızda pamuğumuz azalır.
- axî** <is.d.> ahlama.
- axî antış** ahlamak. *Hel bew, na axiya kî oyo anceno.* Hele bak onun çektiği bu ahlamaya.
- axlaq** (Ar.) <is.e.> karakter, ahlak.
- axlaqın** <s.> karakterli, ahlaklı.
- axlaqî** <s.> ahlaki.
- axleri** BKZ: *axa.*
- axmax** (Ar.) <s.> ahmak, aptal, budala. *Tı boll axmaxê, qe kafay to nêgırewyena.* Sen çok ahmaksın, hiç kafan çalışmıyor. *Axmax, bêto kesna çınıyo nê kari bikero?* Aptal, senden başkası yok mu bu işi yapısın? EŞ ANL: *xêb.*
- axmaxey** <is.d.> aptallık, budalalık, ahmaklık. *Axmaxey meki!* Aptallık yapma!
- axmaxeya** ahmakça.
- axret** (Ar.) <is.d.> ahiret. *Homa, ê rehmeti axret dî nêşermayno.* Allah, o rahmetliyi ahiret de utandırmısın.
- axu** [x]~[γ] <is.e.> zehir. *Axuyê nê marri bollo.* Bu yılanın zehiri çoktur. EŞ ANL: *mitik, zerewi, zıqnabût.*
- axu cî dayış** zehirlemek. *Ey axu da mêrdeki û kışt.* O adamı zehirleyip öldürdü.
- axur** VARY: *axure.* (Phlv. *āxwarr;* İr.) <is.d.> ahır. (Evcil büyük baş hayvanların barındığı kapalı yer.)
- axûra** YER: Qelacix. BKZ: *axûre.*
- axure** YER: Qelacix. BKZ: *axur.*
- axûre** VARY: *axûra.* <is.e.> daldırma. (Bir dalı gövdeden ayırmadan toprağa gömerek köklenmesini sağlama yolu.)
- axûre kerdış** daldırmak.
- axuyin** <s.> zehirli. *Marrê werdi zi axuyini (atas.).* Küçük yılanlarda zehirlidir. (Küçük boylu insanlar da ciddiye alınmalı anlamına gelir.)
- axvaxkerdax** <is.e.d.> ah vah eden.
- ay** <zm.bük.> onun, ona, onu (d.). BKZ: *a₁*
- ay ra** ondan. *Ez kî ay ra abırrıyaya, mî fahm kerd kî mî xelet kerdo.* Ondan ayrıldığımda, anladım ki hata yapmışım.
- ay-ay** <ünl.> ah-ah! *Ay-ay, wini meki ganê mîno teweno.* Ah-ah, öyle yapma canım acıyor.
- aya** <s.> 1) uyanık. 2) bilinçli. EŞ ANL: *şût, hayig.*
- aya biyayış** 1) uyanmak. *O mêrdek bî aya.* O adam uyanı. *Ê rewnayo biyê aya.* Onlar çoktan uyanmış. 2) bilinçlenmek.
- aya kerdış** 1) uyandırmak. *Ê mêrdeki aya kî!* O adamı uyandır! 2) bilinçlendirmek. *Ê mêrdeki aya kî, wa 'hend nêzanaye nêmano.* O adamı bilinçlendirir, o kadar bilinçsiz kalmaması.
- ayabiyayen** <is.d.> 1) uyanma. 2) bilinçlenme.
- ayakerden** <is.d.> 1) uyandırma. 2) bilinçlendirme.
- ayakerdax** <is.e.d.> 1) uyandıran, uyandırıcı. 2) bilinçlendiren.
- ayam** (Phlv. *āwām* 'zaman') <is.e.> hava durumu. *Ewro ayam weşo.* Bugün hava

güzel.

ayāt <is.d.> ayet (kutsal kitapdaki).

aydar BKZ: *haydar*.

aygaye <ünl.> cinsellik içeren küfür.

Ayib <öz.e.> Eyüp.

ayın <is.d.> ayın. (dini tören, ibadet.)

ayna <zf.> gene, yine. *Tı ayna şeyê ûja?* Yine oraya gittin mi?

ayra <bağ.> ondan dolayı. *Tı do biameyayê tiya, ayra ez tiya ra cayê nêşiya.* Senin buraya geleceğinden dolayı, burdan bir yere gitmedim. EŞ ANL: *coyra*.

ayre VARY: *ariye; areyi; arye; arê.* <is.e.> değirmen.

ayrek <is.e.> 1) fırıldak. (Rüzgarla dönen, çember biçiminde çocuk oyuncuğu.) 2) değirmencik.

ayrek çarnayış fırlatmak. *Kami ayrek çarna?* Kim fırladığı fırlattı?

ayrek geyrayış fırlanmak. *Va kı yeno, ayrek çı weş geyreno.* Rüzgar esince, fırladık ne güzel dönüyor.

aysaye/i <or.e./d.> görünen.

aysayen <is.d.> görüntü, görünme.

aysayış VARY: *asayış, asyayış.* <gçs.f.> 1) görüntülenmek. 2) görünmek, gözükmek. *Qısûrê kesi, kesi ra nêayseno (deyim).* İnsanın kendi hatası, kendinden görünmez. *Tı do mı ra meaysê!* Sen benden görünmeyeceksin! *Çiyêno dız sero ayseno, nêzana ganeyo bêganeyo.* Kalenin üstünde bir şey görünüyor, canlı mı cansız mı bilmiyorum. [*ayseno/aseno; em.k. biaysı, meaysı*]

aysnaye/i <or.e./d.> gösterilmiş olan.

aysnayış VARY: *asnayış.* <gçl.f.> görüntüle-

mek, göstermek. *O do filimi fına biaysno?* O tekrar filimi görüntüleyecek mi? [*aysneno/asneno; em.k. biaysnı/ biasnı*]

aysnayox <is.e.d.> görüntüleyen, gösteren. *Aysnayoxê nê filimi kamo?* Bu filimi görüntüleyen kim?

ayta YER: Ş. Cori. <zf.> bura. EŞ ANL: *etiya*.

aza <is.e.d.> üye. *O azay partida mayo.* O bizim partinin üyesidir.

azgilêr <is.d.> palamut ağacı (kerestesi sert).

azıkayış <gçs.f.> saldırmak. *O merdım azıkaya mı, ri mı pêro pırıncıki kerd.* O adam bana saldırdı, tüm yüzümü tırmaladı. [*azıkyeno; em.k. biazıkyı*]

azırnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> azdırmak (yara için). [*azırneno; em.k. biazırnı*]

azıryayış <gçs.f.> kötüleşmek, azmak (genellikle yara için). [*azıryeno; em.k. biazıryı*]

azme YER: ‘Hesûd. <is.e.> avuntu, avutma. EŞ ANL: *amoş.*

azme biyayış avunmak.

azme kerdış avutmak. *Ê qeçeki çiyêna azme kı!* O çocuğu bir şeyle avut! EŞ ANL: *amoş kerdış.*

azmebiyayox <is.e.d.> avunan.

azmekerdox <is.e.d.> avutan.

azmin (Phlv. asmân) <is.e.> gökyüzü. *Tijiya azmini (asmeni) kesi tarı dı nêverdana* (Hasan Dewran). Göğün güneşi, kimseyi karanlıkta bırakmaz.

azminekê feki damak (tip). *Azminekê fek-dê mı veşayo, ezo nêşena nan bûra.* Damağım yanmış, yemek yiyemiyorum.

‘erd û azmin yer ve gök.

azwa <is.d.> kapsül.

B - b

Bab <öz.d.> Bab aşireti. (Siverek’te bir aşiret ve köy adı.)

babet VARY: *bavet.* <is.e.> çeşit, tür. *Çend babeti pırttı to esto?* Kaç çeşit kumaşın var?

babet babet çeşit çeşit, türlü türlü. *Alamanya dı babet babet merdımı estê.* Almanya’da çeşit çeşit insan var.

babetna başka çeşit, başka türlü, değişik. *No zerzewatê toyo ewroyên babetnayo.* Bugünkü sebzen başka çeşittir.

no nabeta böylelikle. *O tım berey şı kar, no nabeta karê xo kerd vîni.* O daima işe geç gitti, böylelik işini kaybettii.

o nabeta öylelikle.

babetın <s.> çeşitli, değişik. *Mı ûja dı merdımê babetını di.* Orda değişik insanlar gördüm.

Babil <öz.e.> Babil.

babo <ünl.> vay be! *Babo, tiyê nê qısa kenê?* Vay be, bu sözleri söyleyen sen misin?

bac (Phlv. bāj) <is.e.> 1) gümrük vergisi. (Osmanlı İmparatorluğunda gümrük vergisi) 2) haraç. 3) rüşvet. EŞ ANL: *xaç, xuk.*

bac girotiş 1) gümrük vergisi almak. *Osmaniya neqebdê xo dı bac girotê.* Osmanlılar gümrüğünde gümrük vergisi alıyorlardı. 2) haraç almak. *To ‘heta nika kami ra bac giroto?* Şimdiye kadar kimden haraç almışsın? 3) rüşvet almak. *Mı ‘heta*

nika kesi ra bac giroto? Şimdiye kadar kimseden rüşvet almış mıyım?

bacenax <is.e.> bacanak.

bacic VARY: *bacûce*; *bacûg*. <is.d.> 1) çiçekten yeni çıkan sebze. (Çiçekten çıkıp sebze halini alır.) *Vilika şamıka biya bacic*, *nezdi ra bena şamıki*. Domates çiçeği sebze halini almış, yakında olgun domateşe dönüşür. 2) kapsül. *Bacica kunci hewna nêabiyaya*. Daha susam kapsülü açılmamış.

bacûce YER: Qelacix. BKZ: *bacic*.

baçûg YER: 'Hesûd. BKZ: *bacic*.

badenas <is.e.> patinaj.

badenas kerdış patinaj yapmak.

bafûn <is.e.> alüminyum (metal). *Gıştaney to bafûno*. Yüzüğün alüminyumdur.

bafûnek <is.e.> aleminyumcuk.

bahcınayış YER: Qelacix. BKZ: *behcınayış*.

ba'hdê <ön ed.> sonra.

ba'hdê dıhir öğlenden sonra.

ba'hdo VARY: *ba'hzo*. (Ar.) <bağ.> 1) sonra. "*Hadê şıma şırê 'hendik yaxeri şıma ro nêda, ez ba'hdo yena.*" "Haydi yağmur bastırmadan gidin, ben sonra gelirim." 2) sonradan. *Şifte şo key inan, ba'hdo bê tiya*. Önce onların evine git, sonradan buraya gel. EŞ ANL: *dıma, tepya*.

ba'hdoyên <s.> sonraki. *O karo ba'hdoyêno, şifte nê kari bikerê!* O sonraki iştir, önce bu işi yapın!

ba'hr <s.> cesaretli, eli açık. *No embazê mı ba'hro, qe tevay ra nêterseno*. Bu arkadaşım cesaretlidir, hiç bir şeyden korkmaz.

bahriye (İr.) <is.e.> denizci (asker).

ba'hzo YER: Sinag. BKZ: *bah'do*.

bakal <is.e.> dede. EŞ ANL: *kali*.

bakalek <is.e.> dedecik.

bakteri <is.e.> bakteri. EŞ ANL: *kerrm*.

bal <is.e.> dikkat. EŞ ANL: *xeyal*.

balê xo cı dayış dikkatini vermek, dikkat etmek. *Balê xo cı dı, hele o do se kero!* Dikkatimi ver, hele ne yapacak!

bala VARY: *balê*; *balande*. <bağ.> bari, hiç değilse, o halde. *Ey kerdena xo kerd, bala tı meki!* O yaptığını yaptı, hiç değilse sen yapma!

balande YER: Gewrek. BKZ: *bala*.

balcan YER: Qelacix. BKZ: *bancan*.

baldüz <is.d.> baldız.

balê YER: Qelacix. BKZ: *bala*.

balışna YER: Ş. Cori, Gewrek. BKZ: *basna*. (Phlv. bāliš)

balina (İt.) <is.d.> balina.

ballan YER: Gewrek. <is.e.> dar ve derin boğaz, darca.

ballme <zf.> banme, kurutma işi. (Su ve yaş odun külü kazana bırakılıp kaynatılır, yün iplik, ya da bir kıl içine bırakılır, koparsa su

demini almış olur, su tencereye doldurulup o kül içine atılıp kaynatılır. Kül tencerenin altına oturunca taze üzüm içine daldırılıp çıkarılır, kuruması için yere serilir. Kuruduktan sonra temizce yıkanır.)

ballme biyayış banmalanmak. *Encilê ma biyê ballme?* İncirlerimiz banmalanmış mı?

ballme kerdış banmak. *İskizi kerdı ballme*. Üzümleri bandılar.

ballû YER: 'Hesûd. BKZ: *bellû*.

balqon (Fr.) <is.d.> balkon. EŞ ANL: *gezeme*.

balûe YER: Qelacix. BKZ: *bellû*.

balûg YER: Ş. Cori. <is.d.> sigil. EŞ ANL: *singil*.

balxêr <is.e.> arı kovanlarının konulduğu yer. *Kuwarandê hingarê balxêr virazê, wa varan pıro nêdo*. Arı kovanlarına barınak yapın, yağmur vurmazın.

balye (İt.) <is.e.> balya.

balye kerdış balyalamak.

balyekerden <is.d.> balyalama.

balyekerdox <is.e.d.> balyalayan.

ban VARY: *bon*. <is.e.> ev. *Banê ma rıjiya, key ma bı vıla*. Evimiz yıkıldı, yuvamız dağıldı.

ban çarnayış dam loğlamak. *Bani bıçarnı, varano vareno*. Damı loğla, yağmur yağmıyor.

bano peyên arka oda. (Zahire koymak için evin arkasında yapılan oda.) *Ma zexirey xo bando peyên dı ronemı*. Biz zahiremizi arka odaya bırakırız.

bancan VARY: *balcan*. <is.d.> patlıcan.

banco <is.e.> ota benzer bir ağaç çeşidi, genellikle tavanlara döşenir.

bandrol <is.e.> denetim, kontrol. "*Gırganê mihima*", *bandroldê xo bin dı tepêşê!* "Önemli işleri," denetim altında tutun!

banek <is.e.> evcik.

banekin <zf.> evcilik. *Bê ma banekin kay bıkemı*. Gelin evcilik oynayalım.

banqa BKZ: *panqa*.

banqınot (İng.) <is.d.> banknot.

bant (Fr.) <is.e.> 1) bant. *Bantê tiya ro dışkını!* Buraya bir bant yapıştır! 2) kaset. *Mı bantê Mahsumi girot kı, xo rê gostarey bıkera*. Ben kendime Mahsun'un kasetini aldım ki, dinleyeyim. 3) yara bandı. *Gışta mı birryê, mı bant pıst pıra*. Parmağım kesildi, yara bandı sardım.

bant girotış kasete almak.

bant pırr kerdış kaset doldurmak.

bantın <s.> bantlı.

bao BKZ: *bawo*.

baqıl <s.> uslu. (Toplumu, çevresini rahatsız etmeyen, edepli.)

baqıl biyayış uslanmak. (Yadırganan, ayıplanan davranışlardan vazgeçmek, davranışlarına düzen vermek.) *Ez biya baqıl*. Ben uslandım.

baqıl kerdış uslandırmak. *Mı lajek kerd baqıl.* Ben oğlanı uslandırdım.

baqıla usluca. *Xo rê baqıla cadê xo dı roşi!* Usluca yerinde otur!

baqılbıyayen <is.d.> uslanma.

baqıley <is.d.> usluluk. *Baqıley tim û tim rında.* Usluluk daima iyidir.

baqır <is.e.> bakır. EŞ ANL: *polek*₂.

baqırên <s.> bakırlı. *Ez xo rê tasda baqırên ra aw şimena.* Ben kendim bakırlı tasta su içerim.

baqla <is.d.> bakla.

baqlay arwêşa tavşan baklası.

baqlay hera eşek baklası.

baqlay kesa kaplumbağa baklası.

baqlay marra yılan baklası. VARY: *baqlay marro.*

baqlay mırıçika kuş baklası.

baqlay siltani araka.

baqûre <s.> 1) verimsiz, dölsüz ve kısır zayıf hayvan. *Mangaya baqûre wari kerê!* Sütsüz dölsüz zayıf ineği besleyin! 2) verimsiz tarla.

baqûre YER: Qelacix. BKZ: *baqûr.*

bar (Phlv. bār) <is.e.> yük.

bar bıyayış yüklenmek. *Kamyon bıya bar?* Kamyon yüklenmiş mi?

bar kerdış 1) yüklemek. *Barê xo bar kı û şo!* Yükünü yükleyip git! 2) taşınmak, göç etmek, göçmek. *İna Çermûg ra bar kerd şi Adına.* Onlar Çermik'ten Adana'ya taşındılar.

bar ser nayış 1) yükümlendirmek, yükümlülük altına almak. *Ma barê keyi nayo pêrdê xo ser.* Evin işine babamı yükümlendirmişiz. 2) üstüne yük yüklemek. *Şıma bar nayo kamyoner ser?* Yükü kamyonun üstüne yüklemiş misiniz?

bar ser neyayış 1) yükümlenmek. *Barê pêrin neyayo mı ser.* Hepsinin işi benim üzerime yüklenmiş. 2) üstüne yük yüklenmek. *Baro gıran neyayo ey ser.* Ağır yük onun üstüne yüklenmiş.

bar wegırotış 1) yük taşımak. *'Hend barê heri gıran meki, her nêşeno wegıro.* Eşegin yükünü o kadar ağırlaştırma eşek taşıyamaz. *Ez barê to nêşena wegıra.* Ben senin yükünü taşıyamam. 2) yük kaldırmak. *Tı neşenê barê girani wegırê!* Ağır yükü kaldıramazsın!

bar xo ser gırotış üzerine yükümlülük almak, üzerine sorumluluk almak. *Barê herkesi megi xo ser!* Herkesin yükümlülüğünü üzerine alma!

bar xo ser nayış 1) yükümlülük altına girmek, sorumluluk altına girmek. *Barê keyi pêro nayo xo ser.* Evin tüm yükümlülüğünün altına girmiş. 2) yüklenmek. (Bir

şeyi yapmayı kabul etmek, üstüne almak.) *Nekara barê keyi pêro nayo xo ser.* Şimdiden evin bütün yükünü yüklenmiş

bara yüklü, yük ile.

barê xo degırotış yükünü tutmak, zengin olmak. *Ey hını barê xo degıroto, nêgırweyo zi beno.* O artık yükünü tutmuş, çalışmasa da olur.

barê xo girêdayış yükünü bağlamak. *Barê xo girêdi û tiya ra şo!* Yükünü bağlayıp burdan git!

bara VARY: *bare.* <is.e.> hisse, bölme, bölüm, paylaşım, bölü. *Çıhar bara dıdı keno dıdı (4:2=2).* Dört bölü iki iki yapar. EŞ ANL: *'hise.*

bara bıyayış bölünmek, paylaşılmak. *Wexto kı pi ma merd, malê ma bara bı.* Babamız ölünce malımız bölündü.

bara kerdış paylaşmak, bölüşmek. *Mı malê ma bara kerd.* Ben malımızı paylaştırdım.

barakerde/i <or.e./d.> bölünmüş, paylaşılmış. *No rezê ma barakerdeyo.* Bu bağımız bölünmüş.

barakerdax <is.e.d.> paylaştıran, bölüştüren.

baran VARY: *barane.* <is.d.> bağda tiyenk sırası (safı). *Mı rezê xo kerd barani.* Ben bağımızı tiyenkledim.

barane YER: Qelacix. BKZ: *baran.*

barbar (Fr.) <s.> barbar. *No merdim barbaro, xezebo.* Bu adam barbar ve zalimdir.

barbarey <is.d.> barbarlık.

barbiyaye/i <or.e./d.> yüklü.

barçewt <s.> eksigi olan. *Ez barçewta, kesê mı çiniyo kı mı rê yardım bıkeroy.* Benim eksigim var, kimsem yok ki bana yardım etsin. *Zerriya mı boll weşena merdimandê barçewta.* Eksigi olan insanlara çok acırım.

barçewtey <is.d.> eksiklik.

bard YER: Sinag. <s.> yüksek. BKZ: *berrz.*

bardiş YER: 'Hesran. BKZ: *berdiş.*

bare BKZ: *bara.*

bargıran <s.> 1) yükümlü. *Tı boll bargıranê.* Sen çok yükümlüsün. 2) ağır yüklü. *Ey meveyê, xora o bargırano.* Ona karışmayın, onun yükü zaten ağır.

bargıraney <is.d.> 1) yükümlülük. *Ez nêwazena na bargıraney bıgıra xo ser.* Bu sorumluluğu üstüme almak istemiyorum. 2) ağır yükümlülük.

bari/ı (Phlv. bāriḡ/k) <s.> ince (kalın karşıtı). *Na qubaxêra bari.* Bu ince kavak. *No çıweyo bari.* Bu ince sopa.

bari bin kewtiş yük altına girmek, ağır bir görevi üzerine almak.

bari bino bıyayış 1) yükümlülük altına girmek. *Ez finê bıya bardê keyi bino.* Bir kere evin yükümlülüğünün altına girmişim. 2) yükün altına girmek. *Ez bıya bari bino û*

- wegırot*. Yükün altına girip kaldırdım.
- bari bino kerdış** 1) yükümlülük altına sokmak. *Mı xo finê kerdo bari bino*. Artık ben kendimi yükümlülük altına sokmuşum. *Ey, ez kerda bari bino û da pıro şı*. O, beni yükümlülük altına soku gitti. 2) yükün altına sokmak.
- **xo bari bino kerdış** yükümlüğü üzerine almak.
- bari biyayış** incelmek. *Lınga mına pıra pıra bena bari*. Ayağım gitgiderek inceliyor.
- bari kerdış** inceltmek. *Çıwi bari kı!* Sopyayı incelt! *Sıbıka xo bari kı!* Çubuğunu incelt!
- bariker** <is.e.d.> incelten.
- bariyek** <s.> incecik. *Çıweyo bariyek rew şikiyeno*. İncecik sopa erken kırılır.
- bariyey** <is.d.> incelik.
- bariyın** <s.> inceli. *A keyneka bariyın boll xaseka*. O inceli kız çok güzeldir.
- barker** <is.e.d.> 1) yükleyen. 2) taşınan kişi, göç eden.
- barkerde/i** <or.e./d.> yüklenmiş, yüklü olan. *Herê ma barkerdeyo*. Bizim eşeğimiz yüklenmiş.
- baro** <s.> yükümlü. *A ceniyek baroya, halê cı weş niyo*. O kadın yükümlüdür, durumu iyi değil.
- barro** (Fr.) <is.e.> baro.
- barrz** BKZ: *berrz*.
- barût** (İr.) <is.e.> barut. *Barût dek fiseng miyani!* Merminin içine barut koy!
- barûtخانه** <is.e.> barut deposu (baruthane).
- barwegırotox** <is.e.d.> 1) yük taşıyan. 2) yük kaldıran.
- barxane** <is.e.> yük yükleme yeri, yük hanı.
- basax** <is.e.> başak. (Hasattan sonra, tarlada arta kalan ürün.)
- basax arêdayış** başak toplamak. *Na ceniyeka xo rê basax arêdena*. Bu kadın tarlada kalan ürünü topluyor.
- basax biyayış** basak olmak.
- basax kerdış** başak yapmak. *Ma pemey xo pêro arêda û kerd basax*. Pamuğumuzu hepsini toplayıp başak ettik.
- basaxkerde** <or.e.> başak edilmiş olan.
- basaxkerdox** <is.e.d.> başakçı.
- bask** <is.e.> dikenli pancar ve bitkilerin toprak içinde kalan ve yenilen kök kısmı. (örn. kenger).
- basketbol** (İng.) <is.d.> basketbol.
- basna** VARY: *balışna*. <is.d.> yastık. *Serrey xo basner ser nı!* Başımı yastığa bırak! *Perranê xo basner miyan ra veji, wa merrey nêwerê*. Paranı yastık içinden çıkar, fareler yemesin.
- basnek₁** <is.d.> yastıkcık.
- basnek₂** YER: Xoy. <is.d.> topuk. EŞ ANL: *paşna*.
- basrax** <s.> mahsur. EŞ ANL: *qapaney*.
- basrax mendış** mahsur kalmak. *Vewr varê ez basrax menda, mı nêşa şıra keye*. Kar yağdı, mahsur kaldım eve gidemedim.
- başkê kelasingi** YER: Qelacix. <is.e.> sapanın ipi.
- başqe** <s.> hususi, özel (sadece malda). *No 'erdê to başqeyo, to nime kerdo?* Bu tarla hususi senin mi, yoksa yarıya mı?
- başqe kerdış** hususileştirmek, özelleştirmek. *Mı 'erdê xo başqe kerdo, mı nime nêdayo*. Ben tarlamı özelleştirdim, yarıya vermedim.
- başqul** VARY: *başqur*. <is.e.> tapma.
- başqul biyayış** tapmak, tapınmak. *Ezo başqulê Homay bena*. Ben Allah'a tapıyorum.
- başqulca** <is.e.> tapınak.
- başqur** BKZ: *başqul*.
- bavet** YER: Bêsin. BKZ: *babet*.
- bawil** <is.d.> valiz.
- bawkal** <is.e.> dedenin dedesi. *Bawkalê to zi bêro, ez qebûl nêkena*. Dedenin dedesi gelse de, kabul etmem.
- bawkişt** <is.e.> baba katili. (Baba katili gibi nefret edilen kişi.)
- bawo!** VARY: *bao*. <is.e.(vok.)> baba! BKZ: *pi*.
- baxac** [x]~[ç] (Fr.) <is.e.> bagaj.
- baxçe** (İr.) <is.e.> bahçe. *Baxçedê ma dı boll darê meywi estê*. Bahçemiz de çok meyve ağacı var.
- baxçiwan** <is.e.d.> bahçıvan.
- baxçiwaney** <is.d.> bahçıvanlık.
- bazalix** [x]~[ç] <is.e.> pazarlık.
- bazalix biyayış** pazarlık yapılmak.
- bazalix kerdış** pazarlık etmek.
- bazalixkerdox** <is.e.d.> pazarlayan.
- bazar** (İr.) <is.e.> pazar yeri.
- bazbend** (İr.) <is.e.> pazibent. (Binek hayvanların kuyruk üstüne takılan geniş kemer.) *Bazbendê heri visiyayo*. Eşeğin pazıbendi kopmuş. EŞ ANL: *aşılme*.
- bazend** <is.d.> kolluk. *Makanê bazendê qoliker acıfını!* Gömleğin kolluğunu ilikle!
- bazêk** VARY: *bazık*. <is.d.> kulaç (yüzme çeşidi).
- bazêk eştış** Kulaç atmak. *Mı dirê bazêki eştı û resaya cı*. Bir kaç kulaç atıp kendisine yetiştim.
- bazı** <is.e.> ön kol. (dirsekle el arası.)
- bazık** BKZ: *bazêk*.
- bazın** <is.e.> bilezik.
- bazi** <is.e.> adale, kas.
- bazing** YER: 'Hesûd. <is.d.> seki. (Hayvanların ayaklarında bileğe veya dize kadar çıkan beyazlık.)
- bazıyın** <s.> kaslı, adaleli.
- bedbin** <s.> kötümser, karamsar.
- bedbin biyayış** kötümserliğe kapılmak.

bedbin kerdış karamsarlığa sokmak.

bedbiney <is.d.> kötümserlik.

bedel <is.e.> 1) değer, kıymet, fiat. *Bedelê nê bani çendno*. Bu evin değeri ne kadar. *Bedelê nê bani bollo*. Bu evin fiatı çoktur. 2) bir şeyin yerini tutabilen karşılık.

bedel dayış bir şeyin yerini tutabilen ve verilen karşılık.

beden (Ar.) <is.e.> vücut, gövde. EŞ ANL: *qelefat*.

bedenin <s.> büyük, iri gövdeli. *O mêrdek bedenino*. O adam büyük gövdeli.

bedenweş <s.> güzel vücutlu. *No xort bedenweşo*. Bu genç güzel vücutludur.

bedesten (İr.) <is.e.> kapalı çarşı, kapalı pazar yeri.

Bedew <öz.d.> kadın adı.

bedewa (İr.) <s.> bedava. EŞ ANL: *belaş*.

bedewa biyayış bedava olmak.

bedewayin <is.d.> bedavacılık.

beg <is.e.> bey (hükümet ve iktidardan güç alan).

begey <is.d.> beylik.

Begê <öz.d.> kadın adı.

Bego <öz.e.> erkek adı.

Begza₁ <öz.e.> erkek adı.

begza₂ <is.e.> beyzade.

behcınayış VARY: *bahcınayış*. <gçl.f.> 1) nefesini tıkamak, nefesini kesmek (yorgunlutan). 2) tüketmek, yorgun düşürmek. 3) uğraştırmak. [*behcıneno*; em.k. *bıbehcını*]

behciyayış <gçs.f.> 1) nefesi tıkanmak, nefesten kesilmek (yorgunluktan). *Ez kewta bıza dımı, ez wını behciyaya û cadê xo dı ronışta*. Keçileri kovaladım, nefesten kesilip yerimde oturdum. 2) tükenmek, yorgun düşmek. 3) uğraşmak. *Ez kewta bıza dımı, ez wını behciyaya û cadê xo dı ronışta*. Keçileri kovaladım, nefesten kesilip yerimde oturdum. [*behciyeno*; em.k. *bıbehciyi*]

behr-behr YER: Qerxan. <is.d.> koyun sesi (acı çeken).

behrayış YER: Qerxan. <gçs.f.> koyun sesi vermek. (yalvarıp ağlamak) [*behreno*; em.k. *bıbehri*]

bej VARY: *bez*. <s.> susuz toprak, kurak. *Hêgay mayo bez dew ra dûriyo*. Susuz tarlamız köyden uzaktır.

beje <s.> susuz yer. *'Erdê ma bejeyo*. Tarlamız susuzdur. *No tarro bejeyo*. Bu susuz yetişmiş salattır.

bejn BKZ: *beşn*.

beko <is.d.> üzüm çeşidi.

Bektaşi <öz.e.d.> Bektaşî.

bel <s.> kül rengi (özellikle keçiler için).

bela (Ar.) <is.e.> bela. *Zûwanê kesî belay*

serredê kesîyo (atas.). İnsanın dili başının belasıdır. EŞ ANL: *medayi, adû*.

bela wela biyayış YER: Qerxan. dağılmak (etrafa). EŞ ANL: *têra biyayış*.

bela wela kerdış YER: Qerxan. dağıtmak (etrafa).

belalık <is.d.> cüvek. (Orman ve dere kenarlarında yetişen ufak ve siyah üzüm çeşidi.) *Belalık weşa, engûr tırşa, tû çıçıya*. Yabani üzüm güzel, üzüm ekşidir, dut nedir.

belaş (Ar.) <s.> beleş. EŞ ANL: *bedewa*.

belate₁ VARY: *belatı, berate*. <is.e.> kalıntı, hayvan leşi parçaları. *Mangay ma bibi vını, ma kı geyray cı belatey cı dı*. İneğimiz kaybolmuştu, ararken kalıntısını bulduk.

belate₂ <is.e.> meyvenin olgunlaşmaya yüz tutması. (Yeni olgunlaşmaya başlamış meyve.)

belate biyayış olgunlaşmaya yüz tutmak (meyve). *Tûwi biyê belate*. Dutlar olgunlaşmış.

belate dekewtış olgunlaşmaya başlamak (meyvelerin). *Belate dekewto tûwa*. Dutlarda olgunlaşma başlamış.

belazı <is.e.> şeker pancarının yaprakla kökün arasındaki gövde.

bele YER: Qelacix. <is.d.> sayı, parti, set, devre (oyunda). *Dı belê minê toyo*. Sana iki set vurdum. EŞ ANL: *qal₂*

belek <s.> alaca.

belekın <s.> alacalı. *Estorênda maya belekın esta*. Bizim bir alacalı atımız var.

belekvewr <is.d.> karların erimesiyle karın altından çıkan kara yerler.

belenderi VARY: *belendir*. <is.d.> bir yaşına giren koyun.

belengaz <s.> amaçsız, sorumsuz. *No mêrdek belengazo*. Bu adam amaçsız biri.

belengazey <is.d.> amaçsızlık, sorumsuzluk.

belengazey kerdış sorumsuzluk yapmak. *'Hend belengazey mekî, şar wiyeno to*. O kadar sorumsuzluk yapma, gülünç duruma düşersin.

bel'h <is.d.> doğruyu ortaya çıkarmak için, bazı din adamlarının dilin salyalı kısma yapıştırmış oldukları kızgın şiş parçasının olayına denilir.

bel'h kerdış *Mêrdek kerd bel'h, çıyo kı ey tırtı bı hıma kerd eşkera*. Şiş adamın diline değince, hemen çaldığı eşyayı açıkladı.

beli VARY: *belû*. <z.f.> belli, belirgin.

beli biyayış belirginleşmek, belirlenmek.

beli kerdış belirginleştirmek, belirlemek.

belibiyaye/i <or.e./d.> belirginleşmiş, belirli.

belikerde/i <or.e./d.> belirlenmiş, belirginleşmiş.

belikerdox <is.e.d.> belirginleştiren, belirle-

- yen.
- belişiyyayış** YER: Piran. <gçs.f.> dövüşmek. *Qıseyê ey ra, qıseyê mı ra, ma finêdi belişiyay piyo.* Bir laf ondan, bir laf benden, aniden dövüştük. [*belişiyeno*; em.k. *bibelişyi*]
- belişnayış** YER: Piran. <gçl.f.> saldırı halinde olmak, dövüştürmek. [*belişneno*; em.k. *bibelişni*]
- beliyey** <is.d.> belirlilik.
- belka** BKZ: *belki*.
- belke** YER: Bibol. BKZ: *velkek*.
- belki** VARY: *belka*. <zf.> belki. EŞ ANL: *qay*.
- bellû** VARY: *ballûe*; *ballû*. <is.d.> pelit, palamut. (Palamut sonbaharda toprağa gömülür ve kışın ateşte közlenip yenir.) *Bellû çift ra kewna, vana, "dayê, na qena to çı 'hend heraya"? A vana, "tı zi ûja ra biya". (deyim)* Palamut kozalağından düşünce, "anne kıçın niye o kadar geniştir?" der. O, "sen sen de ordan düşmüşsün"; der. (Bu deyim, geçmişinden ve atalarından utanan kimseler için söylenir.)
- beloqnayış** YER: Gewrek. BKZ: *biloqnayış*.
- belori** YER: Belwan. <is.d.> bardak. EŞ ANL: *qedix*.
- belû** BKZ: *beli*.
- belû kerdış** BKZ: *beli kerdış*.
- belxem** [X]~[Y] <is.e.> balgam.
- belxem çekerdış** balgam atmak.
- belxemin** <s.> balgamlı.
- bencere** VARY: *bencra*. <is.e.> geliç otu. (Sulu tarlalarda yetişen bir ot, hayvanlar için çok zararlıdır şişirip öldüren bir ot çeşidi.) *Gay ma bencere werd, masa û merd.* Öküzümüz geliç otu yedi, şişip öldü.
- bencra** YER: 'Hesûd. BKZ: *bencere*.
- bend₁** <is.e.> baraj. *Ma lada pil dı bend girêda, awa ma bi boll.* Büyük çayda baraj yaptık, suyumuz çoğaldı. EŞ ANL: *awbend, bêvin*.
- bend₂** <is.e.> tarla kenarında içiçe geçmiş sık çalı, diken, asma ve benzeri ağaç topluluğu.
- bend₃** VARY: *bendık*. <is.e.> iplik çilesi.
- bendê laya** ipleri boyamak için, çarpık şekilde toplama işi. *Laya bend kı, ez reng bida ci.* İpleri topla, renklendireyim.
- bende₁** (İr.) <is.e.d.> köle, kul. EŞ ANL: *kole₁*.
- bende₂** <is.e.> sokuluş. (Birine sokulma, ya da yavaşma)
- bende finayış** yanına sokmak, baştan çıkartmak. *Vişt ey bende û kerd fen* Ona sokulup, baştan çıkardı.
- bende kewtiş** sokulmak, aklını çelmek, baştan çıkarmak. *Ez 'hendi kewta ci bende, fina zi mı nêşa fen kera.* Ona ne kadar sokulsamda, kandıramadım.
- bendekewten** <is.d.> sokulma, baştan çıkar-
- ma, aklını çelme.
- bendekewtox** <is.e.d.> sokulan, aklını çelen, baştan çıkararak.
- bendewar** YER: Qerxan. <s.> 1) göz kulak olan. 2) uğraşan. 3) birisi konuşunca dinlemeyi bekleyen kişi.
- bendexane** <is.e.> kölenin evi.
- bendeyin** <is.d.> kulluk, kölelik.
- bendeyin kerdış** 1) kölelik yapmak. 2) kulluk yapmak.
- bendık** BKZ: *bend*.
- bendka** YER: Gewrek. BKZ: *benka*.
- beng** <is.d.> ben. *Gandê mina bengi esta.* Vücudumda ben var.
- bengin** <s.> benli. *Ganê mı bengino.* Vücudum benlidir.
- bengz** VARY: *bezn*. <is.d.> yüz rengi, beniz.
- bengz eştış** renk atmak, benzi solmak.
- benik₁** <is.d.> melengiç ağacının taze yaprakları (yenir). *Bıza kı benik bûro, hını nêweş nêbenê.* Melengiç ağacının yapraklarını yiyen keçi, artık hastalanmaz.
- benika awi** dereotunun benzeri (bot). (Sudaki kökleri beyaz, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
- benik₂** YER: Bibol. BKZ: *vinik*.
- beniadem** <is.e.> insanoğlu (Adem'den gelen insan). *Ez gemda ızsız biya, qulê beniademi ûja dı çinê bı.* Ben ıssız yabandaydım, insanoğlu orda yoktu.
- benka** VARY: *bendka*. <is.d.> denk. (Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri.) *Benkayênda bari mercû, benkayê ji xeloyo.* Yükün bir dengi mercimek, bir dengi de buğdaydır. *Mı benkeyê koli çınayê, benkena koli vilayêr barê heri kerdı.* Bir denk çınar odunu, bir denkte süğüt odunu eşeğe yükledim.
- beno** BKZ: *biyayış, berdış*.
- benter** VARY: *binter*. <is.e.> kazımık, tencere dibi. (Tencerede yemek ve süt pişerken, dibine yapışıp yanan bölüm.)
- benter girêdayış** dibini tutmak (pişen yemek ve süt için). *Binê lêni benter girêdayo.* Tencere dibini tutmuş.
- benzin** (Fr.) <is.e.> benzin.
- benzindar** <is.e.d.> benzinci.
- beq** <zf.> pürdikkat, dikkatli.
- beq mendış** pürdikkat olmak, dikkatli bakmak. *O merdim beqê mı mend û weyna mı ra.* O adam pürdikkat bana baktı.
- beqa** <zf.> anında. *Tıfing nê pa, beqa nêkerd merd.* Silah sıkınca, anında öldü.
- ber₁** <is.e.> kapı. EŞ ANL: *kêver*.
- ber₂** <is.d.> bir aşiretin kolu, "ezbet" in küçüğü.
- berna** aşiretin başka kolu. *Ê berda ma ra niyê, ê berna ra yê.* Onlar bizim koldan değil, başka koldandır.

ber₃ <is.e.> cenin.

ber eştış yavru atmak (hayvanlar için).
Mangera ma ber eştō. Bizim inek yavru atmış.

ber₄ <is.e.> gelin getiren.

ber₅ <is.e.>deşme.

ber biyayışdeşilmek (yara için). (Çıban, yara vb. inin açılması) *Qinora mı biya ber, cı ra 'leymo yeno.* Çıbanımdeşilmiş, irin akıyor.

ber kerdışdeşmek, yara açmak, içini açmak. *Dirbeta mı amê bi 'leym, mı ber kerd, cı ra 'leym ame.* Yaram iltihaplanmıştı,deşince içinden irin aktı.

beran (Phlv. warān) <is.e.> 1) koç. 2) öyğü (erkekler için).

beran amayış koça gelmek, çifleşmeye hazır hale gelmek (koç, koyun).

beran dayış çifletirmek (koç ile koyun).

berano kol 1) boynuzsuz koç. 2) yürekli, yiğit, kabadayı (erkek için). *Ambazê mı berano kolo.* Arkadaşım yiğit ve yüreklidir.

berangi YER: Qerxan. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver.*

berari YER: Qerxan. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver.*

berat (Ar.) <is.e.> berat.

berat dayış berat vermek.

berat kerdış berat etmek. *Mı mahkema dı berat kerd.* Ben mahkemede berat ettim.

berate BKZ: *belate.*

berbanik BKZ: *verbanik.*

berbat (İr.) <s.> 1) kötü. *Veri ra berbatêryo, seni weş bo.* Nasıl iyileşsin, eskisinden daha kötü 2) bozuk. *Raya dewa zi boll berbata.* Köy yolları da çok bozuktur. 3) çirkin, beğenilmeyen. *Riyê cı boll berbato.* Yüzü çok çirkin. 4) kirli. *Tiyayey boll berbati.* Buralar çok kirli.

berbat biyayış 1) kötüleşmek. *Oyo pıra pıra beno berbat, weş nêbeno.* O gittikçe kötüleşiyor, iyileşmiyor. 2) bozulmak. 3) çirkinleşmek. 4) kirlenmek.

berbat kerdış 1) kötüleştirmek. 2) bozmak. *Na ray weşbi, kami ûna kerda berbat?* Bu yol güzeldi, kim böyle bozmuş? 3) çirkinleştirmek. 4) kirliletmek. *Tiyaya berbat mekerê, pak tepêşê!* Buraları kirliletmeyin, temiz tutun!

berbatkerde/i <or.e./d.> 1) kötüleştirilen. 2) çirkinleştirilen. 3) kirlitilen.

berbiyaye/i <or.e./d.>deşilmiş olan, deşik,deşilmiş yer.

berbiyayan <is.d.>deşilme.

berbori BKZ: *berbûli.*

berbûli YER: Qirwar. VARY: *berbori.* <is.d.> süslenip düğüne giden ilk grup.

berdaxi [χ]~[y] <is.d.>üzüm çeşidi.

berde/i <or.e./d.>götürülmüş olan.

berden <is.d.>götürme.

po berden 1) tırmandırma. 2) ilerletme, geliştirme.

berdest YER: Qerxan. <s.> 1) tabi, bağımlı. EŞ ANL: *pagirêdaye/i.* 2) işbirlikçi.

berdewam YER: Qerxan. <s.> sürekli.

berdewam kerdış Sürekli kılmak, süreklilik vermek.

berdêl <is.e.> karşılıklı evlenme.

berdêl kerdış karşılıklı evlendirmek.

berdêley <is.d.> karşılıklı şekilde evlenme.

berdiş VARY: *bardiş.* <çgl.f.> götürmek. *Hemali lilkê nabı xo paştı ro û berdê.* Hamal sırtına bir ayna almış götürüyordu. [*beno*; em.k. *ber(ı)*, olums. *mebi*; istm.k. *berō*]

po berdiş 1) tırmandırmak. 2) ilerletip geliştirmek.

têdi berdiş her şeyi önüne katıp götürmek (su veya rüzgar). *Sêlê ame, 'heme çi têdi berd.* Bir sel geldi, her şeyi önüne katıp götürdü. EŞ ANL: *xo ver şanayış.*

xo dı berdiş beraberinde götürmek. *Ney zi xo dı beri!* Bununla kendinle götür!

berdoş₁ <is.e.> tencere. (Kazanın küçüğü tencerenin büyüğü bir çeşit tencere.)

berdoş₂ (İr.) <s.> başıboş, serseri, berdoş. EŞ ANL: *salme.*

berdoşey <is.d.> serserilik.

berdox <is.e.d.> götürücü, götürmeye istekli olan.

bereke YER: Qelacix. BKZ: *berke.*

bereqa (İt.) <is.d.> baraka.

berey VARY: *erey*; *herey.* <zf.> geç.

berey biyayış geç olmak. *Mı rê bı berey ezo werzena.* Bana geç oldu ben kalkıyorum.

berey finayış geciktirmek. *Karê xo 'henday berey mefini!* İşini bu kadar geciktirme!

berey kewtış gecikmek. *Mirêki, o kewt berey.* Bence o gecikti.

berey mendış gecikmek. *Çı tı ewro berey mendê?* Sen bugün neden geciktin?

berey verdayış geciktirmek. *Karê xo berey meverdi.* İşini geciktirme.

bereymenden <is.d.> gecikme.

bergir <is.e.> erkek at.

bergûzar <is.e.> anı, hatıra. (Anmak için verilen hatıra, armağan, yadigar.) EŞ ANL: *xatire.*

berke VARY: *bereke.* (Ar.) <is.e.> bereket.

berke definayış bereketlendirmek. *Şamiya to weş bi, Homa bokana berkey 'Hesen, 'Hiseyni defino.* Yemeğin güzeldi, Allah, Hasan, Hüseyin bereketiyle doldursun.

berke dekewtış bereketlenmek. *Zeki berkey Xızırı dekewo nandê ma.* Sanki Hızır'ın bereketi yemeğimize girdi.

berkerde/i <or.e./d.> deşilmiş yer.

berkerden <is.d.> deşme, yarayı açma.

berkeyin <s.> bereketli.

bermayen <is.d.> ağlama, ağlayış.

bermayış <gçs.f.> ağlamak. *Bermayış ra çiyê nêvjiyeno (deyim)*. Ağlamaktan bir şey çıkmaz. *Ezo ey rê bermena*. Ona ağlıyorum. [*bermeno*; em.k. *biberımı*] (Phlv. brām-)

bermi <is.d.> ağlama, ağlayış. *Bermi ra bermi ferq esto*. Ağlamaktan ağlamağa fark vardır.

bermi kerdış ağlatmak. *Na pıtiker bermi mekî!* Bu kız bebeği ağlatma!

bermi piro dayış zorlayarak ağlatmak. *Ez veyaya cı û mı bermi da piro*. Kendisine sataşıp ağlattım.

bermi ro dayış ağlatmak. *Tûteki bermi ro medê!* Oğlan bebeği ağlatmayın!

bermok <s.> sulu gözlü. *Tı boll bermokê, çıçı bibo hıma bermenê*. Sen çok sulu gözlüsün, ne olsa hemen ağlarsın.

berqınaye/i <or.e./d.> parlatılmış.

berqınayış <gçl.f.> parlatmak. *Zey lilikiya biberqınê!* Ayna gibi parlatın! [*berqıneno*; em.k. *biberqını*]

berqınayox <is.e.d.> parlatan.

berqıyaye/i <or.e./d.> parlak.

berqıyayış <gçs.f.> parlamak. *Oyo zey liliki berqıyeno*. O ayna gibi parlıyor. [*berqıyeno*; em.k. *biberqıyî*]

berqıyayox <is.e.d.> parlayan, parlayacak olan.

berrani <is.d.> tabiat.

berrani viradayış tabiata bırakmak. *Mı estora xo viradê berrani*. Ben atımı tabiata bıraktım.

berre <is.e.> ilkbahar bayramı (küçük baş hayvanlar için). (Bu bayramda sürüler bir araya toplanır, kırmızı ve sarı renklerle süslenir, sürü sahipleri süt kablarını aynı renklerle süsler, güzel yemekleri yapıp çobanlara verir, birlikte eğlenirler. O günden itibaren sürü iki kez sağılır.)

berri <s.> kuru ve susuz (yer için). *Serê koy berriyo*. Dağ başı susuz ve kurudur.

berrtıl <is.e.> 1) ağaç arısı. (Ağaçlarda delik açan arıya benzer böcek.) *Berrtılı dar kerdo qul, berrtıl viradayo 'erd*. Ağaç arısı ağacı delmiş, tozunu yere salmış. 2) böceğin ağacı delip bıraktığı toz. (Ağaç kurdu ağacı delince, çıkan toza da "berrtıl" denir. Bu toz, eskiden kanayan yaralara ilaç olarak serpilirdi.) *Tayn berrtıl biyarê dirbeterda mı ro şanê!* Biraz ağaç tozu getirip yarama serpin! EŞ ANL: *birdêl*.

berrz VARY: *barrz*. (Phlv. *borz*) <s.> yüksek. *Banê şıma boll berrzo*. Eviniz çok yüksek.

berrz biyayış 1) yükselmek. *Teyare boll beno berrz*. Uçak çok yükselir. 2) yüksek olmak. *No dês tenekê biyo berrz*. Bu duvar biraz yüksek olmuş.

berrz kerdış yükseltmek. *To no dês tenekê vêşî kerdo berrz*. Sen bu duvarı biraz fazla yükseltmişsin.

berrzêri daha yüksek, yüksekçe. *Banê ma bandê şıma berrzêryo*. Evimiz sizin evinizden daha yüksek.

berrzbiyaye/i <or.e./d.> yükselmiş olan.

berrzbiyayen <is.d.> yükselme.

berrzey <is.d.> yükseklik.

berrzker <is.e.d.> yükselten.

berrzkerde/i <or.e./d.> yükseltilen, yükseltilmiş olan, yüceltilmiş olan.

berrzkerdox <is.e.d.> yükseltici.

berxudar <ünl.> 1) teşekkür. 2) mutlu ol. (İyi günler göresin anlamında dilek olarak kullanılır.) 3) be adam! *Berxudar, tiyê çı ninê mı hetek?* Be adam, neden yanıma gelmiyorsun?

berxudar biyayış teşekkür etmek. *Seninê, rındê?* *Berxudar bê, ez rında*. *Tı seninê?* Nasılsın iyi misin? Teşekkür ederim, ben iyiyim sen nasılsın? *Berxudar bo, ê merdimi girwey mı di*. Sağ olsun, o adam işimi gördü.

berz <is.e.> otuz ot bağına verilen ad. *Mı ewro berzê vaş çınayo*. Ben bugün otuz ot bağı biçmişim.

berze VARY: *bezle*. <is.e.> çekirdek.

berzeyin <s.> çekirdekli.

berzik <is.e.> apış arası kilları.

berzin <is.e.> başucu. (Yatağın baş tarafı, mezarda baş kısmı.) *Wexta kî serrey kesî ame 'sida berzini, wexta kes zano kî kes merdo (atas.)*. Ne zaman ki insanın kafası musalla taşına değdi, o zaman insan bilir ki ölen kendisidir.

bes <s.> yeter. *Hini mı rê beso*. Bana artık yeter.

beso yeterli. EŞ ANL: *eyş*.

bese VARY: *beşer*. <is.e.> beceri, başarı.

bese biyayış başarılmak, becerilmek. *No karê to bese biyo*. Bu işin başarılmış.

bese kerdış becermek, başarmak. *Ez nê girwi bese nêkena viraza*. Ben bu işi başaramam. *To şayo nê qeçeki bese kerê, hewna kena jewnay biyarê?* Bu çocuğa bakmayı becerbildin mi ki, ikinci çocuğu doğurmaya çalışıyorsun?

besekerdox <is.e.d.> beceren, başaran, başarılı, becerikli.

besila VARY: *bêsila*. <is.d.> kavun.

best <is.d.> sahil. *Na besta dengizî boll weşa*. Bu denizin sahili çok güzeldir.

beste <is.d.> beste. (Bir müzik eserini

oluşturan ezgilerin bütünü.)

beste vıraştırış bestelemek.

beste/i <or.e./d.> bağlı. *No la pêbesteyo*. Bu ip birbirine bağlı.

bestekar <is.e.d.> besteci.

besten <is.d.> 1) kenetleme. 2) bağlama.

pêya besten bağlama (birbirine geçirerek).

besterde/i <or.e./d.> silinmiş.

besterdış <gçl.f.> silmek. *Nê pencrey biyê leymini, ez wazena bestera*. Bu pencereler kirlenmiş ben silmek istiyorum. [*besteren*; em.k. *besteri*]

besterdox <is.e.d.> silen.

bestestik <is.e.> silici, silecek, silgi.

besteryayış <gçs.f.> silinmek. *Tiyayey besteryayê?* Buralar silinmiş mi? [*besteryeno*; em.k. *besteryi*]

bestiş <gçl.f.> 1) kenetlemek. 2) bağlamak (birbirine geçirerek). [*besteno*; em.k. *besti*]

pa bestiş takmak.

pêra bestiş birbirine sarmak. *Ma çekçolê xo best pêra*. Eşyalarımızı birbirine sardık.

pêya bestiş 1) kenetlemek. 2) bağlamak (birbirine geçirerek).

pêyo bestiş kenetlemek, birbirine takmak, bağlantı yapmak.

piro bestiş bitişirmek, takmak (birine).

bestiyayış <gçs.f.> 1) kenetlenmek. 2) bağlanmak. [*bestyeno*; em.k. *bibestyi*]

pêya bestiyayış 1) birbirine kenetlenmek. 2) birime bağlanmak.

beş VARY: *bes*. <s.> ak. *Gayo kı çarey ci beşo, mı rê boll xaseko*. Alını ak olan öküz çok hoşuma gidiyor.

beşer BKZ: *bese*.

beşik <is.d.> yarı açmış pamuk kozası. *Goza rindêna nêabiyyaya hewna beşika, bışkanı cı vejê!* Koza daha iyicene açılmamış, elyafını çıkarın!

beşn VARY: *bejn*. (İr.) <is.d.> boy. *Beşna na keyneker bariya*. Bu kızın boyu incedir. EŞ ANL: *lem*.

beşn û bal boy pos.

beşna <zf.> boyca, boyuyla. *O beşna mı ra dergo*. O boyca benden uzundur.

beşnbari <s.> ince boylu. *Na keyneka beşnbari koti raya?* Bu ince boylu kız nerelidir?

beşnderg <s.> uzun boylu.

beşnin <s.> boylu.

beşnkilm <s.> kısa boylu.

be't <is.d.> kuğu, büyük kaz.

betall <s.> boş, işsiz güçsüz. *Ez betalla, karê mı desta çiniyo*. Ben boşum, elimde bir iş yok.

betall mendış işsiz kalmak. *Karê mı kı mı dest ra girot, ez betall menda*. İşimi

elimden alınca, işsiz kaldım.

betalley <is.d.> işsizlik.

betellyayış YER: Qelacix. BKZ: *betillyayış*.

betillnaye/i <or.e./d.> yormuş olan.

betillnayan <is.d.> yorma.

betillnayış <gçl.f.> yormak. *To lajek boll girweynayo û betillnayo*. Sen çocuğu çok çalıştırıp yormuşsun. [*betillneno*; em.k. *bibetillni*] EŞ ANL: *'ediznayış, qefelnayış*.

betillnayox <is.e.d.> yoran.

betillyaye/i <or.e./d.> yorgun. *No mêrdek girweyayo, boll betillyayeyo*. Bu adam çalışmış çok yorgundur.

betillyayen <is.d.> yorulma.

betillyayış VARY: *betellyayış*. <gçs.f.> yorulmak. *Tı nêzanê betillyayış çıçıyo?* Sen yorulmak nedir bilmez misin? *Lajek girweyayo, boll betillyayo*. Çocuk çalışmış, çok yorulmuş. [*betillyeno*; em.k. *bibetillyi*] EŞ ANL: *'edizyayış, qefelyayış*.

beton (Fr.) <is.e.> beton.

beton kerdış betonlamak.

bew bak! BKZ: *weynayış*.

bewnayış BKZ: *weynayış*.

bewran <is.d.> güvercin. (Zazalarda güvercin kutsaldır, vurup öldüren günah işlemiş olur.)

bewrani <is.d.> boranı. (Yoğurt ve kengenden/kabaktan yapılan soğuk yenilen bir yemek.) *Şan dı bewrani, şewra bewrani, şanena nê dewrani (deyim)*. Akşam boranı, sebah boranı, çakarım bu devrana.

bewrinc VARY: *borinc*. <is.d.> bir çeşit yaban meyvesi.

bewrincêr VARY: *borincêr*. <is.e.> Dağdağan büyüklüğünde, sarı renkli, çekirdekli, sulu ve tatlı meyvesi olan, küçük yapraklı, dikenli, yabanda yetişen büyümeven bir ağaç. Özellikle yılanlar bu meyveyi çok sever. *Bewrincêr bêmar nêbeno (atas.)*. Bevrinc ağacı yilansız olmaz.

bex VARY: *bexar*. <is.d.> kötü koku.

bexar YER: 'Hesüd. BKZ: *bex*.

bexdinayış <gçl.f.> israf etmek. [*bexdineno*; em.k. *bibexdini*] EŞ ANL: *zay kerdış*.

bexdinos YER: Mexmûr. BKZ: *mexdenos*.

bexşış (İr.) <is.e.> bahşış.

bexşnayen YER: Qerxan. <is.d.> bahşışlama, affetme.

bexşnayış [x]~[ç] YER: Qerxan. <gçl.f.> bahşışlamak, affetmek. [*bexşneno*; em.k. *bibexşni*]

bext <is.e.> 1) hima, sığınma. *Ez kewta bextê to*. Sana sığındım. 2) vicdan. *Ez kewta bext û namûstê to mı vıradı!* Namusuna ve vicdanına sığınırım beni bırak! *Bextê to dana, mı vıradı!* Vicdanına sığınırım, beni bırak. 3) güven.

bext kewtış sığınmak. *Ez kewta bexttê*

- şıma, mı ro medê!* Size sığındım, beni dövmeyin!
- bext waştış** sığınma istemek. *Axay ra bext bıwazı!* Ağadan sığınma iste!
- bextê xo eştış** vicdanını atmak.
- bextiyar** <s.> mutlu, bahtiyar.
- bextiyar biyayış** bahtiyar olmak, mutlu olmak. *Hini qeçê minê şinê mekteb, ez boll biya bextiyar.* Çocuklarım artık okula gidiyor, çok mutluyum.
- bextiyar kerdış** bahtiyar etmek, mutlu etmek. *Biwan kı tı pêrê xo bextiyar kerê.* Oku ki babanı mutlu edesin.
- bextiyarey** <is.d.> bahtiyarlık, mutluluk.
- bextwaşttox** <is.e.d.> sığınmacı, sığınma isteyen.
- bey** <is.d.> ayva.
- beyat** <s.> bayat.
- beyat biyayış** bayatlamak.
- beyat kerdış** bayatlatmak.
- beyatey** <is.d.> bayatlık.
- beyêr** <is.d.> ayva ağacı.
- beynegoş** YER: Qelacix. BKZ: *binagoş*.
- beyt** <is.d.> ilahi.
- beyti vatış** ilahi söylemek.
- beytar** (Ar.) <is.e.d.> baytar, veteriner.
- beytarey** <is.d.> veterinerlik.
- beytullah** (Ar.) <is.e.> beytullah.
- bez₁** <is.e.> et yağının içindeki yara.
- bez₂** BKZ: *bej*.
- bezirgan** (İr.) <is.e.> tüccar, bezirgan. *Bezirgan biri het ra ravêrdê, vengê biri bin ra ameyê.* Tücar kuyunun yanından geçerken, kuyunun dibinden bir ses geliyordu.
- bezirganey** <is.d.> tüccarlık.
- bezirganey kerdış** tüccarlık yapmak.
- bezle** YER: Bêsin. BKZ: *berze*.
- bezn** YER: 'Hesûd. BKZ: *bengz*.
- bê₁** BKZ: *amayış*.
- bê₂** <ön ed.> -siz. *Weyneno kı bê keynerda cıya pil kesê keye dı çınıyo.* Bakıyor ki büyük kızı hariç kimse evde yok. ["bê" ile sıfat yaratılırsa, bitişik yazılır.]
- bêaman** <s.> aman vermeyen, hiç acımayan, cana kıyıcı.
- bêamaney** <is.d.> acımasızlık.
- bêaqıl** <s.> akılsız. *Merdımo bêaqıl, 'seydê merdımdê baqıyo (atas.).* Akılsız adam, akıllı adamın avidir.
- bêaqıley** <is.d.> akılsızlık.
- bê'ar** <s.> 1) uslanmaz, arsız. *Bê'ar esto ro, fina zi 'ar nêkerdo.* Uslanmazı nehire atmışlar, yine de uslanmamış. 2) sırnaşık. *Çı merdımo bê'aro, qe niyetê cı çınıyo zi tiya ra şıro.* Ne sırnaşık adam, hiç de burdan gitmeye niyeti yok.
- bê'arey** <is.d.> 1) uslanmazlık, arsızlık. 2) sırnaşıklık.
- bêawdaz** <s.> apdestsiz.
- bêaxu** [x]~[ç] <s.> zehirsiz.
- bêbab** <s.> acımasız, merhametsiz, zalim. *O bêbabêno. Eki fırsen biyaro cı, derbê dano to ro.* O merhametsizdir. Eğer fırsatını bulursa, sana bir darbe vurur. EŞ ANL: *xezeb*.
- bêbabey** <is.d.> acımasızlık, merhametsizlik.
- bêban** <s.> evsiz.
- bêberze** <s.> çekirdeksiz.
- bêbext** <s.> kalleş, döneç, dürüst olmayan, vefasız, ihanetçi. *Merdımdê bêbextiya cayê meşo, tı zırar vinenê.* Vefasız insanla bir yere gitme, zarar görürsün.
- bêbextey** <is.d.> vefasızlık, ihanetçilik.
- bêbexteya** ihanetçilikle, kalleşçe, vefasızca, döneççe.
- bêbın** <s.> dıbsiz. *Ze biro bêbın, çendık erzenê de bierz, pırr nêbeno.* Dıbsiz kile gibi, içine ne kadar atarsan at, dolmaz.
- bêca** <s.> yersiz.
- bêçare** <s.> çaresiz.
- bêçare mendış** çaresiz kalmak. *Kamo kı dew dı bêçare mendo, hima remayo sûki.* Köyde çaresiz kalan, hemen şehre kaçmış.
- bêçareyin** <s.> çaresizlik.
- bêçeç** <s.> onursuz.
- bêçrom** YER: Ş. Cori. <s.> tatsız. *Na mıro bêçroma.* Bu armut tatsızdır. EŞ ANL: 'tamsal, bê'tam.
- bêdilıg** <s.> yoksul.
- bêdin** <s.> dınsiz.
- bêdiney** <is.d.> dınsizlik.
- bêdûzan** <s.> düzensiz. *Key kesi bêdûzan bo, kes dilıg ra rew kewno.* İnsanın evi düzensiz olursa, maddi durumu erken kötüleşir.
- bêdûzaney** <is.d.> düzensizlik.
- bê'edeb** <s.> edepsiz, utanmaz.
- bê'edebey** <is.d.> edepsizlik, utanmazlık.
- bêeeger** <s.> pürüzsüz, özürsüz, kusursuz. *Dolabê ma bêeeger vıraziyayo.* Dolabımız pürüzsüz yapılmış.
- bê'emel** <s.> inançsız.
- bê'emeley** <is.d.> güvensizlik.
- bêerc** <s.> değersiz.
- bê'eyar** <s.> ayarsız.
- bê'eyarey** <is.d.> ayarsızlık.
- bêefesal** <s.> biçimsiz, biçilmemiş.
- bêgan** <s.> ruhsuz, cansız.
- bêgane** <is.e.> kayıtsız.
- bêgane mendış** kayıtsız kalmak.
- bêgazınc** <s.> beklentisiz, minnetsiz. (Birinden karşılık beklemeden ona yapılan iyilik.)
- bêgazıncey** <is.d.> beklentisizlik, minnetsizlik.
- bêgûman** <s.> kuşkusuz.
- bêguna** <s.> günahsız.
- bêgunayın** <is.d.> günahsızlık.
- bêgûni** <s.> kansız.
- bêgûniyey** <is.d.> kansızlık.

bê'hal <s.> halsiz.

bê'hed <s.> aşırı, sınırsız.

bê'hend <s.> ansız. *O bê'hend mino vijya, ez tillo biya.* O ansız önüme çıkınca, ben ürktüm.

bê'hendê xo var gücüyle.

bê'hendêna <zf.> aniden. *Bê'hendêna piro med!* Ansızın dövme!

bê'hes <s.> sessiz.

bê'hesab <s.> 1) sayısız, çok sayıda, hayli. *Çarşı dı zerzewat bê'hesabo.* Çarşıda çok sebze var. 2) hesapsız.

bêhet <s.> tarafsız.

bêhetey <is.d.> tarafsızlık.

bêhewn <s.> uykusuz.

bêhewney <is.d.> uykusuzluk.

bêheya YER: Bab. <s.> hayasız.

bêhim <s.> temelsiz, aslı olmayan, asılsız. *Bano bêhim, pay ra nêvîndeno (atas.).* Temelsiz ev, ayakta durmaz.

bêilaqe <s.> ilgisiz.

bêj VARY: *bêz.* <is.d.> pay, üleş. *Dezay ma bêja xo daya?* Amcamızın oğlu payını vermiş mi?

bêj biyayış pay olmak, üleşilmek.

bêj dayış pay vermek. *To bêja mixtari dê?* Muhtarın payını verdin mi?

bêj kerdış pay etmek, üleşmek. *Bêrê ma nê perra xo miyan dı bêj kemi!* Gelin bu paraları aramızda pay edelim!

bêja wedi köy ağasına verilen pay. *Emserr bêja wedi nêdê, dewra qewrna.* Bu sene ağanın payını vermedi, köyden kovdu.

bêjdar <is.e.d.> payıcı, pay veren. (Bir yere düzenli üyelik ödemesi yapan kişi.)

bêjker <is.e.d.> pay eden.

bêjkerden <is.d.> paylama, üleşme.

bêkar <s.> işsiz.

bêkarey <is.d.> işsizlik.

bêkes <s.> kimsesiz.

bêkesey <is.d.> kimsesizlik.

bêkeye <s.> ailesiz.

bêkok <s.> köksüz.

bêmal <s.> mahrum.

bêmal mendış mahrum kalmak.

bêmal verdayış mahrum bırakmak.

bêmaley <is.d.> mahrumiyetlik.

bêmerg <s.> ölümsüz.

bêmergey <is.d.> ölümsüzlük.

bêmikûn <s.> mümkünsüz. *No gırweyo kı tiyê mı ra wazenê, no bêmikûno.* Benden istediğin bu iş, mümkün değil.

bêmikûney <is.d.> mümkünsüzlük.

bênamûs <s.> namussuz.

bênamûsey <is.d.> namussuzluk.

bênamûseya 1) namussuzca. *Ey no gırwe bênamûseya kerdo.* O bu işi nâmissuzca yapmış. 2) namussuzlukla.

bêpaştı <s.> desteksiz.

bêperwa <s.> korkusuz, pervasız.

bêpoç <s.> kuyruksuz.

bêpûrtı <s.> tüysüz.

bêqam <s.> insan boyunu aşacak kadar derin olmak (su içinde). *Na la bêqama, boll xoriya.* Bu çayda boy yok, çok derindir.

bêqaxu <s.> umursamaz, aldırış etmeyen, sorumsuz. *Maya to 'heme kari kena, tı kari heta bêqaxuyê.* Annen her işi yapar, sen iş yönünden umursamazsın.

bêqaxuya umursamazca. *Şıma bêqaxuya ameyê vera mı.* Umursamazca bana yaklaşıyordunuz.

bêqaxuyey <is.d.> umursamazlık.

bêqerar <s.> kararsız.

bêqerarey <is.d.> kararsızlık.

bêqersın <s.> kurşunsuz.

bêqeyde <s.> 1) kuralısız. *Karo bêqeyde rınd nêbeno.* Kuralısız iş iyi olmaz. 2) makamsız (müz.). 3) melodisiz (müz.). *Bêqeyde mızık nêbeno.* Melodisiz müzik olmaz.

bêqeydeyey <is.d.> 1) kuralısızlık. 2) makam-sızlık (müz.). 3) melodisizlik (müz.).

bêqol <s.> kolsuz.

bêqudim <s.> uğursuz, bela getirici.

bêr <is.e.> hayvanları sağma yeri. (Hayvanları sağmak için iki tarafı duvarlı yer.)

bêrê BKZ: *amayış.*

bêrı <s.> yüzüstü. *Çendık qewrnê bıqewrni, çıkı bêriyo fina yeno.* Ne kadar kovarsan kov, yine gelir çünkü yüzüstüdü.

bêrı'h <s.> ruhsuz.

bêriyey <is.d.> yüzüstüzlük.

bêrı₁ <is.d.> özlem, hasret. EŞ ANL: *'hesret.*

bêri kerdış özlem çekmek. *Piyê nê lajeyko Almanya dı, oyo bêriya cı keno.* Bu çocuğun babası Almanya'da, çocuk onun özlemini çekiyor.

bêrı₂ YER: Qerxan. <is.d.> süt sağma işi (olayı).

Bêriwan₁ <öz.d.> kadın adı.

bêriwan₂ <is.d.> süt sağmak için sürüyü karşılayan kadın. EŞ ANL: *ditêr.*

bêriyey <is.d.> hasretlik.

bêroki <is.d.> gelecek zaman. *Bêrokiya ma rınd niya.* Geleceğimiz iyi değil.

bêsebir <s.> sabırsız.

bêsebir biyayış sabırsız olmak.

bêser <s.> 1) uçsuz. 2) üstsüz.

bêser û bêbin üstsüz ve altsız, uçsuz ve dipsiz.

bêser û belate biyayış YER: Feqi. kayıplara karışmak.

bêser û ber intizamsız.

bêserre <s.> kafasız. *Ma bedeno bêserre di.* Biz başsız vücut gördük.

bêsik <s.> hissiz.

bêsikey <is.d.> hissizlik.

bêsilma <is.d.> hizmetçi kadın. *Ûja dı bêsilmay wali bi.* Orada valinin hizmetçisi vardı.

bêsilmayın <is.d.> hizmetçilik. *Ezo geyrena karê bêsilmayın.* Ben hizmetçilik işi arıyorum.

bêsinet <s.> sünnetsiz.

bêсила BKZ: *besila*.

bêsinor <s.> sınırsız.

bêsol <s.> tuzsuz. *Şıma qe sol na şami miyan nêkerda, na şami bêsola.* Bu yemeğin içine hiç tuz katmamışsınız, bu yemek tuzsuzdur. *No qeçek mı rê bêsolo.* Bana bu çocuk tuzsuzdur.

bêşûz <s.> suçsuz.

bêşûz û bêguna suçsuz günahsız.

bêşûzey <is.d.> suçsuzluk.

bêşerm <s.> utanmaz.

bêşife <s.> şüphesiz.

bêşifeyin <is.d.> şüphesizlik.

bêtahmûl <s.> tahammülsüz.

bêtahmûley <is.d.> tahammülsüzlük.

bê'tam <s.> tatsiz. EŞ ANL: *bêçrom, 'tamsal*.

bê'tamey <is.d.> tatsizlik.

bêtaqet <s.> takatsiz.

bêter (İr.) <s.> 1) kocaman. *No merdim zeno ze bêter.* Bu adam kocamandır. 2) daha kötü, iyice kötü. *Qay tı rındê, tı ey ra bêterê.* Sanki sen iyisin, sen ondan daha kötüsün.

bêter biyayış kötüleşmek, kötü duruma girmek. *Veri ra biyo bêter.* Eskisinden daha kötü olmuş.

bêter kerdış kötüleştirmek, daha kötü duruma getirmek.

bêterê bêtera kötünün kötüsü. *Ella kesi bêterê bêtera ra sıtar kero.* Allah insanı kötünün kötüsünden korusun.

bêterê Ellay Allah'ın gazabı. *Bêterê Elley bolliyê (deyim).* Allah'ın gazabı çoktur.

bêterêri daha daha kötü. *O nêweş bı, nıka veri ra bêterêryo.* O hastaydı, şimdi eskiden daha daha kötüdür.

bêterbiye <s.> terbiyesiz.

bêterbiyeyin <is.d.> terbiyesizlik.

bêterê <zf.> bir sürü, epeyce. *To bêterê zûri kerdı.* Bir sürü yalan söyledin.

bêters <s.> korkusuz.

bêvan <s.> falanca, bir başkası.

bêvan kes bir başka kişi, herhangi biri. *Fılan kes û bêvan kesi mewni, tı xo rê bewni kardê xo!* Falanca ile filancaya bakma, kendi işine bak!

bêveng <s.> sessiz.

bêveng û bêhes sessiz sedasız. *Bêveng û bêhes ame tiya.* Sessiz sedasız buraya geldi.

bêvengey <is.d.> sessizlik.

bêvengeya sessizce.

bêvin YER: Ş. Cori. <is.e.> baraj. EŞ ANL: *bend, awbend.*

bêwa'hde/i <is.e.d.> vadesiz. *Mı perrey xo banka dı bêwa'hde ronayê.* Paramı bankada vadesiz yatırmışım. *Bızêko bêw'hdeyo, wa'hdey xo pırr nêkerdo û ziyayo.* Vadesiz oğlaktır, vadesini doldurmadan doğmuş.

bêwahêr VARY: *bêwihêr, bêwêhêr.* <s.> sahipsiz. *Ez kı xo rê wahêr ba, tı zi xo rê wahêr bê, waxta ma bêwahêr nêmanemı.* (Hasan Dewran). Ben kendime sahip olursan, sen de kendine sahip olursan, biz o zaman sahipsiz kalmayız.

bano bêwahêr sahipsiz ev.

kutıko bêwahêr sahipsiz köpek.

bêwahêrey <is.d.> sahipsizlik.

bêwaye YER: Mûskan. <s.> karıştırıcı, yaramazlık yapan. *No merdim bıwayeyo, rıhat nêvındeno* Bu adam karıştırıcıdır, rahat durmuyor.

bêwelat <is.d.> vatansız.

bêwelatey <is.d.> vatansızlık.

bêwêhêr BKZ: *bêwahêr.*

bêwihêr BKZ: *bêwahêr.*

bêwızdıyan <s.> vicdansiz.

bêwızdıyaney <is.d.> vicdansızlık.

bêxeyal <s.> dikkatsiz. *Ez bêxeyal biya, ey fınêdı çıweyê da mı ro.* Ben dikkatsizdim, o bana birdenbire sopa vurdu.

bêxeyaley <is.d.> dikkatsizlik.

bêxeyr <s.> hayırsız, işe yaramayan kişi. *Qeçê to bêxeyri!* Çocukların hayırsızdır!

bêxeyrey <is.d.> hayırsızlık.

bêxulxuli <s.> endişesiz.

bêyewm <s.> uğursuz, meymenetsiz, suratsız, huysuz.

Bêz BKZ: *Bêzar*₁.

bêz BKZ: *bêj.*

Bêzar₁ <öz.d.> kadın adı.

bêzar₂ YER: Siverek. <zf.> usanç.

bêzar biyayış usanmak. *Ez to dest dı bêzar biya.* Ben senden usandım.

bêzerri <s.> gönülsüz. *Ey çiyê perrey day mı, hıma bêzerri day.* O bana biraz para verdi, ama gönülsüz verdi.

bêzerriya gönülsüzce. *Bêzerriya porê cı şa-ne keno.* Saçını gönülsüzce tarıyor.

bêzerriyey <is.d.> gönülsüzlük.

bêziwan <s.> dilsiz.

bêziwaney <is.d.> dilsizlik.

bi₁ (**bi ...-a**) VARY: *ebi.* <ön ed.> ile. *Aya bı no babeta tım dewam kena.* O daima bu tempoyla devam ediyor. *Nê bı kêfa yenê tekelif.* Bunlar keyifle davete gelirler. (Normal şekli sadece -a ile söylenir: *Ay-a bê tiya!* 'Onunla buraya gel!'. Güclendirilmiş

şekli *bı ...-a* ile söylenir: *Bı ay-a bê tiya!* 'Onunla buraya gel!')

bı₂ <bağ.> ve. *Tiyê raj bı raj vera cêr şinê.* Günbegün aşağıya doğru gidiyorsun.

bı₃ <ilgeç> -a doğru. *Mı perrey day bı to.* Ben sana para verdim.

bı cı misli. *Karo kı to kerdo, ê mı didı bı ciyo.* Benim yaptığım iş, seninkinin iki mislisi.

bı cı <ünl.> hücum! *Bı cı, bı cı, peydi meancı-yê.* Hücum hücum, geri çekilmeyin.

Bıcax <öz.d.> Bucak aşireti. (Siverek'te bir aşiret ve bölge adı.)

bıcew VARY: *vincew, bıncew.* <is.e.> karış.

bıcewi kerdış karışlamak.

bıcewek <is.e.> karışçık.

bıçûxu YER: Qelacix. <is.e.> testere. EŞ ANL: *boxsi.*

bıfe (Fr.) <is.e.> büfe.

bı'h <is.e.> pey, kapora. (Satışlarda, caymamak için alacağına dair verilen güvence parası.)

bı'h dayış pey vermek, kapora vermek. *To kı ban herina, to do bı'hê cı zi bıdayê.* Ev satın aldıysan, peyni de verecektin.

bı'h girotiş pey almak, kapora almak.

bı'hdayen <is.d.> pey verme, kapora verme.

bı'hgiroten <is.d.> pey alma, kapora alma.

bı'hgirotox <is.e.d.> pey alan, kapora alan.

bıjang <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *mize, bıje.*

bıje YER: Ş. Cori. <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *mize, bıjang.*

bıılmey <zf.> kısaca. *Bıılmey, ez nêşena toya şıra cayê.* Kısaca, seninle bir yere gidemem.

bıkre YER: Qelacix. BKZ: *birke.*

bılbıl (İr.) <is.e.> bülbül kuşu. (Zazalarda, bülbül öterse ya hayırlı haber gelir ya da birisinin gelişini haber verir; onun için bülbülü öldürmek günahtır.) *Bılbılo wane-no, xeyr xeber, xeyr xeber.* Bülbül ötüyor, hayırlı haber, hayırlı haber.

bıllbill <is.d.> homurtu. *Na bıllbilla çıçıya yena?* Gelen neyin homurtusu?

bıllbılyayen <is.d.> homurtu, böğürme.

bıllbılyayış VARY: *bıllıyış.* <ğçs.f.> homurdamak, böğürmek (deve, ayı için). *Deveyo bıllbılyeno.* Deve böğürüyor. *'Heşa kerredê kafan dı bıllbılyeno.* Ayı mağara kayasında homurduyor. [*bıllbılyeno*; em.k. *bıllılyi*]

bılık <is.d.> çük, çocuk penisi, pipi.

bıloq <s.> gereğinden büyük ve yuvarlak (özellikle göz için söylenir).

bıloqnaşış VARY: *beloqnaşış.* <ğçl.f.> gözleri faltaşı gibi açmak. *Mı ey rê qıseyê va, ey çimê xo bıloqnaş.* Ona bir laf söyledim, o gözlerini fal taşı gibi açtı. [*bıloqnaşeno*; em.k. *bıbıloqnaş*]

bılq₁ <is.d.> fıkırdama.

bılq bılq fıkır fıkır.

bılq₂ <s.> vıcık. (Sulanarak kıvamı gevşemiş, yumuşamış.) *Alûcê bılqî nêweryenê.* Vıcık erikler yenilmez.

bılqık <is.d.> kabarcık (kaynar su). (Suyun içinden üstüne doğru çıkan hava kabarcığı.)

bılqıknayış <ğçl.f.> kabartmak. *Awer bıgıreyın û bıbılqını!* Suyu kaynatıp kabart! [*bılqıkneno*; em.k. *bıbılqını*]

bılqıkyayış <ğçs.f.> fıkırdamak, kabarmak. *Awa gıreyena û bılqıkyena.* Su kaynatıp kabarıyor. [*bılqıkyeno*; em.k. *bıbılqıkyi*]

bılqınayen <is.d.> vıcıklama.

bılqınayış <ğçs.f.> vıcıklamak. *Alûc xo dest dı bılqınê.* Eriği avucunda vıcıkladı. [*bılqıneno*; em.k. *bıbılqını*]

bılqınayı <or.d.> vıcık durumuna getirilen.

bılqıyayen <is.d.> vıcık vıcık olma.

bılqıyayış <ğçs.f.> vıcık vıcık olmak. *Wextê alûca ravêrdo, alûci bılqıyayê.* Eriklerin zamanı geçmiş, vıcık vıcık olmuşlar. [*bılqıyeno*; em.k. *bıbılqıyî*]

bılqıyayı <is.d.> vıcık olan.

bımba <is.d.> bomba.

bımbar VARY: *bınbar; bımbare.* <is.d.> kalın bağırsak. (Büyükbaş ve küçükbaş hayvanları kalın bağırsağı.) EŞ ANL: *loqraya qalın.*

bımbare YER: Qelacix. BKZ: *bımbar.*

bın₁ <is.e.> alt taraf.

bınê cı ardış dibine kadar boşaltmak. *Bınê qasa ard, hını teva tey nêmend.* Kasayı dibine kadar boşalttı, içinde artık bir şey kalmadı.

bınê 'erdi yeraltı, yerin dibi.

bınê 'her toprak altı.

bınê sersi gölge altı.

bın₂ <arka ed. /zf.> alt, dip. *Mêrdek kewt qûmi bını.* Adam kuma gömüldü.

bın dı bıyayış altta olmak. *Şıma xeym bın dı bê!* Siz çadırın altında olun!

bın finayış alta düşürmek. *Mı 'si vırrnay gozêr ra, gozi vıştı bın.* Ceviz ağacına taş fırlattım, cevizleri altına düşürdüm.

bın kerdış altına bırakmak. *Nê tewri 'İn-dani bın kı!* Bu çantayı divanın altına bırak!

bın kewtiş 1) alta düşmek. *Tava varani dê 'sayêra ro, 'say pêro kewti bın.* Şiddetli yağmur elma ağaçlarına vurdu, bütün elmalar alta düştü. 2) alta girmek. *Ez kewta cay bını.* Ben yatağın altına girdim.

bın ra berdiş 1) alttan yürütmek. *Simeri bın ra aw beno (deyim).* Samanın altından su yürütür. 2) alttan götürmek. *Na awer, 'siyer bın ra beri!* Bu suyu, taşın altından götür!

bın ra kerdış 1) alta sokmak. *Mı wiye kerd simeri bın ra.* Küreği samanın altına soktum. 2) batırmak (alış verişte). *Serma-*

yeyo kı mı dı bı, mı pêro kerd bin ra. Bende ki sermayeyi batırdım.

bin ra ser baştan aşağı. *Na qısa bin ra ser zûra.* Bu laf baştan aşağı yalandır.

bin ra şıyayış 1) alttan akmak, alttan gitmek. *Awa sımeri bin ra şına.* Su samanın altından akıyor. 2) temelden yok olmak. *Sermayeyê cı, bin ra şı.* Sermayesi tamamen tükendi/bitti

bına nayış 1) altına bırakmak, altına koymak. *Çaxilê 'sıyer bına nı!* Bir çakıl taşın altına bırak! 2) alttan destek vermek (bir şeye). *'Siyê dêsi bına nı kı wa nêrizyo.* Duvarın altına destek ver ki yıkılmasın.

xo bin dı kerdış altına sıçmak. *Ey tersa ra xo bin dı kerd.* O korkudan altına sıçtı.

bınbar BKZ: *bımbar.*

bıncaran <zf.> esatan.

bıncew BKZ: *bıcew.*

bınçım <zf.> gözaltı.

bınçım girotiş göz altına almak. *Pılusı ez girota bınçım.* Polis beni göz altına aldı.

bınçımey <is.d.> göz altılılık.

bındest <s.> kul, ezilen, sömürülen.

bındest biyayış ezilmek, egemenlik altında olmak, sömürge altında olmak. *Şıma kı xo rê wahêr nêvijyê, şıma do tim bındestê şari bê.* Kendinize sahip çıkmasanız, daima başkasının egemenliği altında olursunuz.

bındestey <is.d.> kulluk, eziklik, sömürgecilik.

bındıbiyaye/i <or.e./d.> alttaki olan.

bındırık <is.d.> 1) büyük örümcek. 2) kirpinin kendini toplama halı. *Dızı xo kerd bındırık.* Kirpi kendini topladı.

bıne YER: Bibol. <s.> minicik. *No vıstra bıneyêno.* Bu tosun minnaciktır. EŞ ANL: *piranê.*

bınên <s.> alttaki.

bını <is.d.> alt kısım.

bınıya 'erdi tarlanın alt kısmı.

bınkewtox <is.e.> alta düşen.

bınkı <s.> sinsî. *Ey ra xo bıpaw, o bınkiyo.* O sinsidir, kendini ondan korusu.

bınkin <is.d.> sinsilik. *Bınkin qe rınd niya.* Sinsilik hiç iyi değildir.

bınok <is.e.> altlık.

bınprojin <is.e.> elenti, elek altı.

bınpize₁ <is.e.> eşek semerini bağlamağa yarayan semer altındaki bağ. *Bınpizey heri metin kerê kı, wa cıl 'ero niro.* Semerin altını sıkı bağlayın, yere düşmesin.

bınpize₂ <s.> 1) onursuz. (Her pıslığı ve ahlaksızlığı kabul eden.) *No merdım bınpizeyo, 'emeley cı nêbena.* Bu adam her pıslığı kabul eder, buna güvenilmez. 2) dalkavuk. *No mêrdek bınpizeyo, pa ray meşo!* Bu adam dalkavuktur, onunla gitme!

3) güvenilmez.

bınpizeyin <is.d.> 1) onursuzluk. 2) dalkavukluk.

bınpizeyin kerdış dalkavukluk yapmak. *Tiyê kami rê bınpizeyin kenê?* Kime dalkavukluk yapıyorsun?

bınter YER: 'Hesûd. BKZ: *benter.*

bınyate <is.e.> kök, köken (genelde insan temeli). *Kok û bınyatey ma Aldûş rayo.* Kökümüz Gerger'dendir. EŞ ANL: *kok.*

bıra (Phly. brād/brādar) <is.e.> kardeş, birader, ağabey. *Zey bırarana pê vırar kerê.* Kardeşçe birbirinizle kucaklaşın! [bük. *bırar*]

bırayo! <vok.> *Bırayo, bırayo, tiyê koti dı?* Kardeş kardeş canım kardeş, nerdesin?

bıraceni <is.d.> yenge, kardeş karısı.

bırak <is.e.> kardeş. *Bırak, tiyê şınê koti?* Kardeş, nereye gidiyorsun? *Ambazê to bırakê mınno.* Arkadaşım kardeşim gibidir.

bırakeyna <is.d.> kardeş kızı.

bıraki <is.e.> kan kardeşi. *To ganê mı reyna, tı benê bıraki mı?* Canımı kurtardın, kan kardeşim olur musun?

bırakin <is.d.> ahpaplık, kardeşlik.

bırakına kardeşçe.

bırakosey <is.ç.> 1) bir masal adı. *Mı rê mesela Bırakosa vajı!* Bana köşe kardeşlerin masalını anlat! 2) köşe kardeşler.

bırarek <is.d.> pazartesi. EŞ ANL: *dışeme.*

bırarin <is.d.> kardeşlik.

bırarına kardeşçe.

bırarza <is.e.> yeğen, erkek kardeşin oğlu.

bırayey <is.d.> kardeşlik.

bırdêl <is.e.> ağaç arısı. (Ağaçlarda delik açan arıya benzer böcek.) EŞ ANL: *berrtıl.*

bırısım <is.d.> ipek.

bırısımın <s.> ipekli.

bırke₁ VARY: *bıkre.* <is.e.> karasabanın ucu, karasabanın tutağı.

bırke₂ <s.> zayıflaşım, kötüleşim, siyahlaşım insanlar için söylenir. *No mêrdek 'hendik biyo gıdı, biyo ze bırke.* Bu adam o kadar zayıflamış ki, çok siyahlaşmış.

bırnayış YER: Qırwar. BKZ: *birrnayış.*

bırq YER: Qerxan. <is.e.> katran. EŞ ANL: *qatran.*

bırr BKZ: *bırrık.*

bırrık VARY: *bırrık; bırr.* <is.e.> çalılık kümeleri. **bırrıkawrêş** <is.e.> ağacı tivli, yaprağı melengiç yaprağına benzer bir ağaç çeşidi.

bırrnaye/i <or.e./d.> kesilmiş olan.

bırrnayen <is.d.> kesim, kesme işi, kesinti, kestirme işi.

bırrnayen dayış kestirmek. *Mı bızê dê bırrnayen* Bir keçi kestirdim.

piro bırrnayen saptama, biçme.

bırrnayış VARY: *birrnayış.* <gçl.f.> kesmek.

[*birrreno*; em.k. *bibirrni*] (Phlv. brîn-)

piro birrnayış birine bir şey için belli bir miktar, bir diyet, bir ceza biçmek/saptamak. *Ey xeley ma çırayna, ma ji piro birrna*. O buğdayımızı otardı, biz de ona ceza biçtik.

birryaye/i <or.e./d.> kesik.

birryayış <gçs.f.> kesilmek. *Gışta mı pey kardiya birryê*. Parmağım bıçakla kesildi. [*birryeno*; em.k. *bibirryi*]

bırsı <is.e.> pusu.

bırsı kewtiş pusuya yatmak.

birûskinayış BKZ: *virsnayış*.

birûskayayış BKZ: *virsayayış*.

birwe <is.e.> kaş.

birxu <is.e.> civata. *Pey birxuya asini metin ki!* Demiri civatayla sıkıştır!

birxu kerdış midenin bozulup ağırması.

birxul [X]~[Y] VARY: *burxul*. <is.e.> 1) bulgur. 2) bulgur pilavı.

birxulşamik <is.e.> domatesli bulgur pilavı.

birxuyin <s.> vidalı.

Bısar <öz.e.> Beşir (erkek adı).

Bısilman (Ar.) <öz.e.d.> Müslüman.

Bısilmaney <öz.d.> Müslümanlık.

bısk VARY: *biske*. <is.d.> zülûf, saç perçemi (kadın saç favorisi). *A keyneker bıska porri viradaya xo ser*. O kız saç zülûfünü üzerine bırakmış.

biske YER: Qelacix. BKZ: *bısk*.

bıskın <s.> zülûflü.

bısmıla (Ar.) <is.d.> besmele.

bışk <is.d.> elyaf. *Bışkê pemi goza dı benê*. Pamuğun elyafı kozada olur.

bışkok BKZ: *pısko*.

bışkov YER: 'Hesûd. BKZ: *pısko*.

bitırr <s.> 1) çığırından çıkmış. 2) azmış. 3) kibir.

bitırr biyayış 1) çığırından çıkmak. 2) azmak. 3) kibirlenmek.

bitırrrey <is.d.> 1) azgınlık. 2) kibirlik.

bitırrrey kerdış kibirlik yapmak.

bitırrryayış <gçs.f.> haddinden fazla büyümek. *Na 'hera nê bostani boll rında, tey zezewat bitırrryayo*. Bu bahçenin toprağı çok iyidir, içinde sebze fidanları azmış. [*bitırrryeno*; em.k. *bıbitırrryi*]

bıv <ünl.> uyarı sözü. (Çocuğa yaptığı bir şeyin tehlikeli olduğunu göstermek için kullanılan bir söz.)

bıv biyayış tehlike oluşmak. (Çocuğa yaptığı bir şeyin tehlikeli olduğunu göstermek için kullanılan bir ünlem.) *Destê xo sobaya meni, bıv beno*. Dikkat, elini sobaya dokundurma tehlike var.

bıv kerdış tehlikeyi göstermek (çocuğa). *Oyo tûteki rê bıv kenô*. O bebeğe tehlikeyi gösteriyor.

bıva <is.e.> tehlike. *Kes nêwetano ey ser, zanê*

kı ûja dı bıva eşto. Kimse onun üstüne gitmeye cesaret edemez, çünkü orda tehlike var. EŞ ANL: *tahlike, lûk*.

bıvo VARY: *vevo*. <is.e.> kedi balı, ağaç balı, reçine. (Erik, kayısı gibi ağaçlardan sızan bir çeşit zank.)

bıvoyın <s.> kedi ballı.

bıxo <zm.> kendisi, bizzat, kendi. *O bıxo tiya dı çınıyo, 'erebay cıya tiya dı*. O kendisi burda yok, arabası burdadır.

bıxo bıxo kendi kendine, kendiliğinden. *Bıxo bıxo xo kerdo dirbetin*. Kendi kendini yaralamış.

bıxo bıxo rê birbirlerine. *Ê bıxo bıxo rê benê, hıma şari rê nêbenê*. Onlar birbirlerine olurlar, ama başkalarına olmazlar.

bıxo bıyayış kendiliğinden oluşmak. *No kopê qûmi bıxo ûna biyo*. Bu kum yığını kendiliğinden böyle oluşmuş.

bız (Phlv. bûz) VARY: *bıze*. <is.d.> keçi. *Bıza kı bol ra abırryo, bena werdê verga (atas.)*. Sürüden ayrılan keçiyi, kurt kapar./kurda yem olur.

bıza bel geniş, dik ve kulakların ortasından itibaren aşağıya bükülmüş ve üstünde benekler bulunan keçi.

bıza kıt turuncu renkli keçi.

bıza kol boynuzsuz keçi.

bıza perr geniş kulaklı keçi.

bıza wedi gelinin getirildiği gün, ağaya ya da muhtara verilen zorunlu hediye. Verilmeyince bu şahıslar gelini vermez.

bıze₁ <is.e.> keçi cinsinden olanlar.

bıze₂ YER: Qelacix. BKZ: *bız*.

bızêk <is.e.d.> oğlak.

bızêkek <is.e.d.> oğlakçık.

bızma <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *ley, şıti*.

bızme VARY: *bızmi*. <is.e.> yen (gömlek kollarının ucundaki iliklenen bölüm).

bızne <s.> keçi, oğlak cinsinden olanlar.

bılaheq <zf.> haksız yere.

bılaheq bila sebeb haksız ve nedensiz yere.

bin <s.> diğer, öbür. *O, merdımandê bina ra nêaseno*. O, diğer adamlardan görünmüyor.

a bin öbürü, diğeri, öteki. (d.) *Na keynek niya, a bina*. Bu kız değil, öbürü.

bina rê diğerlerine.

binê cı öbürkü, öbürü.

biniya diğeriyle. *Ê destdê biniya bıdı mı*.

Onu diğer elinle bana ver.

ê binana diğerleriyle, ötekilerle.

o bin öbürü, diğeri, öteki. (e.) *No xort niyo, o bino*. Bu genç değil, öbürüdür.

bina (Ar.) <is.d.> bina.

binagoş VARY: *beynegoş*. <is.e.> kulağın arkası.

bintero <zf.> daha ertesi gün. *Ez do mest nê, biro nê, bintero bêra to hetek*. Ben yarın

değil, öbür gün değil, daha sonra ki gün yanına geleceğim.

binterşewka <zf.> evvelki gece. *Binterşewka vewr, bişewka zi yaxer vara. Emşo ayam weşo.* Önceki gece yağmur, bir önceki gece de kar yağdı. Bu gece hava iyi.

bir <is.e.> kuyu.

biro bêbin boş ambar, dipsiz kile, doyumsuz (mec.). *Ezo perrey dana, nêdana cı rê qim nêkenê, ze biro bêbin.* Kendisine ne kadar para versem de yetmiyor, dipsiz kuyu gibi.

bire <is.e.> bira.

birek <is.e.> kuyucuk.

birexane <is.e.> birahane.

biro₁ <zf.> öbürsü gün, ertesi gün. *Meşt nê biro ez do şıra kar.* Yarın değil öbürsü gün işe gideceğim.

biro₂ <is.e.> büro.

birov (Ar.) YER: Qerxan. <is.d.> egzama. (Hayvanlarda deri hastalığı, kılları dökülüp yara çıkar.) EŞ ANL: *tûle.*

biroyên <s.> ertesi günkü.

biroyêri <zf.> öbür günü.

bisol YER: 'Hesûd. BKZ: *visol.*

bişewka <zf.> dün gece. *Bişewka mı boll hewno pis di, qe mı nêşa rakewa.* Dün gece çok kötü ruya gördüm, hiç yatamadım.

bişewkayên <s.> dün geceki.

bitim (Tk.) <s.> tüm, bütün. *A nana bitim di letey kı!* O tüm ekmeği iki parçaya böl!

bitim kerdış bütünlemek.

bitimey <is.d.> bütünlük.

bitimkerden <is.d.> bütünlüme.

bitırım <s.> yaman, zeki. *No lajek, bitırım.* Bu oğlan, çok zekidir. EŞ ANL: *elfetûn.*

biyaye/i <or.e./d.> 1) olgunlaşmış (meyve için). 2) olgun. *Merdımo biyaye tim rınd beno.* Olgun adam daima iyi olur.

biyaye biyayış 1) olgunlaşmak (meyve için). *Tûwi biyê biyayey?* Dutlar olgunlaşmış mı? 2) olgunlaşmak (insan için).

biyaye kerdış 1) olgunlaştırmak (meyve için). 2) olgunlaştırmak (insan için).

biyayen <is.d.> olgunluk, oluşma.

biyayış <gcs.f.> 1) olmak. *Tiyê çı benê 'hêrs?* Neden kızılıyorsun? *Ti seni vajê, wini beno.* Sen nasıl söylersen öyle olur. *No girwe do nêbo.* Bu iş olmayacak. *Şıma xeym bin di bê!* Siz cadırın altında olun! *Tiya di çiyê bibiyayê, mı do tı bızanayê.* Burda birşey olsaydı, seni bilecektim. *Ekı ez bıba veyva nê keyi, gerekı ez 'heme çi bızana.* Bu evin gelini olursam, gerek her şeyi bilmem lazım. *Bıbo bıbo tiya di beno.* Olsa olsa burda olur. 2) uymak, uygun olmak. *No sıtre to rê beno.* Bu ceket sana uygundur. 3) yaramak. *No 'erd mı rê beno.* Bu tarla bana

yarar. 4) oluşmak. *No girwe xo rê bıxo ûna biyo.* Bu iş kendiliğinden böyle oluşmuş. 5) doğmak. *Nê qeçi ji to ra biyê.* Bu çocuklar da senden doğmuş. *Embazda mı rê lajek biyo.* Arkadaşım bir oğlan doğurmuş. [*beno*; em.k. (*bi*)*bi*; gcm.z. *bi* (e.), *bi* (d.)]

beno belki. *Beno ez toya nina.* Belki seninle gelmem. **beno ji** olabilir de. **beno ji beno** olur mu olur, ihtimaldir, pek ala olabilir. **beno kı** belki, olurki, olaki. **beno nêbeno** olur olmaz, ne olursa olsun, herşeye rağmen, mutlaka. *Mayê şami kemı 'hadire, beno nêbeno tı bêrê ha!* Yemek hazırlıyoruz, olur olmaz gelesin ha! **nêbeno** olmaz. *Girwey toyo nêbeno.* İşin olmuyor. **nêbo Nêbo ê berey bımanê!** Onlar geç kalmaları, ya geç kalırlarsa! **nêbo nêbo** sakın olmasın. *Nêbo nêbo, tı eya nêşirê!* Sakın olmasın, sen onunla gitmeyesin! **bi** oldu, peki. *Tı do meşt şırê kar!* *Bi, ez do şıra.* Sen yarın işe gideceksin! **Oldu,** gideceğim. **bıbo nêbo** mutlaka, kesinlikle, olur olmaz. **bıbiyaye** olacak, olan iş.

cêra biyayış ayrılmak, birbirinden ayrılmak.

cı rê biyayış 1) ona olmak. *No merdım cı rê beno.* Bu adam kendisine olur. 2) ona uymak. *Postali lingandê cı rê nêbi.* Ayakkabı ayaklarına uymadı. 3) ona yaramak. *Banê to cı rê nêbeno.* Evin kendisine yaramaz.

pa biyayış 1) beraberinde olmak. *To 'sayêr di, pa 'say bı?* Elma ağacını gördün mü, üstünde elma var mıydı? 2) onunla, onlarla. *Nina piya kerd, hima o zi pa bı.* Bunlar birlikte yaptı, ama o da onlarlaydı.

pêra biyayış 1) birbirinden doğmak, birbirinden olmak. *Tı vanê qay şıma pêra biyê.* Dersin belki birbirinizden doğmuşsunuz. 2) birbirinden kopmak, birbirinden ayrılmak. *Tim piya bı, dirê rojyo kı pêra biyê.* Daima beraberdiler, bir kaç gündür ki birbirinden kopmuşlar.

pêrê biyayış 1) birbirine olmak, uyuşmak. *Wa lajek û keyneke ra pêrê bıbê, ma rê qe çiyê lazım niyo.* Oğlanla kız birbirine olsun, bize hiç bir şey lazım değil. 2) birbirine gücü yetmek. *Şıma pêrê benê jewmbi kesı rê nêbenê.* Birbirinize gücünüz yetiyor, başkasına yetmiyor.

pêro biyayış birbirini çimdikleme.

piro biyayış 1) kapmak, kapıştırmak. 2) kapışmak, birinin bir şeyi kapıp almak. *Se biyo şıma, şımayê hima benê piro.* Size ne olmuş, hemen kapşıyorsunuz. 3) çimdikleme. 4) ısırma.

po biyayış 1) birisinde alacağı olmak. *Xeylê deynê mı po bı.* Onda epey borcum

var. 2) damada ya da satrançta bir taşı tehdit altında tutmak. 3) takipte olmak. *To girwey xo se kerd?* – *Hewna nêqedya, ezo po.* İşini ne yaptın? – Daha bitmedi, takipteyim.

xo dı biyayış kendinde olmak. *O xo dı nêbı, qışûr mewni!* O kendinde değildi, kusura bakma!

xo ro biyayış kendini tırnaklamak.

biye <s.> olgun. *Merdimêndo biyeyo.* Olgun bir adamdır.

biyen <is.d.> varlık.

Bizans <öz.e.> Bizans.

boci YER: Qelacix. BKZ: *boji*.

boçık YER: ‘Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *poç*.

bodik YER: Qerxan. <is.e.> deve yavrusu. EŞ ANL: *torûm*.

boji VARY: *boci*. <is.d.> fino, küçük köpek yavrusu.

boka VARY: *bokana; boko*. <ünl.> inşallah, Allahvere, umarım. *Boka finê namey kesî nêvijyo. (atas.)* İnsanın adı çıkmasın birkez. *Boka tı gandê xo ra xeyr nêvinê! (bedd.)* İnşallah canından hayır görmezsin. *Bokana tı bê, tı bê nan to ro pastêx bo! (bedd.)* Allahvere sen olasın, ekmeğ sana pestil olsun. *Boko hini nêvo.* Umarım öyle olmaz. EŞ ANL: *inşellah*.

bokana BKZ: *boka*.

boke <is.e.> güçlü, kuvvetli, pehlivan, boğa (insan için). *No mêrdek zeno ze boke.* Bu adam boğa gibidir.

boko YER: Ş. Cori. BKZ: *boka*.

bol <is.d.> sürü (küçük baş hayvanlar).

bola bıza keçi sürüsü.

bola çarwan koyun sürüsü.

boll <belgis.s.> çok.

boll biyayış çoğalmak.

boll kerdış çoğalmak.

boll tayn az çok, söyle böyle, eh işte. *Boll tayn wext ravêreno, no xo rê fına jewjyeno.* Az çok zaman geçer, bu yine evlenir.

bollaney <is.d.> çoğunluk. *Bollaneya ma dı.* Çoğunluk bizdedir.

bolley VARY: *bolkaney*. <is.d.> çokluk, ekonomik.

bolkaney BKZ: *bolley*.

bollder <is.e.d.> çoğaltan.

bolliki <zf.> çokça. *Bolliki şımayê yenê key ma, mayê ‘hend nêsem bêmi.* Siz çokça bize geliyorsunuz, biz o kadar gelemiyoruz.

Bolşewik <öz.e.> Bolşevik.

bon YER: Xoy. BKZ: *ban*.

bor <s.> kırem rengi.

boraq BKZ: *boyraq*.

borayış BKZ: *bûrrayış*.

bore₁ <is.e.> ağız kenarında oluşan kurumuş tükürük ya da salya. EŞ ANL: *mastekê feki*.

bore₂ YER: Miyalan. <is.e.> tortu. (Bir çökeltme sonunda bir sıvının dibine çöken katı madde, çökelti. rüsup.)

bore girêdayış tortu bağlamak.

borek <s.> krem renklimsi.

borin <s.> krem renkli.

borinc YER: Qelacix. BKZ: *bewrinc*.

borincêr YER: Qelacix. BKZ: *bewrincêr*.

bori <is.d.> boru.

Bosna <öz.d.> Bosna.

Bosnak <öz.e.d.> Bosnak.

Bosnayij <öz.e.d.> Bosnalı.

bostan (Phlv. böyestân) <is.e.> bahçe, çiçek bahçesi. *Tı bostan dı jû gula newiya, baxçe dı hilmê wesariya* (Kemal Astore). Bahçe de yeni bir gülsün, çiçek bahçesinde bahar kokusudur.

bax û bostan hamarat kadın. EŞ ANL: *cıwanik*.

botan VARY: *bûhtan*. <is.e.> iftira. *Ella kesî botanandê gırda ra sıtar kero.* Allah insanı kuru iftiralardan saklasın.

botan biyayış iftira olmak.

botan cı eştış iftira atmak. *Tiyê botan erzenê cı.* Sen ona iftira atıyorsun. *A ceniyek pak bi, ina botan eşt ceniyeker.* O kadın temizdi, onlar kadına iftira attı.

botan pa nayış iftira atmak.

cı rê botan biyayış iftiraya uğramak. *A ceniyek rê botan bi.* O kadın iftiraya uğradı. *Cı rê botan bi, a zi tiya ra şı.* Kendisine iftira oldu, o da burdan gitti.

botanker <is.e.d.> iftiracı, iftira eden.

boxça [x]~[y] <is.d.> bohça.

boxçeki <is.ç.> sarma (yiyecek). *Dapira mı boxçeki vıraştê, ma zi werdê.* Nenemiz sarma sarıyordu, biz de yiyorduk.

boxe [x]~[y] <s.> 1) boğa (hayvan için). *No ga zeno ze boxe.* Bu öküz boğa gibidir. 2) boğa (erkek için).

boxim [x]~[y] VARY: *boxum*. <is.e.> tomruk. *Ma darê xo kerdî boximi û roti.* Biz ağaçlarımızı tomruk yapıp sattık.

boxım biyayış tomruklanmak.

boxım kerdış tomruklamak.

boxsı VARY: *bûxsi*. <is.e.> testere.

boxsı biyayış testereyle kesilmek.

boxsı kerdış testereyle kesmek. *Na darer boxsı kî!* Bu ağacı testereyle kes!

boy₁ (Phlv. böy 'duyum') <is.d.> koku.

boy cı dayış kokulandırmak, koku vermek.

boy cı deyayış kokulandırılmak.

boy definayış kokutmak.

boy dekewtış kokmak.

boy kerdış koklamak.

– **pê boy kerdış** koklaşmak.

boy pê dayış kokuşmak.

boy ser finayış kokutmak, üstüne koku

- düşürmek. *Aya tiyaya pak nêkena, 'eyni boy višta tiyaya ser.* Buraları temizlemiyor, aynen buralara koku düşürmüş.
- boy ser kewtiş** Kokmak, üzerine koku düşmek. *Şıma nê tûvaleti pak nêkerdê. boy kewta tiyaya ser.* Tuvaletleri temizlememişsiniz, buraların üzerine koku düşmüş.
- boya bex** ezik kokusu.
- boya bilbiloy** YER: Şinto. yanık kokusu (kumaş ve bez için). EŞ ANL: *xazilboy.*
- boya feki** ağız kokusu.
- boya kufi** küf kokusu.
- boy₂** YER: Feqi. <is.d.> 1) nefes. *Cay mı tengo, boya mına nêviyena.* Yerim dar, nefesim çımıyor. 2) moral. EŞ ANL: *xulk.*
- boy teng kerdış** 1) canını sıkamak, sıkıntıdan nefesi çıkmamak. 2) moralı bozmak. *Fına amê, qesey vengi kerdî, boya mı kerd teng.* Geldi, yine boş laflar etti, moralimi bozdu.
- boya xo girotiş** YER: Qelacix. dinlenmek. *Ez şıyo dew, betelliyayo, ništo ro, boya xo girote.* Köye gittim, yoruldu, oturup dinlendim.
- boyax** [x]~[ç] <is.e.> boya.
- boyax biyayış** boyanmak.
- boyax kerdış** boyalamak.
- boyaxbiyaye/i** <or.e./d.> boyanmış olan.
- boyaxın** <s.> boyalı.
- boyaxkerde/i** <or.e./d.> boyanmış olan.
- boyn** <s.> kokulu.
- boykerdox** <is.e.d.> koklayan.
- boynax** YER: Sinag. <is.d.> hışım. (Ani bastırın şidetli yağmur.) EŞ ANL: *tav₁.*
- boyraq** VARY: *boraq.* <is.e.> kurban için kesilen.
- boyraq kerdış** kurban kesmek. *Boyraq bikerê û goştê cı feqira ra vıla kerê!* Kurban kesip etini fakirlere dağıttın!
- boyweş** <s.> hoş koku.
- boyweşey** <is.d.> hoş kokuluk.
- boyweşin** <s.> hoş kokulu.
- Bûb** <öz.e.> erkek adı.
- Bûbo!** <vok.>
- Bûba** <öz.ç.(e.)> Bitlis'te yaşayan bir Zaza aşiret ismi.
- bûdele** <is.e.> abdal. EŞ ANL: *'evdal.*
- bûhtan** YER: Qelacix. BKZ: *botan.*
- bûk** <s.> verimsiz tarla.
- bûko** YER: Ş. Cori. <is.e.> oğul, erkek çocuk.
- bûlîki** <zf.> emekleme.
- bûlîki kewtiş** emeklemeye başlamak. *Tûte-kê ma kewto bûlîki.* Bebeğimiz emeklemeye başlamış.
- bûlîki şıyayış** emekleyerek yürümek.
- bulxur** BKZ: *bırxul.*
- bûm** <is.d.> bir kuş türü.
- bûmek** <is.d.> bir çeşit kuşçuk.
- bûncık** <is.d.> havuç.
- bûre** <s.> hozan, ekili olmayan tarla. *Ekî 'erdo bûre serrna bıkarriyo, weş mexel dano.* Eğer hozan tarla seneye ekilirse, iyi verim verir.
- bûre mendış** hozan kalmak. *'Erdî bûre mendi, nêkarriyay.* Tarlalar hozan kaldı, ekilmedi.
- bûre verdayış** hozan bırakmak.
- bûrı** BKZ: *werdiş.*
- bûrr-bûrr kerdış** bağırp çağırarak, sağa sola nara atmak. *'Hêrs biyo û oyo tiyaya ra bûrr-bûrr keno.* Kızıp buralardan sağa sola bağırp çağırıyor.
- bûrrayış** <ğçs.f.> böğürmek (boğa). *Tiyê cı wini zey gaya bûrrenê?* Niye öyle öküz gibi böğürüyorsunuz? [*bûrreno*; em.k. *bıbûrrı*]
- burxul** BKZ: *bırxul.*
- bûû** <ünl.> hodri!, hodri meydan, meydan okuma. *Bûû, mı rê bêrê tever ma lej bıkemî!* Hodri meydan, dışarı çıkın kavga edelim! *Bûû, ekî wetanê mı rê bê dollî miyan?* Eğer cesaretin varsa gölün içine gel?
- bûû kerdış** meydan okumak. *Ey dollî miyan ra bûû kerdê.* O, gölün içinden meydan okuyordu.
- bûx** YER: Sinag. BKZ: *pıx.*
- bûxsı** YER: 'Hesûd. BKZ: *boxsı.*

C - c

- ca** (Phlv. gâh) <is.e.> 1) yer, alan, mekan. 2) yatak. *To cayê mı koti dı rakerd?* Yatağımı nereye serdin?
- ca a'hewliyayış** yer değişmek.
- ca amayış** 1) gerçekleşmek. *Fıkrê ey ame ca.* Onun düşüncesi gerçekleşti. 2) yerine gelmek.
- ca ardış** 1) yerine getirmek. *Vatena xo ard ca.* Dediğini yerine getirdi. 2) uygulamak. – **cadê cı ardış** yerine getirmek.
- ca bı ca** yer yer.
- ca biyayış** yeri bulunmak. *Dewarê toyo kı triya bı, biyo ca?* Çalınan hayvanlarının yeri bulunmuş mu?

ca ca yer yer.

ca dayış yer vermek. *Tı biyameyê tiya, mı ca xo hetek dı dayê to.* Buraya gelseydin, sana yanımda yer verirdim.

– **ca cı dayış** yerleştirmek. *Ezo qeçanê xo risena, şıma şenê ûja dı ca bidê cı?* Çocuklarımı gönderiyorum, onları orada yerleştirebilir misiniz?

– **ca xo dayış** yerleşmek. *Ey sûk dı ca dayo xo.* O şehre yerleşmiş.

ca dı yerinde, tam o anda. *Qısay xo ca dı bıkı!* Yerinde konuş!

ca dı mendış yerinde kalmak.

ca dı tepıştış yerinde tutmak.

ca dı verdayış yerinde bırakmak.

ca girotiş yer almak.

ca kerdış yerini tespit etmek. *Mı dewarê toyo tiriya kerd ca.* Çalınmış hayvanların yerini tespit etmişim.

ca kewtiş 1) yerine geçmek. (Çıkan bir şeyin yerine girmesi) *Gışta mı reyê bi, mı ant fina kewt ca.* Parmağım yerinden çıkmıştı, çektim yine yerine girdi. 2) yatağa girmek. *Ez biya nêweş, ez hirê roji kewta ca.* Hastalandım, üç gün yatağa yattım.

ca ra ca yerden yere.

ca ra vetiş 1) yerinden çıkarmak. *Mêrdeki xo nimit bi, ina ca ra vet û berd.* Adam kendini saklamıştı, onlar yerinden çıkarp götürdüler. 2) yataktan çıkarmak. *O rakewtî bi, ma zorêna ca ra vet û ard.* O yatmıştı, zorla yataktan çıkarp getirdik.

ca ra vijyayış yerinden çıkmak. *O ca ra vijya û ame ma hetek.* O yataktan çıkıp yanımıza geldi. *Gışta cı ca ra vijyê, tıxtori fina vışt ca.* Parmağı yerinden çıktı, doktor yine yerine oturttu.

ca tepıştış yer tutmak.

ca verdayış yer bırakmak.

ca vırrnayış yer değiştirmek (sahıs için).

ca vırryayış yer değiştirmek.

cana başka yer. *Oyo cana ra yeno.* O başka yerden geliyor.

canay rê başka yere.

cay ronışten oturlan yer, ikametgâh.

cayê herhangi bir yer.

cayê cengi savaş yeri.

cayê kari iş yeri.

cayê leya fidanlık.

cayê paya ayaklık.

cayê pê vinayen buluşma yeri.

cayê rakewten yatak yeri.

cayê tepıştışi tutma kolu.

cayê vılka çiçeklik.

cayo hera geniş yer.

cayo teng dar yer.

jew jew ca bazı yerler.

caa'hewlnayen <is.d.> yer değişikliği.

cacım YER: Qerxan. <is.d.> renkli el dokuması çul. (Bir nevi halı veya yatak örtüsü, yere de serilir.)

cacix [x]~[ç] (Tk.) <is.e.> cacık.

cacûr <is.e.> şanjör. *Mı cacûrê demançer kerd pırrê qersnî.* Tabançanın şanjörüne mermi doldurdum.

cadayox <is.e.d.> yer veren.

cadimendox <is.e.d.> yerinde kalan.

ca'elemat <zf.> mecbur. *Ez ca'elemat şiya ûja.* Ben mecbur oraya gittim.

ca'elematey <is.d.> mecburiyet.

ca'elematey ra mecburi.

ca'elemati <zf.> mecburiyet. *Mı no girwe ca'elemati kerd.* Ben bu işi mecburiyet karşısında yaptım.

cağirotox <is.e.d.> yer alan.

cahde (Ar.) <is.e.> cadde. EŞ ANL: *zabîq.*

cahdkar <s.> çabalayan, gayret eden. *Dapira mı ceniyênda cahdıkar bi.* Nenem çabalayan bir kadındı.

ca'hdû (İr.) <is.d.> cadı. *Ca'hdûya şew geyrena kı, merdîma rê xırabey bıkero.* Cadı geceleri geziyor ki, insanlara kötülük yapsın.

ca'hdûkar <is.e.d.> 1) cadı. 2) çok söylenen.

ca'hne <is.e.> erkek tay.

ca'hnim (Ar.) <is.e.> cehennem.

ca'hnimcın <is.d.> papatya.

ca'hnimi <is.e.> cehennemlik.

ca'hnimyayış <çs.f.> defolmak, defolup gitmek. *Tiya ra bıca'hnimyi şo cana!* Burdan defol başka yere git! [*ca'hnimyeno*; em.k. *bıca'hnimyi*]

ca'hni VARY: *cahniye.* <is.d.> kısırak (dişi at).

cahniye YER: Qelacix. BKZ: *ca'hni.*

cam (Phlv. *jâm*) <is.d.> cam.

cam kerdış camlamak.

cambaz VARY: *canbaz.* (İr.) <is.e.> 1) akrobat. 2) hayvan alım satıcı. 3) usta, becerikli kimse.

cambazey VARY: *canbazey.* <is.d.> 1) akrobatlık. 2) hayvan alım satıcılığı. 3) ustalık, beceriklilik.

cambazxane <is.e.> cambazhane.

camdar <is.e.d.> camcı.

came <s.> camısı.

camekan (İr.) <is.e.> vitrin, camekân.

camekanın <s.> vitrinli, camakanlı.

camêrd (Phlv. *juwân* 'genç' + *mard* 'erkek')

VARY: *comêrd; cûamêrd.* <is.e./s.> 1) erkek.

Camêrd keye dı sêlo, cenî dolla (atas.).

Evde erkek seldir, kadın göldür. 2) yiğit.

Kesi destê camêrdî nêtepiştê (atas.).

Yiğidin eli tutulmaz. EŞ ANL: *cesûr, keleş.*

3) mert.

camêrd biyayış 1) yüreklenmek.

2) erkekleşmek.

- camêrd kerdış** 1) söz sahibi etmek (hak etmediği halde), yetki vermek. *Pêrê ma şar ma sera kerdo camêrd.* Babam başımıza, başkasını söz sahibi etmiş. 2) erkekleştirmek.
- camêrdey** ‹is.d.› yiğitlik, erkeklik. *Hewna camêrdey nêmerda.* Erkeklik daha ölmemiş.
- camêrdey kerdış** 1) yiğitlik taslamak. *Herkesi sera camêrdey meki!* Herkese yiğitlik taslama! 2) erkeklik yapmak. *Tiyê kufletdê xo rê camêrdey nêkenê.* Evine erkeklik yapmıyorsun.
- camêrdey ra kewtış** erkeklikten düşmek.
- camêrdeya** erkeğe, yiğitçe. *Mirenê zi camêrdeya bimir!* Ölürsen de erkeğe öl!
- camêrdina** ‹zf.› erkeğe.
- camın** ‹s.› camlı.
- cami** (Ar.) ‹is.d.› cami.
- camsir** ‹is.e.› allı, pullu parlayan ince kumaş çeşidi. *Fistanê camsiri dayo xo ra.* Allı, pullu fistan giymiş.
- camûs** (Ar.) ‹is.d.› manda, camız.
- canan** ‹is.e.› tarlaları sulayan işçi.
- cananey** ‹is.d.› sulama işçiliği.
- canbaz** BKZ: *cambaz.*
- canbazey** BKZ: *cambazey.*
- cangoz** ‹is.e.› çan.
- canqi** ‹is.d.› yankı, yaygara.
- canqi biyayış** ortaya yayılmak, ifşa olmak. *Qiseyê kı ma miyaniki kerdî, wertey ra biyê canqi.* Aramızda gizli konuştuğumuz laflar ortaya yayılmış.
- canqi kerdış** ortaya yaymak, açığa vurmak, ifşa etmek.
- cara** VARY: *carinde.* ‹zf.› 1) asla. 2) hiç bir zaman. *Mı cara nêdi, tı şari rê girweyayê.* Başkası için çalıştığını hiç bir zaman görmedim. EŞ ANL: *qet.*
- caravijyaye/i** ‹or.e./d.› çıkık.
- carcar** ‹zf.› yaygara. (Çok yüksek sesle, gürültülü bir biçimde konuşma.)
- carcar kerdış** yaygara koparmak. *Tiyê boll carcar kenê.* Sen çok yaygara yapıyorsun.
- carcarey** ‹is.d.› yaygaralık.
- carinde** YER: Qelacix. BKZ: *cara.*
- caro** ‹ünl.› vay be!, inanılmaz.
- carût** ‹is.d.› küçük kül küreği.
- casûs** (Ar.) ‹is.e.› casus, ajan.
- casûsey** ‹is.d.› casusluk.
- cawar** ‹is.e.› yerli. *Ma cawarê nê welatyê.* Biz bu ülkenin yerlisiyiz.
- cawcaw** ‹is.e.› geveze. EŞ ANL: *virvirok.*
- cawcaw kerdış** gevezelik yapmak.
- cawcawey** ‹is.d.› gevezelik, boşboğazlık.
- cawiten** ‹is.d.› çığneme.
- cawitış** ‹gçl.f.› çığnemek. [*caweno*; em.k. *bicawı*] (Phlv. jöy-)
- cawıtox** ‹is.e.d.› çığneyen.
- cawıyayış** ‹gçs.f.› çığnemek. [*cawıyeno*; em.k. *bicawıyî*]
- cax** [x]~[y] ‹is.d.› şiş. EŞ ANL: *şiş.*
- caxek** ‹is.d.› küçük şiş.
- caxeka miyani** bel kemiği, omurga. EŞ ANL: *tiriya miyani.*
- caxeki** [x]~[y] ‹is.ç.› parmaklık, korkuluk.
- caxın** [x]~[y] ‹s.› şişli.
- caxî** [x]~[y] ‹is.ç.› parmaklık, korkuluk. *Ezo caxa pey ra weynena şıma ra.* Ben parmaklıklar arkasından size bakıyorum.
- caxî biyayış** şişlenmek, şiş saplanmak.
- caxî kerdış** şişlemek, şiş saplamak. *Kesi caxî meki!* Kimseyi şişleme!
- cay** YER: Bab. ‹zm.bük.› onun (d.). (Eski kelime, şimdilik kullanılmıyor.) *Zeydê cay nêdi bi kesi erbabê dini* (Osman Efendi Babij). Kimse onun gibi dünya ehlini bulamamıştı. EŞ ANL: *ay, cı.*
- cayek** ‹is.e.› küçük yer.
- cakê** bir yercik. (Sadece masalarda kullanılır.)
- cayıl** (Ar.) ‹is.e.› cahil. *Merdımê cayılı, koya rijnenê (atas.).* Cahil insanlar, dağları yıkar.
- cayiley** ‹is.d.› cahillik, cehalet.
- cayın** ‹s.› yerli.
- cayız** (Ar.) ‹zf.› 1) icap. *No girwe cayız niyo tı mı rê vajê.* Bana bu işi söylemen icap etmez. 2) caiz, uygun. *Tayn qısey cayız niyê kes şêlîgi miyan dı vajo.* Toplum içinde, bazı şeyleri söylemek caiz değil.
- Cebrail** (Ar.) ‹öz.e.› Cebrail. (Cebrail, Allah'tan aldığı vahiyi peygamberlere ve öbür meleklerle ileten ilk büyük melektir.)
- cedew** ‹is.e.› ayak bileği ile diz arası kemiği.
- cefa** ‹is.e.› cefa.
- cefa werdiş** cefa çekmek. *To ma ver ra boll cefa werdo.* Bizim yüzümüzden çok cefa çekmişsin.
- cefakar** ‹s.› cefakâr.
- cefawerden** ‹is.d.› cefa çekme.
- cele** YER: Qelacix. ‹is.d.› harman yığını, tahıl sapı yığını (ot ve ekinler için). EŞ ANL: *gıdiş.*
- celeb** YER: Qelacix. ‹s.› melez.
- celebê** ‹is.e.› çok sayıda insan. *Şıma celebê merdımı ûja dı bi, şıma nêşa çiyê bikerê.* Çok sayıda insan ordaydınız, bir şey yapamadınız.
- cellat** (Ar.) ‹is.e.› cellat.
- Celo** ‹öz.e.› erkek adı.
- celxinayış** ‹gçl.f.› paramparça etmek. [*celxınenno*; em.k. *bicelxını*]
- celxiyayış** ‹gçs.f.› paramparça olmak. [*celxiyeno*; em.k. *bicelxyi*]
- cem** ‹is.e.› öğün. *Ez roj dı hirê cemi nan wena.* Günde üç öğün yemek yiyorum.

cemê nan bir öğünlük yemek. *Mi ewro cemê nan werdo.* Bugün bir öğün yemek yemişim.

cem₂ <is.e.> ayın. *Cem, cemevi dı beno.* Cemevinde cem olur.

cem₃ <s.> kabız. EŞ ANL: *qepıs.*

cem biyayış kabız olmak, hazımsızlık çekmek.

cema <is.d.> demet (odun, çalı için). (Kucakta taşınan demet, yapraksız odun ya da çalı.)

cema kerdış demetlemek (odun vb.).

cemat (Ar.) <is.e.> cemaat, toplum. EŞ ANL: *sêlig.*

cematki <s.> 1) toplumsal, içtimai. 2) bağ-daş.

cematki ronıştış bağdaş kurmak.

cembiyaye/i <or.e./d.> kabız olmuş.

cembiyayen <is.d.> kabız olma.

cemed <is.e.> 1) don, buz. 2) dondurma.

cemed eştış don vurmak. *Zerzewatê ma cemed ešto, pêro helisiyayo.* Sebzemize don atmış, hepten ezilmiş.

cemeddar <is.e.d.> dondurmacı.

cemedin <s.> donlu, buzlu.

cemednaye/i <or.e./d.> dondurulmuş olan.

cemednayış <gçl.f.> dondurmak. *Aw kerd dolabi miyan û cemednê.* Suyu dolabın içine koyup dondurdu. [*cemedneno*; em.k. *bıcededni*]

cemednayox <is.e.d.> dondurucu, donduran.

cemedşiktox <is.e.> buzkıran.

cemedxane <is.e.> buzhane.

cemedyaye/i <or.e./d.> donuk, donmuş olan.

cemedyayış <gçs.f.> donmak, buz kesilmek. *Tevera serdı bı, aw cemedyaya.* Dışarısoğuktuktu, su donmuş. [*cemednyeno*; em.k. *bıcededyi*] EŞ ANL: *qerisiyayış.*

cemiyet <is.d.> örgüt.

cemiyet ronayış örgüt kurmak.

cenayen <is.d.> 1) çalma (müzik için). 2) kesme (ağaç dalları için).

cenayen dayış 1) çaldırmak (müzik için). 2) kestirmek (ağaç dalları için). *To velg dayo cenayen?* Yaprak kestirdin mi?

cenayendayen <is.d.> 1) çaldırma (müzik için). 2) kestirme (ağaç dalları için).

cenayış VARY: *cinayış; jenayış.* <gçl.f.> 1) çalmak (müzik için). *Tiyê weş tembore cenenê.* Sen güzel saz çalıyorsun. 2) kesmek (yapraklı dal için). (Hayvanlara yedirmek için, yapraklı ağaç dallarını kesmek.) 3) pamuk attırmak (halaçla). (Yün, pamuk ve böylelerini tellere ayırarak kabartmak.) [*ceneno*; em.k. *bıcenı*] (Phlv. zan-)

piro cenayış 1) daldırmak (suya vb.). *Dol xorı bı, ey lajek cena piro û vet.* Göl derin di, çocuğu daldırıp çıkardı. 2) banmak,

bandırmak. *Tırş weş peyşayo, oyo nan ceneno piro û weno.* Türlü yemeği iyi pişmiş, ekmeği bandırıp yiyor.

xo piro cenayış dalmak (suya vb.).

cenayox <is.e.d.> 1) çalgıcı, çalan. 2) kesen (yaprak için).

cendere <is.e.> pres.

cendirme (İt.) <is.e.> jandarma.

Cenewre <öz.e.> Cenevre.

cenêk BKZ: *ceniyek.*

cenêki BKZ: *ceniyek.*

ceng₁ <is.e.> savaş, muharebe. *Lejkeriyê şınê ceng.* Savaşçılar savaşa gidiyor.

ceng kerdış savaşmak. *Şıma do pey şem-şêrana ceng bikerê?* Sız kılıçlarla mı savaşacaksınız?

ceng₂ VARY: *cenge.* <is.d.> 1) tabaklara kirlilikten bulaşan leke. 2) bulaşıcı hastalık.

ceng tepıştış 1) kirden dolayı lekelenmek (tabak için). *Fıraqa pak bışûwê, wa ceng nêtepêşê?* Tabakları temiz yıkayın, leke tutmasınlar! 2) hastalığa yakalanmak, grip olmak. *Mı na ceng tepışta, ezo nêweş.* Ben grip olmuşum, hastayım.

cengawer <is.e.d.> savaşçı.

cenge YER: Qelacix. BKZ: *ceng.*

cengeri <is.d.> açık mavi.

cengin <s.> paslı.

cenı (Phlv. zan) VARY: *cinı; cenıye.* <is.d.> karı, bayan. *Cenı him kesı kena rezil, him zi kena wezir (atas).* Karı insanı hem rezil eder, hem vezir eder.

cenı ardış evlenmek (erkek için). *Ez do to rê cenıyê biyara.* Sana bir karı getireceğim, seni evlendireceğim.

cenıya viya dul kadın.

cenıye YER: Qelacix. BKZ: *cenı.*

cenıyek (Phlv. ziyānag) VARY: *cenêk; cinêk.* <is.d.> kadıncağız, kadıncık. *A cenıyeker rê vaji, wa xo rê şıro keye!* O kadıncağıza söyle, eve gitsin!

cenêki! <vok.> karıcığım! *Cenêki, aw bıdı mı!* Karıcığım, bana su ver!

cenıyekey <is.d.> kadınlık.

cenıyekki <zf.> kadınsal.

cenıyın <s.> kadınlık.

cepe (Ar.) <is.e.> cephe.

cepxane (İr.) <is.e.> cephane.

cerb <is.e.> deney.

cerbınaye/i <or.e./d.> deneyimli, tecrübeli.

cerbınayen <is.d.> deneme, deneyim, sına.

cerbınayış VARY: *cerebnayış.* <gçl.f.> denemek, sinamak. *Mı tı boll cerbınayê.* Seni çok denedim. [*cerbıneno*; em.k. *bıcerbını*]

piro cerbınayış denemek (bir şeye). *To o kêver cerbına piro, cı rê beno nêbeno?* O kapıyı denedin mi, oluyor mu olmuyor mu?

xo piro cerbınayış küfretmek. *A kama to*

xo piro cerbına? O küfür ettiğin kim?
xo cerbinayış kendini denemek, kendini sınamak.
cerbinayox <is.e.d.> deneyen, sınanan.
cerbiyaye/i <or.e./d.> tecrübeli, denenmiş olan.
cerbiyayış <gçs.f.> denenmek, sınanmak. [*cerbiyeno*; em.k. *bicerbyi*]
cerebinayış YER: Qelacix. BKZ: *cerbinayış*.
cerğ YER: Siverek. <is.d.> sürü (saldırgan ve kötü niyetli). *Cerğ amê kı dewa ma talan kero*. Sürü köyümüzü yağalamaya geldi.
cerime (Ar.) <is.e.> para cezası.
cerime dayış para cezası vermek. *Cerimey parkda 'ereber da û ame*. Arabaya park cezası ödeyip geldi.
cerime girotiş para cezası almak.
cerimey cı antış cezasını çekmek. *Ey çew-tey kerd, cerimey cı mi ant*. O yanlışlık yaptı, cezasını ben çektim.
cesûr (Ar.) <s.> yiğit, cesur. EŞ ANL: *camêrd, keleş*.
cew (Phlv. jaw) <is.e.> arpa.
cewder YER: Sinag. <is.e.> yulaf. EŞ ANL: *sapırr, şabilxan*.
cewe YER: Qelacix, Ş. Cori. VARY: *cewi*. <is.d.> karış. EŞ ANL: *bicew*.
cewê kesa YER: Qelacix. BKZ: *cew*.
cewher <is.e.> maden. *'Erdi bin ra boll cewher vijyayo*. Yerin altında çok maden çıkmış.
cewin <s.> arpalı.
cewvaş VARY: *cewê kesa*. <is.e.> ot çeşidi (arpaya benzer).
cey YER: Bab. <zm.bük.> onun (e.). (Eski kelime, şimdilik kullanılmıyor.) *Tim û tim derdê cey ver di binalı!* Daima onun derdinden inle! EŞ ANL: *ey, ci*.
ceyran (Ar.) <is.e.> cereyan.
ceyran birrnayış cereyanı kesmek.
ceyran birryayış cereyan kesilmek. *Ceyran birrya ma tarı dı mendi*. Cereyan kesildi, biz karanlıkta kaldık.
ceyran piro dayış cereyan çarpmak. *Ceyrani da piro, o desthal merd*. Cereyan çarptı, hemen elde öldü.
ceza (Ar.) <is.e.> ceza.
ceza birrnayış ceza kesmek.
ceza dayış ceza vermek.
ceza werdiş ceza yemek.
cezayın <s.> cezalı.
cê <zm.> birbirini.
cêdi <f.ilgeci> ayırt etme işi. *Şıma pê manenê, hıma mı şıma cêdi veti*. Birbirinize benzeyorsunuz, ama ben sizi ayırt ettim.
cêdivetox <is.e.d.> tanıyan.
cênik YER: Qerxan. VARY: *cênig*. <is.d.> favori. (Yanağın yan kısmı.)

cêr <zf.> aşağı, alt taraf. *Ez bani ser ra şiya cêr*. Ben damın üstünden aşağı indim.
cêr ardış indirmek.
cêr ra cor aşağıdan yukarıya.
cêr ro aşağıdan yukarıya doğru.
cêr û cor girotiş detaylı incelemek. *Mı o girwey to cêr û cor girot, weştê mı nêşî*. Ben işini detaylı inceledim, hoşuma gitmedi.
xoya cêr vineyayış aşağılanmak.
cêra <f.ilgeci> birbirinden. *Ê qeçekiyê danê pêro, şo cêra kı!* O çocuklar dövüşüyor git ayır! *Kes ina nêşeno cêra vejo*. Onları kimse birbirinden ayıramıyor.
cêrardan <is.d.> indirme, indirim.
cêrardan dayış indirtmek.
cêrên <s.> aşağıdaki. *Cêrên corêni ra nımzo*. Aşağıdaki yukarıdakinden alçaktır.
cêrêni aşağıdakiler. *Wa cêrêni zi bêrê cor!* Aşağıdakiler de yukarı gelsin!
cêri <is.d.> elti (iki kardeşin eşleri).
cêrkek <zf.> aşağı, alt taraf.
cêser <zf.> bir araya.
cêser ardış toparlatmak.
cêser finayış birbirinden ayırmak, birbirinden koparmak, dağıtmak. *Ê tim piya bi, hıma mı ê cêser vıştî*. Onlar her zaman beraberdi, ama onları birbirinden kopardım. 2) bir makinenin parçalarını dağıtmak, bozmak.
cêser kewtiş 1) birbirini kaybetmek, dağılmak (insan, hayvan). *Ma qelfeya şî gemi, ma ûja dı cêser kewti*. Biz grupla yabana gittik, orda birbirimizden koptuk. 2) bir makinenin parçalarının dağılması, bozulmak.
cêserfinayox <is.e.d.> dağıtan.
cêver <zf.> mukayese, karşılaştırma, kıyaslama.
cêver dayış fikir yürütmek. (Her hangi bir şeyi ayırd etmeye çalışmak.)
cêver vetiş birbirine karşı kışkırtmak. *İna ma cêver veti û verday pêyo*. Onlar bizi birbirimize karşı kışkırtıp birbirimize düşürdüler.
cêvero <zf.> karşı karşıya.
cêvero dayış düşünüp taşınmak. *'Heta meşt cêvero dê û mı rê cıwab bidê!* Düşünün taşının, bana yarına kadar cevap verin!
cêvero nayış ölçüştürmek, karşılaştırmak, mukayese etmek.
cêvero neyayış ölçüşmek, ölçülmek.
cêveronayen <is.d.> ölçme.
cêveroneyayen <is.d.> ölçüşme.
cêyo <f.ilgeci> birbirinin önüne çıkma. *Ê merdimi finêdi cêyo vijyay*. O adamlar aniden birbirinin önüne çıktılar.
cêz (Ar.) <is.e.> çeyiz. *Cêzê veyver veyve dı*

beno (atas.). Gelinin çeyizi düğünde olur. (Yapılacak iş zamanında yapılmalı anlamına gelir.)

ci <zm.bük.> onu, ona. *'Erebay ci bi, mi ci ra girot*. Onun arabasıydı, ondan aldım. *O bixo tiya di çniyo, 'erebay ciya/cına tiya di*. O kendisi burda yok, arabası burdadır.

ci aqilyayış anımsamak, farkına varmak. *To mi rê va, hima hewna ez newe aqilyaya ci*. Bana söyledin ama, daha yeni farkına vardım.

ci di kendisinde, onda. *Ci di tevayê bı?* Kendisinde bir şey var mıydı?

ci ra kendisinden, ondan. *Ambaz ûja di bı, şıma ci ra bêj girot?* Arkadaş ordaydı, ondan aidat aldınız mı?

ci rê kendisine, ona, onun için. *Ci rê vaji, wa bêro tiya!* Ona şöyle, buraya gelsin!

ciya/cına onunla.

ciya biyayış 1) beraber olmak. *Zerveş şiyê keye, lajê ci zi ciya şiyê*. Zerveş eve gidiyordu, oğlu da beraberinde gidiyordu. 2) takılmak. *Veyve dı, xeylê altûn biyo ciya*. Kendisine düğünde epey altın takılmış.

ciya kerdış takmak. *Bazinê ciya kı!* Kendisine bir bilezik tak!

ciyaçarnayen <is.d.> 1) misilleme, iade etme. 2) gideceği yere çevirme.

ciamayen 1) uygun anı gelme, denk düşürme. 2) isabet etme. 3) değme.

cibe (Ar.) <is.e.> çüppe.

cibiyaye/i <or.e./d.> kopuk.

cibyayış <gçs.f.> kopmak. *No asın pêra cıbyayo*. Bu demir birbirinden kopmuş [*cıbyeno*; em.k. *cıbyi*]

cidar <is.e.> takı, ek (dilb.). (Yeni kelime, F. Pamukçu)

cifinayox <is.e.d.> 1) vuran. 2) yakan.

cift <is.d.> 1) yüksük, kalensöve. (Palamut meyvesinin arkasındaki koruyucu kabuk.) *Bellû cift rê vana, "a qena to çı 'hend heraya?" A vana, "tı zi ûja ra kewta"*. (atas.). Palamut, kozalağına sormuş, "neden kiçin o kadar geniş?" O da, "sen de oradan çıktın" der. (Geçmişinden ya da büyüklerinden utanan kişiler için kullanılır.) 2) palamut kozalağının öğütülmesiyle elde edilen, hayvan derisinin dabaklanmasında kullanılan sarımtırak toz. *'Heta kı meşker cifta dabax nêbo, aya mast nêniyeno*. Tuluk dabaklanmadıkça, onunla yayık yayılmaz.

ciftin <s.> yüksüklü, kalensöveli.

ciftlêr <is.e.> oynama (büyük baş hayvanlar için).

ciftlêr kerdış oynamak (büyük baş hayvanlar için).

cigeyrayen <is.d.> 1) arama. 2) araştırma.

cigeyrayox <is.e.d.> 1) araştırmacı. 2) arayan. EŞ ANL: *têyodayox*.

cihab YER: 'Hesûd. BKZ: *cûab*.

ci'ht YER: Siverek. <is.e.> zaman. *Ci'hto axa çinê bı*. O zaman ağa yoktu. EŞ ANL: *wext, deme, mihal*.

cihûd <s.> dinsiz.

cihûdey <is.d.> dinsizlik.

cikerde/i <or.e./d.> koparılmış olan.

cikerdên <is.d.> kopma.

cikerdış <gçl.f.> koparmak. A *'sayer cıkı!* O elmayı kopart! [*cikeno*; em.k. *cıkı*]

pêra cikerdış birbirinden kopartmak.

cıl <is.d.> 1) palan, semer. 2) kilim.

cıla heri eşek semeri, çul.

cılo biyayış semere gelmek, palana gelmek (sıpa için).

cılo kerdış semer vurmak, palan vurmak (eşeğe). *Kırrı kerd cılo*. Sıpaya palan vurdu.

cılo kewtış YER: Ş. Cori. yatağa düşmek.

cilêt (İng.) <is.d.> jilet.

cilêti kerdış jiletlemek.

cılq <s.> 1) bozularak kokmuş (yumurta için). 2) döneç, sözünün eri olmayan, ciddiyetsiz. *No merdim boll cılq, 'emeley ci nêbena*. Bu adam çok döneçtir, güvenilirmez.

cılq biyayış 1) bozularak kokmak. 2) döneçleşmek.

cılq kerdış 1) bozarak kokutmak. *Qırp haka sero nêronış, haki kerdı cılqı*. Kuluçka yumurtaların üstünde oturmamış, yumurtalar bozulmuş. 2) döneçleştirmek.

cılq-cılq <z.f.> cumbul cumbul, çalkalanan bir sıvının çıkardığı ses. *Boll do şımit, ray ra şiyê, cılq-cılq veng vetê*. Çok ayran içti, yolda yürürken, cumbul cumbul ses çıkartıyordu.

cılqane <is.e.> kursak. (Kuş, tavuk vb. midesi, yiyeceğin ilk girdiği yer.)

cılqaney kerger tavuk kursağı.

cılqey <is.d.> 1) bozukluk (yumurta için). 2) döneçlik.

cılqey kerdış döneçlik yapmak. *No merdim cılqey keno*. Bu adam döneçlik yapıyor.

cılqıki BKZ: *cılqıki*.

cılqıyayış <gçs.f.> 1) cumbuldamak, kabın içinde çalkalanıp ses çıkarmak. 2) sallanıp bozulmak (yoğurt için). *No mastê ma meşker miyan di cılqıyayo*. Bu yoğurdumuz tuluğun içinde sallanıp bozulmuş. [*cılqıyeno*; em.k. *bıcılqıyı*]

cılqıyayış <gçl.f.> cumbuldatmak. (Kabın içinde hafif sallamak yoğurt vb.) *Keynê na meşker bıcılqını, 'heta ez bêra*. Kız ben gelene kadar, bu tuluğu cumbuldat. [*cılqıyeno*; em.k. *bıcılqını*]

cılvire <is.e.> menemen. (Yumurta, soğan ve biberle yapılan bir yemek çeşidi.)

cılxane YER: ‘Hesûd. <is.e.> yumurtanın içi.

cılxe [x]~[ɣ] <is.e.> cam parçaları.

cılxe cılxe paramparça (cam için).

cılxe cılxe biyayış paramparça olmak.

cılxe cılxe kerdış paramparça etmek. *Mı qedix dê ‘ero, kerd cılxe cılxe.* Bardağı yere vurdum, paramparça ettim.

cımdırık (Tk.) <is.d.> cibinlik. (Sivrisinekten korunmak için yapılan çadır.)

cın (Ar.) <is.d.> cin. BKZ: *cınık*.

cını kewtış 1) cin tutmak (birini). *No lajek tım cını kewtê, xocay ci rê nûştayê nûşna, oyo hını cını nêkewno.* Bu oğlanı her zaman cin tutuyordu, hoca ona muska yaptı, artık cin tutmuyor. 2) cin çarpmışa dönmek. 3) cinlenmek, öfkelenmek.

cınabet (Ar.) <s.> cünüp.

cınabetey <is.d.> cünüplük.

cınawır (İr.) <is.e.> canavar, yurtıcı yabancı hayvan.

cınawır biyayış canavarlaşmak.

cınawır kerdış canavarlaştırmak. *Şıma ‘hendık veyay ci, kerd ze cınawır.* Siz o kadar sataştınız, yabancı yurtıcı hayvan gibi yaptınız.

cınawirey <is.d.> canavarlık.

cınawırkı <zf.> canavarca. *Tiyê cınawırkı qirenê.* Sen canavarca haykırıyorsun.

cınayış BKZ: *cenayış*.

cındar <is.d.> cinci.

cındarey <is.d.> cincilik.

cınê (Ar.) <is.e.> cennet. *Na dını dı ‘emelê kesi kı hewl bo, kes a dını dı şıno cınê.* İnsanın bu dünyada itikadı iyi olursa, öbür dünyada cennete gider.

cınêti <s.> cenetlik. *No merdım ‘hendık rındo, zeno ze cınêti.* Bu adam o kadar iyi ki, sanırsın cenetlik.

cınêk BKZ: *cenıyek*.

cınık VARY: *cın*. (Ar.) <is.d.> cin.

cının <s.> cinli.

cınıştıx <is.e.d.> binen, binici.

cını kari. BKZ: *cenı*.

cıpperrayox <is.e.d.> ısıran, ısırgan.

cıqlıki VARY: *cıqlıki*. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *xıdı, xıdıxıdıki, xılxılxıki.*

cıqlıki biyayış gıdıklanmak.

cıqlıki kerdış gıdıklamak.

cıravêrden ödün verme, vazgeçme.

cırçal YER: Mexmûr. BKZ: *çarçal*.

cıresnayox <is.e.d.> kavuşturan.

cırêanten çekiştirme.

cırıdnayen beğendirme (birine).

cırıdnaye/i beğendirilmiş olan.

cırıdnayox <is.e.d.> beğendiren (birine, bir şeye).

cırıdyaye/i <or.e./d.> beğenen.

cırıdyayen beğenilme (birine), beğeni.

cırıdyayox <is.e.d.> beğenen.

cırık <is.d.> var olan güç.

cırık vetiş güçten düşürmek, suyunu çıkarmak. *Ma day pıro, ‘eyni cırıka ci vet, fina zi ey ma ra çiyê eşkera nêkerdi.* Kendisini dövdük, güçten düşürdük, o yine de bize bir şey açıklamadı.

cırıka xo vetiş var gücünü kullanmak. *Ey xo nımıto, tı cırıka xo vejê nêşenê ey bıvinê.* O kendini saklamış, sen var gücünü kullansan da onu bulamazsın.

cırıt (Ar.) <is.e.> cirit.

cırıt kerdış 1) cirit atmak. 2) cirit oynamak.

cırıtđar <is.e.d.> ciritçi.

cırın VARY: *cırne*. <is.d.> oluk.

cırna ini çeşme oluğu.

cırının <s.> oluklu.

cırıs YER: Qerxan. <is.e.> çimento.

cırt <is.d.> cart (bir şey yurtılırken çıkan ses).

cırtık <is.d.> kıçını yırtma.

cırtık vetiş kıçını yırtmak. *Mı cırtıka xo vet, mı nêşa karê xo ewro bıqedına.* Ben kıçımı yırttım, bugün işimi bitiremedim.

cısın (Ar.) <is.e.> cins.

cısının <s.> cinli. *Na manga cısınına.* Bu inek cinslidir.

cıt VARY: *cıte*. <is.d.> çift (sürüm).

cıt biyayış çift sürülmek. *Gado zexela cıt nêbena (atas.)* Kaçkın öküzle çift sürülmez.

cıt kerdış çift sürmek. *Ezo pey gayana cıt kena.* Ben öküzlerle çift sürüyorum.

cıta <is.d.> çift. *Tiyê şınê sũki, mı rê cıteyê postalê sũreki tey biya!* Şehre gidiyorsun, bana bir çift kırmızı ayakkabı beraberinde getir!

cıtay postala çift ayakkabı.

cıte YER: Qelacix. BKZ: *cıt*.

cıtêr <is.e.> 1) çiftçi, çift süren. *Wedaro ey cıtêr çıçı bıkarro!* (Osman Efendi Babij).

Çiftçi ektiğini biçsin! 2) maraba. *Dew dı arazi mı bollo, cıtêrê mı estê, êyê karrenê.* Köyde arazım çok, marabam var ekiliyor.

cıtêri <is.ç.> dönüm. *Dew dı hezar cıtêri ‘erdê ma esto.* Köyde bin dönüm tarlamız vardır.

cıtêrekê <is.e.> bir dönümlük.

cıtêrey <is.d.> 1) çiftçilik. 2) marabalık.

cıver <zf.> karşıt.

cıwa <is.e.> erik ağacının zamkı.

cıwab BKZ: *cũab*.

cıwanık VARY: *cũwanık; cũanıık*. <s.> hamarat. *Na cenıyek boll cıwanıka.* Bu kadın çok hamaratlır.

cıwanıkey VARY: *cũwanıkey*. <is.d.> hamaratlık.

cıwêrden dayak yeme.

cıwêynayox <is.e.d.> 1) bakıcı. 2) kendisine bakan.

ciwên VARY: *cûin*; *ciwin*. ‹is.e.› harman yeri.
ciwên çarnayış düven sürmek.
ciwên vaydayış harman savurmak.
ciwên vaydaynayış harman savurtmak.
ciwêni VARY: *cûini*. ‹zf.› harman zamanı.
ciwin YER: Xoy. BKZ: *ciwên*.
ciware [X]~[Y] (İsp.) ‹is.e.› sigara.
ciyabiyayox ‹is.e.d.› beraber olan.
ciz (Ar.) ‹is.d.› cüz.
ciz-viz ‹is.d.› laga luga. *Ez ciz-viz nêzana, mi perrey xo to rê dayo (bir masaldan)*. Ben laga luga bilmem, sana paramı vermişim.
cizayış ‹gçs.f.› cızırdamak (pişmekte olan kebab vb.). [*cizeno*; em.k. *bıcızi*]
cizdan ‹is.e.› cüzdan.
cizi ‹is.d.› kızartma sesi.
cizme (Tk.) ‹is.e.› çizme.
ci YER: Zeyndelan. BKZ: *gi*.
ciboxım BKZ: *giboxım*.
ciestare YER: Zeyndelan. BKZ: *giistare*.
cihad (Ar.) ‹is.e.› cihat.
cihan (İr.) ‹is.e.› evren, dünya.
cihangêr (İr.) ‹is.e.› cihangir. (Dünyanın büyük bölümünü eline geçiren.)
cihangêrey ‹is.d.› cihangirlik.
ciistare YER: Zeyndelan. BKZ: *giistare*.
cilatin (Fr.) ‹is.e.› jelatin.
cile ‹is.e.› cila. EŞ ANL: *cû*.
cile kerdış cilalamak.
cimerre BKZ: *gimerre*.
cinmastik ‹is.e.› cimmastik.
cinmastik kerdış cimmastik yapmak.
cinmastikxane ‹is.e.› cimmastikhane.
cinciq ‹is.e.› camlı bilye.
cinciqên ‹s.› camdan yapıli (bilye).
cing ‹ünl.› tokat sesi.
cingi ‹is.d.› tokat sesi.
cingi vetiş tokat sesi çıkarmak. *To sila dê piro, ci ra cingi vet*. Bir tokat attın, kendisinden tokat sesi çıkardın.
cingi vijyayış tokat sesi çıkmak. *Ey sila dê piro, ci ra cingi vijyê*. Tokat vurdu, kendisinden ses çıktı.
cip (İng.) ‹is.d.› cip.
ciq ‹zf.› 1) saklanıp gösterme, cik. (Bir köşede saklanıp, arkadan birine seslenip kafasını geri çekme işi.) 2) bebekleri güldürmek için dişlerini gösterip seslenme şekli.
ciq kerdış 1) saklanıp görünmek, cik yapmak. *Ay dêsi pey ra ma rê ciq kerdê*. O duvarın arkasından bize cik yapıyordu. 2) bebekleri güldürmek için dişlerini gösterip seslenmek. *Ey dındani ciq kerdê, tûtek zi wiyayê*. O dişlerini gösterip sesleniyordu bebek de güliyordu.
Ciqa ‹öz.e.› Cikan aşireti. (Siverek'te bir aşiret ve köy adı.)
Ciqañij ‹öz.e.d.› Ciqañli.

ciqeq ‹is.d.› balık tutan kuş.
ciqirêncle BKZ: *giqirêncle*.
cirayış ‹gçs.f.› içten bağırıp çağırarak. *Tiyê çı 'hend cirenê?* Neden o kadar bağırıp çağırıyorsun? [*cireno*; em.k. *bicirli*]
cirix YER: Mexmûr. BKZ: *cirre*.
cirre VARY: *cirix*. ‹is.e.› çingil (ufak ve seyrek taneli üzüm salkımı).
ciwan (Phlv. *juwân*) ‹s.› genç, yakışıklı genç.
ciwerrek ‹is.d.› genellikle sarı, karışık renkli küçük bir kuş çeşidi.
ciya ‹zf.› ayrı.
ciy û ciya ap ayrı.
ciya biyayış ayrılmak. *Tı kî jewjyenê, ma û pêrdê xo ra ciya bî!* Evlenirsen, anne ve babandan ayrıl!
ciya kerdış ayırmak. *Qeçanê xo bijewjîni û xo ra ciya kî!* Çocuklarını evlendirip kendinden ayır!
ciya kewtış ayrı düşmek. *Embaz ma ra ciya kewt*. Arkadaş bizden ayrı düştü. EŞ ANL: *çepa kewtış*.
ciya mendış ayrı kalmak. *Ma o xo hetek nêgirot, o ma ra ciya mend*. Onu yanımıza almadık, o bizden ayrı kaldı.
ciya verdayış ayrı bırakmak. *Şıma ez xora ciya verdaya*. Beni kendinizden ayrı bıraktınız.
ciyabiyayen ‹is.d.› ayrılma, ayrı olma.
ciyabiyayox ‹is.e.d.› ayrılan.
ciyakerdix ‹is.e.d.› ayıran.
ciyakewtox ‹is.e.d.› ayrı düşen.
ciyamende/i ‹or.e./d.› yalnız kalan.
ciyamendox ‹is.e.d.› ayrı kalan.
ciyaverdayox ‹is.e.d.› ayrı bırakılan.
ciyet ‹zf.› şekil.
ciyin YER: Zeyndelan, Bibol. BKZ: *giyin*.
ciyiney BKZ: *giyiney*.
coka BKZ: *coyra*.
cokêra ‹zf.› böylece. *Tiyê nêwanenê, cokêra tı 'henday peydî mendê*. Okumuyorsun, böylece bu kadar geri kalmışsın.
coko YER: Qelacix. BKZ: *coyra*.
com YER: Qerxan. BKZ: *gum*.
comêrd YER: 'Hesto. BKZ: *camêrd*.
comird ‹s.› cömert.
comird biyayış cömertleşmek, cömert olmak. *Kes kî comird bo, Homa hewna vêşî dano kesî*. İnsan cömert olursa, Allah insana daha çok verir.
comirdex ‹is.d.› cömertlik.
comirdexa cömertçe. *To malê xo comirdexa kerd vîla*. Sen malını cömertçe dağıttın.
cor ‹zf.› yukarı. EŞ ANL: *diyar*.
cor ardış yukarıya getirmek. *Ey biya cor!* Onu yukarı getir!
cor berdiş yukarıya götürmek. *Ey ber cor!* Onu yukarı götür!

cor dı kewtiş yukarıda düşmek. *O cor dı kewt.* O yukarda düştü.
cor ra amayış yukardan gelmek. *O cor ra ame.* O yukardan geldi.
cor ra cêr yukardan aşağıya. *No cêr ra cor zey pêyo.* Bu yukardan aşağı aynıdır.
cor ra eştış yukardan atmak. *Ey cor ra 'si eşt.* O taşı yukardan attı.
cor ra kewtiş yukarıdan düşmek. *Tiyê vanê, "o cor ra kewto"?* Sen diyorsun, "o yukardan mı düşmüş?"
cordê cı dı yukarısında. *Cordê cı dı darê esta.* Yukarısında bir ağaç var.
corê cı yukarısı. *Corê cı rınd nêviraziyayo.* Yukarısı iyi yapılmamış.
corên <s.> yukardaki.
corêni yukardakiler.
coy <zm.bük.> onun. *Tı nêweş biyê, qandê coy mi to nêveynda.* Sen hastaydın, ondan dolayı seni çağırmadım.
coyra VARY: *coka; coko.* <bağ.> ondan dolayı. *Girwey mi bı, ez coyra nêameya.* İşim vardı, ondan dolayı gelmedim. EŞ ANL: *ayra.*
cû <is.e.> cila. EŞ ANL: *cile.*
cû biyayış cilalanmak.
cû kerdış cilalamak.
cû-cû <ünl.> tavuk dilinde: gel!

cû kerdış tavukları çağırmak. *Mı kergi cû kerdı kı, bêrê qut bûrê.* Ben tavukları çağırdım ki, gelip yem yesinler.
cûab (Ar.) VARY: *cihab, cûwab.* <is.e.> yanıt, cevap.
cûab dayış yanıtlamak, cevap vermek. *Cûab bîdı mi! Bana cevap ver!*
cûab deyayış yanıtlanmak, cevap verilmek. *Xora cûab deyayo to.* Zaten sana cevap verilmiş.
cûab kerdış reddetmek, kesin cevap vermek.
cûabkar <is.e.d.> yanıtlayan, cevap veren.
cûamêrd YER: Qelacix. BKZ: *camêrd.*
cûanık YER: Qelacix. BKZ: *cıwanık.*
cûin YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *cıwên.*
cûli YER: Sinag <is.d.> civciv. EŞ ANL: *leyr.*
cûm BKZ: *gum.*
cumbıs <is.e.> cümbüş.
cûn YER: Mexmûr. BKZ: *gum.*
cûrre <is.e.d.> cüce.
cûrre mendış cüce kalmak.
cûrremende/i <or.e./d.> cüce kalmış.
cûwab BKZ: *cûab.*
cûwanık YER: 'Hesûd. BKZ: *cıwanık.*
cûwanıkey BKZ: *cıwanıkey.*
cûyın <s.> cilalı.

Ç - ç

Çaçan <öz.e.d.> Çeçen.
Çaçanistan <öz.e.> Çeçenistan.
Çaçanki <öz.d.> Çeçence.
çakêt (Fr.) <is.e.> ceket.
çakêtin <s.> ceketli.
çakıl YER: 'Hesûd. <is.d.> baston, asa. EŞ ANL: *çoğan.*
çakmaklı <is.d.> çakmaklı. (Çakmak taşı ve zemberekle ateş alan eski zaman tüfeği.)
çakûç (Phlv. çakuč) <is.e.> çekic.
çal <is.d.> çukur.
çalani <is.d.> folluk. (Yabanda tavukların ve keklıkların yumurtladıkları, yavruladıkları çukurcuk.)
çalaniya moncila köre, karınca yuvası.
çalek <is.d.> girinti, çukurcuk.
çaleka 'henik gamze. EŞ ANL: *kortek.*
çalek kay kerdış taşlarla oynanan bir oyun.
çalekey <is.d.> çukurluk.
çalığ <is.d.> çita.
çalık YER: Qerxan. <is.d.> baklagillerden bir tür.
çalım <is.e.> kabadayılık, gösteriş, fiyaka, caka.

çalım kerdış kabadayılık yapmak. *'Hend çalım meki, kemi kewnê (deyim).* O kadar kabadayılık yapma, geri kalırsın.
çalimey <is.d.> kabadayılık.
çalımın <s.> fiyakalı.
çalımker <is.e.d.> kabadayı.
çalın <s.> çukurlu.
çalıng₁ YER: Gerger. VARY: *çêling.* <is.e.> üç ayaklı odun. EŞ ANL: *çılanqo.*
çalıng₂ YER: Sinag. BKZ: *çaring.*
çalme <is.e.> tasma. (Kadın başlığı küfinin üstüne gümüş, para, boncuklardan yapılmış zincir.)
çalqazıkın <s.> çöpürlü. (Yüzü çiçek hastalığından kalma küçük yara izleri taşıyan, aşırı çiçek bozuğu olan kimse.)
çalqazıki <is.ç.> çöpür. (Çiçek hastalığından dolayı deride kalan izler.) EŞ ANL: *dırrney.*
çamır YER: Bibol. <is.d.> çamur. EŞ ANL: *'İnci.*
çanax <is.d.> çanak.
çañçolık YER: Ş. Cori. <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *temxêlık, hêlkan, hêlik.*
çañçûl YER: Mûskan. <is.d.> pamuğu çekilmiş koza. EŞ ANL: *xışrig.*

çañçûlık YER: Qelacix. <is.e.> buz sarkığı. *Esmer boll serd bî, sıvıkandê maya çañçûlîki girêdeyay.* Bu sene çok soğuktu, evin saçakları buz sarkığı bağlamıştı. EŞ ANL: *çemçilik.*

çañçal (İr.) <is.e.> çengel, asanın tutulduğu eğik yeri.

çapal YER: Qelacix. <is.d.> avuç dolusu çamur. EŞ ANL: *lepaç.*

Çapaxçûr <öz.e.> Bingöl'ün eski adı.

Çapaxçûrij <öz.e.d.> Bingöllü.

çapık <s.> atik, çevik, atılan.

çapıkey <is.d.> çeviklik.

çapıt <is.e.> çaput, paçavra, eski bez parçası.

çapıtın <s.> bezli.

çapqûn <is.e.d.> yankeseci.

çapqûney <is.d.> yankesecilik.

çapqûney kerdış yankesecilik yapmak. *O merduno çapqûney keno, perranê mîlet tîreno.* O adam yankesecilik yapıyor, milletin paralarını çalıyor.

çapraz BKZ: *çepraz.*

çaqme <is.e.> tahtalarla yapılan duvar.

çaqmeyin <s.> tahtalı duvar.

çar <s.> akıtma, sakar. (Hayvanların alınlarında bulunan ve burunlarına doğru uzanan beyaz leke.) *Verga mangay maya çar werda.* Akıtmalı ineğimizi kurtlar yemiş.

çarçal VARY: *çırçal.* <is.d.> şeker dikenli.

çarçalın <s.> şeker dikenli.

çarçef (İr.) <is.d.> çarşaf.

çarçef ro dayış çarşaflamak.

çarçefe (İr.) <is.e.> çerçeve.

çarçefe kerden dayış çerçeveletmek.

çarçefe kerdış çerçevelemek.

çarçefeyin <s.> çerçeveli.

çarçefin <s.> çarşafı.

çare₁ <is.e.> alın.

çare çırçayış alını kırıştırmak. *Çarey xo biçırçını!* Alnımı kırıştır!

çare₂ <is.e.> çıkar yol, çözüm yolu.

çare vinayış çare bulmak. *Mî rê çareyê bî-vînî!* Bana bir çare bul!

çarebeq <s.> alını geniş ve çıkık olan.

çarebeqın <s.> alını geniş ve çıkıklı olan.

çarebeş <s.> akıtmalı, alnında akıtma olan hayvan. *Bizênda maya çarebes esta.* Alnında akıtması olan bir keçimiz var.

çareçırç <s.> alını kırışik olan.

çareçırçın <s.> alını kırışiklı.

çaredoq <s.> alını öne çıkık.

çarevinayox <is.e.d.> çare bulan.

çarês VARY: *çî'harês.* <sa.> ondört. EŞ ANL: *des û çî'har.*

çarêsê ondörtlük.

çarêsna on dört daha.

çarêsın <s.> ondörtlü.

çarig YER: Qerxan. BKZ: *çêreg.*

çaring VARY: *çaling.* <is.d.> büyük eşek arısı.

çarmêx BKZ: *çarmix.*

çarmix VARY: *çarmêx.* (İr.) <is.e.> 1) haç. *Teyrekê çarmixdê kılısiya anışta.* Bir kuş kilise haçına konmuş. 2) çarmih. (Suçlunun öldürülme amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.)

çarnaye/i <or.e./d.> 1) gezdiren, dolaştırılan. 2) çevrilen.

çarnayen <is.d.> 1) gezdirme, dolaştırma. 2) bir şeyin çevresine sarmak işi.

çarnayış <gçl.f.> 1) gezdirmek, dolaştırmak. *Tiyê meymananê xo çarnenê?* Misafirlerini mi gezdiriyorsun? 2) çevirmek. [*çarneno*; em.k. *biçarnî*]

ta çarnayış suyla çalkalamak.

xo dî çarnayış 1) beraberinde gezdirmek. *Tiyê koti şinê, lajê xo zi xo dî çarnenê.* Nereye gidiyorsan, oğlunu da beraberinde gezdiriyorsun. 2) bulundurmak. *Xo dî silah biçarnî!* Kendinde silah bulundur!

çarnayox <is.e.d.> 1) gezdiren, dolaştırın. 2) çeviren.

çarneyayış <gçs.f.> 1) gezdirmek, dolaştırılmak. *No kamo tiyayey ra çarneyeno.* Bu kimdir buralarda gezdiriliyor. 2) çevrilmek. [*çarneyeno*; em.k. *biçarney*]

çarpaz û gocagi <ç.> bir çeşit takı. (Yedi değişik renkten, başlık üzerine gümüş, altın ve mavi boncuktan yapılan takı.)

çarr <is.d.> çırpı. *Biza velg werd, çarri herûn dî mendi.* Keçiler yaprakları yedi, çırpılar yerinde kaldı.

çarr û çûr çalı çırpı.

çarsî YER: Bûdran. BKZ: *çarşû.*

çarşeme (İr.) <is.e.> çarşamba. (Zazalarda çarşamba gecesi cinsel ilişkiye girmek günahdır, cinlerin kişilerin yerine geçip ilişkiye girdiğine inanılır.)

çarşemey mengda seferi (Sefer ayının ikinci çarşambasında kıtlık olunca çok insan ölmüş. Bundan dolayı bu günün bir daha yaşanmaması için, Allah huzurunda sefer ayının ikinci haftasında kurban kesilip fakirlere dağıtılır.)

çarşû VARY: *çarsî.* (İr.) <is.e.> çarşı.

çarwa <is.d.> koyun ve keçilere verilen genel ad. *Çarwa veji teber!* Hayvanları (koyun keçileri) dışarı çıkar!

bola çarwan koyun ve keçi sürüsü.

çat <is.e.> kavşak, keşişme yeri, koyar.

çatê laya delta. (İki akar suyun birleştiği yer.)

çatek <is.e.> koyucuk.

çatî <is.e.> kafesli evcil keklıkların genel adı.

çatma YER: Qerxan. <is.d.> sehpa, üç ayak.

çatray <is.d.> dörtyol. EŞ ANL: *xaçray.*

çax [x]~[ç] <is.e.> vakit, zaman.

çaxê nıması namaz vakti.
çaxıl [x]~[ɣ] <is.e.> çakıl.
çaxile <s.> çakıllı yer. *No 'erdê ma çaxıleyo.*
 Bu tarlamız çakıllıdır.
çaxılın <s.> çakıllı. *Na ray çaxılına.* Bu yol çakıllıdır.
çay (Çin.) <is.d.> çay.
çaya şenik açık çay. *Ez çaya şenik şimena.*
 Ben açık çay içerim.
çaya gıran ağır çay.
çaydan (İr.) <is.e.> çaydanlık.
çayêr VARY: çayır; çayire. <is.e.> çimen.
çayêrin VARY: çayırılı. <s.> çimenli.
çayır BKZ: çayêr.
çayire YER: Qelacix. BKZ: çayêr.
çayxane <is.e.> çay evi.
çayxanedar <is.e.d.> çayhaneci.
çayxaneyin <is.e.> çayhanecilik.
çebiyaye/i <or.e./d.> atılan, atık.
çebiyayış <gçs.f.> 1) atılmak. *Boll piseya çebiyena tiya.* Buraya çok pislik atılıyor.
 2) atılmak (silah için). *Tifinga kıšta koy ra çebiyena.* Silah dağ tarafından atılıyor.
 [çebiyeno; em.k. çebiyi]
çefi <is.d.> çefye, şal.
çefi girêdayış çefye bağlamak.
çehar BKZ: çî'har.
çek <is.e.> donanma.
çek girêdayış donanmak, silah kuşanmak.
Ey çek û rext girêda û şı. Silah kuşanıp gitti.
çek û çol BKZ: çekçol.
çekçek û zım <d.> birdirbir oyunu. (Sıra sıra dizilip, birbirinin üstünden atlayarak oynanan bir oyun.)
çekçol VARY: çek û çol. <is.e.> öteberi, ev eşyası, ıvır zıvır. *Çekçolê xo arêdê pêser!*
 İvır zıvırınızı bir araya toplayın!
çekerde/i <or.e./d.> atılacak.
çekerden <is.d.> atış.
çekerdiş <gçl.f.> atmak. *'Si çekerê ina!*
 Onlara taş atın! [çekeno; em.k. çeki, meçeki] EŞ ANL: eştiş.
pê çekerdiş 1) atışmak, birbirine laf atmak.
İna qısey eşti pê. Onlar lafla atıştılar.
 2) birbirine ateş etmek (silah ile). *İna tifingi çekerdi pê.* Onlar birbirlerine silah attılar.
xo çekerdiş atlamak.
çekerdox <is.e.d.> atan, atıcı.
çekgirêdayen <is.d.> donanma, silah kuşanma.
çekgirêdayen dayış donatmak. *Mı çek inana da girêdayen û rişti ceng.* Ben onları donatıp, savaşa gönderdim.
çeki YER: Sinag. <is.e.> elbise. *To çeki xu day xu ra?* Elbiseni giydin mi? EŞ ANL: çına.
çekme <is.e.> 1) büyük eşek sıpası. (Yürüyüşü iyi olan binek hayvanı.) *No her zeno*

ze çekme. Bu eşek büyük sıpa gibidir.
 2) eşekçe (insan için). *Lajek hini biyo gırd, biyo ze çekme.* Oğlan artık büyümüş, büyük eşek sıpası gibi olmuş.

çekû <is.d.> kelime. *Meters, ez çekûy to nêronena.* Korkma lafını doğrularım.

çekû pıro dayış lafını doğrulamak, lafında taraf tutmak. *Oyo tım çekûy to dano pıro.*
 O lafta daima senden taraf tutuyor.

çel <is.d.> uzunca bir çubuk.

çel finayış kontrolüne düşürmek, fırsatına düşürmek. *İna viştô çelda xo, hini ey zor vıradê.* Onlar fırsatına düşürmüş, artık onu zor bırakırlar.

çel kewtiş denetimi altına girmek, fırsatına girmek. *Ez finê kewta çelda inan, hini nêşena xo inan dest dı bireyna.* Bir kere onların denetimine girmişim, ellerinden kurtulamadım.

çelamûg YER: 'Hesûd. BKZ: şelmamûg.

çeleng <s.> yakışıklı, güzel, göze hoş gelen.

çelfinayen <is.d.> kontrolüne düşürme, fırsatına düşürme.

çelig <is.e.> çelik.

çeligin <s.> çelikli.

çellp <ünl.> çıpıl! (Bir cismin suya düşmesiyle çıkan su sesi.)

çellp-çellp <is.d.> çıpıl çıpıl. *Kutiko aw miyan dı çellp-çellp keno.* Köpek suda çıpıl çıpıl ediyor.

çellpi <is.d.> cup sesi, suda çırpıntı sesi.

çellpi kerdış cup etmek. (Elleriyle suda çırpıntı sesi çıkarmak) *Lajek destana kewto aw miyan, oyo çellpi keno.* Oğlan suyun içine girmiş, elleriyle cup diye ses ediyor.

çelqam VARY: çelxem. <is.e.> sığ. (Kıyıda ki sığ bölüm.)

çelqınayış <gçl.f.> çırpmak. [çelqımeno; em.k. bıçelqını]

çelqıyayış <gçs.f.> çırpılmak. *No mast çelqıyayo û biyo awın.* Bu yoğurt çırpılıp sulanmış. [çelqıyeno; em.k. bıçelqıy]

çelqmaşt YER: Qerxan. VARY: çeqılmast, çelxeme. <is.e.> sulu yoğurt (ayranla yogurt arası). *Tayn aw deki maştı miyan û ma rê çelqmaştê vırazı!* Yoğurdun içine biraz su katıp bize bir ayran yapın!

çeltûg (İr.) <is.e.> çeltik.

çelxem YER: Qelacix. BKZ: çelqam.

çelxeme YER: Bûdran. BKZ: çelqmaşt.

çem <is.e.> sulak tarla.

çembel VARY: çemil. <s.> dikeme (keçilerde). (Keçilerin arka ayakları üzerine kalkıp ön ayaklarını ağaçlara dayayarak yaprak yemeleri durumu.)

çembeli weriştış 1) dikelmek (keçilerde). *Bıza kol biriki vero weriştışta çembeli, aya*

velg wena. Koçsuz keçî meşe ağacı önünde dikelmiş, yaprak yiyor. 2) karşı gelmek (mec.), kafa tutmak. *Tiyê çiyê nêzanê, çîçirê tî weriştê çembeli û qirenê?* Sen bir şey bilmiyorsun, neden kafa tutup bağırıyorsun?

çembeli werzaynayiş 1) dikleştirmek. 2) sert duruma getirmek.

çembeliweriştên <is.d.> 1) dikelme. 2) karşı gelme, kafa tutma.

çembeliwerişttox <is.e.d.> 1) diklenen. 2) karşı çıkan, kafa tutan.

çembeliwerzaynayanen <is.d.>

1) dikleştirme. 2) sert duruma getirme.

çembeliwerzaynayox <is.e.d.> 1) dikleştiren. 2) sert duruma getiren.

çember (İr.) <is.d.> çember. EŞ ANL: *goverik, helqa, qasnax.*

çember miyan girotiş çembere almak.

çemberin <s.> çemberli.

çemçig <is.e.> kepçe.

çemçilik <is.e.> buz sarkığı. (Yüksek yerden salkan ince, uzun buz parçası.)

çemçilîki girêdayiş buz sarkığı bağlamak. *Serdara sorniyane bani çemçilîki girêdayê.* Evin saçakları soğuktan buz sarkığı bağlamış.

çemil YER: Qelacix. BKZ: *çembel.*

çemle YER: Qerxan. <is.e.> kulp. EŞ ANL: *qulp.*

çemleyn YER: Qerxan. <s.> kulplu.

çena BKZ: *çina.*

çend (Phlv. çand) <sor.zm.> kaç, ne kadar. *Çend merdimi amey?* Kaç adam geldi?

çend fini kaç defa.

çend ra çend kaçça kaç, kaçtan kaçça.

çendê 1) kaç tane, ne kadar. *Çendê merdimi ûja dî bî?* Kaç adam ordaydı? 2) bir kaç, bir kaç defa.

çendik VARY: *çendok.* <zf.> her ne kadar. *Çendik benê wa bibê, fina zi to rê qim nêkenê.* Her ne kadar olursa olsun, yine de sana yetmez.

çendin <s.> kaçlı. *Aya kî to desta çendina?* Elindeki kaçlıdır?

çendna <belgis.s.> 1) bir kaç daha. *Çendna merdimi dê bêrê?* Kaç adam daha gelecek? 2) kaç paraya. *No çinayo çendna roşyeno?* Bu elbise kaçça satılıyor?

çendok BKZ: *çendik.*

çengal (İr.) <is.e.> 1) kanca, askı, çengel. *Reseni çek çengali û xo pa dardî kî!* Urganı kancaya atıp asılı! *Pêleki çengala dardî kî!* Torbayı askıya as! 2) kadınların göğüslerine taktığı gümüşten yuvarlakça taş büyüklüğünde süslü zinet eşyası.

çengalin <s.> kancalı, askılı.

çenge (İr.) VARY: *çengi.* <is.e.> 1) çene. 2) duvar köşesi.

çengeyin <s.> 1) çeneli. 2) köşeli.

çengezyayiş YER: Qelacix. <gçs.f.> uyuşmak. *Jû derzinê bî ay ro de, wa biçengizyo kî, ma şımı.* Ona bir iğne yap, uyuşsun ki, gidelim EŞ ANL: *hingilêsyayiş, pûç biyayiş.*

çengi YER: Qerxan. BKZ: *çenge.*

çengizyayiş YER: Qelacix. BKZ: *çingizyayiş.*

çenqal YER: Bêsin. BKZ: *çengal.*

çep <s.> sol.

çep ra ravêrdiş sollamak.

çep û raşt sağ ve sol, çapraz.

çepa kewtiş 1) sola düşmek. 2) ayrı düşmek, ayrı düşmek. *O çepa kewt, maya nêbî.* O ayrı düştü, bizimle değildi. EŞ ANL: *ciya kewtiş.*

çepdar <is.e.d.> solcu.

çepdar biyayiş solculaşmak.

çepdarey <is.d.> solculuk.

çepik <is.d.> alkış.

çepiki cenayiş alkışlamak.

çepkani <s.> sollama.

çepo/ê <is.e./d.> solak.

çepraşt VARY: *çapraz.* <s.> çapraz.

çeq₁ <is.d.> esna, an, zaman.

a çeq o esna, o an. *A çeq dî ez ûja dî nêbiya.* O esnada orda değildim.

na çeq bu esna, şu an.

çeq₂ <is.e.> kuş lastiğinin çatal tahtası.

çeq₃ <is.d.> 1) cesaret. 2) onur.

çeq tey biyayiş 1) cesareti olmak. (Kimse- nin ettiğini yanına bırakmamak.) *Wellay çeq tey esta, no şeno 'heyfê ma agiro.* Vallahi bunda cesaret var, bu intikamımızı alabilir. 2) onurlu olmak. *Tey çeq esta, şeno xo aver do.* O onurludur, direne bilir.

çeq-çeq <zf.> çakur çukur.

çeqayen <is.d.> çakıldama.

çeqayiş <gçs.f.> çakıldamak. *'Siyê sawiyenê pêra û çeqenê.* Taşlar birbirine sürtüşüp çakılıyor. [çeqeno; em.k. *biçeqi*]

çeqberik VARY: *çeqebere.* <zf.> ters giden (iş). *Girwey mî tim çeqberik şino.* Benim işim daima tersine gider.

çeqdar <is.e.d.> onurlu.

çeqdar biyayiş onurlanmak.

çeqdar kerdış onurlandırmak.

çeqebere YER: Qelacix. BKZ: *çeqberik.*

çeqel (İr.) <is.e.> çakal. EŞ ANL: *wawik.*

çeqilmast YER: Qirwar. BKZ: *çelqmaşt.*

çeqi <is.d.> çakılı. (sürtünen, yuvarlanan çakıl taşlarından çıkan ses.)

çeqnayen <is.d.> çakıldatma.

çeqnayiş <gçl.f.> çakıldatmak. [çeqneno; em.k. *biçeqni*]

çerayiş <gçs.f.> otlanmak, otlamak. *Ekî dinyaya dî şeytaney çinê bo, vergan û meyana piya çerenê (atas.).* Dünyada şeytanlık olmasa, koyunla kurt bir arada otlar.

[çereno; em.k. *bıçerı*]
çeraynayış VARY: *çıraynayış*. <gçl.f.> otlatmak. *Ezo bıza çeraynena*. Ben keçileri otlatıyorum. [çerayneno; em.k. *bıçeraynı*]
çerçi <is.e.> çerçi, seyyar satıcı (giyecek eşyası satar). EŞ ANL: *'etar*
çerdım <is.e.> sırık (ceviz, badem silkelemek için). *Mêrdek ze çerdım bı*. Sırık gibi adamdı.
çere <is.e.> ot (yeşil). *Dewari berê çere!* Hayvanları otlamaya götürün.
çerig YER: Qelacix. BKZ: *çêreg*.
çerkez <öz.e.d.> Çerkez.
Çerkezki <öz.d.> Çerkezce.
çerme <is.e.> işlenmiş deri, hayvan derisi.
çermeyın <s.> derili. *Çakêtê mı çermeyıno*. Ceketim deridir.
çermıqnaye/i <or.e./d.> kırıtırılmış olan.
çermıqnayen <is.d.> kırıtırma.
çermıqnayış <gçl.f.> kırıtırmak. [çermıq-neno; em.k. *bıçermıqni*]
çermıqyaye/i <or.e./d.> kırışik.
çermıqyayen <is.d.> kırışma.
çermıqyayış <gçs.f.> kırışmak (insanlarda, fidanlarda). *Bakalê mı biyo kal, hini riyê cı zi çermıqyayo*. Dedem yaşlanmış, artık yüzü de kırışmış. [çermıqyeno; em.k. *bıçermıqyi*]
Çermûg <öz.d.> Çermik (Diyarbakır kazası). BKZ: *Germik*.
Çermûgij <öz.e.d.> Çermikli.
çerp <is.d.> 1) çağıldama. 2) şap. (Düşme sırasında çıkan ses.)
çerpi kerdış çağıldamak.
çerpene <s.> atılğan.
çerx (İr.) <is.e.> çark, düzen.
çerx biyayış dönmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket olmak.) EŞ ANL: *geyrayış*.
çerx kerdış çevirmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek.)
çerxê dinyay dünyanın çarkı.
çerxê keyi evin geçimi. *Çerxê keyedê mayo marda ma sero*. Evimizin geçimi annemizin üstündedir.
çerxın <s.> çarklı.
çerxkerdax <is.e.d.> çeviren.
çerxwan <is.e.d.> çarklı.
çetin <s.> çetin, güç.
çetin biyayış çetinleşmek.
çetin kerdış çetinleştirmek.
çetıney <is.d.> çetınlık, güçlük.
çewr₁ (İr.) <is.e.> çerviş. EŞ ANL: *çızrig, qaxırdaxı, çıqıqı*.
çewr₂ <is.e.> ağacı kesince, baltayı sağlı sollu vurma olayı ve kesilip uçan parçalar.
çewre YER: Bibol. <is.e.> teke. EŞ ANL: *kel*.

çewres <sa.> kırk.
çewresın <s.> 1) kırklı. 2) loğusalık, kırklı kadın. (Kırklı kadınlar, diğer kadınlarla yan yana gelmemeye çalışırlar. Suyun üzerinden geçmezler, çünkü kırklı kadınların başlarına bir kötülük gele bilir. Ayrıyetten, yatarlarken cinlerden korunmak için bir demir parçası yastıklarının altına koyarlar.) EŞ ANL: *zazlanın*.
çewresi <is.ç.> loğusa.
çewresi vetış kırkın çıkması. *Ceniyeker çewresê xo veti*. Kadıncağız kırkını çıkardı.
çewrın <s.> çervişli.
çewt <s.> 1) çarpık, eğri. 2) yanlış. *Çewt roşenê zi raşt qısey bikerê!* (atas.). Yanlış oturursanız da doğru konuşun!
çewt biyayış eğilmek, eğrilmek.
çewt kerdış eğmek.
xo çewt kerdış eğilmek.
çewtek <s.> eğik.
çewteki <is.ç.> çelik. (Üzüm ağacı dallarının yere düşmemeleri için altına dayatılan çatallı çelik.)
çewtey <is.d.> 1) yanlışlık. 2) eğrilik.
çewtın <s.> eğrimsi, eğik.
çeye YER: Xoy. BKZ: *keye*.
çeyle VARY: *keyle*. <is.e.> köz tanesi. *Ûja ra çeyleyê adır biya, ma tiya dı adır wekemi*. Ordan köz tanesi getir, burda ateş yakalım.
çeyley bindê 'erdi yer altı solucanı (zool).
çeyley zimıstani karaktış, zemheri, kışın en soğuk zamanı. (Kışın kırk birinci gününden, eli gününe kadar.) *Ewro boll serdo, 'eyni çeyley zimıstaniyo*. Bugün çok soğuktur, kışın en soğuk zamanıdır. EŞ ANL: *qereqış*.
çeynek YER: Xoy. BKZ: *keynek*.
çêling YER: Bibol. BKZ: *çaling*.
çêreg VARY: *çarig; çerig*. (İr.) <is.d.> çeyrek, dörte bir. EŞ ANL: *nımorıb*.
çı (Phlv. çē) <sor.zm.> 1) ne. 2) neden. EŞ ANL: *çıçirê*.
çı 'ecêb ne acep.
çı kes kim, nasıl insan.
çı mıhal ne zaman. BKZ: *çımıhal*.
çı nêbo niye olmasın. *Çı nêbo, wa 'heme girwe zi bıbo*. Niye olmasın, her iş de olsun.
çı ser ne biçim. *No çı ser merdımo kı, qe karê ra zi fahm nêkeno*. Bu ne biçim adam ki, hiç bir işten anlamıyor.
çı tewr ne biçim. *Çı tewr 'erebay to esta?* Ne biçim araban var?
çı û çı nice nice. *Çı û çı merdımı amey û şı*. Nice insanlar gelip gitti.
çı weşo ne kadar hoş. *No nano kı to pewto, çı weşo*. Bu pişirdiğin ekmeğe, ne kadar hoş.
çı wext ne zaman. *Çı wext to veynda mı?* Beni ne zaman çağırдың? EŞ ANL: *çımıhal*.
çıçık YER: Qerxan. VARY: *çiçe*. <is.e.> meme.

EŞ ANL: *çize*.

çıçı < sor.zm. > ne. *Tı do mı rê çıçı bigirê?* Bana ne alacaksın? *Namey to çıçıyo?* Adın ne?

çıçıya neyle, ne ile. *Tı çıçıya ameyê?* Sen neyle geldin?

çıçirê VARY: *çirê*. (Phlv. *çē rāy*) < sor.zm. > niçin, niye, neden. *Gışta to çıçirê masaya?* Parmağın neden şişmiş? EŞ ANL: *çı*.

çifte < s. > çifte.

çifte kerdış çiftlemek.

çifteyın < s. > çifteli.

çı'har VARY: *çehar*. (Phlv. *cahār*) < sa. > dört.

çı'har sey dört yüz.

ê çı'hari dördüncü. *Kamcun ninan ra ê toyo? - İnan ra ê çı'hari ê mino*. Bunlardan hangisi senin? - Onlardan dördüncüsü benimdir.

çı'harey < is.d. > dörtlük.

çı'harês BKZ: *çarês*.

çı'harêsın BKZ: *çarêsın*.

çı'harın < s. > dörtlü.

çı'harkosle < s. > dörtgen.

çı'harlet < s. > dörtüz, dört parça.

çı'harpay < z.f. > dörtlül (at yürüyüşü).

çı'harpay dayış dört nala sürmek. *Mı estora ma dê çı'harpay*. Atımızı dörtlü nala sürdüm.

çı'harpay şıyayış dörtlü nala koşmak. *A estora çı'harpay şına*. O at dörtlü nala koşuyor.

çı'harqat < s. > dört kat. *Bano çıharqat vırazayo*. Dört kat ev yapılmış.

çı'harqor < s. > dört sıra. *Ma do tiya dı çı'harqori dês bıkemı*. Burda dört sıra duvar öreceğiz.

çık-çık < is.d. > tik tak (saat sesi).

çıkayış < gçs.f. > tiktaklamak (saat için). [*çıkeno*; em.k. *bıçıkı*]

çiki VARY: *çike*. (İr.) < bağ. > çünkü. *Ez nêşena bêra to hetek, çiki ezo girweyena*. Senin yanına gelemem, çünkü çalışıyorum.

çikiyayış₁ < gçs.f. > 1) fısıldamak, ilişmek. *Qısay to çikiyê mı goşa*. Lafın kulağıma fısıldadı. 2) hafifçe dokunmak. *Destê mı çikiya çiçegana vazo dındeya*. Elim çiçeklere ilişti vazo devrildi. 3) his etmek, sezmek. *Tahlike çikiya mı zerrıya*. Tehlikeyi gönlümde his ettim. 4) yansımak. [*çikiyeno*; em.k. *bıçıkıyî*] EŞ ANL: *sık cı finayış*.

pa çikiyayış hafiften değmek, dokunmak. *Destê mı çikiya pa, o hıma qıra*. Elim hafiften değdi, o hemen bağırdı.

çikiyayış₂ YER: Qerxan. < gçs.f. > dikilmek (yere), çakılmak, kurulmak. [*çikiyeno*; em.k. *bıçıkıyî*] EŞ ANL: *denışkiyayış, daçikiyayış*.

çıknyayen < is.d. > 1) fısıltı. 2) yansıma.

çıknyayış < gçl.f. > 1) fısıldatmak. 2) hafifçe dokundurmak. *Destê xo çıkna vılıkana*,

wazo dında. Elini çiçeklere dokundurdu, vazoyu devirdi. 3) his ettirmek, sezdirmek. *To tahlike çıkna mı zerrıya*. Tahlikeyi gönlümde his ettirdin. 4) yansıtmak. [*çıkno*; em.k. *bıçıkı*]

çikos < s. > cimri, pinti.

çikosey < is.d. > cimrilik.

çikozi YER: 'Hesûd. < is.e. > yumurta tokuşturması. EŞ ANL: *hakcık*.

çikundire YER: Qelacix. BKZ: *çikundır*.

çıla < is.d. > lamba, çıra. *Çıla şewqi bindê xo nêdana*. Çıra ışığı altına vermez. EŞ ANL: *'İmba*.

çıla cı finayış lamba yakmak. *Mı çıla vışt cı*. Ben lambayı yaktım.

çılag < is.e. > dokumacı. EŞ ANL: *mazman*.

çılagey < is.d. > dokumacılık.

çılagın < is.d. > doku.

çılapıf YER: Qerxan. < s. > çocuksuz, geride kalanı olmayan, uğursuz.

çile₁ (İr.) < is.e. > çile.

çile antış çile çekmek.

çile₂ < is.e. > ocak (yılın birinci ayı).

çiley zımıstani kışın ortası.

çilek < s. > obur, pisboğaz, aç gözülü. *'Hendi çilek mebrı!* O kadar aç gözülü olma!

çilekem < s. > geri zekâli.

çilekes (İr.) < s. > çilekeş.

çilepêçe < is.e. > ikinci ayın on beşinden sonrakı çok soğuk zamanı. (Kışın eli birinci gününden başlar, kırk gün sürer ve kışın dokzan günü tamamlanır.) *Pancêsdê sibati dıma çile pêçeyo, boll serdo*. Şubatın on beşinden sonra tam soğuk zamanıdır, çok soğuktur.

çılık < is.e. > kadın cinsel organının alanının tümü.

çılıkmar < s. > küfür anlamına gelir.

çilingır (İr.) < is.e.d. > çilingir, anahtarçı.

çilingırey < is.d. > çilingirlik, anahtarçılık.

çilk < is.d. > damla, zere.

çılka aw su damlası.

çılka gûni kan damlası.

çılka namûsi zerre kadar namus.

çillçi < is.e. > semerci, semer yapan. (*Çil* kelimesinden gelir, ama halk diliyle *çillçi* söylenir)

çillp < ünl. > suyun içine düşen su damlaların çıkardığı ses.

çillpi < is.d. > suya düşen damla sesi. *Çilk ameyê aw ro û çillpi vetê*. Damla suya damlıyordu, ses çıkarıyordu.

çılm < is.e. > sümük. EŞ ANL: *tırrık*.

çılmın < s. > sümüklü.

çilopilo YER: Bêsın. < is.e. > curcuna. *Ûza dı çilopiloyê qılaya mı nêzana çıçı bı*. Orda bir curcuna kopty, ne olduğunu bilmedim. EŞ ANL: *qilopoto*.

çılıpık YER: Mexmûr. BKZ: *çırp*.

çılı YER: Ş. Cori. <s.> ne biçim. EŞ ANL: çı tewr, çı ser.

çım (Phlv. čāšm) <is.e.> göz. *Çımdê kori ra 'hersi ninê (deyim.)*. Kөрün gözünden yaş akmaz.

çı'har çımiya dört gözle. *Oyo çı'har çımiya geyreno to*. O seni dört gözle arıyor.

çım bar dayış tahammül etmek. *Çımê cı bar nêdano kı ez biya zengin*. Benim zengin oluşuma tahammülü yoktur.

çım birrnayış gözü kesmek. *Çımê to birrneno tı şırê nê koy ser?* Bu dağa çıkmaya gözün kesiyor mu?

çım çarnayış göz gezdirmek. *Hel tiya ra çım bıçarnı, tı do çiyê bivinê?* Hele buraya göz gezdir, bir şey bulacak mısın?

çım cı verdayış göz dikmek, göz koymak. *Çımê xo maldê şari meverdi!* Elin malına göz dikme!

çım finayış göze girdirmek. *Weş bıgırwey, xo cı çım finı!* İyi çalış, kendini gözüne girdir!

– **xo çım finayış** göze girmek.

çım kewtiş göze girmek. *Tı kı patroni çım kewê, to gêno kar*. Patronun gözüne gidersen, seni işe alır.

çım mird biyayış gözü tok olmak. *Wa çımê to tım mirdi bê!* Gözlerin daima tok olsun!

çım pırr biyayış gözleri dolmak. *'Hersa ra çımê mı bi pırrı*. Gözyaşlarından gözlerim doldu.

çım po biyayış 1) gözü bir şeyde olmak. *Kesê nan weno, çımê toyo tım po*. Biri yemek yerse, gözün daima onda. 2) gözlemek. *Lajeko ûja dı, wa çımê to po bê*. Oğlan ordadır, onu gözle. *Wa çımê to lajekyo bê!* Çocuğu gözle!

çım ra biyayış gözünden olmak. *Boka tı çıman ra bibê! (bedd.)* Allahvere gözlerinden olasın!

çım ra kewtiş gözden düşmek. *Ambazo merdima xoya cêr vineno, coyra mı çım ra kewt*. Arkadaş insanları hor gördüğü için, gözünden düştü.

çım ra vetiş gözden çıkarmak. *Ey qandê tahtili, hirê hezari Ewro xo çım ra veti*. Tatil için, üç bin Avro gözden çıkardı.

– **xo çım ra vetiş** gözünden çıkarmak.

çım şariyo biyayış gözü başkasında olmak. *Çımê toyo tım şariyo*. Gözün daima başkasında.

çım ser birrnayış gözü kesmek, bir şeyi gözüne kestirmek. (Bir işi yapabilme konusunda kendisine veya başkalarına güvenmek.) *Çımê to birrneno, no koyo diyar kewê?* Bu dağa tırmanmaya gözün keser mi?

– **çımê cı ser birrnayış** birine gözü kesmek,

bir şeyi gözüne kestirmek. (Bir işi yapabilme konusunda kendisine veya başkalarına güvenmek.) *Çımê cı nê merdımı ser birrneno*. Bu adamı gözü kesiyor.

çım ser nayış gözetlemek. *Çım ser nı kı wa vini nêbo*. Gözetle ki kaybolmasın.

çım ser neyayış gözetlenmek. *Çım neyayımı ser*. Ben gözetleniyorum.

çım sera çarnayış kontrol etmek. *Ekı kar-keri girweyenê, çımanê xo sera bıçarnı, wa kar dı eger nêmano*. Eğer işçiler çalışırsa, kontrol et işte hata kalmasın.

çım şıkıtış göz kırmak.

çım tede biyayış gözü içinde olmak. *O çıçı gêno, wa çımê to tede nêbo!* O ne alırsa, gözün onda kalmasın!

çım tersayış gözü korkmak. *Finê çımê cı tersayo*. Bir kere gözü korkmuş.

çım tersnayış gözünü korkutmak. *Finê çımê cı bitersnı!* Bir kere gözünü korkut!

çım tey mendış gözü kalmak. *Çımê cı tey mend*. Gözü içinde kaldı.

çıma girotiş göze almak.

– **xo çıma girotiş** göze almak. *Zırarê nê kari zı girot xo çıma*. Bu işin zararını da göze aldı.

çıma kerdış göze takmak.

– **xo çıma kerdış** 1) gözüne takmak. *Ey çımveriki kerdê xo çıma*. O gözlük takmış. 2) hedeflemek. *Bêters, o tahlike kerd xo çıma*. Korkusuz o tehlikeyi hedefledi.

çıma ver ra vini biyayış gözden kaybolmak. *Tı çıma ver ra biyê vini, şiyê koti?* Sen gözden kayboldun, nereye gittin?

çıma ver ra vini kerdış gözden kaybetmek. *Mı va: "Ey xo çıma ver ra vini meki!"* Dedim: "Onu gözden kaybetme!"

çıma vera göz önünde. *Oyo çıma vera*. Odur göz önünde.

çıma vera şıyayış 1) göresi gelmek, Görme isteği duymak, özlemek. *Piyê mı 'hendık kewto mı viri, oyo mı çıma ver ra şıno*. Babamı o kadar özlemişim ki, gözlerimin önünden gitmiyor. 2) göz önünden gitmek. *Ezo tersena, oyo mı çıma ver ra nêşino*. Ben korkuyorum, o gözümün önünden gitmiyor.

çıma vero göz önünde.

çımdê xo dı vinayış gözünde bulmak *Boka tı bê tı bê, çımdê xo dı bivinê! (bedd.)* Sen olasın, gözünde bulasın!

çımı pê gunayış göz gözü görmek, göz göze gelmek. *Rewnayo kı, çımê ma pê nêgunayê*. Çoktandır ki, göz göze gelmemişsiz.

çımı rayo mendış gözü yolda kalmak. *Çımê mı rayo mendi, tı nêameyê*. Gözüm yolda kaldı, sen gelmedin.

çimi roşn biyayış gözü aydın olmak. *Çimê to roşni bê, biray to xurbet ra ame.* Gözün aydın, kardeşin gurbetten geldi.

çimi sero biyayış gözü üstünde olmak. *Wa çimê to sero bê.* Gözün üstünde olsun.

çimi tari biyayış gözleri kararmak. *Çimê mi biyê tari, ezo rind nêvinena.* Gözlerim kararmış, iyi göremiyorum.

çimakerde/i <or.e./d.> göz açık.

çimbar <is.e.> tahammül.

çimbar dayış tahammül etmek.

çimbardayen <is.d.> tahammül etme.

çimbiloq <s.> koca gözlü. *No lajek, zeno ze çimbiloq.* Bu oğlan, yuvarlak ve büyük gözlüdür.

çimbirrnayox <is.e.d.> gözü kesen.

çimçarnayox <is.e.d.> göz gezdiren.

çimdar <is.e.d.> gözcü. EŞ ANL: *haydarber.*

çime <is.e.> kaynak (su).

çimey aw su kaynağı.

çimêni <s.> nazar.

çimêni biyayış nazara değmek.

çimêni kerdış nazar etmek.

çimgirote/i <or.e./d.> gözü kapalı.

çimihal VARY: *çimhal.* <sor.zm.> ne zaman. *Şima do çimihal bêre vera ma?* Ne zaman bize taraf geleceksiniz? EŞ ANL: *çi wext.*

çimihalên <sor.zm.> ne zamanki. *No zerze-watê to çimihalêno?* Bu sebzen ne zamankidir?

çimihalna <sor.zm.> ne zaman ki. *Noyo çimihalnayo kı etiya dı?* Bu ne zamandan beri burdadır?

çimkewtox <is.e.d.> göze giren.

çimmehkin <s.> hasta gözlü.

çimmird <s.> tok gözlü.

çimirdrey <is.d.> tok gözlülük.

çimoşa YER: Bahser. VARY: *çimosa.* <is.d.> papatya.

çimpiste/i <or.e./d.> gözü bağlı.

çimpistik <is.d.> körebe (oyun).

çimpis <s.> nazar eden, kötü gözlü.

çimroşn <s.> aydın gözlü.

çimroşney <is.d.> gözü iyi görme.

çimsall <s.> 1) beceriksiz, işe yaramayan kişi. *Çimsall, 'ereba şiya, tiyê tiya dı se kenê?* Beceriksiz, araba gitmiş, burda ne yapıyorsun? 2) yassı gözlü.

çimsernayen <is.d.> gözletme.

çimsernox <is.e.d.> gözlemci, gözletleyici, gözcü. EŞ ANL: *pawtox.*

çimsiya <s.> 1) kara gözlü. 2) gözü kara, gözü pek.

çimsûr <s.> 1) gözü kara. 2) kavgacı. 3) gözü kızarmış olan.

çimsûrey <is.d.> gözü karalık.

çimsûrey kerdış gözü karalık yapmak. *Kes nêşeno ma sera çimsûrey bikero!*

Üstümüzde kimse gözü karalık yapamaz!

çimsûrik <zf.> göz kızarması.

çimsûrki biyayış 1) gözünü kan bürümek. *Mêrdek çimsûrki biyo, oyo tiyayey ra geyreno.* Adamın gözüne kan bürümüş, buralardan geliyor. 2) gözü kızarmak.

çimşaş <s.> şaşı gözlü.

çimteng <s.> gözü doymaz, cimri.

çimtenganey <is.d.> gözü doymamazlık, cimrilik.

çimtersaye/i <or.e./d.> gözü korkan.

çimveriki <is.ç.> gözlük. (yeni kelime).

çimveriste/i <or.e./d.> çekik gözlü.

çimveyşan <s.> aç gözlü.

çimveyşaney <is.d.> aç gözlülük.

çimveyşaney kerdış aç gözlülük yapmak. EŞ ANL: *temekarey kerdış.*

çimzeng <s.> çakır gözlü.

çina VARY: *çena.* <is.e.> giysi, elbise, giyecek, çamaşır. EŞ ANL: *çeki.*

çinay rakewten gecelik.

çinay xo dirrnayış 1) delirmek (mec.). *Ey çinay xo dirrnayo, oyo tiyayey ra şino û yeno?* 2) delirmiş mi buralardan gidip geliyor? O eşyasını yırtmak.

çinay xo vetış elbisesini soyamak.

çinalêr YER: Qelacix. BKZ: *çinayêr.*

çinayêr VARY: *çinalêr.* (İr.) <is.d.> çinar ağacı.

çindik YER: Gewrek. <is.e.> atlama. EŞ ANL: *çitme.*

çinê biyayış BKZ: *est /est biyayış.*

çinêbiyaye/i <or.e./d.> yok olmuş olan.

çinêbiyayen <is.d.> yokluk. *Biyayen rında, 'hima çinêbiyayen zi 'eyb niya.* Varlık iyidir, ama yokluk da ayıp değil.

çinêbiyayey <is.d.> yokluk.

çingizi <is.d.> buruşukluk.

çingiznaye/i <or.e./d.> buruşturulmuş olan.

çingiznayan <is.d.> buruşma.

çingiznayış <gçl.f.> buruşturmak. [*çingizneno*; em.k. *bıçingizni*]

çingizyaye/i <or.e./d.> buruşuk, buruşmuş olan.

çingizyayin <s.> buruşukça.

çingizyayış VARY: *çengizyayış.* <gçs.f.> buruşmak, düzgünlüğü bozulmak. *Qolika mı makiner dı şûwita pêro çingizyaya.* Makinede gömleğimi yıkamışlar, hepten buruşmuş. [*çingizyeno*; em.k. *bıçingizyi*]

çingi <is.d.> metal sesi.

çingnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> ismini çıkarmak, duyurmak. [*çingneno*; em.k. *bıçingni*]

çiniyo BKZ: *est /estbiyayış.*

çıqık VARY: *çırıke.* <is.d.> çıtrık. *Aw rijiyê, hırg çıqıka cı şî hetêna.* Su döküldü, her çıtrıki bir tarafa gitti. EŞ ANL: *çik.*

çıqıkê adırı kıvılcım.

çıqımçare/i <s.> direkt, doğrudan doğruya,

yüzüne karşı, tavizsiz, harbi, açıksözlü. *No merdim çiqımçareyo, qısanê xo kesi rı dı vano.* Bu adam harbidir, laflarını insanın yüzüne söyler.

çiqımçareyin <is.d.> açık sözlülük.

çiqolata <is.e.> çikolata.

çiqrıke YER: Qelacix. BKZ: *çiqık.*

çiqrıq YER: Qelacix. <is.e.> çervış. EŞ ANL: *çewr₁.*

çır BKZ: *pır.*

çırag (İr.) <is.e.d.> çırak.

çıragey <is.d.> çıraklık.

çıran BKZ: *çıranık.*

çıranık VARY: *çıran; çıranıke.* <is.d.> çörten. (Yağmur sularını damdan akıtmak için kullanılan ağaçtan oyma bir akak.)

çıranıke YER: Qelacix. BKZ: *çıranık.*

çıraynayış BKZ: *çeraynayış.*

çırbêt <is.d.> üzüm çeşidi.

çırç <s.> kırışiklik. (sinirden veya kızgınlıktan dolayı oluşan kırışiklik)

çırçal YER: Qelacix. BKZ: *çarçal.*

çırçile <is.e.> ateş böceği. (Geceleri öten bir böcek.)

çırçiyaye/i <or.e./d.> kırışik.

çırçiyayış <gçs.f.> kırısmak (kızgınlıktan dolayı). [*çırçiyeno; em.k. bıçırçyi*]

çırçnaye/i <or.e./d.> kırıştirilan.

çırçnayış <gçl.f.> kırıştırmak. *Ey hêrsan ra çarey xo çırçnayê.* O sinirden alınını kırıştırıyordu. [*çırçneno; em.k. bıçırçrı*]

çırê YER: Siverek. BKZ: *çırê.*

çırıngayış <gçs.f.> 1) çınlamak. *Goşê mino çırıngeno, jewêno qalê mı keno.* Kulağım çınlıyor, biri beni konuşuyor. 2) demir sesi çıkmak. [*çırıngeno; em.k. bıçırıngi*]

çırıngi <is.d.> 1) tokat sesi. *Ey sileyê dê pıro, cı ra çırıngi veti.* O bir tokat vurdu, kendisinden tokat sesi çıkardı. 2) metal sesi.

çırıngi vetiş demir sesi çıkmak.

çırıngi vıjyayış demir sesi çıkmak. *Asın guna 'ero, cı ra çırıngi vıjyê.* Demir yere düştü, kendisinden ses çıktı.

çırıngnayış <gçl.f.> 1) çınlatmak. 2) demir sesi çıkarmak. [*çırıngneno; em.k. bıçırıngrı*]

çırp VARY: *çılplik; çırplik.* <is.d.> badana. (Kirece benzeyen ve aspestli bir toprak çeşidi.) EŞ ANL: *çirtme.*

çırp bıyayış badana olmak.

çırp kerdış badana yapmak. *Ma do ewro keyey xo çırp kemi.* Bugün evimizi badana yapacağız.

çırpayış <gçs.f.> çarpmak (kalp için). *Tersa verdi, qelbê mı çırpayê.* Korkudan, kalbim çarpıyordu. [*çırpeno; em.k. bıçırp*]

çırpık <is.d.> fiske. *Mekû kêverê kesi çırpıka, wa kes ê to nêkûwo toqmaqa (atas.).* Kimsenin kapısını çalma fiske ile, kimse

seninkini çalmasın tokmak ile. *Ey day mı ro, hıma mı çırpıka xo pa nêê.* O beni dövdü, ama ben fiske bile vurmadım.

çırpık pıro dayış fiskelemek. *Mı çırpık pıro nêê.* Ben fiskelemedim.

çırpnayış <gçl.f.> çarptırmak. [*çırpreno; em.k. bıçırpnı*]

çırr <is.e.> şelale.

çırr-çırr <is.d.> şarıl şarıl.

çırri <is.d.> 1) akan su sesi (yüksekten). *Çırriya awa yena.* Akan su sesi geliyor. 2) takviye.

çırri amayış takviye gelmek. *Metersê, çırriya ma dıma yena.* Korkmayın, arkamızdan takviye geliyor.

çırt <is.d.> pıt. (Çok küçük bir nesnenin, su damlasının yere veya herhangi bir şey üzerine düşmesiyle çıkan hafif ses.)

çırtık₁ <is.e.> birikintiden sıçrayan miktar. *Mı 'siyê dê lınci ro, hırg çırtıka lınci bi hetêna.* Çamura bir taş vurdum, her damlası bir tarafa yayıldı.

çırtık₂ <is.d.> çil.

çırtıkın <s.> çilli. *Riyê a keyneker çırtıkıno.* O kızın yüzü çillidir.

çırıme YER: Qelacix. <is.d.> badana. (Kirece benzeyen ve aspestli bir toprak çeşidi.) EŞ ANL: *çırp.*

çırûsış YER: Qerxan. <gçs.f.> uzaktan yanıp sönmek. [*çırûseno; em.k. bıçırûsı*]

çıt <is.d.> çit. *Finê dı vengê lajdê cı birrya û çıt cı ra nêvjyê.* Oğlunun sesi aniden kesildi, çıt çıkmadı.

çıtewrok <is.e.> sıfat (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu)

çıtme <is.e.> atlama. EŞ ANL: *çındık.*

çıtme eştış 1) atlamak. 2) çifte atmak (at, eşek).

çıtıpıt <is.d.> zimba.

çıv BKZ: *çiv.*

çıvrı BKZ: *çivran(i).*

çıwal VARY: *çûwal.* (İr.) <is.e.> çuval. *Fekê milet çıwal niyo kı kes bıderzo (atas.).* Millettin ağzı torba değil ki insan diksin. *Çıwalo veng pay ra nêvındeno (atas.).* Boş çuval ayakta durmaz.

çiwe VARY: *çûwe, çûwı.* <is.e.> sopa, değnek, çomak.

çiwe kerdış sopalamak, sopa atmak, çomaklamak.

çiwe pıro dayış sopa atmak. *Çıweyê pıro dı, wa tiya ra şıro!* Bir sopa at, burdan gitsin!

çix <zf.> renklerin çok kuyu şeklini belirtir. *No çınay cı çix sıpe bı.* Elbisesi bembeyaz idi.

çixe <is.e.> bir kaç askısı olan askılık (özellikle tavanlara asılır). *Ê çi werden çixeya dardı kı, wa pısingi nêwerê!* O yiyecekleri askıya as ki, kediler yemesin!

çixır [x]~[ɣ] <is.e.> çığır. (Karda, toprakta veya bitki örtüsü içinde açılan yol, geçit; Önceden yapılmayan, açılması ile herkesin (çok kimsenin) takip ettiği yol.)

çixır akerdış çığır açmak.

çixiz [x]~[ɣ] (Tk.) <is.d.> çizgi. EŞ ANL: *xet*.

çixizi kerdış çizmek.

çixme [x]~[ɣ] <is.e.> tahtalarla yapılan duvar.

çiz-viz <is.d.> suyun fişkırmasıyla çıkan sesler.

çiza <ünl.> kimbilir, acaba. *Çiza, tı do hewna se kerê*. Kimbilir sen daha ne yapacaksın.

çizayış <gçs.f.> kızartma sesi çıkarmak (yanarken). *Gošto adiri sero çizeno*. Ateşin üstünde etin sesi çıkıyor. [*çizeno*; em.k. *bıçızı*]

çize <is.e.> 1) meme ucu (hayvanlarda).

2) memenin kökü ile ucu arasındaki kısım (insanlarda). EŞ ANL: *çıçık*.

çizeyin <s.> memeli.

çizeyini <is.ç.> memeliler.

çizık YER: Mexmûr. BKZ: *çize*.

çizi <ünl.> bir şey kızarıncı çıkan ses.

çizrig YER: Gewrek. <is.d.> çerviş. EŞ ANL: *çewr₁*.

çi <is.e.> şey.

çi ra çi şeyden şeye.

çi sero şeyin üstünde.

çi şikiten kırılacak eşya.

çi werdi gıda.

çi xoradayen giyecek şeyler.

çina başka şey, diğer.

çinaya başka şeyle.

çiyê her hangi bir şey.

çiyê nêbeno bir şey olmaz.

çiyê rê biyayış yaramak (bir şeye). *No hacetê to çiyê rê beno?* Bu malzemen bir işe yarar mı?

çik YER: 'Hesûd, Ş. Cori. <is.d.> kıvılcım. EŞ ANL: *çiqık*.

çikundir VARY: *çikundire*. <is.d.> şeker pancarı.

çil YER: Qerxan. <s.> al, kırmızı. EŞ ANL: *sûr*.

çilanço <is.e.> sopalarla oynanan bir oyun.

çimancek YER: Qelacix. <is.d.> banyo. (Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer.) EŞ ANL: *silix*.

çimanto (İt.) <is.e.> çimento. EŞ ANL: *cirs*.

çimi VARY: *çi-mi*. <is.e.> şeyler, öteberi. *Çimiyo vay megî!* Pahalı şeyler alma!

Çin <öz.e.> Çin, Çinli.

çinaye/i <or.e./d.> biçilmiş.

çinayış VARY: *çinitış*. <gçl.f.> 1) biçmek. 2) toplamak (meyve sebze). [*çineno*; em.k. *bıçını*]

çinayox <is.e.d.> 1) biçen. 2) toplayan (meyve, sebze).

çineyayış <gçs.f.> 1) biçilmek. 2) toplanmak (meyve, sebze). [*çineyeno*; em.k. *bıçinyi*]

çing <zf.> çın çın. (Metal eşyaya vurulunca çıkan sese benzeyen bir ses çıkarmak.)

çingayış <gçl.f.> çınlamak. [*çingeno*; em.k. *bıçingı*]

çingiloş <is.e.> düden. (Derin ve dibi belli olmayan.)

çingo (İt.) <is.e.> çinko.

çinitış YER: Qerxan. BKZ: *çinayış*.

çini (İr.) <is.ç.> çini.

çip YER: 'Hesûd. <is.d.> bacak. EŞ ANL: *ling*.

çipa lingı incik. (Bacağıın, diz kapağından topuğa kadar olan bölümü.)

çir <ünl.> yırtma sesi. *İşlıga mı "çir" dırrnê*. Gömleğimi yırttı.

çir biyayış yırtılmak.

çir kerdış yırtmak (iki ucundan tutup). *Perra işlıga mı û çir kerd, dırrnê*. Gömleğimin iki ucundan tutup yırttı. EŞ ANL: *dırrnayış*, *çirnayış*.

çirban <is.d.> su yolcu, su yolunu kontrol eden.

çirık YER: Feqî. <is.d.> bildircin. EŞ ANL: *zerkew*.

çirıkış YER: Qerxan. <gçs.f.> gıcırdamak. [*çirikeno*; em.k. *bıçırıkni*] EŞ ANL: *xiji kerdış*.

çiriqnayış YER: Qerxan, Qelacix. <gçl.f.> gıcırdatmak, tehdit mahiyetinde diş göstermek. *To di, ey mı rê seni dındani çiriqnay?* Gördün mü, bana nasıl diş gösterdi? [*çiriqeno*; em.k. *bıçiriqni*]

çiri <is.d.> yırtma sesi.

çirnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> yırtmak. [*çirreno*; em.k. *bıçırını*] EŞ ANL: *çir kerdış*, *dırrnayış*.

çirpi <is.d.> tokat sesi.

çirpi vetiş şaklatmak. *Mêrdeki sileyê dê pıro, cı ra çirpi vet*. Adam bir tokat vurdu, şaklattı.

çirq <ünl.> yıldırım çarpma sesi.

çirq-çirq BKZ: *şirq-şirq*.

çirr₁ <is.d.> kuru meyve (kayısı, erik, zerdali).

çirr₂ YER: Qerxan. <is.e.> keklik (bir nevi).

çit <is.d.> baş örtüsü, yazma.

çitek <is.e.> ince ve gevşek kumaş.

çiv VARY: *çiv*, *çûv*. <is.d.> zikzak. EŞ ANL: *ftli*.

çivi dayış 1) zikzak yapmak. 2) manevra yapmak. 3) ustaca lafi değiştirmek.

çivi xo dayış kıvırtmak. *Hel bewni, seni çivi dana xo*. Hele bak, nasılda kıvırtıyor.

çivil YER: Sinag. BKZ: *tivil*.

çivin <s.> zikzaklı.

çivran(i) VARY: *çivri*. <zf.> çevresinde dönme işi.

çivrani biyayış çevresinde dönmek.

çivranık <is.d.> viraj, dönemeç. *Çivranikê rayda dew, ray şiyayen kenê zor*. Köy yolunun dönemeçleri, yol gitmeyi

- zorlaştırıyor.
- çivranın** <s.> virajlı, dolambaçlı.
- çiyek** <is.e.d.> şeycik, bir şey. EŞ ANL: *teva*.
- çiyekê** herhangi bir şey.
- çizık** <is.d.> sivilce. *Çiziki ameyê ridê ciyo/cıno*. Yüzünde sivilce çıkmış.
- çizıkın** <s.> sivilceli.
- ço** <ünl.> eşeği sürmek için kullanılan ünlem. *Her hereyda xo ra reyeno, ço-çodê xo ra qe nêreyeno (atas.)*. Eşek eşekliğinden kurtulur, ama git gitiğinden hiç kurtulmaz.
- ço kerdış** eşeği sürmek.
- çog** BKZ: *çok*.
- çogan** <is.d.> baston, asa. EŞ ANL: *çakıl*.
- çogana Hz. Mûsay Hz.** Musanın elindeki değnek.
- çok** (Erm.) VARY: *çog*. <is.e.> bacak bölümü, diz. EŞ ANL: *saqe, zani*.
- çok biyayış** çömelmek, diz üstünde oturmak.
- çok cı dayış** çömelmek.
- çok dayış** abanmak. *Çınay sero çok dayo, nêverdano kes çiyê bigiro*. Eşyanın üstüne abanmış, bırakmıyor ki insan bir şey alsın.
- çok kerdış** abandırmak.
- çok rodayış** çömelmek (hayvanlarda). *Kutikê şıma kêveri vera çok roda bı, mı nêwetard bêra*. Köpeğiniz kapının önünde çömelmişti, cesaret edip gelemedim.
- çoki şiyayış** çömelmek, dize gelmek. *O mı ver dı şı çoki*. O önünde çömeldi/dize geldi.
- sero çok biyayış** üzerine çullanmak.
- çokdayox** <is.e.d.> çullanan, abanan.
- çol** <is.d.> çöl, yaban, kıraç.
- çolani** <is.d.> koşu yarışında rakibinden önce hedefe ulaşmak.
- çolani girotiş** birinden önce hedefe ulaşmak. *Bê ma bivezdım, hel kam çolaniya pê gêno*. Gel koşalım, kim daha erken hedefe ulaşır.
- çolık** YER: Qerxan. <is.d.> küçük kıraç.
- çone** <is.e.> üzüm çöpü. (Tanesi olmayan salkım.) *Mı goşeyê engûr werd, tenya çoney cı mend*. Bir salkım üzüm yedim, yalnız çöpü kaldı.
- çop** (İr.) <is.e.> çöp. (Saman inceliğinde herhangi bir sap.)
- çor** <is.e.> kıran, sığır vebası. (Bir topluluğun ve özellikle hayvanların büyük bir bölümünü yok eden hastalık veya başka sebep, ölet, afet.) *Bokana çor to gan kewo! (bedd.)* Allahvere kırana gelesin!
- çor amayış** kıran gelmek.
- çor definayış** yok etmek, zehirleyip öldürmek, soyunu kurutmak.
- çor dekewtiş** kıran girmek.
- çor pıro dayış** kıran vurmak. *Çori da kerga ro, pêro merdi*. Tavuklara kıran vurdu hepsi öldü.
- çorçorşme** VARY: *dorkoşne*. <is.e.> etraf. *Dismeni çorçorşmey ma giroto*. Düşman etrafımızı sarmış.
- çordefinayox** <is.e.d.> soyunu kurutan.
- çorê cı ardış** soyunu kurutmak. *Dirê xezali mendi bi, merdımı çorê cı ard*. Bir kaç ceylan kalmıştı, insanlar soyunu kuruttu.
- çormı** YER: Qerxan. BKZ: *çorşme*.
- çorşme** VARY: *çormı; çorşmı; çoşmı; çoşme*. <is.e.> çevre, etraf, dört taraf, dolay. EŞ ANL: *dorme, pıramûd, qarawêr*.
- çorşme çarnayış** etrafta dolaştırmak.
- çorşme gêriyayış** kuşatılmak, ablukaya alınmak, etrafı sarılmak, çevrelenmek. *Çorşmey mı gêriyayo, nêzana tiya ra seni bivijya*. Kuşatılmışım burdan nasıl çıkacağımı bilmiyorum.
- çorşme geyrayış** çevrede dolaşmak, etrafta dolaşmak.
- çorşme girotiş** kuşatmak, ablukaya almak, sarmak (etrafinı), çevrelemek. *Dismeni çorşmey ma giroto*. Düşman bizi çembere almış.
- çorşme tepıştiş** etrafı tutmak.
- çorşmey xo geyrayış** kendi etrafından dönmek.
- çorşmegêr** <is.e.d.> kuşatan, ablukaya alan, etrafını saran, çevreleyen.
- çorşmegêriyayen** <is.d.> kuşatılma, ablukaya alınma, etrafı sarılma.
- çorşmegiroten** <is.d.> kuşatma, ablukaya alma, sarma (etrafinı).
- çorşmende** <s.> dolaylı.
- çorşmı** YER: Qerxan. BKZ: *çorşme*.
- çortem** <is.e.> çortun.
- çoşme** YER: 'Hesûd. BKZ: *çorşme*.
- çoxek** YER: Qelacix. <is.e.d.> çocuk. EŞ ANL: *qeç, lorek*.
- çûle** <is.e.> yumurta beyazının güzellik sıfatı. *O lajek 'hendik xaseko, zey çûledê hakiyo*. O oğlan o kadar güzeldir, aynen yumurtanın beyazı gibidir.
- çûli** <is.d. /s.> 1) ince çılplı, kırıntı. 2) ince (ince boy). *Keynek zena ze çûli*. Kız ince boyludur.
- çûstık** YER: Qerxan. <is.d.> parmak oyunu.
- çûstık antış** parmak çekmek.
- çûv** YER: Qerxan. BKZ: *çiv*.
- çûwal** BKZ: *çıwal*.
- çûwe** BKZ: *çıwe*.

D - d

da (*da ...-ê*) <ön ed.> yaklaşık (sayısı).

da desê on civarında.

da vistê yirmi civarında. *Fiyetê na 'ereber, da vistê hezar tepêşeno*. Bu arabanın fiyatı yirmi bin civarında tutar.

daban <is.e.> taban. EŞ ANL: *zemin*.

dabanê lînger ayak tabanı.

dabanın <s.> tabanlı.

dableme VARY: *damleme*. <is.e.> sınır kırızı (üzüntüden, ağlamaktan).

dableme biyayış sınır kırızı geçirmek. *Tûtek bermi ra dableme bı*. Bebek ağlamaktan sınır kırızı geçirdi.

dableme kerdış sınır kırızı geçirtmek.

daçıknyaye/i <or.e./d.> dikili.

daçıknyayen <is.d.> dikim, dikme işi.

daçıknyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> dikmek, saplamak. [*daçıknyeno*; em.k. *bıdaçıknyı*] EŞ ANL: *denışknyayış*.

daçıknyayox <is.e.d.> saplayan, diken.

daçıknyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> dikilmek (yere), saplanmak. [*daçıknyeno*; em.k. *bıdaçıknyı*] EŞ ANL: *denışknyayış, çıknyayış*.

da'hka <is.d.> 1) sorun. 2) konu.

da'hka kerdış 1) sorun yapmak. 2) konu etmek. *Hel bê zerre, ma zi dahkay to kerdê*. Hele içeri gel, biz de seni konu ediyorduk.

dah'ka vetiş sorun çıkarmak.

da'hl <is.d.> 1) böğürtlen ağacı. 2) kavak ağaçlığı.

tûwa da'hl böğürtlen dutu, ahududu.

da'hlek <is.d.> böğürtlencik.

dahrê YER: Qerxan. <is.d.> yün ayırmak için demirden bir alet.

dahri <is.d.> kesici bir alet. (Bir tür eğri ve odun kesmeye yarayan bir alet.)

da'hwa (Ar.) <is.d.> dava.

da'hwa têra kerdış davayê karıştırmak.

da'hwa vetiş sorun çıkarmak.

da'hwa vinayış dava görmek, davacı olmak.

da'hwavinayox <is.e.d.> davacı.

da'hwet <is.d.> davet.

da'hwet biyayış davet olmak.

da'hwet kerdış davet etmek.

da'hwetdar <is.e.d.> davetli.

da'hwetker <is.e.d.> davet eden.

dallde VARY: *dalldi*. <is.e.> kuytu, korunak (görünmeye mani olan yer).

dallde kerdış önünü kapatmak, görmeye mani olmak. *Ma rê dallde meki, ma zi ûjay bîvînim*. Önümüzü kapatma, bizde orayı görelim.

dalldeya nayış kuytu yere bırakmak. *Xo dalldeya ni, wa kes to nêvîno*. Kuytuya

saklan, seni kimse görmesin.

dalldeyêna herhangi bir kuytuya.

dalop BKZ: *dalpa*.

daloqi YER: Mexmûr. <is.ç.> loğdur, loğ halatı (çekmek için). EŞ ANL: *qeyşi*₁.

dalpa VARY: *dalop; dolapa*. <is.d.> tavandan akan su damlası. *Şo, bani biçarni kı wa dalpey nêkero!* Git, damı taş silindirle gezdir ki su damlamasın!

Dalpek₁ <öz.d.> köy adı (Çermik'te).

dalpek₂ <is.d.> damlacık.

dalpeme <is.e.> pamuk fidanı.

dalquç VARY: *delquçe*. <is.e.> bir oyun çeşidi. EŞ ANL: *sirquç*.

dam <is.d.> 1) fak, tuzak. 2) kılcan, kuş tuzağı.

dam dekewtiş tuzağa düşmek. *Verg dekewt dam*. Kurt tuzağa düştü.

dam ro dayış faka düşürmek, tuzağa düşürmek. *Îna ez daya dam ro*. Onlar beni faka düşürdü.

dam ro deyayış tuzağa düşürülmek.

dam ro gunayış tuzağa düşmek, faka basmak.

dam ronayış tuzak kurmak.

damarı BKZ: *dêmarri*.

dambaz <is.e.d.> tuzakçı.

dame <is.e.> dama.

dame kay kerdış dama oynamak.

damêrri BKZ: *dêmarri*.

damış (Tk.) <zf.> dayanma.

damış biyayış 1) dayanmak, tutunmak, karşı durmak. 2) güç bir duruma katlanmak, tahammül etmek.

damışbiyaye/i <or.e./d.> dayanıklı, dayana bilen.

damışbiyayox <is.e.d.> dayanan.

damleme YER: Qelacix. BKZ: *dableme*.

damrogunayox <is.e.d.> tuzağa düşen.

danga YER: 'Hesûd. <is.d.> dışarda yapılan yemlik.

danûg <is.d.> hedik.

dapir <is.d.> nine, nene, anneanne. *Dapir, tiya kena se kerê?* Nene, ne yapmak istiyorsun?

dapirek <is.d.> neneçik.

dar₁ (Phlv. *dâr*) <is.d.> 1) ağaç (dikili yeşil ağaç). 2) darağacı, sehpa. (İdam mahkumlarını asmak için dikilen direk.)

dar eştış 1) ağaca asmak. 2) sehpaye çekmek, darağacına çekmek, asarak öldürmek.

dar kerdış ağaçlaştırmak.

dar û ber ağaçlık.

dar₂ <is.e.> kurumuş ağaç parçası.

Darahêni <öz.d.> Bingöl'ün Genç kazası.

- darax** YER: Feqi. <is.e.> seviye. *Ma xeyrdê ey amey no darax*. Onun hatırına bu seviyeye geldik. EŞ ANL: *henteş*.
- darcan** <is.d.> buğdayların içinde biten ucu tikenli bir ot çeşidi.
- darçin** (İr.) <is.e.> tarçın.
- dardar** <is.d.> tay tay. (Henüz yürüyemeyen çocuk ayakları üzerinde durmak.)
- dardar kerdış** 1) tay tay durmak. *Lajeko dardar keno, hewna nêşeno pay şıra*. Oğlan tay tay duruyor, daha yürüyemiyor. 2) yalpalanmak. (Bir o yana bir bu yana gidip gelmek.)
- dardaye/i** <or.e./d.> dikili olan. EŞ ANL: *deşte/i*.
- dardayış** YER: Sinag. <gçl.f.> dikmek (dikiş). *Ūwo xo rê işlig dardeno*. O kendine gömlek dikiyor. [*dardeno*; em.k. *bıdarđı*] EŞ ANL: *deştış*.
- dardayox** <is.e.d.> dikişçi, dikiş yapan. EŞ ANL: *deşttox*.
- darden** YER: Sinag. <is.d.> dikiş işi.
- dardeni** <is.ç.> dikiş, dikme işi. EŞ ANL: *deştteni*.
- dardeyayış** YER: Sinag. <gçs.f.> dikilmek (dikiş için). [*dardeyeno*; em.k. *bıdarđey*] EŞ ANL: *derziyayış*.
- dardı** <zf.> asma işi.
- dardı biyayış** asılmak.
- dardı kerdış** asmak. *Tewri ūjaya dardı kı!* Çantayı oraya as!
– **xo dardı kerdış** kendini asmak.
- pa dardı biyayış** asılmak (herhangi bir şeye). *Dara kı ūja dı bi, 'teyrekê pa dardı bibi*. Bir kuş ordaki ağaca asılı kalmıştı.
- pa dardı kerdış** asmak (herhangi bir şeye).
– **xo pa dardı kerdış** asılmak (herhangi bir şeye). *Reseni çek çengali ū xo pa dardı kı!* Urganı kancaya atıp asıl!
- piro dardı biyayış** bir şeye asılmak. *Gilêndê dar bi, ez ji piro dardı biya*. Bir ağacın dalı vardı, ben de ona asıldım.
- dardikerdox** <is.e.d.> asan kişi.
- darek** <is.d.> ağaçcık.
- darên** <s.> ağaçlı, ağaçtan yapma.
- darı** (Phlv. darmān) <is.e.> derman, ilaç. *Marr vano, "dari to sıska 'hewt serrana!" (bir masaldan)*. Yılan der, "senin ilacın yedi yıllık sirkedir!"
- darı biyayış** ilaçlanmak.
- darı kerdış** ilaçlamak.
- darica** <is.e.> ilaçlık.
- darin** <s.> ağaçlık. *Erdê ma boll darino*. Tarlamız çok ağaçlıktır.
- dariten** <is.d.> dayama, yaslama.
- cı dariten** 1) birine dayama, birine yaslama. 2) birine bindirme, birine yükleme. 3) laf dokundurma.
- daritış** <gçl.f.> dayamak, yaslamak. [*dareno*; em.k. *bıdarđı*]
- cı daritış** 1) birine dayamak, yaslamak. 2) birine bindirmek, birine yüklemek.
- xo cı daritış** yaslanmak, dayanmak, sırtını birine dayamak.
- xo daritış** sırtına dayamak. *Mı darit xo ū wegırot*. Sırtımı yüke dayayıp yükledim.
- darixane** <is.e.> eczane.
- darixanedar** <is.e.d.> eczacı.
- dariyin** <s.> ilaçlı.
- darisig** <is.e.> eşik.
- dariyayen** <is.d.> dayanma, dayayış.
- dariyayış** <gçs.f.> 1) dayanmak, yaslanmak. *O dariya bı dêsı kı, dês nêrijıyo*. O duvara dayamıştı ki, duvar yıkılmasın. 2) sığmak, sığdırılmak. *Nê wanebendi dariyenê tewri miyan?* Bu kitaplar çantanın içine sığar mı? [*dariyeno*; em.k. *bıdariyi*]
- pê dariyayış** sıkışmak. *Cado teng dı dariyay bi pê*. Dar yerde sıkışmışlardı.
- xo dariyayış** dayanmak, tahamul etmek. (Dokunaklı laflara karşı.) *Ey qısey bê-namûsi kerdı, axırı ez xo nêdariyaya*. O terbiyeyesiz laflar etti, malasef dayanamadım.
- darkupık** VARY: *darkuwтік; darkutık; darkutıke*. <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *tiktiko; darnıqor*.
- darkutıke** YER: Qelacix. BKZ: *darkupık*.
- darnıqor** <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *darkupık*.
- darsê** YER: Ş. Cori. <is.d.> gölge. EŞ ANL: *serşi*.
- darûli** <is.d.> korkuluk. (Ekinlerin içinde yabani hayvanları korkutmak için konulan, insana benzeyen kukla, ya da ağacın üstüne hayvan kafası takılır.)
- darzin** YER: Xoy. BKZ: *derzin*.
- davistêra** <zf.> hemen erkenden, yirmi dakika içinde. *Davistêra şo ū bê!* Hemen git ve gel!
- dawasnayış** YER: Ş. Cori. BKZ: *dewşnayış*.
- dawite** <is.e.> siva.
- dawitış** <gçl.f.> sıvamak. [*daweno*; em.k. *bıdawı*]
- dawitox** <is.e.d.> sıvacı.
- dawiyaye/i** <or.e./d.> sıvanmış olan.
- dawiyayen** <is.d.> sıvanma.
- dawiyayış** <gçs.f.> sıvanmak. [*dawiyeno*; em.k. *bıdawıyi*]
- dax** [x]~[ɣ] <is.e.> dağlama, işaret (yakarak yapılan).
- dax kerdış** dağlamak.
- daxkerde/i** <or.e./d.> dağlanmış olan.
- dayax** [x]~[ɣ] <is.d.> dayanak.
- dayax kerdış** dayanmak. *Tayn dayax bıkerê, qay na feqirin rojê qediyena*. Biraz dayanın, bu fakirlik elbet bir gün biter.
- dayaxkerdax** <is.e.d.> dayanan.
- daye/i** <or.e./d.> verilen.

dayen <is.d.> verim, verme. *Dayen gorey herkesi niya.* Verme her kese göre değildir.

dayengiroten <is.d.> alış veriş. *Dayengirotena to boll rında.* Alış verişin çok iyidir.

dayê <is.d.(vok.)> anne! *Dayê, tiya se kena?* Anne, ne yapıyorsun? BKZ: *ma*₁.

dayik <is.d.(vok.)> anne! BKZ: *ma*₁.

dayiş <gçl.f.> vermek. [*dano*; dil.k. *bıdo*; em.k. *bıdı*] (Phlv. dah-)

cı ro dayiş dövme. *To çıçirê day cı ro?* Onu neden dövdün?

pa dayiş beraberinde vermek. *Mı bızê xo roti, kavır zi pa dê.* Keçilerimi sattım, kuzuyu da beraberinde verdim.

pê dayiş birbirine vermek. *Qeyret bıdê pê!* Birbirinize yardım verin!

– **xo pê dayiş** kafa kafaya vermek. *Şıma xo dayo pê, şımayê sera şınê?* Kafa kafaya vermiş, nereye gidiyorsunuz?

pêra dayiş katlamak. *Ê werxana pêra dı!* O yorganları katla! EŞ ANL: *qat kerdış.*

pêro dayiş vuruşmak, dövüşmek. *Pêro medê!* Dövüşmeyin! *Ma day pêro.* Birbirimizi dövdük.

pıra dayiş 1) üstünü örtmek. *Werxani pıra dı, ey rê serdo.* Yorganı üstüne ört, üşüyor. 2) giydirmek. *Çınay keyneker pıra dı!* Kızın elbisesini giydirdi! 3) sürmek (merhem, mahcun, harç gibi şeyler).

piro dayiş 1) dövmek, vurmak. *Piro da belayo, piro nêda qedayo (atas.).* Dövsem beladır, dövsemsem kadadır. 2) vurgun vurmak. *Taynpırayın dewlet ra xeylê perrey day piro.* Bazıları devletten epey vurgun vurdular. 3) aniden karar vermek, ani akın, bir anda gerçekleşirilen hücum. *Mı ey rê va, "meşo", ey ancına da piro şı.* Ona "gitme", dedim, o yine de ani karar verip gitti.

po dayiş büyük yemek kazanlarında pişen yemeğin yanmaması için altını üstüne aktarmak. *Labûdi po dı, wa binê lêni nêveşo!* Mızrakla yemeği aktar, altı yanmasın!

ra cı dayiş YER: Qelacix. kendisine vermek. *Tayn perrey ra cı dı!* Kendisine biraz para ver!

xo cı dayiş kapılmak. *Kar bollo, 'hend xo cı medi, benê nêweş.* İş çoktur, o kadar kapılma, hastalanırsın.

xo ra dayiş 1) giymek, giyinmek. *Çınay xo xo ra dı!* Elbiseni giy! EŞ ANL: *xo dı vetiş.* 2) örtülmek, örtünmek. *Werxani xo ra dı, şew beno serdı.* Yorganı üstüne ört, gece soğuk olur. 3) kendine sürmek (melhem vb.). *Melhem da xo ra.* Kendine melhem sürdü.

xo ro dayiş dövünmek. *O boll hêrs bibi, ey day xo ro, day xo ro û vınderd.* O çok sinirlenmişti, dövündü dövündü durdu.

daylan <is.d.> güzel ve boylu kız. *Na keynek wını biya xasek, biyo ze daylan.* Bu kız boylanıp güzelleşmiş.

dayox <is.e.d.> veren, verici.

dazê YER: Qerxan. <is.d.> hala (babanın kız kardeşi), bibi. EŞ ANL: 'em.

de₁ <filgeci> içine. *Dekı de!* İçine koy! *Ma zi şımı de?* Biz de sığar mıyız?

de₂ <ünl.> eh! *De, çı nêwero.* Eh, neden yemesin.

debar YER: Siverek. <is.e.> 1) maddi durum. 2) geçim. *Veri debar 'hend rınd nêbi, feqirey bi.* Önceleri geçim iyi değildi, fakirlik vardı. EŞ ANL: *dılıg.*

debareyiş YER: Xoy. <gçl.f.> suyu bırakmak, suyu salmak. *Ezo şın aw debaren.* Su bırakmaya gidiyoruz. EŞ ANL: *rabestiş.*

debax <is.e.> renklendirme (giyilen eşya için).

debdebe <is.e.> saltanat.

debdebey <is.d.> saltanatlık. *Cı rê koti ra amê, na debdebey, na zenginey.* Bu saltanatlık, bu zenginlik onlara nerden geldi.

debes BKZ: *zebeş.*

debestiş <gçl.f.> çifte sürmek. *Mı gay debesti.* Öküzleri çifte sürdüm. [*debesteno*; em.k. *debesti*]

debeş YER: Bibol. BKZ: *zebes.*

debixnayiş <gçl.f.> 1) kumaşı renklendirmeden önce, sıcak suda terbiye etmek. 2) özünü kaybetmek (kirden). 3) sepilemek, tabaklamak. [*debixneno*; em.k. *bidebixnı*]

debixyayiş <gçs.f.> 1) renklendirmeden önce, kumaşın sıcak suda terbiye olması. 2) özü kaybolmak (elbise için). *Çınay cı 'leym ra debixyayo.* Kirden elbisesinin özü kaybolmuş. [*debixyeno*; em.k. *bidebixyi*]

debiyaye/i <or.e./d.> koyulan.

debiyayiş <gçs.f.> içine konulmak. [*debiyeno*; em.k. *debyi*]

debûz <is.d.> şiş. (Sihirbazların kendilerine sapladığı şiş.)

ded <is.e.> amca (babanın kardeşi).

dedo! <vok.> amca! *Dedo, tiyê se kenê?* Amca, sen ne yapıyorsun?

dedkeyna <is.d.> amca kızı. EŞ ANL: *keynay dedi.*

definaye/i <or.e./d.> 1) konulmuş olan. 2) düşürülmüş, çöktürülmüş.

definayen <is.d.> 1) koyma. 2) düşürme.

definayiş /deviştiş <gçl.f.> 1) çöktürmek, düşürmek (aşağı doğru). 2) koymak. *Şıma penir devişte de.* Peyniri içine koydunuz. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *deviş* gövdesi, tüm diğer şekiller için *defin-* kullanılır: *defineno*; em.k. *definı*]

defn (Ar.) <is.e.> defin.

defn kerdiş defin etmek. *Meyiti defn kerê!*
Ölüyü defin edin gömün! EŞ ANL: *deprêznayış.*

defter (Ar.) <is.e.> defter.

degêriyayış <gçs.f.> 1) sinirleri gergin olmak. *Merdek xora degêriyayo, cı ra dûri kewê.* Adamın sinirleri zaten gergin, ondan uzak durun. 2) demini almak (turşu, sirke vb.). *No tirşı degêriyayo.* Bu turşu demini almış. EŞ ANL: *xo degirotiş.*

degırotiş <gçl.f.> 1) basıp doldurmak. 2) kavramak. *Ey estanikê va, mi hima degırot.* O bir masal anlattı, ben hemen kavradım. [*degêno*; em.k. *degi*] EŞ ANL: *serre kewtiş.*

xo degırotiş 1) kök bağlamak (fidanlarda). *Nê şamika xo değıroto, hını tevayê nêbenê.* Bu domates fidanları kök bağlamış, artık bir şey olmaz. 2) demini bağlamak (turşu, sirke vb.). EŞ ANL: *degêriyayış.*

xo di degırotiş içermek, kuruntuya kapılmak. *Qısaya kı to cı rê va, ey vengê xo nêkerd, hima xo dı degırot.* Ona dediğin lafa seslenmedi ama içerlendi. EŞ ANL: *weswese biyayış.*

degırotox <is.e.d.> 1) doldurup sıkıştıran. 2) kavrayan.

degme <zf.> asla, herkesin yapamadığı. *O degme qısey vengi nêkeno.* O asla boş laf etmez.

degsıgi VARY: *deksûg*; *dewsıgi*. <is.ç.> kadın şalvarı.

de'hey BKZ: *dıwa*.

de'hêye YER: Qelacix. BKZ: *dıwa*.

dehire YER: Qelacix. BKZ: *dıhir*.

dek (İr.) <is.e.> hile, düzen. *Embazdê xo rê dek kerden rınd niya.* Arkadaşa hile yapmak iyi değil.

dekerde/i <or.e./d.> koyulmuş olan.

dekerdiş <gçl.f.> koymak. *Aw dekerd de? Su koydu mu? [dekeno; em.k. dekı]*

dekerdox <is.e.d.> koyan.

dekewte/i <or.e./d.> düşük, çökük.

dekewten <is.d.> 1) çökme, düşme (aşağı doğru). 2) aşağı sarkma.

dekewten girme (içine).

dekewtiş <gçs.f.> 1) çökmek, düşmek (aşağı doğru). 2) aşağı sarkmak. [*dekewno*; em.k. *dekewı*]

deksûg YER: Qelacix. BKZ: *degsıgi*.

del VARY: *dele*. <is.d.> dişi köpek. *Ekı del poç nêşano, kutiki dima nêgeyrenê (atas.).* Dişi köpek kuyruğunu sallamazsa, köpekler ardından gitmez.

delal₁ <is.e.> tellal.

delal veyndayan dayış tellal çağirtmak.

delal veyndayış duyuru yapmak.

delal₂ <s.> dilber, edalı, işveli. *Keyneyênda delal bandê ma ver ra ravêrd.* Edalı bir kız evimizin önünden geçti.

delali YER: Qelacix. <is.ç.> düğün tekerlemeleri, türküleri. EŞ ANL: *hewal*.

delama <is.d.> BKZ: *delame*.

delame VARY: *dêlame*; *delama*. <is.e.> topaç, topaç oyunu.

delavi <is.ç.> gölcükler. EŞ ANL: *dolleki*.

deldüle YER: Gewrek. BKZ: *derdüle*.

dele YER: Qelacix. BKZ: *del*.

delek₁ <is.e.> tellak, hamamda kese yapan.

delek₂ <is.d.> dişi köpekçik.

delekey <is.d.> tellaklık. *Oyo hemam dı delekey keno.* O hamamda tellaklık yapıyor.

delekin <s.> kancıklık.

delêl <is.d.> dalgınlık, düşünce, hüzn. EŞ ANL: *xayle*.

delêl cı niştış derin dalgınlığa kapılmak, derin düşünceye kapılmak. *Mı merdimê di, delêla mergi nişt bi cı.* Bir adam gördüm, derin dalgınlığa kapılmıştı.

delêl gırotiş dalmak, hüzünlenmek, düşünceye kapılmak. *Ey çıçirê delêl gırota, piyê cı merdo? O niye hüzünlüdür, babası mı ölmüş? Ey delêla mergi gırot bi.* O ölesiye dalmıştı.

delêlin <s.> dalgın, düşünceli, hüzünlü.

delêlnayen <is.d.> sersemletme, bunaltma.

delêlnayış <gçl.f.> sersemletmek, bunaltmak. [*delêlno*; em.k. *bıdelêlnı*]

delêlyayen <is.d.> sersemleme, bunalma.

delêlyayış <gçs.f.> sersemlemek, bunalmak (sıcaktan). *Germi kı da mı ro, ez delêlyaya.* Bana sıcak vurunca, sersemleştim. [*delêlyeno*; em.k. *bıdelêlyı*]

delil <is.e.> kanıt, delil.

deliz YER: Qerxan. (İr.) <is.d.> dehliz, koridor.

delje YER: Bêsin. <is.e.> buğdayların içinde biten ucu tikenli bir ot çeşidi. EŞ ANL: *darcan*.

delocan <is.d.> bir halay oyunu.

delquçe YER: Qelacix. BKZ: *dalquç*.

delûce <is.e.> küçük atmaca. (Küçük kuşları yiyen bir atmaca çeşidi.)

delverg <is.d.> dişi kurt.

delx [x]~[ç] <is.e.> kurtuluş. *Wa delxê to ji çinê biyayê.* Senin de kurtuluşun olmayaydı. EŞ ANL: *reyayen*.

delxınayış <gçl.f.> yerinden koparmak. *Ey gilê dar, dar ra delxına û da 'ero.* O dalı ağaçtan koparıp yere yıktı. [*delxıneno*; em.k. *bıdelxını*]

delxiyayış <gçs.f.> kurtulmak, yerinden kopmak, yerinden çıkmak. *Gilê dar herûnda xo ra delxiya.* Ağaç dalı yerinden koptu. [*delxiyeno*; em.k. *bıdelxiyi*]

Dem₁ <öz.e.> erkek adı.

dem₂ <is.e.> dem.

dem girotiş demlenmek. *Çayer dem giroto?*
Çay demlenmiş mi?

dem tepiştiş dem tutmak.

dem₃ BKZ: *deme*.

demamok <is.d.> yapışık (parmak için).

demañça (İr.) <is.d.> tabanca.

demaşkul VARY: *demeşkul*; *demaskul*.
<is.e.> akrep. *Demaşkul dano pede, marr herûn dı aseno (atas.)*. Akrep sokar, yılan yerinde görünür.

demdem <is.d.> tantana. *Tı demdemda inan dı mekewi!* Sen onların tantanasına girme!

deme VARY: *dem*. <is.e.> çağ, zaman. EŞ ANL: *wext, mihal, ci'ht*.

demena 1) zamanla. 2) başka zaman.

demeyê bir zamanlar. *Demeyê tı zi tiya dı biyê*. Bir zamanlar sen de burdaydın.

demeyo naçeç şimdiki zaman.

demeyo vêrde geçmiş zaman.

demende/i <or.e./d.> kahrolasica. *Herê ma bîbî vini, ez şiya kı demende xeledê şari miyan dı biyo*. Kahrolasica eşeğimiz kayıp olmuştu, gittim ki elin buğdayının içindeymiş.

demeşkul YER: Mexmûr. BKZ: *demaşkul*.

demlig <is.e.> demlik.

demoqrasi (Fr.) <is.e.> demokrasi.

demoqrat (Fr.) <is.e.> demokrat.

demqesik <is.e.> kıştırgaç (çok ayaklı, kah-verengi bir kurtçuk).

demser <is.e.> mevsim.

demserrin <s.> mevsimlik. *Ez do ma rê bano demserrin vıraza*. Bize mevsimlik ev yapacağım.

demxe <is.e.> damga.

demxe biyayış damgalanmak.

demxe cı werdiş damgalanmak.

demxe kerdiş damgalamak.

demxe pıro dayış damga vurmak.

demxe werdiş damga yemek.

den <is.e.> iri küp, varil. (Fıçı vazifesini gören bir kap çeşidi.)

dendik <is.e.> çekirdek içi. *Ê berza bısıknê û dendikanê cı vejê!* O çekirdekleri kırıp içini çıkarın!

deng <is.e.> sersem.

deng biyayış sersemlemek, bunalmak.

deng kerdiş sersemletmek, bunaltmak.

dengê hewni dı biyayış mahmurlaşmak, uyku sersemi olmak.

dengeya sersemce.

dengê hewni uyku sersemi, mahmur. EŞ ANL: *xılmaş*.

dengo/dengê! <vok.e./d.> sersem!

denge <is.e.> denge. *Barê xo jew denge dı tepêş!* Yükünü bir dengede tut!

dengey pê dengede olmak, eşit olmak. *No mêrdek û na ceniyera dengê pêyê*. Bu adamla bu kadın birbirine eşittir.

dengey xo vini kerdiş dengesini kaybetmek. *Mêrdeki dengey xo kerd vini û guna 'ero*. Adam dengesini kaybedip yere yıkıldı.

dengê pê birbirine denk olma (davranış ve güç olarak). *Nê qeçeki nêşenê pê 'ero dê, ê dengê pêyê*. Bu çocuklar birbirini yıkamazlar, güçleri denktir.

dengin <s.> sersemi.

dengiz <is.e.> deniz.

Dengizê Hazari Hazar denizi.

Dengizo Sıpe Akdeniz.

Dengizo Siya Kara deniz.

Dengizo Sûr Kızıl deniz.

dengker <is.e.d.> sersemleten, bunalıcı.

denişkinaye/i <or.e./d.> dikili.

denişkinayen <is.d.> dikim, dikme.

denişkinayış VARY: *denişnayış*. <ğçl.f.> dikmek, saplamak. *Mı tiriye eşt mêrdeki ew sênedê cı dı denişkinê*. Adama bir ok attıp göğsüne sapladım. *Çıwey xo ûja dı bidenişkini!* Sopanı orda dik! [*denişkineno*; em.k. *bidenişkini*] EŞ ANL: *daçiknayış*.

denişkinayox <is.e.d.> diken, saplayan, diken.

denişkiyaye/i <or.e./d.> dikili.

denişkiyayış <ğçs.f.> dikilmek (yere), saplanmak. [*denişkiyeno*; em.k. *bidenişkyi*] EŞ ANL: *daçikyayış, çikiyayış*.

denişnayış YER: Qelacix. BKZ: *denişkinayış*.

depe <s.> cüsseli, kaba, iri yarı (insan için). *Hel bew, no mêrdek zeno ze depe*. Bak hele, cüsseli bir adam.

deprêznayış <ğçl.f.> defn etmek. EŞ ANL: *defn kerdiş*.

deqa (Ar.) <is.d.> dakika.

deqi <is.ç.> veşimleme, vücuda dövme yapma.

deqi kerdiş veşimlemek, vücade dövme yapmak.

der YER: Ş. Cori. <zf.> bazen. EŞ ANL: *jûfın*.

derab <is.e.> sırıma.

derabe₁ <is.e.> kayalarda basamak gibi görünen sarp yerler. *Bızı şiyê derabandê kerriya biyê mêl*. Keçiler kayanın sarp basamaklarında yatmış.

derabe₂ <is.e.> kepenk.

derabi <is.d.> sırıma.

derabi kerdiş sırırmak. *Ezo werxani kena derabi*. Ben yorganı sırıyorum.

derabûl <is.e.> bir oyun türü. (Bu oyun iki grup arasında oynanır.)

deranciknaye/i <or.e./d.> sarkık.

deranciknayış VARY: *derancnayış*. <ğçl.f.> sarkıtmak, aşağıya eğmek. *Gilê alûcêr*

- deranciknê û cı ra alücey biçinê.* Erik ağacının dalını eğip erik toplayın. [*derancikneno*; em.k. *bideranciknı*]
- derancıkayış** VARY: *derancayış.* <ğçs.f.> sarkmak, aşağıya eğilmek. *Gilê darer meywi bin dı derancıkayê.* Ağacın dalları meyve altında eğilmiş. [*derancıkayeno*; em.k. *biderancıkayı*]
- derancıyayış** YER: ‘Hesûd. BKZ: *derancıkayayış.*
- derancnayış** YER: ‘Hesûd. BKZ: *derancıkna-yış.*
- derbe** <is.d.> vuruş, darbe.
derbe werdiş darbe yemek.
- derbeder** (İr.) <s.> derbeder. (Yaşayışı ve davranışı düzensiz kimse.)
- derbend** <is.e.> iki dağın arasındaki geçit, boğaz. EŞ ANL: *gedûg.*
- derbest** <s.> esir.
derbest biyayış esir düşmek, esir olmak.
derbest kerdış esir almak.
- derbiki** <is.ç.> dayak.
derbiki kerdış dayak atmak. *Ey derbiki kı kı, wa tiya ra şıro!* Ona dayak at ki, burdan gitsin!
derbiki werdiş dayak yemek. *Ey derbiki werdê, oyo bermeno.* O dayak yemiş, ağlıyor.
- derbin** <s.> darbeli.
derbinayış <ğçl.f.> sırmak. [*derbineno*; em.k. *biderbinı*]
- derd** (Phlv. dard) <is.e.> dert. *Do do, ez bımıra verdê to, ez nêvina derdê to (deyim).* Senden önce öleyim ki senin dertini görmeyeyim.
derdê zerri gönül acısı. *Derdê zerri gırano (deyim).* Gönül acısı ağırdır.
derdo <vok.> ey dert!
- derde** VARY: *dirde; derdere.* <is.e.> tırtır. *Derdey nê dawiti bolli.* Bu sivanın tırtırları çoktur. EŞ ANL: *deye.*
- derdere** YER: Qelacıx, Ş. Cori. <zf.> ara sıra, zaman zaman. *Derdere yeno mı hetek.* Ara sıra yanıma geliyor. EŞ ANL: *jûjûfın.*
- derdest** <s.> ele geçirme. EŞ ANL: *destfinayen.*
derdest biyayış ele geçmek. EŞ ANL: *dest kewtiş.*
derdest kerdış ele geçirmek. EŞ ANL: *dest viştiş.*
- derdestbiyaye/i** <or.e./d.> ele geçirilmiş olan.
- derdeyin** <s.> tırtırlı. *Ray Bûdrani derdeyına.* Budaran yolu tırtırlıdır.
- derdin** <s.> dertli.
- derdüle** VARY: *deldüle.* <s.> terelelli, hoppa.
- dere** <is.e.> dere.
- deremat** YER: Gewrek. BKZ: *keremat.*
- dereynayış** <ğçl.f.> 1) sıyırmak, çekerek çıkarmak. *Sitili gıl ra bidereyni!* Kovayı daldan sıyır! 2) işten kaçmak. *Xo kar ra medereyni!* İşten kaçma! [*dereyneno*; em.k. *bidereyni*]
- dereyayış** <ğçs.f.> sıyırılmak, çekilerek çıkmak. [*dereyeno*; em.k. *bidereyı*]
- derê** YER: Sinag. <zf.> bir kere.
- derêz** <is.e.> meyil.
- derêzin** <s.> meyilli.
- derêziyayış** <ğçs.f.> 1) durulmak. 2) arınmak. [*derêziyeno*; em.k. *biderêziyi*]
- derêziyaye/i** <or.e./d.> 1) durulmuş olan. 2) arınmış olan.
- derêziyayen** <is.d.> 1) durulma. 2) arınma.
- derêznaye/i** <or.e./d.> 1) durulanan. 2) arındırılmış olan.
- derêznayen** <is.d.> 1) durulama. 2) arındırma.
- derêznayış** YER: ‘Hesûd. <ğçl.f.> 1) durulamak. 2) arıtmak. [*derêzneno*; em.k. *biderêznı*]
- derêznayox** <is.e.d.> 1) duruluyan. 2) arıtan.
- derg** <s.> uzun.
derg biyayış uzamak.
derg kerdış uzatmak (kısa bir şeyi).
dergo!/dergê! <vok.e./d.> uzun adam!
ra derg kerdış YER: Qelacıx. uzatmak (kısa bir şeyi).
- dergah** (İr.) <is.e.> tekke, dergâh.
- derganey** <is.d.> uzunluğuna.
derganey ser uzunluğuna, boyuna. *Tiyay derganey ser bikenı!* Burayı uzunluğuna kaz!
- dergbiyayen** <is.d.> uzama.
- dergey** <is.d.> uzunluk, boylam.
- dergin** <s.> uzunca.
- dergkerden** <is.d.> uzatma.
- dergkerdox** <is.e.d.> uzatan.
- dergola** YER: Qelacıx. <is.d.> hamak. *Ê tûteki deke dergola û têşanı!* O bebeği hamağa koyup salla!
- dergûş** YER: Qerxan, Ş. Cori. <is.e.d.> bebek. EŞ ANL: *tûtek.*
- derikê** YER: Sinag. <zf.> bir kerecik.
- deriskınayen** <is.d.> kaydırma.
- deriskınayış** <ğçl.f.> kaydırmak. [*deriskıneno*; em.k. *bideriskını*] EŞ ANL: *şemitnayış, rêziknayış, rêşonıkıyayış.*
- deriskıyaye/i** <or.e./d.> kaygan. EŞ ANL: *xuzok.*
- deriskıyayen** <is.d.> kayma.
- deriskıyayış** <ğçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). *Eki linga kesi deriskıyê, hını kes peyniya xo nêvineno (deyim).* İnsanın ayağı kaydımı, artık arkasını göremez. [*deriskıyeno*; em.k. *bideriskıyı*] EŞ ANL: *şemıtyayış, rêşonıkıyayış, rêzikıyayış.*
- derilo** <is.d.> bir halay oyunu, delilo.

deriyayış <ğcs.f.> haddinden fazla. *Çermûg dı piyaz deriyayo*. Çermik'te haddinden fazla soğan var. [*deriyeno*; em.k. *bıderyi*]

derkenar <s.> tarafsız, yansız.

ders (Ar.) <is.e.> ders.

ders dayış ders vermek.

ders girotiş ders almak.

derxel [x]~[ɣ] <is.e.> kare, alaca, dalga.

derxelin <s.> alacalı, kareli, dalgalı. *Binê qırda marri derxelin bi*. Yılanın boyun altı alacalıydı.

derze <is.e.> çalı bağı. (Demetler halinde bağlanmış, sırtta taşınan çalı ve ekin yükü.) *Mı derzey çarra eşt xo paştı*. Bir bağ çalı sırtıma aldım.

derze kerdış demet halinde bağlamak.

derzi (İr.) <is.e.d.> terzi.

derzin VARY: *darzin*. <is.d.> iğne (tip), şırınga. *Derzini xo dı kûwı, goçini şarı dı kûwı (atas.)!* İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır!

derzin piro dayış iğne vurmak.

derzin xo ro dayış kendine iğne yaptırmak. *Ey nêweşiya şekeri girot, gerek derzin xo ro do*. O şeker hastalığına yakalandı, kendisine iğne yapması gerek.

derziniki <is.ç.> 1) iğneleme. (İğne batar gibi acı duyulma.) 2) kabarcık (sıvılar için).

derziniki kerdış 1) iğnelenmek. (İğne batar gibi acı duyulmak.) *Linga mına derziniki keno û tewena*. Ayağım iğnelenip acıyor. 2) kabarcık atmak. *Sito adiri sero derziniki keno, keno kı bigireyo*. Süt ateşin üstünde kabarcık atıyor, kaynamak üzeredir.

derzinin <s.> iğneli.

derzini <is.d.> silah iğnesi. (Horozun vuruşuyla kapsülü patlatan silah iğnesi.)

derzixane (İr.) <is.e.> terzihane.

derziyayış <ğcs.f.> dikilmek (dikiş için). *To rê çend babeti çına derziyayo?* Sana kaç çeşit elbise dikilmiş? [*derziyeno*; em.k. *bıderzyi*] EŞ ANL: *dardeyayış*.

des (Phlv. dah) <sa.> on.

des des onar onar.

des û jû on bir. EŞ ANL: *jewndes*.

desana onlarca.

desamor <is.e.> onluk sayılar, onlar.

deseg <is.e.> yumuşak ip.

desin <s.> onlu.

desini <is.ç.> ondalıklar (sayı).

deslep <is.e.> kaba sıva. *Mı no dês deslep kerd*. Ben bu evi kaba sıvadım. EŞ ANL: *lepat*.

desmal BKZ: *dismal*.

desmale YER: Qelacix. BKZ: *dismal*.

despot (Fr.) <s.> 1) despot, müstebit. (Bir ülkeyi zora ve baskıya dayanarak yöneten kimse.) 2) tiran. (Her istediğini ve dilediğini

yaptırmak isteyen kimse.)

despoteya despotça.

despotey <is.d.> despotluk.

dest (Phlv. dast) <is.e.> el. *Dest desti şûweno, dest ageyreno ri şûweno (atas.)*. El eli yıkar, el döner yüzü yıkar.

dest amayış teslim olmak. EŞ ANL: *teslim biyayış*.

dest ardış bozuk bir şeyi hazır duruma getirmek. *Baxçe xırabe bı, ez pıro xeftiya-ya û fına ard dest*. Bahçe bozuktu, çalıştım, yine hazır duruma getirdim.

dest bı cı kerdış başlamak. *Aşıqi dest kerd bı cı, ma rê saz cenayê û deyri kerdê*. Sanatçı saza başlayıp türkü söylüyordu. EŞ ANL: *sifte kerdış*.

dest cı berdiş el uzatmak (bir şeyi yakalamak ya da koparmak için). *Miriçkênda xaseka dara, dest ber cı û tepiş!* Ağaçta güzel bir kuş var, elini uzatıp yakala!

dest cı eştiş 1) el atmak. *Dest eşt cı û xo pa tepışt*. Elini atıp tutundu. 2) yardım etmek. *Dest bierz cı kı, wa karê xo rew bıqedino!* Kendisine yardım etki, işini erken bitirsin!

dest cı finayış 1) eline vurmak. *Mı dest vişt cı, 'ero nêame*. El vurdum, yere düşmedi. 2) yardım etmek. *Ma û pêrdê şımaya biyê kokımı, zûfın dest bierzê cı!* Anne ve babanız yaşlanmış, arada bir yardım edin!

dest cı ra antış elini çekmek. *Tı destê xo cı ra biancı!* Sen ondan elini çek!

dest dayış 1) ele vermek, yakalatmak, teslim etmek. *İna tırtıtox da pılusı dest?* Onlar hırsızlı polislin eline verdiler mi? 2) el vermek. *Ey destê xo da mı, mı nêtepişt*. O bana elini verdi, ben tutmadım.

– **xo dest dayış** kendini ele vermek, teslim olmak. *Ey xo dayo dest*. Teslim olmuş.

dest dı biyayış 1) elinde olmak. 2) isteyince o işi yapabilmek, iradesinde olmak.

dest dı dayış peşin vermek, elden vermek. *Ey perrey mı dest dı day*. O paramı peşin verdi.

dest dı mendış 1) eline kalmak (birinin). (Ondan başka yardım edeni olmamak, yalnız ona muhtaç olmak.) *Ez şıma dest dı menda*. Elinizde kaldım. 2) elinde kalmak (mal için). *Nêşa malê xo bıroşo, dest dı mendı*. Malını satamadı. elinde kaldı.

dest dı razi biyayış memnun olmak. *Ez embazdê xo dest dı raziya*. Ben arkadaşşımdan memnunum.

dest dı tepıştiş elinde tutmak, tekelinde bulundurmak. *Mı qaxit ey dest dı tepışt*. Kağıtı onun elinde tuttum.

– **xo dest dı tepıştiş** 1) elinde tutmak, ken-

di tekelinde bulundurmak. *Dayen û girotena nê mali, xo dest dı tepêş!* Bu malın alış ve satışını, kendi tekelinde bulundur! 2) malı elinde tutmak.

dest dı verdayış elinde bırakmak. *Şıma ez ina dest dı verdaya.* Beni onların elinde bıraktınız.

dest dı zıwan vetiş usanmak (birinden). *Mı hını cı dest dı zıwan veto.* Artık ondan usanmışım.

dest finayış 1) ele geçirmek. 2) ele vurmak. *Çıweyê vışt dest û şı.* Eline bir sopa vurup gitti.

– **xo dest finayış** eline geçirmek.

dest hêl kerdış el sallamak. *A keyneker mı rê dest hêl kerd.* O kız bana el salladı.

dest kerdış 1) ele almak. 2) ele dökmek.

– **xo dest kerdış** 1) eline almak. *Sıbıkê kerd xo dest.* Eline bir çubuk aldı. 2) eline dökmek. *Aw kerd xo dest û sûwit.* Eline su döküp yıkadı

dest kewtış 1) yakalanmak. *Qay rojê kewno mı dest.* Elbet bir gün elime geçer. 2) ele geçmek. *Xo xeyal kı, no fırsen herkesi dest nêkewno.* Kendine dikkat et, bu fırsat herkesin eline geçmez. 3) buyruğu altına girmek, eğemenliği altına girmek. *Dız kewt dışmeni dest.* Kale düşman eline düştü.

dest pa nayış dokunmak, ellemek. *Dest pa menı hermiyeno.* Dokunma bozulur

dest pa neyayış dokunulmak.

dest paştı ro kerdış sırtını sıvazlamak. *Dest kerd paştı ro û zey xoya kerd.* Sırtını sıvazlayıp bildiğini yaptı.

dest pê dayış 1) elele vermek, yardımlaşmak. 2) tokalaşmak, el sıkışmak.

– **destê xo pê dayış** birbirine el vermek.

dest pê eştış 1) el birliği etmek. 2) el atmak (birbirine).

dest pey kerdış işe girişmek.

dest pêya nayış elleşmek.

dest pıra şıyayış kıymak, acımadan vermek, esirgememek, feda etmek. *Bergirê mı xaseko, destı pıra nêşinê kı biroşa!* Atım güzel, satmaya kıyamıyorum! EŞ ANL: *qımış biyayış, ver amayış.*

dest pıra nêşıyayış kıymamak, eli varmamak, eli gitmemek. (Bir işi yapmaya gönlü azı olmamak)

dest pıro biyayış okşanmak, sıvazlanmak. *Ekı finê dest bı pıro, o beno aqıl.* Eğer bir kere sıvazlandıysa uslanır.

dest pıro dayış el vurmak. *'Erebaya kı tiya dı, destê xo pıro medê!* Elinizi burdaki arabaya vurmayın!

dest pıro kerdış okşamak, sıvazlamak. *Dest kerd pıro kı, zey cıya bıkerö.* Okşadı ki

dediğini yapısın.

dest pıstın kerdış 1) elini koltuk altına koymak. 2) eli koynunda, işsiz güçsüz olmak. *Destı kerdê pıstın û tiyayey ra geyreno.* Elleri koynunda buralardan geziyor.

dest ra amayış elinden gelmek. *Ekı ey dest ra bêro gûniya mı şımeno.* Onun elinden gelse kanımı içer. *Ey dest ra qe girweyê nino.* Onun elinden hiç bir iş gelmez.

dest ra girotış elinden almak.

dest ra remayış elinden kaçmak.

dest ra reyayış elinden kurtulmak.

dest ra tepıştış elinden tutmak.

dest ra vıyayış elinden çıkmak.

dest ser kewtış eli alışmak, eli yatmak, ustalık kazanmak. *Destê to kı kari ser kewo, tı weş girweyenê.* Elin işe alırsa, iyi çalışırsın.

dest ser nayış 1) gaspetmek, el koymak, işgal etmek. 2) istila etmek. *Dest na dewletda şarı ser.* Elin devletini istila ettiler.

dest teng kewtış eli daralmak. (Maddi durumu kötüyeye gitmek.)

dest û lınga şıyayış eline ayağına kapamak, birine çok yalvarmak.

dest û pay ra kewtış eli ayağı tutmamak. *O biyo kokım, hını dest û pay ra kewto.* O yaşlanmış, artık el ayağı tutmuyor.

dest vırrnayış el değiştirmek.

dest vırryayış el değiştirmek.

dest xo berdiş savunmak, kendini savunmak. *Ambazi ina ver dı qet dest xo nêberd.* Arkadaş kendini onların karşısında hiç savunamadı.

dest xo goş estış elini kulağına atmak. (Türkü söylemek ya da uzun okumak için elini kulak kepeçesinin arkasına koymak.)

dest xo vera nayış müdafaa etmek. *Ina dayê pıro, ey zi dest nayê xo vera.* Onlar dövüyordu, o da kendini müdafa ediyordu.

desta bın ra el altından.

desta bın ra girotış el altından almak.

desta dayış elle vermek. *Destı bıdı cı!* Elle ona ver!

– **cı desta dayış** kullandırmak. *Lajê xo cı desta medı!* Oğlunu ona kullandırma!

– **xo desta dayış** kullanmak.

desta geyrayış hizmetinde çalışmak.

desta kerdış ele takmak. *Pêrê to çend bazını kerdı to desta?* Baban eline kaç bilezik taktı?

– **cı desta kerdış** eline takmak.

– **xo desta kerdış** kendi eline takmak. *Lepiki xo desta kı!* Eline eldiven tak!

desta mendış 1) elinde kalmak, elinde aciz olmak. *Ez to desta menda, nêzana kı se kera.* Senin elinde kaldım, ne yapacağımı

bilmıyorum. 2) eline yapışık kalmak. *No boyax mı desta mend û nêşî*. Bu boya elime yapışıp kaldı, gitmedi.

destê cı tepıştış 1) elinden tutmak, yardım etmek, kayırmak. 2) elini tutmak.

desti bin girotiş ablukaya almak.

desti girêdayiş elleri bağlamak.

desti kewtiş ele düşmek, birine muhtaç olmak, kendine bakamaz duruma gelmek. *O biyo kokim, hini kewto desti*. O yaşlanmış, artık ele düşmüş.

desti weynayiş 1) bir kimsenin eline bakmak, bir kimsenin yardımıyla geçinmek. *Kesi desti mewni, xo rê bigirwey!* Kendine çalış, başkasının eline bakma! 2) ne getirdi diye gözlemek. *Weyneno desti ra, hele kes çiyê cı nêdano*. Ne getirdi diye gözleyip hele kimse bir şey vermez mi.

desto çep sol el.

desto raşt sağ el.

xo destiya kerdış eliyle yapmak. *Çiyo kı kes xo destiya bikero, do xo mila bianco (atas.)*. İnsanın kendi eliyle yaptığını, kendi boynuyla çekecek.

desta VARY: *desti*. <is.d.> 1) demet, bağlam. 2) buket. *Mı ambazerda xo rê desteyê vılîki berdi*. Arkadaşıma bir buket çiçek götürdüm.

desta desta demet demet.

desta kerdış demetlemek.

desta nîmazî <is.d.> namaz vakti.

desta şewray <is.d.> sabah vakti.

destadayen <is.d.> elle verme.

xo destadayen kullanım, kullanış.

destakerde/i₁ <or.e./d.> eli açık.

destakerde/i₂ <or.e./d.> demet edilmiş.

destakerden <is.d.> demetleme.

destakerdox₁ <is.e.d.> elini açan, dilenci.

destakerdox₂ <is.e.d.> demetleyen.

destan (İr.) <is.d.> destan.

destan biyayiş destanlaşmak.

destan kerdış destanlaştırmak.

destanê xo ragirotiş kendine hakim olmak.

Destanê xo ragi, tîfing mîna menî!

Kendine hakim ol, bana silah sıkma! *Axiri mı destê xo ragiroti* Nihayet kendime hakim oldum.

destaney <is.d.> destanlık.

destani <s.> destanca.

destawi <is.d.> ufak su tuvalet ihtiyacı.

destawi amayiş ufak su gelmesi (tuvalet ihtiyacı olmak).

destawi kerdış ufak su dökmek.

destayin <is.d.> demet halinde olma.

destber VARY: *destbere*. <is.d.> beceri, eli yatkın. (Elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet.) *Destbera cı çiyê nîna*. Elinden bir iş gelmez.

destbira YER: Qerxan. <is.e.> kan kardeşi. EŞ ANL: *biraki*.

destcieşttox <is.e.d.> 1) el atan. 2) yardım eden.

destdayox <is.e.d.> teslim eden.

destdi <zf.> hemen. *Ey destdi qîsa açarnê mi*. O hemen lafi bana iade etti.

destdimende/i <or.e./d.> elde kalan.

destdiverdaye/i <or.e./d.> elde bırakılan.

deste <is.e.> sap.

destey zengeni kazma sapı.

desteg <is.e.> 1) dayanak. 2) yardım.

desteg biyayiş 1) destek olmak. 2) desteklenmek.

desteg dayiş desteklemek.

desteg deyayiş desteklenmek.

desteg kerdış desteklemek.

desteg vinayiş destek görmek.

destêna <zf.> bir elle. *Destêna tepîsto, destêna weno*. Bir elle tutmuş, bir elle yiyor.

destfinayen <is.d.> ele geçirme. EŞ ANL: *derdest*.

destgıran <s.> eli ağır, elinden çabuk iş çıkmayan.

destgıraney <is.d.> el ağırlığı.

destgırêdaye/i <or.e./d.> eli bağlı.

destgırote/i <or.e./d.> elli kapalı, cimri.

desthal <zf.> hemen, derhal.

destî YER: Qerxan. BKZ: *desta*.

destik <is.e.> aletlerin tutma yeri, tutak. *Destikê dolabi tepêş û tadî!* Dolabın tutağını tutup çevir!

destikla <is.e.> 1) Yağmurun vuruşuyla hiç bir yerinde kuru yer kalmama. Aşırı derece ıslanmak. *Yağeri 'hendik da mı ro, hini destikla mı dî nêverda*. O kadar yağmur vurdu ki, artık hiç bir yerimde kuru yer bırakmadı. 2) omirilik içindeki nörotik ipliksi sinir sistemi. 3) vücutta dağılan damar ağı, dolaşım sistemi.

destirmay <is.e.d.> 1) ev işlerinde yardımcı olan. *Keye dî qe destirmay mı çiniyo*. Evde hiç yardımcı yok. 2) el altında çalışan.

destiş YER: Bûdran. BKZ: *deştîş*.

destî <is.ç.> tur (oyunda). *Panj destî kayan ra dî kay mı, hirê kay ambazî giroti*. Beş tur oyunda iki oyun ben, üç oyun arkadaş aldı.

destlep <is.d.> gülle atma. (Gülleli en uzağa atmak amacıyla yarışılan atletizm.)

destnûşte <is.e.> el yazısı.

destpirokerden <is.d.> okşama, sıvazlama.

destpirokerden dayiş okşatmak,

sıvazlatmak.

destserkewte/i <or.e./d.> eli işe alışık, eli yatkın.

destsernayen <is.d.> 1) gaspetme, el koyma, işgal. 2) istila.

destsernayox <is.e.d.> 1) gaspeden, el ko-
yan, işgalcı. 2) istilacı.

destşenik <s.> pratik, eli çabuk. (Acıtmadan
tedirgin etmeden iş gören.)

destteng <s.> eli sıkı, pinti. (Çok tutumlu,
cimri, pinti.) EŞ ANL: *nekes*.

desttengey <is.d.> pintilik.

destûm <is.e.> kara sapan tutacağı.

destûr <is.e.> izin.

destûr dayış izin vermek.

destûr girotış izin almak.

destûr waştış izin istemek.

destveng <s.> 1) eli boş. 2) silahsız.

destvengey <is.d.> 1) eli boş olma. 2) silah-
sız olma.

destvıla <s.> eli açık, fazla harcayan.

destxoberden <is.d.> savunma, kendini
savunma.

destxoberdox <is.e.d.> kendini savunan.

destxoveranayen <is.d.> müdafaa.

deşt (Phlv. dašt) <is.d.> ova.

deşte/i <or.e./d.> dikili olan. EŞ ANL:
dardaye/i.

deşte <is.d.> ovacık.

dešten <is.d.> dikiş işi.

dešten dayış diktirmek, dikişe vermek.

deştene <is.ç.> dikiş, dikme işi. EŞ ANL:
dardeni.

deştexane <is.e.> terzihane, dikimhane.

deştın <s.> ovalı.

deştış VARY: *deştiş*. <gçl.f.> dikmek (dikiş).
[*derzeno*; em.k. *biderzi*]

deşttox <is.e.d.> terzi.

deştoxin <is.d.> terzilik.

deva <is.d.> dişi deve.

deve <is.e.> deve. *Deve deveyında xo ra
kewno, hol holda xo ra nekewno (atas.)*.
Deve develiginden düşer, hop hopundan
düşmez.

deveka Ellay YER: Mexmûr. BKZ: *qatreka
Ellay*.

deveş YER: Sinag. BKZ: *zebeş*.

devênayış YER: Ş. Cori. <gçs.f.> uyuklamak.
EŞ ANL: *vineyayış*.

deviştış BKZ: *definayış*.

dew (Phlv. deh) <is.d.> köy.

dew-mew <is.e.> köy ve falan. *Mı rê qalê
dew-mew meki!* Bana köyden bahsetme!

dewam <zf.> devam.

dewam kerdış devam etmek.

dewami <s.> devamlı.

dewar <is.e.> hayvan. (Koyun, keçi ve büyük
baş hayvanlara verilen ad.) *No dewar ê
şımayino?* Bu hayvanlar sizinkilerin mi?

dewar ameyayış boğasamak (inek için).

dewar dayış çiftleştirmek (inek için).
Mangera ma dewar dê! İneğimizi çift-
leştirin!

dewarê gem yabani hayvan.

dewaro kedikerde evcil hayvan.

dewaro kovi vahşi hayvan.

dewaramayen <is.d.> 1) boğasak, aşım.
(Boğaya gelmiş veya boğa isteyen inek.)
2) boğasama (inek).

dewardayen <is.d.> çiftleştirme (inek). (Erkek
hayvanın dişisiyle çiftleştirilmesi.)

dewari <zf.> hayvansal, hayvani.

dewarki <zf.> hayvanca.

dewendenı <is.d.> kızın evlendikten sonra,
baba evine yaptığı ilk ziyaret. *Veyva ma
şiya dewendenı*. Gelinimiz baba evine el
öpmeye gitmiş. EŞ ANL: *zeyni*.

dewij VARY: *dewiz*. <is.e.> köylü.

dewijey <is.d.> köylü olma, köylülük.

dewll VARY: *dewllık*. <is.e.> deriden yapılmış
su kovası.

dewllık YER: 'Hesûd. BKZ: *dewll*.

dewr (Ar.) <is.e.> dönem, devir. *No dewr dı
kes kesi rê çiniyo*. Bu devirde kimse
kimseye yoktur.

dewrê nıkay şimdiki dönem.

dewrê veri eski dönem. *Dewrê veri ê nıkay
vêrê bi*. Eski dönem şimdiki dönemden
daha iyiydi.

dewrna başka dönem. *Hını dewrnayo ûna
weş nino*. Böyle başka dönem daha gelmez.

dewran <is.e.> 1) çağ. 2) güzel yaşam sürdür-
mek.

dewrêş VARY: *derwêş*. <is.e.> derviş, tarikat
mensubu.

dewrıtış <gçl.f.> süpürmek. *'Hewşı bıdewrê!
Avluyu süpürün!* [*dewreno*; em.k. *bıdewrı*]

dewrıttox <is.e.d.> paspasçı, temizlikçi.

dewriyayış <gçs.f.> süpürülmek. *Zerrey keyi
dewriyayê?* Evin içi süpürülmüş mü?
[*dewriyeno*; em.k. *bıdewryi*]

dewşıgi YER: 'Hesûd. BKZ: *degşıgi*.

dewş <is.e.> basınç.

dewşiyaye/i <or.e./d.> tıka basa sıkışmış.

dewşiyayış <gçs.f.> sıkışmak (tıka basa).
[*dewşiyeno*; em.k. *bıdewşyi*]

dewşınaye/i <or.e./d.> tıka basa sıkıştırılmış.

dewşınayış VARY: *dawasnayış*. <gçl.f.> tıka
basa sıkıştırmak. *Xırara xo kerd pırr û
dewşnê*. Hararımı doldurup tıka basa
sıkıştırdı. [*dewşneno* em.k. *bıdewşni*] EŞ
ANL: *guvûşınayış*.

dewşınayox <is.e.d.> tıka basa sıkıştıran.

dewşınayayış <gçs.f.> tıka basa sıkıştırılmak.
No çıwalo çıçirê dewşneyena? Bu çuval
neden tıka basa sıkıştırılıyor? [*dewşne-
yeno*; em.k. *bıdewşney*]

dexaz <is.d.> çizgi.

dexazık <is.d.> çizik.

dexazık bıyayış çizilmek. *'Ereba dexazık
biya*. Araba çizilmiş.

dexazık cı kewtış çizilmek (cisimlerin değmesiyle). *Ez teliya miyan ra ravêrda, dexazık kewta 'ereberda mı.* Dikenlerin içinden geçtim, arabam çizilmiş.

dexazık kerdış çizmek.

dexil [X]~[Y] <is.d.> çekmece.

deyayış <çs.f.> verilmek. *Wa perrey cı bideyê.* Paraları verilsin. [*deyeno*; dil.k. *bideyo*]

pêra deyayış birbirine değmek, birbirine dokunmak.

pıra deyayış 1) üstü örtülme. 2) giydirilmek. 3) sürülme.

piro deyayış dövülme.

deye₁ <is.e.> 1) köpek ısırığı. 2) çark dişi. 3) tırtır. EŞ ANL: *derde*.

deye gûniya biyayış gözünü kan bürümek (köpek için). *Kutko kı deyey cı finê biyo gûniya gerek bıkişyo.* Dişi kana bulan köpek öldürülmeli.

deyey kutiki köpek dişi.

deye₂ <is.e.> 1) uçurum. *Deye meşo, gunenê war ro.* Uçuruma gitme, düşersin. 2) çıkıntı. 3) tepe. *Bıvıjı ê deyi ser, to ra Aldûş asena.* O tepeye çık, senden Gerger görünür.

deyegûnin <s.> kanlı köpek dişi.

deyeyin <s.> tırtıllı.

deyeyin biyayış tırtıllanmak. *Na ray biya deyeyin.* Bu yol tırtıllanmış.

deyir YER: Mexmûr. BKZ: *dıhir*.

deyi <arka ed.> göre. *Mı deyi, no vate dı xırayê çiniya.* Bana göre bu lafta herhangi bir kötülük yoktur.

deyn <is.e.> borç.

deyn dayış borç vermek.

deyn kerdış borç almak.

deyna ödünç, veresiye, borca.

deyna dayış veresiye vermek.

deyna girotış borç almak, veresiye almak.

deyni bin kewtış borç altına girmek.

deynadayox <is.e.d.> veresiye veren.

deynagırotox <is.e.d.> borca alan, veresiye alan.

deyndar <is.e.d.> borçlu.

deyndar biyayış borçlanmak.

deyndar kerdış borçlandırmak.

deyndarey <is.d.> borçluluk.

deyr VARY: *dêr*; *dêre*. <is.d.> türkü, ezgi.

deyri kerdış türkü söylemek.

deyri vatış türkü söylemek.

deyrbaz VARY: *dêrbaz*. <is.e.d.> türkücü.

deyrbazey VARY: *dêrbazey*. <is.d.> türkücü-lük.

deyrvaj VARY: *dêrvaz*. <is.e.d.> ses sanatçısı.

deza <is.e.> amcanın oğlu. (etimol. *dedza*) EŞ ANL: *lajê dedi*.

dezge (Îr.) <is.e.> tezgâh, iş yeri.

dezgedar <is.e.d.> sanatkâr, iş sahibi.

dê₁ <ünl.> haydi! *Dê, ma zi şımı!* Haydi, biz de gidelim! EŞ ANL: *hadê, dêrê*.

dê₂ BKZ: *do₂*.

dê BKZ: *dayış*.

dêk <is.d.> ebe. (Çocuk doğumunda yardım eden kadın.)

dêlame YER: Qelacix. BKZ: *delame*.

dêmarri VARY: *damarı*; *damêrri*; *mêrri*. <is.d.> üvey anne.

dêr YER: Gewrek. BKZ: *deyr*.

dêrbaz BKZ: *deyrbaz*.

dêre YER: Qelacix. BKZ: *deyr*.

dêrê <ünl.> haydi. *Dêrê, boka ez rew keye resa.* Haydi, Allahvere eve erken yetişirim. EŞ ANL: *hadê, dê*.

dêrs <is.e.> yılma, yıpranma.

dêrs biyayış yılma.

dêrs kerdış yıldırma.

dêrsbiyaye/i <or.e./d.> yılgın, yılmiş olan.

Dêrsım VARY: *Dêsim*. <öz.e.> Tunceli ili.

Dêrsımij <öz.e.d.> Tuncelili.

dêrskerde/i <or.e./d.> yıldırılan.

dêrskerdox <is.e.d.> yıldırın.

dêrvaz BKZ: *deyrvaj*.

dês <is.e.> duvar. *Vanê, dêso to rê vana, veyvê tı bıaşnawı (atas)! Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!*

dês kerdış duvar örme.

dêso serteyin ağaçlı örgü duvar.

Dêsim BKZ: *Dêrsım*.

dêsin <s.> duvarlı.

dêw (Phlv. *dêw* 'kötü ruhlu cin') <is.e.> dev. (Çok iri ve olağanüstü güçlü, korkunç bir masal yaratığı.)

dêwek <is.e.> küçük dev, devcik.

dêz VARY: *dêzêre*. <is.d.> yığın (ot, yaprak, çalı).

dêz kerdış yığınlamak, yığın yapmak. *Mı velg cena, ezo kena dêz.* Yaprak kopardım yığmıyorum.

dêza çara çalı yığını.

dêza vaşı ot yığını.

dêza velgi yaprak yığını.

dêza <is.d.> çömlük.

dêzêre YER: Qelacix. BKZ: *dêz*.

dêzwan YER: Qerxan. <is.e.> sac ayağı. (Tencere altına konulan üç ayaklı demir.)

dı <arka ed.> -de, de-hali, lokatif. *Nê yenê, zerre dı roşenê.* Bunlar gelip içerde otururlar. *Tersa ver dı za'hrê lajdê cı teqayo.* Korkudan oğlunun ödü kopmuş. *Şıma koti derê?* Neredesiniz?

dı/dıdı (Phlv. *dō*) <sa.> iki. (*dıdı* saymak için kullanılır.) *Jew, dıdı, hirê - bivezdê!* Bir, iki, üç - koşun! *Na kavir dı mengiya.* Bu kuzu iki aylıktır. *Ez dı koya werte dı menda (deyim).* Ben iki dağın arasında

- kaldım.
- dı hetî** iki parça.
- dı sey** iki yüz.
- dıdı biyayış** ikileşmek.
- dıdı didi** ikişer.
- dıdı kerdış** ikilemek.
- dıdı û nim** iki buçuk.
- dıbare** VARY: *dûbare*. <is.e.> dalavere, aldat-maca.
- dıbare kerdış** delavere yapmak.
- dıbareya** dalavereyle.
- dıbaredar** <is.e.d.> delavereci.
- dıdıyın** <s.> ikili.
- dıfınık** <s.> aynı şeyi ya da işi, iki sefer yapmak.
- dıgane/i** <s.> iki canlı (kolay ölmeyen kişi). *O mêrdek dıganeyo, rıhat rıhat nêmireno*. O adam iki canlıdır, kolay kolay ölmez.
- dıgani** <s.> hamile, gebe (kadın için). *Ceniyek dıgani bi, nêşayê baro giran wegıro*. Kadın hamileydi, ağır yük kaldıramıyordu. EŞ ANL: *'hala₁, ohalara, pizeya*.
- dıgoşın** <s.> çatalı.
- dıgoşi** <is.d.> iki parmaklı çatal, dirgen. (Özellikle diken ağaçlarını kesince, bu araçla bir elle tutulup diğer elle kesilir.)
- dı'ha** YER: 'Hesûd. BKZ: *dıwa*.
- dıhetın** <s.> iki bölümlük.
- dıhir** VARY: *dehire*; *deyır*. <is.d.> öğle.
- dıhir dı** öğle vakti. *Tiyê na dıhir dı tiya ra çıçı geyrenê?* Bu öğle vaktinde burda ne geziyorsun?
- dıhirê** öğleyin. *Dıhirê tım ameyê, vera şanê dayê pıro şiyê*. Her zaman öğleyin gelirdi, akşama doğru çeker giderdi.
- na dıhir dı** bu öğle vakti.
- dıhirane** <zf.> öğlen vakitlerinde.
- dıje** <is.e.> kirpi. VARY: *dize, dızı*.
- dık** VARY: *dıke*. <is.d.> 1) üzerinde eşya satılan bir sandık kapağı. 2) seki. (Toprakla elde edilen, bir duvarla desteklenen yüksek düzlük.)
- dıke** YER: Qelacıx. BKZ: *dık*.
- dıkê** <is.d.> nene. EŞ ANL: *dapır*.
- dıkoşe** <s.> iki köşeli.
- dılet** <s.> ikiz.
- dılıg** <is.e.> 1) maddi durum. *Dılıgê pêrdê nina weş nêbi*. Bunların babasının maddi durumu iyi değildi. 2) geçim. *No mêrdek dılıgê xo pey kolyana keno, xo rê kolyı birrreno û roşeno*. Bu adam geçimini odun kesip satmakla sağlar. EŞ ANL: *debar*.
- dılıng** <s.> iki ayaklı.
- dılıngey** <is.d.> çift ayaklılar.
- dım** <arka ed./zf.> ard, arka.
- cı dım niştış** kendisinin ardına vermek.
- dım finayış** 1) ardına düşürmek. *Mar key-nay xo vişt cı dımı*. Annesi kızını onun peşine taktı. 2) peşine takmak. *Ey kufletê xo vişt xo dım û tiya ra werişt şı*. Ailesini peşine takıp burdan gitti.
- dım kewtiş** 1) kovalamak. *Piyê mı kewt mı dım, ez remaya*. Babam beni kovaladı, ben kaçtım. 2) ardına düşmek, peşi sıra gitmek. *Sınayoxa cı kewt cı dım*. Sevgilisi peşi sıra gitti.
- cı dım kewtiş** 1) birini kovalamak. 2) birinin ardına düşmek, birinin peşi sıra gitmek. *Ez kewta cı dım, ê zi remay*. Onların ardına düştüm, onlar da kaçtı.
- dım niştış** ardına düşmek, kovalamak.
- dım şanayış** ardına vermek. *Mı şana cı dım, o rema şı*. Ben ardına verdim, o kaçıp gitti.
- dıma₁** <arka ed.> 1) -dan sonra. EŞ ANL: *tepya*. 2) ardından.
- cı dıma** ardı sıra, peşinden, arkasından. *Ey ra çiyê nevjiyeno, 'hend cı dıma megeyri!* Ondan bir şey çıkmaz, o kadar ardından gezme!
- dıma ardiş** ardında getirmek. *Ez şıya, ey mı dıma ardi*. Ben gittim, o ardından getirdi.
- dıma bermayış** ağıt yakmak, arkasından ağlamak.
- dıma çarnayış** ardı sıra dolaştırmak, ardı sıra gezdirmek.
- dıma geyrayış** ardı sıra dolaşmak, ardı sıra gezmek.
- dıma nayış** kovalamak.
- dıma neyayış** kovalamak.
- dıma şıyayış** peşinden gitmek, ardı sıra gitmek. *O qaxırıya û şı, ez zi cı dıma şıya*. O kızıp gitti, ben de peşinden gittim.
- dıma₂** <bağ.> sonradan, ondan sonra. *Dıma, pêro piya danê pıro şınê keydê xo*. Sonradan hep birlikte evlerine giderler. EŞ ANL: *ba'hdö*.
- dımabermayen** <is.d.> ağıt yakma, arkasından ağlama.
- dımayên** <s.> sonraki, sonuncu.
- dımdüz** <s.> düpedüz.
- dıme** VARY: *dımı*. (Phlv. dum(b)) <is.e.> koyun kuyruğu.
- dım'helbi** VARY: *dümhelbi*; *dım'helebiye*. <is.e.> saksığan.
- dım'helebiye** YER: Qelacıx. BKZ: *dım'helbi*.
- dımı** YER: Qerxan. BKZ: *dıme*.
- Dimili** BKZ: *Dimli*.
- dımkewten** <is.d.> 1) kovalama. 2) ardına düşme.
- dımlast** BKZ: *dimlast*.
- Dimli** VARY: *Dimili*. <öz.e.d.> 1) Zaza (Zaza halkından olan kimse). EŞ ANL: *Zaza*. 2) Zazaca.
- Dimliki** <öz.d.> Zazaca. EŞ ANL: *Zazaki*.
- dından** <is.e.> dış.

dından dekerdiş diş takmak.

dından vetiş diş çıkarmak.

dındanê kursi azı dişi (insanda).

dındanı qırıçknayış dişleri gıcırdamak.
Vergo veyşaney dest dı dıdana qırıçkneno. Kurt acılıktan dişlerini gıcırdatıyor.

dındanın <s.> dişi.

dıng-dıng <is.d.> gürültü sesler. “Dıng-dınga bani sero, ruweno nani sero, verg bêro tışki bero, Roşna loxmey dekeru, Ozan tıfing çekero” (bir çocuk tekerlemesi).

dini BKZ: *dinya*.

dinya VARY: *dini*. <is.d.> dünya.

a dini öbür dünya, ahiret.

na dini bu dünya.

dinya amayış dünyaya gelmek.

dinyay xo nêvinayış rahat yüzünü görmemek.

dinyay xo vırnayış vefat etmek.

dinyayê dünya kadar.

dinya’alem (Ar.) <is.e.> dünya alem.

dinyaki <zf.> dünya hali.

dinyanede/i <or.e./d.> görgüsüz, dünya görmemiş. (Çok geri kalmış, dünyadan haberi olmayan ve toplum dışı konuşan kişi.)

dinyanedina <zf.> görgüsüzce.

dıqat <s.> 1) iki kat. 2) iki büküm. *Barê cı gıran bı, bari bın dı bıbı dıqat.* Yükü ağırdı, yükün altında iki büküm olmuştu.

dıqatin <s.> iki katlı.

dıram <is.e.> zemin (temel açarken rastlanan sert tabaka).

dırbet <is.d.> yara. *Dırbet bena weş, herûna cı weş nêbena (atas.).* Yara iyileşir, izi kalır.

dırbetgıran <s.> ağır yaralı.

dırbetin <s.> yaralı.

dırde YER: ‘Hesûd. BKZ: *derde*.

dıremıt (Fr.) <is.d.> dinamit.

dırewtı VARY: *dırewt; dıroti*. <is.d.> biz. (Sapı ağaçtan, katı şeyleri dikmek için delik açmaya yarayan ucu sivri bir araç.)

dırgan VARY: *dırgane*. <is.d.> tırmık (araç).

dırgane YER: Qelacix. BKZ: *dırgan*.

dırı <s.> iki yüzlü.

dırıst (İr.) <s.> dürüst, doğruluktan ayrılmayan.

dırıst biyayış dürüst olmak.

dırıst mendış dürüst kalmak. *Tim ûna dırıst bımani!* Her zaman böyle dürüst kal!

dırıstey <is.d.> dürüstlük.

dırıyın <s.> iki yüzlülük.

dırnayış YER: Qırwar. BKZ: *dırnayış*.

dıroti YER: Qelacix. BKZ: *dırewtı*.

dırrate/i <or.e./d.> yırtmaç.

dırrık YER: Qerxan. <is.d.> dikenli çalı, çalılık.

dırrnaye/i <or.e./d.> yırtılmış olan.

dırrnayen <is.d.> yırtma.

dırrnayış VARY: *dırrnayış*. <gçl.f.> 1) ısırarak (yırtıcı hayvanlar için). *Kutıki mêrdek dırrnayo?* Adamı köpek mi ısırması? 2) yırtmak. *Mêrdeki çınay xo dırrnayo.* Adam elbisesini yırtmış. [*dırrneno*; em.k. *bıdırrnı*] (Phlv: darr-) EŞ ANL: *çir kerdış, çırnayış*.

xo dırrnayış kendini yırtmak, kendini zorlamak, çok çaba harcamak.

dırrnayox <is.e.d.> yırtıcı, yırtan.

dırrne <is.e.> deri kurdu.

dırrney <is.ç.> çopur. (Çiçek hastalığından dolayı deride kalan izler.) EŞ ANL: *çalqazıki*.

dırrneyın <s.> çopurlu. (Yüzü çiçek hastalığından kalma küçük yara izleri taşıyan, aşırı çiçek lekesi olan kimse.)

dırryaye/i <or.e./d.> yırtık.

dırryayen <is.d.> yırtılma.

dırryayış VARY: *dırryayış*. <gçs.f.> yırtılmak. [*dırryeno*; em.k. *bıdırrıy*]

dırûb VARY: *dırof*. <is.e.> bir insanın şimasını tanıtan, bütün yüz ve beden şekli. *Dırûbê pêrdê to babetna bi.* Baban yüzündeki hal ve hareketleri başka çeşit idi. *Mı dırûbandê pêrdê to ra tı sılasnayê.* Seni babanın yüzündeki hal ve hareketinden tanıdım.

dıryayış YER: Qırwar. BKZ: *dıryayış*.

Dırzi <öz.e.d.> Dürzi. (Kendilerine özgü mezhepleri olan bir Müslüman topluluğu (kaynak: Türk Dil Kurumu).)

dıseme YER: Bûdran. BKZ: *dışeme*.

dıserre <s.> 1) iki başlı, çift kafa. *Mı ewro marrêndo dıserre di.* Bugün bir iki başlı yılan gördüm. 2) iki yaşında. BKZ: *serre/i*.

dısiplin <is.e.> disiplin.

dısiplinın <s.> disiplinli.

dıskınaye/i <or.e./d.> yapışık.

dıskınayış VARY: *düşınayış; dıskınayış*. <gçl.f.> yapıştırmak. [*dıskınen*; em.k. *bıdıskını*]

pêro dıskınayış birbirine yapıştırmak. *Dı asına pêro dıskını!* İki demiri birbirine yapıştırdı!

piro dıskınayış yapıştırmak (bir şeye). *Mı qaxıt nûşna û dıskına pıro.* Ben kağıt yazıp yapıştırdım.

dıskıyaye/i <or.e./d.> yapışık.

dıskıyayen <is.d.> yapışma.

dıskıyayış VARY: *düşıyayış; dıskıyayış*. <gçs.f.> yapışmak. [*dıskıyeno*; em.k. *bıdıskıy*]

pêro dıskıyayış birbirine yapışmak.

piro dıskıyayış yapışmak (bir şeye).

dısmal VARY: *desmal; desmale*. <is.d.> mendil.

dısmal hêl kerdış YER: Qerxan. mendil sallamak. *Oyo dısmal keno hêl.* O mendil sallıyor.

dismen BKZ: *dışmen*.

dıstari <is.d.> el değirmeni.

dışeme VARY: *dışeme*. <is.e.> pazartesi.

dışmen (Phlv. *duşmen*) VARY: *dışmen*. <is.e.d.> düşman, hasım. *Dışmenê şari teverayo, ê mı zerredê keyi dero (atas.)*. Elm düşmanı dışarda, benimki evin içindedir.

dışmen kerdış düşman etmek.

dışmenê pê biyayış birbirine düşman olmak.

dışmeney VARY: *dışmeney*. <is.d.> düşmanlık.

dışmeney kerdış düşmanlık gütmek.

dışmenin VARY: *dışmenin*. <is.d.> düşmanlık.

dîtêr <is.e.d.> sağıcı. EŞ ANL: *bêriwan*.

dîtış BKZ: *doştış/ditış*.

diti <s.> sağılı. *Na manga ditiya*. Bu inek sağılıdır.

dıver YER: Qelacix. <zf.> önde. *Dıver şo, ez zi to dima yeno*. Önde git, ben de arkanda gelirim.

dıwa (Ar.) VARY: *dı'ha; de'hêye*. <is.d.> dua.

dıwa wendış dua okumak.

dıway kerdış dua etmek.

dıwajo <is.e.> sürünün arkasındaki çoban.

dıwêl <is.d.> devlet.

dıwês <sa.> on iki. EŞ ANL: *des û dıdı*.

dıwêsın <s.> on ikili.

dıwiz (Fr.) <is.d.> döviz.

dız <is.d.> kale.

dızdar <is.e.> kale bekçisi.

dıze YER: Bûdran. BKZ: *dije*.

Dicle <öz.e.> Dicle.

didit <is.e.> bir çocuk oyunu. (Bu oyunda iki grup vardır. Biri ebe olarak ortaya dikilir. Gruptan biri görünmemek şartıyla parmağın ebinin sırtına dayarken arkadaşları ebinin arkadaşlarına binerler. Biri didit deyince oyun başlar. Ebe etrafına bakmadan üç seferde arkasındakinin adını bilmeli, bilmedimi oyunu kaybeder ve oyun devam eder. Eğer bilirse ebelik karşı tarafa geçer.)

dik <is.e.> horoz (zool.). *Ez dikê 'helê bena, kerga serrê nêbena (atas.)*. Ben yarım günlük horoz olurum, bir yıllık tavuk olmam.

dikê awı kuğu. EŞ ANL: *be't*.

dikê verdê la YER: Qelacix. çaylak. EŞ ANL: *ibla*.

dikek <is.e.> horoz. (Ateşli silahlarda çakmak taşına veya merminin kapsülüne vurmaya yarayan metal parçası.)

dikey <is.d.> horozluk.

dikleyr <is.e.> yavru horoz. (Bir yılını doldurmamış horoz.)

dikmele <is.e.> çekirge çeşidi.

diko <s.> genellikle hareketli, uyanık ve açık göz

çocuklara söylenir.

diksîlêman <is.e.> çavuş kuşu. *Qertel qertel caneki, awa serdê salleki, purtiya sîlêmaneki (Çocuk tekerlemesi.)*

diktator <is.e.d.> diktator.

dilawer <is.e.d.> delikanlı, yiğit.

dilbaz <s.> güzel konuşan, dilli, konuşmasıyla kandıran. EŞ ANL: *zıwanpîhan*.

dilbazey <is.d.> güzel konuşkanlık, dillilik.

Dilber₁ <öz.d.> kadın adı.

dilber₂ <s.> alımlı, güzel (kadın).

dilim <is.e.> dilim.

dilim kerdış dilimlemek.

dilimker <is.e.d.> dilimleyen.

dilmast YER: Qırwar. BKZ: *dimlast*.

dimacek YER: Qelacix. <is.d.> dönderecek. EŞ ANL: *şîşi*.

dimdayış YER: Mexmûr. BKZ: *dındayış*.

dimdeyayış YER: Mexmûr. BKZ: *dındeyayış*.

dimlast VARY: *dimlast; dimraşt; dilmast*. <s.> ters yüz.

dimlast biyayış ters yüz olmak.

dimlast kerdış ters çevirmek, ters yüz etmek, içini dışına getirmek.

dimraşt YER: Mexmûr. BKZ: *dimlast*.

din (Phlv. *dên*) <is.e.> din.

dina <zf.> iki daha. *Dina merdîmi xoya biya!* İki adam daha beraberinde getir!

dinc <s.> 1) hızlı, suratlı. EŞ ANL: *lez*. 2) dinç, sağlıklı durumu yerinde, zinde.

dinc biyayış 1) hızlı olmak. 2) dinçleşmek.

dincey <is.d.> 1) hızlılık. 2) dinçlik, mecal.

dindar <is.e.d.> dinci.

dindarey <is.d.> dindarlık.

dındaş <is.e.d.> dındaş.

dındayış VARY: *dimdayış*. <çç.f.> devirmek, ters yüz çevirmek. [*dındeno*; em.k. *bıdındı*]

dındayış <is.e.d.> deviren.

dındeyayış VARY: *dimdeyayış*. <çç.f.> devrilmek. [*dındeyeno*; em.k. *bıdındey*]

dındirike YER: Qelacix. BKZ: *gındirik*.

dinemo (Fr.) <is.e.> dinamo.

ding VARY: *dinge*. <is.e.> dink. (Pirinç veya buğdayın kabuğundan ayırmak veya bulgur dövme için kullanılan dibek.) *Ezo şıno dinge, bırxul tahneno*. Dinge bulgur öğütmeğe gidiyorum.

dinge YER: Qelacix. BKZ: *ding*.

dini <s.> dinsel.

dirê <belgis.s.> birkaç, iki üç. *Tenya dirê merdîmi aysayê*. Sadece birkaç adam görünüyordu. *Dirê rojyo kı tiyê nêaysenê*. İki üç gündür görünmüyorsun.

dirına <belgis.s.> birkaç daha. *Ekı yenê, dirına merdîmi xoya biya!* Eğer gelersen, birkaç adam beraberinde getir!

dişlîx <is.e.> eylenti, sıkılma karşıtı, canı sıkılmama.

dişlıxê cı amayış hoşça zaman geçirmek.
Xurbet dı dişlıxê ciyo nino. Gurbette canı sıkılıyor.

dişlıxê xo ardış hoşça zaman geçirmek. *Tiyê xeftiyenê? Ezo wını dişlıxê xo ana.* Çalışıyor musun? Öylesine hoşça zaman geçiriyorum.

dişlıxarden <is.d.> hoş zaman geçirtme.

diwan <is.e.> divan.

diwanek <is.e.> divancık.

diyar <is.e.> 1) yukarı, yukarı taraf. *Tiyê 'hewş dı se kenê? Bıpaw ezo yena diyar.* Avluda ne yapıyorsunuz? Bekle yukarı geliyorum. EŞ ANL: *cor.* 2) tepe veya sırtın en üst noktası. *Şiyo diyardê dew û oyo qireno.* Köyün üst noktasına çıkıp haykırıyor.

diyar finayış tırmandırmak.

diyar kewtış tırmanmak. *Na daro diyar kewi!* Bu ağaca tırman!

diyaro yukarıda.

po diyar kewtış tırmanmak (ağaca, duvara, yamaca). *Darê ûja dı bi, ez po kewta diyar.* Bir ağaç ordaydı, ona tırmandım.

Diyarbekir <öz.e.> Diyarbakır.

Diyarbakırj <öz.e.d.> Diyarbakırlı.

diyarfinayen <is.d.> tırmandırma.

diyarfinayox <is.e.d.> tırmandıran.

diyarkewten <is.d.> tırmanma.

diyarkewtox <is.e.d.> tırmanan.

diyayış BKZ: *vinayış/diyayış.*

diyayox BKZ: *vinayox/diyayox.*

dizel <is.e.> dizel.

do₁ <is.e.> ayran. *Kes dodê xo rê nêvano tırşo.* Kimse ayranına ekşi demez (kimse hatasını görmez anlamına gelir).

doy pêleki torba ayranı.

do₂ VARY: *dê.* <ilgeç> gelecek zaman belirtir. *A do şıro keye.* O eve gidecek. *Ê do şırê keye?* Onlar eve gidecek mi? *No gırwe do nêbo.* Bu iş olmayacak.

dobalani YER: Mûskan. <is.ç.> patatese benze-yen, közlenerek yenilen yabani bir bitki.

dodok VARY: *dodokuş.* <is.e.> karışık renkli, kafasının üstünde uzun, ince, dik tüyleri bulunan, genellikle köylerin çevresinde dolaşan, kırmızıya çalan otları seven göçmen bir kuş.

Dodokuş BKZ: *dodok.* <is.d.> bir masal ismi (dodokla ilgilidir).

dolab <is.e.> dolap.

dolabek <is.e.> dolapcık.

dolabrês <is.e.> 1) yün, pamuk ipliği bükme işi. *Ezo şına dolabrês, tiya zi yena?* Ben yün örmeye gidiyorum, sen de geliyor musun? 2) çıkırlık elyaf fitillerini incelterek iplik haline getirme ve boş makaralara sarma işi.

dolap <is.e.> çıkırlık.

dolapa YER: Qelacix. BKZ: *dalpa.*

dolbend (İr.) <is.d.> tülbent. *Ekı nêşenê çiyê bıkerê, zey cenıyana dolbend bıanc xo serre (deyim).* Eğer bir şey yapamazsan, kadınlar gibi başına tülbent tak.

dolbendın <s.> tülbentli.

doll VARY: *gole.* <is.d.> göl.

dolle <is.e.> gölet. EŞ ANL: *pındoll.*

dollek <is.e.> gölcük.

dollık <is.d.> şalvar kuyruğu. EŞ ANL: *peyig.*

dolma (Tk.) <is.d.> dolma.

dombelek <is.d.> dabruka.

Dondıl (Ar.) <öz.d.> Döldül. (Peygamber tarafından Hz. Aliye armağan edilen atın adı.)

done YER: Qelacix. <is.e.> kümes. EŞ ANL: *dûnek, pin.*

donir YER: Qerxan. <is.d.> yayık, tuluk. EŞ ANL: *eyaz, meşk.*

doq <is.e.> öne çıkık şey.

dor <is.d.> küp. EŞ ANL: *kup.*

dora altûna altın küpü.

dora toraqi çökelek küpü.

dordori <is.e.> insanı suyun altına çeken derin yer.

dori <is.e.> testi.

dori aw su testisi.

dorkoşe YER: Bab. <is.e.> etraf. EŞ ANL: *çorçorşme.*

dorkoşe YER: 'Hesûd. BKZ: *çorçorşme.*

dorme <is.e.> etraf, çevre. *Dışmeni dormey ma girot.* Düşman etrafımızı çevirdi. EŞ ANL: *çorşme, pıramûd, qarawêr.*

dormegêr <is.e.d.> ablukaya alan. EŞ ANL: *çorşmegêr.*

doymêr <is.e.> 1) dağın ucundaki kıvrım. 2) dönemeç. EŞ ANL: *hokı.*

dorpi (Tk.) <is.e.> törpü.

dorpi ro dayış törpülemek.

doseg YER: Bûdran. BKZ: *doşeg.*

dost (Phlv. dôst) <is.e.> dost. *Dost ver dı, dışmen pey dı qısey keno (atas.).* Dost önde, düşman arkada konuşur.

dost biyayış dost olmak.

dostey <is.d.> dostluk. *Dostey qantarêna, 'hesab mısqalêna (atas.).* Dostluk kantarla, hesap miskal ile.

dosteya dostlukla, dostça.

dostin <is.d.> dostane, dostluk.

dosya <is.d.> dosya.

dosya tepıştış dosya tutmak.

doş <is.e.> dolanma, gelişigüzel gezme.

doş biyayış dolanmak, gelişigüzel gezmek. (Bir merkez etrafında dolanmak.) *Oyo miyabeyndê keyandê zamayan û lajan dı doş beno û geyreno keynandê xo.* Damatlarının, oğlanlarının evleri arasında

dolanıp kızlarını arıyor.

doş kerdış 1) yerini saptamak, keşfetmek, bulmaya çalışmak. *Lajeko, keyneker doş keno kı bısılasno.* Oğlan, kızı tanımak için keşfetmeye çalışıyor. 2) kovalamak. (Kaçanın arkasından koşup yakalamaya çalışmak.) *La Ozan, nê Mikaili finê tiya ra doş kı da!* Yahu Ozan, bu Mikaili burdan kovala yahu!

doşeg VARY: *doseg.* (Tk.) <is.e.> döşek.

doşeme VARY: *doseme.* (Tk.) <is.e.> döşeme.

doşiten/diten <is.d.> sağma.

doşitış/ditış <gçl.f.> sağmak. *Ezo manger doşena.* Ben ineği sağıyorum. *Mı manga dit.* Ben ineği sağdım. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *dit* gövdesi, tüm diğer şekiller için *doş-* kullanılır: *doşeno*; em.k. *bidoşı*] (Phlv. *dōš-*; *dōxt*)

doşi (Phlv. *dōš*) <is.d.> 1) omuz. 2) yamaç. *A doşiya, dar û beri vil daya.* O yamaçta, ağaçlar çiçek açmış. 3) taraf. *Doşida zımı di dar û ber çınıyo.* Kuzey tarafında ağaçlık yok.

doşiyayış <gçs.f.> sağılmak. [*doşiyeno*; em.k. *bidoşyi*]

doşiyayi <or.d.> sağılmış olan. EŞ ANL: *drti.*

doşker <is.e.d.> 1) bulmaya çalışan, keşfeden, yerini saptayan. 2) kovalayan.

dotış BKZ: *doşitış/ditış.*

Doxan₁ <öz.e.> köy adı (Çermik'te).

doxan₂ <is.e.> ayrılan hanı.

doyin <s.> ayrılanı.

dûbare YER: Qelacix. BKZ: *dıbare.*

dûdîr'hêl YER: Helûl. <is.e.> bir oyun çeşidi. EŞ ANL: *sırquç.*

dûkan (Îr.) <is.e.> dükkan.

dûkanca <is.e.> dükkan yeri.

dûkandar (Îr.) <is.e.d.> bakkal, esnaf.

dûman <is.e.> sis. *Serê koya mız dûmano.* Dağ başı kapalı ve sislidir.

dûmhelbi BKZ: *dim'helbi.*

dûn (Phlv. *dūd*) <is.e.> duman. *Dûndê cıxari ra çımı çım nêdiyê.* Sigara dumanından göz gözü görmüyordu.

dûnek <is.e.> kümes. EŞ ANL: *done, pin.*

dûnek biyayış tünemek, tavukların yatması. *Kergi dûnek dı biyê dûnek.* Tavuklar kümeslerinde dünemiş.

dûng <is.e.> yeni ekilmiş bağ (meyve vermez).

dûnin <s.> dumanlı.

dûramdûr <zf.> uzaktan uzağa. *O dûramdûr merdimê mayo.* O uzaktan uzağa akrabamızdır.

dûrbin BKZ: *dûrvin.*

dûrey <is.d.> uzaklık, iraklık.

dûrik YER: Feqi. <is.d.> tarih, tarihçe. *Ded Koyo, to çıçirê bar kerd şiyê Swed? – Qe pers meki, na dûrik derga.* Koyo Amca,

niye İsveç'e göç ettin? – Hiç sorma, mesele uzun.

dûrin <s.> uzaklı.

dûri (Phlv. *dūr*) <s.> uzak, irak.

dûri berdiş uzağa götürmek.

dûri dı mendış uzakta kalmak.

dûri dı vindarnayış uzakta durdurmak.

dûri dı vinderdiş uzakta durmak.

dûri finayış 1) uzaklaştırmak. 2) başından atmak.

– **xo dûri finayış** kendini uzaklaştırmak.

dûri kewtiş uzaklaşmak, iraklaşmak.

dûri mendış uzak kalmak.

dûri nezdı uzak yakın.

dûri ra dûri uzaktan uzağa.

dûri vinderdiş uzak durmak.

dûriya mı benden uzak. *Ey dûriya mı belay xo di.* O benden uzak belasını buldu.

dûrifinayox <is.e.d.> uzaklaştırılan.

dûrikewtox <is.e.d.> uzaklaşan.

dûrvindar <is.e.d.> ileri görüşlü.

dûrvin VARY: *dûrbin.* (Îr.) <is.e.> dürbün.

dûs BKZ: *dûş.*

dûskınayış YER: Qelacix. BKZ: *dıskınayış.*

dûskiyayış BKZ: *dıskiyayış.*

dûş₁ <is.e.> 1) karşı, istikamet, hiza, yön. 2) denk gelme, rastlama.

dûş amyayış 1) rastlaşmak. 2) denk gelmek, karşısına çıkmak. *Nêzana no koti ra dûşê mı ameyo.* Bu nereden karşıma çıkmış, bilemiyorum.

dûş biyayış rastlamak.

dûş₂ <is.e.> duş.

dûşınayış BKZ: *dıskınayış.*

dûşiyayış BKZ: *dıskiyayış.*

dûşne <is.e.> istikamet, hiza, yön, karşı. EŞ ANL: *istikamet.*

dûwe <is.e.> kurum.

dûweyin <s.> kurumlu.

dûz <s.> düz.

dûz biyayış düzelmek.

dûz kerdış düzeltmek.

dûz û ware düpedüz. *Embazi şî, ez dûz û ware dı menda.* Arkadaşlar gitti, ben düpedüz ortada kaldım.

dûzadûz <zf.> düpedüz.

dûzan <is.d.> düzen, sistem.

dûzanbaz <s.> kurnaz. *O zeno ze lûwa dûzanbaz.* O kurnaz tilki gibidir.

dûzanbazey <is.d.> kurnazlık.

dûzaney <is.d.> düzenlilik.

dûzanın <s.> düzenli.

dûzbiyaye/i <or.e./d.> düzelmiş olan.

dûzdaban <s.> düztaban. (ayakların altı düz olan.)

dûze <s.> düz olan (yer için).

dûzey <is.d.> düzlük.

dûzkerde/i <or.e./d.> düzleştirilmiş olan.

E - e

- e** <ünl.> evet.
- e da** tamam anlaşıldı. *E da, mı to rê va, "ez do bêra."* Tamam anlaşıldı, sana geleceğimi söyledim.
- e wellay** evet, tamda öyle. *E wellay, to mı rê va.* Tamda öyle, sen bana söyledin.
- e ya** tabiki, elbette. *E ya, to mı rê nêvatayı, mı viri nêameyê.* Tabiki bana söylemeseydin, ben hatırlayamazdım.
- e to rê** [---] <ünl.> eh işte!, bak işte! *E to rê, oyo zi yeno tiya.* Eh işte, o da buraya geliyor.
- eba** <is.d.> ebe.
- 'eba** <is.d.> aba. (Yünden, dövülerek yapılan kalın ve kaba kumaş ve bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük.) *Qedrê 'eba, varan dı zanayeno (atas.).* Abanın kıymeti, yağmurda bilinir.
- 'ebadar** <is.e.d.> abacı.
- 'ebadarey** <is.d.> abacılık.
- 'Ebasi** <öz.e.d.> Abbasi. (Abbas Bin Abdülmuttalib soyundan gelen, 750-1258 tarihleri arasında hüküm süren sülale.)
- 'ebayin** <s.> abalı.
- ebayin** <is.d.> ebelik.
- 'ecayıb** (Ar.) <s.> acayip.
- 'Ecem₁** <öz.e.d.> Acem.
- 'ecem₂** <is.d.> 1) sazlık, kamışlık. 2) kamış. EŞ ANL: *qamış.*
- 'Ecmki** <öz.d.> Acemce.
- 'ecêb** <is.d.> tuhaf. *Çı 'ecêb, o toya nêame?* Ne tuhaf, o niye seninle gelmedi? EŞ ANL: *'eyret, awayın.*
- 'ecêba giran** çok tuhaf. *'Ecêba giran, tı hewna kar nêşiyê?* Çok tuhaf, sen henüz işe gitmemişmiydin?
- 'ecêbo** sahi mi.
- ecıbnayış** YER: Qerxan. <gçl.f.> beğenmek. *To no çına ecıbna?* Bu elbiseyi beğendin mi? [*ecıbno; em.k. biəcıbnı*]
- 'eciz** (Ar.) <is.e.> aciz.
- 'eciz biyayış** aciz olmak.
- 'eciz kerdış** aciz etmek.
- ecnebi** <is.e.d.> ecnebi.
- 'ecür** BKZ: *'encür.*
- 'ecûze** YER: Ş. Cori. <is.d.> cadı.
- 'eçi kerdış** dövmek (çocuk dilinde).
- 'Edalet₁** <öz.d.> kadın adı.
- 'edalet₂** (Ar.) <is.e.> adalet.
- 'edaletin** <s.> adaletli.
- 'edeb** (Ar.) <is.e.> edep, utanma.
- 'edet** (Ar.) <is.e.> gelenek, âdet. *Şari rê 'edeto, ma rê tometo (deyim)?* Ele gelenek bize yasak mı? EŞ ANL: *osıl.*
- ırf û 'edet** örf ve âdet.
- 'edil** YER: Feqi. <s.> mükemmel.
- 'edılınayış** YER: Feqi. <gçl.f.> mükemmel yapmak, güzel yapmak. *Mêrdeki banê xo 'edılınayo.* Adam evini mükemmel yapmış. [*'edılıneno; em.k. bı'edılını*]
- 'edilyayış** YER: Feqi. <gçs.f.> mükemmel olmak, güzel olmak.
- 'edızınaye/i** <or.e./d.> yorulmuş olan.
- 'edızınayış** <gçl.f.> yormak. [*'edızıneno; em.k. bı'edızını*] EŞ ANL: *betılınayış, qefelnayış.*
- 'edızınayox** <is.e.d.> yoran.
- 'edızıyaye/i** <or.e./d.> yorgun.
- 'edızıyayış** <gçs.f.> yorulmak. [*'edızıyeno; em.k. bı'edızıyi*] EŞ ANL: *betıllıyayış, qefel-yayış.*
- 'edliye** (Ar.) <is.e.> adliye.
- 'edliyedar** <is.e.d.> adliyeci.
- edo** BKZ: *ez.*
- 'edzi** <is.d.> yorgunluk.
- 'edzi girotiş** yorgunluk gidermek.
- 'edziya xo girotiş** yorgunluğunu gidermek. *Bê roşı, 'edziya xo bigı!* Gel otur, yorgunluğunu gider!
- 'ef** (Ar.) <is.e.> af, bağışlama.
- 'ef biyayış** affedilmek, bağışlanmak.
- 'ef kerdış** affetmek, bağışlamak.
- 'ef vetiş** af çıkarmak.
- 'efi ver kewtiş** affdan yararlanmak.
- 'efare** <is.e.> badas. (Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan toprak, çöp ve samanla karışık tahl taneleri, harman döküntüsü.)
- efendi** <s.> efendi.
- efendin** <is.d.> efendilik.
- 'eferim** BKZ: *afırım.*
- 'efker** <is.e.d.> af eden.
- 'efkerde/i** <or.e./d.> affedilmiş.
- 'efkerden** <is.d.> affetme.
- 'efkerden dayış** affettirmek.
- efsane** (İr.) <is.e.> efsane, manzum masal.
- efsane biyayış** efsaneleşmek.
- efsane kerdış** efsaneleştirmek.
- efsaneyin** <s.> efsaneli.
- eger** <is.e.> pürüz, özür, defo, kusur. *No dolab dı eger esto, coyra mı hercan herina.* Bu dolapta pürüz var, ondan dolayı ucuza satın aldım. EŞ ANL: *qısûr.*
- egerin** <s.> pürüzlü, özürlü, defolu. EŞ ANL: *qısûrin.*
- egsig** VARY: *eksûg; eskotek.* <s.> gücsüz, zavallı (kadın için). *Na cenıyek egşıga, şımayê cı ra çiçi wazenê?* Bu kadın kimsesizdir, ondan ne istiyorsunuz?
- egsigey** <is.d.> zavallılık.

ehl (Ar.) <is.e.> ehli.

ehlh Ellay Allah'ın ehli.

ehlibeyt <s.> ehlibeyt. (Hz. Muhammed'in kızı, damadı ve torunlarından oluşan ailesine verilen ad.)

ehlicinet <s.> ehlicennet.

ehliheq <s.> ehlihak.

ehliislam <s.> ehliislam.

ehlikêf (Ar.) <s.> ehlikeyf, rahatına düşkün, keyif sahibi.

ehlisinet <is.e.d.> ehlişünnet. (Müslümanlıkta Hz. Muhammed'in koyduğu kuralları olduğu gibi uygulayan, onun izinden giden kimse.)

eja YER: Sinag. BKZ: *ûja*.

ejdad <is.e.> ejdat.

-ek <son takı.> -cık. (İsimden küçültme ve okşama isimleri türeten ek.) *Xo rê banek virazê!* Kendinize evcik yapın!

eki VARY: *eyk, eyki, ki*. <bağ.> eğer, şayet. *Ekı mı to rê nêvatê, tı do bışiyayê*. Eğer sana söylemeseydim, gidecektin. *Şıma kı nêvatê, mı nêkerdê*. Siz demeseydiniz, ben yapmazdım.

'eks <s.> inat. EŞ ANL: *asiye*.

ekseri (Ar.) <s.> ekseri, genel, çoğu, çoğu kez.

ekseriyet <is.e.> ekseriyet, genellik, çoğunluk, çokluk.

ekseriyeta genellekle, çoğunlukla, çoklukla.

'eksey <is.d.> inatçılık.

'eksey kerdış inatçılık yapmak.

eksûg YER: 'Hesûd. BKZ: *egsig*.

'elaf <is.e.> tahlil tüccarı.

'elafey <is.d.> tahlil satıcılığı.

'Elawi YER: Qelacix. BKZ: *'Elewî*.

'elb <is.d.> tahtadan yapılmış kova.

elbih YER: Mûskan. <is.e.> sınır. *Ez biya hêrs, elbihê serredê mı werışt*. Kızınca sinirimden tepem attı.

'elbık <is.d.> bir çeşit kadın başlığı.

elci (Tk.) <is.e.> işçi sımarsı. (Mevsimlik tarım işçisi toplayıp işçi ile işveren arasında aracılık yapan kimse.) *Ekı ma peme kendê, elci, ma sera vinderdê*. Biz pamuğu kazdığımızda, işçi başı, başımıza dikilirdi.

elçi (Tk.) <is.e.> elçi.

eleg <is.d.> elek.

eleg ro dayış elekten geçirmek.

eleg ro deyayış elekten geçirilmek.

'elemat <is.d.> gazap, belirti, işaret, iz, nişan.

'elemata Ellay Allah'ın gazabı. *Êlematê Ellay bolli*. Allah'ın gazabı çoktur.

'eletilik (Fr.) <is.e.> elektirik.

'Elewî VARY: *'elawî*. <öz.e.d.> Alevî.

'Elewiyin <öz.d.> Alevilik.

elfatiha <zf.> elfatiha.

elfetûn YER: Gewrek. <s.> yaman, zeki. *No lajek boll elfetûno, 'heme çi zano*. Bu

oğlan çok zekidir, her isi bilir. EŞ ANL: *bitırım*.

elhemdüllillah (Ar.) <ünl.> elhamdüllillah.

elifba BKZ: *elifbê*.

elifbê (Fr.) VARY: *elifba*. <is.d.> alfabe. ÇOĞ: *elifbey*.

'Eli <öz.e.> Ali.

elk <is.e.> naz. (İstedigini kabul ettirecek kadar hatırı sayılmak.)

elk cı vêrdış birine nazı geçmek. *Elkê mı cı vêrdê, mı day pıro, zwmbi mı pıro nêdayê*. Nazım geçiyordu diye dövdüm, yoksa dövmeydim

Elkan₁ <is.e.> Çermik'te bir köy adı.

elkan₂ <is.e.> nazlı yer.

Ella (Ar.) <öz.e.> Allah. EŞ ANL: *Homa*. *Ella koy zano, vewr dano (atas.)*. Allah dağına göre kar verir. *Ella bo kı mı nêkerd*. Allah'a yemin ederim ki ben yapmadım. *Ella kê tı bîdê hewla xo!* Allah, iyiliğini versin! *O tı nêbiyê teratûre dı biyê? Ella kê tı bîdê hewla xo, çı ez çı teratûre!* Sinemada ki sen değil miydin? Allah iyiliğini versin, ben nerde, sinema nerde! *Ella to sîtar kero!* (*dûa*) Allah seni korusun! *Ella û te'ala!* Allahutaala!

Ella biyayış tanrılaşmak.

Ellay dayış doğmak. *Tı key Ellay dayê? Sen ne zaman doğdun? Tı dew dı Ellay nêdayê?* Köyde doğmadın mı?

Ellay kerdış 1) Allah'ına, Allah aşkına. *Ellay kenê, ê çi xo bîdî mı!* Allah'ına, o eşyanı bana ver! *Ellay kenê, tı bêrê zerre!* Allah aşkına, içeri gelesin! 2) Allah'tan, iyi ki. *Ella kerd, ez ûja dı nêbiya, ez ûja dı biyayê mı qebûl nêkerdê*. İyi ki orda değildim, orda olsaydım kabul etmezdim. *Ella nêkero, ez zey to ba*. Senin gibi olmak istemem.

Ellay sinayış Allah'ı sevmek. *Ellay sinenê ê karê xırabî mekî!* Allah'ını seversen o kötü işi yapma!

ya Ella yallah! *Ya sebûr ya Ella!* Ya sabır ya Allah!

ellawekir <ünl.> Allah'a yemin! *Ellawekir, ez ûja dı nêbiya*. Allah'a yemin ben orda değildim.

ellaxeyr <ünl.> Allah aşkına. *Ellaxeyr, ma 'hend ray to pawıt, tı çı nêameyê?* Allah aşkına, o kadar yolunu bekledik, niye gelmedin?

ellaydayen <is.d.> doğum, doğuş.

ellaydayen ra doğuştan.

ellazano <ünl.> galiba, sanırım. *Ellazano, ez sılasnaya*. Galiba beni tanıdı. EŞ ANL: *teqez*.

elmas (Ar.) <is.e.> elmas.

elmasın <s.> elması.

elo YER: Ş. Cori. <is.e.> beştaş oyunu. EŞ ANL:

panj’siyek.

‘elo (Fr.) <ünl.> alo!

elyet (Ar.) <is.e.> ehliyet.

‘em VARY: ‘emi; ‘eme. <is.d.> hala (babanın kız kardeşi), bibi. EŞ ANL: omık.

‘emê! <vok.> ‘Emê, tiya se kena? Hala, sen ne yapıyorsun? VARY: ‘emi.

‘embar (İr.) <is.e.> ambar.

embarik VARY: ‘embarik. <zf.> kutlu, mübarek.

embarik biyayış kutlanmak, tebrik edilmek. *Roşanê şima embarik bo.* Bayramınız kutlu olsun.

embarik kerdış kutlamak, tebrik etmek. *Roşanê kokima embarik kerê!* Yaşlıların bayramını kutlayın!

embarikkerden <is.d.> kutlama, tebrik.

embaz BKZ: ambaz.

emberyan YER: Qelacix. BKZ: embiryane.

embiryane VARY: emberyane, imbiryan; emiryane. <is.e.d.> komşu. *Embiryan mixanetê welda embiryanyo (atas).* Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

embiryane VARY: imbiryaney. <is.d.> komşuluk.

‘eme YER: Qelacix. BKZ: ‘em.

emeg <is.e.> emek. EŞ ANL: renç.

emegdar <is.e.d.> emekçi. EŞ ANL: rençber.

‘emel₁ <is.e.> inanç.

‘emel biyayış inanılmak, inancı olmak. *Ekî ‘emelê cî bibiyayê, ey do ûna nêkerdê.* İnancı olsaydı, böyle yapmazdı.

‘emel cî dayış inandırmak.

‘emel cî deyayış inandırılmak.

‘emel kerdış inanmak. *Ezo ‘emel to nê-kena.* Ben sana inanmıyorum.

‘emel₂ <is.e.> ishal, amel.

‘emel piro gunayış ishal olmak, amel olmak.

‘emeldar <is.e.d.> inandırıcı.

‘emele (Ar.) <is.e.> işçi. ‘Emeleyê biya, wa nê kari biqedino! Bir işçi getir, bu işi bitirsin! EŞ ANL: karker.

‘emeley <is.d.> 1) güven, güvence. 2) itibar.

‘emeley biyayış güvenilmek.

‘emeley kerdış güvenmek.

‘emeleyin <is.d.> işçilik.

‘emelker <is.e.d.> inanan.

‘emi BKZ: ‘em.

emir (Ar.) <is.e.> emir. EŞ ANL: ferman.

emir kerdış emir etmek.

emrê Ellay Allah’ın emiri.

‘emir (Ar.) <is.e.> ömür.

‘emir kerdış yaşamak. *Hz. İbrayimi xeylê ‘emir kerd.* Hz. İbrahim epeyce yaşadı.

‘emir û ‘heyat ömür boyu. *No karê to ‘emir û ‘heyat dî nêqediyeno.* Bu işin ömür boyu bitmez.

emirber <is.e.> emir eri, emirber.

emirberrey <is.d.> emirberlik.

emirdar <is.e.d.> emreden.

‘emirderg <s.> uzun ömürlü.

emirgêr <is.e.d.> emir alan.

‘emirin <s.> ömürlü.

emirker <is.e.d.> emir eden.

‘emirkilm <s.> kısa ömürlü. EŞ ANL: ‘emirkûr.

‘emirkûr YER: Bab. <s.> kısa ömürlü. EŞ ANL: ‘emirkilm.

emirname <is.e.> emirname, yazılı buyruk.

‘emirnayış YER: Feqî. <gçl.f.> budamak. *No rez weş ‘emirnayo, do wex mexel bido.* Bu bağı iyi budanmışlar, iyi ürün verecek. EŞ ANL: pûr kerdış.

‘emiryayış YER: Feqî. <gçs.f.> budanmak.

emiryane BKZ: embiryane.

‘emkeyna <is.d.> hala kızı. EŞ ANL: keynay ‘emi.

emserr VARY: esmerr. <zf.> bu sene.

emserr vera bu yıldan itibaren.

emserrên VARY: esmerrên. <s.> bu senelik, bu yılki.

emşo VARY: eşmo. <zf.> bu gece.

emşo vera bu gecedan itibaren.

emşoyên <s.> bu geceki.

‘emza <is.e.> hala oğlu.

ena BKZ: na.

enbaz BKZ: ambaz.

enber YER: Qerxan. <is.d.> ardış.

enc <is.e.> dikiş. (Yaraya, ya da yırtık yere atılan dikiş.)

enc cî eştış dikiş atmak. *Serrey to şıkiyayo, şo wa tixtor encê çekero cî!* Kafan kırılmış, git doktor bir dikiş atsin!

enci kerdış dikiş yapmak. *Do hewna giryaney çaketi enci kerê.* Daha ceketin yakasına dikiş yapılacaktır.

enciknayış YER: ‘Hesûd. <gçl.f.> döverek ezemek. [encikneno; em.k. biencikn]

encilewr BKZ: encilor.

encilêr YER: Sinag. BKZ: encilor.

encilor VARY: incilor, encilêr, encilewr, incilewr. <is.d.> incir ağacı.

encinayış YER: ‘Hesûd. <gçl.f.> doğramak. [encineno; em.k. biencinî]

encil VARY: incile; incil. <is.d.> incir.

encilê siyay kara incir.

‘encûr VARY: ‘ecûr. <is.e.> acur.

‘endirko YER: Gewrek. VARY: heldilko; hendilko. <is.e.> Bir metre uzunluğunda, geniş yapraklı, tohumu pembe renkli çiçek açan, bir parmak kalınlığında, dere kenarlarında erken yetişen güzel kokulu, yenen bir ot çeşidi. ‘Endirko, ‘endirko, hadê ma şımı vera ko, koya ser ra bigeyrim, ma tıroya biteqımı (çoçuk türküsü). Endirko, endirko, gelin dağa gidelim, dağların

üstünden gezelim, kaba adamları çatlatalım.

endişe (İr.) <is.e.> endişe. EŞ ANL: *xulxuli*.

endişeyin <s.> endişeli. EŞ ANL: *xulxuliyin*.

endüstri <is.e.> endüstri.

enerji <is.e.> enerji.

enerjik <s.> enerjik.

enewe hemen şimdi. BKZ: *newe*.

enê BKZ: *nê*. <zm.>

engaz <is.d.> alet, saban.

engele YER: Qelacix. <is.e.> kol. *Eşmo engeley mı tewayê*. Bu gece kolum ağırıyordu. EŞ ANL: *qol₁*.

engemîn YER: 'Hesûd. BKZ: *hingimên*.

engırmayış YER: Qerxan. <gçl.f.> avutmak. *Tayn xıngılıkı bîdê na keyneker û ay biengırmê!* Bu kıza oyuncak verip avutun! [*engırmeno*; em.k. *biengırmı*] EŞ ANL: *amoş kerdış, azme kerdış*.

engırıyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> kızmak, somurtmak. [*engırıyeno*; em.k. *biengırıyı*] EŞ ANL: *'hêrs biyayış*.

engişt BKZ: *gışt*.

engiştane BKZ: *gıştane*.

engûr (Phlv. angûr) VARY: *ingûr*; *ingûre*. <is.d.> üzüm. *Engûr weynena engûr ra bena biyayı (atas)*. Üzüm üzüme, baka baka kararır.

engûra ışkija kuru üzüm üzümü.

engûra şiri şıralık üzüm, pekmez yapılan üzüm.

engûra siya kara üzüm, şeraplık üzüm.

engûra sūr kırmızı üzüm.

engûrmarrek <is.d.> 1) frenk üzümü. 2) it üzümü.

enika şu an. BKZ: *nika*.

eno BKZ: *no*. <zm.>

'entike (İt.) <s.> antika.

enûg <is.e.> 1) kuzuluk kapısı, kuzuluk. (Büyük bir kapının içinde bulunan küçük kapı.) 2) patika, keçiyolu.

er <ünl.> hayret! *Er, tı hewna nêşiyê keye?* Hayret, sen daha eve gitmedin mi? EŞ ANL: *mat*.

'era <zf.> yere boyunca. (etimol. *'erd ra*)

'era deyayış yere sürülmek. *Çına aviştô, oyo deyeno 'era*. Serdikleri elbise, yere sürülüyor.

'era geyrayış yerde dolaşmak. *Ezo nêşena werza pay, ezo 'era geyrena*. Ayağa kalkamıyorum, yerde dolaşıyorum.

'era kerdış yere sermek. *Mı nûncikê dê piro û kerd 'era*. Bir yumruk vurup yere serdim.

'era sawıtış yere sürmek.

'era sawıyayış yere sürülmek.

erbab BKZ: *herbab*.

'erbana <is.d.> tef.

'erbe <is.e.> değer (insan için).

'erbe ra kewtış değerden düşmek.

'erbe war ardış değerden düşürmek. *To xo destiya 'erbey xo ard war*. Sen ellerinle değerini düşürdün.

'erbet (Ar.) <zf.> ibret, ders. (Yanlış, kötü davranışlardan sakınmayı sağlayan olgu veya bu gibi olgulardan alınması gereken sonuç ders.)

'erbet biyayış ibret olmak, ders olmak. *Piseya kı mı kerda, wa mı rê 'erbet bo kı ez fına nêkera*. Yaptığım pislik bana ders olsun ki, bir daha yapmayayım.

erc <is.e.> değer. EŞ ANL: *'erbe*.

erc cı dayış değerlendirmek, değer vermek (birine).

erc dayış değer vermek.

erc finayış değer düşürmek.

erc girotış değerlendirilmek.

ercan VARY: *hercan*. <s.> ucuz.

ercan biyayış ucuzlamak.

ercan kerdış ucuzlatmak. *Dûkandari zerezewat kerdo ercan*. Bakkal sebze yi ucuzlatmış.

ercaney <is.d.> ucuzluk.

ercanker <is.e.d.> ucuzlatan.

ercinayen <is.d.> değerlendirme.

ercinayış <gçl.f.> değerlendirmek. *Şar malê xo ercıneno*. El malını değerlendiriyor. [*ercıneno*; em.k. *biercını*]

ercıyaye/i <or.e./d.> değerli. *İbo ambazêndo ercıyaye*. İbo değerli bir arkadaştır.

nêercıyaye/i değersiz.

ercıyayen <is.d.> değerlendirme.

ercıyayış <gçs.f.> değerinde olmak. *Nê perrana ercıyeno, to na bostan herınayo?* Bu paralara değer mi, bu bahçeyi almışsın? [*ercıyaye*; em.k. *biercıyı*]

erczanaye/i <or.e./d.> değerbilir.

ercnêzanaye/i değerbilmez.

'erd <is.e.> 1) tarla. EŞ ANL: *hewlı*. 2) yer.

'erd erziyayış 1) yere yıkılmak. 2) yere atılmak.

'erd eştış 1) yere yıkmak. 2) yere atmak.

'erd finayış 1) yere düşürmek. 2) yere vurmak, yere çakmak.

'erd kewtış yere düşmek. (Bir yere yapışık olan bir nesnenin yerinden kopup yere düşme işi.)

'erd ra vijyayış yerden çıkmak.

'erd ro VARY: *'ero*. yere.

'erd ro ardış yere çarpmak. *Mı dorı ard 'erd ro, hıma nêşikiya*. Testiyi yere çarptım, ama kırılmadı.

'erd ro dayış yere vurmak.

'erd û azmin 1) yer ve gök. *Wexto kı hewrı gurrenê, 'erd û azmin lerzeno*. Gök gürlediği zaman, yer ve gök titrer. 2) kainat, evren. EŞ ANL: *kaynat*.

'**erda** yere, yeri. *Dezay mı xeylê wext Awrîpa dî mend bî, ame welat, tewr veri lew na 'erda*. Amucam oğlu epey zaman Avrupa da kalmıştı, vatana gelince önce yeri öptü.

'**erdo awi** sulak tarla.

'**erdo beje** susuz tarla.

'**erdo mendîş** yerde kalmak, yatalak olmak. *O poxda nêweşî ra 'erdo mendo*. O hastalıktan dolayı yerde kalmış.

'**erdo bûre** ekilmemiş tarla.
ri 'erdi yeryüzü.

erdiş VARY: *ardîş*; *erdis*. <is.d.> sakal.

erdiştaşte <s.> tıraşlı (sakal).

erdişin <s.> sakallı.

erdişsipe <s.> aksakal.

'**erdkewte/i** <or.e./d.> yere düşen.

'**erdlerz** <is.e.> deprem.

'**erdomende/i** <or.e./d.> yerde kalan.

'**Ereb**₁ <öz.e.d.> Arap.

'**Ereb**₂ <öz.e.> erkek adı.

'**ereba** <is.d.> araba.

'**erebibazar** <zf.> götürü, olduğu gibi, toptan, kabala. *Ez to rê erebibazar jew fiyet bîda?* Sana toptan bir fiyat vereyim mi? EŞ ANL: *têpize dî*.

'**Erebistan** <öz.e.> Arabistan.

'**Erebistanij** <öz.e.d.> Arap.

'**Erebki** <öz.d.> Arapça.

'**Erefat** (Ar.) <öz.e.> Arafat. (Mekke'nin doğusunda, hacıların, kurban bayramının arife günü toplandıkları tepe.)

eresne YER: Mûskan. BKZ: *arsne*.

erey BKZ: *berey*.

erik <ünl.> vay canına. (Şaşma, öfke duygusu anlatır.) *Erik, ney karê xo nêqedinayo û şîyo keye*. Vay canına, bu işini bitirmeden eve gitmiş.

erinayîş YER: Mexmûr. BKZ: *herinayîş*.

ero cî geyrayîş YER: Ş. Corî. bir şeyi aramak.

ero cî gunayîş YER: Ş. Corî. bir şeyin içine düşmek.

'**ero** <zf.> yere doğru. (etimol. '*erd ro*)

'**ero dayîş** 1) yere vurmak (kötü bir duruma sokmak). 2) yere yıkmak. *Heri bar da 'ero*. Eşek yükü yıktı. 3) yenmek (güreşte, kavgada).

'**ero gunayîş** 1) yere vurulmak (kötü bir duruma sokmak). 2) yere yıkılmak. *Bar guna 'ero*. Yük yere yıkıldı. 3) yenilmek (güreşte, kavgada).

'**ero repisnayîş** yere çakmak, yere çarpmak.

'**ero repiswayîş** yere çakılmak, yere çarpılmak. *'Teyare repisiya 'ero*. Uçak yere çakıldı.

'**Ers** (Ar.) <öz.e.> Arş. (İslam dini inanişına göre göğün en yüksek katı.)

erzaq (Ar.) <is.e.> erzak.

erziyaye/i <or.e./d.> atılan.

erziyayen <is.d.> 1) fırlama, atılma. 2) sıçrama. 3) çarpıntı (kalp için). 4) ürkme.

erziyayîş <gçs.f.> 1) fırlamak, atılmak. *O erziya mı ser*. O üzerime fırladı. 2) sıçramak. *'Ereba linci miyan ra şî, linci erziyê mi*. Araba çamurun içinden geçti, bana çamur sıçradı. 3) bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak. 4) çarpmak (kalp için). 5) ürkme. *O çiyê ra tersa û finêdi erziya*. O bir şeyden korkup aniden ürktü. [*erziyeno*; em.k. *bierzzi*]

cî erziyayîş 1) üstüne atılmak. *Kutik nişkê dî erziya cî*. Köpek aniden üzerine atıldı. 2) -ye silah atılmak. *O kamo tîfingiyê erziyenê cî?* Kendisine silah atılan kim? 3) bir şeye tutunmak için atlamak. *Darê ûja dî bi, erziya cî û xo pa tepîşt*. Bir ağaç ordaydı, atlayıp ağaca tutundu.

pê erziyayîş 1) atışmak, kavgaya tutuşmak. *Îna qisey verday pêyo û finêdi erziyay pê*. Onlar birbirini azarlayıp aniden atıştılar. 2) birbirine tutunmak.

'**esas** <zf.> esasen.

esasname <is.e.> tüzük.

eseme <is.e.> varlık izi. *Esemey cî qe cayê dî nêmendî*. Hiç bir yerde onun varlık izi kalmadı.

eser (Ar.) <is.e.> eser. EŞ ANL: *ked*.

eshabe <is.e.> ashabe.

esker (Phlv. laşkar 'ordu') <is.e.> asker. EŞ ANL: *lejker*.

eskerey <is.d.> askerlik.

eskotek BKZ: *egsig*.

'**esl** <is.e.> asil.

esmer (Ar.) <s.> buğday tenli, esmer.

esmerr YER: 'Hesûd. BKZ: *emserr*.

esnaf (Ar.) <is.e.d.> esnaf.

esnafey <is.d.> esnaflık.

espar VARY: *ispar*. <is.e.> asker. (Pahl. aswâr 'süvari')

espîj YER: Sinag. BKZ: *ispîj*.

espîz BKZ: *ispîj*.

esrar (Ar.) <is.e.> esrar.

esrarkeş <s.> esrarkeş.

est / est biyayîş <gçl.f.> var olmak. *Dî bîray mı estê*. İki kardeşim vardır. *Ekî dinya dî şeytaney çinê bo, vergan û meyana piya çerenê (atas.)*. Dünyada şeytanlık olmasa, koyunla kurt bir arada otlar. [*esto* (olums. *çniyo*); istm.k. ve gçm.z. *biyayîş* gibi biçim verir (olums. *çinê + biyayîş*)]

estanîk BKZ: *istanîk*.

estare BKZ: *istare*.

estaxfûrûlah <ünl.> estağfurullah.

e'ste BKZ: *aste*.

esteri YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *istre*.

estewrın BKZ: *istewrın*.

estiş BKZ: *est/estbiyayış*.

estor (Phlv. stōr) VARY: *istor*. <is.d.> at.

estora al alnı beyaz at.

estora kihêl at cinsi, iyi kan, asıl, koşu atı, küheylan.

estora kumêt dorunun açığı, kızıla çalan at.

estora qır kır at.

estora yaxız yağız doru.

estrax BKZ: *istrax*.

estûn VARY: *hestûn; istûn; estûne*. <is.d.> direk, sütun.

estûne YER: Qelacix. BKZ: *estûn*.

estûnek <is.d.> sütuncuk.

estûneka zıncı burun kemiği.

eşar YER: Qerxan. <is.e.> küplerin, tulukların içini kaynatılmış pekmez vb. macun ile sıvama.

eşbabi YER: Qerxan. VARY: *eşbabıye*. <is.d.> kurutulmuş kayısı.

eşed <is.d.> kelimeî şehadet.

eşed ra ardış kelimeîşaadet getirmek.

'eşir (Ar.) <is.d.> aşiret.

'eşiretin <is.d.> aşiretçilik.

'eşirki <zf.> aşiretçe.

eşkera <zf.> açık, açıktan, açıktan, aleni.

eşkera biyayış açıklanmak.

eşkera kerdış açıklamak. *Ey sîrrê ma kerd eşkera*. O sırtımızı açıkladı.

xo eşkera kerdış kendini açığa vurmak.

eşkerabıyaye/i <or.e./d.> açıklanan.

eşkeraker <is.e.d.> açıklayan.

eşkerakerden <is.d.> açıklama, alenileştirme.

eşkerayın <is.d.> açıklık, alenilik.

eşkiş VARY: *eskız, eşkiş; işkiş*. <is.d.> kuru üzüm.

eşkiş YER: Qelacix. BKZ: *eşkiş*.

eşmo YER: Qelacix. BKZ: *eşmo*.

eşnawıtış BKZ: *aşnawıtış*.

eşq <is.e.> aşk.

eşqa aşkla, coşkuyla. *Ezo karê xo eşka kena*. Ben işimi coşkuyla yapıyorum.

eşten <is.d.> 1) fırlama, fırlatma, fırlayış. 2) sıçrama, sıçrayış.

eştış VARY: *estiş*. <gçl.f.> 1) fırlatmak, atmak. 2) sıçratmak. *Ey 'erebera linci eşt*. O arabayla çamur sıçrattı. [*erzeno*; em.k. *berzi, meerzi*] EŞ ANL: *çekerdiş*.

a cı eştış atıştırmak (yemekte). *Hatbıla nan eştê a cı û werdê*. Durmadan yemek atıştırtıp yiyordu.

cı eştış 1) birine tokat atmak. *Mı sileyê eşt cı*. Birisine bir tokat attım. 2) birine bir şey atmak, fırlatmak. *Mı 'si eşt cı*. Birisine taş fırlattım. 3) birine silah sıkmak. *Tıfinga kı eşt cı, şanê cı*. Attığı silah, hedefi vurdu.

– **xo cı eştış** 1) sığınmak. 2) bir şeye tutunmak için kendini atmak.

pê eştış 1) birbirine atmak, atışmak. 2) birbirine silah sıkmak. *Êyê tıfingi erzenê pê*. Onlar birbirine silah sıkıyorlar.

xo eştış atlamak.

eştox <is.e.d.> 1) fırlatan. 2) sıçratan.

'eta YER: Piran. <is.d.> yenge. EŞ ANL: *niyaj(ık)*.

'etar <is.e.> çerçi. *'Etar ameyo dew, oyo çekçol roşeno û herineno*. Çerçi köye gelmiş, ıvır zıvır alıp satıyor.

'etarey <is.d.> çerçilik.

ete! YER: Ş. Cori. <is.e.(vok.)> baba!

etiya VARY: *ûtiya; witiya; awtiya; atiya*. <zf.> şurası, burası.

etiya ro buradan. BKZ: *tiya, ayta*.

etiya şuracık.

etiyaey <zf.> şuralar, buralar. *Şıma etiyaey kerdê xırabey*. Buraları harabeye çevirmişsiniz.

etiyaeyên <s.> burdaki.

etiyaeyni burdakiler.

etiyaeyij <is.e.d.> buralı.

'evdal <is.e.> abdal. (Üstüne başına ve temizliğe dikat etmeyen, dilenci.) EŞ ANL: *bûdele*.

evleg VARY: *avlege*. <is.d.> evlek. (Tarlanın, tohum ekmek için saban iziyle bölünen bölümlerinden her biri.)

evlegi biyayış evleklelemek.

evlegi kerdış evleklelemek.

evlegibıyaye <or.e.> evleklelenmiş.

evring BKZ: *hevring*.

ew <bağ.> de, ve. *Yaxer û fırtıniya benê sist ew nê danê pıro şınê*. Yağmur ve fırtına hafifleyince, bunlar çekip gider.

'eware (İr.) <s.> aylak, boş, işsiz güçsüz.

'eware biyayış 1) boşuna gelmek. *Tı 'ewarey tiyay biyê, tiya dı kar çınıyo*. Buraya boşuna geldin, burda iş yok. 2) işsiz güçsüz dolaşmak. *Tiyayey ra 'eware bı*. İşsiz güçsüz buralarda dolaşıyordu.

'eware kerdış vaktini öldürmek, yormuş olmak, bir kimseyi işinden alıkoymak. *To çı ez 'ewarey tiyay kerda?* Beni neden işimden alıkoyp buraya getirdin?

'eware mendış başı boş kalmak. *Tiyê mı kar nêbenê, ez tiya dı 'eware menda*. Beni işe götürmüyorsun, burda başı boş kaldım.

'ewareker <is.e.d.> boş yere yoran.

'ewaremendox <is.e.d.> başı boş kalan.

ewdaz BKZ: *awdaz*.

'ewêzi <is.d.> beklentilerine karşılık verme işi, ilgisiz bırakma.

'ewêzi kerdış beklentilerine karşılık vermek, ilgisiz bırakmamak. *Lajê mı çımê warda şımayo tım keydê pêrdê cıdo, eki ez*

mirena, 'ewêziya cı tı bıki! Oğlum bacınızın gözü daima babasının evindedir, eğer ölürsem, beklentilerine karşılık ver!

ewına (zf.) 1) böyle. 2) bu tarafa.

ewına ra bu tarafa doğru. *Tayn bê ewına ra!* Biraz bu tarafa doğru gel! BKZ: *wına*.

ewja YER: Gewrek. BKZ: *ûja*.

ewlad (Ar.) <is.e.d.> evlat.

ewladey <is.d.> evlatlık.

ewliya (Ar.) <is.e.> evliya.

ewnayış YER: 'Hesûd. BKZ: *weynayış*.

ewnayin <s.> böylesi.

ewraq (Ar.) <is.d.> evrak.

'ewret (Ar.) <is.e.> avret, utanma yeri.

Ewro₁ <öz.d.> Avrupanın para birimi, Avro. *Ey qandê tahtili, hirê hezari Ewro xo çim ra veti.* Tatil için, üç bin Avro gözden çıkardı.

ewro₂ (Phlv. im-röz) <zf.> bugün.

ewra tepya bugünden itibaren. *Ewra tepya, mına medı megi!* Bugünden itibaren, benimle alıp verme!

ewro mest bugün yarın.

ewro roj bu günlük.

ewroyên <s.> bugünkü, bugünlük. *Ewroyên vızêrêni weşêri bı.* Bugünkü dünkinden daha iyiydi.

ey <zm.bük.> onu, ona, onun (e.). BKZ: *o*.

'ey <ünl.> git! (keçi kovarken).

ey ey <ünl.> yeter yeter! *Ey ey, 'hend qısey meki!* Yeter yeter, o kadar konuşma!

'eyan (Ar.) <is.e.> malûm, bilinen, belli. EŞ ANL: *sık*.

'eyan biyayış malûm olmak. *Mı rê bı 'eyan kı, ê do qeza bikerê.* Kaza yapacakları bana malûm oldu.

cı 'eyan biyayış sezmek. *Cı 'eyan bı kı, o do bımıro.* O öleceğini sezmişti.

'eyan kerdış malûm etmek, içine doğmak.

xo 'eyan kerdış içine doğmak.

'eyar (Ar.) <is.e.> 1) ayar. 2) saflık derecesi (altın, gümüş vb.).

'eyar biyayış ayarlanmak.

'eyar kerdış ayarlamak.

'eyarkerden <is.d.> ayarlama.

'eyaşır YER: Feqi. <is.e.> hayvan derisinden yapılan tabakalanmış süt kabı.

eyaz YER: Qerxan. <is.d.> yayık, tuluk. EŞ ANL: *donir, meşk*.

'eyb VARY: 'eyv. (Ar.) <is.e.> ayıp. *Heri niştış finê 'eybo, war amayış dı fini 'eybo (atas.).* Eşeğe binmek bir kere ayıp, inmek iki kere ayıptır.

'eyb biyayış ayıplanmak, ayıp olmak.

'eyb kerdış ayıp etmek.

'eyb vinayış ayıp görmek, ayıplamak. *Nê gırwi, ey rê 'eyb mevini!* Bu işi, ona ayıplama!

'eyb vineyayış ayıp görülme.

'eybo gıran çok ayıp. *'Eybo gıran, to hewna mekteb nêqedinayo?* Çok ayıp, okulu daha bitirmedin mi?

'eybo vatış 1) ayıptır söylemesi. (Özür dilemek anlamında kullanılır.) *'Eybo vatış, oyo karo pis keno.* Ayıptır söylemesi, o pis iş yapıyor. 2) övünmek gibi olmasın ama. *'Eybo vatış, ma nanê şani aşxane dı werd.* Ayıptır söylemesi, akşam yemeğini lokantada yedik.

eyf <ünl.> yok yahu!, hayda! *Eyf, tı zi şiya ûja?* Yok yahu, sen de mi oraya gittin?

eyk(i) BKZ: *eki*.

'Eyleki <öz.e.d.> Siverekliilerin, Palululara verdiği ad.

eyni YER: 'Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *ini*.

'eyni (Ar.) <zf.> aynen.

'eyret <s.> tuhaf. *O êyret merdımı, kes nêşeno pa ray şıro.* O tuhaf bir adamdır, onunla yol gidilmez. EŞ ANL: *awayın, 'ecêb*.

'eyretın <s.> tuhafı.

eys <ünl.> dalga geçerek bakmak. *Eys, hel bewni a işığıda nexşên ra.* Hele o nakışlı gömleğe bak.

eyş <ünl.> yeter! *Eyş, dıha aw de meki!* Yeter, daha içine su koyma! EŞ ANL: *bes*.

'eyv YER: Ş. Cori. BKZ: 'eyb.

eywan BKZ: *ıwan*.

eywax (İr.) <ünl.> evvah!

ez (Phlv. man) <zm.> ben.

ez do VARY: *edo*. (gel.z.) *Ez do şıra.* Ben gideceğim.

eza kı eza benlik. *Nıka o mêrdeko vano: "Eza kı eza".* O adam şimdi der: "Benim ki benim".

ezo/eza (şmd.z. e./d.) *Ezo şına keye.* Ben (e.) eve gidiyorum.

ezo kı benimse. *Ezo kı, nê gırwi wını meki!* Bence bu işi öyle yapma!

mı(n) <bük.> *Mı gırweyêndo xırab nêkerdo.* Ben kötü bir iş yapmamışım. *Lajê mını pil, şıyo xurbet.* Büyük oğlum gurbete gitmiş.

'eza <is.d.> taziye, baş sağlığı dileme.

'ezab (Ar.) <is.e.> azap.

'ezab antış azap çekmek.

'ezabey <is.d.> azaplık.

'ezan (Ar.) <is.e.> ezan.

'ezanê dıhir öğle ezanı.

'ezanê êri ikindi ezanı.

'ezanê mirxubi akşam ezanı.

'ezanê şewray sabah ezanı.

'ezanê yası yatsı ezanı.

Ezazil <öz.e.> Şeytan. EŞ ANL: *İblis*.

ezber (İr.) <is.e.> ezber, hafızadan.

ezber biyayış ezberlenmek.

ezber kerdış ezberlemek.

ezberker <is.e.d.> ezberci.

ezberkerden <is.d.> ezberleme.

ezberkerden dayış ezberletmek.
ezberki <zf.> ezbere.
ezbet <is.d.> aşiretin bir kolu.
'ezeb <is.e.d.> bekâr.

'ezebey <is.d.> bekarlık.
Ezırgan <öz.e.> Erzincan.
Ezırganıj <öz.e.d.> Erzincanlı.
Ezrail (Ar.) <öz.e.> Azrail. EŞ ANL: *Gangêr*.

Ê - ê

ê₁ <zm.> onlar, şunlar. *Ê hırg şewra şinê mekteb*. Onlar her sebah okula giderler. *Ê tiriya biyarê!* O okları getirin!

êyê VARY: *iyê*. (şmd.z.) onlardır. *Êyê ma nezeri itibar nêgênê*. Onlar bizi ciddiye almıyorlar.

ina(n) VARY: *êno*. <bük.> *Tı kı ina biyarê ca*. Onları yerine getirirsen. *Tı inana silasiyayê?* Sen onlarla tanıştın mı?

ê₂ <göst.s.bük.> o, şu. BKZ: *o. Ê lajeki xo vırar kı!* O çocuğu kucığına al!

ê₃ <zm. (izafe)> 1) -(n)inki, ... olan. *Ê ma şî dew*. Bizimkiler köye gitti. *Dewarê ma ame, ê şıma zi ame?* Bizim hayvanlarımız geldi, sizinki de geldi mi? 2) -ıncı. *Ê şeşî*. Altıncı. *Hirê şertê mı estê, ê didın boll zahmeto*. Üç şartım var, üçüncü çok zor.

êdê -(n)inki, ait olan. *No çına êdê mîno*. Bu elbise benimkidir. *No êdê ê binano*. Bu o diğerlerindir.

êgan YER: Bahser. BKZ: *hêgan*.

êge YER: Bahser. BKZ: *hêge*.

êkêri YER: Sa'hrık. <is.e.> yüklük. EŞ ANL: *'lîndan*.

êleg <is.d.> yelek.

êlet YER: 'Hesûd. <is.e.> takat, fiziksel güç. EŞ ANL: *hêle, taqet*.

êlkane <is.e.> erkek domuz.

êlke <is.e.> kova. EŞ ANL: *sîtl*.

êlxe [x]~[ɣ] <is.e.> 1) hayvan sürüsü, büyük hayvan topluluğu. *Êlxe dewaryo yeno*. Hayvan sürüsü geliyor. 2) kalabalık insan topluluğu (mec.). *Dı 'eşiryê danê pêro, 'eşira jû êxeyêna, hıma çiyê rê nêbena*,

aya nêşena lej bıkeru. İki aşiret kavga ediyor, o aşiret bir sürüdür, ama bir şeye yaramaz, kavga edemiyor.

êne VARY: *ine, yene*. <is.e.> cuma. (Zazalarda cuma günü evi süpürmek günahdır, çünkü cinler toza karışıp insana zarar verebilir.)

ênişte (İr.) <is.e.> enişte.

êno YER: Ş. Cori. BKZ: *ê (ina)*.

êre VARY: *êri*. <is.e.> ikindi.

êreyê <zf.> ikindi vakti, ikindi zamanı.

êri YER: Qerxan. BKZ: *êre*.

êriş YER: Qerxan. <is.e.> hücum. EŞ ANL: *'hûcim*.

êriş şiyayış hücumla kalkmak. *Jewêno êriş şino vera dew*. Biri hücum şeklinde köye gidiyor.

êrişke YER: Helûl. <is.e.> sucuk. EŞ ANL: *sıncıx*.

Êrmeni <öz.e.d.> Ermeni.

Êrmenistan <öz.e.> Ermenistan.

Êrmenki <öz.d.> Ermenice.

êsig VARY: *êsig*. <is.d.> kapı önü, eşik.

êsig YER: Qelacix. BKZ: *êsig*.

êşi YER: Qerxan. <is.d.> çadırın yan tarafı. (Misafirlerin oturduğu kısım.) *Bê, na êşi dı roşt!* Gel, çadırın yan tarafında otur!

êşnawitış YER: Qelacix. BKZ: *aşnawitış*.

êwanı YER: Qerxan. BKZ: *ıwan*.

êx <ünl.> ih! (Develeri yatırmak için verilen komut.)

êx kerdış ihlamak. *Devi êx kı!* Deveyi ihla!

êxkerden <is.d.> ihlama.

êyın <s.> onlar. *Ê mayın weş bı, ê êyın weş niyo*. Bizimki güzel idi, onlarınki güzel değil.

F - f

fahl (Ar.) VARY: *fahle*. <is.d.> fal.

fahl akerdış fal açmak.

fahldar <is.e.d.> falcı.

fahle YER: Qelacix. BKZ: *fahl*.

fahm <is.e.> anlayış.

fahm biyayış anlaşılacak.

fahm kerdış anlamak.

fahmey <is.d.> anlayış.

fahmkerden <is.d.> anlama. *Fahmkerdena mı, qısey kerdenda mı weşêriya*. Anlamam konuşmamdan daha iyidir.

fahmkerden dayış anlatmak, anlaştırmak.

fahmkerdox <is.e.d.> anlayan.
fahş (Ar.) <is.d.> fahiş.
fahş biyayış fahişleşmek.
fahşey <is.d.> fahişelik.
fahşey kerdış fahişelik yapmak.
fakulte <is.e.> fakülte.
fanık YER: Piran. <is.d.> kazak. EŞ ANL: *qazax*.
fantazi <is.e.> fantazi.
Farızki <öz.d.> Farsça.
fasila <is.d.> fasulye. EŞ ANL: *lobi*.
fasûn <is.e.> bir kumaş çeşidi.
fasûr <is.e.> ölçü.
faşist <s.> faşist.
faşizm <is.e.> faşizm.
fatêha <is.d.> fatiha. (Ölülere Allah'ın rahmetini dilemek için dua olarak okunan Kur'an'ın ilk süresi.)
faıız (Ar.) <is.d.> faiz.
faıızın <s.> faizli.
fedâ (Ar.) <is.e.> feda.
fedâ biyayış feda olmak. *Wa ganê mı to rê fedâ bo!* Sana canım feda olsun!
fedâ kerdış feda etmek.
fedakâr <is.e.d.> fedakâr.
fedakarey <is.d.> fedakârlık.
fek <is.e.> ağız. *Fek weno, rı sermayeno (atas.)*. Ağız yer, yüz utanır. *Ekı fekê merdimi vindero, kesi rê tevayê çınıyo (atas.)*. İnsanın ağız durursa insana hiç bir şey yok.
fek akerdış ağızını açmak.
fek cı eştış 1) iftira atmak. *Fek eşt cı û namûsê cı kerd rezil*. İftira atıp namusunu rezil ettiler. 2) işe bulaştırmak, işe katmak. *Ey tevayê nêkerdo, ina fek eşt cı kı, o zi sûzdar bo*. Bir şey yapmadığı halde, onu da kattılar ki, suçlu olmuş olsun. 3) ısırık atmak. *'Sayê ûja dı bi, ey ji fekê eşt cı*. Bir elma ordaydı, o da bir ısırık attı.
fek dı vatış mırıldamak.
- xo fek dı vatış mırıldamak. *Mı xo fek dı va, ey fahm nêkerd*. Ben mırıldadım, o anlamadı.
fek gêriyayış ağız tıkanmak. *Fekê boriyer gêriyayo*. Borunun ağız tıkanmış.
fek girotış tıkamak, ağızı kapatmak.
fek pıstış ağız bağlamak. *Fekê xo bıpês!* Ağızını bağla!
fek ra ağızından.
fek ra fek ağızdan ağıza.
fek ra girotış ağızından almak.
fek ra kerdış 1) tıka basa doldurmak. 2) ağızına kadar doldurmak. 3) ağızına sokmak.
fek ra pırr dopdolulmuş, tıklım tıklım.
fek ra pırr biyayış tıklım tıklım dolmak. *Kahwe fek ra biyo pırr*. Kahve tıklım tıklım dolmuş.
fek ra pırr kerdış tıklım tıklım doldurmak.

fek ra reyayış ağızdan kaçmak. *Qısûr mewni, na qısa mı fek ra reyê*. Kusura bakma, bu laf ağızından kaçtı.
fek ra reynayış ağızdan kaçırmak.
fek ra vetış ağızından çıkarmak.
fek û rı yüz üstü. EŞ ANL: *verdim, ri ser*.
fek û rı kewtış yüzüstü düşmek.
fek vıradayış caymak, vazgeçmek. *Mı o kar ra fek vırada*. O işten vazgeçtim.
feka nayış ağızına vermek. *Dayık pilol nayê tûteki feka*. Anne bebeğin ağızına bulamaç veriyordu.
fekê pıro dayış vurgun vurmak. *Pêrdê to dı perrey bolli, to nêşa fekê pıro dê?* Babanda para çok, bir vurgun vuramadın mı?
feki kewtış dile düşmek. *Piseya to kewta feki*. Pisliğin dile düşmüş.
feki vera ağızına layık.
feko amayış 1) ağızda çıkmak. *Qınor ameya cı feko*. Ağızda çıban çıkmış. 2) ağıza gelmek. *Ez kerda hêrs, aya kı amê mı feko mı cı rê va*. Beni sinirlendirdi, ağızıma geleni kendisine söyledim.
fekakerde/i <or.e./d.> ağızı açık.
fekbelas <s.> boş boğaz.
fekbelasey <is.d.> boş boğazlık.
fekçewt <s.> eğri ağızlı.
fekdivajıyayen <is.d.> mırıldanma. EŞ ANL: *invın*.
fekgırote/i <or.e./d.> ağız kapalı.
fekhera <s.> 1) bir balık çeşidi. 2) ağız geniş. *No mêrdek fekherayo*. Bu adamın ağızı geniştir.
fekherayın <s.> geniş ağızlı.
fekın <s.> 1) ağız vurulmuş olan, ısırık (elma, armut vb.). 2) ağızlı.
fekın biyayış ağız vurulmak, ısırılmış olan.
fekın kerdış ağız vurmak (yiyeyeceğe), ısırık (yiyeyeceği).
fekikewten <is.d.> dile düşme. EŞ ANL: *şorat*.
fekikewtox <is.e.d.> dile düşen.
fekki <s.> sözlü.
fekmelez VARY: *fekmelêz; fekmelaz*. <s.> pısrık, tutuk. *No embazê mı fekmelezo, nêşeno cûabê xo bıdo*. Arkadaşım pısrıktır, cevabını veremiyor.
fekmetin <s.> ağız sıkı, ketum, ağız pek.
fekmıla VARY: *fekvıla*. <is.d.> esneme.
fekmılay amayış esnemek.
fekmılay antış esnemek. *Hewnê toyo yeno, tiyê fek mılay ancenê?* Esniyorsun, uykun mu geliyor?
fekpêt <s.> ağız pek, sır vermeyen.
fekpıste/i <or.e./d.> ağız bağlı.
fekpıs <s.> ağız bozuk.
feksılwal BKZ: *fekşırwal*.

feksist <s.> ağzı gevşek, lafını denetleyemeyen.

feksırwal VARY: *feksılwal*. <s.> donsuz, belden aşağı çıplak.

feksırwal biyayış donsuz olmak.

feksırwal geyrayış donsuz görmek. *Qeçek-yê tiyayey ra feksırwal geyrenê*. Çocuklar buralardan donsuz geziyor.

feksırwal kerdış donsuzlaştırmak.

feksırwalın <s.> donsuzluk.

fekvıla YER: 'Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *fekmıla*.

fekvıradayen <is.d.> cayma, vazgeçme.

fekvıradayen dayış caydırmak, vazgeçirmek.

felaket (Ar.) <is.e.> felaket.

felek (Ar.) <is.e.> felek.

feleqe (Ar.) <is.e.> falaka.

feleqe ro dayış falakaya yatırmak.

felqe YER: Sinag. <is.e.> bölüm, kısım.

fen VARY: *fene*. <is.d.> dolandırma.

fen biyayış 1) dolandırılmak. 2) baştan çıkarılmak.

fen kerdış 1) dolandırmak. 2) baştan çıkarmak. *Keynek fen kerd û berd*. Kızı baştan çıkarıp götürdü.

fenatik <s.> fanatik.

fenatizm <zf.> fanatizm.

fenbiyayox <is.e.d.> dolandırılan.

fene YER: Qelacix. BKZ: *fen*.

fenkerden <is.d.> 1) dolandırma. 2) avuntu.

fenkerdix <is.e.d.> 1) dolandıran. 2) baştan çıkarıcı.

feq (Ar.) <is.d.> 1) kapan. (Bazı hayvanları yakalamak için kullanılan, hayvanın ayağının değmesiyle işleyen tuzak.) 2) düzen, hile. EŞ ANL: *dam*.

Feqi₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

feqi₂ <is.e.d.> medrese öğrencisi, fıkıh öğrenimini yapan kişi.

feqir (Ar.) <s.> yoksul, fakir. EŞ ANL: *neçar*.

feqirey <is.d.> fakirlik.

feqirxane <is.e.> fakirhane.

fer <is.e.> tek.

ferê tekli. *Ê to jewncêna, ê mı ferêna*. Seninki çiftli, benimki tekli.

ferc (Ar.) <is.e.> felç, inme. EŞ ANL: *kût, kûz*.

ferc biyayış felç olmak, inme olmak.

ferc kerdış felç etmek.

ferci piro dayış felç vurmak.

fercin <s.> felçli.

ferkinayış₁ <gçs.f.> kıvrıp dikmek. *Çiteki biferkını ki, wa lay nêvijyê!* Kumaşı kıvrıp dik ki, ipler çıkmasın! [*ferkineno*; em.k. *biferkını*]

ferkinayış₂ YER: Qerxan. <gçl.f.> yapışık maddeleri birbirinden ayırmak. *No pemiste dışkiyayo pêro, ney biferkinê!* Bu çiğit birbirine yapışmış, birbirine sürün ki

ayrılınsın! [*ferkineno*; em.k. *biferkını*]

ferman (Phlv. framān) <is.e.> emir, buyruk. EŞ ANL: *emir*.

ferman kerdış emretmek.

ferman vetış emir çıkarmak.

fermandar <is.e.d.> emreden, kumandan.

fermanferma YER: Qerxan. <is.e.> hakim, kral, hükümdar. EŞ ANL: *'hukûmdar*.

Ferq₁ <öz.d.> Çermik ve Siverek'te köyler adı.

ferq₂ (Ar.) <is.e.> 1) fark. 2) kanı.

ferq kerdış fark etmek.

ferqın <s.> farklı.

ferqıznayen <is.d.> birisinin elinden kurtarma.

ferqıznayış <gçl.f.> 1) birisinden bir şey koparmak. *Deynê mino eyo, mı cı ra çiyê ferqızna, ê binyê hewna po*. Borcum ondadır, bir şeyler kopardım, diğerleri daha duruyor. 2) birini birisinin elinden kurtarmak. *Ey lajê xo mezbûtêna tepıştı bı, mı cı dest ra ferqızna û da rem ro*. O oğlunu sıkıca tutmuştu, elinden kurtarıp kaçtırtım. [*ferqızveno*; em.k. *biferqızını*]

ferqızayen <is.d.> birisinin elinden kurtulma.

ferqızayış <gçs.f.> birisinin elinden kurtulmak, aradan sıyrılmak, kurtuluk kaçmak. [*ferqızveno*; em.k. *biferqızını*]

ferrıkyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> hazmedilmek. *Cı ro ferrıkyayış*. Yemeğin hazmedilmesi *Mı ro ferrıkyaya*. Hazmettim. [*ferrıkyeno*; em.k. *biferrıkyi*]

fersen (Ar.) VARY: *firsen*; *fersend*. <is.e.> fırsat. EŞ ANL: *keys, mezal*.

fersen cı ardış fırsat bulmak.

fersen cı ra girotiş kündeysi vurmak (güreşte), imkanları kendisine katmamak, kıstırmak, sıkıştırmak. *Mı eya têmane kerdê, mı cı ra fersen girot û da 'ero*. Onunla görüşüyordum, onu kıstırıp yere yıktım.

fersen dest kewtiş fırsat eline geçmek.

fersen ra vijyayış fırsattan çıkmak.

fersen vinayış fırsat bulmak.

fersend YER: Qelacix. BKZ: *fersen*.

ferseney <is.d.> fırsathlık.

fersenravete/i <or.e./d.> fırsattan çıkan.

fes (İr.) <is.d.> fes.

fesadey (Ar.) <is.d.> fesatlık, şeytanlık, ihbarcılık.

fesal <is.d.> biçki, ölçü (elbise için).

fesal ardış fırsata almak (mec.).

fesal ro cı ardış YER: Qerxan. biçimine getirmek.

feselnayış YER: Qelacix. BKZ: *fesılınayış*.

fesılınaye/i <or.e./d.> ölçülmüş olan.

fesılınayen <is.d.> biçme.

fesılınayış VARY: *feselnayış*. <gçl.f.> biçmek, ölçüye vurmak (terzide). [*fesılıneno*; em.k.

bifesilni]

fesilnayox <is.e.d.> biçen (kumaşı).

fesilyayış <ğçs.f.> biçilmek. [*fesilyeno*; em.k. *bifesilyi*]

festival <is.e.> festival.

feteq <is.e.> fitik.

feteq biyayış fitik olmak.

feteqin <s.> fitikli.

fetilnayış <ğçl.f.> eselemek, kovalamak. [*fetil-
neno*; em.k. *bifetilni*]

fetilnayox <is.e.d.> eseleymek, kovalayan.

fetilyayış <ğçs.f.> eselenmek, kovalanmak. [*fetilyeno*; em.k. *bifetilyi*]

fetisnayış <ğçl.f.> boğmak (birisi tarafından). [*fetisneno*; em.k. *bifetisni*]

fetisyayış <ğçs.f.> boğulmak. [*fetisyeno*; em.k. *bifetisyi*]

fetwa (Ar.) <is.d.> fetva.

fetwa dayış fetva vermek.

fetwa vetış fetva çıkarmak.

fetwadayox <is.e.d.> fetva veren.

fetwavetox <is.e.d.> fetva çıkaran.

fewt (Ar.) <is.e.> fevt.

fewt dayış fevtini vermek.

fêl₁ <is.e.> imece.

fêli imece işçileri. *Mı fêli arêday kı, şımı pali bıkemı.* Ben işçi topladım ki, buğday biçelim.

fêl₂ <is.e.> 1) emel, niyet. *Fêlê ê merdımı xırabo.* O adamın emeli kötüdür. 2) ard niyet.

fêlxırab <s.> 1) kötü emelli. 2) ard niyetli.

fêriste (İr.) <s.> en güçlü, en üstünü, en iyisi, feriştah.

fêriste (İr.) <is.e.> melek.

fêriste biyayış feriştah olmak, çok üstünü olmak.

fêriste kerdış feriştah etmek, en üstte göstermek.

fêz <zf.> küçük baş hayvanları yatırıp dinlendirme işi.

fêz girêdayış küçük baş hayvanları yatırıp dinlendirmek. *Mı emşo fêzê çarwa girêda û rakewta.* Bu gece sürüyü yatırıp, dinlendirip yattım.

fijêjnayış YER: Ş. Cori, 'Hesûd. <ğçl.f.> üzümü sıkamak.

fıkır <is.e.> düşünce.

fıkırnaye <is.e.> düşündürücü.

fıkırnayış <ğçl.f.> düşündürmek. [*fıkırneno*; em.k. *bıfıkırni*]

fıkıryayış <ğçs.f.> düşünmek. [*fıkıryeno*; em.k. *bıfıkıryi*]

filan (Ar.) <belgis.s.> filan. (Gerekli görülmeyen bir adı veya yeri belirtir.) *Eki tı mı rê keynera filan merdımı biyarê, çi mirazê to bıbo, dana to.* Bana filan adamın kızını getirirsen, ne arzun olursa karşılarım.

filan û bêvan falan filan.

filanek <belgis.s.> filanca.

filankes <belgis.s.> falan kimse, filanca. *Filankes merdım rındo, bêvankes merdım rınd niyo.* Falan kişi iyidir, falanca kişi iyi değil.

filankes bêvankes filanca filanca.

filêjyayış YER: 'Hesûd. BKZ: *vilêşyayış*.

filfili <is.ç.> püskül.

filhan <is.e.> nadasa bırakılan tarla.

filhan kerdış nadasa bırakmak.

filharızı YER: Gewrek. <is.ç.> kardelen. EŞ ANL: '*arsizi, vilika kutikan*.

filim <is.e.> filim.

fill <ünl.> burun çekişi, sümük çekişi.

fın <is.d.> kere, defa, sefer, kez.

a fin o sefer.

a fınka o seferki.

dı finı iki sefer, iki defa.

fın fin bazen.

finê bir defa, bir sefer. *Merdımo camêrd boka finê nêkewo, eki kewt zi herkes xo rê nişeno cı.* Allahvere yiğit insan bir kere düşmesin, düşerse herkes sırtına biner.

finê dı bir kerede. *No kar finê dı nêqediyeno.* Bu iş bir kerede bitmez.

finê ra birden.

finê rê bir kereye mahsus.

jü fin BKZ: *jüfin*.

na fin bu defa.

no fin bu sefer.

fına <zf.> bir daha, başka bir sefer/zaman, yine, gene. *Şo, tersê cı dı kı, wa fına niro tiyayey.* Git bir korku ver ki, yine buralara gelmesin. EŞ ANL: *qona*.

ew fına üstelik.

fına biyayış tekrarlanmak.

fına jı yine de.

fına kerdış tekrarlamak.

findıq <is.d.> fındık.

findıqêr <is.d.> fındık ağacı.

finêdı VARY: *finêd*. <zf.> birdenbire, birden, bir anda. *Hêrs kı bı, finêdı werışt û şı.* Kızınca, birdenbire kalktı gitti.

finên <s.> seferki.

a finên o seferki.

dı finên iki kez olan.

na finên bu seferki.

no finên bu seferki.

finêna <zf.> bir kere ile. *Finêna qebûl nêkeno, dı finı şo hetek!* Bir kere ile kabul etmez, iki kere yanına git!

fınık <zf.> kerecik.

dı fınık iki seferlik.

fınıkê bir kerecik.

finkayên <s.> seferki.

a finkayên o seferki.

fıqare/i <or.e./d.> uslu.

fiqarek <s.> usluca, sakin.

Fıransa <öz.d.> Fıransa.

Fıransayij <öz.e.d.> Fıransalı.

Fıransij <öz.e.d.> Fıransız.

Fıransızki <öz.d.> Fıransızca.

fırağ <is.d.> yemek kapı, tabak.

fırağê leymini bulaşık.

fırağı kapkacak.

fırağfo YER: Qerxan. <is.e.> mutfak takımı.

fırağşû <is.d.> bulaşık suyu.

Fırat <öz.e.> Fırat.

fırçe <is.e.> fırça.

fırçe kerdış fırçalamak.

fırên <is.e.> fren.

fırên kerdış frenlemek.

fırêze <is.e.> anız. (Ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap.)

fırfırık VARY: *fırfırok*. <is.e.> vantilator, pervane, fan.

fırığ YER: Qerxan. <is.e.> olgunlaşmak üzere olan tahıl. (Başak içinde henüz tam olgunlaşmamış tahıl.)

fırıng <is.e.> olgunlaşmak üzere olan meyve, çakala.

fırk <is.d.> lumbago.

fırk cı niştış ağrıdan beli tutulmak. *Eykı xo kerd çewt, fırk nişt cı miyane*. O eğilince, beli tutuldu.

fırk dekewtış beli kaymak.

fırkdekewten <is.d.> bel kayması.

fırke <zf.> 1) sapa (yer olarak, toplum dışı olan). 2) ters düşme (fikirde). EŞ ANL: *sape*.

fırke finayış 1) sapa düşürmek, toplumun dışında bırakmak. 2) ters düşürmek.

fırke kewtış 1) sapa düşmek, toplumun dışında kalmak. *Tı rayda ma sero niyê, tı fırke kewnê*. Sen yolumuzun üstünde değilsin, sapa düşüyorsunuz. 2) ters düşmek, aynı fikirde olmamak.

fırkekewtox <is.e.d.> 1) sapa düşen kişi. 2) fikir olarak ters düşen kişi.

fırne YER: Qelacix. BKZ: *fırûn*.

fırqayış <ğçs.f.> ağılama sesi çıkarmak (aşırı derecede). [*fırqeno*; em.k. *bıfırqı*]

fırr <ünl.> 1) bir şeyi içerken çıkan ses. 2) at koşunca alıp verdiği nefes.

fırr biyayış içilmek (mec.).

fırr kerdış içmek (mec.). *Çıçıyo tiyê do fırr kenê, xora tayno*. Nedir ayrıntı içiyorsun, zaten azdır.

fırr-fırr <zf.> pırl pırl.

fırrayış <ğçs.f.> 1) yorgunluk nefesi vermek (binek hayvanlarda). 2) korku göstermek (atlar için). [*fırrreno*; em.k. *bıfırrı*]

fırşen YER: Bûdran. BKZ: *fersen*.

firt₁ <is.d.> firt.

firtê yudumcuk. *Mı fırtê aw şımit*. Bir yudumcuk su içtim.

firt₂ <zf.> sürekli olarak. *Çıçıyo tiyê fırt şinê tiya, fırt şinê ûja?* Nedir sürekli olarak oraya, buraya gidiyorsunuz?

firtene YER: Qelacix. BKZ: *firtine*.

firtine VARY: *firtene*. <is.e.> fırtına.

firtine qılayayış fırtına kopmak.

firtine qılaynayış fırtına koparmak.

fırûn VARY: *fırne*. <is.d.> fırın.

fırûndar <is.e.d.> fırıncı.

fıs <is.d.> osuruk.

fıs kerdış osurmak. *Milla kı fıs bıkerô, cemat zi tij kenô (atas.)*. Molla osursa, cemat da osurur.

fısek <s.> korkak. *O mêrdek boll fıseko*. O adam çok korkaktır.

fısın <s.> osuruklu.

fısker <is.e.d.> osurukçu, osuran.

fısqı VARY: *fısqû*. <is.e.> dışkı (geviş getirmeyen hayvanların).

fısqı kerdış dışkı yapmak.

fısqıyın <s.> dışkılı.

fıstıq <is.d.> fıstık.

fıstıqêr <is.d.> fıstık ağacı.

fısverg <is.d.> patladığı zaman pis kokulu hava ve toz çıkan top gibi zehirli, yenilmez bir mantar çeşidi.

fış <is.d.> fış sesi, fışlamak.

fış kerdış sümkmek.

fışayış <ğçs.f.> hışırdamak. *Fıstanê na cenıyero deyno 'era û fışeno*. Bu kadının enterisi yere sürülerek hışırdıyor. [*fışeno*; em.k. *bıfışı*] EŞ ANL: *xuşayış*.

fışeng (İr.) <is.d.> mermi, fişek.

fışenga veng boş kovan.

fışeynayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> katı bir şeyi bir sıvı içinde elle eritmek, mesela tarhanayı. [*fışeyneno*; em.k. *bıvışeyni*]

fışki <is.d.> soluk alıp verirken çıkan ses.

fışko₁ <s.> burun çeken kişi (aşırı derecede).

fışko₂ YER: Bêsin. BKZ: *pısko*.

fışkok YER: Gewrek. BKZ: *pısko*.

fışkornaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş (kumaş için).

fışkornayış YER: Miyalan. <ğçl.f.> ezdirmek (kumaş için). [*fışkorneno*; em.k. *bıfışkorni*]

fışkoryaye/i <or.e./d.> ezik (kumaş için).

fışkoryayış <ğçs.f.> ezilmek (kumaş için). (Fabrika çıkışında, ya da dikerken kumaşa oluşan eziklik.) [*fışkoryeno*; em.k. *bıfışkoryi*]

fışqû YER: Qelacix. BKZ: *fısqı*.

fıtal <is.d.> tiftiklenen yünün dağılmaması için hafif burulması.

fıtalêr <is.d.> ip yapmak için hazırlanan çigitsiz yerli pamuk çubuğu.

fıtar (Ar.) <is.d.> iftar.

fıtar akerdış iftar açmak.

fıtıl <is.d.> fitil.

fitilin <s.> fitilli.

fitli <is.e.> yerli pamuktan elbise, heybe, palas vb. yapmak için yapılan ip çeşidi.

fitli, <is.ç.> kumaşta çekilmiş ip yeri.

fitli biyayış tiftiklenmek. *Lay çitek ra ancıyayê, biyo fitli.* Kumaştan ipler çekilmiş.

fitli kerdış kumaştan ip çekmek.

fitli₂ YER: Mexmûr. <s.> zikzak. EŞ ANL: çiv.

fitli biyayış zikzak olmak.

fitli xo dayış zikzak yapmak. *Lajeki fitli dayê xo, mı nêşa tepêsa.* Çocuk zikzak yapıyordu, yakalayamadım.

fitlibiyayen <is.d.> tiftiklenme.

fitr (Ar.) <is.d.> fitre.

fizayış <ğçs.f.> zorlanarak burundan alınan nefes. [*fizeno*; em.k. *bifızı*]

fizêjneyış YER: 'Hesûd. <ğçl.f.> sıkıkmak. *Ê şamika bifizêjnê û awa cı vejê!* Domatesleri sıkıp suyunu çıkarın! [*fizêjneni*; em.k. *bifizêjını*]

fizûli <zf.> füzuli. EŞ ANL: *xokava*.

fil <is.e.> fil.

file <is.e.> file.

filoq <is.e.> yaban havucu. (Maydanozgillerden, kökleri yenebilen, hayvan yemi olarak da kullanılan, yıllık veya çok yıllık otsu bitki.)

filtekan VARY: *filtkan*. <is.d.> çengelli iğne.

finaye/i / vişte/i <or.e./d.> düşürülen.

finayen/višten <is.d.> düşürme.

finayış/viştış VARY: *viştış*. <ğçl.f.> düşürmek. *Ezo qedıxer finena 'erd.* Bardağı yere düşürüyorum. *Mı qedıx vişt 'erd.* Bardağı yere düşürdüm. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *vişt* gövdesi, tüm diğer şekiller için *fin-* kullanılır: *fineno*; em.k. (*bi*)*fini*]

cı finayış VARY: *a cı finayış*. 1) yakmak, yanar duruma getirmek. *Adır cı finê!* Ateş yakın! 2) ışık vermesini sağlamak. *Lımbır cı finê!* Lambayı yakın! 3) çakmak. *Wısbı mêx tepışt bı, mı çakûça vişti cı.* Yusuf çiviği tutmuştu, ben çekiçle çaktım. 4) tokat atmak, dayak atmak. *Ey sileyê finê cı, vişt 'erd.* Ona bir tokat attı, yere düşürdü.

de finayış koymak. *Şıma penir devışt de.* Peyniri içine koydunuz.

pa finayış beraberinde düşürmek. *Mı o zi pa vişt.* Onu da beraberinde düşürdüm.

pê finayış 1) birbirine düşürmek. 2) vuruşmak, birbirini dövmek, dövüşmek. 3) biriktirmek, bir araya getirmek. *Mı qandê şıma tayn perrey vişti pê.* Ben sizin için biraz para bir araya getirdim.

ra cı finayış YER: Qelacix, Qerxan. 1) tutuşturmak, yakmak. *A çiler ra cı finı!* O lambayı yak! 2) dayak atmak. *Mı sileyê vişt*

ra cı. Kendisine bir tokat attım. EŞ ANL: *cı finayış*.

finayox/vişttox <is.e.d.> düşüren.

fincan <is.d.> fincan (porselen).

finık <is.d.> fino köpek.

Finlandiya <öz.d.> Finlandiya.

Finlandiyayij <öz.e.d.> Finlandiyalı.

fiqayış <ğçs.f.> kahkaha atmak. [*fiqeno*; em.k. *bifıqı*]

Fir'ewn <öz.e.> Firavun. (Efsaneye göre, Firavun öksüz bir çocukken üvey annesinin ve babasının zulmünden Çermik'ten kaçıp, Diyarbakır'da bir Yahudi ile arkadaş olur Mısır'a kaçarlar. Kaçarken yanına karpuz çekirdeği alır. Gide gide Mısır'a varırlar. Orda, karpuz çekirdeklerini eker. Orda karpuz olmadığı için, halk bu meyveyi çok sever. Kral bunu duyunca, onları yanına çağırır. Firavun'u mükafatlandırmak ister, fakat Firavun kabul etmez ve sadece mezarlığı ister, kralda verir. Firavun mezarlığın etrafına duvar örer. Kapının önünde oturur ve mezarlığa gelen ziyaretçilerden para alır. Aldığı paralarla altın alır. Krala şikayet gidince, kral, Firavun'un ifadesini almak için yanına çağırır. Firavun, aldığı paraları altına yatırdığını ve sonunda ona vereceğini söyleyince, kral onu af eder. Bölgeye yeni bir meyve türü getirdiğini, ticaretten iyi anladığını, devlet için faydalı olacağını düşünerek onu yanına alır. Kral ölünce, Firavun onun yerine geçer.)

firfirok <is.e.> düdük.

firfirok cenayış düdük çalmak.

firme <is.e.> firma.

firrik <is.d.> ıslık.

firrik cenayış ıslık çalmak.

fisfistok <is.d.> spray.

fisqayış <ğçs.f.> hapşırarak, aksırmak. [*fisqeno*; em.k. *bifisqı*]

fistan (İt.) <is.e.> fistan.

fistok <is.d.> acı kavun. (Fidanı karpuz fidanına benzer, meyvesi hafif tüylü, yuvarlak, sulu ve çok çekirdekli, sıkıldığında içi dışarı fişkırrır, sinüzit ve burun tıkanmasına iyi gelen bir ot çeşidi.) EŞ ANL: *gumpisingi*.

fiş (Fr.) <is.d.> fiş.

fişt-fişt YER: Qerxan. <is.d.> kaçan tavşan sesi. **fişt-fişt kerdış** çalım yapmak (kadın çalımı).

fit (Ar.) <zf.> fitleme işi.

fit kerdış fitlemek.

fit vıradayış fitne sokmak, fesat çıkarmak.

fites (Fr.) <is.e.> vites.

fitesin <s.> vitesli.

fitık <is.d.> ıslık (parmakla çalınan).

fitık cenayış ıslık çalmak.

fitker <is.e.d.> fitneleyen.
fitne/i (Ar.) <s.(e./d.)> fitneci.
fitneyin <s.> fitnecilik.
fixan [χ]~[ç] <is.e.> feryat, haykırma, çığlık.
 (Acı ile bağırma.)
fixan kerdış feryat etmek, haykırmak, çığlık atmak.
fixankerdox <is.e.d.> feryat eden, haykıran, çığlık atan.
fiyet (Ar.) <is.e.> fiyat.
fiyet pa nayış fiyatlamak, fiyat vermek.
fonksiyon <is.e.> fonksiyon.

fors <is.e.> fors.
fors kerdış fors etmek.
forsê cı biyayış forsu olmak.
forsey <is.d.> forslu olmak.
forsın <s.> forslu.
forsker <is.e.d.> fors eden.
fotêl <is.d.> foter.
fotêlin <s.> fotelli.
fotraf (Fr.) <is.e.> fotoğraf.
fotraf antış fotoğraf çekmek.
fotrafdar <is.e.d.> fotoğrafçı.

G - g

ga (Phlv. gāw) <is.e.> öküz. *Ga kı guna 'ero, kardi benê bolli (atas.).* Öküz yere düşerse, bıçaklar çoğalır.
gay cıt çift sürme öküzü.
gayo bor beyaz öküz.
gayo vil kırmızı öküz.
gayo zer siyah öküz.
gayo zexel 1) kaçkın öküz. 2) kaçkın (mec.).
gaamayen <is.d.> aşım (inek için). (Öküzle ineğin çiftleşme işi.)
gaban BKZ: *gavan*.
gace YER: Qelacix. BKZ: *gaz*.
gacil <is.e.> semerin kumaş kısmı.
gadaye/i <or.e./d.> 1) Boğa ile çektirilen. 2) küfür (argo) (insanlarda). *O gadaye şıyo koti?* Boğayla çektirilmiş nereye gitmiş?
gadayen <is.d.> aşım (inek için). (Öküzle ineği çiftleştirme işi, boğa ile çektirme işi.)
gadayış <gçl.f.> boğaya çekmek, keleye çekmek (ineği, boğayla çektirmek). *Şıma na manga gadaya?* Bu ineği çiftleştirdiniz mi? [*gadenö; em.k. gadi*]
gadayox <is.e.d.> boğaya çektiren.
gagiyo YER: Qelacix. BKZ: *gangiyo*.
gagolık BKZ: *gangiro*.
gakovi <is.e.> yabancı sığır.
gale VARY: *gali*. <is.e.> heybe, büyük heybe.
galık YER: Qerxan. VARY: *galing*. <is.e.> çorap. (Kalın ve uzun, kışlık örme yün çorap.)
galing YER: Qerxan. BKZ: *galık*.
gam <is.d.> 1) adım. *Tı kı gamê bêrê, ez yena dı gami (atas.).* Sen bir adım gelirsen, ben iki adım gelirim. 2) esna. *A gam dı, ez ûja dı nêbiya.* Ben o esnada orda değildim.
a gam dı o sırada.
gam eştış adım atmak. *Tı zanê kı, tı gamê çekerê, ez dı gami erzena.* Sen biliyorsun

ki, sen bir adım atarsan, ben iki adım atarım.
gam gam adım adım.
gama bin az önce.
gama veri demin. *Gama veri mı to rê va.* Demin sana dedim.
gami hera eştış paytak adımlarla yürümek.
gami kerdış adımlamak.
gamçekerdox <is.e.d.> adım atan.
gamey <is.d.> adımlık. *Dı gamey raya.* İki adımlık yoldur.
gamês <is.d.> sığır sineği.
gamêsi <is.d.> kanca gibi bir alet.
gamık VARY: *gamek*. <is.d.> adımcık.
gamıka verên biraz önce.
gamıka veri ra deminden. *Gamıka veri rayo kı, oyo vajiyeno.* Demindendir ki, söyleniyor.
gamna <zf.> birazdan. *Gamna ez do bêra vera şıma.* Birazdan size taraf geleceğim.
gan (Phlv. gyān) <is.e.> 1) can. 2) ruh.
cı gana geyrayış vücuduna dağılmak/yayılmak (hastalık vb.). *'Heram bûr bûr, boka to gana geyro! (bedd.)* Haram ye ye, Allahvere vücuduna dağılsın!
gan dayış can vermek. *Merdımo pis, rew gan nêdano (deyim).* Pislik adam, çabuk çabuk can vermez.
- gan cı dayış kendisine can vermek, canlandırmak.
gan definayış canlandırmak. *Qelbê cı vinderd bı, tıxtori fına gırweyna û gan devışt de.* Kalbi durmuştu, doktor yine çalıştırıp canlandırdı.
gan dekewtış canlanmak.
gan girotış ruhunu almak.
gan ser nayış canını feda etmek. *Ez do ganê xo nê gıwi ser na.* Ben canımı bu işe feda edeceğim.
gan ser werdiş saldırmak. *Dışmeni gan*

werd mı ser, ez tersa ra remaya. Düşman saldırdı, korkudan kaçtım.

gan vijyayış 1) canı çıkmak. 2) ruhu çıkmak.

gan wıriyayış kötü bir karşılık gerektiren davranışlarda bulunmak. *Ellazano, ganê toyo wıriyeno, mı sero bela mebi!* Sen kaşınıyorsun galiba, başıma bela olma!

gana geyrayış vücuda dağılmak/yayılmak.

gandê xo ver amayış canını feda etmek, canına kıymak.

gani ver di biyayış ölmek üzere, can çekişmek. *Oyo gani ver di, keno bımıro.* O ölmek üzeredir, can çekişiyor.

gancil YER: Qerxan. <is.e.> akbaba. EŞ ANL: *qertelo cilin.*

gandefinayox <is.e.d.> canlandırın.

gane <s.> canlı.

ganegêr YER: Qelacix. BKZ: *gangêr.*

gangêr VARY: *ganegêr.* <is.e.> can alan, Azrail. *Gangêri ganê cı girot.* Azrail canını aldı.

gangıran <s.> ağır canlı, tembel. *O gangırano nêşeno bigırweyo.* O çalışmaz, tembeldir.

gangıraney <is.d.> ağırcanlılık, tembellik.

gangıraney kerdış tembellik yapmak.

gangıro YER: Búdran. VARY: *gagolık; gagıloy; gagıro; gangırór.* <is.d.> beyaz, kırmızı, mor, sarı renkli, üç dört yapraklı, bir karış uzunluğunda, ilkbaharda küme şeklinde bulunan bir çiçek çeşidi.

ganıter YER: Qelacix. BKZ: *gangıro.*

ganreynayox <is.e.d.> cankurtaran.

ganweş <s.> sağlıklı.

ganweşey <is.d.> can sağlığı.

garig <is.d.> 1) kese. 2) taraf. *Kertênda to garigda mı nêkewt.* Bir kuruşun tarafıma geçmedi.

garz YER: Qerxan. <is.d.> 1) şifon. 2) desenli başörtüsü. EŞ ANL: *xerz.*

gastan <is.d.> ahır.

gastar <is.e.> kanca, çengel, örken çengeli. (Yük bağlamakta kullanılan ucuna urgan bağlı çatallı ağaç parçası)

gav <is.d.> kil.

gavan VARY: *gaban.* <is.e.> sarp yerde yapılan geçit.

gavilgaz <s.> boşboğaz.

gavilgazey <is.d.> boşboğazlık.

gavilgazey kerdış boşboğazlık yapmak. *Tiyayey ra gavilgazey meki!* Buralardan boşboğazlık yapma!

gavin <s.> killi. *Na 'her gavına, diskıyena pêro.* Bu toprak killidir, birbirine yapışır.

gavlan <is.e.> çalılıkları temizleyip ekime hazırlanan yer. *Dar û ber wekerdo, kerdó gavlan.* Çalılıkları temizlemiş, yeri ekime hazırlamışlar.

gawan <is.e.> sığır çobanı.

gawaney <is.d.> sığır çobanlılığı.

gawır <is.e.> 1) gâvur, dinsiz. 2) zalim.

gawırey <is.d.> 1) gâvurluk, dinsizlik. 2) zalimlik.

gaxan [x]~[ç] <is.e.> aralık ayı.

gaz <is.e.> dişleme, ısırma.

gaz kerdış dişlemek. *Kes kı cı ver dı şıno gazi beno kesı ro, cı dima şıno pay erzeno kesı (atas.).* İnsan önünde giderse ısırır, arkasında giderse tekme atar.

gaz pıro biyayış dişlemek (birini).

gazi₁ <is.d.> kerpeten.

gazi₂ <is.d.> karışık (uzunluk birimi).

gazi₃ VARY: *gace.* <is.d.> yumak (iplik, yün vb. şey.). *A gaza laya biya, mı rê tayı la lazımo.* O iplik yumağımı getir, bana biraz ip lazım. EŞ ANL: *layrê.*

gazın <s.> dişlenmiş olan.

gazınc <is.e.> 1) serzeniş. 2) beklenti, minnet.

gazınc kerdış serzenişte bulunmak.

gazıncıyayış <çs.f.> 1) serzenişte bulunmak. 2) minnet beklemek. *Meters, ez to ra nêgazıncıyena.* Korkma senden minnet beklemem. [*gazıncıyeno*; em.k. *bigazıncıy*]

gazker <is.e.d.> dişleyen.

gazkerden dayış dişletmek.

gazlıng <is.d.> çakı, sapsız küçük bıçak, cep bıçağı. EŞ ANL: *kaldız.*

ge <zf.> bazen, arada bir, kah. *Ge şıno, ge yeno.* Kah gider, kah gelir.

gedûg <is.d.> boğaz, iki dağın arasındaki geçit. EŞ ANL: *derbend.*

gefi <is.ç.> tehdit.

gefi wendış tehdit etmek, tehdit savurmak.

Tiyê çı 'hend gefi wanenê ina ser? Neden onları o kadar tehdit ediyorsun? *Ey gefi wendê pede.* O tehditler savuruyordu.

gefseg (Tk.) VARY: *gewşeg.* <s.> gevşek. EŞ ANL: *sıst.*

gefsegey VARY: *gewşegey.* <is.d.> gevşeklik.

gelgek <is.e.> çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *tûl, tûrçıwe.*

gelt <is.d.> süslü kilim (yün ipliğiyle yapılır).

gem(ı)₁ <is.d.> yaban, kır (meskün bölge dışı).

gem finayış yabana düşürmek. *To no merdım vıšto gemı.* Sen bu adamı yabana düşürmüşsün.

gem kewtiş yabana kaçmak.

gema wışk 1) boz kır. 2) kırsal alan.

gem₂ <is.e.> at ağızlığı, gem.

gem₃ YER: Miyalan. <s.> varyemez. (Malı çok ama yiyemeyen.) *No jew merdmêndo gemo, malê cı bollo hıma nêweno.* Bu varyemez bir adamdır, malı çok ama yemiyor.

game₁ <s.> yabani, kırsal.

game kerdış yabanileştirmek.

- geme biyayış** yabanileşmek. *Herê ma 'hendik gema mendo, hini biyo geme.* Eşeğimiz o kadar yabanda kalmış, artık yabanileşmiş.
- geme₂** YER: Qelacix. BKZ: *gem₁.*
- gemij** VARY: *gemiz.* <s.> yabani.
- gemi** (Tk.) <is.d.> gemi.
- gemkewtox** <is.e.d.> yabanileşen.
- genc** <s.> genç.
- genc biyayış** gençleşmek.
- genc kerdış** gençleştirmek.
- genc mendış** genç kalmak.
- gencey** <is.d.> gençlik.
- gencma'hmed** <is.d.> üzüm çeşidi. (Erken olgunlaşan şireye benzeyen bir üzüm türü.)
- Genco** <öz.e.> erkek adı.
- gengez** <s.> hafifseme, ciddiye almama, önemsememe. (Çok ciddi olan bir işi hafifsemek.) *No girwe cı rê dûri ra gengezo.* Bu işi önemsemiyor.
- vêr gengez kerdış** insanı başkasının yanında küçük düşürmek. *Şari hetek dı vêrê kesi kenê gengez.* İnşanı yabancıların yanında küçük düşürürler.
- genzey** <is.d.> hafif alma.
- ger** YER: Qırwar. BKZ: *gerr.*
- gerçi** (İr.) <zf.> gerçi, ise de, her ne kadar. *Gerçi ma hewna meywey amnani werdê.* Gerçi hâlâ yaz meyvelerini yiyorduk.
- gerdan** (İr.) <is.e.> gerdan.
- gerdek** (İr.) <is.d.> gerdek.
- gerek** <zf.> gerek, icap. *Gerek tı mı rê vajê.* Bana söylemelisin. EŞ ANL: *icab, lazım.*
- gergedan** (Phlv. karg) <is.d.> gergedan.
- gerinde** YER: Qerxan. <is.e.> yürüten, sürünen.
- gerila** (İsp.) <is.e.d.> gerila.
- germ** (Phlv. garm) <s.> sıcak, ısı.
- germ biyayış** ısınmak.
- germ kerdış** 1) ısıtmak. 2) tavlama, tav vermek. (İşlenilecek bir nesneye gereken ısıyı veya nemi sağlamak.)
– **xo germ kerdış** kendini ısıtmak.
- germ ra germ** sıcaklığı ısıtma.
- germ û roj** havanın ısınma zamanı. *Germ û roj bo, kari abiyenê.* Havalar ısınınca, işler açılır.
- germbiyaye/i** <or.e./d.> ısınmış olan.
- germbiyayox** <is.e.d.> ısınan.
- germek** <s.> sıcaklık.
- germey** <is.d.> sıcaklık.
- germij** <is.e.> sivilce. (Sıcaktan oluşan çok sayıda sivilce.) VARY: *germiji, germiz.*
- germij vetiş** sivilce çıkarmak. *Emšo 'hendik germ bi, mı germa ra germiz veto.* Bu gece o kadar sıcaktı, sıcaktan sivilce çıkarmışım.
- germiji** BKZ: *germij.*
- Germik₁** <öz.d.> Çermik'in eski adı.
- germik₂** <is.d.> kaplıca.
- germin** <s.> sıcaklığı. *Na aw germına.* Bu su sıcaklığıdır.
- germixnayış** <gçl.f.> sıcaktan ezmek. *Vaş eşto pêser û germixnayo.* Otu üst üste atıp sıcaktan ezmişler. [*germixneno*; em.k. *bi-germixnı*]
- germixyayış** <gçs.f.> sıcaktan ezilmek. *Nê şamiki torbeya tijiya ronayê pêro germix-yayê.* Bu domatesleri torbayla güneşe bırakmışlar hepten ezilmiş. [*germixyeno*; em.k. *bigermixyi*]
- germi** <is.d.> çorba. EŞ ANL: *sorba.*
- germiya doy** ayran çorbası.
- germiya masti** yoğurt çorbası.
- germkerde/i** <or.e./d.> ısıtılmış olan.
- germkerdax** <is.e.d.> ısıtan, ısıtıcı.
- germûg** VARY: *germûge.* <is.d.> pıtrak dikenli. EŞ ANL: *gorcal.*
- germûge** YER: Qelacix. BKZ: *germûg.*
- gerr** VARY: *ger.* <is.e.> uyuz.
- gerr vetiş** uyuz olmak. *Ganê mino wiri-yeno, mı gerr veto.* Vücudum kaşınıyor, uyuz olmuş.
- gerre** <is.e.> şikayet, ihbar.
- gerre biyayış** şikayeti olmak. *Ez leji miyan dı çinê biya, hıma gerrey mı zi biyo.* Ben kavganın için de yoktum, ama benim de şikayetim olmuş.
- gerre kerdış** şikayet etmek.
- gerreker** <is.e.d.> şikayetçi.
- gerrın** <s.> uyuzlu.
- gerwe** VARY: *gêrwe.* <is.e.> çorap. EŞ ANL: *pûçık.*
- gest** <zf.> açlıktan ölmek üzere. EŞ ANL: *zift.*
- gest kıştış** açlıktan öldürmek üzere.
- gest merdış** açlıktan ölmek üzere olmak. *Ez weşaney ra gest merda.* Açlıktan ölmek üzereydim.
- geşk** <is.e.> başış. EŞ ANL: *hıva.*
- geşk dayış** başış olarak vermek.
- geşk girotış** başış olarak almak. *Aşiqi cıwênî sera geşkê xo girot û şı.* Çalgıcı harmanın üstünde başış alıp gitti.
- gever** <is.e.> 1) bent kapağı. (Su kanalından tarlalara açılan su bendinin kapağı.) *Mı geverê aw akerd, awa yena.* Ben su bendinin ağzını açtım, su akıyor. 2) suyun akış yeri, su yarığı.
- gew** VARY: *gêwe.* <is.d.> açık ağıl. (Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği, üstü açık çit veya duvarla çevrili yer.)
- gewen** <is.e.> geven. *Vılıka geweni hınga rê boll weşa.* Arılar geven çiçeğini çok sever.
- Gewrek₁** <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
- gewrek₂** <s.> beyazımtırak.
- gewrikvaş** <is.e.> beyazımsı renkli bir ot çeşidi.

gewşeg BKZ: *gefşeg*.

gewşegey BKZ: *gefşegey*.

geyraye/i <or.e./d.> gezgin.

geyrayen <is.d.> 1) gezi, gezinti, gezinme, dolaşma. 2) dolanma.

geyrayış <ğçs.f.> 1) gezmek, gezinmek, dolaşmak. *Ezo tiya ra geyrena, tı zi qeçeka biçarnı!* Ben geziyorum, sen de çocukları gezdir! 2) dolanmak (etrafta). *Çorşmey tiyaya megeyri!* Buralarda dolanma! *Pêçek geyraya şamıkana.* Domateslere çit sarmaşığı dolanmış. 3) dönmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket olmak) [*geyreno*; em.k. *bigeyri*] EŞ ANL: *çerx biyayış*.

cı geyrayış 1) aramak. *Rayda 'helebi ra geyreno naley (deyim).* Halep yolunda nal arıyor (boşuna arıyor anlamına gelir). 2) araştırmak. *Çiyê kı tiyê geyrenê cı tiya dı çiniyê.* Araştırdığın şeyler burda yok.

pa geyrayış 1) beraberinde gezmek. *Ez eya nêgeyraya, hıma mı rê vanê, "tiyê pa geyrenê".* Ben onunla gezmedim, ama diyorlar, "beraberinde geziyorsun". 2) yayılmak (bir yere). *Peme hewna aw nêame bi, fekê geveri abiyayo, aw geyraya pa, pêro 'hermiyayo.* Daha pamuk susamadan, suyun akış yeri açılmış, pamuğun her yerine su yayılmış, hepten bozulmuş. 2) bürünmek. *Emşo vewr boll varaya, kuçey geyrayê vewra.* Bu gece çok kar yağmış, sokaklar kara bürünmüş.

pê geyrayış birbirini aramak.

ta geyrayış uğraşmak, çabalamak. (Yardımda bulunmak için uğraşmak.) *Piyê nê qeçeka merdo, herkes xo vera cı rê ta geyrê!* Bu çocukların babası ölmüş, herkes kendi tarafından onlara yardımda bulunsun! EŞ ANL: *têyo geyrayış*.

geyrayox <is.e.d.> 1) gezen, dolaşan. 2) dolanan.

gez <is.e.> ayıt, hayıt. (Mavi, beyaz veya menekşe renginden çiçek açan, 1-2 m boyunda bir ağaçcık.) *Gez ra qospe nêviyeno (atas.).* Ayıttan kütük çıkmaz.

gezo sûr yabancı ağaç çeşidi, çay ve nehir kenarında olur. Bu ağaçla hayvanlara vurmak günahdır. EŞ ANL: *sûrgez*.

gezbirr <is.e.> çalı süpürgesi. (Ayıttan yapılan bir çeşit süpürge.)

gezeme YER: 'Hesno. <is.d.> balkon. EŞ ANL: *balqon*.

gezi <is.e.> süpürge. ÇOĞ: *gezi*.

gezi biyayış 1) süpürülmek. 2) süpürge olmak.

gezi kerdış 1) süpürmek. *Mı zerrey kerdı gezi.* Ben evi süpürdüm. 2) süpürge etmek.

gezilwani VARY: *gilêzwani*. <is.d.> sığır dili,

mide hastalığını iyileştirir ve yenir bir ot.

gezok <is.d.> zeng. (Sıcaktan dolayı gelen, bitki ve ağaçları kurutan bir hastalık adı.)

gezok piro varayış bitki ve ağaçların hastalanması. *Gezok varê mêşi ro, mêşeyo beno wişk.* Ormana hastalık vurdu, orman kuruyor.

gêriyaye/i <or.e./d.> 1) alınan, alınmış olan. 2) tıkanık.

gêriyayış <ğçs.f.> 1) alınmak. 2) kapanmak. 3) tıkanmak. *Fekê boriyer gêriyayo, tiyayey aw bin dı mendê.* Borunun ağzı tıkanmış, buralar su altında kalmış. [*gêriyeno*; em.k. *bigêryi*] EŞ ANL: *xetimyayış*.

gêrmi YER: 'Hesûd. BKZ: *germi*.

gêrsêrik <is.d.> girdap, burgaç, anaför. EŞ ANL: *gozelekı*.

gêrwe YER: Mexmûr. BKZ: *gerwe*.

gêwe YER: Qelacix. BKZ: *gew*.

gêwen YER: Qelacix. <is.e.> ince urgan, ince örk. EŞ ANL: *gilonc*.

gêz <s.> sersem.

gêz biyayış sersemlemek.

gêz kerdış sersemletmek.

gêzbiyayox <is.e.d.> sersemleşen.

gêzin <s.> sersemli.

gêzker <is.e.d.> sersemleten.

gı YER: Qerxan. BKZ: *gore*.

gıblı YER: Qerxan. BKZ: *qıble*.

gıdı <s.> zayıf.

gıdı biyayış zayıflamak.

gıdı kerdış zayıflatmak.

gıdış VARY: *gıdış*. <is.d.> harman yığını, tahıl sapı yığını. EŞ ANL: *cele*.

gıdış kerdış yığın yapmak. *Ma xele cıwêni sero kerd gıdış, ma do cıwên biçarnımı.* Buğdayı harmanın üstünde yığdık, düven süreceğiz.

gıjal YER: Mıyalan. <s.> kıvrıkcık saç. EŞ ANL: *gızık*.

gıjalın <s.> kıvrıkcık saçlı.

gıl <is.e.> dal.

gıl dayış dal salmak, dallanmak. *Na darer gıl dayo.* Bu ağaç dal salmış.

gıla VARY: *gıle*. <is.d.> örük (kadın saçı). *Gılada porriya xasekey nêbena (atas.).* Saç örüğüyle güzellik olmaz.

gıla kerdış örükleme.

gılanc BKZ: *gilonc*.

gılare VARY: *gıları*. <is.e.> keçilerin çenesinin altındaki kıllar.

gıları YER: Qelacix. BKZ: *gılare*.

gıle BKZ: *gıla*.

gılêşkın <s.> salyalı.

gılêşki VARY: *gılêski*. <is.d.> salya.

gılêzwani YER: Mexmûr. BKZ: *gezilwani*.

gılık <is.e.> klitoris, bızır.

gılı <is.d.> 1) üzüm tanesi. 2) göz bebeği.

- gili dekewtiş** yarı olgunlaşmış üzüm sal-kımın içindeki olgunlaşmış üzüm taneleri.
- gili kerdış** üzüm tanelerini yemek.
- gili perrayış** gözü çıkmak.
- gılıya çızi** memeni ucu.
- gilmûçik** YER: Ş. Cori. <is.e.> en üst uç (ağaçlarda). EŞ ANL: *sermûçiq*.
- gılonc** VARY: *gılanç*. <is.e.> ince ve kısa urgan, ince örk. *Resen beno gılonc*. Urgan zamanla kısalır (insan zamanla yaşlanır anlamına gelir). EŞ ANL: *gêwen*.
- gıneyiş** BKZ: *gunayış*.
- gınc** <is.e.> 1) kılcal kök. 2) yırtık bez (temizlemek için).
- gıncê keyna** daima yeşil kalıp meşe ağaçlarının altında yetişen bir ot çeşidi.
- gıncın** <s.> 1) kılcal köklü. *Rêcey na darder gıncını*. Bu ağacın kökleri kılcaldır. 2) içi bozuk, kıskanç. *No merdim mı vera pexiley keno, zerrey cı gıncino*. Bu adamın içi bozuk, beni kıskanıyor.
- gınci** <is.ç.> bebek bezi.
- gıncal** YER: Sinag. <is.d.> ziyaret. (Yaban erik ağacın etrafı yuvarlak taş yığını duvarla örülür, çaput ipler bağlanan yer.)
- gında** VARY: *gındık*; *gındela*. <is.d.> yumak (iplik, yün vb. şey.). EŞ ANL: *gazi*.
- gında kerdış** yumak yapmak.
- gındela** YER: Qelacix. BKZ: *gında*.
- gındık** BKZ: *gında*.
- gındırık** VARY: *dındırıke*. <is.d.> teker.
- gındırınayış** <çgl.f.> yuvarlamak. *Gındırık gındırnê cı ser*. Tekerü üzerine yuvarladı. [*gındırmeno*; em.k. *bigındırını*] EŞ ANL: *leyri kerdış*.
- gındıryayış** <ççs.f.> yuvarlanmak. [*gındıryeno*; em.k. *bigındıryı*]
- gır** <s.> yüksekçe, tepe. *Koyê Bawanki boll giro*. Bavank dağı çok yüksekçedir.
- gıra** <is.d.> kaynar. (Kaynayan su üzerinde oluşan baloncuk.)
- gıra po amayış** kaynar gelmek.
- gıran** (Phlv. garān) <s.> 1) ağır. *'Siya gıran tım herûnda xo dı manena (atas.)*. Ağır taş daima yerinde kalır. 2) davranışları yavaş olan. *Tı kar dı boll gıranê*. İşte çok ağırsın. 3) değeri çok olan, gösterişli. *No çitek dıha gırano, weşo*. Bu kumaş daha gösterişlidir.
- gıran biyayış** ağırlaşmak.
- gıran gıran** ağır ağır.
- gıran kerdış** ağırlaştırmak.
- gıranêri** daha ağır. *Mase marri gıranêriyo*. Balık yılandan daha ağır.
- gıraney** <is.d.> ağırlık.
- gıraney cı niştış** üzerine ağırlık çökmek. *Gıraney niştış cı, oyo nêwazena karê bıkerö*. Üzerine ağırlık çökmüş, bir iş yapmak istemiyor.
- gırani** <is.d.> oynanan bir halay çeşidi.
- gırbest** <is.e.> para kesesi, para cüzdanı. *Gırbestê to, pırrê perreyê*. Kesen, para doludur.
- gırbestdar** <is.e.d.> keseci. (Para hesabını yapan, parayı toplayan kimse.)
- gırcal** YER: 'Hesûd. BKZ: *gorcal*.
- gird** <s.> büyük, iri.
- gird biyayış** 1) büyümek. 2) abartılmak.
- gird cı perrayış** hadini aşmak. *Merdimo kı gird cı perro, soyın dı keno vini (atas.)*. Haddini aşan bir insan, sonunda kaybeder.
- gird kerdış** 1) büyütme. 2) abartmak.
- gird ra gird** büyükten büyüğe.
- gird ra werdı** büyükten küçüğe.
- gird û gıran** koskoca, kocaman, iri yarı. *Hel bew, merdimo gird û gıran, kewto nê çeçekan ver*. Hele bak, koskoca adam, bu çocuklarla laubali oluyor.
- gird û werdı** küçüklü büyüklü, irili ufaklı.
- girdêri** daha büyük.
- gırdcıperrayox** <is.e.d.> hadini aşan.
- gırde** YER: Sinag. BKZ: *gırze*.
- gırdey** <s.> büyüklük.
- gırdey kerdış** 1) büyüklük yapmak. 2) büyüklük taslamak. *'Hend gırdey meki, roj yena tı werdı kewnê (atas.)*. O kadar büyüklük taslama, gün gelir küçük düşersin.
- gırdkerde/i** <or.e./d.> büyütülmüş olan.
- gırdkerdox** <is.e.d.> 1) büyüten. 2) abartıcı.
- gıre** (Phlv. grih) <is.e.> düğüm, bağ.
- gıre kerdış** düğümlemek, düğüm yapmak.
- gıre pıro dayış** düğüm atmak.
- gırek** <is.e.> düğümcük.
- gırewtış** YER: Ş. Cori. BKZ: *gırotış*.
- gıreyaye/i** <or.e./d.> kaynamış olan.
- gıreyayış** VARY: *gıryayış*. <ççs.f.> kaynamak. [*gıreyeno*; em.k. *bigıreyı*]
- gıreynaye/i** <or.e./d.> kaynatılmış olan.
- gıreynayış** VARY: *gıreynayış*; *gırnayış*. <çgl.f.> kaynatmak (su vb.). [*gıreyneno*; em.k. *bigıreynı*]
- gırêdar** <is.e.> bağlaç (dilb.), (yeni kelime).
- gırêdaye/i** <or.e./d.> bağlı, bağımlı, bağlantılı.
- gırêdayey** <or.d.> bağlılık, bağlantılı.
- gırêdayış** <çgl.f.> bağlamak. [*gırêdano*; em.k. *gırêdı*]
- pa gırêdayış** 1) bir şeye bağlamak. *Dara kı ûja dı, herê xo pa gırêdı!* Eşeğini ordaki ağaca bağla! 2) bağımlı hale getirmek.
- xo pa gırêdayış** bağımlılaşmak.
- gırêdayox** <is.e.d.> bağlayan.
- gırêdayayış** <ççs.f.> bağlanmak. [*gırêdeyeno*; em.k. *bigırêdey*]
- pa gırêdayayış** 1) bir şeye bağlanmak. 2) bağımlı hale gelmek.
- gırênayış** YER: Mexmûr. BKZ: *gıreynayış*.

Gırfe <öz.e.> Gerger'de Fıratın eteğinde bir dağın adı. EŞ ANL: *Tûjik*.

gırgıl <is.e.> darı.

gırgılgezi <is.e.> süpürgelik.

gırış <z.f.> hesabına gelme işi.

gırış kerdış hesabına gelmek. *Mı gırış nêkerd to rê vaja* Sana söylemek hesabıma gelmedi.

gırm <ünl.> tak! (silah sesi).

gırmı <is.d.> ateşli silahların çıkardığı ses. *Bi bi gırmıya tıfinga*. Silah sesleri geliyordu.

gırnayış YER: Mexmûr. BKZ: *gıreynayış*.

gırote/i <or.e./d.> 1) alınan, alınmış olan.

2) kapalı, kapanık. EŞ ANL: *racınaye/i*

3) tıkalı.

giroten <is.d.> 1) alma, alış. 2) kapatma. 3) tıkanma.

girotış VARY: *gırewtış*. <gçl.f.> 1) almak. 2) kapatmak. *Kêberi bigi!* Kapıyı kapat! 3) tıkamak. [*gêno/geno*; em.k. *bigi/bigil/biyi*] (Phlv. *gîr-*; *grift*) EŞ ANL: *xetımnayış*.

a xo girotış içine almak, yüklenmek (elektronik makinelerde). *Mı pıroxram da qompüteri zerre, ey a xo zerre nêgirot*. Bilgisayara program yükledim, bilgisayar kabul etmedi.

cı ra girotış kendisinden almak. *Gayê xo cı ra giroti*. Öküzlerini kendisinden aldı.

pê girotış birbirini almak, evlenmek.

pêra girotış birbirinden almak.

po girotış dibi tutmak. (Yemeğin tencerenin altına yapışması.) *Mı rızı pewt, rızı girotı po*. Pirinç pişirdim, pirinç tencerenin dibine yapışmış.

têdi girotış yardımlaşmak. *Têdi bigirê û xo rê 'erdê biherinê!* Yardımlaşıp bir tarla satın alın!

xo cı girotış 1) girişmek. *Ekı ez xo bigıra cı, no kar rojê dı qediyeno*. Girişirsem, bu iş bir günde biter. 2) yüklenmek. *Şımayê ey ra çıçi wazenê, şıma xo girotı cı?* Ondan ne istiyorsunuz, ona yükleniyorsunuz? 3) kafayı takmak. *İna finê xo girotı mı*. Onlar onu kafaya takmışlar bir kez.

xoya girotış kendisiyle götürmek. *Ey xoya girot û berd*. O kendisiyle alıp götürdü.

xoyo girotış yemeğin altını tutması.

girotox <is.e.d.> 1) alıcı, alan kişi. 2) kapatan. **nêgirotox** alıcı olmayan.

gırvazdi <is.ç.> 1) tez canlı, telaşa kapılma. 2) boş işin peşinde konuşma ve koşma. 3) heyecanlanma, boş zaman geçirme.

gırvazdi kewtış 1) tez canlı olmak, telaşa kapılmak, öne atılmak. *Bırarê mı qeçekana lej kerdê, maya mı kewt gırvazdi, gan werd qeçeka ser*. Kardeşim çocuklarla kavga ediyordu, annem telaşa kapılıp çocukların üzerine yürüdü. 2) boş işin pe-

şinde koşmak ya da konuşmak. 3) heyecanlanmak, boş zaman geçirmek. *İniyekê Axırmati sero xayari pati, keyney kewti gırvazdi (türkü)*. Axırmat kızları çeşme başında salatalık soyup eyleniyorlardı.

gırvazdikewtox <is.e.d.> 1) tez canlı olan. 2) boş laflar peşinde koşan ya da konuşan. 3) heyecanlanan.

gırwe <is.e.> 1) iş. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, xo pıro mepêş!* Seni ilgilendirmeyen işe bulaşma! *Wa gırwey to bibo, mı rê çiyê lazım niyo*. İşin olsun, bana bir şey lazım değil. *Gırwey mı Ellay ra raşt ame Allah'tan* işim rast gitti. 2) işlem. *'Hendik dayre akerdeyo, şo gırwey xo vırazı!* Daire açıkken git işlemini yap!

gırwe kerdış iş yapmak. *To qandê mı qe gırweyê kerdo?* Benim için bir iş yapmış mısın?

gırwe kewtış işi düşmek. *Qay rojê gırwey to kewno mı*. Herhalde bana bir gün işin düşer.

gırwe vetış iş görmek. *Gırwe vetış çiyêndo boll weşo*. İş görmek güzel bir şey.

gırweyê kerdış 1) bertaraf etmek. *Ney gırweyê bıkı!* Bunu bertaraf et! 2) bir iş yapmak.

gırweyo nımite esrarengiz iş.

gırwekerdox <is.e.d.> 1) iş yapan. 2) aktif.

gırwevetox <is.e.d.> iş gören.

gırweyaye/i <or.e./d.> çalışsan.

gırweyayen <is.d.> çalışma, işlem görme.

gırweyayey <is.ç.> iş yapanlar.

gırweyayış <gçs.f.> çalışmak. [*gırweyeno*; em.k. *bigırwey*]

pêdi gırweyayış birbiriyle uğraşmak.

pıro gırweyayış uğraşmak. *Ez boll pıro gırweyaya, mı nêşa vırazo*. Çok uğraştım, yapamadım.

gırweyayox <is.e.d.> çalışsan.

gırweynaye/i <or.e./d.> çalıştırılan.

gırweynayış <gçl.f.> 1) çalıştırmak. *To kı o bigırweynayê, o do zi xo rê merdım biyayê*. Onu çalıştırsaydın, o da adam olacaktı. 2) işletmek. *Nê perri bigırweynê!* Bu parayı işletin! [*gırweyneno*; em.k. *bigırweynı*]

pıro gırweynayış uğraştırmak. *Mı 'hend pıro megırweynı!* Beni o kadar uğraştırma!

gırweynayox <is.e.d.> çalıştırılan.

gıryane <is.e.> yaka. *To finê gıryaney xo dayo ay destı*. Bir kez yakanı onun eline vermişsin.

gıryayış YER: Mexmûr. BKZ: *gıreyayış*.

gıryaz <is.d.> kiraz.

gıryazeki <is.ç.> pekmezli sucuk. EŞ ANL: *sıncıx*.

gıryazêr <is.d.> kiraz ağacı.

girze YER: Bir. VARY: *girde*. <is.e.> demet, bağlam. (Sarılımsı yapraklı dal demeti veya bağı.) EŞ ANL: *tewe*.

gişt VARY: *gıst, engıst*. <is.d.> parmak.

gişt hewadayış parmak kaldırmak.

gişt miyan kerdış çomaklamak, bir işin içine parmağını sokmak. *Ey gıst kerd bi gırwedê şıma miyan û têvdayê*. İşinize parmağını sokmuş karıştıyordu.

gişt pa nayış 1) bir konuya parmak basmak. 2) parmak değdirmek.

gişt piloxnayış parmak basmak.

gişt ser nayış 1) bir konuyu ele almak. 2) üstüne parmak koymak.

gišta pil baş parmak.

gišta saadeti şaadet parmağı.

ser gišta ser weriştış kibirlenmek. *Çıçıyo tı weriştê ser gišta ser, baqıl bı baqıl*. Niye o kardar kibirlenmişsin, akıllı ol akıllı.

giştane VARY: *gıstane; engıstane*. <is.e.> yüzük. EŞ ANL: *helqa*.

gişteşek VARY: *gışteşek*. <is.d.> parmakcık.

giştin <s.> parmaklı.

gix [χ]~[ç] <ünl.> bir uyarı sözü. (Çocuklara yenilmeyen maddeleri yememeleri için tehlikeyi göstermek.)

gız <is.e.> tahrik. (Boğayı ineğe çiftleşmeye kışkırtma sözü.)

gız kerdış tahrik etmek. *Viştray gız kı, wa xo çekero manger ser*. Tosunu tahrik et, ineğe atlasın.

Gızgavan <öz.e.> Çermik'te bir bölge ismi.

gızgızıyayış <gçs.f.> tahrik olmak, kızgınlıkla söylenmek. *Tiyê çı gızgızıyenê ma ser?* Neden kızgın bir şekilde söylenerek üstümüze geliyorsun? [*gızgızıyeno*; em.k. *bigızgızıyî*]

gızık <is.e.> kıvrıkcık saç. EŞ ANL: *gıjal*.

gızıkın <s.> kıvrıkcık saçlı.

gi VARY: *ci*. <is.e.> bok, dışkı.

gi dekerdiş 1) içine sıçmak. 2) bir işi bozmak.

gi kerdış sıçmak.

gi xo verdayış 1) altına sıçmak. 2) çok korkmak. *Ey do tersa ver di gi xo verdayê*. O korkudan altına sıçacaktı.

giya biyayış boka bulaşmak.

giasın VARY: *ciasın*. <is.e.> demir dışığı, demir çürüfö.

giboxım VARY: *ciboxım*. <s.> pislik herif, kötü insan.

giestare BKZ: *giestare*.

gif YER: Feqî. <z.f.> yoğun.

gif biyayış yoğunlaşmak. *Lajek dersi sero gif biyo*. Çocuk dersin üstünde yoğunlaşmış.

gif kerdış yoğunlaştırmak.

gigoş <is.e.> kulak kiri.

giistare VARY: *giestare, ciistare*. <is.e.> gök taşı. (Zazalarda, gökten suretli şekilde dünyaya inen yıldız parlaklığında bir ışığa, yıldız boku denir.)

gimerre VARY: *cimerre*. <is.e.> fare boku.

giqirêncle VARY: *serê awer giqirêncle*. <is.e.> 1) kurbağa boku. *Serê awer giqirêncle gırêdayo*. Suyun üstü kurbağa boku bağlamış. 2) tatlı su yosunu.

giyin VARY: *ciyin*. <s.> boklu.

giyiney VARY: *ciyiney*. <is.d.> bokluk.

gocag (Erm.) YER: Bir. <is.d.> düğme. EŞ ANL: *mak, polek, qûmçe*.

gocagın YER: Bir. <s.> düğmeli.

goçin <is.d.> çuvaldız. *Derzin xo dı, goçini jewna dı kûwî (atas.)!* İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır!

Gogırçin₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

gogırçin₂ <is.d.> yuvarlak ve hafif yüksek olan şey ya da yer. *Jew çiyêndê mı esto, o kız kemer, no kız kemer, werte dı gogerçin, no çıçıyo? - No çımo. (bilmece)*. Bir şeyim var, bu yanı kaya, diğer yanı kaya, ortasında bir tepe, bu nedir? - Gözdür.

gogo <is.e.> şakul, çekül. *Dêsi gogo ro dê!* Duvara şakul vurun!

golal <is.d.> bok böceği.

gole YER: Qelacix. BKZ: *doll*.

golik VARY: *gölik*. <is.e.> buzağı. *Jew goliko qenritikın, namey naxırı keno pis (atas.)*. Götü boklu bir buzağı, bir hayvan sürüsünün adını kirletir.

gölik YER: Piran, Çüngüş. BKZ: *golik*.

golim <is.e.> but (insanlarda).

gome₁ <is.e.> mandıra.

gomey çarwa hayvan barınağı.

gome₂ <is.e.> grup.

gome biyayış toplanmak. *Masey tiya dı biyê gome, bêrê ma tepêsim!* Balıklar burda toplanmış, gelin yakalayalım!

gome kerdış toplamak.

gomey masa balık topluluğu, balık grubu.

gomo <s.> 1) ağır hareketli. 2) bir şeyden anlamayan (argo).

gongıla YER: Sinag. <is.d.> hamak. EŞ ANL: *kenkolay*.

gonye <is.e.> gönye.

gonye ro dayış gönyeye vurmak.

gor <is.e.> mezar. EŞ ANL: *mezal*.

gorcal VARY: *gircal*. <is.d.> pıtrak dikenli. EŞ ANL: *germûg*.

gorcalek₁ <is.d.> çit ve bitkilere sarılan küçük pıtrak dikenli.

gorcalek₂ <is.d.> tokluboğan (bot.). EŞ ANL: *şivik*.

gorcalın <s.> pıtrak dikenli.

gorde <is.e.> büyük kılıç.

gore (Tk.) VARY: *gi*. <is.e.> göre. *Na keynek*

gorey mı niya. Bu kız bana göre değil.
gorey cı ona göre.
gorey pê birbirine göre, uygun.
gorey to VARY: *to rê gi*. sana göre.
gorım <is.d.> görümce, kocanın kızkardeşi.
gorimey <is.d.> görümcelik.
goril (Fr.) <is.e.> goril.
goristan <is.e.> mezarlık. EŞ ANL: *mezeli*.
goş (Phlv. gōš) VARY: *gos*. <is.e.> kulak.
goş cı nayış kulak asmak. *Eki tı goş cı nê, tı benê merdim*. Ona kulak asarsan, adam olursun.
goş dayış dinlemek.
goş kewtış kulağa gelmek, duymak (genellikle tesadüfen). *Qısaya kı to kerdı bi, kewt mı goş*. Söylediğin laf, kulağıma geldi.
goş pa kûwayış aldırmaq. *Goş pa mekû, seni vano, wa vajo*. Aldırma, ne söylerse söylesin. *Mı cı rê va, ey goş pa nêkûwa*. Kendisine söyledim, o aldırmadı.
goş pê nayış birbirine kulak asmak, birbirini dinlemek. *Goş pê nayışa şıma şınê ravey*. Birbirinize kulak asarak ilerlersiniz.
goş ra goş kulaktan kulağa.
goşi çiringayış kulak çınlamak.
goşi gêriyayış kulak tıkanması.
goşi gıran biyayış ağır duymak. *Goşê mı biyê gıranı, bıqır kı wa veng bêro!* Ağır duyuyorum, bağır ki ses gelsin!
goşare VARY: *gosare*. <is.e.> küpe. *Na qıser goşare kı û xo goşa kı (atas.)*. Bu lafi küpe yapıp kulağına tak.
goşareyin <s.> küpeli.
goşdar <is.e.d.> dinleyici.
goşderg <s.> uzun kulaklı.
goşe VARY: *gose*; *weşe*. <is.e.> salkım.
goşey engûr üzüm salkımı.
goşey hınga gümeç. (Salkım gibi asılı duran arı kümesi.)
goşey lınger dizin arka kısmında bulunan, bacağı birbirine tutunduran sert et parçası.
goşgar YER: Sinag. <is.e.> sarı ve bıyıklı balık türü.
goşgıran <s.> 1) ağır işiten. 2) umursamaz.
goşgıraney <is.d.> umursamazlık.
goşgırd <s.> koca kulaklı.
goşhera <s.> 1) geniş kulaklı. 2) YER: Feqi. vurdumduymaz.
goşkar <is.e.> ayakkabı tamircisi.
goşkarey <is.d.> ayakkabı tamirciliği.
goşlepaç <s.> kepçe kulaklı.
goşlûwaye/i <or.e./d.> açığöz.
goşlûwayin <is.d.> açığözlülük.
goşmase VARY: *gosmase*. <is.e.> midye.
goşok <is.e.> kulaklık.
goşqıl <s.> kesik kulaklı.
goşt VARY: *gost*. <is.e.> et. *Goşt bêeste nêbeno (atas.)*. Et kemiksiz olmaz.

goştê dındana diş eti.
goşt girotış 1) etlenmek, semizleşmek. 2) et almak.
goştarey <is.d.> dinleme. (etim. *goşdarey*)
goştarey biyayış dinlenmek (başkası tarafından).
goştarey kerdış dinlemek. *Goştareya mı bıkı!* Beni dinle!
goştareykerden <is.d.> dinleme.
goştareykerden dayış dinletmek.
goştaritox <is.e.d.> dinleyici.
goştawi <is.d.> et suyu.
goştın <s.> etli.
govend <is.d.> halay.
govend antış halay çekmek.
goverik YER: Qerxan. <is.d.> çember. EŞ ANL: *çember*.
govir BKZ: *guvir*.
govleg <is.d.> mantar.
goya <zf.> güya, sözde.
goye VARY: *gûwe*. <is.e.> tırtıl (portakal renkli).
goyem <is.e.> sığır kuyruğu. (Bir metre uzunluğunda, fidanında tazeyken yenilen elma gibi şişkinlikler oluşan, ucunda sarı çiçekler açan. Ateş yakmakta kullanılan ağaca benzeyen bir çiçek çeşidi.)
goz <is.d.> ceviz. *Gozê kı gozêra bo, herkes 'siya xo vırrneno pıra (atas.)*. Ceviz ağacında olan cevizde, herkes taşıyı fırlatır (kızın evlenme çağına gelince herkes ister anlamına gelir).
goza <is.d.> koza.
gozawi <is.d.> süzüntü suyu.
gozek VARY: *gozêke*. <is.d.> 1) aşık kemiği. 2) cevizcik.
gozeka destı el aşık kemiği.
gozeka ling ayak aşık kemiği.
gozelek₁ <is.d.> kalburdan küçük, elekten büyük bir eleme aracı.
gozelek₂ <is.d.> girdap, burgaç, anafor. EŞ ANL: *gêrsêrik*.
gozêke YER: Qelacix. BKZ: *gozek*.
Gozêr₁ <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
gozêr₂ VARY: *gozêre*. <is.d.> ceviz ağacı.
gozêre YER: Qelacix. BKZ: *gozêr*.
gozgelix <is.e.> kadınların göğüslerine taktığı gümüştan yuvarlakça tas büyüklüğünde süslü zinet eşyası.
gozgıre <is.e.> kördüğüm. EŞ ANL: *korgıre*.
gozgıre biyayış kördüğüm olmak.
gozgıre kerdış 1) kördüğüm yapmak. 2) bir işi içinden çıkılmaz hale getirmek.
gozirwan YER: Ş. Cori. <is.d.> sığır dili (bot.). EŞ ANL: *gezılwani*.
gozı <zf.> ilk meme emdirme işi.
gozi kerdış ilk meme emzirmek. (Yeni doğan hayvanı süt emmeye alıştırmak.)

gozikerden <is.d.> ilk meme emdirme.
gozla YER: Sinag. <is.d.> ceviz kabuğu.
gud₁ <is.e.> pamuk (çiğitli).
gud₂ <is.d.> 1) top. 2) topak, beze, pazi. *Miri gudi kıl!* Hamuru topakla!
gud vetiş pamuk çıkarmak (çiğitten).
guda miri hamur topağı.
gudi biyayış topaklanmak.
gudi kerdış topaklamak. *Pêrê mı mir kerdê gudi, ma ra mı zi nanê tir pewtê.* Babam hamuru topaklıyor, annem de yufka ekmek pişiriyordu.
gudiker <is.e.d.> topaklayan.
gudvewr <is.d.> kartopu.
guhan BKZ: *guwan*.
guheri YER: Qerxan. <is.d.> otlaklı yamaç, küçük vadi, rüzgar almayan yamaç.
guin YER: 'Hesûd. <is.e.> hayvan memesi. EŞ ANL: *guwan*.
guj-guj <is.d.> 1) uçan kartal sesi. 2) fazla yağmur sesi.
Gul₁ <öz.d.> kadın adı.
gul₂ (Phlv. gul) VARY: *gule*. <is.d.> gül. *Guli zana derdê miriçiki* (Usxan.) Gül kuşun derdinden anlar. *Destê kî gul danê kesî, ê destan dî tayn bo zi boya gulan manena* (Celal Nergiz). İnsana gül veren ellerde, az da olsa, gül kokusu kalır.
gulan <is.d.> mayıs ayı.
gulanık <is.d.> kömeç. (Pamuk tarlasında biten, salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
gulbang YER: Qerxan. <is.d.> demet, küme, grup, deste. EŞ ANL: *pistik*.
gulbanga vilikan çiçek demeti. *O 'hefte dî finê waştida xo rê jû gulbanga vilikan rîşeno.* O haftada bir nişanlısına bir demet çiçek gönderir.
gulbaxan YER: Mexmûr. BKZ: *gulebaxan*.
gulbe <is.e.> 1) kitle, grup, takım, insan topluluğu. *Gulbey qeçekano yeno.* Çocuk grubu geliyor. 2) öbek. *Gulbedê vilika kışta ronışte bî.* Çiçek öbeğinin yanında oturmuştu. EŞ ANL: *gulmate*.
gulbe biyayış 1) gruplaşmak, takımlaşmak. *Miriçiki pêya anıştê û biyê gulbe.* Kuşlar birbirine konup öbelenmişler. 2) öbekleşmek.
gulbe gulbe öbek öbek, grup grup.
gulbe kerdış 1) gruplaştırmak, takımlaştırmak. 2) öbekleştirmek.
gule₁ <is.e.> 1) bilye. 2) gülle.
gule₂ <is.e.> tutkal (beyaz renkli).
gule₃ YER: Qelacix. BKZ: *gul*.
gulebaxan VARY: *gulbaxan*. <is.d.> ay çiçeği.
gulêr <is.e.> gül ağacı.
gulêrê kutika yaban gül ağacı.
gulêrê pêxemberi bir çeşit gül ağacı.
gulik YER: Qerxan. <is.d.> gül.

guli YER: Qelacix. <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *qırqırık, zıqlorık*.
gulilik <is.d.> yumurtanın sarısı.
gulmate YER: Qelacix. <is.e.> 1) grup. 2) öbek. EŞ ANL: *gulbe*.
gum₁ <is.d.> yanak.
gum₂ VARY: *com; cûm; cûn*. <is.d.> dalış, dalma (suya). EŞ ANL: *noq*.
gum biyayış batmak, dalmak (suya). *Aw dî gum bî.* Suya battı.
gum kerdış batırmak, daldırmak (suya).
gum₃ YER: Ş. Cori. <is.d.> yudum. EŞ ANL: *qult*.
guman YER: Qerxan. <is.e.> şüphe, kuşku. *Ez guman nêkena, o do bêro.* Geleceğinden kuşum yok. EŞ ANL: *şife, hût*.
gumbiyaye/i <or.e./d.> batık.
gumbiyêr <is.e.d.> dalgıç.
gumçalek <is.d.> gamze.
gumker <is.e.d.> batıran, daldıran (suya).
gumlerz <is.e.> depres.
gummastık <is.e.> kabakulak.
gump <ünl.> güm!
gumpık <is.e.> davulun topuzu. *Neqeraya ey desta, gumpiko jewnay desta (atas.).* Davul onun elinde, topuzu başkasının elinde (görünen o, yöneten başkası anlamına gelir).
gumpirr <s.> dolgun yanaklı.
gumpisingi <is.ç.> acı kavun. (Fidanı karpuz fidanına benzer, meyvesi hafif tüylü, yuvarlak, sulu ve çok çekirdekli, sıkıldığında içi dışarı fışkırır, sinüzit ve burun tıkanmasına iyi gelir.) EŞ ANL: *fistok*.
gumpi <is.d.> vurma sesi.
gumpi ser nayış acımasızca düvmek. *Lajek tepışt û gumpi nê ser.* Çocuğu yakalayıp acımasızca düvdü.
gumpi vetiş vuruş sesi çıkarmak.
gumriğ <is.e.> gümrük.
gun <is.e.> er bezi, testis, taşak.
guna (İr.) <is.e.> günah. EŞ ANL: *mebal, xırab*.
guna kerdış günah işlemek.
gunak <is.e.> yazık (canlılar için).
gunak gunak çok yazık.
gunakê to yazıklar olsun, vay haline. *Gunakê to, ez 'haldê to rê wiyena, to çiyêndo rind nêkerdo.* Haline gülerim, yazıklar olsun, iyi bir şey yapmamışsın.
gunakar <is.e.d.> günahkâr, günah işleyen.
gunakar biyayış günahkâr olmak.
gunakar kerdış günahkâr etmek.
gunakarey <is.d.> günahkârlık.
gunayen <is.d.> düşme.
gunayış VARY: *ginayış*. <gçs.f.> düşmek. *Her herinda xoya finê gineno 'İnci ro (atas.).* Eşek eşekliğiyle bir kez çamura saplanır (bir kere yapılan hata bir daha yapılmaz an-

lamına gelir). [*gınenö/guneno*; em.k. *bigını/bıgını*] EŞ ANL: *kwetış*.

cı ro gunayış yalvarmak. *Tı çıçirê gunayê cı ro?* Ona niye yalvardın?

pêro gunayış içten çürümek, ezilip çürümek. *Na zebeş gunaya pêro, hını nêweryena*. Bu karpuz içten çürümüş, artık yenilmez. *No vaş helsiyayo û gunayo pêro*. Bu ot ezilip çürümüş.

piro gunayış 1) çökmek. *Banê ma gunayo piro*. Evimiz çökmüş. 2) içine düşmek. *Úja dı dollê aw bı, tewrey mı guna piro*. Orda su gölü vardı, çantam içine düştü. 3) saplamak. *A linciya her gunayo piro?* O çamur mu eşek saplanmış? 4) yalvarıp teslim olmak. *Ez kı gunaya piro, ey ez 'ef kerda*. Ben yalvarınca, beni af etti. 5) YER: Siverek: girmek (kurşun için). *Qersin guna piro, merd*. Kurşun isabet etti, öldü.

gunbed <is.e.> 1) kubbe. 2) kubbe biçimde yapılan yapı.

gunek <is.e.> kekliklerin sevdiği bir ot çeşidi.

guni YER: Qerxan. <is.e.> deve dikenini.

guni YER: Qerxan. <is.d.> geven sakızı.

gûnin <s.> kanlı.

gûnin biyayış kanlanmak. *Çınay to biyo gûnin*. Elbisen kanlanmış.

gûnin kerdış kanlamak, kanlandırmak.

gûni <is.d.> kan.

gûni amyayış kanamak. *Mı dest ra gûni amê*. Elim kanadı. *Mı dest ra gûniya yena*. Elim kanyor.

gûni ardış kanatmak.

gûni biyayış kan oluşmak.

gûni cı finayış kan çıkarmak. *Mı qurban wahdınayo, mı bışayê gûni cı finayê rınd biyê*. Adak dilemişim, kan çıkara bilseydim iyi olurdu.

gûni çıma vera geyrayış cinnet geçirmek.

gûni dayış kan vermek.

gûni dı mendış kan içinde kalmak.

gûni dı mılöqınayış kana bulamak.

gûni dı mılöqıyayış kana bulanmak.

gûni kerdış kan oluşturmak.

gûni kotış kan emmek.

gûni qesiyayış kanı pıhtılaşmak.

gûni rijnayış kan dökmek, kan akıtmak.

gûni rijyayış kan dökülmesi.

gûni ser finayış üstünü kanda bırakmak.

gûni ser kwetış kan gövdeyi götürmek. *'Herbdê tiyay dı, gûni kewt bı tiyaya ser*. Burdaki savaşta, kan gövdeyi götürmüştü.

gûni şımtıış 1) kan içmek. 2) kana susamak.

gûni şiyayış kan akmak.

gûni vera dayış kan karşılığında bedel vermek (evlendirmek). *Na keynek gûni vera daya*. Bu kızı kan karşılığında vermişler.

gûni vetış kan çıkarmak.

gûni vini kerdış 1) kan kaybetmek. *Gûniya merdımê camêrdi vini nêbena (atas.)*. Erkek adamın kanı kaybolmaz. 2) gücünü kaybetmek.

gûnigerm <s.> kanısıcak.

gûnigermın <s.> sıcaakkanlı.

gûnikotox <is.e.d.> kan emici.

gûniqesiyayen <is.d.> kan pıhtılaşması.

gûnirijnayox <is.e.d.> hunhar, kan dökücü, kana susamış.

gûniserd <s.> kanısoğuk.

gûniserdın <s.> soğukkanlı.

gûnişimtox <is.e.d.> 1) kan içen. 2) kana susamış.

gûniya biyayış kana bulaşmak. *Destê to biyo gûniya*. Elin kana bulaşmış.

gûniya kerdış kana bulaştırmak.

gunsencık <is.e.> atmaca.

gurz VARY: *gurz*. <is.e.> 1) örs. *Asın zey kıldı adırı bıbı sûr, nabı gurci ser û kûwayê*. Demir ateş gibi kızarmıştı, örsün üstüne koyup dövüyordu. 2) topuz. (Silah olarak kullanılan ağır topuz.)

Gurci <öz.e.d.> Gürcü.

Gurciki <öz.d.> Gürcüce.

Gurcistan <öz.e.> Gürcistan.

Gurcistanij <öz.e.d.> Gürcüstanlı.

gurêx <is.e.> köpek cinsi (kangal).

gurguzi <is.d.> ıslık (dudakla çalınan).

gurguzi cenayış ıslık çalmak.

gurm <ünl.> bum!

gurmi <is.d.> ateşli topların çıkardığı ses. *Gurmiya topana yena*. Top sesleri geliyor.

gurni-gurni YER: Qelacix. <is.d.> arka arkaya dizilip oynanan bir çocuk oyunu. EŞ ANL: *loloşwane*.

gurpi <is.d.> vurma sesi.

gurpiyin <s.> gürültülü.

gurr <s.> 1) sık (seyrek karşıtı). EŞ ANL: *six*. 2) kızışma (ateş için), ateşi alevlendirme işi.

gurr biyayış 1) sıklaşmak. *Zerzewatê ma biyo gurr*. sebzemiz sıklaşmış. 2) kızışmak (ateş).

gurr kerdış 1) sıklaştırmak. 2) kızıştırmak. *Adırı gurr kı!* Ateşi kızıştır!

gurr-gurr <is.d.> bulut gürüldeme sesi.

gurr-gurr kerdış gürüldemek.

gurr û terp <d.> takırtı.

gurrayış <gçs.f.> gürlmek. *Hewryê gurrenê, varano vareno*. Gök gürlüyor, yağmur yağıyor. [*gurreno*; em.k. *bigurri*]

gurrgurri <is.d.> gümrüldeme.

gurri <is.d.> gürlleme.

gurrnayış <gçl.f.> gürlletmek. [*gurrneno*; em.k. *bigurri*]

gurti <is.d.> gürültü.

gurz BKZ: *gurz*.

guvik VARY: *kovike*. <is.d.> dürüm. (Yufka

ekmeğin arasına yiyecek bir şeyler bırakıp birbirine sarılması.)
guvik kerdış dürümlemek.
guvir VARY: *govir*. <zf.> fırıldanma, çevresinde dönme.
guvir guvir fırıl fırıl.
guvirik <is.d.> çember.
guvırnayan <is.d.> fırıldama gibi dönme.
guvırnayış <gçl.f.> fırıldama gibi döndürmek.
To guvir guvir xo rê çarnena. Seni etrafımda fırıldak gibi döndürürüm.
 [guvırneno; em.k. biguvırnı]
guvirıyayen <is.d.> fırıldanma.
guvirıyayış <gçs.f.> fırıldanmak. [guvirıyeno; em.k. biguvırıyı]
guvüşnayanen YER: Qerxan. <is.d.> tıka basa sıkıştıрма.
guvüşnayış YER: Siverek. <gçl.f.> tıka basa sıkıştırmak. [guvüşneno; em.k. biguvüşnı]
 EŞ ANL: *dewşnayış*.

guwan VARY: *ghan*. <is.d.> hayvan memesi.
 EŞ ANL: *guin*.
guwan kerdış meme salgısı. (Doğurmaya yakın hayvanın memelerinin büyümesi.)
guwana sero mendış yavrunun ölü doğması. (Dişi hayvanın yavrusunun ölüp öyle kalışı.) *Mangay ma ziyê, golikê cı merd, guwana sero mendı.* İneğimiz doğurdu, yavrusu öldü, öylece kaldı.
guwanê dewari hayvan memesi.
guwani <is.d.> memeli hayvan.
gûwe YER: Qelacix. BKZ: *goye*.
gûye BKZ: *goye*.
guz <ünl.> sürüklemesi.
guz biyayış sürüklenmek.
guz kerdış itip sürüklemek.
guzergah <is.d.> 1) yolüstü uğranılacak geçilecek yer. 2) yol boyu.
guzıknayış YER: Sinag. BKZ: *zûzıknayış*.

H - h

ha <ünl.> efendim! *Hey ambaz! Ha, tiyê se kenê?* - *Ezo teva nêkena.* Hey arkadaş! Efendim, sen ne yapıyorsun? - Bir şey yapmıyorum.
Habil (Ar.) <öz.e.> Habil.
'hac (Ar.) VARY: *'hec*. <is.e.> hac.
'hacet <is.e.> alet, aygıt, araç.
'hac'hacık VARY: *'hec'hecık*. <is.d.> kırlangıç. (Kırlangıç Hz. Nuh'un gemisinde insanları yılanla yem olmasın diye kurtardığı için kutsaldır. Yılan kırlangıcı düşman beller. Hz. Nuh da kırlangıcı yılanlara yem olmasın diye yuvasını insanların bulunduğu yerde yapmalarını emreder.)
'Hacı <öz.e.> erkek adı.
'hacı VARY: *'haci*. <is.e.> 1) hacı. (Dini buyrukları yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman.) 2) kutsal bir yeri ziyaret etmiş Hristiyan.
'haciya <is.d.> hacı kadın.
haciyek YER: Mexmûr. <is.e.> uğur böceği. (Uğur böcekleri, meyveleri ve sebzeleri, hastalıklardan korurlar.) EŞ ANL: *xalxalok*.
hadê VARY: *haydê*. <ünl.> haydi! EŞ ANL: *dêrê, dê*.
hadê ûja ra haydi ordan.
'hadıran <is.ç.> hazırda bulunanlar, huzurda bulunanlar. *Wa hay nê 'hadıran bıbo.* Hazırda bulunanların haberi olsun.
'hadire <zf.> hazır.

'hadire biyayış hazırlanmak.
'hadire kerdış hazırlamak. *Xo 'hadire kı!* Kendini hazırla! EŞ ANL: *tê kerdış, 'hadırnayış*.
'hadire ra hazırda. *Nano 'hadire ra yeno ma ver.* Ekmek önümüze hazır geliyor.
'hadire ra 'hadire tam olarak hazır.
'hadirebiyaye/i <or.e./d.> hazır olan.
'hadireker <is.e.d.> hazırlayan.
'hadirekerde/i <or.e./d.> hazırlanmış.
'hadireyin <is.d.> hazırlık.
'hadireyiney <is.d.> hazırlıklı.
hadirê VARY: *harê*. <ünl.> haydi gelin!
'hadırnayış YER: Qelacix. <gçl.f.> hazırlamak. [*'hadırneno*; em.k. *bı'hadırnı*]
'hafız (Ar.) <s.> hafız. (Kur'an'ı ezberden okuyan.)
'hafız wendış ezbere okumak. *O merdımo Qurani, 'hafız waneno.* O Kur'an'ı ezbere okuyor.
'hafizey <is.d.> hafızlık.
haho BKZ: *hayho*.
haja YER: Qerxan. BKZ: *ûja*.
hak (Phlv. xâyag) <is.e.> yumurta.
hak fekdê qen amayış yumurta kapıya dayanmak. (Bir iş için zamanın çok daralması.) *Hak ame fekdê qen, 'hendık ez kerda haydar.* Yumurta kapıya dayandı, ancak beni haberdar etti.
hak kerdış yumurtlamak.

haki selqınayış yumurta haşlamak.

haki sūr kerdış yumurta kızartmak. *Nê haka sūr kı, ma bûmı.* Bu yumurtaları kızart yiyelim.

hakkık <is.e.> yumurta tokuşturma. EŞ ANL: *çıkızı.*

hakek <is.e.> yumurtacık.

hakhmês <is.e.> yumurta ile oynanan bir oyun. (Herkes yumurtalarına tatlı madde sürüp yere bırakıp bekler, sinek kimin yumurtasına konarsa o yumurtanın sahibi kaybeder.)

'hal (Ar.) <is.e.> hâl, durum. EŞ ANL: *'hewal.*

'hal biyayış hâl olmak.

'hal kerdış hâl etmek.

'hal û 'hewal insanın genel yaşamı, işi ve sağlığıyla ilgili içinde bulunduğu durum. *Ma kı jewi şifte vinemı, 'hal û 'hewalê cı pers kemı.* Birini ilk gördüğümüzde, hâl ve hatırını sorarız.

'hal û kar iş güç. *'Hal û karê to piseya.* İşin gücün kötülük yapmaktır.

'hal û mede durum ve zaman, yaşam hali. *'Hal û medey mı ûnayo.* Yaşamım böyle işte.

'hala₁ <s.> 1) o durumdaki. o hâldaki. EŞ ANL: *wezyet.* 2) hamile. EŞ ANL: *dıgani.*

'hala biyayış hamile olmak.

'hala mendış hamile kalmak.

'hala₂ (Ar.) <zf.> hâlâ, henüz. EŞ ANL: *hewna.*

'haldar <is.e.> zarf (dilb.), (yeni kelime, F. Pamukçu).

'haleti <is.d.> karasaban. EŞ ANL: *hengaç.*

halin VARY: *alin.* <is.e.> kuş yuvası. *Halinê leglegda kor Homa vırazeno (atas.)* Kötür leyleğin yuvasını Allah yapar. (Umudunu kesme, Allah kerimdir anlamına gelir.)

'halkerdox <is.e.d.> hâl eden.

halkûçık YER: Ş. Cori. <is.e.> üstüste sıralanma, salkım halinde sarkma.

hamûd <is.e.> atın boyunduruğu.

hamûgam <s.> kuşkusuz. *Hamûgam, o do şewra cenıyerda xoya bêro.* Kuşkusuz yarın eşiyile birlikte gelecek.

har <s.> 1) kuduz. 2) azgın, kudurgan, saldırgan. 3) çok yaramaz, arsız.

har biyayış 1) kudurmak. 2) azmak, saldırganlaşmak. *Şıma rı dayo nê lajeki, lajek boll biyo har.* Bu çocuğa çok yüz vermişsiniz, çocuk azmış. 3) çok yaramaz olmak. *Tı boll biyê har.* Sen çok yaramaz olmuşsun.

har kerdış 1) kudurtmak. 2) azdırmak, saldırganlaştırmak. 3) çok yaramaz duruma getirmek.

harbiyayen <is.d.> 1) kudurma. 2) azma, saldırganlaşma. 3) çok yaramaz olma.

harey <is.d.> 1) kuduzluk. 2) azgınlık, kudurganlık, saldırganlık. 3) yaramazlık.

harê BKZ: *hadirê.*

haris YER: Sinag. otuz. BKZ: *hiris.*

'haris <s.> haris.

harige YER: Ş. Cori. <is.d.> nezle.

harkerde/i <or.e./d.> 1) kudurtulmuş. 2) azgınlştırılmış, saldırganlaştırılmış.

harr BKZ: *'her.*

hatbila <zf.> durmadan, ara vermeden, kesintisiz. *Oyo hatbila vajyeno.* O durmadan söyleniyor. EŞ ANL: *jew asa.*

havil <is.e.> 1) beceri. (Bir baltaya sap olma, elden bir şey gelmeme.) *Mêrdek şı sûk dı gırweyê bikero, havilê nêkerd û ame.* Adam şehre gidip bir iş yapacaktı, bir şey beceremeden geldi. *To mı rê havilê kerdo kı, ez zi gırwey to veja.* Sen bana bir iş yapmışsın ki, ben de işini çıkarayım. 2) netice. 3) imkan. EŞ ANL: *imkan, mezal.*

havil biyayış imkan olmak.

havil dayış imkan vermek. EŞ ANL: *imkan dayış.*

havildayox <is.e.d.> imkan veren, olanak sağlayan.

hawırdor YER: Qerxan. <zf.> çepeçevre.

hawûd YER: Qerxan. <is.d.> deve semeri.

hay <is.d.> haber. (Bir şeyi haber olarak duyup duymama.) *Hay to to ra esta?* Kendinden haberin var mı? EŞ ANL: *xeber.*

hay pey biyayış haberi olmak. *Homa aya kı hay kesi pey çiniya ay ra sıtar kero.* Allah insanı, habersiz gelen kötülüklerden korusun.

hay û bay haber. *Hay û baya to mı ra esta?* Benden haberin var mı?

hay gıdi hay <ünl.> hey gidi hey!

haybıkı <zf.> halbuki, oysa, oysaki.

haydar VARY: *aydar.* <is.e.> 1) duyarlı olan. 2) haberdar. (Gözü ve kulağı tetikte, dikkatli ve uyanık bekleyen.)

haydar biyayış 1) göz kulak olmak. *Haydarê nê qeçeki bı, ezo şına cayê û hıma yena.* Bu çocuğa göz kulak ol, bir yere gidip hemen geliyorum. 2) haberdar olmak.

haydarber <is.e.d.> gözcü. EŞ ANL: *çımdar.*

haydarberayen <is.d.> gözcülük.

haydarbiyayen <is.d.> göz kulak olma.

haydê BKZ: *hadê.*

hayhay <ünl.> hayhay!, peki!

hayho VARY: *haho.* <ünl.> imdat!

hayho hayho imdat imdat! EŞ ANL: *hewar hewar.*

hayho kerdış imdat istemek, yardım çağırma.

Hayıg₁ <öz.e.> Budaran köyünde bir bölge adı. *Remzanê Kemalan, Hayıga xeylê kozıgı nızınayê, do komir veja.* Kemalanlardan Ramazan, Hayıg'da epey kömür ocağı hazırlamış, odun kömür çıkaracak.

hayig₂ <s.> ayık, uyanık. *Mêrdek nêrakerwto, hewna hayigo.* Adam yatmamış, daha uyanıktır. EŞ ANL: *şût, aya.*

hayig biyayış ayılmak, uyanık olmak. *Hayig bı, merakew!* Uyanık ol, yatma!

hayig kerdış ayılmak.

hayig₃ YER: Sinag. <s.> ören, harabe. EŞ ANL: *xırabe.*

hayigey <is.d.> uyanıklık.

haylımın <ünl.> vay başıma gelen!

haylo <ünl.> evvah!

haywax <ünl.> evvah!

'he YER: Nişniğ. <zf.> dövme işi.

'he kerdış dövmek, vurmak. *Eneka ez bêri, ez do 'he kı bı ro cı!* Şimdi gelirsem, onu döveceğim!

'heb (Ar.) <is.d.> 1) tane. *Nê 'hebê xeli boll rındi.* Bu buğdayın taneleri çok iyidir. EŞ ANL: *tene.* 2) hap, tablet, komprime.

'hebcık <is.d.> kızarıp, şişip, üzerinde küçücük kızarıklar oluşan bir cilt hastalığı. (Bu hastalığın tedavisini belli kişiler yapar. Yara çok kötüyse, yumurtanın sarısı temiz bir kabda yakılıp melhem haline getirilir. Temiz bir jiletle yaranın üzerinde gezilip bazı yerleri deşilir. Kanı temizlendikten sonra, yakılmış yumurta sarısı yaraya sürülür. Kötü değilse, sadece yara deşilip tuzlu suyla temizlenir.)

'hebekê VARY: *'hebeyê; 'hebê.* <belgis.s.> azıcık, birazcık, az miktar. EŞ ANL: *piranekê, taynekê.*

'hebey <is.ç.> boyuna takılan bonçuklu takı çeşidi.

'hebeyê BKZ: *'hebekê.*

'hebê BKZ: *'hebekê.*

'Heb'henar₁ <öz.d.> 1) kadın adı. 2) bir mal adı.

'heb'henar₂ <is.d.> nar tanesi.

'hebic <is.d.> dolma tüfek.

'Hebiza <öz.d.> kadın adı.

'hebûb VARY: *xebûb.* <is.d.> gonca. *'Hebûba gulêri hewna nêabiyaya.* Gülün goncası daha açılmamış.

'hec BKZ: *'hac.*

'hecerin <s.> hoş ve kareli kumaş.

'hec'hecik BKZ: *'hac'hacik.*

'heci BKZ: *'haci.*

'hed₁ (Ar.) <is.e.> had.

'hed₂ <is.e.> hal etme.

'hed biyayış hal olmak.

'hed kerdış hal etmek. *Mı girwey xo zor kerd 'hed.* İşimi zor hallettim.

hedaye YER: Siverek. <is.e.> hediye.

hedef <is.e.> hedef. *Mı xo şıma rê kerd hedef.* Ben kendimi size hedef ettim.

hedi <ünl.> defol! *Hedi, tiya ra şo!* Defol,

burdan git!

hedis (Ar.) <is.e.> hadis.

'hedkerdox <is.e.d.> hal eden.

'heft <ünl.> köpek havlaması.

'heft-'heft <is.d.> köpek havlama sesi.

'heftan <is.d.> şubat ayı. (Haftada bir hava değiştiği için, bu aya "heftan" diyorlar.)

'hefte (Phlv. haft 'yedi') <is.e.> hafta. EŞ ANL: *'heşte.*

'hefteyo verên önceki hafta.

'heftena <zf.> haftaya.

'hefteyêna <zf.> bir haftalığına. *Ez do 'hefteyêna şıra izına.* Bir haftalığına izine gideceğim.

'hefti <is.d.> havlama. *Tevera 'heftiya kutıkana yena.* Dışarda köpeklerin havlama sesi geliyor.

'hefti kerdış havlamak.

'heke <s.> has, en iyi cins. *No camêrdo 'hekeyo, eya kar beno.* Bu has adamdır, onunla iş olur.

hel BKZ: *hele.*

'hel <is.d.> 1) vardiye, yarım gün. 2) yazın sıcağında hayvanları yatırma işi. *Dıhire boll beno germ, ez dewari bena 'hel.* Öğleleri çok sıcak olur, ben hayvanları yatırmaya götürürüm.

'hela şani akşam vardiyesi, öğleden sonra.

'hela şewray sabah vardiyesi, öğleden önce.

helak <is.e.> egzama (vücutta kendiliğinden çıkan yara).

helak biyayış 1) egzama olmak. *Gışta mı biya helak.* Parmağım egzama olmuş. 2) helak olmak. (Bir toplumun yok olması.)

helakın <s.> egzamalı.

'helal (Ar.) <s.> helal.

'helal biyayış helalleşmek.

'helal kerdış helal etmek. *Heqê xo mı rê 'helal kı!* Hakını helal et!

pêrê 'helal kerdış helalleşmek.

'helaley <is.d.> helallik.

'helaley waştış helallik istemek.

'helalker <is.e.d.> helal eden.

'helampoçik YER: Sinag, Qelacix. <s.> sırsıklam, sırsıklam. *Varan vara, çınay mı, mı sero bı 'helampoçik.* Yağmur yağdı, elbisem üstümde sırsıklam oldu. EŞ ANL: *hiholık.*

helati YER: Qerxan. <is.e.> hamuru ekşitilmiş ekmek, mayalı ekmek.

'helaw (Ar.) <is.d.> helva.

'helawa tûwa dut helvası.

'helawa 'Entabi Antep helvası.

helbet (Ar.) <zf.> elbet. EŞ ANL: *xora.*

heldilko BKZ: *'endirko.*

hele VARY: *hel.* <ünl.> hele. *Hele, bê tiya!* Hele buraya gel!

hele hele hâlâ hâlâ. *Hele hele, tiyê mı ra*

çıçı wazenê? Hâlâ hâlâ, benden ne istiyorsun?

helekiyayış YER: Qelacix. BKZ: *helkiyayış*.

'heleyaye/i <or.e./d.> erimiş olan.

'heleyayış VARY: *heliyayış*. <gçs.f.> erimek. (Tam bitmemek şartıyla erimek – sıvı ve canlı varlıklar ve yağ için.) *O merdimo pıra pıra 'heleyeno*. O adam git gide eriyor. [*'heleyeno*; em.k. *bi'heley*]

'heleynaye/i <or.e./d.> eritilmiş olan. *Rıweno 'heleynaye boll wešo*. Eritilmiş yağ çok hoştur.

'heleynayış <gçl.f.> eritmek. [*'heleyneno*; em.k. *bi'heleynı*]

'helik <is.d.> çömlük (özellikle tereyağı koyulur).

helisnaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş olan.

helisnayış <gçl.f.> 1) ezmek. 2) çürütmek. *Na dar daya 'ero û 'erdo helisnaya*. Bu ağacı yere yıkıp yerde çürütmüş. [*helisneno*; em.k. *bihelisnı*]

heliste/i BKZ: *helisyaye/i*.

helisyaye/i VARY: *heliste/i*. <or.e./d.> 1) ezik. 2) çürük.

helisyayış <gçs.f.> 1) ezilmek. 2) çürümek (ot, sebze vb.). [*helisyeno*; em.k. *bihelisyi*]

heliyayış YER: Qelacix. BKZ: *'heleyayış*.

helkiyayış VARY: *helekiyayış*. <gçs.f.> egzama olmak. [*helkiyeno*; em.k. *bihelkiyi*]

hella hella <ünl.> 1) Tanırım! *Hella hella, mı ra dûri kewê!* Tanırım, benden uzak durun! 2) inanılır gibi değil! *Hella hella, girwey to hewna nêbiyo?* İnanılır gibi değil, işin daha olmamış mı?

helmûg <is.d.> iki metre uzunluğunda, yaprakları yırtık, sarı çeneklik, boya da yapılan, çayların önünde biten bir bitki.

helpeze <is.e.> serinleme nefesi. (Köpek, tilki, kuş vb. hayvanların, sıcaklıktan dolayı nefes alıp vermesiyle kendilerini serinletme işi.)

helpeze kuwayış serinlik nefesi alıp vermek. *Kutiki helpeze kuwayê*. Köpek yorgunluk nefesi alıyordu.

helqa <is.d.> 1) çember. 2) yüzük. EŞ ANL: *gıştane*.

Helûl₁ <öz.d.> Gerger'de bir köy adı.

helûl₂ YER: Sinag. VARY: *hilûl*. <is.d.> gelincik çiçeği. (40-50 cm uzunluğunda, yaprakları dere otuna benzeyen, kırmızı renkli papatyatürleri.)

'hem₁ <is.e.> hamam.

'hem₂ <is.e.> kanaat.

'hem kerdış kanaat getirmek.

'hemal <is.e.> hamal.

'hemaley <is.d.> hamallık.

'hemam VARY: *'hem*. <is.e.> hamam.

'hemampûş <is.e.> 1) köstebek yuvası. 2) köstebek toprak yığını. 3) çocukların

topraktan yaptığı oyuncak hamam.

'heme <belgis.s.> hepsi, genel. *Bıray na keyneker, çı'har 'heme zi 'seydwani benê*. Bu kızın kardeşleri, dördü de avcıydılar. *Zewmbina piyê to do ma hirê 'heme bıranan bikišo (bir masaldan)*.

'heme çi herşey. *Keye dı jew ayre nêgeyreno, jewmbi 'heme çi geyreno (atas.)*. Evde sadece değirmen dönmez, genelde her şey döner (evdeki ailevi sorunlar gayet normaldir anlamına gelir).

'hemın <bük.> hepsi.

'hemet <is.e.> koruma işi.

'hemet kerdış korumak. *Lajeki 'hemet kerê!* Çocuğu koruyun!

'hemeyaye/i <or.e./d.> bozulmuş ekmeç.

'hemeyayış <gçs.f.> ekmeğin bayatlayıp bozulması. *Nan 'hemeyayo*. Ekmeç bozulmuş. [*'hemeyeno*; em.k. *bi'hemey*]

'hemeynaye/i <or.e./d.> bozulmuş ekmeç.

'hemeynayış <gçl.f.> bayatlatıp bozmak (ekmek ve tahıl için). [*'hemeyneno*; em.k. *bi'hemeynı*]

'Hemêli (Ar.) <öz.e.> Hamili. (Hemêli, önemli ayetleri içeren küçük Kur'an.) *'Hemêli bo ki, mı no girwe nêkerdo (ant)*. Hamili üzerine yemin ederim ki, ben bu işi yapmadım.

Hemêlkan VARY: *Amêlkan*. <öz.e.> Amerikan.

'Hemêliya <öz.d.> kadın adı.

'hemfikir <s.> aynı görüşte olan.

'hemın VARY: *'hemına*. <zm.bük.> hepsini.

'hemın rê hepsine.

'hemınana hepsiyle.

'hemına BKZ: *'hemın*.

'Hemidan <öz.e.> erkek adı.

'Hem <öz.e.> erkek adı.

'Hemo! <vok.>

hempa <s.> omuzdaş, ayaktaş, aynı ayarda. (İşlerde aynı amaçla ve birlikte hareket eden kimse.)

hemşeri (İr.) <is.e.d.> hemşehri, memleketli. EŞ ANL: *welatij*.

'hemşeri YER: Qelacix. BKZ: *'heseri*.

hemşerin <is.d.> hemşehrilik.

hemşira <is.d.> hemşire, hasta bakıcı.

hemşirayin <is.d.> hemşirelik.

'hen <s.> kahverengi. *Bıza maya 'hen boll şıt dana*. Kahverengi keçimiz çok süt verir.

hena YER: Qelacix. BKZ: *wına*.

'henalewr BKZ: *'henalor*.

'henalêr BKZ: *'henalor*.

'henalor VARY: *'henalêr*; *'henalewr*. <is.d.> nar ağacı.

'henar <is.e.> nar.

'henartolle <is.e.> nar kabuğu.

'Henbeli (Ar.) <öz.e.d.> Hanbeli. (İmam

hanbelinin adından. İslamîlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri.)

'hend (Phlv. ānd) <belgis.s.> 1) o kadar. *Ez 'hend dewi, 'hend diwêli, 'hend tixtori geyraya, mı dari lincerda xo nêdi.* O kadar köy, o kadar devlet ve doktor gezdim, ayağımın ilacını bulamadım. 2) ancak. *Roşna 'hend şa Bûdran dı Ozani hetek dı ca bido xo.* Roşna Budaran'da ancak Ozan'ın yanında yerleşebildi.

'hend boll o kadar çok. *'Hend boll qısey meki!* O kadar çok konuşma!

'hendana bu kadar daha. *Ekı 'hendana mı rê bibo, mı rê beso.* Bu kadar daha olsa, bana yeter.

'hendê o kadar çok. *Bıray to, 'hendê to nêbeno.* Kardeşin, senin kadar olmaz. *'Hendê zanayenda xo qısey bıki!* Bildiğin kadar konuş!

'hendê pê 1) aynı ölçüde. *Nê çıwey 'hendê pêyê* Bu sopalar aynı ölçüdedir 2) eşit.

'hendê pê amayış 1) aynı ölçüye gelmek. 2) eşitleşmek.

'hendê pê biyayış 1) aynı ölçüde olmak. 2) eşit olmak.

'hendê pê kerdış 1) aynı ölçüye getirmek. 2) eşitlemek.

'hendê xo 1) yeterince. *Nan bollo, 'hendê xo bigi!* Ekmek yeterince var, kendin kadar al! 2) kendi kadar. *Homay hetek dı kes kesı gırdêri niyo, herkes 'hendê xoyo.* Allah'ın yanında kimse kimseden büyük değil, herkes kendi kadardır.

hendaşık YER: Qerxan. <is.e.> taş yosunu. (Kısa boylu çocuklar, taş sürtüp tükürükle kına yaparlar ki büyüsünler.) EŞ ANL: *'heney 'siya.*

'henday VARY: *'hendey.* <zf.> bunca, onca, o kadar. *To 'henday qısey kerdi, mı çiyê fa'hm nêkerd.* Sen bunca konuştun, ben bir şey anlamadım. *To no 'henday altûn koti ra ardo?* Bu kadar altını nerden getirmişsin?

hendeq VARY: *hendoq.* <is.e.> çukur.

hendeqereke YER: Qelacix. BKZ: *henqerek.*

'hendey YER: Sinag. BKZ: *'henday.*

'hendik VARY: *'hendok.* <zf.> 1) -diği sürece, o kadar ki. *'Hendik o tiya ra nêşıro, ez rihât nêkena.* O burdan gitmediği sürece rahat etmem. 2) niceki.

hendilko YER: Qerxan. BKZ: *'endırko.*

'hendin <belgis.zm.bük.> o kadarını. *Çendın biyara?* - *'Hendın biya!* Ne kadar getireyim? - O kadarını getir!

'hendina o kadar daha. *'Hendina bıdı mı.* O kadar daha bana ver.

'hendok BKZ: *'hendik.*

hendoq BKZ: *hendeq.*

'hene <is.e.> kına.

'hene kerdış kına yakmak. *Camêrd destanê xo 'hene kero, tıfing dest ra nêteqena.* Erkek ellerine kına yakarsa, elinde silah patlamaz.

'heney 'siya taş yosunu. (Kısa boylu çocuklar, taş sürtüp tükürükle kına yaparlar ki büyüsünler.) EŞ ANL: *hendaşık.*

'heneke YER: Qelacix. BKZ: *'henik.*

'heneyin <s.> kınalı.

hengaç <is.d.> karasaban. EŞ ANL: *'haleti.*

'henik VARY: *'henişk; 'heneke.* <is.d.> çene. (Gamzesi bulunan çene.)

'henişk BKZ: *'henik.*

heni BKZ: *wini.*

'Henifa VARY: *'Henif.* <öz.d.> kadın adı.

'henifek <is.d.> bir çeşit ot. *'Henifek bena postepenir.*

'Henifi (Ar.) <öz.e.d.> Hanifi. (İmamıazam Ebu Hanife'nin adından. İslamîlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri.)

henin BKZ: *winin.*

henqerek VARY: *hendeqereke.* <belgis.s.> birazcık, azıcık, o kadarcık. (Çarpma, değişme esnasında söylenir) *Gıšta mı henqerek koyê pa, ey da qırı ro.* Azıcık parmağım değdi, o hemen bağırıma başladı.

henqınayış <çgl.f.> boğmak (suda). [*henqıneno; em.k. bihenqını*]

henqıyayış VARY: *xenıqıyayış.* <çes.f.> boğulmak (suda). *'Hendok çıkoso, jû koçıkda aw dı henqıyeno (deyim).* O kadar cimridir, bir kaşık suda boğuluyor. [*henqıyeno; em.k. bihenqıyı*]

henqut VARY: *henqutık, xutık.* <is.d.> astım, boğmaca. (İyileşmek için, ceviz ağaçlarının köklerinin altından çıkarılır, ya da çöp buharlaşınca delinip içinden geçilir.) EŞ ANL: *tıqnefes.*

henteş <is.e.> seviye. *Lû û vergana henteşê pê niyê.* Tilki ve kurtlar aynı seviyede değil.

'hepis (Ar.) <is.e.> hapis, mahpus.

'hepis kerdış hapsedmek.

'hepis pawıtış hapis yatmak, mahpus yatmak.

'hepısxane <is.e.> hapishane.

hepo <is.e.> işlenen ipe vurup sıkıştırmaya yarayan ucu eğri bir alet.

Heq₁ (Ar.) <öz.e.> Tanrı.

heq₂ (Ar.) <is.e.> hak. *Heqdê dinsızı ra imansız yeno (atas.).* Dinsizin hakından imansız gelir.

heq kerdış hak etmek.

heq ra amayış hakından gelmek. *Tı heqdê ê merdını ra yenê.* Sen o adamın hakından gelirsın.

heq û neheq mutlaka. *Tı do heq û neheq mına bêrê keye!* Mutlaka benimle eve

geleceksin!

heqdê cı dı hakkında. *Heqdê cı dı çıçı xeyra wa a bıbo!* Hakında ne hayırlıysa o olsun!

heqê merdımın insan hakları.

heqê taynekan azınlık hakkı.

heqdar <is.e.d.> haklı.

heqdarey <is.d.> haklılık.

heqıbe <is.e.> heybe. EŞ ANL: *şelli*.

heqıqet (Ar.) <s.> hakikat, gerçek. EŞ ANL: *raştey*.

heqıqete <zf.> hakikaten.

heqwer <is.e.d.> hak gasp edici.

her (Phlv. xar) <is.e.> eşek. *Her herında xoya finê guneno linci ro (atas.).* Eşek eşekliğiyle bir kez çamura saplanır.

her biyayış eşekleşmek, eşek olmak. *Tı biyê zey heriya, zirriya toya yena.* Sen eşek gibi olmuşsun, anırman geliyor.

herê bancana şapşal, ukala. (Sözcük anlamı “patlıcan eşeğidir”, fakat her şeye atılan ukala ve şapşal anlamına gelir.)

herê çola zebra, çöl eşeği.

herê gemi yaban eşeği.

herê wesari azgın eşek (baharda). (İnsan için bilgisizce saldırganlığı ifade eder.) *No mêrdek zeno ze herê wesari, verni û peyniya qısa nêzano.* Bu adam bahar eşeği gibidir; sözünün önünü arkasını bilmez.

hero gird büyük eşek. (İnsanlar için kullanıldığında şapşal, aptal anlamına gelir.)

hero qol YER: Qelacix. birdirbir oyunu. EŞ ANL: *çekçek û zım*.

her VARY: *here; harr; herr*. <is.d.> toprak.

her bın dı gömülü.

her bın kerdış toprağa gömmek. *İna merdimê kışt û kerd her bın.* Onlar bir adamı öldürüp toprağa gömdüler.

her bın kewtış gömülmek.

hera qûmın kumlu toprak.

hera ribi beyaz toprak. (Bağ bozumunda sıranın terbiye edilmesinde kullanılır.)

hera sıpi beyaz toprak.

hera sıya siyah toprak.

hera sûr kırmızı toprak. (Kızıl toprak ve toprak boyası.) EŞ ANL: *soring*.

hera <s.> 1) geniş. *Ray Almanya herayê.* Almanya'nın yolları geniştir. 2) ferah. *Xo tim hera tepêşê, xo 'hend teng mefinê!* Kendinizi daima ferah tutun, o kadar dara sokmayın!

hera biyayış genişlemek.

hera kerdış genişletmek.

hera kewtış bolluğa düşmek. *Ez teng ra kewta hera.* Ben darlıktan, bolluğa düştüm.

heram (Ar.) <is.e.> 1) haram. *'Heram quça gozana, quça goza pêsero nêvindena, bena vıla (atas.).* Haram ceviz yığındır,

ceviz yığıcı üstüste durmaz dağılır (haramın insanlara faydası yoktur anlamına gelir). 2) cünüp.

'heram biyayış 1) haramlaşmak, haram olmak. 2) cünüp olmak.

'heram kerdış haram etmek.

'heramey <is.d.> 1) haramlık. 2) cünüplük.

'heramwer <is.e.d.> haram yiyen.

'heramzade/i <is.e./d.> haramzade.

'heraret (Ar.) <is.e.> hararet.

herayey <is.d.> genişlik.

herayın <s.> genişliği olan.

herbab <is.e./s.> becerikli, işin ehli, erbab. *Tı herbabê nê kari niyê.* Sen bu işin ehli değilsin.

herbab biyayış işin ehli olmak.

herbabey <is.d.> beceriklilik.

hercale VARY: *herzalı; herzale*. <is.e.> çardak. (Yabani hayvanlardan korunmak için, üzerinde oturup yatılan bir çardak çeşidi.)

hercan BKZ: *ercan*.

herdos VARY: *hirdos*. <is.e.> iki avuç dolusu. *Hirê herdosı xele bıdı mı!* Bana üç avuç buğday ver!

her YER: Qelacix. BKZ: *her*.

'hereket (Ar.) <is.e.> hareket.

'hereket kerdış hareket etmek.

'hereketin <s.> hareketli.

herekey BKZ: *herekin*.

hereki <is.ç.> çatki, ayaklık, sehpa. *Textaxa çekı ê hereka ser, wa tiya berrz bo.* Ayaklıkların üstüne tahta atınki, burası yükselsin.

herekin VARY: *herekey*. <is.d.> eşeklik.

herekina eşekliğiyle.

herem <is.e.> 1) tezgâh (çul/halı yapma). 2) kalın örgü, dokuma ipi.

herem vıraştış çul vb. örme.

herey YER: Qelacix. BKZ: *berey*.

herê <vok.d.> 1) ulan! (Kadınlara hitapta isim yerine kabaca veya samimiyette kullanılır.) *Herê, tiya qe herûnda xo dı nêvindena kı.* Ulan, sen hiç yerinde durmuyorsun ki. 2) çok kızgınlık halinde “ulan!” anlamında kullanılır. *Herê, fekbelaşın mekı da!* Ulan, boşboğazlık yapmasana!

herg BKZ: *hırg*.

heri <is.d.> dişi eşek. EŞ ANL: *manker*.

'herin VARY: *herrin*. <s.> topraklı.

heriş <is.e.> 1) ağız. (Yeni doğmuş hayvanların ilk pişmiş sütü.) 2) peynir türü. (İlk günü değil de, üçüncü ve dördüncü günkü sütlerden yapılan peynir.)

herin <s.> eşeklik. VARY: *herey*.

herin kerdış eşeklik yapmak.

herinayış <gçl.f.> satın almak. [*herineno*; em.k. *biherini*] VARY: *erınayış, arınayış*.

herinayox <is.e.d.> satın alma istekli, alıcı.

herkes (İr.) <belgis.zm.(e.)> elalem, herkes.

herki <is.d.> eşekçe.

'hermek <is.d.> masum.

'herminaye/i <or.e./d.> bozuk.

'herminayış <gçl.f.> bozmak. *Kayer bi'herminayı!* Oyunu boz! [*'hermineno*; em.k. *bi'hermini*]

hîlû herminayış YER: Qerxan. VARY: *hûlû herminayış*. berbat etmek, tamamen bozmak.

pê 'herminayış bozuşturmak.

xo 'herminayış kendini bozmak. *Ey xo 'herminayo*. O kendini bozmuş.

hermitay YER: Sinag. <is.ç.> ürüm dutu. EŞ ANL: *remtû*.

hermito YER: Sinag. <is.d.> ürüm dutu ağacı. EŞ ANL: *remtûwêr*.

'hermiyaye/i <or.e./d.> bozuk.

'hermiyayen <is.d.> bozulma.

pê 'hermiyayen bozuşma.

'hermiyayış <gçs.f.> bozulmak. [*'hermiyeno*; em.k. *bi'hermiyi*]

pê 'hermiyayış bozuşmak, ilişkileri bozulmak. *Ê ambazi pê 'hermiyayê*. O arkadaşlar bozuşmuş.

pêro₁ 'hermiyayış hepten bozulmak.

pêro₂ 'hermiyayış birbiriyle bozuşmak.

'hermûşik VARY: *armûşike*. <is.d.> köstebek. (Musa isminde bir pamuk tücarı, fazla kilo çeksin diye, terazinin altına ağır bir taş yapıştırıp insanları dolandırır. Onun için Allah tarafından ceza olarak hayvana dönüştürülür.) *'Hermûşik çend 'her aşano, aşaneno xo ser (atas.)*. Köstebek ne kadar toprak eşerse, kendi üstüne eşer. EŞ ANL: *merreyo kor*.

hero <vok.e.> 1) ulan! (Erkeklere hitapta isim yerine kabaca veya samimiyette kullanılır.) *Hero, tiyê qe herûnda xo dî nêvîndenê kî*. Ulan, sen hiç yerinde durmuyorsun ki. 2) çok kızgınlık halinde "ulan!" anlamında kullanılır. *Hero, fekbelaşin mekî da!* Ulan, boşboğazlık yapmasana!

herr BKZ: *'her*.

'hers VARY: *hêrsî; hesrî*. <is.d.> gözyaşı.

'hersê çıman gözyaşları.

'hersî rijnayış gözyaşı dökmek.

'hersî varnayış gözyaşı dökmek.

'hersan <is.e.> eşinme (öküzlerin böğürüp ayaklarıyla toprak kazması).

'hersan kerdış eşinmek. (Hayvanın ayağıyla yeri kazması.) *Gayo boro 'hersan keno*. Beyaz öküz eşiniyor.

'hersik VARY: *hêrsîk*. <is.d.> çamurlu su birikintisi.

hertot <is.e.> budanan üzüm asmalarının dalları.

herûg <is.d.> kara erik.

herûgêr <is.d.> kara erik ağacı.

herûn <is.d.> yer, mevki.

herûn amayış yerine gelmek.

herûn ardış yerine getirmek.

herûn dî 1) yerinde, orada. 2) anında, hemen.

herûn dî amayış hemen gelmek. *Mî cî rê va, o herûn dî ame*. Kendisine dedim, hemen geldi.

herûn kewtiş yerine geçmek.

herûn ra leqayış yerinden terpenmek, yerinden oynamak.

herûn ra leqnayış yerinden terpetmek, yerinden oynatmak. *To a 'sî herûn ra leqnê?* Sen o taşı yerinden terpettin mi?

herûna cî yeri. *Herûna cî beliya*. Yeri bellidir.

herûna dirbet yara izi. *Herûna dirbeter bena weş, ê neng nêbena weş (atas.)*. Yara izi iyileşir, küfürün bıraktığı iz iyileşmez.

herzale BKZ: *hercale*.

herzalı YER: Qerxan. BKZ: *hercale*.

'hes₁ VARY: *hes*. <is.e.> ses. *Şîma 'hesê xo mekerê!* Siz seslenmeyin! EŞ ANL: *veng₁*

'hes kerdış konuşmak.

'hes nêkerdış 1) küsmek, darılmak. 2) konuşmamak. *Mîna 'hesê xo mekî!* Benimle konuşma!

'hes₂ <zf.> sevgi.

'hes kerdış hoşlanmak, sevmek. *Keynek lajeki ra 'hes kena*. Kız oğlanı seviyor. EŞ ANL: *sinayış*.

'hesa <ünl.> haşa! (Bir durum veya davranışın kesinlikle kabul edilmediğini anlatır.) *'Hesa to ra*. Affedersiniz. *'Hesa nê cemati ra*. Sözüm meclisten dışarı.

'hesab (Ar.) VARY: *'hesav*. <is.e.> hesap.

'hesab dayış hesap vermek.

'hesab kerdış hesaplamak.

'hesab pers kerdış hesap sormak.

'hesab vînayış hesap görmek.

'hesabê ma bizim hesabımız, Zaza takvimi. (Bu takvinle Rumi takvimi arasında on üç gün vardır. Nisanın on üçüyseniz, rumide yirmi altıdır.) *'Hesabdê ma ra vist û dididê gucig dî kozê 'erdi kewno*. Hesabımıza göre, şubatın yirmi ikisinde yer cemresi düşer.

'hesabdaxoy <is.e.d.> hesap veren.

'hesabê pê vînayış hesaplaşmak.

'hesabın <s.> hesaplı.

hesebnayış YER: Qelacix. BKZ: *'hesibnayış*.

'hesen'hiseynek <is.d.> dağ lalesi, boynu bükük lale. (Hıristiyan'lara göre Hz. İsa çarmlıha gerilince, Zaza inancına göre ise bu laleler Hz. Ali'nin çocukları, Hasan ile Hüseyin'nin ölümlerine boyunlarını bökmüş

gözyaşı döküp ağlıyorlar.)

‘heseni <is.d.> üzüm çeşidi. (Taneleri büyük ve yuvarlak olan bir üzüm türü.)

‘heseri VARY: *‘hemşeri*. <s.> saldırgan, azgın, manyak, cinsel gücü fazla olan.

‘heseri biyayış azgınlaşmak, manyaklaşmak, cinsel gücü fazlalaşmak. *No herê ma biyo ‘heseri*. Bu eşeğimiz manyaklaşmış.

‘heseri kerdış Saldırgan duruma getirmek, azgın duruma getirmek, manyaklaştırmak.

‘hesibnaye/i <or.e./d.> hesaplanan.

‘hesibnayış VARY: *hesebnayış*; *‘hesivnayış*. <gçl.f.> 1) hesaplamak. 2) saygı göstermek. *Gencê nikayê kokıma qe nê‘hesibnenê*. Şimdiki gençler yaşlılara hiç saygı göstermiyorlar. [*‘hesibneno*; em.k. *bi‘hesibni*] **têdi ‘hesibnayış** tümüyle hesaplamak, hepsini birlikte hesaplamak. *Pêrin têdi bi‘hesibni!* Hepsini birlikte hesapla!

‘hesibyayış <gçs.f.> 1) hesaplanmak, hesaba alınmak. *No zerzewat zi, ê bini sero ‘hesibyayo*. Bu sebze de, o diğerinin üstünde hesaplanmış. 2) saygı gösterilmek. [*‘hesibyeno*; em.k. *bi‘hesibyi*]

têdi ‘hesibyayış tümüyle hesaplanmak, hepsi birlikte hesaplanmak.

‘hesnaye/i <or.e./d.> 1) duyurulmuş olan. 2) uyandırılmış olan.

‘hesnayan <is.d.> 1) duyurma. 2) uyandırma.

‘hesnayış VARY: *hesnayış*. <gçl.f.> 1) duyurmak. 2) uyandırmak. *Ey xo ‘hesnê!* Onu uyandırın! [*‘hesneno*; em.k. *bi‘hesni*]

pey ‘hesnayış uyarmak, ikaz etmek. *Ey pey bi‘hesnê!* Onu uyarın!

xo ‘hesnayış uyandırmak.

‘hesnayox <is.e.d.> duyuran.

‘Hesran <öz.e.> Çermik’te bir bölge ve aşiret adı.

‘Hesranij <öz.e.d.> Hasranlı.

‘hesret (Ar.) <is.e.> hasret. EŞ ANL: *bêri*₁.

‘hesretey <is.d.> hasretlik.

‘hesretey antış hasretlik çekmek.

‘hesretin <s.> hasretli.

hesrı YER: Mexmûr. BKZ: *‘hers*.

hest <s.> katı, yoğun.

hest biyayış katılaşmak, yoğunlaşmak.

hest kerdış katılaştırmak, yoğunlaştırmak.

hestanik BKZ: *istanik*.

hestin <s.> katılı.

hestrax BKZ: *israx*.

hestûn BKZ: *estûn*.

‘Hesûd₁ <is.e.> Çermik’te bir köy adı.

‘hesûd₂ <s.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi.

3) huzursuzluk yaratan. EŞ ANL: *pêşanaye/i*, *têvdaye/i*, *têşanaye/i*.

‘hesyaye/i <or.e./d.> 1) duymuş olan.

2) uyanmış olan.

‘hesyayen <is.d.> 1) duyma, işitme. 2) uyanma.

hesyayış BKZ: *‘hesyayış*.

‘hesyayış VARY: *hesyayış*. <gçs.f.> 1) duymak, işitmek. 2) uyanmak. [*‘hesyeno*; em.k. *bi‘hesyi*] EŞ ANL: *aşnawıtış*.

xo ‘hesyayış uyanmak, farkında olmak.

pey ‘hesyayış uyarılmak, ikaz edilmek.

‘hesyet (Ar.) <is.e.> hasiyet.

‘heş (Phlv. xırs) VARY: *heş*; *‘hes*; *‘heşe*. <is.d.> ayı.

‘heşa ma‘hnebes kavga arayan kişi için kullanılan bir deyim. *Ey rê ‘heşa ma‘hnebesa hıma lej keno*. O kavga etmek için bahane arar.

‘heşe YER: Qelacix. BKZ: *‘heş*.

‘heşere <is.e.> süne. (Yarım kanatlılardan, yumurtalarını ekin yapıklarına bırakan, esmer renkli, zararlı böcek.)

‘heşt (Phlv. haşt) <sa.> sekiz.

‘heşt sey sekiz yüz.

‘heştay <sa.> sekzen.

‘heştayın <s.> sekzenlik.

‘heşte YER: Miyalan. <is.e.> hafta. EŞ ANL: *‘hefte*.

‘heştês <sa.> on sekiz. EŞ ANL: *des û ‘heşt*.

‘heştin <s.> sekizli.

het₁ <is.e.> taraf. EŞ ANL: *yem*.

het girotiş taraf tutmak, kayırmak. *To heta mı nêgırot*. Sen tarafını tutmadın. *Ê kı to rê xedır bikerê, ez do heta to bigıra*. Sana hakaret etseler, seni kayıracağım.

heta cı girotiş kayırmak (birini), tarafını tutmak. *Ey kı lej kerd, mı heta cı girot*. O kavga edince, ben onun tarafını tuttum.

hetê 1) herhangi bir yere. *Qay çiyêndo mı rê hetê ra bêro*. Zannederim her hangi bir yerden bana bir şey gelecek. 2) bir parça. *Hetê tı bigı, hetê ez gêna*. Bir parça sen al, bir parça ben alayım.

hetê peya arkaya doğru. *Tayn hetê peya şo* Biraz arkaya taraf git!

hetê ser bertaraf.

hetê ser biyayış bertaraf olmak.

hetê ser kerdış bertaraf etmek. *No koro, nêşeno maya bigeyro*. *Wa no şıma hetek dı bo, şıma zi ney hetê ser kerê!* (*masaldan*) Bu kördür, bizimle gelemez, yanınızda olsun, siz de bunu bertaraf edin!

hetê veriya öne doğru. *Tayn hetê veriya şo!* Biraz öne doğru git!

hetna başka taraf.

hetnaya başka tarafa. *O xo rê hetnaya şı*. O kendi başka tarafa gitti.

heto bin öbür taraf. *Heto bin dı tı vınderde biyê*. Öbür tarafta sen durmuşun.

het₂ <arka ed.> yan. EŞ ANL: *hetek*.

- mı het** bence. *Mı het, ey xızmetêndo girdi*. Bence o büyük bir hizmet gördü.
- xo het ra** kendinden, kendi tarafından. *Na qısa, to xo het ra vata*. Bu lafi sen kendinden söylemişsin.
- xo het ra vatış** kendinden söylemek. *Na qısa to xo het ra vata*. Bu lafi sen kendinden söylemişsin.
- xo het ra vetış** kendinden çıkarmak, uydurmak.
- heta** <arka ed.> yönünden, bakımından. *Tı fêsatêyeta zanayeyê*. Sen fesatlık yönünden bilgilisin.
- to heta** sence, sana göre. *To heta, o merdım rındo?* Sence, o adam iyi mi?
- 'heta** <ön ed. / bağ.> müddetçe, -diği sürece, -e kadar. *'Heta kı ez esta, kes nêşeno to rê çiyê vajo!* Ben varolduğum müddetçe kimse sana bir şey diyemez! *Tiya dı vındı 'heta o bêro!* O gelene kadar burda dur! *Dirê gami eştı û 'heta mı hetek ame*. Bir iki adım atıp yanına dek geldi.
- 'heta key** ne zamana kadar. *'Heta key, do ûnabo (hınabo, winabo)*. Ne zamana kadar, böyle olacak.
- 'heta merg** ömür boyu, ölene kadar.
- 'heta nıka** şimdiye kadar, şimdilik. *'Heta nıka mı nêzanayê*. Şimdiye kadar bilmiyordum.
- 'hetan û 'heta** ebedi. *'Hetan û 'heta, mına hesê xo mekî!* Benimle ebedi konuşma!
- hetdar** <is.e.d.> yandaş, taraftar. EŞ ANL: *hetgêr*.
- hetdar biyayış** yandaş olmak.
- hetdarey** <is.d.> yandaşlık, taraftarlık.
- hetek** <arka ed.> yan. *Ey biyarê mı hetek!* Onu yanına getirin! EŞ ANL: *het*.
- hetek amayış** 1) yanaşmak. 2) yanına gelmek.
- to hetek** yanında.
- xo hetek** kendinden.
- hetekamayen** <is.d.> 1) yanaşma. 2) yanına gelme.
- hetêna** <zf.> herhangi bir tarafa. *Xo rê hetêna şo!* Kendin her hangi bir tarafa git!
- hetêna berdiş** herhangi bir tarafa götürmek. *Mêrdek hetêna berdo, kes nêzano oyo koti dı*. Adamı herhangi bir tarafa götürmüşler, nerde olduğunu kimse bilmiyor.
- hetgêr** <is.e.d.> yandaş, taraf tutan. EŞ ANL: *hetdar*.
- hetgiroten** <is.d.> 1) taraf tutma. 2) kayırma.
- hetgirotox** <is.e.d.> 1) taraf tutan. 2) kayıran.
- heti** <is.ç.> 1) taksim, bölüm. *Ê nani heti kı!* O ekmeği bölümlere ayır! 2) yönler, taraflar.
- heti biyayış** bölümlere ayrılmak.
- heti kerdış** taksim etmek, bölümlere ayırmak.
- hetikerden** <is.d.> taksim etme, bölümlere ayırma.
- hevring** VARY: *evring*. <is.e.> kırıp, kırpmakası (koyun keçı için).
- 'hew-'hew** <is.d.> havhav (köpek için).
- hewa** <is.e.> hava.
- hewa cı dayış** havalandırmak. *Wedey mı tım giroteyo, ez roj dı finê hewa dana cı*. Odam her zaman kapalıdır, günde bir kere havalandırıyorum.
- hewa cı deyayış** havalandırılmak.
- hewa kewtiş** havalanmak. *Va kı yeno, perrê dari hewa kewno*. Rüzgar esince, yapraklar havalanıyor.
- hewa ra** havada, havadan. *'Teyareyo hewa ra yeno war*. Uçak havadan yere iniyor.
- hewa ra mendış** havada kalmak.
- hewadar** <s.> yeleş. (Havası çok temiz olan yer.)
- hewadaye/i** <or.e./d.> kaldırılmış.
- hewadayen** <is.d.> kaldırma, kaldırış.
- hewadayen dayış** kaldırtmak. *Ambazi no bar mına da hewadayen*. Arkadaşım bu yükü benimle kaldırttı.
- hewadayış** <gçl.f.> 1) saklamak üzere kaldırmak. *Ê çi hewadı, wa kes nêvino!* O şeyi sakla, kimse görmesin! 2) kaldırmak, yerden kaldırmak. 3) ortadan kaldırmak, yok etmek. [*hewadeno/hewadano*; em.k. *hewadı*] EŞ ANL: *wedardış*.
- hewadayox** <is.e.d.> kaldıran.
- hewadeyayış** <gçs.f.> 1) havalanmak. *Vayo yeno, koma hewadeyena*. Rüzgar esiyor, çadır havalanıyor. 2) ortadan kaldırılmak, yok edilmek. [*hewadeyeno*; em.k. *hewadeyı*]
- hewadis** (Ar.) <is.e.> havadis. EŞ ANL: *veng û vaz*.
- hewaki** <zf.> boşuna. *Wini hewaki qısey mekî!* Öyle boşuna konuşma!
- hewal** <is.d.> düşün tekerlemesi, türküler, mani. EŞ ANL: *delali*.
- hewali vatış** düşün türküleri söylemek.
- 'hewal** <is.e.> hâl, durum.
- 'hewale** (Ar.) <is.e.> havale.
- 'hewale kerdış** havale etmek.
- hewar hewar** <ünl.> imdat imdat! EŞ ANL: *hayho hayho*.
- hewari** (Ar.) <is.ç.> havari. (Hz. İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği 12 yardımcısının her birine verilen ad.)
- hewayo** <zf.> nafile.
- 'heweyayen** <is.d.> 1) dayanabilme, sıklımama. 2) teskin olma, yatışma, dinme.
- 'heweyayış** <gçs.f.> 1) dayanabilmek, sıklımamak (canı). *Tı dew dı 'heweyayê?* Köyde dayanabildin mi? 2) teskin olmak,

yatışmak, dinmek. *Ezo to hetek dı 'heweyena*. Senin yanında teskin oldum. [*'heweyeno*; em.k. *bi'heweyı*]

'heweynayen <is.d.> 1) geçici olarak barındırma. 2) teskin etme, yatıştırma, dindirme.

'heweynayış <çgl.f.> 1) geçici olarak barındırmak. *Tı şenê ma tayn keydê xo dı bi'heweynê, heta ma xo rê banê bıvınımı?* Kendimize bir ev bulana kadar, bizi evinde geçici olarak barındıra bilir misin? 2) teskin etmek, yatıştırmak, dindirmek. [*'hewey-neno*; em.k. *bi'heweynı*]

'heweynayox <is.e.d.> 1) geçici olarak barındıran. 2) teskin eden, yatıştıran, dindiren.

Hewê <öz.d.> kadın adı.

'hewi <is.d.> sıkıntı. EŞ ANL: *'hewin*.

'hewi girotiş sıkılmamak (canı), dayanmak, durabilmek. *Ez çend cay geyraya mı nêşa 'hewi bigira, mı şıma hetek dı 'hewi girot*. Kaç yer gezdim tutunamadım, ancak sizin yanınızda durabildim.

'hewin <is.d.> sıkıntı. EŞ ANL: *'hewi*.

'hewin amayış sıkıntısını gidermek.

'hewin cı dayış durabilmesini sağlamak.

'hewin cı nêkewtiş sıkıntıya düşmek. *Serda ra 'hewin mı nêkewt*. Soğuktan sıkıntıya düştüm.

hewl <s.> 1) olumlu. 2) iyi, güzel. *'Emelo hewl, raya rınd fineno kesi ver*. İyi inanç, insanı, iyi yola yönlendirir. EŞ ANL: *rınd*.

hewl kerdış iyi yapmak.

– **xo hewl kerdış** kendini iyi yapmak.

hewl xo dayış kendisine çeki düzen vermek. *Tayn hewl bîdê xo!* Kendinize biraz çeki düzen verin!

hewley <is.d.> iyilik, kıyak. EŞ ANL: *hewlin*.

hewleya iyilikle, olumlu şekilde.

hewlı YER: Qerxan. <is.e.> tarla. (Etrafı duvarla örülmüş tarla.) EŞ ANL: *'erd*.

hewlin <is.d.> iyilik, kıyak. *Kam kı jewi rê hewlin bikero, hewlin vino (atas.)*. Kim ki birine iyilik yaparsa, iyilik görür. EŞ ANL: *hewley*.

hewlin biyayış iyilik olmak.

hewlin kerdış iyilik yapmak.

hewlin vinayış iyilik görmek. *Mı hewlina to diya, xırabına to nêdiya*. İyiliğini gördüm, kötülüğünü görmedim.

hewlina olumlu şekilde, iyilikle. *Şo, cı rê hewlina vaji, wa bêro mı hetek!* Git, kendisine olumlu şekilde söyle, yanıma gelsin!

'hewlnayış YER: Qelacıx. BKZ: *a'hewlnayış*.

hewn (Phlv. xwamn) <is.e.> 1) uyku. *Hewn ney çıma nêkewno*. Bunun gözüne uyku girmez. *Hewn û mergya jewi*. Uyku ile ölüm birdir. 2) rüya. *Mı emşo hewno weş*

di. Bu gece iyi rüya gördüm.

hewn amayış uykusu gelmek.

hewn dı mendış uykuda kalmak.

hewn ra aya kerdış uykudan uyandırmak.

hewn ra biyayış uykusu bozulmak.

hewn ra kerdış uykusunu bozmak.

hewn remayış uyku kaçmak.

hewn remnayış uykuyu kaçtırmak.

hewn vinayış rüya görmek.

hewnê arwêşi tavşan uykusu. (Hafif ve kuşku uyku.)

hewno 'ar kabus. *Mı emşo hewno 'ar di*.

Bu gece kabus gördüm.

hewno gıran derin uyku.

hewno şenik hafif uyku.

hewno xori derin uyku.

hewna <zf.> daha, hâlâ, henüz. *Tı hewna gırd nêbiyê*. Sen daha büyümemişsin.

hewna kerdış 1) söndürmek (ateşi). *Ê adırı hewna kı!* O ateşi söndür! 2) uyutmak. *Ê tûteki hewna kı!* O bebeği uyut!

hewna şıyayış 1) sönmek (lamba). *Çıla şı hewna*. Lamba söndü. 2) uyumak. *O şı hewna, veng cı nêşino*. O uyumuş, kendisine ses gitmez.

hewnabiyaey/i <or.e.d.> sönmük.

hewnakerden <is.d.> 1) sönmek. 2) uyutma.

hewnakerdox <is.e.d.> 1) söndürücü, söndüren. 2) uyutan.

hewnayış YER: Mexmûr. BKZ: *weynayış*.

hewngıran <s.> ağır uykusu olan.

hewnsenik <s.> hafif uykusu olan.

hewr <is.e.> bulut.

hewr gurrayış gök gürlemesi, gök gürültüsü. (Zazalara göre, gök gürlemesi Hz. Ali'nin dinsizleri korkutmak için çektiği naradır.)

hewr ra amayış bulutlaşmak.

hewro siya kara bulut.

hewrayi <s.> bulutlu. *Ewro hewrayiya, belki yaxer bıvaro*. Bu gün bulutludur, belki yağmur yağar.

hewrêş BKZ: *wevrêş*.

hewş <ünl.> höst! (Eşeği durdurma komutu.)

'hewş VARY: *'hews*. <is.e.> 1) avlu. 2) sokak.

'hewt (Phlv. haft) <sa.> yedi.

'hewt sey yedi yüz.

'hewtay <sa.> yetmiş.

'hewtayın <s.> yetmişli.

'hewtêş <sa.> on yedi. EŞ ANL: *des û 'hewt*.

'hewtêşın <s.> onyedinci.

'hewtın <s.> yedili.

'hewtrı'h <s.> yedi canlı. *Na pising 'hewtrıha, rew rew nêmirrena*. Bu kedi yedi canlıdır, erken erken ölmez.

'hewtseyın <s.> yedi yüzlük.

'hewz (Ar.) <is.d.> havuz.

hey <ünl.> 1) hey! 2) ne var! (Uzaktan

- çağrılan kişinin sesi duyduğunu belirten cevap.)
- hey gidi** hey be! *Hey gidi, no dinya to rê zi nêmend.* Hey be, bu dünya sana da kalmadı.
- 'hey** <is.e.> zikir.
- 'hey kerdış** zikretmek. *Şêx ameyo, bêrê ma şımı 'hey bikem!* Şeyh gelmiş, gelin zikir yapmaya gidelim!
- 'hey kewtış** zikire girmek.
- 'heya** <is.d.> hayvanların ayıp yeri.
- 'heyat**₁ (Ar.) <is.e.> hayat, yaşam.
- 'heyat ramitış** yaşamını sürdürmek, yaşamak. *Ambazê mîno nîka Almanya dî 'heyatê xo rameno.* Arkadaşım şimdi yaşamını Almanya'da sürdürüyor.
- 'heyat**₂ YER: Qelacix. <is.d.> salon. EŞ ANL: *salon.*
- heyb** (Ar.) <is.d.> heybet. *Heyba nê merdîmî girana.* Bu adam çok heybetlidir.
- heybgiran** <s.> çok korkunç.
- heybîn** <s.> heybetli.
- 'heyf**₁ <is.e.> yazık. *'Heyfê nê 'erdi niyo şîma ûna 'hermnayo?* Yazık değil mi bu tarlayı böyle bozmuşsunuz?
- 'heyfê to** yazıklar olsun, yazık sana. *'Heyfê to, to hewna nêşayo nê kari biqedinê?* Yazıklar olsun, henüz bu işi bitirememiş misin?
- heyfo!** yazıktır! *'Heyfo, nê nani meçkerê!* Bu ekmeği atmayın, yazıktır!
- 'heyf**₂ <is.e.> intikam, öd. *Ez do 'heyfê xo ina ra bigira!* Ben onlardan öcümü alacağım!
- 'heyf ağırotış** intikam almak.
- 'heyfgêr** <is.e.d.> öd alan, intikam alan, intikamcı.
- 'heykel** <is.e.> heykel.
- 'heyra** <ünl.> bir kişiye hitap ederken sevgi ifadesi olarak kullanılır. *'Heyra, ez do şîra, tî wazenê mey!* Ben gideceğim, istersen gelme!
- 'heyran** <is.e.> hayran. *Ez 'heyranê toya.* Ben sana hayranım.
- 'heyran biyayış** hayran olmak.
- 'heyraney** <is.d.> fedakârlık.
- hezar** (Phlv. hazâr) <sa.> bin.
- hezarana** binlerce.
- hezarın** <s.> binlik.
- hezaynayış** BKZ: *Ierzaynayış.*
- hezaz** <is.e.> heyelan.
- hezaz biyayış** heyelan olmak.
- hezazın** <s.> heyalanlı.
- hêdî** <s.> yavaş. EŞ ANL: *warê, wırde.*
- hêdî hêdî** yavaş yavaş.
- hêdiyêna** <zf.> yavaşça.
- hêga**₁ <is.e.> tarıma elverişli tarla.
- hêga**₂ YER: Bırût. BKZ: *hêge.*
- hêgan** (Tk.) VARY: *êgan.* <is.e.> yeğen.
- hêgani** <is.d.> yeğen. EŞ ANL: *wakeyna.*
- hêge** VARY: *êge, hêga.* <is.e.> ege.
- hêge kerdış** egelemek. *Kêlîmtî xo hêge kı, wa nû bo!* Tırpanını egele, keskinleşsin!
- hêgış** YER: Guriz. <is.d.> kül küreği. EŞ ANL: *carût.*
- hêl** <is.e.> sallama.
- hêl biyayış** sallanmak.
- hêl kerdış** sallamak. (Havada veya salıncakda sallamak.) *O nişt hêlık û mî zi hêl kerd.* O salıncağa bindi ben de salladım.
- 'hêl** <is.e.> 1) oyunda çizilen sınır. *No 'hêlo, a zi qînta.* Bu oyun sınırdır, o da belirli noktadır (sobe). 2) kale (futbol gibi oyunlarda).
- 'hêl kerdış** sobelemek.
- hêl û bêr** <e.> hiç haberi olmamak. *Hêl û bêrê mî qe no girweya çînê bî.* Bu işten hiç haberim yoktu.
- hêle** <is.e.> takat, fiziksel güç. EŞ ANL: *êlet, taket.*
- hêle ra finayış** takattan düşürmek, güçten düşürmek. *Ey, ez boll girweynaya û hêle ra vîştâ.* O, beni çok çalıştırıp takattan düşürdü.
- hêle ra kewtış** takattan kesilmek, güçten düşmek. *Ez ewro 'hendik girweyaya kı, hîni hêle ra kewta.* Ben bugün o kadar çalıştım ki, artık takattan kesildim.
- hêlık** <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *temxêlık, hêlkan, çançolık.*
- hêlkan** <is.d.> salıncak. *Hêlkan hêl bena.* Salıncak sallanır. EŞ ANL: *hêlık.*
- hêni** BKZ: *inî.*
- hêr û bêr** <e.> bilgi, haber. *Hêr û bêrê mî çîniyo, to çî ez kerdâ nê girwî miyan?* Haberim yok, beni niye bu işin içine soktun?
- 'hêrs** <is.e.> kızgınlık, öfke, sinir. *'Hêrs medayîya serredê kesîyo (deyim).* Kızgınlık insanın başının belasıdır.
- 'hêrs biyayış** kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek. EŞ ANL: *engiryayış.*
- 'hêrs kerdış** kızdırmak, öfkelenmek, sinirlendirmek.
- 'hêrsa** kızgınlıkla, öfkeyle, sinirlice.
- hêrsanık** YER: Sinag. BKZ: *sanîke.*
- 'hêrsbiyaye/i** <or.e./d.> kızmış olan, öfkelenmiş olan, sinirlenmiş olan.
- 'hêrsbiyayen** <is.d.> kızma, öfkelenme, sinirlenme.
- 'hêrsın** <s.> kızgın, öfkeli, sinirli.
- hêrsî** YER: Qelacix. BKZ: *'hers.*
- 'hêrsker** <is.e.d.> kızdıran, öfkeleniren, sinirlendiren.
- 'hêrskerde/i** <or.e./d.> kızdırılmış olan, öfkelenirilmiş olan, sinirlendirilmiş olan.
- 'hêrskerden** <is.d.> kızdırma, öfkelenirme, sinirlendirme.

hês <s.> açık mavi (özellikle keçiler için).
hêwan <is.d.> teras, sundurma. *Boka, tı hêwanano bimanê, lajo! (bedd.)* Terasta kalasın, inşallah oğlan! EŞ ANL: *ivan*.
'hicra (Ar.) <is.d.> hücre. EŞ ANL: *selik*.
hidosi <is.d.> kesici alet. (Yabani hayvanlara karşı korunmak ve odun kesmeye yarayan eğri, küçük bir kesici alet.)
'hidûd (Ar.) <is.e.> hudut.
Hil <öz.d.> kadın adı.
hil <is.e.> ışık. *Rojo hil dano zerre.* Güneş içeriye ışık veriyor.
'hil <is.d.> hindi. EŞ ANL: *kerga mısırı*.
hilk YER: Qerxan. BKZ: *hılþ*.
hilk-hilk BKZ: *hılþ-hılþ*.
hilkayıþ YER: Qelacix, Qerxan. BKZ: *hılþayıþ*.
hilkıþnayıþ YER: Qerxan. <gçl.f.> tirman-dırmak. [*hilkıþneno*; em.k. *bihilkıþnı*]
hilkıþyayıþ YER: Qerxan. <gçs.f.> tirmanmak. [*hilkıþyeno*; em.k. *bihilkıþyi*] EŞ ANL: *po şıyayıþ, diyar kewtıþ*.
hilm <is.e.> ezik kokusu. *Nê çidê helıstı ra, hılmo pıso yeno.* Bu ezik şeyden, pis koku geliyor.
hilm vijyayıþ kokmak.
'hilo YER: Miyalan. BKZ: *tillo*.
'hilo biyayıþ sıçramak, hoplamak, zıplamak.
'hilorme YER: Miyalan. <is.e.> yaramazlık. EŞ ANL: *kelbestûn*.
'hilorme biyayıþ yaramazlık yapmak. *Qeçekyê 'hilorme benê.* Çocuklar yaramazlık yapıyor.
hılþ VARY: *hilk*. <is.e.> nefes.
hılþ-hılþ VARY: *hilk-hilk*. <is.d.> yorgunluk nefesi. (Yorgun düşmüş bir insanın veya hayvanın derin solumasından çıkan ses.) *Se biyo, biya hılþ-hılþa to, tiyê nêsenê bigırweyê?* Ne olmuş, yorgunluk nefesi çekip çalışmıyorsun?
hılþayıþ VARY: *hilkayıþ*. <gçs.f.> yorgunluk nefesi alıp vermek (insanlarda). *No merdım betılyayo, oyo hılþeno.* Bu adam yorulmuş, yorgunluk nefesi alıp veriyor. [*hılþeno*; em.k. *bihılþı*]
hılþı <is.d.> yorgunluk nefesi.
hılûl BKZ: *helûl*.
hılûlık YER: Qerxan. <is.d.> civciv kaçırın bir kuş.
him (Phlv. ham) <bağ.> hem. *Hım tı zi xo rê misenê.* Hem sen de kendine öğrenirsin.
him zi üstelik. *To him tepıþt, him zi day pıro.* Hem yakaladın, üstelik dövdün.
hıma <bağ.> 1) ama. *Xatırê kutiki çniyo, hıma ê wahêri esto (atas.).* Köpeğin saygınlığı yok, ama sahibinin var. 2) hemen, çabucak. *Qeçanê xo bıgi û hıma tiya ra şo!* Hemen çocuklarını alıp burdan

git!

hıma hıma takriben, neredeyse, hemen hemen. *Hıma hıma 'hendê to beno.* Takriben senin kadar vardır.
hıma rew çabucak.
hımpa VARY: *ampa*. <is.e.> holding. *Key ambazdê mı zey hımpayo.* Arkadaşımın evi holding gibidir.
hına YER: Mexmûr. BKZ: *wına*.
hınayın BKZ: *wınayın*.
hıncık YER: Qerxan. <is.e.> saç şekli (mec.).
hıncıkıneyıþ YER: Qelacix. <gçl.f.> ezdirmek (döverek). [*hıncıkınenno*; em.k. *bihıncıkını*]
hında BKZ: *hını*. <z.f.> artık, gayrı. *Hında (hını) to rê bes niyo?* Artık sana yeter değil mi?
Hindistan <öz.e.> Hindistan.
Hindistanij <öz.e.d.> Hindistanlı.
hing <is.d.> bal arısı.
hingdar <is.e.d.> arıcı.
hingdarey <is.d.> arıcılık.
hingilêsiyaye/i <or.e./d.> uyuşuk.
hingilêsnaye/i <or.e./d.> uyuşturulmuş.
hingilêsnayıþ <gçl.f.> uyuşturmak. *Ganê ey bihingilêsnı!* Onun vücudunu uyuştur! [*hingilêsneno*; em.k. *bihingilêsnı*]
hingilêsiyayıþ <gçs.f.> uyuşmak. *Ez qoldê xo sero rakewta, qolê mı hingilêsiyayo.* Kolumun üstüne yattım, kolum uyuşmuş. [*hingilêsiyeno*; em.k. *bihingilêsiyi*] EŞ ANL: *çengezyayıþ, pûç biyayıþ, teviyayıþ*.
hingimên VARY: *engemin*. <is.e.> bal.
hingimênin biyayıþ ballanmak. *No nan biyo hingimênin.* Bu ekmek ballanmış.
hingimênin kerdıþ ballandırmak.
hingıtıþ YER: Bir. <gçl.f.> sokmak. EŞ ANL: *pıra kerdıþ*.
pede hingıtıþ sokmak (bir yere). *Çıwe girot û hingıtıþ pede.* Sopaıyı alıp soktu.
hingolay YER: Miyalan. <is.d.> hamak. EŞ ANL: *kenkolay*.
hını₁ VARY: *hında*. <z.f.> 1) gayrı, artık. *Hını mevırazı!* Artık yapma! 2) hemen, çabucak. *Bıra, ezo şına, hını tı meyı!* Abi, ben gidiyorum, daha sen gelme!
hını₂ BKZ: *wını*.
hının YER: Mexmûr. BKZ: *wının*.
hır-hır YER: Qerxan. BKZ: *'hır-'hır*.
'hırç <is.d.> kıvrıkcık ve sert kıl. *Bıza maya 'hırçın biya vını.* Kıvrıkcık kıllı keçimiz kaybolmuş.
'hırçın <s.> kıvrıkcık ve sert kıllı.
hırdos YER: Qerxan. BKZ: *herdos*.
hırg (Phlv. har(w)) VARY: *herg*; *hûrg*. <belgis.s.> her.
hırg ca her yer. *Tiyê hırg ca ra geyrenê.* Sen her yerden geziyorsun.
hırg fin her keresinde.
hırg jew herbiri.

- hırg kes** BKZ: *herkes*.
- hırg roj** hergün.
- hırmət** (Ar.) <is.e.> saygı, hürmet.
- hırmət kerdış** saygı göstermek, hürmet etmek.
- hırmetin** <s.> saygılı.
- hırmetkar** <is.e.d.> saygılı.
- hısayış** YER: Qerxan. BKZ: *'hısayış*.
- hiske-hısk** YER: Qelacıx. BKZ: *hiske-hiske*.
- hiş** <ünl.> sus! *Tı hiş, vengê xo mekıl!* Sen sus, sesini çıkarma!
- hiş biyayış** susmak.
- 'hızûr** (Ar.) <is.e.> huzur.
- 'hızûrey** <is.d.> huzurluk.
- hi** <s.> ıslak, yaş.
- hi biyayış** ıslanmak.
- hi holik biyayış** sırsıklam olmak.
- hi holik kerdış** sırsıklam etmek.
- hi kerdış** ıslatmak.
- hi zıwa** 1) yaş ve kuru. *Ekı sevate vıradeyo, hi û zıwa têmeıyan dı veşeno (atas.).* Yangın çıkarsa, yaş kuru beraber yanar. 2) yazı tura.
- hi zıwa kerdış** yazı tura atmak.
- hip û hi** yemyaş.
- hip û hi biyayış** yemyaş olmak. *Çınay mı biyo hip û hi.* Elbisem sırsıklam olmuş.
- hicız** <is.e.> icra.
- hicız ser nayış** icra koymak. *Hicız na maldê mı ser.* Malıma icra koydu.
- hicızdar** <is.e.d.> icracı.
- hicızsernayox** <is.e.d.> icra koyan.
- hicri** (Ar.) <is.e.> hicri.
- hiholik** VARY: *hiholik*. <s.> sırsıklam, sırsıklam. EŞ ANL: *'helampoçık*.
- hıjayış** YER: 'Hesûd. BKZ: *'hırayış*.
- hikerde/i** <or.e./d.> ıslatılmış olan.
- hikerdox** <is.e.d.> ıslatıcı, ıslatan.
- 'hikmet** (Ar.) <is.d.> hikmet.
- 'hikmeta Ellay** Allah'ın hikmeti.
- 'hil** <is.d.> birisine karşı duyulan duygu, beğeni, tahammül. *'Hıla mı bı to niya* Seninle başım hoş değil.
- 'hil tadayış** birisine kızıp yüz çevirmek, yan çizmek. *Ey 'hil mı tadaya, oyo mına vengê xo nêkeno.* O bana yüz çevirmiş, benimle konuşmuyor.
- hilak** YER: Qerxan. <s.> çok yorgun.
- 'hile** <is.e.> 1) hastalık. *Ganê ey finê 'hile tepışto, hini weş nêbeno.* Onun vücudu bir kere hastalık kapmış, artık iyileşmez. 2) sahtekârlık. *Tiyê na kay dı 'hile kenê.* Bu oyunda sahtekârlık yapıyorsun.
- 'hile cı erziyayış** hastalığa yakalanmak.
- 'hile kerdış** sahtekârlık yapmak. *Tiyê kenê mı rê 'hile bikerê?* Bana sahtekârlık mı yapmak istiyorsun?
- 'hile tepıştış** hastalık kapmak.
- 'hilebaz** <is.e.d.> sahtekâr.
- 'hilebazey** <is.d.> sahtekârlık.
- 'hileyin** <s.> hastalıklı.
- hiholik** YER: 'Hesûd. BKZ: *hiholik*.
- him** <is.e.> temel.
- him akerdış** temel açmak.
- him eştış** temel atmak.
- himakerdox** <is.e.d.> temel açan.
- himeşttox** <is.e.d.> temel atan.
- 'hir** <is.e.> çorak, kıraç toprak, kumul kaya. EŞ ANL: *qıq, qeraz*.
- 'hir biyayış** çoraklaşmak.
- 'hir-'hir** VARY: *hir-hir*. <is.d.> 1) at kişnemesi. *Tevera biya 'hir-'hira estora.* Atlar dışarda kişniyor. 2) kakhaha (kaba kakhaha). *Şımayê çi wini 'hir-'hir wiyenê?* Niye öyle kakhahayla gülüyorsunuz?
- 'hirane** <s.> kıraçlı.
- 'hirayen** <is.d.> kişneme.
- 'hirayış** VARY: *hıjayış*. <gçs.f.> kişnemek, bağırarak (at için). [*'hıreno*; em.k. *bı'hırı*]
- hirê** <sa.> üç. *Hirê gami ray esta.* Üç adım yol var.
- hirê cem** üç öğün.
- hirê fin** üç kat, üç kez.
- hirê hirê** üçer üçer.
- hirê kerdış** üçlemek. *Dıdın hirê kı!* İkiyi üçle!
- hirê ra jew** üçte biri.
- hirê sey** üç yüz.
- hirêgam** <is.d.> üçadım oyunu.
- hirêkişt** <s.> üçgen.
- hirêlet** <s.> üçüz.
- hirês** <sa.> on üç. EŞ ANL: *des û hirê*.
- hirêseyin** <s.> üçyüzlük.
- hirê'siyek** <is.d.> üçtaş oyunu.
- hirêşeme** <is.e.> salı. (Haftanın üçüncü günü.)
- hirêyin** <s.> üçlü.
- 'hirın** <s.> çoraklı.
- hıris** <sa.> otuz.
- hırisın** <s.> otuzluk.
- 'hiri** <is.d.> kişneyiş.
- 'hırnayış** <gçl.f.> kişnetmek. [*'hırneno*; em.k. *bı'hırnı*]
- 'hise** (Ar.) <is.e.> hisse. EŞ ANL: *bara*.
- 'hisedar** <is.e.d.> hisseli.
- 'hisedarey** <is.d.> hisselilik.
- hiske-hiske** YER: Qerxan. <is.d.> ağız içinde gülme. EŞ ANL: *liq-liq*.
- hiske-hiske kerdış** YER: Qerxan. ağız içinde gülme.
- hiskık** <is.d.> hıçkırık. (Fazla ağlamaktan sonra kısa kısa ağlama.) EŞ ANL: *zıqık*.
- 'hişayış** VARY: *hısayış*. <gçs.f.> kişnemek (korku ve kızgınlıktan dolayı). [*'hişeno*; em.k. *bı'hişı*]
- 'hit-'hit** <is.d.> kakhaha. *Ê ceniyê 'hit-'hit wiyenê to.* O kadınlar kakhahayla sana

gülüyor.
‘hit-‘hit kerdış kahkahaya gülmek.
‘hit-‘hit wiyayış kahkahaya gülmek.
‘hitik <is.d.> tiftik keçisi.
Hitit <öz.e.> Hitit.
hiva <is.e.> hibe, bağış. EŞ ANL: *geşk*.
hiva biyayış bağış olarak verilmek.
hiva kerdış bağış olarak vermek. *Dı sey Ewroya kı mı dê to, ezo to rê kena hiva.*
 Sana verdiğim ikiyüz Avroyu bağışlıyorum.
hivaker <is.e.d.> bağış olarak veren.
hiye YER: Guriz. BKZ: *wiye*.
hiyey <is.d.> yaşlılık, ıslaklık.
hiyin <s.> ıslak.
‘hiz <is.e.> 1) ahlak. 2) develerin kızgın oldukları an.
‘hizi kewtış 1) ahlaksızca davranmak. 2) kızgınca davranmak (develer için).
‘hizikewtox <is.e.> ahlaksızca davranan.
ho₁ VARY: *honi*. <ünl.> haydi al! (hareket halinde).
ho₂ <ünl.> kovalama işi (büyük baş hayvanları).
ho kerdış kovalamak.
ho dayış YER: Qerxan. vücutdaki yaranın tekrardan çıkması (özellekle ur için).
ho ha <ünl.> seslenip kovalama işi (hayvanlara).
hoday YER: Helûl. <s.> vahşi, yabancı. EŞ ANL: *kovi*.
hoge YER: Mûskan. <is.d.> bir yaşına giren koyun.
hogış VARY: *hokış*. <is.e.> köpekleri kışkırtma.
hogış kerdış köpekleri kışkırtmak. *Mı kutiki hogış kerdı, cinawiri remay.*
 Köpekleri kışkırttım, yabancı hayvanlar kaçtı.
hok₁ <is.d.> ilmik, çözülmesi kolay düğüm.
hoki biyayış 1) düğümlemek. *Marro beno hoki.* Yılan düğümleniyor. 2) kıvranmak. *Oyo nêweşi ra hoki beno.* O hastalıktan kıvranıyor.
hoki kerdış ilmikleme. *Mı la kerd hoki kı, rihat abiyo.* Ben ipi ilmiklemedim ki kolay açılışın.
hok₂ <is.d.> omurga, eklem. *Hokê gıştandê minê tewenê.* Parmaklarımın eklemleri ağrıyor.
hokek <is.d.> ilmikecik, düğümcük.
hoki YER: Qerxan. <is.d.> dönemeç.
hokış YER: ‘Hesûd. BKZ: *hogış*.
hol YER: Qerxan. <is.e.> harmanda ekin sapı parçalama işi. (Toplanan ekin sapı harman üstüne serilir, dört beş öküz birbirine bağlanıp üzerinde gezdirilir.)
hol kerdış harman dövmek.
hol-hol YER: Qerxan. <is.d.> hop hop.
Holanda <öz.d.> Holanda.
Holandayij <öz.e.d.> Holandalı.

Holandki <öz.d.> Holandaca.
hole YER: Zibêdik. <is.e.> tavuk kümesi. EŞ ANL: *pûnek*.
Homa <öz.e.> Tanrı. (İslam öncesi Zazaların eski Tanrı’sının adıdır.)
honik <s.> serin.
honikêri daha serin. *Awa nê ini, ê inidê bini honikêriya.* Bu çeşmenin suyu, diğer çeşmenin suyundan daha serindir.
honik biyayış serinlemek.
honik kerdış serinletmek.
xo honik kerdış serinlenmek.
honikew <is.d.> serinlik.
honikın <s.> serin.
honi BKZ: *ho*.
honi rê <ünl.> haydi alın! *Honi rê, na ‘sayer bigirê!* Haydi, bu elmayı alın!
Hop₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek’te).
hop₂ <is.d.> su göleti.
hop₃ <ünl.> hop!
hoqa BKZ: *ûka*.
Horê <öz.d.> kadın adı.
hors VARY: *wers*. <is.e.> sedir, çam ağacı çeşidi. (Sedir daima yeşil kaldığı için, Zaza kültüründe kesmek günahdır.)
‘hotik YER: Sinag. <is.d.> peygamber çekirgesi (zool.). EŞ ANL: *qatireka Ellay*.
Hozan YER: Qerxan. BKZ: *Ozan*.
hû <ünl.> hevale, Tanrıya yakarma ünlemi. *Hû Ella, hû Ella! Tiye çı wini kenê? Ezo to teslimê corênî kena.* Sen niye öyle yapıyorsun? Seni Allah’a hevale ediyorum.
hû kerdış hu çekmek, Allah’a hevale etmek.
‘hûcık <is.e.> toplucan. (Pamukların içinde yetişen yenmez bir ot.)
hûcım (Ar.) <is.e.> hücum. EŞ ANL: *êriş*.
‘hukmat (Ar.) <is.e.> hükümet.
‘hukûm (Ar.) <is.e.> hüküm.
‘hukûm kerdış hükmetmek.
‘hukûmdar (Ar.) <is.e.d.> hükümdar. EŞ ANL: *fermanferma*.
‘hukûmdarey <is.d.> hükümdarlık.
hûl <ünl.> kuşları kovma.
hûl kerdış kuşları kovmak. *Miriçika hûl kerê, wa tiya ra şîrê!* Kuşları kovun burdan gitsinler!
hûlık YER: Qerxan. <is.e.> çöplük. EŞ ANL: *sillo*.
hûlû herminayış YER: Qerxan. BKZ: *(hîlû) herminayış*.
hûner (İr.) <is.e.> hüner, beceri, sanat, fen. EŞ ANL: *ma’hş*.
hûnerın <s.> hünerli.
hûnermend <is.e.d.> sanatkar.
hûnermendey <is.d.> sanatkarlık.
hûnin YER: Qelacix. BKZ: *winin*.
hûrdın YER: Xeybiyan. BKZ: *wirdın*.
hûrg YER: Bab. BKZ: *hırg*.

hûri (Ar.) <is.d.> huri.
hûrna YER: Xeybiyan. BKZ: *wırdın*.
hût₁ <is.e.> nem.
hût hewadayış nemlenmek. *Nê dêsi hût hewadayo*. Bu duvar nemlenmiş.
hût₂ <is.e.> şüphe. EŞ ANL: *şife*.
hût hewadayış şüphelenmek. *Oyo hırg çira hût hewadano*. O her şeyden şüpheleniyor
hût û pûta <zf.> her şeyiyle, tamamen. *Lûwer hût û pûta kerg werd*. Tilki tavuğu büs-

bütün yedi.
hûthewadayox <is.e.d.> şüphelenen.
hûtın₁ <s.> nemli.
hûtın₂ <s.> şüpheli.
hûto YER: Feqi. <is.e.> çok yiyen kişi. EŞ ANL: *werox*.
hûv-hûv YER: Qerxan. <zf.> canavar sesi.
hûwate YER: Xeybiyan. BKZ: *wiyate*.
hûwayış BKZ: *wiyayış*.
hûwe YER: Xeybiyan. BKZ: *wiye*.

| - |

iha <ünl.> aha! *Iha, mı çewt vıraşt*. Aha, ben yanlış yaptım.
iho <ünl.> aha!
imbaz BKZ: *ambaz*.
imbıryan BKZ: *embıryan*.
incile YER: Qelacix. BKZ: *encil*.
incilewr BKZ: *encilor*.
incilû VARY: *incli; ancilû; incile*. <is.e.> yağsız yemek.
incil BKZ: *encil*.
incli BKZ: *incilû*.
İngaç₁ <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).
İngaç₂ <is.e.> iki dağ ya da kayanın arasındaki dar yol, boğaz.
İngile <is.e.> memenin kökü ile ucu arasındaki kısım (insanlarda).
İngiler <is.e.> engel.
İngiler biyayış engel olmak.
İngiler kerdış engellemek. EŞ ANL: *pay pıro dayış*.
İngilerker <is.e.d.> engelleyen.
İngilij <öz.e.d.> İngiliz.
İnglizki <öz.d.> İngilizce.
İngûr BKZ: *engûr*.
İngûre YER: Qelacix. BKZ: *engûr*.
İntayış <gçs.f.> inlemek (ağır yük altında). [*İnteno; em.k. bıntı*]
İnt-İnt <is.d.> inleme. *Bari bindı biya İnt-İnta heri*. Eşek yükün altında inliyor.
İnt-İnt kerdış inlemek.
İnti <is.d.> inilti (yorgunluktan).
İnvin <is.d.> mırıldanma. EŞ ANL: *fekdı-vajıyayen*.
İnvin kerdış mırıldanmak. *Ez kı to ra çiyê pers kena, tiyê invin kenê û cûwab nêdanê?* Sana bir şey sorduğumda, mırıldanıp cevap vermiyorsun?
İnzgile BKZ: *zingile*.
İraq <öz.e.> Irak.
İraqij <öz.e.d.> Iraklı.

İrb <is.e.> büyük topluluk (insan için). *Ma şî maç kı, İrb gunayo ûja ro, ma nêşa ca bıvınım*. Maça gittiğimizde çok büyük topluluk vardı, yer bulamadık.
İrb pıro gunayış birçok insanın birini bir konuda ikna etmeğe çalışmak. *İrb guna pıro, ey fina zi qebûl nêkerd*. Çok insan ricaya gitti, ama o kabul etmedi.
İspar BKZ: *espar*.
İsparık <is.d.> çiğdem.
İsparıka verga nergiz.
İspij VARY: *espij, espiji, İspiz*. <is.d.> bit.
İspiji ser kewtiş bitlenmek.
İspijın <s.> bitli.
İspizi <is.d.> tahıl biti.
İstafila (Ar.) <ünl.> estağfirullah.
İstami <is.d.> ateş küreği.
İstanık VARY: *estanık; hestanık*. <is.d.> öykü, masal. EŞ ANL: *sanıke*.
İstaniki vatış masal anlatmak.
İstar (İr.) <is.e.> astar.
İstar kerdış astarlamak.
İstare (Phlv. stārag) VARY: *estare*. <is.e.> yıldız.
İstareyin <s.> yıldızlı.
İstarın <s.> astarlı.
İstewrın VARY: *İstewrine; estewrın*. <s.> kısır. (Döl tutmamış dişi, geçici olarak, bir sene.)
İstewrine YER: Qelacix. BKZ: *İstewrın*.
İstewriney <is.d.> kısırılık.
İstor BKZ: *estor*.
İstrare <is.e.> dikenli bir ot.
İstrax VARY: *estrax; astrax; hestrax*. <is.e.> tavan. *İstraxê bani biyo qul*. Evin tavanı delinmiş.
İstre VARY: *esteri*. <is.e.> boynuz. EŞ ANL: *qonç*.
İstreyin <s.> boynuzlu.
İstri YER: Mexmûr. BKZ: *İstre*.

istûn BKZ: *estûn*.
işkij BKZ: *eşkij*.
ixbet BKZ: *oxbet*.
ixlamûr <is.e.> ihlamur.

izdiha (İr.) <is.e.> ejderha (korkunç bir masal canavarı).
ızidi <öz.e.d.> Yezidi.
ızıdiyey <is.d.> Yezidilik (inanç şekli).

İ - i

ibadet (Ar.) <is.e.> ibadet.
ibadet kerdış ibadet etmek.
ibê verdê la YER: Mexmûr. <is.e.> çaylak. EŞ ANL: *ibla*.
ibla VARY: *ible*. <is.e.> çaylak. (İb/İbê verdê la adında, tembel, sorumsuz, ilgisiz, anne ve babasını duymak istemeyen, işi gücü çay önlerinde dolaşıp balık avlayan bir erkek çocuğu. Annesi kendisine sağır bir kuş olup çay önlerinden balık avlayasın diye bedua eder ve beduası kabul olur. ondan dolayı bu kuşun adı İb olarak kalır.) EŞ ANL: *ibê verdê la*.
İblis (Ar.) <is.e.> 1) İblis, Şeytan. EŞ ANL: *Ezazil*. 2) kötü düzensi.
ibne (Ar.) <is.e.> 1) ibne. (Eş cinsel ilişkide pasif erkek.) 2) fitne.
ibneyin <is.d.> 1) ibnelik. 2) fitnelik.
ibneyin kerdış 1) ibnellik yapmak. 2) fitne çıkarmak. *Jeweri dewija miyabeyn dı ibneyinê kerdä*. Birileri köylüleri arasında fitne çıkarmış.
İbrani <öz.e.d.> İbrani.
İbranki <öz.d.> İbranice.
ibre (Ar.) <is.e.> ibre. (Ölçü aletlerinde sayı veya işaret göstermeye yarayan hareketli iğne.) EŞ ANL: *misnik*.
icab (Ar.) <is.e.> icap, gerek. EŞ ANL: *gerek*.
icab kerdış icap etmek, gerekmek. *Ekı icab keno, ez zi bêra*. Gerekirse, ben de geleyim.
icar <is.d.> kira. EŞ ANL: *kırı*.
icar kerdış kiralamak. *No 'erdê kamyo to icar kerdo?* Bu kiraladığım tarla kimin?
icarey <is.d.> kiracılık.
icarkerde/i <or.e./d.> kiralanmış.
icat (Ar.) <is.e.> icat.
icat kerdış icat etmek.
icatker <is.e.d.> icatçı.
idare (Ar.) <is.e.> 1) idare, yönetim, çekip çevirme. 2) geçim, maddi durum. 3) geçim, anlaşma, uyuşma, uzlaşma. *Xo miyan dı idare nêkenê*. Kendi aralarında geçi-nemiyorlar.
idare biyayış 1) idare edilmek, yönetilmek. 2) geçim olmak (maddiyeten). *Nê perrana idare nêbeno*. Bu parayla geçim olmaz. 3) geçim olmak, uzlaşmak. *Nê merdımana*

idare beno. Bu adamlarla geçim olur.
idare kerdış 1) idare etmek, yönetmek. *Tı serkarê na dewê, dewer tı do idare kerê!* Sen köyün yöneticisisin, köyü sen yöneteceksin! 2) geçinmek. 3) anlaşmak, uyuşmak, uzlaşmak, ayakları üzerinde durmak.
idareker <is.e.d.> idareci, idare eden.
idareten <zf.> idareten.
ifade (Ar.) <is.e.> ifade.
ifade dayış ifade vermek.
ifade girotiş ifade almak.
ifadedayox <is.e.d.> ifade veren.
ifadegirotox <is.e.d.> ifade alan.
ifla (Ar.) <is.e.> iflah, onma. EŞ ANL: *waya*.
ifla biyayış iflah olmak, onmak, düzelmek.
ifla kerdış iflah etmek.
ifrût <s.> kafası çalışan, yaman. *O lajek 'hendık zanayeyo, zeno ze ifrût*. O çocuk çok yamandır.
ikra (Ar.) <is.e.> ikrah, tikslenme, iğnenme.
ikra biyayış ikrah getirmek.
ikra kerdış ikrah etmek.
ikrabiyaye/i <or.e./d.> ikrah getiren.
ikrabiyayox <is.e.d.> ikrah getiren.
ikraker <is.e.d.> ikrah ettiren.
ikrakerde/i <or.e./d.> ikrah ettiren.
ila <zf.> mutlaka, kaçınılmaz. *Ez do mengna ila tiyara şıra*. Gelecek ay mutlaka burdan gitmek zorundayım.
ila kı kaçınılmazdan.
ilahi <is.d.> ilahi.
ilancix <is.d.> yılançık, kemik veremi, kızıl yürük.
ilaqe (Ar.) <is.e.> ilgi, alaka.
ilaqe bırrnayış ilgisini kesmek. *Mı ilaqey xo 'heme çi ra bırrna*. Ben ilişkiyi her şeyden kestim.
ilaqeder <zf.> ilgili.
ilaqeder biyayış ilgilenmek.
ilaqeder kerdış ilgilendirmek.
ileme YER: Miyalan. <is.e.> kızıştırma, ortalığı karıştırma.
ileme kerdış ortalığı karıştırmak. *Mıleta tiyayey ra ileme kena*. İnsanlar buralarda ortalığı kızıştırıyor.
illela (Ar.) <ünl.> illallah, bezginlik ifadesi.

ilm (Ar.) <is.e.> ilim.

ilm pey biyayış bilgisi olmak. *İlmê to pey bı?* Ondan bilgin var mıydı? *İlmê mı pey çınıyo.* Onunla ilgili bilgim yok.

imldar <is.e.d.> bilincinde olmak.

ilmxeber (Ar.) <is.d.> ilmühaber, ilmaber. (Birin yer, hal, medeni durumu gösteren resmi belge.)

iman (Ar.) <is.e.> iman.

iman ardış iman getirmek.

iman kerdış iman etmek.

imkan (Ar.) <is.e.> imkan, olanak. EŞ ANL: *havil, mezal.*

imkan biyayış imkan olmak. *İmkanê mı kı bıbiyayê, ez do bışıyayê mekteb.* İmkanım olsaydı, okula gidecektim.

imkan dayış imkan vermek.

imkandayox <is.e.d.> imkan veren, olanak sağlayan.

İmxan <öz.d.> kadın adı.

imza (Ar.) <is.d.> imza.

imza biyayış imzalanmak.

imza dayış imza vermek.

imza kerdış imzalamak.

imzaker <is.e.d.> imzalayan.

imzakerde/i <or.e./d.> imzalı.

ina(n) <zm.bük.> BKZ: *ê. Fıraqi biyê leymini, ina bıtaşû!* Tabaklar kirlenmiş, onları çalkala!

incırax <zf.> rahatsızlık (sıkıntı ve zorlanmaktan dolayı).

incırax biyayış rahatsız olmak. *Nê qeçeki qe nêvınderdi, ez pa incırax biya.* Bu çocuklar hiç durmadı, onlardan rahatsız oldum.

incırax kerdış rahatsız etmek.

incıraxbiyayox <is.e.d.> rahatsız olan.

incıraxker <is.e.d.> rahatsız eden.

ine BKZ: *êne.*

ingop <s.> kantırma. (Yarı silindir şeklinde çeşme duvarı.)

ingopê cami cami kantırması.

ingopê ini çeşme kantırması.

ini VARY: *eyni; hêni.* <is.e.> çeşme, pınar.

iniyek <is.e.> çeşmecik, pınarcık.

iniyekê çimi gözün iç kenarı.

İni Seya <is.e.> Çermik'te bir ziyaret adı: dilek dilenir, kurban kesilir.

inkar (Ar.) <is.e.> inkâr. EŞ ANL: *polis.*

inkar biyayış inkâr olmak.

inkar kerdış inkâr etmek. *Kam kı 'eslê xo inkar kero, aqıl ra hero (atas.).* Kim ki aslını inkâr ederse, aklından şüphelenirim.

inkarey <is.d.> inkârlık.

inkarker <is.e.d.> inkârcı.

inqılab (Ar.) <is.e.> inkılap, devrim.

inqılab biyayış devrim olmak.

inqılab kerdış devrim yapmak.

insanetey (Ar.) <is.d.> insanlık. EŞ ANL: *merdımey.*

inşaat (Ar.) <is.e.> inşaat.

inşellah (Ar.) <ünl.> inşallah! EŞ ANL: *boka.*

intıham <is.e.> intıhan.

intıham biyayış intıhan olmak.

intıham kerdış intıhan etmek.

intıhambiyayox <is.e.d.> intıhan olan.

intıhamkerdox <is.e.d.> intıhan eden.

iqna (Ar.) <is.d.> ikna. EŞ ANL: *serrefinayen.*

iqna biyayış ikna olmak.

iqna kerdış ikna etmek.

ıqrar <is.e.> itiraf.

ıqrar kerdış itiraf etmek. *Ey mahkema dı 'heme çi ıqrar kerd.* O mahkemede herşeyi itiraf etti.

ıqrarker <is.e.d.> itirafçı, itiraf eden.

ir <is.d.> 1) alerji. 2) tepki. (Bir kimseye veya bir şeye karşı olumsuz yönde duyulan aşırı duyarlılık.)

ir vetış 1) alerji olmak. *Merdım esto kı, goşt weno, ir vejeno.* Bazıları et yeyince alerji olur. 2) *Ez kı ê merdımı vinena, ir vejena.* O adamı görünce, alerji oluyorum.

İran <öz.e.> İran.

İranj <öz.e.d.> İranlı.

irbıq (Ar.) <is.e.> ibrik.

irix <is.d.> dudağı yarık. *May to 'hala biya, arwêş werdo, lewê ta biyo irix (deyim).* Annen hamileyken, tavşan yemiş, dudağın yarık olmuş. EŞ ANL: *lewdırr.*

irixin <s.> yarık dudaklı.

İrlanda <öz.d.> İrlanda.

İrlandayij <öz.e.d.> İrlandalı.

iro VARY: *irok.* <is.d.> hatmi (romatizma ve iltihap karşı ilaç olarak kullanılan, kökünden ateş düşürücü ilaç yapılı bir çiçek).

irok YER: 'Hesüd. BKZ: *iro.*

irxat <is.e.> ırgat, tarım işçisi.

İs <öz.d.> kadın adı.

isaf (Ar.) <is.e.> insaf.

isaf kerdış insaf etmek.

isafey <is.d.> insaflılık.

İsımıxan <öz.d.> kadın adı.

ısız <s.> ıssız. *Ez tıp û tenya gemda ısıza menda, boll tersaya.* Ben yapayalnız ıssız yabanda kaldım, çok korktum. EŞ ANL: *nepeni.*

ısızey <is.d.> ıssızlık.

ısısık <is.d.> ıslık (dilin ucuyla çalınan).

iskar <is.d.> had bildirme.

iskar kerdış 1) haddini bildirmek. *Mı 'hendık day pıro, hını iskar kerd.* O kadar dövdüm, artık haddini bildirdim. 2) demiri dövüp düzeltmek. *Torzini ber wa asinger iskar kero û fına peydi biya!* Baltayı demirciye götür, dövürüp yine geri getir!

iskarkerdox <is.e.> demir döven.

iskela <is.d.> iskele.

iskela grêdayış iskele kurmak.

iskelet <is.e.> iskelet.

iskeme <is.e.> iskemle.

İslam <öz.e.> İslam.

islam biyayış islamlaşmak.

islam kerdış islamlaştırmak.

İslamdar <is.e.d.> İslamcı.

İslamey <is.d.> İslamlık, İslamiyet.

isnag YER: Siverek. <is.d.> aralık ayı. EŞ ANL: *gaxan*.

isot <is.e.> biber.

isoto kurnêlin dolmalık biber.

isoto panaye turşu biberi.

isoto tûj sivri ve acı biber.

isoto tûn acı biber.

isotawi <is.d.> biber çorbası.

isotek₁ <is.e.> roka (salata).

isotek₂ <is.e.> insanın vücuduna konunca, yanma hissi veren, portakal renginde bir böcek adı.

isotin <s.> biberli.

ispanax <is.d.> ispanak.

ispanaxın <s.> ispanaklı.

İspanyol <öz.e.d.> İspanyol.

İspanyolij <öz.e.d.> İspanyollu.

İspanyolki <öz.d.> İspanyolca.

ispat (Ar.) <is.e.> isbat.

ispat biyayış isbatlanmak, isbat olmak, kanıtlanmak.

ispat kerdış isbatlamak, kanıtlamak.

ispatbiyaye/i <or.e./d.> isbatlanmış, kanıtlanmış.

ispatay <is.d.> isbat, kanıt.

ispatker <is.e.d.> isbatlayan, kanıtlayan.

ispatkerde/i <or.e./d.> isbat edilen.

ispayır <is.e.> bitpazarı. *Xo rê ispayır dı çınayo mintes herina*. Bit pazarından kendine kullanılmış eşya satın aldı.

ispirto (İt.) <is.e.> ispirto.

ispiyon (Fr.) <is.e.> ispiyon.

isqat (Ar.) <is.e.> iskat. (Ölenlerin kılınmamış namazları ve tutulmamış oruçları için verilen sadaka.) *Bakalê to rewnayo merdo, to isqatê cı dayo?* Deden çoktan ölmüş, iskatını vermiş misin?

İsqoç <öz.e.d.> İskoç.

İsqoçya <öz.d.> İskoçya.

İsqoçyayij <öz.e.d.> İskoç.

İsrail <öz.e.> İsrail.

İsrailij <öz.e.d.> İsraili.

iste <is.e.> ekmek mayası. *Ekı mir yeno ra, tayn cı ra hewadı, ma fina dekem miri miyan kı wa iste bo*. Hamur mayalanırsa, birazını kaldır, yine hamura koyalım ki mayalansın.

iste kerdış mayalamak.

isteyın <s.> mayalı.

istifa (Ar.) <is.d.> istifa.

istifa dayış istifa vermek.

istifa kerdış istifa etmek.

istişamet (Ar.) <is.e.> istikamet, yön. EŞ ANL: *düşne*.

istişam (Ar.) <is.e.> istihkak. (Hizmet karşılığı kazanılan hak, para.)

İsweç <öz.d.> İsveç.

İsweçij <öz.e.d.> İsveçli.

İsweçki <öz.d.> İsveççe.

İswiçre <öz.d.> İsviçre.

İswiçreyij <öz.e.d.> İsviçreli.

işaret (Ar.) <is.e.> işaret. EŞ ANL: *nışan, asar*.

işaret biyayış işaretlenmek, işaret olmak.

işaret dayış işaret vermek.

işaret kerdış 1) işaret etmek. *Ekı tı resenê ûja, mı rê işaret bıki!* Sen oraya yetişirsen, bana işaret et! 2) işaretlemek. *Na darer işaret kı!* Bu ağacı işaretle!

işaretbiyaye/i <or.e./d.> işaret olan.

işaretkerde/i <or.e./d.> işaretli.

ışıq <is.e.> ışık. EŞ ANL: *asan*.

ışkence (İr.) <is.e.> işkence.

ışkence kerdış işkence etmek.

ışkence vinayış işkence görmek.

ışkenceker <is.e.d.> işkenceci, işkence eden.

ışkencevinayox <is.e.d.> işkence gören.

ışkıl <is.e.> kötü bir durum, işkil.

ışkıl biyayış bir durum olmak.

ışkilê herhangi kötü bir durum. *Anci işkilêndê to esto?* Yine bir durumun mu var?

ışılg <is.d.> gömlek. EŞ ANL: *qolık, qûtık*.

İta YER: Bab. <zf.> burası. EŞ ANL: *etiya*.

İtalya <öz.d.> İtalya.

İtalyanij <öz.e.d.> İtalyalı.

İtalyanki <öz.d.> İtalyanca.

itham (Ar.) <is.e.> 1) imtihan. 2) sonuçta bir deney kazandıran zor durum.

itham biyayış itham olmak.

itham kerdış bilgi derecesini ölçmek, itham etmek.

ithamker <is.e.d.> ithamcı, itham eden.

iwan VARY: *hêwan; êwan; eywan*. <is.d.> teras, sundurma. (Üç tarafı odalarla çevrili teras.)

iyê YER: Zibêdik. <zm.> onlar. BKZ: *ê*.

izan <is.e.> anlayış. *La qe aqıl û izanê to çınıyo, to no girwe kerd*. Senin aklın ve anlayışın yok mu, bu işi yaptın.

izin (Ar.) <is.e.> izin, tatil.

izole YER: 'Hesûd. <is.e.> yaprakların genişliği iki, yüksekliği sekiz santim ve ortasında 15 cm yüksekliğinde koyu mavi renkli, kökü soğancık olan bir çiçek.

J - j

ja YER: Mexmûr. BKZ: *ûja*.

Japon <öz.e.d.> Japon.

Japonki <öz.d.> Japonca.

Japonya <öz.d.> Japonya.

jenayiş YER: Qerxan. BKZ: *cenayiş*.

jew (Phlv. *ē(w)*) VARY: *zew*. <sa.> bir (e.). *Oyo kı nêwerzeno, nêkewno, jew Ellayo (deyim)*. Düşüp kalkmayan, bir Allah'tır. *Jewê ma tayno, didiyê ma bolli (deyim)*. Birimiz az, ikimiz çoğuz.

jew bi jew birer birer.

jew biyayiş birleşmek. *Jew bê kı, wa şıma quwet bê*. Birleşin ki, güçlenesiniz.

jew jew 1) bir bir. *Wa wını jew jew tiya ra şıro*. Öyle bir bir burdan gitsin. 2) bazıları.

jew kerdış birleştirmek.

zew û jewiya bire bir, tektek.

jewê herhangi biri. *Jewê ûja ra ameyê, mı nêzana kamo*. Biri ordan geliyordu, kim olduğunu bilmedim.

jewi biri (e.).

jewiya biriyle.

jew asa YER: 'Hesûd. <zf.> durmadan. *Oyo jew asa wajiyo*. O durmadan söyleniyor. EŞ ANL: *hatbila*.

jewaj VARY: *zewaj*. <is.e.> evlilik.

jewbiyaye/i <or.e./d.> birleşik.

jewbiyayen <is.d.> 1) birlik. 2) birleşme.

jewbiyayena birlik içinde.

jeweri <belgis.zm.bük.> biri (e), birisi (e). *Jeweri mı rê va*. Biri bana dedi.

jeweriya biriyle.

jewfek <s.> ağız birliği. (Ağız birliği etmiş olanlar.)

jewfek biyayiş ağız birliği içinde olmak.

jewfekbiyayen <is.d.> ağız birliği yapma.

jewin <s.> birli.

jewjiyaye/i <or.e./d.> evli.

jewjiyayiş VARY: *zewziyayiş*. <gçs.f.> evlenmek. *Ez do bijewjiyayê*. Ben evlenecektim. [*jewjiyeno*; em.k. *bijewjiyi*]

jewjiyayox <is.e.d.> evlenmeye istekli.

jewjnayiş VARY: *zeweznayiş*; *zewjnyayiş*. <gçl.f.> evlendirmek. [*jewjnenno*; em.k. *bijewjnrî*]

jewker <is.e.d.> birleştiren.

jewkerde/i <or.e./d.> birleştirilmiş.

jewmbi VARY: *jewbi*; *zewmbi*. <bağ.> başka, yoksa, bunun onun dışında. *Tayn karê mı bı, jewmbi ez do biameyayê vera şıma*. Biraz işim vardı, yoksa size taraf gelecektim. *Keye dı jew ayre nêgeyreno, jewmbi 'heme çi geyreno (atas.)*. Evde sadece değirmen dönmez, genelde her şey döner.

jewmbina VARY: *jewbina*, *zewbina*. <zf.> başka, yoksa. *Jewmbina çiye dê mı çiniyo*. Başka bir şeyim yoktur. *Ekı tı şertanê mı biyarê ca, ez do şıma 'ef kera, jewmbina ez do şıma bıkişa*. Eğer şartlarımı yerine getirirsen sizi affedeceğim, yoksa sizi öldüreceğim.

jewmbina ra birbirlerinden. *Jewmbina ra kar megirê!* Birbirinizden iş almayın!

jewmbinana birbiriyle. *Jewmbinana kay mekerê!* Birbirinizle oynamayın!

jewmbini VARY: *zewmbini*, *jewbini*. <zm.> birbirini. *İna jewmbini silasnayo?* Onlar birbirini tanımış mı?

jewmbiniya birbiriyle. *Jewbiniya kay mekerê!* Birbirinizle oynamayın!

zew jewmbini tıpa tıp, benzer.

jewna VARY: *zewna*. <belgis.s.> başkası, başka biri (e.). *Kes kı 'si çekero kutıkdê xo, jewna dıha vêşi çekeno cı (atas.)*. Kim ki köpeğini taşlarsa, başkası daha fazla taşlar. *Jewnay mı rê va*. Bana başkası dedi. *Mı jewna merdimi rê kar da*. Başka adama iş verdim.

jewnaya başka biriyle. *Jewnaya kay mekerê!* Başka biriyle oynamayın!

jewnc VARY: *zewnc*. <is.e.> çift. *Mı rê sūk ra jewncê guley biya!* Şehirden bana bir çift bilye getir!

jewncfer <zf.> tek çift.

jewncfer kerdış tek çift yapmak. *Bêrê ma jewncfer bıkemı, hele nê masey kewnê kami*. Gelin tek çift yapalım, hele bu balıklar kime döner.

jewndes VARY: *jondes*; *zondes*. <sa.> on bir. EŞ ANL: *des û jû*.

jewndesna on bir daha.

jewndesin <s.> on birli. EŞ ANL: *des û jûyın*.

jewqerardı <zf.> aynı ayar. *Nê dara jewqerardı cıkerê!* Bu ağaçları aynı ayarda kesin!

jewser VARY: *zewser*. <zf.> bir yöne doğru. *Ez jewser remayê, o zi mı dima vazdayê*. Bir yöne doğru kaçıyordum, o da arkamda koşuyordu.

jewşeme <is.e.> pazar.

jewten <s.> biricik (erkek için). *'Hend lajeki ser meşırê, o xora ma û pêrdê xo ra jewteno*. Oğlanın üstüne o kadar gitmeyin, o baba ve annesinin biricik oğludur.

jê YER: Mexmûr. BKZ: *ze*, *zey*.

ji BKZ: *zi*.

jondes BKZ: *jewndes*.

jû VARY: *zû*. <sa.> bir (d.). *Jû keyneka jew*

lajeki sinena. Bir kız bir oğlamı seviyor.
Ceniya imbiriyandê ma jûwêda delaliya.
Komşumuzun karısı bir dilberdir.

jû bî jû birer birer.

jû biyayış birleşmek. *Bêrê ma jû bîmî.*
Gelin birleşelim.

jû jû bir bir. *Ey mî rê jû jû kerd eşkera.* O
bana bir bir açıkladı.

jû kerdış birleştirmek. *Bêrê ma qîsera xo
jû kemî.* Gelin sözümüzü birleştirelim.

jû ra didî hemen. *Jû ra didî şo zengeni bigî
û biya!* Git acele kazmayı alıp getir!

jûbiyaye/i <or.e./d.> birleşik.

jûbiyayen <is.d.> 1) birlik. 2) birleşme.

jûbiyayena birlikle. *Tenya jûbiyayena gir-
we nêqedeno.* Sadece birlikle iş bitmez.

jûfîn <zf.> 1) bazen. 2) bir defa.

jûfîn dî bir kerede, bir anda.

jûjûfîn <zf.> ara sıra, arada bir, zaman zaman.

EŞ ANL: *derdere.*

jûkek <is.d.> tekil.

jûker <is.e.d.> birleştiren.

jûkerde/i <or.e./d.> birleştirilmiş.

jûkiştin <s.> tek taraflı.

jûna VARY: *zûna.* <belgis.s.> başka biri (d.).
Na keyner mî rê nêva, jûnay mî rê va. Bu
kız bana demedi, başkası dedi.

jûnaya başka biriyle. *Xo rê jûnaya şo!*
Kendine başkasıyla git!

jûri (Fr.) <is.d.> juri.

jûten <s.> biricik (dişi için). *'Hend keyneker
ser meşirê, a xora ma û pêrdê xo ra
jûtena.* Kızın üstüne o kadar gitmeyin, o
babasının ve annesinin biricik kızıdır. EŞ
ANL: *zık.*

jûwer VARY: *zûwer.* <belgis.zm.bük.> biri (d),
birisi (d.). *Jûwer mî rê vato.* Bana biri
demiş.

jûwera biriyle. *Xo rê jûwera şo keye!*
Kendine biriyle eve git!

jûyîn <s.> birli.

K - k

ka BKZ: *ko₂.* *Ka merdimê to?* Hani adamların?

kabok BKZ: *kapok.*

Kaf₁ <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

kaf₂ <is.e.> mağara, in. EŞ ANL: *mixare.*

kafir (Ar.) <s.> kâfir.

kafirey <is.d.> kâfirlik.

Ka'hbe (Ar.) <öz.e.> Kâbe (Mekke'de).

kahke <is.e.> bir kumaş çeşidi. (Pamuktan
yapılan kumaş çeşidi, bundan gömlek,
elbise, yatak yapılır.)

kaHPİK (Ar.) <is.d.> kaHPe.

ka'hr (Ar.) VARY: *qaxır.* <is.e.> 1) kahr,
küstürme. 2) gücenme, kırgınlık duyma.
3) keder, üzüntü, acı, sıkıntı. EŞ ANL: *mixul.*

ka'hr biyayış kahrolmak.

ka'hr cî dayış kahretmek.

ka'hr kerdış küsmek. *Îna pêya kerdo
ka'hr.* Onlar birbirine küsmüş.

ka'hr pê dayış birbirini kahretmek.

ka'hrê cî antış kahrını çekmek, uzun süre
sıkıntısına katlanmak. EŞ ANL: *mixulê cî
werdiş.*

ka'hrê xo ardış 1) sahip çıkmak. *Îna to rê
kaxrê xo ardê.* Onlar sana sahip çıkıyordu.

2) üzülmek (birine). *Ma ka'hrê xo cî rê
ardê hima. çiyê ma dest ra nêameyê.*
Kendisine üzülyorduk ama, elimizden bir
şey gelmiyordu.

ka'hrçidayox <is.e.d.> kahr eden.

kahreman (İr.) <s.> kahraman.

kahreman biyayış kahramanlaşmak.

kahreman kerdış kahramanlaştırmak.

kahremaney <is.d.> kahramanlık.

kahremaneya kahramanca.

ka'hriyaye/i <or.e./d.> 1) küskün, dargın.
2) gücenik, gücenmiş olan, kırgın.

ka'hriyayen <is.d.> 1) küsme, darılma.
2) gücenme, kırgınlık duyma.

ka'hriyayış VARY: *qaxırayış.* <gçs.f.>

1) küsmek, darılmak. *Ez to ra ka'hriyaya,
mîna hes mekî!* Ben sana küsmüşüm/
darılmışım, benimle konuşma! 2) gücen-
mek, kırgınlık duymak. *To qısey day mî ro,
ez coyra to ra ka'hriyaya.* Bana laf
dokundurdun, ondan dolayı sana gücendim.
[ka'hriyeno; em.k. bika'hryi]

pey ka'hriyayış VARY: *pey qaxırayış.*
üzülmek. *Girwey mîno raşt nêşino, ezo
boll pey ka'hriyena.* İşim doğru gitmiyor,
ben çok üzülyorum.

pira ka'hriyayış azarlamak, birine kızmak.
EŞ ANL: *piro qırayış.*

ka'hrnaye/i <or.e./d.> 1) küstürülen, dargın
duruma getirilen. 2) gücendirilen, kırgın
duruma getirilen.

ka'hrnayan <is.d.> 1) küstürme. 2) gücen-
dirme.

ka'hrnayış VARY: *qaxırnayış.* <gçl.f.>
1) küstürmek. 2) gücendirmek. [kahrneno;
em.k. bıkahrnı] EŞ ANL: *mıradnayış.*

kahwe <is.e.> kahve.

kahwexane <is.e.> kahvehane.

kahya (İr.) <is.e.> kahya. (Çukurova bölgesinde toprak ağalarının vekillerine söylenir.)

kaj <is.d.> çam.

kaj-kaj VARY: *kaz-kaz*. <is.d.> sızlanarak ağlama (köpek için). *Ganê kutikyo teweno, tiyaya ra biya kaj-kaja ci*. Köpeğin canı acıyor, buralarda sızlayıp ağlıyor.

kajayış VARY: *kazayış*. <ğçs.f.> köpeklerin yüksek sesle acınıp ağlamak. *Mı 'siyê dê kutiki ro, kutik kajayê û remayê*. Köpeğe bir taş vurdum, ağlayarak kaçıyordu. [*kajeno*; em.k. *bıkajı*]

kajêr YER: Qerxan. <is.d.> çam ağacı.

kakil BKZ: *kankil*.

Kal₁ <öz.e.> erkek adı

Kalo! <vok.>

Kal₂ <is.e.> ihtiyaç erkek, yaşlı erkek.

kal biyayış ihtiyaçlamak, yaşlanmak.

kal kerdış yaşlatmak, ihtiyaçlaştırmak. *To mêrdey xo kerdo kal*. Sen kocanı ihtiyaçlaştırmışsın.

kalo pir moruk.

kalo! <vok.> ihtiyaç adam! *Kalo, memır - amnano yeno, pirê memır - pincaro yeno (deyim)*. İhtiyar adam, ölme - yaz geliyor, ihtiyar kadın, ölme - pancar geliyor.

kal₃ YER: Qelacix. <s.> 1) çiğ, pişmemiş. 2) olgunlaşmamış. EŞ ANL: *xax*.

kalan <is.e.> 1) ayrık otu ayıklama işi. *Rez veri kalan beno, dima merr beno*. Bağın önce otları ayıklanır, sonra bellendir. 2) ayrık otu, yabancı otlar.

kalan kerdış boş otları ekinlerin içinden ayıklamak. *Şirê pemey xo kalan kerê, pêro geyrayo vaşa*. Gidin pamuğunuzun otlarını ayıklayın, hepten ota dolamış.

kalani <is.ç.> ekinlerin ot ayıklama zamanı. *Karê ma nêqediyayo, ma ver dı hewna kalani estê*. İşimiz bitmemiş, önümüzde daha ot ayıklama zamanı var.

kaldiz YER: Gewrek. <is.d.> çakı, sapsız küçük bıçak, cep bıçağı. EŞ ANL: *gazling*.

kalek <is.d.> böğür (tip).

Kal'ereb <is.e.> Noel baba. EŞ ANL: *Kelankose*.

kaley <is.d.> ihtiyarlık, yaşlılık.

kalheyranî YER: Belwan. <is.d.> pilav çeşidi. (Bulgur, mercimek, nohut ve domates suyuyla pişirilen bir pilav çeşidi.) EŞ ANL: *bırxulşamık*.

kalık <is.e.> ata. *Kalîkê ma Aldûş ra ameyê*. Atalarımız Gerger'den gelmişler.

kali YER: Piran. <is.e.> dede. EŞ ANL: *bakal*.

kalkek <is.e.> yaşlı adam.

kam <sor.zm.> kim, kimler. *Kam şı keye? Kim eve gitti? O kamo ûja dı? O kimdir orda?*

Kê to rê va? Sana kim söyledi? O lajek, kê ra bı? O oğlan, kimdendi?

kam ca nere, neresi. *Şıma kam ca rayê? Siz nerelisiniz?*

kam kî kim ki. *Kam kî yeno, wa bêro*. Kim ki gelirse gelsin.

kamin <bük.> kimler. *Kamin to rê va? Sana kimler söyledi?*

kami <bük.> kimi, kimin.

kê <bük.> kimi, kimin.

kê het kimin yanında. *Ey, kê hetek dı to rê va? O, sana kimin yanında söyledi?*

kamcîn VARY: *kamjin*; *kamcûn*; *kancin*. <sor.zm.> hangisi. *Tı zana, kamcîn qazer gıştane werd? Yüzüğü hangi kazın yediğini biliyor musun?*

kamcına hangilerini. *Şıma do kamcına xoya berê? Hangilerini beraberinizde götüreceksiniz?*

kamcûn BKZ: *kamcîn*.

kamek <belgis.zm.> kimsecik. *Nêza, kamekê kamekano*. Bilmem, kimin kimidir.

kamey <is.d.> kimlik. *Kameya Zazayana inkar bena*. Zazaların kimliği inkârediliyor.

kamin BKZ: *kam*.

kamjin BKZ: *kamcîn*.

kamsîlati <zf.> kat kat kar. *Vewr varena, kamsîlati bena*. Kar yağar, kat kat olur.

kan YER: Qerxan. <is.e.> mekan, yer. *No kanê bakaldê mayo*. Bu dedemizin mekanıdır. EŞ ANL: *meqam*.

kancin BKZ: *kamcîn*.

kañçi YER: Akrag. <is.ç.> lale.

kanê YER: Mexmûr. BKZ: *koni*.

kankil VARY: *kakil*. <is.e.> ceviz içi.

kankol VARY: *kankole*. <is.d.> meşe kozalağı. (Meşe kozalağı meşe ağacında olur, üstü hafif dikenlidir ve yenilmez. Eskiden meşe kozalağı öğütülür hamur haline getirilir, yaraları iyileştirmek için fitil haline getirilir yaraların içine sokulurdu.)

kankole YER: Qelacix. BKZ: *kankol*.

kap <is.d.> ravent.

kapê zûray yalancı ravent.

kapok VARY: *kabok*. <is.e.> 1) eklem bağı, asıcı bağ. (Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti.) 2) eklem bağı kemiği ile oynanan kumar oyunu. *Mı jeweriya kapok eşt, mı cı ra perrey werdi*. Ben birisiylen kumar oynadım, ondan para kazandım.

kar₁ (Phlv. *kār*) <is.e.> iş (bedenen yapılan). *Karê kerdoxano, namûsê xatûnana (atas.)*. İş yapanların, namus hanımlarıdır. *Xo rê karê bıki! Kendine bir iş yap! Tiyê cı kar kenê? Ne iş yapıyorsun?*

kar biyayış 1) iş olmak. *Nê dûkani miyan dı kar beno*. Bu dükkanın içinde iş olur.

2) kazanılmak, kâr olmak. *Kes kı nê gay biroşo, ney dı kar beno.* İnsan bu öküzü satarsa, bunda kâr olur.

kar kerdış 1) iş yapmak. 2) etki yapmak. 3) iyi gelmek.

kar ra remayış işten kaçmak, kaytarmak.

kar ronayış iş kurmak.

kar û bar iş gücü, ticaret, ticari, meşgale.

karê desti el işi.

karê keyi ev işi.

kar₂ <is.e.> kâr, kazanç.

kar kerdış kazanç elde etmek, kâr etmek.

kar ziyân kâr zarar. *Kar ziyân bıray pêyê (deyim).* Kârla zarar kardeştir.

karce YER: Sinag. BKZ: *kerce.*

kardı VARY: *karrî.* <is.e.> yılan pancarı (şifalı bir ot).

kardış YER: ‘Hesran. BKZ: *kerdiş.*

kardı VARY: *karrî.* <is.d.> bıçak.

kardı antış bıçak çekmek.

kardı kerdış bıçaklamak.

kardıya ver şanayış bıçak altına vermek, bıçakla doğramak (delik deşik etmek). *Mêrdek şana kardıya ver.* Adamı bıçakla doğradılar.

kardiz YER: Gewrek. <is.d.> çakı.

kardox YER: ‘Hesran. BKZ: *kerdox.*

karıtış YER: Qırwar. BKZ: *karrıtış.*

karker <is.e.d.> işçi. EŞ ANL: ‘emele.

karpak <s.> işi temiz.

karrdi YER: ‘Hesran. BKZ: *kardi.*

karrite/i <or.e./d.> ekili.

karriten VARY: *kariten.* <is.d.> ekim.

karrıtış VARY: *karıtış.* <ğçl.f.> ekmek. *Kes kı çıçi bıkarro, ey hewadano (deyim).* İnsan ne ekerse, onu biçer. [*karreno*; em.k. *bıkarri*]

karrî YER: Qelacix. BKZ: *kardi.*

karrıyayış VARY: *kariyayış.* <ğçs.f.> ekilmek. *Tiyê vanê pemey karrıyayê?* Pamuklar ekilmiş mi dersin? [*karrıyeno*; em.k. *bıkarryi*]

karwan (İr.) <is.e.> kervan. *Karwan ravêreno, kutiki lawenê (atas.).* İt ürür kervan yürür.

karwaney <is.d.> kervancılık.

karwansaray (İr.) <is.d.> kervansaray.

kas BKZ: *kasêl.*

kasêl <zf.> sürüklenme (yerden).

kasêl biyayış VARY: *kas biyayış.* sürüklenmek. *Linga mi kewt resen û ez heri dıma kasêl biya.* Ayağım ürkene takılıp eşeğin arkasında sürüklendim.

kasêl kerdış asılıp çekmek, sürüklemek.

kasın BKZ: *kaşın.*

kastayış <ğçs.f.> köpeklerin yüksek sesle acı uluması. [*kajeno*; em.k. *bıkajı*] EŞ ANL: *kajayış.*

kaş₁ VARY: *kas.* <is.e.> yamaç, bayır.

kaş₂ BKZ: *kasêl.*

kaş biyayış BKZ: *kasêl biyayış.*

kaş kerdış BKZ: *kasêl kerdış.*

kaşe VARY: *kase.* <s.> yamaçlı yer.

kaşın VARY: *kasın.* <s.> yamaçlı.

kaşka BKZ: *kaşkêra.*

kaşkêra (Phlv. kâç-ka) VARY: *kaşka.* <zf.> keşke. *To kaşkêra xeyal kerdê, goştareya mı bıkerdê!* Keşke dikkat etseydin, beni dinleseydin!

kata <zf.> nereye, hangi tarafa. *Tiyê kata şınê?* Hangi tarafa gidiyorsun?

katib (Ar.) <is.e.d.> kâtip, sekreter, yazman.

katibey <is.d.> kâtiplik.

kavir <is.d.> kuzu. EŞ ANL: *vore.*

kavirek <is.d.> kuzucuk. EŞ ANL: *vorek.*

kaxit [X]~[x] <is.e.> para. *Tiyê roj dı çend kaxiti qezenc kenê?* Günde kaç para kazanıyorsun?

kay <is.d.> 1) oyun. 2) halay oyunu.

kay amayış oyuna gelmek.

kay ardış oyuna getirmek.

kay biyayış oynanmak.

kay finayış oynatmak. *Kertêna vışt kay, qaxitêna nêşa vındarno (atas.).* Yirmi beş kuruşla oynattı, bir lirayla durduramadı.

kay girotış 1) oyun almak, oyunda kazanmak. *Mı “Elli iki” dı hirê lay giroti.* Elli iki’de üç oyun aldım. 2) oyuna almak. *Ma kemi bi, mı jewna girot kay.* Biz eksik idik, birine daha oynadım.

kay kerdış oynamak. *Neqeraya koyena, bêrê ma kay bıkemi!* Davul çalınıyor, gelin oynayalım! *Bê, ma “Elli iki” kay bıkemi!* Gel, “Elli iki” oynayalım.

kay sahtınayış oyunu bozmak.

kay vetiş 1) oyun çıkarmak, birine oyun etmek. 2) oyuna çıkmak.

kay vıjyayış 1) oyun çıkmak, birini aldatmak. 2) oyuna çıkmak.

pêya kay kerdış oynamak (birbiriyle). *A keynek û ê lajekiyayê pêya kay kenê.* O kızla, o oğlan oynayıyor.

kaydaynayış <ğçl.f.> oynatmak. *Ezo şıma kaydaynena.* Ben sizi oynatıyorum. [*kaydayneno*; em.k. *kaydaynı*]

kaydaynayox <is.e.d.> oynatan.

kaydayneyayış <ğçs.f.> oynatılmak. [*kaydayneyeno*; em.k. *bıkaydayneyı*]

kaydeyayış <ğçs.f.> oynanılmak. *Ez tiyayey ra boll kaydeyaya.* Benimle buralarda çok oynanıldı. [*kaydeyeno*; em.k. *bıkaydeyi*]

kayhermıyayox <is.e.d.> oyunbozan.

kayker <is.e.d.> oyuncu, oynayan.

kaykerden <is.d.> oynama, oynayış.

kaysahtınayış <is.e.d.> oyun bozan.

kazayış YER: Bûdran. BKZ: *kajayış.*

kebab (Ar.) <is.e.> kebab.

- kebab kerdış** kebab yapmak. EŞ ANL: *sûr kerdış*.
- kebot** <s.> güzel ve yakışıklı erkek. *Xortêndo kebot bî, kes qimış nêbiyê kî bewnîro pîra*. Uzun ince bir genç idi, insan bakmaya kıyamıyordu.
- keçe** <is.e.> keçe, yünden yapılmış kilim.
- keçel** <s.> kel. (Vücutun kıllı yerlerinde üreyen bir tür mantarın, kılların dökülmesine yol açtığı bulaşıcı bir hastalık.) *Keçel, bî perrandê xoya 'helaw weno (atas.)*. Kel, parasıyla helva yer. *Keçel tayn bî, qermûg da sero (atas.)*. Kellik azdı, saç kırampfi üzerine vurdu.
- keçel vetiş** kellik hastalığına yakalanmak.
- keçeklek** <s.> 1) kelicik. 2) bir masal adı.
- keçelgurr** <s.> kel (aşırı derecede). *Keçelgurr vazda çır (deyim)*. Kel şelaleye kaçtı.
- keçelîn** <s.> kel.
- ked** YER: Qerxan. <is.e.> üretilen şey, eser. (Emek verilerek yetiştirilen şey.)
- kedarey** <is.d.> kilimcilik.
- kedik** <is.d.> küçük tulum. EŞ ANL: *rêwêre*.
- keci** VARY: *kezi*. <s.> evcil (vahşinin karşıtı).
- keci kerdış** evcilleştirmek. *Mî pisingêda kovi tepış û kerd kedi*. Vahşi bir kediyi yakalayıp evcilleştirdim.
- kedikerde/i** <or.e./d.> evcilleşmiş olan.
- kedikerdox** <is.e.d.> evcilleştiren.
- kef₁** BKZ: *keft*.
- kef kewtış** BKZ: *keft kewtış*.
- kef₂** <is.d.> 1) elin tersi, bilekle parmak arası. 2) sapanın taş konulan yeri (YER: Qelacix). *Kefa destêdê mî şikiyaya*. Ellimin tersi kırılmış. *'Si deki, kefdâ kelasingi miyan û çekî!* Sapanın içine taş bırakıp at!
- kefalet** (Ar.) <is.e.> kefalet.
- kefaletey** <is.d.> kefaletlik.
- kefaleteya** kefaleten.
- kefaletname** <is.e.> kefaletname.
- kefaret₁** (Ar.) <is.e.> kefaret. (Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.)
- kefaret₂** <is.e.> geçmiş olsun. (Hastalık, kaza geçirenlere beklenmedik büyük bir olumsuz durumdan kurtulanlara veya hapishaneye girenlere söylenen iyi dilek sözü.) *Mî aşnawî kî tiyê nêweş, to rê kefaret bo!* Duydum ki hastasın, sana geçmiş olsun!
- kefen** (Ar.) <is.e.> kefen.
- kefgir** <is.e.> köpük tutan, delikli kepçe. (Uzun saplı, yayvan delikli kepçe.)
- kefil** <is.e.> kefil. EŞ ANL: *welit*.
- kefil biyayış** kefil olmak.
- kefil kerdış** kefil göstermek.
- kefiley** <is.d.> kefilik.
- keflefok** <is.e.> çöven, sabun otu.
- kefkewten** BKZ: *keftkewten*.
- kefne** <is.e.> kefne. (Çuvaldız ile iş işleyen kimsenin eline geçirdiği demirli kayış.)
- kefs** (Ar.) <is.e.> keşif.
- kefs kerdış** keşif etmek.
- kefsdar** <is.e.d.> keşifçi.
- keft** VARY: *kef*. <is.e.> kuvvet. EŞ ANL: *quwet*.
- keft kewtış** kuvvetten düşmek. *'Hendik betilliya bî, hîni keft kewt bî*. O kadar yorulmuştu ki takattan kesilmişti. VARY: *keft kewtış*.
- keft ra kewtış** kuvvetten düşmek.
- keftal₁** <is.e.> sırtlan. *Keftalo yeno adırgan ra wel weno*. Sırtlan gelip ocaktan kül yiyor. EŞ ANL: *keftalê wel*.
- keftal₂** <s.> dişsiz, dişi olmayan. *Dindanê cî kewtê, biyo keftal*. Dişleri düşmüş, dişsizleşmiş.
- keftkewten** VARY: *kefkewten*. <is.d.> kuvvetten düşme.
- kehan** BKZ: *kîhan*.
- kej** VARY: *kez*. <s.> sarışın.
- Kejê** VARY: *Kezik*. <öz.d.> kadın adı.
- kek** (Phlv. kâyk) <is.d.> pire.
- keko!** <is.e.(vok.)> ağabey!, abi!
- kekok** VARY: *pepûg*. <is.e.> guguk kuşu.
- kekvilê** YER: Akrag. <is.d.> papatya.
- kel₁** <is.e.> teke (keçinin erkeği).
- kel amayış** tekelenmek, tekeye gelmek. (Tekeyle keçinin çiftleşme işi.) *Biz miyani yena kel, hîma eşkera ziyena (atas.)*. Keçi gizli tekeye gelir, ama açık kuzular (pisliği ne kadar gizli tutarsan tut, sonunda açığa çıkar anlamına gelir).
- kel dayış** tekeyle keçiyi çiftleştirmek.
- kel₂** <is.d.> coşku. EŞ ANL: *kêf*.
- kel weriştış** coşmak. *Se biyo kî, kela şîma weriştâ?* Neden coşmuşsunuz, ne olmuş ki? *Kela herî kî werzena, zırriya cî yena (atas.)*. Eşek coşunca, anırır. EŞ ANL: *kêf kerdış*.
- kelamayan** <is.d.> tekelenme, tekeye gelme.
- kelame** <is.e.> çift süren öküzler kafasını sağa sola çeviremesin diye boyundurukların sağına soluna takılan odun parçası.
- Kelankose** YER: Qerxan. VARY: *Kelakose*. <öz.e.> Noel baba. (Yılbaşında ihtiyar kayınbaba ve genç gelin kılığına girip kol kola takılıp ev ev dolaşıp yiyecek toplayıp bir yerde toplanıp hep beraber yerler.) EŞ ANL: *Pir'ereb, Kal'ereb*.
- kelankoşi** <is.d.> omuz. EŞ ANL: *doşî*.
- kelasing** <is.d.> sapan. (Taş atma aracı.)
- kelaz** <is.d.> hayvan sürüsü (çiftleşme zamanı). (Döllenme zamanındaki inek ve peşine takılan hayvan sürüsü.) *Kelaza dewariya yena*. Hayvanların sürüsü geliyor. *A mangaya xo dima kelaz çarnena*. O inek hayvan sürüsünü arkasında

gezdiriyor.

kelbe <is.e.> kazık. (Ağaç köküne yapışık olan kazık.) *Dar ser ra bê var, tı kelbeya mende!* (bedd.) Kazıkta kalasın, ağaçtan insene!

kelbe cı eştıš kazıklamak.

kelbe ro dayış kazığa vurmak.

kelbestûn <is.e.> yaramazlık.

kelbestûn kerdış yaramazlık etmek.

kelbiyayış <ğçs.f.> yaramazlık etmek. [*kelbi-yeno*; em.k. *bikelbyi*]

keldayen <is.d.> tekeyle çiftleştirme.

keldoş <is.d.> yemek çeşidi. (Soğan, biber, tuz, yağ karıştırılıp kızartılır üzerine tarhana ayrıntı dökülür.)

kele₁ VARY: *kelî*. <is.e.> 1) kafa, baş. 2) kellepaça. 3) ham.

kele kerdış kellesini koparmak.

kele₂ YER: Qırwar. <is.e.> tosun. (Bir yaşını geçmiş erkek hayvan.) EŞ ANL: *vistra*.

kelebût YER: Qelacix. <is.e.> yaramazlık *Çoxekanê ma eşmo boll kelebût kerd, ma nêša rakûm*. Çocuklarımız yaramazlık etti, yatamadık. EŞ ANL: *kelbestûn*.

keleher <s.> eşek kafalı, kavrayışsız kimse.

kelek <is.d.> sal.

keleker <is.e.d.> kelleci.

kelekerde/i <or.e./d.> kellesi kopuk.

kelem₁ YER: Qerxan. <is.e.> bir işte engel çıkarıcı, karıştırıcı, muzur. EŞ ANL: *mızır*.

kelem₂ YER: Qerxan. <is.d.> meşe fidanı (çalılığı). (Dalları kesilen ağaç.)

kelem cı kewtıš çalıya takılmak.

kelepçe (İr.) <is.e.> kelepçe.

kelepçe kerdış kelepçelemek.

kelepçe ro dayış kelepçeye vurmak.

kelepçe ro deyayış kelepçelenmek.

kelepçeyin <s.> kelepçeli.

kelepser <is.e.> atın baş vurmasını engelleyen kayış.

kelepûr YER: Qerxan. <is.e.> talan malı.

keleş <s.> 1) cesur, yiğit. 2) yol kesen. 3) atak. EŞ ANL: *camêrd, cesûr*.

keleşey <is.d.> yağmacılık.

keleşey kerdış yol kesmek.

kelkela dıhir YER: Qerxan. <is.d.> öğle sığağı. EŞ ANL: *kilêlîka dıhir, qızqızikê dıhir*.

kelmiz <s.> sidliğini tutamayan, idrarını tutamayan.

kelmizey <is.d.> sidiklilik.

kelmizin <s.> sidikli.

kelok <is.e.> balık türü.

kelp <is.e.> köpek dişi.

kemane (İr.) <is.e.> kemençe.

kemaneş <is.d.> eksiklik, noksanlık.

kemaneş biyayış eksiklik olmak. *Kemaneş to zi no gırwe dı bi*. Senin de bu işte eksikliğin vardı.

kember YER: Qerxan. BKZ: *kemer*₂

kemç <s.> eğri ağız.

kemç biyayış ağız eğilmek.

kemçin <s.> eğri ağızlı.

kemço/ê <is.e./d.> eğri ağızlı.

kemer₁ <is.e.> sarp kayalık, yar. *Tı kemera mende, tiyê ûja dı se kenê?* (bedd.) Sarp kayalıkta kalasın, orda ne yapıyorsun?

kemer kerdış 1) taş ile, taşların kabuğunu on cm genişliğinde ezmek, çörmek. 2) ağaç kabuğunu soyup kurutmaya bırakmak. *Na darer kemer mekerê, "gunayo" bena wişk*. Bu ağacın kabuğunu soymayın, "yazıktır" kurur.

kemer₂ (İr.) <is.e.> kemer (bel bağı).

kemerin <s.> taşlı.

kemever YER: Qelacix. BKZ: *kemver*.

kemey <is.d.> eksiklik, noksanlık.

kemeyayen <is.d.> 1) eksiltme. 2) kısıtlanma.

kemeyayış <ğçs.f.> 1) eksilmek. *Şamiya ma kemeyaya*. Yemeğimiz eksilmiş. 2) kısıtlanmak. [*kemeyeno*; em.k. *bikemey*]

kemeyayox <is.e.d.> 1) eksilen. 2) kısıtlanan.

kemeynayan <is.d.> 1) eksiltme. 2) kısıtlama.

kemeynayış <ğçl.f.> 1) eksiltmek. *To şamiya ma kemeynaya*. Sen yemeğimizi eksiltmişsin. 2) kısıtlamak. *Hukmati heqê ma kemeynayo*. Hükümet hakkımızı kısıtlamış. [*kemeyneno*; em.k. *bikemeyni*]

kemeynayox <is.e.d.> 1) eksiltme. 2) kısıtlayan.

kemêl YER: Qerxan. <is.d.> koyun ve keçilerin kuyruk bölgesinde pisliğe ve tere bulanmış yün ve kıl.

kemên <s.> kısıtlı.

kemi (Phlv. kem 'çok az') <zf.> eksi, eksik, noksan.

kemi biyayış eksik olmak.

kemver VARY: *kemever*. <s.> ensiz.

kemverin <s.> ensizlik.

kenayen <is.d.> kazı.

kenayış₁ YER: Qelacix. <ğçl.f.> kaşımak. [*keneno*; em.k. *bikeni*] EŞ ANL: *wirinayış*₁.

kenayış₂ BKZ: *kendış*.

kendal <is.e.> çukur.

kendaliş <is.e.> Tere otuna benzeyen kökü açık siyah renkli, yaprakları kül rengi, yenilen bir ot çeşidi.

kende/i <or.e./d.> kazılı.

kenden <is.d.> kazı.

kenden dayış kazdırmak. *Ê baxçey ma kenden dı!* O bahçemizi kazdır!

kendeni <is.ç.> kazma zamanı (pamuk fidanları için).

kendir VARY: *kındır*. <is.e.> şerit, kendir.

kendir estış ipe asmak.

kendiş VARY: *kenayış*. <ğçl.f.> kazmak.

[*keneno*; em.k. *bikenı*] (Phlv. kan-; kand)
kendox <is.e.d.> kazıcı, kazan kişi.
keneyayış₁ <ğçs.f.> kazılmak. *Na 'her kene-yaya*. Bu toprak kazılmış. [*keneyeno*; em.k. *bikeney*]
keneyayış₂ YER: Qelacix. <ğçs.f.> kaşınmak, kaşıntı olmak. [*keneyeno*; em.k. *bikeney*]
EŞ ANL: *wiriyayış₁*.
kenêr <is.d.> karacın ağacı. (Dikenli, kabuğu hoş kokulu bir ağaçtır. Bu ağaçtan kaşık kepçe yapılır.) EŞ ANL: *kewkêr*.
kenger (İr.) <is.e.> kenger.
kengerê verdê vay iki yüzlü insan için kullanılan deyim. *Tı ze kengerê verdê vay (deyim)*. Sen rüzgarla giden kenger dikenini gibisin.
kengerqijik <is.e.> dikenli, yenir bir ot çeşidi.
kengerteli <is.e.> kenger dikenini. *Tı ze kengerê verdê vay (deyim)*. Sen rüzgarla giden kenger dikenini gibisin. (İki yüzlü insan için kullanılan söz.) *Kengerteli ra pers kerdo, vato, "çayê toyo koti dı?" Vato, "va zano" (atas.). Kengere, "yerin nere," diye sormuşlar. "Rüzgar bilir," demiş. EŞ ANL: kortal.*
kengervaş <is.e.> dikenli ot çeşidi. (Yaprakların arasından şeker gibi taneler çıkan yenir bir ot.)
kengolay YER: Qırwar. BKZ: *kenkolay*.
kenif BKZ: *kunif*.
kenkolay VARY: *kengolay*. <is.d.> hamak, ağ yatak. *Piyê cı baxçe dı kenkolay vıraşt û miyan dı ravişt*. Babası bahçede hamak yapıp içinde yatırdı. EŞ ANL: *hingolay*.
kep (İng.) <is.d.> kep.
kepeg <is.e.> kepek.
kepir YER: Qerxan. <is.e.> bataklık. (Kışın su tutan (toplayan) arazi.)
kepisnayış <ğçl.f.> tepiştiirmek. *Oyo hatbila nan kepisneno xo fek*. O durmadan ağzına ekmek tepiştiiriyor. [*kepisneno*; em.k. *bikepisnı*]
keraso <is.e.> yıkama yeri, çamaşırhane. (Çamaşır yıkamaya ayrılan yer.) EŞ ANL: *robarca, rovarig*.
Kerbela <öz.e.> Kerbela.
kerce VARY: *karce*. <is.e.> kene.
kerde/i <or.e./d.> yapılmış olan.
kerden <is.d.> 1) yapılma, yapma. 2) ircat, yapıntı.
kerdeni yapılanlar.
kerdiş₁ VARY: *kirdiş; kardiş; kêrdiş*. <ğçl.f.> yapmak, etmek. *Tiyê se kenê?* - *Ezo teva nêkena*. Sen ne yapıyorsun? - Bir şey yapmıyorum. [*keno*; em.k. *bıkı, bikerê*] (Phlv. kun-)
cêra kerdiş ayırmak (kavgada). *Ê çeçekiyê*

danê pêro, şo cêra kı! O çocuklar dövüşüyor git ayır!

cı kerdiş 1) dökmek (su). *Vılıki pelsiyay bi, mı aw kerd cı kı wışki nêbê*. Çiçekler solmuştu, kurumamaları için su döktüm. 2) birine kötülük etmek. *To 'hendê xo kerda cı, hini tiyê cı ra çiçi wazenê?* Kendisine ettiğini etmişsin zaten, artık ne istiyorsun? 3) yağmaya başlamak. *Yaxeri fina kerd cı, oyo vareno*. Yağmur yine yağmaya başladı.

cı ra kerdiş birşeyden koparmak, bir şeyden ayırmak. *Bıray mı tim jew salmeyêna geyrayê, axiri mı cı ra kerd*. Kardeşim daima başı boş biriyle geziyordu, nihayet ondan ayırdım.

pa kerdiş takmak. *A lımber pa kı wa bıveşo!* O lambayı tak yansın!

pê kerdiş anlamak. *Mayê pê nêkemi, bê ma pêra abırrıyım!* Biz anlamıyoruz, gel ayrılalım!

pêra kerdiş birbirinden koparmak, birbirinden ayırmak. *To ma pêra kerdi*. Sen bizi birbirimizden ayırdın.

pêya kerdiş birbirine takmak. *Nê mûreka pêya kerê!* Bu boncukları birbirine takın!

pira kerdiş sokmak, geçirmek (bir şeye).
 - **xo pira kerdiş** 1) bir işe sıkı sarılmak. 2) sokulmak. *Xo 'hend pira meki!* O kadar sokulma!

piro kerdiş üzerine dökmek (su, toprak vb.). *A keyneker bıya, aw piro kı!* O kızını getir yıka!

po kerdiş 1) bir yere takmak. (Eşek, at gibi hayvanların başına yem torbası takmak.) *Bergir bıyo veyşan, tewrı po kı wa xo rê simer bûro!* At acıkmış, torbayı atın ağzına tak, saman yesin! *Bizêko liyeno, pozikê po kı, wa nêliyo!* Buzağı süt emiyor, maske tak ki, emmesin! 2) yenmek, oyunda üstün gelmek, galip gelmek, set kazanmak (sporda). *Mı ambaziya qaxıt kay kerd, mı qalê kerd po*. Arkadaşla kağıt oynadık, onu bir parti yendim.

- **xo po kerdiş** 1) bulaşmak. *Ey kerdo heq, hıma ez nêwazena xo po kera*. O hak etti, ama ben ona bulaşmak istemiyorum. 2) girişmek. *Ez kı xo finê po kera, hını neviradana*. Bir girişirsem artık bırakmam.

tê kerdiş hal etmek, hazırlamak. (Özellikle yük hazırlığı için söylenir.) *Çekçolê xo têki, solixna ma do şımı*. Eşyalarını hal et, biraz sonra gideceğiz. EŞ ANL: *'hadire kerdiş*.

- **xo tê kerdiş** hazırlanmak (yolculuk için). *To çekçolê xo kerd tê?* Sen eşyanı hazırladın mı?

xo ra kerdiş kendisinden soğutmak. *To na fekbelasında xoya, merdımı pêro xora*

kerdi. Bu boşboğazlığınla, herkesi kendinden soğuttun.

xo ro kerdış üstüne dökmek. *Mı aw kerd xo ro*. Üstüme su döktüm, yıkandım.

kerdiş₂ <yard.f.> bir şeyi yapmaya niyetlenmek. *Oyo keno kı tiya ra şıro, mayê pay damı pıro, nêverdam şıro*. O niyetleniyor ki burdan gitsin, biz gitmesini engelliyoruz. *Oyo keno mangera xo biroso*. O ineğini satmak istiyor.

kerdox VARY: *kardox*. <is.e.d.> yapan, eden.

kericali <z.f.> yorucu ve bitmeyen usandırıcı iş. *Kericali nêqediyay, 'heta şan 'erdi kendê*. Akşama kadar tarlaları kazıyorlardı, Yorucu işler bitmedi

keremat (Ar.) VARY: *deremat*. <is.d.> sır, keramet.

kerematey <is.d.> kerametli.

kereste (İr.) <is.e.> kereste.

kerestedar <is.e.d.> keresteci.

keresz (İr.) <is.e.> kireç. EŞ ANL: *kıls*.

kerfesen VARY: *korfersend*. <s.> fırsatçı. (Fırsatı yakaladığında acımasız olan.)

kerğ (Phlv. kark) VARY: *kerge*. <is.d.> tavuk. *Kerga veşşan, xo kûware dı zana (atas.)*. Aç tavuk, kendini koyacakta bilir.

kerğa mısırı hindi. EŞ ANL: *'hıl*.

kerge₁ <is.e.> pişme zamanı (pekmez, pestil, sucuk).

kerge₂ YER: Qelacix. BKZ: *kerğ*.

kerğkor <is.d.> bir çeşit kuş.

kerğsiya <is.d.> karatavuk. (Çalılıklarda yaşayan bir siyah kuş türü.)

keriz YER: Qerxan. <is.e.> lağım (pislik lağımı).

keriz (İr.) <s.> keriz.

kerkinc <is.d.> yengeç. *Kerkinc kı kesi perro, 'heta 'hewt koyan pey dı heri nêzirê nêviradana*. Eşek yedi dağım arkasında anırmayana kadar bırakmaz (çocuklar için bir korku deyimini).

kerkit YER: Qerxan. <is.e.> dokuma aleti.

kerkorani <is.d.> gece körlüğü.

kerkorani biyayış gece körlüğüne yakalanmak. *Ekı beno tarı, ez bena kerkorani verê xo nêvinena*. Karanlık olunca, önümü göremiyorum, bende gece körlüğü var.

kerkoti <is.d.> 1) yarma buğday. 2) yarma pilavı (yemek).

kerkoti biyayış kırılmak, ufalmak.

kerkoti kerdış kırmak, ufaltmak. *To no bırxul weş nêtahnyayo, kerdo ze kerkoti*. Bu bulguru iyi öğütmemişsin, çok ufaltmışsın.

kerkût <is.e.> 1) kükürt. 2) kibrit.

kerkût biyayış kükürtlenmek.

kerkût kerdış kükürtlemek. *Ma rezê xo kerkût kerd kı, wel cı nêperro*. Küllen-

mesin diye bağımızı kükürtledik.

kerkûtın <s.> kükürtlü.

kerme <is.e.> 1) yara kabuğu. 2) sümük kurusu. 3) toprak kabuğu.

kerme girêdayış kabuk bağlaması (yara). *Dirbeta mı kerme girêdayo, a do nezdi ra weş bo*. Yaram kabuk bağlamış, yakında iyileşecek.

kermege YER: Qelacix. <is.e.> tezek. (Hayvan dışkısının kalın tabakası, yakacak yerinde kullanılır.)

kermeyin <s.> kabuklu.

kermezın <s.> kurtlanış meyve.

kermi YER: Qerxan. <is.e.> gübre (ahır altında kat kat), hayvan tüyünün gübrelisi.

kerpa <is.d.> kör yılan (dişi), engerek.

kerpe <is.e.> kör yılan (eril). *Marr siyayo, kerpe risiyayo (atas.)*. Yılan karadır, kör yılanın yüzü karadır.

kerpiç <is.e.> ilkel tuğla, kerpiç.

kerr (Phlv. karr) <s.> sağır.

kerr biyayış sağırlaşmak, sağır olmak.

kerr kerdış sağırlandırmak, sağır etmek.

xo kerr kerdış kendini sağır etmek, duymazlıktan gelmek.

kerrandês YER: Feçi. <s.> kuru duvar. EŞ ANL: *wışkêds*.

kerre <is.e.> kaya.

kerreyin <s.> kayalık.

kerrein <is.d.> sağırlık.

kerrkerdox <is.e.d.> sağırlandıran.

kerrm <is.e.> kurtcu, bakteri, mikrop. *Germa ra kerrmi kewtê dirbetda cı*. Yarasına sıcaktan kurt düşmüş/kurtlanmış.

kerrmê dari ağaç kurdu. *Ekı kerrmê dari dari miyan dı nêbo, dar wışk nêbena (atas.)*. Ağaç kurdu ağaç içinde olmazsa, ağaç kurumaz. *Kerrmê dari dari miyan ra vijyeno (atas.)*. Ağaç kurdu ağacın içinden çıkar.

kerrmin <s.> kurtlu.

kerrmi definayış kurtlandırmak, içine kurt düşürmek.

kerrmi dekewtiş kurtlanmak, içine kurt düşmek, mikrop kapmak.

kerrmi ser finayış kurtlandırmak.

kerrmi ser kewtiş üzerine kurt düşmek.

kerseg VARY: *kesleg; keseg*. <is.e.> kesek.

kert <is.e.> 1) çeyrek. 2) yirmi beş kuruş.

kertkort YER: Qerxan. <s.> çıkıntılı, pürüzlü.

kertal YER: Qelacix. <is.e.> kenger dikenini. EŞ ANL: *kengerteli*.

kertek <is.d.> kertik, tırtık, çentik.

kerteka mıli ense çukuru.

kertekin <s.> dişli, çentikli.

kertosin YER: Mexmür. <s.> tırtırlı (sürüngen hayvanlarda). *Qumqumıka kertosin tiya ra ravêrd*. Burdan tırtırlı bukalemun geçti.

kertosi YER: 'Hesûd. <is.d.> bukalemun. EŞ ANL: *qumqumik*.

kertûg <is.e.> çıkıntı.

kerwa VARY: *kerwa*. <is.e.d.> kirve. (Sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlendikten sonra sünnet sırasında çocuğu kucağına alarak elini, kolunu tutan ve bütün hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse.)

kerwayin <is.d.> 1) kirvelik. 2) sünnet düğünü.

kerwayin kerdış 1) kirvelik etmek. 2) sünnet düğünü yapmak.

kerxane <is.e.> genelevi.

kerxanedar <is.e.d.> genelevci.

kerxiyaye/i <or.e./d.> çürük (ağaç için).

kerxiyayış <gçs.f.> çürümek (ağaç için). *Na dar kerxiyaya*. Bu ağaç çürümüş. [*kerxiyeno*; em.k. *bikerxyi*]

kerxnaye/i <or.e./d.> çürütülen ağaç.

kerxnayış <gçl.f.> çürütmek (ağaç için). [*kerxeno*; em.k. *bikerxni*]

kes₁ <is.e.> dalyan ve ocakların önünde yapılan küçük seki.

kesa adırgani ateşin yakıldığı yerin önü.

kesa sibi dalyan ağzı. (Çay üzerinde balık tutmak için dallardan düşenen tuzak.)

kes₂ (Phlv. kas) <belgis.zm.(e.)> kişi, kimse. *Kes kî xo bîxo rê çinê bo, şar kesî rê qe çinê beno (atas.)*. İnsan kendine olmazsa, başkası hiç olamaz. *Kesî to rê çiyê nêvato?* Sana kimse bir şey dememiş mi?

kes kî kim ki.

kesê herhangi bir kimse.

kesna başkası, başka kişi.

kesnaya başkasıyla.

kesa₁ <is.d.> kaplumbağa.

kesaya awi su kaplumbağası.

kesa₂ <is.d.> anahtar kasası.

kesanvaş <is.e.> kaplumbağaların sevdiği, yaprakları geniş, siyahımsı renkli, üzerinde bir kaç çiçeği olan bir ot çeşidi.

keseg YER: Qelacix. BKZ: *kerseg*.

kesek <belgis.zm.> kimsecik.

keskere <is.e.> sedye. (Malzeme taşımak için iki kişinin taşıdığı tahta araç.)

keskûn VARY: *sikûn*. <is.e.> yatışma, dinme.

keskûn biyayış yatışmak, dinmek. *Firtine tayn bî keskûn, ez hewna kewta ray*. Rüzgar biraz yatıştıktan sonra yola çıktım.

keskûn kerdış yatıştırmak, dindirmek.

kesleg BKZ: *kerseg*.

kespa YER: Qerxan. VARY: *kespik*. <is.d.> ölmüş yengecin ağzın baş kısmının, süs eşyası boncuğu olarak kullanılması.

kespik YER: Mûskan. BKZ: *kespa*.

kestane (Yun.) <is.d.> kestone.

keşiş <is.e.> papaz.

keşk <is.d.> ayrılarla döğmeyi pişirip güneşte kurutma.

keşkek (İr.) <is.d.> keşkek.

keşkekdar <is.e.d.> keşkekci.

ketim <s.> nüfus kaydı olmayan.

kevnar <s.> kırılğan (özellikle ağaç kemik için). *Gilê na darer kevnari, rew şıkyenê*. Bu ağacın dalları naziktir, çabuk kırılır.

kew <is.e.> köpük.

kew fek finayış öfkelenmek.

kew fek kewtiş köpürmek (kızınca).

kew kerdış köpüklenmek, köpük yapmak, köpük çıkararak kabarmak. *No sabûno boll kew keno*. Bu sabun çok köpürüyor.

kew ser finayış köpürtmek. *Kew ser vıştışa çına pak nêbeno*. Köpürlemlenmekle elbise temizlenmez.

kew ser kewtiş üstü köpüklenmek.

kewani YER: Miyalan. <is.d.> ev hanımı.

kewase <is.e.> toprak dökülmesin diye, tavanlara serilen ot veya yapraklı dallar.

kewçik BKZ: *koçik*.

kewe YER: Qelacix. <s.> mavi.

keweyayış <gçs.f.> dezenfekte olmak, köpürmek. (Köpük çıkararak kabarmak.) [*keweyeno*; em.k. *bikeweyi*]

keweynayış <gçl.f.> dezenfekte etmek, köpürtmek, pansuman etmek (tuz veya kolonyayla). *Dirbeter pey qoloniyaya bikeweynê!* Yarayı kolonyayla dezenfekte edin! [*keweyeno*; em.k. *bikeweyni*]

Kewê <öz.d.> kadın adı.

kewin <s.> köpüklü.

kewkêr <is.d.> karacan ağacı. (Dikenli, kabuğu hoş kokulu bir ağaçtır. Bu ağaçtan kaşık, kepçe yapılır.) EŞ ANL: *kenêr*.

kewl YER: Sinag. <is.e.> yüksek kayalık.

kewra YER: Qelacix. BKZ: *kerwa*.

kewreg <s.> nazik (ağaçlarda), gevrek.

kewregın <s.> gevrekli.

kewrinc <is.e.> yosun.

kewrinc girêdayış yosun tutmak. *Na 'siyer kewrinc girêdayo*. Bu taş yosun bağlamış.

kewrincın <s.> yosunlu.

Kewser (Ar.) <öz.e.> Kevser. (Cennette bulunduğu inanılan kutsal su.)

kewte/i <or.e./d.> 1) düşkün, düşmüş. 2) yatmış olan.

kewten <is.d.> 1) düşüş, düşme. 2) yatma.

cı kewten 1) ateş tutuşma. 2) ışık yanma.

kewtiş <gçs.f.> düşmek. *A derzin kewt koti?* O iğne nereye düştü? [*kewno*; em.k. *bikewi*] EŞ ANL: *gunayış*.

cı kewtiş VARY: *a cı kewtiş*. 1) tutuşmak (ateş). *Dêza velgi kewt cı, veşê*. Yaprak yığını tutuşup yandı. 2) yanmak (ışık için). *Limba kewt cı*. Lamba yandı. 3) bir hayvanın dişisiyle eşleşmesi. *Mangay ma*

dewar bi, vistra ame kewt ci. İneğimizin eşleşme zamanı gelmişti, tosun gelip eşleşti. 4) düşmek (meşru evlilik), Bir şeyin birine hak olması. *Birakeynay ci, ci nêkewna kî pa bijewjyo.* Yeğenine nikahı düşmez ki evlensin.

de kewtiş girmek (içine). *Dollê di û kewt de.* Bir göl görünce, içine girdi.

pê kewtiş 1) dalaşmak, birbirine girmek. *Bergiri pê kewê, heri werte dî şinê (atas.).* Atlar birbirine düşerse, eşekler arada gider. 2) birbirine düşmek (meşru evlilik). *Wa û biraya pê nêkewnê kî, bijewjyo.* Oğlan ve kızkardeş birbirine düşmezler ki, evlensinler. 3) birbirine atlamak. *Heryê kewnê pê.* Eşekler birbirine atlıyor. 4) çoğalmak, oluşmak, bir araya gelmek. *Çend rojyo kî ezo girweyena, zor hezar kaxit kewt pê.* Kaç gündür çalışıyorum, zor bin lira bir araya geldi.

ra ci kewtiş YER: Qerxan. 1) yanmak. *Adir kewto ra cî?* Ateş yanmış mı? 2) tutuşmak (ateş). *Adir kewt ra cî?* Oduklar tutuştu mu?

ro ci kewtiş YER: Qelacix. bir hayvanın dişisiyle eşleşmesi. EŞ ANL: *ci kewtiş.*

kexme ‹is.e.› bir kumaş çeşidi (kadın için).

kexse ‹is.e.› soğan yumrusu.

key (Phlv. kay) ‹sor.zm.› ne zaman, ne vakit. *Key to mî rê va?* Bana ne zaman söyledin?

keyan ‹is.e.› muhtar.

keyaney ‹is.d.› muhtarlık.

keybo ‹zf.› bir an önce. *Keybo kî ez bîşiyayê keye.* Bir an önce eve gitseydim.

keye VARY: *çeye; kiye.* ‹is.e.› 1) aile. 2) ev. *Keydê Yawdiyan dî nan bûrî, keydê Xıristiyanan dî rakewî (atas.)!* Yahudî'lerin evinde yemek ye, Hıristiyan'ların evinde yat! *Bigirwey kî, tî bişê xo rê keye ronê!* Çalış ki kendine bir ev kurabilesin.

key meymana konuk evi.

key veşaye/i evi yanasıca (beddua). *Key veşaye hewna nêame kar.* Evi yanasıca daha işe gelmedi.

key xırab biyaye/i günahlı ev.

keye kerdış ev kurmak. *Bigirwey kî, tî xo rê keye bikerê!* Çalış ki kendine ev kurasın!

keye wedardış varını yoğunu kaybetmek. *Key ma wedarna, teva maya nêverda.* Varımızı yoğumuzu kaybetti, elimizde bir şey bırakmadı.

keyl₂ ‹is.d.› Sekiz ölçek (240 kg) ya da 16 tenekelik tahıl için kullanılan ölçü birimi.

keyl₂ ‹zf.› müddet, süre.

keyl pırr biyayış müddeti dolmak, süresi dolmak.

keyl tamam biyayış müddeti tamam olmak. *Hîni keyla cî biya tamam, o şiyayeyo.* Süresi dolmuş artık, gidicidir.

keyle YER: Qelacix. BKZ: *çeyle.*

keyna VARY: *kêna.* ‹is.d.› kız. EŞ ANL: *keynek.*

keyner kız. (bük.) *Na keyner rê vajê!* Bu kıza söyleyin!

keynê! ‹vok.› kız! *Keynê, çay biya!* Kız, çay getir!

keynek (Phlv. kânig) VARY: *çeynek.* ‹is.d.› kız. *Na keyneker rê aw biyarê!* Bu kızcağıza su getirin! EŞ ANL: *keyna.*

keynekey BKZ: *keynekin.*

keynekin VARY: *keynekey.* ‹is.d.› kızlık.

keys YER: Qerxan. ‹is.e.› fırsat. EŞ ANL: *mezal.*

keys cî ro ardış fırsat bulmak. *Ey keys ard cî ro û wenden.* Okuma fırsatı yakalladı.

kez BKZ: *kej.*

kezab (İr.) ‹is.d.› kezzap.

kezik BKZ: *kejê.*

kezi YER: Sinag. BKZ: *kedî.*

kê BKZ: *kam.*

kêber BKZ: *kêver.*

kêf (Ar.) ‹is.e.› keyif, coşku, zevk. EŞ ANL: *kel₂.*

kêfê cî ardış zevk vermek.

kêf cî dayış keyif vermek, coşkulandırmak, zevklendirmek.

kêf kerdış coşmak.

kêfîn ‹s.› keyifli, coşkulu.

kêfi ‹s.› keyfi, coşkuca.

kêl YER: Qerxan. ‹is.d.› anıt, dikili taş, mezar taşı.

kêlîmtî VARY: *kêrîntû.* ‹is.e.› tırpan.

kêlîmtî kerdış tırpanlamak.

kêlîmtiker ‹is.e.d.› tırpancı.

kêli ‹is.ç.› göçer.

kêna BKZ: *keyna.*

kêrdış YER: Birêveran. BKZ: *kerdış.*

kêrîntû YER: Qelacix. BKZ: *kêlîmtî.*

kêri VARY: *ûkêri.* ‹is.d.› Ayran tuluğunun yan tahtalarına takılan orta tahta. Yayığın (tuluk) dik durmasını sağlayan yassı destek.

kês YER: Qerxan. ‹is.e.› saman artığı, iri saman.

kêsa ‹s.› rahatsız, halsiz (hastalıktan dolayı).

kêsa dî biyayış rahatsız olma durumu, halsiz olmak. *Bakalê to kêsa dî bî, fîna zî girweyayê.* Deden rahatsızdı, yine de çalışıyordu.

kêsedar ‹is.e.d.› kesedar. (Zenginlerin, parasını yöneten kimse.)

kêver VARY: *kêber.* ‹is.e.› kapı. *Kêverê xo mendal kî, imbıryanê xo xırxız (tırıttox) mekî! (deyim).* Kapımı kilitle, komşunu hırsız çıkarma!

Kêwa ‹öz.e.› 1) erkek adı. 2) Çermik'te, Karahan aşiretine bağlı bir kol.

kî₂ (İr.) ‹ilgi zm.› -se (-sa), -ince. *Çıyo kî tırıtı bî, pıstîndê xo dî nîmî bî.* Çaldığı eşyayı,

- koynunda saklamıştı. *Mı kı to rê va, to 'emel nêkerd*. Ben sana söyleyince, inanimadın. *A kı amê, tı qır û qot mendê*. O gelince, sen dikilip kaldın.
- kı₂** <bağ.> ki. (*kı* bağlacı, anlam kaybı olmadan cümleden çıkarılabilir.) *Biremê zerre (kı) şıma hi nêbê!* İçeri kaçın ki islanmayasınız! *Ez 'emel kena (kı) şıma do nê istanika bıwanê*. Bu masalları okuyacağınıza inanıyorum.
- kı₃** BKZ: *eki*.
- kıdi-kıdi** <ünl.> oğlak çağırma ünlemi.
- kıhan** (Phlv. kahwan) VARY: *kehan*. <s.> eski.
- kıhan biyayış** eskimek.
- kıhan kerdış** eskitmek.
- kıhârî** <is.d.> henüz iki yaşına girmemiş keçi.
- kıhêl** <is.d.> küheylan. *Estora to kıhêla?* Atın küheylan mı?
- kıho** VARY: *kûho; kûo*. <s.> yeşil. *Piyazo kıho zımıstani boll vayo*. Kışın yeşil soğan çok pahalı.
- kıho biyayış** yeşermek, yeşillenmek. *'Erd biyo kıho*. Yer yüzü yeşermiş.
- kıho kerdış** 1) yeşertmek, yeşillendirmek. *Ey êdê xo kerd kıho (deyim)*. O dediğini gerçekleştirdi. 2) yeşil görünmek. *'Heme cayo kıho keno*. Her yer yeşermiş görünüyor.
- kıhoysi** <is.d.> yeşillik.
- kıj** <is.e.> taraf. *Taq o kıjdê dınyay ra ameyo no kıj*. Ta dünyanın öbür tarafından bu tarafa gelmiş. EŞ ANL: *kışt*.
- kıl** <is.d.> alev. *Kıla adiri kı werzo, terrn û wişkiya piya veşenê (deyim)*. Ateş alevlenirse, yaşla kuru bir arada yanar.
- kıl cı kewtış** alevlenmek. *Kıl kewt cı, veşa*. Alevlendi, yanıyor.
- kıl kerdış** ateşi alevlendirmek (üfleterek).
- kılaş** YER: Qerxan. BKZ: *lekaş*.
- kılaw** (İr.) <is.d.> külah, başlık, takke. *Merdım bıšo kılawa xo xo sero tepêšo fina beso (deyim)*. İnsan külahını başında tutabilse yine yeter.
- kılawardar** <is.e.d.> külahçı.
- kılawek** <is.d.> 1) külahcı. 2) harfler üzerindeki inceltme imi (örn. *ê, û*).
- kılawın** <s.> külahlı.
- kılêlîka dıhir** <is.d.> öğle sığağı. EŞ ANL: *kelkela dıhir, qızqızikê dıhir*.
- kılênca** <is.d.> çörek (yağ, yumurta, süt karışımı ile yapılır).
- kılêncaş roşani** bayram çöreği. (Bayramlardan bir gün önce hayır için dağıtılan çörek.)
- kılêncaş veyvi** düğün çöreği.
- kılît** (İr.) <is.e.> anahtar.
- kılît biyayış** kilitlemek.
- kılît kerdış** kilitlemek.
- kılîtbiyaye/i** <or.e./d.> kilitlenmüş olan.
- kılîtın** <s.> anahtarlı.
- kılîtker** <is.e.d.> kilitleyen.
- kılîtkerde/i** <or.e./d.> kilitli.
- kılık** <is.d.> koyun ve keçilerin pis kılları. *Bızê mayê kıl rıznenê*. Keçilerimiz pis kıllarını döküyor.
- kılm** <s.> kısa.
- kılm biyayış** kısalmak.
- kılm kerdış** kısaltmak.
- kılm ra kılm** kısaca, özet olarak.
- kılmek** <s.> kısacık.
- kılmey** <is.d.> kısalık.
- kılmkerde/i** <or.e./d.> kısaltılmış.
- kılondirek** <is.d.> ilk ağız sütten yapılan peynir.
- kılör** <is.d.> 1) börek. *Kerwa Cımi kılörê ayri vıraşti, ma werdi*. Kirve Cuma değirmen böreği yaptı, biz yedik. 2) dolayık, kıvrık (yılan hortumu gibi).
- kılör biyayış** kıvrılmak (özellikle yılan). *Marr qulda xo feka biyo kılör*. Yılan deliğinin önünde kıvrılmış.
- kılör kerdış** dolamak. *Xortımı kılör kı û kışt ser ronî!* Hortumu dolayıp bir kenara bırak!
- kılora çili** kış böreği. (Kış ayında içine bir maden koyulup pişirilir ve bölünür, o madenin içinde olduğu bölüm, aileye ait olan hayvanlar dahil, kime düşerse evin rıskı onun üstündedir.) *Bêrê, ma kılora çili virazımı, hele rışqê keydê mayo kami sero*. Gelin kış böreği yapalım, hele evimizin rıskı kimin üstündedir.
- kıls** YER: Qerxan. <is.e.> kireç. EŞ ANL: *kerez*.
- kın** <s.> çüce.
- kıno!/kînê!** <vok.e./d.> çüce! *Kıno, tiyê se kenê?* Ne yapıyorsun çüce?
- kınar** (İr.) VARY: *kınare*. <is.e.> kenar.
- kınare** BKZ: *kınar*.
- kınareyin** <s.> kenarlı.
- kınarın** <s.> kenarlı.
- kıncı** BKZ: *kıncı*.
- kıncıyin** BKZ: *kıncıyin*.
- kıncırib** BKZ: *kıncırib*.
- kındık** YER: Qelacix. <is.e.> küçükük üzüm salkımı.
- kındır** BKZ: *kendir*.
- kınık** <s.> cücemsi.
- kır** <is.e.> sik, penis, yarak.
- kırav** <is.e.> faiz.
- Kırdas** <öz.e.d.> Kürt.
- Kırdaski** <öz.d.> Kürtçe.
- kıremıt** (Yun.) <is.e.> kiremit.
- kıremıtın** <s.> kiremitli.
- kırêsiyayış** <gcs.f.> taşınmak (yük). (Binek hayvanla, araçla ve insanın gücüyle taşınmak.) *Xeylê koli ewro kırêsiyayê*. Bugün epey odun taşınmış. [*kırêsiyeno*;

em.k. *bıkrêsiyi*]

kırğılı <is.e.> kanatlı hayvanların dışkısı.

kırste/i <or.e./d.> taşınmış olan.

kırsten <is.d.> taşıma.

kırsten dayış taşıtmak.

kırstış <ğçl.f.> taşımak (yük). (Binek hayvanla, araçla ve insanın kendi gücüyle taşınması.) *Ez to vêşêri betillyaya, ezo destana aw kırêsenâ, tiyê heriya kırêsenê*. Ben senden fazla yorulduğum, ben elle, sen eşekle su taşıyorsun. [*kırêseno*; em.k. *bıkrêsi*]

kırstox <is.e.d.> taşıyan, taşıyıcı.

kırî (Ar.) <is.d.> kira. EŞ ANL: *icar*.

kırî kerdış kiralamak.

kırîya dayış kiraya vermek.

kırîker <is.e.d.> kiracı.

kırîyadayox <is.e.d.> kiraya veren.

kırm-kırm <is.d.> kıtır kıtır. (Kuru meyış yerken çıkan ses.) EŞ ANL: *qirt-qirt*.

kırminayış <ğçl.f.> kıtırdamak. *Tiyê piskût wenê û kırminenê*. Bisküvi yiyip kıtırdatıyorsun. [*kırmineno*; em.k. *bıkrımını*]

kırmi <is.d.> kıtırdama.

kırmi kerdış kıtırdatmak.

kırmi ser nayış kıtırdatmak. *Oyo simit weno, 'eyni kırmi naya ser*. O simiti kıtırdatıp yiyor.

kırmi vetış kıtırdanmak.

kırmiyayış <ğçs.f.> kıtırdanmak. [*kırmiyeno*; em.k. *bıkrımyi*]

kırosa YER: Qerxan. <is.d.> araba.

kırosnaye/i <or.e./d.> üstü kesilen, kırılan (meşe ağaçları).

kırosnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> 1) kemirmek. 2) kesmek, kırmak. *Serê nê birrika kırosnayo*. Bu meşe ağaçlarının ucunu kırmışlar. [*kırosneno*; em.k. *bıkrırosnı*] EŞ ANL: *ser ra cıkerdış, tûl kerdış*₂.

kırosyayış <ğçs.f.> dişin ucunun kendiliğinden erimesi. *Dındanê minê, ser ra kırosyenê*. Dişlerimin ucu, çürüyüp eriyor. [*kırosyeno*; em.k. *bıkrırosyi*]

kırırî <is.e.> sıpa. *Ti ze kırırî heri*. Eşek sıpası gibisin. *Hero kı bıbo, kırırıyın ra belıyo*. Olacak eşek sıpalığında kendini belli eder.

kirt-kirt <zf.> girt girt. *Ey tenke kirt-kirt bırına*. O tenekeyi girt girt kesiverdi.

kırte <is.e.> köpek yavrusu.

kırtık <is.d.> omurga arası.

kırtî <is.d.> hafif kırılma sesi, girt.

kırtî cı kewtış kırık sesi çıkarması.

kırtleme (Tk.) <is.e.> gırtlama.

kırtleme kerdış gırtlamak. (Şekerini ağızda tutarak çay içmek.)

kırwas <is.e.> kumaş çeşidi. (Beyaz, kalın, yerli şark kumaşı.)

kısdayi <is.d.> oruspu.

kısı <is.ç.> am, döl yolu, kadının cinsel organı.

kıskısnaye/i <or.e./d.> ekşitilen.

kıskısnayış <ğçl.f.> 1) ekşitmek. *No mast kıskısnayo*. Bu yoğurdu ekşitmişler. 2) bozmak (yemek için). *Na şami kıskısnaya, hını nêweryena*. Bu yemeği bozmuşlar, daha yenilmez. [*kıskısneno*; em.k. *bıksıksını*]

kıskısyaye/i <or.e./d.> ekşiyen.

kıskısyayış <ğçs.f.> 1) ekşimek. 2) bozulmak (yemek için). [*kıskısyeno*; em.k. *bıksıksıyî*]

kış <ünl.> kış! (Tavukları kovalarken çıkarılan ses.)

kış kerdış tavukları kovmak.

kışiyaye/i <or.e./d.> 1) öldürülmüş olan. 2) infaz edilmiş olan.

kışiyayış <ğçs.f.> 1) öldürülmek. 2) infaz edilmek. [*kışiyeno*; em.k. *bıksıyî*]

kışt <is.d.> yan, taraf. EŞ ANL: *kij*.

a kışt o taraf.

a kışt dayış kenara çekmek. *Ey bergirê xo da a kışt kı ez ravêra*. O atını kenara çekti ki ben geçeyim.

– **xo a kışt dayış** kenara çekilmek.

a kışt ra o taraftan.

a kışt ro o taraftan, yana doğru. *Sımerê xo, a kışt ro viradı!* Samanını, o taraftan bırak!

a kışta o taraftan.

a kıştên o taraftaki.

cı kışta yanibaşında. *Mêrdeko cı kışta*. Adam yanibaşındadır.

ey kışta 1) ayrıca. *Karê xo bıqedin, ey kışta karna esto, ey zi bıqedin û bê*. İşini bitir, ayrıca başka iş var, onu da bitirip gel. 2) onun yanında. *Ey kışta mevındı!* Onun yanında durma!

jû kışt ser eğim. (Tek taraf üzeri) *Dı gındırıkê 'ereber hewadeway bi, 'ereba jû kışt ser şiyê*. Arabanın iki tekeri kalkmıştı, araba tek taraf üzeri gidiyordu.

kışt ser yan taraf.

kışt ser dayış yana çekmek.

– **xo kışt ser dayış** yana çekilmek, savulmak. *Xo kışt ser dê, ezo yena*. Savulun, ben geliyorum.

kışta bin öteki taraf.

kışta çep sol taraf.

kışta kewtış 1) yan yatmak, yana düşmek. 2) alabora olmak. *Gemi dengızı miyan dı, kışta kewta*. Gemi denizin içinde, alabora olmuş.

kışta nayış yanına koymak.

– **xo kışta nayış** kendi yanına koymak, yanibaşına koymak. *Ekı tı qalê marri kenê, çıweyê xo kışta nı!* (atas.). Yılandan söz edince, sopanı yanına bırak!

kışta rakewtış yan yatmak. *Ez kışta rakewta*. Ben yan yattım.

kışta raşt sağ taraf.

kıştê ser 1) bir tarafta. *Ber kıştê ser ron!* Götür bir tarafta indir! 2) تنها bir yerde.

kışte/i <or.e./d.> 1) öldürülmüş. 2) infaz edilmiş.

kışten <is.d.> 1) öldürme. 2) infaz.

kışten dayış öldürtmek. *Ey jewê da kışten* O birini öldürttü.

kıştış <gçl.f.> 1) öldürmek. *Kami kışt, mı kışt* ("Pepûg'un türküsü"). Kim öldürdü, ben öldürdüm. 2) infaz etmek. [*kışeno*; em.k. *bıkışi*] (Phlv. kuş-)

pê kıştış birbirini öldürmek. *İna pê kışt.* Onlar birbirini öldürdü.

xo kıştış intihar etmek.

kıştox <is.e.d.> 1) öldüren, cani. 2) infaz eden.

Kit₁ <öz.d.> kadın adı.

Kitê! <vok.>

kit₂ <s.> turuncu rengi. (Kırmızı, sarı ve beyaz karışımı renk. Özellikle keçiler için.) *Bıza kit.*

kıtab (Ar.) <is.e.> kitap.

kıtan <is.e.> keten.

Kitawin <öz.d.> kadın adı.

kitre <is.e.> sift.

kıvıl YER: Qerxan. <is.d.> tüylü hayvan postu. (Hayvanın derisinin soyulmuş hali.)

kıxayış BKZ: *qıxayış*.

kıxtı-kıxtı VARY: *kûxtı-kûxtı*. <is.d.> uhu uhu.

kızır YER: Qerxan. <is.e.> muhtar muavini (yardımcısı), aza.

kızırık <is.e.> koyunun kuyruk yağı alındıktan sonra arta kalan kavrulmuş et.

kızırıkı <s.> kılların üstten yanma şekli.

ki YER: Çüngüş. <arka ed.> de, da. *Şıma ki, maya yenê keye?* Sizde, bizimle eve gelir misiniz? EŞ ANL: *zi*.

kıbar (Ar.) <s.> kıbar, nazik, ince, zarif, cazip. EŞ ANL: *wırrni*.

kıbar biyayış kıbarlaşmak.

kıbarey <is.d.> kıbarlık. EŞ ANL: *wırrniyey*.

kiler (İr.) <is.d.> kiler.

kilo (Fr.) <is.e.> kilo.

kiloamper (Fr.) <is.e.> kiloamper.

kilometre (İr.) <is.e.> kilometre.

kimyager <is.e.d.> kimyacı.

kimyagerey <is.d.> kimyacılık.

kip <s.> 1) uygun. *Çınayê mi kipê mino, mi rê ne herayo ne zi tengo.* Elbisem bana uygun, bana ne geniş ne de dardır. 2) kalıp. EŞ ANL: *qalib*.

kip biyayış uygun düşmek (üzerine veya içine tam oturmak).

kip kerdış kapağını kapamak (bir şeyin). YER: Qerxan.

kirdış YER: Ninyat. BKZ: *kerdış*.

kisne <zf.> tarafından, kesesinden. *Ê perrey kisne dê mı ra şî.* O paralar benim kesemden gitti.

xo kisne kendinden, kendi kesesinde, kendi adına.

kiye YER: Ninyat. BKZ: *keye*.

ko₁ (Phlv. köf) <is.e.> dağ. *Ko koy sero beno, keye keyi sero nêbeno (atas).* Dağ dağın üstünde olur, ev evin (aile ailenin) üstünde olmaz.

ko kewtış dağa çıkmak.

ko₂ VARY: *ka*. <ünl.> hani. *Ko, oyo koti dı?* Hani o nerde? EŞ ANL: *kûwa*.

kobe <is.e.> saça takılan sıra altınlar.

koç (Tk.) <is.e.> 1) göç. 2) kafilé. *Koçê qeraçiyano yeno.* Çingene kafilesi geliyor. EŞ ANL: *sokin*.

koç kerdış göçmek, göç etmek.

koçegin <is.d.> dans, çiftetelli.

koçek (Tk.) <is.e.d.> köçek, dansöz, dansör, dansçı.

koçekey <is.d.> dansözlük.

koçem <is.e.> kemirme. (Keçilerin fidanları üstün kırıp yemeleri.)

koçem kerdış kemirmek.

koçepese YER: Qelacix. <is.d.> geyik. EŞ ANL: *kospes, peskovi*.

koçer (Tk.) <is.e.d.> göçebe.

koçık VARY: *kewçık*. <is.d.> kaşık. *Koçıka arêda, kondêza kerd vıla (atas).* Kaşıkla topladı, kepeçyle dağıttı (kazancın değerini bilmiyor anlamına gelir).

koçıka goşın çatal kaşığı.

koçıka ver şanayış kaşıkklamak. (Sadecé kendini düşünürcesine hızlı hızlı kaşıkklamak.)

koçıka ver şaneyayış kaşıklanmak.

kod <is.e.> 1) ağaçtan yapılmış kab, çanak. 2) tahıl ölçmekte kullanılan ölçü birimi.

kodik YER: Qerxan. <is.e.> çanakcık. (Çortanın içinde yoğrulduğu çanak.)

kodoş (Erm.) <s.> kodoş.

kofi <is.d.> kadın takkesi. (Kadın başlarına takılan renkli şifonlardan oluşan başlık.)

kok <is.e.> 1) kök (bitki, ağaç). *Kokê na dar qalino.* Bu ağacık kökü kalındır. 2) kütük. (Kesilmiş kalın ağaç gövdesi.) 3) kök, köken. *Kokê ma Zazayo.* Kökenimiz Zaza. EŞ ANL: *binyate*.

kok û binyate yedi göbek. *Kamya ambazey kenê, sıfte kok û binyatey cı pers kı!* (atas.). Kiminle arkadaşlık edersen, önce yedi göbeğini sor!

kok vêrdış kökü kazanmak, tamamen ortadan kalkmak.

kok viyarnayış kökünü kazımak, soyunu tüketmek. *Kokê zereja viyarna.* Kekliklerin kökünü kazıdılar.

kokê mili ense. *Nışto kokdê mildê mı, nêverdano ez hetêna şıra.* Ensem binmiş, bırakmıyor ki bir yere gideyim.

kokım <s.> yaşlı, ihtiyar.
kokım biyayış yaşlanmak.
kokimey <is.d.> yaşlılık.
kokın <s.> köklü.
kokvaş <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi.
kokvêr <is.e.> soyu kurumak. *Kokvêro! Kokê xorta ravêro, kokê keyna bivêro!* Erkeklerin soyu geçsin! Kızların soyu kurusun! (Bir serzenişte bulunma ifadesi.)
kol <s.> 1) kör (bıçak için). *Kardida kola qota dewari mecikerê, gunayo.* Hayvanları kör bıçakla kesmeyin, yazıktır. 2) boynuzsuz, boynuzu olmayan.
bıza kol boynuzsuz keçi. *Heqê bizerda kol do bizerda istreyın ra pers bo.* Boynuzsuz keçinin hakkı boynuzlu keçiden sorulacak. (kimseye haksızlık yapmayın, sonunda sizden sorulur anlamına gelir.)
kol biyayış 1) körelmek. *Na kardi biya kol aya nêbirnena.* Bu bıçak körelmiş kesmiyor. 2) boynuzsuz kalmak.
kol kerdış 1) köreltmek.
 2) boynuzsuzlaştırmak.
kolbıza <is.d.> nevroz çiçeği. (İlk baharda kırlarda biten soğanlı, kokusuz güzel bahar çiçeği.)
kolbizay bıza keçi çiçeği (yenmez).
kolbizay meya koyun çiçeği (yenir).
kolbiyayen <is.d.> 1) körelme. 2) boynuzu çıkma, boynuzsuz olma.
kole₁ <is.e.> köle. *Ez kole nêbena, koley koli qe nêbena* (Koyo Berz). Ben köle olmam, kölenin kölesi hiç olmam. EŞ ANL: *bende₁*.
kole biyayış köleleşmek.
kole kay kerdış köle oyununu oynamak.
kole kerdış köleleştirmek.
kole₂ <is.e.> bir oyun türü. (Bu oyunu kadın ve erkekler karışık oynar, iki gruba ayrılır, önde iki kişi karşılıklı bir odunu, ya da ipi sıkıca tutar, diğerleri de arkadaşının arkasına sıkıca tutunup çekerler, hangi grup diğerini çekip düşürürse kazanır. Oyun üçer devre oynanır.)
kolemend <s.> kölelerden kurulan bir asker sınıfı. *Ez kolemendê pêrdê to niya.* Ben baban kölemeni degilim.
koleyin <s.> kölelik.
koli <is.e.> odun.
koli <is.d.> omuz. EŞ ANL: *doşi*.
koli amayış omuza binmek.
koli birrnayış odun kesmek. *Lajeko gema koli birrneno.* Oğlan yabanda odun kesiyor.
koli nayış omuza almak.
 – **xo koli nayış** omuzlamak.
koli nizinayış odun yığın etmek.
koli şiyayış omuza binmek.
koli werdi kerdış odun kırmak.

kolkerden <is.d.> 1) köreltme. 2) boynuzlaştırma.
kom₁ <is.d.> çadır.
kom₂ <is.e.> topluluk (canlılar için), kitle. EŞ ANL: *kop*.
kom biyayış 1) toplanmak, bir araya yığılmak. 2) kitleleşmek.
kom kerdış 1) bir araya getirmek, toplamak, yığmak. 2) kitleleştirmek.
komê merdımın 1) insan topluluğu. 2) insan kitlesi.
kombırrık <is.e.> hayvanların üstten yemenden dolayı bodur kalmış meşe ağaçları.
komek <is.d.> çadırcık.
komır <is.e.> kömür.
komır biyayış kömürleşmek.
komır kerdış kömürleştirmek.
komırın <s.> kömürlü.
kondêz <is.e.> tahta kepeç.
kone <s.> 1) bildiği halde konuşmayan. *Dê vaj, tı ze zerejo kone.* Haydi söyle, suskun keklik gibi. 2) kaşarlanmış, kurnaz. *Zeno ze kone, qısa serre nêkewna.* Kaşarlanmış laf işlemiyor.
koni <is.e.> tokaç.
konı biyayış tokaçlanmak.
konı kerdış tokaçlamak. (Dam saçaklarını, çamaşırı tokaçla dövmek)
koni VARY: *kanê*. <sor.zm.> hani. *Koni oyo koti dı?* Hani o nerde? EŞ ANL: *kûwa*.
kop <is.e.> 1) küme, yığın, topluluk. 2) yığınak.
kop biyayış toplanmak, yığılmak, yığılılmak.
kop kerdış toplamak, yığmak. *Şo, vaşi kop kı pêser!* Git, otu (üst üste topla) yığ!
kopê 'her toprak yığını.
kopê 'siya taş yığını.
kopê cewi arpa yığını.
kopê vaşi ot yığını.
kopbiyaye/i <or.e./d.> toplanmış olan, yığılmış olan.
kopbiyayen <is.d.> toplanma, yığılma.
kopkerde/i <or.e./d.> toplanan, yığılan.
kopkerden <is.d.> toplama, yığma.
kor (Phlv. kör) <s.> kör. *Kor kamo, kor xesimo (atas).* Kör kimdir, kör acemi olandır.
kor biyayış kör olmak, körleşmek.
kor kerdış kör etmek. *Çimê ey veti, o kerd kor.* Gözlerini çıkardı, onu kör etti.
koro!/korê! kör! <vok.e./d.> *Va, "koro, to rê çici?" Va, "mı rê dı çimi!"* Kör "sana ne?" dediler. "Bana iki göz", diye cevap verdi.
korbiyaye/i <or.e./d.> kör olasıca.
kore <is.e.> tahıl tanelerinin kararıp çürütmesi.
korêk <is.d.> buğday içinde yetişen, siyah

renkli, ekmeek yapılip yenilen bir bitki.
korfahm <s.> anlayışsız. *Tı boll korfahmê, qe qise ra fahm nêkenê.* Sen çok anlayışsızsın, hiç laftan anlamıyorsun.
korfahmey <is.d.> anlayışsızlık.
kerfersend BKZ: *kerfersen*.
korgire YER: Qelacix. <is.e.> kördüğüm. EŞ ANL: *gozgire*.
korik <is.e.> ateşi üfleme aleti. *Asingeri korik kerdo xo dest, oyo adiri pif keno.* Demirci eline üfleme aletini eline almış, ateşi üflüyor.
kork BKZ: *kurk*.
Kormişkan <öz.e.> Nevruz. (Zazaların mart ayının son haftasında kutladıkları ilkbahar bayramı.)
kormit <is.e.> tere türü. (Biber acısı, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
kormitê kutika YER: Qerxan. taş yosunu (uzun boylu).
korpişt <zf.> örtbaş. EŞ ANL: *olpas*.
korpişt biyayış örtbaş edilmek.
korpişt kerdış örtbaş etmek. *Qisanê xo kenê û dîma korpişt kenê.* Laflarını söyler sonra örtbaş ederler.
kort YER: Qerxan. <is.d.> büyük çukur.
kortek <is.e.> gamze. EŞ ANL: *vılı*.
kortik YER: Qerxan. <is.d.> çukurcuk.
Kosan <öz.d.> Koşan aşireti (Siverek'te).
kose (İr.) <s.> köse. (Bıyığı, sakalı çıkmayan erkek.)
kospes <is.d.> geyik. EŞ ANL: *koçepese, peskovi*.
kostek <is.d.> 1) topukla ayak bileğini birbirine bağlayan sert damarlı et. 2) köpek ayaklarının üst tarafındaki pençe.
koşe (İr.) <is.e.> köşe. *Tewrey mi koşeyêna ronî!* Çantamı bir köşeye indir!
koşeyin <s.> köşeli.
koşk (İr.) <is.e.> köşk.
koşkeyli bindê 'erdi YER: Ş. Cori. <is.e.> yer altı solucanı. EŞ ANL: *çeyley bindê 'erdi*.
kotan <is.e.> bir köpek adı.
koteg (İr.) <is.d.> kötek (sopayla atılan dayak).
kotegi kerdış kötek atmak. *To, lajek kotegi kerd?* Çocuğa kötek attın mı?
kotegi werdış kötek yemek. *To kotegi verdi cı?* Sen kötek yedin mi?
koten <is.d.> emme.
koter <is.d.> 1) üveyik. 2) saç kesimi çesidi.
koter kerdış saçı kısa kesmek (alt taraftan).
kotervaş <is.e.> üveyik rengine benzeyen bir ot çeşidi.
kotêl <is.e.> yalak.
kotiş <gçl.f.> 1) emmek. *Tûteki mostik kotê.* Bebek emzik emiyordu. 2) kemirmek. *Kutiko estey koçeno.* Köpek kemik kemiriyor. [*koçeno*; em.k. *bikoçı*]

koti (Phlv. ku) <sor.zm.> nereye.
koti dı nerede. *Nê koti dı mendi, çimê mı rayo mendi.* Nerde kaldılar, gözüm yolda kaldı.
koti dı bibo neredeyse. *Nika koti dı bibo yeno.* Şimdi neredeyse gelir.
koti ra koti nereden nereye. *Koti ra resa koti.* Nereden nereye yetişti.
kotox <is.e.d.> emici.
kovike YER: Qelacix. BKZ: *guvik*.
kovi <s.> vahşi, dağlı. EŞ ANL: *hoday*.
koyayen <is.d.> 1) çalma. 2) uğrama.
koyayış <gçs.f.> 1) çalmak (kapı vb.). *Kêvero koyeno, şo kêveri akı!* Kapı çalınıyor, git kapıyı aç! 2) uğramak. (Bir yerden başka yere gidince söylenir.) *Ez dew ra koyaya tiyaya, mı nêşa çiyê zi bıkerâ.* Ben köyden buraya uğradım, bir şey de yapamadım. [*koyeno*; em.k. *bikoyı*]
pa koyayış çarpmak. *Ez ûja ra ravêrda, destê mı koya pa.* Ben ordan geçerken, ona elim çarptı.
pêya koyayış 1) çatışmak, karşılıklı vuruşmak. *Ê merdimi koyay pêya.* O adamlar çatıştılar. 2) dövüşmek, çekişmek, kavga etmek. 3) çarpışmak, birbirine çarpmak. *Dı 'erebey koyay pêya.* İki araba çarpıştı.
koye <s.> dağlık (yer). *Mentiqey şima boll koyeyo.* Bölgeniz çok dağlıktır.
koyin <s.> dağlı (yer).
koyiney <is.d.> dağlılık.
koynayen <is.d.> 1) çaldırtma. 2) uğratma.
koynayen dayış çaldırtmak (kapı v.b gibi). *Kêveri koynayen dı!* Kapıyı çaldırt!
koynayış <gçl.f.> 1) çaldırtmak. 2) yolunu bir yere uğratmak. *To qandê çiçi ez koynaya sûka?* Neden beni şehre uğrattın? [*koyneo*; em.k. *bikoyni*]
pa koynayış dokundurmak, çarptırmak. *To çı destê xo koyna pa?* Sen neden elini ona dokundurdu?
pêya koynayış birbirine çarpırtmak.
koz₁ <is.e.> cemre.
koz kewtış cemre düşmesi.
kozê 'erdi yer cemresi (mart ayının yirmisi). *Kozê 'erdi kewto, hini şew û roj çere girweyeno.* Yer cemresi düşmüş, artık gece ve gündüz ot göğerir.
kozê aw su cemresi (mart ayının onikisi). *Kozê aw kewto, hini gomey masa biyo vıla.* Su cemresi düşmüş, artık balık topluluğu dağılmış.
kozê heway hava cemresi (mart ayının beşi). *Emşo kozê heway kewno, hini zerrey benê germi.* Bu gece havaya cemre düşmüş, artık evlerin içi ısınır.
koz₂ <is.e.> kor (ateş).

koz biyayış korlaşmak.
koz kerdış kor haline getirmek.
kozık ‹is.e.› evsin.
kozık kewtiş mevzilenmek.
kozikê kavıra kuzu ve oğlakların koyulduğu yer.
kozikê zereja keklik avlarken, avcılarının gizlendiği yer.
kozil YER: Sinag. BKZ: *koz*.
kozig ‹is.d.› odun yığını (kömür için hazırlanan), küme. (Odun kömürü çıkarılırken üstü toprakla örtülen ateşlemeye yarayan deliği olan odun yığını.)
kozig nızınayış odun kömürü ocağını hazırlamak, odunları üst üste yığmak.
kozigca ‹is.d.› odun kömürünün yapıldığı yer.
kozkerden ‹is.d.› kor haline getirme.
kû ‹is.d.› kabak.
kûwa aw su kabağı. (Kabakgillerden, alt bölümü şişkin, birçok yerlerde kurutulup su kabı olarak kullanılan bir tür asma kabağı.)
Kûwa aw do rayda aw ra bışikiyo (atas.).
 Su testisi su yolunda kırılır.
kûwa bal balkabağı.
kûwa çewres roji kabak çeşidi.
kûwa kiş kiş kabağı.
kûwa qaflet VARY: *kûwa qafik*. sıcak suda haşlanıp içi yenilen bir kabak çeşidi.
kuç ‹is.d.› 1) sert olma durumu. *No beton zeno ze kuç*. Bu beton çok sert. 2) sert taş (elle tutulan). *Ma beton eşt, biyo wışk, biyo ze kuç*. Beton kurumuş taş gibi sertleşmiş.
kuçi kerdış taşlamak.
kuçi varayış taş yağmak. *'Hend zûri meki, nika kuçi varenê ma ser*. O kadar yalan söyleme, şimdi üstümüze taş yağar.
kuçi varnayış 1) taş yağdırmak. *Se biyo, se biyo, tiyê kuçi varnenê*. Ne olmuş ne olmuş taş yağdırıyorsun. 2) yalan atmak. (Çaresizlik ve beceriksizlik karşısında söylenir.)
kûç-kûç ‹ünl.› köpekleri çağırma ünlemi.
kûç-kûç kerdış köpekleri yemeğe çağırarak.
kuçani ‹is.d.› şominenin arka ve yan kenarlarına yemek pişirmek için tencerenin üzerine koyulduğu ocak taşı.
kuçe ‹is.e.› sokak. *Tiyê çı 'hend kuçey ra geyrenê?* Niye o kadar sokaklardan geziyorsun?
kuçegeyr ‹is.e.d.› sokak adamı.
kudeyayış ‹gçs.f.› incinmek (döverek, laf ile). [*kudeyeno*; em.k. *bikudey*]
kudeynayen ‹is.d.› incitme.
kudeynayış ‹gçs.f.› incitmek (döverek). *Qeçeka no lajek boll kudeynayo*. Çocuklar bu oğlanı çok incitmiş. [*kudeyneno*; em.k. *bikudeyni*]
kudik ‹is.e.› domuz yavrusu.

kuf ‹is.e.› küf.
kufi biyayış küflenmek.
kufar (Ar.) ‹s.› küffar.
kufin ‹s.› küflü.
kufır (Ar.) ‹is.e.› küfür (dini).
kufır kerdış küfür etmek.
kufırbaz ‹is.e.d.› küfür eden.
kufırbazey ‹is.d.› küfürbazlık.
kufkarık ‹is.d.› kuzu mantarı.
kuflet ‹is.e.› aile. (Ev reisi ağzı ile hane halkı.)
kufleta ailece.
kufletin ‹s.› aileli.
kufletki ‹s.› ailevi. *Karandê kufletki meveyê!*
 Ailevi işlere karışmayın!
kufta (İr.) ‹is.d.› 1) köfte (et). 2) içli köfte.
kuftay kuncî içi susamlı köfte.
kuftaya veng içi boş köfte.
kuftadar ‹is.e.d.› köfteci.
kuftadarey ‹is.d.› köftecilik.
kuftelix ‹is.e.› köftelik.
kufti ‹is.d.› ağızdan duman bırakma işi.
kufti ser nayış sigara dumanlamak.
kûho YER: Qerxan. BKZ: *kîho*.
kul ‹is.e.› 1) akciğer lekesi. 2) ur, tümör. 3) kemik veremi. 4) deri kanseri.
kul po amayış ur çıkarmak.
kul vetiş ur çıkarmak.
kulav YER: Qerxan. ‹is.e.› keçe (yerde serilen), çoban keçesi, çobanın giydiği.
kulben ‹is.e.› küçük kama.
kulçe (İr.) ‹is.e.› külçe.
kule ‹is.e.› sümek. (Eğirilmek için temizlenmiş, taranmış yumak biçiminde yün.)
kuley pemi sümek (pamuk).
kuley peşmi sümek (yün).
kuley porri sümek (saç).
kulefter ‹is.e.› büyük tahta kürek (kar atmak için kullanılır).
kulek BKZ: *kulemek*.
kuleme₁ ‹is.e.› patlıcan ezmesi (yemek çeşidi). EŞ ANL: *sogılme*.
kuleme₂ YER: Qelacix. ‹is.e.› hoplama, sıçrama, zıplama. EŞ ANL: *lotik, tillo*.
kuleme biyayış hoplamak, sıçramak, zıplamak. *Ez kuleme biya, serrey mı koya ıstraxana*. Ben zıpladım, başım tavana değdi.
kulemek VARY: *kulek*. ‹is.d.› kalça. EŞ ANL: *kuli*.
kulfet ‹is.e.› zarar, ziyan. (Fidan ya da bitkilere zarar vurup bozma işi.)
kulfet kerdış ziyan etmek, bozmak. *Emşo kewtê zezewatdê ma miyan, pêro kulfet kerdo*. Bu gece sebzemizin içine girmiş, hepsini ziyan etmişler.
kulhanbey ‹is.e.› külhanbey.
kulik (İr.) ‹is.d.› külâh. *Kami kı şa kulika xo xo serri sero tepêso, camêrd oyo (atas.).*

Kim külâhını başında tuta bilirse, yiğit odur.
kulın <s.> urlu, tümörlü.
kuling YER: Qerxan. (İr.) <is.e.> tek ağızlı kazma. (Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.)
kulistir <s.> külüstür. (Yıpranmış, eski görünüşlü olan.)
kuli YER: Ş. Cori. <is.d.> kalça. EŞ ANL: *kulemek*.
kulin <is.d.> arşiv, eşya gizleme yeri. (Mahsende ufak tefek şeylerin konulduğu alt gözler.)
kulxan (İr.) <is.e.> külhan.
kûm YER: Qerxan. <is.d.> çardak, hayma. (Üç tarafı kapalı çardak.)
kumêl YER: Miyalan. <is.e.> pasak.
kumêlin <s.> pasaklı.
kumêt <s.> duru renk (atlarda).
kûmî YER: Qerxan. <is.d.> yazlık ev. EŞ ANL: *zome, bano amnane*.
kunceyaye/i <or.e./d.> ezilmiş.
kunceyayış <gçs.f.> dövülerek ezilmek. (Gözle görülen eziklik) *Linga mı 'siyer bin dı mendı û kuncyê*. Bacağım taşın altında kalıp ezildi. *Çakêtê mı kewt çerxi ver û kuncyey*. Ceketim çarka kapılıp ezildi. [*kuncyeno*; em.k. *bıkcuncyey*]
kunceynaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş.
kunceynayış <gçl.f.> döverek ezdirmek. *Mı goşt pey toqmaqa kuncyeyn*. Eti tokmakla ezdim. [*kuncyeyno*; em.k. *bıkcuncyeyni*]
kunci VARY: *kıncı*. <is.e.> susam.
koma kunci gömül.
kunciyin VARY: *kıncıyin*. <s.> susamlı.
kuncırib VARY: *kıncırib*. <is.e.> pekmezli susam.
kund <is.e.> baykuş. (Zazalarda uğursuz bir kuştur, kimin evine konarsa o eve uğursuzluk getirir. Ötünce bu evin kökü kazınsın der.)
kund biyayış kendine toplanmak. *Yağer varayê, o wini darer bin dı kund bıbı*. Yağmur yağıyordu, o öyle ağacın altında toplanmıştı.
kunif VARY: *kenif*. <is.e.> lavabo, tuvalet.
kunik BKZ: *kuni*.
kuni VARY: *kunik*. <is.d.> uç (kazma ve iğne için). *Kuniya zengeni 'erd ro dı!* Kazma ucunu yere vur!
kunişk <s.> 1) küçük gözlü. *Hel bewni, 'hendik 'aro zeno ze kunişk*. Hele bak, o kadar çirkindir gözleri küçüktür. 2) tehlikeli kişi. *Zeno ze kunişk, xo cı ra bıpawê!* Tehlikeli biridir, ondan kendinizi koruyun!
kunye (Ar.) <is.e.> künye.
kûo BKZ: *kıho*.
kup (Ar.) <is.d.> küp. EŞ ANL: *dor*.
kupa aqılı akıl küpü.
kupa namûsi çok namuslu.

kupayış YER: Qelacix. <gçs.f.> öksürmek. [*kupeno*; em.k. *bıkupe*] EŞ ANL: *qıxayış*.
kûr₁ YER: Qerxan. <is.e.> koyun (kulakları küçük).
kurbeş <is.e.> porsuk.
kûrdık <is.d.> omuz hizasından kolları olmayan gömlek.
Kurdistan <öz.e.> Kürdistan.
Kurdistanj <öz.e.d.> Kürdistanlı.
kûrimçe YER: Qelacix. VARY: *kûrimti*. <is.e.> kar küremede kullanılan büyük tahta kürek. EŞ ANL: *mezrife*.
kûrimti YER: Bêsin. BKZ: *kûrimçe*.
kuriş <zf.> köpekleri okşama.
kuriş kerdış köpekleri okşayıp sevmek. *Mı kutikê xo kuriş kerd*. Ben köpeğimi okşayıp sevdim.
kurk (Tk.) VARY: *kork*. <is.d.> kürk.
kurkin <s.> kürklü.
kurn <is.d.> 1) kurna. (Çeşmenin önündeki taş, su teknesi.) 2) yalak.
kurna aw su kurnası.
kurna ayri değirmen kurnası.
kurna kergi üzüm ezme teknesi.
kurnêl <is.e.> yarı açık ya da içi boş ve kapalı kovuğa benzer oyuk bir madde.
kurnêlin <s.> “kurnêl” gibi.
isoto kurnêlin top biber
kuro <ünl.> ninni.
kuro kerdış ninni söylemek.
kurr <is.d.> höyük. (Tarih boyunca türlü sebeplerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntılarının üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepe.) *Kurra Diktol berza, honika*. Diktol’un höyüğü yüksek ve serindir. EŞ ANL: *til*.
kûrr <s.> yaramaz, fena.
kûrr-kûrr <is.d.> ağlama işi.
kûrr-kûrr kerdış ağlamak. (Yüksek sesle kendi kendine ağlamak.)
kûrrayış <gçs.f.> acı içinde kıvranıp ağlama. *Ganê mı tewayê, ez tewayî verdi 'hendik kûrrayê!* Canım acıyordu, acılar içinde o kadar ağlıyordum ki! [*kûrreno*; em.k. *bıkûrrı*]
kûrrey <is.d.> fenalık, yaramazlık.
kûrrey kerdış fenalık yapmak, yaramazlık yapmak. *Çeqekiyê kûrrey kenê*. Çocuklar yaramazlık yapıyor.
kursı (Ar.) <is.e.> kürsü.
kuşat <is.e.> şaka, espri. EŞ ANL: *yananey*.
kuşat kerdış şakalaşmak.
kuşatker <is.e.d.> şaka yapan.
kuşi <is.d.> akan su sesi (dökülen).
kuşi kerdış ses çıkarmak (su için).
kuşni <is.d.> küsne, kara burçak.
kuşpe <is.e.> hayvan yemi.

kuşpıncar <is.d.> bir ot çeşidi (yenilir).

kut <is.e.> itme, itekleme, itiş. EŞ ANL: *tehni*.

kut biyayış itilmek.

kut kerdış itmek.

kût YER: Qerxan. <s.> felçli, sakat, iki ayağı kopuk. EŞ ANL: *kûz, ferc*.

kût biyayış felç olmak, sakat olmak.

kût kerdış felç etmek, sakat etmek.

kutayış <ççl.f.> yürümek (kısaltarak). *Mayê rayer kutenê*. Yolu kısaltarak yürüyoruz. [*kuteno*; em.k. *bıku*]

kûtayış YER: Qerxan. BKZ: *kûwatış*.

kuteg <is.d.> destek, dayak.

ku YER: Qerxan. <is.d.> sütun.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

ku <is.e.> köpek. *Kutik goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

miş buğday.)

kûwaten VARY: *kûwayen*. <is.d.> 1) dövme. 2) vurma, çalma (kapı).

ci kûwaten itme.

kûwaten dayış 1) dövdürmek. 2) çaldırtmak (kapı vb.).

kûwatış VARY: *kûtayış; kûwayış*. <ççl.f.> 1) dövmek. 2) vurma, çalmak. [*kûweno*; em.k. *bıkû*]

ci kûwatış itmek, iteklemek, itelemek.

pa kûwatış 1) çakmak (bir şeye). 2) vurma (laf). *Mı dirê qısey kûway pa, ey ri xo da û şı*. Ona bir iki laf attım, o yüzünü çevirip gitti.

kûwatox <is.e.d.> döven kişi.

kûwayen BKZ: *kûwaten*.

kûwayış BKZ: *kûwatış*.

kûwıtık <is.e.> tokmak.

kûxayış YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *qıxayış*.

kûxı YER: Qelacix. BKZ: *qıxı*.

kûxtı-kûxtı YER: Qelacix. BKZ: *kıxtı-kıxtı*.

kûz YER: Sinag. <is.e.> felç. EŞ ANL: *kût*.

kûz biyayış felç olmak. *Dayê mêrdeki ro, merdek biyo kûz*. Adamı dövmüşler, adam felç olmuş.

kûz kerdış felç etmek.

kûz-kûz <is.d.> inim inim.

kûz-kûz kerdış inim inim inlemek.

kûzayış <ççs.f.> inlemek (köpekler için). *Kutiko tewayen verdi kûzeno*. Köpek acısından inliyor. *Kırteyê kûzenê, teqez biyê veyşani*. Köpek yavruları inliyor, galiba acıkmışlar. [*kûzeno*; em.k. *bıkûzı*]

kuze <is.e.> sansar.

kûzi <is.d.> inleme (köpek için).

kûziya kutiki köpek inlemesi.

kûzker <is.e.d.> felç eden.

L - I

la <is.e.> ip. *Lana nê lay ser kı, wa derg bo*. Bu ipin üstüne başka ip ekle uzasın. *Kes nêşeno ladê eya şıro biri bıni (atas.)*. Onun ipiyle kuyuya inilmez.

la definayış 1) mazeret uydurmak. *Ezo wazena toya şıra sineme, hima tiya tım la finena de*. Seninle sinemaya gitmek istiyorum ama sen bana sürekli mazeret uyduruyorsun. 2) oyalamak. *Mı va, ma şımı, ey tım la devışt û nêame*. "Gidelim" dedim, o daima oyaladı gelmedi.

lay birisimi ipek ipi.

lay heremi kilim ipliği.

lay pirika örümcek ipi.

lay qınabi kındap. (Bu iplen uçkur ipi yapılı ve çuvalların ağzı dikilir.)

lay tûri dikiş ipliği.

laya biyayış 1) ipe takılmak. 2) izah edilmek, birbir sıralayıp anlatılmak.

laya kerdış 1) ipe takmak. *Mı tızbey kerdı laya*. Tespihleri ipe taktım. 2) izah etmek, birbir sıralayıp anlatmak. *Mı jew jew kerdı laya û cı rê va*. Birbir sıralayıp kendisine anlattım.

la <is.d.> çay. (Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu.)

la <ünl.> ulan! *Mı ro dê, la, mı ro dê, ez nêmirrena (Ebubekir Pamukçu)*. Dövün

- ulan dövün ben ölmem. *La, mı to rê nêva "meşo ûja"?* Ulan, sana "oraya gitme" demedim mi?
- labaratûwar** (Fr.) <is.e.> laboratuvar.
- labayış** YER: Bab. BKZ: *lebayayış*.
- labirê** VARY: *lamirê*. <bağ.> lakin, fakat. *Ez ameya Birût, labirê mı nêşa to bivina.* Birut'a geldim, lakin seni bulamadım.
- labûde** <is.e.> mızrak. (Kazanda pişirilen yemek karıştırılır, savaş aleti olarak da kullanılır, karasabanın demirini çamurdan temizlemek için kullanılır.)
- laciwert** (İr.) <s.> lacivert.
- ladar** <is.e.d.> iplikçi.
- ladefinayen** <is.d.> oyalama.
- ladê cı ra vijyayış** dediğini kabul etmemek, sözünden ayrılmak. *Ladê cı ra mevıjı, wa destê to tepêšo.* Her dediğini kabul et, seni desteklesin. *O hını ladê cı ra vijyayo, hını xeyrê ey çınıyo.* O artık her dediğini kabul etmiyor, hayrı yok.
- ladê ciya şıyayış** onun sözünü tutmak, aynı görüşte olmak. (Birinin her dediğini kabul etmek.) *O merdım cıqo, ladê ciya meşo!* O adam dönektir, her dediğine inanma!
- lahne** (Yun.) <is.e.> lahane.
- lailaheilella** (Ar.) <ünl.> lâilâheillallah.
- laj** VARY: *laz*. <is.e.> oğlan, erkek çocuğu.
- lajo!** <vok.> oğlan!, çocuk!, hey çocuk! *Lajo, mı to rê va, "bê tiya"!* Çocuk, sana "buraya gel", dedim!
- lajek** VARY: *lazık; lazek*. <is.e.> oğlancağız, erkek çocuk.
- lajık** BKZ: *lajek*.
- lakın** <s.> nazlı, cilveli.
- laki** <is.ç.> naz, cilve.
- laki biyayış** cilvelenmek.
- laki kerdış** naz yapmak, cilve yapmak. *Laki mekı, tiya wazena mina bêrê.* Nazlanma, benimle gelmek istiyorsun.
- laki kewtış** nazlanmak, cilvelenmek.
- pêya laki kerdış** cilveleşmek.
- lal** (İr.) <s.> dilsiz.
- lal biyayış** dilsiz olmak.
- lal kerdış** dilsizleştirmek.
- xo lal kerdış** konuşmazlık yapmak.
- lala** (İr.) <is.e.> lala. (Çocuğun bakım, eğitim ve ev öğretimi ile görevli kimse.)
- lalek** <s.> dilsiz.
- laley** <is.d.> konuşamazlık.
- lalıtış** YER: Bir. <gçl.f.> yağurmak. *Şo miri bılalı!* Git hamuru yağur! [*laleno*; em.k. *bılalı*] EŞ ANL: *alawıtış*.
- lalo/ê** <is.e./d.> dilsiz kişi.
- lamirê** YER: 'Hesûd. BKZ: *labirê*.
- 'lan** <is.d.> delik, çukur.
- 'lan akerdış** delik delmek, delik açmak, çukur açmak.
- 'lane** <is.d.> çukurumsu.
- 'lanek** <is.d.> çukurcuk.
- 'lanın** <s.> delikli, çukurlu.
- lapaç** VARY: *çapal*. <is.d.> tokat.
- lastık** (Fr.) <is.e.> lastik. EŞ ANL: *mostık*.
- lastıkın** <s.> lastikli.
- latam** YER: Qelacıx. <is.e.> süzüntü dibi. (Süzülen sıvının kalıntısı.)
- latık₁** <is.e.> ökçe, arkası kesik ayakkabı. EŞ ANL: *lekaş*.
- latık₂** <is.d.> yayvan kap.
- latık₃** YER: Mûskan. <s.> 1) dar. *No çakêt boll latıko, mı rê nêbeno.* Bu ceket çok dar, bana uymuyor. 2) ensiz. *Na xalı latıka, nê wedi rê nêbena.* Bu halı ensizdir, bu odaya uymaz.
- latiki** <is.d.> incir çeşidi.
- 'Latin** <öz.d.> Latin.
- 'Latinki** <öz.d.> Latince.
- lawayış** <gçs.f.> havlamak. *Kutıko kı laweno, ey ra metersê! (atas.).* Havlayan köpekten korkmayın! [*laweno*; em.k. *bılawı*]
- lawayox** <is.e.d.> havlayan.
- lawlaj** YER: 'Hesûd. BKZ: *laylaz*.
- lawnaye/i** <or.e./d.> emzirlmiş olan.
- lawnayış/lawıtış** <gçl.f.> emzirtmek (hayvanlar için). *Goliki bılawını mangero!* Buzağı ineğe emzirt! [*lawneno*; em.k. *bılawını*]
- ciyo lawıtış** hayvana emzirtmek. *Golık lewıto ciyo.* Buzağıyı emzirtmişler.
- po lawıtış** süt emzirtmek. *Manga amê, mı hıma golık lawıt po.* İnek geldi, hemen buzağıyı emzirttim.
- lawnayış** <gçl.f.> havlatmak. [*lawneno*; em.k. *bılawını*]
- lax** (Ar.) <zf.> lağiv, hükümsüz kılma.
- lax biyayış** lağvolmak, lağvedilmek, fesholmak.
- lax kerdış** lağvetmek, feshetmek.
- laxane** <is.e.> iplikhane.
- layın** <s.> ipli.
- laylaz** VARY: *lawlaj*. <s.> 1) meteliksiz. (Maddi ve manevi durumu çok düşük olan.) 2) sıksa, arık, çok zayıf ve kuru. (Çok zayıf olup ayakta duramayan, canlılar için.) *Golıkêndê laylazı poçıka xo şanayê û şiyê.* Sıksa bir buzağı kuyruğunu sallayıp gidiyordu. 3) bakımsız.
- laylaz mendış** meteliksiz kalmak. *Qedra perrandê xo nêzana, sermayey xo kerd vını, wını laylaz mend.* Parasının kıymetini bilmedi, varlığını kaybetti, şimdi meteliksiz.
- layrê** <is.d.> yumak (iplik).
- laz** YER: Bûdran. BKZ: *laj*.
- 'Laz** <öz.e.d.> Laz.
- lazeke** YER: Bûdran. BKZ: *lajek*.
- lazık** BKZ: *lajek*.

lazım <zf.> lazım, gerekli. EŞ ANL: *gerek*.

lazım biyayış lazım olmak, gerekmek.

'Lazki <öz.d.> Lazca.

lebayayış VARY: *labayış, levayayış*. <ğçs.f.> yakınmak, acıdan şikayetçi olmak. *Oyo qeçandê xo dest dı boll lebayeno*. O çocuklarından çok yakınıyor. [*lebayeno*; em.k. *bilebayı*]

lebayen VARY: *labayen; levayen*. <is.d.> yakınma.

lebaynayış VARY: *levaynayış*. <ğçl.f.> yakındırmak. [*lebayneno*; em.k. *bilebayını*]

leblebi (İr.) <is.d.> leblebi, kavrulmuş nohut.

leblebi şeker leblebi şeker.

leblebidar <is.e.d.> leblebici.

lec YER: Zeynelan. BKZ: *lej*.

lecker BKZ: *lejker*.

legan (İr.) VARY: *legen; lêgen*. <is.d.> leğen.

lej VARY: *lez; lec*. <is.e.> savaşı, kavga.

lej biyayış kavga olmak.

lej kerdış çekişmek, kavga etmek. *Lej mekerê, 'eybo!* Kavga etmeyin, ayıptır!

lejker (Phlv. laşkar 'ordu') VARY: *lecker; lezker*. <is.e.d.> savaşçı, kavgacı, asker. EŞ ANL: *esker*.

lejak VARY: *lezok*. <s.> kavgacı.

lekan <is.e.> kar ayakkabısı. (Melengiç ağacını ısıtıp iple işlenir, üzerine çarık koyulup dikilir.)

lekaş VARY: *şekal*. <is.e.> ökçe, ayakkabı (arkası yırtık).

leke (İr.) <is.e.> leke.

leke biyayış lekelenmek.

leke kerdış lekelemek.

lekeker <is.e.d.> lekeleyen.

lekeyin <s.> lekeli.

lele <is.d.> dil çıkarma.

lele kerdış dil çıkarıp alay etmek. *Oyo mı rê zıwan vejeno û lele keno*. Bana dil çıkarıp alay ediyor.

lem VARY: *leme*. <is.d.> 1) fidan (sebze için). 2) boy. *Lema mêrdeki derg bi*. Adamın boyu uzundu. EŞ ANL: *beşn*.

lem antış boy atmak, uzamak (insanlarda). *Nê lajeki lem anta, hini biyo gırd*. Bu çocuk boy atmış, büyümüş.

leme YER: Qelacix. BKZ: *lem*.

lemkûwek <is.d.> perpil, keklik ayağı (bot.). (Yaprakları asmaya benzeyen, dalları kabak gibi çitlere ve çalılıklara sarılıp uzayan, bağırsakları ve mideyi temizlemeye yarayan, bahçe kenarlarında biten yağda kavrulup yenilen bir bitki çeşidi.)

lender YER: Mûskan. <is.e.> dudak. EŞ ANL: *lew*.

lender tadayış dudak bükme, ağlayacak gibi olmak.

lender vıradayış dudak sarkıtmak, küsmek.

leng <s.> topal, aksak.

lengayış <ğçs.f.> topallamak, aksamak. *Tewayenda lınger verdi, oyo lengeno*. Bacak ağrısından dolayı topallıyor. [*lengeno*; em.k. *bilengi*]

lengaynayış <ğçl.f.> topallatmak. [*lengayneno*; em.k. *bilengayını*]

lengeriye YER: Qelacix. BKZ: *lengri*.

lengey <is.d.> aksaklık.

lengi BKZ: *nengi*.

lengolengo YER: Qelacix. BKZ: *lengro*.

lengri VARY: *lengeriye*. <is.d.> pilavlık tepsi.

lengro VARY: *lengolengo*. <is.e.> tek ayak üstü zıplayarak yürüme.

lengro şıyayış zıplayarak tek ayak üstü yürümek.

lep <is.e.> lapa (hayvanlar için).

'lep <is.e.> avuç. *Şino herkesi vero 'lepê xo akeno*. Gidip herkesin önünde elini açıyor.

lepaç <is.d.> avuç dolusu çamur, kıvamlı madde.

lepat YER: Qelacix. <is.e.> kaba siva. *Mı no dês lepat kerd*. Bu eve kaba siva yaptım. EŞ ANL: *deslep*.

lepeserre YER: Qelacix. BKZ: *'lepserre*.

'lepik <is.e.> eldiven.

lepın <s.> lapalı.

lepirêsık YER: Zibêdik. <is.d.> çit sarmaşığı, gelin çiçeği. (Beyaz çiçekli, tüysüz, uzun saplı, uzun ömürlü sarmaşık türü bir ot.)

lepo <s.> dağımık, kendine bakmayan. *Na ceniyeq lepoyêna, cı dest ra nan nêwer-yeno*. Bu kadın dağımık biri, elinden yemek yenilmez.

'lepserre VARY: *lepeserre*. <s.> avanak, salak. (Daima başkalarına yenilen, dayak yiyen kimse.)

'lepûçiki <is.d.> cıvık çamur. *Na 'lınci biya ze 'lepûçiki*. Bu çamur cıvık olmuş.

leq <s.> laçka.

leq biyayış laçkalaşmak. *No bırxu biyo leq*. Bu vida laçkalaşmış.

leq kerdış laçkalaştırmak.

leqam (Ar.) <is.e.> isim takmak, lakap.

leqat <is.e.> tohumu tek tek yere serpmeye işi.

leqat kerdış tohumu tek tek yere serpmek.

Citêr kı cıt keno, şıma zi nı'ha leqat kerê! Çiftçi çift sürerken, sizde nohutları tek tek yere serpin!

leqaye/i <or.e./d.> 1) laçkalaşmış olan. 2) terpenen, kımıldanan.

leqayış <ğçs.f.> kıpırdamak, kımıldanmak, yerinden oynamak. *Na 'si cadê xo ra leqaya*. Bu taş yerinden biraz oynamış. [*leqayeno*; em.k. *bileqı*]

leqnaye/i <or.e./d.> 1) yerinden oynatılmış, laçkalaştırılmış. 2) aklını oynatan kişi.

leqnayış <ğçl.f.> 1) kıpırdatmak, oynatmak

- (yerinden). *Na 'si 'hendik gırana, mı nêşa cadê cı ra bileqna*. Bu taş o kadar ağır ki, yerinden kıpırdatmadım. 2) aklını oynatmak, delirmek. *Nê merdımı qafa leqnaya*. Bu adam kafayı oynatmış. [*leqneo*; em.k. *bileqni*]
- ler** <is.d.> koyun kuyruğunun uzun ve ince kısmı.
- lerz** <is.e.> titreşim, titreşim.
- lerz pize kewtiş** korkudan titremek.
- lerzi kewtiş** aşırı derecede titremek.
- lerzan** (İr.) <s.> titrek.
- lerzayış** <gçs.f.> titremek. [*lerzeno*; em.k. *bilerzi*] (Phlv. larz-)
- piro lerzayış** üzerine titremek, bir konuda titiz davranmak.
- lerzaynayış** VARY: *hezaynayış*. <gçl.f.> titretmek. *Kay bıki tiyaya bilerzayni!* Oyna buraları titret! [*lerzaynenno*; em.k. *bilerzayni*]
- xo lerzaynayış** kendini titretmek. *Hêrsa ra, xo lerzayna*. Öfkeden titredi.
- lerziyayış** <gçs.f.> titreşmek. [*lerziyeno*; em.k. *bilerzyi*]
- lerzok** <is.e.d.> titrek, titreyen.
- leş** (İr.) <is.d.> kokmuş hayvan ölüsü, leş.
- lete** VARY: *leti*. <is.e.> parça.
- lete biyayış** parçalanmak.
- lete kerdış** parçalamak.
- **xo lete kerdış** kendini parçalamak.
- lete ra bare** paramparça.
- lete ra bare biyayış** paramparça olmak.
- lete ra bare kerdış** paramparça etmek. *Qe-dix dê 'ero û kerd lete ra bare*. Bardağı yere çaldı, paramparça etti.
- letebiyaye/i** <or.e./d.> parçalanmış.
- leteker** <is.e.d.> parçalayan.
- letekerde/i** <or.e./d.> parçalanmış.
- leti** YER: Qerxan. BKZ: *lete*.
- levayayış** YER: Bêsin. BKZ: *lebayayış*.
- lew** (Phlv. lab) <is.e.> dudak. EŞ ANL: *lender*.
- lew kerdış** dudak sarkıtmak, somurtmak. *Mı tevayê nêkerd, to mı ra lew kerdo*. Bir şey yapmadım, bana dudak yapıyorsun.
- lew pa nayış** öpmek. *Keynek xasek bi, ey zi lew na pa*. Kız güzeldi, o da öptü.
- lew pa neyayış** öpülmek.
- lew tadayış** dudak bükmek, ağlayacak gibi olmak.
- lew viradayış** dudak sarkıtmak, küsmek.
- lewi pêya nayış** öpüşmek.
- lewanta** <is.d.> esans.
- lewçe** <is.e.> bir şeyin ağzındaki çıkıntı.
- lewçûr** BKZ: *lewdirr*.
- lewderg** <s.> uzun dudaklı.
- lewdirr** VARY: *lewçûr*. <s.> dudağı yarık. EŞ ANL: *irix*.
- lewdolmeyin** <s.> kalın dudaklı.
- lewe** <is.e.> kenar uçurum.
- lewekê** <is.e.> öpücük.
- lew'he** (Ar.) <is.e.> levha.
- lewın** <s.> 1) dudaklı. 2) somurtkan, asık suratlı.
- lewlês** <is.e.> pişirirken kazanın ağzını silmeye yarayan ucu çatallı alet.
- lewsûr** <s.> kırmızı dudaklı.
- lewtenik** <s.> ince dudaklı.
- lewtiş** YER: Qırwar. BKZ: *litiş*.
- lexem** <is.e.> kanalizasyon, lağım.
- lexer** YER: Qelacix. BKZ: *lextor*.
- lextor** VARY: *lexer*. <s.> sıska, arık, zayıf, çelimsiz, lâgar. *Ver di, piyê mı estorênda lextor sero bı*. Babam önde bir lâgar at sırtındaydı. *No ga zeno ze lextor*. Bu öküz çok zayıftır.
- ley** <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *bızma, şıtlı*.
- leyek** <is.d.> fidancık.
- leylan** <is.e.> ısı belirtisi.
- leylan gıreyayış** çok sıcak olmak. *Tevera germo, leylano gıreyeno*. Dışarda çok sıcak.
- leylet û qedir** (Ar.) <d.> kadir gecesi.
- leyli** YER: Siverek. <is.d.> salıncak çeşidi. (Üç odunu çatarak, ortasına asılan salıncak)
- 'leym** VARY: *'lim*. <is.e.> 1) kir, pasak. EŞ ANL: *qılêr*. 2) irin. 3) iltihap.
- 'leym girêdayış** iltihaplanmak, irin bağlamak. *Dirbetera mı 'leym girêdayo*. Yaram iltihaplanmış.
- 'leygêr** <is.e.d.> kir bağlayan.
- 'leymin** VARY: *'limin*. <s.> kirli, pasaklı.
- 'leymin biyayış** kirlenmek.
- 'leymin kerdış** kirlilemek.
- 'leyminbiyaye/i** <or.e./d.> kirlenmiş olan.
- 'leyminek** VARY: *'liminek*. <s.> kirli.
- 'leyminey** VARY: *'liminey*. <is.d.> kirlilik.
- 'leyminin** <s.> irinli.
- 'leyminker** <is.e.d.> kirlilen.
- 'leyminkerde/i** <or.e./d.> kirlenilmiş olan.
- leymûn** (İt.) <is.d.> limonata.
- leyr** <is.e.> 1) civciv. 2) enik, encek, encik, yavru. (Kedi, köpek gibi çok memeli hayvanların yavrusu.) 3) ağaçların yer altındaki köklerinden filizlenen fidanlar.
- leyri dayış** filizlenmek (ağaçların yer altındaki köklerinden).
- leyri vetiş** 1) yavrulamak, doğurmak (hayvan için). 2) civciv çıkarmak.
- leyrek** <is.e.> 1) civcivcik. 2) enikcik, yavrucuk.
- leyri** <zf.> yuvarlama.
- leyri biyayış** yuvarlanmak.
- leyri kerdış** yuvarlamak. EŞ ANL: *gındırnayış*.
- leyrikerden** <is.d.> yuvarlama.
- leyrikerden dayış** yuvarlatmak.
- lez₁** VARY: *leze*; *lec*. <zf.> tez, acele, hızlı, çabuk. EŞ ANL: *dinc*.

lez biyayış çabuk olmak.
lez kerdış acele etmek.
lez₂ YER: Bûdran. BKZ: *lej*.
leze YER: Qelacix. BKZ: *lez*.
lezker BKZ: *lejker*.
lezlezok <s.> aceleci. *Tı boll lezlezokê*. Sen çok acelecesin.
lezlezok biyayış aceleci olmak.
lezlezokey <is.d.> acelecilik.
lezlezokey kerdış acelecilik yapmak.
lezok BKZ: *lejok*.
lêgen BKZ: *legan*.
lêl <s.> bulanık, berragin karşısı, kirli.
lêl biyayış bulanmak (su). *Na aw biya lêl*. Bu su bulanmış.
lêl kerdış bulandırmak (suyu). *Na awer lêl meki!* Bu suyu bulandıрма!
lêlek <is.e.> alaca karanlık.
lêlekê şani akşamla gecenin arası.
lêlekê şewray sabaha karşı.
lên <is.e.> tencere.
lênê kergi kazan.
lênê pîrêna çamaşır kazanı.
lêsiyayen <is.d.> yalanma.
lêsiyayış <ğçs.f.> yalanmak. [*lêsiyeno*; em.k. *bilêsiyi*]
lêstış BKZ: *listış*.
lêstox VARY: *listox*. <is.e.d.> yalayan.
lêtiş BKZ: *liyayış*.
lêxindûr <is.e.> geniş yapraklı, en yükseklik 50 cm boyunda, ucu toparlak, ufak ve kırmızı çiçekli, siyah tohumlu, sulak yerlerde biten, yenen bir ot çeşidi.
lêzim <is.d.> silsile, soy ağacı. (Atadan toruna tüm aile.) *Lêzima ma nê wertey ra biya vıla*. Silsilemiz bu çevreye dağılmış. EŞ ANL: *sersele*.
lêzımdar <is.e.d.> silsileden olan.
Libnan <öz.e.> Lübnan.
Libnanij <öz.e.d.> Lübnanlı.
libûd YER: Qerxan. VARY: *libûdi*. <is.e.> keçeci.
Libya <öz.d.> Libya.
Libyayij <öz.e.d.> Libyalı.
lı'him (Ar.) <is.e.> lehim.
lı'him kerdış lehimlemek, lehim yapmak.
lı'himkerde/i <or.e./d.> lehim olmuş.
'lımba <is.d.> lamba. EŞ ANL: *çıla*.
lımin <is.e.> feryat, ağıt.
'lıncin <s.> çamurlu.
'lınci <is.d.> çamur. EŞ ANL: *çamır*.
'lınci ro gunayış çamura saplanmak. *Raya kî her finê 'lınci ro guno, fina a ray ra nêşino (atas.)*. Eşek bir yolda çamura saplanırsa, bir daha o yoldan gitmez (insan bir kere hata yapar anlamına gelir).
'lından <is.e.> yükklük. (Evlerde, yatak ve yorganların konulduğu yer.) EŞ ANL: *andal*,

êkêri.

ling VARY: *ning*. <is.d.> 1) bacak. EŞ ANL: *çip*. 2) ayak. 3) basamak.
ling 'ero dayış 1) inat etmek, sebat etmek. 2) direnmek.
ling antiş çekiştirmek. *Mı ey hetek dı linga to ant*. Seni ona çekiştirdim.
ling ro dayış 1) eleştirmek. *Ez nêzana qandê çıçıyo, ê embazi boll dayê to ling ro*. Bilmiyorum neden, o arkadaş seni çok eleştiriyordu. 2) çekiştirmek. (Bir kimsenin kötü taraflarını uzun uzadıya sayıp dökme.)
ling tadayış ayak burkulmak. *Linga mı tadeyê, aya boll tewena*. Ayağım burkuldu, çok acıyor.
ling ver eştış çelme takmak.
linga bin dı şıyayış ayak altında gitmek. *Hiris û panz serriyo ezo nê kılama vana, mileta Zaza goş jewmbini nênana, linga bin dı şına (Areyız.)* Otuz beş yıldır bu türkülerini söylüyorum, Zaza milleti birbirini dinlenmiyor, ayak altında gidiyor.
linga merdwanı merdiven basamağı.
linga pirdi Köprü ayağı.
linga ser dimdik. *Linga ser vınderd bı û çorşmey xo weynayê*. Dimdik durmuş, etrafına bakıyordu.
ser linga kewtiş 1) bebeğin yürümeye başlaması. 2) direnişe geçmek, ayaklanmak.
lingderg <s.> 1) uzun ayaklı. 2) uzun bacaklı.
lingin <s.> bacaklı.
lingzerezek <is.d.> ot çeşidi. (Bir kaç dallı, beş altı çiçekli, 20 cm. uzunluğunda yenilen bir ot çeşidi.)
lıqık YER: Qerxan. <is.d.> kapı kilidi içinde kitleme işini yapan tırnaklı parça.
lıqım (Ar.) <is.e.> lokum.
listen <is.d.> yalama.
listış VARY: *lêstış*. <ğçl.f.> yalamak. *Gıstanê xo bilêsi!* Parmaklarını yala! [*lêseno*; em.k. *bilêsi*]
xo listış kendini yalamak.
listox BKZ: *lêstox*.
lıtiş BKZ: *liyayış*.
lıva <is.d.> kuzu kılı (keçe yapılır).
lızım (Ar.) <is.e.> lüzüm.
lızım kerdış lüzüm etmek.
lıçık <is.e.> kadın cinsel organının içindeki çıkıntı.
lıf (Ar.) <is.e.> lif.
lıf kerdış liflemek.
lıfın <s.> lifli.
lılık VARY: *nınlık*. <is.e.> ayna.
lılıkdar <is.e.d.> aynacı.
lılıkın <s.> aynalı.
'lım YER: 'Hesûd. BKZ: *'leym*.
limon <is.d.> limon.

liq <is.e.> kuş dışkısı (taze).

liq kerdış dışkı yapmak (kanatlılar için).

liq-liq YER: Qelacix. <is.d.> ağız içinde gülme.
EŞ ANL: *hiske-hiske*.

liqın <s.> kuş dışkılı.

lir BKZ: *lûrr*.

lir-lir YER: Qerxan. <is.d.> zılgıt (düğünde ya da savaşta). EŞ ANL: *tlili*.

lirdış YER: Qerxan. zılgıt çekmek.

lirnayış <gçl.f.> zılgıt çekmek. (Düğünde, savaşta, gösterilerde kadınların teşvik edici zılgıt çekmesi.) [*lirreno*; em.k. *bilirni*]

lisan (Ar.) <is.d.> nisan ayı. *Des û hirêdê lisan dı mısasi çebiyena 'erd, ya vewr dı nımyena, ya vaş dı*. Nisanın on üçünde çift mızrağı yere atılınca, ya karda kaybolur, ya da ot da. *Lisan bê gulan nêşına, guli bê desta nêşinê (atas.)*. Nisan gülsüz geçmez, güller buketsiz gitmez.

liste <is.d.> liste.

liter <is.e.> batman (sekiz kilogramlık ölçü birimi).

litre <is.e.> litre.

liyane <s.> estetik görünüm. *Çefi bin dı porro liyane, arık mı ro resa miyane (Fehri Ergün)*. Şalın altında estetik görünümlü saç, ter aktı belime kadar.

liyayış VARY: *litiş*; *lewtiş*; *lêtiş*. <gçs.f.> süt emmek. *Golık liya mangero*. Buzağı ineğin sütünü emdi. [*liyeno*; em.k. *bili*]

po liyayış süt emmek. *Manga amê, golık liya po*. İnek geldi, buzağı sütünü emdi.

liz <is.d.> filiz, cücük (ot için).

liz dayış filiz vermek. *Çeri liz daya*. Otlar filiz vermiş.

liz kerdış filizlemek, filizlenmek.

lobas VARY: *lobiyas*. <is.d.> börülce.

lobik <is.d.> fasulye cinsi.

lobi <is.d.> fasulye. EŞ ANL: *fasila*.

lobiyas YER: Xoy. BKZ: *lobas*.

locın VARY: *locine*; *lojin*. <is.d.> 1) şömine. *Çile bı, pûkê zımistani bı, cemat locın vero ronıştı bı, cayê ra vewrrib werdê, cayê ra istaniki vatê*. Kıştı, çok soğuktu, halk şömine önünde toplanmış, bir yandan kar helvası yiyor, bir yandan hikaye anlatıyordu. EŞ ANL: *pixêri*. 2) baca. *'Hendi wesbê xo medı, dûno locın ra vijyeno (atas.)*. Kendini o kadar övme, duman bacadan çıkar.

locine YER: Qelacix. BKZ: *locın*.

lod YER: Qerxan. <is.e.> yem deposu (saman ya da ot için). (Evin bir gözü, penceresiz bir oda.)

lofik VARY: *loftık*. <is.d.> insan diskısı (sert ve uzunca).

loftık BKZ: *lofik*.

lojin YER: 'Hesûd. BKZ: *locın*.

lok₁ <is.e.> eril deve.

lok₂ <is.e.> plastik, naylon.

lok₃ <is.e.> parça (saç ve toprak sulamakta). *Porrê lajeki tašto, tey loki verdayê*. Çocuğun saçını kesmiş, parça bırakmış.

loki kerdış saç keserken ya da tarla sularken parçalı bırakmak.

loki mendış saç keserken ya da tarla sularken parçalı kalmak. *Ma peme awda, tey loki mendê*. Pamuk tarlasına su bıraktık, bir kaç parça su almamış.

lokin <s.> parçalı (saç kesiminde ya da tarla sularken).

lolib <is.e.> tuluk, iplerle "lolıblara" bağlanır, oraya "kêri" denilen bir tahta, sopa konulur.

lolibi <is.ç.> söğüt ağacının çiçeği.

lolik <is.e.> kurtçuk.

lolikê berttili ağaç kurdu.

lolikin <s.> kurtlu.

loliki dekewtiş kurtlanmak. *Loliki dekewtê goşti miyan*. Et kurtlanmış.

loloşiwane <is.d.> arka arkaya dizilip oynanan bir çocuk oyunu. EŞ ANL: *gurni-gurni*.

lome <is.e.> kınama, ayıplama.

lome biyayış kınanmak, ayıplanmak.

lome kerdış kınamak, ayıplamak. *Lomey jewnay meki, yeno to zi serre dı*. Başkasını kınama, senin de başına gelir.

lomeker <is.e.d.> kınayan, ayıplayan.

loq₁ <s.> tırıs. (Atın kısa adımlarla hızlı yürüyüşü.) *Estora loq kesi tewnena*. Tırıs giden at insanı incitir.

loq şiyayış tırıs gitmek.

loq₂ YER: Qerxan. <is.d.> deveye verilen sındırık ve nohut unundan yapılmış hamur topağı.

loq₃ YER: Qerxan. BKZ: *lox*.

loqmanê hekim (e.) lokmani hekim.

loqra <is.d.> bağırsak.

loqraya bari ince bağırsak.

loqraya kor BKZ: *loqraya qalın*.

loqraya qalın kör bağırsak, kalın bağırsak. EŞ ANL: *loqraya kor, bımbar*.

lor YER: Qerxan. <is.d.> soğuk nemli havada deride çıkan kabarıklar.

lord (İng.) <s.> lort.

lorek YER: Ş. Cori. <is.e.> çocuk. EŞ ANL: *qeç, çoxek*.

lorik (İr.) <is.e.> lor. (Taze peynir suyunun kaynatılmasından elde edilir.)

lori <is.d.> ninni.

lori kerdış ninni söylemek.

lornayış <gçl.f.> ağıt yapmak, ağıt söylemek. [*lorneno*; em.k. *bilorni*]

lorr YER: Mexmûr. BKZ: *lûrr*.

'loter <s.> 1) ağır canlı. *Hel bew ze 'loter, qe nêşeno werzo pay*. Hele bak ne kadar ağır canlı, hiç ayağa kalkamıyor. 2) kilolu ve

hantal.

lotık YER: Qerxan. <is.e.> hoplama, sıçrama, zıplama. EŞ ANL: *kuleme, tillo*.

lotık dayış hoplamak, zıplamak, tepinmek (deve koşması).

lox [x]~[ɣ] VARY: *loq; loxe*. <is.d.> loğ, taş silindir. (Yağmurdan sonra gevşeyen damın toprağını sıkıştırmak için.)

lox çarnayış loğlamak, loğ gezdirmek.

lox kerdış loğlamak.

pê lox kerdış boğuşmak. *Dı merdîma lej kerdê û pê lox kerdê*. İki adam kavga edip boğuşuyorlardı.

loxe YER: Qelacix. BKZ: *lox*.

loxek [x]~[ɣ] <is.d.> silindiricik.

loxme <is.e.> lokma. *Loxmeyo gird bûri, qıseyo gird meki! (atas.)*. Büyük lokma ye, büyük laf etme!

loxme war kerdış lokma yutmak.

loxmeyê bir lokmacık. *Mı rê loxmeyê nan danê?* Bana bir lokmacık ekmek verir misin?

loxmedeve <is.e.> domalan.

loxmedeve vıraştış yaban sarımsağıyla yarpuzu birbirine sarmak.

loxmekê <is.e.> lokmacık.

loxmey dekerdış lokmaları pespese yutmak. *Hel bew seni loxmey dekeno*. Hele bak nasılda lokmaları pespese yutuyor.

Loxo <öz.e.> köpek adı.

lû VARY: *lûi, lûe*. ÇOĞ: *lûwi*. <is.d.> tilki. *Tı lûwa, ez poçika (deyim)*. Sen tilkisin, ben de kuyruğuyum (ben, senden daha kurnazım anlamına gelir).

lû fetılınayış gizlice, kurnazca bir amaç peşinde koşmak. *Tiyê mı ra eşkera nêkenê hıma, ez zana tiyê çı lû fetılınê*. Bana açıklamıyorsun ama, neyin peşinde koştuğunu biliyorum.

lûe YER: Qelacix. BKZ: *lû*.

lûi YER: Piran. BKZ: *lû*.

lûk <s.> 1) tehlike. EŞ ANL: *tahlike, bıva*. 2) sert, hırçın, öfkeli, hidetli. EŞ ANL: *sert*.

lûk biyayış 1) tehlikeli olmak. 2) sert olmak, hırçın olmak, öfkeli olmak, hidetli

olmak. *To nêdi o roj çend lûk bı, pûko xezeb bı*. O gün ne kadar acımasız ve sert hava vardı.

lûkın <s.> 1) tehlikeli. 2) öfkeli, hidetli.

luks (Fr.) <s.> lüks.

lûlık <is.d.> ince boru (çaydanlık ibiği gibi).

lûlîka asti kemik borusu.

lûlîka saqi kaval kemiği, baldır kemiği.

lûli <is.d.> kaval. EŞ ANL: *naye*.

lûliya tıfing namlu.

lûnaye/i <or.e./d.> oynatılmış (yerinden), kımıldanmış.

lûnayış <gçl.f.> kıpırdamak, kıpırdatmak, kımıldatmak, oynatmak (yerinden). *Kami na 'si ca ra lûnaya*. Bu taşı kim yerinden kıpırdamış. [*lûneno*; em.k. *bılûni*]

xo lûnayış kımıldamak. *Xo melûni!* Kımıldama!

lûneyayış <gçs.f.> oynatılmak (yerinden), kımıldanmak. [*lûneyeno*; em.k. *bılûneyi*]

lûrr VARY: *lorr; lir*. <is.d.> cordon, büyük fare. *Lûrr riwen lèn ra list*. Cordon, yağı tencereden yaladı.

lûwaye/i <or.e./d.> oynak.

lûwayış <gçs.f.> kıpırdanmak, kımıldanmak, deprenmek, oynamak (yerinden). *Cadê xo ra melû!* Yerinden kıpırdama! *Na 'si, ca ra lûwaya*. Bu taş, yerinden deprenmiş. [*lûweno*; em.k. *bılû*]

lûwek <is.d.> üzüm çeşidi. EŞ ANL: *tallyêk*.

lûz <is.e.> 1) çiçek soğanı. 2) zehirli ot çeşidi. (Tek yapraklı içinde kalem gibi uzun kahverengi dili olan ilkbaharda açan zehirli bir ot.)

lûzê 'hesa yaprakları büyük ve uzundur, ayılar kökünü çok sever ve yer altından çıkarıp yerler. Dondurma mayası olarak kullanılan salep bitkisi.

lûzê dewari yaprakları çimene benzeyen zehirli bir ot çeşidi, genç hayvanlar yeyince zehirlenip ölebilirler.

lûzê verga Yaprakları geniş, soğan köklü, çiçeği de soğan tohumu gibi kısa bir ot çeşidi.

M - m

ma₁ (Phlv. mād/mādar) <is.d.> anne, valide. *Ma û keyna, tewq û weyna (deyim)*. Anne kız, ekmek sacı ve ekmek tahtası. (Anne ve kız ev işinden sorumlu olduğunu anlatır.) [bük. *mar*; vok. *dayê, dayik*]

ma₂ (Phlv. amā) <zm.> biz. *Ma esti, hıma xo*

rê çiniyê (atas.) Biz varız, ama kendimize yokuz. *Tı şenê ma hetek dı bımanê*. Yanımızda kala bilirsin.

ma do / ma dê (gel.z.) *Ma do şımı keyedê şıma*. Biz evimize gideceğiz.

mayê (şmd.z.) *Mayê nêzanê kı ma kamiyê*.

Biz bilmiyoruz ki biz kimiz.
ma₃ <ünl.> 1) sanki, acaba. *Ma qaxuyê kamyô kî tiyê nêweş.* Sanki kimsenin umurundadır ki, sen hastasın. *Ma kesî ey rê vato?* Acaba ona birisi söylemiş mi? EŞ ANL: *tî vanê, tirêm.* 2) hayret. *Ma kesî hewna to rê nêvato?* Henüz sana söylemediler mi, hayret?
mabeyn BKZ: *miyabeyn.*
mabeyndar <is.e.d.> aracı.
mabeyndarey <is.d.> aracılık.
mabên YER: Mexmûr. BKZ: *miyabeyn.*
mabêndar BKZ: *miyabeyndar.*
Macarij <öz.e.d.> Macar.
Macaristan <öz.e.> Macaristan.
Macarki <öz.d.> Macarca.
maç <zf.> öpücük (çocuk dilinde).
maç kerdış öpmek (çocuk dilinde). *Bê destê babay maç kî!* Gel babanın elini öp!
madala <is.e.> 1) merak. EŞ ANL: *qaxu.* 2) çıkmaz, çözüm yolu olmayan.
madala dî mendış 1) merakta kalmak. *Ez madala dî menda, tî koti dî biyê?* Ben merakta kaldım, sen nerdeydin? 2) çıkmaza girmek. (İçinden çıkılmayacak bir duruma düşmek.)
madala dî verdayış merakta bırakmak.
mahcer <is.e.> kapı. (İçerisinin görünür şeklinde sınıklarla yapılan kapı çeşidi.)
mahcûn (Ar.) <is.e.> macun.
mahden <is.e.> iştah.
mahden biyayış iştah olmak. *Mahdenê mî çiniyo.* İştahım yok.
mahf <zf.> mahv.
mahf biyayış mahvolmak.
mahf kerdış mahvetmek.
mahfeze (Ar.) <is.e.> muhafaza.
mahfeze kerdış muhafaza etmek.
xo mahfeze kerdış kendini muhafaza etmek.
mahfezekerde/i <or.e./d.> muhafaza olan.
mahkema (Ar.) <is.d.> mahkeme.
mahkema biyayış yargılanmak.
mahkema kerdış yargılamak.
mahkema kewtış mahkemeye düşmek.
mahkûm (Ar.) <is.e.d.> 1) hükümlü, mahkûm. 2) eşkiya, kanun kaçağı, haydut. EŞ ANL: *qaşqûn.*
mahkûm biyayış mahkûm olmak, hüküm giymek, ceza almak.
mahkûm kerdış mahkûm etmek, hüküm giydirmek, ceza vermek.
mahkûmey <is.d.> mahkûmiyet.
ma'hla (Ar.) <is.d.> mahalle.
mahlîm <is.e.d.> öğretmen.
mahlîmey <is.d.> öğretmenlik.
mahlîmat (Ar.) <is.e.> bilgi, malumat.
mahlîmat dayış bilgi vermek. *Mî to rê mahlîmat da.* Ben sana bilgi verdim.

mahlûz <is.e.> elyaf, pamuk (çiğitsiz).
mahmele₁ <is.e.> ortaklık çeşidi (özellikle hayvanlarda). *Tayn bîzê mî bi, ê zi mî mahmele dayê.* Birkaç keçim vardı, onları da ortaklı verdim.
mahmele₂ (Ar.) <is.e.> muamele.
mahna <is.d.> anlam. *Tî mahnay na qiser zanê?* Bu kelimenin anlamını biliyor musun?
mahna biyayış anlamı olmak.
mahna dayış anlam vermek.
mahna cî dayış anlamlandırmak.
mahna vetiş anlam çıkarmak. *To nê qîsa ra çî mahna vet?* Bu sözlerden ne anlam çıkardın?
mahne (İr.) <is.e.> 1) bahane. 2) sorun. EŞ ANL: *sebûti.*
mahne biyayış 1) bahane olmak. *No gîrwe to rê bî mahne.* Sana bu iş bahane oldu. 2) sorun olmak. *No kar to rê tam biyo mahne.* Sana bu iş tam sorun olmuş.
mahney geyrayış bahana aramak. *Tiyê mî rê geyrenê mahney.* Bana bahana arıyorsun.
mahney kerdış 1) bahane etmek. *Mahney mekî perrenê, gunenê 'ero peyşenê (atas.).* Bahana etme uçarsın, yere düşersin pişersin. 2) sorun çıkarmak. *Mahney mekî, tî do ma dî bêrê.* Sorun çıkarma, bizimle geleceksin.
mahney vinayış bahane bulmak. *Kar ra fahm nêkeno, hîma mahney vineno.* İştah anlamıyor, hemen bahane buluyor.
mahrîfet (Ar.) <is.e.> marîfet.
mahsûl <is.e.> mahsul.
ma'hş YER: Gewrek. <is.e.> hüner. *Ma'hşo kî to kerdo, rîndeyda xoya oyo werte dî.* Yaptığın hüner, iyiliğiyle ortadadır. EŞ ANL: *hûner.*
mahşer <is.e.> mahşer. (Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.)
maht YER: Mexmûr. BKZ: *mat.*
mahwî <is.d.> dişi domuz.
mahwin (Ar.) <is.e.d.> muavin.
mahwiney <is.d.> muavinlik.
ma'hziwan YER: Bab. <is.e.> ev sahibi. (Misafirini karşılayan ev sahibi.) EŞ ANL: *meymandar.*
mak <is.d.> düğme. EŞ ANL: *gocag, polek, qûmçe.*
mak cî finayış ilikleme, düğmeleme. *Mî makê xo vîştî cî.* Ben düğmelerimi ilikle-dim.
makî <s.> düğmeli.
maki <s.> dişi, dişil, kancık. *Kavîra maki, kavîrdê neri xasekêya.* Dişi kuzu, erkek kuzudan daha güzel.
makîna (İt.) <is.d.> makine.

makınay cınay çamaşır makinesi.
makınay pıxı buhar makinesi.
makınay pori saç kesme makinesi.
makınay taşiten tıraş makinesi.
makınaya pıxın buharlı makine.
makınist (Fr.) <is.e.d.> makinist.
mal <is.e.> 1) mal (hayvan). 2) mülkiyet. *Malo boll, 'ezabo girdo (deyim)*. Çok mal, büyük azaptır.
mal biyayış mal olmak. *Nê qısey to mı rê bi mal*. Bu lafların bana mal oldu.
mal kerdış mal etmek. *Çewtewa ey xo rê mal meki!* Onun yanlışlığını kendine mal etme!
mal û milk mal mülk.
malê xezina hazine malı.
malaxme <is.e.> basıp birbirine karıştırma işi.
malaxme kerdış basıp birbirine karıştırmak. *Qeçeki kewtê zezewatdê ma miyan, pêro malaxme kerdo*. Çocuklar sebzemizin içine girmiş, hepten basmış birbirine karıştırıp bozmuş.
malbat <is.d.> aşiret.
malbatey <is.d.> aşiretçilik.
maldar <is.e.d.> zengin.
maldarey <is.d.> zenginlik.
male YER: Qerxan. <is.e.> mala (temizleyen).
Maliki (Ar.) <öz.e.d.> Maliki (mezhep). (İslamîlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri. Bu mezhepten olan kimse.)
maliqayış YER: Qerxan. <gçs.f.> gözleri kaymak.
maliqo mendış YER: Qerxan. bayılınca gözlerin dönmesi. *Kes kı xewriya, çimê kesi maliqo manenê*. İnsan bayılınca, insanın gözleri döner.
malmalok VARY: *marrmalok; milolık*. <is.d.> kertenkele.
Mam <öz.e.> erkek adı
Mamo! <vok.> *Mamê 'Eli Mamdê Kali pilêriyo*. Ali'nin Mam'ı Kal'ın Mam'ından yaşlıdır.
manayış BKZ: *mendayış*.
mandalin (İt.) <is.e.> mandalin.
manga VARY: *mûnca*. <is.d.> inek. ÇOĞ: *mangey*.
manglos <s.> gevşek davranışlı. *Ze mangilos, qe nêşeno bigırweyo*. Hantal, hiç çalışmıyor.
manğlosi <is.ç.> bir datlı çeşidi.
manker <is.d.> eşek (dişi). EŞ ANL: *heri*.
manolye YER: 'Hesûd. <is.e.> kaldıraç. EŞ ANL: *qerese*.
manqal (Ar.) <is.d.> mangal.
manqley VARY: *meqley*. <is.ç.> ağnama, yerde yuvarlanma.
manqley biyayış ağnamak. *Herê mayo manqley beno*. Eşeğimiz ağnıyor.

manqley kerden ağnatma.
manqley kerdış ağnatmak. *Ê lajeki zey heri manqley mekerê!* O oğlanı eşek gibi ağnatmayın!
manqleybiyayen <is.d.> ağnama, yerde yuvarlanma.
manto (Fr.) <is.e.> manto.
maqe YER: Qelacıx. <is.d.> beysbol. EŞ ANL: *qoqo*.
marcû YER: 'Hesran. BKZ: *mercû*.
marde YER: 'Hesran. BKZ: *merde/i*.
mardım YER: 'Hesran. BKZ: *merdim*.
mardış YER: 'Hesran. BKZ: *merdiş*.
mari <s.> dişi (uçan kuşlar için). *Zerejo neri zerejdê mari harêryo*. Erkek keklik dişi keklikten daha saldırgandır.
marıcık VARY: *marûcık*. <s.> minyon. *Na keynek, zena ze marıcık*. Bu kız, minyon ve cılızdır.
marqe (İt.) <is.e.> marka.
marr (Phlv. mār) VARY: *morr*. <is.e.d.> yılan. (Zazalarda iki kara yılan birbirine sarılıp sevişince, o yılanlara zarar vermek günahdır, insan bu yılanların üzerlerine mendil atıp dilek diler.) *Marri zi 'herer 'hesaba wenê (atas.)*. Yılanlar da toprağı ayarlı yer. *Marr bile aw sero kesi dı nêdano (atas.)*. İnsan su içerken, yılan bile ısırmaz.
marrê bindê şakili sinsi, hayin. *O ambazê to, zeno ze marrê bindê şakili*. O arka- daşın, sinsi yılan gibi hayindir.
marro awi / marra awi su yılanı. (e./d.)
marro derxelin kareli yılan.
marro kor / marra kor kör yılan. (e./d.)
marro siya kara yılan. (Zaza inancında kara yılan sihirlidir, hem iyidir hem de kötüdür. Bazı evlerin, bölgelerin beki kara yılanı vardır. Bu yılanlar, bölge bekçileri oldukları için insanlara dokunmazlar, insanlarla dost olurlar, insanlar da onlara dokunmaz. Ayrıca kara yılanı hemen vurmuyacaksın, çünkü sihirlidir, bir evliya yerine ya da her hangi birinin yerine geçebilir. Bazıları kara yılanı taş vurunca, yılan aniden kaybolur, o kişiler de kısmi felç geçirir onun için besleme çekmeden kara yılanı dokunulmaz.)
marre <is.e.> nikah.
marre birnayış nikah kıymak.
marre cı kewtış nikah düşmek.
marre kerdış nikahlamak.
marre ser eştış dul kadını nikahlamak.
marre vıraştış nikah yapmak.
marrekerdi <or.d.> nikahlı.
marrmalok YER: Mexmûr. BKZ: *malmalok*.
marrmasi VARY: *maymasi*. <is.d.> yılan balığı.
marş (Fr.) <is.d.> marş.
mart (Lat.) <is.d.> mart. *Mart vana, "ez*

- gana, şêna". Lisan vana, "poça gana mı dest kewo, ez nêverdana bımırê". Mart der, "ben canım, neşeliyim". Nisan der, "yeter ki canlıların kuyruğu elime geçsin, ben ölmelerine izin vermem".*
- marta** BKZ: *maşa*.
- martag** YER: 'Hesran. BKZ: *mertag*.
- marûcık** BKZ: *marıcık*.
- masaye/i** <or.e./d.> şişik, şişkin.
- masayiş** <ggç.f.> şişmek. *Gışta to çıçirê masaya?* Parmağın neden şişmiş? [*maseno*; em.k. *bıması*]
- masayin** <is.d.> şişkinlik.
- mase** VARY: *ması*. <is.e.> balık.
- masey hera** iribaş. (Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavrusu.)
- maseyo gewr** bir balık çeşidi.
- masedar** <is.e.d.> balıkcı.
- masela** <is.e.> ay çiçeği.
- ması** YER: Qerxan. BKZ: *mase*.
- maske** (Fr.) <is.e.> maske.
- masnaye/i** <or.e./d.> şişirilmiş.
- masnayiş** <ggç.f.> şişirmek. [*masneno*; em.k. *bıması*]
- masnayox** <is.e.d.> şişiren.
- mast** (Phlv. *māst*) VARY: *maşt*. <is.e.> yoğurt. *Zeki pisinga kî mast bırızno, wîni kışt ser vînderdo (deyim)*. Süt dökmüş kedi gibi, öyle bir kenarda durmuş. (Hatasını anladı, üzgün üzgün duruyor anlamına gelir.)
- mastawi** VARY: *awmast*. <is.d.> sulu yogurt.
- mastek** <is.e.> yoğurtçuk.
- mastekê feki** ağız kenarında oluşan kurumuş tükürük ya da salya. EŞ ANL: *bore₁*.
- mastêr** <is.e.> huni.
- mastêr ro kerdış** huniye dökmek.
- mastêrin** <s.> hunili.
- mastin** <s.> yoğurtlu.
- mastxane** <is.e.> yogurthane.
- masûre** <is.e.> mekik.
- maşa** (Îr.) VARY: *marta*. <is.d.> maşa. *Adiri maşaya tepêş!* Ateşi maşayla tut!
- maşallah** (Ar.) <ünl.> maşallah!
- maşık₁** <is.d.> bakla çeşidi (siyah). (Baklaya benzer yenilir bir sebze çeşidi.)
- maşık₂** <is.d.> ben (yüzde çıkan etli).
- maşıkın** <s.> benli.
- maşt** BKZ: *mast*.
- maşûge** YER: Qelacix. <is.d.> çok ufak. EŞ ANL: *qirtık*.
- maşûga sabûni** sabun kullanıldıktan sonra geriye kalan kalıntı (küçük parçası).
- mat** VARY: *maht*. <zf.> hayret. EŞ ANL: *er*.
- mat mendış** hayret kalmak.
- matba** (Ar.) <is.d.> matbaa.
- matematik** (Fr.) <is.e.> matematik.
- matematikker** VARY: *matematikker* <is.e.d.> matematikçi.
- mawi** <is.d.> ağız. (Yeni doğuran hayvanların ilk sütü.)
- mawzêr** (Alm.) <is.d.> mavzer (silah).
- max** [x]~[ç] <is.d.> kiriş.
- maxazin** [x]~[ç] (İng.) <is.d.> magazin.
- maxın** <s.> kirisli.
- maxlûq** <is.e.> yaratık.
- maxset** (Ar.) <is.e.> maksat.
- may** <is.d.> ebe (oyunda). *No fin may toya*. Bu sefer sen ebesin.
- may cı kerdış** ebelemek, ebe yapmak (oyunda).
- mayan** YER: Qerxan. <is.d.> dişi deve, dişi katır.
- mayin₁** (İng.) <is.d.> mayın.
- mayin₂** <s.> bizler.
- ê mayın** bizimkilerin. *Qeçandê ina ver dı, sı'hûdê ê mayın çiniyo*. Onların çocukları karşısında, bizimkilerin şansı yok.
- mayıs** (Ar.) <is.d.> maaş.
- maykek** <is.d.> dişil.
- maymasi** YER: 'Hesûd. BKZ: *marrmasi*.
- mazêr** <is.e.> mazi ağacı.
- mazi** (Îr.) <is.e.> mazi.
- mazman** <is.e.d.> dokumacı. (Kilim, heybe, çuval yapan kişi.) *Mazmano, cılı û çıwalı vırazeno*. Dokumacı, kilim ve çuval yapıyor. EŞ ANL: *çılag*.
- mazmaney** <is.d.> dokumacılık.
- mazmo** <is.e.> mühürdar. (Devlet büyüklerinin mühürlerini taşımak ve gereken kağıtları mühürlenmekle yükümlü görevli.) *Mazmoyo geyreno, tirê m o do kami sero biteqo*. Mühürdar geziyor, acaba kimin başına patlayacak.
- mazot** (Rus.) <is.e.> mazot.
- mazotin** <s.> mazotlu.
- mazûwan** YER: Qerxan. <is.e.d.> ev sahibi, misafir kabul eden. EŞ ANL: *meymandar*.
- me-** <ön takı.> -me/-ma. (Emir kipi olumsuzluk yapan ön ek.) *Eki no kar ji nêbeno, meki!* Eğer bu iş de olmazsa, yapma! *Serd cı medî, beno nêweş*. Soğuk verme, hastalanır.
- mebal** <is.e.> günah. EŞ ANL: *guna, xırab*.
- mebûs** (Ar.) <is.e.d.> milletvekili.
- mebûsey** <is.d.> mebusluk.
- mecbûr** (Ar.) VARY: *mejbûr*. <zf.> mecbur. EŞ ANL: *ca'elemat*.
- meclis** (Ar.) <is.e.> meclis.
- mecrefe** YER: 'Hesûd. BKZ: *mezrife*.
- medayi** <is.d.> bela. *Çıçıyo tiyê qe nêvîndenê, biyê medayiya serredê mî*. Nedir hiç durmuyorsun, başıma bela olmuşsun. EŞ ANL: *bela, adû*.
- mede** <is.e.> mûddet, süre, vakit. *Mede kî ame, kes do bımiro*. Vakti gelince, insan ölecek.

hal û mede hikaye. *Hal û medey cı ûna bı.*
Hikayesi böyleydi.
medresa (Ar.) <is.d.> medrese.
Mehdi (Ar.) <öz.e.> Mehdî. EŞ ANL: *Tecal.*
mehk <zf.> kamaşma.
mehk biyayış kamaşmak.
mehk kerdış kamaştırmak.
me'htaj (Ar.) <is.e.> muhtaç. EŞ ANL: *mıxanet.*
me'htaj biyayış muhtaç olmak.
me'htaj kerdış muhtaç etmek.
me'htajey <is.d.> muhtaçlık.
mejbûr BKZ: *mejbûr.*
mekteb (Ar.) <is.e.> okul.
mekva <is.d.> sepet (iri). (Altında yiyecek saklanan büyük sepet.) EŞ ANL: *merkeba.*
melamat <is.d.> karıştırıcı kişi.
melamatey <is.d.> karışıklık. *Melamatey kewta ma miyan.* İçimize karışıklık girmiş.
melayke (Ar.) <is.e.d.> melek. EŞ ANL: *fêriste.*
mele₁ (İr.) <is.e.> mala. (Harç alıp sürmeye yarayan, duvarcı ve sıva aracı.)
mele₂ <is.e.> çekirge.
meleyo zûliyin iğneli çekirge.
meleyo meşkin büyük çekirge.
melemêr <is.d.> ağaç çeşidi. (Bu ağacın yaprağından sarı renk elde edilir. Bu renkten sonra diğer renkler elde edilebilir.)
meleşe YER: Ş. Cori. <is.e.> sivrisinek. EŞ ANL: *merse.*
Melêha <öz.d.> kadın adı.
melhamêr <is.d.> tarçın ağacı. (Güzel kokulu, sağlam ve eğilince kırılmaz, asa, değnek yapılır.)
melhem (Ar.) <is.e.> merhem.
melhem pıra sawitış melhemlemek, melhem sürmek.
melqep <is.d.> dokumacılıkta kullanılan bir çeşit makara.
melxûte <is.e.> yarma buğday, mercimek ve bulgur karışımı bir pilav çeşidi.
mencelix <is.e.> tavan altı destek (inşaat için). (Duvarı tavanın altından kaldırmak için tavanın altına verilen destek.) *Nê istraxa rê mencelix vırazê, hewna dêsi birijnê, jewmbi ban guneno pıro.* Bu tavana destek yapın, sonra duvarı yıkın, yoksa ev çöker.
mendal (Ar.) <is.e.> mandal.
mendal pıro dayış mandallamak. *To mendalê kêveri da pıro?* Kapıyı mandalladın mı?
mendayış VARY: *manayış.* <ğçs.f.> benzetmek. *O mêrdek mendê to.* O adam sana benziyordu. [*maneno*; dil.k. *bımano*]
mende/i <or.e./d.> kalan, kalıntı.
mendiş <ğçs.f.> kalmak. *Ez peyni dı menda.* Ben arkada kaldım. *Mı hetek dı bımanı!* Yanımda kal! [*maneno*; em.k. *bımanı*] (Phlv. mân-)

cı mendış benzemek. *Lajê cı, cı maneno.* Oğlu ona benziyordu.
pa mendış 1) beraberinde kalmak. 2) takılı kalmak (bir şeye). *Çıweyo kı mı vırna dar ra, pa mendi.* Ağaca fırlattığım sopa takılı kaldı. 3) asılı kalmak (bir şeye). *Bani ser ra ame dar ro û wını pa mendi.* Damdan ağacın üstüne düştü ve ona asılı kaldı.
pê mendış benzeşmek, birbirine benzemek. *Ê keyneki wırdına zi mendê pê.* O kızlar ikisi de birbirine benziyordu.
mendox <is.e.d.> kalma istekli, kalıcı.
Menewş₁ <öz.d.> kadın adı.
menewş₂ VARY: *mengûşa.* <is.d.> menekşe (bot.).
menfeat (Ar.) <is.e.> menfaat.
menfeat cı kerdış menfaat etmek. *Tayn menfeat bıkı cı kı, tı cı rê rınd bê.* Biraz menfaat et ki, kendisine iyi olasin.
menfeatin <s.> menfaatlı.
meng <is.d.> ay (takvimdeki).
meng ra meng aydan aya.
menga verên önceki ay.
ser û binê meng havale. (Gebelerde, küçük çocuklarda görülen bir çeşit çarpınmalı, bazen ateşli de olabilen hastalık.)
ser û binê meng kewtiş havale geçirmek.
mengana <zf.> aylarca.
menge/i <s.(e./d.)> aylık. *Na kavır, dı mengiya.* Bu kuzu, iki aylıktır. *No bızêk, dı mengeyo.* Bu oğlak, iki aylıktır.
mengene <is.e.> kışkaç.
mengêna <zf.> bir aylığına.
mengna <zf.> gelecek ay.
mengûşa YER: 'Hesûd. BKZ: *menewş.*
menteşe (İr.) <is.e.> menteşe.
mentiqe <is.e.> coğrafya, bölge.
mentiqeyo reynaye kurtarılmış bölge.
menzil (Ar.) <is.e.> mesafe.
meqam <is.e.> yer, mekan. EŞ ANL: *kan.*
meqar BKZ: *mıqar.*
meqerne (İt.) <is.e.> makarna.
meqes (Ar.) <is.e.> makas.
meqesek₁ <is.e.> dört ayaklı, üç cm. uzunluğunda sivri burunlu, kafasında iki kıl bulunan siyah renkli bir böcek.
meqesek₂ <is.e.> ağaçlara asma gibi sarılan, meyvesi makasa benzer yenilmez.
meqewe (Ar.) <is.e.> mukavva.
meqley YER: 'Hesûd. BKZ: *manqley.*
mer'a <is.d.> mera. (Köy sahiplerinin köye yerleşmiş göçmenlere sadece hayvan otarmak ve odunlarından yararlanmak için bağışlanan tarla ve orman.)
meram <is.e.> arzu, istek, heves.
meram ca ardış isteğini yerine getirmek. *Mı meramê xo ard ca.* Ben arzumu yerine getirdim.

- meram kerdış** arzu etmek. *Kes kı meram bıkerö, çıçı bıwazo keno.* İnsan arzu ederse, istediğini yapar.
- meram tey estış** arzusu olmak. *Meramê mı tey esto.* Onda arzum var.
- meraq** <is.e.> merak. EŞ ANL: *madala, qaxu.*
- meraq biyayış** merakı olmak.
- meraq kerdış** merak etmek.
- meraq tey biyayış** merakı olmak.
- merazo** <is.e.> kuşkonmaz, asparagus.
- merc** YER: Qerxan. <is.e.> şart, koşul. EŞ ANL: *şert.*
- mercife** BKZ: *mezrife.*
- mercû** (İr.) VARY: *marcû; mercûe.* <is.d.> mercimek.
- mercûe** YER: Qelacix. BKZ: *mercû.*
- mercûfe** BKZ: *mezrife.*
- merde/i** VARY: *marde; merdî.* <or.e./d.> ölü. *Merdimo merde weş nêbeno.* Ölü adam dirilmez.
- merden** VARY: *marden.* <is.d.> ölme.
- merdî** YER: Qerxan. BKZ: *merde/i.*
- merdim** (Phlv. mardôm) VARY: *mardim.* <is.e.> 1) insan. *Merdimo camêrd qısa bın dî nêmaneno (atas.).* Erkek adam lafın altında kalmaz. 2) akraba. *O merdimê mayo.* O akrabamızdır. 3) adam. *No merdimo şıno koti?* Bu adam nereye gidiyor?
- merdimê kari** iş adamı.
- merdimö gıran** 1) ağırbaşlı. 2) ağır kilolu adam.
- merdimey** VARY: *merdimin.* <is.d.> 1) insanlık. *Merdimi rê, merdimey lazıma (deyim).* İnsana insanlık lazımdır. 2) akrabalık. EŞ ANL: *insanetey.*
- merdimin** BKZ: *merdimey.*
- merdimki** <zf.> insani.
- merdimwer** <is.e.d.> yamyam.
- merdimwery** <is.d.> yamyamlık.
- merdiş** VARY: *mardiş.* <gçs.f.> ölmek, gebermek. *Kokimê ma pêro merdê.* Yaşlılarımız hepten ölmüş. [*mireno; em.k. bımırî*]
- merdwanın** <s.> merdivenli.
- merdwani** (İr.) <is.d.> merdiven. EŞ ANL: *nerdiban.*
- merek** <is.d.> samanlık.
- merzin** <s.> hastalıklı, hastalıktan dolayı gelişmemiş. *No lajeko merzin?* Bu hastalıklı oğlan mı?
- merg₁** <is.d.> otlak, yeşil alan. *Merga apo rızı.* Rıza amcanın yeşillik alanı.
- merg₂** <is.e.> ecel, ölüm.
- merg amayış** ecel gelmek. *Mergê moncıla yeno, perrê nexşeni neyenê pa (atas.).* Karıncaların eceli gelince, nakışlı kanatlar takılır. (Eceline susamış anlamına gelir).
- mergê cı amayış** eceli gelmek. *Mergê cı ameyo, wazeno bımıro.* Eceli gelmiş,
- ölmek istiyor.
- mergane** <zf.> ölü görünme, ölüm derecesine.
- mergane finayış** öldürmesiye, ölmekten beter etmek.
- mergane xo nayış** ölü taklidi yapmak. *Mı mergane na xo kı, kes mı nêkışo.* Ölü taklidi yaptım ki, beni kimse öldürmesin.
- merge** <s.> otlaklı.
- merheba** (Ar.) <ünl.> merhaba!
- merheba dayış** selamlaşmak, merhaba etmek. *Ey merheba dê û ravêrd.* O merhaba edip geçti.
- merheba kerdış** 1) merhabalaşmak. *Tiyê çı maya merheba nêkenê?* Niye bizimle merhabalaş mıyorsun? 2) barışmak. *İna vızêr lej kerd, ewro merheba kerd.* Onlar dün kavga etti, bugün barıştı.
- merkeba** <is.d.> sepet (iri). (Altında yiyecek saklanan büyük sepet.)
- merkez** (Ar.) <is.e.> merkez.
- mermer** (Ar.) <is.e.> mermer.
- mermerin** <s.> mermerli.
- mermori** VARY: *mırmori.* <is.d.> ateşli kül, kıvılcım. *Adır şı Hewna, çayer mermori sero germ kı!* Ateş söndü, çayı kül kıvılcımın üstünde ısıt!
- merr** <is.d.> bel. (Toprağı kazmaya yarayan bir tarım aracı.)
- merr kerdış** bellemek. *Nê bostanê xo merr kı, wa waş nêrûwo!* Bahçeni belle, ot göğermesin!
- merre** <is.e.> fare, sıçan.
- merreyo kor** YER: Mûskan. VARY: *merro kor.* köstebek. EŞ ANL: *hermûşik.*
- merreyo mirdar** haram fare. (Nuh tufanında, gemi su üstünde yükselince, fare gemiyi deler, içeriye su gelmesini diye yılan da kuyruğunu deliğe sokup suyun akmasını engeller. Nuh olayı duyunca, yılanın şükranlarını sunar ve ne arzu ettiğini sorar, yılan da canlılarda en tatlı kanlıyı kendisine yem olmasını arzular, Nuh da fare hem suçlu hem daha üretken olduğu için ceza olarak yılanı yem eder.) *Bı merreyo mirdar û kewt koçıkta mı (atas.).* Haram fare olup kaşığıma girdi (başıma bela oldu anlamına gelir).
- merrkerde/i** <or.e./d.> belenmiş.
- merrtal** <is.e.> kalkan.
- merrtali** <is.d.> bilmece.
- merrteli** <is.e.> çok küçük çiçekli, dikenli bir ot çeşidi.
- merse** <is.e.> sivrisinek. EŞ ANL: *meleşe.*
- mersel** BKZ: *mesel.*
- mert** (İr.) <s.> yigit. EŞ ANL: *camêrd.*
- mertag** VARY: *martag.* <is.d.> sırık, mertek. (Değnekten uzun, kısa ve kalınca sırık.) *Maxa ser ra mertagi çekerê û serê cı*

bigirê! Kirislerin üstüne sırk atıp üstünü kapayın!

mertey <is.d.> mertlik.

merx YER: Qerxan. <is.d.> çam ağacı çeşidi.

merxema YER: Qelacix. <is.d.> kadın başlık takısı.

Merxo <öz.e.> Çermik'te bir bölge adı.

merxoş <s.> mayhoş.

mesafe (Ar.) <is.e.> mesafe.

mesasi BKZ: *misasi*.

meseb (Ar.) <is.d.> mezhep.

mesel VARY: *mesel*. <is.d.> 1) öykü, masal.

Mi rê mesela Ma'hmeşa vaji! Bana Mehmet Şah'ın masalını anlat! 2) gerçek olay. *Mesela xo to rê vaja?* Sana öykümü anlatayım mı?

mesela <is.d.> 1) sorun. 2) problem.

mesela kerdış problem yapmak.

mesela vetiş sorun çıkarmak. *Şimayê girwedê verdi ra ji mesela vejenê.* Küçük şeylerden de sorun çıkarıyorsunuz.

meselok <is.d.> fikra.

meseme <is.e.> yağmurluk. *Meseme da xo ra ki, hi nêbo.* Yağmurluk giydiki ıslanmasın.

mesin <is.e.> sepilenmiş koyun derisi.

mesk YER: Bûdran. BKZ: *meşk*.

mesleg (Ar.) <is.e.> meslek.

mesref <is.e.> masraf.

mesref biyayış masraf olmak.

mesref kerdış masraf etmek.

mesrefin <s.> masraflı.

mest <s.> kendinden geçmiş.

mest biyayış kendinden geçmek.

mest kewtiş kendinden geçmek (yorgunluktan). *Ewro 'edizyayen ra mest kewto.* Bugün yorgunluktan kendinden geçmiş.

mestkewte/i <is.e.d.> kendinden geçen.

mesûl <s.> sorumlu.

mesûl biyayış sorumlu olmak. *Kam biyo mesûlê tiyay?* Kim buranın sorumlusu olmuş?

mesûldar <is.e.d.> sorumlu.

mesûley <is.d.> sorumluluk. *Mesûleya nê kariya mı dî.* Bu işin sorumluluğu bende.

mesûley xo ser girotiş sorumluluğunu üstlenmek. *Mi mesûleya nê qisebendi giroto xo ser.* Bu sözlüğün sorumluluğunu ben üstlendim.

mesxen BKZ: *mexzen*.

meş <s.> eşkin. (Atın bir tür düzgün ve hızlı yürüyüşü) *Estor meşa şiyayen ra çiharpay şiro rewêri resena cadê xo.* At eşkinle gideceğine dörtlüğe gitse yerine daha erken yetişir.

meşk VARY: *mesk*. <is.d.> 1) yayık. (Yoğurt yaymakta, bazı yiyecek ve içecekler için koruyucu kap olarak kullanılan, önu

yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi.) EŞ ANL: *donir, eyaz*. 2) tuluk, tulum. 3) göbek. *'Hendik werdo, meşka cî biya gird.* O kadar yemiş ki, göbeği büyümüş.

meşka doy ayran tuluğu.

meşko! <vok.> göbekli! *Meşko, tiyê serra şinê?* Göbekli, nereye gidiyorsun?

meşkın <s.> göbekli.

meşqûl (Ar.) <s.> meşgul. EŞ ANL: *mizûr, serbîkar*.

meşqûl biyayış meşgul olmak.

meşqûl kerdış meşgul etmek.

meşqûley <is.d.> meşguliyet.

meşt VARY: *mêşt; mest*. <zf.> yarın.

meşt ra biro yarın değil öbür gün.

ê meşti yarınki.

meştêri <zf.> yarından itibaren.

ê mestêri öbür gün. *Tî şo keye, ez do ê meştêri bêra.* Sen eve git, ben öbür gün geleceğim.

meşwan YER: Sinag. VARY: *mışon*.

metelig <is.e.> metelik. *Mî perrey xo pêro kerdî xerc, mî dî metelig nêmend.* Paramı hepsini harcadım, bende metelik kalmadı.

meteres <is.e.> meteris.

meterre (Ar.) <is.e.> matara.

metin (Ar.) <s.> 1) metin, dayanıklı, sağlam. 2) sıkı. EŞ ANL: *quwetin, mezbût, pêt*.

metin biyayış 1) dayanmak, sağlam olmak, metin olmak. 2) sıkışmak. *La biyo metin.* İp sıkışmış.

metin kerdış 1) sağlamlaştırmak, metin etmek. 2) sıkıştırmak, gerginleştirmek.

metinker <is.e.d.> 1) sağlamlaştıran, metin eden. 2) sıkıştıran, gerginleştiren.

metro (Fr.) <is.e.> metre.

mewcêr VARY: *mewciwêr*. <is.e.> genelde meşe ağaçlarının altında biten çok çiçekli ve küçük yapraklı bir ot çeşidi.

mewciwêr YER: Qırwar. BKZ: *mewcêr*.

mewe YER: Qelacix. BKZ: *mewî*.

mewî <is.d.> üzüm ağacı. VARY: *mewe*.

mewlexane <is.e.> hal (meyve ve sebze için).

mewlid (Ar.) <is.e.> mevlüt.

mewlid wenden dayış mevlüt okutmak.

mewlidxan <is.e.> mevlüt okuyan.

mewqî (Ar.) <is.e.> mevki. EŞ ANL: *herûn*.

mewrım <is.e.> bir çeşit ip. *Mewrım deseg ra viraziyeno.*

mewşêr <is.d.> asma ağacı. EŞ ANL: *asmêr*.

mexdenos (Yun.) VARY: *bexdinos*. <is.e.> maydanos.

mexdenosin <s.> maydanoslu.

mexel <is.e.> ürün, verim. *Emserr dar û beriya mexel çiniyo.* Bu yıl ağaçlarda ürün yok.

mexel dayış ürün vermek.

mexel kewtiş ilk ürün tutmak. *Hını dar û*

- ber kewto mexel.* Artık ağaçlar ürün tutmak üzeredir.
- mexel ra kewtiş** üründen kesilmek.
- mexelê sifti** ilk ürün.
- mexel₂** YER: Sa‘hrık. <is.e.> serpilme.
- mexel dayış** serpilme (yere). *Manger ini sero mexel dayo.* İnek çeşmenin başında serpilmiş.
- mixelin** <s.> ünlü, verimli.
- mexeza** [x]~[ʃ] (Fr.) <is.d.> mağaza.
- mexpûl** (Ar.) <s.> makbul.
- mexsûs** (Ar.) <s.> kasıt, mahsus.
- mexsûs ra** kasıtlı, mahsustan. EŞ ANL: *qesti, zanayen ra.*
- mexşer** <is.e.> çeşitli yemeklerde kullanmak için, ıslatılıp kurutulduktan sonra iri öğütülmüş nohut.
- mexzen** VARY: *mesxen.* <is.d.> zahirelik.
- mexzeneki** <is.d.> küçük zahirelik.
- mey** BKZ: *mi.*
- meya** <is.d.> dişi deve.
- meyaro** <is.e.> patlıcan acılığında, mide ağrıları için kaynatılıp suyu içilen bir ot çeşidi.
- meyasil** <is.e.> basur, mayasıl.
- meyaxane** (Ar.) <is.e.> muayehane.
- meydan** <is.e.> saha, meydan. (Oyun, koşu vb. sahası.)
- meyendis** (Ar.) <is.e.d.> mühendis.
- meyendisey** <is.d.> mühendislik.
- meyene** (Ar.) <is.e.> muayene.
- meyene biyayış** muayene olmak.
- meyene kerdış** muayene etmek.
- meyit** <is.e.> naaş, ceset. *Zabiqi pırrê meyiti bi.* Sokaklar cesetlerle doluydu.
- meyl** <is.e.> eğilim.
- meyman** (Phlv. mehman) <is.e.d.> misafir, konuk.
- meyman biyayış** misafir olmak.
- meymandar** <is.e.d.> misafir kabul eden, konukçu. EŞ ANL: *mazûwan.*
- meymandarey** <is.d.> konukçuluk.
- meymaney** <is.d.> misafirlik.
- meymanperwer** <s.> konuksever, misafirperver.
- meymanxane** <is.e.> misafirhane.
- meymez** <is.e.> soyulmadan yenildiğinde baş dönmesi yapan, soyulunca ilaç etkisi yapan, sertleştiğinde beyaz çiçek açan büyükçe bir ot türü.
- meymûn** (Ar.) <is.e.> maymun. EŞ ANL: *qırd.*
- meymûney** <is.d.> maymunluk.
- meywe** (İr.) <is.e.> meyve.
- meyxane** (İr.) <is.e.> meyhane.
- meyxanedar** <is.e.d.> meyhaneci.
- mezal** <is.e.> fırsat, imkan. EŞ ANL: *havil, imkan.*
- mezal dayış** fırsat vermek, imkan vermek.
- mezat** <is.e.> hayvan pazarı.
- mezat finayış** satılığa çıkarmak.
- mezat vetiş** malı pazara çıkarmak.
- mezbete** (Ar.) <is.e.> mazbata. EŞ ANL: *zabit.*
- mezbût** VARY: *mezmût.* <s.> 1) dayanıklı, sağlam, diri, kuvvetli. 2) sıkı. EŞ ANL: *quwetin, metin, pêt.*
- mezbût biyayış** 1) dayanmak, sağlam olmak, metin olmak, sıkı durmak. 2) gerginleşmek.
- mezbût kerdış** 1) metin etmek, sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. *Xo mezbût kı, hewna karo giran do bêro.* Kuvvetli dur, daha ağır iş gelecek. 2) sıkı duruma getirmek. (Bir şeye sağlam bir şekilde hazırlanmak.)
- mezbûtker** <is.e.d.> 1) sağlamlaştıran, metin eden. 2) sıkıştıran, gerginleştiren.
- meze** (İr.) <is.e.> meze.
- mezedar** <is.e.d.> mezeci.
- mezel** (Ar.) <is.e.> mezar. EŞ ANL: *gor.*
- mezel kerdış** defn etmek.
- mezeli** <is.d.> mezarlık. EŞ ANL: *goristan.*
- mezeyin** <s.> mezeli.
- mezg** <is.e.> beyin.
- mezmûr** <is.e.> davut Peygambere inen ve Zeburda yer alan ayetler.
- mezmût** YER: ‘Hesûd. BKZ: *mezbût.*
- mezra** VARY: *mızra.* <is.d.> mezra.
- mezrife** VARY: *mercife; mercûfe; mecrafe.* <is.e.> tahtadan küreme aleti (kar küremek için kullanılır).
- mêjde** <is.e.> yirmi kuruş.
- mêl** <is.e.> hayvanların öğle dinlenmesine çekilmesi.
- mêl biyayış** yatmak, çökmek (hayvanlar için).
- mêl dayış** işgal etmek. *Şıma tiya dı mêl dayo, kes nêşeno ravêro.* Burayı işgal etmişsiniz, kimse geçemiyor.
- mêl kerdış** hayvanları yatırmak. *Beri dewari mêlca dı mêl kı!* Hayvanları yatma yerine götür!
- mêlca** VARY: *mêleca.* <is.e.> hayvan yatırma yeri. *Mêlcay heri, herûna koziga (atas.).* Eşeğin yatma yeri, kömür ocağı yeridir.
- mêleca** YER: Qelacix. BKZ: *mêlca.*
- mêr** (Ar.) <is.e.> mihr. (Erkeğin imam nikahı esnasında eşine vermeyi kabullendiği mal veya para.) *Ma mêrê veyver des altûni belı kerdı.* Biz gelin için on altın mihr kararlaştırdık.
- mêra** <z.f.> bele. (etimol. *miyane ra?*)
- mêra bestiş** bele bağlamak.
- **xo mêra bestiş** beline bağlamak, kuşanmak. *Mûndi best xo mêra.* Kuşağı beline bağladı.
- mêra pıştış** bele sarmak. *Ey çefi pısta xo mêra.* O beline kuşak sarmış.

– **xo mêra pıstış** beline sarmak.

mêrab₁ <is.e.> mekan (önemli yer), makam, anma yeri. *Dı merdımı tiya dı kışiyay bi, tiya merabê inano.* Burda iki adam vurulmuştu, burası onların makamıdır.

mêrab₂ (Ar.) <is.e.> mihrap.

mêras (Ar.) <is.e.> miras. EŞ ANL: *wares.*

mêras mendış miras kalmak.

mêrat <s.> meret, uğursuz. (Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövgü sözü olarak kullanılır.)

mêratmende/i <or.e./d.> meret kalısca. (Sahibi veya hiç kimsesi olmayan hayvan.) *No mêratmende yo nêşeno bar wegiro.* Bu meret kalısca yük taşıyamıyor.

mêrde (Phlv. mard) <is.e.> koca. *Mêrdey dı cenıya, kutikê verdê locnano (atas.).* İki karılı koca, baca önlerinin köpeğidir.

mêrde kerdış kocaya varmak, evlenmek (kadın için).

mêrdey 'em halanın kocası.

mêrdey mı kocam.

mêrdey xal teyzenin kocası.

mêrdek <is.e.> adamcağız.

mêrdek! <vok.> 1) kocacığım! *Mêrdek, o kamo to hetek?* Kocacığım, yanındaki adam kim? 2) be adam! *Mêrdek, tiyê çıçi wazenê?* Kocacığım sen ne istiyorsun?

mêrdeyin <s.> kocalık.

mêrri BKZ: *dêmarri.*

mêrxas <s.> seçkin kişi, kahraman.

mês <is.d.> sinek.

mêsa dewari sığır sineği.

mêsa gi dışkı sineği.

mêsa heri eşek sineği. (Ağzı yeşil bir sinektir.)

mêsa kutiki köpek sineği. (Kırmızı renkli ısırınca çok inciten, insanın peşini kolay kolay bırakmayan kinci bir sinek.)

mêsa siya kara sinek.

mêşe (İr.) VARY: *mêse.* <is.e.> 1) meşe. 2) orman.

mêşeyın <s.> ormanlık, meşelik.

mêşne₁ <is.e.> koyun, keçi cinsinden olanlar.

mêşne₂ <s.> açık kahverengi (göz rengi).

mêşt YER: Birêveran. BKZ: *meşt.*

mêx VARY: *mıx.* <is.e.> çivi.

mêx pıro dayış çivi çakmak.

mêxi biyayış çivilenmek.

mêxi kerdış çivilemek.

mêxın <s.> çivili.

mı(n) <zm.bük.> BKZ: *ez.*

mı rê kı BKZ: *mirêki.*

mına benimle. *Tı zi mına bê keye!* Sen de benimle eve gel!

ê mına bo bana kalırsa. *Ê mına bo, tiya ra meşo cana!* Bana kalırsa, burdan başka yere gitme!

mıbaşır <is.e.> mübaşir.

mıbaşırey <is.d.> mübaşirlik.

mıcewer <is.e.> mücevher.

mıdûr (Ar.) <is.e.d.> müdür.

mıdûrey <is.d.> müdürlük.

mıfetiş (Ar.) <is.e.d.> müfettiş.

mıfetişey <is.d.> müfettişlik.

mıftı (Ar.) <is.e.> müftü.

mıftıyey <is.d.> müftülük.

mıhal <is.e.> zaman. EŞ ANL: *deme, wext, cı'ht.*

çı mıhal BKZ: *çımıhal.*

mı'hazella (Ar.) <zf.> maazallah.

mıhim (Ar.) <s.> mühim, önemli.

mıhin VARY: *mım.* <is.e.> kazık. *Şırê, mıhinê xeymer bıkwê!* Gidin, çadırın kazığını çakın! EŞ ANL: *qazıx.*

mij <is.e.> sis, kapalı hava, bozuk atmosfer. *Mij ništo 'erd.* Yeri sis kaplamış.

mij û dûman göz gözü görmeyecek derecede sis ve duman. *Serê koya mij dûmano.* Dağ başını duman almış.

mijdiyandayox <is.e.d.> müjdecı.

mijdiyani (İr.) <is.d.> müjde.

mijdiyani dayış müjdelemek.

mijdiyani waştış müjde istemek (müjde karşılığı hediye istemek). *Bıray mı ame, ambazi mı ra mijdiyani waşt.* Kardeşim geldi, arkadaş benden müjde istedi.

mijin <s.> sisli, bozuk atmosferli.

mijok YER: Qerxan. <s.> süt emmeyen yavru.

mıkafat (Ar.) <is.e.> mükâfat.

mıkafat dayış mükâfatlandırmak.

mıkafat girotiş mükâfat almak.

mıkûn (Ar.) <zf.> mümkün. *Mıkûn nêbı kı ez bêra.* Gelmeme mümkün değil.

mıkûn biyayış mümkün olmak.

mıkûney <is.d.> mümkünlük.

mıl <is.e.> boyun. EŞ ANL: *vıye.*

mıl finayış 1) sorumluluk altına sokmak.

2) sorumluluk altına girmek.

– **xo mıl finayış** sorumluluğun altına sokulmak.

mıl kewtiş boynuna düşmek, vicdanında kalmak, sorumluluğun altına girmek.

mıl ronayış boyun eğmek. *Merdımo kı milê xo rono, êyê kı cı nişê bolli (atas.).* İnsan boynunu bükerse, sırtına binen çok olur. *Milê xo kesi rê meronı!* Kimseye boyun eğme!

mıl ver kewtiş boynu bükülmek.

mıla kerdış boynuna takmak. *Xeylê altûni kerdı cı mıla.* Boynuna epey altın taktı.

mılo kerdış 1) sorumluluğu üzerine atmak.

Nê girwi ey mılo kerê! Bu sorumluluğu onun üzerine atın! 2) boynuna geçirmek. *Wesar kerd cı mılo.* Boynuna yular geçirdi.

– **xo mılo kerdış** 1) sorumluluğu üzerine

- almak. 2) boynuna almak. *Gunay cı xo milo kı!* Günahını boynuna al!
- milo mendiş** 1) sorumluluğun altında kalmak. 2) boynunda kalmak. *Pêranê nê qeçeka merdê, nê qeçeki mı milo mendê.* Bu çocukların annesi ve babası ölmüş, bu çocuklar boynunda kalmış.
- peyê mili** ense, boynun arkası.
- milçewt** <s.> 1) eğri boyunlu. 2) işi kırık.
- milet** (Ar.) <is.e.> millet, ulus. EŞ ANL: *şar.*
- milêbi** VARY: *milêv.* <is.d.> yaba. (Harman savurmakta kullanılır.)
- milêbi biyayış** yabalanmak.
- milêbi kerdış** yabalamak.
- milêşke** <is.e.> gıdık, gerdan. (Çene altında sarkan et.)
- milêv** YER: Qerxan. BKZ: *milêbi.*
- milık** (Ar.) <is.e.> mülk.
- milkerden** <is.d.> sorumluluğu üzerine atma, yükümlülük altına sokma.
- millâ** (Ar.) <is.e.> molla. *Malê millay teslimê Ellay (atas.).* Mollanın malı Allah'a teslim.
- millç-millç** <zf.> şapır şupur.
- millç-millç kerdış** şapırdamak. *Tı kı nan wenê, boll millç-millç kenê.* Yemek yerken, ağzını şapırdatıyorsun.
- millçayış** <ğçs.f.> şapırdamak. [*millçeno*; em.k. *bımillçi*]
- millçi** <is.d.> şapırtı.
- milnamite/i** <or.e./d.> boynu bükük.
- milokerden** <is.d.> boynuna geçirme.
- milolık** YER: Sinag. <is.d.> kertenkele. BKZ: *malmalok.*
- milolıka keçelo** bukalemun. *Milolıka keçelo vejıyawo dar serı.* Bukalemun, ağacın üstüne çıkmış. EŞ ANL: *qumqumık.*
- milomende/i** <or.e./d.> sorumluluk altında kalan, sorumlu.
- miloqnaye/i** <or.e./d.> bulamış.
- miloqnayış** VARY: *milqnayış.* <ğçl.f.> bulamak. *Lajeki serê xo linciya miloqnayo.* Çocuk üstünü başını çamura bulamış. *To no lajek 'İnci dı miloqnayo.* Sen bu oğlanı çamura bulamışsın. [*miloqno*; em.k. *bımiloqni*]
- miloqnayox** <is.e.d.> bulatan.
- miloqyaye/i** <or.e./d.> bulamış.
- miloqyayış** <ğçs.f.> bulamak. *No her gunayo 'İnci ro, 'İnci dı miloqyayo.* Bu eşek çamura saplamış, çamura bulamış. [*miloqyeno*; em.k. *bımiloqyi*]
- milqnayış** YER: Mexmûr. BKZ: *miloqnayış.*
- milyar** (Fr.) <is.d.> milyar.
- milyarana** milyarlarca.
- milyarder** <s.> milyarder.
- milyarin** <s.> milyarlık.
- milyon** (Fr.) <is.d.> milyon.
- milyonana** milyonlarca.
- milyoner** <s.> milyoner.
- milyonın** <s.> milyonluk.
- mımpirês** YER: Qelacix. BKZ: *mizpirês.*
- minafiq** <s.> munafık.
- minafiqey** <is.d.> munafıklık.
- minaqese** (Ar.) <is.e.> tartışma, münakaşa. EŞ ANL: *qerepere.*
- minaqese kerdış** tartışmak, münakaşa etmek. EŞ ANL: *qısey pêvero berdiş.*
- minara** (Ar.) <is.d.> minare.
- minasib** (Ar.) <s.> uygun, olumlu, münasip.
- minewre** <is.e.> minevre.
- miqar** VARY: *niqar; meqar.* <is.e.> iskarpıla, kalem keski.
- miqar kerdış** keski ile düzeltmek.
- miqawele** <is.e.> mukavele, sözleşme.
- miqawele vıraştış** mukavele yapmak, sözleşme yapmak.
- miqayte** BKZ: *qayte.*
- miqebele** YER: Qerxan. <is.e.> tepki.
- miqıl** YER: Qerxan. BKZ: *tava.*
- miqılık** YER: Qerxan. <is.e.> anahtar ağızlığı. (Kapı anahtarının girdiği delikler.)
- miqnatis** (Ar.) <is.e.> mıknatıs.
- miqnatisin** <s.> mıknatıslı.
- miracat** <is.e.> müracaat. EŞ ANL: *serrepirodayen.*
- miracat kerdış** müracaat etmek. EŞ ANL: *serre pıro dayış.*
- miracatker** <is.e.d.> müracaat eden.
- miradiyaye/i** <or.e./d.> küsmüş olan.
- miradiyayen** <is.d.> küsme.
- miradiyayış** YER: Bir, Sinag. <ğçs.f.> küsmek. *Tı mı ra miradiyayê, tiyê mı virar ninê?* Bana küsmüş müsün, kucağıma gelmiyorsun? [*miradiyeno*; em.k. *bımıradyi*] EŞ ANL: *ka'hrıyayış.*
- miradnaye/i** <or.e./d.> küstürülen.
- miradnayen** <is.d.> küstürme.
- miradnayış** <ğçl.f.> küstürmek. [*miradneno*; em.k. *bımıradni*] EŞ ANL: *ka'hrıyayış.*
- miraxa** <is.d.> kiriş. (Çamurla yapılan duvarlarda duvarın sağlam olması için belli dizi aralarında yerleştirilen kütüklerin üzerine çakılan kiriş.)
- miraz** <is.e.> 1) murat, dilek. 2) amaç, erek, hedef. *Pızeyo xışm miraz nêreseno (atas.).* İçi kötü olan amacına ulaşamaz.
- miraz biyayış** dediği olmak.
- miraz pıro biyayış** dediği olmak, canına değmek. *Ox, mirazê mı pıro bı, 'erebay cı xerpiyê.* Oh, canıma değsin, arabası bozuldu.
- miraz resayış** muradına ermek, isteğine kavuşmak, arzusu yerine gelmek. *Mêrdek sinayoxda xoya jewıjiya û resa mirazdê xo.* Adam sevdiğiyle evlenip, muradına erdi.
- miraz waştış** dilek dilemek. *Mı Ellay ra*

mıraz waşt, Ellay mırazê mı kerd.
Allah'tan dilek diledim, Allah dileğimi
yerine getirdi.

mırazê xo pıro kerdış dilediğini yapmak
(kötülükte), içini rahatlatmak. *Ey 'hendik
day pıro, day pıro, mırazê xo pıro kerd,
ganê ci kerd mor.* Onu döve döve, içini
rahatlattı, vücudunu morartı.

Mırcan₁ <öz.d.> kadın adı.

mırcan₂ <is.d.> mercan (süs eşyası).

mırd <s.> tok, doymuş. *Maldê nê dinyay ra
pızey merdımı mırd nêbeno (atas.).* İnsan
düznya malına doymaz.

mırd biyayış doymak, tok olmak.

mırd kerdış doyurmak.

mırd nêbiyaney doymamazlık.

mırd nêbiyayış doymamak. *No merdım
nan weno nêweno mırd nêbeno.* Bu adam
yemek yiyor yemiyor doymuyor.

mırdanık <is.d.> geçirme, geçirti.

mırdanık vero amayış geçirmek. *Mırdanık
amê mı vero, ez hını biya mırd.* Ben
geçirdim, artık doydum.

mırdar (İr.) <s.> 1) mundar, pis, kirli. *Tiyê o
cado mırdar dı seni roşenê?* O mundar
yerde nasıl oturuyorsun? 2) şeriata uygun
olarak kesilmemiş olan hayvan.

mırdar biyayış mundar olmak. *Mı nêşa
manger bıbirrına, mı desta bi mırdar.* İneği
kesemedim, elimde mundar oldu.

mırdar kerdış mundar etmek.

mırdıy <is.d.> tokluk, doymuşluk.

mırdêna <zf.> doyasıya. *Xo rê mırdêna bûrı!*
Kendine doyasıya ye!

mırdık VARY: *mırık.* <is.e.> kepek (saç ve
deride).

mırdık dekewtış kepeklenmek. *Mırdık
dekwto porrdê mı.* Saçım kepeklenmiş.

mırdıkın <s.> kepekli.

mırdı <zf.> doyasıya, yeterince. *Kes do mırdı
alef bido dewari kı, dewar qelaw bo.* İnsan
hayvanlara yeterince yem vermelidir ki,
hayvanlar kilo alsın.

mırdı werdış doyasıya yemek.

mırdêki bence. *Mırdêki, to mı rê nêvato.*
Bence sen bana dememişsin.

mırık YER: Gewrek. BKZ: *mırdık.*

mırıcık (Phlv. murwızag) VARY: *mıçık;*
mûçık. <is.d.> 1) serçe kuşu. 2) kuş. *Mırıcık
vana: "Goştê mı loxmeyêno, gunay mı
hoqeyêno" (atas.).* Kuş der: "Etim bir
lokmadır, günahım bir okkadır".

mırıcıkı quça kırmızı, siyah renkli, çok
hareketli küçük bir kuş.

mırıcıkmerri <is.d.> çay kenarlarında dolaşan,
boz renkli küçük bir kuş.

mırd <is.e.d.> mürit.

mıro VARY: *mıroye; mırwa.* <is.d.> armut.

mıroya 'sayi elma gibi tadı olan bir armut
çeşidi.

mıroya payızı son baharda olgunlaşan bir
armut çeşidi.

mıroye YER: Qelacix. BKZ: *mıro.*

mıroyi <s.> armudu. (Armut biçiminde olan.)

mırrık <s.> kinci, yaramaz, kötü huylu, baş
belası, ufak tefek kişi.

mırrık biyayış baş belası olmak. *No
merdım biyo mırrık û kewto koçıkda mı
(deyim).* Bu adam başıma bela olup
kaşığım düşmüş.

mırwa YER: 'Hesûd. BKZ: *mıro.*

mırwêr VARY: *mırwêre.* <is.d.> armut ağacı.

Mırxan <öz.e.> Çermik'te bir bölge adı.

mırxık <is.e.> küçük karnınca.

mırxub <is.e.> akşam üzeri.

mırxubê bir akşam üzeri.

mırmori BKZ: *mermori.*

mısahte (Ar.) <is.e.> müsaade.

mısahte dayış müsaade vermek.

mısahte kerdış müsaade etmek. *Mısahte
kenê ez ravêra?* Geçmeme müsaade eder
misin?

mısala <is.d.> bostan yastığı, tava. (Toprağın
dört tarafı tümsek yapıлып içine sebze ekilen
yer.)

mısaşi VARY: *mesaşi.* <is.d.> çift mızrağı, biz.
(Eskide çift sürerken öküzü dürtüklemek
için bir ucuna sivri demir takılan, diğer
ucuna kara sabanı temizlemek için spatula
takılan mızrak.)

mısaşi kerdış bizlemek.

mısaye/i VARY: *mûsaye/i.* <or.e./d.>
1) öğrenmiş. 2) alışık.

mısayen VARY: *mûsayen.* <is.d.> 1) öğrenme.
2) alışma.

cı mısayen kendisine alışma.

mısayış VARY: *mûsayış.* <gçs.f.> 1) öğrenmek.

*Çıyo kı mısa, ekı nêmisneno, tevay rê
nêbeno* (Hawar Tornêcengi). Öğrendiğin
şeyi öğretmiyorsun, hiç bir değeri yoktur.
2) alışmak. *'Heta bımisno ûja, xeylê wext
ravêreno.* Oraya alışana kadar epey zaman
geçer. [*mıseno; em.k. bımisı*]

cı mısayış alışmak (birine, bir şeye).

pê mısayış alışmak (birbirine).

mısba YER: Qerxan. <is.d.> bağda yasılaştırılmış
üzüm kurutmaya yarar taş yığını.

mıseqet YER: Qerxan. <is.e.> sıkıntı.

Mıshaf <öz.e.> Mushaf. (Mushaf, cilt, cilt olan
kutsal kitapların (Tevrat, Zebur, İncil,
Kur'an) tümüdür.)

mısilba <is.d.> musalla taşı.

Mısır <öz.e.> Mısır devleti.

Mısırj <öz.e.d.> Mısırlı.

mısla <is.d.> kara sapanın uzun ağacı.

mısmış BKZ: *mışmış.*

mısnaye/i VARY: *mûsnaye/i*. <or.e./d.> öğretilmiş.

mısnayen VARY: *mûsnayen*. <is.d.> 1) öğretme. 2) gösteriş, gösterme. 3) alıştırma.

cı mısnayen 1) kendisine gösterme. 2) kendisini öğretme. 3) kendisini alıştırma.

mısnayış VARY: *mûsnayış; moznayış; mojnayış*. <gçl.f.> 1) öğretmek. *To ez Zazaki mısnaya*. Sen bana Zazaca öğrettin. 2) göstermek. *To çımihal bostanê xo mısnayo mı?* Bahçeni ne zaman bana göstermiştin? 3) alıştırmak. *O mısnâ û rist mıser*. Onu alıştırtıp üzerine gönderdiler. [*mısneno*; em.k. *bımsını*]

cı mısnayış 1) öğretmek (kendisini). *Piyê ciyo lajê xo mısneno û verdeno mıno*. Babası oğlunu öğretip bana saldırtıyor. 2) göstermek (kendisine). 3) alıştırmak (kendisini). *Kar bollo, ma mıxanet niyê; hıma finê mısnayo cı*. İş çok, muhtaç değiliz; ama bir kere işe alıştırmış.

pê mısnayış 1) alıştırmak (birbirini). 2) göstermek (birbirine)

ra cı mısnayış YER: Qerxan. göstermek. *To keyey xo mısnâ ra cı?* Evini kendisine gösterdin mi?

mısnayox <is.e.d.> 1) öğretici, öğreten. 2) gösteren. 3) alıştıran.

mısnik VARY: *mısnok*. <is.e.> ibre. EŞ ANL: *ibre*.

mısqal <is.e.> küçük parça. *Seni kenê bıki, ûna mısqalê 'erd nêdana to*. Ne yaparsan yap, sana bir parçacık yer bile vermem.

mısqali kerdış küçük bölümlere ayırmak.

Mısqof <öz.e.d.> Rus, Moskovalı.

mıstaxe <is.e.> üç tarafı çevrili yer, yarım ada. *Mı hirê kıştê cı çarınay û mıstaxe vıraşt*. Üç tarafını çevirip *mıstaxe* yaptım. EŞ ANL: *mirtawe*.

mısteheq <zf.> hak etmek.

mısteheq bıyayış hak olmak. *Hını tı biyê mısteheq*. Artık sen hak ettin.

mısteri (Ar.) <is.e.> müşteri.

mışmış VARY: *mısmıs*. <is.d.> kayısı.

mışmışêr <is.d.> kayısı ağacı.

mışmışı <is.d.> turuncu rengi.

mışon VARY: *meşwan, mıson*. <is.e.> düven. (Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları çakılı olan, kızak biçimindeki araç.)

mışor <is.e.> geviş. VARY: *nışor*.

mışor kerdış geviş getirmek.

mışore VARY: *mûşewre*. <is.e.> 1) gizli plan, komplo. 2) bir kimseye karşı alınan gizli karar. 3) karşılıklı konuşma, sohbet.

mışore kerdış 1) gizli plan yapmak,

komplu kurmak. *Ma mışorey dışmeni kerd*. Düşmana gizli plan yaptık. 2) bir kimseye karşı gizli karar almak. 3) karşılıklı konuşmak, görüşme yapmak, sohbet etmek. *Mın û Bırısım û İboya hırj roj gıramerdê Zazaki sero mışore kerdê*. Ben, Bırısım ve İbo hergün Zazaca dilbilgisi üzerine kaşılıklı konuşuyorduk.

mışoreker <is.e.d.> gizlice pılan kuran, komplocu.

mışorekerden <is.d.> 1) gizli plan yapma, komplo kurma. 2) bir kimseye karşı gizli karar alma. 3) karşılıklı konuşma, görüşme yapma, sohbet etme.

mışorkerdoxi <is.ç.> geviş getirenler.

mıştaxe VARY: *mıştaxe*. <zf.> dizme. (Dinlendirme olayı, meyve, tütün vb.)

mıştaxe kerdış dizmek (dinlendirmek için). *Tıtûni mıştaxe kerê!* Tütünü dinlendirmeye dizin!

mıtahit (Ar.) <is.e.d.> mütahit.

mıtahitey <is.d.> mütahitlik.

mıtêl <is.e.> yorgan ve döşek (yüzsüz, astarsız).

mıtêli <ç.> yataklar (yüzü astarı üzerine çekilmiş) EŞ ANL: *orti, wertı*. *Mıtêla 'ındanı sero ronı!* Yatakları yüklüğün üstüne bırak!

mıtık <is.e.> zehir, safra kesesinin zehirli suyu. *To mıtıkê marrda kor werde!* (bedd.) Kör yılanın zehirini yiyesice! *No isot 'hendik tûno, zeno ze mıtık*. Bu biber o kadar acı, aynı zehir gibi. EŞ ANL: *axu, zerewi, zıqnabût*.

mıtıng (İng.) <is.e.> mıtıng.

mıtırib <is.e.d.> çalgı çalarak geçinen, çok konuşup insanı kandırmaya çalışan, geçimini hırsızlık ve dilencilikle sağlayan kimse.

mıx BKZ: *mêx*.

mıxanet VARY: *mûxenet*. <is.e.> muhtaç. *Mıxanetê mı to rê çınıyo*. Sana muhtaç değilim. *Ez to rê mıxanet nêkena*. Sana muhtaç olmam. *Kêverê mıxaneti çetıno*. Muhtaç kapısı zordur. EŞ ANL: *me'htaj*.

mıxanet bıyayış muhtaç olmak. *Feqır zengini rê mıxaneto*. Yoksul zengine muhtaçtır.

mıxanet kerdış muhtaç etmek. *To ez kerda mıxanetê şari*. Sen beni ele muhtaç ettin.

mıxanetey <is.d.> muhtaçlık.

mıxare <is.e.> mağara, in. EŞ ANL: *kaf*.

mıxıl BKZ: *mıxul*.

mıxul VARY: *mıxıl*. <is.e.> üzüntü, keder, içlenme hali. EŞ ANL: *ka'hr*.

mıxul cı dayış kahretmek.

mıxul werdiş üzülmek, kederlenmek, içlenmek.

mıxulê cı werdiş kahrını çekmek, uzun süre

sıkıntısına katlanmak. EŞ ANL: *ka'hrê cı antış*.

mız₁ <is.e.> ekşimtirak, mayhoş.

mız₂ <is.e.> iş karşılığı mal. *Mı arıs berd ayre dı tahna, ardwanı vera perra cı ra mız bırna*. Değirmene tahıl öğütmeye götürdüm, değirmenci para karşılığını tahıldan keserek aldı.

mız₃ YER: Bûdran. BKZ: *mij*.

mızaret YER: Mıyalan. BKZ: *mızır*.

mıze₁ <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *bije, bijang*.

mıze₂ (Fr.) <is.e.> müze.

mızewır (Ar.) <s.> söz götürüp getiren, arabozan, müzevir.

mızık <s.> çok söylenen.

mızın <s.> ekşimtiraklı.

mızır VARY: *mızaret*. <s.> bir işte engel çıkararak, karıştırıcı, muzur. EŞ ANL: *kelem₁*.

mızır biyayış ortalığı karıştırmak, muzur olmak.

mızırey <is.d.> muzurluk.

mızırey kerdış muzurluk yapmak.

mızımızyayış <gçs.f.> söylenmek. *Ekı gırwey cı raşt nino, wexta boll mızımızyeno*. Eğer işi rast gelmezse, o zaman çok söylenir. [*mızımızyeno*; em.k. *bımızımızyı*]

mızra BKZ: *mezra*.

mızûr <s.> meşgul, bir işle uğraşan. EŞ ANL: *serbıkar*.

mızxele <is.e.> iyi seçilmeyen, bulanıkça. *Şıma çımandê mı ver dı mızxeleyê*. Gözlerimin önünde bulanıkça görünüyorsunuz.

mi (Phlv. mēš) <is.d.> koyun (zool). *Mey lingda xoya, bızı bı lingda xoya dardı bena (atas.)*. Her koyun kendi bacağından asılır. ÇOĞ: *mey*.

miçık YER: Mexmûr. <is.d.> BKZ: *mırıçık*.

miçıka dınıkûl bir kuş türü.

mikab (Ar.) <is.d.> mikap.

mil₁ <is.e.> mil. *Ekı la werzena, mil koşandê xoya vıradena*. Çay yükselince, kenarlarda mil bırakır.

mil₂ (Fr.) <is.e.> mil (uzaklık ölçü birimi).

milim (Fr.) <is.e.> milim.

milin <s.> milli.

mim YER: 'Hesûd. BKZ: *mihin*.

mimar (Ar.) <is.e.d.> mimar.

mimarey <is.d.> mimarlık.

min YER: Qelacix. EŞ ANL: *qazix*. BKZ: *mihin*.

minber (Ar.) <is.e.> minber. (Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli, yüksekçe yer.)

mindar YER: Sinag. BKZ: *minder*.

minder VARY: *mindar*. <is.e.> minder. EŞ ANL: *torpek*.

Mineki <öz.ç.> Çermik'te Dede'ye bağlı bir ziyaret adı. (Hayvanlar hastalanmasın diye ağaçlarına ip bağlanır.)

Minê <öz.d.> kadın adı.

mintes VARY: *nimteş*. <s.> kullanılmış olan, ikinci elden.

mintes kerdış kullanıp yıpratmak. *Çınay mino newe çınıyo, mı pêro dayo xo ra û kerdo mintes*. Yeni elbisen yok, hepsini giyip kullanıp yıpratmışım.

mir₁ (Ar. hamir) <is.e.> hamur.

mir alawıtış hamur yoğurmak. *Miri alaw û iste kıl!* Hamuru yoğurup mayala!

mir biyayış hamurlaşmak.

mir kerdış hamurlaştırmak.

mir₂ <is.e.> emir.

mirac (Ar.) <is.e.> miraç. (İslam inancına göre Recep ayının yirmi yedinci gecesine raslayan Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gece.)

miralay <is.e.> albay.

mirawi <is.d.> hamur suyu.

miraz <is.e.> maya (hamur için).

mirakeb <is.e.> mürrekep.

mirakebın <s.> mürrekepli.

mirin <s.> hamurlu.

mirkut <is.e.> tokmak (yiyecek dövmede).

mirkutoy <is.ç.> su çiçeği (hastalık).

mirkutoy vetiş su çiçeği çıkarmak. *Ganê mı mirkutoy vetê*. Vücutum su çiçeği çıkarmış.

mirtawe <is.e.> yarım ada. EŞ ANL: *mıstaxe*.

Mirxas <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

misal <zf.> örneğin, söz gelişi, mesela.

miyabeyn VARY: *miyaveyn*; *mabên*; *mabeyn*; *nabeyn*. <is.e.> ara, aralık. *Miyabeyndê ma dı metreyê esto*. Aramızda bir metre var. *Kam kewto miyabeyndê ma?* Aramıza kim girmiş?

miyabeyn cı dayış 1) aralamak. 2) ara vermek.

miyabeyn cı deyayış 1) aralanmak. 2) ara verilmek.

miyabeyn dı mendış arada kalmak. *Ez miyabeyndê dı dêsan dı menda*. Ben iki duvar arasında kaldım.

miyabeyn kewtış araya girmek.

miyabeynê sûka kentler arası.

miyabeyndar <is.e.d.> arabulucu, aracı.

miyan₁ (Phlv. mayân 'arasından') VARY: *miyon*. <is.e.> 1) iç, içerik. EŞ ANL: *zerre*. 2) kapsam.

miyanê cı hera kerdış kapsamını genişletmek, şümullendirmek.

miyan₂ <arka ed. /zf.> iç, içine. *Dew miyan dı jû gozêr esta*. Köyün içinde bir ceviz ağacı var.

miyan dariyayış içine sığmak. *Ma dariyem tiyay miyan?* Buranın içine sığar mıyız?

miyan dayış içine vermek (bir şeyin).

Piroxram dayo miyan, hını mevejê!
Programı içine vermişler, artık çıkarmayın!

– **xo miyan dayış** pes etmemek, koy vermek. *Mi 'heme ray cerbinay nêbi, mi xo da miyan, ez do dewam kera.* Her yolu denememe rağmen olmadı, ama pes etmedim devam edeceğim.

miyan dekewtiş içine girmek.

miyan dı mendış içinde kalmak.

miyan eştiş içine atmak.

– **xo miyan eştiş** 1) içine atlamak. *Xo çekı aw miyan!* Kendini suyun içine at! 2) kendi içine atmak.

miyan girotiş 1) içine almak. 2) içermek. 3) kapsamak, kapsamına almak.

– **xo miyan girotiş** 1) içerenmek. 2) kendi kapsamına almak.

miyan kerdış 1) içine koymak. 2) içine katmak.

miyan kewtiş 1) girmek, içine girmek. *İna lej kerd, ez kewta miyan kı biyara werey.* Onlar kavga etti, ben araya girdim ki barıştırayım. 2) katılmak. *Bızı kewti meyan miyan û piya çerayê.* Keçiler koyunların içine katılıp beraber otluyorlardı. 3) kapsamına girmek.

miyan ro dayış içine vurmak.

xo miyan dı vatış aralarında konuşmak. (Birden fazla kişinin konuştuğu şeyleri başkalarıyla paylaşmaması.) *Ê tim xo miyan dı qısey kenê.* Onlar hep kendi aralarında konuşurlar.

miyandew <s.> köyün yerlisi.

miyandimende/i <or.e./d.> içinde kalmış.

miyandoşi <is.e.> iki kürek arası (sırttaki).

miyane <is.e.> bel (anat.), sırt.

miyane dekewtiş bel tutulması (binek hayvanlarda).

miyane 'erd ardış tuşlamak.

miyaney cı 'erd ardış sırtını yere getirmek, tuşlamak (birini). *Ma têmeane kerd, mi miyaney cı ard 'erd.* Biz güreştik, onun sırtını yere getirdim.

miyane pıro dayış 1) bel tutulması (insanlarda). 2) semerin sürtüşmesinden dolayı binek hayvanların sırtında yara oluşması.

miyaneyo barı ince bel.

miyaneyo qız sağrı kemiği.

miyaniki <zf.> gizli olarak, kaçak. *Tı çı ûna miyaniki ameyê?* Sen niye böyle gizli olarak geldin?

miyani <zf.> gizli. *Miyani ame mı hetek.* Yanıma gizli geldi.

miyani biyayış gizlenmek.

miyani kerdış gizlemek (birine bir şeyi). *Tiyê girwey xo kenê miyani.* Sen işini gizliyorsun.

miyani tepıştiş gizli tutmak. *Na qısera ma*

miyani tepê! Bu lafımızı gizli tut!

miyanibiyaye/i <or.e./d.> gizlenmiş olan.

miyanibiyayen <is.d.> gizlenme.

miyanikerde/i <or.e./d.> gizlenen.

miyanikerden <is.d.> gizleme.

miyanikerdex <is.e.d.> gizleyen.

miyanitepişte/i <or.e./d.> gizli tutulan.

miyankewte/i <or.e./d.> içine düşmüş.

miyankewten <is.d.> içine girme.

miyaw <is.d.> kedi miyavlaması.

miyawnayış <gçl.f.> miyavlatmak.

miyawwayış <gçs.f.> miyavlamak. [*miyaw-yeno*; em.k. *bimiyawyi*]

miyon YER: Ş. Cori. BKZ: *miyan*.

miz BKZ: *mizi*.

mizın <s.> sidikli, işekli, çişli.

mizi VARY: *miz*. <is.d.> sidik, çiş.

mizi kerdış işemek, çiş yapmak. *Vera roji mizi mekerê xırabo.* Güneşe doğru işemeyin günahtır.

mizker <is.e.d.> altına işeyen.

mizorik₁ <is.e.> sidik torbası (anat.).

mizorik₂ <is.e.> zürriyet, döl, soy. EŞ ANL: *pergale, pergel*.

mizorik vını biyayış soyu tükenmek, soyu kaybolmak.

mizorik vını kerdış soyunu tüketmek, soyunu kaybetmek.

mizorik viyarnayış soyunu kurutmak, zürriyetini kurutmak. *Ey pêro kıştı, mizorikê cı viyarna.* Hepsini öldürdüler, soyunu kuruttular.

mizpirêş VARY: *mizpirêzık; mimpirêş*. <is.e.> idrar tıkanıklığı, idrar tutukluğu.

mizpirêsi biyayış idrar tıkanmak, idrar tutukluğu olmak.

mizpirêzık BKZ: *mizpirêş*.

mobık <is.e.> diz kapağı.

mobilya (İt.) <is.e.> mobilya.

mocile BKZ: *moncile*.

mode (İt.) <is.e.> moda.

mode biyayış moda olmak.

mode kerdış moda etmek.

model (Fr.) <is.e.> model.

modern (Fr.) <s.> modern.

modernize <is.e.> modernize.

modik <s.> eflatun.

mojlaniye YER: Qelacix. BKZ: *monclani*.

mojle BKZ: *moncile*.

mojnayen <is.d.> gösteri.

mojnayış YER: Feqı, Ş. Cori. BKZ: *misnayış*.

cı mojnayış YER: Qerxan, Qelacix. 1) sunmak, takdim etmek. EŞ ANL: *cı ver nayış*. 2) sunmak (mec.).

ra cı mojnayış YER: Qerxan, Qelacix. sergilemek, takdim etmek, denemek, göstermek (malı alıcıya), pazara çıkarmak. *Nê malê xo bere ra cı mojnê, wa milet*

bivino. Bu malı götürüp sergile, millet görsün.

moncile VARY: *mocile*; *mojle*. <is.e.> karınca. *Moncile zi dişmenê to beno, xo cı ra bıpawı (atas.)*. Düşmanın karınca bile olsa, kendini ondan koru.

monciley kerdış karıncalanmak. *Ez lingda xo sero ronışta, aya monciley kena*. Ayağımın üstünde oturdum, ayağım karıncalanıyor.

monciley nexşêni kanatlı karıncalar. *Eki mergê moncila yeno, perrzaney nexşêni neyenê pa (deyim)*. Karıncaların eceli gelice, kanatlanırlar.

moncileykerden <is.d.> karıncalanma.

moncinayen YER: Sinag. <is.d.> kışkırtma.

moncinayış <gçl.f.> kışkırtmak. *Ê lazeki 'hend memoncını!* O çocuğu o kadar kışkırtma! [*moncineno*; em.k. *bimoncını*] EŞ ANL: *zoqî kerdış*.

moncinayox <is.e.d.> kışkırtan.

monclani VARY: *mojlaniye*. <is.d.> egzama, deri hastalığı.

monclani çarnayış egzamayı tedavi etmek (duayla).

mor₁ <is.e.> mühür.

mor₂ <s.> mor. (Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk.)

mor biyayış 1) mühürlenmek. 2) morarmak.

mor kerdış 1) mühürlemek. 2) morartmak.

morbiyayen <is.d.> 1) mühürlenme. 2) morarma.

morca <is.e.> mühür yeri.

mordar <is.e.d.> mühürücü.

mori YER: Sinag. BKZ: *mûra*.

morkerden <is.d.> 1) mühürleme. 2) morartma.

morkerden dayış mühürletmek. *Mı mektûba xo dê morkerden*. Ben mektubumu mühürlettim.

morr YER: Sinag. BKZ: *marr*.

mostik <is.e.> 1) emzik. 2) lastik. EŞ ANL: *lastik*.

mostikin <s.> lastikli.

motor (Fr.) <is.e.> motor.

moz <is.d.> 1) böcek. 2) büve. *Burı gozi, bıbı zey mozi!* (Celal Nergiz) Çeviz ye, böcek gibi ucasın!

moz kerdış büveden kaçmak (sığır için).

moza amnani büve, büvelek, büge. EŞ ANL: *moza dewari*.

moza dewari büve, büvelek, büge. (Mayıs, haziran aylarında ortaya çıkan sığırlara saldıran, onların kanlarını emen, vıziltılarıyla tedirginlik yaratan, sırtı beyaz, diğer tarafı sıyah sokucu sinek.)

moza gi bok böceği.

moza 'hemami hamam böceği.

moza hera bal arısına benzeyen iri bir sinek çeşidi.

moza sūr kırmızı bir sinek çeşidi.

moza teli üst kanat kabuğu yeşil, alt kısmı siyah, sevimli bir böcek çeşidi.

mozek <is.d.> büvelekcik.

moznayış YER: 'Hesūd. BKZ: *misnayış*.

mû (Phlv. mōy) VARY: *mûye*. <is.d.> kıl.

mû sero biyayış tehlikede olmak. *Oyo mû sero, nezdi ra zipo maneno*. O tehlikeydedir, yakında iflas eder.

mûwa 'heram haram kıl.

mûçık YER: Qelacix. BKZ: *mırıçık*.

mûm (İr.) <is.d.> mum.

mûmin (Ar.) <s.> mümin.

mûmya (İr.) <is.d.> mumya.

mûmya biyayış mumyalaşmak, mumyalanmak.

mûmya kerdış mumyalamak.

mûnca YER: Pıran. BKZ: *manga*.

mûnde/i <or.e./d.> örülü.

mûnden <is.d.> 1) örme, örgü. 2) işleme.

mûndık <is.d.> border. (Duvar boyunca çekilen dekoratif şerit, kalın çizgi)

mûndış <gçl.f.> 1) örmek. *Dapıra mı, mı rê pûçikê rêşêni mûndi*. Nenem, bana yünlü çorap ördü. 2) işlemek. *Nê nexşê na cılda heri weş mûndê*. Eşek semerinin nakışları iyi işlenmiş. [*mûneno*; em.k. *bımûni*]

po mûndış işlemek (bir şeye). *Nê nexşê na xali weş mûndê po*. Halının nakışları iyi işlenmiş.

mûndi <is.d.> kuşak.

mûndi girêdayış kuşak bağlamak.

mûndiya 'eyşfatma gök kuşağı. (Zazaların inancına göre, gök kuşağı, Hz. Ali'nin karısı, Hz. Ayşe'nin bel kuşağıdır.)

mûnkir û nekir <d.> ölüm meleği. (Inanca göre, biri öldükten sonra mezara konup üzeri örtülünce *nekir û menkir* gelir ve onu sorgular. Ölü kişi yalan söylerse ona elindeki sopayla vurarak onu yedi kat yerin dibine sokar. O yukarı çıkınca yeniden sopayla vurur. Bu böylece devam eder.)

mûqades (Ar.) <s.> mukaddes.

mûra VARY: *mori*. <is.d.> boncuk.

mûrek VARY: *mûreke*. <is.d.> boncuk.

mûreka çari alın boncuğu.

mûreka nefesi nazarlık, nazar boncuğu.

mûreke YER: Qelacix. BKZ: *mûreke*.

mûrekın <s.> boncuklu.

mûrik₁ <is.d.> asma ağacının filizi.

mûrik₂ <is.d.> mafsâl. (Birbirine bağlanmış parçaların her yönden dönmelerini sağlayan bağlantı ögesi.) *Mûrika miyanedê ey vişiyaya*. Onun bel mafsalı kopmuş.

mûsayış BKZ: *misayış*.

Mûsewi (Ar.) <öz.e.d.> Musevi. (Musa Pey-

gamberin dininden olan kimse.) EŞ ANL: *Yawıdı*.

Müseviyey <öz.d.> Musevilik.

mûsiki <z.f.> yarı yanık. EŞ ANL: *vırsiki*.

mûsiki biyayış yarı yanmak. *Mı pantorê xo nay bi adırı vera, pantorê mı mûsiki biyê*. Ben pantolonlarımı ateşin önüne koydum, pantolonlarımın yarısı yanmış. EŞ ANL: *rewsiyayış*.

mûsnayış BKZ: *mısnayış*.

mûşawır <is.e.d.> danışman.

mûşewre BKZ: *mışore*.

mûxbir (Ar.) <is.e.d.> muhbir.

mûxbirey <is.d.> muhbirlik.

mûye YER: Qelacix. BKZ: *mû*.

mûyin <s.> kılı.

mûz (Ar.) <is.e.> muz.

N - n

-na <son takı.> bir daha, başkası.

na <zm.> bu (d.). *Aya kı to va, na niya?* Senin dediğin, bu değil mi?

ena (vurgu gösterir) *Ena niya tiya dı?* Burdaki değil mi?

na nika bu o değil mi (d.). *To va, "biya vini", na nika tiya dı?* "Kaybolmuş", dedin, bu o değil mi?

nay <bük.> *Ez nay qebûl nêkena, rojna şima pawena*. Bunu saymam, sizi başka gün beklerim.

nabeyn YER: Qelacix. BKZ: *miyabeyn*.

nacûg <is.e.> ipi saran alet.

naçûg BKZ: *nançûçık*.

na'hf VARY: *nahfat*. <is.e.> 1) fayda, yarar. *Na'hfê çimdê raşti çimdê çepi rê çiniyo (atas.)*. Sağ gözün sol göze faydası yoktur. 2) istifade.

na'hf cı kerdış faydalandırmak.

na'hf vinayış faydasını görmek.

na'hfdar <is.e.d.> faydacı.

na'hfin <s.> faydalı, yararlı.

nahfiyet YER: 'Hesûd. BKZ: *na'hf*.

na'hlet (Ar.) <s.> lanet. EŞ ANL: *soxe/i*.

na'hlet kerdış lanetlemek.

na'hletın <s.> lanetli.

na'hletker <is.e.d.> lanet eden.

na'hletme/i <s.(e./d.)> lanetli.

na'hliyayış <gçs.f.> darbe alan ya da bozulan alet tamir olsa da veya hastalanan kişinin eski halini alamaması. *Merdım kı finê na'hliya, fına zey veri nêbeno*. İnsan bir hastalanıp darbe aldımı daha eskisi gibi olamaz. [*na'hliyeno*; em.k. *bına'hlyi*]

na'hmet (Ar.) <is.e.> nimet.

na'hmetê Ellay Allah'ın nimeti.

nahne (Ar.) <is.e.> nane. EŞ ANL: *pûne*.

na'hye (Ar.) <is.e.> bucağ, nahiye.

nak (Phlv. nâfag) <is.e.> göbek bağı.

nak birrnayış 1) göbeğini kesmek. 2) kendisinden yaşlı olan birinin, saygısızca ismini vermek. *Nakê to birrnayo, tiyê namey cı*

danê (deyim)? Göbeğini mi kesmiş, ismi ile sesleniyorsun?

nakûçık YER: Ş. Cori. <is.e.> çimdik. EŞ ANL: *qırûncık*.

nal <is.d.> düve. (Boğaya gelmemiş, bir iki yaşında dişi sığır.)

nal-nal <is.d.> inilti.

nalayış <gçs.f.> inlemek (ağrıdan dolayı). [*naleno*; em.k. *bınalı*]

nalayox <is.e.d.> inleyen, inleyici.

nalbekiye YER: Qelacix. BKZ: *nalki*.

nalbend <is.e.> nalcı, nalbant.

nalbendey <is.d.> nalçılık, nalbantlık.

nalçe <is.e.> nalça, küçük nal.

nale <is.e.> nal.

naley kerdış nallamak.

nalek <is.d.> düvecik, küçük düve.

naleyın <s.> nallı.

nalı YER: Qerxan. BKZ: *nale*.

nalımki YER: Gewrek. BKZ: *nalki*.

nalın <is.d.> inleme, inilti.

nalinker <is.e.d.> inleyen.

nalki VARY: *nawki*; *nalkibi*; *nalımki*; *nalbekiye*. <is.d.> küçük tabak.

nalkibi YER: Bêsın. BKZ: *nalki*.

nalnayış <gçl.f.> inletmek. [*naleno*; em.k. *bınalnı*]

nam (İr.) <is.e.> şöhret, nam.

nam dayış nam vermek, isim vermek, nam salmak. *To nê wertey ra nam dayo*. Sen bu ortalıktan nam vermişsin.

nam girotış nam almak.

namçûk YER: Qerxan. BKZ: *nançûçık*.

namdar (İr.) <is.e.d.> namlı, ünlü, şühretli, meşhur.

namdar biyayış meşhur olmak.

namdar kerdış meşhurlaştırmek. *Mı tı kerdê namdar, tiyê nêzanê xo rê bûrê*. Seni meşhur ettim, kendine yemesini bilmiyorsun.

namdarey <is.d.> ünlülük, şühretlilik, meşhurluk.

name₁ (Phlv. nāmag) <is.d.> mektup.
name₂ (Phlv. nām 'isim, nam') <is.e.> isim, ad.
name biyayış 1) isimlenmek. 2) isim olmak.
name cı kewtiş adı çıkmak. *Finê name kewt cı, a hini nêşena tiya dı vındero.* Birkez adı çıkmış, artık burda duramaz.
name kerdış isimlendirmek. *Ey name meki!* Onu isimlendirme!
name pa nayış isim vermek, adlandırmak, isimlendirmek. *Şıma namey tûteki çiçi nayo pa?* Siz bebeği nasıl adlandırdımsınız?
name pa neyayış isim vermek, adlanmak. *Çı tewr name neyayo pa?* Ne biçim isim verilmiş?
name ra cı finayış adını çıkarmak. *Name vışt ra cı û tiya ra qewrnê.* Adını çıkarıp burdan kovdu.
name vetiş adını çıkarmak. *Tı pisey heta namey kesî vejenê.* Sen kötülük yönünden insanın adını çıkarırsın.
namedê Ellay Allah adına. *Namedê Ellay bo mı to rê zewti nêday.* Allah'ın adına ki sana küfür etmedim.
namedê xoya kendi adına.
namerd (İr.) <s.> mert olmayan, alçak.
namevet <s.> adı çıkmış, dile düşmüş. *Tı 'hend namevetê, qe xo pak nêtepêşenê.* Sen adını o kadar çok çıkartmışsın, kendini hiç temiz tutamıyorsun.
namevetox <is.e.d.> ad çıkaran, dile düşüren.
nam'heram <s.> namahrem.
nam'heramey <is.d.> namahremlik.
namınayış BKZ: *namitiş*.
namite/i <or.e./d.> eğik.
namiten <is.d.> eğme.
namitiş VARY: *namnayış*. <gçl.f.> eğmek. [*namineno*; em.k. *binamını*]
xo namitiş eğilmek.
namitox <is.e.d.> eğen.
namičik <is.e.> buğdayların içinde yetişen yenir bir ot çeşidi.
namiyaye/i <or.e./d.> eğilmiş olan.
namiyayış <gçs.f.> eğilmek. [*namiyeno*; em.k. *binamyi*]
namnayış BKZ: *namitiş*.
namûs (Ar.) <is.e.> namus. *Namûs çekerdo kutiki ver, kutiki nêwerdo (atas).* Namusu köpeğin önüne atmışlar, köpek yememiş (namusun önemini anlamını anlatır).
namûs ilgi dünür. (Gelin ile damattan dolayı olan akrabalık.) *Ma namûs ilgi pêyê.* Biz dünürüz.
namûskar <s.> namuslu.
namzed YER: Qerxan. <is.e.> aday, namzet.
namzedey YER: Qerxan. <is.d.> adaylık.
nan₁ (Phlv. nân) <is.d.> ekmek.

nan û aw su ve ekmek. *Nan û awa mı amê Almanya.* Ekmeğim ve suyum Almanya'ya geldi.
nan û do ekmek ve ayran. *Ez feqir biya, nan û do mı dest nêkewtê.* Yoksuldum, ekmek ve ayran bile elime geçmiyordu.
nan û rib pekmezli ekmek.
nan û sol ekmek ve tuz. *Zıwanê ma, nan û sola ma* ('Eli Bıra). Dilimiz, yemeğimiz ve tuzumuz.
nanê cewi arpa ekmeği.
nanê gılgili darı ekmeği.
nanê isti mayalı ekmek.
nanê nebi mısır ekmeği.
nanê sûk pide, şehir ekmeği.
nanê tir yufka ekmek.
nan₂ <is.e.> yemek.
nan dayış ziyafet çekmek, yemek vermek. *Ezo ewro nan dana.* Bugün ziyafet veriyorum.
nan pewtiş ekmek pişirmek.
nan ra birrnayış yemekten kesmek.
nan ra birryayış yemekten kesilmek.
nan tever vetiş hayır için ekmek dağıtmak. *Ekî hewno xırab vinenê, nan vej tever!* Eğer kötü ruya görürsen, hayır için ekmek dağıt!
nan û pize karın tokluğu. *Ezo nan û pize gırweyena, êyê perrey nêdanê mı.* Ben karın tokluğuna çalışıyorum, bana para vermiyorlar.
nan werdiş yemek yemek.
nançûçik VARY: *namçûk*; *naçûg*. <is.e.> ot çeşidi (yenir).
nanê dıhir öğle yemeği.
nanê kerra ot çeşidi (yenir).
nanê xo vetiş hayatını kazanmak, ekmeğini çıkarmak. *Ezo jû jû roj gırweyena, nanê xo vejena.* Bazı günler çalışıp ekmeğimi çıkarıyorum.
nandayen <is.d.> ziyafet, ziyafet çekme, yemek verme.
nandayox <is.e.d.> ziyafet çeken, yemek veren.
nankor (İr.) <s.> iyilik bilmeyen, nankör.
nankor biyayış nankörleşmek.
nankorey <is.d.> iyilik bilmezlik, nankörlük.
nankoreya nankörce.
nanwer <zf.> yetinme işi, katkı yapma, kumanya.
nanwer kerdış yetinmek, katkı yapmak. (Yemek az olunca, yemeği karnını doyuruncaya kadar ekmekle yeme işi.)
nanweşey <is.d.> kıtlık, ekmek kıtlığı.
naqor <zf.> bu kez.
nara₁ (Ar.) <is.d.> nara.
nara antış nara çekmek. *Emşo jewê bîbî serxoş û tiyayey ra nara antê.* Biri bu gece

sarhoş olup buralardan nahra çekiyordu.

nara₂ <bağ.> ama. *Mı viraşt, nara to hewna nêşayo virazê.* Ben yaptım, ama sen daha yapamamışsın.

nardan <is.e.> kurumuş nar taneleri.

narin (İr.) <s.> narin, ince yapılı.

narqotik <is.e.> narkotik, uyuşturucu.

narqoz (Fr.) <is.d.> narkoz.

nartol <is.e.> nar kabuğu.

narve YER: Ş. Cori. <is.d.> melengiç ağacının taze yaprakları (yenir). EŞ ANL: *benik*.

naşt <zf.> bu taraf.

nata <zf.> bu taraftan. *Nata ra şı ata.* O bu taraftan o tarafa gitti.

nator YER: Qerxan. VARY: *notor*. <is.e.> bekçi. EŞ ANL: *pawitox*.

navik YER: Qerxan. <is.e.> meni.

naviki YER: Ş. Cori. BKZ: *nalki*.

navran YER: Qerxan. <is.d.> don, şalvar gibi şeylerin kuyruk kısmı. EŞ ANL: *dollık*.

nawki BKZ: *nalki*.

naxır <is.e.> sığır sürüsü. (Büyük baş hayvanlar için.)

nay <zm.bük.> bu (d.). BKZ: *na*.

naye YER: Qelacix. <is.d.> kaval. EŞ ANL: *lûli*.

nayen <is.d.> etme, edilme.
a **xo nayen** kabullenme.

nayın YER: Bab. <s.> böylesi. *Misalê nayini zanê tî merdim?* (Osman. E. Babij). Böyle meseleleri biliyor musun be adam?

nayış <gçl.f.> 1) etmek. 2) koymak (bir şeyin üstüne). *To lên na ser?* Tencereyi ocağa koydun mu? 3) takmak (bir yere). [*nano*; em.k. *binanı*]

a **xo nayış** kabullenmek. *Na qiser a xo nênano.* Bu lafi kabullenmiyor.

cı nayış VARY: *a cı nayış*. sikkemek, erkeğin kadınla ilişkiye geçmesi.

cıya nayış 1) kendisine dokunmak. *Şo, destê xo cıya nî!* Git, elini dokundur! 2) kendisine sikkemek. *Şo, tîfingê cıya nî!* Git kendisine bir silah sık!

pa nayış 1) ateş tutuşturmak, ateşe vermek. *Adıro xora locin dı veşeno, dapir fina soba nê pa.* Zaten şöminede ateş yanıyor, nenem sobayı da tutuşturdu. 2) ateş etmek, silah sikkemek. *Vergo kı asayê, mı tîfingê nê pa û kışt.* Görünen kurda ateş edip onu öldürdüm. 3) değdirmek. *Asın germo, gışta xo pa menî gışta to veşena.* Demir sıcaktır, parmağını ona değdirme, parmağın yanar. 4) takmak (isim, laf, lakap). *Şıma namey tûtekdê xo na pa?* Bebeğinizine ad verdiniz mi? 5) basmak (turşu). *Ma emserr tırşî na pa.* Bu sene turşu bastık.

pê nayış eşleşmek, çiftleşmek, birbiriyle cinsel ilişkiye girmek.

pêya nayış 1) birbirine değdirmek. 2) bir-

leşirmek. 3) birbirine takmak (isim, laf, lakap).

- **xo pêya nayış** birleşmek. *Xo pêya nê kı, şıma quwet bê.* Birleşin ki, kuvetlenesiniz.

pıra nayış ekinlere su salmak.

piro nayış 1) yaranın üstüne koymak (ilaç vb.). *Eki tolík pıro nê, masatey cı anışeno.* Yaranın üstüne ebegümeci koyarsanız, şişik iner. 2) sırtına yüklemek. *Mı derzeyê çarı nay pıro.* Bir bağ çalı sırtladım. 3) kabartmak (aşırı dayağa bağlı olarak derinin kabarması). *'Hendik day pıro, 'eynî poste na pıro.* O kadar çok dövdü ki, derisi kabardı.

ro cı nayış YER: Qerxan. bindirmek. *Herê mayo boz ame, lajeki ro cı nî!* Boz eşeğimiz geldi, çocuğu bindir! EŞ ANL: *cı nişaynayış*.

ro nayış YER: Xoy. ekinlere su bırakmak (gündüzleri). *Peme biyo teyšan, mı aw nê ro û ameya.* Pamuk susuz kalmış, su bırakıp geldim. EŞ ANL: *pıra nayış*.

ta nayış ateşe tutuşturmak. *Mı çarı nay ta kı biveşê.* Çalıları tutuşturdum ki yansınlar.

xoya nayış 1) kendine takmak (isim). *Name na xoya.* Kendine isim taktı. 2) kendine sikkemek (silah). *Tîfing nê xoya.* Kendine silah sıktı.

naylon <is.e.> naylon.

naylonın <s.> naylondan yapıma.

nazê BKZ: *niyajê*.

nazık (İr.) <s.> nazik.

nazık biyayış nazikleşmek.

nazık kerdış nazikleştirmek.

nazık mısınayış nazık alıştırmak. *Şıma no lajê xo nazık mısınayo.* Oğlunuzu nazık alıştırmışsınız.

nazikey <is.d.> naziklik.

nazikeya <zf.> nazikçe.

ne <bağ.> ne. *Nê dinyay ne xan kerê, ne zî xırabe kerê.* Bu dünyayı ne han, ne de harabe edin.

neban YER: Qerxan. <is.d.> yavrusunu emzirmeyen hayvan.

nebeli <s.> belirsiz.

nebeliyey <is.d.> bellirsizlik.

nebi <is.e.> mısır (bot.).

necar <is.e.d.> marangoz. EŞ ANL: *xerat*.

necarey <is.d.> marangozluk.

neçar VARY: *niçar*. <s.> fakir, çaresiz, yoksul.

neçarey <is.d.> yoksulluk.

nefel BKZ: *neflek*.

nefeqe (Ar.) <is.e.> nafaka.

nefes <is.e.> nefes.

nefes birrnayış nefesi kesmek.

nefes birryayış nefesi kesilmek.

nefes dayış nefes vermek. *Nefeso dimayên da û merd.* Son nefesi verip öldü.

nefes dayış girotiş nefes alıp vermek.
nefes girotiş nefes almak.
nefes kerdış YER: Qelacix. nazar etmek.
nefes peşyayış nefesi kesilmek. *O boll betilliya, nefesê cı peşya.* O çok yoruldu, nefesi kesildi.
nefes peşnayış nefesi kesmek.
nefesin <s.> nefesli.
nefle YER: Qelacix. BKZ: *neflek*.
neflek VARY: *nefle, nefel*. <is.d.> yonca.
nefleka sıpi yonca (beyaz çiçekli).
nefleka sûr yonca (kırmızı çiçekli).
nefleka zerd yonca (sarı çiçekli).
neflekin <s.> yoncalı.
nefs (Ar.) <is.e.> nefis.
nefsək VARY: *nefsiz*. <s.> aç gözlü. (Yiyecekler karşısında kendisini tutamayan kişi.) *Lajeko nefsek*. Aç gözlü çocuk.
nefsekey <is.d.> aç gözlülük.
nefsız BKZ: *nefsək*.
nefspêt <s.> nefisi sıkı olan.
nefsist <s.> nefisi gevşek.
neft (İr.) <is.e.> neft, petrol.
neftalin <is.d.> neftalin.
neheq <s.> haksız.
neheqey <is.d.> haksızlık.
neheqey biyayış haksızlık olmak.
neheqey kerdış haksızlık yapmak. *Tiyê mî rê neheqey kenê.* Sen bana haksızlık yapıyorsun.
neheqeya haksızlıkla. *Neheqeya, tı cayê nêresenê (deyim).* Haksızlıkla, bir yere yetişemezsin.
neheqeykerdox <is.e.d.> haksızlık yapan.
nehfat YER: Gewrek. <is.e.> BKZ: *menfeat*.
nehfat cı kerdış menfaat etmek.
nehfat pawıtış menfaat beklemek.
nehfatin <s.> menfaatli.
neka BKZ: *nika*.
nekes <s.> 1) kişiliksiz. 2) eli sıkı, pinti. EŞ ANL: *destteng*.
nekeseş <is.d.> kişiliksizlik.
neki ilgeç değil mi. *Neki, no kitab to nûşnayo?* Bu kitabı sen yazmışsın, değil mi?
nekme <is.e.> rutubet, nem.
nekme dayış rutubet vermek, nemlenmek. *Nê dêsi nekme dayo.* Bu duvar rutubet vermiş.
nekmeşin <s.> rutubetli, nemli.
nelazım <zf.> gerekmez. *Na qısa nelazıma.* Bu laf gerekmez.
nelemat <s.> yaramaz. *No lajek boll nelemato.* Bu oğlan çok yaramazdır.
nelemateş <is.d.> yaramazlık.
nelemateş kerdış yaramazlık yapmak.
nem <is.e.> nem. (Havada bulunan su buharı.)
nemin <s.> nemli.

nemni YER: Sinag. BKZ: *yemeni*.
nencû YER: Pıran. BKZ: *nengu*.
nengi VARY: *lengi*. <is.ç.> sövgü, küfür. EŞ ANL: *xeberi*.
nengi çınayış sövmek, küfretmek.
nengi çineyayış sövülmek.
pêrê nengi çınayış sövüşmek, birbirine küfretmek.
nengu VARY: *nencû; ningu*. <is.e.> tırnak.
nenguy lınger ayak tırnağı.
nenguwek <is.e.> 1) küçük tırnak. 2) tırnak işareti (dilb.).
nenguyın <s.> tırnaklı.
nepeni YER: Qerxan. <s.> ISSIZ. EŞ ANL: *ısız*.
nepexyayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> kabız olmak. *Mı non boll werde, ez nepexyayo.* Ben çok yemek yedim, kabız oldum. EŞ ANL: *cem biyayış*.
nepisnayış <ğçl.f.> dayamak (bir yere). [*nepisneno*; em.k. *bınepisni*]
nepisyayış <ğçs.f.> dayanmak (bir yere). *'Ereba nepisyê dêş ro.* Araba duvara dayandı. [*nepisyeno*; em.k. *bınepisyi*]
neqeb <is.e.> gümrük kapısı, geçiş yeri. (Bir yerden başka yere geçme kapısı.)
neqeb akerdiş geçit açmak.
neqeb racınayış geçidi kapatmak. *Nê neqebi racın, wa kes tiya ra nêravêro!* Bu geçidi kapat, kimse burdan geçmesin!
neqera <is.d.> davul. *Vengê neqera dûri ra weş yeno (atas.).* Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
neqera cenayış davul çalmak.
neqera û zırna davul zurna.
neqıl (Ar.) <is.e.> nakil, transfer.
neqıl kerdış nakil etmek.
neqırnayan <is.d.> Taşlama, hicvetme.
neqırnayış <ğçl.f.> taşlamak, hicvetmek. (Üstü kapalı iğneleyici söz söylemek.) *Ambazo herkesi miyan dı to neqırneno.* Arkadaş seni herkesin içinde taşıyor. [*neqırneno*; em.k. *bıneqırni*]
neqılye (Ar.) <is.e.> nakliye.
neqliyat (Ar.) <is.e.> nakliyat.
neqûr <is.d.> gaga. VARY: *nıkûl*.
neqûr biyayış gagalanmak.
neqûr kerdış gagalamak.
neqûr pıro dayış gagasıyla vurmak.
neqûrın <s.> gagalı.
nerdiban YER: Bab. <is.d.> merdiven. EŞ ANL: *merdwani*.
nergıla (İr.) <is.d.> nargile.
Nergizi₁ <is.d.> Budaran'da bir bölge adı.
nergizi₂ <is.d.> bir çiçek adı.
neri₁ <is.e.> bitki tohumluğu. (Soğancıl bitkilerin tohum tutan yuvarlak göbeği.)
neri kerdış soğan göbeklenmesi. *Piyazi neri kerdo.* Soğan göbeklenmiş.

- neri goşi** kulak çıkıntısı, kulak eniği.
neri piyazi soğan göbeği.
neri₂ (Phlv. nar) <s.> erkek (hayvanlar ve kanatlılar için).
neri maki eril dişil.
nerihat <s.> kudurgan, haylaz, yaramaz kişi.
nerihatey <is.d.> yaramazlık.
nerind <s.> iyi olmayan.
nerindey <is.d.> kötülük.
nerigoş <is.e.> on bes cm. uzunluğunda, kulağa benzeyen tüylü bir ot çeşdi.
nerm (Phlv. narm) <s.> 1) yumuşak. 2) kolay yola gelen, uysal. (Kaba, hırçın, sert olmayan)
nerm biyayış VARY: *nermijayış*. 1) yumuşamak, sertliği kalmamak. 2) kızgınlığı, öfkesi, inadı geçmek. *Hêrsê cı ravêrdo, tayn biyo nerm*. Öfkesi geçmiş, biraz yumuşamış.
nerm kerdış 1) yumuşatmak, sertliğini gidermek. *Nan boll wişk bı, mı aw eşt cı û kerd nerm*. Ekmek çok kuruydu, su serptim yumuşattım. 2) kabalığını, sertliğini, acımasızlığını ortadan kaldıracak durumuna getirmek. *Ambaz boll biyo hêrs, ey tayn nerm kerê!* Arkadaş çok kızmış, onu biraz yumuşatın!
nermayi <is.d.> yumuşak (hava için). *Ayam biyo weş, 'heme ca dı nermayiya* Hava düzelmiş, her yerde hava yumuşaktır.
nermbiyaye/i <or.e./d.> 1) yumuşanmış olan. 2) inadı geçmiş olan.
nermbiyayen <is.d.> 1) yumuşama, sertliği kalmama. 2) kızgınlığı, öfkesi, inadı geçme.
nermek <s.> yumuşacık.
nermey <is.d.> yumuşaklık.
nermeya yumuşakça. *Şima bı nermeya derb danê kesî ro*. İnsana darbeyi yumuşaklıkla vuruyorsunuz.
nermêna <zf.> yumuşakça. *Tim nermêna qısey bikerê!* Daima yumuşakça konuşun!
nermijayış YER: Qerxan. BKZ: *nerm biyayış*.
nermik <is.e.> çocuk kafatasının üstündeki yumuşak yeri.
nermikê goşi kulak memesi. *Nermikê goşî qul kerê û goşareyê pa kerê!* Kulak memesini delip bir küpe takın!
nermin <s.> yumuşak.
nermker <is.e.d.> yumuşatıcı.
nermkerde/i <or.e./d.> yumuşatılmış.
nermkerden <is.d.> yumuşatma.
nermkerdox <is.e.d.> yumuşatan.
nerrb <is.d.> filiz (ağaç için).
nerrbık <is.d.> filizcik.
nerwı YER: Qerxan. BKZ: *newr*.
nesibiyaye/i <or.e./d.> 1) yanaşmış olan. 2) bitişmiş olan.
nesibnaye/i <or.e./d.> 1) yanaştırılmış olan. 2) bitleştirilmiş olan.
nesibnayış <çç.f.> 1) yanaştırmak. *Mı 'si nesibnê darrer*. Taşı ağaca yanaştırdım. 2) bitiştirmek. [*nesibneno*; em.k. *binesibnı*]
cı nesibnayış kendisine yanaştırmak. *Ey 'ereba nesibnê cı kı, bar kero*. Arabayı yanaştırdı ki, yüklesin.
pê nesibnayış yanyana sıkıştırmak. *Ma nê dêsi nesibnay pê*. Bu duvarları, yanyana sıkıştırdık.
nesibyıyış <çç.s.f.> 1) yanaşmak. *Ez nesibyaya dêsi, dêş gına 'ero*. Ben duvara yanaştım, duvar yıkıldı. 2) bitişmek. [*nesibveno*; em.k. *binesibyi*]
cı nesibyıyış kendisine yanaşmak. *O ame nesibya cı kı, cı ra qısey bianco*. O kendisine yanaştı ki, laf çeksin.
pê nesibyıyış sıkışmak, bitişmek. *Ma boll nesibyıy pê*. Çok yanyana sıkıştık.
nesihat (Ar.) <is.e.> nasihat.
nesihat dayış nasihat vermek.
nesil (Ar.) <is.e.> nesil.
nesil vêrdış nesil tükenmek.
netekin VARY: *tekin*. <s.> sihirli. *No marr netekino, heta bismila nêvanê 'si pıro medê!* Bu yılan sihirlidir, besmele çekmeden taş vurmağın!
new (Phlv. nō) <sa.> dokuz.
new hezari dokuz bin.
new sey dokuz yüz.
neway (Phlv. nawad) <sa.> doksan.
newayın <s.> doksanlı.
newde newde <zf.> yeni yeni. *Hewna newde newde kewt ca*. Daha yeni yeni yerine geçti.
newdera BKZ: *newedera*.
newe₁ (Phlv. nōg) VARY: *newi*. <s.> yeni (eşya için). *Çınayo newe*. Yeni elbise. BKZ: *nıpnewe*.
newe biyayış yenileşmek. *Na 'ereba biya newi*. Bu araba yenileşmiş.
newe kerdış yenilemek. *Mı 'erebay xo kerd newi*. Ben arabamı yeniledim.
newe₂ (Phlv. nōg) <zf.> yeni, şimdi. *Qursi newe sifte kerd*. Kurs yeni başladı.
enewe hemen şimdi. (vurgu gösterir) *Enewe tiya dı bı, şı koti?* Yeni burdaydı, nereye gitti?
newa tepya şu andan itibaren, şimdiden itibaren. *Newa tepya mı hetek meyrê!* Şu andan itibaren yanıma gelmeyin!
newedar <is.e.d.> yenilikçi.
newedarey <is.d.> yenilikçilik.
newedera VARY: *newdera*. <zf.> yeniden, tekrar.
newedila YER: Feqi. BKZ: *newedera*.
newesiyayış YER: Qelacix. BKZ: *newsiyayış*.

neweş <s.> nahoş, hoş olmayan.
neweyin <s.> şimdiki.
newês <sa.> on dokuz. EŞ ANL: *des û new*.
newî YER: Qerxan. BKZ: *newe*.
newiki <zf.> dokuz gün tutulan oruç zamanı.
newin <s.> dokuzlu.
newke <zf.> şimdi. EŞ ANL: *nika*.
newkeyên <s.> şimdiki.
newr VARY: *nerwî*. <is.e.> sinir.
newresim (İr.) <is.e.> nevresim. (Torba biçiminde dikilmiş çarşaf.)
newrin <s.> sinirli.
Newroj (Phlv. nōg-rōz) <öz.e.> Nevruz.
newrolog (Yun.) <is.e.d.> neurolog.
newsiyaye/i <or.e./d.> hafif ıslanmış, nemlenmiş.
newsiyayış VARY: *newesiyayış*. <gçl.f.> hafif ıslanmak, nemlenmek. [*newsiyeno*; em.k. *binewsiyî*]
new'siyek <is.d.> dokuztaş oyunu.
newsnaye/i <or.e./d.> hafif ıslatılmış olan, nemlenmiş olan.
newsnayış <gçl.f.> hafif ıslatmak, nemlendirmek. [*newsneno*; em.k. *binewsnî*]
nexş VARY: *nexs*. <is.e.> nakış.
nexş viraştîş nakış işlemek. *Hirê way adiri vero ronîştê û êyê birisim ra nexş virazenê*. Üç kız kardeş ateşin önünde oturmuş, ipekten nakış işliyor.
nexşên <s.> nakışlı.
Nexşibendi <öz.e.d.> Nakşibendi (tarikat).
Nexşibendiyey <is.d.> Nakşibendilik. (Şeyh Muhammed Bahauddin Nakşibendi'nin kurduğu, gizli ibadete dayanan bir tarikat.)
nexşker <is.e.d.> nakışçı.
nexşnaye/i <or.e./d.> nakışlı olan.
nexşnayış <gçl.f.> nakışlamak. *İşliga xo nexşnena*. Gömleğini nakışlıyor. [*nexşneno*; em.k. *binexşnî*]
next <is.d.> damla (özellikle su için).
ney <zm.bük.> bu (e.). BKZ: *no*. *Na ney xo dî bena*. Bu kadın bu erkeği beraberinde götürür.
ney sera bundan dolayı.
neya bununla.
neya piya bununla beraber.
neya tepya bundan sonra. *Neya tepya qeybetê kesî mekî!* Bundan böyle kimsenin giybetini yapma!
neyayış <gçs.f.> 1) edilmek. 2) koyulmak (bir şeyin üstüne). *Lên neya adiri ser?* Tencere ateşin üstüne koyuldu mu? 3) takılmak (bir yere). [*neyeno*; em.k. *bineyî*]
cî neyayış sikilmek.
cîya neyayış 1) kendisine dokunulmak. 2) kendisine sıkılmak.
pa neyayış 1) ateş tutuşmak. *A dêza vaşî*

niya adir neyayo pa, aya veşena? O ot yığını değil mi ateş tutuşmuş yanıyor? 2) ateş edilmek, silah sıkılmak. *İna nêdi, hîma tîfingî neyay pa*. Onlar görmedi ama, kendilerine ateş edildi. 3) değmek. *Adir wekerde bî, gîştâ mı neyê pa û veşê*. Ateş yakılıydı, parmağım deyip yandı. 4) takılmak (isim, laf, lakap). *Name neyayo pa*. İsim takılmış. 5) basılmak (turşu). 6) diyalog kurmak, diyaloga girmek. 7) takılmak (yola getirmek için), söyleşiye takılmak. *Ez neyaya pa kî, tayn aqîl bo!* Ben takıldım ki, biraz uslansın! *Ez boll neyaya pa, o fîna zî şî xurbet*. Ben çok takıldım, o yine de gurbete gitti. 8) takılmak (herhangi bir olaya). *O gerre dî, ez zî neyaya pa*. O şikayete, ben de takıldım. 9) hemen başlanılmak/başlanmak. *Çîçî vine-no, hîma neyeno pa, weno*. Ne görürse, hemen yemeğe başlar.

pêya neyayış 1) birbirine dokunmak, birbirine değmek. *Qabloy ceyrani neyay pêya, cî ra adir perra*. Cereyan kabloları birbirine değdi, ateş sıçradı. 2) birleşmek. 3) takılmak (yola getirmek için), söyleşiye takılmak. 4) birbirine satışmak. *Şîma boll neyenê pêya*. Siz birbirinize çok satış-yorsunuz. 5) birbirine takılmak. *Ê dari neyay pêya*. O ağaçlar birbirine takındı.

pira neyayış ekinlere su bırakılmak.

piro neyayış 1) yarının üstüne koyulmak (ilaç vb.). 2) sırtına yüklenmek. 3) aşırı dayağa bağlı olarak derinin kabarması.

neyzan (İr.) <is.e.d.> ney çalan kimse, neyzen.

nezdî (Phlv. nazdik) <zf.> yakın.

nezdî amayış yakına gelmek, yaklaşmak, yakınlaşmak. *Mî ra bê nezdî!* Bana yaklaş! EŞ ANL: *werey şiyayış*.

nezdî ardış yakına getirmek, yaklaştırmak, yakınlaştırmak.

nezdî biyayış yakın olmak. *O mî ra nezdî bî*. O bana yakındı.

nezdî kerdiş yakınlaştırmak.

nezdiamayen <is.d.> yaklaşma, yakınlaşma.

nezdiamayox <is.e.d.> yaklaşan, yakınlaşan.

nezdîarden <is.d.> yaklaşturma, yakınlaşturma.

nezdîardox <is.e.d.> yaklaştıran, yakınlaştıran.

nezdîyey <is.d.> yakınlık.

nezdîyê <zf.> yaklaşık. *Nezdîyê hezari kesî bî*. Yaklaşık bin kişiydiler.

nezeret (Ar.) <is.d.> nezaret.

nezeretxane <is.e.> nezarethane.

nezerî itibar <zf.> ciddiyet.

nezerî itibar girotiş ciddiye almak. *Êyê ma nezerî itibar nêgênê*. Onlar bizi ciddiye almıyorlar

nezok YER: Qerxan. <s.> kısır.

nê- <ön takı.> (Fiillerin olumsuzluk yapan ön ek.) *Ezo nêşına cayê.* Ben bir yere gitmiyorum.

niy- “dir” olumsuzluk yapan ön ek: değil. (etim. *nê-yo* → *niyo*) *Rojê niya, didi niya, tiyê hırg roj ûna kenê.* Bir gün değil, iki gün değil, sen her gün böyle yapıyorsun. *No lejê ma niyo, ê şıma niyo, ê ma pêrino.* Bu bizim kavgamız değil, sizin değil, hepimizindir.

nê₁ <zm.> bunlar. *Nê bı kêfa yenê tekelif.* Bunlar keyifle davete gelirler.

enê (vurgu gösterir) *Ê merdimyê kı to va, enê bi?* Dediğin adamlar bunlar mıydı?

nina(n) <bük.> *Nina bivazdayni, wa kilo bidê!* Bunları koştur, kilo versinler! *Rezê xo ninan ra bigi!* Bağını bunlardan al!

nê₂ <zm.bük.> bu (e.). BKZ: *no. Çımê nê lajeki zengi.* Bu çocuğun gözleri açıkavidir.

nê₃ (Phlv. *nê*) <ünl.> hayır. *Nê, no girwe qe nêbeno.* Hayır, bu iş hiç olmaz.

nê arê YER: Qerxan. yok yaho, hiç bir zaman, asla, katiyen.

nê la yok bel!, yok canım!

nêasaye/i <or.e./d.> görünmez.

nêbiyaye/i <or.e./d.> 1) yokluk. *Riyê nêbiyayi siya bo (deyim)!* Yokluğun gözü kör olsun! 2) yaramaz. *La tı çı nêbiyayeyê, to çı girwey kerdê.* Yahu sen ne yaramazsın, ne işler yapmışsın.

nêcerbinaye/i <or.e./d.> deneyimsiz, tecrübesiz.

nêmende/i <or.e./d.> yokolasıca, geberesice.

nêpawite/i <or.e./d.> beklenmeyen.

nêpawiten <is.d.> beklenmedik.

nêresaye/i <or.e./d.> yetişmeyen.

nêrik YER: Qerxan. <is.e.> bitki tohumluğu. (Soğanımsı bitkilerde (ve ona benzer) ortada uzayan tohum tutan kısım.) EŞ ANL: *neri.*

nêro gelmesin. BKZ: *amayış.* VARY: *niro.*

nêvêrdaye <s.> geçişsiz.

nêvinaye/i / nêdiyaye <or.e./d.> 1) bulunmaz. 2) görmemiş kişi.

nêwende/i <or.e./d.> okumamış.

nêweş <s.> hasta.

nêweş biyayış hastalanmak.

nêweş kerdış hastalatmak.

nêweş kewtiş hasta düşmek.

nêweşo gıran ağırhasta.

nêweşey <is.d.> hastalık. EŞ ANL: *nêweşin.*

nêweşın <s.> hastalıklı.

nêweşin VARY: *nêweşi.* <is.d.> hastalık. EŞ ANL: *nêweşey.*

nêweşına gıran ağırhastalık.

nêweşına şekeri şeker hastalığı.

nêweşxane <is.e.> hastahane.

nêyen <s.> olumsuz (dilb.) (yeni kelime, F. Pamukçu).

nêzanaye/i <or.e./d.> bilmeyen, cahil.

nêzanayen <is.d.> bilmemezlik, cahillik.

xo nêzanayen ro dayış bilmezlikten gelmek.

nıçar VARY: *neçar.* <s.> fakir.

nıçarey VARY: *neçarey.* <is.d.> fakirlik.

nıçık <is.e.> uç, zirve. *Nıçikê gılı.* Dalın ucu.

nıçikiyayış YER: Gewrek. <gçs.f.> his etmek, sezmek. BKZ: *çikiyayış₁.*

nıfis (Ar.) <is.d.> nüfus.

nı'ha <is.d.> nohut.

nık nık <zf.> tik tak.

nıka VARY: *neka.* <zf.> şimdi. EŞ ANL: *newke.*

enika VARY: *eneka.* tam şu anda. (vurgu gösterir) *Merem merem, enika ezo to rê yena.* Kaçma kaçma, tam şu anda geliyorum.

enika ra şu andan itibaren. *Enika ra tiyê werzenê, şınê?* Şimdiden kalkıp gidiyor musun?

nıkayên <s.> şimdiki.

nıkayêni şimdikiler.

nıkûl YER: Mexmûr. BKZ: *neqûr.*

nımaz (İr.) <is.e.> namaz.

nımaz kerdış namaz kılmak.

nımazê cınarza cenaze namazı.

nımazê dıhir öğle namazı.

nımazê êri ikindi namazı.

nımazê mirxubi akşam namazı.

nımazê quslıxi kuşluk namazı.

nımazê roşani bayram namazı.

nımazê şewray sabah namazı.

nımazê terawi teravih namazı.

nımazê yasi yatsı namazı.

nımazgeh (İr.) <is.e.> namazgâh. (Açıkta namaz kılmak için kible yönüne doğru dikili taşı bulunan yer.)

nırazi <s.> namaz kılan, namazında olan.

nımınayış BKZ: *nımıtış.*

nımıneyayış <gçs.f.> saklanılmak, gizlenilmek. [*nımneyeno*; em.k. *binımyi*]

nımıte/i <or.e./d.> gizli, saklı.

nımıten <is.e.d.> gizleme işi.

nımıtına gizlice, saklı şekilde.

nımıteney <zf.> gizlilik.

nımıtık <is.d.> saklambaç (çocuk oyunu).

nımıtış VARY: *nımıyayış.* <gçl.f.> saklamak, gizlemek. *Kami zengenê mı nımıto?* Kazmamı kim saklamış? [*nımınen*; em.k. *binımyi*]

cı ra nımıtış esirgemek, birinden saklamak.

xo nımıtış kendini saklamak, kendini gizlemek.

nımıtox <is.e.d.> saklayan, gizleyen.

nımıyaye/i <or.e./d.> gizli olan.

nımıyayış <gçs.f.> saklanmak, gizlenmek. *Ez tiya di nımıyena?* Burda saklanır mıyım? [*nımıyeno*; em.k. *binımyi*]

nımnayış BKZ: *nımitiş*.

nımro (İt.) <is.e.> numara.

nımro piro dayış numaralandırmak.

nımroy telefoni telefon numarası.

nımroyın <s.> numaralı.

nızm VARY: *nızm*. <s.> alçak (yükseğin karşıtı).

nızm biyayış alçalmak.

nızm kerdış alçaltmak.

nımzey <is.d.> alçaklık.

nımzkerde/i <or.e./d.> alçaltılmış.

nıng BKZ: *ling*.

nıngu BKZ: *nengu*.

nıpnewe/i <s.> yepyeni. *Çınay cı nıpneweyo*. Elbisesi yepyenidir.

nıq <ünl.> taşların çarpışmasından çıkan ses.

nıqar BKZ: *mıqar*.

nıqra <is.d.> kazan (büyük).

nırq <z.f.> 1) lafi anında söyleme. *Kes kı qıseyê vano, tı hima nırq cıwabê cı danê*. İnsan bir şey söyleyince, anında cevabını veriyorsun. 2) tavır. 3) tartıda gramı ve kiloyı belirten çizgiler.

nırq dest kerdış 1) kesin karar almak. *Nırqa cı kerd dest û rışt*. Kesin kararını verip gönderdi. 2) tavır koymak.

nırq cı dest kerdış tavır koymak. *Mı ra boll çi waştê, mı nırqa cı kerd dest û şı*. Bir çok şeyler benden istiyordu, tavır koydum o da gitti.

nırq ronayış tavır koymak. *Ey nırqa xo ronê*. O tavrını koydu.

nırqronayen <is.d.> tavır koyma.

nıskı YER: Ş. Cori. <is.d.> yorgunluktan yan boşlukların ağırması.

nişan (İr.) <is.e.> 1) nişan (atışta). *Mı tfin-gera nişan gırot kı, çekera cı*. Silahla nişan aldım ki, sıkayım. 2) nişan. (Evlenmek üzere birbirine söz verme, nişanlanma.) *Mı nişan kerd waştida xoya*. Ben sözlüme nişan taktım. 3) işaret. *Tiyê vanê, "no nişanê çıçıyo tiyaya"*? Sence, bu neyin nişanıdır burda? EŞ ANL: *asar*.

nişan dayış belirtmek.

nişan gırotış nişan almak.

nişan pa kerdış nişan takmak.

nişanca <is.e.> hedef.

nişanek <is.e.> işaret.

nişanekê niday ünlem işareti "!" (yeni kelime, F. Pamukçu).

nişanekê persan soru işareti "?" (yeni kelime, F. Pamukçu).

nişange <is.e.> nişangeh. (Silahlarda namluya hedefin uzaklığına ve bulunduğu yerin yüksekliği.)

nişaynayış <gçl.f.> bindirmek (ata, eşeğe vb.). [*nışayneno*; em.k. *binışaynı*]

cı nişaynayış VARY: *a cı nişaynayış*. bin-

dirmek. EŞ ANL: *ro cı nayış*.

nişiv YER: Qerxan. <is.e.> aşığı.

nişk <is.d.> anı, ansız.

nişkê dı aniden, ansızın, hemencecik. *O nişkê dı mınno vijya*. O ansızın karşıma çıktı. *To nişkê dı qısay xo va*. Hemencecik lafını söyledin.

nişkê ra aniden. *Ey nişkê ra sileyê eşt mı*. O bana aniden bir tokat attı.

nişor YER: Sinag. BKZ: *mışor*.

niştan <is.d.> binme işi.

niştenev <is.d.> binicilik.

niştış <gçs.f.> binmek. [*nışeno*; em.k. *binışı*]

cı niştış VARY: *a cı niştış*; *ro cı niştış*. 1) binmek. *Herê ûja dı bı, ez ništa cı û ameya tiya*. Bir eşek ordaydı, binip buraya geldim. 2) binmek (bir şeye). *Mêxo kı ûja dı, textax ništo cı, oyo raşt nêbeno*. Tahta ordaki çiviye binmiş, doğrulmuyor.

pa niştış hemen başlamak. *Ay şami ard, ez hima ništa pa û mı werd*. O yemek getirdi, ben hemen yemeğe başladım.

pê niştış 1) binişmek, birbirine binmek. 2) birbirine binmek. *Nê dari niştê pê, hını 'ero ninê*. Bu ağaçlar birbirine binmiş, artık yıkılmazlar.

niştıx BKZ: *cinıştox*.

nixin <is.d.> yığın (odun vb.).

nixin kerdış yığmak.

nixta BKZ: *nok*.

nızınayış <gçl.f.> dizmek (odun vb.). *Koliya dêsı vero nızınê!* Oduunları duvarın önüne dizin! [*nızineno*; em.k. *binızını*]

nızm BKZ: *nızm*.

nida <is.e.> ünlem.(yeni kelime, F. Pamukçu).

nig <is.d.> iğ demiri.

nik₁ <is.d.> kama, takoz. (Bir şeyi yükseltmek için altına konulan şey.) *Nikê dari ver kı kı, wa berrz bo!* Ağacın altına bir kama koy ki yükselsin!

nik₂ <is.d.> olta.

nik eştiş olta atmak.

nim (Phlv. nēm) <belgis.s.> yarım. *Ez do şeş û nim dı bêra*. Altı buçukta geleceğim.

nim ca yarım yer.

nim merdım yarım adam.

nim roj yarım gün.

nim roje yarım günlük.

nim serr yarım yıl.

nim serre yarım yıllık.

nim şewê bir gece yarısı.

nimanım <z.f.> yarı yarıya.

nimçe VARY: *nımet*. <s.> yarım kalmış.

nimçe mendış yarım kalmak.

nimçe verdayış yarım bırakmak.

nimçeyê yarım yamalak, yarımılık.

nimçeyın <s.> yarım.

nime <is.e.> 1) yarı, yarım. 2) yarıcılık.

- nime biyayış** yarım olmak.
- nime kerdış** 1) yarımlemek. *Mı karê xo kerdo nime, oyo keno kı bıqedyo.* Ben işimi yarımlemişim, bitmek üzeredir. 2) ortaklık yapmak, yarıcılık yapmak. *Mı no 'erd emserr kerdo nime.* Bu tarlayı bu yıl yarıya yapmışım.
- nimey şew** gece yarısı.
- nimedar** <is.e.d.> yarıcı.
- nimekerde/i** <or.e./d.> 1) yarı edilmiş iş. 2) yarı edilmiş mal.
- nimorib** <is.e.> çeyrek. *Banê to 'hendê nimoribê bandê ey nêbeno?* Senin evin onun evinin çereği yapmaz.
- nimteş** YER: 'Hesûd. BKZ: *mintes.*
- nimzet** YER: Zibêdik. BKZ: *niımçe.*
- nina(n)** <zm.bük.> BKZ: *nê. Diligê nina veri weş biyo.* Önceleri bunların maddi durumu iyiymiş.
- nikin** YER: Mexmûr. BKZ: *lilik.*
- nino** BKZ: *amayış.*
- nirden** <is.d.> yayık yayma.
nirden dayış yaydırmak (yoğurt için). *To meşk dê nirden?* Yayıkı yaydırdın mı?
- nirdiş** <gçl.f.> yayık yaymak. *Meşker biniri!* Tuluğu yayıkla! [*nireno*; em.k. *biniri*]
- nire** <is.e.> boyunduruk.
nire ro dayış 1) boyunduruk altına almak. *Mı gay day nire ro.* Ben öküzleri boyunduruk altına aldım. 2) başkasının baskısı altında bırakmak.
nire ro deyayış 1) boyunduruk altına alınmak. 2) başkasının baskısı altında kalmak.
- niro** BKZ: *amayış.*
- niryayış** <gçs.f.> yayılmak (yoğurt için). *Na meşk niryaya?* Bu yayık yayıklanmış mı? [*niryeno*; em.k. *biniryi*]
- nişasta** (İr.) <is.d.> nişasta.
- niy-** <ön takı.> değil. BKZ: *nê-*.
- niyaj(ik)** VARY: *niyaz; niyazık.* <is.d.> yenge, amca karısı. EŞ ANL: *'eta.*
niyajê! VARY: *nazê.* <vok.> *Niyajê, tiya se kena?* Yenge, sen ne yapıyorsun?
- niyaz** BKZ: *niyaj(ik).*
- niyet** (Ar.) <is.e.> niyet.
niyet biyayış niyeti olmak. *Niyetê mı bı kı, bêra vera şima.* Size taraf gelmeye niyetim vardı.
niyet kerdış niyetlenmek.
- niyetin** <s.> niyetli.
- niyetker** <is.e.d.> niyet eden.
- no** <zm.> bu (e.). *No gay şimayo?* Bu sizin öküzünüz mü?
eno (vurgu gösterir) *No nêame ûja, eno ame ûja.* Bu oraya gelmedi, bu oraya geldi.
ney <bük.> *Ney rê vaji, wa bêro mi hetek!* Buna söyle, yanıma gelsin! *No mêrdeko tiya di, ney zi xo di berî!* Bu adam burda,
- bunu da beraberinde götür!
- nê** <göst.s.bük.> *Ey nan nêda nê merdimi.* O bu adama ekmek vermedi.
- no niko** bu o değil mi, işte burada.
- nobet** (Ar.) <is.d.> nöbet.
- nobetdar** (Ar.) <is.e.d.> nöbetçi.
- nobetin** <is.d.> dönüşüm.
nobetina dönüşümlü olarak. *Gerek ma tiyay nobetina bıpawımı.* Biz burayı gerek dönüşümlü bekleyelim.
- nok** VARY: *nixta.* <is.d.> nokta. EŞ ANL: *nût.*
- hirê noki pêdima** üç nokta arka arkaya (...).
- nok kerdış** noktalamak.
- nok ser nok** iki nokta üst üste (:).
- nok ser pahnik** noktalı virgül (;).
- noka merdi** ölü nokta.
- noka mergi** ölüm noktası.
- nokin** <s.> noktali.
- nokiz** <is.e.> bu taraf.
- nokizên** <s.> bu taraftaki.
- nokker** <is.e.d.> noktlayan.
- nokkerden** <is.d.> noktalama.
- nokrêz(ek)** <is.d.> ardıl noktalar (...). (yeni kelime).
- noq** YER: Qerxan. <is.e.> dalış. EŞ ANL: *gum₂.*
- noqor** <zf.> bu kez.
- normal** (Fr.) <s.> normal.
normal biyayış normal olmak.
normal kerdış normalleştirmek. *Şima 'he-me çi kerdo normal.* Her şeyi normalleştirmişsiniz.
- normaley** <is.d.> normallik.
- normalêna** <zf.> normal şekilde.
- Norweç** <öz.e.> Norveç.
- Norweçij** <öz.e.d.> Norveçli.
- Norweçki** <öz.d.> Norveççe.
- not** (Fr.) <is.e.> not.
- nota** (İt.) <is.d.> nota.
- noter** (Fr.) <is.e.> noter.
- notor** YER: Qerxan. BKZ: *nator.*
- nover** <zf.> suyun bu tarafı.
- nû** <s.> keskin.
nıp û nû sipsivri.
nû biyayış keskinleşmek.
nû kerdış keskinleştirmek. *Kardiyer nû kı!* Bıçağı bile!
- nûçike** YER: Qelacix. <is.d.> yumruk. EŞ ANL: *nûncık.*
- nûker** <is.e.d.> keskinleştiren.
- nûkerde/i** <or.e./d.> keskinleşmiş.
- nûncık** <is.d.> yumruk. EŞ ANL: *nûçike.*
nûncık piro dayış yumruk vurmak. *Nûncikê piro di!* Bir yumruk vur!
nûncıkı kerdış yumruklamak.
pê nûncıkı kerdış birbirini yumruklamak, yumruklanmak.
- nûr** (Ar.) <is.e.> nur.
- nûrani** (Ar.) <s.> nurlu.

nûrci <is.e.d.> nurcu.

nûş <is.e.> yazı.

nûşbend <is.e.> defter. (yeni kelime, R. Hayıg).

nûşnaye/i <or.e./d.> yazılı, yazılmış olan.

nûşnayiş BKZ: *nûştış*.

nûşte VARY: *nûste*. <is.e.> 1) muska. *Nûsteyê tim cı mila*. Boynunda daima muska var. 2) yazı, nüsha. *No fin zi nûstey mı bımısnı!* Bu sefer de benim yazımı göster!

nûşte biyayiş büyülenmek, büyü yapılmak.

nûşte kerdış büyü yapmak, büyülemek, muska yapmak. *Lajek tim ser û binê meng kewno, xocay cı rê nûşte nûşna*. Çocuk her zaman havale geçiriyor, hoca kendisine büyü yaptı.

nûştey çari alın yazısı.

nûşteker <is.e.d.> büyücü, muskacı.

nûšten <is.d.> yazma işi. *Nûšten karê min û to niyo*. Yazma, benle senin işin değil.

nûšten dayiş yazdırmak. *Mı eya mektûbê dê nûšten* Ben onunla mektup yazdırdım.

nûşteyin <s.> büyüülü.

nûştış VARY: *nûşnayiş*; *nûstış*. <gçl.f.> yazmak. *Nûşte nûšto hıma pak nûšto*. Yazı yazmış ama temiz yazmış. [*nûşneno*; em.k. *binûşnı*]

nûstox <is.e.d.> yazan.

nûstoxey <is.d.> yazıcılık.

nûşxane <is.e.> yazıhane, yazım evi.

nûşyayiş <gçs.f.> yazılmak. *'Heta nıka heqtê Zazayan dı tayn kıtabi nûşyayê*. Şimdiye kadar Zazalar hakkında az kitap yazılmış. [*nûşyeno*; em.k. *binûşyi*]

nût <is.d.> nokta. *Kılawa tûti pırrê nûti*. Oğlanın külahı nokta dolu. EŞ ANL: *nok*.

nûtık YER: Qerxan. <is.d.> bit sirkesi, bit yumurtası.

nûtîq <is.d.> nutuk.

nûtîq dayiş nutuk vermek.

nûvîk <is.e.> Ağaç kesilince, içinde bulunan bilezik şeklindeki ağacın yaşımı belirten çizikler.

nûvîk <is.e.> bir ot çeşidi (yenilir).

O - o

o VARY: *û*. <zm.> o, şu (e.). *O boll aqılo, kayda kesi nino*. O çok akıllıdır, kimsenin oyununa gelmez. *O mêrdek bı aya*. O adam uyandı.

o do (gel.z.) *O do bêro*. O gelecek.

o niko işte orda. *Va "çınıyo", o niko ûja dı*. Dedi "yok", işte orda.

oyo (şmd.z.) *Oyo şino keye*. O eve gidiyor. *Uwo şino keye*. O eve gidiyor.

ey <bük.> *Ey mı rê jû jû kerd eşkera*. O bana bir açıkladı.

ê <göst.s.bük.> *A keynek û ê lajekiyayê pêya kay kenê*. O kızla, o oğlan oynuyor.

obi kı <bağ.> neredeyse, hemen, az kaldı ki. *Tı newe ameyê rındı bı, obi kı ez do bivijyayê tever*. Şimdi geldin iyi oldu, az kaldı dışarı çıkacaktım.

ocax (Tk.) VARY: *wıcax*. <is.e.> ocak (soy). (İnsanın kendisinden itibaren başlayan nesli, bıraktıkları.)

ocaxkor VARY: *wıcaxkor*. <s.> çocuksuz kişi, körocak.

ocaxşên <is.e.d.> evini ve ailesini şenlendiren.

odaz BKZ: *awdaz*.

odazxane BKZ: *awdazxane*.

ofi <is.d.> derin nefes, of.

ofi antiş derin nefes çekmek.

ofofık <is.e.> dikenli bir ot. (Başta sarı çiçek

açar, sonra dikene dönüşür. dikeni zehirlidir, battığı yerde iltihap yapar.)

o'ha <ünl.> oha! (Büyük baş hayvanlarını yönlendirme komutu.)

ohalara YER: Sinag. <s.> hamile. *A cenı ohalara*. O kadın hamiledir. EŞ ANL: *'hala, dıgani*.

olimpiyat (Fr.) <is.e.> olimpiyat.

olle <is.e.> ek.

olle biyayiş eklenmek. *No resen biyo olle*. Bu organ eklenmiş.

olle kerdış eklemek (kısa bir şeye). *No resen kılm bı, mı kerd olle kı derg bo*. Bu organ kısaydı, ekledimki uzasın. EŞ ANL: *ser kerdış*.

ollebiyaye/i <or.e./d.> eklenmiş olan.

ollekerde/i <or.e./d.> ekli.

olpas <zf.> örtbaş. EŞ ANL: *korpişt*.

olpas biyayiş örtbaş edilmek.

olpas kerdış örtbaş etmek.

omboz YER: Ş. Cori. BKZ: *ambaz*.

omet <is.d.> ümmet.

Ometa Mı'hamedi <öz.d.> Ümmeti Muhammedin.

ometdar <is.e.d.> ümmetçi.

ometdarey <is.d.> ümmetçilik.

omid (Phlv. *ēmēd*) <is.e.> ümit, beklenti. *Merdım bê omid nêbeno*. İnsan ümitsiz olmaz.

- omid biyayış** umudu olmak.
omid cı dayış umutlandırmak.
omid kerdış umut etmek.
- omidey** <is.d.> umut.
omidin <s.> umutlu.
- omidker** <is.e.d.> umut eden.
- omik** YER: Piran. <is.d.> hala, bibi. EŞ ANL: 'em.
- omiş** <is.e.> 1) yakışma. 2) uyuşma, anlaşma. 3) uzlaşma, barış. *Dışmena omişê pê kerê!* Düşmanları uzlaştırın!
- omiş biyayış** 1) yakışmak. *No porro to rê omiş nêbeno.* Bu saç sana yakışmıyor. 2) uygun gelmek, uymak. *No çınayo to rê omiş nêbeno, ney xora veji!* Bu elbise sana uymuyor, bunu çıkar! 3) uzlaşmak, barışmak. *Şıma omişê pê bi?* Uzlaştınız mı?
- omiş kerdış** 1) yakıştırmak. *No gırwe mı to rê omiş nêkerd.* Bu işi sana yakıştırmadım. 2) uydurmak. *Na qısa to omiş kerdê?* Bu lafi sen mi uydurmuşsun?
- omişê pê biyayış** 1) birbirine yakışmak. *Wirdinayê zi omişê pê benê.* İkisi de birbirine yakışıyor. 2) uyuşmak (birbiriyle). *Nê merdimyê omişê pê benê.* Bu adamlar uyuşuyor. 3) uzlaşmak, barışmak (birbiriyle). *Lej mekerê, xo rê omişê pê bê!* Kavga etmeyin, uzlaşın! *Ê rewnayo dışmenê pê bi, newe biyê omişê pê.* Onlar çoktandır düşmandılar, şimdi barışmışlar.
- omişê pê kerdış** 1) birbirine yakıştırmak. 2) birbirine uydurmak. 3) birbiriyle uzlaştırmak, birbiriyle barıştırmak. *Ka'hriyaya, omişê pê kerê!* Kükünleri, birbiriyle barıştırın!
- omışker** <is.e.d.> 1) yakıştıran. 2) uyuşturan, anlaştıran. 3) uzlaştırmacı, barıştırmacı.
- omnon** YER: Ş. Cori. BKZ: *amnan*.
- omver** YER: Ş. Cori. <s.> emsal, yaşıt, denk. EŞ ANL: *têçax*.
- opera** (İt.) <is.d.> opera.
operasyon (Fr.) <is.e.> operasyon.
oqa BKZ: *ûka*.
- ordi** (Tk.) <is.e.> ordu.
organ (Fr.) <is.e.> organ.
organize <is.e.> organize.
Orım <öz.e.d.> Rum.
Orımki <öz.d.> Rumca.
Oris <öz.e.d.> Rus.
Oriski <öz.d.> Rusça.
orispi <s.> oruspu. EŞ ANL: *tol*.
orispi biyayış oruspulaşmak.
orispi kerdış oruspulaştırma.
orispin <is.d.> oruspuluk.
orin YER: Qerxan. <is.d.> böğürme.
orin kerdış böğürmek.
ornayış YER: Qerxan. <gçl.f.> böğürtmek. [*orneno*; em.k. *biorni*]
- orti** YER: Mexmûr. <is.ç.> yataklar. EŞ ANL: *werti, mitêli*.
- ortme** BKZ: *wertme*.
- Ortodoqs** (Fr.) <öz.e.d.> Ortodoks.
- orxan** YER: Mexmûr. <is.e.> yorgan. EŞ ANL: *wexan*.
- osill** <is.e.> yöntem, âdet, usul. EŞ ANL: 'edet.
osill biyayış âdet olmak. *No gırwe hını biyo osill.* Bu iş artık âdet olmuş.
osill kerdış âdet etmek.
osilla usulca.
osillêna <s.> usulcacık.
osillin <s.> âdetli.
osillkerdax <is.e.d.> âdet eden.
Osmanij <öz.e.d.> Osmanlı.
oşt <ünl.> hoş! (Köpek dilinde "sus!")
otêldar <is.e.d.> otelci.
otomat (Fr.) <is.e.> otomatik.
otonomi (Fr.) <is.e.> otonomi.
otopoz (Fr.) <is.d.> otobüs.
otopsi (Fr.) <is.e.> otopsi.
otorite (Fr.) <is.e.> otorite.
over <zf.> suyun öbür tarafı, karşıyaka. *La ra ravêr over!* Suyun öbür tarafına geç!
overa <zf.> suyun öbür tarafında. *No weyneno ki, overa dêwi estê.* Bu bakar ki, suyun öbür tarafında devler var.
overij <is.e.d.> 1) o taraflı, karşıyakalı. 2) Adıyamanlı, Malatyalı. (Fırat nehrinin öbür tarafından olan kimse.).
ox <ünl.> oh be!
oxbet VARY: *ıxbet*. <is.e.> 1) olay, hadise, serüven. (Bir kimsenin başından geçen olay.) *Tı bızanê çı oxbeti amey mı serre di?* Sen bir bilsen başıma ne olaylar geldi. 2) macera. 3) uğursuzluk.
oxil <is.e.> döl (hayvanlar için).
oxil dayış döllenmek. *Hingânê ma oxil dayo.* Arılarımız döllenmiş.
oxil! [x]~[ç] (Tk.) <is.e.(vok.)> oğul! EŞ ANL: *bûko*.
oxillix <is.e.d.> evlatlık.
oxinme <is.e.> uğraş.
oxinme biyayış uğraşmak. *'Hendi oxinme mebi, benê nêweş.* O kadar uğraşma, hastalanırsın. *Ez boll oxinme biya û betilliyaya.* Ben çok uğraştım yoruludum.
oxir [x]~[ç] <is.e.> uğur.
oxir bo! güle güle! *Xatirdê to! Oxir bo!* Allahaismarladık! Güle güle!
oxirê to akerde bo yolun açık olsun. *Oxirê to akerde bo, boka tı weşına cadê xo resê!* Yolun açık olsun, sağlıcakla yerine yetişesin!
oxirê xeyri bo uğurlar olsun. *To rê oxirê xeyri bo!* Sana uğurlar olsun!
oxiro xeyrin hayırlı uğur.
oxmo <bağ.> meğer. (Bilinmeyen, farkında

olunmayan bir durum için kullanılır.) EŞ ANL: *tı nêvanê*.

oxmo kî meğerse. *Ez geyrayê derzin, oxmo kî aya mı desta*. İğneyi arıyordum, meğerse elimdeymiş.

oxweş <zf.> oh canıma değsin. *Banê ey rijiyayo? Oxweşê mi biyo*. Onun evi mi yıkılmış? Oh canıma değsin.

oxweş kerdîş çok iyi yapmak. *Ey oxweş kerdo, dayê to ro*. Seni dövmüş, çok iyi

yapmış.

oy <ünl.> oy! *Oy bîrayo, oy bîrayo, no çî girwe bî ame to serre dî?* Oy kardeşim oy kardeşim, bu ne işti başına geldi?

Ozan VARY: *Hozan*. <öz.e.d.> halk şairi. *Ozano deyri kenô*. Ozan türkü söylüyor.

ozaney <is.d.> ozanlık.

ozankî <zf.> ozanca.

ozon (Fr.) <is.e.> ozon.

P - p

pa₁ <is.d.> ayak. ÇOĞ: *pay*.

pay biyayîş üstüne basılmak.

pay kerdîş 1) ayakla çiğnemek. 2) giymek (ayakkabı, çorap, pantolon vb.).

– **xo pay kerdîş** 1) ayağına giymek. *Postali kerdi xo pay*. Ayakkabıları giydi. 2) giyinmek (pantolon, don, picama için). *To şîrwali kerdi xo pay?* Sen donlarını giydin mi?

pay pîro dayîş 1) tekmelemek, tepmek. 2) engellemek, baltalamak, sabote etmek. *Mî to rê va: "Pay girwedê mî ro medî!"* Sana işimi engelleme dedim. EŞ ANL: *ingîler kerdîş*.

pay ra ray ra ele ayağa düşmeden ölmek (bedua). *Ya Rebbî, Ella mî şîma destî nêfîno, boka mergê mî pay ra ray ra bo!* Ya Rabbim, Allah beni elinize düşürmesin, ölümüm ayakta, yolda olsun!

pay vîndarnayîş ayakta durdurmak.

pay vînderdîş ayakta durmak.

pay werîştîş 1) ayağa kalkmak. 2) kalkınmak.

pay werzaynayîş 1) ayağa kaldırmak. 2) kaldırmak.

paya bin çekerdîş ayak altına atmak.

paya bin eştîş ayak altına atmak.

– **xo paga bin eştîş** ayaklarının altına atmak.

paya ser ayak üstü.

pa₂ <f.ilgeci> [p`nın yerine isim/zamir koyabilir.] 1) beraberinde. *O do bêro keyedê ma, tî zî pa bê!* O bize gelecek, sen de beraberinde gel! 2) ona, onunla, takılı, yapışık. *Asîno kî to ardî, bîrxu pa bî*. Getirdiğin demirde vida takılıydı. 3) -da, üzerinde (ağaç ve sebze fidanları için). *'Sayêra kî şîma va, pa 'say bî?* Dediğiniz elma ağacında, elma var mıydı?

pabeste/i <or.e./d.> yapışık.

paca YER: Qerxan. <is.d.> pencere.

paç <is.e.> 1) öpücük (çocuk dilinde). 2) şap, öperken çıkan ses.

paçi kerdîş öpmek (çocuk dilinde). *Şo, dayîk paçi kî!* Git, anneyi öp!

Padişâ (İr.) <öz.e.> Padişah.

padişayîn <is.d.> padişahlık.

pag <is.d.> arsa, ev yıkıntısı.

pagîrêdayox <is.e.d.> 1) bir şeye bağlayan. 2) bağımlı hale getiren.

pagîrêdaye/i <or.e./d.> bağımlı. EŞ ANL: *berdest*.

pah <ünl.> hayda!, vay be!, şuna bak be! (Şaşma anlatır) *Pah, tiyê zî tiya ra şînê!* Vay be, sen de mi burdan gidiyorsun?

pahlîwan (İr.) <is.e.d.> pehlivan.

pahlîwaney <is.d.> pehlivanlık.

pak (Phlv. pāk) <s.> temiz.

pak biyayîş temizlenmek. *Çînay to biyo pak?* Elbisen temizlenmiş mi?

pak kerdîş temizlemek. *Zerrey keyî pak kî!* Evin içini temizle!

pak tepîştîş temiz tutmak. *Tiyaya pak te-pêşê!* Buraları temiz tutun!

pak vetîş aklamak, temize çıkarmak.

pak vîjyayîş aklanmak.

paka YER: Qelacix, Ş. Corî. BKZ: *pakey*.

pakayî <is.d.> ayaz, bulutsuz, açık hava. *Ewro pakayîya*. Bugün ayaz var. EŞ ANL: *sayî, qîr*.

pakdar <is.e.d.> temizlikçi.

pakerde/i <or.e./d.> takılı.

pakey <is.d.> temizlik.

pakêt (Fr.) <is.d.> paket.

pakêt biyayîş paketlenmek.

pakêt kerdîş paketlemek.

pakêtîn <s.> paketli.

pakêtkerde/i <or.e./d.> paketlenmiş.

Pakistan <öz.e.> Pakistan.

Pakistanîj <öz.e.d.> Pakistanlı.

Pakîza <öz.d.> kadın adı.

pakkerden <is.d.> temizleme.

pakkerden dayış temizletmek.

pakt (Fr.) <is.d.> pakt.

pal₁ <is.d.> iki uçlu çatal.

pal₂ YER: Ş. Cori. <is.d.> bacak arası.

palan₁ <is.d.> yıldız kümesi.

palan₂ <is.d.> 1) yaz nezlesi (hayvanlarda).

2) yaprakları, üst üste toplayıp gelişmesini engelleyen bir bitki hastalığı.

palan girotiş yaz nezlesine yakalanmak.

palan₃ <is.d.> eşeklere, bazen de atlara vurulan, enli ve yumuşak bir çeşit eyer.

palas <is.d.> çul.

palasqe <is.e.> palaska.

palax <is.d.> kuru otlar.

palax biyayış otların kuruması. *Amnan ame-yo, vaş biyo palax.* Yaz gelmiş, otlar kurumuş.

palaxın <s.> kuru otlu.

paldım BKZ: *pardım*.

palek <is.e.> çelme.

palek eştış çelme atmak. *Mı palekê eşt cı û da 'ero.* Bir çelme atıp yere yıktım.

palık <is.d.> araştırma.

palikêr <is.e.d.> araştırmacı.

palıknayeni <is.d.> araştırma.

palıknayış <gçl.f.> araştırmak, elden geçirmek, elle yoklamak. *Mı kulina bindi postali palıknay û nêdi.* Ayakkabıları eşyanın konulduğu alt gözlerde araştırdım bulamadım. [*pelikneno*; em.k. *bipelikni*]

palıkneyayış <gçs.f.> araştırılmak. [*pelikneyeno*; em.k. *bipelikney*]

paling YER: 'Hesûd. BKZ: *palek*.

palışna YER: Bêsin. BKZ: *paşna*.

pali <is.d.> 1) biçme işi, biçim (tahıl için). 2) biçme zamanı.

pali kerdış biçmek (tahıl için). *Xele biyo biyaye, ma do qalûçana pali bikemi.* Buğday olgunlaşmış, oraklarla biçeceğiz.

paliste <is.e.> 1) but (hayvanlarda). 2) uyluk. (Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü)

palkuç <is.d.> taş, elle atılan sert taş.

paloke <is.e.> fabrika.

palqûn <is.d.> hisse pay. (Yabanda ateş yakmak için çalı, çırpı toplamaya giden gruptan her bir kişinin kendi payına topladığı miktarı belirtmek için kullanılır.) *Şew beno serd, tevera çari bolli, herkes palqûna xo arêdê!* Gece hava soğuk olur, dışarda çalı çok, herkes kendi payına düşen hisesini toplasın!

panaye/i <or.e./d.> yakılmış ateş.

panayen <is.d.> 1) ateş tutuşturma. 2) silah sıkma. 3) değdirme.

panayox <is.e.d.> 1) ateş tutuşturan. 2) silah sıkkan. 3) değdiren.

panc YER: Zeyndelan. BKZ: *panj*.

pancas <sa.> elli.

pance <is.e.> paça (örn. pantalon). ÇOĞ: *pancey*.

pancan werşaynayış 1) paçaları sıvamak.

Pancanê xo werşayni, wa linci pa nêbo!

Paçalarını sıva, çamur bulaşmasın! 2) bir işe girişmek için ciddi şekilde hazırlanmak.

Pancey werşaynay û xo rê geyra kar. Paçaları sıvayıp kendine iş aradı. 3) saldırı için ciddi şekilde hazırlanmak.

pancemiriçik <is.d.> boncuk gibi sebzesi olan ve sebzesi sütün içine koyulup yenir bir yaban ot çeşidi.

panceyin <s.> paçalı.

pancês <sa.> on beş. EŞ ANL: *des û panj*.

pancêsın <sa.> on beşli.

pancın YER: Zeyndelan. BKZ: *panjin*.

paneyaye/i <or.e./d.> 1) değdirilen. 2) ateş tutuşturulan.

panj (Phlv. pānj) VARY: *panc*; *panz*; *poj*. <sa.> beş.

panj hezari beş bin.

panj sey VARY: *pansey*. beş yüz.

panjfin <zf.> beş kez.

panjin VARY: *pancın*. <s.> beşinci.

panjqt <s.> beş kat.

panjqor <s.> beş sıra.

panj'siyek <is.d.> beştaş oyunu. EŞ ANL: *elo*.

panos <is.d.> süslü ayaklı fener.

panqa (İt.) VARY: *banqa*. <is.d.> banka.

panqadar <is.e.d.> bankacı.

panqadarey <is.d.> bankacılık.

pansey BKZ: *panj sey*.

panşeme VARY: *poşeme*. <is.e.> perşembe. (etimol. *panjšeme*)

panûş <is.d.> kalem. (yeni kelime, Rosan Hayıç).

panz YER: Bûdran. BKZ: *panj*.

papık <is.e.> papuç, terlik. (Yünden örülmüş, ev içinde kullanılan ayakkabı.)

papûç <is.d.> ayakkabı. EŞ ANL: *yemeni, postal, sewll*.

papûr YER: Qerxan. VARY: *papor*. <is.d.> şose, araba yolu.

par <zf.> geçen sene.

parcın YER: Sinag. BKZ: *perzin*.

pardım VARY: *paldım*. <is.e.> kuskun, sağrı kayışı. (Semerin arka tarafındaki kuyruk altından geçen bağ.)

pardiso <is.e.> palto.

pare <is.e.> 1) dolu çuval. 2) heybe gibi birbirini dengeleyen çift cisimlerin her bir karşı tarafı.

pareyê xele bir çuval buğday.

parên <s.> geçen seneki.

parênge <s.> geçen yılki.

parêz (İr.) <is.e.> perhiz.

parêz kerdış perhiz yapmak. *Tiyê parêz kenê, tı 'henday biyê gidi?* Perhiz mi

yapıyorsun, bu kadar zayıflamışsın?

parêzin <s.> perhizli.

parêzker <is.e.d.> perhiz yapan.

paringe YER: Qerxan. VARY: *paronge*. <s.> bir yılını geçmiş büyük baş hayvanlar.

parlamento (İt.) <is.e.> parlamento.

paronge BKZ: *paringe*.

parpin <is.e.> aşı (hastalık için). *To parpinê sûriz dayo xo ro?* Kızamık aşısı olmuş musun?

parpin biyayış aşılınmak.

parpin kerdış aşılınmak.

parpinin <s.> aşıli.

parrnaye/i <or.e./d.> uçurulmuş olan.

parrnayen <is.d.> uçuş, uçurma.

parrnayış VARY: *perrnayış*. <ğçl.f.> uçurmak. *Miriçiker biparrni!* Kuşu uçur! [*parrneno*; em.k. *biparrni*]

cı parrnayış sokmak. *Mı çıweyê parrna cı.* Ona bir sopa soktum.

xo parrnayış kendine sokmak, kendine koymak (küfür anlamında). (Küfüre karşılık olarak, “sen kendine” anlamında söylenen karşı küfür.) *Şo, xo parrni!* Git, kendine sok!

parrnayox <is.e.d.> uçuran.

parrneyayış <ğçs.f.> uçurulmak. *Ez rewnayo parrneyaya, ê do to zi biparrnê.* Ben çoktan uçurulmuşum, onlar seni de uçuracaklar. [*parrneyeno*; em.k. *biparrney*]

pars₁ <is.e.> pas.

pars tepiştiş paslanmak. *Nê asini pars tepişto.* Bu demir paslanmış.

pars₂ YER: Sinag. BKZ: *pers*.

parse <is.e.> dilenme.

parse kerdış dilenmek.

parseker <is.e.d.> dilenci.

parsel (Fr.) <is.d.> parsel.

parsin <s.> pasli.

parşi YER: Qerxan. <is.d.> kaburga. EŞ ANL: *qabırxe*.

parti (Fr.) <is.d.> parti.

partizan (Fr.) <is.e.d.> partizan.

parzım YER: Qelacix. BKZ: *perzûn*.

parzûn BKZ: *perzûn*.

pasaj (Fr.) <is.e.> pasaj.

pasaport (Fr.) <is.d.> pasaport.

paste (İt.) <is.e.> pasta.

pastexane <is.e.> pastahane.

paşti BKZ: *paşti*.

Paşa₁ <öz.e.> erkek adı.

paşa₂ VARY: *pasa*. <is.e.> paşa. *Rojê altûnê paşadê Soreg benê vini.* Bir gün Siverek paşasının altınları kaybolur.

paşayin <is.d.> paşalık.

paşdar <is.e.d.> yardım eden.

paşig YER: Gewrek. <is.d.> geceleri yenilen hafif yemek.

paşmûre <is.e.> göbek düşmesi. (Bu hastalıkta insan acıkınca karnına bir sancı girer ve karın tık tık atar, yemek yenince sancı geçer.)

paşmûre ca kewtiş 1) içi rahat etmek, rahatlamak. *Mı girwey to vıraşt, hini paşmûrey to kewt ca?* İşini yaptım, artık için rahat etti mi? 2) istediğini elde etmek, istediği olmak. *Paşmûrey to kewt ca, zey to bı?* İsteddiğin gibi oldu mu?

paşmûre dekewtiş göbek düşmek. *Paşmûrey mı dekewto, zerrey mino teweno, meşka mina rep erzena.* Göbeğim düşmüş, içim sancı yapıyor, göbeğim tık tık atıyor.

paşna VARY: *palişna*. <is.d.> ayak topuğu. EŞ ANL: *basnek*₂.

paştgêr <is.e.d.> yardımcı. *Homa paştgêrê şima bo!* Allah yardımcınız olsun!

paştî (Phlv. puşt) VARY: *paşti*. <is.d.> 1) sırt. *Bokana kes finê bê paştî nêmano.* İnsan desteksiz kalmasin. 2) yamaç.

paştî biyayış sırtlanmak.

paştî dayış destek olmak, yardım etmek. *Paştî bidê pê!* Birbirinize destek olun!

paştî girotiş destek almak, yardım almak. *Teqez oyo cayê ra paştî gêno.* Galiba o bir yerden destek alıyor.

paştî kerdış sırtlamak.

paştî pê dayış 1) dayanışmak.

2) yardımlaşmak. *Paştî bidê pê!* Birbirinize destek olun! 3) birbirine arka çıkmak. *Paştî bidê pê kı, şima bişê çiyê bikerê!* Birbirinize arka çıkın ki, bir şeyler yapasınız!

paştî pıro dayış 1) sırt yarası olmak (binek hayvanlarda). *Herê ma paştî daya pıro.* Eşeğimizin sırtı yaralanmış. 2) bel kayması.

paştî ser sırt üstü.

paştî û pize ra biyayış katıla katıla gülmek. *Ey kuşat kerdê, ez 'hendık wiyaya 'eyni paştî û pize ra biya.* O şaka yapıyordu, ben katıla katıla güldüm.

paştî vijyayış arka çıkmak, destek olmak.

paştî waştış destek istemek. *Embazê ma kewti teng, ma ra paştî waşt.* Arkadaşlarımız sıkıştı, bizden destek istediler.

paştîya finayış sırt üstü yere vurmak (ihannetten dolayı).

paştîya kewtiş sırt üstü yere düşmek (ihannetten dolayı).

paştîya rafinayış sırtüstü yatırmak.

paştîya rakewtiş sırtüstü yatmak. *Ez çıranda İs sero, serseyda çınayêr bın dı paştîya rakewt biya.* İsin çörtenin üstünde, çınar ağacının gölgesinde sırtüstü yatmışım.

paştîya ser akerdış ardına kadar açmak. *Ey*

- kêver paştiya ser akerd bı.* O kapıyı sırt üstü açmıştı.
- paştidayox** <is.e.d.> destekçi.
- paştiya** sırt üstü. *Ez paştiya rakewta.* Ben sırt üstü yattım.
- xo paşti kerdış** sırtına almak. *Lajeki xo paşti kı!* Oğlanı sırtla!
- paştikerdox** <is.e.d.> sırtlayan.
- paştîpêdayen** <is.d.> dayanışma, yardımlaşma. *Bı paştîpêdayena kes şeno çayê reso.* İnsan dayanışmayla bir yere vara bilir.
- paştîyarakewtox** <is.e.d.> sırtüstü yatan.
- pate/i** <or.e./d.> sıyrılmış olan.
- patik** <is.d.> patates. EŞ ANL: *petatiz.*
- patış** <gçl.f.> sıyırmak. *İniyekê Axırmati sero xeyari pati.* Ağırmat köyünün çeşmesinin başında salatalık soydular. [*pazeno*; em.k. *bıpaşı*]
- patil₁** <is.d.> ot burması.
- patil₂** <is.d.> para demeti.
- patpat** <is.d.> çıtçı.
- patron** (Fr.) <is.e.d.> patron.
- patroney** <is.d.> patronluk.
- patronki** <zf.> patronca.
- pawe** <is.e.> 1) intizar, bekleme, gözlemek (umutla). 2) emanet. *Pawey Ellay bı!* Allah'a emanet ol!
- pawe biyayış** 1) beklemek (umutla), beklenti içinde olmak. *Pawe bı, qay rojê yeno.* Umutla bekle, belki bir gün gelir. 2) emanet olmak. *Keynek pawey to bibi?* Kız sana mı emanet olmuştu?
- pawe kerdış** emanet etmek. *Ezo lajeki pawey Ellay, pawey to kena.* Çocuğu önce Allah'a, sonra sana emanet ediyorum.
- pawe mendış** umutla beklemek, gözlemek. *To va, "ezo yena", ez pawey to menda, tı nêameya.* "Geliyorum", dedin, seni umutla bekledim gelmedin.
- pawe verdayış** 1) bekletilmek. *Ey ma boll pawe verday.* O bizi çok bekletti. 2) emanet bırakmak. *Ezo Ozani pawey to verdana û şına Adana.* Ozan'ı sana emanet edip Adana'ya gidiyorum.
- pawedar** <is.e.d.> emanetçi.
- paweker** <is.e.d.> emanet eden.
- pawekerde/i** <or.e./d.> emanet edilmiş olan.
- pawiten** <is.d.> 1) bekleme. 2) koruma işi.
- pawiten dayış** bekletmek. *Soz danê, vanê, "mayê yemî", kesî danê pawiten û ninê.* Söz verip, "geleceğiz", derler, insanı bekletip gelmezler.
- pawiten ser nayış** takip etmek. *Pawiten nê dîşmendê xo ser, da dam ro û kışt.* Düşmanını takip etti, tuzağa düşürüp öldürdü.
- pawitiş** <gçl.f.> 1) beklemek. *Ray mı bıpaw, ezo yena.* Yolumu bekle, geliyorum.
- Pawitiş 'seydo, nûştış qeydo (atas.).* Beklemek av, yazmak kayıttır. 2) korumak. *Dewarê xo bıpaw, wa vergi nêwerê.* Hayvanlarımı koru, kurtlar yemesin. [*paweno*; em.k. *bıpawı*] EŞ ANL: *qayte kerdış.*
- xo pawitiş** korunmak, kendini korumak. *Xo bıpawı, tiyayey ra dîşmenê ma estê.* Kendini koru, Buralarda düşmanlarımız var.
- pawitox** <is.e.d.> takipçi, gözlemci, koruyucu, bekçi. EŞ ANL: *çımsernox.*
- paxa** <is.d.> kapı kilidi.
- pay** <zf.> yaya. *Tı şûk ra pay ameyê keye?* Şehirde yaya mı eve geldin? EŞ ANL: *xopay, peye₂.*
- pay geyrayış** yaya gezmek, ayakta dolaşmak.
- pay kewtiş** adaklamak, çocuğun yürümeye başlaması.
- pay şiyayış** yaya yürüme.
- paye** <is.e.> övgü.
- paye kerdış** övünmek, öğünmek. *Zeki o biyo zengin, oyo boll paye keno.* O zengin olalı, çok övünüyor.
- paye xo dayış** kendini övmek. *'Hend paye xo medî, 'eybo.* Kendini o kadar övme, ayıptır.
- payey dayış** övmek. *Tiyê çı ey payey danê, tı ey camêrdêryê.* Niye onu övüyorsun, sen ondan daha yiğitsin.
- payedar** <is.e.> onurlu.
- payekerden** <is.d.> öğünme, övünme.
- payider** <s.> muvaffak.
- payın** <s.> ayaklı.
- payız** (Phlv. *pādēz*) <is.e.> sonbahar, güz.
- payizo peyên** kasım (yılın onbirinci ayı).
- payizo verên** eylül (yılın dokuzuncu ayı).
- payizo werteyên** ekim (yılın onuncu ayı).
- payize** <s.> sonbaharkı.
- payidar** YER: Qerxan. <zf.> yaşamak, yok olmama. (Gücünü ve yetkisini sürdürme.)
- paykerde/i** <or.e./d.> üstüne basılmış.
- payok** <is.d.> edat, ilgeç (dilb.) (yeni kelime, F. Pamukçu).
- paypirodayeren** <is.d.> 1) tekmeleme, tepme. 2) engelleme, baltalama, sabote.
- paypirodaxox** <is.e.d.> 1) tekmeleyen, tepen. 2) engelleyen, baltalayan, sabote eden.
- paywerişte/i** <or.e./d.> 1) ayağa kalkmış. 2) kalkınmış olan.
- payweriştox** <is.e.d.> 1) ayağa kalkan. 2) kalkınan.
- paywerzaynayox** <is.e.d.> kalkındıran.
- paziyaye/i** <or.e./d.> sıyrılmış olan, aşınmış olan.
- paziyayış** VARY: *paziyayış.* <gçl.f.> sıyrılmak, aşınmak. *Ez gunaya 'ero, destê mi pajiyay.* Yere düştüm, elim sıyrıldı. [*pajiyeno*; em.k.

bıpaşyi]

pede <zf.> 1) içine. 2) kendisine, ona.

pede dayış sokmak (yılan, arı vb.). *Marri dayo pede*. Yılan sokmuş.

pede kerdış devamlı vermek, menfaat sağlamak (birine). *'Hendik to kerd pede tı rindê, to kı birna, tı benê 'arê*. Birine menfaat sağladıkça iyisin, kesince kötüsün.

pede kûwatış 1) dürtmek. *Merdimê ûja dı vinderd bı, gay kûwa pede*. Bir adam orda durmuştu, öktüz dürttü. 2) içine sokmak.

pede şiyayış 1) kapılmak, akıntıyla gitmek. EŞ ANL: *tey şiyayış*. 2) akmak (betona, duvara vb.). 3) sızmak (su için).

pede vetiş farkına varmak. *Ey kerdê mı rê xırabey bıkerô, hıma mı rew pede vet*. O bana kötülük yapmak istiyordu, ama ben çabuk farkına vardım. EŞ ANL: *sık berdiş*.

pede vıradayış 1) oluruna bırakmak, içine vermek, koyuvermek. 2) akıntıya bırakmak. – **xo pede vıradayış** 1) kendini oluruna bırakmak, kendini içine vermek, kendini koyuvermek. *Ey nêşa nê bari hewado, xo pede vırada*. O yükü taşıyamadığından dolayı, kendini koyuverdi. 2) kendini akıntıya bırakmak.

pede weynayış 1) sözlükte sözcük aramak. 2) bir yerde bilgi aramak (ansiklopedi, internet gibi).

pedeşiyayen 1) kapılma, akıntıyla gitme. 2) akma (betona, duvara). 3) sızma (su için).

pehan YER: Qerxan. BKZ: *pıhan*.

pel YER: Bab. <is.d.> taş. *Ray kı ra pela!* Bir kaç taş fırlat! EŞ ANL: *'sı*.

pele kerdış taşlamak.

pelçiqnaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> ezilmiş olan, ezik.

pelçiqnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> ezmek. *Nê şamıka bıpelçiqnê!* Bu domatesleri ezin! [*pelçiqneno*; em.k. *bıpelçiqnı*]

pelçiqqaye/i <or.e./d.> ezik.

pelçiqqayış <gçs.f.> ezilmek (sıkışarak). *Nê şamıki pelçiqqayê*. Bu domatesler ezilmiş. [*pelçiqqayeno*; em.k. *bıpelçiqqayı*] EŞ ANL: *pıloxıyayış*.

peleng <is.e.> 1) kaplan, panter (zool). 2) iriyarı, kocaman. *Camêrdo pil û pelengo, qe nêzano qısanê xo bıkerô*. Kocaman adam ama, hiç lafını bilmiyor.

pelıknayış YER: Bab. <gçl.f.> 1) ovmak, masaj yapmak. 2) elden geçirmek, elle yoklamak. *Mı tewre pelıknı, teva tey çinê bı*. Çantayı elle yokladım, içinde bir şey yoktu. [*pelıkneno*; em.k. *bıpelıknı*] EŞ ANL: *vilênayış*.

pelıxiyayış YER: Qerxan. BKZ: *pıloxıyayış*.

pelıxnayış BKZ: *pıloxıyayış*.

pelk BKZ: *pelkêr*.

pelkêr VARY: *pelk*. <is.d.> huş ağacı, ak kayın ağacı.

pellisnayış <gçl.f.> soldurmak. *To zerzewat nêawdayo, pêro pellisnayo*. Sebzeği sula-mamışın tamamen soldurmuşsun. [*pellis-neno*; em.k. *bıpellisnı*]

pelliste/i <or.e./d.> solgun.

pellisyaye/i <or.e./d.> solgun.

pellisyayış <gçs.f.> solmak. [*pellisyeno*; em.k. *bıpellisyi*] EŞ ANL: *pelmiyayış*.

pelminayış YER: Qelacix. <gçl.f.> soldurmak. [*pelmineno*; em.k. *bıpelminı*] EŞ ANL: *pellisnayış*.

pelmiyayış YER: Qelacix. <gçs.f.> solmak. [*pelmiyeno*; em.k. *bıpelmiyi*] EŞ ANL: *pellisyayış*.

pelwe <is.e.> lapa, kar tanesi. *Vewra varena pelwe pelweki*. Lapa lapa kar yağıyor.

pelwey pemi yumuşak pamuk, atırılan pamuk (halaçla).

pembe (İr.) <s.> pembe (renk).

peme <is.e.> pamuk.

peme arêdayış pamuk toplamak.

peme vetiş pamuk çıkarmak.

pemeyin <s.> pamuklu.

pemiste <is.e.> çigit.

pemisteyin <s.> çigitli.

pencıra (İr.) <is.d.> pencere.

pencırayın <s.> pencereli.

pençûr (İr.) VARY: *pençûrik*; *pinçûr*. <is.e.> pençe.

pençûrik BKZ: *pençûr*.

pençûrik cı eştış pençe atmak.

pençûrik pıro bıyayış pençelemek. *Pısing pençûriki bı pıro, kerd dırbetin*. Kedi onu pençeleyip yaraladı.

pençûriki kerdış pençelemek.

pençûrikın <s.> pençeli.

pençûwek <is.d.> bir çocuk oyunu. (Gizlice çizgiler çizilir. Sonra herkes karşındakinin çizgilerini aramaya çıkar, bulduklarını siler. Silme işi bitince kalan çizgiler birlikte sayılır Kimin daha çok çizgisi kalmışsa o kazanır.)

pençera YER: Sinag. BKZ: *bencere*.

pengûen (Fr.) <is.d.> penguen.

penir (İr.) <is.e.> peynir. *Ez penir, tı kardi (deyim)*. Ben peynir, sen bıçak (doğruları söyle isteklerini kabul ederim anlamına gelir).

penirdar <is.e.d.> peynirci.

penirın <s.> peynirli.

pepik <is.e.> küf (sulu yiyeceklerin).

pepik grêdayış küflenmek. *Şami biya beyat, pêro pepik grêdayo*. Yemek bayatlamış, hepten küflenmiş.

pepikın <s.> küflü.

pepûg BKZ: *kekok*.

per YER: Qırwar. BKZ: *perr*.

perakende (İr.) <s.> perakende.

perarey <zf.> daha önceki gün. *Ez vizêr nê, perrey nê, perarey ameya ûja*. Dün değil, önceki gün değil, daha önceki gün oraya geldim.

peraşût <is.e.> paraşüt.

percın BKZ: *perzin*.

perçem YER: Qerxan. <is.e.> kakül, far, yele.

perçin YER: Qerxan. BKZ: *perzin*.

perde (İr.) VARY: *perdi*. <is.e.> perde.

perdey çıman katarak.

perdedar <is.e.d.> perdecı.

perdeyin <s.> perdeli.

perdi YER: Qerxan. BKZ: *perde*.

pere YER: Qırwar. BKZ: *perre*.

perendi YER: Qerxan. <is.d.> perende.

pereng pereng YER: Qerxan. <zf.> darma-dağınık, bozgun hali.

pereng pereng biyayış bozguna uğrayıp dağılmak.

pereng pereng kerdış bozguna uğratıp dağıtmak.

perey <zf.> önceki gün. *Ez vizêr nê perey xurbet ra ameya*. Ben gurbetten dün değil önceki gün geldim.

pereyka önceki gün.

pereyên <s.> evvel günkü.

pergale₁ <is.e.> kapı. (Ağaç, çalı ve dikenden yapılan görüş engelli kapı çeşidi.)

pergale₂ YER: Qelacix. VARY: *pergel*. <is.e.> yuva, bütün mal varlığı, eser, zürriyet, döl. EŞ ANL: *mizorik*.

pergale vıla kerdış kaybetmek (yuva, bütün mal varlığını). *Şıma, pergaley ma kerd vıla*. Siz yuvamızı dağıttınız.

pergel₁ <is.e.> pergel.

pergel₂ YER: Qerxan. BKZ: *pergale*₂

perperû YER: Qelacix. <is.d.> cadı.

perpitnayış BKZ: *pirrpızınayış*.

perpityayış BKZ: *pirrpızıyayış*.

perri₁ VARY: *per*. <is.e.> 1) yaprak. 2) sayfa.

perre cıxarı sigara kağıdı.

perri₂ YER: Sinag. BKZ: *perrzane*.

perraye/i <or.e./d.> uçmuş.

perrayış <gçs.f.> uçmak. *Bewrana perrena*.

Güvercin uçuyor. [*perreno*; em.k. *bıperri*]

cı perrayış 1) ısırmak. *Kutık perra cı*.

Köpek ısırıldı. 2) tutunmak. *O gil qalino cı*

perr kı, tı 'ero nirê! O dal kalındır tutun ki, düşmesin!

3) tutmak (sebze ve meyve için). *'Sayêra kı mı di, 'say perray bi cı*.

Gördüğüm elma ağacı elma tutmuştu.

pê perrayış 1) tutuşmak, birbirine tutun-

mak. *Ê perray pê û xo eş aw miyan*. Onlar birbirine tutuşup, suya atıldılar. 2) birbirini ısırmak. *Kutiki perray pê*. Köpekler bir-

birini ısırıldı.

perrayox <is.e.d.> uçan, uçucu.

perre VARY: *pere*. <is.e.> para. *Perre kesiya zıbil dano werdiş (atas.)*. Para insanlara pislik yedirir.

perrey qaxitêni kağıt para.

perrey werdi bozuk para.

perrey werdi kerdış para bozmak.

perreşani YER: Qelacix. BKZ: *perrşani*.

perrin <s.> yapraklı.

perrinde YER: Qerxan. <s.> uçan, uçucu.

perrinde eştiş perdende atmak, salto atmak.

perri YER: Qerxan. <is.d.> gölgelik kısım (örn. çadırın).

perrıya şewray sabah gölge kısım.

perrıya şani akşam gölge kısım.

perrnayış BKZ: *parrınayış*.

perrok <s.> paraya tapan.

perrpızınayış BKZ: *pirrpızınayış*.

perrpızıyayış BKZ: *pirrpızıyayış*.

perrşani VARY: *perreşani*. <s.> kendi kanatlarıyla uçmak. *Nê geçeki hini biyê perrşani, şenê xo vejê*. Bu çocuklar artık kendi kanatlarıyla uça bilir, kendilerini çıkara bilirler.

perrzane (Phlv. parr, parrag) VARY: *perr*. <is.e.> kanat.

perrzaney pa nayış kanatlandırmak, kanat takmak.

perrzaney pa neyayış kanatlanmak, kanat takılmak. *Ekı mergê jewi yeno, perrzaney nexşêni neyenê pa (atas.)*. Birinin eceli gelirse süslü kanatları olur.

perrzaneşikte/i <or.e./d.> 1) kırık kanatlı. 2) yara almış kişi.

perrzaneyin <s.> kanatlı.

pers VARY: *pars*. <is.e.> soru, soru. *Persa persa, kes reseno keydê Ellay (deyim)*. Sora sora, insan Allah'ın evine yetişir.

pers a cı finayış BKZ: *pers cı finayış*.

pers biyayış sorulmak.

pers cı finayış danışmak. *Mı veror persê xo vışt cı*. Ben önce ona danıştım.

pers kerdış sormak.

pers pê finayış müzakere etmek.

persê pê kerdış birbirini sormak. *Şımayê persê pê kenê?* Birbirinizi soruyor musunuz?

persayış <gçs.f.> sormak. *Mevaj kı persayış karê mı niyo*. Deme ki sormak işim değil. [*perseno* em.k. *bıpersı*] (Phlv: purs-) EŞ ANL: *pers kerdış*.

cı persayış hal hatırını sormak. *Bakalê mı nêweş bı, ez şıya persaya cı*. Dedem hastaydı, gittim hal ve hatırını sordum.

perscifinayen <is.d.> danışma.

perscifinayox <is.e.d.> danışan.

persker <is.e.d.> soran.

perspêfinayen <is.d.> müzakere, müzakere etme.

perwa <is.d.> sakınma, korku, çekinme, perwa. *Perway ay kesi ra çiniya.* O kimseden çekinmiyor.

perwane <is.e.> vantilatör.

perwaneyin <s.> vantilatörlü.

perwaz (İr.) <is.e.> pervaz.

perwendi YER: 'Hesûd. <is.d.> yaban arısı. (Evin içine gelince, hayırlı haber getirdiğine inanılan bir arı çeşidi.) *Perwendi amawa kesi miyan, ma rê xebera xeyri arda.* Yaban arısı evin içine gelmiş, bize hayırlı haber getirmiş. EŞ ANL: *xeyrxeberek.*

perzin VARY: *parcin; percin; perçin.* <is.e.> çit, çeper. (Bağ, bahçe, bostan gibi yerlerin çevresine çalı, karnı, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar.)

perzin kerdış çitle çevirmek.

perzinkerde/i <or.e./d.> çitle çevrilmiş olan.

perzûn VARY: *parzim.* <is.e.> bez süzgeç.

perzûn ro kerdış süzmek (bez süzgeçle).

Mi do gireyna û kerd perzûn ro, ci ra toraq viraşt. Ayrını kaynatıp süzdüm, ondan çökelek yaptım.

perzûnrokerde/i <or.e./d.> süzülmüş olan.

pes VARY: *pez.* <is.e.> koyun sürüsü.

peskovi YER: Qerxan. <is.d.> geyik. EŞ ANL: *kospes, koçepese.*

pesn YER: Qerxan. <is.e.> övgü, methiye.

pesn dayış YER: Qerxan. övmek, methetmek.

pesnê xo dayış kendi kendini methetmek, övünmek.

pespaye <s.> alçak, soysuz, aşağılık.

pespayeyin <is.d.> aşağılık, soysuzluk, alçaklık.

peşmên <s.> yünlü.

peşmi (Phlv. pašm) <is.d.> yün.

petatiz <is.d.> patates. EŞ ANL: *patik.*

pewjiyaye/i VARY: *peyşaye/i.* <or.e./d.> pişirilmiş olan.

pewjiyayış VARY: *pewziyayış.* <gçs.f.> pişirmek. [*pewjiyeno* em.k. *bipewji*]

pewte/i <or.e./d.> pişkin.

pewtiş <gçl.f.> pişirmek. [*pewjeno/pewzeno;* em.k. *bipewji*]

pewtox <is.e.d.> aşçı, pişiren.

pexil <s.> kiskanç. *Merdimo pexil, nêşeno cayê reso (atas.).* Kiskanç insan, bir yere varamaz.

pexiley <is.d.> kiskançlık.

pexiley kerdış kiskanmak. *Nêyê mi vera pexiley kenê.* Bunlar beni kiskanıyor.

pey₁ (*pey ...-a*) <ön ed.> ile. *Eza pey desta mir alawena.* Ben elimle hamur yoğuruyorum. *Ekî şıma şenê, pey 'erebaya bêrê!* Eğer

yapabilirsiniz, arabayla gelin! *Mı pey bı reseniya ant cor.* Ben urganla yukarı çektim.

pey mına benimle. *Ey teli xo pey mına veti (deyim).* Dikenini bana çıkarttı (kötü işlerini bana yaptırdı anlamına gelir).

pey₂ <zm.> onu, ona. *No girwe kı bı, ey pey nêzanayê.* İşin olacağından, onun haberi yoktu.

pey₃ <is.e.> arka, art. *Peyê bani boll honiko.* Evin arkası çok serin.

pey₄ <arka ed. /zf.> arka. *Şo dêsi pey!* Duvarın arkasına git! *Ma bani pey di ronışti.* Evin arkasında oturduk.

pey dayış ardı koymak, yanına bırakmak. *Ekî mı rê xedir bîbo, ez hîma ciwabê ci dana, ez kesi rê pey nêdana.* Bana hakaret olursa, hemen cevabını veririm, kimseye ardı koymam.

pey dı arkada.

pey dı mendış ortakalmak. *Perreyê kı pey dı mendî, ma rê qim nêkerdî.* Ortakalan para, bize yetmedi.

pey eştış arkasına atmak.

– **ci pey eştış** birinin arkasına atmak.

– **xo pey eştış** birini koruması altına almak, kendi arkasına atmak, himaye etmek.

– **xo ci pey eştış** arkasına sığınmak.

pey kewtiş arkasına geçmek. *Ez rakewt biya, lajê mı zi ameyo kewto mı pey.* Ben yatmışım, oğlum da gelmiş arkama geçip yatmış.

pey niştış arkasına binmek. *Ez niştî herî, o zi niştî mı pey.* Ben eşeğe bindim, o da arkama bindi.

pey ro dayış işini haletmek, işini bitirmek. *'Hendik girwey ci kewtê mı persê mı kerdê, girwey xo da pey ro, hini persê mı nêkerd.* Bana işi düşünce beni soruyordu, işi bitince artık beni sormuyor.

pey weynayış arkaya bakmak.

– **xo pey weynayış** arkasına bakmak.

– **xo pey kerdış** arkasına almak.

peya <zf.> arkaya, arkasına.

peya nayış 1) arkaya koymak. *Mı cay nay kêveri peya.* Yatakları kapının arkasına koydum. 2) arkasına vermek (bir şeyin). *Mı xo na dêsi peya û weynaya ina ra.* Kendimi duvarın arkasına verip onlara baktım. 3) arkasına dayamak. *Mı dar nê kêveri peya kı, nêabiyo.* Ağacı kapının arkasına dayadım ki, açılmasın.

xo peya nayış arkasına koymak, arkasına saklamak.

peyaroj <is.e.> kuzey. (Güneş görmeyen taraf.) EŞ ANL: *zime.*

peyaver <zf.> ön arka, ters. *Taynpıra Zazaki peyaver nûşnenê.* Bazıları Zazacayı ters

yazıyor. EŞ ANL: *peyverik*.

peycıdar <is.e.> sonek (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

peyda (İr.) <zf.> 1) temin. 2) peydah. 3) bulunma.

peyda biyayış 1) temin olmak. *No wanebend koti ra peyda biyo?* Bu kitap nereden temin edilmiş? 2) peydahlanmak, peyda olmak. *Ma rê lej biyo peyda.* Bize kavga peydahlanmış. 3) bulunmak. *Hırg çi, keyedê mı dı peyda beno.* Evimde her şey bulunur. *Hırg çi, keye dı peyda beno.* Evde her şey bulunur.

peyda kerdış 1) temin etmek, edinmek, ortaya çıkarmak. (Genellikle istenmeyen veya yolsuz görülen şeyler edinmek) *To no wanebend, koti ra peyda kerd?* Sen bu kitabı, nerden temin ettin? 2) peydahlamak. *Bi no babeta tiyê ma rê lej kenê peyda.* Böylelikle bize kavga peydahlıyorsun. 3) bulundurmak. *Çi verdi, tim keye dı peyda kerê!* Evde yiyecek, daima bulundurun!

peydaker <is.e.d.> 1) temin eden. 2) peydahlayan. 3) bulunduran.

peydakerden <is.d.> 1) temin etme. 2) peydahlama. 3) bulma.

peyderpey <zf.> sürekli olarak, art arda.

peydi <zf.> geri. *Peydı meşo, veri ser bê!* Geri gitme, öne doğru gel!

peydi açarnayış geri çevirmek, geri döndürmek.

peydi amayış geri gelmek, geri dönmek.

peydi ancıyayış 1) geri çekilmek. *Ma do wertaxey bikerdê, o peydi ancıya.* Ortaklık yapacaktık, o geri çekildi. 2) istifa etmek.

peydi antış geri çekmek. *Peveyanê xo peydi bianci!* Korumalarını geri çek!

– **xo peydi antış** kendini geri çekmek. *Sifte maya girweyayê, newe xo peydi anto.* Önce bizimle çalışıyordu, şimdi kendini geri çekmiş.

peydi dayış geri vermek. *Mı malê to peydi da to.* Malımı sana geri verdim.

peydi eştiş geri atmak. *Mı 'sa eşt cı rê, ey fina peydi eşt mı.* Ben kendisine elma attım, o yine bana geri attı.

peydi mendış geri kalmak. *O boll peydi mendo.* O çok geri kalmış.

peydi riştış geri göndermek.

peydi şıyayış geri gitmek. *O ameyo ez çiniya, fina peydi şıyo.* O gelmiş ben yoktum, yine geri gitmiş.

peydi verdayış 1) geri bırakmak. *Ey qeçê xo boll peydi verdayê.* O çocuklarını çok geri bırakmış. EŞ ANL: *tepya verdayış.* 2) arkada bırakmak.

peydi vinderdiş arkada durmak.

peydıamayan <is.d.> dönüş.

peydıamayox <is.e.d.> geri gelici.

peydıimende/i <or.e./d.> 1) gerici, geri kalan. *O merdim boll peydıimendeyo.* O adam çok geri kalmış. 2) artakalan.

peydıimenden <is.d.> 1) geri kalma. 2) artakalma.

peydırıştox <is.e.d.> geri gönderen.

peydışıyayen <is.d.> gerileme.

peydışıyayox <is.e.d.> geri gidici.

peydıverdayox <is.e.d.> geri bırakan.

peye₁ <is.e.> koruma, fedai. *Des peyey mı estê, ez kesî ra nêtersena.* On fedayım var, kimseden korkmam.

peye₂ <zf.> yaya, yürüyerek giden kimse. EŞ ANL: *xopay, pay.*

peye şıyayış yaya gitmek. *Ez peye şıya sūk.* Şehire yaya gittim.

peyeyin <is.d.> fedailik.

peyên <s.> 1) arkadaki. 2) sonuncu.

peyêne <zf.> cumartesi.

peygoş <is.e.> ihmal.

peygoş biyayış ihmal olmak, kulak ardı edilmek.

peygoş kerdış ihmal etmek, kulak ardı etmek. *Tiyê girwey xo peygoş kenê.* Sen işini ihmal ediyorsun.

peygoşkerdax <is.e.d.> ihmalcı, kulak ardı eden.

pey'hesnaye/i <or.e./d.> uyarılmış olan, ikaz edilmiş olan.

pey'hesnayen <is.d.> duyuru, uyarılma, ikaz etme.

pey'hesnayox <is.e.d.> uyarıcı, ikaz eden.

pey'hesyaye/i <or.e./d.> uyarılmış olan, ikaz edilmiş olan.

pey'hesyayen <is.d.> uyarılma, ikaz edilme.

peyhûate BKZ: *peywiya*.

peyig YER: Qerxan, Qelacix. VARY: *peyige.* <is.d.> şalvar kuyruğu. EŞ ANL: *dollık.*

peyinên <s.> sonuncusu.

peyige BKZ: *peyig.*

peyk YER: Qerxan. <is.d.> uydu.

peym <is.e.> ölçü.

peym girotiş ölçü almak.

peymê cı girotiş ölçüsünü almak.

peymite/i <or.e./d.> ölçülü, ölçülmüş.

peymiten <is.d.> ölçü alma.

peymiten dayış ölçtürmek. *'Erdê xo peymiten dı!* Tarlanı ölçtür!

peymitiş <gçl.f.> ölçmek. [*peymeno*; em.k. *bıpeymı*]

pê peymitiş ölçüşmek. *Ma zamı o senino, ma pê peymito.* Onun nasıl olduğunu biliyoruz, biz ölçüşmüşüz.

peymitox <is.e.d.> ölçen.

peymiyayış <gçs.f.> ölçülmek. *Aqıl ne peymiyeno, ne zi senciyeno (atas.).* Akıl

ne ölçülür, ne de dartılır. [*peymiyeno*; em.k. *bıpeymi*]

peyni <is.d.> 1) arka taraf. *Dêsê peynida bani xaxûteyo*. Evin arka duvarı yıkılmak üzere. 2) son, sonuç. *Peyniya zûra nina*. Yalanların sonu gelmez.

peyni ardış sonunu getirmek.

peyni dayış son vermek.

peyni di 1) arkada. *Peyni dı kesê çiniyo*. Arkada kimse yok. 2) sonunda. *Na ray ra şo, peyni dı kerreyê esto*. Bu yoldan git, sonunda bir kaya var. EŞ ANL: *serêsoyini*.

peyni peyni nihayet.

peyni ra 1) arkadan. 2) sonundan.

peyni şanayış arkaya yanaştırmak. *'Erebera xo peynida 'ereberda mı şanı!* Arabanı arabamın arkasına yanaştır!

peyniya ci arkası, netice, sonuçta. EŞ ANL: *soyinê ci*.

peyniya ci ardış arkasını getirmek, sonuna ulaşmak.

peyniya xo nihayet, herneyse, netice, sonuçta. *Peyniya xo, ez to rê çı hewlin kena wa bıkerä, ez to rê rınd nêbena*. Nihayet ne iyilik yaparsam yapayım, sana iyi olamam. EŞ ANL: *serêsoyini*.

peyniyên <z.f.> sonuncu. EŞ ANL: *soyinên*.

peyo <arka ed.> arkasında (destek amacıyla).

peyo bestış arkaya takmak, arkaya bağlamak.

peyo biyayış arkasında olmak. *Seni bibo, maya mina mı peyo, ez tevay ra nêtersena*. Nasıl olsa annem arkamda, hiç bir şeyden korkmuyorum.

peyo geyrayış 1) dolandırmaya kalkışmak. *Merdıma peyo megêyrê!* İnsanları dolandırmaya kalkmayın! 2) sırtından vurmaya çalışmak. *Ambazdê xo peyo geyrayê*. Arkadaşını sırtından vurmaya çalışıyordu

peyo vinderdiş arka çıkmak, desteklemek. *Meters şo, ezo to peyo*. Korkma git, sana arka çıkarım.

peyridyaye/i <or.e./d.> beğenen (birini, bir şeyi).

peysaye/i <or.e./d.> 1) suyu tükenmiş (çekilmiş). 2) kısık (ses).

peysayış <gçs.f.> 1) kesilmek. *Amnani, awa indê Hayigi peysena*. Yazın, Hayığ çeşmesinin suyu kesilir. 2) kısılmak. *Vengê mıziki tayn peysa*. Müzüğün sesi biraz kısıldı. [*peyseno*; em.k. *bıpeysi*] EŞ ANL: *tayn biyayış*.

peyser <z.f.> geriye, geri, arkaya doğru. *Şo û peyser bê!* Git ve geri gel!

peyser açarnayış geri çevirmek.

peyser ageyrayış geri dönmek, geldiği yere gitmek. *Ez dew ra şiya sük, ûja dı nê'heweyaya, fina peydi ameya*. Köyden

şehire gittim, orda sıkıldım, yine geri döndüm.

peyser ci nişaynayış arkaya doğru bindirmek, ters bindirmek. *O 'hendık goş-lûwayeyo, kesi peyser nişayneno heri*. O o kadar açık gözdür, insanı eşeğe ters bindirir.

peyser ci niştış arkaya doğru binmek, ters binmek. *O peyser niştö ci*. O ters binmiş.

peyser dayış geri vermek.

peyser şiyayış geri gitmek.

peyserik <z.f.> anarya, geriye doğru.

peysnayış <gçl.f.> 1) kesmek (su için). *Awer bıpeysni!* Suyu kes! *Mı baxçe awdayê, aw mı sero peysnê*. Bahçeye su veriyordum, üzerimde suyu kesti. 2) kısmak (ses). *Vengê radûni tayn bıpeysni!* Radyonun sesini biraz kıs! [*peysneno*; em.k. *bıpeysni*]

peyşaye/i <or.e./d.> 1) pişmiş olan. 2) işe alışıp beceri kazanmış olan, zorlukları göğüslemiş olan.

peyşayış <gçs.f.> 1) pişmek. 2) işe alışıp beceri kazanmak, zorlukları göğüslemek. [*peyşeno*; em.k. *bıpeyşı*]

peyşnayış <gçl.f.> pişirtmek. [*peyşneno*; em.k. *bıpeyşni*]

peyşnayox <is.e.d.> pişiren.

peyverik <z.f.> önarka, ters. *Tiyê nê qısa peyverik nüşnenê*. Sen bu sözleri önarka yazıyorsun.

peywiyate VARY: *peyhûate*. <is.e.> gülünç kişi. *Peywiyatey şari mebi!* Ele gülünç olma!

pez YER: Qerxan. BKZ: *pes*.

pezkovi YER: Qerxan. <is.d.> yabani koyun veya keçi.

pê <zm.> birbirini, birbirine. *Keyeyo kı qedıra pê nêzano, o keye keno vını*. Kendi değerini bilmeyen, aile kaybeder. EŞ ANL: *tê*.

pêya 1) birbiriyle. *Qeçêno, pêya lej merê!* Çocuklar, birbirinizle kavga etmeyin! 2) bitişik. *Nê bani pêyayê*. Bu evler bitişiktir.

pêanten <is.d.> çekişme.

pêanten dayış çekiştirmek.

pêbın <z.f.> altalta.

pêbın kewtiş altalta girmek.

pêçek VARY: *pêçık*. <is.d.> çit sarmaşığı, gelin çiçeği.

pêçekin <s.> çit sarmaşıklı.

pêdest <z.f.> birbirinin eline. *Şeker pêdest kerê!* Birbirinizin eline şeker koyun!

pêdest kewtiş el ele tutuşmak. *Pêdest kewê û kay bıkerê!* Elele tutuşup oynayın!

pêdı <f.ilgeci> birbiriyle.

pêdim <z.f.> birbirinin ardına.

pêdim kewtiş birbirini kovalamak.

pêdim şanayış art arda vermek.

pêdîma <zf.> ardarda, peş peşe, arka arkaya. Ê *pêdîma bi rêze*. Onlar ardarda sıralandı.

pêdîma nayîş kovalamak (birbirini).

pêdîma neyayîş ard arda vermek. Ê *neyay bi pêdîma û şiyê*. Onlar ard arda verip gidiyorlardı.

pêdîma şiyayîş 1) peş peşe gitmek. 2) söz birliği içinde olmak. *Keyeyo kî pêdîma şîro, Homa girwey cî raşt ano*. Allah, söz birliği içinde olan ailenin işini denk getirir.

pêdîmanayen <is.d.> kovalamaca.

pêdîmkewten <is.d.> koşmaca.

pêdişkok <zf.> kaynaşma.

pêdûş <zf.> karşı karşıya.

pêdûşne <zf.> aynı istikamet, aynı hiza, aynı yön. *Mayê dûşnedê pêdi*. Biz aynı hizadayız.

pêdûşt <zf.> karşı karşıya. *Vîzêr ez Dîyarbekîr dî pêdûştê birardê to ameya*. Dün kardeşinle Dîyarbekîr'da karşılaştım.

pêfek <zf.> birbirinin ağızına.

pêfek ra girotiş birbirinin ağızından almak.

pêfek ra vatîş bir ağızdan söylemek. *Pêfeki ra mevajê kî, ma fahm bikemi*. Hep bir ağızdan söylemeyin ki, anlayalım.

pêfeka nayîş birbirinin ağızına vermek (yemek vb.gibi).

pêgeyrayey <or.ç.> bir birini arayanlar.

pêgirotixi <is.e.d.> birbirine istekli olan.

pêhet <zf.> yanyana.

pêhetek <zf.> yanyana, birbirinin yanına, bir araya. *Pêhetek merosê!* Yanyana oturmayın!

pêhetek dî birbirinin yanında, bir arada.

pêjewmbini VARY: *pêjewvini; pêzewmbini*. <zf.> birbirini. *Şîma pêjewmbini ra girot?* Siz birbirinizden mi aldınız?

pêjewmbini verdayîş tepişmek, itişip kakışmak, birbirine dürtmek.

pêjewmbiniya birbiriyle. *Pêjewmbiniya şîrê bêrê!* Birbirinizle gidip gelin!

pêkişta <zf.> yanyana. *Pêkişta roşê!* Yanyana oturun!

pêl <is.d.> 1) dalga. 2) akıntı. 3) taşkın.

pêl dayîş 1) dalgalanmak. *Dengîzo pêl danô*. Deniz dalgalanıyor. 2) akmak. 3) taşmak.

pêl pîro dayîş akıntıya kapılmak. *Pêl da pîro û fetîsna*. Akıntıya kapılıp boğuldu.

pêle <s.> 1) akıntılı. *Na aw pêleya*. Bu su akıntılıdır. 2) dalgalı. 3) taşkınlı.

pêlek <is.e.> torba.

doy pêleki torba ayranı.

mastê pêleki torba yoğurdu.

pêlek kewtîş başa dert olmak, başa bela olmak. *Kewto mî pêlek, vano, "erdi mî sero tapî kî!"* Başıma dert olmuş, tarlanın tapusunu üzerime geçiriyor!

pêlekin <s.> torbalı.

pêlekvaş <is.e.> bir ot çeşidi.

pêlin <s.> 1) akıntılı. 2) dalgalı.

pêlo <s.> tembel, ağır hareketli, işe yaramayan.

pêmende/i <or.e./d.> benzer.

pêmendey <or.ç.> benzer.

pêmiyan <zf.> içiçe, aralarında. *Pê miyan dî, girwe vinayen rîndo*. Aralarında, iş görmek iyidir.

pêmiyan kerdîş içiçe karıştırmak (aynı cinsten olan), birbirine karıştırmak, katıştırmak. *Îna 'heme çî kerd pêmiyan*. Onlar her şeyi birbirine kattı.

pênesibiyaye/i <or.e./d.> bitişik.

pêpey <zf.> birbirinin arkasına.

pêpey dî vînderdîş arka arkaya durmak.

pêpey kewtîş arka arkaya sokulmak. *Ca çînê bî ma rakewmî, ma kewtî pêpey û rakewtî*. Yer yoktu, arka arkaya sokulup yattık.

pêpey niştîş arka arkaya binmek. *Estora ûja dî, şîrê pêpey nişê!* At orda, gidin arka arkaya binin!

pêpeymiten <is.d.> ölçüşme.

pêpeymiten dayîş ölçüştürmek (birbiriyle).

pêpeyo <zf.> arka arkaya. *Şîma çî pêpeyo vînderdê?* Niye arka arkaya duruyorsunuz?

pêpeyo geyrayîş 1) birbirini dolandırmaya kalkışmak. *Mîleta geyrana pêpeyo*. Millet birbirini dolandırmaya kalkıyor. 2) birbirini sırtından vurmaya çalışmak.

pêra <f.ilgeci> birbirinden. *Pêra perey me-gîrê!* Birbirinizden para almayın!

pêrabestox <is.e.d.> birbirine saran.

pêradaye/i <or.e./d.> katlı olan. EŞ ANL: *qatbiyaye/i*.

pêrapiste/i <or.e./d.> birbirine sarılı.

pêrar <zf.> önceki yıl.

pêrarên <s.> önceki yıla ait.

pêrasawitox <is.e.d.> sürtücü.

pêravêrdi <is.d.> bulaşıcı.

pêresayen <is.d.> 1) birbirine yetişme, kavuşma. 2) birikme. 3) katılma.

pêresayox <is.e.d.> 1) birbirine yetişen, kavuşan. 2) biriken.

pêresnayen <is.d.> 1) birbirine yetiştirme, kavuşturma. 2) iletişim. 3) biriktirme.

pêresnayox <is.e.d.> 1) birbirine yetiştiren. 2) kavuşturan. 3) biriktiren.

pêrê <f.ilgeci> birbirine.

pêrêanten <is.d.> birbirini çekiştirme.

pêrêze <zf.> sıralama.

pêrêze biyayîş birbiriyle sıralı olmak.

pêrêze kerdîş birbirini sıralamak.

pêri <zf.> yüz yüze. *Biya pêri, kamo raşt nêvano belî beno*. Yüz yüze getir, doğru

söylemeyen ortaya çıkar.

pêri amayış yüzleşmek, yüz yüze gelmek. *Bêrê pêri kı, ez bızana kamo zûri keno.* Yüzleşin ki, bileyim kim yalan söylüyor.

pêri ardış yüzleştirmek, yüz yüze getirmek.

pêri vijyayış yüz yüze çıkmak, yüz göz olmak. *Ê finê vijyayê pêri, hını pêya idare nêkenê.* Onlar bir kez yüz göz olmuşlar, artık geçinemezler.

pêriamayen <is.d.> yüzleşme, yüz yüze gelme.

pêriarden <is.d.> yüzleştirme.

pêrikin BKZ: *pêrin*.

pêriknan BKZ: *pêrin*.

pêriko <zf.> hepsi, tümüyle.

pêrin VARY: *pêrikin; pêriknan*. <belgis.zm. bük.> hepsini. BKZ: *pêro*₁.

pêri (İr.) <is.d.> peri.

pêro₁ [- -] VARY: *pêrikin, pêriknan*. <belgis.zm.> hep, hepsi, genel, tümü. *To pêro giroti.* Hepsini sen aldın.

pêrin <bük.> hepsini, hepsine. *Pêrin rê vajê!* Hepsine söyleyin!

pêrin piya hepsini beraber. *Pêrin piya biyarê!* Hepsini beraber getirin!

pêro piya birlikte, hep birlikte. *Dıma, pêro piya danê pıro şınê.* Sonra hepsi birlikte çekip giderler.

pêro₂ [- -] <f.ilgeci> birbirine. *Serrey amey pêro.* Kafalar birbirine çarptı.

pêroamayen <is.d.> çarpışma.

pêrodiskınayey/i <or.e./d.> birbirine yapıştırılmış olan.

pêrodiskıyayen birbirine yapışma.

pêrogunayen <is.d.> içten çürüme, ezilip çürüme.

pêrşan (İr.) VARY: *pêrsan*. <s.> perişan.

pêrşan biyayış perişan olmak.

pêrşan kerdış perişan etmek. *Perrey mı, mı ra giroti ez kerda pêrşan.* Paramı aldılar beni perişan ettiler.

pêrşaney <is.d.> perişanlık.

pêser <zf.> bir araya.

pêser amayen toplanma, bir araya gelme.

pêser amayış 1) bir araya gelmek, toplanmak, birikmek. *Finê zi qandê dahwada xo bêrê pêser!* Bir kere de davamız için bir araya gelelim! 2) birbirinin üstüne yürümek, sözle saldırmak. *Boll amey pêser, dıma lej kerd.* Birbirinin üstüne çok geldiler, sonunda kavga ettiler.

pêser ancıyayış 1) toplanmak. *Ez kı diya, ancıya pêser.* Beni görünce toplandı. 2) daralmak, çekmek, küçülme (çamaşır, kumaş). *Çınayo kı to eşto makına, ancıyayo pêser.* Makineye attığın elbise çekmiş.

pêser antış 1) üstüste çekmek. *La ant pê-*

ser. İpi topladı. 2) üstüste giymek.

– **xo pêser antış** kendine toplanmak, toplanmak. *Meyman kı yeno, xo biancê pêser!* Misafir gelirse, kendinizi toplayın!

pêser ardış 1) biriktirmek. *To xeylê perrey ardê pêser.* Epey para biriktirmişsin. 2) bir araya getirmek. *To merdımê xo ardê pêser?* Akrabalarını bir araya getirdin mi?

pêser arêbiyayış 1) bir araya toplanmak, birikmek. *Ma pêro arêbiyay pêser.* Hepimiz bir araya toplandık. 2) toplanmak. *Arêbiyê pêser kı, şıma bolli biasê.* Toparlanın ki, çok görünesiniz.

pêser arêdayış 1) bir araya getirmek, biriktirmek. *Merdımanê xo arêd pêser!* Akrabalarını bir araya topla! 2) düzene sokmak, toparlamak. *İna karê xo arêdayo pêser.* Onlar işini düzene sokmuş.

– **xo pêser arêdayış** toplanmak. *Şıma biyê vıla, xo tayn arêdê pêser!* Siz dağılmışsınız, kendinizi biraz toparlayın!

pêser arêkerdiş 1) bir araya toplamak, biriktirmek. *Ey pêro arêkerdi pêser.* O hepsini bir araya topladı. *Pêrin arêk pêser!* Hepsini bir araya topla! 2) toparlamak.

pêser dariyayış üstüste dayanmak, birbirine dayanmak.

pêser dı şıyayış üstünden geçmek (birbirinin).

pêser erziyayış üstüste atılmak, üstüste yığılmak.

pêser eştış üstüste atmak, üstüste yıkmak.

pêser finayış dağıtmak, ayrı düşürmek. (İki ya da çok kişiyi birbirinden ayrı düşürmek.) *To ê pêser vıştı?* Sen onları dağıttın mı?

pêser kerdış 1) birbirine eklemek, üstüste eklemek. *Nê resena pêser kerê kı, wa dergi bê.* Bu urganları üstüste ekleyin ki, uzasınlar. 2) birbirinin üstüne atmak (suçlamak). *Wirđına zi mal tırto, hıma êyê kenê pêser.* İkiside mal çalmış, ama birbirini suçluyorlar.

pêser kewtış 1) birbirini kaybetmek. *Ma gema pêser kewti.* Yabanda birbirimizi kaybettik. 2) bozulmak, dağılmak (makine için).

pêser nayış yığmak, üst üste koymak. *Ê koliya pêser nı!* O odunları üst üste koy/yığ!

pêser qıloziyayış 1) birbirinin üzerine dalmak. 2) izdiham olmak.

pêser şıyayış 1) birbirinin üstüne yürümek (tartışmada). *Şımayê qısana boll şınê pêser.* Siz lafla çok birbirinizin üstüne gidiyorsunuz. 2) birbiriyle anlaşmak. *Ê boll pêser şınê.* Onlar birbiriyle çok anlaşiyor.

pêserbiyaye/i <or.e./d.> ekli olma.

pêserreşttox <is.e.d.> üstüste atan, üstüste

yığan.
pêsero <zf.> üst üste. *Ê çıwala pêsero ron!* O çuvalları üst üste koy!
pêsero dayış 1) üstüste yığmak. 2) üstüste vermek. *Mı wırdına zi pêsero day to.* Sana ikisini de üstüste verdim.
pêsero gunayış üstüste yıkılmak. *'Erd lerza, pêro gunay pêsero.* Yer titredi, hepsi üstüste yıkıldı.
pêsero rakewtiş üstüste yatmak. *Şıma çı wını pêsero rakewtê?* Niye öyle üstüste yatmışsınız?
pêserogunayen <is.d.> üstüste yıkılma.
pêserok <is.e.> dergi.
pêsinayen <is.d.> sevişme, birbirini sevmek.
pêş (İr.) <is.e.> 1) ön. 2) peş.
pêş kewtiş 1) üstünde kalmak. *No soyın dı ame kewt mı pêş.* Sonunda gelip benim üstüme kaldı. 2) peşine girmek (sünet işinde). *No lajek kerway mino, kewto mı pêş.* Bu oğlan kirvemdir, peşime girmiştir.
pêşanaye/i <or.e./d.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi. 3) huzursuzluk yaratan. 4) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *têşanaye/i, têvdaye/i, 'hesûd.*
pêşanayış <gçl.f.> karıştırmak. *Kerg silloy pêşanena (deyim).* Tavuk çöplüğü karıştırır. [*pêşaneno*; em.k. *pêşanı*] EŞ ANL: *têşanayış*.
pêşaneyayış <gçs.f.> karıştırılmak. [*pêşaneyayeno*; em.k. *pêşaneyı*]
pêşcıdar <is.e.> ön ek (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu).
pêşgir <is.d.> önlük.
pêşik <s.> birinci, ilk. *Pêşika mına.* Birinci benim. EŞ ANL: *verneyın, sıfteyên.*
pêşikdar <is.e.d.> öncü, önde giden kimse.
pêşikdarey <is.d.> öncülük.
pêşın (İr.) <zf.> nakit, peşin.
pêşın dayış peşin vermek.
pêşın girotiş peşin almak.
pêşi <is.d.> tava, tarlayı bölümlere ayırma işi.
pêşiyayen <is.d.> sarılma.
pêra pêşiyayen birbirine sarılma, kucaklaşma.
pêşiyayış <gçs.f.> dolanmak, sarılmak. *Pêçek pêşiyaya perzini ro.* Çit sarmaşığı çite sarılmış. [*pêşiyeno*; em.k. *bıpêşyi*] EŞ ANL: *prêşiyayış.*
pêra pêşiyayış birbirine sarılmak, kucaklaşmak. *Ekı şıma vinenê dı marri pêşiyayê pêra, hima dısmalê çekerê ser û biwazê mırazê xo.* Eğer birbirine sarılmış yılan görürseniz, hemen mendil üstüne atıp dilek tutun. *Pêra pêşiyê!* Birbirinize sarılın!
pêro pêşiyayış sarmaşmak. *Mı dı marri di, wırdına pêşiyay bi pêro, mı hima dısmala*

xo eşt ser û mırazê xo waşt. Birbirine sarılmış iki yılan gördüm ve dilek diledim.

piro pêşiyayış 1) bulaşmak. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, pıro mepêsi!* Seni ilgilen-dirmeyen işe bulaşma! 2) dolanmak, bir şeyin çevresine sarılmak. *Mı bıray xo di, ez pêşiyaya pıro.* Kardeşimi görünce kendisine sarıldım.

po pêşiyayış 1) tutulmak (kurşuna, taşa). *Dirê 'si pêşiyay po, hima rema.* Bir kaç taşa tutulunca hemen kaçtı. 2) sarılmak (bir şeye). *Reswti denışıknay bi, fasıla pêşiyê po.* Sırık dikmişlerdi, fasulye fidesi ona sarıldı.

pêşkil YER: Xoy. <is.d.> havlu. EŞ ANL: *xewli.*

pêşmal (İr.) <is.d.> peştemal.

pêt <s.> 1) sıkı. 2) metin. 3) kuvvetli. EŞ ANL: *quwetın, metin, mezbût.*

pêt ancıyayış 1) sıkıca çekilmek. 2) gerginleşmek. *Reseno pêt ancıyeno.* Urgan gerginleşiyor.

pêt antış 1) sıkıca çekmek. 2) gerginleş-tirmek. *Reseni pêt bıancı!* Urganı gerginleş-tir!

pêt bıyayış 1) sıkışmak. *No bırxu boll biyo pêt.* Bu civata çok sıkışmış. 2) metin olmak. 3) iddia etmek, direnmek. *'Hendi kesı vero pêt mebi!* O kadar iddia etme!

pêt kerdış 1) sıkıştırmak. *Nê bırxuy pêt kerê!* Bu civatayı sıkıştırın! 2) gerginleş-tirmek.

xo pêt kerdış kendini sıkı tutmak.

pêtakûwatan <is.d.> itişme, birbirini itek-leme.

pêtante/i <or.e./d.> 1) sıkıca çekilmiş. 2) ger-gin.

pêtepišten <is.d.> 1) tutuşma. 2) birbirini tut-ma.

pêtewr <zf.> birbirinin içine. *İna bızê xo kerdı pêtewr.* Keçilerini birbirlerine kattılar. EŞ ANL: *têtewr.*

pêtewr kerdış içiçe katmak, birbirine katmak, birbirinin içine koymak. *Ê nani û nanweri bıki tewrdê pê!* O ekmekle katığı birbirine kat!

pêtey <is.d.> sıkık.

pêtêna <zf.> 1) sıkıca. *Reseni pêtêna gırêdi!* Urganı sıkıca bağla! 2) kuvvetlice. *Zompi pêtêna pıro di!* Balyozu kuvvetlice vur!

pêti YER: Qerxan. <is.d.> alev.

pêtker <is.e.d.> 1) sıkıştıran. 2) gerginleş-tiren.

pêver <zf.> 1) ön öne. 2) mukayese, karşılaşt-ırma, kıyaslama. EŞ ANL: *cêver.*

pêver amayış 1) karşı karşıya gelmek. *Ma amey pêver, o mı ra werdi bi.* Biz karşılaştık, o benden ufaktı. 2) ön öne gelmek. 3) boy ölçüşmek. *Ma amey pêver,*

o mı ra derg bı. Biz ölçüştük, o benden uzun du.

pêver ardış 1) karşıkarşıya getirmek. 2) ön öne getirmek.

pêver dayış kaniya varmak. *Ma nêşayê pê serre finımı, ma dima pêver da.* Birbirimizi ikna edemiyorduk, sonunda kaniya vardık.

pêver nayış yüzleştirmek.

pêvera nayış karşı karşıya getirmek.

pêvera neyayış karşı karşıya gelmek.

pêverdin <zf.> karşılıklı. *Pêverdin qısey mekerê!* Karşılıklı konuşmayın!

pêvero <zf.> 1) aynı hizada. *Mayê wını pêvero.* Öyle aynı hizadayız. 2) karşı karşıya. *Mayê wını pêvero.* Öyle karşı karşıyayız. 3) rekabet.

pêvero berdiş 1) hizada götürmek. 2) karşı karşıya götürmek. 3) rekabet ettirmek. *'Hend pêvero meberê!* O kadar rekabet etmeyin!

pêvero biyayış 1) birbirinin önünde engel olmak. 2) birbirinin hizasında olmak. 3) birbirinin karşısında olmak. *Nê ambazi tım pêvero bi.* Bu arkadaşlar daima birbirinine karşıydılar.

pêvero geyrayış birbirine yalvarmak.

pêvero kerdış 1) birbirine teminat vermek. 2) karşılıklı yapmak. 3) bedel koymak. 4) birbirinin yerine saymak.

pêvero nayış 1) karşılaştırmak, oranlamak, mukayese etmek. *Ê dara pêvero nı, wa 'hendê pê bê!* O ağaçları karşılaştırın, aynı ölçüde olsun! 2) karşıkarşıya koymak. *Zereji nay pêvero.* Keklikleri karşıkarşıya koydular.

pêvero neyayış 1) karşılaştırılmak.

2) karşıkarşıya koyulmak.

pêvero rafınayış ön öne yatırmak.

pêvero rakewtiş ön öne yatmak.

pêvero şıyayış 1) aynı hizada yürümek. 2) rekabet etmek. 3) birbirinin zıtına gitmek. 4) tartışma yapmak. 5) yarışmak. *Êyê pêvero şınê, hele vındı, kam do qezenc kero.* Onlar yarışıyor hele dur, kim kazancak.

pêvero vıyayış birbirine karşı gelmek.

pêveronayen <is.d.> 1) karşılaştırma, oranlama, mukayese etme. 2) karşıkarşıya koyma.

pêveroneyayen <is.d.> 1) kıyaslanma, karşılaştırılma. 2) karşıkarşıya koyulma.

pêveroşıyayen <is.d.> 1) aynı hizada yürüme. 2) rekabet etme. 3) birbirinin zıtına gitme. 4) tartışma yapma.

pêveyındayen <is.d.> birbirini çağırma.

pêvirar <zf.> kucak kucağa, koyun koyuna.

pêvirar kerdış 1) kucaklaşmak. *Zey bira-*

rana, pê virar kerê! Kardeşçe, birbirinizle kucaklaşın! 2) kucak kucağa yatırmak. *Qeçeka pê virar kerê!* Çocukları kucak kucağa yatırın!

pêvirar kewtiş kucak kucağa olmak, kucak kucağa sokulmak.

pêvirarkerden <is.d.> kucaklanma.

pêvirarkewten <is.d.> kucak kucağa girme.

pêvinayen <is.d.> görüşme.

pêvrin <is.e.> takas, değiş tokuş.

pêvrin kerdış takas etmek. *Ma herê xo kerdı pêvrin.* Biz eşeklerimizi takas ettik.

pêweriştên <is.d.> kalkışma (kavgâ için).

pêwiyatên <is.d.> birbirine gülme.

Pêxember₁ [x]~[y] (İr.) <öz.e.> Peygamber Mohammed. EŞ ANL: *Resûl.*

pêxember₂ <is.e.> peygamber.

pêxemberey <is.d.> peygamberlik.

pêyabeste/i <or.e./d.> 1) kenetli. 2) bağlı (birbirine).

pêyabestên <is.d.> bağlılık.

pêyabiyye/i <or.e./d.> bitişik.

pêyo <zf.> karşılaşma, karşı karşıya çıkma.

pêyo vıyayış karşılaşmak, karşı karşıya çıkmak. *Ma ambaziya pêyo vıyay û virar şımı pêra.* Biz arkadaşla karşılaşıncâ birbirimizi kucakladık.

pêzerre <zf.> birbirinin içinde.

pêzerre kerdış içiçe koymak.

pêzeveng (İr.) <s.> pezevenk. EŞ ANL: *teres.*

pêzevengey <is.d.> pezevenklik.

pı <ünl.> tuh!

pıçk YER: Bibol. BKZ: *pışk.*

pıf <is.e.> 1) üfürme, üfleme. 2) tıs.

pıf kerdış üflelemek. 1) üfleyip sündürmek. *A çiler pıf kî, wa şıro hewna!* O feneri üfle, sönsün! 2) üfleyip yakmak. *Mı adır pıf kerdı kî bıveşo.* Ateşi üfledim ki yansın. 3) üfleyip şişirmek. *Pındılıker pıf kî!* Balonu üfleyip şişir!

pıfayış <gcs.f.> 1) oflamak. 2) tıslamak, tıs diye ses çıkarmak (kaz, yılan, kedi). [*pıfeno*; em.k. *bıpıfı*]

pıfker <is.e.d.> üfürükçü.

pıhan VARY: *pehan.* <s.> yassı, basık. *'Siya pıhan.* Yassı taş.

pıhan kerdış yassılaştırmak.

pıhanek <is.d.> köftelik hamuruna, salça, sarımsak, yağ ve az su katarak pişirilen bir yemek çeşidi.

pıhanık <is.d.> virgül (dıl.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

pıhanın <s.> yassı olan.

pıhani <is.d.> düzlük, çok taşlık arazi. *Araziyê Sewreg pıhani.* Siverek arazısı çok düz ve taşlıktır.

Pıhanok₁ <is.d.> köy adı (Çermik'te).

pıhanok₂ <is.e.> bir balık çeşidi.

pılar <is.e.> etene, plasenta.

pılastık (Fr.) <is.e.> plastik.

pılç-pılç <is.d.> şapır şapır. (Özellikle sakız çiğnerken çıkan ses.)

pılçayen <is.d.> şapırdama.

pılçayış <gçs.f.> şapırdamak. *Ekı tı çûwe linci ra kerê, linci pılçena.* Sopayı çamura sokarsan, çamur şapırdar. [*pılçeno*; em.k. *bıpılçı*]

pılçı <is.d.> şapırtı.

pılçnayan <is.d.> şapırdatma.

pılçnayış <gçl.f.> şapırdatmak. [*pılçneno*; em.k. *bıpılçnı*]

pılêşki YER: Qelacix. <is.ç.> çapak (gözde). EŞ ANL: *pılısk*.

pılısım <is.e.> merhem.

pılısk <is.e.> çapak (gözdeki).

pılısk girêdayiş çapak bağlamak. *Çımanê to pılısk girêdayo.* Gözlerin çapak bağlamış.

pılıskın <s.> çapaklı.

pılol <is.d.> bulamaç.

pılola sûr pekmez bulamacı.

pıloлін <s.> bulamaçlı.

pılolıgı <is.d.> toprak işleme çeşidi. (Bağı sürerken üzüm ağaçları zarar görmesin diye etrafı belle kazılan yerin adı.)

pılosk YER: Sinag. BKZ: *pılısk*.

pıloxiyaye/i VARY: *pıloziyaye/i*; *pelixiyaye/i*. <or.e./d.> 1) sıkılmış, sıkıntılı kişi. *No lajek boll pıloxiyayeyo.* Bu çocuk çok sıkıntılı. *Limonda pıloxiyayi dı aw nêmanda.* Sıkılmış limonda su kalmamış. 2) ezilmiş olan. *Şamıka pıloxiyayi nêweryena.* Ezilmiş domates yenilmez.

pıloxiyayış VARY: *pıloziyayış*; *pelixiyayış*. <gçs.f.> 1) sıkılmak. *Leymûn pıloxiyaya, awa cı vijyaya.* Limon sıkılmış, suyu çıkmış. 2) ezilmek (sıkışarak). *Şamıki pêsero ronayê, pêro pıloxiyayê.* Domatesleri üst-üste koymuşlar hepsi ezilmiş. [*pıloxiyeno*; em.k. *bıpıloxyi*] EŞ ANL: *pelçıyayış*.

pıloxnaye/i VARY: *pıloznaye/i*; *pelixnaye/i*. <or.e./d.> 1) sıkılmış olan. 2) ezilmiş olan.

pıloxnayan VARY: *pıloznayan*; *pelixnayan*. <is.d.> 1) basılış. 2) eziliş.

pıloxnayış VARY: *pıloznayış*; *pelixnayış*. <gçl.f.> 1) sıkılmak. *Hak pıloxna û şıkıt.* Yumurtayı sıkıp kırdı. 2) zmek. [*pıloxneno*; em.k. *bıpıloxnı*]

xo pıloxnayış VARY: *pıloznayış*. kendini sıkılmak.

pıloziyayış YER: Bif. BKZ: *pıloxiyayış*.

pıloznayış YER: Bif. BKZ: *pıloxnayış*.

pıplılık BKZ: *pırpılık*.

pılus (Fr.) <is.e.d.> polis.

pılosey <is.d.> polislik.

pımpa (İt.) <is.d.> pompa.

pımpa pıro dayış pompalamak. *Mı pımpa dê pıro, xeylê aw ant.* Pompaladım epey su çektim.

pıncar YER: Qerxan. <is.d.> pancar, bahar yeşilliği (genel).

pıncûr YER: Qerxan. BKZ: *pencûr*.

pıncûrık YER: Qerxan. <is.e.> tırmık. EŞ ANL: *pırcûncık*.

pıncûrıkı kerdış tırmıklamak.

pından <is.e.> birikinti (su). (Bir suyun önünü tutup biriktirme.)

pından biyayış su birikintisi oluşmak. *Fekê awer girêdayayo, aw biya pından.* Suyun ağzı tıkanmış, gölet oluşmuş.

pından dayış su birikintisi oluşmak. *Pındanê bendê Rı'ha dayo çemandê Bûdrani.* Urfa barajının su birikintisi, Budaran'ın tarlalarına kadar gelmiş

pından kerdış su birikintisi oluşturmak.

pınde <is.e.> kene (iri ve kül rengi).

pındo tombiş.

pındılık <is.d.> balon. *Pındılıker biteqni!* Balonu patlat! EŞ ANL: *pızıkı*.

pındoll <is.e.> gölet. EŞ ANL: *dolle*.

pındoll biyayış göletleşmek.

pındollek <is.e.> gölcük.

pındosık <s.> 1) olgunlaşmamış incir. (Incirin olgunlaşmaya yakın şişik durumu) *Encili pındosıki, hewna biyayey nêbiyê.* İncir olgunlaşmaya hazır, daha olgunlaşmamış. 2) şişkin, ham şişkinlik.

pındosiyayış <gçs.f.> şişmek (patlarcasına). *'Hendik werdo, hını pındosiyayo.* O kadar yemiş ki, artık patlarcasına şişmiş. *Bi rakewtena 'erdo pındosiyayo.* Yatmakla yerde patlarcasına şişmiş. [*pındosiyeno*; em.k. *bıpındosiyi*]

pındosnaye/i <or.e./d.> şişirilmiş olan.

pındosnayış <gçl.f.> şişirmek. [*pındosneno*; em.k. *bıpındosnı*]

pındosyaye/i <or.e./d.> şişkin.

pıng YER: Sinag. <is.e.> tomurcuk. (Meydana çıkma belirtisi olan tomurcuk.)

pıng bard biyayış tomurcuk tutmak. *Pıng biya bard.* Tomurcuk tutmuş.

pıngıryaye/i YER: Sinag. <or.e./d.> durgun olan, suskun. *Ceniya ey tim pıngıryayiya.* Onun karısı daima durgundur.

pıngıryayış YER: Sinag, Qelacix. <gçs.f.> durgunlaşmak, suskunlaşmak. *Tı çı wini pıngıryayê, meymanê ma ameyê, tayn şên bı!* Neden o kadar durgunsun, sevin biraz, misafirlerimiz gelmiş. [*pıngıryeno*; em.k. *bıpıngıryi*]

pıq-pıq YER: Qerxan. <is.d.> kahkaha.

pıq-pıq kerdış kahkaha atmak.

pır VARY: *çır*. <is.e.> bir çocuk oyunu. (Bu oyun iki gruba ayrılır. Ebe bir işareti

korumak için üstünde bekler, diğer arkadaşları da diğer grubu kovalayıp el vurup yakmaya çalışır, diğerleri de kendilerini ele vermemek için kaçarlar. Kaçanlardan biri ebelerden ikisinin arasından geçerse biri yanar ve bu şekilde bitene kadar devam eder, işareti boş bulup ayakla dokunurlarsa, grup hepten yanar ve oyunu kazanırlar.)

pıra ‹f.ilgeci› ona (doğru). *Gışta mı birryê, mı bant pist pıra*. Parmağım kesildi, ona yara bandı sardım. [*pı* 'nın yerine isim/zamir konulabilir.]

pıra pıra ‹zf.› gittikçe, gitgide, giderek. *No dêso pıra pıra pêra abirryeno*. Bu duvar gitgide birbirinden ayrılıyor.

piradaye/i ‹or.e./d.› 1) örtülü. 2) giyili. 3) sürülü.

pirakerde/i ‹or.e./d.› sokulmuş olan.

pirakerdax ‹is.e./d.› soka.

piramûd ‹is.e.› çevre, etraf, dört taraf, dolay. EŞ ANL: *dorme, çorşme*.

piranekê ‹belgis.s.› 1) azıcık. EŞ ANL: *tayneke, 'hebekê*. 2) ufacık, çok küçük.

piranê ‹belgis.s.› 1) biraz. *Piranê qise fahm bikı!* Biraz laf anla! 2) minicik. *Piranê nan da mı*. Bana minicik ekme verdi. EŞ ANL: *bine*.

pirapiste/i ‹or.e./d.› ona sarılmış olan.

pirasa (Yun.) ‹is.d.› pırasa.

pirayaye/i ‹or.e./d.› kavrulmuş olan.

pirayayen ‹is.d.› kavrulma.

pirayayış ‹gçs.f.› kavrulmak. [*pirayeno*; em.k. *bıpiray*]

pirayayox ‹is.e./d.› kavrulan.

piraynaye/i ‹or.e./d.› kavruktmuş olan.

piraynayen ‹is.d.› kavurma işi.

piraynayış ‹gçl.f.› kavurmak. (Örneğin nohut ve çekirdeği kum içinde, ya da ağaçları.) *Ezo ma rê ni'hey piraynena*. Bize nohut kavuruyorum. [*pirayeno*; em.k. *bıpiraynı*]

piraynayox ‹is.e./d.› kavuran.

pirç ‹is.e.› çıkmayacak yerde çıkan kıl.

pirçin ‹s.› kıvrıcık tıvli, çok killi kimse. *Jû 'heşa pirçin finêdı mayo vijyê*. Killi bir ayı aniden önümüze çıktı.

pird ‹is.e.› köprü.

pirdek ‹is.e.› köprücük.

pirên ‹is.e.› fanila, kısa fistan. *Pirêno sûr nênimyeno (atas.)*. Kırmızı fistan saklanamaz.

pirênin ‹s.› fistanlı.

pirêni ‹is.ç.› eskiden köylerde haftanın bir günü çıkılan çamaşır yıkama işi.

pirênê feqira yoksullar çamaşır zamanı. (Eskiden bayramlardan üç gün önce zenginlerin çamaşırlarından yararlanabilenler diye yoksullar çamaşır yıkar, ertesi

gün zenginlerin çamaşırını yıkarlardı.)

pirênê zengina zenginlerin bayramdan iki gün önce çamaşır yıkama zamanı.

pirênravete/i ‹or.e./d.› olağanüstü.

pirês ‹zf.› sıkılaştırma. (Urganla bağlanan yük gevşeyince, bir odun parçasıyla urgan çevrilerek sıkıştırılır.)

pirês kerdış yükü gerginleştirmek, sıkılaştırmak.

pirêsiyayış ‹gçs.f.› dolanmak, sarılmak. *Marr pirêsiyayo daro*. Yılan ağaca dolamış. [*pirêsiyeno*; em.k. *bıpirêsiyi*] EŞ ANL: *pêşiyayış*.

pêro pirêsiyayış dolanmak (birbirine), birbirine sarılmak (bitkilerde).

piriz (Fr.) ‹is.d.› priz.

piro ‹f.ilgeci› ona, onun, altından yukarıya doğru. *Neqerer no awaya piro di!* Davula bu tempoyla vur! [*pı* 'nın yerine isim/zamir koyabilir.]

piroamayen çarpma.

piroblem (Fr.) ‹is.e.› problem.

piroblemin ‹s.› problemlî.

pirodayen ‹is.d.› 1) dövme, dövüş, kavga. 2) vurgun.

pirodayen dayış 1) dövürtmek. 2) vurgun vurdurtmak.

pirodayox ‹is.e./d.› 1) döven, vuran. 2) vurgun vuran.

pirodiskınaye/i VARY: *pirodûsnaye/i*. ‹or.e./d.› yapıştirilmiş olan.

pirodiskıyaye/i ‹or.e./d.› yapıştırmış olan.

pirofesör (Fr.) ‹is.e./d.› profesör.

pirofesorey ‹is.d.› profesörlük.

pirogırweyayox ‹is.e./d.› uğraşan, çabalayan.

pirogunaye/i ‹or.e./d.› çöküntü.

pirogunayen ‹is.d.› 1) çökme. 2) içine düşme. 3) saplama. 4) yalvarıp teslim olma. 5) YER: Siverek: girme (quşun için).

pirojin VARY: *pirozın*. ‹is.d.› elek (bulgur eleği).

pirojin ro dayış elekten geçirmek.

pirojin ro deyayış elekten geçirilmek.

pirokerden ‹is.d.› üzerine dökme işi.

piropexanda (İt.) ‹is.d.› propaganda.

piropexanda kerdış propaganda yapmak.

piropexandakerdax ‹is.e./d.› propagandacı.

pirosiyaye/i ‹or.e./d.› ufalmış olan, ufak ufak doğranmış olan.

pirosiyayış ‹gçs.f.› ufalamak, ufak ufak doğranmak (avuç içinde ovarak). [*pirosiyeno*; em.k. *bıpirosiyi*]

pirosnaye/i ‹or.e./d.› ufaltılmış olan, doğranmış olan.

pirosnayış ‹gçl.f.› ufalamak, ufak ufak doğramak. (Avuç içinde ovarak ufalamak.) *Mı nan pirosna day ro û werd*. Ekmeği

- ayranın içine doğrayıp yedim. [*pirosneno*; em.k. *bıpirosni*]
- pirotesto** <is.e.> protesto.
- pirotesto kerdış** pirotesto etmek.
- piroviradaye/i** <or.e./d.> sarkılmış olan.
- piroxram** (Fr.) <is.e.> program.
- piroxram vıraştış** programlamak.
- piroxram vıraziyayış** programlanmak.
- piroxramdar** <is.e.d.> programcı.
- piroxramın** <s.> programlı.
- pirpar** <is.e.> semizotu.
- pirpılık** VARY: *pirpirik*. <is.d.> kelebek.
- pirpirik** BKZ: *pirpılık*.
- pirpısık** BKZ: *pirsık*.
- pirpısiki çekerdiş** karın sepiştirmesi. *Vewra tevera pirpısiki çekena*. Dışarda kar atıştırıyor.
- pirr**₁ <is.d.> uçuş sesi.
- pirr**₂ (Phlv. *pur*) <s.> dolu.
- pirro kur** etine dolgun.
- pirr biyayış** dolmak.
- pirr kerdış** doldurmak.
- pirr û kur biyayış** YER: Qerxan. dolgunlaşmak.
- pirrbiyaye/i** <or.e./d.> dolu, dolmuş.
- pirrkerde/i** <or.e./d.> doldurulmuş olan.
- pirrkerden** <is.d.> doldurma, dolduruş.
- pirrkerdox** <is.e.d.> dolduran.
- pirrnad** VARY: *pirrnaz*; *pirrnade*. <is.d.> kucakta taşınan başaklı buğday demeti. EŞ ANL: *simbêli*.
- pirrnade** YER: Qelacix. BKZ: *pirrnad*.
- pirrnaz** YER: Sinag. BKZ: *pirrnad*.
- pirrnik** VARY: *pirnik*. <is.d.> 1) hayvan burnu ve ağzı. *Heri pirrnika xo vawit kêveryo, kêver abiya*. Eşek burnunu kapıya vurdu, kapı açıldı. 2) insan burnu ve ağzı (argo). *Merdım esto ki beno zengin, pirrnika xo keno amvero*. Adam var ki zengin olunca, burnunu havaya kaldırır.
- pirrnik berz kerdış** burnu havada olmak. *Zeki tı biyê zengin, pirrnika to biya berrz*. Sen zengin olalı, burnun havada.
- pirrnik kerdış** somurtmak, surat asmak. *Embazi mı ra pirrnik kerda*. Arkadaş bana surat asmış.
- pirrnik tadayış** burnun çevirmek, ilgilenmemek. *Mı çiyê to rê nêvato, tiyê pirrnika xo mı ra tadenê*. Sana bir şey demedim, benden burnun çeviriyorsun.
- pirrnikberz** <s.> burnu havada.
- pirrnikin** <s.> somurtkan, somurtuk, asık suratlı.
- pirrniktûj** <s.> sivri burunlu.
- pirrpızınayen** VARY: *perpitnayen*; *perpızınayen*. <is.d.> çırptırma.
- pirrpızınayış** VARY: *perpitnayış*; *perrpızınayış*. <ğç.f.> çırpındırmak, yerde debeletmek, yerde titretmek, can çekiştirmek. *Jûwê dê pıro, zey kerga 'erdo pirrpızna*. Bir vurdu, tavuk gibi yerde çırpındırdı. [*pirrpızıneno* em.k. *bıpirrpızını*]
- pirrpızıyayen** <is.d.> çırpınma.
- pirrpızıyayış** VARY: *perpıyayış*; *perrpızıyayış*. <ğçs.f.> çırpınmak, yerde debelenmek, yerde titretmek, can çekişmek. (Özellikle kesilen kanatlı hayvanların yerde sıçrayıp titremesi.) *Mı 'siyê dê kerger ro, kerg 'erdo pirrpızıyê* Tavuğa bir taş vurdu, yerde çırpındı. [*pirrpızıyeno*; em.k. *bıpirrpızıyê*]
- pirrtı** VARY: *pirrtı*. <is.e.> basma ve ketenden yatak, yorgan yüzü, giysilik kumaş.
- pirsık** VARY: *pirpısık*. <s.> elyafın tam açılmamış hali.
- pirşonik** YER: Sinag. BKZ: *pirşoti*.
- pirşotin** VARY: *pişotin*. <s.> artıklı.
- pirşoti** VARY: *pirşonik*; *pişotiye*. <is.d.> yemek artığı, sıyrıntı. VARY: *pişoti*.
- pirşûg** VARY: *pişrûg*. <is.e.> 1) talaş, madde kırıntısı (ekmek, cüruf, mıcır). EŞ ANL: *talas*. 2) damların üstünü örtmek için hazırlanan az ıslatılmış, çamur kıvamına gelmemiş toprak.
- pirt** <ünl.> osuruk!
- pirtik** <is.e.> tutam.
- pirtikê** <s.> tutamcık. *Mı cı ra 'helaw waşt, ey pirtikê dê mı*. Kendisinden helva istedim, o bana bir tutamcık verdi.
- piruçek** BKZ: *pirûçik*.
- pirûçik** YER: Qerxan, Qelacix. VARY: *pirûçek*. <s.> ufacık, küçücük. EŞ ANL: *werdiyek*.
- pirûncik** <is.e.> tırmık. EŞ ANL: *pinçürık*.
- pirûncıkı biyayış** tırmalanmak.
- pirûncıkı pıro biyayış** tırmalamak, tırnaklamak. *Pirûncıkı pıro mebi!* Onu tırmalama!
- pirûz** <is.d.> üzüntü.
- pirûz kerdış** üzülmek. *Gırweyê ameyo ey serre dı kı, ey wına pirûz kerda*. Onun başına bir iş gelmiş ki, böyle üzüylüyor.
- pirûzin** <s.> üzüntülü, üzgün.
- pirzık** BKZ: *pızlık*.
- pısa** <is.d.> uçkur (şalvarda lastik kanalı).
- pısat** <is.d.> savaş aleti, silah. VARY: *pûsat*.
- pısing** VARY: *pıso*. <is.d.> kedi. *Hewna pısing terrini nêresê, va, "no çi tirşo" (atas.)*. Kedi daha tarhanaya ulaşmadan "bu ekşidir", dedi. *Pısingı çınıya, biya çifte-çifta marran* (Kahraman Gündüzkanat). Kedi yok, fareler ötüşüyor.
- pısinga kedi** evcil kedi.
- pısinga kovı** yaban kedisi, vahşi kedi.
- pısk**₁ <is.d.> keçi ve koyun gübresi.
- pısk**₂ <is.d.> kura. (Kura sonucu çıkan hise.) EŞ ANL: *qure*.

pisk eştış kura çekmek.

pisko VARY: *vışkok; bışkok; bışkov; pışko; fıško*. <is.e.> tomurcuk. (Yaprak ya da çiçek açmak üzere olan tomurcuk.) *Dari pisko kerdo, nezdi ra beno khero*. Ağaçlar tomurcuk tutmuş, yakında yeşer.

pisko dayış tomurcuklanmak.

piskoni <is.e.> 1) yarı yanmış odun. 2) siyah insanlar için söylenir. *O mêrdek, zeno ze piskoni*. O adam çok siyahtır.

piskul <is.d.> kış, dışkı (keçi, koyun, tavşan, deve, geyik için).

piskulın <s.> kışlı, dışkılı.

piskût <is.e.> bisküvit.

pisla (İt.) <is.d.> pusula, not. *Jû pıslayê binûşni kı, wa bızano!* Bir not yaz ki, bilsin!

piso BKZ: *pising*.

pisqilêt <is.d.> bisiklet.

pıst-pıst <is.d.> fisilti.

piste/i <or.e./d.> sarılı, sargılı.

pısten <is.d.> sarma işi.

pıstık <is.d.> demet.

pıstık kerdış demetlemek.

pıstıka perra para demeti.

pıstıka vılıka çiçek demeti. EŞ ANL: *gul-bang*.

pıstin <is.e.> koltuk altı bölgesi, koyun.

desti pıstin dı mendış eli koynunda kalmak, başarısızlığa uğramak, çaresiz kalmak. (Bir şey yapamaz duruma gelmek.) *Mı nêşa çiyê bikera, wini desti mı pıstin dı mendî*. Bir şey yapamadım, öyle ellerim koynumda kaldı.

pıstin kerdış koynuna-koymak, koltuğuna koymak. *Mı destê xo kerdî xo pıstin û pawit*. Ellerimi koltuğuma koyup bekledim. *'Hendik marro werdî bî, mı xo pıstin dı kerdê wari, bî gird, da mı dı (atas.)*. Daha dün küçük ylandı, koltuğumda besliyordum, büyüdü beni ısırıldı. (Ihanete uğrama anlamına gelir.)

– **xo pıstin kerdış** kendi koynuna koymak. *Desto xo pıstin kı, wa germi bê!* Ellerini koynuna sok ki, ısınsın!

pıstındê xo dı nimitış koynunda saklamak. *Çiyô kı tırtı bî, pıstındê xo dı nimit bî*. Çaldığı eşyayı, koynunda saklamıştı.

pıstış VARY: *pıştış*. <çç.f.> sarmak. [*pêseno*; em.k. *bıpêsi*]

cı pıstış püskürtmek. *Tıyayo toz keno, tayn aw cı pêş kı wa toz nêkero!* Burada toz kalkıyor, biraz su püskürt ki tozutmasın!

pêra pıstış birbirine sarmak. *Mı çınay xo pıst pêra*. Ben elbisemi birbirine sardım.

pêyo pıstış birbirine sarmak. *To lay pısti pêyo?* İpleri birbirine sardım mı?

pıra pıstış ona bir şey sarmak. *Ê nayloni*

pıra pêş, wa hi nêbo! O naylonu sar, ıslanmasın!

piro pıstış dolamak, sarmak (bir şeye). *Mı la pıst pıro*. Ona ip doladım. *To la pıst pıro?* İp sardım mı kendisine?

– **xo pıro pıstış** kendini bir işe bulaştırmak. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, xo pıro mepêsi!* Seni ilgilendirmeyen işe bulaşma!

po pıstış 1) tutmak (kurşuna, taşa). *Ê amey mı bıkişê, mı dirê qersini pısti po, fina peydi ancıyay*. Beni öldürmeye geldiler, bir kaç kurşun attım, yine geri çekildiler. 2) sarmak (bir şeye). *Nê rewta bidenışkini, fasila po pêş!* Bu sınıkları kur, fasulyeleri ona sar!

ra cı pıstış YER: Qelacix. püskürmek. *Tıyayo toz keno, tayn awke ra cı pêşê wa toz nêkero*. Burası toz oluyor, biraz su püskürtün ki toz kalkmasın. EŞ ANL: *cı pıstış*.

têra pıstış toparlamak. *Mı ra bı hêrs, çınay xo têra pışt û keydê ma ra şı*. Bana sınırlendi, eşyalarını toparlayıp evimizden gitti.

xo pıstış giyinerek kapanmak.

xoyo pıstış 1) sarınmak. *Makiner la pıst xoyo*. Makine kendisine ip sardı. 2) bulaşmak (bir işe). *Mı no kar pısto xoyo, ezo nêşena bıqedina*. Bu işe bulaşmışım, bitiremiyorum.

pısto-pısto <is.e.> dedikodu.

pısto-pısto kerdış dedikodu yapmak. *Mıleta pısto-pısto kena, ez nêzana qandê çıçiyô*. Millet dedikodu yapıyor, nedendir bilmiyorum.

pıstok <is.e.> sargı.

pıstox <is.e.d.> saran.

pış-pış <ünl.> kedi dilinde kediyi çağırma işi.

pış-pış kerdış kedi çağırarak.

pışayış <çç.f.> mışıldamak. *Tûtek rakewto, oyo pışeno*. Çocuk mışıl mışıl uyuyor. [*pışeno*; em.k. *bıpışı*]

pışk VARY: *pıçk*. <z.f.> tıpkı, tıpatıp. *Mı jewê di, pışk to mendê*. Birini gördüm, tıpkı sana benziyordu.

pışkayış <çç.f.> hapşırarak, aksırmak. *Mı serd gıroto, ezo pışkena*. Soğuk aldım, hapşıyorum. [*pışkeno*; em.k. *bıpışkî*]

pışkî <is.d.> hapşırık.

pıško BKZ: *pısko*.

pıškoli YER: Qelacix. <is.ç.> kökü havuca benzeyen bir bitki.

pışkovyayış YER: Qelacix. <çç.f.> tomurcuklanmak. *Dar pışkovyaya*. Ağaç tomurcuklanmış. [*pışkovyeno*; em.k. *bıpışkoyî*]

pışortıye YER: Qelacix. BKZ: *pışoti*. *Bi bi pışortıye, ma eşt dewaro ver*. Artık olmuştü, hayvanların önüne attık.

pişotin BKZ: *pirşotin*.

pişoti YER: ‘Hesûd. BKZ: *pirşoti*.

pişrûg YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *pirşûg*.

pişt₁ <is.e.> dek. (Ucu sivrileştirilmiş kısa odun parçası.)

pişt kay kerdış ucu sivrileştirilmiş odun parçalarını çamura saplayarak oynanan bir oyun.

piştê ayri değirmen mili, değirmen taşını çeviren mekanizma.

pişt₂ <ünl.> pist! (kediyi kovma).

pişt-pişt kerdış kediye kovalamaya seslenmek. *Mı pişt-pişt kerd, pising remê.* Kediye seslenince, kedi kaçtı.

pişte/i <or.e./d.> sarılı.

piştış BKZ: *pistiş*.

pıt BKZ: *pitik*.

pıt <zf.> seğirme. *Goşto pıt pıt erziyeno.* Et seğiriyor.

pıt-pıt <is.d.> patırtı, çatırtı.

pıt-pıt kerdış patırdamak. *‘Hendi pıt-pıt meki! O kadar patırdama!*

pıtık₁ VARY: *pıt*. <is.d.> kız bebek.

pıtık₂ <zf.> daha önceki (gün ve yılda kullanılır).

pıtık perarey daha önceki gün. *Vizêr nê, perrey nê, pıtık perarey.* Üç gün önce.

pıtık pêrar daha önceki sene. *Par nê, pêrar nê, pıtık pêrar.* Geçen sene değil, önceki sene değil, daha önceki sene.

pıtık pêrarên üç sene önceki.

pıx₁ VARY: *bûx*. <is.e.> buhar.

pıx kerdış buharlaşmak. *Awa pıx kena.* Su buharlaşıyor.

pıx ser finayış buharlaştırmak.

pıx ser kewtış buharlaşmak (aşırı derecede).

pıx vijyayış buhar çıkmak, buharlaşmak.

pıx₂ <ünl.> korku verme işi (bağırış).

pıx kerdış korku vermek, korkutmak. (Aniden saklandığı yerden kişinin karşısına çıkarak yüksek sesle korkutmak.)

pıxayış <gçs.f.> boğulur gibi ses çıkarmak. [*pıxeno*; em.k. *bıpıxı*]

pıxêri YER: ‘Hesûd, Ş. Cori. <is.d.> şömine. EŞ ANL: *locin*.

pıxın <s.> buharlı.

pızdo <is.e.> şişkin toparlak kişi.

pızdo kerdış şişirmek (aşırı derece giyinip). **xo pızdo kerdış** üstüste giyinip kendini şişirmek. *Boll çına dayo xo ra, xo kerdo pızdo.* Çok kalın giyinmiş, kendini şişirmişsin.

pızıkı YER: Piran. <is.d.> balon. EŞ ANL: *pındılık*.

pızlık VARY: *pızırık*; *pırzık*. <is.d.> kabarcık (vücutta oluşan).

pızlık biyayış kabarcıklanmak. *Ez zengena*

girweyaya, destê mı biyo pızlık. Kazmayla çalıştım, elime kabarcık çıkmış.

pızlig <is.d.> gelişmemiş sebze.

pızote <is.e.> fatmacık (zool).

pızparık YER: Qerxan. <is.e.> çiğdem. *Pız pız pızparık, mı embaza to diya.* EŞ ANL: *ısparık*.

pızrık BKZ: *pızlık*.

pi₁ (Phlv. pid/pidar) <is.e.> baba. *Piyê to koti rayo?* Baban nerelidir? *Tı lajê pêrdê mı niyê, perrey bıda to.* Babamın oğlu değilsin, sana para vereyim. *Bawo, tiyê şinê koti?* Baba, nereye gidiyorsun? *Veyv şiya pêrandê xo.* Gelin baba evine gitmiş. [bük. *pêr*; vok. *bawo/bao*]

pi₂ <ünl.> pi! (tükürmek için).

picema <is.d.> pijama.

pickane/i <is.e./d.> zamansız doğan hayvan.

pij <is.e.> turnakların kenarında çıkan sert, ince et çıkıntısı.

pijik₁ VARY: *pincık*. <is.e.> sürgün (ağacın vb.). (Fidanın kökünden çıkan sahte dal.)

pijik₂ VARY: *pızık*. <is.e.> 1) ucu sivriltilmiş odun. (Kenger benzeri yumru lu bitkileri sökmek için.) 2) kilim dokumada gerilen iplerin birbirlerine karışmaması için üstlerine geçirilen çubuk.

pikal <is.e.> ata.

pil₁ <s.> 1) ulu. 2) büyük (yaşça). *Tı mı ra pilê.* Sen benden yaşlısın. *Pil pilina xo, qız qızına xo bizano! (deyim).* Büyük büyüklüğünü, küçük küçüklüğünü bilmeli! 3) ailenin büyüğü, ailede etkisi olan.

pil biyayış büyümek.

pil kerdış bakımını yapıp büyütme. *Nê qeçeki mı kerdı pil.* Ben bu çocukları büyüttüm.

pil û peleng yaşlı başlı.

pil û qız yaşlı genç.

pilê keyi aile reisi.

pilêri daha yaşlı.

pil₂ (İt.) <is.e.> pil.

pilan (Fr.) <is.e.> plan.

pilan kerdış plan yapmak.

pilanker <is.e.d.> plancı.

pılaq (Fr.) <is.d.> plak. EŞ ANL: *qerebafûn*.

pilek <s.> lider anlamına gelir. *Bakalê ma, pilekê ezbeta ma bı.* Dedemiz, ailemizin lideriydi.

piley <is.d.> yaşlılık, büyüklük.

pilkerden <is.d.> bakımını yapıp büyütme.

pilkerdax <is.e.d.> büyüten.

pilot (Fr.) <is.e.d.> pilot.

pilvatık <is.d.> atasözü. EŞ ANL: *vatena verênan, qısey verênan*.

pin YER: Qerxan. <is.e.> kümes. EŞ ANL: *dûnek, done*.

pinc (İr.) VARY: *pinç*. <is.e.> piç.

pincey <is.d.> piçlik.

pinçik₁ <s.> vaksiz doğan hayvanlar. EŞ ANL: *pickane/i*.

pinçik₂ YER: Qerxan. BKZ: *pijik₂*.

pinç BKZ: *pinç*.

pine <is.e.> yama. VARY: *pinî*.

pine kerdış yamalamak.

pine pa nayış yama yapıştırmak. *Dawıtey dësi rıjiyayo, şo pineyê panî*. Duvarın sıvası yıkılmış, git bir yama yapıştır.

pinekerde/i <or.e./d.> yamalanmış olan.

pineyın <s.> yamalı.

pinî YER: Qerxan. BKZ: *pine*.

pipık <s.> 1) çok dar. *Nê pantori 'hendık tengi, zenê ze pipiki*. Bu pantolonlar düdük gibi dar. 2) düdük.

pipî <is.d.> düdük. (Genelde söğüt kabuğundan yapılan düdük.)

piqab (İng.) <is.d.> pikap.

pir (Phlv. *pîr* 'yaşlı') <s.> yaşlı.

pir biyayış yaşlanmak. *Na cenıyek boll biya pir*. Bu kadın çok yaşlanmış.

pir kerdış yaşlandırmak.

pir û pak 1) tertemiz. 2) yaşlı ve temiz.

piramit <is.e.> piramit.

Pirbab₁ <öz.e.> 1) bir ziyaret adı (Çermik'te). (Kumun altına para bırakılır, suyu içilir ve kurban kesilir.) 2) Çermik'te bir yayla adı.

pirbab₂ <is.e.> birkaç kuşak gerisi.

pirbiyayen <is.d.> yaşlanma.

Pir'ereb YER: Qelacix. <öz.e.> Noel baba. (Yılbaşında ihtiyar kayınbaba ve genç gelin kılığma girip kol kola takılıp ev ev dolaşıp yiyecek toplayıp bir yerde toplanıp hep beraber yerler.) EŞ ANL: *Kelankose*.

pirey <is.d.> yaşlılık.

pirî <is.d.> ihtiyar kadın, yaşlı kadın. *Jû pirê, jû zi torına cı bena*. Bir ihtiyar kadın, bir de torunu vardı.

pira qotiki veba hastalığından kırılan bir aileden, hayatta kalan tek yaşlı kadın.

pirê! <vok.> ihtiyar kadın!

pir'hebok <is.d.> cadı.

pirhebotık YER: Qerxan. <is.d.> örümcek. EŞ ANL: *pirık*.

pirık₁ <is.d.> örümcek.

pirık₂ <is.d.> sap hastalığı. (Hayvanlar bu hastalığa yakalanınca titreyerek ölürler, etleri sararır.)

pirık piro dayış ölüm hastalığına yakalanmak (hayvanlarda). *Manga rınd bi, pirık da piro, lertzê lertzê û merd*. İnek iyiydi, ölüm hastalığına yakalandı, titreye titreye öldü.

piriki <is.d.> 1) böcek ağıları, örümcek ağıları. 2) buruşma (su içindeki eller için).

piriki biyayış buruşmak (su içindeki eller için).

piriki gırêdayış böcek ağı örmek.

pirkek <is.d.> yaşlı kadıncağız.

pirkerden <is.d.> yaşlandırma.

pirket <is.e.> briket. (Tuğla biçimli yapı malzemesi.)

pirketdar <is.e.d.> briketçi.

pirketdarey <is.d.> briketçilik.

Pirquli <öz.d.> bir ziyaret adı (Çermik'te).

pis <s.> 1) pis. *O merdım boll piso, ey ra dûri kewê!* O adam çok kötüdür, ondan uzak durun! 2) kirli. *Tıyayey boll pisi, tayn pak kı!* Buralar çok kirli, biraz temizle! 3) beğenilmeyecek durumda olan. *Mı rê çınay to piso, omışê to nêbeno*. Elbiseni beğenmiyorum, sana yakışmıyor. 4) çirkin, sevimsiz olan. *No lajek piso, xasek niyo*. Bu çocuk çirkindir, güzel değil. 5) utan-dıracak durum. *To mêrdek kerd pis*. Sen adamı utandıracak duruma getirdin.

çiyo pis pislik, pis şey.

pis biyayış 1) pis olmak, pislenmek, pisliğe bulaşmak. *Biyê pisi, hını nêzanê se kerê*. Pis olmuşlar, artık ne yapacağını bilmiyorlar. 2) kötü duruma düşmek. 3) kirlenmek (namusu).

pis kerdış 1) pisletmek, pislemek, pisliğe bulaştırmak. *Lajeki binê xo kerdo pis*. Oğlan altını pislemiş. 2) kötü duruma sokmak. *İna dışmenê xo kerdı pisi*. Onlar düşmanlarını kötü duruma soktular. 3) kirletmek (namusu). *Namûsê na key-neker kerdo pis*. Bu kızın namusunu kirletmiş.

– **pê pis kerdış** birbirini kötü duruma düşürmek.

piso mırdar pis mundar.

pisbiyayen <is.d.> pislenme, pisliğe bulaşma.

pisek <s.> pislik (canlılar için).

pisey <is.d.> 1) pislik. *Xozi pisey wenê*. Domuzlar pislik yer. 2) kötülük. *Hedê xo bızan, tiyê boll pisey kenê*. Hadini bil, çok kötülük yapıyorsun.

pisker <is.e.d.> 1) pisleyen, kirleten. 2) kötüleyen.

piskerden <is.d.> 1) pisletme, pisleme. 2) kötü duruma sokma.

pişk YER: Qerxan. <is.e.> çise.

pişk dayış yağmur yağmak (ince ince). *Varano hêdi hêdi pişk keno*. Yağmur yavaş yavaş yağıyor.

pişk kerdış çiselemek.

pişole YER: 'Hesûd. <is.e.> tarlalarda yetişen, soğan yüksekliğinde ve soğana benzer, yaprakları dönüp yükselen, soğancık köklü yenen bir ot çeşidi.

piya <zf.> birlik, birlikte. (etimol. *pê-ya*). *Ez qayıla toya piya şıra sûk*. Şehire seninle beraber gitmek istiyorum.

- piya mendiş** beraber kalmak.
- piya pê kerdîş** birbiriyle idare etmek. *Xo rê piya pê bikerê, lej mekerê!* Birbirinizle idare edin, kavga etmeyin!
- piyabeste/i** <or.e./d.> birleşik.
- piyabestin** <is.d.> birleşik.
- piyabestox** <is.e.d.> 1) takan. 2) birleştiren.
- piyadar** <is.e.d.> birlikçi.
- piyade** (İr.) <is.e.> piyade.
- piyase** (İt.) <is.e.> 1) piyasa. 2) külhanbeyi yürüyüşü yapma işi (yanyana).
- piyase kerdîş** külhanbeyi yürüyüşü yapmak (yanyana).
- piyaz** <is.e.> soğan.
- piyazo kiho** yeşil soğan.
- piyazın** <s.> soğanlı.
- piyey** <is.d.> babalık.
- pize** VARY: *pizi*. <is.e.> 1) karın, mide. *Mı xo pize dı va, "bêra vera şıma"*. İçimden "size geleylim", dedim. 2) kadın rahmindeki bebek.
- pize honik biyayîş** içi rahat olmak.
- pize honik kerdîş** içi rahat etmek. *Ey soyın dı zanayına xo kerd, pizey xo kerd honik.* O sonunda bildiğini yaptı, içi rahat etti.
- pize pey veşayîş** birine acımak, birine üzüntü duymak. *O keye boll feqiro, pizey mino pey veşeno.* O aile çok fakirdir, onlar için üzülüyorum.
- pize pey veşnayîş** birine acınmak.
- pize piro gunayîş** ihşala yakalanmak. (Yenilen bir şey mideye dokununca, ihşal olunca söylenir.)
- pize ro nayîş** kaptırmak. *Nêşa maldê xo rê wahêrey bikero, na şari pize ro.* Malına sahiplik edemedi, başkalarına kaptırdı.
- pize şıyayîş** ihşal olmak. *Ezo nêweş, pizey mino şıno.* Ben hastayım, ihşal olmuşum.
- pize tırşıyayîş** mide ekşimek. *Ez kı şefaşine rib wena, pizey mı tırşıyeno.* Sabahları pekmez yediğimde, midem ekşir.
- pize tırşnayîş** mide ekşitmek.
- pize veşayîş** acımak (başkasına), üzüntü duymak. *Eki şar to ro do, fina pizey mı do to rê biveşo.* El seni döverse, yine ben sana acıyacağım.
- pize veşnayîş** acımak (başkasına). *Pizey mı ey rê boll veşeno.* Ben ona çok acıyorum.
- pizeyo qız** midenin göbekten aşağıdaki bölümü.
- pizeyo saf** saf içli.
- pizeyo werdı** küçük mide.
- xo pize dı vatîş** içinden söylemek. *Mı xo pize dı va, "bêra vera şıma"*. İçimden "size geleylim", dedim.
- pizek** <is.e.> midecik.
- pizekê gışta** parmak etleri.
- pizeveş** <s.> acıma duygusu olan, yumuşak yürekli.
- pizeya** <s.> hamile. EŞ ANL: *'hala, dıgani, ohalara.*
- pizik** YER: Bûdran. BKZ: *pjik.*
- pizkane** <is.e.> cıvıtma, cıvık konuşma.
- po** <f.ilgeci> yukarıya doğru. *Darê ûja dı bi, ez po kewta diyar.* Bir ağaç ordaydı, ona turmandım. [*p*'nın yerine isim/zamir koyabilir.]
- poberde/i** <or.e./d.> 1) tırmandırılmış. 2) şımartılmış olan.
- poberdox** <is.e.d.> 1) tırmandıran. 2) şımartan. 3) ilerletip götürən.
- poç** VARY: *poçık; boçık*. <is.d.> 1) kuyruk. *Poça kutiki qalib nêtepêşena (atas.).* Köpeğin kuyruğu kalıp tutmaz. 2) kuyruk sokumu.
- poç şanayîş** kuyruk sallamak. *Eki a poç nêşano, kes ay dıma nêgeyreno (atas.).* O kuyruk sallamazsa, kimse onun arkasında dolanmaz.
- poç xo finayîş** apar topar gitmek. *Ez qıraya pıro, poç vışt xo û şı.* Kendisini azarladım, apar topar çekip gitti.
- poçderg** <s.> uzun kuyruklu.
- poçık** BKZ: *poç.*
- poçık dekewtîş** kuyruk kayması.
- poçıka cıxari** <is.d.> izmarit.
- poçıkek** <is.d.> kuyrukcuk.
- poçikestor** <is.d.> yemlik otu. (Kökü beyaz havuca benzer yenilmez, yaprakları saçlı yenir bir ot çeşidi.)
- poçıkın** <s.> kuyruklu.
- poçıkıstor** BKZ: *poçikestor.*
- poçıklûwek** <is.d.> tilki kuyruğuna benzeyen, geniş yapraklı, mor renkli bir çiçek çeşidi.
- poçman** YER: Bibol. BKZ: *poşman.*
- poçqol** <s.> kısa kuyruklu.
- poj** YER: Sinag. BKZ: *panj.*
- pol** <is.e.> bakır para.
- polat** <is.e.> çelik.
- polek₁** <is.e.> çiğitten yeni çıkmış iki yapraklı pamuk fidanı.
- polek₂** <is.e.> bakır. EŞ ANL: *baqır.*
- polek₃** YER: Piran. <is.d.> düğme. *Poleka to çowta.* Düğmen eğridir. EŞ ANL: *mak, gocag.*
- polekin** <s.> bakırlı.
- polis** YER: Qula <s.> inkâr.
- polis biyayîş** inkâr olmak.
- polis kerdîş** inkâr etmek. *Tı hım kenê, hım polis kenê.* Hem yaparsın, hem inkâr edersen.
- politik** <s.> politik.
- politiqa** (İt.) <is.d.> politika.
- politiqa kerdîş** politika yapmak.
- Polonya** <öz.d.> Polonya.
- Polonyayij** <öz.e.d.> Polonyalı.

popo <zf.> gitgide. *Tiyê popo şinê ravey.* Sen git gide ileri gidiyorsun.

porr VARY: *por.* <is.e.> saç.

porr perrayış saç tutmak.

– **pê porr perrayış** saç saç tutuşmak. *Ceni perrayê pê porr, êyê lej kenê.* Kadınlar saç saç tutuşmuş, kavga ediyorlar.

porr sipe kerdış saç ağartmak.

porrê estor at yelesi.

porrê mili yeles.

porrê qoçan mısır püskülü.

porrçık YER: Qerxan. <is.e.> tepedeki saç tutamı.

porrderg <s.> uzun saçlı.

porrin <s.> saçlı.

porrsipe VARY: *porşıpı.* <s.> aksaçlı, ihtiyar.

porrsiya <s.> siyah saçlı.

porrsûr <s.> kırmızı saçlı.

porraştê/i <or.e./d.> tıraşlı (saç).

porrzerd <s.> sarı saçlı.

Portekiz <öz.e.> Portekiz.

posayış <gçl.f.> ummak, umut etmek. *Mı no gırweyo wina pis to ra nêpostê.* Böylesine pis bir işi senden ummuyordum. [*poseno;* em.k. *bıposı;* gçm.z. *post*]

posta (İt.) <is.e.> posta.

postacı <is.e.d.> postacı.

postal <is.e.> ayakkabı. EŞ ANL: *papûç, yemeni, sewll.*

postalca <is.e.> ayakkabılık. *Aşık verda postalca, veşt 'İndani ser.* Davulcuyu ayakkabılığa bırakınca, o da yüklüğe koştu (herkes oturacağı yeri ve hadini bilsin almanına gelir).

postaxane <is.e.> postahane.

poste VARY: *postı; poşte.* <is.e.> deri.

poste biyayış yüzülmek. EŞ ANL: *sero biyayış.*

poste kerdış yüzmek (deriyi).

poste piro nayış derisini kabartmak (döverek). *Mı 'hendık day pıro, 'eyni poste na pıro.* Ben o kadar dövdüm ki, derisini kabarttım.

postekerde/i <or.e./d.> yüzülmüş olan (derisi).

postepenir <is.e.> ucu iğneli, içinde fitil bulunan ve fitili yenen bir ot.

posteyin <s.> derili.

postı YER: Qerxan. BKZ: *poste.*

poşeme YER: Qelacix. BKZ: *panşeme.*

poşiyaye/i <or.e./d.> şımarık.

poşiyayox <is.e.d.> 1) tırmanan. 2) şımaran. 3) ilerleyip giden.

poşman VARY: *poçman.* <zf.> pişman.

poşman biyayış pişman olmak.

poşman kerdış pişman etmek. *Hero tı ûna bıki, rojê bêro ci, ez do to poşman kera.* Sen böyle yap, bir gün gelip çatsa, seni pişman edeceğim.

poşmaney <is.d.> pişmanlık.

poşte BKZ: *poste.*

pot <is.d.> 1) kanat uçlarındaki uzun, köklü tüy. 2) yolunmuş kümes hayvanı.

pot kerdış tüyünü yolmak (kümes hayvanlarının).

potin <is.e.> bot. *Potini xo pay kı, vewra varena.* Ayağına bot giy, kar yağıyor.

potre (Fr.) <is.e.> pudra.

potre kerdış pudralamak.

povijyaye/i <or.e./d.> çıkık.

pox <is.d.> dolayı, ötürü, sebebiyle. *No gırwey to poxda mı ra nêbi.* Bu işin benden dolayı olmadı.

a pox ra ondan dolayı. *A pox ra mı to rê va, "ey hetek meşo!"* Sana ondan dolayı, "onun yanına gitme", dedim.

poxa cı birinden dolayı. *Poxa cı koyê mına, ez zi biya sûzdar.* Bana sebep oldu, ben de suçlu duruma düştüm.

poxa cı pa koyayış birine sebep olmak.

poxda cı ra dolayısıyla. *Poxda cı ra kufletdê xo vero vijyayê.* Dolayısıyla ailesine karşı çıkıyordu.

poxrengi <is.d.> aşırı sıcaklık kokusu.

poxrengi vijyayış aşırı sıcaklık kokusu çık-mak.

poz (Fr.) <is.e.> poz (resim ve fotoğrafta).

pozbend YER: Qerxan. <is.e.> pazıbent. (Yatarken bir tarafı kendi koluna bir tarafı hayvanın ayağına bağlanan ip, kolçak.)

pozık <is.e.> ağzılık. (Hayvanın ısırmasına, zararlı bir şey yemesine, anne sütünü emmeye engel olmak için ağzına takılan deri ve bez gibi kafes.) EŞ ANL: *alwe.*

pozmiş <is.e.> bozma. (Tarla, bağ ve bahçenin son ürününü toplama işi.)

pozmiş kerdış bozmak. *Ma 'erdê xo pozmiş kerdo, şıma şenê dewarê xo viradê miyan.* Tarlamızı bozduk, hayvanlarımızı içine bırakabilirsiniz.

pozmişkerde/i <or.e./d.> bozulmuş olan. (Son ürünü toplanmış olan tarla, bağ ve bahçe.)

psikoloji (Fr.) <is.e.> psikoloji.

pûa <is.d.> kav (süğüt ağacı kavı). (Eskiden çakmak taşları birbirine çarptırılarak kıvılcım çıkarılır, kavın üstüne düşen kıvılcım kavı yakınca ateş yanardı.)

pûç₁ <s.> çürük (kabağın içi, ceviz vb.).

goza pûç içten çürümüş ceviz.

pûç biyayış çürümek. *Çıyo raşt pûç nêbeno (atas.).* Doğru şey çürümez. *Miyanê na daro beno pûç.* Bu ağacın içi çürüyor.

pûç kerdış çürütme. *Qısanê zûrkera pûç kerê!* Yalancıların laflarını çürütün!

pûç₂ <s.> uyuşuk.

pûç biyayış uyuşmak. *Linga mı biya pûç, ezo nêşena ray şıra.* Ayağım uyuşmuş,

- yürüyemiyorum. EŞ ANL: *hingilêsyayış, çengezyayış, tevijyayış.*
- pûç kerdış** uyuşturmak. *Derzin dê mı qol ro û kerd pûç.* Koluma iğne yapıp uyuşturdu.
- pûçey₁** <is.d.> çürüklük.
- pûçey₂** <is.d.> uyuşukluk.
- pûçık** <is.e.> çorap. EŞ ANL: *gerwe.*
- pûçıkın** <s.> çoraplı.
- pûçıl** YER: Sınag. BKZ: *pûçle.*
- pûçker₁** <is.e.d.> çürüten.
- pûçker₂** <is.e.d.> uyuşturan.
- pûçle** VARY: *pûçıl.* <is.e.> yumurta kabuğu, ceviz kabuğu.
- pûk₁** <is.e.> dondurucu soğuk, kar fırtınası. *Ewro serdo, pûko.* Bugün çok soğuktur.
- pûkê pir** karakış fırtınası. (Mart ayının ortasındaki bu soğuk ağaçlardaki tomurcukları patlatır.) *Emşo pûkê piro, kam kı tevera bımano cemıdyeno.* Bu gece çok soğuktur, dışarda kalan donar.
- pûko xezeb** çok sert soğuk. *To nêdi, o roj çend lûk bı, pûko xezeb bı.* O gün ne kadar acımasız ve sert hava vardı, görmedin mi?
- pûk₂** <is.e.> 1) telaş. 2) sezme (kuşlarda). EŞ ANL: *ün.*
- pûk kerdış** 1) telaşlanmak. *'Hendi pûk meki, çiyê nêbeno.* O kadar telaşlanma, bir şey olmaz. *Tiyê çı 'hend pûk kenê perrey to estê, tı veyşan nêmanenê.* Sen niye o kadar telaşlanıyorsun paran var, aç kalmazsın. 2) sezme (kuşlarda). *Mırıçkiyê pûk kenê, ya varan yanzi vewr do bıvaro.* Kuşlar yağmur ya da kar yağacağını sezmişler.
- pûl** (İr.) <is.e.> pul.
- pûlık** YER: Qelacix. BKZ: *tûlık.*
- pûn** <is.e.> tüneme.
- pûn biyayış** tünemek.
- pûnc** <is.e.> birbirine sarılmış çalı, bitki kümesi.
- pûne** <is.e.> yarpuz (yenir). EŞ ANL: *nahne.*
- pûnek** <is.e.> tavuk kümesi. EŞ ANL: *hole.*
- pûngal** <is.e.> tavukların yumurtladığı yer. (Tavuklar başka yere yumurtlamasın diye burada her zaman bir yumurta bırakılır.)
- pûr** <is.e.> 1) kabuk. 2) derinin yüzü. 3) kalıkerli toprak, erozyona uğramış toprak.
- pûr biyayış** 1) kabuğu soyulmak, kavlamak. *Na çınayêr pûr biya.* Bu çınar ağacı kavlamış. 2) derinin soyulması (güneşten). 3) budanmak. *Nê 'sayêri pûr biyê?* Bu elma ağaçları budanmış mı?
- pûr kerdış** 1) kabuğu soymak, kavlatmak. 2) deriyi soymak. 3) budamak. *Ez do şıra rezê ma pûr kera.* Bağımızı budamaya gideceğim. EŞ ANL: *qot kerdış.*
- pûrbiyaye/i** <or.e./d.> 1) kabuğu soyulmuş, kavlak. 2) budanmış.
- dara pûrbiyayi** kavlak ağaç.
- pûrın** <s.> kabuklu.
- pûrker** <is.e.d.> budayan.
- pûrkerde/i** <or.e./d.> budanmış olan.
- pûrt** <is.e.> tiftik.
- pûrt ser finayış** tiftikletmek. *Şıma pûrt vışto na xaliyer ser.* Halıyı tiftikletmişsiniz.
- pûrt ser kewtiş** tiftiklenmek. *Pûrt kewto nê çiteki ser.* Bu kumaş tiftiklenmiş.
- pûrtın** <s.> tüylü.
- pûrti** <is.d.> tüy.
- pûrti rûçıknaş** tüylerini yolmak.
- pûrti rûçıkyaş** tüylerin soyulması.
- pûrti ser finayış** tüylendirmek.
- pûrti ser kewtiş** tüylenmek. *Pûrti kewta qazaxda mı ser.* Kazağım tüylenmiş.
- pûrtiya mili** yele. (Bazı hayvanların ensesinde veya boynunda bulunan uzun kıllar.) EŞ ANL: *porê mili.*
- pûrtqal** (Fr.) <is.d.> portakal.
- pûsat** BKZ: *pısat.*
- pûş** <is.e.> kuru yaprak.
- pûş û palax** kuru ot ve yaprak karışımı.
- pûşın** <s.> kuru yapraklı.
- pûşt** (İr.) VARY: *pûst.* <s.> 1) puşt. 2) kalleş, güven vermeyen. EŞ ANL: *qelas.*
- pûştey** VARY: *pûstey.* <is.d.> 1) puştluk. 2) kalleşlik.
- pûştey kerdış** 1) puştluk etmek. 2) kalleşlik etmek.
- pûşteya** kalleşçe.
- pût** (Phlv. bût) <is.e.> put.
- pût kerdış** putlaştırmak.
- pûtık** <is.e.> ince saç. *Pûtikê to rûçıkkena ha!* Saçlarını yolarım ha!
- pûtperes** (İr.) <s.> putperest.

Q - q

qab (Tk.) <is.e.> kaplama.

qab kerdış kaplamak.

qaba YER: 'Hesûd. <ön ed.> dolayı, için. *Ez qaba to amanê tiya.* Senin için buraya

geldim. EŞ ANL: *qandê, sewê.*

qabın <s.> kaplı.

qabırxe <is.e.> kaburga. EŞ ANL: *parşi.*

qabırxe gırotış gururlanmak, gurur yapmak.

Pêrê cı qısayênda gıran darıt cı, ey qabırxe gırot, o hını nıno tiya. Babası ağır laf vurdu, gurur yaptı, artık buraya gelmez.

qabırxeqalın <s.> gururлу.

qabixêr BKZ: *qubaxêr*.

qabin (Fr.) <is.d.> kabin.

qabına (Fr.) <is.d.> kabine.

qabkerde/i <or.e./d.> kaplı.

qabkerdax <is.e.d.> kaplayan.

qablo (Fr.) <is.e.> kablo.

qabxêr YER: 'Hesûd. BKZ: *qubaxêr*.

qabze <is.e.> dipçik.

qaçax <s.> kaçak.

qaçaxdar <is.e.d.> kaçakçısı.

qaçaxdarey <is.d.> kaçakçılık.

qadi (Ar.) <is.e.> kadı.

qaê YER: Qerxan. BKZ: *qay*.

qaf <is.e.> 1) kepçe. (Su kabağından yapılmış sadece su için kullanılan kepçe) 2) kepçe yapmaya yarayan su kabağı.

qafık <is.d.> kafa taşı.

qafıka serri kafa taşı.

qafılqeda <is.e.> ani bela. *No cı qafılqeda bı koya toya.* Bu ne ani belaydı başına geldi.

qafiye (Ar.) <is.e.> kafiye.

Qafqasya <öz.d.> Kafkasya.

Qafqasyayij <öz.e.d.> Kafkasyalı.

qafqêr YER: Sinag. BKZ: *qubaxêr*.

qal₁ <is.e.> bahis, konuşulan şey. *Ekı qalê kutiki kenê, çıwe xo kısta ronı! (atas).* Köpeğı an, çomağı hazırla!

qal û bela ezel, dünyanın kuruluşu. *Na kısa qal û bela ra esta.* Bu laf dünyanın kuruluşundan var.

qal biyayış bahsi olmak. *Ezo koti şına qalê toyo beno.* Nereye gidersem bahsin oluyor.

qal kerdış bahsetmek. *Gamıka verên ma qalê to kerdê.* Demin senden bahs ediyorduk.

qal₂ <is.d.> sayı, parti, set, devre (oyunda). (Oyunda taraflardan birinin yaptığı sayı, oynanan oyunların her bir bölümü.) EŞ ANL: *bele*.

qal gırotış ciddiye almak. *Ez şıya qompanedê cı, ina ez qal nêgırota.* Toplantılarına gittim, beni ciddiye almadılar.

qal po kerdış yenmek, galip gelmek, oyunda bir parti kazanmak. *Mı qalê kerd po.* Ben onu yendim.

qalayış <ğcs.f.> melemek. *Kavıra qalena.* Kuzu meliyor. [*qaleno*; em.k. *bıqalı*] EŞ ANL: *wahrayış*.

qalender BKZ: *qelender₃*.

qalıb (Ar.) <is.e.d.> kalıp. *Linci bêsimer qalıb nêtepêşena (deyim).* Samansız çamur kalıp tutmaz. EŞ ANL: *kıp*.

qalıb girêdayış kalıp bağlamak.

qalıba sabûni sabun kalıbı.

qalibê betoni beton kalıbı.

qalık <is.d.> küçük patlıcan.

qalın <s.> kalın.

qalın biyayış kalınlaşmak, kalın olmak.

qalın kerdış kalınlaştırmak.

qalınay <is.d.> kalınlık.

qalix <is.d.> kar deposu. (Kışın sıkıştırılarak toplanan karın üstü kalın bitki örtüsüyle kaplanır, yazın kalıplar halinde kesilip kullanılır.)

qalix girêdayış karları bir araya toplayıp depolamak.

qalite <is.e.> kalite.

qalonç BKZ: *qalûçi*.

qalori <is.e.> kalori.

qalqalyayış YER: Gewrek. BKZ: *qarqar-yayış*.

qaltax <is.d.> orospu, kahpe.

qaltaxey <is.d.> kahpelik.

qalûçi <is.d.> orak. EŞ ANL: *weraxi*. VARY: *qalûnçi*; *qalonç*.

qalûçi kerdış oraklamak.

qalûça ver şanayış oraklamak, orakla biçmek. *Ma vaş şana qalûça ver û pêro qedina.* Otu oraklayıp hepsini bitirdik.

qalûnçi BKZ: *qalûçi*.

qam <is.e.> boy derinliği (su içinde).

qam biyayış boy olmak (suyun içinde, insan boyunu geçmemesi).

qam dayış boy vermek.

qama <is.d.> kama.

qamçi <is.e.> kamçı.

qamet (Ar.) <is.e.> kamet.

qamet kerdış kamet getirmek.

qamır BKZ: *qamûr*.

qamiş <is.e.> kemiş. EŞ ANL: *'ecem*.

qamişın <s.> kemişli.

qampanya <is.d.> kampanya.

qamqe <is.e.> yonga, kıymık. EŞ ANL: *qıbıx*.

qamqey kerdış yongalamak, kıymık haline getirmek.

qamqeyın <s.> yongalı.

qamûr VARY: *qamır*. <is.e.> küme halinde yetişen, yaprakları yükseldikçe incelen ve 50 cm yükselen ve sulak yerlerde yetişen, yaprak kenarları keskin bir bitki.

qamyon <is.d.> kamyon.

qancerık VARY: *qanzêrık*; *qazêrık*; *qanzırık*. <is.e.> sütlü ot çeşidi (keklik üzümü).

qandê <ön ed.> dolayı, için. *Qandê to, ez kardê xo ra berey menda.* Senin için işime geç kaldım. EŞ ANL: *qaba*, *sewê*.

qandê cı onun için. *Qandê cı xo metewni!* Onun için kendini incitme!

qandê çiçi 1) niçin, ne için. 2) neden dolayı.

qandê coy onun için, bundan dolayı, o nedenle, böylece. *Ûja rınd niyo, qandê coy*

- mı to rê va, "ûja meşo"! Orası iyi değil, onun için sana "oraya gitme", dedim!*
- qandê kê** kimin için.
- qangıran** <is.e.> kangren.
- qangırû** (Fr.) <is.d.> kangru.
- qanık** <is.e.> sakız, çiklet.
- qanık cawıtış** sakız çiğnemek.
- qanikê kengeri** kenger sakızı.
- qanıkvaş** <is.e.> hindiba.
- qansêr** <is.e.> kanser.
- qansêr biyayış** kanser olmak.
- qansêr kerdış** kanser etmek.
- qantın** (Fr.) <is.d.> kantin.
- qanûn** (Ar.) <is.e.> kanun, yasa.
- qanûn ra vijyayış** yasa dışına çıkmak.
- qanûni tevera** yasa dışı.
- qanûni** (Ar.) <s.> kanuni, yasal, meşru.
- qanûnravete/i** <or.e./d.> kanun dışı, yasa dışı.
- qanûnravijyaye/i** <or.e./d.> yasa dışına çıkmış.
- qanzêrik** YER: Qelacıx. BKZ: *qancerik*.
- qanzirik** YER: Gewrek. BKZ: *qancerik*.
- qapaney** <is.d.> mahsur. *Boll vewr varê bi, qapaney bi, ma nêşayê bêmi keye.* Çok kar yağmıştı, mahsur kaldık, eve gelemediyorduk. EŞ ANL: *basrax*.
- qapax** [x]~[ɣ] (Tk.) <is.e.> kapak.
- qapqapi** YER: Qerxan. <is.ç.> nalın, tahta terlik.
- qapsûn** (Fr.) <is.d.> kapsül.
- qapût** <is.e.> palto.
- qapûtın** <s.> paltolu.
- qaqao** <is.e.> kakao.
- qaqo** YER: Helûl. BKZ: *qoqo*.
- qaqûbo** <is.e.> keklık ötnesi.
- qaqûbo kerdış** meydan okumak.
- qaqûbo nan û ribo** haydi er meydanına. (Kavgaya meydan okurken söylenir) *Qaqûbo nan û ribo, bêrê ma lej bikem!* Haydi er meydanına, gelin kavga edelim!
- qarangê çimi** YER: Ş. Cori. <is.e.> gözün alt kapağı derisi.
- qarawêr** YER: Siverek. <is.e.> etraf. EŞ ANL: *çorşme, dorme*.
- qarbelek** <is.d.> buğdayların içinde biten yenilen bir ot çeşidi.
- qarbonat** (Fr.) <is.e.> karbonat.
- qaremetre** (Fr.) <is.e.> metre kare.
- qarna** (Fr.) <is.d.> karne.
- qarnofer** <is.e.> kalorifer.
- qarqaryayen** <is.d.> gıdaklama, gıdaklayış.
- qarqaryayış** <gçs.f.> gıdaklamak. (Kesik kesik bağürmek, örn. tavuk.) *Kerga qarqaryena kı şıro hak bikero.* Tavuk gıdaklıyor ki gidip yumurtlasın. [*qarqaryeno*; em.k. *biqarqaryi*]
- qarson** <is.e.d.> garson.
- qarsoney** <is.d.> garsonluk.
- qarşı ra qarşı** <zf.> karşıdan karşıya.
- qarton** (Fr.) <is.e.> karton.
- qarûle** (İt.) <is.e.> karyola.
- qasa** (İt.) <is.d.> kasa.
- qasaxu** <is.e.> gebre. (Atları tımar etmekte kullanılan kıldan kese.)
- qasaxu biyayış** gebrelenmek, kaşağılanmak.
- qasaxu kerdış** gebrelemek, tımar etmek, kaşağılanmak.
- qaset** <is.e.> kaset.
- qasnax** <is.e.> 1) çevrili yer, yuvarlak bir cismi çevreleyen. 2) kıyı. EŞ ANL: *qerax*. 3) çember. EŞ ANL: *çember*.
- qasnaxê aw** çatı oluğu.
- qasnaxi miyan girotiş** çembere almak. *Ma ê merdimi giroti qasnaxi miyan.* O adamları çembere aldık.
- qasnaxın** <s.> 1) çemberli. 2) kıyılı.
- qaşax** <is.e.> sakırğa, kene. (Etin derinliklerine giren bir çeşit kene.)
- qaşqûn** <is.e.d.> eşkiya, kanun kaçağı, haydut. *Qaşqûna serê ma giroto.* Eşkiyalar bizi çembere almış. EŞ ANL: *mahkûm*.
- qaşqûney** <is.d.> kanun kaçakçılığı.
- qaştı** <is.ç.> şaka (kandırmak için).
- qaştı kerdış** şaka yapmak. *Bew bew, piyê to ameyo, nê nê ezo qaştı kena.* Bak bak, baban gelmiş, hayır hayır şaka yapıyorum.
- qat** <is.e.> kat. *Dinya 'hewt qatyo, hewna kesi qatê bini nêdiyê.* Dünya yedi kattır, daha kimse diğer katları görmemiş. *Cebraillı va: "Ez qatê Ellay raya".* Cebrail dedi: "Ben Allah'ın katındanım".
- qat biyayış** katlanmak.
- qat kerdış** katlamak. EŞ ANL: *pêra dayış*.
- qatbiyaye/i** <or.e./d.> katlı olan. EŞ ANL: *pêradaye/i*.
- qatır** <is.d.> katır.
- qatırek** <is.d.> küçük katır, katırcık.
- qatıreka Ellay** peygamber çekirgesi (zool.). EŞ ANL: *'hotık*.
- qatırboxan** <is.d.> kılıçlıklı ot (yenmez).
- qatıx** [x]~[ɣ] <is.e.> hayvan ürünleri.
- qatkerde/i** <or.e./d.> katlı.
- qatlıx** <is.e.> takım elbise.
- qatma** <is.d.> gözleme (yemek).
- qatran** (Ar.) <is.e.> katran. EŞ ANL: *birq*.
- qatrek** <is.d.> kürek kemiği.
- qavkêr** YER: 'Hesûd. BKZ: *qubaxêr*.
- qax** <is.d.> gölet (oyuk taş ve topraklardaki). (Gölgelik yerde, oyuk taşlarda ve sert toprakdan oluşan oyukların içinde biriken, yaza kadar kurumayan içilen yağmur suyu.)
- qaxır** BKZ: *ka'hr*.
- qaxırdaxı** YER: 'Hesûd. <is.ç.> çerviş. EŞ ANL: *çewr₁*.
- qaxırnaye/i** BKZ: *ka'hrnaye/i*.
- qaxırnayış** BKZ: *ka'hrnayış*.

qaxıryayış BKZ: *ka'hriyayış*.

qaxıt (İr.) <is.e.> kağıt.

qaxıt kerdış kağıtla kaplamak.

qaxıtca <is.e.> kağıtlık, kağıt yeri.

qaxıtên <s.> kağıtlı.

qaxı <is.ç.> kak. (Elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu.)

qaxu <is.e.> 1) umur, aldırış etme. *Seni kenê bıki, qaxuyê mı niyo*. Nasıl yaparsan yap, umurumda değil. 2) merak. EŞ ANL: *madala*.

qaxu biyayış 1) umurunda olmak. 2) merak olmak. *A qısay ey, mı rê boll bi qaxu*. Onun o lafi, bana çok merak oldu.

qaxu gêriyayış 1) umursanmak. 2) merak edilmek.

qaxu girotiş 1) umursamak, aldırış etmek. *Ey qaxuyê qeçandê xo boll girotê*. O çocukların çok umursamış. 2) merak etmek, meraklanmak. *To qe qaxuyê lajeki giroto, oyo keno se kero?* Çocuğun ne yapmak istediğini hiç merak ettin mi? *To çı qaxuyê cı giroto, tı bewni xo*. Sen kendine bak, onu aldırış etme. *Lajê toyo mı hetek dı, qaxuyê cı megil!* Merak etme, oğlun yanımda.

qaxuyê xo girotiş kendini düşünmek. *Qaxuy kami ezo, herkesi qaxuyê xo giroto*. Kimin umurundayım ki, herkes kendini düşünüyor.

qaxu kerdış merak etmek. *Tiyê 'heme çı xo rê kenê qaxu*. Sen her şeyi kendine merak ediyorsun.

qaxugêr <is.e.d.> 1) umursayan, aldırış eden. 2) merak eden.

qaxugıroten <is.d.> 1) umursama, aldırış etme. 2) merak etme.

qaxuyın <s.> meraklı.

qay VARY: *qey; qaê*. <bağ.> 1) her halde. *Qay to nêşa xo ûja resnê*. Herhalde oraya yetişemedin. 2) belki, ihtimal. *Qay o do zi bêro*. Belki o da gelir. 3) sanki, sözde. *Qay tı no pûk dı şenê şırê keye?* Sanki bu dondurucu soğukta eve gidebileceksin? 4) zannetme, sanma. *Mı va, "qay ê zi ameyê."* "Onlar da gelmiş", sandım. 5) elbet. *Qay rojê girwey to kewno mı*. Bir gün elbet işin bana düşer. 6) demek. *Qay to day pıro?* Demek sen dövdün? 7) diye. *Qay ez ûja dı biya, tı nêameyê?* Ben ordaydım diye sen gelmedin?

qaydım <is.e.> bir tarlada sulama için bölünmüş her bir parça.

qayıl <s.> istem, razı. *Ez qayıla toya piya şıra sûk*. Şehire seninle beraber gitmek istiyorum.

qayıl biyayış <yard.f.> razı olmak, isteği olmak. *Ez qayıla bêra welatdê şıma*. Ülkenize gelmek istiyorum.

pey qayıl biyayış onda razı olmak. *Karo kı ey kerdı, ez pey qayıl biya*. Onun yaptığı işten razı idim.

qayıl kerdış razı etmek.

qayılbiyayox <is.e.d.> razı olan.

qayılker <is.e.d.> razı eden.

qayılkerden dayış razı ettirmek.

qayım <s.> 1) sabit. 2) sağlam. *Paştiya mı qayıma*. Arkam sağlamdır.

qayım biyayış 1) sabitleşmek. *Na istûn tiya dı biya qayım*. Bu direk burda sabitleşmiş 2) sağlamlaşmak, sağlam olmak. *Ez tevay ra nêtersena, çıkı paştiya mı qayıma*. Bir şeyden korkmam, çünkü arkam sağlamdır.

qayım kerdış 1) sabitleştirmek. 2) sağlamlaştırmak. *Paştiya xo qayım kı!* Arkanı sağlamlaştırdı!

qayımbiyayen <is.d.> 1) sabitleşme. 2) sağlamlaşma.

qayımkerden <is.d.> 1) sabitleştirme. 2) sağlamlaştırma.

qayış <is.e.> kayış.

qayix (Tk.) <is.d.> kayık.

qayme <s.> yokuşa doğru (yanlamasına). *Bıza açarnı qayme!* Keçileri yanlamasına yokuşa doğru çevir!

qaymeqam (Ar.) <is.e.d.> kaymakam.

qaymeyin <s.> yokuşlu (yanlamasına).

qaynax <is.e.> kaynak.

qaynax kerdış kaynatmak, kaynak yapmak. *Ê asına pêya qaynax kı!* O demirleri birbirlerine kaynak yap! EŞ ANL: *pêro veşnayış*.

qayte (Ar.) VARY: *mıqayte*. <is.e.> mukayyet, koruma işi.

qayte kerdış korumak, mukayyet olmak, gözetmek. *Nê lajeki qayte kı, wa cayê nêşıro!* Bu çocuğa mukayyet ol, bir yere gitmesin! EŞ ANL: *pawıtış*.

qayteker <is.e.d.> mukayyet eden, koruyan.

qaytekerde/i <or.e./d.> mukayyet olan, korunan.

qaz <is.d.> kaz.

Qazakistan <öz.e.> Kazakistan.

Qazakistanij <öz.e.d.> Kazakistanlı. EŞ ANL: *Qazaq*.

Qazaq <öz.e.d.> Kazak.

qazax <is.d.> kazak (giysi). EŞ ANL: *fanık*.

qazaxı <is.d.> gazyığı, parafın.

qazêriğ YER: 'Hesûd. BKZ: *qancerık*.

qazix <is.e.> kazık. EŞ ANL: *mihin*.

qazix cı eştış kazıklamak. *Qazix eşt cı û malê cı girot*. Kazıklayıp malını aldı.

qazix ro dayış kazığa vurmak. *Ceza da cı û da qazix ro*. Cezalandırıp kazığa vurdu.

qazixin <s.> kazıklı.

qazpence <is.e.> Otuz cm yüksekliğinde, açık

mavi renginde, qaz pencesi gibi dikenleri olan bir ot çeşidi.

qazring <is.e.> sütlü ot çeşidi. EŞ ANL: *qancerik*.

qe <zf.> hiç, asla. *Kutık 'ar keno, merdim qe 'ar nêkeno (atas.)*. Köpek utanır, insan oğlu asla utanmaz. *Qe mevaji!* Hiç söyleme! *Qe nêbo!* Hiç olmazsa! *Qe nêzana*. Hiç bilmiyorum.

qeb-qeb <is.d.> anlaşılmayan sesler (insan veya keklik).

qebala <zf.> kabala, götürü. *Mı no kar qebala girot*. Bu işi kabala almışım.

qebala girotış kabala almak.

qebaxêr BKZ: *qubaxêr*.

qebe <s.> kaba (eşya için).

qebedaye/i <is.e./d.> kabadayı. EŞ ANL: *qure₂*.

qebedayin <is.d.> kabadayılık. EŞ ANL: *qureyin*.

qebedayin biyayış kabadayılık olmak.

qebedayin kerdış kabadayılık yapmak.

qebrax <s.> kavat, deyyuz, godos.

qebraxey <is.d.> kavatlık.

qebraxey kerdış kavatlık yapmak.

qebûl (Ar.) <is.e.> 1) kabul. 2) benimseme. 3) sayılma, sayma. EŞ ANL: *tav₂*.

qebûl biyayış 1) kabul olmak. 2) benimsemek. 3) onaylanmak. 4) sayılmak. 5) ağırlanmak.

qebûl kerdış 1) kabul etmek. 2) benimsemek. 3) onaylamak. 4) saymak, geçertmek. *Ez nay qebûl nêkeno, rojna şıma pawena*. Bunu saymam, sizi başka gün beklerim. 5) ağırlamak. *İna fina rıdo wıyateya meymanê xo qebûl kerdı*. Yine güler yüzle misafirlerini ağırladılar.

qebûlkerden <is.d.> kabul etme.

qebûlkerden dayış 1) kabul ettirmek. 2) benimsetmek. 3) onaylatmak. 4) saydırtmak.

qebûlkerdox <is.e.d.> 1) kabul eden. 2) onaylayan. 3) benimseyen. 4) sayan. 5) ağırlayan.

qeç <is.e.> çocuk. EŞ ANL: *lorek, çoxek*.

qeç û qûl çoluk çocuk.

qeçek <is.e.> çocuk, uşak.

qeçeky <is.d.> çocukluk. *Ma qeçekyda xo dı, Tırki nêzanayê*. Biz çocukluğumuzda, Türkçe bilmiyorduk. EŞ ANL: *qeçkin*.

qeçki <zf.> çocuksu.

qeçkin <is.d.> çocukluk. *Qeçkinda mı dı, ray makina dewan dı çinê bi*. Çocukluğumda köylerde araba yolu yoktu. EŞ ANL: *qeçeky*.

qed <zf.> irade, güç yetme.

qed biyayış gücü yetmek, üstesinden gelmek. *Qedê heri nêbı, ageyra kırı ser (atas.)*. Eşeğe gücü yetmedi, sıpasına

yöneldi.

qedê xo biyayış iradeli olmak, kendini kontrol etmek. *Qedê şari nêbenê, qedê xo bı (deyim)*. Başkasına gücün yetmiyorsa, kendine yetsin.

qeda <is.e.> facia, felaket.

qeda pa koyayış belaya düşmek, faciaya uğramak. *Boka qedayê toya koyo!* İnşallah bir belaya düşersin!

qeda û bela kötülük ve bela. *Ella to qedayan û belaya ra sıtar kero! (dua)* Allah seni kötülükten ve beladan korusun.

qeday <ünl.> kurbanın olayım. (Sevgi ve acıma ifade eden ünlem.) *Qeday, tiyê se kenê?* Kurban sen ne yapıyorsun?

qedayıf <is.e.> kadayıf.

qedene <is.e.> 1) cins iri at, kadana. 2) kadana (mec.). *Hel bew, camêrdo ze qedene, çiyê rê nêbeno!* Baksana, kadana gibi adam, bir işe yaramıyor.

qeder <is.e.> kader.

qederê ilahi ilahi kader.

qedır (Ar.) <is.e.> kıymet, değer. *Qedırê kesı kesı destdıro (deyim)*. İnsanın kıymeti kendi elindedir. *Keyeyo kı qedıra pê nêzano, o keye keno vini*. Kendi değerini bilmeyen, aile kaybeder.

qedır biyayış kıymetlenmek. *Malê to boll biyo qedır*. Malın çok kıymetlenmiş.

qedır kerdış kıymetlendirmek, değer biçmek. *Malê xo tim qedır kerê!* Malmızı daima kıymetlendirin!

qedır û qımet kadir kıymet.

qedır zanayış kıymetini bilmek, değer biçmek. *Qedıra pê bızanê kı, şar zi ê şıma bızano*. Birbirinizin kıymetini bilin ki, elde sizinkini bilsin.

qedıra cı zanayış önemini/değerini bilmek, kıymetini bilmek.

qedırın <s.> değerli, kıymetli. *Çiyê qedırını zor nımiyenê*. Değerli şeylerin saklanması güçtür.

qedırker <is.e.d.> kıymetlendiren.

qedıx [x]~[ç] <is.d.> fincan, kadeh, bardak. EŞ ANL: *belori*.

qedınaye/i <or.e./d.> bitirilen, bitirilmiş, tüketilmiş.

qedınayen <is.d.> bitirme, tüketme.

qedınayış [çl.f.] bitirmek, sona erdirmek, tüketmek. [*qedineno*; em.k. *bıqedını*]

xo dı qedınayış kendi içinde bitirmek. *Kufletê ey rınd niyo, oyo eşkera nêkeno hıma, oyo xo dı qedıneno*. Onun ailesi iyi değil, o açıklamıyor ama, içinde bitiriyor.

qedınayox <is.e.d.> bitiren, tüketen, tüketici.

qedıneyayış [ççs.f.] bitirilmek, tüketilmek. *No kar qedıneyayo*. Bu iş bitirilmiş. [*qedıneyeno*; em.k. *bıqedıney*]

qediyaye/i <or.e./d.> bitkin, bitik, tükenmiş.
qediyayen <is.d.> bitme, tükenme, tüketim.
qediyayış <gçs.f.> bitmek, tükenmek. [*qediyeno*; em.k. *biqediyi*]
qedûm <is.e.> keser.
qefel YER: Qelacix. BKZ: *qefil*.
qefelnayış <gçl.f.> yormak. [*qefelneno*; em.k. *biqefelni*] EŞ ANL: *betillnayış*, *'ediznayış*.
qefelyayış YER: Ş. Cori. <gçs.f.> yorulmak. [*qefelyeno*; em.k. *biqefelyi*] EŞ ANL: *betillyayış*, *'edizyayış*.
qefes <is.e.> 1) av hayvanı (keklik vb.) yapılan barınak kafes. 2) gelinler için yapılan süslü küçük sandık. 3) göğüs kısmı. *Qefesê sênedê mino teweno*. Göğüs kısmım ağrıyor.
qefesin <s.> kafesli.
qefil VARY: *qefel*. <is.e.> tutuk olma hali, kısırtısız.
qefil kerdış arkadan sıkıca kavrayıp hareket etmesini önlemek. *Mi o pey ra qefil kerd, nêşa xo bîlûno*. Onu arkadan sıkıca kavradım, kısırdıyamadı.
qefilkerde/i <or.e./d.> sınıksız kavranmış.
qefilnaye/i <or.e./d.> üşütülen.
qefilnayış <gçl.f.> üşütmek. *Şima no lajek tever ra verdayo û lajek qefilnayo*. Bu çocuğu dışarda bırakmış üşütmüşsünüz. [*qefilneno*; em.k. *biqefilni*]
qefilyaye/i <or.e./d.> üşütmüş olan.
qefilyayış <gçs.f.> üşütmek. [*qefilyeno*; em.k. *biqefilyi*]
qefle BKZ: *qelfe*.
qefs YER: Qelacix. BKZ: *qepis*.
qela YER: Qerxan. <is.d.> kitle, küme.
qelaê meyan koyun kitlesi.
qelaê mêşan sinek kitlesi.
qelakûçık YER: Qelacix. BKZ: *qelancık*.
qelancık VARY: *qılincık*; *qelakûçık*; *qelankûçık*. <is.d.> 1) serçeparmak. 2) halay oyunu.
qelancık kerdış havada asılıyken sağa sola dönmek, çırpınmak.
qelankûçık YER: Mexmûr. BKZ: *qelancık*.
qelanqiz <is.e.> dengeli salıncak, tahterevalli.
qelas <s.> kalleş. EŞ ANL: *pûşt*.
qelasey <is.d.> kalleşlik.
qelasey kerdış kalleşlik etmek.
qelaseya kalleşçe.
qelasina <zf.> kalleşçe.
qelaş <is.e.> çatlak, yarık.
qelate₁ <is.e.> kumaş çeşidi.
qelate₂ YER: Qelacix. BKZ: *qele*.
qelaw VARY: *qilaw*; *qelew*. <s.> şişman, yağlı.
qelaw biyayış şişmanlamak. *Na bız verê gıdı bî, newe biya qelaw*. Bu keçi önce zayıftı, şimdi şişmanlamış.

qelaw kerdış şişmanlatmak.
qelawey <is.d.> şişmanlık.
qelawın <s.> şişman, yağlı.
qelay <is.d.> kalay.
qelay kerdış kalaylamak. *Nê fıraqa qelay kerê kî, wa paki bê!* Bu tabakları kalaylayın ki, temizlensin!
qelaydar <is.e.d.> kalaycı.
qelaykerde/i <or.e./d.> kalaylı.
qelb (Ar.) <is.e.> kalp, yürek. EŞ ANL: *zerri*.
qelb şıkıtış kalp kırmak.
qelb şikiyayış kalbi kırılmak.
qelba yürekten. *Ezo bî kelba toya*. Ben yürekten seninleyim.
qelbinayen₁ <is.d.> 1) daldırma (içeri, üzerine). 2) izdiham yapma. EŞ ANL: *qiloznayanen*.
qelbinayen₂ <is.d.> 1) tiksindirme. 2) mide bulandırma.
qelbinayış₁ <gçl.f.> 1) salmak (içine, üzerine). 2) izdiham yapmak. EŞ ANL: *qiloznayış*. [*qelbineno*; em.k. *biqelbini*]
qelbinayış₂ <gçl.f.> 1) tiksindirmek. 2) bulandırmak. [*qelbineno*; em.k. *biqelbini*]
qelbiyayen <is.d.> 1) tikslenme. 2) mide bulanma. (Midede duyulan ve insana kusacak gibi bir duygu veren durum.)
qelbiyayış₁ <gçs.f.> 1) dalmak (hısımla içeri, üzerine), bir yere hızlıca girmek. *Ez tiya dî ronîşte biya, dewar finêdî qelbiya mî ser*. Burda oturmuşum, hayvanlar aniden üzerime daldı. 2) izdiham olmak. (Aşırı kalabalıkta sıkışmak, yıkılmak) *Ca teng bî, mîlet qelbiyê pêser*. Yer dardı, izdiham oldu. [*qelbiyeno*; em.k. *biqelbyi*] EŞ ANL: *qiloziyayış*.
cı qelbiyayış gelişigüzel dalmak.
piro qelbiyayış sinek dalmak.
qelbiyayış₂ <gçs.f.> 1) tiksinmek. 2) bulanmak. [*qelbiyeno*; em.k. *biqelbyi*]
qeले VARY: *qelate*. <is.e.> büyük parça (katı maddeler için), yığın, kütle.
qeले biyayış toprağın toplanması.
qeले kerdış bir maddeyi yoğurduktan sonra kurularak parçalara ayırmak.
qeley 'her kesmik. (Taş gibi olmuş toprak parçası.)
qeley şekeri şeker tanesi.
qelebend <s.> hâli belli olmayan.
qelebıyayış YER: Qelacix. BKZ: *qelibıyayış*.
qelefat <is.e.> vücut, beden, gövde. *Qelefatê ê mêrdeki gırdo*. O adamın gövdesi büyüktür.
qelefatin <s.> boylu postlu.
Qelender₁ <öz.d.> bir aşiret adı (Çermik'te, Siverek'te).
Qelender₂ <öz.e.> erkek adı.
qelender₃ <s.> gösterişsiz, alçak gönüllü.

qelenderi <is.ç.> düzlük, çok taşlık arazi.

qelenderiye <is.d.> dünya malına, gösterise önem vermeyen bir İslam tarikati.

qelenderxane YER: Qerxan. <is.e.> hippî barınağı.

qelaw YER: Qelacix. BKZ: *qelaw*.

qeleyn <s.> parçalı (şeker, toprak vb.).

qelfe <is.e.> grup, ekip, konvoy.

qelfe qelfe grup grup.

qelibiyayış YER: Qerxan. VARY: *qelebiyayış*. <gçs.f.> yuvarlanmak, ters dönmek. [*qelibiyeno*; em.k. *bıqelibiyi*]

ro cı qelibiyayış 1) üstüne sürmek, saldırmak. 2) hucum etmek. *Ê kahwe dı ronışteyê, bıqelibiyê ro cı!* Onlar kahvede oturuyorlar, hucum edin!

ro pê qelibiyayış çarpışmak. (İki insan, iki araba, bir insan bir hayvan için.)

qelibniyayış YER: Qerxan. VARY: *qelibniyayış*. <gçl.f.> tersine çevirmek, ters döndürmek, yuvarlamak. [*qelibniyeno*; em.k. *bıqelibni*]

qelin <is.e.> başlık parası.

qelin birrnayış başlık parası kesmek.

qelişiyayış BKZ: *aqeşiyayış*.

qelişnaye/i BKZ: *aqeşnaye/i*.

qelişnayış BKZ: *aqeşnayış*.

qelişyaye/i BKZ: *aqeşiyaye*.

qelm YER: Qerxan. <is.e.> düven. EŞ ANL: *mışon*.

qelp <s.> 1) güven vermeyen, sahtekâr. *No ambaz boll qelpo, 'emeleya cı çiniya*. Bu arkadaşı sahtekârdır, ona güven olmaz. 2) geçmez (para için), sahte, değerini yitirmiş. 3) işe yaramayan kişi, tembel.

qelpey <is.d.> sahtelik, sahtekârlık, güven-sizlik.

qelq VARY: *qelqez*. <is.e.> sürgün, tevek. (Ağaç ve bitkilerin taze dalı.)

qelq dayış tevek vermek. *Na darer qelq dayo*. Bu ağaç tevek vermiş.

qelqez YER: Qelacix. BKZ: *qelq*.

qelqın <s.> tevekli.

qelqüste <is.e.> bir dalda, birden fazla meyvenin olması.

Qember₁ <öz.e.> erkek adı.

qember₂ <is.d.> siyah at.

qemçûr VARY: *sayla*. <is.e.> vergi (hayvan için).

qen VARY: *qın*. <is.d.> göt, kıç. *Qenê mı dıma mey, to ra boya yena (deyim)*. Göt arkamdan gelme, kokuyorsun (geçmişinden utanan kişiler için söylenir.)

qena kerg tavukgötü, sigil.

qendaye/i <or.e./d.> götveren, eşcinsel.

qendirxe YER: Qelacix. <is.e.> bir metre uzunluğunda, su kenarlarında yetişen içi dolu kamaş.

qenê <z.f.> en azından. *Dismenê merdimi*

beno wa camêrd bo, qenê kesi him kişeno him hewadeno (atas.). İnsanın düşmanı olursa yiğit olsun, en azından insanı hem öldürür hem kaldırır.

qengird <s.> koca götlük.

qengiyin <s.> götü boklu.

qenistek <is.d.> kalça (kuyruk sokumu kısmı), oma (insanlarda). EŞ ANL: *qentorik*.

qenkergek <is.d.> su içindeki kökleri beyaz olan dereotuna benzeyen, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.

qenqurik <is.d.> kalça.

qenritikin <s.> götü tezekli. *Jew goliko qenritikin, namey jew naxiri keno pis (atas.)*. Götü tezekli buzağı, bir sürünün adını batırır.

qentirme VARY: *qentirmi*. <is.e.> kemer (mimari şekil).

qentirmi YER: Qerxan. BKZ: *qentirme*.

qentorik <is.d.> kalça (kuyruk sokumu kısmı), oma (insanlarda). EŞ ANL: *qenistek*.

qepis (Ar.) VARY: *qefs*. <z.f.> kabız. EŞ ANL: *cem₁*.

qepis biyayış kabız olmak.

qepisbiyaye/i <or.e./d.> kabız olan.

qer <s.> siyah tenli, siyaha çalan renk.

qeraç <is.e.> taşsız tepe.

qeraçi <is.e.d.> çingene.

qeram <is.e.> su kenarlarında yetişen bir bitki.

qerar (Ar.) <is.e.> karar.

qerar dayış karar vermek.

qerar girotiş kararlaştırmak, karar almak.

qerardı <z.f.> 1) uygun. 2) bir ölçüde.

jew qerardı biyayış aynı ölçülerde olmak. *Letey nê kolidê pêro jew qerardı bê*. Bu odunun parçaları, aynı ölçüde olacak.

qerardı biyayış 1) uygun olmak. 2) ölçüde olmak. *Xali wededê ma rê tam qerardı bi*. Halı odamıza tam uygundu.

qerardı kerdış uygun duruma getirmek.

qerarda <z.f.> aynı ölçüde. *Ê koliya qerarda bıbirrni!* O oyunları aynı ölçüde kes!

qerarda dayış ölçülü kullanmak. *Alef tayno, qerarda bıdı dewari kı, wa qim bıkeroye*. Yem azdır, hayvana ölçülü ver ki, yetsin.

qerardan <is.e.d.> karar veren.

qerardar <is.e.d.> kararlı.

qerardarey <is.d.> kararlılık.

qerargêr <is.e.d.> karar alan.

qerarin <s.> kararlı.

qerarname <is.e.> kararname.

qerase BKZ: *qerese*.

qeraş <is.e.> değirmenci. EŞ ANL: *ardwan*.

qerat <is.e.> çeyrek (tahıl), ölçüğün dörtte biri.

qerati (Tk.) <is.e.> belirsiz görüntü, heyula.

qerax YER: Qerxan. <is.e.> kıyı, kenar. EŞ ANL:

qasnax.

qeraz <is.e.> kıraç, çorak. EŞ ANL: *qıq*, *'hir*.

qerde BKZ: *qere*.

qerdiyan <is.e.d.> gardiyan.

qere VARY: *qerde*. <is.e.> tesadüf, beklenmedik.

qere qere VARY: *qerde qerde*. tesadüfen. *Ez şiya keye, qerde qerde dedê mı zi ûja dı bı*. Eve gittim, tesadüfen amcam da ordaydı.

qerebabûn (Fr.) <is.d.> plak. EŞ ANL: *pılaq*.

qerebatax <is.d.> bir çeşit ördek.

qerece <is.e.> soğan tohumu.

qereçi BKZ: *qeraçi*.

qerefnayış YER: Qelacix. BKZ: *qırfnayış*.

qerepele YER: Qelacix. BKZ: *qerepere*.

qerepere VARY: *qerepele*. <is.e.> kargaşa, tartışma, gürültü. EŞ ANL: *mınaqese*.

qerepere kerdış kargaşa çıkarmak, tartışmak.

qereqış <is.e.> karakış, zemheri. (Kışın kırk birinci gününden, eli gününe kadar.) EŞ ANL: *çeyley zimıstani*.

qerese VARY: *qerese*. <is.e.> 1) kaldıraç. 2) cüsseli olan, iri yapılı insan. *No merdim zeno ze qerese*. Bu adam iri yapılıdır.

qerese kerdış kaldıraçla kaldırmak. (Taşları yerinden sökmeye yarayan araç.) *Mı na 'si qerese kerd û tiya ra vet*. Ben bu taşı kaldıraçla yerinden söküp burdan çıkardım.

qerete <is.e.> karate (spor).

qerete kerdış karate yapmak.

qerexazêr VARY: *qırxazêr*. <is.d.> kolay kırılmayan, küçük yapraklı, çay kenarlarında yetişen bir ağaç çeşidi.

qerexu VARY: *qıraxu*. <is.e.> kırağı.

qerexu kewtiş kırağı düşmesi. *Tevera qerexu kewto*. Dışarda kırağı düşmüş.

qerez (Ar.) <is.e.> 1) gazez. 2) rekabet. EŞ ANL: *pêvero*.

qerez kerdış gazez bağlamak, inadına yapmak.

qerez kewtiş rekabet etmek, birbirine rakip çıkmak.

qereza ra gazezina, inadına. *Qerezandê to ra bo zi ez do bêra*. Garezina olsa da geleceğim.

qerezker <is.e.d.> 1) garaz bağlayan. 2) rekabet eden.

qerfiyaye/i VARY: *xırfiyaye/i*. <or.e./d.> bunak, bunamış.

qerfiyayen <is.d.> bunama.

qerfiyayış VARY: *xırfiyayış*. <gçs.f.> bunamak. [*qerfiyeno*; em.k. *bıqerfiyi*]

qergûn YER: Feçi. <s.> gariban. *Qergûn şî rehmet, qeçeki seykur mendi*. Gariban rahmetine kavuştu, çocuklar öksüz kaldı.

qerik <is.d.> bir üzüm çeşidi. (Bu üzüm ile kırık ve çatlak kemiklere, iltihaplanmış

yaralara sarılarak pansuman edilir.)

qerisiyayış YER: Qerxan, Ş. Cori. <gçs.f.>

1) donmak, buz kesilmek. EŞ ANL: *cemed-yayış*. 2) katılaşmak, katılaşmak. EŞ ANL: *qesiyayış*. [*qerisiyeno*; em.k. *bıqerisiyi*]

Qeris <öz.d.> dişi köpek adı.

qerm <is.e.> kırampf.

qermiyaye/i <or.e./d.> kırampf geçiren.

qermiyayış <gçs.f.> kırampf tutmak. *Ez kı lingandê xo sero ronışta, lingê mı qermiyay*. Ayaklarımın üstünde oturunca, ayaklarım kırampf tuttu. [*qermiyeno*; em.k. *bıqermiyi*]

qermûg <is.e.> saçkıran. *Keçel tayn bı, qermûgi da sero (deyim)*. Keçel azdı, saçkıran üstüne vurdu.

qero <is.e.> erkek köpek adı.

qerpal YER: Qerxan. <is.e.> yırtık pırtık elbise. EŞ ANL: *xirtal*.

qerqaş VARY: *qerqış*. <s.> gövek. (Cevizin yeşil kabuğu.)

qerqaşiyayış VARY: *qerqaşiyayış*. <gçs.f.> yeşil kabuğundan ayrılmak (ceviz, badem vb.). *Gozi gunayê 'ero û qerqaşiyayê*. Cevizler yere düşüp yeşil kabuğu ayrılmış. [*qerqaşiyeno*; em.k. *bıqerqaşiyi*]

qerqaşiyayi VARY: *qerqaşiyayi*. <s.> yeşil kabuğundan ayrılmış.

qerqaşnayış <gçl.f.> yeşil kabuğundan ayırmak (ceviz, badem). *Mayê gozi qerqaşnemi*. Cevizleri yeşil kabuğundan ayırıyoruz. [*qerqaşneno*; em.k. *bıqerqaşnı*]

qerqış BKZ: *qerqaş*.

qerqışiyayış BKZ: *qerqaşiyayış*.

qerqışiyeye/i <or.e./d.> soyulmuş (ceviz, badem).

qerqışnayış BKZ: *qerqaşnayış*.

qerqûş <is.e.> şahin.

qersin <is.e.> kurşun.

qersin nêravêrde kurşun geçirmez.

qersina feka nayış kurşuna dizmek.

qersina ver şanayış yayılım ateşine tutmak. *Dışmenê xo şana qersina ver û kışt*. Düşmanını kurşuna dizip öldürdü.

qersini piro varnayış kurşun yağmuruna tutmak.

qersini varnayış kurşun yağdırmak.

qersinin <s.> kurşunlu.

qert <s.> kart (tazenin tersi).

qert biyayış kartlaşmak.

qert kerdış kartlaştırmak.

qertel <is.e.> kartal.

qertelo cılın akbaba. EŞ ANL: *gancıl*.

qertepil (İng. 'Caterpillar') <is.e.> düzer, kepeç.

qerwaş YER: Qerxan. <is.d.> hizmetçi kız.

Qerxan, <öz.d.> Karahan. (Siverek ve Çermik'e yayılan, Dersim'deki demenan

aşiretine bağlı bir aşiret adı.)
Qerxan₂ <öz.e.> bir bölge adı (Siverek'te).
qerxon YER: Ş. Cori. <is.e.> çömlük. (Toprak-
tan yapılan ve içinde yemek yenilen bir kap.)
qesab (Ar.) <is.e.> kasap.
qesabey <is.d.> kasaplık.
qesba YER: 'Hesûd. BKZ: *qeseba*.
qeseba VARY: *qesiba*; *qesba*. <is.d.> ciğer.
qesebaya siya karaciğer.
qesebaya sûr akciğer.
qesetûre (İt.) <is.e.> kasature.
qesewat YER: Siverek. <is.e.> korkunun ileri
sahfâsi, korkunun korkusu. *Qesewatê
tersiyo şardê ma sero*. Korkunun korkusu
halkımızın üstündedir.
qesiba YER: Gewrek. BKZ: *qeseba*.
qesiyayen <is.d.> 1) kesilme, kırılma
(makasla). 2) kesilme (süt, mayonez).
3) pıhtılaşma.
qesiyayış <ğçs.f.> 1) kesilmek, kırılmak
(makas ile). 2) kesilmek, bozulmak (süt
için). (Mayası tutmayan sütün bozulması.)
3) pıhtılaşmak, katılaşmak. *Gışta mı 'siyer
bin di mend, gûni qesiyaya de*. Parmağım
taşın altında kaldı, içinde kan pıhtılaşmış.
*Mangaya kı birryaya, gûniya ci 'erdo
qesiyaya*. Kesilen ineğin kanı yerde
pıhtılaşmış. [*qesiyeno*; em.k. *biqesyî*]
qesnaye/i <or.e./d.> kesilmiş olan (makasla).
qesnayen <is.d.> kesim işi (makasla).
qesnayış <ğçl.f.> 1) kesmek, kırmak. *No la
kami qesnayo?* Bu ipi kim kesmiş? *Şıma
bizê xo qesnayê?* Keçilerinizi kırpıttınız mı?
2) bozmak (süt için). 3) pıhtılaştırmak.
[*qesneno*; em.k. *biqesni*]
qesnayox <is.e.d.> kırpan, kesen.
qesr <is.d.> saray.
qestel VARY: *qester*. <is.e.> kantırma. (Çeşme-
nin ya da camilerin yanlarından ve üstünden
örülmüş düz duvar.)
qestelê cami cami kantırması.
qestelê ini çeşme kantırması, çeşme
kemerli.
qestelin <s.> kantırmalı. *İniyo honik qes-
telino*. Soğuk çeşme kantırmalıdır.
qester BKZ: *qestel*.
qesti <zf.> kasıtlı, kasten, bilerek, mahsus. EŞ
ANL: *zanayen ra*.
qesti kerdış kasıtlı yapmak, mahsus yapmak.
To no karo xirab, qesti kerd. Bu kötü işi
kasıtlı yaptın.
qesti vatış kasıtlı söylemek, mahsus söyle-
mek.
qeşmer <s.> 1) komik, soytarı, maskara.
2) palyaço.
qeşmery <is.d.> 1) komiklik, soytarılık,
maskaralık. 2) palyaçoluk.
qeşmery kerdış 1) komiklik yapmak,

soytarılık yapmak, masqaralık yapmak.
Qeşmery meki, baqıl bı! Soytarılık
yapma, uslu ol! 2) palyaçoluk yapmak.
qet <zf.> hiç bir zaman, asla. EŞ ANL: *cara*.
qetab <is.e.> semer tutacağı. (Deve semerinin
ön tarafındaki tahta kısım.)
qethina <zf.> kesinlikle. *Ez toya qethina cayê
nina*. Seninle kesinlikle bir yere gelmem.
qetil (Ar.) <is.e.> katil, öldürme. EŞ ANL:
qirker.
qetil kerdış katletmek. EŞ ANL: *qır kerdış*.
qeti <s.> kesin.
qeti biyayış kesinleşmek.
qeti kerdış kesinleştirmek.
qetibe <is.e.> karasabanda kullanılan bir alet.
qetiyen <zf.> kesinlikle.
qetûr <is.e.> kütük, kesilmiş ağaç gövdesi.
(Çamur ve taşla yapılan duvarın üstüne
enine atılan kalın ve kısa odun parçası.
Bunun üstüne de uzunlamasına kalın ağaç
kirisler atılır.) *Dês bê qetûr nêbeno (atas.)*.
Duvar kütüksüz olmaz.
qevaxêr YER: Qelacix. BKZ: *qubaxêr*.
qevd YER: Qerxan. <is.e.> sere, sele. (Baş
parmak ile şehadet parmağı arasındaki ölçü
birimi.)
qewemiyayış YER: Qelacix. BKZ: *qewmi-
yayış*.
ro ci qewemiyayış kendisine işi düşmek.
Girwey mi qewemiya ro ci, ey ji di.
Kendisine işim düştü, o da gördü. EŞ ANL: *ci
qewmiyayış*.
qewl <is.e.> 1) anlaşma. 2) antlaşma.
qewl kerdış 1) anlaşma yapmak. *İna qewl
kerd kı, pay girwedê pêro nêdê*. Onlar
birbirinin işini engellemeyeceğine anlaşma
yaptı. 2) antlaşmak, antlaşma yapmak.
Diwêla qewl kerd kı, gan pêser nêwerê.
Devletler birbirine saldırmayacağına ant-
laşma yaptı.
qewlker <is.e.d.> 1) anlaşma yapan.
2) antlaşma yapan.
qewm (Ar.) <is.e.> halk, kabile, kavim.
Qewmê Fir'ewni boll zalim bı. Firavun'nun
kavimi çok zalim idi.
qewmiyayen <is.d.> 1) işi düşme. 2) ihtiyaç
duyma.
qewmiyayış VARY: *qewemiyayış*. <ğçs.f.>
1) işi düşmek. *Ekî girwey ci qewmiyeno mi
hima yeno mi hetek, jewmbi qe nino*. İş
bana düşünce hemen yanıma gelir, yoksa
hiç gelmez. 2) ihtiyaç duymak. *Ez do rojê
to qewmiya, boka tı girwey mi bivine!* Bir
gün sana ihtiyacım olacak, inşallah işimi
görürsün! [*qewmiyeno*; em.k. *biqewmyî*]
ci qewmiyayış kendisine işi düşmek.
*Girweyo gird qewmiyayo ci, oyo nêşeno
miyan ra bivijyo*. Ona büyük iş düşmüş,

içinden çıkamıyor.

qewrnaye/i <or.e./d.> kovulan.

qewrnayış <gçl.f.> kovmak, defetmek. [qewr-
nenno; em.k. biqewrni]

qewrneyayış <gçs.f.> kovulmak, defolmak.
Kes kî rind nêbo, keydê xo ra zi qewrneyeno. İnsan iyi olmazsa, evinden de kovulur. [qewrneyeno; em.k. biqewrney]

qews <is.e.> 1) pamuk ve yün çırpıda kullanılan ok yayına benzeyen bir alet. 2) parantez.

qewsê quncan açık parantez şeklinde eğilim (genellikle yapılarda kullanılır).

qewsê quncini köşeli parantez (yeni kelime, F. Pamukçu).

qewsdar <is.e.d.> hallaç. (Yünü pamuğu yay veya tokmak gibi bir araçla kabartma, ditme işini yapan kimse.)

qewz YER: Sinag. <s.> kambur. EŞ ANL: qozix.

qexse <is.e.> arpacık soğan.

qey BKZ: qay.

qeyam (Ar.) <is.d.> kıyamet.

qeyam biyayış kıyamet olmak. *Qeyam feqiri sero bena (deyim).* Kıyamet fakirin üstünde olur.

qeyam qılayayış kıyamet kopması.

qeyam qılaynayış kıyamet koparmak, kargaşa yaratmak.

qeyar <is.e.> 1) tamir, onarma. EŞ ANL: tahmir. 2) atın laçkalaşan nalını takmak için uzayan tırnakları üstün kesip tekrar takma işi. 3) eşeğin sırtını vuran semerin içten yırtılıp tamir edilmesi. 4) açlığı giderme.

qeyar biyayış tamir olmak.

qeyar kerdış 1) tamir etmek. 2) açlığı gidermek. *Ez biya veyşan, loxmeyê nan werd, tayn bo zi mi pizey xo qeyar kerd.* Ben acıktım, bir lokma ekmeğe yeyip az da olsa açlığımı giderdim.

qeyarker <is.e.d.> 1) tamirci. EŞ ANL: tahmirker.

qeybet (Ar.) <is.e.> 1) gıybet, çekiştirme. 2) kötüleme.

qeybet kerdış 1) gıybet etmek, çekiştirmek. 2) kötülemek.

qeyd (Ar.) <is.e.> kayıt.

qeyd biyayış kaydolmak.

qeyd kerdış kaydetmek.

qeyd vıraştış kaydını yapmak.

qeyde <is.e.> 1) kural. *Qeydey nê dinyay ûnayo.* Dünyanın kuralı böyledir. 2) makam (müz.). 3) melodi (müz.). *Mî rê qeydey nê mıziki ball weş ame.* Bu müziğin melodisi bana çok güzel geldi.

qeydim <is.e.> mesafe, ara.

qeydim girotiş mesafe bırakmak. *Awripayijan kıştâ medeniyetya vêşi qeydim giroto.* Avrupalılar medeniyet tarafından çok

mesafe almışlar. *Ê do bivezdayê, kali, genci ra qeydim girot bî.* Koşacaklardı, yaşlı, gençten mesafe almıştı.

qeydi <is.ç.> köstek, künde. (Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağına kelepçelenen zincir.)

qeydi biyayış kösteklenmek.

qeydi kerdış kösteklemek, kündelemek. *Bergirê ma qeydi kî!* Atımızı köstekle!

qeydi ro dayış köstek vurmak.

qeydi ro deyayış kösteğe vurulmak.

qeydikerde/i <or.e./d.> kösteklenmiş, kündelemiş.

qeydker <is.e.d.> kaydeden.

qeydkerde/i <or.e./d.> kayıtlı.

Qeyik <öz.e.> erkek adı.

qeylan <is.d.> pipo.

qeymax BKZ: qimax.

qeyret <is.e.> yardım, çaba.

qeyret girotiş destek vermek, arka çıkmak (birine). *Ma lej kerdê, embazi qeyretê mî giroto.* Kavga ediyorduk, arkadaş bana arka çıktı.

qeyret kerdış çaba göstermek, desteklemek, yardım etmek. *Mî rê qeyret bîkî, wa no kar rew bîqediyoy!* Bana yardım et, bu iş erken bitsin!

qeyretker <is.e.d.> yardımcı.

qeysi₁ <is.ç.> loğ halatı (çekmek için), loğdur. *Qeysa biya, ez loxa kera û bani biçarna.* Loğdur kayısını getir loğdura takayım, evi loğdurlayayım. EŞ ANL: daloqi.

qeysi₂ <is.ç.> kayısı.

qeysiyêr <is.d.> kayısı ağacı.

qeysnayış <gçl.f.> -ne sokmak (küfür için kullanılır). *Mî çiçidê to qeysnaye, tiyê koti dî?* Neyine sokayım, nerdesin? [qeysneno; em.k. biqeysni]

qeyt <is.e.> kestane rengi. *Bîza maya qeyt xaseka.* Kestane renkli keçimiz güzeldir.

qeytan <is.e.> kaytan, sicim, ince ip.

qeyxane VARY: qixane. <is.e.> omlet.

qeza (Ar.) <is.e.> kaza.

qeza kerdış kaza yapmak.

qezayın <s.> kazalı.

qezenc <is.e.> gelir, varidat.

qezenc ardış kâr getirmek.

qezenc biyayış kazanılmak. *Qezencê mayo nêbeno.* Kazancımız olmuyor.

qezenc kerdên dayış kazandırmak. *Kami o da qezenc kerdên?* Kim onu kazandırdı?

qezenc kerdış kazanmak. *To emserr çend perrey kerdî qezenc?* Sen bu sene kaç para kazandın? *Kami kay kerd qezenc?* Kim oyunu kazandı?

qezencin <s.> kazançlı.

qezencker <is.e.d.> kazanan.

qezil YER: Qelacix. <is.e.> kıldan yapılan el

işi, urgan, çuval.
qible (Ar.) VARY: *gıblı*. ‹is.e.› güney. EŞ ANL: *veraroj*.
Qıbrıs ‹öz.e.› Kıbrıs.
Qıbrısij ‹öz.e.d.› Kıbrıslı.
qıcık ‹s.› gıcık.
qıcık cı dayış gıcık etmek, sinirlendirmek, kızdırmak.
qıcık girotiş gıcık almak/kapmak. *Ezo to ra qıcık gëna*. Ben senden gıcık kapıyorum.
qıdem ‹is.e.› kidedem.
qıdemın ‹s.› kidedemli.
qıdüm ‹is.e.› cesaret, kuvvet, durum.
qıfıl ‹is.e.› kilit. *Qıfıla kêveri şıkiyaya*. Kapının kilidi kırılmış.
qıj VARY: *qız*. ‹s.› küçük (yaşça). *No biray mıno qıjo*. Bu küçük kardeşimdir.
qıje BKZ: *qıjik*.
qıjik VARY: *qıje*. ‹is.e.› beyaz benekli, uzun kuyruklu bir kuş türü. (*Qıjiko qıjeno, qıj qıj*.)
qıjqıjik VARY: *qıjqızık*. ‹is.e.› ağustos böceği.
qıjqıjikê dıhir ‹is.e.› öğle sicağı. EŞ ANL: *kelkela dıhir, kılêlika dıhir*.
qıl ‹s.› küçük kulaklı.
qılo/ê! ‹vok.e./d.› küçük kulaklı!
qıl-qıl ‹is.d.› kaynar sesi.
qılaw BKZ: *qelaw*.
qılayaye/i ‹or.e./d.› kopuk (yerden), söküç.
qılayayen ‹is.d.› söküntü.
qılayayış VARY: *qılayayış*. ‹gçs.f.› 1) kopmak (yerden). 2) sökülmek (yerinden). *No dês qılayayo*. Bu duvar sökülmüş. [*qılayeno*; em.k. *bıqılay*]
qılaynaye/i ‹or.e./d.› koparılan (yerinden).
qılaynayış ‹gçl.f.› koparmak (yerinden), sökmek (kökünden). [*qılayneno*; em.k. *bıqılaynı*]
qılçık ‹is.d.› kılçık (bot.).
qılçıkın ‹s.› kılçıklı.
qılêncık YER: Sinag. ‹is.d.› parmak arası.
qılêr YER: Ş. Cori. ‹is.e.› kir, pasak. EŞ ANL: *‘ley*.
qılif ‹is.e.› kılıf.
qılıx ‹is.e.› kiyafet.
qılıx qıyafet kılık kiyafet.
qılince YER: Mexmür. BKZ: *qırêncle*.
qılincık YER: ‘Hesûd. BKZ: *qelancık*.
qılıyan YER: Sinag. VARY: *qılıyon*. ‹is.d.› pipo. EŞ ANL: *qeylan*.
qılıyon YER: Ş. Cori. BKZ: *qılıyan*.
qılojnayış BKZ: *qıloznayış*.
qılompane ‹is.e.› 1) uydurma, uyduruk. *Eyf, no zûro wına qılompane*. Ya, böylesine uydurma bir yalan. 2) çok büyük şey.
qılopot ‹is.e.› curcuna. *Qılopoto qılaya, pêro amey tiya*. Curcuna koptu, hepsi buraya geldi. EŞ ANL: *çilopilo*.

qılor ‹s.› yuvarlak.
qılor biyayış yuvarlaklaşmak.
qılor kerdış yuvarlaklaştırmak.
qılorig VARY: *qıloxir*; *xılorig*. ‹is.d.› eksili sulu köfte.
qıloxir₁ YER: Bêsın. ‹is.d.› küçük sebze. EŞ ANL: *pızlig*.
qıloxir₂ YER: Bêsın. BKZ: *qılorig*.
qıloziyayen ‹is.d.› 1) dalma (içeri, üzerine). 2) izdiham.
qıloziyayış ‹gçs.f.› 1) dalmak (içeri, üzerine), bir yere hızlıca girmek. *Se biyo, şıma pêro finêdi qıloziyay zerre?* Ne olmuş, hepiniz birden içeri daldınız? 2) izdiham olmak. (Aşırı kalabalıkta sıkışmak, yıkılmak) [*qıloziyeno*; em.k. *bıqıloziy*] EŞ ANL: *qelbiyayış₁*.
qıloznayen ‹is.d.› 1) daldırma (içeri, üzerine). 2) izdiham yapma.
qıloznayış VARY: *qıloznayış*. ‹gçl.f.› 1) daldırmak (içeri, üzerine). *Neka kı ey aw qıloznê tiyay ser, ez to rê vana*. Şimdi o suyu buraya daldırdı mı, sana gösteririm. 2) izdiham yapmak. [*qılozneno*; em.k. *bıqıloznı*] EŞ ANL: *qelbinayış₁*.
qılqılık ‹is.d.› kıkırdak.
qılqılıka goşi kulak kıkırdağı.
qılqılıka qır boğaz kıkırdağı.
qılıyan YER: ‘Hesûd. BKZ: *qeylan*.
qılıyayış YER: Sinag, Bibol. BKZ: *qılayayış*.
qımil ‹is.d.› kimil.
qın BKZ: *qen*.
qınab ‹is.e.› bir ip çeşidi.
qıncûr YER: Qerxan. BKZ: *qırûncık*.
qındırxane YER: Sinag. ‹is.e.› hasır otu. (Hasır otundan jop, şapka, kemer yapılır, eşek semerlerinde de kullanılır.)
qır₁ VARY: *qırım*. ‹is.d.› 1) boğaz, nefes borusu. 2) boynun ön kısmı.
qır biyayış katliama uğramak, imha olmak.
qır kerdış katletmek, katliam etmek, kökten yok etmek, imha etmek. EŞ ANL: *qetıl kerdış*.
qır tepêşayış gıcık tutması.
qırê cı amayış imha olmak, katliama uğramak. *Qırê cı ame, pêro merdi*. Hepsi imha oldu öldüler.
qırê cı ardış soykırıma uğratmak, katliama uğratmak, imha etmek. *Qırê dışmenandê cı ard*. Düşmanlarını soykırıma uğrattı.
qır₂ ‹is.e.› ayaz. EŞ ANL: *pakayi, sayi*.
qır kewtiş havada ayaz olmak. *Emşo boll serdi bı, tevera qır kewto*. Bu gece çok soğuktu, dışarı ayazlanmış.
qır û qot ‹zf.› dikilip kalma.
qır û qot mendış dikilip kalmak, dona kalmak. *Dedê cı qıra pıro, o wını qır û qot mendı*. Amcası azarlayınca, o öyle dona

kaldı.

qıral <is.e.> kral.

qıralıy <is.d.> krallık.

qıralıçe <is.d.> kraliçe.

qıralperest <is.e.d.> kralcı.

qırawat (Fr.) <is.d.> kratav.

qıraxu BKZ: *qeraxu*.

qırbiyayen <is.d.> katliama uğrama, imha olma.

qırç-qırç <is.d.> gırç gırç, çatır çatır. *Bêşiga qırç-qırç şanayena, jûwer zi lori kerdê.* Gırç gırç bir beşik sallanıyor, biri de ninni söylüyordu.

qırçayış <ğçs.f.> çatırdamak. *Binê bani textaxo, coyra oyo qırçeno.* Evin altı tahtadır, ondan dolayı çatırdıyor. [*qırçeno*; em.k. *bıqırçı*]

qırçi <is.d.> çatırtı.

qırçnayış <ğçl.f.> çatırdatmak. [*qırçneno*; em.k. *bıqırçını*]

qırd YER: Qerxan. <is.e.> maymun. EŞ ANL: *meymûn*.

qıreçnayış YER: Sinag. BKZ: *qırıçknayış*.

qırem (Fr.) <is.e.> krem.

qırem kerdış kremlemek.

qırêdi (Fr.) <is.e.> kredi.

qırênçle VARY: *qılince*. <is.e.> kurbağa.

qırîf <is.e.> hasat (mısır için).

qırîfayeye/i <or.e./d.> kopuk, hasat edilmiş. *Bıqırîfayeye, tiyê ûja dı se kenê? (bedd.)* Boynu kopasica, orda ne yapıyorsun?

qırîfayış VARY: *qurîfayış*. <ğçs.f.> 1) gerilerek kopmak, hasat olmak. (Daha ziyade bir bitkinin ucunun elle koparılmasında kullanılır.) *Tı bıqırîfîyê!* Başın kop-sun! 2) beklenmedik bir olay karşısında şok olmak. [*qırîfayeno*; em.k. *bıqırîfyî*]

qırîfnaye/i <or.e./d.> koparılmış olan, hasat olmuş.

qırîfnayış VARY: *qerefnayış*; *qurîfnayış*. <ğçl.f.> mısır hasadı etmek, bükerek koparmak. (Daha ziyade bir bitkinin ucunun elle koparılmasında kullanılır.) *Ezo nebî qırîfna.* Ben mısır hasat ediyorum. [*qırîfna*; em.k. *bıqırîfnî*]

qırık₁ <is.d.> karga.

qırık₂ <is.d.> bilek.

qırıka destî el bileği.

qırıka ling ayak bileği.

qırım BKZ: *qır*.

qırıçknayış VARY: *qırıçknayış*; *qıreçknayış*. <ğçl.f.> 1) gıcırdamak, gıcırdatmak (soğuktan dolayı). *Dındananê xo qırıçkneno û vındeno.* Dişlerini gıcırdatıp durur. 2) gıcırdamak (uyarı anlamında). *Oyo dındana qırıçkneno, tı tiya ra şol!* O dişlerini gıcırdıyor, sen burdan git! 3) öfkelenmek (aşırı derecede). [*qırıçkneno*; em.k. *bı-*

qırıçknî]

qırıçkıyayış <ğçs.f.> gıcırdanmak. *Serda ra dındanê minê qırıçkıyenê.* Soğuktan dişlerim gıcırdanıyor. [*qırıçkıyeno*; em.k. *bıqırıçkıyî*]

qırıçknayış BKZ: *qırıçknayış*.

qırılık <is.e.> kitle, yığıntı, kütle. (Birçok kimsenin bir araya gelmesiyle oluşan kalabalık.)

qırılık biyayış yığılmak, yığışmak, çok sayıda toplanmak (insanlarda). *Çıçıyo şıma pê-ro jew ca dı qırılık biyê?* Nedir hepiniz bir araya yığılmışsınız?

qırılık kerdış yığmak, çok sayıda toplamak, bir araya getirmek (insanlarda). *Qandê çıçî, 'henday merdımı qırılıkê tiyay kerdê?* Neden, bu kadar insanı buraya toplamışlar?

qırılıkbiyayen <is.d.> yığılma, yığışma, çok sayıda toplanma.

qırılıkkerden <is.d.> yığma, çok sayıda toplama, bir araya getirme.

qırız (Fr.) <is.d.> kriz.

qırız raviyarnayış kriz geçirmek.

qırker <is.e.d.> katil, imhacı, katliamcı. EŞ ANL: *qetîl*.

qırkerden <is.d.> katletme, katliam etme, imha etme.

qırım <is.e.> çöp (dal veya tahta parçası).

qırme <is.e.> av tüfeği.

qırımûçık YER: 'Hesûd. BKZ: *qırûncık*.

qırımûçıknayış VARY: *qurımûçıknayış*. <ğçl.f.> elle üstten koparmak, bitkiyi köreltmek. (Bitkiyi koparıırken yaprakları ele gelmesi, kökünün yerde kalması.) *Tiyê çı ê pemi ser ra qırımûçıknenê.* Sen niye o pamuğu üstten koparıyorsun. [*qırımûçıkneno*; em.k. *bıqırımûçıknî*]

qırımûçıkyaye/i <or.e./d.> üstten koparılmış olan, kör edilmiş olan (bitki).

qırımûçıkyayış VARY: *qurımûçıkyayış*. <ğçs.f.> üstten kopmak, kör olmak. [*qırımûçıkyeno*; em.k. *bıqırımûçıkyî*]

qırnate <is.e.> balaban.

qırnaw <is.d.> kızan. (Dişi kedinin çiftleşme isteği gösterdiği durum veya zaman.)

qırnaw kerdış kızana gelmek, erkek istemek (kedi için). *Pisinga qırnaw kena, wextê qırnaw ameyo.* Kedi eşleşmek için miyavlıyor, eşleşme zamanı gelmiş.

qırp VARY: *qurp*. <is.d.> kuluçka, anaç.

qırp biyayış kuluçkaya yatmak. *Kerga ma biya qırp, aya kena leyreki vejo.* Tavuğumuz kuluçkaya yatmış, civciv çıkarmak üzere.

qırpa har 1) saldırgan kuluçka tavuğu. 2) saldırgan kişi (mec.). *Ze qırpa har, seni gan weno ser.* Saldırgan kuluçka tavuğu gibi, nasılda saldııyor.

qırpayış <ğçs.f.> gurt etmek. *Qırpa qırpena û leyranê xo arêdena pêser.* Kuluçka gurt edip civcivlerini toparlıyor. [*qırpeno*; em.k. *bıqırpı*]

qırqır <is.d.> tartışma, bağırıp çağırma.

qırqır kerdış tartışmak, bağırıp çağırarak. *'Hendi qırqır meki, bewni kardê xo! O kadar bağırıp çağırma, işine bak!*

qırqırık YER: Bibol, Qerxan. VARY: *qırqırıke.* <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *ziqlorik, guli.*

qırqırayış <ğçs.f.> bağırıp çağırarak. *No lajeko çiçirê 'hend qırqıryeno.* Neden bu çocuk o kadar bağırıp çağırıyor. [*qırqıryeno*; em.k. *bıqırqıryi*]

qırs <is.e.> çöp (ot ya da yaprak çöpü).

qırs û qal karışık çöp.

qırsê 1) hiç bir şey. *Tiya dı qırsê çiniyo, ûja dı çiçi esto?* Burda hiç bir şey yok, orda ne var? 2) her hangi bir çöp tanesi.

qırsık <is.e.> halk arasında kura çekmek için kullanılan çöpe verilen ad.

qırsık degırotiş kura çekmek. *Bê ma qırsık degımı, hele no mase kewno kami?* Gel kura çekelim bakalım bu balık kime düşer?

qırt-qırt <is.d.> kıtır kıtır. EŞ ANL: *kırm-kırm.*

qırt-qırt kerdış kıtırdamak. *Nan biyo wişk, oyo qırt-qırt keno.* Ekmek kurumuş, kıtırdıyor.

qırtık <is.d.> çok ufak. EŞ ANL: *maşûge.*

qırtıka sabûni sabunu kullandıktan sonra geriye kalan küçük kalıntı.

qırûncık VARY: *qıncûr; qırmûçık.* <is.e.> çimdik.

qırûncıki biyayış çimdiklenmek.

qırûncıki kerdış çimdikleme. *Ey qırûncıki meki, ganê ciyo teweno.* Onu çimdikleme, canı acıyor.

qırûncık tadayış çimdikleme.

qırûncıkerden <is.d.> çimdikleme.

Qırwar <öz.d.> Kırvan aşireti. (Çermik, Gerger, Siverek'e yayılan bir aşiret ve bölge adı. "Qırware" katliama uğramış bir yayla adıdır, adı ordan geliyor.)

qırxazêr YER: Qelacix. BKZ: *qerexazêr.*

qırxûn <is.e.> allak bulak olma hali. (Fesatlık yapıp milleti birbirine düşürmek.)

qırxûn miyan finayış allak bullak etmek, birbirine düşürmek. *Jewi ma miyan dı şey-taney kerd, qırxûn vişt ma miyan.* Biri içimizde fesatlık etti, bizi allak bulak etti.

qısa <is.d.> laf, kelime, söz. *Qısa camêrdi fek ra finê vijyena.(atas.)* Laf erkeğin ağzından bir kere çıkar. *Qısa ma miyan dı bo, o do tiya ra birremo.* Laf aramızda, o burdan kaçacak. ÇOĞ: *qısey.* EŞ ANL: *qıse.*

qısa cı açarnayış sözü iade etmek.

qısa cı niştiş laf dokunmak. *Qısay cı nişt cı, ey coyra day pıro.* Lafı dokundu, o yüzden onu dövdü.

qısa eştış laf atmak.

qısa fek ra girotiş ağzından laf almak. *To qısa mı fek ra girot û hima resnê ina.* Ağzımdan laf alıp hemen onlara yetiştirdin.

qısa fek ra remnayış ağzından laf kapmak.

qısa fek ra reyayış ağzından laf kaçırmak.

Tı qe nêşenê xo fek dı qısa tepêşê, hima xo fek ra reynenê. Ağzında hiç laf tutamıyorsun, hemen ağzından kaçıırıyorsun.

qısa fek ra vijyayış ağzından laf çıkmak. *Nê merdimi fek ra qe qısa nêvijyena.* Bu adamın ağzından hiç laf çıkmaz.

qısana lafla, sözle. *Qısana kes to dı baş nêkeno.* Kimse lafla senle baş edemez.

qısay cı birrnayış lafını kesmek. *Tim qısara cı birrneno, nêverdano kı qısara xo vajo.* Daima lafını kesiyor, bırakmıyor ki lafını söylesin.

qısaya gıran ağır söz, ağır laf. *To qısaya gıran dê pıro.* Sen kendisine ağır laf vurdun.

qısaya gırd abartılı laf, büyük laf.

qısaya veng boş laf.

qıse <is.e.> laf, kelime, söz. *Qıse qısi ano.* Laf lafi açar. *Qıse kı finê hiris û dı dındana miyan ra vijya, kewno hiris û dı feka (atas.).* Eğer laf otuz iki diş arasından çıktımı, otuz iki ağıza düşer. *Qısey raştı Elley vıraştê.* Doğru lafları Allah yapmış. ÇOĞ: *qısey.* EŞ ANL: *qısa.*

qıse ra fahm kerdış laftan anlamak.

qısey cı daritiş laf dayatmak, laf dokundurmak. *Qısey girani dariti cı û qelbê cı şıkıt.* Ağır laf dokundurdu, kalbini kırdı.

qısey cı verdayış laf vurmak. *Mı qısey verday cı, ey zi tiya ra da pıro û şı.* Ona laf vurdum, burdan çekip gitti. EŞ ANL: *qısey pa kûwayış.*

qısey dı kewtiş lafa dalmak. *Qışûr mewni, ez kewta qısey dı, mı tı kerdê xo vira.* Kusura bakma lafa daldım seni unuttum.

qısey jew kerdış anlaşmak, söz birliği yapmak, hemfikir olmak. *Qısanê xo jewi kerê, hewna bêrê mı hetek!* Söz birliği yapın, öyle yanıma gelin!

qısey xo jew kerdış sözleşmek.

qısey kerdış laf etmek.

qısey kewtiş 1) konuşmaya başlamak. *Willi, ziyar kewt qısey.* Vallahi, ziyaret konuşmaya başladı. 2) çocuğun ilk konuşmaya başlaması. *Lajek kewto qısey?* Çocuk konuşmaya başlamış mı?

qısey pa kûwayış laf vurmak. *Mı dirê qısey kûway pa, ey ri xo da û şı.* Bir kaç laf vurdum, o yüzünü çevirip gitti. EŞ ANL:

qısey cı verdayış.

qısey pêvero berdiş tartışmak. EŞ ANL: *mi-naqese kerdış.*

qısey pıro dayış laf vurmak.

qısey pıro deyayış laf vurulmak.

qısey vengi boş laflar, abuk sabuk.

qısey verênan atasözü. EŞ ANL: *pilvatık, vatena verênan.*

qısey vijyayış laf çıkmak, dedikodusu çıkmak. *Na cenıyer rê qısey vijyay.* Bu kadının aleyhine dedikodu çıktı.

qısebend <is.e.> sözlük.

qısedar <is.e.d.> sözcü.

qısek <is.d.> sözcük, kelimecik, bir söz.

qıseker <is.e.d.> sözcü.

qıserêz <is.e.> cümle.

qıserêzek <is.e.> cümlecik.

qıseyêakerden <is.d.> açılış konuşması.

qıseykerden <is.d.> konuşma.

qıseykerden dayış konuşurmak.

qıseykerdox <is.e.d.> konuşan, laf eden, konuşmacı.

qısmet (Ar.) <is.e.> kismet.

qısmet biyayış kismet olmak.

qışûr VARY: *qûşûr.* <is.e.> özür, hata, kusur. *Ez tayn qıraya to ro, qışûrdê mı mewni!* Sana biraz bağırdım, kusura bakma (özür dilerim)! EŞ ANL: *eger.*

qışûr dı mendış kusura kalmak.

qışûrey <is.d.> özürülük.

qışûrin <s.> özürülü. EŞ ANL: *egerin.*

qışxanci <is.d.> cimbiz.

qışlaxçi YER: Qelacix. BKZ: *quslaxçi.*

qıt <s.> az bulunan.

qıx <ünl.> pes!, yenilgi!, teslim!

qıx biyayış yenilmek (oyunda, lafta vb.). *O qarşidê toya qıx beno.* O sana karşı yeniliyor.

qıx kerdış pes etmek, yenilgiyi kabul etmek. *Temam tamam, mı qıx kerd.* Tamam tamam, pes ettim.

qıxayen <is.d.> öksürme.

qıxayış VARY: *qûxayış; kıxayış.* <gçs.f.> öksürmek. [*qıxeno; em.k. bıqıxı*] EŞ ANL: *ku-payış.*

qıxaynayış <gçl.f.> öksürtmek. [*qıxayneno; em.k. bıqıxaynı*]

qıxı VARY: *qûxı.* <is.e.> öksürtük.

qıxıyın <s.> öksürüklü.

qız BKZ: *qij.*

qızax BKZ: *quzax.*

Qızılbaş <öz.e.d.> Kızılbaş.

qızılbaşey <is.d.> kızılbaşlık.

qızılvanke <is.d.> bir kırmızı üzüm türü.

qızkêr <is.e.> melengiç ağacına benzeyen bir ağaç. Bu ağacın yapraklarının çayı, mide hastalığına iyi gelir.

qızlıx <is.e.> kılık. EŞ ANL: *xelay.*

qızlıx qılayayış kılık olması.

qızlıx qılaynayış kıyamet koparmak, olumsuzluk yaratmak. *To 'hend qızlıx qılaynayo, no nan ma pêrin rê beso.* O kadar kıyamet koparmışsın, bu yemek hepimize yeter.

qıznaw <is.d.> melengiç, çitlembik. (Melengiçten yapılan kahve, gribe iyi gelir.)

qıznawêr <is.e.> melengiç ağacı.

qızne VARY: *qıznık.* <is.e.> kene (küçük ve kırmızimsı).

qıznık BKZ: *qızne.*

qızqabıx <zf.> dar yere sıkışma.

qızqabıx finayış dar yere sıkıştırmak.

Dışmeni 'hendık zor da mı, 'eyni ez vışta qızqabıx. Düşman o kadar beni zorladı ki açmaza soktu.

qızqızık BKZ: *qijqijik.*

qıbıx <is.e.> yonga, kıymık. EŞ ANL: *qamqe.*

qij-qij <is.d.> çığlık sesi.

qij-qij kerdış korkan ördek çığlığı.

qijayış <gçs.f.> 1) çığlık (kuş, karga).

2) ciyak ciyak bağırmak (insan için).

[*qijeno; em.k. bıqijı*]

qiji <is.d.> karga çığlığı.

qıl <is.e.> tepe, çıkık.

qılın <s.> tepeli.

qılóc YER: Sıverek. <is.e.> bel tarafı dar, etek tarafı geniş olan bir elbise çeşidi.

qıloz <is.e.> kafatasındaki şişkinlik.

qıloz biyayış kafatasında şişkinlik oluşmak.

qım <zf.> kafi, yetme, ölçüsünde olma.

qım kerdış yetmek, kafi gelmek.

qıma qım qım kerdış ucu ucuna yetmek.

qımax VARY: *qeymax.* <is.e.> kaymak (sütün, toprağın). EŞ ANL: *tole.*

qımaxın <s.> kaymaklı.

qıme (Ar.) <is.e.> kıyma.

Qımet₁ <öz.d.> kadın adı.

qımet₂ <is.e.> kıymet. *Wa qımetê kesi bıbo, wa qe gozênda pûç bo (atas.).* İnsanın kıymeti olsun da, çürük bir çerez olsun.

qımet zanayış kıymetini bilmek.

qımetın <s.> kıymetli.

qımey <is.d.> yeterlilik.

qımiş <zf.> kıyma işi.

qımiş biyayış kıymak. *A wını biya xasek kı, nê qımiş nêbenê kı bewnirê pıra.* O kadar güzel olmuş ki, ona bakmaya kıyamıyorlar. EŞ ANL: *dest pıra şıyayış, ver amayış.*

qınor <is.d.> çıban.

qınor vijyayış çıban çıkmak.

qınorın <s.> çıbanlı.

qınt <is.d.> 1) oyunda belirtilmiş nokta. *Na kay dı, ma qinta xo kerd belı.* Bu oyunda, noktamızı/kalemizi belirledik. 2) kale (oyunda). (Futbol gibi oyunlarda vb.)

qıq <is.e.> çorak, kıraç. EŞ ANL: *qeraz, 'hir.*

qır YER: Qerxan. <is.e.> zift. EŞ ANL: *zıft.*

qir kerdış ziftlemek.
qir-qir VARY: *qir-wir*. ‹is.d.› bağırma çağırma. (Yüksek sesle münakaşa etmek.)
qir-qir kerdış bar bar bağırmaq.
qir-qir qirayış bar bar bağırmaq.
qir-wir ‹is.d.› bağırta, çığlık.
qirayen ‹is.d.› haykırma, bağırma.
qirayış ‹geçs.f.› bağırmaq, haykırmaq. *Wa bıqiro kı, pêro aşnawê*. Haykırınsın ki herkes duysun. [*qireno*; em.k. *bıqırılı*]
pêro qirayış birbirine bağırmaq.
piro qirayış azarlamak, kendisine bağırmaq. *Nêvunderdê, ez qiraya piro*. Durmuyordu, kendisine bağırdım. EŞ ANL: *pıra ka'hriyayış*.
qirçi ‹is.d.› gıcirtı. EŞ ANL: *xiji*.
qiri ‹is.d.› bağırta, haykırış.
qiri piro dayış bağırtrmak.
qiri piro gunayış dayaktan bağırmaq, birden haykırmaq. *Qiriyê gunê piro kı, mı va "qay marr perra cı"*. Bir bağırdı ki, yılan soktu zanettim.
qirikerdox ‹is.e.d.› bağırğan, haykırğan.
qıştayış ‹geçs.f.› çığlık atmak (can acısından). [*qışteno*; em.k. *bıqıştı*]
qıştı ‹is.d.› 1) kuş çığlığı. 2) çığlık (insanlarda, mec.)
qıştı piro gunayış birden çığlık atmak. *Dest eşt miriçker, qıştı gunê piro*. Kuşa el attı, birden çığlık attı.
qit YER: Feqi. ‹zf.› kırılma işi.
qit biyayış kırılmak (kemik için).
qixane YER: Gewrek. BKZ: *qeyxane*.
qiyafet (Ar.) ‹is.e.› kıyafet.
qocix ‹is.e.› mont.
qoçan₁ ‹is.d.› mısır koçanı.
qoçan₂ ‹is.d.› fatura, makpuz.
qoj YER: Qırwar. ‹is.e.› çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qompil*.
qojme YER: Qırwar. BKZ: *qospe*.
qol₁ ‹is.e.› kol. EŞ ANL: *engele*.
qol₂ ‹is.e.› 1) çete. (Vurgun için oluşturulan çete) 2) düşmana karşı oluşturulan silahlı çete.
qol ser erziyayış silahlı baskına uğramak. *Qol erziya ma ser*. Silahlı baskına uğradık.
qol ser eştiş silahlı baskın yapmak. *Ma qol eşt dısmeni ser*. Düşmana silahlı baskın yaptık.
qol₃ ‹s.› kuyruksuz, kuyruğu kopmuş. *Kutiko qol*. Kuyruksuz köpek.
qolo! kuyruğu, kolu kısa olan. *Qolo bê, vergo yeno*. Kuyruksuz köpek gel, kurt geliyor.
qolan YER: Qelacix. ‹is.e.› semer kolanı. EŞ ANL: *binpize*.
qolanya (İt.) ‹is.d.› kolonya.

qolçi ‹is.e.› bir balık çeşidi.
qolek YER: Sinag. ‹s.› kısa saç (kadın için). EŞ ANL: *tango*.
qoleksiyon (Fr.) ‹is.e.› koleksiyon.
qolera (Fr.) ‹is.d.› kolera.
qolık ‹is.d.› gömlek. EŞ ANL: *işlig, qûtık*.
qolinci₁ ‹is.d.› zatürree.
qolinci biyayış zatürree olmak. *Cado nekmeyin dı meros, qolinci benê*. Nemli yerde oturma zatürree olursun.
qolinci₂ YER: Qelacix. ‹is.ç.› iki omuz arasındaki adaleler.
qolo ‹s.› kuyruğu, kolu kısa olan.
qolopoto ‹s.› 1) elleri, kolları, ayakları olmayan. 2) bir masal ismi.
qompane ‹is.e.› toplanı.
qompane girêdayış toplantı yapmak, bir araya toplanmak. *Şımayê kenê se kerê, şıma tiya dı qompane girêdayo*. Burada toplanmış ne yapmaq istiyorsunuz.
qompil ‹is.e.› çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qonc, qoj*.
qompyüter (İng.) ‹is.e.› bilgisayar.
qona YER: Ş. Cori. ‹zf.› yine, gene. *Ez qona to vineno*. Seni yine bulurum. EŞ ANL: *fina*.
qonax (Tk.) ‹is.e.› konak.
qonc YER: Mexmür. ‹is.e.› çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qompil*.
qonç YER: Qerxan. ‹is.e.› boynuz. EŞ ANL: *istre*.
qondık ‹is.e.› davulun topuzu. *Neqeraya ey desta, qondıko jewnay desta (atas.)*. Davul onun elinde, topuzu başkasının elinde.
qondire (Yun.) ‹is.e.› kondura.
qonferans (Fr.) ‹is.e.› konferans.
qongre (Fr.) ‹is.e.› kongre.
qonser (Fr.) ‹is.e.› konser.
qonserwatûwar (Fr.) ‹is.e.› konservatuvar.
qop ‹s.› parmakları kısa olan.
qopık ‹is.d.› penisin toparlak ucu.
qopıx ‹s.› kopuk. (Toplum kurallarına aldırmayan erkek.)
qopıxey ‹is.d.› kopukluk.
qopya (İt.) ‹is.d.› kopya.
qopya biyayış kopyalanmak.
qopya kerdış kopyalamak.
qopyay cı vetış kopyasını çıkarmak.
qoq ‹is.e.› tepe, dağ zirvesi.
qoq biyayış YER: Qerxan. dikilmek (verde). *Jewê ûja dı qoq biyo û weyneno*. Orda biri dikilmiş, bakıyor. EŞ ANL: *tik biyayış*.
qoqo VARY: *qaqo*. ‹is.e.› beysbol. (Büyük baş hayvanların kılından yapılan bir top çeşidi.) *Camêrda qoqo kay kerdê*. Erkekler beysbol oynuyordu. EŞ ANL: *qoza, maqe*.

qoqtelı <is.e.> bir çeşit top diken, kartlaşınca içindeki çekirdekleri yenir.

qor₁ <is.e.> dizi, sıra (duvar, dikiş vb.). *Dês dı qoryo*. Duvar iki sıradır. EŞ ANL: *rêze*.

jû qor bir kez.

qor bı qor dizi dizi.

qor biyayış dizilmek.

qor kerdış dizmek. *Mı nê 'si tiya ra kerdı qor*. Ben bu taşları burdan dizdim.

qor₂ <is.d.> 1) kovuk. 2) oyuk.

qor biyayış 1) kovuklaşmak. *Zerey kokdê na darder biyo qor*. Bu ağacın kökünün içi kovuklaşmış. 2) içi oyulmak.

qor kerdış 1) kovuklaştırmak. *Şıma cı na dar kerda qor?* Bu ağacı niye kovuklaştırmışsınız? 2) içini oymak.

qora zereja kafes (keklik yavruları için). (Asma kabağına delikler açır, içine keklik yavruları konulan barınak.)

qorayış <ğcs.f.> böğürmek. *Gayo qoreno*. Öküz böğürüyor. [*qoreno*; em.k. *bıqorı*]

qorek <is.d.> kurutulmuş dolmalık.

qoreki <is.ç.> dolma (yiyecek).

qori <zf.> koruma altına alınmış (yer veya bölge).

qori kerdış koruma altına almak. (Bir alana girmeyi yasaklamak.) *Mı merg kerda qori, wa kes vaşê cı nêçino!* Ben yeşil alanı korumaya aldım, kimse otunu biçmesin!

qorık <is.d.> kalça kemiği bölümü, oma.

qorık pıro dayış kalça kemiğinin yerinden kayması.

qoriker <is.e.d.> koruma altına alan.

qorikerde/i <or.e./d.> koruma altına alınmış.

qorix (Tk.) <is.d.> koruk. (Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.) EŞ ANL: *teyız*.

qorkerdox₁ <is.e.d.> sıralayan, sıraya koyan, sıraya dizen.

qorkerdox₂ <is.e.d.> içini oyan.

qorna (İt.) <is.d.> korna.

qorna cenayış korna çalmak.

qosme VARY: *qoj*; *qospe*. <is.e.> kolon, kütük. (Düz olmadığı için, genelde ahırlardaki tavan kirislerin altına atılan ağaç kolon.) *Gez ra qosme nêviyeno (atas.)*. Hayitten kütük çıkmaz.

qospe BKZ: *qosme*.

qot₁ <is.d.> 1) kafa (boyunla beraber). 2) başak (buğday, arpa vb.).

qot bırrnayış kafa kesmek.

qot kerdış küfür olarak kullanılır. *Pêrdê to qot kerde kı hero, tı!* Babanın kafasına edeyim, ulan!

qot₂ <zf.> budama.

qot biyayış budanmak. *Nê dari biyê qot*. Bu ağaçlar budanmış.

qot kerdış budamak. *Nê 'sayêranê xo qot kerê kı, wa serrna mexel tepêşê*. Bu elma

ağaçlarınızı budayın ki, seneye verim versin. EŞ ANL: *pûr kerdış*.

qotbiyayen <is.d.> budanma, kesilme.

qotik <is.e.> 1) bela, zıkkım. 2) veba, öldürücü hastalık.

qotik pıro dayış vebaya yakalanmak. *Qotik da pıro, çeçeki pêro merdi*. Çocuklar öldürücü bir hastalığa yakalanıp öldü.

qotkerden <is.d.> budama, kesme.

qox <is.d.> bağ çırpısından yapılan çadır şeklinde bir bağ evi.

qoxa YER: Qelacix. <is.d.> öğütmek için buğdayın bırakıldığı yer. EŞ ANL: *ardoll*.

qoynaye/i <or.e./d.> 1) kapalı (geçit, yol, kapı vb.). 2) koruma altına alınmış olan.

qoynayış <ğcl.f.> 1) kapatmak (geçit, yol, kapı vb.). *Raya gırd qoynaya*. Büyük yolu kapatmışlar. *Beri bıqoynı!* Kapıyı kapat! EŞ ANL: *racınayış*. 2) koruma altına almak. *Koliya bıqoynı, wa varan pıro nêdo!* Odunları koruma altına al, yağmur vurmasın! [*qoyneno*, em.k. *bıqoynı*]

qoyneyayış <ğcs.f.> 1) kapanmak (geçit, yol, kapı vb.). 2) koruma altına alınmak. [*qoyneyeno*, em.k. *bıqoyney*]

qoza <is.d.> beysbol. (Büyük baş hayvanların kılardan yapılan bir top çeşidi.) EŞ ANL: *qoqo*.

qozix VARY: *qûzix*. <s.> kambur.

qozix biyayış kamburlaşmak.

qozixe <s.> kamburumsu.

qozixey <is.d.> kamburluk.

qozi YER: Qerxan. <is.d.> oyun (bir türü).

qû <is.e.> yardım isteme.

qû kerdış yardım istemek (isyan ederce-sine). *Kutik gunayo bir ru, oyo qû keno kı, bireyneyo*. Köpek kuyuya düşmüş, kurtarılması için yardım istiyor.

qub (Ar.) <is.d.> 1) kubbe. 2) ziyaretgâh.

qubaxêr VARY: *qabixêr*; *qebaxêr*; *qevaxêr*; *qavkêr*; *qafqêr*. <is.d.> kavak ağacı.

quç VARY: *qunç*. <is.d.> 1) yığın, yığınak. (Zazalarda her hangi bir yerde önemli bir olay olursa, ya da biri öldürülürse unutulmasın diye o yerde taş yığarlar.) *Quça 'siya pêsero nêvîndena, rew bena vıla (atas.)*. Taş yığını üstüste durmaz, erken dağılır (sağlam değil anlamına gelir). 2) taşların üstüste tepe gibi sıralanması.

quç kerdış taş yığını yapmak, yığmak. *Nê 'siya tiya dı quç kerê!* Bu taşları burda yığın!

quçi vıraştış 1) taş yığını yapmak. 2) araziyi sahiplenmek için. (Bir kaç taş üstüste koyup sıralamak)

quçi YER: Qelacix. <is.ç.> kucak (çocuk dilinde).

quçi amayış kucağa gelmek (çocuk

- dilinde). *Bê mı quçi, ez to rê şeker bîdi!*
Kucağıma gel, sana şeker vereyim!
quçi şıyayış kucağa gitmek.
- qudım** <is.e.> tutum, davranış.
- qufa** <is.d.> sebze sepeti.
- qul₁** <is.e.d.> kul. *Qulê quli nêbena!* (Koyo Berz). Kula kul olmam!
- qul₂** <is.d.> delik. EŞ ANL: 'lan.
- qul abıyayış** delik açılmak.
- qul akerdış** delik açmak.
- qul bıyayış** 1) delinmek. 2)deşilmek.
- qul kerdış** 1) delmek. 2)deşmek.
- qul-qul** <is.d.> lıkır, lıkır lıkır. (Sıvıların bir kaptan akarken çıkardığı ses.)
- qul-qul kerdış** lıkırdamak, lık lık diye ses çıkarmak (kaptaki sıvı).
- qula** <is.d.> 1) yer boşluğu, in. 2) korugan. (Silahlı çatışmalarda etrafı taş, toprak gibi şeylerle çevrili mevzi.)
- qulek** <is.d.> delikcik. EŞ ANL: 'lanek.
- quleğ** <is.d.> turna.
- quley** <is.d.> kulluk.
- quley kerdış** kulluk yapmak. *Quli rê quley mekerê!* Kula kulluk yapmayın!
- qulib** (Fr.) <is.d.> kulüp.
- qulibe** (İr.) <is.e.> kulübe.
- qulin** <s.> delikli. EŞ ANL: 'lanın.
- qulix** <is.e.> karakol.
- qulker** <is.e.d.> 1) delen. 2)deşen.
- qulkerde/i** <or.e./d.> 1) delinmiş. 2)deşilmiş.
- qulp** <is.e.> kulp. EŞ ANL: çemle.
- qulpê lêni** kazan kulbu.
- qulpê tewri** çanta bağı.
- qulpın** <s.> kulplu.
- qulqulik** <is.d.> ararken her deliğe bakma.
- qulqulik nêverdayış** delik deşik aramak.
Mı qulqulik nêverdê, fina zi nêdi. Delik deşik aradım, yine de bulamadım.
- qult** <is.d.> yudum.
- qult-qult** <is.d.> löpür löpür. (Sıvı yutarken gırtlaktan gelen ses.)
- qultık** <is.d.> löpür.
- qultiki antiş** öfkesini dindirmek. *O biyo hêrs, oyo qultiki anceno.* Sinirlenmiş, öfkesini dindiriyor.
- qultiki war kerdış** öfkeyi içinde saklamak.
- qûm** <is.e.> kum. *Mêrdek kewt qûmi bını.* Adam kuma gömüldü.
- qumandan** <is.e.> komutan. EŞ ANL: seresker.
- qumandaney** <is.d.> komutanlık.
- qumando** (Fr.) <is.e.> komando.
- qumbara** (İr.) <is.d.> kumbara.
- qûmçe** YER: Qerxan. <is.e.> düğme. EŞ ANL: mak, gocag.
- qûme** <s.> kumsal.
- qûmeyin** <s.> kumsallık.
- qumil** <is.d.> kumıl.
- qûmin** <s.> kumlu.
- quminist** (Fr.) <s.> komünist.
- qumqumık** <is.d.> bukaemun, kaya keleri.
- qunc** <is.d.> iç köşe. *Govenda merra quncana bena (deyim).* Farelerin oyunu köşelerde olur. (Kediler fareleri sünnet düğününe davet ederler, fareler onlara güvenmez. Fareler bir araya toplanır planını yaparlar: "Eğer kediler bizi davet etmiş ise, gitmemiz lazım." Onlara da güven olmuyor, "biz de iç köşelerde dans yapalım ki, bize saldırdıklarında kolay kaçabilelim".)
- qunc bıyayış** YER: Qerxan. ağzına kadar dolmak.
- qunceck** <is.d.> köşecik, iç köşe.
- quncık** YER: Qerxan. BKZ: qunceck.
- qunç** YER: Qerxan. BKZ: quç.
- qundax** <is.e.> kundak (bebek için).
- qundax kerdış** kundaklamak.
- qundaxek** <is.e.> 1) kundakcık. 2) çok sık taneli üzüm salkımı.
- qundaxker** <is.e.d.> kundakçı (bebek için).
- qundaxkerde/i** <or.e./d.> kundaklı.
- Quran** (Ar.) <öz.e.> Kur'an.
- qurayen** <is.d.> 1) guruldama. 2) üveyme, göğsünten ötme.
- qurayış** <ğçs.f.> 1) guruldamak. (İnsan acıkınca mideden çıkan ses.) 2) üveymek, göğsünden ötmek (güvercin, kumru için). *Bewrana sorniya qurena.* Güvercin saçakta göğsünden ötüyor. [qureno; em.k. bıqırı]
- qurban** <is.e.> kurban.
- qurban bıyayış** kurban olmak.
- qurban kerdış** kurban etmek.
- qure₁** <is.e.> kura. EŞ ANL: pisk₂.
- qure₂** <s.> kaba (insan için), kabadayı. *O merdım boll qureyo.* O adam çok kabadır. EŞ ANL: qebedaye/i.
- qureki** <zf.> kabaca.
- qureyin** <s.> kabalık.
- qureyin** <is.d.> kabalık, kabadayılık. EŞ ANL: qebedayin.
- qureyin bıyayış** kabadayılık olmak.
- qureyin kerdış** kabadayılık yapmak.
- qurfiyayış** YER: Qerxan. BKZ: qirfiyayış.
- qurfnayış** BKZ: qirfnayış.
- quriç** <is.e.> 1) suya dalma (hayvanlar için). 2) suya dalma (argo, insanlarda).
- quriç bıyayış** 1) suya dalmak (hayvanlarda). *Dewar quriçê aw biyo.* Hayvan suya dalıp içiyor. 2) suya dalmak (insanlarda). *Se biyo, tı wini quriçê aw biyê?* Ne olmuş, öyle suya dalıp içiyorsun?
- quriç kerdış** 1) suya daldırmak (hayvanlarda). 2) suya daldırmak (insanlarda).
- quriş** (Alm.) <is.e.> kuruş.
- qurix** <is.e.> çoban yıldızı.
- quri** <is.d.> 1) guruldama. 2) üveyme.
- qurmiçnayış** YER: Qerxan. BKZ: qirmûçık-

nayış.

qurmiçyayış BKZ: *qırmûçıkıyayış*.

qurnaz (İr.) <s.> kurnaz.

qurnaz biyayış kurnazlaşmak.

qurnaz kerdış kurnazlaştırmak.

qurnazey <is.d.> kurnazlık. EŞ ANL: *qurnazin*.

qurnazeya kurnazca.

qurnazin <is.d.> kurnazlık.

qurnazina kurnazca.

qurp₁ <ünl.> çıt! (Eklem bükülmesinden çıkan ses.)

qurp₂ BKZ: *qırp*.

qurpınayış <gçl.f.> kütürdetmek, çıtlamak.

Gıştera xo bıqurpını! Parmağını kütürdet!

[*qurpineno*; em.k. *bıqurpını*]

qurpınayox <is.e.d.> kütürdeten, çıtırdatan.

qurpı <zf.> kütürdeme, çıtlama.

qurpiyayış <gçs.f.> kütürdemek, çıtlamak.

[*qurpiyeno*; em.k. *bıqurpyı*]

qurqurık₁ <is.e.> kurbğa yavrusu.

qurqurık₂ <is.d.> uzun ve ince, birbirine sarılarak su içinde geceleri kur kur ses çıkaran bir çeşit kurtçuk.

qurs (Fr.) <is.e.> kurs, ders.

qusl (Ar.) <is.e.> gusül.

quslaxçı VARY: *qıslaxçı*. <is.e.d.> 1) mülteci, sığınmacı, ilticacı. 2) yerleşik olmayan. (Değişik şartlara bağlı olarak yer değiştiren.)

quslax (Tk.) <is.e.> kuşluk (günün sabahla öğle arasındaki bölümü).

qûsûr BKZ: *qısûr*.

quşxane [x]~[ç] VARY: *quşxanı*. <is.e.> tencere.

qut <is.e.> tavuk yemi.

qutbe (Ar.) <is.e.> hutbe.

qutıfnayen <is.d.> ürpertme, korkutma.

qutıfnayış <gçl.f.> ürpertmek, korkutmak.

[*qutıfneno*; em.k. *bıqutıfnı*]

qutıfyaye/i <or.e./d.> ürpermiş olan, korkan kişi.

qutıfyayen <is.d.> ürperme, korkma.

qutıfyayış <gçs.f.> ürpermek, korkmak.

(Beklenmedik bir olay karşısında şok olmak.) [*qutıfyeno*; em.k. *bıqutıfyı*]

qûtık YER: Qerxan. <is.d.> gömlek. EŞ ANL: *qolık, işlig*.

quti <is.d.> kutu.

qutsi (Ar.) <s.> kutsal.

quwet <is.e.> kuvvet. EŞ ANL: *keft*.

quwet cı dayış kuvvetlendirmek.

quwet girotış kuvvetlenmek, kuvvet almak.

quweta kuvvetlice.

quwetcdıyayen <is.d.> kuvvetlendirme.

quwetdayox <is.e.d.> kuvvet veren, kuvvetlendirici.

quwetin <s.> kuvvetli. EŞ ANL: *pêt*.

qûxayış YER: Qelacix. BKZ: *qıxayış*.

qûxi BKZ: *qıxi*.

quzax VARY: *xuzax; qızax*. <is.d.> kayak.

quzaxdar <is.e.d.> kayakçı.

quzaxdarey <is.d.> kayakçılık.

quzilqurt <ünl.> 1) hiddet anında, bedua anlamında kullanılan bir sözcük (Allah belanı versin vb.). *Dayê, mı rê sekero sûrek bigı, quzilqurt mı dı perrey estê to rê bigıra*. Anne bana kırmızı şeker al, Allah belanı versin, bende para mı var sana alayım. 2) zikkımınkökü. (Çağırın veya seslenen birisine, cevap olarak ve hakaret için söylenen zikkımınkökü anlamında kullanılan bir sözcük.)

qûzıx₁ YER: 'Hesûd. <is.e.> kol dirseği. EŞ ANL: *arsne*.

qûzıx₂ YER: 'Hesûd. BKZ: *qozıx*.

R - r

ra₁ <arka ed.> -dan, -den, -e, -a. '*Hesno ra bê Korkeyni!* Hesno'dan Korkeyni'ye gel! *Ezo weynena telebzon ra*. Ben televizyona bakıyorum.

ra₂ <f.ilgeci> bir noktadan uzaklaşmayı belirtir. *Mir ameyo ra?* Hamur kıvamına geldi mi?

rabestış <gçl.f.> suyu bırakmak, suyu salmak.

Mı gever akerd û aw rabest 'erdi miyan.

Su bendinin kapağını açıp suyu tarlaya saldım. [*rabesteno*; em.k. *rabestı*]

rabesti <is.d.> bırakılmış su.

rabestox <is.e.d.> suyu bırakan.

rabıyayış <gçs.f.> serilmek (yere). *Sıqı pêro*

rabıyayê. Bütün kilimler serilmiş. [*rabıyeno*; em.k. *rabıyı*]

racenayış BKZ: *racınayış*.

racınaye/i <or.e./d.> kapalı.

racınayış VARY: *racenayış*. <gçl.f.> örtmek, kapatmak. *Kêveri racinê serdo!* Kapıyı kapatın soğuktur! [*racınenö*; em.k. *racını*]

racınayox <is.e.d.> kapatan.

radar (İng.) <is.e.> radar.

radarber <is.e.d.> radarçı.

radayayış <gçs.f.> ütülme, kayıp edilmek (kumarda). [*radayeno*; em.k. *radeyı*]

radayış <gçl.f.> ütülme, kaybetme (kumarda). (Kumarda ve benzeri oyunlarda para

kaybetmek.) [*radeno*; em.k. *radı*]
radayox <is.e.d.> ütülen, kaybeden (kumarda).

radûn (Fr.) <is.e.> radyo. EŞ ANL: *rebab*.

rafinaye/i <or.e./d.> yatırılmış olan.

rafinayış/raviştış <ğçl.f.> 1) yatırmak (yatağa). *Wextê rakewten ameyo, ê lajeki rafini!* Yatma zamanı gelmiş, o çocuğu yatır! *Hewnê lajeki ameyê, mı berd ravişt.* Oğlanın uykusu geliyordu, götürüp yatırdım. 2) boylu boyunca yere yatırmak. [*rafineno*; em.k. *rafini*] EŞ ANL: *rawşaynayış*.

rafinayox <is.e.d.> uyutucu, yatıran.

ragirotiş₁ <ğçl.f.> çekinmek, sakınmak. *Ez xo ey ra ragêna, çiki o zalimo.* Kendimi ondan sakınıyorum, çünkü o zalimdir.

xo ragirotiş 1) kendine hakim olmak, kendini tutmak, dayanmak. *Xo ragi, seni vano wa vajo.* Kendine hakim ol, ne derse desin. 2) sabretmek. [*ragêno*; em.k. *ragi*]

ragirotiş₂ YER: Qerxan. <ğçl.f.> parayla tutmak (işçi veya çoban). *Mı no gawan ragiroto.* Ben bu sığır çobanımı tutum. [*ragêno*; em.k. *ragi*]

ragirotox <is.e.d.> çekingen.

ragunayey <or.ç.> sürüngenler.

ragunayış₁ <ğçs.f.> sürünmek, yürümek (sürüngenler için). *Marr raguna û şı.* Yılan sürünüp gitti. [*raguneno*; em.k. *ragunı*]

ragunayış₂ YER: Qerxan. <ğçl.f.> yayılmak (öm. koyun). [*raguneno*; em.k. *ragunı*]

rakerde/i <or.e./d.> serili.

rakerdiş <ğçl.f.> sermek (yere). *Cilê sekû sero raki!* Platformun üstüne bir kilim ser! [*hewadi*; em.k. *raki*]

rakerdox <is.e.d.> seren.

rakewte/i <or.e./d.> yatık, yatmış olan.

rakewtiş VARY. *kwetiş* <ğçs.f.> yatmak. *Şo cadê xo dı rakewi!* Git yatağında yat! [*rakewno*; em.k. *rakewi*] EŞ ANL: *rawşayış*.

pa rakewtiş 1) onunla yatmak. *Çınay mı mı ra bı, ez pa rakewta.* Elbisem üzerimdeydi, onunla yatım. 2) beraberinde yatmak. *Piyê to rakewto, tı zi pa rakewi!* Baban yatmış, sen de beraberinde yat!

ramediyaış YER: Qerxan. <ğçs.f.> yere uzanmak (istirahat vb. için). [*ramediyo*; em.k. *ramedyi*]

ramednayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> yerde (yere) uzatmak (istirahat vb. için). [*ramedneno*; em.k. *ramedni*] EŞ ANL: *ratnayış*.

ramite <is.e.> sürülür yer.

ramitiş <ğçl.f.> 1) sürmek (taşıt, binek hayvan vb.). 2) sürmek (çift). *İna rezê xo gayana ramito.* Bağlarımı öküzlerle sürmüşler. 3) sürmek (olmaya devam etmek). *Varani*

tam hirê roji ramit. Yağış tam üç gün sürdü 4) sürmek, zaman geçmek, zaman almak. *Boll nêramit, 'heme çi bı zey veri.* Çok sürmedi, her şey eskisi gibi oldu. *Na ray, xeylê ramena.* Bu yol, epey sürer. [*rameno*; em.k. *birami*]

ramitox <is.e.d.> süren, sürücü.

ramoznayen <is.d.> tahlil, tahlil ettirme.

ramoznayen dayış tahlil ettirmek.

ramoznayış <ğçs.f.> tahlil etmek. *Nê altûna berı ramozni!* Bu altınları götür tahlil et! *Tıxtıro gûniya mı ramoznê.* Doktor kanımı tahlil etti. [*ramozneno*; em.k. *biramozni*]

ran YER: Qerxan. <is.d.> baldır.

raşanayış <ğçl.f.> 1) sallamak. *Ezo nişena hêlık, tı zi mı raşani!* Salıncağa binıyorum, sen de beni salla! 2) yalpalamak. (Bir sağa, bir sola eğilmek.) [*raşaneno*; em.k. *raşanı*]

raşanayox <is.e.d.> 1) sallayan. 2) yalpalayan.

raşayneyayış <ğçs.f.> 1) sallanmak, salınmak. *Ez dara vîlencık biya, ezo raşayneyena.* Ben ağaca asılmış sallanıyorum. 2) yalpalanmak. (Bir o yana, bir bu yana gidip gelmek.) [*raşayneno*; em.k. *biraşayni*]

raşt (Phlv. *räst* 'doğru', *drust* 'sağlam') <s.> 1) doğru, gerçek, direkt. *Dayê, mı rê raşt vaji, tiya dı dêw esto, çniyo?* Anne bana doğru söyle, burda dev var mı, yok mu? *Tiya ra raşt so, tı şinê key ma.* Burdan direkt git, bize gidersin. 2) yüce gönüllü. *Merdimo raşt, girweyo çewt nêkeno.* Yüce gönüllü bir insan, yanlış iş yapmaz. 3) sağ (sol karşıtı). *Destê xoyê raştı hewadi!* Sağ elini kaldır!

raşt amayış 1) rast gelmek, rastlamak (düşünmediği, ummadığı halde karşılaşmak). *Ez ray ra raştê bîrardê to ameya.* Yolda kardeşine rastladım. 2) düşünmediği veya düşülmediği halde payına düşmek. *Malo rınd raştê mı ame.* Malın iyisi bana rastladı. 3) hedefi bulmak (atılan şey), değmek, denk gelmek. *Kolı vırrna pıra, raştê serredê cı ame.* Kendisine odun fırlattı, kafasına değdi. *Willı, newe girwey mı raşt ame, qay tı do girwey mı bîvinê.* Vallah, şimdi işim denk geldi, işimi herhalde göreceksin. 4) direk gelmek, dosdoğru gelmek. *O raşt ameyê mı ser.* O direk üstüme geliyordu.

raşt ardış 1) rast getirmek, uygun hale getirmek, başarılı kılmak. *Homay girwey şıma raşt ard.* Allah işinizi rast getirdi. 2) aranamakta olan bir şeyi veya kimseyi umulmadık bir yer veya zamanda bulmak. *Xora ez geyrayê to, Ellay tı raştê mı ardê.* Zaten seni arıyordum, seni Allah bana rast

getirdi

raşt biyayış 1) yerinde doğrulmak. *Ez biya raştı kı, jewo mı sera.* Yerimde doğruldum ki, üstümde biri dikili. 2) düzelmek (eğilmiş bir şeyin). 3) teyit olmak, tastik olmak, doğrulanmak. 4) gerçekleşmek, gerçek olmak. *A qısaye kı to mı rê va, a qısa bi raşt.* Bana söylediğin laf gerçekleşti. 5) yolculanmak, yola koyulmak. *Ez biya raştı kı şıra xurbet.* Ben gurbete gitmek için yolculandım.

raşt kerdış 1) doğrultmak. *Kaley ra nêşayê miyaney xo raşt kero.* Yaşlılıktan belini doğrultamıyordu. 2) düzeltmek. *Hatbıla çewteya xo kerdê raşt.* Durmadan yanlışlıklarını düzeltiyorlardı. 3) teyit etmek, tastik etmek, doğrulamak. *Ekı zûri kenô, cı rê raşt mekî!* Yalan söyleyse, kendisini doğrulama! 4) gerçekleştirmek. 5) yolculamak.

raşt şiyayış 1) rast gitmek, istenilen biçimde gelişmek. *Boka gırwey kesi raşt şırol!* İnsanın işi rast gitsin! 2) dosdoğru gitmek. *Na ray ra raşt şo!* Bu yoldan dosdoğru git!

raştê ci amayış rastlanmak.

raştê pê amayış karşılaşmak, tesadüfen karşılaşmak. *Mın û toya raştê pê amey.* Seninle karşılaştık.

raştay <s.> sahici, sahte olmayan, gerçek.

raştayın <s.> gerçek olan.

raştêraşt <zf.> dosdoğru.

raştay <is.d.> 1) gerçeklik. 2) doğruluk, hakikat.

raştay ser gerçekten, doğrusu. (Doğrusunu söylemek gerekirse.) *Raştay ser to mı rê bivatayê weşêri biyê.* Gerçekten bana deseydin daha iyi olurdu.

raştay tevera gerçek dışı. *Qıseyê kı tiyê kenê raştay teverayê.* Söylediklerin gerçek dışıdır.

raştkerde/i <or.e./d.> 1) doğrultmuş olan. 2) düzeltilmiş olan. 3) teyit edilmiş, doğrulanmış. 4) gerçekleştirilmiş olan.

raştmeşt <is.d.> reçep, şaban, ramazan ayları.

raştñuştên <is.d.> imla, doğru yazım.

ratenayış YER: Qerxan. <gçl.f.> dokumak üzere tezgâha takmak. [*rateneno*; em.k. *biratni*]

raternayış YER: Gewrek. BKZ: *ratnayış*.

ratnayış VARY: *raternayış*. <gçl.f.> uzatmak (ip. kablo vb.). *Layê tiya ra biratnê ew vero dêş bikerê!* Burdan bir ip uzatıp önüne duvar örün! [*ratneno*; em.k. *biratni*]

ratneyayış <gçs.f.> uzanmak. [*ratneyeno*; em.k. *biratney*]

ravey <zf.> ileri, öne doğru. *Tayn şo ravey!* Biraz ileri git! EŞ ANL: *veya*.

ravey amayış ileri gelmek. *O merdım ma ra ame ravey.* O adam bize yaklaştı.

ravey berdış ileri götürmek. *Nê barê xo tayn ber ravey!* Bu yükünü biraz ileri götür!

ravey dı ileride, ileride.

ravey erziyayış ileri atılmak (randevu için), ertelenmek.

ravey eştiş ileriye atmak (randevu için), ertelemek, ötelemek. *Panjê çili dı nêbeno, bierz ravey. Jewdê çili dı beno.* Ocak ayının beşinde olmaz, ileri at. Ocak ayının yedisinde olur.

ravey girotiş ileriye almak (saat için).

ravey şiyayış ileri gitmek, ilerlemek. *Hend ravey meşo, dıma benê poşman.* O kadar ileri gitme, sonunda pişman olursun. *Tırkiya dı demokrasiyo şino ravey.* Türkiye'de demokrasi ilerliyor.

raveyber <is.e.d.> ilerici, ilerleten.

raveyberden <is.d.> ileriye götürme, ilerleyiş.

raveygirotên <is.d.> ileriye alma (saat için).

raveyşiyayên <is.d.> ilerleme.

ravêrdar <is.e.d.> geçen.

ravêrde <s.> geçici. *Çıyo kı tiyê vanê, ravêrdeyo.* Dediğin şey, geçicidir.

ravêrde/i <or.e./d.> geçmiş. *Da'hanê ravêrda biyarê xo viri!* Geçmiş konularınızı hatırlayın!

ravêrdış <gçs.f.> 1) geçmek (bir yerden). *Karwan ravêreno, kutiki lawenê (atas.).* Köpek ürür, kervan geçer. 2) geçmek (birini, bir yeri). *Ez şıma ra ravêrda.* Ben sizden geçtim. [*ravêreno*; em.k. *ravêri*]

ravêrdox <is.e.d.> geçme istekli.

ravêrnayış <gçl.f.> geçmek (birini). (Maddi ve manevi yönünden diğerlerini geçmek.) *Zenginey heta, laji pêri ra ravêrnayo.* Zenginlik tarafından, oğlan babasını geçmiş. [*ravêrneno*; em.k. *ravêrni*]

ravisyayış YER: Feqi. <gçs.f.> kaymak (havada). *Estarê ravisya.* Yıldız kaydı.

raviyarnayış <gçl.f.> 1) geçirmek (suyun öte tarafına). *Kê şıma ro ra raviyarnay?* Sizi kim nehrin öte tarafına geçirdi? 2) hastalıktan kurtulmak. *Lajeki nêwşiya xırab raviyarnê.* Çocuk kötü hastalıktan kurtuldu. 3) derdi, sıkıntıyı atlatmak. *Mı ball derdi raviyarnay.* Ben çok dert atlattım. [*raviyarneno*; em.k. *raviyarni*]

rawşayış YER: Qelacix. <gçs.f.> yatmak. [*rawşeno*; em.k. *birawşı*] EŞ ANL: *rakewtiş*.

rawşaynayış YER: Qelacix. <gçl.f.> yatırmak. *Lajeki bigi bere rawşane!* Çocuğu götürüp yatır! [*rawşayneno*; em.k. *rewşayne*] EŞ ANL: *rafınayış*.

ray (Phlv. rāh) <is.d.> yol. *Ray şiyayışa qediyena (atas.).* Yol gitmekle biter. *Raya ma derg û bari, peynida rayer dı ma zi estê* (Mihe Êlısanı). Yolumuz uzun ince, bu

yolun arkasında biz de varız.

ray amayış 1) yola gelmek, uslanmak, düzelmek. 2) yol gelmek.

ray ardış 1) yola getirmek. *Embaz boll bibi hêrs, mı fina ard ray.* Arkadaş çok kızmıştı, yine yola getirdim. 2) yol getirmek. *'Hukmati ray arda Çolan.* Hükümet Çolan'a yol getirmiş.

ray birrnayış yol kesmek.

– **raya cı birrnayış** yolunu kesmek.

ray birryayış yol kesilmek.

ray dayış yol vermek. *'Hes ray dana 'seydwani ew 'seydwan ravêreno û şino.* Ayı avcıya yol verir, avcı geçip gider.

ray dı mendış yola saplanmak. *Tıraqtora ray dı mendi, nêşa bêro.* Tıraktora yola saplandı, gelemedi.

ray finayış yolculamak. *Mı vışt ray, o zi şı.* Ben yolculadım, o da gitti. EŞ ANL: *ray kerdış.*

ray girotış yol katetmek, yol almak.

ray karwani 1) kervan yolu. 2) samanyolu. (Gökyüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi.)

ray kerdış yolculamak. *Embazê ma do bişiyayê xurbet, ma ewro kerd ray.* Arkadaşımız gurbete gidecekti, bugün yolculadık. EŞ ANL: *ray vıştış.*

ray kewtış yola çıkmak. *Ez kewta ray û şiya.* Ben yola çıkıp gittim. EŞ ANL: *raya neyayış.*

ray mısınayış yol göstermek, tavsiye etmek. *Şıma rê raya rıhat mısınê.* Kolay yolu size tavsiye etti.

ray pawıten dayış yolu bekletmek.

ray pawıtış yol beklemek, yol gözlemek.

ray peyi yaya yolu, yaya geçidi.

ray ra berdış yürütmek. *Girwey keyedê ma ezo ray ra bena.* Evimizin işini ben yürütüyorum.

ray ra kewtış yolu devam edememek, yorgun düşmek (yolda).

ray ra mendış yolda kalmak. *Mêrdek ray ra mendi, gamna yeno.* Adam yolda kaldı, birazdan gelir.

ray ra vetış yoldan çıkarmak. *Tı rayda raşt dı biyê, kami tı ray ra vetê?* Sen doğru yoldaydın, seni kim yoldan çıkardı?

ray ra vıjyayış yoldan çıkmak.

ray şaş kerdış yolu şaşırmak.

ray ser dı finayış sapıttırmak.

ray ser dı kewtış sapıttırmak. *No ray ser dı kewto, oyo dinê xo inkar keno.* Bu sapıttım, dinini inkâr ediyor.

ray şiyayış yürütmek.

ray ver finayış yönlendirmek.

ray vını kerdış yolu kaybetmek.

raya cı vınayış 1) yolunu bulmak. 2) yapı-

lış yöntemini bulmak (bir şeyin). *Mı raya cı diya, do seni bıbo.* Nasıl olacağının yöntemini bulmuşum.

raya makina araba yolu, kara yolu.

raya neyayış yola koyulmak, yola çıkmak. *Mı xebera to dê cı, o hima neya raya û ame vera to.* Haberini ona verdim, hemen yola koyulup sana doğru geldi. EŞ ANL: *ray kewtış.*

raya paya ayak yolu (yürüme için).

rayna başka yol, başka tarz.

rayo mendış özlemle beklemek. *Nê koti dı mendi, çimê mı rayo mendi.* Nerde kaldılar, gözüm yolda kaldı.

rayber <is.e.d.> rehber, kılavuz.

rayberey <is.d.> rehberlik.

raybirrnayox <is.e.d.> yol kesen.

raymısınayen <is.d.> tavsiye, yol gösterme.

raymısınayox <is.e.d.> yol gösteren, tavsiye eden.

raypawıtıx <is.e.d.> yol bekleyen.

rayraberdox <is.e.d.> yürüten.

rayravete/i <or.e./d.> yoldan çıkarılmış olan.

rayravıjyaye/i <or.e./d.> yoldan çıkan.

rayserdikewte/i <or.e./d.> sapık.

rayserdikewten <is.d.> sapıtan.

rayserdikewtena sapıkca.

rayserdikewteney <is.d.> sapıklık.

rayşıyayen <is.d.> yürüyüş.

rayvınikerde/i <or.e./d.> yolu kaybeden.

raywan <is.e.d.> yolcu.

raywaney <is.d.> yolculuk.

Reb (Ar.) <öz.e.> Rab.

rebab <is.e.> radyo. EŞ ANL: *radûn.*

reben <s.> mazlum, zararsız kişi.

Rebi (Ar.) <öz.e.> Rabbi.

ya Rebi ya Rabbi!

reca (Ar.) <is.e.> rica. EŞ ANL: *verogeyrayen.*

reca kerdış yalvarmak, rica etmek.

recete (İt.) <is.e.> reçete.

recıfıyaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> titreyen, titrek.

recıfıyayış YER: Siverek. <ğçs.f.> titremek (aşırı derecede), titremenin ötesi. (Soğuktan ya da birinden veya bir şeyden korkarak titremek.) *Gema cınawır diyo, tersa ra recıfıyaya.* Yabanda yabani hayvan görmüş, korkudan titremiş. [*recıfıyeno*; em.k. *bırecıfyı*]

ref₁ <is.e.> dolap bölmesi. *Fıraqi refa ronay bi.* Tabakları dolap bölmesine koymuşlardı.

ref₂ <is.e.> kuş sürüsü. *Tiya ra refêndê zereja ravêrd.* Bir keklık sürüsü burdan geçti.

referandûm (Fr.) <is.e.> referandum.

rehêl YER: Qerxan. <is.e.> nişandan sonra gelin için istenen şey.

Re'hman (Ar.) <öz.e.> Rahmân.

re'hmani (Ar.) <s.> rahmânî.

re'hmet (Ar.) <is.d.> rahmet.
re'hmeti <s.> rahmetli.
re'hwan (Ar.) <s.> rahvan. (Atların biniciyi sarsmayan koşma biçimi.)
re'hwanê kuleka kalçayla yürüyüş (at).
re'hwanê miyani sırtıyla yürüyüş (at).
re'hwanê saça dizle yürüyüş (at).
re'hwaney <is.d.> rahvanlık.
rejim (Fr.) <is.e.> rejim.
rem <z.f.> 1) kaçış. 2) yenilgi. 3) bozgun.
rem piro dayış 1) yenilgiye uğratmak. 2) bozguna uğratmak.
rem piro gunayış 1) kaçışmak. *Rem guna bı piro, zey leyrekandê zereza remayê.* Keklik yavruları gibi kaçışıyorlardı. 2) yenilgiye uğramak, apar topar kaçmak. 3) bozguna uğramak.
rem ro dayış yenmek, mağlup etmek. *O têmaneya da rem ro.* Onu güreşerek yendi.
rem ro deyayış yenilmek, mağlup olmak.
rem ro gunayış yenilmek, mağlup olmak.
remaye/i <or.e./d.> kaçkın. EŞ ANL: *zexel*₁.
remayen <is.d.> 1) kaçma. 2) tüyme.
remayış <ğçs.f.> 1) kaçmak. *Birem, tiya ra şo, pilusyê yenê.* Burdan kaç git, polis geliyor. 2) tüymek. *Xeyal kı, mahneyêna tiya ra remeno.* Dikat et, bir bahaneyle burdan tüyer. [*remeno*; em.k. *biremi*]
cı ra remayış 1) birinden kaçmak. 2) kaçınmak.
pêya remayış birbirleriyle kaçmak.
remayox <is.e.d.> 1) kaçma istekli, kaçak kişi. 2) tüyen.
remnaye/i <or.e./d.> 1) kaçırılan. 2) yenilmiş kişi (oyunda).
remnayen <is.d.> kaçırış, kaçırma.
remnayış <ğçl.f.> kaçırmaq. [*remneno*; em.k. *biremni*]
cı ra remnayış birinden kaçırılmak.
xo dest ra remnayış elinden kaçtırtmak.
remnayox <is.e.d.> kaçırma istekli.
remneyayış <ğçs.f.> kaçırılmak. [*remneyeno*; em.k. *biremney*]
remok <s.> kaçkın.
remrodaxox <is.e.d.> yenen, mağlup eden.
remrodeyaye/i <or.e./d.> yenilmiş olan, mağlup olan.
remrogunayen <is.d.> yenilme, mağlup olma.
Remtellebi <öz.e.> 1) erkek adı. 2) bir masal kahramanı.
remtû <is.d.> ürün dutu.
remtûwêr <is.d.> ürün dutu ağacı.
rencder YER: Qerxan. BKZ: *rençber*.
renç <is.e.> emek. EŞ ANL: *emeg*.
rençber VARY: *rênçber*; *rencder*; *reşber*. <is.e.d.> emekçi, iş güç sahibi. EŞ ANL: *emegdar*.

rençber <is.d.> emekçilik.
rençdar <is.e.d.> emekli.
rençdar biyayış emekliye ayrılmak.
rençdar kerdış emekliye ayırmak.
rençdarey <is.d.> emeklilik.
rende VARY: *rinde*. (İr.) <is.e.> rende.
rende kerdış rendelemek.
reng (İr.) <is.d.> renk.
reng cı dayış renklendirmek.
reng çekerdış solmak, rengini yetirmek, renk atmak.
reng dayış renk vermek.
rengareng (İr.) <z.f.> rengârenk.
rengin <s.> renkli.
rengin biyayış renklenmek.
rep₁ <z.f.> 1) öldükten sonra, canlının sertleşerek katılaşması (sert ve dik). 2) dik. *Na dıgoşi boll repa.* Bu çatal çok diktir.
rep biyayış dik olmak.
rep kerdış dik yapmak. *Hendok to lingi repi nêkerdê, malê xo bûrı, soyinê dinyay mergo.* Ölmeden malını ye, dünyanın sonu ölümdür.
rep₂ <ünl.> tak! *Kes qıseyê keno, rep, tı kesî vero vijyenê.* İnsan bir laf edince, tak insanın karşısına çıkıyorsun.
rep-rep <is.d.> düzenli yürüyüş sesi.
repayış <ğçs.f.> 1) tıklamak, kalp atması. *Zerriya mına repena.* Yüreğim tıklıyor. *Çiçiyô zerriya toya repena, meters la?* Nedir yüreğin atıyor, korkma ulan? 2) tıkırdamak. *Tasa kı firûn sero ronaya, awa miyan dı gireyena, aya repena.* Fırının üzerine bırakılmış tasdaki su kaynıyor, tas tıkırdıyor. [*repeno*; em.k. *birepi*]
repik <is.d.> dayak.
repiki kerdış dayak atmak. *Şo, ey repiki kı û bê!* Git, ona dayak atıp gel!
repiskınayış BKZ: *repisnayış*.
repisnayış <ğçl.f.> yere çalmak, çarpmak, yere vurmak. *O bı piro û repisna 'erd ro.* Onu alıp yere çaldı. [*repisneno*; em.k. *birepisni*] EŞ ANL: *sepirnayış*.
piro repisnayış 1) yapıştırmak, hızla vurmak (tokat, yumruk, sopayla). 2) çakmak (birine), çarpmak. *O asın bı, ey lajek repisna piro?* Oğlanı çarptığı demir miydi?
repisnayış <ğçs.f.> 1) körü körüne girişmek. 2) çakılmak. *Ez cemedi ser ra deriskiyaya û repisyaya 'ero.* Buzun üstünden kayıp, yere çakıldım. [*repisyeno*; em.k. *birepisyi*] EŞ ANL: *sepirnayış*.
piro repisnayış 1) körü körüne bir işe girişmek. *Meywe hercan nêbı kı, tı hima repisyayê piro û to herina.* Meyve ucuz değildi ki, hemen yapışıp satın aldın. 2) bir yere çakılmak. *No ko boll berrzo, 'teyare*

- repisyayo pıro*. Bu dağ çok yüksek, uçak çakılmış.
- repi** <is.d.> 1) dayak sesi, ayak sesi. 2) tıkırtı. *Nışkê dı xo pey dı repi aşnawit*. Ansızın arkasında bir tıkırtı duydu.
- repi kerdış** takırdamak.
- repi ser nayış** 1) gürültülü koşmak. 2) durmadan dövmek. *Lajek tepışt û repi nê ser*. Oğlanı yakaladı durmadan dövdü.
- repnayış** <gçl.f.> tıkırdatmak. [*repneno*; em.k. *birepni*]
- repor** (Fr.) <is.d.> rapor.
- req** <is.d.> bir çeşit su kaplumbağası, kareta kareta.
- req-req** <is.d.> takır tukur, rak ruk.
- reqayen** <is.d.> takırdama.
- reqayış** <gçs.f.> takırdamak. *Fıraqyê yenê pêro û reqenê*. Tabaklar birbirine çarpıp takırdıyorlar. [*reqeno*; em.k. *bireqi*]
- reqis** (Ar.) <is.e.> dans.
- reqis kerdış** dans etmek.
- reqisnayış** <gçl.f.> dans ettirmek. [*reqisneno*; em.k. *bireqisni*]
- reqisyayış** <gçs.f.> dans etmek. *Aya zerre dı reqisyena*. O içerde dans ediyor. [*reqisyeno*; em.k. *bireqisyi*]
- reqi₁** <is.d.> tıkırtı.
- reqi₂** (Ar.) <is.d.> rakı.
- reqnayen** <is.d.> takırdatma.
- reqnayış** <gçs.f.> takırdatmak. [*reqneno*; em.k. *bireqni*]
- resaye/i** <or.e./d.> 1) yetişkin. 2) erişkin.
- resayen** <is.d.> 1) yetişme, varma, ulaşma. 2) eğitime. 3) erme. 4) erginleşme. 5) gelişme. 6) kavuşma.
- resayış** <gçs.f.> 1) yetişmek, varmak, ulaşmak. *Ez nêresaya otoboz*. Otobüse yetişemedim. 2) eğitilmek. 3) ermek. *Merdım resa mirazdê xo*. Adam muradına erdi. 4) erginleşmek. *No lajek hını resayo*. Bu oğlan artık erginleşmiş. 5) gelişmek. *Emserr peme weş resayo*. Pamuk bu yıl iyi gelişmiş. 6) kavuşmak. *Soyın dı sinayoxi resay pê*. Sevgililer sonunda birbirine kavuştu. [*reseno*; em.k. *biresi*] (Phlv. ras-)
- cı resayış** yetişmek (birine). *O mı ver dı bı, ez resaya cı*. O önümdeydi kendisine yetiştim.
- pê resayış** 1) yetişmek (birbirine), kavuşmak (birbirine). *Şıma fina resay pê?* Siz yine birbirinize yetiştiniz mi? *Ê dı serra dıma resay pê*. Onlar iki yıl sonra kavuştular. 2) birikmek. *Xeylê perrey resay pê*. Epey para birikti. 3) katılmak. *Laya qızıl û lada pıla, dewda Bûdrani dı resenê pê*. Kızılçubuk çayıyla büyük çay, Budaran köyünde birbirine katılır.
- resayox** <is.e.d.> 1) yetişen, ulaşan. 2) erişen.
- 3) erginleşen.
- resen** <is.e.> kalın ip, örük, organ. (Hayvanları çayıra bağlamaya yarayan kalın ip.)
- resm** (Ar.) <is.e.> resim.
- resm antış** resim çekmek.
- resm vıraştış** resim yapmak.
- resmantox** <is.e.d.> resim çeken.
- resmdar** <is.e.d.> resim yapan, resam.
- resmdarey** <is.d.> resamcılık.
- resme** <is.e.> püskül.
- resmey vıraştış** püskül yapmak.
- resmeyin** <s.> püsküllü.
- resmi** (Ar.) <s.> resmî.
- resmxane** <is.e.> resimhane.
- resnaye/i** <or.e./d.> 1) yetiştirilmiş olan. 2) eğitilmiş olan, eğitilmiş.
- resnayen** <is.d.> 1) yetiştirme, ulaştırma. 2) eğitim, eğitime. 3) erdirtme. 4) erginleştirme. 5) geliştirme. 6) kavuşturma. 7) iletmek.
- resnayış** <gçl.f.> 1) yetiştirmek, ulaştırmak. 2) eğitmek. *Abekiri hezarana telebey resnayê*. Ebu Bekir binlerce öğrenci eğitmiş. 3) erdirtmek. 4) erginleştirmek. 5) yetiştirmek (bitki ve sebze için), geliştirmek. *Mı emserr xeylê zerzewat resnayo*. Ben epey sebze yetiştirmişim. *To xo weş resnayo*. Kendini iyi geliştirmişsin. 6) kavuşturmak. 7) iletmek. [*resneno*; em.k. *biresni*]
- cı resnayış** 1) ulaştırmak, vardırmak. *Mı bawıla cı resnê cı*. Valizini ona ulaştırdım. 2) yetiştirmek (birini). *Piyê toyo şıno dew, lajeki ber cı resni kı wa piya şırê*. Baban köye gidiyor, çocuğu ona yetiştir ki beraber gitsinler. 3) kavuşturmak (birine). *Mı maya cı berd resnê cı*. Ben annesini ona kavuşturdum. 4) iletmek (birine).
- pê resnayış** 1) yetiştirmek (birbirine), buluşturmak (birbiriyile). *Oyo nêşeno, serê dı resena pê resno (deyim)*. O iki urganın ucunu birbirine yetiştiremiyor (beceriksizdir anlamına gelir). 2) kavuşturmak (birbirine). *Kam kı nê dı gana pê resno, bıxo zi reseno mirazdê xo*. Kim bu iki canı kavuşturursa, kendisi de muradına erer. 3) biriktirmek. *Mı xeylê perrey resnay pê*. Epey para biriktirdim. 4) katmak. *Mı awa dı vaya rêsnê pê*. İki kanalın suyunu birbirine kattım.
- **xo pê resnayış** kavuşmak (birbirine), bir araya gelmek. *Şıma xo resnayo pê û fina qeybet kenê?* Bir araya geldiniz, yine dedikodu mu yapıyorsunuz?
- ta resnayış** 1) yetiştirmek. *Mı çekçolê xo ta nêresna kı xo dı biyara*. Eşyalarımı yetiştiremedim ki beraberimde getireyim. 2) denk getirmek, punduna getirmek,

pundunu bulmak. (Bir şeyi yapmak için uygun zamanı seçmek.) *Ekı piyê mı ame, bişa ta resna, ez do şıma pêya silasnayen da*. Babam gelirse, punduna getirip sizi tanıştıracam.

resnayox <is.e.d.> 1) yetiştiren. 2) eğitimci, eğiten.

Resûl (Ar.) <öz.e.> Resul. EŞ ANL: *Pêxember*₁.

Resûllûlah (Ar.) <öz.e.> Resullulah.

reşber BKZ: *rençber*.

reşeynayış YER: Qerxan. <gçl.f.> serpmek. [*reşeyneno*; em.k. *bireşeyni*]

revok <s.> kaçınan.

rew <z.f.> 1) acil, acele, çabuk. 2) erken. *Karê xo rew biqedini*. İşini erken bitir. 3) daha önce. *Kaska mı rew goş to nayê*. Keşke daha önce sana kulak verseydim.

rew berey ergeç. *Rew berey o do fina peydî bêro*. O ergeç yine geri gelecek.

rew biyayış 1) acele olmak, çabuk olmak. 2) erken olmak.

rew kerdış 1) acele etmek, çabuk etmek. 2) erken etmek.

rew rew çabuk çabuk. *Rew rew kes tiya nino*. Buraya çabuk çabuk kimse gelmez.

rewê tezden, acilen, erkenden. *Ma raywani, ma do şewra rewê raya neyim û şımı*. Biz yolcuyuz, sabah erkenden yola çıkacağız.

rewêri daha önce. *Ez to rewêri ameya keye*. Ben senden daha önce eve geldim.

rewa (İr.) <s.> reva, yakışır, yerinde, uygun.

rewên <s.> çok önceden olan, çoktanka. *Nê hacetê to rewêni*. Bu aletlerin öncedendir.

rewiseyış YER: Sinag. <gçs.f.> yatmak. *Şo, xo rê rewise!* Git, yat! [*rewiseno*; em.k. *(bi)rewise*] EŞ ANL: *rakewtiş*.

rewkên <is.d.> çabukluk, acelecilik. *Rewkên jû jûfın rınd niya*. Acelecilik bazen iyi değil.

rewna <z.f.> çoktan. *O rewna qayıl bı kı tiya ra şıro*. O çoktandır burdan gitmeye razıydı.

rewnayo öteden beri, çoktan beri. *Ma rewnayo pêjewmbini nêdiyo*. Biz çoktan beri birbirimizi göremedik.

rewok <is.e.d.> erkenci.

rewsiyayış YER: Qelacix. <gçs.f.> yarı yanmak. [*rewsiyeno*; em.k. *birewsyi*] EŞ ANL: *mûsiki biyayış*.

rewt <is.d.> tavanlarda kirişlerin üstüne atılan işlenmemiş uzunca sırik.

rexbet (Ar.) <is.e.> rağbet.

rext <is.e.> döşeme takımları.

rext girêdayış fişek donanmak.

rextê fisenga mermi döşeme takımı.

rey (Ar.) <is.d.> rey.

reyaye/i <or.e./d.> kurtulmuş olan.

reyayen <is.d.> 1) kurtariş, kurtarma, kurtu-

luş. *Reyayena to çınıya*. Kurtuluşun yok. EŞ ANL: *delx*. 2) çıkma (yerinden).

reyayış <gçs.f.> 1) kurtulmak. *Ez hini reyaya*. Ben artık kurtuldum. EŞ ANL: *delxiyayış*. 2) çıkmak (yerinden). *Destê lajeki ca ra reyayo*. Çocuğun eli yerinden çıkmış. [*reyeno*; em.k. *birey*]

cı ra reyayış 1) sekmek. *Ey pay dê top ro, top cı ling ra reyê*. O topa vurdu, top ayağından sekti. 2) birinden kurtulmak. *O cılıq bı, ez cı ra reyaya*. O ciddi değildi, ben kendisinden kurtuldum.

reyis (Ar.) <is.e.d.> reis.

reyisey <is.d.> reislik.

reynaye/i <or.e./d.> kurtarılan.

reynayen <is.d.> kurtariş, kurtarma.

reynayış <gçl.f.> kurtarmak. [*reyneno*; em.k. *bireyni*] EŞ ANL: *xelesnayış*.

reynayox <is.e.d.> kurtarıcı.

reyneyayen <is.d.> kurtarılmak.

reyneyayış <gçs.f.> kurtarılmak. [*reyneyeno*; em.k. *bireyney*]

rez (Phlv. raz) <is.e.> bağ (bot.).

rezil (Ar.) <s.> rezil.

rezil biyayış rezil olmak.

rezil kerdış rezil etmek.

reziley <is.d.> rezillik.

rezilker <is.e.d.> rezil eden.

rê <arka ed.> -e (doğru), için. *Şıma çiçi bıwazê, şıma rê ano*. Ondan ne isterseniz size getirir. *O kı ame, mı rê vaj!* O gelirse, bana söyle!

rêc YER: Bibol. BKZ: *rêz*.

rêç <is.d.> ayak izi.

rêç ramitiş iz sürmek. *Rêça cı ramit û da dam ro*. İzini sürüp tuzağa düşürdüler.

rêçal (İr.) <is.e.> reçel.

rêçe VARY: *riça, riçi*. <is.e.> kök. (Ağacın, bitkinin yer altında kalan kökü.)

rêçe viradayış kök salmak. *Darer rêçe viradayo*. Ağaç kök salmış.

rêçeyın <s.> köklü.

rêncber BKZ: *rençber*.

rês <is.e.> yün iplik.

rêsi pîrêşê xo vinayış tencere kapağını buldu (deyim). *Wirdına zi zûrkeri, rêsi pîrêşê xo diyo*. İkisi de yalancı, tencere kapağını bulmuş.

rêşên <s.> yünlü.

rêsta <is.d.> iğ.

rêstiş <gçl.f.> eğirmek. *Dapira mına rêsta rêsena*. Nenem iğ eğiriyor. [*rêseno*; em.k. *bîrêsi*]

rêşonıknayış YER: Ş. Cori. <gçl.f.> kaydırmak (kaygan bir yüzey üzerinde). EŞ ANL: *deriskınayış*.

rêşonıkyayış YER: Ş. Cori. <gçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). EŞ ANL:

- deriskiyayış.*
- rêstarêş** <is.e.d.> ip eğiren.
- rêvas₁** YER: Qerxan. <s.> ekşi. EŞ ANL: *tırş.*
- rêvas₂** <is.e.> baharda karın erimesiyle dağda çıkan, yenilen bir ot çeşidi.
- rêwêre** YER: Qelacix. <is.d.> küçük tulum. EŞ ANL: *kedik.*
- rêx** <is.d.> ters, sığır dışkısı (ıslak halde).
- rêx kerdış** dışkılamak (sığır için).
- rêxin** <s.> dışkılı.
- rêz** <is.d.> müttefik, bağlaşıklık.
- rêzane** <is.e.> diziliş. *Rêzaneya nê merdîma boll weş biya.* Bu insanların dizilişi çok güzel olmuş.
- rêze** <is.e.> saf, sıra, dizi. EŞ ANL: *qor₁.*
- rêze biyayış** sıralanmak, saf bağlamak, sıraya girmek.
- rêze kerdış** sıralamak, saf tutturmak.
- rêze rêze** sıra sıra, saf saf, dizi dizi.
- rêzebıyayox** <is.e.d.> sıralanan, saf tutan.
- rêzek** <is.d.> satır (yazı için). *Ezo rêzek rêzek nûşnena.* Satır satır yazıyorum.
- rêzeker** <is.e.d.> sıralayan, saf tutturan.
- rêzeyêna** <zf.> sırasıyla. *Rêzeyêna bêrê mî hetek!* yanına sırasıyla gelin!
- rêzik** <is.d.> bir yerden inen ince su. *Rêzika aw dês ra ameyê war.* Duvardan ince su akıyordu.
- rêzikiyayış** YER: Sinag. <gçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). *Linga nê mêrdeki rêzikiyê, gınawo war ro.* Bu adamın ayağı kaydı, yere yıkıldı. [*rêzikiyeno*; em.k. *birêzikiyi*] EŞ ANL: *deriskiyayış.*
- rêzıknayış** YER: Sinag. <gçl.f.> kaydırmak. *Ûwo to rêzıkneno?* O seni kaydırıyor mu? [*rêzıkneno*; em.k. *birêzıknı*] EŞ ANL: *deriskınayış.*
- rêzıl** <is.d.> fermuar.
- rêzilek** <is.d.> 1) sarı renkte, sarıldığı bitkiyi kurutan yapraksız bir şarmaşık türü. 2) asmaların, salatalıkların vb. ucu çatallı, başka maddelere tutunacağı.
- rêzilên** <s.> fermuarlı.
- rêziyayış** <gçs.f.> akmak (yüksekten). *Awa kerre ra rêziyena.* Kayadan su akıyor. [*rêziyeno*; em.k. *birêziyi*]
- rêznayış** <gçl.f.> akıtmak (su). [*rêzneno*; em.k. *birêznı*]
- rı** (Phlv. rōy) <is.e.> yüz, sima, çehre.
- rı amayış** yüze gelmek.
- rı ardış** yüze getirmek.
- rı bı rı** yüz yüze. *Viradı, wa rı bı rı qısey bikerê!* Bırak yüz yüze konuşsunlar.
- rı çarnayış** yüz çevirmek.
- rı cı dayış** yüz vermek, şımartmak. *Rı cı medı, dima beno medayiya serredê to.* Yüz verme, sonra başına bela olur.
- rı gırotış** şıarmak, yüz bulmak. *Mı to rê teva nêva, to zi mı ra rı gırot.* Sana bir şey demedim, sen de benden yüz buldun.
- rı gırotışa** şıarmıkça.
- rı tırşnayış** surat ekşitmek, surat buruşturmamak.
- rı xo tırşnayış** suratını ekşitmek, yüzünü buruşturmamak.
- rı vijyayış** karşı çıkmak, yüze çıkmak.
- rı vinayış** yüz bulmak.
- ridê cı ra** yüzünden, onun yüzünden. *Ridê cı ra ez zi biya pêrşan.* Onun yüzünden ben de perişan oldum
- rı ser** yüz üstü. EŞ ANL: *verdim, fek û rı.*
- rı ser şıyayış** mahcup olmak.
- riyo kerdış** üstlendirmek. *Mı nêşa deynê xo bıda, hını mı kerd bıradê xo riyo.* Ben borcumu ödeyemedim, artık kardeşime yükledim.
- xo riyo kerdış** üstlenmek. *Mı deynê ey kerd xo riyo.* Onun borcunu üstlendim.
- riyo siya** kara yüz.
- riyo tırşiyaye** ekşi surat, buruşuk surat.
- riyo wiyate** gülleryüz. *Rıdo wiyateya şo, rıdo wiyateya bê.* Güle güle git, güle güle gel.
- pê rı** BKZ: *pêrı.*
- riamayen** <is.d.> yüze gelme.
- riarden** <is.d.> yüze getirme.
- rib** <is.e.> pekmez.
- rib û riwen** yağ ve pekmez.
- ribê tûwa** dut pekmezi. (Mide için ilaç da kullanılır.)
- ribin** <s.> pekmezli.
- ricıdayen** <is.d.> yüz verme, şımartma.
- ridayox** <is.e.d.> yüz veren.
- ridnayen** <is.d.> beğendirmek.
- ridyaye/i** <or.e./d.> beğenilmiş olan.
- ridyayen** <is.d.> beğenilme, beğeni.
- ridyayış** <gçs.f.> beğenmek. *Keyneka kı ûja dı bi, ez ridyaya cı.* Ben ordaki kızı beğendim. [*ridyeno*; em.k. *birıdyı*]
- pey ridyayış** beğenmek (birini, bir şeyi). *Ez pey ridyaya, tı zi pey ridyaya?* Ben beğendim, sen de beğendin mi?
- xo ridyayış** kendini beğenmek.
- ridyayox** <is.e.d.> beğenilen.
- ridnayış** <gçl.f.> beğendirmek. [*ridneno*; em.k. *birıdnı*]
- cı ridnayış** beğendirmek (birini, bir şeyi).
- pey ridnayış** beğendirmek (birine, bir şeye).
- ridnayox** <is.e.d.> beğendiren.
- rigêr** <is.e.d.> yüz bulan, şımaran.
- rı'h** <is.e.> ruh.
- rı'h gırotış** ruhunu almak.
- rı'h vijyayış** ruhu çıkmak.
- rı'han** <is.e.> reyhan.
- rı'hanın** <s.> reyhanlı.

rihat (Ar.) <s.> 1) basit, kolay. 2) rahat, huzurlu. *Mı to rê wedeyêndo rihat kerd hadire.* Sana rahat bir oda hazırladım. EŞ ANL: *zerrhera.* 3) sağlıklı. 4) aldırılmaz, gamsız.

rihat biyayış 1) basitleşmek, kolaylaşmak. *Nika sūk şiyayış biyo rihat.* Şimdi şehre gitmek basitleşmiş. 2) rahatlamak. *Deynê mı qediya, ganê mı bı rihat.* Borcum bitti, rahatladım. 3) iyileşmek, sağlığına kavuşmak. *Nêweşê şıma biyo rihat?* Hastanız sağlığına kavuştu mu?

rihat kerdış 1) basitleştirmek, kolaylaştırmak. 2) rahatlatmak, rahat ettirmek, huzurlu hale getirmek. *Qısey bıki, ganê xo rihat kı.* Konuş, içini rahatlat. 3) iyileştirmek.

– **xo rihat kerdış** rahatlamak.

rihat vinderdış rahat durmak.

rihatey <is.d.> 1) basitlik, kolaylık. 2) rahatlık, huzurluluk. *Dinya dı rihatey çiniya.* Dünyada rahatlık yok. 3) sağlık. *Mayê tim nêweş, ma rê rihatey çiniya.* Daima hastayız, bize sağlık yok. 4) aldırılmazlık, gamsızlık.

rihateya 1) basitlikle, kolaylıkla. 2) rahatlıkla, huzurla. 3) aldırılmazlıkla, gamsızcasına.

rihatker <is.e.d.> 1) basitleştiren, kolaylaştıran. 2) rahatlatan. 3) iyileştiren.

ri'haber YER: Qerxan. <is.e.d.> canlı varlık.

ri'hm <is.d.> merhamet.

ri'hma Ellay Allah'ın merhameti. *Ri'hma Ellay to sero bo!* Allah'ın merhameti üzerine olsun!

rihokêr YER: Bêsin. <is.d.> meyvesi dağdağın büyüklüğünde, olgunlaşınca kırmızılaşır ve yenilir dikenli bir ağaç. EŞ ANL: *sirogulkêr.*

rihoki <is.ç.> yabani meyve çeşidi. EŞ ANL: *sirogulik.*

riji YER: Qerxan. <s.> yağsız (yemek için).

rijiyaye/i <or.e./d.> 1) dökük. 2) yıkık.

rijiyayış VARY: *rızıyayış.* <gçs.f.> 1) dökülmek. 2) yıkılmak. *Dêşê baxçi rijiyayo.* Bahçe duvarı yıkılmış. [*rijiyeno*; em.k. *birijyi*] (Phlv. *rêz-*) EŞ ANL: *xılıyayış.*

piro rijiyayış üstüne dökülmek (birinin). *No çakêtê toyo, boyax rijiyayo piro?* Üstüne boya dökülen ceket senin mi?

rijnayen <is.d.> 1) dökme. 2) yıkım.

rijnayen dayış 1) dökürmek. 2) yıktırmak. *Ê dêsi rijnayen dı kı, wa cay to hera bo.* O duvarı yıktır ki, yerin genişlesin.

rijnayış <gçl.f.> 1) dökmek. *Aw rijnê çınay ro, kerd hi.* Elbiseye su döküp ıslattı 2) yıkmak. *Şıma dês rijna?* Duvarı yıktınız mı? [*rijneno*; em.k. *birijni*]

piro rijnayış üstüne dökmek (birinin).

xo ro rijnayış kendi üstüne dökmek, üzerine dökmek. *To aw rijnê xo ro.* Sen üzerine su döktün.

rijnayox <is.e.d.> 1) döken. 2) yıkıcı.

rık <is.d.> kin.

rık cı girêdayış kin bağlamak.

rık cı girotiş kin beslemek, kin tutmak, birine kinlenmek.

rık kerdış kin gütmekten vaz geçmek.

rık nêkerdış kin gütmek. *Ezo vana, "mı virad û şo", hıma oyo mı ra rık nêkeno.* "Beni bırakıp git", diyorum, ama onun kini dinmiyor.

rık'ar <s.> kötü kinli.

rıkāt (Ar.) <is.d.> rekāt.

rıkdar <is.e.d.> kinci.

rıkgirêdar <is.e.d.> kin bağlayan.

rıkın <s.> kinli.

rınd <s.> iyi. *Merdimo rınd rew mireno.* İyi adam erken ölür. EŞ ANL: *hewl.*

rınd biyayış iyi olmak.

rınd kerdış iyi yapmak.

rınd û 'ar iyi ve kötü, iyi ve fena, iyi ve çirkin. *Tiyê rınd û 'ar nêşenê pêra abirrnê.* İyi ve kötüyü, birbirinden ayıramıyorsun.

rınd xırab iyi kötü.

rındê cı 1) iyisi. *Rındê cı, ez tayn sebir bıker!* İyisi biraz sabır edeyim! 2) iyi olan. *Ey to rê 'hend xırabey kerda, fına to rê rındê cı oyo.* Sana o kadar kötülük etmiş, ama sana iyi olan yine odur.

rındêrêri daha daha iyi. *O to rındêrêryo.* O senden daha iyidir.

rındêri daha iyi.

rınde YER: Sinag. BKZ: *rende.*

rındek <s.> 1) iyimser. 2) güzel (kız, kadın).

rındekey <is.d.> iyimserlik.

rındey <is.d.> iyilik.

rındey biyayış iyilik olmak.

rındey kerdış iyilik yapmak.

rındeya iyilikle.

rındêna <zf.> iyice, iyicene. *Rındêna bıfıkıryi, dıma mı rê vaj!* İyicene düşün, bana sonra söyle!

Rındık <is.d.> kadın adı.

rındok <is.e.> bir çeşit alet.

rınerm <s.> yumuşak yüzlü.

rınermın <s.> yumuşak yüzlü olan.

ringi <is.d.> langır lugur (metalik ses).

ringi vetiş metal sesi çıkarmak.

ripihan <s.> geniş yüzlü, ablak suratlı.

ripihanın <s.> geniş yüzlülük, yüzü ablak olan.

risipe <s.> ak yüzlü.

risipeyin <s.> ak yüzlülük.

risitiş YER: Bir. BKZ: *riştış.*

risiya <s.> yüzü kara.

risiyayın <s.> kara yüzlü.

risk <is.d.> sirke, bit yavrusu.

riskin <s.> sirkeli.

risq (Ar.) <is.e.> rızık. *Meyman risqê xo xoya ano*. Misafir rızıkını beraberinde getirir.

risq dayış rızık vermek. *Ellay mi rê risq dayo*. Allah bana rızık vermiş.

risq girotiş rızık almak. *Ellay risqê mi giroto*. Allah rızıkımı almış.

risqin <s.> rızıklı.

ristim <s.> sabit, yerinden oynamayan. (Kazınmaz, kesilmez, kırılmaz sert madde.) *'Siya ristim, cadê xo ra nêlûwena (atas.)*. Sabit taş, yerinden oynamaz.

riswa <s.> yüzü kara.

rişte YER: Feqi. <s.> utanmaz. EŞ ANL: *bêşerm*.

rišta YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sorni*.

rişte/i <or.e./d.> gönderilmiş olan.

riştin <is.d.> gönderme.

riştin dayış göndertmek.

riştış VARY: *rûstiş; risitiş*. <gçl.f.> göndermek, yollamak. *To lajek rişt xurbet? Oğlani gurbete gönderdin mi? [rişeno; em.k. birışı]*

pêrê riştış birbirine göndermek. *Mayê pêrê mektûbi rişemi*. Biz mektuplaşıyoruz.

rişti <is.d.> kara sapanla boyunduruğu birbirine bağlamaya yarayan elle işlenen deri ip.

riştox <is.e.d.> gönderen.

ritirış <s.> sert surat.

ritirışin <s.> sert suratlı, yüzünü ekşitmiş olan.

riwayış BKZ: *rûwayış*.

riwen BKZ: *rûwen*.

riwiyate/i <or.e./d.> güler yüzlü.

riz <is.e.> pirinç, pirinç pilavı.

riza <is.e.> onay, kabul.

riza biyayış onayı olmak, isteği olmak.

rizayi <is.d.> kabul ile isteğe bağlı.

rizayida xoya gönüllü olarak. *O rizayida xoya ame, ma zora nêard*. O gönüllü geldi, zorla getirmedi.

riziyayış YER: Bûdran. BKZ: *rijiyayış*.

riznayox BKZ: *rijnayox*.

riça YER: Qelacix. BKZ: *rêçe*.

riçi YER: Qerxan. BKZ: *rêçe*.

rişik YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sorni*.

ritik <is.d.> sığır dışkısı (sulu).

ritik kerdış dışkılamak (hayvan). *Mangaya ritik kena*. İnek dışkılyor.

ritik piro gunayış ihسال olmak (hayvan).

ritikin <s.> çok dışkı yapan (sulu), dışkıya bulayan.

riyande <zf.> yüzünde, görünüşte. *Riyande zey mi vano, mi pey di babetna vano*. Yüzüme benim gibi, arkamda başka çeşit söyler.

riyin <s.> yüzü.

riziqo (Fr.) <is.e.> risk.

Ro₁ <öz.e.> Fırat nehri. *Royo ma miyan ra şino vera Iraq*. Fırat nehri bizden, Irak'a geçiyor.

ro₂ (Phlv. rōd) <is.e.> nehir. *Dere 'hendiki weriştō, 'eyni biyo zey roya*. Dere o kadar yükselmiş ki, aynen nehir gibi olmuş.

ro₃ <arka ed.> 1) alta doğru, bir şey boyunca. *Xele geyreno geyreno, qulda ayri ro şino war*. Buğday dolanır dolanır, değirmenin deliğinden alta doğru iner. 2) -e, -a anlamını veren isim takısı. *Na bena lûwer ro û erzena silloy ser*. Bu tilkiyi tutup çöplüğe atar. *Dest miyane ro ki, wa kêfê ey zi bêro*. Sırtını sıvazla, o da sevin sin. *Na bena çinadê ney ro û erzena la miyan*. Bu onun elbisesini tutup çayın içine atar. BKZ: *piro*.

robar (Phlv. rōd-bār 'nehir sahili') <is.e.>

1) çamaşır yıkama işi. (Nehir) *Ezo şina robar*. Ben çamaşır yıkamaya gidiyorum.

2) çay ya da nehir sahilindeki yıkama yeri.

robar kerdış çamaşır yıkamak. *Ma do ewro şimi keraso di robar bikemi!* Bugün çamaşırhanede çamaşır yıkamaya gideceğiz!

robarca <is.e.> yıkama yeri (etrafi çevrili). (Dere önünde elbise yıkama ve yıkanma yeri.) EŞ ANL: *keraso, rovarig*.

robare <zf.> çamaşır yıkama zamanı.

robıyayış <gçl.f.> dökülmek (birinin eliyle). *Nê gozi destandê eya robıyayê 'erd*. Bu cevizler onun eliyle yere dökülmüş.

[*robıyeno; em.k. robyi*]

robot (Fr.) <is.e.> robot.

roc YER: Zeyndelan. BKZ: *roj*.

roce YER: Zeyndelan. BKZ: *roje*.

rodıyayış <gçl.f.> nemlenmek. *Dêso rodeno*. Duvar nemleniyor. [*rodeno; em.k. rodı*]

roj₁ VARY: *roc; roz*. <is.e.> güneş. (Zazalarda güneşe doğru işlemek, besmele demeden su dökmek günah sayılır ve güneş üzerine yemine edilir.) *No roj bo ki, mi tevayê nêvato (ant)!* Güneşime ki, bir şey dememişim!

roj akewtiş güneş doğmak.

roj gêriyayış güneş tutulması. *Ekı roj gêriyeno, dinya beno tarı*. Güneş tutulunca, dünya kararır.

rojê dıhir öğle güneşi.

rojê şani akşam güneşi.

rojê şewray sabah güneşi.

roj₂ (Phlv. rōz) VARY: *roc; roz*. <is.d.> gün. *Roj yena roj xırabêri, serr yena serr xırabêri*. Gün gelir gündən kötü, yıl gelir yıldan kötü.

a rojka o gün. *A rojka ez ûja di nêbiya*. O gün orda değildim.

roj bı roj günbegün, gündən güne. *Tiyê roj bı roj vera cêr şinê*. Günbegün aşağıya doğru gidiyorsun.

roj ra roj gündən güne.

roj û 'helê bir buçuk gün. *Mı roj û 'helê ray to pawıt*. Bir buçuk gün yolunu bekledim.

roja bin ertesi gün, öbür gün. *Ewro beno, roja bin nêbena.* Bugün olur, öbür gün olmaz.

roja hera varlıklı gün.

roja mahşeri mahşer günü.

roja rınd iyi gün. *Boka tı tim roja rınd bivinê!* İnsallah iyi gün görürsün!

roja sero doğuma günler kala. *May Ma'hmeşay zi 'hal bena, ew roja sero bena.* Mehmet Şah'ın annesi hamileydi, doğumuna günler kalmıştı.

roja teng dar gün. *Dost, rojda teng dı bell beno (atas.).* Dost, dar günde belli olur.

rojê bir gün, bir zamanlar. (Hikaye başlarken, ya da geçmiş bir olayı anlatırken.)

rojê dıdı hirê bir iki üç gün.

roji 1) günlük. *Na kavıra şıma çend rojiya?* Bu kuzunuz kaç günlüktür? 2) günler. *Roji biyê dergi.* Günler uzamış.

rojna başka gün.

roj ronayış gün vermek, randevu vermek.

rojakewten <is.d.> doğu.

rojakewtena nezdı yakındağuşu.

rojana <zf.> günlerce. *Mı rojana to rê va, fina zi tı nêameyê.* Sana günlerce söyledim, yine de gelmedin.

rojawan <is.e.> 1) batı. *Rojawandê dew dı bostanê esto.* Köyün batısında bir çiçek bahçesi var. 2) gün batışı. *Ez do rojawan dı bêra.* Ben gün batımında/akşamleyin geleceğim.

rojdihir <is.d.> gündüz.

rojdihirane <zf.> gündüzleri. *Rojdihirane boll germa.* Gündüzleri çok sıcaktır.

rojdihirê <zf.> gündüzleyin.

roje (Phlv. rōzag) VARY: *roce, roze.* <is.e.> oruç.

roje gırotış oruç tutmak. *Tiya roje gêna?* Oruç tutuyor musun?

roje şıkıtış orucu bozmak. *Ez ewro nêweş biya, mı rojey xo skıt.* Ben bugün hastaydım, orucumu bozdum.

rojey mergi ölüm orucu.

rojekê <is.d.> gündelik.

rojey <is.d.> günlük.

rojeyi <is.d.> oruçluk, oruç günleri.

rojên <s.> günlük. *No rıwenê to hewna a rojêno?* Bu yağın daha o günkü mü?

rojkanı <is.e.> gündem.

rojkanı tevera gündem dışı.

rojkeyên <s.> güntü.

a rojkeyên o güntü. *Zerzewatê toyo a rojkeyên pêro heliste bi.* O güntü sebzen tamamen ezikti.

rojna <zf.> başka gün. *Ez rojna to rê vana.* Sana başka gün söyledim.

rojronayen <is.d.> randevu, gün verme, randevu verme.

rojvinayox <is.e.d.> 1) gün gören. 2) güneş gören.

rokerde/i <or.e./d.> dökülü.

rokerdiş <gçl.f.> dökmek (bilinçli olarak). *Ê nani merokı 'erd, heyfo!* O ekmeği yere dökme, yazıktır! [*rokeno*; em.k. *rokı*]

rokerdax <is.e.d.> dökene.

roket (Alm.) <is.d.> roket.

Roma <öz.d.> Roma.

roman (Fr.) <is.e.> roman.

Romayij <öz.e.d.> Romalı.

ronaye/i <or.e./d.> 1) ekilmiş, dikilmiş (ağaç için). 2) indirilmiş olan, koyulmuş olan. 3) kurulmuş olan. 4) konaklamış.

ronayen <is.d.> 1) ekim, dikim (ağaç için). 2) indirim, indirme, koyma, yere bırakama. 3) kuruluş. 4) konaklama.

ronayış <gçl.f.> 1) dikmek (ağaç için). *Mı baxçe dı 'sayêrê ronê.* Bahçede bir elma ağacı diktim. 2) indirmek, bırakmak (yere), koymak (yere). *Barê xo tiya dı ronı û şo!* Yükünü burda indirip git! *Çıwi xo dest ra ronı 'erdı!* Sopyayı elinden yere bırak! 3) kurmak. *Mayê wazemı partiyê ronımı.* Bir parti kurmak istiyorum. 4) konaklamak. *Qeraçiya, koçê xo çorşmedê inidê honiki sero ronayo.* Çingeneler soğuk çeşmenin çevresinde konaklamış. [*ronano*; em.k. *ronı*]

xo ronayış alınçmak. *Xo kesı vero meronı!* Kimsenin önünde alınçma!

roncenayış YER: QELACIX. BKZ: *roncinayış.*

roncinaye/i <or.e./d.> doğranmış.

roncinayen <is.d.> doğrama.

roncinayış VARY: *roncenayış.* <gçl.f.> doğramak. [*roncineno*; em.k. *roncini*]

roncinayox <is.e.d.> doğrayan.

roncineyayış <gçs.f.> doğranmak. [*roncineyeno*; em.k. *ronciney*]

roneyayış <gçs.f.> 1) dikilmek (ağaç için). 2) indirilmek, bırakılmak (yere), koyulmak (yere). 3) kurulmak. 4) konaklanmak. [*roneyeno*; em.k. *ronı*]

ronişte/i <or.e./d.> oturmuş olan.

roniştiş <gçs.f.> oturmak. [*roşeno*; em.k. *roş(i)*]

roniştox <is.e.d.> ikamet eden.

roşan VARY: *rosan.* <is.e.> bayram.

çi roşani bayramlık.

roşanê heciya kurban bayramı.

roşanê roji ramazan bayramı.

roşanayen <is.d.> silkeleme.

xo roşanayen 1) silkinme. 2) sarsılma.

roşanayış <gçl.f.> 1) silkelemek. *Mı ma rê tûwi roşanay kı, ma xo rê bûmi.* Dut silkeledim ki yiyelim. *Qûmi miyan ra vet û roşana.* Kumun içinden çıkarıp silkeledi. 2) sarsmak. [*roşaneno*; em.k. *roşanı*]

xo roşanayış 1) silkinmek. 2) sarsılmak.

roşanayox <is.e.d.> silkeleyen.

roşaneyayış <ğçs.f.> 1) silkelenmek. 2) sarılaşmak. [roşaneyeno; em.k. roşaney]

roşaynayan <is.d.> oturtma.

roşaynayış <ğçl.f.> oturtmak. [roşayneno; em.k. roşaynı]

roşiyaye/i <or.e./d.> satılmış.

roşiyayış <ğçs.f.> satılmak. *Çarwey ma roşiyayê?* Sürümüz satılmış mı? [roşiyeno; em.k. biroşyi]

roşn (Phlv. rōšn) VARY: *rosn, roşne*. <is.d.> aydınlık, ışık. *Dinida roşn ra şino dinida tari*. Aydın dünyadan karanlık dünyaya gider. EŞ ANL: *şewq*.

roşn biyayış aydınlanmak. *Roj akewt, tiya biyo roşn*. Güneş doğdu burası aydınlandı.

roşn dayış ışık vermek. *Roşnê a limbero dano tiya ro*. O lambanın ışığı buraya vuruyor.

roşn kerdış ışık vermek, aydınlatmak. *Çiler acifini, wa tiyay roşn kero!* Lambayı yak, burayı aydınlatsın!

roşna VARY: *rosna*. <is.d.> iris. (Gözbebeğin içindeki görüntüyü sağlayan sıvı.) *Teli şı cı çım ra, roşnay cı rijiyê, bı kor*. Diken gözüne battı, gözü aktı.

roşnay çimi gözün iris tabakası.

roşnayi <is.d.> aydınlık.

roşnber <is.e.d.> aydın. *Roşnberê Zazayanê şardê xo rê wahêr nêvijyenê*. Zaza aydınları kendi halkına sahip çıkmıyor.

roşnberey <is.d.> aydınlık.

roşndayox <is.e.d.> ışık saçan.

roşne YER: Qelacix. BKZ: *roşn*.

roşnker <is.e.d.> aydınlatan.

rota₁ (İt.) <is.e.> rota.

rota₂ <zf.> o taraf.

rota dayış itmek. *İna tenekê rota dı, wa ê ma zi biasê!* Onları biraz ileri it, bizimkiler de görünsün!

rota şiyayış o tarafa gitmek. *Tenekê rota şo!* Biraz o tarafa git!

roten <is.d.> satış.

ê roten satılık. *Nê kavirê to ê rotenê?* Bu koyunların satılık mı?

roterdiş <ğçl.f.> budamak. *Nê daranê xo roterê!* Bu ağaçlarınızı budayın! [rotereneno; em.k. roteri]

rotış <ğçl.f.> satmak. *Mangay xo rot*. İneğini sattı. *Tışki pêro tê pize dı panj hezari qaxita roti*. Tekeleri toptan beş bin liraya sattı. [roşeno; em.k. biroşı] (Phlv. frō(x)š-)

rotox <is.e.d.> satıcı, satma isteği olan.

Rovarig₁ <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).

rovarig₂ <is.d.> yıkama yeri. EŞ ANL: *keraso, robarca*.

roverdik <is.d.> yumurtayla oynanan bir oyun. (Bir grup insanla oynanır. Herkes yumurtasını küçük bir yamaçtan aşağıya yuvarlar. Yumurta aşığıya inene kadar kaç

yumurtaya çarpmışsa onları kazanır.)

rovêziyayış <ğçs.f.> elenmek. *Mı va, "Nê xeli rovêzê", hıma xele nêrovêziyayo*. "Bu buğdayı eleyin", dedim, ama elenmemiş. [rovêziyeno; em.k. birovêziyi]

rovitiş <ğçl.f.> 1) elemek. *Ey xele rovitê*. O buğday eliyordu. 2) delik deşik etmek. *Dışmenanê cı tıfingî eştî cı, 'eyni rovit fina zi nêmerd*. Düşmanları ona silah sıktı, delik deşik oldu, yinede ölmedi. [rovêzeno; em.k. rovêzi]

roz YER: Bûdran. BKZ: *roj*.

roze YER: Bûdran. BKZ: *roje*.

rûçık <is.e.> sima, tip, surat. *Hel bewni o rûçık ra!* Hele o tipe bak!

rûçıknaeye/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

rûçıknaayış <ğçl.f.> yolmak (sakal, yaprak). *Perranê na darer birûçıkni!* Bu ağacın yapraklarını yol! [rûçıkmeno; em.k. birûçıkni]

rûçıkıyaye/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

rûçıkıyayış <ğçs.f.> yolunmak. [rûçıkıyeno; em.k. birûçıkıyi] EŞ ANL: *avoryayış*.

rûkû (Ar.) <is.e.> rükû.

rûstiş BKZ: *riştış*.

rût <s.> 1) çıplak (doğa için). *Perrê dar rijiyayo, biya rût*. Ağacın yaprakları dökülmüş, çıplak kalmış. 2) çıplak (argo, insanlarda). 3) kel. (Katılıma bağlı olarak veya yaşlılık sebebiyle saçları dökülmüş olan.)

rût biyayış çıplaklaşmak. *Porrê mı rijiya, serrey mi biyo rût mendo*. Saçım döküldü, kafam çıplak oldu kaldı.

rût kerdış 1) çıplaklaştırmak (doğa için). 2) çıplaklaştırmak (insan için). 3) kelleş-tirmek.

xo rût kerdış çırlıçıplak soyunmak.

rûtbiyaye/i <or.e./d.> 1) çıplak olmuş (doğa için). 2) çıplak olmuş (insan için). 3) kel olmuş.

rûtker <is.e.d.> çıplak eden.

rûtkerde/i <or.e./d.> 1) çıplak edilmiş olan (doğa için). 2) çıplak edilmiş olan (insan için). 3) kel edilmiş olan.

rûto <s.> çiroz.

rûwayen <is.d.> güverme, güveriş, güğermek.

rûwayış VARY: *rıwayış*. <ğçs.f.> güvermek, güğermek. *Toxımo ki to karrıto, pêro rûwayo*. Ektiğin tohum güvermiş. [rûweno; em.k. birû; istm.k. birûwo] (Phlv. rōy-)

rûwen (Phlv. rōyn) VARY: *rıwen*. <is.e.> yağ.

rûwen kerdış yağlamak.

rûwenê hizi pekmezli tuluk yağı.

rûwenê keli VARY: *rûweno keli*. tere yağı.

rûweno heleyaye eritilmiş yağ.

rûwenin <s.> yağılı.

rûwenin biyayış yağlanmak.

S - s

sa YER: Bûdran. BKZ: *şa*.

'sa (Phlv. sēb) <is.d.> elma. *Ey rê 'sa û ga jewo (deyim)*. Kârını zararını düşünmez. *Burî 'say, bîbî zey gay!* (Celal Nergiz). Elma ye, öküz gibi güçlü olasın! BKZ: *'sak*. **'say kurki** bir elma türü.

saban <is.d.> büyük bohça. *Ma des sabani pastêx vıraşt*. On bohça pestil yaptık.

saboqe (Ar.) <is.e.> sabıka.

saboqeyin <s.> sabıkalı.

sabotaj (Fr.) <is.e.> sabotaj.

sabotajker <is.e.d.> sabotajcı.

sabûn (Ar.) <is.e.> sabun.

sabûn biyayış 1) sabunlanmak. 2) sabunlaşmak.

sabûn kerdış 1) sabunlamak. 2) sabun haline getirmek.

sabûnawî <is.d.> sabun suyu.

sabûnek <is.e.> sabun otu, çöven.

sabûnker <is.e.d.> 1) sabunlayan. 2) sabun haline getiren.

sade YER: Qerxan. <s.> gösterişsiz, yalın.

sade/i YER: Bûdran. BKZ: *şade/i*.

sadil <is.e.> sebze fidanı.

sado <is.e.> ayran çökeltisi. (Kurutulmuşu "terrine"dir.)

saf (Ar.) <s.> saf (iyi niyetli).

Safevî <öz.e.d.> Safevî.

safey <is.d.> saflık.

safir YER: Qelacix. <is.d.> yaprakları geniş ve uzunca ot çeşidi.

safi <s.> sade.

safi biyayış sadeleşmek.

safi kerdış sadeleştirmek. *Nê 'erdi ê ma nêbi, hîma ma herinay û pêro kerdî safî*. Bu tarlalar bizim değildi, ama satın alıp hepsini sadeleştirdik.

safibiyaye/i <or.e./d.> sadeleşmiş olan.

safiker <is.e.d.> sadeleştiren.

safikerde/i <or.e./d.> sadeleştirilmiş olan.

sagirt <is.e.d.> çırak, meslek öğrenen.

sagirtay <is.d.> çıraklık. *Lajê mino jew firme dî sagirtay keno*. Oğlum bir firmada çıraklık yapıyor.

sahneyey <is.d.> ağanın ziraat vekilliği.

sa'hri <is.d.> şal.

sa'hri girêdayış şal bağlamak.

sahriye <is.e.> şehriye.

sa'hriz <is.e.> sabahla gece arası, seher.

sahtınaye/i <or.e./d.> bozdurulmuş olan.

sahtınayen <is.d.> bozma.

sahtınayış <gçl.f.> bozmak. *Na ray kami sahtınaya, veri boll weş bi*. Bu yolu kim

bozmuş, önce çok düzgündü. [*sahtineno*; em.k. *bisahtını*]

sahtınayox <is.e.d.> bozan kişi.

sahtiyaye/i <or.e./d.> bozuk, bozulmuş olan.

sahtiyayen <is.d.> bozulma.

sahtiyayış <gçs.f.> bozulmak. *Tî boll sahtiyayê, tiyê kêsa dî?* Sen çok bozulmuşsun, rahatsız mısın? [*sahtiyeno*; em.k. *bisahtyi*]

Saima <öz.d.> kadın adı.

sak <is.d.> kemik eklemi.

saka verdê çima elmacık kemiği.

'sak <is.d.> elmacık. (etim. *sayek*)

'saka bindê 'erdi yerelması.

'sakê arwêşa yaprakları geniş ve tüylü, yaprakla fidan kökünün arasında olan, yenilen küçük elma çeşidi.

'sakvaş <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.

sal YER: Bûdran. <is.d.> örtü.

salım <is.d.> grip çeşidi. (Salgın grip, insanı öksürtüp öksürtüp kan kusturtan.) *Na nêweşiya salima, ezo qixena qixena, gûni virêzena*. Bu grip hastalığıdır, ben öksüre öksüre kan kusuyorum.

sall <is.d.> yassı taş, kayrak.

salla destî aya, avuç içi.

sallek <is.d.> küçük yassı taş.

sallsalık YER: Qerxan. <is.d.> yassı taş, kayrak. EŞ ANL: *sall*.

salme (Tk.) <s.> başıboş. EŞ ANL: *berdoş*₂.

salme biyayış başıboş olmak.

salme çarnayış başıboş gezdirmek.

salme geyrayış başıboş gezmek.

salme kerdış başıboş bırakmak. *Qeçanê xo salme mekî!* Çocuklarını başıboş bırakma!

salok <s.> yabancı olan (hayvanlar için). *Tiya dî çend bızı, bızandê ma miyan dî saloki*. Burada kaç keçi, keçilerimizin içinde yabancıdır.

salon (Fr.) <is.d.> salon. EŞ ANL: *'heyat*₂.

salûl <is.d.> arı kuşu. (arıları yiyen kuş.)

sanayış YER: Bûdran. BKZ: *şanayış*.

sandîq <is.d.> sandık.

sanike YER: Qelacix. VARY: *hêrsanik*; *sonikî*. <is.d.> öykü, masal. EŞ ANL: *istanik*.

saniye (Ar.) <is.e.> saniye.

santim (Fr.) <is.e.> santim.

sape <s.> 1) sapa. 2) ters düşme, aynı fikirde olmama. EŞ ANL: *firke*.

sapırr VARY: *şeperr*. <is.d.> yulaf. EŞ ANL: *cewder*, *şabilxan*.

sapırrın <s.> yulafı.

saq <is.e.> dirsek (boru, soba için). *Saqê biya*

- kı, ez nê boriyanê sober pêya kera.* Bir dirsek getir ki, bu soba borularını birbirine takayım.
- saqe** VARY: *saqı*. <is.e.> diz. EŞ ANL: *çok, zani*.
- saqey berdiş** domaltmak.
- saqey şiyayış** domalmak. (Ellerini dizlerine koyup eğilmek.)
- saqo** <is.e.> palto.
- sar** YER: Bûdran. BKZ: *şar*.
- saray** (İr.) <is.d.> saray.
- sard** YER: 'Hesran. BKZ: *serd*.
- sard mardış** YER: 'Hesto. soğuktan donmak.
- sardin** YER: 'Hesran. BKZ: *serdin*.
- sarix** (Tk.) <is.d.> sarık.
- sarpine** YER: 'Hesûd. BKZ: *serrpûne*.
- sav** <is.e.> nezle.
- sav girotiş** nezle olmak.
- sav po verdayiş** nezle bulaştırmak. *To savê xo verdayo po û o zi kerdo nêweş.* Sen nezleni ona bulaştırıp onu da hasta etmişsin.
- savlêr** <is.d.> palamut ağacı. *Wexta dêmarri 'hendik kêf kena, cı rê 'say kewnê savlêr.* O zaman üvey anne o kadar sevinir ki, kendisine palamut ağacına elma düşmüş gibi olur.
- sawa** <s.> 1) daha bir yılına girmeyen, süt emen buzağı oğlak vb. *No golik sawayo, wa hewna mengna şıt bâro.* Bu buzağı daha bir yılına girmemiş, bir yıl daha süt emsin! 2) çocuk kafalı (mec.).
- sawite/i** <or.e./d.> 1) bilenmiş olan. *Torjino sawite.* Bilenmiş balta. 2) sürülmüş olan.
- sawiten** <is.d.> 1) bileme. 2) sürme.
- pêra sawiten** birbirine sürme.
- sawitiş** <gçl.f.> 1) bilemek. *Kardiya xo bisawî!* Bıçağını bile! 2) sürmek. *Destanê xo pêra sawî!* Ellerini birbirine sür! [*saweno*; em.k. *bisawî*]
- pêra sawitiş** birbirine sürmek. *Nê kardiya pêra sawê!* Bu bıçakları birbirine sürtün!
- pira sawitiş** ona sürmek.
- xo ra sawitiş** kendine sürmek. *Nê kıremî xo ra sawî!* Bu kremi kendine sür!
- sawitox** <is.e.d.> 1) biliyen. 2) süren.
- sawiyayen** <is.d.> 1) bilenme. 2) sürülme.
- pêra sawiyayen** sürtüşme, sürtünme.
- sawiyayış** <gçs.f.> 1) bilenmek. *Kardi sawiyaya?* Bıçak bilenmiş mi? 2) sürülme. *Boyax sawiyayo to ra.* Üstüne boya sürülmüş. [*sawiyeno*; em.k. *bisawiyi*]
- pêra sawiyayış** sürtüşmek (birbirine), sürtünmek (geçerken). *Nê kardiye sawiyenê pêra.* Bu bıçaklar birbirine sürtüşüyor.
- pira sawiyayış** ona sürülmek.
- sawri** YER: Qerxan. <is.d.> sayı, miktar, adet.
- sax** <is.e.> sade. *Malo sax, maldê xilti vêriyo.* Sade mal, karışık maldan daha iyidir.
- saxa** (Ar.) <is.d.> saha.
- saxti** YER: Qerxan. <zf.> yoklama işi.
- saxti kerdiş** yoklamak, göz etmek.
- saye** (İr.) <is.e.> saye. *Mi no kar sayedê ey ra girot.* Bu işi onun sayesinde aldım.
- 'sayek** <is.d.> elmacık.
- 'sayêr** VARY: *'sayêre*. <is.d.> elma ağacı.
- 'sayêre** YER: Qelacix. BKZ: *'sayêr*.
- 'Sayêrek₁** <öz.d.> köy adı (Çermik'te).
- 'sayêrek₂** <is.d.> küçük elma ağacı.
- sayi** YER: Qerxan. <is.d.> ayaz, açık hava. EŞ ANL: *pakayi*.
- 'sayi** <s.> elma biçiminde olan.
- sayla** BKZ: *qemçûr*.
- saylan** YER: Feqî. <is.e.> tarla vergisi.
- saz** (İr.) <is.e.> saz.
- saz cenayış** saz çalmak. *Tı şenê saz bicanê?* Saz çala bilir misin?
- sazbend** <is.e.d.> sanatçı, saz çalan, müzisyen.
- sazbendey** <is.d.> çalgıcılık.
- se₁** (Phlv. sad) <sa.> yüz (sayı).
- se dı** yüzde. *Se dı didı.* Yüzde iki.
- se fin** yüz kere.
- se ra se** yüz de yüz (100%).
- se serr** yüzylil.
- se serre** 1) yüzylilik. *Daranê se serra mebirrnê!* Yüzylilik ağaçları kesmeyin! 2) yüz yaşında.
- se₂** <sor.zm.> ne. *Se keran?* Ne yapayım?
- se biyayış** ne olmak. *Se biyo to?* Sana ne olmuş?
- se biyo pey** ne olmuş. *No tewrey mı tiya ra se biyo pey?* Bu çantam burdan ne olmuş?
- se kerdiş** ne yapmak. *Se kenê, weşê?* Nasılsın, iyi misin? *Se kera, şıra koti?* Ne yapayım, nereye gideyim?
- se vatış** ne demek. *Ey to rê se vato?* O sana ne demiş?
- sebab** (İr.) <is.e.> sebep.
- sebas** <zf.> rekabet. (Bellibaşlı insanlar, şenliklere davet edilir. Bunlar bir araya toplanıp birbirine rekabet edip tepsiye para atarlar. Ayrıca davulcular düğünlere gelen tanınmış insanları davulla karşılayınca, davetli para takar, bahşış verir.)
- sebas kerdiş** davul üzerinde gezdirilerek davulcuya verilen bahşış.
- sebeb** (Ar.) <is.e.> sebep, vesile. EŞ ANL: *setam*.
- sebir** (Ar.) VARY: *sevir*. <is.e.> 1) sabır. *Soyinê sebrî sillameto (deyim).* Sabrın sonu selamettir. 2) teselli. EŞ ANL: *xingar, 'sewda*.
- sebir amayış** 1) teselli olmak. *Sebirê to*

xurbet dı ameyê? Gurbette teselli oluyor muydun? 2) iyi zaman geçirmek. *Tiya dı kes çinê bo zi sebirê mı yeno.* Burda kimse olmasa da iyi zaman geçiririm.

sebir cı dayış teselli etmek. *Oyo tiya dı nêheweyeno, ez ameya kı tayn sebir bıda cı.* Burda onun canı sıkılıyor, geldim biraz teselli edeyim.

sebir kerdış 1) sabretmek. *Gerek tı sebir bikerê!* Sabır etmen gerek! 2) teseli etmek. 3) iyi zaman geçirmek.

sebirin <s.> sabırlı.

sebirkar <s.> sabreden. *Merdimo sebirkar, dostê Ellayo (atas.).* Sabreden, Alahın dostudur.

sebûti <is.ç.> bahane. EŞ ANL: *mahne.*

sebûti vinayış bahane bulmak. *Tiyê kardê mı rê sebûti vinenê.* İşime bahane buluyorsun.

secde (Ar.) <is.e.> secde.

secde kerdış secde etmek.

secde şiyayış secdeye gitmek.

secere <is.e.> secere.

sede <is.e.> bölüm (tarlada).

sede kerdış bölmek. *Ma 'erdê xo kerd sede.* Tarlamızı bölümlere ayırdık.

sedem YER: Siverek. BKZ: *semed.*

sedeqe (Ar.) <is.e.> sadaka.

seferberlig <is.e.> seferberlik. (Savaşa hazırlanmış veya girmiş askeri birlik.)

seferber <s.> seferber. (Bir iş veya amaç için bütün olanaklarını ve gücünü harekete geçirmek.)

seferi (Ar.) <is.e.d.> seferi. (Yolculukla ilgili olan.)

sefiknayan <is.d.> 1) sakındırma. 2) koruma.

sefiknayış <gçl.f.> 1) sakındırmak. *Tı do ey nan ra tayn bisefiknê!* Onu yemekten biraz sakındırıcaksın! 2) korumak. *Ez do to cı ra bisefikna.* Seni ondan koruyacağım. [*sefikneno*; em.k. *bisefiknı*]

sefiknayox <is.e.d.> 1) sakındıran. 2) koruyan.

sefikte <is.e.> korkuluk.

sefikyayan <is.d.> 1) sakınma, kollanma. 2) korunma.

sefikyayış <gçs.f.> 1) sakınmak. 2) korunmak. [*sefikyeno*; em.k. *bisefikyi*]

seket <is.d.> ciltte çıkan, kabuk bağlayan küçük yara. *Serrey mı pêro biyo seketi.* Kafamda küçük yaralar çıkmış.

seketi girêdayış kabuk bağlamak (yara için).

sekreter (Fr.) <is.e.d.> sekreter.

sekreterey <is.d.> sekreterlik.

sekri BKZ: *se kerdış.*

sekte (Ar.) <is.e.> sekte.

sekte piro dayış sekteye uğratmak.

sekû <is.d.> 1) seki, taraça, toprak taht. (Üzerinde oturulur, yemek yenir, yatılır.) 2) toprak üstündeki yükseklik, doğal set.

sel <is.d.> sepet.

sela <is.d.> sela.

sela dayış sela okumak. *Rojo êne sela deyena.* Cuma günü sela okunur.

selamûnaleykûm (Ar.) <ünl.> selamûnaleykûm!

selate (İt.) <is.e.> salata. EŞ ANL: *tarr.*

selawat (Ar.) <is.d.> salavat.

selawat antiş salavat getirmek. *Selawati bî-ancê!* Salavat getirin!

selayet <is.e.> yetki.

selayet cı dayış yetkilendirmek.

selayet dayış yetki vermek. *Pêrê mı selayetê xo da mı.* Babam yetkisini bana verdi.

sele <is.e.> harmana omuzla taşınan saplı buğday.

seleqneyış YER: Qelacix. BKZ: *selqneyış.*

selexane <is.e.> kasaphane, mezbeha.

selik YER: Qerxan. <is.d.> hücre. EŞ ANL: *'hicra.*

sellet (Ar.) <zf.> sataşma, musallat.

sellet biyayış sataşmak, musallat olmak, sarkıntılık etmek. *Selletê ey mebi, oyo kêsa dı.* Ona sataşma, o rahatsızdır.

selletey <is.d.> sarkıntılık.

sellt₁ VARY: *sillt.* <is.e.> tevek, sürgün. (Kabak, kavun, karpuz, asma gibi bitkilerin sürgünü veya dalı.)

sellt dayış tevek salmak, sürgün salmak. *Lema xeyari sellt dayo.* Salatalık tevek salmış.

sellt₂ <zf.> yalnız, yaya yapılan yolculuk. *Oyo sellt xo şaneno û yeno.* O sallanıp yaya geliyor. *Roşna sellt şiya sûki.* Roşna yalnız başına şehre yaya gitmiş.

selmik <is.e.> roka (salata).

selpax BKZ: *şelpax.*

selqnaye/i <or.e./d.> 1) haşlanmış olan. 2) pişirilmiş olan.

selqnayen <is.d.> haşlama.

selqnayış <gçl.f.> 1) haşlamak. *Mı petatizi selqnay.* Ben patates haşladım. 2) pişik olmak. (Apiş yeri, koltuk altı gibi tenin birbirine sürtünen yerlerinde terin yakmasıyla oluşan kızartı.) [*selqnenno*; em.k. *biselqni*]

selqnayox <is.e.d.> haşlayan.

selqyaye/i <or.e./d.> 1) haşlanmış. *Hako selqyaye.* Haşlanmış yumurta. 2) pişik.

selqyayen <is.d.> 1) haşlama. 2) pişme, pişik oluşma.

selqyayış <gçs.f.> 1) haşlanmak. 2) pişmek, pişik oluşmak. (Sıcak ortamda ter ve havasızlık sonucu.) *Miyanê gamandê*

- tûteki selqayo*. Bebeğin bacak arası pişik olmuş. [*selqayo*; em.k. *biselqyi*] EŞ ANL: *xaşeyayış*.
- selxane** <s.> salak, tembел, beceriksiz.
- selxaneyin** <is.d.> salaklık, tembellik, beceriksizlik.
- semate** (Ar.) <is.e.> şamata.
- semawer** (Rus.) <is.e.> semaver.
- seme** <zf.> oruç ayından iki ay önceki zaman.
- semed** VARY: *sedem*. <is.e.> sebeb, neden.
- semede** <is.e.> sebebiyet, vesile. *Şımayê vanê, "semeday nê girwi çıçıyo?"* Sizce bu işin nedeni nedir?
- semikê sêlê** YER: Qerxan. <is.e.> hamur tatlısı (sacda yapılan).
- seminer** (Fr.) <is.e.> seminer.
- sempati** (Fr.) <is.e.> sempati.
- sempatik** (Fr.) <s.> sempatik.
- sempatizan** (Fr.) <is.e.d.> sempatizan.
- semt** (Ar.) <is.e.> semt, bölge.
- semta** YER: Helûl. <zf.> dikkatli ve düzgün. *Semta şo, bew gunenê 'ero*. Dikkatli ve düzgün git, bak düşersin.
- sencayış** YER: Qerxan. BKZ: *sentış*.
- sencik** <is.d.> tartı.
- senciyaye/i** <or.e./d.> tartılı, tartılmış.
- senciyayış** <gçs.f.> tartılmak. *Barê to senciyayo?* Yükün tartılmış mı? [*senciyeno*; em.k. *bisencyi*]
- sened** (Ar.) <is.d.> senet.
- sengesire** YER: Qelacix. <is.d.> pilav çeşidi. (Mercimek, semizotu, sarmsak ve biberle pişirilen bir pilav çeşidi.)
- senik** VARY: *şenik* <s.> hafif.
- senik amayış** hafif gelmek.
- senik biyayış** 1) hafifleşmek, hafiflemek. 2) etkisi azalmak.
- senik kerdış** 1) hafifletmek. 2) etkisini azaltmak.
- **xo senik kerdış** 1) hafifleşmek. 2) ağır başlılığımı yitirmek.
- senik vinayış** hafifsemek, hafife almak, önemsiz görmek.
- senikey** <is.d.> hafiflik. EŞ ANL: *senikin*.
- senikey kerdış** hafiflik etmek.
- senikin** <is.d.> hafiflik. EŞ ANL: *senikey*.
- senikker** <is.e.d.> hafifleten, hafifletici.
- seni(n)** <sor.zm.> nasıl. *Seni beno, wa wini bo*. Nasıl olursa olsun. *Karê to senino?* İşin nasıldır?
- seperr** <is.e.> aldırış, ciddiyet.
- seperrdê xo ardiş** aldırış etmek, ciddiye almak. *Mi pêrdê xo rê va, nêva, pêrê mi qe nêard seperrdê xo*. Babama ne kadar dediysem de, aldırış etmedi.
- seperrdê xo girotış** aldırış etmek, ciddiye almak. *Ey qışey ma girotê seperrdê xo*. O sözlerimizi ciddiye almış.
- sepirnayış** <gçl.f.> yere çalmak, yere çakmak, yere vurmak. *Mı heweda û sepirna 'ero*. Onu kaldırıp yere çaldım. [*sepirneno*; em.k. *bisepirni*] EŞ ANL: *repisnayış*.
- piro sepirnayış** 1) yapıştırmak, hızla vurmak (tokat, yumruk, sopayla). *Mêrdeki weş sepirnayê piro*. Adam iyi yapıştırıyordu. 2) çakmak (birine), çarpmak. *O asın bı, ey lajek sepirna piro?* Onun oğlanı çarptığı demir miydi?
- sepiryayış** <gçs.f.> 1) körü körüne girişmek. *Mı ticaret ra fahm nêkerdê, ez sepiryaya piro û tede menda*. Ticaretten anlamıyordum, giriştim ve başarısız oldum. 2) çakılmak. *Linga mı kewt 'siyer û ez sepiryaya 'ero*. Ayağım taşta takıldı, yere çakıldım. [*sepiryeno*; em.k. *bisepiryi*] EŞ ANL: *repisyayış*.
- piro sepiryayış** 1) körü körüne bir işe girişmek. *Meywe hercan nêbı kı, tı hıma sepiryayê piro û to herina*. Meyve ucuz değildi ki, hemen satın aldın. 2) bir yere çakılmak. *No ko boll berrzo, 'teyare sepiryayo piro*. Bu dağ çok yüksek, uçak çakılmış.
- seqam** <is.e.> derece (ısı).
- seqam şikiyayış** ısı derecesinin düşmesi. *Vizêr boll serdı bı, ewro seqam şikiyayo*. Dün çok soğuktu, bugün hava biraz kırılmış.
- seqayış** BKZ: *şeqayış*.
- seqer** <s.> sakar.
- seqet** (Ar.) <s.> sakat.
- seqet biyayış** sakatlanmak.
- seqet kerdış** sakatlamak.
- seqetin** <s.> sakat, engelli.
- seqetker** <is.e.d.> sakatlayan.
- seqif** <is.e.> kaya yarığı.
- seqnayış** YER: Bûdran. BKZ: *şeqnayış*.
- seqoq** BKZ: *sıqoq*.
- seqseqoq** YER: Qerxan. <s.> ayaklarını birbirine çarparak yürüyen.
- ser**₁ (Phlv. sar 'kafa, baş') <is.e.> 1) baş. *Serê ini honiko*. Çeşmenin başı serindir. *Serê kiloy tı do di kaxiti bidê!* Kilo başına iki lira vereceksin! 2) uç.
- serê bani** çatı.
- serê cı antış** 1) başını çekmek. *Karkeryêki yenê tiya, serê cı tiyê ancenê*. Sen buraya gelen işçilerin başını çekiyorsun. 2) ucunu çekmek. *Sêrê lay biancê!* İpin ucunu çekin!
- serê 'erdi** yeryüzü.
- serê meng** aybaşı.
- serê şani** akşama doğru.
- serê xo girotış** 1) başarıya ulaşmak. *Girweyo xax serê xo nêgêno (deyim.)*. Çiğ iş başarıya ulaşmaz. 2) yerine oturmak. *Nê girwi serê xo giroto*. Bu iş yerine oturmuş.
- serê piro dayış** uğramak. *Ez şiya sūk, mı*

aşnawit kı embazê mino ûja dı, mı serê da pıro û ameya. Ben şehre gittim, duydum ki arkadaşım orda, uğrayıp döndüm.

ser₂ <arka ed. /zf.> üst. *No xo keno hadre kı şıro ziyar ser.* Bu ziyarete gitmek için kendini hazırlar.

ser ageyrayış aynı yere geri dönmek.

– **xo ser ageyrayış** 1) kendini toparlamak (hastalıktan sonra). 2) bir durum karşısında kendini toparlamak. *Jewi mı dıma vit-vit kerdê, ez ageyraya xo ser û sileyê vışt a cı.* Biri arkamdan söyleniyordu, aniden döndüm ve tokat attım.

ser amayış üstüne gelmek.

– **xo ser amayış** kendine gelmek. *Şıma amey xo serı?* Kendinize geldiniz mi?

ser ancıyayış üste çekilmek.

ser antış üste çekmek. *Perde ant ser kı, kes nêvino.* Üstüne perde çekti ki, kimse görmesin.

ser ardış üstüne getirmek, üzerine getirmek.

– **xo ser ardış** kendine mal etmek. *To boll girwey kerdı, qe xo ser zi nêardı.* Çok işler yapmışsın, hiç kendine mal da etmedin.

ser arêbiyayış üzerine toplanmak.

ser arêkerdiş üzerine toplamak.

ser biyayış 1) eklenmek. *Çend metrey la biyo nê lay ser?* Bu ipin üstüne daha kaç metre ip eklenmiş? 2) üstüne atılmak (bir suç). *Sûzo kı şıma kerdı, biyo mı ser.* İşlediğiniz suç üzerine atılmış.

ser darıtış üzerine yıkmak, üzerine yüklemek. *'Hend bar heri ser medarı!* Eşeğin üstüne o kadar yük yüklemek!

– **xo ser darıtış** yaslanmak, üzerine abanmak.

ser dariyayış üstüne dayanmak.

ser dı üstünden.

ser dı berdiş 1) yanılmak. *To ez ser dı berda, jewmbi mı do raya xo vini nêkerdê.* Beni yanıldı, yoksa yolumu kaybetmeyecektim. 2) üstünden götürmek. *Tiyê a şami mı ser dı benê koti?* O yemeği üstümden nereye götürüyorsun?

ser dı biyayış atlatmak. *O tahlıke mı ser dı bı.* O tehlikeyi atlattım.

ser dı dayış 1) lafı başka yöne kaydırmak. *Kes kı dahkay pêrdê to keno, tı hıma ser dı danê.* Söz konusu baban olunca, lafı başka yöne kaydırıyorsun. 2) caydırtmak.

– **xo ser dı dayış** işin içinden sıyrılmak, bir olayı üzerinden atmak. *Hel bew, seni xo ser dı dano.* Hele bak, nasılda işin içinden sıyrılıyor.

ser dı erziyayış 1) aşırılamak. 2) üzerinden atılmak.

ser dı eştış 1) aşırılmak. 2) üzerinden atmak.

ser dı finayış caydırmak, işten koparmak.

Ez do xo rê bigırweyayê, ey ez ser dı vışt. Çalışacaktım, o beni caydırdı.

ser dı kerdış 1) baştan atmak, su istimal etmek. 2) baştan savmak.

– **xo ser dı kerdış** 1) başından atmak, su istimal etmek. *Ê girwi xo ser dı mek!* O işi su istimal etme! 2) başından savmak. *Mı o merdım xo ser dı kerd.* Ben o adamı başımdan savdım.

ser dı kewtış yanlışya düşmek, bilmeden bir yanlışlık yapmak, işten kopmak. *Qısûr mewni, ez ser dı kewta.* Kusura bakma, yanlışya düştüm. EŞ ANL: *ser dı şıyayış.*

ser dı şıyayış 1) yanlışya düşmek, bilmeden bir yanlışlık yapmak. *Qısûr mewni ez ser dı şıya, zey to raşt bı.* Özür dilerim seninki doğruydu, ben yanlışya düştüm. EŞ ANL: *ser dı kewtış.* 2) taşmak. *Awa lêni ser dı şına.* Tencereden su taşıyor. 3) atlatmak, üzerinden geçmek, üstünden geçmek.

ser dındayış 1) devretmek. *Ey tapi bani dında mı ser.* O evin tapusunu bana devretti. 2) üzerine devirmek. *Dar dındê ser.* Üzerine ağaç devirdi.

ser dındeyayış 1) devredilmek. *Çayxane dındeyayo kami ser?* Çayhane kime devredilmiş? 2) üzerine devrilmek. *'Ereba dındeyaya ser.* Onun üzerine araba devrilmiş.

ser erziyayış 1) baskın yapılmak, baskına uğramak. *Emşo erziyayo dewda ina ser.* Bu gece onların köyüne baskın yapılmış. 2) üstüne atılmak (suç), yüklenmek (suç). *Sûzê şıma erziyayo mı ser.* Suçunuz üstüme atılmış. 3) üstüne atılmak. *Qûm erziyayo mı ser.* Üstüne kum atılmış.

ser eştış 1) baskın yapmak. *Ma eşt dewda ina ser.* Onların köyüne baskın yaptık. 2) üstüne atmak (suç), yüklemek (suç). *Şıma sûzê xo eşt mı ser.* Suçunuzu üstüme attınız. 3) üstüne atmak. *Ey qûm eşt mı ser.* O üzerine kum attı.

– **xo ser eştış** kendi üstüne atmak. *Ey sûz eşt xo ser.* O suç üstüne attı.

ser finayış 1) üste çıkarmak. *Mı pery daycı û fina vışt ser.* Ona para verip yine üste çıkardım. 2) başartmak. 3) üstüne çıkarmak (bir yüzeyin).

ser girotış üste almak.

– **xo ser girotış** 1) alınmak. (Bir sözün, bir davranışın kendisine karşı olduğunu sanarak incinmek) 2) üzerine almak, üstlenmek. *Mı deynê to giroto xo ser, meraq mek!* Borcunu üstlendim, merak etme!

ser kerdış 1) eklemek (kısa bir şeye). *Resenna nê reseni ser kı, wa derg bo.* Bu organın üstüne başka organ ekle uzasin. EŞ

ANL: *olle kerdış*. 2) üzerine atmak, suç yüklemek. *Sûzi ey ser kı!* Suçu onun üzerine yükle! 3) üzerine koymak, üzerini örtmek. *Tayn 'her ser kı, wa nêaso*. Üzerine biraz toprak koy, görünmesin. 4) katmak. *Çaya mı senika, tayn dem ser kı!* Çayım açık, biraz dem kat!

– **ci ser kerdış** üstüne atmak, suçlamak. *Sûz kerd ci ser*. Suçu üstüne attı.

– **ra ser kerdış** YER: Qelacix. üstüne atmak, suçlamak. *Sûzi ra ey ser ke!* Suçu onun üstüne at! EŞ ANL: *ci ser kerdış*.

ser kewtış 1) üste düşmek. *Top kewt aw ser*. Top suyun üstüne düştü. 2) başarmak. *O kardê xo di kewt ser*. O işinde başardı.

ser nayış 1) durmadan yapmak (bir işi). *Se biyo, to kufti naya cıxari ser?* Ne olmuş, durmadan sigara dumanlıyorsun. 2) üstüne koymak. *Tewrey xo darer ser ni!* Çantana ağacın üstüne koy! 3) ilave etmek. *Qıseyê ey kerd, dina ji mı nay ser*. Bir lafi o etti, ikisini de ben ilave ettim. 4) feda etmek.

– **xo ser nayış** 1) kendini feda etmek. 2) üstlenmek, üzerine almak, üstüne almak.

ser qelibıyayış saldırmak.

ser qıloziyayış 1) üzerine dalmak. 2) izdiham yapılmak.

ser qıloznayış 1) üzerine daldırmak. 2) izdiham çıkarmak.

ser ra üstünden, üzerinden.

– **nay ser ra** bundan dolayı, bununla ilgili. *Hini nay ser ra ez çiyê nêvana*. Artık bununla ilgili bir şey demem.

ser ra antış üstünden çekmek.

ser ra bin baştan aşağı.

ser ra çarnayış 1) üzerinden geçdirmek, üstünden geçdirmek. 2) denetletmek.

ser ra cıkerdış kırmak, ucundan koparmak. EŞ ANL: *kırosnayış*.

ser ra geyrayış 1) üzerinden gezmek, üstünden gezmek/dolaşmak. 2) denetlemek. *Karkeri girweyayê, ez şiya ser ra geyraya*. İşçiler çalışıyordu, ben denetlemeye gittim.

ser ra ravêrdış üstünden geçmek. *Tiyê ma ser ra ravêrenê şinê koti?* Üstümüzden geçip nereye gidiyorsun?

ser ra ser baştan başa. *Na qısa ser ra ser zûra*. Bu laf baştan başa yalandır.

ser ra şiyayış 1) üstünden geçmek, üzerinden geçmek. *Ez pirdi ser ra şiya*. Ben köprüünün üstünden geçtim. 2) üstünden gitmek, üzerinden gitmek. *'Her ser ra şo û bê kı, wa bidewşyo!* Toprağın üstünden git gel ki, sıkışsın! 3) üstünden gitmek (renk). *Reng asini ser ra şiya*. Demirin üstündeki renk gitmiş.

ser ra soyn baştan sona.

ser ra vêrdış aşmak. *Mayê tim nê rayan-*

dê, koyandê asiya ser ra vêrenê. Her zaman bu şarp dağ yollarını aşıyoruz.

ser ramıtış 1) üzerine sürmek. *Gay ramiti mı ser, ez remaya*. Öküzleri üzerine sürdü, kaçtım. 2) üzerine yürümek, saldırmak. *İna ramit mı ser, ez remaya*. Onlar üzerime yürüdüler, kaçtım.

ser resayış yetişmek (bir yere, ya da bir olaya). *Tı resayê otopoz ser?* Otobüse yetiştin mi?

ser şiyayış üstüne gitmek. *Ma boll şı ey ser*. Onun üstüne çok gittik.

ser û bin altüst.

xo ser kendi üstüne.

sera <zf.> üstün. *Dest desti serayo 'heta keydê Homay (atas.)*. El elden üstündür, Allah'ın evine kadar. *Tı mı, ez to sera niya*. Sen benden, ben senden üstün değilim.

sera dayış 1) üstünde vermek. *Mı heqê ci da, se kaxit zi sera dê*. Hakkını verdim, yüz lira da üstüne verdim. 2) üstüne sürmek. *Boyaxi sera di!* Boyayı üstüne sür!

sera kerdış 1) üstüne atmak. *Qıseyê kı kerdı, inan kerdı mı sera*. Dedikleri lafları üzerime attılar. 2) üzerine geçirmek. *Dirê qersini sera kı!* Bir kaç kurşunu başlarının üzerine sık!

sera kûwatış başarmak. *'Heta nıka to qe nêşayo kı çiyê sera kuwê*. Şimdiye kadar bir şey başaramadın ki.

sera vınderdış başında dikilmek, başında durmak. *Eki karkeri girweyênê, tı ci sera mevındi!* İşçiler çalışırsa, sen başlarında dikilme!

sera werdış 1) rendelemek. *Nê asini sera tayn bûrê, wa bêro ê bini ro*. Bu demiri rendeleyin, diğerine uysun. 2) üstünden yemek.

seradi <is.d.> kalbur.

seradi ro dayış kalburlamak, kalburdan geçirmek.

seradi ro deyayış kalburlanmak, kalburdan geçirilmek.

seradi ro kerdış kalburla elemek.

seraf <is.e.> işin uzmanı. *Mêdek serafê girwiyo*. Adam işin uzmanıdır.

serakûwaten <is.d.> başarı, başarma.

serane <s.> üstün.

seraney <is.d.> üstünlük. *Hel dêrê, kam do seraney cı bigiro*. Gelin bakalım üstünlük kimin olacak.

seranik <is.e.> 1) imame. 2) kurucu, öncü.

seranser <zf.> boydan boya. *Tiyay seranser bipeymê!* Boydan boya burayı ölçün!

seraqot YER: Qelacix. BKZ: *serqot*.

serawki <is.e.> sardunye balığı. EŞ ANL: *serdoll*.

serberare YER: Mexmûr. <is.e.> kapı üstü. EŞ

ANL: *serkêver*.

serbest <s.> özgür, azad.

serbest biyayış özgür olmak, serbest olmak, azad olmak.

serbest kerdış özgür etmek, serbest etmek, azad etmek.

serbest verdayış özgür bırakmak, serbest bırakmak.

serbest viradayış özgür bırakmak, serbest bırakmak.

serbestey <is.d.> özgürlük.

serbestker <is.e.d.> özgür eden, serbest bırakan.

serbestkerde/i <or.e./d.> özgür bırakılmış, azad edilmiş, serbest bırakılan.

serbikar <s.> meşgul. EŞ ANL: *mızûr*.

serbirin YER: Gewrek. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver*.

serbiyaye/i <or.e./d.> ekli.

serbût YER: Gerger. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık*.

sercil <is.e.> semer yıpranmasın diye, üzerine örtülen semer kumaşından bir örtü çeşidi. EŞ ANL: *aloxe*.

serçeçq <is.e.> zirve, uç kısım, doruk. *Ez şiya serçeçqê koy*. Ben dağın doruğuna çıktım.

serd (Phlv. sard) VARY: *sard*. <s.> soğuk.

serd biyayış soğumak. *Zimistan ameyo, hını biyo serd*. Kış gelmiş, artık soğuk.

serd cı dayış soğuk vermek. *Serd cı medı, beno nêweş*. Soğuk verme, hastalanır.

serd girotiş üşütmek, soğuk almak. *Mı serd giroto*. Ben üşütmüşüm.

serd kerdış soğutmak, soğuk yapmak.

serd xo dayış üşütmek.

serdar <is.e.d.> lider. *Bakalê mı serdarê mayo*. Dedem liderimizdir.

serdaritox <is.e.d.> üzerine yıkan, üzerine bindiren (yük için).

serdey <is.d.> soğukluk.

serdeya soğukça.

serdiberdox <is.e.d.> yanıltmacı, yanıltıcı, yanıltan.

serdîfinayox <is.e.d.> caydıran.

serdın VARY: *sardın*. <s.> soğukluk.

serdın kerdış soğutmak.

serdişiyayox <is.e.d.> üzerinden geçen, üstünden geçen.

serdoll <is.e.> sardunye balığı. EŞ ANL: *serawki*.

serbeb <is.e.> kanalizasyon, yer altı su kanalı.

serrece <is.e.> tabut. EŞ ANL: *tabût*.

serrek <is.e.d.> başkan.

serrekey <is.d.> başkanlık.

ser'emele <is.e.> işçi başı.

seresker <is.e.> komutan. EŞ ANL: *qumandan*.

sereskerey <is.d.> komutanlık.

sereştên <is.d.> baskın.

sereşttox <is.e.d.> 1) baskın yapan. 2) üstüne atan, (bir suçu) birine yükleyen. 3) üstüne atan.

serrev YER: Sinag. <is.d.> banyo. EŞ ANL: *sılıx*.

serrevde <s.> kendisini savunamayan, pısrık. *Tı tim serrefdeyê, qe nêşenê kesi vero qısey bikerê*. Sen pısrıksın, kimsenin karşısında konuşamıyorsun.

serrevde <z.f.> başa kakma, mahcup etme, yüze vurma.

serrevde biyayış başa kakılmak, yüzüne vurulmak. *Na qısayê bênamûsa, tım mı rê bena serrevde*. Bu namussuz laf, her zaman yüzüme vuruluyor.

serrevde kerdış başa kakmak, mahcup etmek, yüzüne vurmak. *Êyê çıkosey to rê kenê serrevde*. Cimriliğini başına kakıyorlar.

serrevde pıro dayış yüzüne vurmak.

serrevdebiyayen <is.d.> mahcup olma, yüzüne vurulma.

serrevdekerden <is.d.> başa kakma, mahcup etme, yüzüne vurma.

serrevdekerdox <is.e.d.> mahcup eden, yüze vuran.

serên <s.> üsteki.

serêsoyini <z.f.> sonuçta, sonunda, nihayet. *Serêsoyini, to a qısay xo mı rê va*. Bana sonunda o lafını söyledin. EŞ ANL: *peyni di, peyniya xo*.

sergovend <is.d.> halay başı.

sergovend antış halay başı çekmek.

sergovendantox <is.e.d.> halay başı çeken.

seri cı ro çarnayış YER: Qerxan. 1) uğraştırmak. 2) halletmemek. 3) engellemeye çalışmak.

seri₁ <s.> orta yaşlı. *Merdimêndo seri bı, genc nêbı*. Orta yaşlı bir adamdı, genç değildi.

seri₂ YER: Qelacix. <z.f.> ilk meme emdirme işi. EŞ ANL: *gozi*.

seri kerdış ilk meme emzirtmek. (Yeni doğan hayvanı süt emmeye alıştırmak.)

serisnag YER: Feqi. <is.d.> son baharın son haftası. *Veyvey lajdê xo serisnag dı kerdı bı, labirê ayam weş bı, hewna serd nêbı*. Oğlunun düğününü baharın son haftasında yapmışlardı, fakat hava güzel idi, daha soğuk değildi.

serkar <is.e.> yönetici, reis. *Serkarê dewı*. Köyü evirip çeviren, ev (aile) reisi.

serkarey <is.d.> yöneticilik, reislik.

serkarwan <is.e.d.> kervan başı.

serkewte/i <or.e./d.> başarmış olan, başarılı. *O kardê xo dı serkewteyo*. O işinde başarılı.

serkewten <is.d.> başarı.

serkewtox <is.e.d.> başaran.

serkêver <is.d.> kapı üstü. EŞ ANL: *berangi, berari, serbirin, serberare.*

sermisle <is.e.> karasabanla boyunduruk arasına atılan uzun ağaç.

sermiye (İr.) <is.e.> anamal, kapital, sermaye.

sermüedar (İr.) <is.e.d.> zengin, kapitalist, sermayeci.

sermiyeyin <s.> sermayeli.

sermok BKZ: *şermok.*

sermüçiq <is.e.> en üst uç (ağaçlarda). *Ez şiya sermüçiqdê dar û mî serçeçê cî parrnay.* Ağacın en üst ucuna çikip, uclarını kopardım. EŞ ANL: *gilmüçik.*

serni <is.d.> üst kısım (arazi için). *Sernida 'erdi ra berd binida 'erdi.* Tarlanın üst kısmından alt kısmına götürdü.

sernüşkar <is.e.d.> başyazar.

sernüşte <is.e.> 1) başlık. 2) başyazı. *Sernüştey kitabî weş nüşto.* Kitabın başyazısını iyi yazmış.

sero₁ <zf.> (etimol. *ser-ro*) soyarken, sıyrıırken, yüzerken kullanılır.

sero biyayış sıyrılmak, yüzülmek, soyulmak. EŞ ANL: *poste biyayış.*

sero kerdış 1) sıyırmak, yüzmek, soymak (sürterek bir şeyin yüzünden bir parça soymak). *Kami postey gışterda to sero kerdo?* Parmağının derisini kim sıyırmış? 2) soymak (nevresimi). *Mî mitêli sero kerdi kî bera bişûwa.* Yatakları soydum ki götürüp yıkayayım.

sero şiyayış sıyırmak, soyulmak. (Bir şeyin kubuğunun soyulması.) *O guna 'ero, postey serredê cî sero şî.* O yere yıkıldı, kafasının derisi sıyrıldı.

sero₂ <arka ed.> üstünde, üstüne, üzerinde (gözcü amacıyla). *Wa çimê to lajeki sero bo.* Gözün çocuğun üzerinde olsun. *Çaya masî sero.* Çay masanın üstündedir. *Ezo maldê xo sero şîna.* Malım kontrolümde gidiyorum.

sero biyayış 1) üstte olmak, üzerinde olmak. 2) alacağı olmak. *Hezar Ewro perrey mî ey sero bî.* Onda bin Avro alacağım vardı.

– **xo sero biyayış** diri olmak, güçlü, dinç olmak. *No mêrdek xo seroyo, nêkewto.* Bu adam diridir, daha düşmemiş.

sero dayış 1) üstüne devirmek. *Ban da cî ser ro.* Evi üstüne devirdi. 2) üstüne vurmak, üstüste vurmak. *Nêweşin da nêweşin sero.* Hastalık hastalığın üstüne vurdu.

sero dayış 1) üzerine uğratmak. *Înan cendirmey day ma sero.* Askerleri üzerimize uğrattılar. 2) birine yapılan bir iyiliğin ya da kötülüğün benzerini bir başkasına da yapmak. 3) ekte bir şey

vermek, üstüne bir şey daha vermek. *Dî bızı day qim nêkerd, sero jî kavirê dê.* İki keçi verdi yetmedi, üstüne bir de kuzu verdi.

sero gunayış 1) üzerine düşmek, üstüne yıkılmak. *Şew bî, ez gunaya fıraqa sero.* Geceydi, kapkacağın üstüne düştüm. 2) tesadüfen karşılaşmak, rastlantı sonucu karşılaşmak. *Ez gema gunaya verga sero ew boll tersaya.* Yabanda kurtlarla tesadüfen karşılaştım çok korktum.

sero kerdış üstünde yapmak.

sero kewtış üstüne yatmak (mal, borç vb.).

sero mendış 1) üstünde kalmak, üzerinde kalmak. *Mî nêşa zerezewatê xo biroşa, pêro mî sero mendi.* Sebzemi satamadım, üstümde kaldı. 2) üstte kalmak (bir işin). *Ez kardê xo sero menda, nêşiya keye.* Eve gitmedim, işimin üstünde kaldım.

sero rakewtış 1) üstünde yatmak. *Cay sero rakewt û şî hewna.* Yatağın üstünde yatıp uyudu. 2) üzerinde yatmak. *Deynê mî nêda û sero rakewt.* Borcumu ödemeyip üzerine yattı.

sero ronayış 1) üstüne koymak. 2) üstüne indirmek. *Nani masî sero ronî!* Ekmeği masanın üstüne indir!

sero şiyayış üstünde gitmek. *Do nêweşî berê nêwêşxane, ez do zî sero şîra!* Hastayı hastahaneye götürcekler, ben de üstünde gideceğim.

sero vındarnayış 1) başlarına dikmek. *Ekî qeçeki kay kenê jeweri sero vındarnî!* Çocuklar oynarsa birini başlarına dik! 2) üstünde durdurmak.

sero vınderdış 1) üstünde durmak, üzerinde durmak, başlarına dikilmek. *Maldê xo sero vındî!* Malının üstünde dur! 2) bir konunun üstünde durmak. *Nê girwi sero vındî û soyinê cî biya!* Bu işin üstünde durup sonuca ulaştır! 3) üstüne düşmek. (Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.) *Nê girwi sero mevındî, 'hend mîhim niyo!* Bu işin üstüne düşme, o kadar önemli değil!

xo sero vınderdış kendi üzerinde durmak, diri durmak.

serogunayen <is.d.> 1) üzerine düşme. 2) tesadüfen karşılaşma, rastlantı sonucu karşılaşma.

serom (İr.) <is.d.> serum.

serpene YER: Qerxan. BKZ: *serrpûne.*

serpirojin <is.e.> irinti (ellek ve kalbur üzerinde kalan iri taneler). EŞ ANL: *xelaxû*₁.

serqelibiyayox <is.e.d.> saldıran.

serqot VARY: *seraqot.* <s.> başaçık, baş örtüsü.

serqotey <is.d.> baş açıklık.

serr (Phlv. sâl) <is.d.> yıl.

a serrka o yıl. *A serrka gırwey mı raşt nêame*. O yıl işim iyi gitmemişti.

serr bı serr her yıl. *Serr bı serr, ezo bena kal*. Her yıl yaşılanıyorum

serr ra serr yıldan yıla.

serra newi yeni yıl.

serra verên önceki yıl. EŞ ANL: *par*.

serrna gelecek sene.

serra < sor.zm. > nere, nereye. *Tiyê serra şinê?* Nereye gidiyorsun?

serradek < is.d. > on iki parmak bağırsağı.

serramitên < is.d. > 1) üzerine sürme. 2) üzerine yürüme, saldırma, hucum etme.

serramitox < is.e.d. > 1) üzerine süren, üzerine yürüten. 2) saldıran, hucum eden.

serrana < zf. > yıllarca. *Tı serrana nêameyê keye, ma bi pêşani*. Yıllarca eve gelmedin, perişan olduk.

serre (Phlv. sar 'kafa, baş') < is.e. > kafa, baş. *Serreyo kı nêteweno çapit pıra mepêşê (deyim)*. Ağırmayan başa mendil sarmayın. *Serrey û çımandê mı ser!* Başımın gözüm üstüne!

serre anciyayış örtülmek (baş için).

serre antiş örtmek (baş için).

serre di amayış başa gelmek. *No çı gırweyo ameyo to serre di?* Bu ne iştir başına gelmiş? *Mı zey to bikerdê, no oxbet ma serre di nêameyê*. Senin gibi yapsaydım, bu olay başımıza gelmezdi.

serre finayış 1) kafaya sokmak, kavratmak, ikna etmek. 2) kafaya vurmak.

– **cı serre finayış** 1) kafasına sokmak, kendisine kavratmak, kendisini ikna etmek. 2) kafasına vurmak.

– **pê serre finayış** 1) birbirinin kafasına sokmak, birbirini ikna etmek. 2) birbirinin kafasına vurmak.

serre hewadayış baş kaldırmak, isyan etmek.

serre kewtiş kafaya girmek, kavramak, ikna olmak. EŞ ANL: *degırotış*.

– **cı serre kewtiş** kafasına girmek.

serre patış dazlaklaştırmak.

serre pıro dayış 1) başvurmak. *Deqeyê ra serreyê da pıro û ame*. Bir dakikada başvurup geldi. 2) müracaat etmek. *Mekleb abiyayo, to serre da pıro?* Okul açılmış, müracaat ettin mi? EŞ ANL: *mıracat kerdış*. 3) uğramak. *Piyê mino kar di, ez şıra serreyê pıro da û şıra keye*. Babam iştedir, bir uğrayıp eve gideyim.

– **serrey cı pıro dayış** 1) kellesini vurmak, başını uçurmak. *Paşay pey şemşêra serrey cı da pıro*. Paşa kellesini kılıçla vurdu. 2) başını vurmak (bir yere).

– **serrey xo pıro dayış** başını vurmak.

serre pıro deyayış 1) başvurulmak.

2) müracaat edilmek.

serre pıştış baş bağlamak.

serre ro dayış kafasına vurmak. *Oyo kı ameyê, dayê serre ro*. Gelen, kafasına vuruyordu.

– **xo serre ro dayış** kendi kafasına vurmak, bir konuda kendini suçlamak.

serre ronayış 1) baş eğmek. 2) ölmek (mec.). *Ez kı serrey xo rona, zana se beno şıma*. Ölüsem, başınıza geleceklelerini bilirim.

– **serrey xo ronayış** 1) baş eğmek. 2) baş komak/koyamak (bir yolda), ölümü göze almak (bir şey uğruna).

serre şıkıtış kafa kırmak. *Serrey cı bışikını!* Kafasını kır!

serre tewayış baş ağrması.

serre tewnayış 1) başı ağrıtmak. *Tiyê no babeta boll serrey mı tewnenê*. Bu şekilde başımı çok ağrıttıyorsun. 2) rahatsız etmek.

serre werdiş baş yemek. (Birinin ölümüne veya yok olmasına sebep olmak.)

– **serrey cı werdiş** başını yemek. *To serrey cı werd, o zi merd*. Adamın başını yedin, o da öldü.

serrey gam adım başı.

serrey pê dayış kafa kafaya vermek. *Şıma serrey dayê pê û şinê koti?* Kafa kafaya vermiş nereye gidiyorsunuz?

serrey sıhat saat başı.

serrey xo girotiş û şıyayış başını alıp gitmek.

serri ser baş aşağı.

xo serre kerdış kafasına koymak. *Ey finê kerdı xo serre, odo tiya ra bar kero*. Bir kere kafasına koymuş, burdan göç edecek.

xo serri serd girotiş ihmal etmek. *To no kar xo serri serd girot*. Sen bu işi ihmal ettin.

serre/i < s. > yaşında. *Lajê to çend serreyo?* Oğlun kaç yaşında? *Mangay to çend serriya?* İneğin kaç yaşında.

serreberz < s. > başı dik.

serrefinayen < is.d. > ikna, ikna olma. EŞ ANL: *iqna*.

serregird < s. > koca kafalı.

serrehewadayen < is.d. > başkaldırı, isyan etme, isyan, ayaklanma.

serrelên < s. > koca kafa.

serrepate < s. > dazlak.

serrepirodayen < is.d. > 1) başvuru, başvurma. 2) müracaat, müracaat etme. EŞ ANL: *mıracat*. 3) uğrama.

serrepirodaxox < is.e.d. > 1) başvuran. 2) müracaat eden. 3) uğrayan.

serrerrût < s. > kel kafa.

serrerrût biyayış kelleşmek.

serrerrût kerdış kelleştirmek.

serresiya <s.> kara kafalı.

serresûr <s.> kırmızı kafalı.

serreşikte/i <or.e./d.> 1) kafası kırık.
2) boynu bükük, acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak.

serretewnayox <is.e.d.> baş ağrıtan kişi.

serretik <s.> dik kafalı.

serrewa <zf.> baş göz (evlenmek).

serrewa biyayış baş göz olmak.

serrewa kerdış baş göz etmek (evlendirmek). *Ez do qeçekan Almanya dı serreway kera û şıra welat.* Çocukları Almanya'da baş göz edip ülkeye gideceğim.

serrewer <s.> baş yiyen. (Birinin ölümüne veya yok olmasına sebep olan.) *Tı ze serrewer.* Sen baş yiyensin.

serrewişik <s.> kuru kafa.

serrewişkin <s.> kuru kafalı.

serrên <s.> yıllık, senelik. *Banê şıma çend serrêno?* Eviniz kaç yıllıktır?

a serrên o yılki. *Vıstray toyo a serrên, emserrêni rındêri bı.* O yılki tosunun, bu yılkinden daha iyiydi.

serrêna <zf.> bir seneliğine.

serrkayên <s.> yılki.

a serrkayên o yılki. *Malê toyo a serrkayên dıha weş bı.* O yılki malın daha iyiydi.

serrna <zf.> gelecek sene, ertesi sene.

serrpûne VARY: *sarpine; serpen; sorpine.* <is.e.> çelik. (Üzüm ağacı dallarının yere düşmemeleri için altına dayatılan çatalı çelik.)

serrpûş (İr.) <is.d.> başlık.

serrweş BKZ: *serxoş.*

serrweşey BKZ: *serxoşey.*

sersamik <is.e.> akşam yemeğinden önce yenilen hafif yemek.

Sersap₁ <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

sersap₂ <is.e.> sapın üstte kalanı. *Sersapa sersapeya (deyim).*

sersedê <is.e.> tarlanın üst tarafı.

sersele (Ar.) VARY: *sılsile.* <is.e.> silsile. EŞ ANL: *lêzim.*

serseri (İr.) <s.> 1) hayta, holigan, serseri. (Belli bir işi ve yeri olmayan başıboş kimse.) 2) tutarsız. 3) hedefsiz.

serseri biyayış serserileşmek.

serseriyey <is.d.> serserilik.

serseriyey kerdış serserilik etmek.

sersey <is.d.> gölgelik.

sersi <is.d.> gölge. EŞ ANL: *darsê.*

sersi dayış gölge vermek, gölgelemek.

– **xo sersi dayış** gölgeye geçmek, gölgelemek.

sersi vıraştış gölgelendirmek.

sersiyın <s.> gölgeli.

sersoqi <is.e.> havanda tahıl dövmeye yarayan

tokmak.

serşikte/i <is.e.d.> ucu kırık. *Derzina serşikti şı mı dest ra.* Elime ucu kırık iğne battı.

serşo <is.e.> üst baş yıkama işi. *Ezo şına kero do serşoy xo bıkerä.* Ben hamama üstümü başımı yıkamaya gidiyorum.

serşoy cı amayış yıkanma ihtiyacında olmak, kirlenmek. *Serşoy ma ameyo, ma do serşoy xo bıkemı!* Yıkanma zamanımız gelmiş yıkanacağız!

sert (İr.) <s.> 1) hırçın, öfkeli, hiddetli. *Vengdo serto veynda mı.* Sert sesle beni çağırıldı. 3) çarpıcı, keskin. *No tıtûn boll serto.* Bu tütün çok serttir. 4) gönül kırıcı, katı. *Qısandê sertana cûwabê cı da.* Sert sözlerle cevabını verdi. EŞ ANL: *lûk.*

sert biyayış sertleşmek.

sert kerdış sertleşirmek.

serte <is.e.> ağaç dallarıyla örülen duvar. *Mayê serte ra dês virazemı.* Ağaç dallarıyla duvar örüyoruz.

sertey <is.d.> sertlik.

sertker <is.e.d.> sertleştiren.

sertker <is.e.d.> sertleştirici.

serwer₁ <is.e.d.> lider.

serwer₂ YER: Aldüşek. <zf.> başgöz etme işi.

serwer kerdış başgöz etmek.

serwrey <is.d.> liderlik.

serweşi VARY: *serweşey.* <is.d.> hatır sorma işi, hoşbeş etme. (Buluşanlar arasında hatır sormak amacıyla söylenen ilk sözler.)

serweşi kerdış hatır sormak, hoşbeş etmek. *Sifte meymanana serweşi bıkı!* Başta misafirlerle hoşbeş et!

serweşikerden <is.d.> hoşbeş etme.

serweşikerdox <is.e.d.> hoşbeş eden.

serwet (Ar.) <is.e.> servet.

serwista <is.e.> ustabaşı.

serxoş (İr.) VARY: *serrweş.* <s.> sarhoş, ayyaş.

serxoş biyayış sarhoş olmak.

serxoş kerdış sarhoş etmek.

serxoşey VARY: *serrweşey.* <is.d.> sarhoşluk.

seryawer <is.e.> başyaver.

set <is.d.> ada.

setam <is.e.> sebep. EŞ ANL: *sebeb.*

setam biyayış sebep olmak. *Tı biyê setamê ma.* Sen bize sebep oldun.

sete/i <or.e./d.> tartılı.

seten <is.d.> tartma.

seterrna <zf.> üç sene sonra. *Emserr nê, serrna nê, seterrna ma do Tırkiya dı pê bıvınımi!* Bu sene değil, gelecek sene değil, bir sonraki sene Türkiye'de görüşeceğiz!

setin <s.> adalı (çok ada). *Laya pil boll setına.* Büyük çay çok adalıdır.

setiş VARY: *sencayış.* <gçl.f.> tartmak. *Mı*

kiloy to set. Ben kilonu tarttım. *Bê, nê alûca bîsenci!* Gel, bu erikleri tart!
[*senceno*; em.k. *bîsenci*] EŞ ANL: *weznayîş.*

sevcêr <is.e.> iniş, yokuş aşağı.

sevcêr biyayîş yukuş aşağı gitmek.

sevcêr kerdîş yukuş aşağı götürmek.

sevcêre <s.> inişli.

sevir YER: Bêsin. BKZ: *sebir.*

sew BKZ: *şew.*

sewate VARY: *şebati*; *şewati.* <is.e.> yangın.

sewate vetîş yangın çıkarmak.

sewate vijyayîş yangın çıkmak. *Sewate kî vijya, terrn û wişk piya veşeno (deyim).* Yangın çıktımı, yaşla kuru beraber yanar.

sewate viradayîş yangın çıkartmak. *Sewate viradayo û tiyayey veşnayê.* Yangın çıkarıp buraları yakmışlar.

'sewda <is.d.> 1) neşe, tutku, keyif. *Eyf, 'hend 'sewday to bolla.* Yahu, ne kadar da neşen çok. 2) sebir.

sewê <ön ed.> dolayı, için. EŞ ANL: *qandê, qaba.*

sewlan YER: Şinto. <is.e.> hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı.

sewll <is.e.> ayakkabı. EŞ ANL: *papûç, yemeni, postal.*

sewrnayo <zf.> sabahtan beri. *Sewrnayo kî ezo ray to pawena.* Sabahtan beri senin yolunu bekliyorum.

sews YER: 'Hesûd. BKZ: *tewş.*

sewtari <s.> soytarı.

sexte (İr.) <s.> sahte. *Karê to pêro sexte bî.* İşin hepten sahteydi.

sextekar (İr.) <s.> sahtekâr, sahteci.

sextekarey <is.d.> sahtekârlık, sahtecilik.

sextekarey biyayîş sahtekârlık olmak, sahtecilik olmak.

sextekarey kerdîş sahtekârlık yapmak, sahtecilik yapmak.

sexteyin <s.> sahte.

seyana <zf.> yüzlerce.

'seyd VARY: *'seyz.* <is.e.> av. *'Seydê arwêşi beno, giyê taziyer yeno (atas).* Tavşanın avı olunca, tazinin sıçması gelir. (Korkudan dolayı işten veya eylemden kaçmak anlamına gelir.)

'seyd kerdîş avlamak.

'seydwan <is.e.d.> avcı.

'seydwaney <is.d.> avcılık.

seyid (Ar.) <s.> şehit.

seyid biyayîş şehit olmak.

seyid kerdîş şehit etmek.

seyidey <is.d.> şehitlik.

seyin <sa.> yüzlük.

seyini <is.ç.> yüzler.

seyis <is.e.d.> seyis.

seyisey <is.d.> seyislik.

seykur VARY: *sêkur.* <s.> öksüz.

seykur biyayîş öksüz olmak.

seykur mendîş öksüz kalmak.

seykurey <is.d.> öksüzlük.

Seyran₁ <öz.d.> kadın adı.

seyran₂ <is.e.> seyran.

seyreg <s.> seyrek. *Pemey şîma boll seyrego.* Pamuğunuz çok seyrektr.

'seyz YER: Sinag. BKZ: *'seyd.*

sêhêr BKZ: *sêr.*

sêkur BKZ: *seykur.*

sêl <is.e.> sel.

sêlgûni <is.d.> 1) kan gölü. 2) kan revan.

sêlgûni ser finayîş 1) kan gölüne çevirmek.

2) kan revan içinde bırakmak. *To do pîro dayê û sêlgûni ser viştayê.* Dövüp kan revan içinde bırakacaktın.

sêlgûni ser kewtîş 1) kan gölüne dönmek.

2) kan revan içinde kalmak. *No lej dî, sêlgûni kewta tiyaya ser.* Bu kavgada, buralar kan revan içinde kalmış.

sêlig <is.e.> cemaat, topluluk. *Şîma do sêligî qarşîya têmeane bikerê!* Toplumun karşısında güreşeceksiniz!

sêling BKZ: *şêlim.*

sêlîntî <is.e.> selin bıraktığı çer çöp.

sêm (Phlv. asēm) <is.e.> gümüş.

sêmey <is.e.> ramazan ayından önce iki ay tutulan oruç.

sêmên <s.> gümüşlü.

sêne VARY: *sine.* <is.e.> göğüs, bağır.

sêne kerdîş göğüslemek.

sênebend YER: Qelacix. <is.e.> kolan. (Hayvan semerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yası kemer.) EŞ ANL: *verbend.*

sêneker <is.e.d.> göğüsleyen.

sêni <is.d.> büyük tepsi, sini.

sêpare YER: Gewrek. <is.e.> kahvaltı. EŞ ANL: *ara.*

sêpê YER: Qerxan. <is.d.> sehpa, üç ayak.

sêr (Ar.) <is.e.> sihir.

sêr kerdîş sihir yapmak. *Oyo sêr keno, o şêx niyo.* O şeyh değil, sihir yapıyor.

sêrbaz <is.e.d.> sihirbaz.

sêrbazey kerdîş sihirbazlık yapmak.

sêrin <s.> sihirli.

sêzek <is.d.> aylık utu.

sêzêr <is.d.> yaban erik ağacı. (Dikenli ve küçük yapraklı yabani bir ağaç. Bu ağacın etrafı yuvarlak taş yığını ile duvar örülür ve bez bağlanıp dilek dilenir.)

sêzi <is.ç.> yaban eriği.

sibe <is.e.> dalyan. (Akar suda balık yakalamak için, yukarıdan aşağıya doğru uzunca ve giderek daraltıp örülen duvar.)

sibêt YER: Sinag. <is.e.> çağrıştıрма, benzeme. EŞ ANL: *teşef.*

sibêti dayîş çağrıştırmak, benzemek, andır-

mak.
sıbhanella (Ar.) <ünl.> suphanallah!
sıbık VARY: *şiv; şivik*. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *şifti, şürt*.
sıbıka neqera bızbız.
sıbil (Fr.) <s.> sivil.
sıcı YER: Qelacix. BKZ: *sızı*.
sıcıl (Ar.) <is.e.> sicil.
sıdeyaye/i <or.e./d.> 1) sıkışık, sıkıca bağlı. 2) tahkim olan, kuvvetli, sağlam. 3) pekişmiş olan, sertleşmiş olan, güçlenmiş olan.
sıdeyayış VARY: *sıdeyayış*. <gçs.f.> 1) sıkışmak, sıkıca bağlanmak. *No bırxu boll sıdeyayo, ezo nêşena akera*. Bu vida çok sıkışmış açamıyorum. 2) tahkim olmak, kuvvetlenmek, sağlamlaşmak. 3) pekişmek, sertleşmek, güçlenmek. *Na 'her sıdeyaya, boll zor keneyena*. Bu toprak pekişmiş, çok zor kazılır. [*sıdeyeno*; em.k. *bısidey*]
sıdeynaye/i <or.e./d.> 1) sıkıştırılan, sıkıca bağlanan. 2) tahkim edilen, kuvvetlendirilen, sağlamlaştırılan. 3) pekiştirilen, sertleştirilen, katılaştırılan, güçlendirilen. 4) giyinip kuşanmış olan.
sıdeynayış VARY: *şıdeynayış*. <gçl.f.> 1) sıkıştırmak, sıkıca bağlamak. *Bari weş bısideyni!* Yüğü güzel sıkıştır! 2) tahkim etmek, kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak. 3) pekiştirmek, sertleştirmek, güçlendirmek. *Na 'herer bısideyn kı, wa dalpey nêkero*. Bu toprağı pekiştir ki, damlamasın. 4) giyinip kuşanmak. *To xo sıdeynayo, tiyê şinê koti?* Sen giyinip, kuşanıp nereye gidiyorsun? [*sıdeyneno*; em.k. *bısideyni*]
xo sıdeynayış bir şey yapmaya hazırlanmak.
piro sıdeynayış bir şeyi bir şeye sıkıştırmak. *Bar sıdeynayo piro?* Yük sıkıştırılmış mı?
sıdeynayox <is.e.d.> 1) sıkıştıran. 2) tahkim eden, kuvvetlendiren, sağlamlaştıran. 3) pekiştiren, sertleştiren, katılaştıran, güçlendiren.
sıfıngal VARY: *sıvgalı*. <is.e.> hatıl.
sıfır <is.e.> tunç.
sıfre <is.e.> sofrta.
sıftah (Ar.) <is.e.> sıftah.
sıfte <is.e.> ilk. EŞ ANL: *pêşik, tewr₂*.
sıfte dı evvela, öncelikle.
sıfte kerdış başlamak. *Tı do key sıftey kari kerê?* İşe ne zaman başlayacaksınız? EŞ ANL: *dest bı cı kerdış*.
sıfte ra baştan.
sıfte ra soyn baştan sona.
sıfteker <is.e.d.> başlayan.
sıftekerden <is.d.> başlangıç.
sıfteyên <s.> ilki, ilk olan.
sı'han (Ar.) <is.d.> sahan.
sı'hat (Ar.) <is.d.> saat.
sı'hata kı o an ki. *Sı'hata kı mı tı diyê,*

kerrey welati amey mı viri (M. Çermûg) Seni gördüğüm anda, memleketin dağları aklıma geldi.

sı'hatna bir saat daha. *Ez do sı'hatna bıgırweya*. Ben bir saat daha çalışacağım.

sı'hor <is.e.> imsak.

sı'hore <is.e.> imskiye.

sı'hûd <is.e.> şans, talih. EŞ ANL: *şexs₂*.

sı'hûd biyayış şanslı olmak.

sı'hûdın <s.> talihli, şanslı.

siji <is.d.> esinti.

sık <is.d.> his, sezme. EŞ ANL: *'eyan*.

sık berdiş farkına varmak. EŞ ANL: *pede vetiş*.

sık cı finayış his etmek, sezmek. *Ey sık vışt cı, ez do se kera*. O ne yapacağımı sezdi. EŞ ANL: *çıkıyayış₁*.

sıkçıfinayox <is.e.d.> his eden, sezen.

sıkım <is.e.> sıfat.

sıktır (Tk.) <zf.> siktir, defol.

sıktır biyayış defolmak, siktir olmak.

sıktır kerdış defetmek, siktir etmek.

sıkûn BKZ: *keskûn*.

sıl <is.e.> hayvan gübresi (büyük baş hayvanların).

sılale (Ar.) <is.e.> sülale. EŞ ANL: *wird*.

sılam (Ar.) <is.d.> selam.

sılam dayış selamlamak. *Sılam bıdı sêligi!* Cemati selamla! *Ters esto, sılam дано*. Kişi korktuğu kişiye selam verir.

sılam pê dayış selamlamak.

sılam girotiş selam almak. *To sılama cı girot?* Onun selamını aldın mı?

sılamı riştış selam göndermek. *Ey mı rê sılamı riştê*. O bana selam yollamış.

sılamaleykûm <ünl.> selamüleykûm!

sılasıyaye/i <or.e./d.> tanınmış.

sılasıyayen <is.d.> tanınma.

sılasıyayış <gçs.f.> tanışmak, tanınmak. *Tı inana sılasıyayê?* Sen onlarla tanıştın mı? [*sılasıyeno*; em.k. *bısilasıy*]

sılasnaye/i <or.e./d.> tanışık, tanıdık.

sılasnayen <is.d.> tanışma.

sılasnayen dayış tanıtmak, tanıştırmak. *Nê embazi mına sılasnayen dı*. Bu arkadaşta benimle tanıştır.

xo sılasnayen dayış kendini tanıtmak. *Xo sılasnayen dı!* Kendini tanı!

sılasnayendayen <is.d.> tanıştırma.

sılasnayendayox <is.e.d.> tanıtan, tanıştıran.

sılasnayış VARY: *sılasnayış*. <gçl.f.> tanımak. *O kamo? Ezo nêsilasnena*. O kimdir? Ben tanıyorum. [*sılasneno*; em.k. *bısilasnı*]

sılasneyayış <gçs.f.> tanınmak. [*sılasneyeno*; em.k. *bısilasney*]

sılêmanek <is.e.> birkaç santim boyunda, sarı, kırmızı rengine uzun ve dört ayaklı hafif

tüylü ısırın bir böcek.

sil'he (Ar.) <is.e.> sürahi.

sılıx VARY: *sûlix*. <is.d.> banyo. (Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer.) EŞ ANL: *çimancek, serev*.

sıllamet (Ar.) <is.d.> selamet, esen olma durumu.

sıllameteş <is.d.> selametlik, esenlik.

sıll <is.e.> çöplük, küllük, mezbele. *Koy roşenê, sılloy werzenê (atas.)*. Dağlar oturur, çöpler yükselir. (Yer yüzünün değişmeye uğrayacağını anlatır.) EŞ ANL: *hûlık*.

sılt BKZ: *sellt*.

sılop VARY: *şilop*. <is.e.> avanta. *Tiya sılopo, tiyê hima benê pıro û gênê?* Burda avanta mı var, hemen alıyorsun?

sılopdar <is.e.d.> avantacı.

sılotre <is.e.> çok ağır şey (leş gibi). *Na xali 'hendik girana zena ze sılotre*. Bu halı o kadar ağır, leş gibidir.

sılsile BKZ: *sersele*.

Sıltan₁ <öz.d.> kadın adı.

sıltan₂ <is.e.> sultan. *Pêxemberê ma sıltanê dınyay bı*. Peygamberimiz dünyanın sultanı idi.

sıltani <s.> kaliteli, çabuk gelişen.

sılvêre <is.e.> işkembenin içindeki pislik (hayvan için).

sılxulcan YER: Qelacix. BKZ: *soxlıcan*.

sım <is.e.> hayvan topuğu (koyun, at, eşek vb. tırnağı).

sıma YER: Bûdran. BKZ: *şıma*.

sımaq <is.e.> sumak, somak.

sımaqêr <is.e.> sumak ağacı.

sımbêli VARY: *sımil*. <is.ç.> ekin balyası, ekin bağı. *Sımbêlanê xeli biyari ciwêni ser!* Buğday bağlarını harmana getirin! EŞ ANL: *viradı*.

Sımbıl₁ <öz.e.> erkek adı.

sımbıl₂ (İr.) <is.d.> sümbül.

sımbore YER: Gewrek. BKZ: *sımore*.

sımer <is.e.> saman.

sımerin <s.> samanlı.

sımil BKZ: *sımbêli*.

sımitiş YER: Bûdran. BKZ: *şımitiş*.

sımore VARY: *sımbore*. <is.e.> sincap.

sımore <is.d.> üzüm çeşidi. (Pekmez yapılan üzüm türü)

sımsıpe <s.> bembeyaz.

sımsıya <s.> kapkara.

sımsûr <s.> kıpkırmızı.

sınasnayış BKZ: *sılasnayış*.

sıncêr <is.d.> iğde. *Marr boyda sıncêri ra remeno*. Yılan iğdenin kokusundan kaçır.

sıncix (Tk.) <is.d.> sucuk. EŞ ANL: *êrişke*.

sınci YER: Ş. Cori. <is.d.> süzüntü. EŞ ANL: *sızı*.

sındırık₁ <is.d.> ırmık. (Bulgurda arta kalan ufak kısım.)

sındırık₂ <zf.> 1) odaklanma. 2) bakakalma.

sındırık biyayış 1) odaklanmak. (Belli bir noktada, yerde veya olguda toplanmak.) *Sıpor sınoyoxi pêro sındırıkê qupada fıtboldê dınyay biyê*. Bütün sporseverler dünya futbol kupasına odaklandı. 2) bakakalmak, bakadurmak. *Ozan sındırıkê telebzoni biyo oyo kitab nêwaneno*. Ozan televizyona odaklanmış kitap okumuyor.

sınet <is.e.> 1) sünnet. (Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.) 2) erkek çocukların, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi.

sınet biyayış sünnet olmak.

sınet kerdiş sünnet etmek, sünnet yapmak. *Ê lajeki sınet kerê!* O oğlanı sünnet edin!

sınetin <s.> sünnetli.

sınetker <is.e.> sünnetçi.

sınetkerde <or.e.> sünnetli.

sınetkerêy <is.d.> sünnetçilik.

sıngi₁ <is.d.> tekesakalı (yenir), keçisakalı.

sıngi₂ YER: Mûskan. <is.ç.> bir mantar türü. EŞ ANL: *kufkarık*.

sınıf (Ar.) <is.d.> sınıf.

sınıx <is.e.> sıkıntı.

sınıxey <is.d.> sıkıntılık.

sınıxin <s.> sıkıntılı.

sınıg YER: Bûdran. BKZ: *şınıg*.

sıparis (İr.) <is.e.> sipariş.

sıpart YER: Sinag. <is.e.> dalak. EŞ ANL: *talax*.

sıpe (Phlv. spêd) VARY: *sıpi*. <s.> beyaz, ak.

sıpe biyayış beyazlaşmak.

sıpe kerdiş beyazlaştırmak, ağartmak.

sıpey çimi göz akı. BKZ: *sımsıpe, sıpsıpe*.

sıploç <s.> alaca, beyazımsı.

sıploçin <s.> beyazımtırak.

sıpor (Fr.) <is.e.> spor.

sıpordar <is.e.d.> sporcu.

sıpsıpe <s.> bembeyaz. EŞ ANL: *sımsıpe*.

sıq₁ <is.d.> tarla (uzun ve ince).

sıq₂ <is.d.> yaygı, yazgı, pala. (Bez parçaları ve pamuk ipliğiyle dokunan basit kilim.) *Biya tiya dı şıqê rakı, ma xo rê roşımı!* Bir kilim getir buraya ser, kendimize oturalım!

sıqandal <is.e.> skandal.

sıqdırêr <is.d.> yabancı ayva ağacı. (Alica benzer tadı buruk.)

sıqdırı <is.ç.> yabancı ayva (yenmez).

sıqoq VARY: *seqoq; şeşşeqoq*. <is.d.> yaban armudu, ahlat. EŞ ANL: *xozık*₁.

sıqoqêr <is.d.> yaban armut ağacı, ahlat ağacı.

sırgûn (Tk.) <is.e.> sürgün (ceza olarak).

sırgûn biyayış sürgün olmak.

sırgûn kerdış sürgün etmek.
sırgûnbiyaye/i <or.e./d.> sürgün olan.
sırgûney <is.d.> sürgünlük.
Sırıya <öz.d.> 1) Suriye. 2) kadın adı.
Sıriyayij <öz.e.d.> Suriyeli.
sırme (Tk.) <is.e.> sürgü, sürme. EŞ ANL: *zorbe*.
sirmey tıfing tüfek mekanizması.
sırr VARY: *sûrr*. <is.e.> sır.
sırr biyayış sır olmak. *O girwe bı sırr û şı*.
 O iş sır olup gitti.
sırsi <is.d.> karasaban dermiri (küreği).
Sıryani <öz.e.d.> Suryani.
Sıryanki <öz.d.> Suryanice.
sısk VARY: *siske*. <is.d.> sirke.
sıska 'hewt serra yedi yıllık sirke. *Ekı sıska 'hewt serra bısımo, o marr cı pize dı beno lete lete û yeno tever (bir masaldan)*. Eğer yedi yıllık sirke içerse, karnındaki yılan parça parça olur, dışarı çıkar.
sıske YER: Qelacix. BKZ: *sısk*.
sıskın <s.> sirkeli.
sıst <s.> 1) çözülebilen, gevşek. 2) güçsüz.
sıst biyayış 1) gevşemek. *No gıre biyo sıst*. Bu düğüm gevşemiş. 2) güçsüz olmak. *'Hend sıst mevınd, xo tayn pêt kı!* O kadar güçsüz durma, biraz sıkı dur!
sıst cı girotiş hafife almak.
 – **xo sıst cı girotiş** hafiften almak (bir işi).
Mı xo sıst girot cı, coyra o girwe wextê cı dı nêqediya. Ben hafife aldım, o iş ondan dolayı zamanında bitmedi.
sıst kerdış gevşetmek. *Nê lay tayn sıst kı!*
 Bu ipi biraz gevşet!
sıstbiyaye/i <or.e./d.> 1) gevşemiş olan. 2) güçsüz olan.
sıstek <s.> 1) çok gevşek. 2) çok güçsüz.
sıstin <s.> gevşek olan.
sıstker <is.e.d.> gevşeten.
sıstkerde/i <or.e./d.> gevşetilmiş olan.
sıt (Phlv. šır) VARY: *şıt*. <is.e.> süt. *Merdıma sıto xax werdo (deyim)*. İnsanoğlu çiğ süt emmiş.
sıta kerdış süttten kesmek. *Mı hını tûtê xo sıta kerdo*. Artık bebeğimi süttten kesttim.
sıtê delek zehirli bir ot çeşidi.
sıtê şêr aslan sütü. *Keydê inan dı, sıtê şêr peyda biyê*. Onların evinde, aslan sütü bile bulunurdu (zengin ve evinde her şey bulunur anlamına gelir).
sıtadyûm <is.e.> stadyum.
sıtar <is.e.> 1) sığınak, barınak, korunak. 2) koruyan (kötülüklerden), sığınlan. *Tiya dı sıtarê Homay çınıyo*. Burda Allah'ın barınağı yok.
sıtar biyayış 1) barınmak. 2) korunmak. EŞ ANL: *sıтарыайış*.
sıtar kerdış 1) barındırmak. 2) korumak.

Ella to sıtar kero! Allah seni korusun! EŞ ANL: *sıтарыайış*.

sıtarker <is.e.d.> 1) barındıran. 2) koruyan.
sıtarkerden <is.d.> 1) barındırma. 2) koruma.
sıтарыайış <gçl.f.> 1) barındırmak. *Ezo wara xo tím û tím sıtarınenı*. Kızkardeşimi daima barındırıyorum. 2) korumak. [*sıтарыınenı*; em.k. *bıstarıni*] EŞ ANL: *sıtar kerdış*.
sıтарыайış <gçs.f.> 1) barınmak. 2) korunmak. EŞ ANL: *sıтарыайış*.
sıtatû (Fr.) <is.e.> statü.
sıtıl YER: Mexmûr. VARY: *sıtıl*. <is.e.> kova, bakraç. EŞ ANL: *êlke*.
sıtın <s.> sütlü.
sıtre <is.e.> ceket. (Düz yakalı, önü ilikli bir tür ceket.)
sıtreyn <s.> ceketli.
sıtûn (İr.) <is.d.> sütun. (Alt alta sıralanmış şeyler dizisi.)
sıtxane <is.e.> süthane.
sıvgare YER: Sinag. <is.e.> sivik, saçak. EŞ ANL: *sornı*.
sıvık YER: Bêsin. BKZ: *sıbık*.
sıving YER: Qerxan. <is.e.> saçak, çatı katının kenarları. (Topraklı damların üst kısmının duvarları koruyan meyilli kenarları.) EŞ ANL: *sornı*.
sıvırnık YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sornı*.
sıwend YER: 'Hesûd. BKZ: *sond*.
sıwend werdiş BKZ: *sond wendiş*.
sıwitiş YER: Bûdran. BKZ: *şûwitiş*.
sıx₁ [x]~[ç] <zf.> sık (seyrek karşıtı).
sıx kerdış sıklaştırmak.
sıx₂ YER: Helûl. <is.e.> ucu sivrileştirilmiş kısa odun parçası. EŞ ANL: *pıst*.
sıxlet <is.e.> kalabalık.
sıxletey <is.d.> kalabalıklık.
sıxre VARY: *sûxre*. <is.e.> 1) angarya. (Bir kimseye ücret ödmeden zorla yaptırılan iş.) 2) bir kişinin zorunlu olmadığı halde bir işte çalışmaya zorlanması. *Nêrciyeno kı kes 'henday sıxrey şari xo dı biyaro*. Bu kadar insanın yükünü beraberinde getirmeye değmez. 3) zorunlu yapılan iş. 4) baştan savma işi.
sıxre kerdış 1) angaryalık yapmak, bedava çalışmak. 2) çalışmaya zorlamak (zorunlu olmadığı halde). 3) iş yaptırmak (zorla). 4) baştan savmak. *To no karê xo sıxre kerdo, weş nêvirazıyayo*. Sen bu işini baştan savmışsın, iyi yapılmamış.
sıxrey dinyay dünya işi. *Sıxrey dinyay nêqediyeno*. Dünyanın işi bitmez.
sızeynayış <gçl.f.> süzmek. [*sızeyınenı*; em.k. *bıseyıynı*]

sızı <is.d.> ağrı. EŞ ANL: *zan*.

sızı VARY: *sıcı*. <is.d.> süzüntü.

sızıya doy süzölmüş ayran suyu.

sızıyaye/i <or.e./d.> süzölmüş.

sızıyayış <gçs.f.> süzölmek. *No do sızıyayo, tamê ci boll biyo weş*. Bu ayran süzölmüş, tadı çok iyi olmuş. [*sızıyeno*; em.k. *bısızyi*]

sızmêz YER: Qelacix. <is.e.> süzüntü.

sızmêz biyayış süzölmek. *Awka leymina sızmêz bena*. Bulanık su süzölüyor.

sızmêz kerdış süzmek.

'si <is.d.> taş. *'Si hewara meerzi û serrey xo vera meni!* Yukarıya taş atıp başını önüne bırakma! *'Siya gıran herûnda xo ra nêlûwena (atas.)* Taş yerinde ağırdır. EŞ ANL: *pel*.

'si biteqo taş çatlasa, olsa olsa. *'Si biteqo ez şena mengê tiya dı bî'heweya*. Taş çatlasa burda bir ay dayanabilirim.

'si biyayış taşlaşmak.

'si ci erziyayış taşlanmak.

'si ci eştiş taşlamak (birini).

'si kerdış taşlamak.

'si pıra vırnayış taşta tutmak. *Îna 'si varnay pıra*. Onlar onu taşta tuttu.

'si pıro varnayış taşta tutmak, üzerlerine taş yağdırmak. *'Si varnay pıro*. Üzerlerine taş yağdırdı.

'si ronayış 1) taş koymak. (Herhangi bir işi ya da hareketi engellemek için bahane yaratmak.) *Tı nêşenê mı rê 'si ronê*. Bana taş koyamazsın. 2) taş indirmek.

'si 'siyer sero taş taş üstünde.

'si 'siyer sero nêverdayış baştan başa yıkıp yerler bir etmek. *Dışmeni 'si 'siyer sero nêverdê*. Düşman baştan başa yıkıp yerle bir etti.

'siya adırgi çakmak taşı.

'siya ayri değirmen taşı.

'siya berzini mezar taşı.

'siya çaqmaqi çakmak taşı.

'siya çengi evin köşe taşı. *'Siya çengi tım herûnda xo dı manena (atas.)*. Evin köşe taşı daima yerinde durur. (Ağırbaşlı adam daima kazançlı çıkar anlamına gelir.)

'siya doşi spor amaçlı omuz üzerinden atılan taş.

'siya gama Bu sporda, büyük bir yası taş iki elle diz önlerinden uzağa atılır, en uzağa atan kazanır.

'siya guneka Bu sporda, küçük bir yası taş iki elle tutulup arkadan iki bacak arasından öte tarafa fırlatılır, en uzağa atan kazanır.

'siya wışk 1) kuru taş. 2) son karar. *Na 'siya wışk nana mêrdi ver*. (*deyim*) Bu kacasına son kararını verir.

'siyê ci eştiş karısını boşamak.

'sıdar <is.e.d.> taşçı.

'sideq <is.d.> nasır.

sifet <is.e.> sıfat, yüz şekli.

'sigermek <is.d.> (Yumurtaya benzeyen beyaz bir taş ısıtılıp saklanır, taşı arayanlardan kim daha önce taşı sıcak halde bulup getirirse, bir hediye kazanır.)

'sikerden <is.d.> taşlama.

sıla (İr.) <is.d.> tokat, sille.

sıla cı eştiş tokatlamak, tokat atmak.

sıla pıro dayış tokatlamak, tokat vurmak.

siley kerdış tokatlamak.

silah (Ar.) <is.d.> silah.

silahsor <s.> silahşör.

silamvaş <is.e.> bir ot çeşidi (yenmez).

'silane <is.e.> taşlık.

'silane kerdış taş döşemek.

sile <zf.> ağzına kadar dolu.

sile ra şıyayış akar suyun yatağında dolu akması. *Varan varayê, lay Şêxani sile ra şıyê*. Yağmur yağıyordu, Şeyhan çayı ağız dolusu akıyordu.

sileyker <is.e.d.> tokatlayan.

simсар (Ar.) <s.> simсар.

simсарey <is.d.> simсарlık.

Sinagog <öz.e.> Sinagog.

sinaye/i <or.e./d.> sevilen.

sinayen <is.d.> sevgi.

sinayen dayış sevdirmek.

sinayendayen <is.d.> sevdirmek.

sinayış <gçl.f.> sevmek. *Ellazano, tiyê na keyneker boll sinenê?* Galiba bu kızı çok seviyorsun? [*sineno*; em.k. *bısını*]

pê sinayış sevişmek, birbirini sevmek. *Êyê pê sinenê*. Onlar sevişiyorlar.

sinayox <is.e.d.> seven.

sine BKZ: *sêne*.

sinema (Fr.) <is.e.> sinema. EŞ ANL: *teratûre, tiranto*.

sineyayen <is.d.> sevilme.

sineyayış <gçs.f.> sevilmek. [*sineyeno*; em.k. *bısineyey*]

singer (Yun.) <is.e.> sünger.

sigil <is.d.> sigil. EŞ ANL: *balûg*.

sigilin <s.> sigilli.

singirik YER: Sinag. BKZ: *sirgulık*.

singirikêr YER: Sinag. BKZ: *sirgulıkêr*.

sinor <is.e.> sınır.

sinordaş <is.e.d.> sınırdaş.

sinyal (Fr.) <is.e.> sinyal.

sipe₁ <is.e.> sipa.

sipey heri eşek sıpası.

sipe₂ <is.e.> kızan. (Köpek, kurt vb. çiftleşme isteği gösterdiği durum veya zaman.)

sipe amayış kızana gelmek, erkek istemek (dişi köpek için).

siper (İr.) <is.e.> siper.

sir <is.e.> sarmısak. *Piyaz qılayna, herûn dı sir rona*. Soğanı çektı, yerine sarmısak ekti

- (kötü niyetliyi kovdular, yerine daha kötüsünü getirdiler anlamına gelir).
- siramo** YER: Qelacix. <is.e.> bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.
- sirawi** <is.d.> çorba kısmı, iskembe. (Tuzlu, sarmısaklı, yağlı, su, bazen yumurta da konur.)
- sirguluk** VARY: *singırık*. <is.d.> “sirgulükêr” in meyvesi. EŞ ANL: *rihoki*.
- sirgulükêr** VARY: *singırıkêr*. <is.d.> meyvesi kırmızı, dağdağan büyüklüğünde olan dikenli bir ağaç.
- sırım** <is.d.> kaya sarımsağı.
- sırımvaş** YER: ‘Hesûd. <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi.
- sırın** <s.> sarmısaklı.
- sirkuwтік** <is.e.> havan. (İçinde bir şey dövülen kap.)
- ‘sironayen** <is.d.> 1) taş koyma. (yasak, engel anlamına gelir.) 2) taş indirme.
- sırquç** <is.d.> bir oyun çeşidi. (Bu oyun iki gruptan oluşur. Üç yası taşı bir bölgede arka arkaya aralıklı, dikine kurulur. Üç dört metre aralıkla diğer taşların karşısına karşı grup taşlar da arka arkaya dikine dizildikten sonra oyun başlar. Gruplar karşıdaki taşlara taş atarak düşürmeye çalışırlar, karşı tarafın taşlarını ilk yıkan grup kazanır.) EŞ ANL: *dalquç, dûdî’hêl*.
- sistem** (Fr.) <is.e.> sistem.
- sistematik** (Fr.) <is.e.> sistematik.
- sistemın** <s.> sistemli.
- sit** <s.> atak, becerikli.
- sit biyayış** atak olmak.
- sit kerdış** ataklaştırmak.
- sitey** <is.d.> ataklık.
- sitil** BKZ: *sitil*.
- sivgali** YER: Qelacix. BKZ: *sifingal*.
- sivik** <is.e.> şeker ya da tatlıgillerin yapışkan suyu.
- sivikê şekeri** şeker suyu.
- sixorta** (İt.) <is.d.> sigorta.
- siya** (Phlv. syā) <s.> siyah, kara. BKZ: *sımsiya*.
- siya kerdış** siyahlaştırmak.
- siya û sipe** siyah beyaz.
- siyahbık** YER: Mexmûr. <is.e.> çörek dermanı.
- siyah** <s.> siyahcık.
- siyaset** (Ar.) <is.e.> siyaset.
- siyaset kerdış** siyaset yapmak.
- siyasetdar** <is.e.d.> siyasetçi.
- siyaterr** <s.> siyahımsı.
- siyayın** <s.> siyahlı.
- ‘siyin** <s.> taşlı.
- soba** <is.d.> soba.
- soba pa nayış** sobayı yakmak.
- sofi** (Ar.) <s.> sofu.
- sofiyey** <is.d.> sofuluk.
- sogilme** <is.e.> patlıcan ezmesi (yemek çeşidi). EŞ ANL: *kuleme*₁.
- sokın** <is.e.> 1) akın. (Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.) *Ez raştê sokindê masa ameya*. Balık akınına rastladım. 2) kafil. EŞ ANL: *koç*.
- sol** VARY: *sole*. <is.d.> tuz.
- sol piro şanayış** tuz serpmek.
- solawi** <is.d.> tuzlu su.
- solca** VARY: *solsan; solsal*. <is.e.> 1) hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı. 2) tuz yeri.
- soldan** <is.d.> tuzluk.
- sole** YER: Qelacix. BKZ: *sol*.
- soleca** YER: Qelacix. BKZ: *solca*.
- solik** <is.d.> akıtma.
- solin** <s.> tuzlu.
- solix** [x]~[ɣ] (Tk.) <zf.> soluk.
- solix girotiş** yorgunluk atmak, soluk almak. *Ezo solixa xo gêna*. Ben yorgunluğumu atıyorum.
- solixa xo girotiş** soluklanmak.
- solixna** birazdan, biraz sonra.
- solistan** YER: Vılayrek. <is.e.> hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı. EŞ ANL: *solca*.
- solmast** <is.e.> oğlak ve kuzulara tuzlu yoğurt verme işi.
- solmaz** <is.e.> dini ve hayırlı gecelerde, akıtma ya da gözlemeyi pekmezleyip fakir ya da komşulara dağıtma olayı.
- solsal** YER: Qerxan. BKZ: *solca*.
- solsan** YER: Qerxan. BKZ: *solca*.
- somande** <s.> kör.
- somande mendış** kör kalmak. *Boka ti somande bimanê! (bedd.)* İnşallah kör olursun!
- somandemende/i** <or.e./d.> kör olasıca.
- somın** (Yun.) <is.d.> somun (ekmek).
- somye** (Fr.) <is.e.> somye.
- son** (Tk.) <is.e.> son.
- sond** VARY: *suwend; sıwend*. <is.e.> yemin, ant.
- sond ro dayış** yemin ettirmek.
- sond wendış** VARY: *sıwend werdış*. yemin içmek/ etmek. *Mı sond wendo kı, ez do fina tiya nira*. Yemin etmişim ki, bir daha buraya gelmeyeceğim.
- sondêna** <zf.> yeminen.
- sondın** <s.> yeminli.
- sondkar** <is.e.d.> yeminli.
- sondwendox** <is.e.d.> yemin içen.
- sonıki** YER: Ş. Cori. BKZ: *sanike*.
- sop** YER: Bûdran. BKZ: *şop*.
- soqı** VARY: *soqin*. <is.e.> taş dibek.
- soqın** YER: ‘Hesûd. BKZ: *soqı*.
- sorba** (İr.) <is.d.> çorba. EŞ ANL: *germi*.
- sorbay doy** ayran çorbası.

sorbay şiti sütlaç.
sorbay terrini tarhana çorbası.
sordar ‹is.d.› kabuğundan renk yapılı, çay ve nehir kenarında yetişen bir ağaç çeşidi.
sorik ‹is.d.› salya.
sorikın ‹s.› salyalı.
soring ‹is.d.› kırmızı toprak. (Kızıl toprak ve toprak boyası.) EŞ ANL: *'hera sûr*.
sorni VARY: *sornik*. ‹is.e.› sivik, saçak. (Topraklı damların üst kısmının duvarları koruyan meyilli kenarları.) EŞ ANL: *rişik, sorpni, rişta, sortme, sıvgare*.
sorniyin ‹s.› saçaklı.
sornik YER: Qerxan. BKZ: *sorni*.
sorpine BKZ: *serrpûne*.
sorpni YER: Bêsin. ‹is.d.› saçak. EŞ ANL: *sorni*.
sortme YER: Zibêdik. ‹is.e.› sivik, saçak. (Topraklı damların üst kısmının meyilli kenarları.) EŞ ANL: *sorni*.
sosin ‹is.d.› yağda kavrulup yenilen bir çiçek çeşidi.
sosis (Fr.) ‹is.e.› sosis.
sosne VARY: *şoşine*. ‹is.e.d.› sağdıç.
sosneyin ‹s.› sağdıçlık.
sote VARY: *soti*. ‹is.e.› üstü yanıp kömürleşmiş, içi daha yanmamış odun parçası.
soteyo siya kapkara (insan için). *No mêrdek, zeno ze soteyo siya*. Bu adam yanmış odun gibi kapkaradır.
soti BKZ: *sote*.
soxe/i ‹or.e./d.› lanet. (Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövğu sözü olarak kullanılır.) *Soxiya bizera koti di?* Lanet keçi nerde? EŞ ANL: *na'hlet*.
soxemende/i ‹or.e./d.› lanetli. *Soxemendey gayo cit nêkeno*. Lanetli öküz çift sürmüyor.
soxilcan VARY: *soxulcan; sıxulcan*. ‹is.d.› solucan.
soxulcan BKZ: *soxilcan*.
soyin (Tk.) ‹is.e.› son. *Soyinê hewlin xirabina (deyim)*. İyiliğin sonu kötülüktür. *Soyinê dinyay mergo (deyim)*. Dünyanın sonu ölümdür.
soyin ardış sonunu getirmek. *Çı girwe kenê biki, hima soyinê cı biya!* Ne iş yaparsan yap, ama sonunu getir!
soyin dayış son vermek.
soyin di sonunda. *Soyin di tı ameyê rayda mı ser*. Sonunda yoluma geldin. EŞ ANL: *peyniya xo*.
soyinê cı sonu. *Boka soyinê cı xeyr bol* İnşallah sonu hayır olur! EŞ ANL: *peyniya cı*.
soyinen ‹s.› sonuncu. EŞ ANL: *peyniyên*.
soziki YER: 'Hesûd. ‹is.ç.› söğüt ağacının çiçeği. EŞ ANL: *lolibi*.
sûbe ‹is.e.› şube.

Sûdan ‹öz.e.› Sudan.
Sûdanij ‹öz.e.d.› Sudanlı.
Sûdi 'Erebistan ‹öz.e.› Suudi Arabistan.
Sûdi 'Erebistanij ‹öz.e.d.› Suudi Arabistanlı.
sûk VARY: *sûke*. ‹is.d.› şehir, vilayet.
sûk biyayış kentleşmek.
sûk kerdış kentleştirmek.
sûke YER: Qelacix. BKZ: *sûk*.
sûkij ‹is.e.d.› kentli, şehirli.
sukir (Ar.) VARY: *şıkır*. ‹is.e.› şükür.
sukir kerdış şükretmek. *Elladê xo rê sukir bikerê!* Allah'ımıza şükür edin!
sukir ya Rebi! ya Rabbi şükür!
sukirker ‹is.e.d.› şükreden.
sûlix YER: Qelacix. BKZ: *sûlix*.
Sûmer ‹öz.e.d.› Sumer. (Mezopotamya'da yaşamış bir ulus ve bu ulustan olan kimse.)
Sûmerki ‹öz.d.› Sumerce.
sungı (Tk.) ‹is.e.› süngü.
Suni (Ar.) ‹öz.e.d.› Sünni. (Sünnet ehlinde olan kimse.)
suniyey ‹is.d.› sünnilik.
sûr (Phlv. suxr) ‹s.› kırmızı, al, kızıl. EŞ ANL: *çil*.
sûr biyayış 1) kırmızılaşmak, allaşmak. 2) kızarmak. 3) kavrulmak. 4) kızışmak. *Neqerer vero govend biya sûr*. Davulun önünde ki halay kızışmış.
sûr kerdış 1) kırmızılaştırmak, allaştırmak. 2) kızartmak. *Ma rê haki sûr kî û biya ma bûmi!* Bize yumurta kızartıp getir yiyelim! 3) kavurmak. *Ey goşt kerdî bî sûr*. O et kavurmuştu. 4) kızıştırmak. *Veyve dî govender sûr kerê!* Düğünde halayı kızıştırın! 5) kebab yapmak. *Tayn isoto tûn sûr kî!* Biraz acı biber, kebab yap!
sûro! ‹vok.e.› kızıl yüzü!
têdi sûr biyayış kızışmak (demir vb.). *Asın têdi biyo sûr*. Demir kızarmış.
sûrbiyaye/i ‹or.e./d.› 1) kızgın. 2) kırmızılaşmış olan, allaşmış olan. 3) kavrulmuş olan.
sûrbiyayen ‹is.d.› 1) kızarma. 2) kırmızılaşma, allaşma. 3) kavrulma.
sûrçên ‹s.› kırmızımsı.
sûrek ‹s.› kırmızıcık.
sûret ‹is.e.› hız.
sûrgez ‹is.e.› yabancı ağaç çeşidi, çay ve nehir kenarında olur. Bu ağaçla hayvanlara vurmak günahdır. EŞ ANL: *gezo sûr*.
sûrik ‹is.d.› duvak. (Gelinlerin başına örtülen bez.) *Sûrik biancê veyver serre!* Gelinin başına duvak çekin!
sûrin ‹s.› kırmızılı.
sûriz ‹is.d.› kızamık.
sûriz vetiş kızamık çıkarmak.
sûrker ‹is.e.d.› 1) kırmızılaştıran. 2) kızar-

tan. 3) kavuran.
sûrkerde/i <or.e./d.> 1) kırmızılaştırılmış olan. 2) kızartılmış olan. 3) kavrulmuş olan.
sûrkerden <is.d.> 1) kırmızılaştırma. 2) kızartma işi. 3) kavurma. 4) kızıştırma.
sûrok <is.d.> bayrak.
sûrr BKZ: *sırr*.
sûrsûrik YER: Qerxan. <is.d.> kızıl bayrak. (Kızıl bayrak düğün evine çekilir.)
sûs VARY: *şûs*. <is.e.> meyankökü.
sûsa (İr.) <is.d.> şişe.
sûsteli (Tk.) <is.d.> sustalı (bıçak).
sûtal <s.> sokak çocuğu, ayak takımı, aylak.
sûtaley <is.d.> aylıklık.
suvari (Phlv. aswâr) <is.e.d.> süvari. *Suvari estorandê şari tım peyeyo (atas.)*. El at-

larının süvarisi her zaman yayadır (boşuna onun, bunun pêsinden koşma anlamına gelir).

suwariyey <is.d.> süvarilik.

suwend YER: Ş. Cori. BKZ: *sond*.

sûxre YER: Qelacix. BKZ: *sıxre*.

sûz <is.e.> suç. *Sûz kurk bo zi, kes xo ra nêdano (atas.)*. Suç kürk olsa da, kimse giymez.

sûz biyayış suç olmak, suç işlenmek.

sûz kerdış suç yapmak, suç işlemek.

sûzi sero suçüstü.

sûzdar <is.e.d.> suçlu.

sûzdar kerdış suçlamak.

sûzker <is.e.d.> suç işleyen.

Ş - Ş

şa VARY: *sa*. <s.> 1) sevinç, mutlu, mutluluk. 2) memnuniyet.

şa biyayış 1) sevinmek, mutlu olmak. 2) memnun olmak.

şa kerdış 1) sevindirmek, mutlu etmek. 2) memnun etmek.

şabilxan YER: Qelacix. <is.e.> yulaf. EŞ ANL: *sapırr, cewder*.

şabiyyayen <is.d.> 1) sevinme, mutlu olma. 2) memnun olma.

şade/i VARY: *sade*. <is.e./d.> şahit, tanık.

şade biyayış şahit olmak.

şade kerdış şahit etmek.

şadırwan (İr.) <is.d.> şadırvan. (Çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık havuz.)

şadin <is.d.> şahitlik, tanıklık.

şadin dayış şahitlik etmek.

şahadet (Ar.) <is.e.> şahadet.

şahbık YER: Feqi. <is.e.> kahkül. EŞ ANL: *tûlik*.

Şa'hfi (Ar.) <öz.e.d.> Şafii.

şahne <is.e.> bir nevi vekil (köy sahibinin mevsimlik bekçisi). *Lû kerda şahney kerga*. Tilkiyi tavuklara bekçi yapmışlar.

Şahno <öz.e.> erkek adı.

şahr <is.d.> kefiye, başlık.

şah'hriz <is.e.> depo (yerin altındaki).

şai <is.d.> eğlence. EŞ ANL: *şênayi*.

şakerden <is.d.> 1) sevindirme, mutlu etme. 2) memnun etme.

şakerdax <is.e.d.> memnun eden.

şakil BKZ: *şakil*.

şakil VARY: *şakil*. <is.e.> kuru yapraklar.

şakilin <s.> kuru yapraklı.

şal YER: Qerxan. <is.d.> yün şalvar.

şamık VARY: *samık*. <is.d.> domates.

şamikê sıqoqini YER: Feqi. sıcaktan yumuşamış domatesler.

şami (Phlv. şâm 'akşam yemeği') <is.d.> yemek, aş.

şami 'hadre kerdış yemek hazırlamak.

şami vıraştış yemek yapmak.

şamiya êni cuma akşamı hayır için fakirlere dağıtılan yemek.

şamiya merda ölümlere hayır için fakirlere dağıtılan yemek.

şampanya (Fr.) <is.d.> şampanya.

şampiyon (Fr.) <is.e.d.> şampiyon.

şampiyoney <is.d.> şampiyonluk.

şampûan (Fr.) <is.d.> şampuan.

şan (Phlv. şâm) <is.e.> akşam.

şani ser akşam üstü. *Ayam şani ser beno weş*. Akşam üstü hava iyi olur.

şanaye/i <or.e./d.> sallanmış olan.

şanayen <is.d.> sallantı, sallanma.

cı şanayen isabet ettirme.

xo cı şanayen dayanma, dayama, yaslanma.

piro şanayen 1) serpmeye. 2) bingıldatma, tütretme.

şanayış VARY: *sanayış*. <gçl.f.> sallamak. *Destê xo mı rê şana*. Bana elini salladı. [*şaneno*; em.k. *bışanı*]

cı şanayış 1) isabet etmek, hedefi vurmak.

2) çarpmak (dini). *Ziyara Dedi şana cı*. Dedenin ziyareti çarptı. *Boka ziyara dedi cı şano (bedd.)!* İnşallah dedenin ziyareti onu çarpar.

- **xo cı şanayış** kendini dayamak, dayan-

mak, yaslanmak.

pa şanayış beraberinde sallamak. *To xo darito darer, ezo to zi pa şanena.* Ağaca dayanmışsın, seni de beraberinde sallıyorum.

pê şanayış 1) dayamak, dayatmak (iki şeyi), birbirine dayamak. EŞ ANL: *tê şanayış.* 2) birbirini sallamak. 3) birbirine isabet etmek.

– **xo pê şanayış** 1) birbirine yaslanmak. 2) birbirini desteklemek. *Xo pê şanê kî, şima karê xo sera kûwê.* Birbirinizi destekleyin ki, işinizi başarabilirsiniz.

pêro şanayış birbirine serpmek. EŞ ANL: *tê şanayış.*

piro şanayış 1) serpmek (su, tuz vb.). *Na şami visola tayn sol piro şanê!* Bu yemeğin tuzu eksiktir, biraz tuz serpin! EŞ ANL: *po şanayış.* 2) bingıldatmak, titretmek.

po şanayış YER: Qelacix. serpmek (su, tuz vb.). *Sole şanê po.* Tuz serpti. EŞ ANL: *piro şanayış.*

tê şanayış birbirine serpmek. *Pemiste û simerya şanay tê û da dewari.* Çiğitle samanı serpip hayvanlara verdi. EŞ ANL: *pêro şanayış.*

tê şanayış dayamak, dayatmak (iki şeyi), birbirine dayamak. EŞ ANL: *pê şanayış.*

xo şanayış kendini sallamak.

şane <is.e.> tarak.

şane kerdış taramak.

şanek <is.e.> tarakçık.

şanekê deşti parmaklarla el arasındaki parmak kökleri.

şanekê lînger parmaklarla ayak arasındaki parmak kökleri.

şanekê marri çıyan, kırkayak böceği. (Çok ayaklı, sarımtırak renkte, zehirli böcek.)

şaneker <is.e.d.> tarayan.

şanekerde/i <or.e./d.> taranmış.

şaneyayen <is.d.> sallanma, sallantı.

piro şaneyayen 1) serpilme. 2) bingıldama.

şaneyayış <gçs.f.> sallanmak (bulunduğu yerde). *Va ameyê, dar şaneyayê.* Rüzgar esiyordu, ağaç sallanıyordu. [*şaneyeno*; em.k. *bışaney*]

cı şaneyayış çarpılmak (dini).

pa şaneyayış beraberinde sallanmak. *Teyrek dara vilêncık bi bi û pa şaneyayê.* Kuş ağaca asılıp sallanıyordu. *Ma xo şana bî pê, o şaneyayê ez zi pa şaneyayê.* Biz birbirimize yanaşmıştık, o sallanıyordu ben de beraberinde sallanıyordum.

pêro şaneyayış serpilme (birbirine). *Ardi û sola şaneyayê pêro.* Unla tuz birbirine serpilmiş.

piro şaneyayış 1) serpilme (bir şeye). *Ez kî şiya 'erd ramiyayo, pemiste zi şaneya bî*

piro. Gittiğimde tarla sürülmüş, çigit de serpilmişti. 2) bingıldamak, titretmek. (şişmanlık sebebiyle oynamak) *Hendik qelawo, goştê ciyo piro şaneyeno.* O kadar şişman ki, eti bingıldıyor.

şaneyey <is.d.> akşamlık.

şaneyin <s.> taraklı.

şanên <s.> akşamki.

şanêra <zf.> akşama, akşamleyin.

şanqlori YER: Qelacix. BKZ: *şaqłori.*

şanşane <zf.> akşamları.

şaqıl YER: Feqi. <is.e.> tahtadan yapılmış özel buğday mührü. (Geceleri buğday çalınırsa belli olsun diye, bu mühür buğday kümesinin üzerinden gezdirilir.)

şaqłori VARY: *şanqlori.* <is.ç.> çakıldak. (Koyunların kuyrukları altındaki kıllara yapışıp kuruyan pislik.)

şaqłori girêdayış çakıldak bağlamak. *Meyer ritik verdaya xo, dimey cı şaqłori girêdayê.* Koyun altına sıçmış, kuyruğu çakıldak bağlamış.

şar VARY: *sar.* <is.e.> 1) halk, millet, ulus. EŞ ANL: *milet.* 2) yabancı, el. *Ê bixo bixo rê benê, hîma şari rê nêbenê.* Onların birbirlerine güçleri yetiyor, ama başkalarına değil. *Oyo kî şari rê rameno, şari rê çineno, rojê yena kî vergi ra veyşan, marri ra vîran maneno* (Hawar Tornêcengi). El için ekip biçen kişi bir gün gelecek ki kurttan aç, yilandan çıplak kalacaktı.

şar biyayış milletleşmek, uluslaşmak.

şarê dew köy halkı.

şarê sūk şehir halkı.

şaro xerib yabancı kişi.

şarbiyayen <is.d.> milletleşme, uluslaşma.

şarey VARY: *sarey.* <is.d.> yabancılık.

şarimende/i <or.e./d.> lanet olası, başkasına kalası (hayvanlar için bedua). *Şarimendey herdê ma biyo vini.* Lanet olası eşeğimiz kaybolmuş.

şarwalek <is.d.> çiçekli bir ot çeşidi (yenilir).

şarwalin <s.> şalvarlı.

şarwali (İr.) <is.ç.> şalvar.

şaş <s.> şaşı.

şaş biyayış 1) şaşırmak, şaşalamak. 2) şaşılaşmak.

şaş kerdış 1) şaşırtmak. 2) şaşılaştırmak.

– **xo şaş kerdış** kendini şaşırmak.

şaş mendış şaşakalmak.

şaşey <is.d.> şaşkınlık.

şaşey biyayış yanlışlık olmak, hata olmak.

Úja dı şaşey biya. Orda yanlışlık olmuş.

şaşey kerdış yanlışlık yapmak, hata yapmak.

şaşker <is.e.d.> şaşırtan.

şax YER: Qerxan. <is.e.> büyük dal.

şaxampok YER: Mexmür. <is.d.> keçisağan,

çobanaldatan, dağ kırlangıcı. (Hızlı koşan, arada bir düşüyormuş gibi kendini yere bırakan insan yaklaşıncaya uçan, sürüm çevresinde gezinen bir kuş.) EŞ ANL: *şıwanexapok*.

şaxap <is.d.> matkap.

şaxap pıro dayış matkapla delmek.

şayış <ğçl.f. (yard.)> muktedir olmak, yapabilmek, gücü yetmek. *Ez nêşena toya bigırweya*. Ben seninle çalışmam. *Bışo virazo rındo*. Yapabilse iyidir. [*şeno*; istm.k. *bışo*]

bışo nêşo yapabilsin ya da yapamasın. *Oyo şıno bigırweyo, çıza, bışo nêşo*. O çalışmaya gidiyor, kim bilir yapabilir yapamaz. **şeno bıbo** olabilir. **nêşeno bıbo** olamaz. *No ûna nêşeno bıbo*. Bu böyle olamaz.

şayış bıcı YER: Qerxan. birisine/bir şeye gücü yetmek.

şaymarran (İr.) <is.e.> şahmeran. (Başı insan, gövdesi yılan biçiminde olduğuna inanılan efsanevi yaratık.)

şebatı YER: Qerxan. BKZ: *sewate*.

şebeke (Ar.) <is.e.> şebeke.

şebeyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> benzemek. *Lajê to şebeyeno to*. Oğlun sana benziyor. [*şebeyeno*; em.k. *bışebeyi*] EŞ ANL: *mendayış*.

şebeyanayn YER: Qerxan. <is.d.> benzeme.

şebeynayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> benzetmek. *Mı o mêrdek şebeynayê to*. O adamı sana benzetiyordum. [*şebeyneno*; em.k. *bışebeynı*]

şef (Fr.) <is.e.d.> şef.

şefaç (Ar.) <is.e.> sabah.

şefaç adayış tan ağarmak, tan atmak.

şefaçi pıro dayış tan yeri ağarmak. *Şefaçi da pıro, ez werışta û şıya sûkı*. Tan yeri ağardı kalkıp şehre gittim.

şefaçêri <zf.> sabaha doğru, sabahleyin. *Şefaçêri beno berey*. Sabahleyin geç olur.

şefaçine <zf.> sabahları. *Şefaçine koy sero tim beno serd*. Dağ başında sabahları her zaman soğuk olur.

şefey <is.d.> şeflik.

şefiq YER: Sinag. <is.e.> geçit vermez kayalık.

şekal BKZ: *lekaş*.

şeker (İr.) VARY: *şeker*. <is.e.> şeker.

şekero kele kesme şeker.

şekerek₁ <is.d.> kırmızı bir üzüm türü.

şekerek₂ <is.d.> rezene.

şekerekvaş YER: Mexmûr. <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.

şekerin <s.> şekerli.

şekerpare <s.> şekerpare.

şekirok YER: Qerxan, Qelacıx. <is.d.> deve

dikeni.

şelag VARY: *şelage*. <is.d.> 1) yük (insan sırtıyla taşınan). *Şelaga mı gırana*. Yüküm ağırdır. 2) istenmeden alınan görev ve sorumluluk. *Şelaga şari wegrotış ra, ê xo wegı (deyim)*. Elin yükünü taşıyacağına, kendi yükünü taşı.

şelage YER: Qelacıx. BKZ: *şelag*.

şelli YER: Qerxan. <is.e.> heybe. (Buğdayı deve ile taşımak için yapılan tahta ya da çuldan yapılmış bir nevi heybe.) EŞ ANL: *heqıbe*.

şelmamûg VARY: *şelamûg*; *şelmûg*. <is.e.> kolza. (Bu ot dere kenarlarında ya da ormanların içinde olur, uzun, üstü sarı, beyaz çiçeklidir, yaprakları büyük ve yarıktır, kuruyunca içi boş ve kemiş gibi olur, tazeyken soyulup kavrulmuş yenir. Hemde yağ yapılır.)

şelmûg BKZ: *şelmamûg*.

şelpate <is.e.d.> ıslaklığın verdiği ağırlık.

şelpax VARY: *şelpax*. <is.d.> tokat, el içi ile vuruş. *Şelpaxê dana to ro ha!* Sana bir tokat vururum ha!

şelpax cı eştış tokat atmak, tokatlamak.

şelpax pıro dayış tokatlamak.

şelpe₁ <is.e.> süre.

şelpeyê bir ara, kısa süreliğine. *Ma selpeyê piya ronışti*. Kısa süreliğine beraber oturduk.

şelpe₂ <is.e.> kısmi felç. (Halk arasında cin çarpması olarak bilinen bir bozukluk hali.)

şelpe kewtış cin çarpmak.

şelpe pıro dayış 1) felç vurmak. 2) cin çarpması.

şelt <is.e.> yataklar. *Seltanê xo bar kı û şo!* Evini yükle ve git!

şema YER: Qerxan. BKZ: *şemay*.

şemamık YER: Sinag. BKZ: *şemamok*.

şemamok VARY: *şemamık*. <is.d.> küçük ve hoş kokulu bir süs kavunu.

şemay VARY: *şema*. <is.d.> bal mumu, boş bal peteği. (Bal mumu sürerek ip sertleştirilir.)

şeme <is.e.> cumartesi.

şemitnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> kaydırmak. [*şemitneno*; em.k. *bışemitnı*] EŞ ANL: *deriskınayış*.

şemıyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). [*şemıyayeno*; em.k. *bışemıyı*] EŞ ANL: *deriskıyayış*.

şemsiya (Ar.) <is.d.> şemsiye.

şemşêr <is.e.> kılıç. EŞ ANL: *şûr*.

şenayış BKZ: *şayış*.

şenik BKZ: *senik*.

şepal YER: Xoy. <is.d.> tokat. *Şepalê don to ro ha!* Sana bir tokat vururum ha! EŞ ANL: *şelpax*.

şeperr YER: ‘Hesûd. BKZ: *sapırr*.

şeqayen <is.d.> tükirdama.

şeqayış VARY: *şeqayış*. <ğçs.f.> tıkırdamak, tıkırtı yapmak (ceviz). *Goziyê şeqenê, vengê ciyo yeno tiya*. Cevizler tıkırdıyor, sesi buraya geliyor. [*şeqeno*; em.k. *bışeqı*]

şeqı <is.d.> bilyelerin sürtünmesiyle çıkan ses.

şeqı kerden dayış çakıldatmak.

şeqı kerdış çakıldamak. (Sürtünen, yuvarlanan çakıl taşları gibi ses çıkarmak.)

şeqıyaye/i <or.e./d.> 1) saçıntı. 2) dağınık.

şeqıyayen <is.d.> 1) saçılma. 2) ortalığa dağılma.

şeqıyayış <ğçs.f.> 1) saçılmak. *'Hersık pay kerd, şeqiyê çorşmey ra*. Çamurlu su birikintisini bastı, ortalığa saçıldı. 2) ortalığa dağılmak, yayılmak. *Ê şari benê ardı kepisyenê, benê gozi şeqiyenê (atas.)*. Elin un olup sıkışır, ceviz olup şakırdar. *Nê gozi şeqıyayê tiyayey ra*. Bu cevizler buralara dağılmış. [*şeqiyeno*; em.k. *bışeqı*]

şeqnaye/i <or.e./d.> 1) saçılmış olan. 2) dağıtılmış olan.

şeqnayen <is.d.> 1) saçma işi. 2) ortalığa dağıtma.

şeqnayış <ğçl.f.> 1) saçmak. *Paya xo dê 'hersık ro û şeqnê nê werteyra*. Ayağını çamurlu su birikintisine vurup ortalığa saçtı. 2) ortalığa dağıtmak. *Mı gozi şeqnay tiyayey ra*. Ben cevizleri buralara dağıttım. [*şeqneno*; em.k. *bışeqnı*]

şeqnayox <is.e.d.> 1) saçan. 2) ortalığa dağıtan, döken.

şeqşeq <is.d.> şakır şukur. *Ekı gozi yenê pêro, bena şeqşeqa cı*. Cevizler birbirine çarptı mı, şakır şukur ederler.

şeqşeqı <is.d.> ilkel bir silah. (İncir ağacının dalının içi boşaltıp sıkı koyulur ve arkadan çubukla vurulup patlatılır.)

şeqşeqo <is.e.> çakıldak.

şeqşeqoq BKZ: *sıqoq*.

şerab (Ar.) <is.d.> şarap. EŞ ANL: *vanki*.

şerbet <is.e.> şerbet.

şerbetıyayış <ğçs.f.> 1) konuyu anlamadan tüm gücüyle girişmek. 2) çakılmak. *Ez şerbetıyaya 'ero*. Ben yere çakıldım. [*şerbetıyeno*; em.k. *bışerbetıyı*] EŞ ANL: *seprıyayış*.

şerbetnayış <ğçl.f.> yere çakmak. *Ez şerbetnaya 'ero*. Beni yere çaktı. [*şerbetneno*; em.k. *bışerbetnı*] EŞ ANL: *seprıyayış*.

şeref <is.e.> onur, şeref.

şeref cı dayış şereflendirmek, onurlandırmak.

şeref girotiş şereflenmek, onur duymak.

şerefin <s.> şerefli, onurlu.

şeriat (İr.) <is.e.> şeriat.

şerm (Phlv. şarm) <is.e.> utanç.

şermayış BKZ: *şermıyayış*.

şermayış BKZ: *şermıyayış*.

şermaynayış <ğçl.f.> utandırmak, mahcup etmek. *Tiyê nê zûrana ma şermaynenê*. Bu yalanlarla bizi utandırıyor. [*şermayneno*; em.k. *bışermaynı*]

şermaynayox <is.e.d.> utandıran.

şermı <is.e.> utanma.

şermıyayış VARY: *şermayış*; *şermayışı*. <ğçs.f.> utanmak. *Xo ra bışermay!* Kendinden utan! *Tı nêşermayenê?* Sen utanmıyor musun? [*şermayeno/şermeno/şermıyeno*; em.k. *bışermaynı*]

şermok VARY: *şermok*. <s.> çekingen, utangaç.

şerp <ünl.> vuruş sesi.

şerpi <is.d.> 1) çarpmaktan dolayı çıkan ses. *Şerpiya lıngandê bergıya yena tiya*. Atın ayaklarının çarpma sesi buraya geliyor. 2) çağılı. (Suyun, akarken taşlara, kayalara çarparak çıkardığı ses.)

şerpi kerdış çağıldamak.

şerpina aw çağıldama.

şerpiyin <s.> çağılıtlı.

şert <is.e.> koşul, şart, bahis. EŞ ANL: *merc*.

şert û sûrt plan, proje. *O şeno nê girwi bikero, çıki şert û sûrtê cı estê*. O bu işi yapabilir, çünkü onun plan ve projesi var.

şert kerdış bahse girmek.

şert ronayış şart koşmak. *Qandê mesrefa şertê nêronanê*. Masraflar hususunda bir şart koşmuyorlar.

şertker <is.e.d.> bahse giren.

şertname <is.e.> sözleşme, belge.

şerûd <s.> yaramaz kişi.

şerûd biyayış yaramaz olmak. *Lajek biyo şerûd*. Çocuk yaramaz olmuş.

şerûdey <is.d.> yaramazlık.

şerûdey kerdış yaramazlık yapmak. *Oyo şerûdey keno*. O yaramazlık yapıyor.

şes (Phlv. şaş) <sa.> altı.

şesna altı adet daha.

şesiki <is.ç.> mirac gecesinde veya Hz. Muhammed'in doğum gününde tutulan altı gün oruç.

şesın <s.> altılı.

şesti (Phlv. şast) <sa.> altmış.

Şet <öz.d.> Dicle nehri. EŞ ANL: *Ro*.

şet <is.d.> nehir.

şevin YER: Qerxan. <is.d.> geceleri kalkıp hayvanları yemlemek ya da otlatmak.

şew (Phlv. şab) VARY: *şew*. <is.d.> gece.

a şewka geçen gece.

şew biyayış gece olmak.

şew kerdış gecelemek. *Mı emşo Akrag dı kerd şew*. Ben bu gece Akrag'da geceledim.

şew û roj gece gündüz.

şewa 'heni kına gecesi.

şewa miraçi miraç gecesi.

şewatı YER: Qerxan. BKZ: *sewate*.

şewbiyayış YER: Feqi. <ğçs.f.> olgunlaşmak (kuraklıkta, güneşin etkisiyle olgunlaşma zamanı gelmeden olgunlaşmak (meyve, sebze için)). *Tiji dayo rezi ro, engûr şewbiyaya, perrê ci veşayo, bê'hendê xo biya*. Bağa güneş vurmuş, yaprakları yanmış, üzüm var gücüyle olgunlaşmış.

şeweke YER: Qelacix. <is.d.> hayvanlarda kıl döküp yara çıkaran bir deri hastalığı. EŞ ANL: *tûle*.

şewkayên <s.> geceki.

a şewkayên geçen geceki. *A sewkayên, tav nêbi*. O geceki, sayılmadı.

şewkerdox <is.e.d.> geceleyen.

şewna <zf.> başka gece.

şewq <is.e.> ışık. EŞ ANL: *roşn*.

şewq dayış ışık vermek. *Aşmi şewqê xo dayo tiya ro*. Ay ışığını buraya vermiş.

şewqê aşmi ay ışığı.

şewqa (Rus.) <is.d.> şapka.

şewqayın <s.> şapkalı.

şewra <zf.> sabahleyin, sabah.

şewra kerdış sabahlamak. *Emşoy Hebirman di şewra ki!* Bu gece Haburman'da sabahla!

şewra rew kuşluk vakti. *Şewra rewê şo Kıluyan!* Sabah erkenden Kıluyan'a git!

şewra rewê sabah erkenden. *Şewra rewê bê mi hetek!* Sabah erkenden yanıma gel!

şewra şan sabahlı akşamı.

şewrane <zf.> sabahları. *Tiya di şewrane tim beno serd*. Sabahları burda daima soğuk olur.

şewrayên <s.> sabahki.

şewrayêri <zf.> bir dahaki sabah.

şewşewik <is.d.> yarası.

şexs₁ <is.e.> kişi, zat.

şexs₂ (Fr.) <is.e.> şans. EŞ ANL: *sî'hûd*.

şexsiyet <is.e.> kişilik.

şexsiyetey <is.d.> kişilik.

şeytan (Ar.) <is.e.> 1) şeytan. 2) kötü adam. 3) ihbarcı.

şeytaneş <is.d.> 1) fesatlık. 2) şeytanlık. 3) ihbarcılık.

şeytani <zf.> şeytanca.

şêlim VARY: *şêling*. <is.e.> şalgam, tohumluk (acur çeşidi).

şêlmok YER: Qerxan. <is.e.> hardal.

şên <s.> şen.

şên biyayış şenlenmek.

şên kerdış şenlendirmek.

şênayi <is.d.> eğlence.

şênayi kerdış eğlence yapmak.

şênayi vıraştış eğlence yapmak. *Bêrê ma şênayiyê vırazımı!* Gelin bir eğlence yapalım!

şênayın <s.> eğlenceli.

şênayıyey <is.d.> eğlencelik.

şêr <is.e.> aslan.

şêrek <is.e.> 1) aslan yavrusu. 2) aslanlık.

şêrgule <is.e.> ünlü savaşçı gülesi. *Zeki şêrguley Hz. 'Eli bêro no ban ro*. Bu eve Hz. Ali'nin gülesi değmiş gibi.

şêri <is.d.> dişi aslan.

şêx (Ar.) <is.e.> şeyh. (Gizli sırları bilen, bedduası ve duası kabul olan, dualarla akıl hastalarını ve sıradan hastaları tedavi edebilen, insanları kötülüklerden koruyan, bundan dolayı halkı etkisi altına alan ve halktan müritleri olan yüksek mertebede bir din adamı.) *Ti şêxê, tiyê vanê "ez 'heme çi zana"*. Sen şeyh misin, "her şeyi bilirim", diyorsun. *Kal Bûb şêxêndo rind bi*. Şeyh Bubo iyi bir şeyh idi.

şêxey <is.d.> şeyhlik.

şideyayış BKZ: *şideyayış*.

şideynayış BKZ: *şideynayış*.

şıftı YER: Helûl. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık*.

şıfta neqera bızbız.

şıkıl <is.e.> sıfat.

şıkınayış BKZ: *şıkıtış*.

şıkır BKZ: *sukır*.

şıkite/i <or.e./d.> 1) kırık. 2) kırgın.

şıkiten <is.d.> kırma.

şıkiten dayış kırdırmak, kırdırtmak.

şıkıtış VARY: *şıkınayış*. <ğçl.f.> 1) kırmak. 2) kırmak, kıpmak (göz kapaklarını). [*şıkınenö*; em.k. *bışıkını*]

şıro şıkıtış içine kırmak (yumurtayı). *Mi şami pewt û di haki şıkıti şıro*. Yemek pişirip içine iki yumurta kırdım.

şıkıyaye/i <or.e./d.> kırık, kırgın.

şıkıyayış <ğçs.f.> 1) kırılmak. *Kûwa aw, rayda aw ra şıkıyena (atas.)*. Su testisi, su yolunda kırılır. 2) kırılmak, kıpılmak. *Ay rê çım şıkıyayo*. Ona göz kırpılmış. [*şıkıyeno*; em.k. *bışıkıyî*]

peş şıkıyayış gücü yetmek.

xo di şıkıyayış mahcup olmak, kırılmak, bozulmak (insan için).

şıkıyayın <is.d.> kırıklık.

şıkınayış BKZ: *şıkıtış*.

şılâmûndi YER: Sinag. <is.d.> uçkur ipi. EŞ ANL: *şılwalindi*.

şılı <is.d.> sağnak, çok yağışlı. *Ewro çend rojiyo kı şılıya*. Bugün kaç gündür ki şiddetli yağmur yağıyor.

şılöp BKZ: *silop*.

şılıvêl YER: Feqi. <s.> kabaca.

şılıvêl kerdış kabaca dikmek.

şılwalindi <is.d.> uçkur ipi. EŞ ANL: *şılâmûndi*.

şılwalî VARY: *şırwalî*. <is.ç.> pijama, don.

şıma (Phlv. asmâ) <zm.> siz. *Şıma emşo meyman nê'heweynenê?* Bu gece misafir barındırmaz mısınız? *A zi vana, "ez way*

şımaya. " O da, "ben bacınızım", der.

şımayın <s.> sizler.

ê şımayın sizinkilerin. *No dewar ê şımayino?* Bu hayvanlar sizinkilerin mi?

şımite/i <or.e./d.> içilmiş olan.

şımiten <is.d.> içecek.

şımiten dayış içirmek. *Bê, to rê kahweyê şımiten da.* Gel. sana bir kahve içireyim.

şımitema içmekle. *Şımitema girweyê nêbeno.* İçmekle bir şey olmaz.

şımıtış VARY: *şımıtış.* <gçl.f.> içmek. [*şımeno*; em.k. *bışımı*]

şımıttox <is.e.d.> içen, içmeye istekli.

şımûndi <is.d.> kıldan yapılan ip.

şingayış <gçs.f.> takırdamak, şıkırdamak (bilyeler için). [*şingeno*; em.k. *bışingı*]

şınıg VARY: *şınıg.* <is.e.> yarım ölçek (12,5 kilo ağırlık).

şırb <is.d.> renkli çizgi.

şırbin <s.> renkli çizgili.

şırıb (Ar.) <is.d.> şurup.

şırin <is.d.> şırlıtlı. *A şırına varaniya?* O yağmur şırlıtlısı mı? *Şırına awa yena.* Su şırlıtlısı geliyor.

şırınqa (It.) <is.d.> şırınga.

şırırayış <gçs.f.> 1) akmak. *Erdışa xo taştê, ridê cı ra gûni şırırayê.* Sakal tıraşı oluyordu, yüzünden kan akıyordu. 2) şırıldamak. *Awa şırrena.* Su şırılıyor. [*şırreno*; em.k. *bışırırı*]

şırreynayış <gçl.f.> kanın içinde bırakmak. (Vücut kesilince kan içinde kalması) *Marri da pede, herûna dirbeterda cı cilêta şırreynê.* Yılan soktu, yara yerini jiletle kanattılar. *To erdişa xo taşt, riyê xo pêro şırreynayo.* Traş olup, yüzünü kanlar içinde bırakmışsın. [*şırreyneno*; em.k. *bışırreynı*]

şırri <is.d.> akan su sesi. *Şırriya awa yena.* Su sesi geliyor.

şırwali BKZ: *şılwali.*

şıt BKZ: *sıt.*

şıtıl YER: Qerxan. <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *ley.*

şıv YER: Bêsin. BKZ: *sıbık.*

şıvık YER: Bêsin. BKZ: *sıbık.*

şıwane (Phlv. şubân) VARY: *şûwane.* <is.e.> çoban. *Kêfê şıwani bıwazo, gunandê keli ra xırondirek vırazeno.* Çobanın canı isterse tekenin taşaklarından peynir yapar.

şıwanexapok <is.d.> keçisağan (zool), çobanalardan, dağ kırlangıcı. (Hızlı koşan, arada bir düşüyormuş gibi kendini yere bırakan insan yaklaşıncaya ucan, sürü çevresinde gezinen bir kuş.) EŞ ANL: *şaxampok.*

şıwaneyin <is.d.> çobanlık.

şıwanin <is.d.> çobanlık.

şıfa (Ar.) <is.e.> şifa.

şıfa biyayış şıfa olmak.

şıfayın <s.> şıfalı.

şıfe (Ar.) <is.e.> şüphe. EŞ ANL: *hût₂.*

şıfe kerdış şüphelenmek. *Ezo to ra şıfe kena.* Ben senden şüpheleniyorum.

şıfeker <is.e.d.> şüphelenen.

şıfeyin <s.> şüpheli.

şıfon <is.d.> ipeksi kumaş türü.

şii <öz.e.d.> Şii.

şiiir (Ar.) <is.e.> siir.

şilan₁ <öz.d.> 1) bir köy adı (Siverek'te). 2) kadın adı.

şilan₂ <is.d.> kuşburnu.

şıldan <is.d.> dört bölümlü midenin dördüncü bölümü. (Kurutup suya konulur, içine arpa ve kuru üzüm konulduktan sonra fermante edilip peynir mayası olarak kullanılır.)

şılık YER: 'Feqî. <is.e.> merkez, orta. *Mı dê şilkdê hedefî ro.* Hedefin tam ortasından vurdum.

şilt YER: 'Hesûd. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık.*

şin₁ <is.e.> terazi (tahtadan yapılmış).

şin₂ <is.e.> yas, matem.

şin kerdış yas tutmak, matem tutmak.

şineki <öz.ç.> Aynı hizada, aynı büyüklükte olan üç yıldızın adı, bunlar doğunca fatiha okunur. (Beteigeuze, Aldebaran, Rigel, hepsinin adı da Oriondur.). *Hel bewni, şineki akewtê, cı xaseki, fatêhayê bıwanê!* Hele bakın, ne güzel Yıldız doğmuş, fatiha okuyun!

şip YER: Qerxan. <is.e.> akıntı merkezi.

şir-şir YER: Qerxan. <is.d.> cıyıklama.

şirane <is.e.> tatlı.

şiranedar <is.e.d.> tatlıcı.

şire (İr.) <is.e.> üzüm suyu, şıra. (Henüz mayalanmamış üzüm suyu.)

şirêz YER: Qerxan, Qelacix. <is.d.> çiriş. (Çiriş otunun kökünün öğütülmesiyle yapılan ve su ile karıştırılarak tutkal gibi kullanılan esmer, sarı bir toz.)

şırın (İr.) <s.> 1) tatlı. *Serê xeyari şırino, binê cı belı niyo (deyim).* Salatalığım ucu tatlıdır, altı belli değil. (Anlamadığım işe girişme anlamına gelir.) 2) sevimli, cana yakın.

şırıney <is.d.> tatlılık.

şirket (Ar.) <is.e.> şirket.

şırq-şırq VARY: *çırq-çırq.* <is.d.> yıldırım sesi. *Biya şırq-şırqa hewra, varan do bıvaro.* Gök gürliyor, yağmur yağacak.

şırrin YER: Qerxan. <is.d.> kişneme (at).

şış (Tk.) <is.d.> şış. EŞ ANL: *cax.*

şışek VARY: *sisek.* <is.d.> şışek. (Bir veya iki yaş arasında koyun.)

şışı <is.d.> ispatula.

şışa nani dönderecek. EŞ ANL: *dimacek.*

şiv <is.e.> üzüm posası, sıkılmış üzüm taneleri (sirke yapılır).

şivik₁ <is.e.> 1) şeker suyu. 2) yapışkan sıvı.
şivik₂ <is.e.> tokluboğan (bot.). EŞ ANL: *gorcalek*.
şivikin <s.> yapışkan sıvılı.
şiyaye/i <or.e./d.> 1) gidici. 2) akıcı.
şiyayen <is.d.> 1) gitme, gidiş, gidişat. *Ray şiyayena qediyena (atas.)*. Yol gitmeyle biter. *Şiyayena, peyniya dinyay nina*. Gitmekle, dünyanın sonu gelmez. 2) akma.
po şiyayen şımarıklık.
şiyayış <gçs.f.> 1) gitmek. *Ezo şına keye*. Ben eve gidiyorum. *Karê ma esto, rew şo bê!* Çabuk git gel, işimiz var. 2) akmak (su için). *Rûweno aw dı şino*. Yağ suda akıyor. [*şino*; em.k. *şo/şori*, olums. *meşo*; istm.k. *şiro*; gçm.z. *şı* (e.), *şi* (d.)] (Phlv. şaw-; şud)
cı ra şiyayış birinden gitmek. *Ey xumar kerd, cı ra perrey şı*. O kumar oynadı, para ondan gitti.
cı şiyayış 1) saldırıya geçmek. *Ê şiya cı kı piro dê, o rema*. Saldırıya geçip dövceklerdi, o kaçtı. 2) benzeşmek. *Pi ney çıqımçare bı, 'eyni no zi şıyo cı*. Babası harbiydi, o da babasına benziyor.
de şiyayış 1) içine gitmek, içine girmek. 2) sığmak. *Ma zi şımı de?* Biz de sığar mıyız?
pa şiyayış beraberinde gitmek. *Piyê mı şiyê, ez zi pa şiya*. Babam gidiyordu, ben de beraberinde gittim.
pê şiyayış 1) benzemek (birbirine). 2) birbirine karşı saldırıya geçmek.
pêra şiyayış 1) birbirine sarılmak. 2) birbirine sıkıca girmek (ağaçlarda). *Dari şiyê pêra, 'erdo tiji nêvineno*. Ağaçlar sıkıca birbirine girmiş, yer güneş görmüyor.
pêrê şiyayış güreşe tutuşmak. *Ma şı pêrê, ey ez daya 'ero*. Güreşe tutuştuk, o beni yere yıktı.
pıra şiyayış batmak (bir şeye), sokulmak. *Derzin sero ronışt, derzin şı pıra*. İğnenin üstüne oturdu, iğne battı.
piro şiyayış boyunca gitmek (yol cadde gibi). *Raya kı ez piro şiya, a raşt bi*. Gittiğim yol doğruydu.
po şiyayış 1) tırmanmak, üstüne çıkmak. *Mazêra ûja dı, şo po û tayn velg bıcenı!* Meşe ağacı ordadır, tırmanıp biraz yaprak kopar! 2) şımarık. *Keso cı rê çiyê nêvano, o zi boll po şiya*. Kimse ona bir şey demiyor, çok şımarık. 3) ilerleyip gitmek. *Ekı ray makina vinenê, po şo, tı şinê Gudhayıg*. Eğer araba yolunu görürsen, o yoldan ilerle, Gudhayıg'a gidersin.
şiyayış bı cı saldırmak (birine). *Ez şiya bı cı, o rema*. Ben saldırdım, o kaçtı.
têdi şiyayış işi iyi gitmemek. *Karê toyo têdi şino*. İşin iyi gitmiyor.

xoya şiyayış kendinden geçmek, bayılmak. *Boll kuşat kerd, ma wiyate ra xoya şımı*. Çok şaka yaptı, gülmekten kendimizden geçtik.

şiyayox <is.e.d.> 1) giden, gitme istekli. 2) akan.
şiyês <sa.> on altı. EŞ ANL: *des û şeş*.
şo git! BKZ: *şiyayış*.
şo bê BKZ: *şiyayış*.
şofêr (Fr.) <is.e.d.> şoför.
şofêrey <is.d.> şoförlük.
şop VARY: *sop*. <is.d.> iz.
şop çarnayış iz sürmek.
şop ramıtış izi takip etmek. *Axiri mêrdeko şopa merdımandê xo rameno*. Maalesef adam akrabalarının izini takip ediyor.
şopey <s.> izcilik.
şopdar <is.e.d.> izci.
şopramıtox <is.e.d.> iz sürdüren.
şoq (İng.) <is.e.> şok.
şoq biyayış şok olmak.
şoq kerdış şok etmek.
şorat <zf.> dile düşme.
şorat biyayış dile düşmek (kötülükte). *Tı bı şorat biyayi keynê, tiya çı wini kena?* Dile düşesin kız, niye öyle yapıyorsun?
şoret (Ar.) <s.> şöhret.
şoret biyayış şöhret olmak.
şoret kerdış şöhret etmek.
şori BKZ: *şiyayış*.
şoşban BKZ: *şoşman*. <is.e.> sağdıç. EŞ ANL: *sosne*.
şoşine BKZ: *sosne*.
şoşman YER: Mexmûr. VARY: *şoşban*. <is.e.> sağdıç. EŞ ANL: *sosne*.
şoyayış BKZ: *şûwiyayış*.
şûg <is.d.> büyük taşları derinden çizip belirtmek.
şûg kerdış taşı derinden çizmek. *A 'siyer şûg kı, wa rihat bışikiyo!* O taşı derinden çiz, kolay kırılınsın!
şûr YER: Qerxan. <is.e.> kılıç. EŞ ANL: *şemşêr*.
şûrt YER: Mexmûr. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık, şıftı*.
şûs BKZ: *sûs*.
şût YER: Gewrek. <s.> uyanık. EŞ ANL: *hayıg, aya*.
şûtik <s.> cimcime.
şûwane BKZ: *şiwane*.
şûwite/i <or.e./d.> yıkanmış.
şûwiten <is.d.> yıkama.
şûwiten dayış yıkatmak. *Mı çınay xo da şûwiten* Ben elbisemi yıkattım.
şûwitiş <gçl.f.> yıkamak. [*şûweno*; em.k. *bışû*; istm.k. *bışûwo*; gçm.z. *şûwit/şıt*]
xo şûwitiş kendini yıkamak, yıkanmak.
şûwitox <is.e.d.> yıkayan.
şûwiyayış <gçs.f.> yıkanmak. [*şûwiyeno*; em.k. *bışûwıy*]

T - t

ta₁ YER: Qerxan. <s.> eş, eşit güçteki hasım, eş olanaklı. EŞ ANL: *ta₁*.
ta₂ <f.ilgeci> dönmeyi belirtir.
ta₃ bura. BKZ: *tiya*.
tabûr <is.d.> tabur.
tabûrci <s.> taburcu.
tabûrci biyayış taburcu olmak.
tabûrci kerdış taburcu etmek.
tabût (Ar.) <is.d.> tabut. EŞ ANL: *secere*.
tac (Ar.) <is.d.> taç.
taca serri baş taçı.
taçarnayen <is.d.> çalkalama.
taçarnayış <gçl.f.> çalkalamak (kabı su ile vb.). *To fraqi taçarnay?* Tabakları çalkaladın mı? [*taçarneno*; em.k. *taçarnı*]
tadaye/i <or.e./d.> çevrili, bükülü, bükük.
tadayen <is.d.> 1) çevirme, kıvrırma, bükme. 2) burma. 3) burkma.
tadayış <gçl.f.> 1) çevirmek, kıvrırmak, bük-mek. *Çitek biyo hi, tadı kı, wa awa cı bivijyo!* Kumaş ıslanmış, çevir ki suyu çıksın! 2) burmak. *Ez kı ariqiyaya, mı qolika xo tadê cı ra çır çır aw rijiyê.* Ben terleyince gömleğimi çıkarıp burdum şırl şırl su aktı. 3) burkmaq. *Qolê cı metadı!* Kolunu burkma! [*tadano*; em.k. *tadı*]
cı tadayış 1) yöneltmek. *Ey o tada cı kı pıro do, hıma nêşa xo cı resno.* O kendisini vurmaya yöneltti, ama yetişemedi. 2) tokatlamak. *Ey sileyê tadê cı.* Ona bir tokat attı.
pa tadayış beraberinde çevirmek.
tadayok <s.> dönüşlü.
tadayox <is.e.d.> çeviren, büken.
tadayen <is.d.> 1) çevrilme, kıvrılma, bükülme. 2) burulma. 3) burkulma.
tadeyayış <gçs.f.> 1) çevirilmek, kıvrılmak, bükülmek. *A gındırıka tadeyena.* O teker çeviriliyor. 2) burulmak. 3) burkulmak. *Lınga mı tadeyê, ezo nêşena bêra.* Ayağım burkuldu, gelemiyorum. [*tade-yeno*; em.k. *tadeyi*]
cı tadeyayış yönelmek. *O tadeya cı, nêşa xo cı resno.* O yöneldi, yetişemedi.
tahda <is.d.> 1) baskı. 2) eziyet.
tahda antış eziyet çekmek.
tahda biyayış 1) baskı olmak. 2) eziyet olmak.
tahda kerdış 1) baskı yapmak. *Kes kı kesnay rê tahda bıkeru, kesna kesi rê tahda keno.* Kimki başkasına baskı yaparsa, başkası da ona baskı yapar. 2) eziyet etmek.
tahda vinayış 1) baskı görmek. 2) eziyet

görmek.

tahdaker <is.e.d.> baskıcı.**tahdavinayox** <is.e.d.> 1) baskı gören. 2) eziyet gören.**tahdayın** <s.> 1) baskılı. 2) eziyetli.**ta'hlık** YER: Mexmûr. BKZ: *tallêk*.**tahli** <is.ç.> tartaklama.**tahli dayış** tartaklamak.**tahli deyayış** tartaklanmak.**tahlidayox** <is.e.d.> tartaklayan.**tahlıke** (Ar.) <is.e.> tehlike. EŞ ANL: *lûk, bıva*.**tahlıkeyın** <s.> tehlikeli.**tahlim** <is.e.> eğitim.**tahlim kerdış** eğitmek. *Estor kerd tahlim.* Atı eğitti.**tahlimker** <is.e.d.> eğitimci.**tahlimkerde/i** <or.e./d.> eğitilmiş olan, eğitilmiş.**tahmir** (Ar.) <is.e.> tamir, onarma. EŞ ANL: *qeyar*.**tahmir biyayış** tamir olmak, onarılmak.**tahmir kerdış** tamir etmek, onarmak.**tahmirat** (Ar.) <is.e.> onarım, tamirat.**tahmirker** <is.e.d.> tamirci.**tahmirxane** <is.e.> tamirhane.**tahmûl** (Ar.) <is.e.> tahammül.**tahmûl biyayış** tahammülü olmak. *Tahmûlê mı qe çinê bı.* Hiç tahammülüm yoktu.**tahmûl kerdış** tahammül etmek.**tahmûlker** <is.e.d.> tahammül eden.**tahnaye/i** <or.e./d.> öğütülmüş olan.**tahnayış** <gçl.f.> öğütmek. [*tahnenno*; em.k. *bitahni*]**tahnayox** <is.e.d.> öğütücü.**tahnebi** <is.d.> üzüm çeşidi. (Erken olan bir üzüm türü.)**tahneyayış** <gçs.f.> öğütülmek. *Xele tahneyayo?* Buğday öğütülmüş mü? [*tahneyeno*; em.k. *bitahney*]**tahret** (Ar.) <is.e.> taharet. *Bê tahret nımaz nêbeno.* Taharetsiz namaz kılınmaz.**tahret girotış** taharet almak.**tahret şikiyayış** taharet bozulmak.**tahsnahs** <s.> 1) tehlikeli 2) ne olduğu belli olmayan şey. *Mezelê Çolani tahsnahsi, kes çı ra terseno.* Çolan'ın mezarlığı tehlikelidir, insan korkar.**tahsil** <zf.> türetme, türetim.**tahsil kerdış** türetmek. *Ya tı perranê mı 'heta meşt anê, yazi gandê to ra tahsil kena!* Ya paramı yarına kadar getirirsin, ya da canından türetim!**ta'hsil** (Ar.) <is.e.> tahsil.**ta'hsil vinayış** tahsil görmek.

ta'hsildar <is.e.d.> tahsildar.

ta'hsildarey <is.d.> tahsildarlık.

taht BKZ: *teht*.

tahtil (Ar.) <is.e.> tatil.

tahtil biyayış tatil olmak.

tahtil kerdış tatil etmek.

tahtildar <is.e.d.> tatilci.

tahzil <is.e.> azarlama, öğüt.

tahzil dayış azarlamak, öğüt vermek. *O ame tiya, mı tayn tahzili day cı û tiya ra qewrna*. O buraya geldi, biraz azarlayıp burdan kovdum.

tahzildan <is.e.d.> azarlayan.

takêş VARY: *tekış*. <s.> 1) birbirine ters. *Çı ê postalê to wini takêşyê?* Ayakkabıların niye öyle birbirine terstir? 2) yükün ağır basan ve aşıya çeken tarafı.

takûwaten <is.d.> itekleme, kakma.

takûwatış <ğçl.f.> iteklemek, kakmak. *Ez takûwaya û ravêrd şı*. Beni iteleyip gitti. [*takûweno*; em.k. *takû*]

pê takûwatış itişmek, birbirini iteklemek.

talabe YER: Qelacix. <is.d.> ot, yaprak demeti veya bağı. *Talabê velg bide bizo!* Keçilere bir demet yaprak ver! EŞ ANL: *tapal*.

talan (İr.) <is.e.> talan, çapul, yağma.

talan biyayış yağmalanmak.

talan kerdış yağmalamak.

talaney <is.d.> talanlık.

talanker <is.e.d.> çapulcu.

talas (Tk.) <is.e.> talaş. EŞ ANL: *pirşûg*.

talax (Tk.) <is.e.> dalak.

talaxê hingimêni petek.

talazik <is.d.> rüzgar hortumu. EŞ ANL: *zolek*.

talazik geyrayış rüzgar hortumu dolaşmak.

Talazika geyrena, simbêla hewadê! Rüzgar hortumu dolaşiyor, tahıl demetlerini kaldırın!

talazik qılayayış rüzgar hortumu kopmak.

Talazik qılayê, simbêli şanay xo ver û berdi. Rüzgar hortumu koptu, tahıl demetlerini önüne katıp götürdü.

tall (Phlv. taxl) <s.> acı (patlıcan acısı).

tall biyayış acı olmak.

tall kerdış acı yapmak. *To bancanêna şami kerda tall*. Yemeği bir patlıcanla acı yapmışsın.

tallêk VARY: *tallık*; *ta'hlık*. <is.d.> bir çeşit yenmeyen geniş yapraklı, acı ot.

tallık YER: 'Hesûd. BKZ: *tallêk*.

tallinc <s.> acımsı, acımtırak (patlıcan acısı).

tallkûn YER: Bêsın. <is.d.> burçak çeşidi. (Yabanda bulunur, yenir bir burçak çeşidi.) EŞ ANL: *lemkûwek*.

tallkûwek <is.d.> dalları kabak gibi çevresine sarılıp uzayan, asma yaprağı büyüklüğündeki dal ve yaprakları yağda kavrulup yenen bir bitki. EŞ ANL: *lemkûwek?*

tall'sa <is.d.> bir elma çeşidi.

tall'sayêr <is.d.> bir elma ağacı çeşidi.

tallyêk <is.d.> üzüm çeşidi. EŞ ANL: *lûwek*.

talox <zf.> talok.

talox eştış ertelemek.

tam (Ar.) <zf.> tam. *Varani tam hirê roji ramit*. Yağış tam üç gün sürdü

'tam <is.e.> lezzet, tat. *'Tamê goştê arwêşandê koviya, ê kedikerdiya weşêryo*. Yabani tavşanların etinin tadı, evcil tavşanların etinden daha lezzetlidir.

'tam cı dayış tatlandırmak, tat vermek, lezzetlendirmek.

'tam cı deyayış tat verilme, lezzetlenme.

'tam cı şıyayış imrenme. (Beğenilen, hoşlanılan bir şeyi edinme veya bir yiyeceği yeme isteği duymak.)

'tam girotiş tat almak. *To finê 'tamê feki giroto*. Bir kere ağzının tadını almışsın.

'tam kerdış tatmak.

'tamê feki ağız tadı.

'tamê xo vinayış kıvamını bulmak.

tamar <is.d.> damar.

tamarın <s.> damarlı.

tamarvaş <is.e.> sinirlik yaprağı. (İltihapları kurutan yenilmez bir ot.)

'tamcıdayox <is.e.d.> tatlandıran, lezzetlendiren.

'tamin <s.> lezzetli, tatlı.

'tamozik <is.d.> teşvik.

'tamozik biyayış teşvik olmak, tutkun olmak. *'Hend 'tamozikê werdi mebi!* Yemeğe o kadar tutkun olma!

'tamozik kerdış teşvik etmek, tutkun hale getirmek.

'tamsal <s.> tatsız, lezzetsiz. *Na şamiya to 'tamsala*. Bu yemeğin tatsızdır. EŞ ANL: *bêcrom, bê'tam*.

tanqlori YER: Bibol. <zf.> tepe takla. EŞ ANL: *tinqilozı*.

tanqo <s.> kısa saç (kadın için). EŞ ANL: *qolek*.

tanqo kerdış saçını kısaltmak. *A keyneker porrê kerdo tanqo*. O kız saçını kısaltmış.

tap <is.d.> plato. (Engebeli bir arazide yüksekçe düz bir yayla.)

tapal <is.d.> bağlam, demet. (Sarılmamış ot, yapraklı dal demeti veya bağı.)

tapan <is.e.> sürgü. (Tarlaya atılan tohumu örtmek için gezdirilen, ağaçtan geniş tahta.)

tapan biyayış sürgü çekilmek (ekili tarlaya).

tapan kerdış sürgü çekmek, yüzeyini düzeltmek.

tapanker <is.e.d.> sürgü çeken.

tapankerde/i <or.e./d.> sürgü çekilmiş.

tapı <is.e.> tapu.

tapı biyayış tapulanmak.

tapı kerdış tapulamak.

tapıbiyaye/i <or.e./d.> tapulanmış olan, tapulu.

tapıdar <is.e.d.> tapucu.

tapıkerde/i <or.e./d.> tapu edilmiş olan, tapulu.

taprês <zf.> ayak dolanması.

taprêsi biyayış ayakları dolaşma. *Ez veşta, taprêsi biya û gunaya 'ero.* Koştum, ayaklarım dolaştı, düştüm.

taq <zf.> ta, dek, değin, kadar. *O taq Gughayig ra koyayo Bûdrana.* O ta Gudhayig'dan Budaran'a gelmiş.

taqet (Ar.) <is.e.> takat. EŞ ANL: *êlet, hêle.*

taqiloji BKZ: *tinqilozi.*

taqle <is.e.> takla.

taqle eştiş takla atmak.

taqleestox <is.e.d.> taklacı.

taqloji YER: 'Hesûd. BKZ: *tinqilozi.*

tarı (Phlv. *târîg/k*) <s.> karanlık.

tarı biyayış kararmak, karanlık olmak.

tarı dı mendiş karanlıkta kalmak. *Çıla şî hewna, ma tarı dı mendi.* Lamba söndü, karanlıkta kaldık.

tarı kerdış karartmak, karanlık etmek.

tarı ra tarı karanlıktan karanlığa.

tıp û tarı kap karanlık.

tarıdimende/i <or.e./d.> karanlıkta kalan.

tariker <is.e.d.> karartan, karanlık eden.

tariqat (Ar.) <is.e.> tarikat.

tariqat kewtiş tarikata girmek.

tarix (Ar.) <is.e.> tarih. *Herkes qeçekê/domanê tarixdê xoyo* (Said Çiya). Herkes kendi tarihinin çocuğudur.

tarixdar <is.e.d.> tarihçi.

tarixin <s.> tarihli.

tarixi <s.> tarihi.

tarpûn <is.e.> baldıran (bot.).

tarr <is.e.> salata. EŞ ANL: *selate.*

tarr û tûr salata çeşitleri.

tarûmar (İr.) <s.> dağınık, karışık.

tarûmar biyayış dağılmak, birbirine karışmak.

tarûmar kerdış dağıtmak, birbirine karıştırmak.

tas <is.d.> tas.

tase <is.e.> bütçe. *Mêrdey mı xumar kerd, malê ma pêro rada, tasey ma kerd vila.* Kocam kumar oynadı, tüm malımızı yitirdi, bütçemizi dağıttı.

tasek <is.d.> küçük tas.

taşıyayış <gçs.f.> tıraş olmak. [*taşiyeno;* em.k. *bitaşyi*]

taşte/i VARY: *taste/i.* <or.e./d.> tıraşlı.

taştên <is.d.> tıraş.

taştış <gçl.f.> tıraş yapmak. [*taşeno;* em.k. *bitaşî*]

taşttox <is.e.d.> berber.

taşttoxey <is.d.> berberlik.

taşûten <is.d.> çalkalama.

taşûtiş <gçl.f.> çalkalamak. *Fıraqi biyê leymini, ina bitaşû!* Tabaklar kirlenmiş, onları çalkala! [*taşûweno;* em.k. *bitaşû*]

taşûyayen <is.d.> çalkalanma.

taşûyayış <gçs.f.> çalkalanmak. *Fıraqi taşûyayê?* Tabaklar çalkalanmış mı? [*taşûyeno;* em.k. *taşû*]

Tatar <öz.e.d.> Tatar.

Tataristan <öz.e.> Tataristan.

tav₁ <is.d.> hışım, şidetli yağmur. (Gelip geçen şidetli yağmur.)

tav amayış hışım gibi yağmur gelmek, şidetli yağmur gelmek. *Hendik tava yaxeri nêameya, tı şo keye!* Şidetli yağmur bastırmadan eve git!

tav pıro dayış hışım gibi yağmur vurmak, şidetli yağmur vurmak. *Tav da rezi ro, engûr pêro rijnê 'erd.* Bağa hışım gibi yağmur vurdu, bütün üzümü döktü.

tav₂ VARY: *taw.* <is.d.> kabul, geçerlilik, kabul sayma. *Na kay tav nêbi, ma fina kay bikemi.* Bu oyun sayılmadı, yine oynayalım. EŞ ANL: *qebûl.*

tav biyayış geçerli olmak, sayılmak. *Na kay tav nêbi, bê ma fina kay bikemi!* Bu oyun sayılmadı, gel yine oynayalım!

tav kerdış kabul etmek, saymak (oyunda saymak).

tava (İr.) <is.e.> tava.

tavil YER: Siverek. <is.e.> kısa bir süre. *Tavilê mı goştarey kı!* Kısa bir süre beni dinle!

taw₁ (İr.) <is.e.> tav. (İşlenecek bir nesnede bulunması gereken ısının, nemin yeterli olması durumu.)

taw₂ BKZ: *tav₂.*

tawiz (İr.) <is.e.> ödün. *Tawiz medı cı, wa 'hend qisey nêkero!* Ödün verme, o kadar konuşmasın! EŞ ANL: *vêr₃.*

taxım (Tk.) <is.e.> takım.

taxımdaş <is.e.d.> takım arkadaşı.

tay₁ <s.> yaşıt, emsal, denk. *Lajê mın û lajdê toya tay pêyê.* Benim oğlumla senin oğlun yaşittir. EŞ ANL: *têçax.*

tay₂ <zf.> yandaş.

tay girotiş yandaş olmak. *Ma lej kerdê, ey tay mı girot.* Kavga ediyorduk, o benim yandaşım oldu.

tayfûn (İng.) <is.d.> tayfun.

tayın₁ (Ar.) <is.e.> tayın.

tayın kerdış tayın etmek.

tayın₂ <belgis.zm.bük.> bazıları. *Tayın vatê "şo", tayın vatê "meşo"!* Bazıları "git", bazıları "gitme" diyordu! EŞ ANL: *tayna₁.*

tayn₁ <belgis.s.> bazı. *Tayn merdimi do bêrê tiya.* Bazı adamlar buraya gelecek.

tayn₂ <zf.> 1) az, biraz. *No nan tayno.* Bu ekmek azdır. 2) kısık. *Vengê mıziki tayno.*

Müziğin sesi kısaktır.

tayn biyayış 1) azalmak. *Bı tayn.* Azaldı. 2) kısılmak. EŞ ANL: *peysayış.*

tayn kerdış 1) azaltmak, seviyesini düşürmek. *Awer tayn kı!* Suyu azalt! 2) kısmak. *Vengê mızıki tayn kı!* Müziğin sesini kıs!

tayn mendış az kalmak.

tayn tayn azar azar. *Tayn tayn bıdı!* Azar azar ver!

tayn verdayış az bırakmak.

tayn vêşi az çok.

tayna az daha, biraz daha. *Tayna bıdı mı!* Bana biraz daha ver!

taynêri daha az, en az.

tayna(n) bazıları. BKZ: *tayni.*

tayna biraz daha. BKZ: *tayn₂.*

taynek <zf.> azıcık, asgari, birazcık. *Taynek taynek bıdı!* Azıcık azıcık ver!

taynekna biraz daha. *Taynekna vêşi kı!* Biraz daha çoğalt!

taynekê <belgis.s.> azıcık. *Taynekê aw bıdı mı!* Azıcık su ver bana! EŞ ANL: *'hebekê, piranekê.*

tayney <is.d.> azlık.

tayni <belgis.zm.> bazıları. *Tayni vanê "tı ji şo".* Bazıları "sen de git" diyor.

tayn tayni bazıları. *Tayn tayni qe qısa ra fahm nêkenê.* Bazıları laftan hiç anlamıyor.

tayna(n) <bük.> bazıları. *Taynan mı rê va:" Tı do tiya ra şırê".* Bazıları bana, "burdan gideceksin" dedi.

taynker <is.e.d.> 1) azaltan. 2) kısan.

taynkerde/i <or.e./d.> 1) azaltılan. 2) kısıltılan.

taynpıra <s.> bazıları, bir kısım insan. *Taynpıra mı rê vanê, "tı xintê".* Bazıları bana "delisin", diyor.

taynpırayın <s.> bazıları, kimisi.

tazi (İr.) <is.d.> tazı. *Bokana nan arwêş bo, tı zi tazi bê!* (bedd.) İnşallah ekmek tavşan olur, sen tazi! (Yemek için ekmek bulamayasın anlamına gelir.)

teba YER: Qelacix. BKZ: *teva.*

tebab (Ar.) <is.e.> tavaf.

tebab kerdış tavaf etmek.

tebarık <is.d.> uğur sayılan toprak.

tebek VARY: *tevek; tebex.* <is.d.> şap hastalığı. (Sığırlarda, ağız ve tırnaklar arasında kabarcıklar görünmesiyle, yüksek ateşle beliren, genellikle arıza bırakan bulaşıcı hastalık.)

tebek biyayış şap hastalığına yakalanmak.

tebekin <s.> şap hastalıklı.

teber BKZ: *tever.*

tebeşir (İr.) <is.e.> tebeşir.

tebeşirin <s.> tebeşirli.

tebex YER: Qelacix. BKZ: *tebek.*

Tecal (Ar.) <öz.e.> 1) Mehdî. 2) Deccal. (Kıyamete yakın bir zamanda çıkacağına inanılan yalancı ve kötü yaratılışlı kimse) EŞ ANL: *Mehdi.*

tecaley <is.d.> 1) mehdîlik. 2) deccallık.

tecel <is.e.> kader. VARY: *tejel.*

tecelsiya <s.> kötü kaderli.

tedarık (Ar.) <is.e.> 1) tedarik, hazırlık, sağlama. 2) ünlem.

tedarık girotiş önlem almak. *Tedarikê xo bigi!* Önlemini al!

tedarık kerdış 1) tedarik etmek, bulmak, sağlamak. 2) önlem almak. *Tedarikê cı bıkı!* Önlemini al!

tedarık vinayış tedarikte bulunmak, hazırlık yapmak. *Ezo tedarikê xo vinena.* Ben hazırlığımı yapıyorum.

tedarikin <s.> tedarikli, önlemlî, hazırlıklı.

tedarikker <is.e.d.> tedarik eden, bulan, sağlayan.

tedarıkvinayox <is.e.d.> tedarikte bulunan, hazırlık yapan.

tedbir (Ar.) <is.d.> tedbir.

tede <zf.> 1) kendisinde, beraberinde, eşliğinde, kendinle. *Sûk ra nan tede biya!* Şehirde beraberinde ekmek getir! *Awer ji tede beri!* Suyu da beraberinde götür! 2) içinde, de. *Tı weynayê lêni miyan, tede tevayê bı?* Tencerenin içine baktın mı, içinde bir şey var mıydı? 3) onunla, onda. *Ded Sefer şiyê sûk, Selim zi tede şı.* Sefer amca şehre gidiyordu, Selim de onunla gitti. *O mêrdek kam bı, tede tıfing bı?* O adam kimdi, onda silah var mıydı? EŞ ANL: *tey₂.*

tede bahs kewtiş onunla iddaya girmek.

tede berdiş beraberinde götürmek. *Pêranê xo tede beri!* Babanı ve anneni beraberinde götür!

tede biyayış onunla olmak. *Ê tiya ra şı, o zi tede bı?* Onlar burdan giderken, o da onlarla mıydı?

tede kar kerdış 1) etki yapmak. *'Hendık day pıro, qe tede kar nêkerd.* O kadar dövdü ki, hiç etki yapmadı. 2) kâr etmek (onda), kazanç elde etmek.

tede mendış 1) çıkmaza girmek, içinde kalmak. 2) onda kalmak. *Ey mey xo roti, dirê bizi tede mendi.* O koyunlarını sattı, bir kaç keçi onda kaldı.

tedemende/i <or.e./d.> 1) çıkmaza giren, içinde kalan. 2) onda kalan.

tedey BKZ: *teyestey.*

tegel <is.e.> overlok. (Elbisenin kenarlarını iple dikip sökülmesini engellemek.)

tegel kerdış overlok çekmek. *Koşanê çiteki tegel kerê, wa cı ra lay nêviradeyê!* Kumaşın kenarlarına overlok çekin, ipleri sökülmesin!

tehni <is.ç.> itme, itekleme, itiş.
tehni dayış itelemek.
pê tehni dayış itişmek.
tehni deyayış itilmek.
teht YER: Qerxan. VARY: *taht*. <is.e.> massif kaya, yekpare taş, düz büyük yassı taş.
tej YER: Qerxan. <is.e.> kara çadır içinde bölme.
tejel BKZ: *tecel*.
tek tük tek tük.
tekbir (Ar.) <is.d.> tekbir.
tekelif <is.e.> davet.
tekelif biyayış davet edilmek.
tekelif kerdış davet etmek. *Rojna, no pêrê xo tekelifê komda xo keno*. Başka gün, bu babasını çadırına davet eder.
tekelifbiyayox <is.e.d.> davetli, davet edilen.
tekelifkerdax <is.e.d.> davet eden.
teker (Tk.) <is.d.> teker. EŞ ANL: *gındirik*.
teker biyayış tökezlenmek, sendelemek. *Her teker bı û guna 'ero*. Eşek sendeleyip düştü.
tekin YER: Sinag. BKZ: *netekin*.
tekış YER: Sinag. BKZ: *takêş*.
tekiya <s.> hali, vakti yerinde olanların evi. *Key şıma zeno ze tekiya, kesi kêver ra dest veng nêrışenê*. Çok varlıklı bir eviniz var, kimseyi kapıdan boş çevirmiyorsunuz.
teknik (Fr.) <is.e.> teknik.
tekniker (Alm.) <is.e.d.> tekniker.
tekstil (Fr.) <is.e.> tekstil.
telafûn (Fr.) <is.e.> telefon.
telafûn akerdış telefon çakmak.
telafûn kerdış telefon etmek.
telbis <is.e.> yağan yağmurun toprağa derin işlemesi.
telbis kewtiş yağmurun derine işlemesi. *Telbisê 'erdi kewto*. Yağmur çok derine işlemiş.
telebzon (Fr.) <is.e.> televizyon.
telegıraf (Fr.) <is.e.> telegıraf.
telegıraf antış telegıraf çekmek.
teli <is.e.> diken. *Derzında şariya, teli xo vejeno (atas)*. Elin iğnesiyle, kendi dikenini çıkarıyor. (İnsanları kullanmak anlamına gelir.)
teli hera deve dikenini, kangal. (Bir metre yüksekliğinde, ucundaki çiçeğin etrafı dikenlerle çevrili, tohumlu, ispiroto renginde saçlı çiçeği olan bir diken çeşidi.)
teli kerdış dikenle çitlemek.
teliyo siya karadiken.
telikerde/i <or.e./d.> dikenle çitlenmiş olan.
teliyin <s.> dikenli.
telleb <zf.> aşım, atların kuzgunluk dönemi. (Atların eşleşme isteği dönemi.)
telleb amayış çiftleşmek (at için).
telleb dayış çiftleştirmek (at için).
tellebe/i <is.e./d.> öğrenci.

tellebeyin <is.d.> öğrencilik.
telq <is.d.> serpilme, büyüme.
telq dayış serpilmek, büyümek. *Nê lajeki telq dayo*. Bu oğlan serpilmiş. EŞ ANL: *têra biyayış*.
telqayen <is.d.> doğurma (kurt, kedi, köpek için).
telqayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> doğurmak (kurt, kedi, köpek için). [*telqeno*; em.k. *bitelqı*]
telqeyayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> doğurulmak (kurt, kedi, köpek için). [*telqeyeno*; em.k. *bitelqey*]
telqınayış <ğçs.f.> takla attırmak. [*telqıneno*; em.k. *bitelqını*]
telqın (Ar.) <is.d.> telkin.
telqın dayış telkin vermek.
telxele VARY: *telxene*. <is.e.> kargaşa, karışıklık, düzensizlik. EŞ ANL: *tertele*.
telxele biyayış karışıklık olmak, kargaşa olmak. *Telxeley dewda ma boll ramit*. Köyümüzün karışıklığı çok sürdü.
telxele dı kewtiş kargaşaya düşmek. *Ez kewta telxeledê şıma dı, mı nêşa şıra*. Kargaşanıza düştüm, gidemedim.
telxele miyan finayış karışıklık yaratmak (kışkırtarak). *Telxele vışt cı miyan*. İçlerinde karışıklık yarattı.
telxele vetış kargaşa çıkarmak.
telxene BKZ: *telxele*.
'tem <is.d.> gönül. EŞ ANL: *zerri*.
'tem cı finayış gönlünü düşürmek, sevdalanmak.
'tem cı kerdış gönül vermek, aşık olmak.
'tem cı kewtiş gönlü düşmek. *Mı kı keynek di, 'tema mı kewt cı*. Kızı görünce, kendisine gönlüm düştü. EŞ ANL: *zerri cı kewtiş*.
'tem dekewtiş gönlü düşmek.
'tem tey biyayış gönlü olmak, sevip istemek.
'tem tey estış gönlü olmak, sevip istemek. *Tema keyneker tey esta, hıma lajeko nêwazeno*. Kızın gönlü var, ama oğlan istemiyor.
temafil <is.d.> otomobil.
temam (Ar.) <zf.> tamam.
temam kerdış tamamlamak.
temamê cı tümünden, tümü.
temamey <is.d.> tamamı.
temameya tamamıyla.
temamkerde/i <or.e./d.> tamamlanan.
temase <is.e.> seyr.
temase kerdış seyretmek, izlemek. *Ezo temasey telebzoni kena*. Ben televizyon izliyorum.
temasekerdax <is.e.d.> seyirci.
tembel (İr.) <s.> tembel.

- tembel biyayış** tembelleşmek, tembel olmak.
- tembel kerdış** tembelleştirmek.
- tembeleya** tembelce, tembellikle.
- tembelin** <is.d.> tembellik.
- tembelxane** <is.e.> tembellihane.
- tembey** (Ar.) <is.e.> tembih.
- tembey kerdış** tembihlemek.
- tembeyker** <is.e.d.> tembihleyen.
- tembeykerde/i** <or.e./d.> tembihlenmiş olan.
- tembore** <is.e.> tambura.
- tembore cenayış** saz çalmak.
- tembori** <is.d.> ibik. (Horozların kafasının üstündeki kırmızı et.)
- temekar** <s.> aç gözlü, gözü doymayan.
- temekarey** <is.d.> aç gözlülük.
- temekarey kerdış** aç gözlülük yapmak. EŞ ANL: *çımveyşaney kerdış*.
- teminat** (Ar.) <is.e.> garanti.
- tempox** <is.e.> ponpon.
- tempoxın** <s.> ponponlu.
- temxêlik** VARY: *têxmêlik*. <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *hêlik, hêlkan, çançolik*.
- ten** (İr.) <is.e.> ten. (İnsan vücudunun dış yüzü.)
- tendûr** BKZ: *tenûr*.
- tene** <is.e.> 1) tahıl. 2) tane, adet. *Çend teney bi?* Kaç tane idi? EŞ ANL: *'heb*.
- tenek** <is.e.> tanecek.
- tenekna** VARY: *tenena*. biraz daha.
- tenekê** <zf.> azıcık, biraz, birazcık. *Tenekê wini ra şo!* Birazcık öteye git! *Tenekê mendî bî kî, ez bikewa*. Az kalsın ki düşüyordum (düşmeme ramak kalmıştı).
- tenekê mendış** az kalmak.
- tenekê verdayış** azıcık bırakmak.
- tenena** BKZ: *tenekê*.
- tenezûl** (Ar.) <is.e.> tenezzül.
- tenezûl kerdış** tenezzül etmek.
- teng** (Phlv. tang) <s.> 1) dar (en için). 2) tahammülsüz.
- sero teng biyayış** 1) kısırılmak. *Dî koya miyan dî, ey sero biya teng*. O iki dağın arasına kısırılmış. 2) üstünde daralmak. *Qolîk ey sero biya teng*. Gömleği daralmış.
- sero teng kerdış** 1) kısırtmak. (Kaçamayacak bir duruma getirmek.) *Dî bana miyabeyn dî, tırtoxi sero kerda teng*. Hırsız iki ev arasına kısırtmışlar. 2) üstünde daraltmak (giysinin).
- teng biyayış** daralmak.
- teng cı amayış** zora gelmek, dara düşmek. *Ekî teng yeno cı, remeno şîno*. Zora gelince, kaçıp gider.
- teng cı ardış** zora düşürmek, dara getirmek.
- teng definayış** 1) dara düşürmek. 2) sıkıştırmak. 3) para sıkıntısına düşürmek.
- teng dekewtış** 1) dara düşmek, zor durumda kalmak. *Dışmena gan werd mı ser, ez kewta teng*. Düşman bana saldırdı, zora düştüm. 2) sıkışmak. 3) para sıkıntısına düşmek. *Ekî teng dekewno, yeno mı hetek*. Para sıkıntısına düşünce, yanıma gelir.
- teng finayış** 1) dara düşürmek. 2) sıkıştırmak (dar yere). 3) para sıkıntısına düşürmek.
- teng kerdış** daraltmak.
- teng kewtış** 1) dara düşmek, zor durumda kalmak. *Dışmena gan werd mı ser, ez kewta teng*. Düşman bana saldırdı, zora düştüm. 2) sıkışmak (dar yere). 3) para sıkıntısına düşmek.
- tenganey** <is.d.> maddi darlık. *Ma desta perrey çiniyê, mayê tenganey ancemî*. Elimizde para yok, darlık çekiyoruz.
- tenganeyantox** <is.e.d.> darlık çeken.
- tengek** <s.> daracık, dapdaracık.
- tengey** <is.d.> darlık.
- tengker** <is.e.d.> daraltan.
- tengkerde/i** <or.e./d.> daraltılmış olan.
- tengvinaye/i** <or.e./d.> dar görülen.
- tengvinox** <is.e.d.> dar gören, dar görüşlü.
- tenha** (İr.) <s.> tenha.
- tenik** <s.> ince (kumaş, kağıt vb.).
- tenik biyayış** incelemek, ince olmak.
- tenik kerdış** incelemek. *Dawitêy xo tenik kerê!* Sıvanızı inceltin!
- tenikbiyaye/i** <or.e./d.> incelmış olan.
- tenikêy** <is.d.> incelik.
- tenikker** <is.e.d.> incelten, inceltici.
- tenikkerde/i** <or.e./d.> inceltilen, inceltilmiş.
- teni** <is.d.> (Tencereye, saca yapışan karartı.)
- teniya** is ile. *Riyê lajeki kerd teniya û qewrna*. Oğlanın yüzünü ise bulayıp kovdu.
- teniya** BKZ: *tenya*.
- teniyin** <s.> isli. *Lên biyo teniyin*. Tencere is tutmuş.
- tenke** <is.e.> teneke.
- tenkedar** <is.e.d.> tenekeci.
- tenkeyin** <s.> tenekeli.
- tentene** <is.e.> dantel.
- tenûr** <is.d.> tandır.
- tenya** <zf.> yalnız, sadece, salt. *Tenya tî bê mı hetek!* Sadece sen yanıma gel!
- tenya mendış** yalnız kalmak.
- tenya verdayış** yalnız bırakmak.
- tıp û tenya** yapayalnız. *Ez tıp û tenya menda*. Ben yapayalnız kaldım.
- tenyamende/i** <or.e./d.> yalnız kalan.
- tenyaverdaye/i** <or.e./d.> yalnızlaştırılan, yalnız bırakılan.
- tenyaverdayox** <is.e.d.> yalnız bırakan, yalnız bırakılan.
- tenyayey** <s.> yalnızlık.

teori (Fr.) <is.e.> teori.

tep-rep <is.d.> patırtı, gürültü (yürürken).

tepe (İt.) <is.e.> tapa, tıkaç.

tepe piro dayış tapalamak, tıkaçlamak. *Tepe sûser ro dê!* Şişeyi tapalayın!

tepelig <is.e.> kafatası tepesi. *Tepeligê mi werişt.* Kafam bozuldu, tepem attı.

tepestiş BKZ: *tepiştış*.

tepeyin <s.> tapalı.

tepeşyayen <is.d.> 1) tutuklanma, yakalanma. 2) tutulma.

tepeşyayış <gçs.f.> 1) tutuklanmak, yakalanmak. *Mi nêşa pılsa ver dı birrema, ez tepêşyaya.* Polisin önünde kaçamadım, tutuklandım. 2) tutulmak. *Ez kı sinayoxa xo vinena, zıwanê mi tepêşyeno.* Sevgilimi görünce, dilim tutuluyor. [*tepeşyeno*; em.k. *tepeşyi*]

tepeşyayox <is.e.d.> tutsak.

tepink <is.d.> topak.

tepinka sili tezek. (Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır tersi.)

tepinkin <s.> topaklı.

tepisiyayen <is.d.> basılıp sıkışma.

tepisiyayış <gçs.f.> sıkışmak (basılıp). *Ez şiya kı, dar bindı mendo û tepisiyayo 'ero.* Ben gittim ki, ağacın altın da kalıp, yere basılıp sıkışmış. [*tepisiyeno*; em.k. *bitepisyi*]

tepisnayen <is.d.> sıkıştırma (bastırıp).

tepisnayış <gçl.f.> sıkıştırmak (bastırıp). [*tepisneno*; em.k. *bitepisni*]

tepişte/i <or.e./d.> tutumlu, tutkun.

tepiştên <is.d.> yakalama, tutuklama.

tepiştên dayış yakalatmak, tutuklatmak.

tepiştış VARY: *tepestiş*. <gçl.f.> 1) yakalamak, tutuklamak. *Cendirmey kewti ey dim û tepişt.* Jandarma onun ardına gidip tutukladı. 2) tutunmak. *Ey xo darêna tepişt bı kı, 'ero niro.* Yere düşmesin diye o bir ağaca tutundu. 3) tutmak, ele almak, elde bulundurmak. *Wa adiri nêtepşo, destê xo veşneno.* Ateşi tutmasın, elini yakar. [*tepeşeno*; em.k. *tepeş*]

pê tepiştış 1) tutuşmak. *Bivo sawit pıra kı, pê tepêşê.* Ağaç balını sürdürdü ki, birbirini tutsunlar. 2) tutunmak (birbirine). *Pê tepêşê kı, şıma 'ero nirê.* Tutunun ki, yere düşmeyesiniz. 3) tutmak (birbirini). *Pê tepêşê kı, wa kes nêwetaro şıma ser.* Birbirinizi tutun ki, kimse cesaret edip üstünüze gelemesin.

xo pa tepiştış bir şeye tutunmak. *Darê mi hetek bı, mi xo pa tepişt kı 'ero nira.* Düşmemek için yanımda bulunan ağaca tutundum.

xo tepiştış 1) tutmak (kendini). 2) tahammül etmek. 3) karşı koymamak.

tepişttox <is.e.d.> yakalayan, tutan.

tepişyayış YER: Feqi. <gçs.f.> uyuşmak. EŞ ANL: *hingilêşyayış*.

tepişznayış YER: Feqi. <gçl.f.> uyuşturmak. EŞ ANL: *hingilêşznayış*.

tepiya BKZ: *tepya*.

teproşnayış <gçl.f.> un ufak etmek, ufalamak (ekmeği vb.). *Mı nan teproşna sorba miyan û ezo wena.* Ben ekmeği çorbanın içine ufalayıp yiyorum. [*teproşneno*; em.k. *teproşni*]

tepya <arka ed. /zf.> 1) itibaren, -dan sonra. 2) geri.

aya tepya ondan sonra. *Ey zeki mı rê qısey pisi kerdı, aya tepya ez nêşiya ûja.* Onun bana söylediği kötü sözlerden sonra, artık oraya gitmedim.

ewra tepya bundan böyle, bugünden itibaren. *Ewra tepya mına vengê xo mekî!* Bundan böyle benimle konuşma!

nay ra tepya bundan sonra. *Nay ra tepya, aqılê xo bigi xo serre!* Bundan böyle, aklımı başına topl!

naya tepya bundan sonra. *Naya tepya mı rê çiyê mevajî!* Bundan sonra bana bir şey söyleme!

newa tepya şu andan itibaren, şimdiden itibaren. *Newa tepya tenya meşo, tı cı ra tepya manenê.* Bundan sonra yalnız gitme, geri kalırsın.

tepya dayış geri atmak.

– **xo tepya dayış** geri adım atmak. *Xo tayn tepya dî!* Biraz geri adım at!

tepya eştış geri atmak, ertelemek, ötelemek (randevu işi). *Ez do desdê gulan dı bişiyayê tıxtori, wextê mı çinê bı, mı eşt tepya, hini ez do vistdê gulan dı şıra.*

tepya girotiş geri almak, baştan alma (saat için).

tepya mendış geri kalmak.

tepya şiyayış geriye doğru gitmek, gerilemek.

tepya verdayış 1) geri bırakmak. *To qeçê xo boll tepya verdayê.* Sen çocuklarımı çok geri bırakmışsın. EŞ ANL: *peydi verdayış*. 2) aksatmak.

tepyadar <is.e.d.> gerici.

tepyamende/i <or.e./d.> geri kalmış.

tepyaşıyayen <is.d.> gerileme.

tepyaverdaye/i <or.e./d.> geri bırakılan, geri bırakılmış.

tepyayên <s.> gerideki.

teq-req <is.d.> patırtı, gürültü.

teq-req biyayış tıkırdanmak.

teq-req kerdış tıkırdamak, gürültü patırtı çıkarmak.

teq û req <d.> çangır çingır. *Tevera teq û reqa.* Dışarda çangır çingır.

teqa <is.d.> 1) mazgal, kör pencere (duvar-

- da). 2) gizli dolap (duvarda).
- teqawit** (Ar.) <s.> emekli.
- teqawit biyayış** emekliye ayrılmak.
- teqawit kerdış** emekliye ayırmak.
- teqawitey** <is.d.> emeklilik.
- teqaye/i** <or.e./d.> 1) patlak. 2) çatlak.
- teqayen** <is.d.> 1) infilak, patlama. 2) çatlama.
- teqayış** <gçs.f.> 1) patlamak. 2) çatlamak. [teqeno; em.k. biteqı]
- teqez** <z.f.> 1) galiba, herhalde, sanırım. *Teqez kes ûja di çinê bi.* Galiba orda kimse yoktu. EŞ ANL: *ellazano.* 2) muhakkak, mutlaka. *Teqez cı rê vajê "ha!"* Kendisine muhakkak söyleyin "ha!"
- teqiç** YER: Bibol. <is.e.> toslama. (Alın veya boynuzla vuruş.) EŞ ANL: *tequş.*
- teqi** <is.d.> patlama sesi.
- teqnaye/i** <or.e./d.> 1) patlatılan. 2) çatlatılan.
- teqnayış** <gçl.f.> 1) patlatmak. 2) çatlatmak. [teqnenö; em.k. biteqni]
- teqnayox** <is.e.d.> 1) patlatan. 2) çatlatan.
- teqteqoq** <is.d.> patpat.
- tequş** <is.e.> toslama. (Alın veya boynuzla vuruş.)
- tequş biyayış** toslanmak.
- tequş kerdış** toslaşmak. *Bê ma tequş bikemi!* Gel toslaşalım!
- teqwa** (Ar.) <is.d.> takva.
- teqwa dayış** takva vermek.
- teratûre** <is.e.> sinema, tiyatro. EŞ ANL: *tiranto.*
- terawi** (Ar.) <is.d.> teravi.
- terawi kerdış** teravi kılmak.
- terbiye** <is.e.> terbiye.
- terbiye biyayış** terbiye olmak.
- terbiye dayış** terbiye vermek.
- terbiye girotiş** terbiye almak.
- terbiye kerdış** terbiyelemek.
- terbiye vinayış** terbiye görmek.
- terbiyegırotox** <is.e.d.> terbiye alan.
- terbiyeker** <is.e.d.> terbiye eden.
- terbiyekerde/i** <or.e./d.> terbiyeli.
- terbiyevinaye/i** <or.e./d.> terbiye görmüş.
- terbiyevinayox** <is.e.d.> terbiye veren.
- terbiyeyin** <s.> terbiyeli.
- tere** (İr.) <is.e.> tere. (Yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
- teres** <s.> teres. EŞ ANL: *pêzeveng.*
- terezı** (İr.) <is.e.> terazi.
- terezı ro dayış** terazilemek.
- terêne** BKZ: *terriner.*
- terfi** (Ar.) <is.e.> terfi.
- terfi kerdış** terfi etmek.
- terte/i** <or.e./d.> kazılı, törpülenmiş.
- territen** <is.d.> kazıma, törpüleme.
- territen dayış** kazıtmak, törpülemek.
- territendayen** <is.d.> kazıtma, törpüleme.
- territiş** <gçl.f.> kazımak, törpülemek. *Ê asını tavn ser ra biter, wa ca kewo.* O demiri ucundan biraz kazı, yerine girsin. *Lêni giroto po, ey biteri!* Tencere altına almış, onu kazı! [tereno; em.k. biteri]
- teritox** <is.e.d.> kazıyan, törpüleyen.
- teriyaye/i** <or.e./d.> kazılmış olan, törpülenmiş.
- teriyayen** <is.d.> kazınma, törpülenme.
- teriyayış** <gçs.f.> kazınmak, törpülenmek. *Binê lêni teriyayo?* Tencerenin altı kazınmış mı? [teriyeno; em.k. biteriyi]
- terk** (Ar.) <is.e.> terk.
- terk kerdış** VARY: *terknayış.* terk etmek, ayrılmak.
- terkiyaye/i** <or.e./d.> soğuktan çatlamış olan deri.
- terkiyayış** <gçs.f.> çatlamak (soğuktan deri için). *Serd ra destê mı pêro terkiyayê.* Soğuktan ellerim tamamen çatlamış. [terkiyeno; em.k. biterkiyi]
- terknayış** BKZ: *terk kerdış.*
- ternaye/i** YER: 'Hesran. <or.e./d.> 1) terk edilen. 2) bırakılan. 3) boşanmış olan.
- ternayen** YER: 'Hesran. <is.d.> 1) terk etme. 2) bırakma. 3) boşama.
- ternayış** YER: 'Hesran. <gçl.f.> 1) terk etmek. 2) bırakmak. 3) boşamak (kadın veya erkek için). [terneno; em.k. biterni] EŞ ANL: *verdayış.*
- ternayox** YER: 'Hesran. <is.e.d.> 1) terk eden. 2) bırakan. 3) boşayan.
- terneyayen** <is.d.> 1) terk edilme. 2) bırakılma. 3) boşanmış.
- terneyayış** <gçs.f.> 1) terk edilmek. 2) bırakılmak. 3) boşanmak. [terneyeno; em.k. biterneyi]
- terp** <is.d.> lap. (Yumuşak ve ağır bir şey düştüğünde çıkan ses.) *Mir mı dest ra terp gına 'ero* Hamur elimden lap diye yere düştü.
- terpi** <is.d.> patırtı, gürültü, ayak sesi.
- terpi biyayış** patırdamak.
- terpi kerdış** patırdatmak.
- terpoş** <is.e.> püskül.
- terpoşın** <s.> püsküllü.
- terqınaye/i** <or.e./d.> kıtır kıtır kurutulmuş olan (ekmek için).
- terqınayış** <gçl.f.> ateşte kurutmak (ekmek için). *Mı nan terqına kı, xo rê bûra.* Ekmek kuruttum ki kendime yiyeyim. [terqnenö; em.k. biterqni]
- terqiyaye/i** <or.e./d.> kuru olan (ekmek için).
- terqiyayış** <gçs.f.> ekmeği ateşe tutarak ya da sacın üstünde kurutmak. *No nan adiri vero terqiyayo.* Bu ekmek ateşin önünde

kurumuş. [*terqiyeno*; em.k. *biterqyi*]

terrinerne (İr.) VARY: *terêne*. <is.e.> tarhana. (Tuzlu ayran çökeltisi kurutulmuşu.)

terrinerne <s.> yaş (odun için). *Koli terrinerne weş nêveşenê*. Yaş odunlar iyi yanmaz.

terrinerne û wişk yaş ve kuru. *Îna terrinerne û wişk têmiyan dî veşnay (deyim)*. Yaş ve kuruyu birlikte yaktılar.

terrinerne <s.> yaş (odun).

ters (Phlv. tars) <is.e.> korku. *Ters mergê lûwero (atas.)*. Korku tilkinin ölümüdür. EŞ ANL: *xewf*.

ters cî dayiş korku vermek. *Şo, tersê cî dî kî, wa fina niro tiyayey*. Git bir korku ver ki, yine buralara gelmesin.

ters pize kewtiş içine korku doğmak. *Wexto kî kes to vineno, ters kewno kesî pize*. Seni görünce, insanın içine korku doğuyor.

ters û lerz tiril tiril titremek (korkudan). *Bî ters û lerza, tî nêşenê tevayê bikerê!* Korkudan tiril tiril titreyerek bir şey yapamazsın!

tersa korkuyla. *Bî tersa kes nêşeno çiyê bikero*. İnsan korkuyla bir şey yapamaz.

tersanok VARY: *tersinok*; *tersok*. <s.> ödle, korkak.

tersayış <gçs.f.> korkmak. *Homay ra bîtersî!* Allah'tan kork! [*terseno*; em.k. *bîtersî*]

tersaynayiş <gçl.f.> korkutmak. [*tersayneno*; em.k. *bîtersaynî*]

tersaynayox <is.e.d.> korkutan.

tersinok BKZ: *tersanok*.

tersok BKZ: *tersanok*.

tertele <is.e.> kargaşa, karışıklık, düzensizlik. EŞ ANL: *telxele*.

tertele biyayış karışıklık olmak, kargaşa olmak.

tertele miyan finayış karışıklık yaratmak (kışkırtarak).

tertîb (Ar.) <is.e.> tertip.

tertîbey <is.d.> tertiplik.

tertûl₁ <is.e.> tırtıl.

tertûl₂ YER: Qelacix. BKZ: *tûl₁*.

terwende <is.e.> ender, nadiren. *Keydê şîma dî, çiyô terwende tîm û tîm vineyeno*. Evinizde, nadide şeyler daima bulunur.

terx BKZ: *texir₂*.

tesir <is.e.> etki.

tesir biyayış etkisi olmak. *Tesirê na derziner bollo*. Bu iğnenin etkisi çoktur.

tesir kerdîş etki yapmak. *Na qîsera to, mî dî boll tesir kerd*. Bu lafın, bende çok etki yaptı.

tesirê kışt yan etki.

tesiri bîn dî mendîş etki altında kalmak.

tesiri bîn dî verdayiş etki altında bırakmak.

tesirin <s.> etkili.

tesla <is.d.> umut, beklenti.

tesla finayış umudunu kesmek, ısrarla istemek, beklentisini yetirmek. *Ey teslay xo vîşt, ez keydê cî nêşiya*. Çok yalvardı, ama evine gitmedim.

tesla kewtiş VARY: *tesla vîştîş*. 1) umudu kesilmek (yalvararak). *Teslay mî kewt, fina zi nêkerd*. Umudum kesildi, yine de yapmadı. 2) sonuç alamamak. (Tüm ısrarlara rağmen sonuç alamamak.) *Teslay xo vîşt, fina zi nêame ray*. Tüm ısrarlara rağmen, yine de yola gelmedi. *Teslay mî kewt, keydê mî nêame*. Bütün ısrallarına rağmen, evime gelmedi.

teslakewtox <is.e.d.> 1) umudu kesilen. 2) sonuç alamayan. (Tüm ısrarlara rağmen sonuç alamayan)

teslim (Ar.) <is.e.> teslim. EŞ ANL: *aman*.

teslim biyayış teslim olmak. EŞ ANL: *dest amayış*.

teslim kerdîş teslim etmek. EŞ ANL: *dest dayiş*.

teslimber <is.e.d.> teslimiyetçi.

teslimberoy <is.d.> teslimiyetçilik.

teslimmey <is.d.> teslimlik.

teslimker <is.e.d.> teslim eden. EŞ ANL: *destdayox*.

teslimkerde/i <or.e./d.> teslim edilen.

tespit (Ar.) <is.e.> tespit, kanıt.

tespit biyayış tespit olmak, kanıtlanmak.

tespit kerdîş tespitlemek, kanıtlamak.

tespitbiyaye/i <or.e./d.> tespitli, kanıtlı.

tespitker <is.e.d.> tespitleyen, kanıtlayan.

tespitkerde/i <or.e./d.> tespitli, kanıtlı.

tespitkerden <is.d.> tespit etme, kanıtlama.

tespitkerden dayiş kanıtlandırmak.

test₁ VARY: *têşt*. <is.e.> büyük su leğeni.

test₂ (İng.) <is.e.> test.

test kerdîş test etmek.

testîq (Ar.) <is.e.> 1) onay, onaylama, tasdik. 2) doğrulama.

testîq biyayış 1) onaylanmak, tasdik edilmek. 2) doğrulanmak.

testîq kerdîş 1) onaylamak, tasdik etmek. *Îna pêrn ji, nê dî şadey testîq kerdî*. Onlar hepsi de bu iki şahidi tasdik ettiler. 2) doğrulamak.

testîqbiyaye/i <or.e./d.> 1) onaylı, tasdikli. 2) doğrulanmış.

testîqker <is.e.d.> 1) onaylayan, tasdik eden. 2) doğrulayan.

testîqkerde/i <or.e./d.> onaylı, tasdikli.

testîqkerden <is.d.> 1) onaylama, tasdik etme. 2) doğrulama.

testîqkerden dayiş 1) onaylatmak, tasdik ettirmek. 2) doğrulamak.

testîqname <is.e.> belge.

teşef <is.e.> 1) çağrıştırmak, benzemek. EŞ ANL:

- sibêt.* 2) tahmin. EŞ ANL: *texmin.*
- teşef biyayış** 1) benzemek, benzeri olmak. 2) tahmin olmak.
- teşef kerdış** 1) benzetmek. *Mı tı teşefê ey kerdê.* Seni, ona benzettim. 2) tahmin etmek.
- teşefi** <zf.> tahminen. EŞ ANL: *texmini.*
- teşefi ser** tahmin üzeri.
- teşqele** <is.e.> yaygara.
- teşqele geyrayış** yaygara aramak.
- teşqele vetiş** yaygara çıkarmak. *Çiyê nê-beno, 'hend teşqele meveji! Bir şey olmaz, o kadar yaygara çıkarma!*
- teşqelegeyrayox** <is.e.d.> yaygara arayan.
- teşqelevetox** <is.e.d.> yaygaracı.
- teşqeleyin** <s.> yaygaralı.
- teşt** <zf.> susuzluktan dilin damağın kuruması.
- teşt merdış** susuzluktan dolayı halden düşmek.
- teştmerde/i** <or.e./d.> kendinden geçen (susuzluktan).
- tetanos** (Fr.) <is.d.> tetanos.
- teva** VARY: *teba.* <belgis.zm.(e.)> 1) bir şey. *Qıseyo çewt teva niyo, hıma serrey kesi tewnenno (atas.).* Eğri söz bir şey değil, ama insanın başını ağrıtır. EŞ ANL: *çiyek.* 2) herhangi bir şey. *Ûja dı teva bı to? Sana orda herhangi bir şey oldu mu?*
- teveyê** bir şey, bir şeyler. *Ûja dı teveyê çinê bı.* Orda bir şey yoktu.
- tever** YER: Bêsin. BKZ: *tebek.*
- tever** VARY: *teber.* <zf.> dış, dışarı.
- tever dayış** 1) sızdırmak. *Mı ey ra boll qısey miyaniki day tever.* Ondan çok gizli sözler sızdırdım. 2) dışa vermek. *To çend mal dayo tever? Sen ne kadar mal dışarı vermişsin? 3) dışa vurmak. Mıxul bûr bûr, dıma cayêndê kesi dı dano tever.* Üzülüzül, sonunda insanın bir tarafında dışarı vurur.
- tever eştış** dışarı atmak.
- tever kerdış** 1) dışarı atlamak, dışarı çıkmak (öfkeyle). *Ez biya hêrs, ey kerd tever û sı.* Ben sinirlendim, o dışarı çıkıp gitti. 2) dışarı atmak. *Ey tever kı, koti şıno wa şıro.* Onu dışarı at, nereye giderse gitsin.
- tever ra** dışarıdan.
- tever vetiş** dışarı çıkarmak. *Ey vej tever!* Onu dışarı çıkar! *Kami tı vetê tever?* Seni kim dışarı çıkardı?
- tever vijyayış** dışarı çıkmak.
- tevera** <zf.> dışında, dışarıda. *Ayam tevera boll weşo.* Dışarıda hava çok güzel.
- tevera mendış** 1) dışarıda kalmak. 2) saf dışı kalmak.
- tevera verdayış** 1) dışarıda bırakmak. 2) saf dışı bırakmak. *Qısey xo kerdı jew û ez tevera verdaya.* Sözbirliği yapıp beni saf dışı bıraktılar.
- tevera vetiş** dışarıda çıkarmak.
- teverdayen** <is.d.> 1) sızdırma. 2) dışa verme. 3) dışa vurma.
- teverên** <s.> dışarıdaki.
- tevijnayış** YER: Qerxan. <gçl.f.> uyuşturmak. *Tıxtori ez pey dariya tevijnaya.* Doktor beni ilaçla uyuşturdu. [*tevijneno*; em.k. *bitevijni*] EŞ ANL: *hingilêsnayış, çengiznayış, pûç kerdış.*
- tevijyayış** <gçs.f.> uyuşmak. [*tevijyeno*; em.k. *bitevijyi*]
- tew₁** <ünl.> hele! (Şaşkınlık ifade eden bir ünlem.) *Tew, mı qe nêşa xo ûja resna.* Hele ben, hiç oraya yetişemedim.
- tew tew** vay vay!, hele şuna bak! *Tew tew, no merdım do kar bıkero, ha!* Şu adam iş yapacak ha!
- tew₂** VARY: *tewate.* <is.d.> ağrı, acı (hastalıktan dolayı).
- tewate** BKZ: *tew.*
- tewaye/i** <or.e./d.> incinmiş.
- tewayış** <gçs.f.> 1) ağrırmak, acı duymak, acımak. *Serreyo kı nêteweno çit pıra mepêşê! (atas.).* Ağrımayan başa mendil bağlamayın! 2) incimek. 3) rencide olmak, incinmek. [*teweno*; em.k. *bitewı*]
- tewb** BKZ: *tewbe.*
- tewbe** (Ar.) VARY: *tewb.* <is.e.> tövbe.
- tewbe kerdış** tövbe etmek. *Tewbe bıkerê û xo rê rayda Homay ra şırê!* Tövbe edip Allah'ın yolundan gidin!
- tewbe ro dayış** tövbe ettirmek, tövbeye vurmak.
- tewbekar** <is.e.d.> tövbekar.
- tewbeyin** <s.> tövbeli.
- tewe** <is.e.> demet, bağlam. (Sarılmış yapraklı dal demeti veya bağı.) EŞ ANL: *gırze.*
- tewe kerdış** bağ yapmak, demetlemek. *Mı velg cena û kerd tewe kı xo dı bera keye.* Yaprığı kesip demetledim ki eve götürüyüm.
- teweker** <is.e.d.> demetleyen.
- tewi** <is.ç.> sıtma. *Ezo nêweş, tewiyê yenê mı ser.* Ben hastayım, sıtma olmuşum. *Wa tewa to bo, wa mergê mı bo! (atas.).* Sıtma senin olsun, ölüm benim olsun! (Senin yerine ben öleyim anlamına gelir.)
- tewi girotiş** sıtmaya yakalanmak.
- tewi ser amayış** sıtma olmak. *Tewi ameyê mı ser, ez kêsa dı biya.* Ben rahatsızdım, sıtmalandım.
- tewnaye/i** <or.e./d.> incitilmiş.
- tewnayen** <is.d.> 1) ağrırtma, acıtma. 2) incitme. 3) rencide.
- tewnayış** <gçl.f.> 1) ağrırtmak, acıtmak. 2) incitmek. 3) rencide etmek, incitmek (laf vurarak). [*tewnenno*; em.k. *bitewni*]
- xo tewnayış** kendini incitmek. *To xo*

tewna? Bir yerini mi incittin?

tewnayox <is.e.d.> 1) ağırtan, acıtan. 2) inciten. 3) rencide eden.

tewq <is.d.> sac.

tewqa nani ekmekek sacı.

tewqın <s.> saclı.

tewr₁ <zf.> içine, katma, katılma işi.

tewr biyayış katılmak, karışmak. *Laya pila bena tewrdê Lada Qızıl* Büyük çay Kızılcubuk Çay'ına katılıyor.

tewr di biyayış içinde olmak. *Bizê şımayê tewrdê bızandê ma di.* Keçileriniz bizim keçilerimizin içindedir.

tewr di mendış içinde kalmak.

tewr kerdış katmak, karıştırmak.

tewr kewtiş 1) katılmak, karışmak. *Jew o mendı bı, o zi ame kewt tewrdê ma.* Sadece o kalmıştı, o da geldi bize katıldı. 2) iştirak etmek.

tewrê pê birbirine, birbirinin içine, birbirinin arasına. *Ê nani û nanweri bıki tewrê pê!* O ekmekek katığı birbirine karıştır!

tewr₂ <ilgeç> 1) en, en üstünlüğü ifade eder. (Başına geldiği sıfatların en üstün derecede olduğunu gösterir.) *Tewr girda dewandê Çermûg, Fıseyniya.* Çermik'in en büyük köyü Fıseyni'dir. *Ez tewr girdê, to ra nê-tersena.* Senin en büyüğünden korkmam. *Tewr rındê cı birayo pil bı.* En iyisi büyük kardeşleriydi. 2) ilk, önce.

tewr veri ilk önce. *Tewr veri ez ameya to hetek.* Ben ilk önce senin yanına geldim. EŞ ANL: *yasifte*.

Tewrat <öz.e.> Tevrat (kutsal kitap). (Hz. Musa'ya bildirilen Tanrı buyruklarını kapsayan İbrani'lerin kutsal kitabı.)

tewrdar <is.e.d.> katılımcı.

tewrdimende/i <or.e./d.> içinde kalan.

tewre <is.e.> çanta. *Zûrana tewre pırr nêbeno (atas.).* Yalanlarla çanta dolmaz. *O tewrey tıxtora keno xo dest.* O doktorların çantasını eline alır. *Maya mı tewrey soll û sabûndê ma bi (deyim.)* Annem çantamızın tuzu ve sabunuydu. (Tuz yiyecekleri tatlandırır, sabun ise temizler. Annem tatlı, temiz ve idareciydi anlamına gelir.)

tewrkerdox <is.e.d.> içine katan.

tewrkerwen <is.d.> katılm, katılış.

tewrwerên <zf.> ilk önceki; ilki.

tewş VARY: *sews.* <s.> aklı yitmesi. (Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflama durumu.)

tewş biyayış sersemlemek.

tewş kerdış sersemletmek.

tewşın <s.> sersemşi.

tewşkerde/i <or.e./d.> sersemleten.

texayır <zf.> aklı karışma.

texayır kerdış aklı karışmak. *Ey aqlê xo texayır kerdo.* O aklını karıştırmış.

texılınayış BKZ: *texırnayış.*

texılıyayış BKZ: *texırıyayış.*

texır₁ <ünl.> tak!

texırê gani kerdış tak etmek (canına). *Texırê gandê mı kerd.* Canıma tak etti.

texır₂ VARY: *terx.* <zf.> iptal.

texırnayış VARY: *texılınayış, terxnayış.* <gçl.f.> 1) iptal etmek. *Ma do biyameyê keydê şıma, ma fına texırna.* Size misafirliğe gelecektik, yine iptal ettik. 2) caydırmak. 3) ertelemek. [*texırneno*; em.k. *bitexırni*]

texırıyayış VARY: *texılıyayış, terxıyayış.* <gçs.f.> 1) iptal olmak. *Gırwey ma texırıya.* İşimiz iptal oldu. 2) çaymak. 3) ertelenmek. [*texırıyeno*; em.k. *bitexırı*]

texmin (Ar.) <is.e.> 1) tahmin. EŞ ANL: *teşef.* 2) tedarik, hazırlık.

texmin kerdış 1) tahmin etmek. *Mı texmin kerd, şıma do bêrê.* Geleceğinizi tahmin ettim. 2) tedarik etmek, hazırlık yapmak. *Ma do şewra çekerê şıma ser, hazırîşınê xo bikerê!* Yarın size saldıracamız, hazırlığımızı yapın!

texmini <zf.> tahminen. *O baxçe texmini des hezari keno.* Tahminen o bahçe on bin eder. EŞ ANL: *teşefi.*

texminker <is.e.d.> 1) tahmin eden. 2) tedarik eden, hazırlık yapan.

texsi (Fr.) <is.d.> taksit.

texsim <zf.> bölüşme.

texsim kerdış bölüştürmek.

texsimker <is.e.d.> bölüşen.

texsir <zf.> göz yumma, koy verme.

texsir kerdış elinden geleni ardına koymamak. *Çendı kı to dest ra yeno texsir mek!* Elinden geleni ardına koyma!

texsit (Ar.) <is.e.> taksit. BKZ: *verêna.*

texsiti kerdış taksite bağlamak.

text₁ <is.e.> peyke, divan. (Evlerde bulunan, duvara bitişik alçak, tahta sedir, kerevet.)

text₂ <is.e.> hükümdarlık makamı.

text ra ronayış hükümdarlığına son vermek, tahttan indirmek.

text vetiş hükümdar etmek.

text vijyayış hükümdar olmak, tahta çıkmak.

textax (İr.) <is.e.> tahta.

textaxın <s.> tahtalı.

Texteci <öz.e.d.> bazı Alevilere verilen ad.

textekem <s.> tahtası eksik, ileriye geriye düşünmeyen, delimsi.

textek <is.e.> dağda kendiliğinden oluşan bir teraç şekli. *Texteki sera Zergûz weş aysena.* Teraçanın üstünden Zerguz köye güzel görünüyor.

textekê qen kuyruk sokumu kemiği.

textequrisi (Tk.) <is.d.> tahtakurusu.

textilo (İr.) <is.e.> daktilo.

tey₁ <is.d.> dağdağan, çitlembik.

tey₂ <zf.> 1) kendisinde, kendinle, beraberinde, eşliğinde. *Tey şekero sûrek esto?* Kendisinde kırmızı şeker olan var mı? *Ey nanê sûk tey ardo?* O beraberinde pide getirmiş mi? *O zi tey şiyê.* O da eşliğinde gidiyordu. *Ney zi tey beri!* Bunu da kendinle götür! 2) içinde, de. *Doll esto, hıma tey masey çini.* Göl var, ama içinde balık yok. 3) onunla, onda. *Ti ji tey şo!* Sen de onunla git! *Tey werd bî?* Onda yiyecek var mıydı? EŞ ANL: *tede.*

tey amayış beraberinde gelmek, eşliğinde gelmek.

tey berdiş beraberinde götürmek.

tey biyayış 1) kendisinde var olmak, kendisinde mevcut olmak. *Tifing tey bî? Nê, tey çinê bi.* Kendisinde silah var mıydı? Hayır, kendisinde yoktu. 2) birlikte olmak, beraberinde olmak. *Keynekê tey bi.* Bir kız beraberindeydi.

tey girotiş 1) yardımcı olmak, yardım etmek (Allah'a mahsus). *Kam kî xezebin bıkero, Ella tey nêgêno.* Acımasız olan kimseye Allah yardım etmez. 2) beraberinde olmak (yardım olarak).

tey mendiş 1) içinde kalmak. 2) kendisinde kalmak.

tey şiyayış 1) eşliğinde gitmek, beraberinde gitmek. 2) akıntıya gitmek. EŞ ANL: *pede şiyayış.*

tey verdayiş 1) içinde bırakmak. *Miyan ra vejê, tayna zi tey verdê!* İçinden çıkarın, bazılarını da içinde bırakın! 2) kendisinde bırakmak. *Mî cî ra perrey giroti, taynê cî zi tey verday.* Kendisinden para aldım, birazını da kendisinde bıraktım.

'teyare VARY: *tiyare.* <is.e.> uçak.

'teyare parrnayış 1) uçak uçurtmak. 2) çok yalan söylemek. *Bî zûrana 'teyare parrneno (deyim).* Yalanlarla uçak uçurur.

'teyarek <is.e.> yusufluk (zool).

teyestey VARY: *tedey.* <is.ç.> içindekiler. *Gerek teyestey perrdo verên dî binuşyê.* İçindekilerin ön sayfada yazılması lazım.

teyêr VARY: *teyêre.* <is.d.> dağdağan ağacı. (Zazalarda dağdağan ağacı kutsaldir, nazar değmesin diya dalı işlenip hayvanlara ve insanlara takılır, nazardan korur.)

teyêre YER: Qelacix. BKZ: *teyêr.*

teyib (İng.) <is.d.> teyp.

teyiz <is.d.> koruk.

teyemende/i <or.e./d.> çıkmazda kalan.

teynûş <is.e.> defter. (yeni kelime, Rosan Hayıg).

'teyr <is.e.> kanatlı hayvanlar. *'Teyrê qıcı/werdi hewnanê gırson/gırdan vinenê* (Kahraman Gündüzkanat). Küçük kuşlar büyük rüyalar görür.

'teyr û tûr kanatlılar. *'Teyr û tûr pêro yeno, pûrtiya xo riñeno û дано Silêman Pêxemberi, hıma kund vero vijyeno û nêdano.* Bütün kanatlılar gelir, tüylerini soyup Süleyman Peygamber'e verir, ama baykuş karşı çıkıp vermez.

'teyrek <is.d.> kuşuk.

'teyrek-meyrek kuş muş. *Ti xo rê bewni kardê xo, to rê 'teyrek-meyrek lazim niya.* Sen işine bak, kuş muş sana lazım değil.

teyşan (Phlv. tişnag) <s.> susuz, susamış.

teyşan biyayış susamak.

teyşan kerdış susatmak.

teyşaney <is.d.> susuzluk.

teyşaney anışnayış susuzluğu gidermek. *Xalê, tasê aw dê mî û teyşaneya mî anışnê.* Teyze, bana bir tas su verip susuzluğumu giderdi.

teyşaney anıştiş susuzluğunu gidermek. *Mî doyoondo honik şimit, teyşaneya mî anışt.* Soğuk bir ayran içtim, susuzluğumu giderdim.

teze (İr.) <s.> taze.

ter û teze YER: Qerxan. pek taze.

teze biyayış tazelenmek, tazeleşmek, taze olmak.

teze kerdış tazelemek.

tezminat (Ar.) <is.e.> tazminat.

tê <zm.> birbirini. EŞ ANL: *pê.*

têçax <s.> emsal, yaşıtlı, denk. *Nê keyneki têçaxi rayê.* Bu kızlar yaşıttır. EŞ ANL: *tay, aver, omver.*

têdı₁ <zf.> seviye (yer için), düzey. *Tiya dî berrz û nimz çiniya, pêro têdıro.* Burda alçak, yüksek yok, hepten aynı seviyede.

têdı₂ <f.ilgeci> birbirinde, tümüyle, hepsi birlikte. *Sêlê ame, 'heme çi têdı berd.* Bir sel geldi, her şeyi önüne katıp götürdü.

têdıgiroten <is.d.> yardımlaşma.

têdıgirotena yardımlaşarak. *Têdıgirotena kes reseno cayê.* İnsan yardımlaşarak bir yere varır.

têdikûwate/i <or.e./d.> toparlak, dolgun. *No mêrdek têdikûwateyo.* Bu adam toparlaktır /dolgundur. *Na ceniyek têdikûwatiya.* Bu kadın toparlaktır/dolgundur.

têdırzû <s.> yapılı kişi.

têl <is.e.> tel.

têlin <s.> telli.

têmane <is.e.> güreş.

têmane kerdin dayiş güreştirmek.

têmane kerdış güreşmek. *Bê ma têmane bıkemî!* Gel güreşelim!

têmanedar <is.e.d.> güreşçi.

têmiyan VARY: *têmiyane*. <zf.> karmaşık, içiçe.

têmiyan biyayış 1) birbirine karışmak, karmaşık duruma düşmek, karmaşıklaşmak. *Çekçolê ma biyo têmiyan*. Eşyamız birbirine karışmış. 2) içiçe girmek.

têmiyan dı mendış içiçe kalmak.

têmiyan kerdış birbirine karıştırmak, karmaşık duruma getirmek, karmaşıklaştırmak.

têmiyan kerdış 1) içiçe katmak, içiçe karıştırmak (ayrı cinsten şeyleri). 2) içiçe girdirmek.

têmiyan kewtiş 1) içiçe katılmak, içiçe karışmak. *Dewarê ma kewt bı têmiyan*. Hayvanlarımız içiçe katılmıştı. 2) birbirine girmek. *Xeylê merdimi kewti bi têmiyan û lej kerdê*. Epey adam birbirine girmiş kavga ediyorlardı.

têmiyan ro dayış 1) birbirine karıştırmak. *Nê tarri rindêna têmiyan ro dê!* Bu salatayı iyicene karıştırın! 2) çıldırmak. *Nê merdimi daya têmiyan ro*. Bu adam çıldırmış.

têmiyankerde/i <or.e./d.> birbirine karıştırılmış olan.

têmiyankerdox <is.e.d.> 1) içiçe katan, içiçe karıştıran. 2) içiçe girdiren.

têpize <zf.> ortalama.

têpizedı <zf.> 1) kabala, kabal. EŞ ANL: *qebala*. 2) götürü, toptan. *Tişi pêro tê pize dı, panj hezari qaxita roti*. Tekeleri toptan beş bin liraya sattı. 3) içiçe, birbirinin içinde, birbirine çok yakın.

têra₁ <zf.> yayılma, yayma.

têra biyayış yayılmak (korku ve tehlike anında). *Veyay halindê zerqeta, zerqeti bi têra*. Arıların yuvasına karıştılar, arılar ortalığa yayıldı.

têra kerdış yaymak (korku ve tehlike anında). *Zeki çaringa têra kero, hırg jew kerd hetêna*. Eşek arılarını yaymak gibi, her birini bir tarafa dağıttı.

têra₂ <filgeci> birbirinden. *Mı ra bı hêrs, çınay xo têra pişt û keydê ma ra sı*. Bana sınırlendi, eşyalarını toparlayıp evimizden gitti. EŞ ANL: *pêra*.

têra₃ YER: Sinag. <zf.> değişme.

têra biyayış 1) değişmek. *Na sûki, boll biya têra*. Bu şehir, çok değişmiş. EŞ ANL: *virriyayış*. 2) serpilme, büyümek. *Na keynek esmerr biya têra*. Bu kız, bu yıl gelişmiş. EŞ ANL: *telq dayış*.

têra kerdış 1) değiştirmek. 2) geliştirmek.

têrabiyayen <is.d.> yayılma.

têrabiyayox <is.e.d.> 1) değişen. 2) serpilme, büyüyen.

têraker <is.e.d.> yayan.

têraker YER: Sinag. <is.e.d.> 1) değiştiren.

2) geliştiren.

têrakerde/i₁ <or.e./d.> dağınmık.

têrakerde/i₂ YER: Sinag. <or.e./d.> 1) değiştirilen. 2) geliştirilen.

têrakerden₁ <is.d.> yayma.

têrakerden₂ YER: Sinag. <is.d.> değiştirme.

têrapıştox <is.e.d.> toparlayan.

têser <zf.> dengeli.

têser û têbini 1) altüst. 2) allak bullak.

têser û têbini biyayış 1) altüst olmak. *Kelek, rodê firati dı têser û têbini bi*. Bot, firat nehrinde altüst oldu. 2) allak bullak olmak. *No çekçolê ma, çı ûna têser û têbini biyo?* Bu eşyamız, niye böyle allak bullak olmuş?

têser û têbini kerdış 1) altüst etmek. *İna kelek têser û têbini kerd*. Onlar botu altüst etti. 2) allak bullak etmek. *Kê zerrey keyi kerdo têser û têbini?* Evin içini kim allak bulak etmiş?

têseriki <s.> dengesiz, sersemce.

têseriki amayış dengesiz gelmek. *Biyo serxoş, oyo têseriki yeno ma ser*. Sarhoş olmuş, dengesiz üzerimize geliyor.

têseriki şiyayış dengesiz gitmek.

têşanaye/i 1) <or.e./d.> karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor, kurcalayan kişi, huzursuzluk yaratan. 2) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *têvdaye/i*, *pêşanaye/i*, *'hesûd*.

têşanayış₁ <gçl.f.> karıştırmak. [*têşaneno*; em.k. *têşanı*] EŞ ANL: *pêşanayış*.

têşanayış₂ YER: Qelacix. <gçl.f.> sallamak. *A dergolay çoxeko têşane!* O çocuğun salıncağını salla! EŞ ANL: *raşanayış*.

têşaneyayış <gçs.f.> karıştırılmak. *Sıloyo çıçirê têşaneyeno?* Çöp neden karıştırılıyor? [*têşaneyeno*; em.k. *têşaney*]

têşt BKZ: *test*.

têtewr <zf.> birbirinin içine. *Terrn û wişkiya têtewr veşenê (deyim)*. Yaş, kuru beraber yanar. EŞ ANL: *pêtewr*.

têtewr biyayış 1) içiçe katılmak, içiçe karışmak. *Ê biyê têtewr*. Onlar içiçe katılmış. 2) içiçe girmek.

têtewr kerdış içiçe katmak, içiçe karıştırmak, birbirinin içine koymak.

têvdaye/i <or.e./d.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi. 3) huzursuzluk yaratan. 4) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *pêşanaye/i*, *têşanaye/i*, *'hesûd*.

têvdayen <is.d.> 1) karıştırma. 2) kurcalama. 3) huzursuzluk yaratma.

têvdayış <gçl.f.> 1) karıştırmak (sıvı bir şeyi kaşık vb. ile). *Çaya xo têv dı!* Çayını karıştır! 2) kurcalamak. *Mı to rê va: "Nê gırwi 'hendı metêvdi!"* Sana dedim: "Bu işi

- o kadar kurcalama!" 3) huzursuzluk yaratmak. *Tiyê fina tiyana têvdanê, ha.* Yine buralarda huzursuzluk yaratıyorsun, ha. [têvdano; em.k. têvdi]
- têvdeyayış** <ğcs.f.> 1) karıştırılmak. 2) kurcalanmak. 3) huzursuzluk yaratılmak. [têvdeyeno; em.k. bitêvdey]
- têvero** <is.e.> pata, berabere kalma. (Oyunda yenen ve yenilen olmaması.)
- têvero biyayış** pata gelmek, berabere kalmak (oyunda).
- têvero kerdış** pata getirmek, berabere bırakmak (oyunda).
- têxmêlik** YER: 'Hesûd. BKZ: *temxêlik*.
- têyo** <z.f.> 1) çabalama, gayret. 2) kurcalama, karıştırarak bakma. 3) araştırma işi.
- têyo antış** germek. *Oyo xo têyo anceno.* O kendini geriyor. EŞ ANL: *cêyo antış, viziki antış.*
- têyo çarnayış** sağa sola koşturmak, çaba göstermek. *Ma nêweşê xo têyo çarnayê, belki qe nêmerdê.* Hastamız için çaba gösterseydik, belki hiç ölmezdi.
- têyo dayış** 1) kurcalamak, karıştırarak bakmak. *Kewto 'ereber miyan û oyo têyo dano.* Arabanın içine girip kurcalıyor. 2) araştırmak. *Nê girwi têyo di, hele bin ra çiči vijyeno.* Bu işi araştır, bakalım altından ne çıkacak.
- têyo deyayış** 1) kurcalanmak, karıştırarak bakılmak. 2) araştırılmak.
- têyo geyrayış** 1) çabalamak. *O têyo geyrayê kı, tiya ra rew şıro.* O çabalıyordu ki, burdan erken gitsin. 2) bocalamak, uğraşmak. (Bir işte tutulması gereken yolu kestirememek, ne yapacağını bilememek, kararsız olmak.) EŞ ANL: *ta geyrayış.*
- têyo geyreyayış** çabalananmak, gayret göstermek. *'Hend têyo megeyrı, benê nêweş!* O kadar çabalanma, hastalanırsın!
- têyodayen** <is.d.> 1) kurcalama, karıştırarak bakma. 2) araştırma.
- têyodayox** <is.e.d.> 1) kurcalayan. 2) araştırmacı. 3) arayan. EŞ ANL: *cıgeyrayox.*
- têyogeyrayen** <is.d.> 1) çaba, çabalama, gayret. 2) bocalama, uğraş.
- têztêzik** <s.> 1) aceleci. 2) işini çabuk bitiren.
- tı** (Phlv. tō) <zm.> sen. *Tı şiyê koti?* Sen nereye gittin?
- tı do / tı dê** (gel.z.) *Tı do şırê koti?* Sen nereye gideceksin?
- tı nêvanê** meğer. *Tı nêvanê 'erebay mı berda.* Meğer arabamı götürmüş. EŞ ANL: *oxmo.*
- tı nêvanê kı** meğerki, meğerse. *Ma do piya bışiyayê, tı nêvanê kı o şıyo zi.* Birlikte gidecektik, meğerse o gitmiş bile.

- tı vanê** acaba. *Tı vanê, kes şıyo keye?* Acaba eve kimse gitmiş mi? EŞ ANL: *ma₃, tirêm.*
- tiya** (şmd.z.(d.)) *Tiya se kena?* Sen ne yapıyorsun?
- tiyê** (şmd.z.(e.)) *Tiyê se kenê?* Sen ne yapıyorsun?
- tiyê vanê** sence. *Tiyê vanê, no girwe do nêbo?* Sence bu iş olmayacak mı? EŞ ANL: *torêki.*
- to** VARY: *tû.* <bük.> *Ez to ra pila.* Ben senden yaşlıyım.
- tıcar** (Ar.) <is.e.d.> tüccar. EŞ ANL: *bezırgan.*
- tıcarey** <is.d.> tüccarlık.
- tıcarey kerdış** tüccarlık yapmak.
- tıdık** <is.e.> tik. EŞ ANL: *xudık.*
- tıf** YER: Qerxan. <is.e.> tükürme.
- tıf kerdış** tükürmek.
- tıfıng** (İr.) <is.d.> tüfek.
- tıfıng cı eştış** silah sıkmak (birine). *Tıfıng eşt cı, nêşa cı şano.* Kendisine silah sıktı, hedefi vuramadı.
- tıfıng pa nayış** silah sıkmak. *Tıfıng nê pa û kışt.* Silah sıkıp öldürdü.
- tıfıng teqayış** silah patlatmak.
- tıfıng teqnayış** silah patlatmak.
- tıfıngxane** (İr.) <is.e.> cephane.
- tıfı** YER: Qerxan. <is.d.> tükürük. EŞ ANL: *alû.*
- tıham** <is.e.> nimet.
- Tıl₁** <öz.e.> bir köy adı (Siverek'te).
- Tıl₂** <is.e.> höyük. (Tarih boyunca türlü sebeplerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntılardan üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepe.) EŞ ANL: *kurr.*
- Tılberz** <öz.d.> 1) bir ziyaret adı (Çermik'te). (Yüksek tepe, hayvanlar hastalanınca, bu ziyaretin etrafından dolaştırılır ve kurban kesilir.) 2) eski yerleşim yeri (Çermik'te).
- tılfin** <s.> kırpıntılı et.
- tılfi** <is.ç.> et kırpıntısı.
- tılfi biyayış** kırpıntılaşmak. *No goşt çı ûna biyo tılfi?* Bu et niye böyle kırpıntılaşmış?
- tılfi kerdış** Kırpıntılaştırmak. *Şıma no goşt roncinayo û kerdo tılfi.* Bu eti doğrayıp kırpıntılaştırmışsınız.
- tılıngı** <s.> kızlara hekaret edici söz.
- tılili** <is.d.> zılgıt (düşünde ya da savaşta). EŞ ANL: *lir-lir.*
- tılisım** <is.e.> sihir, büyü.
- tılisım kerdış** büyülemek, sihirlemek.
- tılisımın** <s.> büyü, sihirli.
- tillo** VARY: *'hılo.* <is.e.> 1) hoplama, zıplama. 2) fırlama. 3) sıçrama. 4) ürkme. EŞ ANL: *oxleme, lotik.*
- tillo biyayış** 1) hoplamak, zıplamak. *Ez tillo biya, serrey mı koya istraxana.* Ben zıpladım, başım tavana değdi. 2) fırlamak.

3) sıçramak. 4) ürkemek. (Bir şeyden korkup birden sıçramak.) *Estorer kı marr di, finêdi tillo bi, ez sera erziyaya 'erd.* At yılanı görünce, aniden ürkütü, ben üstünden yere düştüm.

tillo kerdış 1) hoplatmak, zıplatmak. *Mi top kerd tillo.* Ben topu hoplattım. 2) sıçratmak. *Ambaz rakewte bi, ez qiraya û ca ra tillo kerd.* Arkadaş yatıyordu, ben bağırıp yataktan sıçrattım. 3) ürkütmek, korkutup kaçırarak. *Aw miyan mekew, tiyê masa tillo kenê.* Suyun içine girme, balıkları ürkütüyorsun. 4) birini yerinden etmek. *O têvdaye bi, mi tiya ra tillo kerd.* O karıştırıcıydı, onu yerinden ettim.

tilp (İr.) <is.d.> turp.

tim VARY: *timi.* <zf.> 1) daima, her zaman. *Mayê tim nêweş, ma rê rihatey çiniya.* Daima hastayız, bize sağlık yok.

2) kesintisiz. *Awa tim pey ra yena.* Su daima kesintisiz geliyor.

tim û tim sürekli. *Şimayê na qiser tim û tim mi rê vanê.* Bana bu lafi sürekli söylüyorsunuz.

timin <is.e.> 28 kilogram dolayında tahıl ölçüğü.

'tin <s.> genizden konuşma. (Burnu tıkalı gibi konuşma.) *No lajek 'tino.* Bu oğlan genizden konuşuyor.

'tin kerdış burnunu temizlemek. *Ceniyeker zinciya xo 'tin kerd.* Kadın burnunu temizledi.

tinê YER: Qula. <zf.> boşuna. *Cêfay ma pêro tinê şı.* Emeğimiz hepten boşa gitti. EŞ ANL: *xokava.*

tingel (İng.) <is.d.> tünel.

tingirfistan <is.d.> beceriksiz kadın.

tingi <is.d.> tıngır, tıngırtı, demir sesi.

tingi biyayış tıngırdanmak.

tingi kerdış tıngırdamak.

'tının <s.> genzel, genizsiz.

'tino/ê <is.e./d.> genzek, genizden konuşan.

tıp (Fr.) <is.d.> tüp.

tıqnefes <is.d.> astım hastalığı. EŞ ANL: *henqut.*

tıqnefes biyayış astım hastalığına yakalanmak.

tıqnefesin <s.> astım hastalığı olan.

tırafik (Fr.) <is.e.> trafik.

tıraçtor (Fr.) <is.e.> traktör.

tırawıtış YER: Gewrek. BKZ: *tırtış.*

tırawıyayış BKZ: *tıryayış.*

tırb (Ar.) <is.d.> türbe.

tırê <zf.> acaba. *Tırê o zi ameyo?* Acaba o da gelmiş mi?

tırên (Fr.) <is.d.> tren.

tırimpa (İt.) <is.d.> tulumba.

tırte/i <or.e./d.> çalıntı.

tırten <is.d.> çalma, hırsızlık.

tırıtış VARY: *tırawıtış.* <gçl.f.> çalmak. *Tırıtixa estora mi tırta.* Hırsızlar atımı çalmış.

[*tireno/tiraweno*; em.k. *bitırı*]

tırıttox <is.e.d.> hırsız. EŞ ANL: *xırxız.*

tırıttoxey <is.d.> hırsızlık.

tırıttoxey kerdış hırsızlık yapmak.

tırilki <zf.> maskara, eğlendirici, güldürücü.

tırilki biyayış maskara olmak, gülünç bir duruma düşmek. *Qısey ma bi tırilki û wertey ra bi vila.* Laflarımız maskara olup ortalığa yayıldı.

tırilki kerdış maskara etmek. (Bir şeyi veya kimseyi gülünç duruma düşürmek.)

Tırk <öz.e.d.> Türk.

Tırkey <öz.d.> Türklük.

Tırki <öz.d.> Türkçe.

Tırkistan <öz.e.> Türkistan.

Tırkiya <öz.d.> Türkiye.

Tırkmen <öz.e.> Türkmen.

Tırkmenistan <öz.e.> Türkmenistan.

tırkolog <is.e.d.> türkolog.

tırli YER: Qerxan. <is.d.> bir kuş türü.

tırnavide (İt.) <is.e.> tornavida.

tırr-tırr <is.d.> külhanvari konuşma.

tırr-tırr kerdış külhanvari konuşmak. *'Hendi tırr-tırr meki, dest desti serayo (deyim).* O kadar külhanvari konuşma, el elden üstündür.

tırrek <s.> kaba, nezaketsiz. *No merdım boll tırreko, çiyê rê nêbeno.* Bu adam kaba ve işe yaramaz.

tırrekey <is.d.> nezaketsizlik.

tırrekeya kabaca.

tırrê <ünl.> haydi be sen de!, seni gidi seni (kadın için).

tırrık YER: Qelacix. <is.e.> sümük. EŞ ANL: *çılm.*

tırrnın <s.> nazlı.

tırrni <is.ç.> naz (dargınlık esnasında).

tırrni kerdış nazlanmak, naz yapmak. *Ambaz mı ra biyo hêrs, oyo tırrni keno.* Arkadaş bana darılmış mı, naz yapıyor.

tırrnos <is.e.> domuzun ön dişi.

tırrnosın <s.> ön dişli domuz.

tırro₁ <s.> kaba.

tırro₂ <ünl.> haydi be sen de!, seni gidi seni (erkek için).

tırış₁ <is.e.> türlü yemeği.

tırış₂ (Phlv. tru(f)ş) <s.> ekşi. EŞ ANL: *rêvas.*

tırış biyayış ekşi duruma gelmek.

tırış kerdış ekşi duruma getirmek.

tırışaney <is.d.> ekşilik.

tırışık <is.d.> kuzu kulağı (bot.).

tırışın <s.> ekşimsi, kekre.

tırışiyaye/i <or.e./d.> ekşimiş olan.

tırışiyayen <is.d.> ekşime.

tırşiyayış <ğçs.f.> 1) ekşimək. *Pizey mino tırşiyeno*. Midem ekşiyor. 2) yemek bozulması. *Na şami tırşiyaya, hini nêwiriyena*. Bu yemek bozulmuş, daha yenilmez. [*tırşiyeno*; em.k. *bitırşiyi*]

tırşnaye/i <or.e./d.> ekşitilmiş olan.

tırşnayen <is.d.> ekşitme.

tırşnayış <ğçl.f.> ekşitmek. [*tırşneno*; em.k. *bitırşni*]

tırûlık YER: 'Hesûd. <zf.> çullanma. (Karmaşık şekilde bir araya toplanma.) *Tayn vıla bê, se biyo şıma pêro tırûlıkê tiyay biyê*. Biraz dağılın, ne olmuş hepimiz buraya çullanmışsınız. EŞ ANL: *qırılık*.

tıryaki (Ar.) <s.> alışkın, müptela, tıryaki.

tıryaye/i <or.e./d.> çalınmış olan.

tıryayış VARY: *tırawıyayış*. <ğçs.f.> çalınmak. *Xeylê dewar tıryayo*. Epey hayvan çalınmış. [*tıryeno/tırawıyeno*; em.k. *bitıryi*]

tise <is.e.> sığır diskısı dumanıyla ihsala karşı yapılan ilkel bir tedavi.

tışk <is.e.> çepiç (bir yaşına girmemiş kecinin erkeği). EŞ ANL: *çewre*.

tıtûlık YER: Mexmûr. <is.e.> uç, zirve (ağaçlarda).

tıtûn <is.e.> tütün.

tıx [X]~[x] (Îr.) <is.d.> tiğ.

tıxt <is.d.> dört tıxt bir ukkadır.

tıxtor (Fr.) <is.e.d.> doktor, hekim.

tıxtorey <is.d.> doktorluk, hekimlik.

tızba VARY: *tûzba*. <is.d.> tespih.

tızbay cı şıktış gözden çıkarmak (birini).

tızbey antış tespih çekmek. *Ezo tım neway û new tızbey ancena*. Ben her zaman doksan dokuz tespih çekiyorum.

tic YER: Bibol. BKZ: *tiz*.

tifo (Yun.) <is.d.> tifo.

tijin <s.> güneşli.

tiji VARY: *tizi*. <is.d.> güneş (güneş ışınları). *Tijiya dana tiya ro, tiya biyo germ*. Buraya güneş ışınları vuruyor, burası ısınmış.

tiji akewtiş güneş doğmak. *Ayam weşo, tiji akewta*. Hava güzel, güneş doğmuş.

tiji dayış güneşlemek.

– **xo tiji dayış** güneşlenmek, kendini güneşe vermek.

tijiya finayış 1) saf dışı bırakmak, yapayalnız bırakmak, elinde avucunda bırakmamak. *Kes pa nêverda, wini tijiya verda*. Yanında kimseyi bırakmadı, öyle saf dışı kaldı. 2) mahrum bırakmak, ortada bırakmak. (Tüm malını alıp ortada bırakmak.) *Malê cı pêro girot û tijiya vişt*. Malının tümünü alıp mahrum bıraktı.

tijiya kewtiş 1) saf dışı kalmak, yapayalnız kalmak, elinde avucunda kalmamak. 2) mahrum kalmak, ortada kalmak. (Tüm malını verip ortada kalmak.) *Malê xo pêro*

da û tijiya kewt. Malının tümünü verip mahrum kaldım.

tijiya nayış güneşletmek, güneşe sermek. *Çınayo kı biyo hi, berı tijiya nı kı, wa wışk bo!* Islanan eşyaları götür güneşlet ki, kurusun!

– **xo tijiya nayış** güneşlenmek, kendini güneşe vermek. *Xo tijiya menı, ganê to poste beno*. Kendini güneşe verme, vücudun soyulur.

tik <s.> dik.

tik biyayış 1) diklenmek. *Mı vero bı tik*. Önüme dikildi. 2) dikilmek (yerde). *Jewê ûja dı biyo tik û weyneno*. Biri orda dikilmiş, bakıyor. EŞ ANL: *qoq biyayış*.

tik kerdış dikmek. (Bir cismi dik olarak durdurmak.) *Ey çıwey xo kerd tik*. O sopasını dikti.

tik mendış dik kalmak.

tika <is.d.> et parçası.

tikey biyayış doğranmak. *Boka tı tikey tikey bê!* (*bedd.*) Allahvere sen doğranasın!

tikey kerdış et doğramak. *Ezo goştı kena tikey*. Ben eti doğruyorum.

tikbiyayen <is.d.> dikilme.

tikkerde/i <or.e./d.> dikilmiş olan.

tikkerdax <is.e.d.> dikleyen.

tikmende/i <or.e./d.> dik kalan.

tiko <is.d.> bir halay oyunu.

tiktiko YER: Ş. Cori. <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *darkupik*.

timarxane <is.e.> akıl hastahanesi. (Akıl dengesi yerinde olmayanlar eğitilir.)

tinqilozi VARY: *taqiloji*. <zf.> tepe takla.

tinqilozi biyayış tepe takla gitmek.

tinqilozi kerdış tepe takla etmek.

tir <is.d.> 1) kolon. (Tavan kirislerin altına atılan ağaç kolon.) 2) oklava. EŞ ANL: *xelaxû*.

tiranto <is.e.> sinema, tiyatro. EŞ ANL: *teratûre*.

tiric YER: Bibol. BKZ: *tirij*.

tirij VARY: *tiric*; *tiroj*. <is.d.> güneş ışını, ışık hüzmesi. (Bir açıklıktan içeri vuran güneş ışını hüzmesi.)

tirija roji güneş ışınları.

tirimkan <is.d.> ok yayı.

tirimkan eştış ok atmak. *Tirimkan bê tiri nêerziyena*. Ok oksuz atılmaz.

tirimkandar <is.e.d.> okçu.

tiriz <is.d.> yırtmaç (kasıtlı yapılan).

tiri₁ <is.d.> ok.

tiriya miyani bel kemiği. EŞ ANL: *caxeka miyani*.

tiri₂ <is.d.> ok fırlatan kirpi.

tirmarr <is.d.> ok yılanı. (Bir kaç metre uçabilen ince ve zehirli bir yılan türü.)

tiroj BKZ: *tirij*.

tirojiki <zf.> güneşin etkisiyle vücutta oluşan kabarcıklar.

tirojiki biyayış kabarcıkların oluşması (güneşin etkisiyle). *Tı boll tijiya mendê, dirbeta to biya tirojiki.* Güneşte çok kalmışın yaran azmış.

tişik <is.d.> elbise yırtığı. *Çınay mı dirriyayo, tişik debiyaya de.* Elbisem yırtılmış yırtık oluşmuş.

tivil VARY: *çivil.* <is.d.> çita.

tiya₁ [- '-] VARY: *ta.* <zf.> burası, burası. *Tiya key Remzi niyo?* Burası Remzi'nin evi değil mi?

etiya şurası, burası. (vurgu gösterir) EŞ ANL: *ayta.*

tiya dı burada. *Tiya dı kesê çiniyo.* Burda kimse yoktur.

tiya ra 1) buradan. *Tiya ra meşo cayê!* Burdan başka yere gitme! 2) buralı. *No merdek tiya rayo.* Bu adam buralıdır.

tiya ro burdan. *Tiya ro kes nêşiyoye.* Burdan kimse gitmemiş.

tiya ûja buraya oraya. *Nê wara xo gênê, benê zerre, tiya ûja na keynek yena a xo.* Bunlar kız kardeşini alıp içeri götürürler, buraya oraya bu kız kendine gelir.

tiyay rê buraya. *Tiyay rê çiyê lazım niyo.* Buraya bir şey lazım değil.

tiyay ro buraya. *Zengenê ji tiyay ro dı!* Bir kazma da buraya vur!

tiyaya burayla. *Tiyaya karêndê to nêbeno.* Burayla bir kârın olmaz.

tiya₂ [- -] BKZ: *tı.*

tiyaka <zf.> buracık, şuracık.

tiyaka dı buracıkta, şuracıkta. *Tiyaka dı vînderdî bî.* Şuracıkta durmuştu.

tiyaka ra şuracıktan.

tiyaka ro şuracıktan. *A 'siyer tiyaka ro vîradî!* O taş şuracıktan sal!

tiyakek <zf.> şuracık. *Tiyakek dı vîrada û şî.* Şuracıkta bıraktı, gitti.

tiyana BKZ: *tiya.*

tiyare BKZ: *'teyare.*

tiyayey VARY: *tiyana.* <zf.> buralar. *Tiyayey boll weşî.* Buralar çok güzeldir.

tiyayên <s.> burdaki.

etiayên burdaki.

tiz VARY: *tic.* <is.d.> osuruk (kaba yellenme). *Qena kî finê bîmîso tîzî, a hîni terk nêkeno (atas.).* Bir kış ki osurmaya alışırsa, o daha terk etmez (kötülük yapılmasın diye uyarma anlamına gelir).

tiz kerdiş osurmak.

tizi YER: Bûdran. BKZ: *tiji.*

tizker <is.e.d.> çok osuran.

to₁ <is.e.> kepeçyle aktarma (yoğurt, süt vb.).

to kerdiş kabdan kaba dökerek havalandırmak. *Doy to kerê kî, wa honik bo!*

Ayrarı kepeçyle aktarın ki, soğusun!

to₂ <zm.bük.> seni, senin, sana. BKZ: *tı.*

to rê gı YER: Qerxan. BKZ: *gore.*

to rê kî BKZ: *torêkî.*

toda <is.d.> daha fazla insanın, deveye binebilmesi için yapılan bir binecek.

tofana (Ar.) <is.e.> tufan.

tofana biyayış tufan olmak.

tofana pıro amayış tufana gelmek. *Mêrdek tîbê tîbê, bokana tofana bêro to ro! (bedd.)* Tufana gelesin adam!

tofana pıro dayış tufan vurmak. *Tofani da pıro, pêro merdî.* Tufan vurdu, hepsi öldü.

tofana qılayayış tufan kopmak.

tofana Hz. Nuhî Nuh Peygamber tufanı.

tol YER: Qerxan. <s.> dişi, oruspu. EŞ ANL: *orîspi.*

tol biyayış işe yaramayan, işten kaçan. (İnsan veya hayvan için söylenir.)

tolaz VARY: *toltaç.* <s.> serseri, aylak. (Karşı cins peşinde koşan.)

tolazey VARY: *toltaçey.* <is.d.> karşı cins peşinde koşma.

tolazey kerdiş karşı cins peşinde koşmak.

tolazyaye/i <or.e./d.> yarı kurumuş olan.

tolazyayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> yarı yarıya kurumak, nemli kalmak. *Çınay mı tijiya tolazyayo.* Elbisem güneşte yarı yarıya kurumuş. [*tolazyeno*; em.k. *bitolazyî*] EŞ ANL: *atrêşyayış.*

tole YER: Sinag. <is.e.> kaymak. EŞ ANL: *qimax.*

toley masti yoğurt kaymağı.

'tolik <is.d.> ebegümeçi. (Yaprakları suda haşlanır ve sütle pişirilir. Şişen karın ya da vücudun diğer bölgelerin üstüne basılıp sarılır ki, yumuşayıp şişkinlik insin. Yenilince kabızlığı giderir.)

toltaçî <is.d.> piç. (Dişi tazının erkek köpekten peydahladığı yavru.)

toltaç BKZ: *tolaz.*

tometa <is.e.> 1) ayıp. 2) yasak.

tometa biyayış 1) ayıplamak. *Ma rê tometa, şarî rê 'edetoy? (deyim)* Bize ayıp, ele âdet mi? 2) yasaklanmak.

tometa kerdiş 1) ayıplamak. 2) yasaklamak.

tometaçey <is.d.> yasaklık.

tometaçer <is.e.d.> ayıplayan, yasaklayan.

tometaçerde/i <or.e./d.> ayıplanmış, yasaklı.

tompiç <s.> çok eşya giyip kendini şişirmek.

top₁ (Tk.) <is.d.> 1) top (spor). EŞ ANL: *gud.*

2) top. (Gülle veya şerapnel atan büyük, ateşli silah.) 3) kumaş, kağıt vb. şeylerin düzenli bir yığın durumuna getirilmiş bağı.

top eştiş 1) top atmak. *Toper çekî mı rê!*

Topu bana at! 2) ateşli topu atmak. 3) batınlığa uğramak, iflas etmek. *Êy top eştiş, nêşa malî xo dest ra vejo.* O malı

- elinden çıkaramadı, iflas etti.
top kay kerdış top oynamak. *Bêrê ma top kay bikemî!* Gelin top oynayalım!
top kaydaynayış top oynamak.
topa çiteki kumaş bağı, kumaş topu.
topa desti eltopu.
top₂ <is.d.> kirve belirtilince, kendisine verilen hediye.
top ronayış hediye vermek. (Kirve belirirken, kirveye verilen hediye.) *O hını kerway lajdê mino, mı cı rê top ronê.* Ona hediye verdim, artık oğlumun kirvesidir.
toq <is.e.> tasma, hayvan tokası.
toqe <is.e.> toka. *Toqe xo porra kî!* Saçına toka tak!
toqeyin <s.> tokalı.
toqif (Ar.) <is.d.> tevkif.
toqif bırrnayış tevkif etmek. *Toqifa cı bırrnê û eşt 'hepıxane.* Tevkif edip hapis-haneye attı.
toqmaq <is.e.> tokmak.
toqna'hlet <is.e.> şeytanın boynuna giren çember.
toraq <is.e.> çökelek.
toraqın <s.> çökelekli.
torcile VARY: *tordile, torgile, torzğile.* <is.e.> dolu (küçük taneli).
torđile YER: Sinag. BKZ: *torcile.*
torêki sence.
torg <is.d.> dolu (iri tanalı). (Zaza inancına göre, çok dolu yağdığındā dolunun önüne demir atılırsa dolu durur.) *Yaxerî ver ra rema, şî torg ver (atas.).* Yağmurdan kaçtı, doluya yakalandı.
torg pıro dayış dolu vurmak.
torg varayış dolu yağmak.
torgile YER: Bibol. BKZ: *torcile.*
torin <is.e.d.> torun.
torjin VARY: *torzin.* <is.e.> balta.
torjini kerdış baltalamak. *Nê koliya torjini kî!* Bu odunları baltala!
torpek <is.e.> minder. EŞ ANL: *minder.*
torpil (Fr.) <is.e.> torpil.
torpil biyayış torpil olmak.
torpil kerdış torpil yapmak.
torpilin <s.> torpilli.
torpilker <is.e.d.> torpil yapan.
torr <is.d.> ağ.
torra masan balık ağı. *İna torrê xoyê masan kerdê pak.* Onlar kendi balık ağlarını temizliyordu.
torûm YER: Qerxan. <is.e.d.> deve yavrusu. EŞ ANL: *bodik.*
torzğile YER: 'Hesûd. BKZ: *torcile.*
torzin YER: Bûdran. BKZ: *torjin.*
totik <is.d.> sivilce.
totikın <s.> sivilceli.
toxım (İr.) <is.e.> tohum.
- toxım karrıtış** tohum ekmek. *Dını dı toxımê hewli bıkarre!* (Osman Efendi Babij). Dünyada iyi tohumu ekin!
toz <is.e.> süpürüntü, toz, çöp.
toz biyayış 1) toz olmak, toz haline gelmek. 2) tozlamak, tozun havalanarak çevreye yayılması.
toz kerdış 1) tozutmak, toz kaldırmak, çevreye toz yaymak. 2) tozlaştırmak, toz haline getirmek. 3) bahane aramak (kavgā için). *Tiyê şari rê toz kenê kî, lej bıkerê.* Sen kavgā etmek için millete bahane arıyorsun.
tozan YER: Siverek. <is.e.> tipi, kar fırtınası. EŞ ANL: *varık, vater.*
tozan kerdış tipilemek, tipiye çevirmek. *Tevera vewrer tozan kerdê, çım çımı nêdiyê.* Kar dışarda tipiye çeviriyordu, göz gözü görmüyordu.
tozanın <s.> tipili, kar fırtınalı.
tozankerden <is.d.> tipileme.
tozik <is.e.> tuzlanıp kurutulduktan sonra öğütülen çökelek.
tozıldûman <is.e.> toz duman. EŞ ANL: *vızıldûman.*
tozıldûman qılayayış toz duman kopması. *Va ameyê, tozıldûman qılaya bî.* Rüzgar esiyordu, toz duman kopmuştu.
tozıldûman qılaynayış 1) tozu dumana katmak, ortalyğı alt üst etmek. 2) hızla kaçmak (tozutarak). *'Erebayêna tozıldûman qılaynena û yena vera ma.* Bir araba tozutarak bize taraf geliyor.
tozin <s.> tozlu.
tozin biyayış tozlanmak.
tozin kerdış toza bulamak. *Çınay xo tozin mekî!* Elbiseni toza bulama!
tozker <is.e.d.> 1) tozutan. 2) bahane arayan.
toztapan <is.e.> sürgü. (Çalılardan yapılmış bir sürgü çeşidi, normal sürgünün üstüne çekilir.)
tû₁ ÇOĞ: *tûwi.* <is.d.> dut.
tûwa belqazi kara dut.
tûwa biyayı olgunlaşmış dut.
tûwa da'hî böğürtlen dutu, ahududu.
tûwa dirrık böğürtlen dutu, ahududu.
tûwa xasıgı Tam olgunlaşmamış dut.
tû₂ <ünl.> tü!
tû kerdış tükürmek.
tû₃ BKZ: *tı (to).*
Tûba (Ar.) <öz.d.> Tuba. (Cennette bulunduğu inanılan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük ağaç.)
tûc YER: Bibol. BKZ: *tûj.*
tûj VARY: *tûc; tûz.* <s.> 1) acı (biber). EŞ ANL: *tûn.* 2) sivri. 3) çarpıcı, keskin, etkili, sert. *Ambazo qısey tûji keno.* Arkadaş keskin laf söylüyor.

tûj biyayış 1) acı olmak. 2) sivrileşmek, sivrilmek. 3) incelmek. 4) keskinleşmek.

tûj kerdış 1) acı yapmak. 2) sivrileştirmek. *Serê çıwi tûj kerê!* Sopa'nın ucunu inceltin! 3) inceltmek. *Fekê kardiyer tûj kerê!* Bıçağın ağzını inceltin! 4) keskinleştirmek. EŞ ANL: *nû kerdış*.

Tûjik <öz.e.> Gerger'de Fırat'ın eteğinde bir dağın adı. EŞ ANL: *Girfe*.

tûjin VARY: *tûzin*. <s.> sivrili.

tûjker VARY: *tûzker*. <is.e.d.> sivrileştiren.

tûjkerde/i <or.e./d.> 1) acı edilmiş. 2) sivri edilmiş olan. 3) inceltilmiş olan. 4) keskinleştirilmiş olan.

tûl₁ VARY: *tertûl*. <is.e.> 1) çelik. (Çocukların çelik çomak oyununda ucuna çomakla vurarak havaya kaldırdıkları, iki tarafı sivri, kısa değnek.) 2) çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *gelgek*.

tûl kay kerdış çelikçomak oynamak.

tûl₂ <is.e.> kırkma (dalları ucundan kesme işi).

tûl kerdış kırkmak. *Nê leya tûl kerê!* Bu fidanların ucunu kesin!

tûle YER: Sinag. <is.e.> egzama. (Hayvanlarda deri hastalığı, kılları dökülüp yara çıkar) EŞ ANL: *birov, şeweke*.

tûle biyayış eski kılların dökülüp yerine yeni kılların çıkması. *Bizê ma biyê tûle*. Keçilerimizin dökülen kılların yerine yeni kıllar çıkmış.

tûlık VARY: *pûlık*. <is.e.> kahkül.

tûlıkê mîli yele. EŞ ANL: *porrê mîli*.

tûlıkın <s.> kahküllü.

tûm₁ <is.e.> fide, fidenin büyüğü, fide topluluğu. (Bir kökten çıkan ot vb. tutam.)

tûm₂ <is.e.> tümsek, toprakla belirtilen sınır.

tûm cı dayış toprakla sınır belirtmek.

tûmê 'erdi toprakla belirtilen tarla sınırı.

tûn <s.> acı. EŞ ANL: *tûj*.

tûn biyayış acı olmak.

tûn kerdış acı yapmak.

tûnc (Tk.) <is.e.> bronz, tunç. EŞ ANL: *sıfır*.

tûncık₁ YER: Qerxan. <is.e.> dişi oğlak (bir senelik). EŞ ANL: *tışk*.

tûncık₂ YER: Qerxan. <is.e.> saçın ön kısmı (kızda), kahkül.

tûncın <s.> tunçlu.

tûney <is.d.> acılık.

tûnik <is.d.> cep.

tûnika peyên arka cep. *Ez des merdimandê zey to, tûnikda xoya peyên ra vejena (deyim)*. Senin gibi on adamı, arka cebimden çıkarırım (birinin yaptığı hakarete karşı ben senden üstünüm anlamına gelir).

tûnikın <s.> cepli.

tûnın <s.> acılı.

tûr <is.e.> üzüm ağacının yeni sürgünü.

tûr dayış dallanmak. *Na mewêr weş tûr dayo*. Bu üzüm ağacı iyi dal vermiş.

tûrçıwe YER: 'Hesûd. <is.e.> 1) çelik. 2) çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *tûl, gelgek*.

tûrist (Fr.) <is.e.d.> turist.

tûristey <is.d.> turistiklik.

tûrnova (Fr.) <is.d.> turnuva.

tûrsil <is.e.> tursil.

turşû (İr.) <is.e.> turşu.

tût <is.e.> bebek (erkek).

tûtek <is.e.> bebek (erkek). EŞ ANL: *dergûş*.

tûtekin <is.d.> bebeklik.

tûtık ra nûtık iğneden ipliğe kadar, adan zeye kadar. *Esker tûtık ra nûtık weyna zerredê keyi ra teveyê nêdi*. Asker iğneden ipliğe kadar evin içine baktı, bir şey bulamadı.

tûwêr <is.d.> dut ağacı.

tûwêra belqazi kara dut ağacı.

tûz YER: Bûdran. BKZ: *tûj*.

tûzba BKZ: *tızba*.

Û - û

û₁ (Phlv. ud) <bağ.> ve. *Nan û solla mı, na dîni dî 'hendayê biya (deyim)* Bu dünyada, ekmeğim ve tuzum bu kadarmış.

û₂ YER: Sinag. <zm.> o (e.). *Ûwo yeno tiya*. O buraya geliyor. BKZ: *o*.

ûca YER: Zeyndelan. BKZ: *ûja*.

ûja VARY: *ûca, ûza, wîja, wûja, wîca, ıza, ewza, haja, aja, ja*. <zf.> ora, orası, oraya. *Şêri ûja ra vazdana tiya, vazdana ûja*. Dışı arslan ordan buraya, burdan oraya koşar.

ûja dı 1) orada. *Ûja dı ayam senino?* Orada hava nasıl? 2) bundan sonra. *Lajek ê ini ra*

aw şimeno, wûza dı beno kavır ('Elicanek masalından). Oğlan o çeşmeden su içince, orda kuzu hâline girer.

ûjaya orayla. *Ûjaya kay nêbena*. Orayla oyun olmaz.

Ûjaya ra oralardan. *Ûjaya ra kar esto?* Oralarda iş var mı?

ûjaka <zf.> oracık. *Mêrdek ûjaka dı ronışt bı*. Adam oracıkta oturmuştu.

ûjayey <zf.> oralar. *Ûzayey boll weşi*. Oralar çok hoştur.

ûjayên <s.> ordaki. *Nê masey kamyê?* -

Etiyayêni ê minê, ûjayêni ê toyê. Bu balıklar kimin? - Burdakiler benim, ordakiler senin.

ûka (Ar.) VARY: *oqa; hoqa.* <is.d.> okka. (1283 gramlik ağırlık ölçüsü biriimi.)

ûkêri BKZ: *kêri.*

ûltimatom (Fr.) <is.e.> ultimatom.

ûn YER: Mexmûr. <is.e.> telaş. EŞ ANL: *pûk₂.*

ûn kerdış telaşlanmak. *'Hendi ûn meki, çiyê nêbeno.* O kadar telaşlanma, bir şey olmaz.

ûna BKZ: *wina.*

ûnaya BKZ: *wina.*

ûnayın BKZ: *winayın.*

ûniforma (Fr.) <is.e.> üniforma.

ûniwersite (İng.) <is.d.> üniversite.

'ûr <is.e.> kırıntı (ekmek için).

'ûrê nani ekmek kırıntısı. *'Urê nani rijiyayo 'erd.* Ekmek kırıntısı yere dökülmüş.

ûskıra YER: Ş. Cori. <is.d.> tas (büyük).

ûstıra (İr.) <is.d.> ustura.

ûtiya YER: Cılar. BKZ: *etiya.*

ûy <ünl.> vah vah!

ûza BKZ: *ûja.*

V - v

va (Phlv. wād) <is.e.> rüzgar.

va amayış esmek, rüzgar esmek.

va piro gunayış romatizmaya yakalanmak. *Va guna saqedê cı ro.* Dizi romatizmaya yakalandı.

va qılayayış fırtına kopması.

va y cı berz biyayış havalı olmak, havaya girmek. *Zeki biyo zengin, vay cı biyo berrz.* Zengin olalı, havalı olmuş. *Merdımo kı vay cı berrzo, o tım 'erdoyo (atas.).* Havalı insan, daima yerdedir.

va y cinıka cin yeli.

va y cinıka piro gunayış cin çarpmak, inme inmek (cinlerin öfkesiyle). (İnsan aniden düşüp bayılır ve kalktıktan sonra korkunç bir şeyi görür gibi çok korkar.)

vayê veraroji güney rüzgarı.

vayê zımı kuzey rüzgarı.

vayo pêt sert rüzgar.

vayo sist meltem esintisi, esinti.

vaberz <s.> havalı, kaba.

va'hzi <is.ç.> vaiz (dini).

vajek <is.d.> kelime (dilb.). (yeni kelime, Şahban Şenates).

vajekan <is.e.> sözlük. (yeni kelime, Şahban Şenates).

vajiyayen <is.d.> söylenme.

pêdi vajiyayen gizli gizli buluşma (kadın erkek).

pêya vajiyayen söyleşme (birbiriyle), karşılıklı konuşma.

vajiyayış VARY: *vaziyayış.* <gçs.f.> söylenmek, konuşulmak. *Lajekya 'hend mevajyi!* Çocuğa o kadar söylenme! [*vajiyeno; em.k. bivajyi*]

pêdi vajiyayış gizli gizli buluşmak (kadın erkek).

pêya vajiyayış söyleşmek (birbiriyle), karşılıklı söyleşmek.

xo fek dı vajiyayış mırıldanmak.

vajiyayox <is.e.d.> söylenen.

vajor <z.f.> söylenme (aşırı derecede).

vajor biyayış söylenmek. *Tı finê benê vajor, hını nêvindenê.* Konuşmaya başladın mı, artık durmazsın.

vajor kerdış söyletmek.

vakırr <is.e.> kuzey rüzgarı.

vam (Phlv. wādām) <is.d.> badem.

vamê 'heşa yabancı badem (ayılar yer).

vamê talli acı badem.

vamêr VARY: *vamêre.* <is.d.> badem ağacı.

vamêra 'heşa yabancı badem ağacı.

vamêre YER: Qelacix. BKZ: *vamêr.*

vamye <is.e.> bama.

vanki <is.d.> 1) bir üzüm çeşidi. (Kurutulan bir üzüm türü.) 2) şarap.

varan (Phlv. wārān) <is.e.> yağmur. EŞ ANL: *yaxer.*

varanın <s.> yağmurlu. EŞ ANL: *yaxerin.*

varayen <is.d.> yağmur yağma.

varayış <gçs.f.> yağmak. *Yaxer bivarayê, çere rûwayê.* Yağmur yağsaydı, çimenler yeserirdi. [*vareno; istm.k. bivaro*]

piro varayış üstüne yağmak. *Yağêr vara piro û kerd hi.* Üstüne yağmur yağıp ıslattı.

varc YER: Piran. <is.e.> kurt. EŞ ANL: *verg.*

vardayış YER: 'Hesran. BKZ: *verdayış.*

varik <is.d.> tipi, kar fırtınası. *Varika varena.* Kar tipi yapıyor. EŞ ANL: *tozan, vater.*

varik varayış tipilemek.

varıkın <s.> tipili.

varıkvarayen <is.d.> tipileme.

varig <is.d.> piliç.

varnayış <gçl.f.> yağdırmak. *Ey zey yaxeri qersini varnay ma ser.* O yağmur gibi üzerimize kurşun yağdırdı. [*vareno; em.k. bivarnı*]

piro varnayış üstüne yağdırmak. *Awer zey*

yaxeri piro varni! Suyu yağmur gibi üstüne yağdır!

varnayox <is.e.d.> yağdıran.

varsû <is.d.> kar yığını (tipide oluşan).

varte <is.e.> yağış.

vaş VARY: *vas*. <is.e.> 1) ot, bitki. *Hırg vaş kokdê xo sero beno kiho (atas.)*. Her ot kökünün üzerinde yeşerir. 2) ot burması. *Vaşê bidı na manger wa bûro!* Bu ineğe bir ot burması ver yesin! EŞ ANL: *patil*.

vaş çınayış ot biçmek.

vaş tadayış ot burmasını çevirmek. (Biçilmiş otu çevirerek burma yapmak.)

vaşê dındana sığır dili. (Diş ağrılarına iyi gelir, bu otun tohumu yakılıp dumanı ağıza çekilince, diş kurtları dökülür.)

vaşê marra yılan otu. (Yer altındaki beyaz kökü olan, kırıncı zehirli süt akıtan bir bitki.)

vaşê virondi Küçük ve çok yapraklı, bir kaç dallı, 50 cm. Uzunluğunda mantar hastalığına ilaç olan bir ot çeşidi. Bu ot yakılıp külü tere yağıyla yoğrulur, kırem haline getirilip yaraya sürülür.

vaşçınayox <is.e.d.> ot biçen.

vaşın <s.> otlı.

vaşi <zf.> biçim, ot biçme zamanı.

vaşmaş <is.e.> baharat.

vaşwer <s.> otçul.

vate <is.e.> söz.

vaten <is.d.> söyleşi, söylem. *O ûja dı vatena perdê xo keno xo vira*. O babasının söylediğini orda unutur.

vaten dayış söyletmek. *Ey boll qısey mina day vaten* O bana çok laf söyledi.

vaten kerdış kafa şişirmek (laf söyleyerek). *'Hendi vaten meki serrey mı tewa*. O kadar söylenme başım ağırdı.

vatena söylemekle. *Vatena kes çiyê nê-beno*. Söylemekle kimse adam olmaz.

vatena verênan atasözü. *Vatena verênan kitabi niya, hıma rašta (atas.)*. Atasözü kitabi değil, ama gerçektir. EŞ ANL: *pilvatik, qısey verênan*.

xo fek dı vaten mırıldanış.

vater <is.d.> tipi, kar fırtınası. EŞ ANL: *tozan, varik*.

vater kerdış tipilemek, tipeye çevirmek. *Nevera vewrer vater kerdê, çim çimi nêdiyê*. Kar dışarda tipeye çeviriyordu, göz gözü görmüyordu.

vaterin <s.> tipili, kar fırtınalı.

vaterkerden <is.d.> tipileme, tipeye çevirme.

vatik <is.d.> söz, laf.

vatış VARY: *votiş*. <gçl.f.> söylemek, anlatmak. *Mı to rê nêva, "kesi rê mevaj"?* Sana, "kimseye söyleme", demedim mi? *Fek seni vajo, ziwan zi wini geyreno (atas.)*. Ağız

nasil söylerse, dil de öyle döner. *Wa mı rê bıvatê!* Bana söyleseydi! *Bêrê, şıma rê istanikê vaza*. Gelin, bir masal size anlatayım. [*vano*; em.k. *vaj(i) / vaz(i)*]

vatişa ra söylentilere göre. *Vatişa ra çiyê çinê bı*. Söylentilere göre bir şey yoktu.

vato-vato <is.e.> söylenti. *Tiyê vanê nê qısey raşti?* Çıza, nê wertey ra *vato-vatoyê esto*. Sence bu laflar doğru mu? Ne bileyim ortalıkta bir söylenti var.

vatox <is.e.d.> söyleyen, anlatan.

vawiten <is.d.> çitme.

vawitiş <gçl.f.> çitmek. (Kumaşdaki deliği örerek kapamak.) *Çakêt bı bı qul, mı fına vawit*. Ceket delinmişti, yine örüp kapattım. [*vaweno*; em.k. *bıvawı*]

po vawitiş 1) bir bitkiyi kazıkla topraktan çıkarmak, vücuda batan diken iğneyle çıkarmak. 2) yukarıya doğru vurmak/itmek. *Zorbey kêveri sıst bı, heri pırrnika xo vawit po û akerd*. Kapının sürgüsü gevşek idi, eşek burmuna vurarak açtı.

vay₁ <is.d.> VARY: *vaye*. 1) ark. *Awa mın û to jû vay ra nêşına (deyim)*. Benimle senin suyun bir arktan akmaz (ikimiz anlayamayız anlamına gelir). 2) su kanalı.

vaya ayri değirmene su taşıyan ark.

vay₂ <s.> pahalı.

vay bıyayış pahalalanmak.

vay kerdış pahalandırmak.

vayêrêri daha daha pahalı.

vayêri daha pahalı. *Zerewat meywi vayêriyo*. Sebze meyveden daha pahalı.

vaydayış BKZ: *vaydaynayış*.

vaydaynayen <is.d.> 1) savurma, rüzgara tutma. 2) estirme.

vaydaynayış VARY: *vaydayış*. <gçl.f.> 1) savurmak, rüzgara tutmak. *Nê ciwêni vaydayni!* Bu harmanı savur! 2) estirmek. [*vaydayneno*; em.k. *vaydayni*]

vaydaynayox <is.e.d.> 1) savuran, rüzgara tutan. 2) estiren.

vaydeyayış <gçs.f.> savrulmak. *Vayo yeno, vewra vaydeyena*. Rüzgar esiyor, kar savruluyor. [*vaydeyeno*; em.k. *bıvaydı*]

vaye YER: Qelacix. BKZ: *vay*.

vayey <is.d.> pahalılık.

vayın <s.> rüzgarlı.

vaykerde/i <or.e./d.> pahalı yapılan.

vazd <is.e.> koşu. *No vazdê ma weş ravêrd*. Koşumuz iyi geçti.

vazdayen/veştên <is.d.> koşu, koşma.

vazdayış/veştış VARY: *vezdayış*. <gçs.f.> koşmak. *Ez veşta şıya*. Ben koşup gittim. *Na şêri wizena, vazdana tiya, vazdana ûja*. Bu aslan haykırıp, bu tarafa o tarafa kaçır. [*vazdano/vazdeno*; em.k. *bıvezdı*]

vazdaynayış VARY: *vazdaynayış, vezdaynayış*.

- ⟨gçl.f.⟩ koşturmak. *Nina bivazdaynı, wa kilo bidê!* Bunları koştur, kilo versinler! [*vazdayneno*; em.k. *bivazdaynı*]
- vazdaynayox** ‹is.e.d.⟩ koşturulan.
- vazdayneyayış** ‹gçs.f.⟩ koşturulmak. [*vazdayneyeno*; em.k. *bivazdaynı*]
- vazdayox** ‹is.e.d.⟩ koşucu.
- vazdeyayış** ‹gçs.f.⟩ koşuşmak, koşuşturmak. *Ûjayey ra vazdeyayê û kay kerdê.* Oralarda koşuşup oynuyorlardı. [*vazdeyeno*; em.k. *bivazdey*; gçm.z. *vazdeya*]
- vazdnayış** BKZ: *vazdaynayış*.
- vazdok** ‹is.d.⟩ Çaylarda yarım metre (bir metre) aralıklarla dizilen ve yayaların geçmesini kolaylaştıran iri taşlardan oluşturulan bağlantısız ilkel köprü.
- vaziyayış** BKZ: *vajiyayış*.
- veciniqayış** YER: Qerxan. ‹gçs.f.⟩ aniden ürkemek. [*veciniqyeno*; em.k. *biveciniqyi*]
- veciqınayış** YER: Qerxan. ‹gçl.f.⟩ ürkütmek. [*veciqıneno*; em.k. *biveciqını*]
- veciqyayış** YER: Qerxan. ‹gçs.f.⟩ irkilmek, ürkemek. [*veciqiyeno*; em.k. *biveciqyi*]
- vecyayış** YER: Zeyndelan. BKZ: *vijyayış*.
- velg** (Phlv. warg) ‹is.e.⟩ Mazi ve meşe yaprağı dallarıyla kesilip kışın hayvan yemi olarak kullanılır.
- velg cenayış** yapraklı dalı kesmek.
- velgın** ‹s.⟩ yapraklı dal.
- velgi** ‹is.ç.⟩ yapraklı dal kesme zamanı.
- velk** BKZ: *velkek*.
- velkek** VARY: *belkek*; *velk*. ‹is.e.⟩ böbrek.
- velkekê ling** baldır. (Bacăğın dizden ayak bileğine kadar olan bölümün, yumuşak ve şişkin olan arka tarafı.)
- venêr** BKZ: *vinêr*.
- veng₁** (Phlv. wāng) ‹is.e.⟩ ses. *Vengê xo mekerê!* Sesinizi çıkarmayın! *Bıqır kı, wa veng şıro pêrını!* Haykır ki herkese ses gitsin! EŞ ANL: ‘*hes₁*.
- veng a cı dayış** seslenmek (birine).
- veng amayış** ses gelmek.
- veng birrnayış** sesi kesmek, susturmak.
- veng birryayış** susmak, ses kesilmek. *Vengê cı birrya.* Sesi kesildi.
- veng dayış** ses getirmek, ünlenmek. *To tiyayey ra veng dayo.* Sen buralarda ünlenmişsin.
- **veng cı dayış** 1) seslendirmek, ses vermek. *Tembore cenayê, veng da cı kı, pêro aşnawê.* Saz çalıyordu, sesini biraz yükseltti ki herkes duysun. 2) seslenmek (birine).
- **veng pê dayış** 1) yankılanmak, yankı yapmak. *Vengê mino dano pê, keso fahm nêkeno.* Sesim yankı yapıyor, kimse anlamıyor. 2) birbirine seslenmek.
- veng dekewtiş** sesin kısılması (hastalıktan dolayı). *Ey serd giroto, vengê cı dekewto.* O soğuk almış, sesi kısılmış.
- veng kerdış** konuşmak. *Oyo toya veng keno?* O seninle konuşuyor mu? EŞ ANL: ‘*hes kerdış*.
- **veng nêkerdiş** 1) küsmek, darılmak. 2) konuşmamak.
- **veng cı kerdış** seslenmek. *Mı veng kerd cı, hıma ey nêaşnawıt.* Kendisine seslendim, ama o duymadı.
- **vengê xo kerdış** konuşmak. *Mına vengê xo mekî!* Benimle konuşma!
- veng pıro gunayış** 1) haykırmak, bağırarak (acidan). *Vengê gına pıro, qırıya cı ‘erd û azmin birryê.* Bir bağırıldı, haykırışı yeri, göğü inlettii. 2) sesli biçimde yellenmek. *Veng gına pıro, boll şermaya.* Sesli biçimde yellendi, çok utandı.
- veng û hes** ses seda. *Bırak veng û hesê to qe çınıyo?* Sende hiç ses seda çıkmıyor kardeş?
- veng û vaz** havadis, olup biten, haber. EŞ ANL: *hewadis*.
- veng vetiş** ses çıkarmak.
- **vengê xo vetiş** sesini çıkarmak. *Tı zi finê vengê xo vezi!* Sen de bir kere sesini çıkar!
- venga** sesli. *Venga veydı cı!* Kendisini sesli çağır!
- vengna** başka ses. *No vengê marda mı niyo, vengnayo.* Bu annemin sesi değil, başka sestir.
- veng₂** ‹s.⟩ boş.
- veng amayış** boş gelmek.
- veng biyayış** 1) boşalmak, boş olmak. 2) ses olmak.
- veng kerdış** boşaltmak. *Tiyay veng kerê!* Burayı boşaltın!
- veng û varit** bomboş.
- vengane** ‹is.e.⟩ duyuru. EŞ ANL: *aşnawıten*.
- vengberz** ‹s.⟩ yüksek sesli.
- vengberzey** ‹is.d.⟩ yüksek seslilik.
- vengbirrnayox** ‹is.e.d.⟩ susturucu, susturan.
- vengbiyaye/i** ‹or.e./d.⟩ boşalmış olan.
- vengdekewten** ‹is.d.⟩ ses kısıklığı.
- vengey** ‹is.d.⟩ boşluk.
- vengin** ‹s.⟩ sesli.
- vengkerde/i** ‹or.e./d.⟩ boşaltılmış olan.
- vengnimz** ‹s.⟩ alçak sesli.
- vengpêdayen** ‹is.d.⟩ 1) yankı. 2) birbirine seslenme.
- vengpêt** ‹s.⟩ gür sesli.
- vengtayn** ‹s.⟩ kısık sesli.
- vengtayney** ‹is.d.⟩ kısık seslilik.
- venik** YER: Mexmûr. BKZ: *vınık*.
- ver₁** ‹is.e.⟩ ön taraf. *Verê vay nêgêriyeno (atas.).* Rüzgarın önu tutulmaz.
- o ver** BKZ: *over*.
- verdê tarixi** tarih öncesi.

verê cı bırnayış 1) önünü kesmek. 2) akmasına engel olmak (akarsu için).

verê cı bırrayış 1) önü kesilmek. 2) akmasına engel olunmak (akarsu için).

verê cı gêriyayış 1) önü kapanmak. 2) önü tikanmak.

verê cı girotiş 1) önünü kapatmak. *Verê cı megi, wa 'heme ca biaso!* Önünü kapatma, her yer görünsün! 2) önünü tıkamak.

verê coy önceden. *Verê coy, o ame tiya.* Önceden o buraya geldi.

verê xo cı dayış yönelmek, yola koyulmak. *Mı verê xo da cı û ez şiya.* Ben oraya yönelip gittim.

ver₂ <arka ed. /zf.> ön.

ver amayış 1) kıymak, acımadan vermek, esirgemek, feda etmek. *Herkes ila mireno, labirê kes gandê xo ver nino.* Herkes illa ki ölür, ama kimse canını esirgemez. EŞ ANL: *dest pıra şiyayış, qimış biyayış.* 2) öne gelmek. *O ame mı ver.* O önüne geldi.

ver ardış 1) karşıya getirmek. 2) öne getirmek.

ver çebiyayış öne atılmak.

ver çekerdış önüne atmak.

– **cx ver çekerdış** kendini önüne atmak.

ver cı kerdış karşı koymak. *O to ra pilo, to çı ver kerd cı?* O senden yaşlıdır, neden karşı koydun?

ver dayış öne vermek.

ver definayış başlatmak (bir şeye), yok etmeğe başlamak (kullanarak, harcayarak). *Ver devışt bıza, oyo roseno.* Keçilerin satışını başlattı.

ver dekewtiş 1) yüz tutmak (bir şeye), başlamak. *Wusar bı, ver dekewt bı, vewra koya vilêşiyayê.* Bahardı, dağların karı erimeğe yüz tutmuştu. *Ver dekewto dışmeni, êyê remenê.* Düşman kaçmaya başlıyor. 2) yüz tutmak (bir şey olmaya). *Ver dekewto 'sayêra, êyê benê wişki.* Elma ağaçları kurumaya yüz tutmuş.

ver dı 1) önde. 2) öne doğru, ileriye doğru.

ver dı berdiş önde götürmek. *Dewari xo ver dı ber!* Hayvanları önünde götür!

– **xo ver dı berdiş** önüne katıp götürmek. *Vayê ame û ez xo ver dı berda.* Bir rüzgar esti, beni önüne katıp götürdü.

ver dı kerdış çocuk düşürmek. *Ay qeçek xo ver dı kerd.* O çocuğu düşürttü.

ver dı mendış 1) önünde kalmak. *Nan cı ver dı mend.* Ekmek önünde kaldı. 2) kısırılmak, kısılmak. *Gışta mı 'siyer ver dı mend.* Parmağım taşın altına kısıldı.

ver dı ronayış önünne koymak.

ver dı şiyayış 1) düşük yapmak, çocuk düşürmek. *Nêweşi ra, qeçekê cı ver dı şı.* Hastalıktan, çocuğunu düşük yaptı. 2) önde

gitmek. *O şıma ver dı şı?* O önünüzde mi gitti?

– **xo ver dı şiyayış** uyurgezer olmak. *No şew xo ver dı şino.* Bu geceleri uyurgezer oluyor.

ver dı vatış önde söylemek.

– **xo ver dı vatış** sayıklamak. *To emşo xo ver dı vatê.* Sen bu gece sayıklıyordun.

ver dı verdayış kısırtmak (iki şeyin arasında). *To gışta mı 'siyer ver dı verdê.* Parmağımı taşın altına kısırdın.

ver eştış öne atmak.

– **cı ver eştış** önüne atmak.

– **xo ver eştış** 1) kendi önüne atmak. *Aw eşt xo ver.* Kendi önüne su attı. 2) kendini öne atmak. *Xo eşt ver, nêverda şıro.* Kendini öne attı, bırakmadı gitsin.

ver finayış₁ 1) öne katmak, öne düşürüp götürmek. 2) öne düşürmek. *Dê qoldê cı ro û vışt cı ver.* Koluna vurup önüne düşürdü.

– **xo ver finayış** 1) önüne katmak, önüne düşürüp götürmek. 2) önüne düşürmek.

ver finayış₂ 1) araya sıkıştırmak. *Gışta cı vışt makiner ver.* Parmağını makineye kısırdı. 2) altında bırakmak, çignetmek. *Lajek vışt 'ereber ver.* Çocuğu arabayla ezdi.

ver kerdış 1) önüne katmak. *Mı bızı kerdı embıryani veri.* Keçileri komşunun önüne kattım. 2) önüne koymak.

ver kewtiş 1) laubali olmak, sıkı fıkı olmak. *Ey ver mekew o xinto.* Onunla laubali olma o delidir. 2) öne düşmek, öne geçmek. *O kewt mı ver, ma piya şı keydê cı.* O önüne düştü birlikte evine gittik. *Bivezd bivezd, cı ver kewı!* Koş koş, onun önüne geç! 3) önüne sarkmak. (Kol kırılınca, baş üzgün ve yorgunluk durumunda.) *Qolê cı şikiya û kewt cı ver.* Kolu kırılıp önüne sarktı. 4) kısırılmak, araya sıkışmak, altında kalmak, çignenmek. *Tamar kewt bi esta ver û tewayê.* Damar iki kemik arasına sıkışmış ağrıyordu.

ver nayış öne koymak.

– **cı ver nayış** sunmak, takdim etmek.

ver ra önden. *Mı ver ra bigı!* Önümden al!

– **xo ver ra** 1) kendi çapında, kendi olanaklarıyla. *Herkes xo ver ra cı rê bigeyrê yardım!* Herkes kendi olanaklarıyla ona yardım arasın! 2) kendi önünden. *Xo ver ra bigı û bıdı mı!* Kendi önünden alıp bana ver! 3) gelişigüzel. *Xo ver ra qısey mevezı!* Gelişigüzel laf çıkarma!

ver ra geyrayış önünde gezmek.

ver ra şiyayış önünden gitmek. *O tiyay ver ra şı.* O buranın önünden gitti.

ver ra weriştış 1) önünden kalkıp kaçmak (baskıdan dolayı). *Dı ezbeta lej kerdê,*

ezbeta jû barê xo bar kerd, ver ra werişt şî. İki ezbet kavga etti, bir ezbet yökünü yökleyip, önünde kaçtı gitti. 2) önünden kalkmak. *Mı ver ra werz, ez ravêra!* Önümden kalk, geçeyim!

ver ra vetiş önden çıkarmak.

– **xo ver ra vetiş** kendinden çıkarmak, uydurmak. *To nê qısey xo ver ra vetê.* Bu lafları kendinden uydurmuşsun.

ver şanayiş 1) önüne destek vermek, önüne dayamak. *Darê gılı ver şanê wa nêşıkoy!* Bir ağacı, dalın önüne destek verin ki kırılmasın! 2) altına dayamak.

– **xo ver şanayiş** 1) önüne destek vermek, önüne dayamak. *Xo a darer ver şanı, wa 'ero niro!* Kendini o ağaca daya, yere düşmessin! 2) önüne katmak, önüne katıp kovalamak. *Mı bızı şanay xo ver û berdi gemi.* Keçileri önüne katıp, yabana götürdüm. 3) desteklemek, önyak olmak, öncülük etmek. (Yol göstermek üzere önde gitmek, bir işi yapmaya yanaşmak.) *Eki tı pereya şenê xo ver şanê, kar kerdış mı sero.* Eğer parayla desteklersen, işi yapması benden.

ver û pey xo nêzanayiş yol yordam bilmemek, ne yaptığını bilmemek. *O hewna ver û pey xo nêzano, bêaqılo.* O akılsızdır, daha yol yordam bilmiyor.

ver vijyayiş öne çıkmak.

– **cı ver vijyayiş** önüne çıkmak.

ver weynayiş öne bakmak.

– **xo ver weynayiş** 1) önüne bakmak. *Bewni xo veri, ginenê 'ero!* Önüne bak, düşersin! 2) utanmak (hatadan dolayı).

vera <zf.> öne doğru, yerine, önüne.

o vera BKZ: *overa*.

vera cêr aşağı doğru.

vera cı 1) birinin yerine. *Rojê vera cı şî çarwa ver.* Bir gün yerine sürünün önüne gitti. *O kar vera mı kerd.* O işi benim yerime yaptı. 2) karşılama. *Piyê mı Almanya ra ameyê, ez şiya vera cı.* Babam Almanya'dan geliyordu, ben karşılamaya gittim. 3) ona taraf. *Şima do meşt bêrê vera mı?* Yarın bana taraf gelecek misiniz?

vera cı amayiş 1) karşılamak, karşılamaya gelmek. *Oyo xurbet ra ameyê, ez ameya vera cı.* O gurbetten geliyordu, ben karşılamaya geldim. 2) birinin yerine işe gelmek.

vera cı dayiş 1) karşılık vermek, karşılık koymak. *Amey mı ro dê, mı vera cı da, ê remay şî.* Beni dövmeye geldiler, ben karşılık verince kaçıp gittiler. 2) yerine vermek (birinin), karşılığında birine bir şey vermek. *Tey perrey çinê bi, mı vera cı day.* Kendisinde para yoktu, onun yerine ben verdim.

vera cı kerdış birinin yerine yapmak. *Ambaz nêame bı, mı vera cı no kar kerd.* Arkadaş gelmedi, bu işi onun yerine yaptım.

vera cı şiyayiş 1) karşılamaya gitmek. *Ambaz ameyê, ez şiya vera cı.* Arkadaş geliyordu, karşılamaya gittim. 2) birinin yerine gitmek. *Ez vera cı şiya bıza.* Onun yerine keçilere gittim.

vera cor yukarıya doğru.

vera dayiş bedel vermek. (Bir şeyin yerini tutabilen karşılık.)

vera koti hangi tarafa.

vera nayiş 1) siper etmek. 2) önüne dayamak. *Rewtê darer vera nı kı, 'ero niro.* Bir sırığı ağacın önüne daya ki, yıkılmasın. 3) sünet edilen çocuğu tutan kirvenin yaptığı eylem. 4) karşıya getirmek.

– **xo vera nayiş** 1) kendini siper etmek. 2) kendini dayamak. *Xo vera nı, wa 'ero niro.* Kendini daya ki yere yıkılmasın.

vera neyayiş 1) siper edilmek. 2) önüne dayanılmak. 3) sünet edilen çocuğu tutan kirvenin yaptığı eylem. 4) karşıya gelmek.

vera pê karşılıklı.

vera pê amayiş 1) yaklaşmak, yanaşmak. 2) toparlanmak.

vera pê ardış 1) birbirine doğru getirmek, yaklaştırmak. 2) toparlamak. *Mı girwey xo tayn vera pê ard, ezo newe rihat kena.* İşimi biraz toparladım, şimdi rahat ediyorum.

vera pê dayiş 1) birbirine saldırmak. 2) birinin yerine vermek/ödemek. *Ê ambazi şenê vera pê perrey bîdê.* O arkadaşlar birbirinin yerine para verebilirler.

vera pey arkaya doğru.

vera vera gitgide, gide gide. *Oyo vera vera mı ra yeno nezdi.* O gitgide bana yaklaşıyor.

vera weriştış düşmanın baskısından göç etmek. *Nêşa dismendê xoya lej bıkeroy, vera werişt.* Düşmanın baskısına dayanamadı, göç etti gitti.

vera xo biyayiş anlayışlı olmak. *Kes kı vera xo bo, vervadê bînpizan dı nêkewno.* İnsan anlayışlı olsa, onursuzlarla lavabali olmaz.

xo vera kendi açısından, kendi bağlamında.

veracıamayan <is.d.> 1) karşılamaya gelme, karşılama. 2) birinin yerine gelme.

veracıyayen <is.d.> 1) karşılama. 2) yerine gitme.

veradayiş BKZ: *viradayiş*.

veramayox <is.e.d.> fedakâr.

veraroj VARY: *veroj*. <is.e.> güney, güneş gören yamaç. EŞ ANL: *qible*.

veraş <is.e.> yarma, ayrık. (Ağaç ve kayaların yarılması.)

veraş eştış yarılmak. *Na darer veraş eştı.*

Bu ağaç yarılmış.

verbanik VARY: *berbanik*. <is.d.> önlük. (İğ eğirenin diz üstünde taşıdığı deriden piştemal.) *Tı kı şami kena 'hadire, verbanik bigi xo vero!* Yemek hazırlarsan, önüne önlük bağla!

verbend <is.e.> kolan. (Hayvan semerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yası kemer.)

verbendik <is.d.> önlük.

verçimi <is.ç.> gözlük (yeni kelime, Koyo Berz).

verdaye/i <or.e./d.> 1) terk edilen, bırakılan. 2) boşanmış olan.

verdayen <is.d.> 1) terk etme, bırakma. 2) boşama.

verdayış <gçl.f.> VARY: *vardayış*. 1) terk etmek, bırakmak. 2) boşamak. [*verdeno*; em.k. *verdi*] EŞ ANL: *ternayış*.

cı verdayış dürtmek. *Ez nêaşnawitê, mı dest verda cı*. Beni duymuyordu, unu dürt-tüm.

– **xo cı verdayış** kendini bir şeye çarpmak. *Kêver nêabiyayê, xo verda cı kı, abiyô*. Kapı açılmıyordu, kendini çarptı ki açılınsın.

pa verdayış üstünde bırakmak. *Mı gozi çinay, pa çiyê nêverda*. Cevizleri topladım, üstünde bir şey bırakmadım.

pê verdayış 1) boşanmak, birbirini bırakmak. 2) tepişmek, itişip kakışmak, dürtüşmek. *Şımayê çı wini verdenê pê?* Niye öyle birbirinizi dürtüyorsunuz?

pêyo verdayış dövüşürmek, birbirine düşürmek. *Mı verday pêyo û ameya tiya*. Onları birbirine düşürüp buraya geldim.

po verdayış 1) saldırtmak. *Jewê ûjayey ra gezyayê, mı kutik verda po*. Biri oralarda geziyordu, köpeği ona saldırttı. 2) bulaştırmak. *Tı şiyê hetek û nêweşiya xo verdê po*. Yanına gidip hastalığını ona bulaştırdın.

têdi verdayış dağınık bırakmak. *To keye têdi verda û tı şiya koti?* Evi dağınık bırakıp nereye gittin?

xo verdayış altına sıçmak, altına etmek. *Tûteki mizi verdaya xo*. Oğlan bebek altına işemiş.

xoyo verdayış kendine saldırtmak. *Ey merdimi verday xoyo*. O adamları kendine saldırttı.

verdayox <is.e.d.> 1) terk eden, bırakan. 2) boşayan.

verdeyayen <is.d.> 1) terk edilme, bırakılma. 2) boşanma.

verdeyayış <gçs.f.> 1) terk edilmek, bırakılmak. 2) boşanmak. [*verdeyeno*; em.k. *verdey*]

verdeyayox <is.e.d.> 1) terk edilen, bırakılan. 2) boşanılan.

verdişiyayox <is.e.d.> öncü.

verdim <zf.> yüzükoyun, yüz üstü. EŞ ANL: *ri ser, fek û ri*.

verdim kerdış ters çevirmek. *Ê tûteki verdim kı!* O bebeği ters çevir!

verdim kewtiş yüzükoyun düşmek. *O verdim kewt 'erd*. O yüzükoyun yere düştü.

verdim rafinayış yüz üstü yatırmak.

verdim rakewtiş yüzükoyun yatmak.

verdimkerde/i <or.e./d.> ters yatırılan.

vere YER: Qerxan. BKZ: *vore*.

verek BKZ: *vorek*.

verê <zf.> önceleri, önce. *Verê osillê ma ûna nêbi*. Önceleri âdetimiz böyle değildi.

verên <s.> önceki. *O verên bi*. O öncekiydi.

tewr verên en önceki. *Banê mayo tewr verên diha weş bi*. En önceki evimiz daha güzeldi.

verênan öncekiler, eskiler. *Verêna boll tenganey anta*. Eskiler çok darlık çekmiş.

verênayo öteden beri, eskiden beri, epey zamandan beri. *Verênayo kı ê dişmenê mayê*. Onlar uzun zamandan beri düşmanımızdır.

verêni öncekiler, eskiler. *Verêni boll zanayey bi, vatena ina zey altûni bi*. Eskiler çok bilinçliydi, sözleri altın gibiydi.

verêna <zf.> 1) taksit, taksitle. *Verêna deyn dayen diha rihato*. Borç taksitle ödense daha kolaydır. EŞ ANL: *taxsit*. 2) rastgele, ne eline geçerse. *Ezo nê meywi verêna arêdena*. Bu meyveyi rastgele topluyorum. 3) düzenli şekilde. *Nê vaşi verêna biçinê!* Bu otu düzenli şekilde biçin!

verêna dayış 1) taksitle ödemek. *Ekı tı nêşenê deynê xo finêra bidê, verêna bıdı*. Sen borcunu bir seferde ödeyemezsen, taksitle öde. 2) rastgele vermek, önüne geleni vermek. *Nani verêna medı, ba'hdô qim nêkeno!* Ekmeği rastgele verme, sonra yetmez! 3) düzenli şekilde vermek.

verg (Phlv. gurg) <is.e.> kurt.

vergo veyşan ac kurt.

vergêr <is.e.> ünlem.

vergolım <is.e.> kasık. (Bacakla karnın birleştiği yer.)

verikey <is.d.> öncelik. *Na kay dı verikey ê mına*. Bu oyunda öncelik benimdir.

veriki <zf.> geçmişte, önceden, bir zamanlar. *Veriki ma nêzanayey bi*. Biz geçmişte bilinçsizdik. EŞ ANL: *veri*.

verin <s.> enli.

verinêri daha enli. *No çiteki, ê çiteki verinêriyo*. Bu kumaş, o kumaştan daha enlidir.

veriney <is.d.> enlilik.

verisnaye/i <or.e./d.> yarılmış olan.

verisnayen <is.d.> yarma.

verisnayış ‹gçl.f.› yarmak. *Mı kokê dar verisna û kerd werdi.* Ağacın kökünü yarıp küçük parçalara ayırdım. [*verisneno*; em.k. *biverisni*]

veriste/i ‹or.e./d.› yarık.

verisyaye/i ‹or.e./d.› yarık.

verisyayen ‹is.d.› yarılmak.

verisyayış ‹gçs.f.› yarılmak. [*verisyeno*; em.k. *biverisyi*]

veri ‹zf.› mazi, evvel, önce, önceleri. *Diligê nina veri weş biyo.* Önceleri bunların maddi durumu iyiymiş. EŞ ANL: *veriki*.

ê veri öncü, öndeki. *Ê veri do tim zanaye bo.* Öncü daima bilinçli olmalı.

tewr veri çok önceden, önceleri, çok eskiden.

veri ra mendış önceden kalmak. *No mal, ma rê veri ra mendo.* Bu mal, bize önceden kalmış.

veri veri önceleri, evvelce. *Veri veri, şarê ma boll rınd bı.* Önceleri halkımız çok iyiydi.

veriramende/i ‹or.e./d.› önceden kalma.

verjewaj ‹zf.› evlenme çağına gelme.

verjewaj amayış evlenme çağına gelmek. *Lajê mı hini ameyo verjewaj.* Oğlum artık evlenme çağına gelmiş.

verkewteney ‹is.d.› laubalilik. *Mı boll verkewteney kerd, qısûr mewni.* Ben çok laubalilik ettim, kusura bakma.

verneyin YER: Qerxan. ‹s.› birinci, baştaki. EŞ ANL: *pêşik*.

vernî ‹is.d.› 1) ön taraf, ön kısmı. 2) önü, ilerisi, gelecek.

vernî dı 1) önde. 2) ileride, ileride.

vernî dı şıyayış önde gitmek. *O vernî dı, qelfe dima şıyê.* O önde, grup peşinden gidiyordu.

vernî kewtiş önüne geçmek.

vernî ra peynî önden arkaya, baştan sona. *Ey key xo vernî ra peynî ard dūzani ser.* Evini baştan sona düzene soktu.

vernîya cı 1) ön tarafı. *Vernîya cı paka.* Ön tarafı temizdir. 2) ilerisi, geleceği. *Vernîya cıya nêasena.* Geleceği görünmüyor.

vernîkewtox ‹is.e.d.› öne geçen.

vernüşte ‹is.e.› ön yazı.

vero ‹arka ed. /zf.› boyunca, önüne doğru. *Oyo vayer vero şino.* O su kanalı boyunca gidiyor. *Simerê xo, dêsi vero viradi!* Samanını, duvarın önünden bırak!

vero amayış boyunca gelmek (yol, ark, kanal).

vero berdiş boyunca götürmek.

vero biyayış 1) önünde engel olmak. *O merdimo tim mı vero.* O adam daima önümde engel. 2) hizada olmak. 3) karşı olmak.

– **cı vero biyayış** 1) birinin önünde engel olmak. 2) birbirinin hizasında olmak. 3) birine karşı olmak.

vero çarnayış yalvartmak (birine), af diletmek, yakarmak.

vero geyrayış yalvartmak, ısrar etmek, af dilemek, yakarmak, niyaz etmek, rica etmek. *Ez vero geyraya, fına zi qebûl nêkerd.* Ben af diledim, yine de kabul etmedi.

vero geyrnayış yalvartmak, yakartmak, af diletmek.

vero gunayış yüksekte aşağı düşmek. *O ban ra guna vero.* O damdan aşağı düştü.

vero kerdış 1) teminat vermek. *Tı do kı nêşê deynê cı bidê, malê xo cı vero kı!* Borcunu ödeyemeyeceksen, malını teminat koy! 2) kemerine sokmak (bir şeyi).

– **xo vero kerdış** önden takmak (kemere). *Kardiya xo, xo kemberi vero kı!* Bıçağını, kemerinin önüne tak! *Ey demanca kerda xo vero.* O önüne tabanca takmış.

vero nayış kıyaslamak, karşılaştırmak. *Hel vero nı, kam kami dergêriyo!* Hele kıyasla, kim kimden daha uzundur!

vero neyayış kıyaslanmak, karşılaştırılmak.

vero pay vinderdiş önünde dikilmek.

vero pay weriştış önünde ayağa kalkmak. *Ez şıya zerre, pêro mı vero weriştî pay.* İçeri girdim, herkes önümde ayağa kalktı.

vero rafınayış 1) önüne yatırmak. 2) önünde yatırmak (bir şeyi korumak için).

vero rakewtiş 1) önüne yatmak. 2) önünde yatmak (bir şeyi korumak için). *Ez vero rakewta kı, zebesî nêtriyê.* Karpuzların önünde yatım ki çalınmasın.

vero ronayış 1) önüne uzatıp koymak. *Darer dêsi vero ron!* Ağacı duvarın önüne koy! 2) bir şeye yaslamak.

vero şanayış önünde sallamak. *Ey gışta xo mı vero şanayê.* O parmağımı önümde salıyordu.

vero şıdeyayış direnmek. *Hel bewni, seni mı vero şıdeyeno.* Hele bak, bana karşı nasıl direnmiyor.

vero şıyayış boyunca gitmek.

vero vijyayış 1) karşı çıkmak, itiraz etmek. 2) önüne çıkmak, karşısına çıkmak. *Ez şıyê, finêdı mı vero vijyay.* Ben gidiyordum, aniden önüme çıktılar. 3) muhalefet etmek.

– **cı vero vijyayış** karşı gelmek. *Oyo se vano, tiyê cı vero vijyenê.* O ne derse, karşı geliyorsun.

vero vinderdiş 1) önünde durmak, göz kulak olmak. *Nê tûteki vero vındı, ezo şına.* Bu bebeğe göz kulak ol, ben gidiyorum. 2) bakım yapmak. 3) karşısında durmak. *Mêrdeki vero vinderdo, nêver-*

dano çiyê bikero. Adamın karşısında durmuş, bırakmıyor bir şey yapsın.

– **cı vero vinderdiş** 1) birinin karşısında durmak. 2) karşındakine engel olmak (söz veya davranışla).

– **xo vero vinderdiş** beslenmek, kendine bakmak.

vero weriştış ayaklanmak.

verogeyrayen <is.d.> yalvarma işi, af dileme, yakarış, yakarma, rica etme. EŞ ANL: *reca*.

veroj BKZ: *veraroj*.

veronaye/i <or.e./d.> kıyaslanmış olan.

veronayen <is.d.> kıyaslama, karşılaştırılma.

veronayayen kıyaslanma, karşılaştırılma.

veror <zf.> öncelikle. *Seni beno wa bibo, veror mı rê vajî!* Nasıl olursa olsun, öncelikle bana söyle!

veror amayış önceden gelmek. *Ez veror ameya to hetek.* Ben önceden yanına geldim.

veror şiyayış önceden gitmek.

veror vatiş önceden söylemek.

verorê cı gêriyayış önlenmek, önü alınmak.

verorê cı girotiş önlemine almak, önünü almak.

verorgêr <is.e.d.> önlemine alan, önleyici. *O verorgêrê na piseyo.* O bu pisliğin önleyicisidir.

veroşiyayen <is.d.> boyunca gitme.

verovijyayen <is.d.> 1) karşı çıkma, itiraz etme. 2) önüne çıkma, karşısına çıkma. 3) muhalefet, muhalefet etme.

verovijyayox <is.e.d.> muhalefet eden.

verr <is.d.> zar.

verra goştî et zarı.

verra haki yumurta zarı.

verra marri yılan gömleği. *Verra marri xo porr ra sawê, wa porrê şıma xasek bo!* Yılan gömleğini saçımıza sürün, saçınız güzel olsun!

verra piyazi soğan zarı.

verrin <s.> zarlı.

verşanayen <is.d.> 1) önüne destek verme, önüne dayama. 2) altına dayama.

verva₁ <is.e.> öncü yel, ön esinti.

verva di şiyayış rüzgarına kapılmak, kapılıp gitmek (rüzgara). *Kewt bı ina miyan, neşa çiyê bikero û wîni vervadê inan dı şı.* Onların arasına girmişti, bir şey yapmadan, onlara kapılıp gitti.

verva₂ <is.e.> muhatap. *Vervadê ey mekewî, tı zırar kenê!* Onunla muhatap olma, zarar edersin!

verva kewtiş muhatap olmak, yüz göz olmak. *'Hendî vervadê ey mekewî!* Onunla o kadar yüz göz olma!

vervatik <is.d.> önsöz.

veşate/i <or.e./d.> 1) yanık, yanmış yer.

2) yanmış yerde kalan iz.

veşaye/i <or.e./d.> 1) yanık, yanmış olan.

2) çürük çıkan (oyunda), oyunda yanan kişi.

3) ışık verme konuma geçmiş olan.

veşayen <is.d.> 1) yanma (ateşte). 2) çürüğe çıkma (oyunda), yanma. 3) ışık verme konuma geçme.

veşayış <gçs.f.> 1) yakılmak, yanmak. *Zerrey dêwiyo veşeno, çıkı ney, dı biray cı kıştê.* Devın içi yanıyor, çünkü bu iki kardeşini öldürmüş. 2) çürüğe çıkmak (oyunda), yanmak. *Ez veşaya, ezo kay ra vijyena.* Ben yandım, oyundan çıkıyorum. 3) ışık verme konuma geçmek. [*veşeno*; em.k. *biveşî*]

pêro veşayış kaynaşmak, yanıp birbirine kaynamak. *No naylon veşayo pêro.* Bu naylon kaynaşmış.

veşnaye/i <or.e./d.> 1) yakılmış olan.

2) çürüğe çıkarılan (oyunda), yanan kişi.

veşnayen <is.d.> 1) yakma, yandırma. 2) çürüğe çıkarma (oyunda), yandırma. 3) ışık verme konuma geçme.

veşnayış <gçl.f.> 1) yakmak, yandırmak. *Na dêza vaşî kami veşnaya?* Kim bu ot yığını yakmış? 2) çürüğe çıkarmak (oyunda), yandırmak. *Fına kı ma nimitik kay kemî, tı mı veşnenê.* Ne zaman saklanbaç oyunu oynarsak, sen beni yandırırıyorsun. 3) ışık verme konuma geçirmek. *Na çiler biveşni!* Bu çırayı yak! [*veşneno*; em.k. *biveşni*]

pêro veşnayış kaynatmak, yakıp birbirine kaynatmak. EŞ ANL: *qaynax kerdış.*

veşnayox <is.e.d.> 1) yakan. 2) çürüğe çıkarıcı (oyunda). 3) ışık verme konuma geçiren.

veştış BKZ: *vazdayış/veştış.*

vete/i <or.e./d.> çıkık.

veten <is.d.> çıkarma.

veten dayış çıkartmak. *Ey cı ra qısey day veten* O kendisinden laf çıkarttı.

vetiş <gçl.f.> çıkarmak. *Gêrwanê xo vejî!* Çoraplarını çıkar! [*vejeno/vezeno*; em.k. *vejî/vezi*]

cêdı vetiş ayırt etmek. *Şıma pê manenê, hıma mı şıma cêdı veti.* Birbirinize benziyorsunuz, ama ben sizi ayırt ettim.

cêyo vetiş birbirinin içinden çıkarmak.

cı di vetiş YER: Qerxan. sızdırmak, söyletmek.

cı ra vetiş 1) üzerini soyarak. *Mı çınay cı cı ra vet.* Ben elbisesini soydum. 2) birinden çıkarmak. *Ekî şenê cı ra tayn perrey vejî.* Yapabilirsen, kendisinden biraz para çıkar.

po vetiş 1) birinin önüne çıkarmak. *Ey nişkê dı piyê cı po vet kı, ey bitersayno.* Onu korkutmak için aniden babasını önüne çıkardı. 2) bir deliğin, çemberin ya da

yarığın içinden sıyırıp çıkarmak. (Zaza inancına göre hasta kişi bir ağacın kökünün altından veya arasından geçerse iyileşir.) *Mi henqut vet bi, mi xo rêçedê gozêro vet ki ez weş ba.* Astım olmuşum, iyileşmek için ceviz ağacının kökünün altından geçtim. 3) gözü almamak. *To po veto, tiyê nêşenê bari zi bar kerê.* Artık gözün almıyor, yük de yükleyemiyorsun. 4) kışında yara çıkmak. 5) yerinden çıkarmak (omurga, eklem vb.). *Hoka asti po veta.* Kemik eklemine yerinden çıkarmış.

xo di vetiş giyinmek. *To çı a qazaxa mi veta xo dı?* Niye o kazağımı giydin? EŞ ANL: *xo ra dayış.*

xo ra vetiş 1) soyunmak. *Mi çınay xo xo ra vet.* Ben elbisemi çıkardım. 2) kendisinden çıkarmak.

vetox <is.e.d.> çıkaran.

vevo YER: Qelacix. BKZ: *bivo.*

vewr (Phlv. wafir) VARY: *vewre.* <is.d.> kar.

vewr varayış kar yağmak.

vewr varnayış kar yağdırmak.

vewre YER: Qelacix. BKZ: *vewr.*

vewrin <s.> karlı.

vewrrês VARY: *hewrês.* <is.e.> çığ.

vewrrib <is.e.> kar helvası, pekmezli kar.

vewrvilê <is.d.> karla karışık yağmur.

vewrvilê varayış karla karışık yağmur yağmak.

vewrvilêyin <s.> karla karışık yağmurlu.

veya YER: Ş. Cori. <zf.> ileri, öne doğru. EŞ ANL: *ravey.*

veyayış <gçs.f.> 1) karışmak, müdahale etmek. *Girwedê ey mevey, seni keno wa bikero!* Onun işine karışma, ne ederse etsin! 2) satışmak, musallat olmak. *Ez veyaya cı, o zi berma.* Ben satışınca, o da ağladı. 3) kurcalamak. [*veyeno*; em.k. *biveyî*]

cı veyayış 1) karışmak (birine), müdahale etmek. 2) satışmak, musallat olmak, sarkıntılık etmek. 3) kurcalamak (bir şeyi). *O çekçolo, çı veyaya cı?* O öteberidir, niye kurcaladı?

pê veyayış 1) karışmak (birbirine), müdahale etmek (birbirine). 2) satışmak (birbirine), musallat olmak (birbirine).

veyndayen <is.d.> çağrı.

veyndayen dayış çağdırmak. *To dedê xo zi dayo veyndayen?* Amcanı da çağdırtmış mısın?

veyndayış <gçs.f.> 1) çağdırmak. *Ekı tı şınê, veyndı mi, ez zi to dı bêra.* Gidersen, beni çağır ben de seninle geleyim. *Ew Gorma'hmed nêveyndano bîrandê xo, aya nêkeno (bir masaldan).* Mazarıcı Mehmet kardeşlerini uyandırmaz ve çağdırmaz. 2) ötmek (horoz, kaz vb.). *Dikê*

şewray veyndano, werzê werzê aya bê (Zerweş Serhad). Sabah horozu ötüyor, kalkın uyanın. [*veyndeno/veyndano*; em.k. *veyndı*]

cı veyndayış birini çağdırmak.

pê veyndayış birbirini çağdırmak.

veyndayox <is.e.d.> 1) çağdıran. 2) öten (horoz için).

veyndnayış <gçl.f.> öttürmek, çağdırmak. [*veyndneno*; em.k. *biveyndnı*]

veyşan <s.> aç. *Hel bew, veyşano teyšani ra pers keno (deyim).* Hele bak, aç susuzdan soruyor.

veyşan biyayış acıkmak.

veyşan kerdış acıktırmak.

veyşan kewtış açlıktan yıkılmak.

veyşan mendış aç kalmak.

veyşaney <is.d.> açlık.

veyşanmende/i <or.e./d.> aç kalan.

veyv <is.d.> gelin. *Xo rê veyv wazenê, 'hewt dapira pers kerê! (atas.).* Kendinize gelin isteyecekseniz, yedi sülalesini sorun!

veyve <is.e.> düğün.

veyve kerdış düğün yapmak.

veyvey cinika cinlerin düğünü.

veyvek₁ VARY: *veyvik.* <is.d.> 1) gelincik. 2) oyuncak bebek.

veyveka wusari VARY: *veyvika wısari.*

1) gelincik çiçeği. 2) Yağmur eksik yağınca, daha fazla yağmur yağsın diye, tahtadan gelin yapılıp kuşanır, hafif yağın yağmurun altında ısıtılır.

veyvek₂ <is.d.> arpacık (gözde çıkan).

veyvin <is.d.> gelinlik. (Gelin, kocasının yakınlarının yanında bir süre davranış ve hareketlerine dikat etme işi.)

veyvin kerdış gelinlik etmek.

vezd <is.e.> içyağı.

vezd girêdayış yağ bağlamak.

vezdayış BKZ: *vazdayış.*

vezdin <s.> yağlı (insan, hayvan). *Goştê na kavîrer boll vezdino.* Bu kuzunun eti çok yağlıdır.

veyzyayış BKZ: *vijyayış.*

vêr₁ <is.e.> geçit (suda).

vêr dayış geçit vermek. *Na la vêr dana, nêdana?* Bu çay geçit verir mi, vermez mi?

vêr kerdış bir yeri geçip geride bırakmak. *Mı kî Soreg vêr kerd, bî bî nimey şew.* Siverek'i geçtiğimde, gece yarısı olmuştu.

vêr₂ <is.e.> sınırı belirlemek, ödenecek bedelin üst sınırı. (Özellikle gelin başlığı belirlenirken.)

vêr₃ <is.e.> taviz, ödün. EŞ ANL: *tawiz.*

vêr dayış taviz vermek, ödün vermek. *Vêr cı medî!* Kendisine taviz verme!

vêrca <is.e.> geçit yeri.

vêrdaye <s.> geçişli.

vêrde/i <or.e./d.> 1) geçkin (sebze ve meyve için). *Zebesa vêrdi şenik bena*. Geçkin karpuz hafif olur. 2) geçerli.

nêvêrde/i geçersiz.

vêrden <is.d.> 1) geçme, aşma (nehiri vb.). 2) tükenme. 3) zamanı geçme.

vêrdiş <gçs.f.> 1) geçmek, aşmak (nehiri vb.). *Ez ro ra vêrda*. Ben nehirden geçtim. 2) tükenmek. *Neslê xezalano vêreno şino*. Ceylanların nesli tükenip gidiyor. 3) zamanı geçmek. (Sadece yiyecekler için söylenir.) *Alûci vêrdê*. Eriklerin zamanı geçmiş. [vêreno; em.k. *bivêri*]

cê vêrdiş karşılaşip birbirini geçmek. *Dezay mı sûk ra ameyê, ez zi dew ra şiyê, ma do pêjewmbini Hayiga bîdiyayê, labîrê ma kê vêrdi, ma pêjewmbini nêdi*. Amcamın oğlu şehirden geliyordu, ben de köyden gidiyordum, Hayig'da buluşacaktık lakin birbirimizi geçtik buluşamadık.

cêra vêrdiş birbirini görmeden geçmek. *Embaz a kıšta ameyê, ez na kıšta şiyê, ma pêjewmbini nêdi, ma cêra vêrdi*. Arkadaş o taraftan geliyordu, ben bu taraftan gidiyordum, birbirimizi geçip görmedik.

cı ra vêrdiş ödün vermek, vazgeçmek. *Mi seni kerd nêşa diplêma bigira, ez cı ra vêrda*. Ne kadar uğraştıysam diplama alamadım, vaz geçtim.

pê vêrdiş geçişmek.

pêra vêrdiş birbirinden geçmek. *Şıma çend fini pêra vêrdi?* Siz kaç sefer birbirinizi geçtiniz?

ro cı ra vêrdiş YER: Qerxan. geçmek (birini). EŞ ANL: *ravêrdiş*.

vêre VARY: *vêri*. <is.e.> 1) işkembe, mide. (Geviş getirenlerin en büyük mide bölümü.) 2) mide (insanlarda, argo). *Ambazo boll weno, vêrey cı do bêro tever!* Arkadaş çok yiyor, ama midesi dışarı akacak!

şorbay vêri işkembe çorbasi.

vêregird <s.> 1) büyük mideli (mec.). 2) obur.

vêri YER: Qerxan. BKZ: *vêre*.

vêri <s.> daha iyi. *O ney ra vêriyo*. O bundan iyidir.

vêrêri daha daha iyi, en iyi. *O ney vêrêriyo*. O bundan çok daha iyidir.

vêrêri daha çok iyi.

vêşande <zf.> 1) fazlalık, işe yaramaz. *No çi vêşandeyo, ney miyan ra vejê!* Bu şey fazlalıktır, bunu içinden çıkarın! 2) yedek.

vêşek <s.> fazlalık.

vêşey <is.d.> fazlalık.

vêşi <zf.> 1) fazla, ziyade. *'Hendayê kar mı rê bî vêşi*. Bu kadar iş bana fazla geldi. 2) artı. *Dıdı vêşi panz, keno 'hewt (2+5=7)*. İki artı beş yedi yapar (2+5=7).

vêşêri daha fazla, en fazla.

vêşêrêri daha çok fazla.

vêşi biyayış fazlalaşmak, ziyadeleşmek, fazla olmak.

vêşi kemi az çok, yaklaşık.

vêşi kerdış fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek, artırmak. *Vengê radûni tayn vêşi kerê!* Radyonun sesini biraz artırın! *Ez biya mîrd, Ella vêşi kero!* Ben doydum, Allah ziyade etsin!

vêşi vêşi fazla fazla, adamakılı. *Zerzewati vêşi vêşi bîkenê kı, wa xasek bo!* Sebze yi adamakılı kazın ki, güzel olsun!

vêşina <zf.> fazlaca, fazlasıyla. *Tiyê vêşina wenê*. Sen fazlasıyla yiyorsun.

vîjyayen <is.d.> çıkış, çıkmak.

pêyo vîjyayen karşılaşma.

vîjyayış VARY: *vezayayış; vecyayış*. <gçs.f.> çıkmak. *Ûzay zerre ra bîvijyi!* Oranın içinden çık! [*vîjyeno*; em.k. *bîvijyi*]

pa vîjyayış beraberinde çıkmak. *O vîjya tever, ez zi pa vîjyaya*. O dışarı çıktı, ben de beraberinde çıktım.

pêyo vîjyayış karşılaşmak. *Ma finêdi pêyo vîjyay*. Biz aniden karşılaştık.

piro vîjyayış tırmanmak (ağaca, dağa vb.).

po vîjyayış 1) birinin önüne çıkmak. *Ey kerdê şıro keye, ez finêdi po vîjyaya*. O eve gitmek istiyordu, ben aniden önüne çıktım. 2) Bir deliğin, çemberin ya da yarığın içinden sızılıp çıkmak. *Miyaney mı tevayê, rêçey darder tevera bî, ez po vîjyaya bî weş*. Sırtım ağırıyordu, ağacın kökünden çıktım, belimin ağrısı geçti. 3) kıcı tutmamak. 4) yerinden çıkmak (omurga, eklem vb.). *Hoka gîster po vîjyaya*. Parmağın omurgası yerinden çıkmış. 5) kıcıda yara çıkmak. *Tı vanê, "qay po vîjyayo, nêşeno ray ra zi şıro"*. Sanırsın, "kıcıda yara var, yol yürüyemiyor".

vîl <s.> al. (Büyük baş hayvanların al rengi.) *Gayo vîl zexelo, pa cıt nêbena*. Al ökül kaçkındır, onunla çift sürülmez.

vîla <s.> dağılmak.

vîla biyayış 1) dağılmak. *Ê merdîmi bî vîla?* O adamlar dağıldı mı? 2) yayılmak. *Venganey şêxinda ney ûzayey ra bena vîla*. Bunun şeyhlik duyurusu oralardan yayılır.

vîla kerdış 1) dağıtmak. *Ma dîsmen kerd vîla*. Düşmanı dağıttık. 2) yaymak. *Qıseyê kı ma şandı kerdî, to çi rew wertey ra kerdî vîla?* Akşam konuştuklarımızı, ne çabuk ortaliğe yaydım?

vîrt û vîla darmadağın,darmadağınık.

vîrt û vîla biyayış darmadağın olmak.

vîrt û vîla kerdış darmadağın etmek. *Mızıra dewa ma kerd vîrt û vîla*. Karıştırıcılar

- köyümüzü darmadağın ettiler.
- vilabiyaye/i** <or.e./d.> 1) dağınık, dağılmış olan. 2) yayılmış olan, yaygın.
- vilaker** <is.e.d.> 1) dağıtan, dağıtıcı. 2) yayan.
- vilakerde/i** <or.e./d.> dağıtılmış olan.
- vilakerden** <is.d.> 1) dağıtım, dağıtma, dağılım. 2) yayma.
- vilayêr** <is.d.> söğüt ağacı.
- vilayin** <s.> dağınıklık.
- Vilayrek₁** <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
- vilayrek₂** <is.d.> 1) ot çeşidi (yenilmez). 2) küçük söğüt ağacı.
- vilçi** <is.d.> çamura batıp çıkarken çıkan ses.
- vilênayış** VARY: *vileynayış*. 1) <gçl.f.> ovmak, masaj yapmak. *Bê, miyaney mı bivilêni!* Gel, sırtımı ov (masaj yap)! 2) elden geçirmek, elle yoklamak. *Mı pêlek vilêna, tey teva çinê bı.* Torbayı elden geçirdim, içinden bir şey çıkmadı. [*vilêno*; em.k. *bivilêni*] EŞ ANL: *peliknayış*.
- vilênayox** <is.e.d.> masör.
- vilêncik** <zf.> asılma.
- vilêncik biyayış** asılma. *Çınay mı kewt gildê dar, ez piro vilêncik biya.* Elbisem ağaç dalına takıldı, asılı kaldım.
- vilêncik kerdış** asmak, sarkıtmak. *Ûja ra vilêncik kı, ez bigira.* Ordan sarkıt, ben alayım.
- vilêşnaye/i** <or.e./d.> eritilmiş olan.
- vilêşnayış** <gçl.f.> eritmek. *Na vewrer bivilêşni!* Bu karı erit! [*vilêşno*; em.k. *bivilêşni*]
- piro vilêşnayış** (yağı) eriterek üzerine dökmek. *Tayn rûwen piro vilêşni, wa 'tamê şami weş bo!* Yemeğe biraz yağ erit, tadı güzel olsun!
- vilêşnayox** <is.e.d.> eriten.
- vilêşyaye/i** <or.e./d.> erimiş olan.
- vilêşyayış** VARY: *filêjyayış*. <gçs.f.> erimek. (Tam bitmek şartıyla erimek.) *Varan vara, vewr vilêşyê û şî.* Yağmur yağdı, kar eriyip gitti. *Wa Zazaki zıwanandê binan miyan di mevîlêşyo.* Zazaca diğer diller arasında eriğmesin. [*vilêşyeno*; em.k. *bivilêşyi*]
- vilgerm** YER: Sinag. <s.> ılık. EŞ ANL: *xarin*.
- vilı** <is.d.> gamze. EŞ ANL: *kortek*.
- vilik** <is.d.> çiçek.
- vilik akerdış** çiçek açmak.
- vilik rijnayış** çiçek dökmek.
- vilika 'heşa** bir çiçek çeşidi.
- vilika arwêşa** bir çiçek çeşidi.
- vilika kutika** YER: 'Hesûd. kardelen. EŞ ANL: 'arsizi.
- vilika mastêrin** sarmaşık çiçeği.
- vilikê mergo** YER: Qelacix. çayırılıkta biten bir çiçek çeşidi.
- vilikin** <s.> çiçekli.
- vilki** <is.d.> kurutulmuş kırmızı bir üzüm türü.

- vilmaxêk** <is.d.> yenilen çiçekli bir ot.
- vilnêrm** YER: Qerxan. <s.> ılık. EŞ ANL: *xarin*.
- vilq** <is.e.> yağla karışık yenilmeyen et. *No goşt zeno ze vilq, qe nêweryeno.* Bu et yağla karışık, hiç yenmez.
- vilvamêr** <is.d.> badem çiçeği.
- vincew** YER: Qırwar. BKZ: *bicew*.
- vindarnayen** <is.d.> 1) durdurma. 2) sakinleştirme.
- vindarnayış** <gçl.f.> 1) durdurmak. *Tı ma çendiki boll vindarnê, ma rê 'hendı beno berey.* Sen bizi ne kadar çok durdurursan, bize o kadar geç olur. 2) sakinleştirmek. [*vindarneno*; em.k. *vindarnı*]
- pêya vindarnayış** tutuşturmak (birbiriyle), bir arada tutmak. *Şima nêşa kı lajek û veyve ra pêya vindarnê.* Oğlanla gelini bir arada tutmayı beceremediniz.
- vinderde/i** <or.e./d.> durgun. *Awda vinderdi ra bitersê, awa kı şına xo ra aya şına (atas.).* Durgun sudan korkun, akan su zaten akıyor.
- vinderden** <is.d.> duruş, duruşma.
- vinderdeney** <is.d.> durgunluk.
- vinderdiş** <gçs.f.> durmak. *Vındı, ez zi to di bêra!* Dur, ben de seninle geleyim! [*vindeno*; em.k. *vındı*]
- cı vinderdiş** durmadan vurmak. *Destê mêr-deki girêday bi, çıwe kerdı bı xo dest û vinderd bı cı.* Adamın ellerrini bağlamıştı, eline sopa alıp durmadan vuruyordu.
- xo sero vinderdiş** kendi ayakları üzerinde durmak.
- vinderdix** <is.e.d.> duran.
- vinderyayen** <is.d.> duraklama.
- vinderyayış** <gçs.f.> duraklamak, durgunlaşmak, duraksamak. *Ûja di vinderyi, tayn solixa xo bigi.* Orda durakla, biraz yorgunluğunu at. [*vinderyeno*; em.k. *vinderyi*]
- vineyayış** <gçs.f.> uyuklamak. *Ezo vineyena, hewnê mino yeno.* Ben uyukluyorum, uyuk geliyor. [*vineyeno*; em.k. *bivineyi*] EŞ ANL: *devênayış*.
- vinêr** VARY: *venêr*. <is.d.> dişbudak ağacı. (Kerestesi sert ve değerli bir ağaç, halk arasında kutsal sayılan bu ağacı kesmek ve hayvanlara vurmak günah sayılır.) *Vinêr bêyewmo, dewari ro medê!* Dişbudak ağacı uğursuzdur, hayvana vurmayın!
- ving** <ünl.> vınlama sesi.
- ving-ving** <is.d.> vınıltı.
- vingayen** <is.d.> vınlama.
- vingayış** <gçs.f.> vınlamak. *Dolabo geyreno û vingeno.* Dolap dönüp vınılıyor. [*vingeno*; em.k. *bivıngı*]
- vingi** <is.d.> kulak çınlaması. *Goşê mino vingi keno.* Kulağım çınlıyor.
- vinik** VARY: *benik*; *venik*. <is.d.> uyuklama,

ıımızganma.

vinik amayış uyuklamak, ıımızganmak. *Key-nay mı, vinika toya yena, şo rakewil* Kızım, uyukluyorsun, git yat!

vinik cı niştış uyuklamak. *Vinik nişt cı, o do rakewo*. Uyukluyor, yatacak.

vini <s.> kayıp.

vini biyayış kaybolmak.

vini kerdış kaybetmek. *Mı kilit kerd vini*. Anahtarını kaybettim.

xo vini kerdış 1) kendini kaybetmek. *Mı hêrsa ra xo kerd vini*. Sinirden kendimi kaybettim. 2) savuşmak, sıvışmak. *Ey zana kı tahlike esto, hıma xo kerd vini*. Tehlike olduğunu anlayınca, savuştı.

vinibiyaye/i <or.e./d.> kaybolan.

vir <is.d.> bir şey fırlatılınca çıkan ses.

vir-vir <is.d.> dırdır.

vir-vir kerdış 1) vırdılamak. 2) dırdır etmek. *Oyo boll vir-vir keno*. O çok dırdır ediyor.

viradaye/i <or.e./d.> sarkık.

viradayen <is.d.> 1) salma işi. 2) sarkma. 3) bırakma.

viradayen dayış bıraktırmak. *To ez daya viradayen*. Sen beni bıraktırdın.

viradayış VARY: *veradayış*. <gçl.f.> 1) salmak, salıvermek. *A 'teyreker virad, wa şıro dınyadê xo!* O kuşu salıver, dünyasına gitsin! 2) sarkıtmak. *Ez pırd ro viradayê û antê*. Beni köprüden sarkıtıp çekiyorlardı. 3) bırakmak. *To do a miriçik viradayê*. Sen o kuşu bırakacaktın. 4) akıtmak. *Ezo awer viradena*. Ben suyu akıtıyorum. [*viradeno*; em.k. *viradi*]

de viradayış içine bırakmak. *To aw viradê de?* İçine su bıraktın mı?

pêyo viradayış dövüşürmek, birbirine düşürmek.

piro viradayış sarkıtmak, salmak (bir şeyden).

xo viradayış sarkılmak.

viradayox <is.e./d.> 1) sarkıtan, salan. 2) salıveren, bırakan. 3) akıtan.

viradayayış <gçs.f.> 1) sarkılmak. 2) salıverilmek, bırakılmak. 3) akıtılmak. [*viradeyeno*; em.k. *viradeyi*]

piro viradayayış sarkılmak. *Engûr piro viradeyaya*. Üzüm sarkıyor.

viradi YER: Sinag. <is.d.> ekin balyası, deste (toplanmış tahıl için). EŞ ANL: *simbêli*.

viradik VARY: *viradike*. <is.d.> yumurta oyunu. (Yumurta yokuş aşağı bırakılır, kaç yumurtaya çarparsa, sahibi o yumurtaları alır.) EŞ ANL: *roverdik*.

viran <s.> çıplak (tamamen çıplak).

viran biyayış 1) çıplak olmak, soyulmak. *O biyo viran kı, aw xo ro kero*. O yıkanmak için üzerini çıkarmış. 2) soyulmak.

viran kerdış 1) çıplaklaştırmak, soymak. *Çınay mı mı ra vet û ez kerda viran*. Elbisemi soyup beni çıplaklaştırdılar.

2) soymak. *Qaşqûna ez kerda viran*. Eşkiyalar beni soydu.

– **xo viran kerdış** soyunmak.

viran mendış çıplak kalmak.

virt û viran çırıl çıplak.

virt û viran kerdış çırıl çıplak etmek. *Çınay cı cı ra vet û kerd virt û viran*. Elbisesini soyup çırıl çıplak ettiler.

virandire <z.f.> yanlamasına. *Mı çıwey xo, ray sero virandire rona*. Ben sopamı, yanlamasına yolun üstüne koydum.

viraney <is.d.> çıplaklık.

viranker <is.e./d.> soyguncu.

virankerde/i <or.e./d.> 1) çıplak bırakılan. 2) soyulmuş olan.

viranmende/i <or.e./d.> çıplak kalan.

virar <is.d.> kucak.

virar akerdış kucak açmak. *Mı virara xo şıma rê akerda*. Kucağımı size açmışım.

virar dı mendış kucağında kalmak.

virar dı rafınayış kucağında yatırmak.

virar dı rakewtış kucağında yatmak.

virar finayış kucağa sokmak. *Ey xo vışt ey virar*. O kendini onun kucağına soktu.

virar kerdış kucaklamak.

– **xo virar kerdış** kucağına almak. *Ê lajeki xo virar kı!* O çocuğu kucağına al!

virar kewtış kucağa olmak, kucağa sokulmak.

virar pêra şıyayış sarılıp kucaklaşmak. *Ma bıradê xoya virar şımi pêra*. Kardeşimle sarılıp kucaklaştık.

virar pıra şıyayış sarılıp kucaklamak. *Mı kı ambaze xoyê eskerey di, ez virar şıya pıra*. Askerlik arkadaşımı görünce, sarılıp kucakladım.

virar ra virar kucaktan kucağa.

virarê bir kucak (miktar belirtirken).

virarakerdix <is.e./d.> kucak açan.

virarêk <is.d.> kurbağalama (yüzme çeşidi).

virarkerden <is.d.> kucaklama.

virarkerdix <is.e./d.> kucaklayan.

virarkewten <is.d.> kucağa girme.

virarkewtox <is.e./d.> kucağa giren, kucağa sokulan.

viraste/i <or.e./d.> yapılı.

viraşten <is.d.> 1) yapma, yapı, tamir. 2) yaratma. 3) düzenleme.

viraşten dayış yaptırmak, tamir ettirmek. *Ber 'erebera xo viraşten di!* Göttür arabanı yaptır!

viraştendayen <is.d.> yaptıрма, tamir ettirme.

viruştış <gçl.f.> 1) yapmak, tamir etmek, onarmak. *Ma xo rê baxçeyê viruştı*. Kendimize bir bahçe yapmışsınız. 2) yaratmak. *Tı qısey*

weşi vırazenê. Sen iyi laflar yaratıyorsun. 3) düzenlemek. *Ma do şewê vırazım*. Bir gece düzenleyeceğiz. 4) geliştirmek. *To bedenê xo vırašto, ha*. Vücudunu geliştirmişsin, ha. EŞ ANL: *têra kerdış*. 5) inşa etmek. *No ban kami vırašto?* Bu evi kim inşa etmiş? [*vırazeno*; em.k. *vırazi*] (Phlv. *wirāy-*; *wirāst*)

vıraştok <is.e.> eser.

vıraşttox <is.e.d.> 1) yapan, tamirci, yapıcı. 2) yaratan. 3) düzenleyen. 4) inşa eden.

vırazıyayış <ğçs.f.> 1) yapılmak. 2) yaratılmak. 3) düzenlenmek. 4) oluşmak. *Nê kopê vewrer, bıxo bıxo vırazıyayê*. Bu kar yığını, kendiliğinden oluşmuş. 5) gelişmek. *Tı par boll gıdı biyê, hima emserr weş vırazıyayê*. Geçen sene zayıftın, ama bu sene iyi gelişmişsin. [*vırazıyeno*; em.k. *vırazıy*]

vırêngle <is.e.> yağla karışık yenilmez et. *No goşt zeno ze vırêngle, qe nêweryeno*. Bu et yağla karışıktır, hiç yenmez.

vırıskıyayış YER: Sinag. BKZ: *vırsıyayış*.

vırıste/i <or.e./d.> parlak.

vırıte <is.e.> kusmuk, istifrağ, bulantı.

vır û vırte çık kusma.

vır û vırtey kewtış çık kusmak. *Zerriya mı qelbiyê, ez vır û vırtey kewta*. Midem bulandı, çok kustum.

vırıtey kutiki 1) köpek kusmuşu. 2) iğrenç (tikinti veren kişiler için kullanılır). *O mêrdek zeno ze vırıtey kutiki*. O adam iğrençtir.

vırtey kewtış kusacak hale gelmek.

vırıten <is.d.> kusma.

vırıten dayış kusturmak, istifrağ ettirmek.

vırıtış <ğçl.f.> kusmak, istifrağ etmek. *Ey 'saya tall vırıt*. Acı elmayı kustu. [*vırêzeno*; em.k. *bıvırêzi*]

vırıttox <is.e.d.> kusan.

vırıyayış BKZ: *vırıyayış*.

vıro <is.e.> yıldırım.

vıro pıro amayış yıldırım çarpmak.

vırondi <is.d.> mantarsı hastalık. (Deride çatlaklıklar oluşan, kaşıntılı bir deri hastalığı.)

vırırık VARY: *vırırık*; *vırırık*. <is.d.> cıvık dışkı. (Hayvanların veya insanların barsaklarının bozulması neticesi sıvılaştıran dışkısı.)

vırırık kerdış cıvık dışkı yapmak.

vırırık pıro gunayış ihmal olmak.

vırırıkın <s.> cıvık dışkı.

vırınayey/i <or.e./d.> değiştirilmiş olan.

vırınayış <ğçl.f.> değiştirmek. *Mı fıkrê xo vırına, ez do vera şıma nıra*. Fikrimi değiştirdim, size taraftan gelmeyeceğim. [*vırıneno*; em.k. *bıvırırni*]

cı ra vırınayış fırlatmak, birine bir şey fırlatmak. *Mı 'siyê vırınê cı ra*. Kendisine bir taş fırlattım.

pêra vırınayış birbirine birşey fırlatmak.

pıra vırınayış fırlatmak, birine bir şey fırlatmak. *Kutiko kı boll laweno, 'si pıra mevırınê!* (atas.). Çok havlayan köpeğe taş fırlatmayın!

xo pey ra pıra vırınayış kendi kendine gelin güvey olmak.

vırınayox <is.e.d.> değiştiren.

vırıyayey/i <or.e./d.> değişen, değişik.

vırıyayış VARY: *vırıyayış*, *wırıyayış*. <ğçs.f.> değişmek. [*vırıyeno*; em.k. *bıvırıy*] EŞ ANL: *têra biyayış*.

vırıryayın <is.d.> değişiklik.

vırıryayox <is.e.d.> değiştirme isteğinde olma.

vırısiki YER: 'Hesûd. <zf.> yarı yanık. EŞ ANL: *mûski*.

vırısnayış VARY: *bırûskınayış*. <ğçl.f.> pırıldatmak. *To çı porrê xo 'hend vırısnayo?* Saçını niye o kadar pırıldatmışsın? [*vırısneno*; em.k. *bıvırısn*]

vırısnayox <is.e.d.> pırıldatan.

vırısyayey/i <or.e./d.> pırıldak.

vırısyayış VARY: *bırûskıyayış*; *vırıskıyayış*. <ğçs.f.> pırıldamak. *Çıyekêno ûja dı zey istariya vırısyeno*. Bir şey orda yıldız gibi pırıldıyor. [*vırısyeno*; em.k. *bıvırısy*]

vırıskıyayış YER: Qelacix. BKZ: *vırısyayış*.

vırışık VARY: *vırışık*; *vırüşık*. <is.d.> şimşek.

vırışık pıro amayış şimşek çarpmak.

vırışiki adeyayış şimşek çakmak. *Vırışikyê adeyenê, hewryê gurrenê, varan do bıvaro*. Şimşekler çakıyor, gök görüldüyor, yağmur yağacak.

vırışiki akewtış şimşek çakmak.

vırışok <is.e.> pırıldak.

vırıt û vıla BKZ: *vıla*.

vırteyên <s.> bulandırıcı.

vırüşık BKZ: *vırışık*.

vırıvırok <is.e.> çok konuşan, geveze. EŞ ANL: *cawcaw*, *vıt vaz*, *vıt vitok*.

vırıyayış YER: Qırwar. BKZ: *vırıyayış*.

vırınayey/i <or.e./d.> koparılmış olan.

vırınayış <ğçl.f.> koparmak. *No la vırınayo*. Bu ipi koparmış. [*vırıneno*; em.k. *bıvırın*]

pêro vırınayış yüreğini oynatmak, korkutmak. *Tersayna û vırına pêro*. Korkutup yüreğini oynattı.

vırıneyayış <ğçs.f.> koparılmak. [*vırıneyeno*; em.k. *bıvırıney*]

vırıstewre <is.e.> 1) kayın baba. 2) kayın birader.

vırıstewreyo pil kaynata.

vırıstrû VARY: *vırıstrûe*. <is.d.> kaynana.

vırıstrûe YER: Qelacix. BKZ: *vırıstrû*.

vırısyayey/i <or.e./d.> kopuk.

vırısyayış VARY: *vırısyayış*. <ğçs.f.> kopmak. *Koti bariyo wa ûja dı bıvırıyo!* (deyim) Nerden incelirse ordan kopsun! *La vırısyay*. İp koptu.

[visyeno; em.k. bivısyı]

pêro visyayış yüreği oynamak, ansızın heyecanlanıp korkmak. *Ez rayo şiyê, marrê kewt mı lınga miyan, ez visyaya pêro.* Yoldan yürüyordum, bir yılan ayaklarımın arasına girdi, yüreğim oynadı.

vişkok BKZ: pisko.

viştış BKZ: finayış/viştış.

vişttox BKZ: finayox/vişttox.

vişyayış BKZ: visyayış.

vit-vit <is.d.> söylenip durma hali.

vit-vit kerdış söylenmek. *'Hendi vit-vit meki! O kadar söylenme!*

vitik YER: Mexmûr. <is.d.> bildircin. EŞ ANL: zerkew.

vitvaz <s.> geveze. EŞ ANL: virvirok.

vitvitok <s.> geveze. EŞ ANL: virvirok.

viz <is.d.> vızıldama sesi.

vizayen <is.d.> vızıldama.

vizayış <ğçs.f.> 1) vızıldamak. *Moza vızena, dewaro remeno.* Büvelek vızıldıyor, hayvanlar kaçıyor. 2) burnundan zor nefes almak. [vızeno; em.k. bivızı]

vızdewre <is.e.> dereotu, acice. (Sudaki kökleri beyaz, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)

vizêr <zf.> dün.

vizêrên <s.> dünkü.

vizêrka <zf.> düneyin. *Vizêrka ez ûja dı nê-biya.* Dün orda yoktum.

vizêrnayo <zf.> dünden beri.

vızıldûman YER: Qerxan. <s.> sisli, yağmurlu, kötü hava, toz duman. EŞ ANL: *tozıldûman.*

vizi <is.d.> sinek sesi.

vizi vetiş sinek sesi çıkarmak.

vilnayan <is.d.> 1) serpmeye, savurma. 2) tipileme.

vilnayış <ğçl.f.> 1) serpmek, savurmak. 2) tipilemek. *Vewra vilnena.* Kar serpiyor. [vilneno; em.k. bivilni]

vilnayox <is.e.d.> serpen, savuran.

vilyayış <ğçs.f.> serpilme, savrulma (yağış vb.). [viljeno; em.k. bivilyi]

vina <is.d.> görüş.

vinay çıma göz görüşü.

vinaye/i / diyaye/i <or.e./d.> 1) görünen. 2) görgülü. 3) bulunan.

vinayen/diyayen <is.d.> 1) görüş. 2) buluş.

vinayış/diyayış <ğçl.f.> 1) görmek. *To di, ey zi waşt ma bivino* Gördün mü, o da bizi görmek istedi. *Di ezo, nêdi zi trıtoxo (atas.).* Gördiyse benim, görmediyse hırsızdır. 2) bulmak. *Gay ma biyo vini, bigeyr cı û bivin!* Öküzümüz kaybolmuş, kendisini arayıp bul! [Bitmişlik zamanını kuruluşu için dı gövdesi, tüm diğer şekiller için vin-kullanılır: *vineno*; em.k. *bivini*; gçm.z. *dí*] (Phlv. wên-; dîd)

pê vinayış görüşmek, buluşmak. *İna pê diyo.* Onlar buluşmuşlar.

xo çım dı vinayış kendi gözünde görmek. *Bokana lajek tîbê tîbê, xo çım dı bivinê! (bedd.)* Çocuk sen olasın, kendi gözünde göresin!

xoya cêr vinayış aşağılamak, hor görmek. *Şımayê mı xoya cêr vinenê.* Beni aşağılıyorsunuz.

vinayox/diyayox <is.e.d.> 1) görücü, gören. 2) bulan.

vinç (İng.) <is.e.> vinç.

vineyaye/i <or.e./d.> 1) görülmüş olan. 2) bulunmuş olan.

vineyayış <ğçs.f.> 1) görülmek. 2) bulunmak. *Mangay ma, vineyaya.* İneğimiz, bulunmuş. [vineyeno; em.k. bivineyi]

vir <is.e.> hatır, hafıza, anma, şuur, bilinç. *Ez biya kokım, hını virê mı nêmendo.* Yaşlandım artık, hafızam kalmamış artık.

vira kerdış unutmak (birinin söylediği).

– **cı vira kerdış** unutturmak.

– **xo vira kerdış** unutmak, hatırdan gitmek. *"Xo vira meki", cı rê vaji!* "Unutma", kendisine söyle!

vira şıyayış hatırdan gitmek, unutmak (kendisi). *Çıyo kı to mı rê va, mı vira şı.* Bana söylediğin şey hatırdan gitti.

– **xo vira şıyayış** kendinden geçmek. *No qeçek 'hendik bermayo, xo vira şıyo.* Bu çocuk o kadar ağlamış, kendinden geçmiş.

viraker <is.e.d.> unutkan.

virakerden <is.d.> unutmak.

virakerden dayış unutturmak.

virakerey <is.d.> unutkanlık.

viri <is.d.> özlem.

Ey qısaye kı to rê kerd, to ard cı viri? Sana söylediği lafi, hatırına getirdin mi?

viri amayış hatırlamak, anımsamak.

viri ardış hatırlatmak, anımsatmak.

– **cı viri ardış** hatırına getirmek (onun).

– **xo viri ardış** hatırına getirmek (kendi).

viri dı biyayış hatırında olmak, hafızasında olmak. *Wa to viri dı bo!* Hatırında olsun!

viri dı mendış hatırında kalmak. *Wa to viri dı bımano!* Hatırında kalsın!

viri kewtış özlemek. *Tı kewtê mı viri.* Seni özledim.

viri ra ravêrdış hatırdan geçmek.

virirden <is.d.> hatırlatma, anımsatma.

cı virirden hatırına getirme.

xo virirden hatırına getirme.

virirdişi <is.ç.> hatırlatılanlar.

virirdox <is.e.d.> hatırlatan.

virok <is.e.d.> unutkan.

virrik BKZ: virrik.

virrtik BKZ: virrik.

visol VARY: bisol. <s.> tuzu eksik.

- visol biyayış** tuzu eksik olmak. *Na şami visola*. Bu yemeğin tuzu eksiktir.
- visol kerdış** tuzu eksik yapmak.
- visolin** <s.> tuzu eksik.
- vist** (Phlv. wîst) <sa.> yirmi.
- vistna** yirmi daha. *Bahdê vistna deqe*. Yirmi dakika sonra.
- vistekna** <zf.> biraz sonra, birazdan. *Vistekê vındi û bê!* Biraz kal ve dön! *Nika şo vistekna bê!* Şimdi git, hemen dön!
- vistêra** <zf.> yirmi sayımlık an, bir an önce. *Bê ma vistêra şımı ûja!* Gel bir an önce oraya gidelim!
- vistik** YER: Zibêdik. <is.d.> ıslık. EŞ ANL: *firrik*.
- vistin** <s.> yirmilik.
- vistra** <is.e.> tosun.
- viya** <is.d.> dul.
- viya mendış** dul kalmak.
- viyamendi** <is.d.> dul kalan.
- viyari** <is.ç.> aşerme. (Gebelik döneminde her yiyeceği iştahı çekme, canı isteme durumu.)
- viyari kerdış** aşermek. *'Haley viyari kena*. Hamilelik aşerme yapar.
- viyarnayış₁** <gçl.f.> kazımak, temizlemek, yok etmek. *Merdîma kokê zereja viyarnayo*. İnsanlar kekkliklerin kökünü kazımışlar. [*viyarneno*; em.k. *bıviyarnı*]
- viyarnayış₂** <gçl.f.> suyun öbür tarafına geçir-
- mek. [*viyarneno*; em.k. *bıviyarnı*]
- viyayin** <is.d.> dulluk.
- viye** YER: Qerxan. <is.e.> boyun. *Viyey mino teweno*. Boynum ağrıyor. EŞ ANL: *mil*.
- viz-viz** <is.d.> rüzgar ıslığı.
- vizayış** <gçs.f.> ıslık çalmak (rüzgar için). *Tevera vayo vizeno*. Rüzgar dışarda ıslık çalıyor [*vizeno*; em.k. *bıvizı*]
- vizik₁** <is.d.> germe işi. *Ganê mı tewayê, mı viziki antê*. Ağrım vardı, geriliyordum.
- viziki antış** germek, gerinmek. *Ey viziki anti, ganê xo kerd rıhat*. Gerinip rahatladım. EŞ ANL: *cêyo antış, têyo antış*.
- vizik₂** <is.d.> fıskıye.
- vizik çekerdiş** fıskırmak.
- vizik eştiş** fıskırmak. *Gışt birryê vizika gûni eştê*. Parmak kesildi, kan fıskırıyordu.
- vizi** <is.d.> rüzgar ıslığı sesi.
- volqan** (Fr.) <is.e.> volkan.
- volt** (Fr.) <is.e.> volt.
- vore** VARY: *vere*. (Phlv. warrag) <is.e.d.> kuzu. EŞ ANL: *kavir*.
- vorek** VARY: *verek*. <is.d.> kuzucuk. EŞ ANL: *kavirek*.
- votiş** YER: Xoy. söylemek. *Ez to rê von "meşo!"* Sana diyorum "gitme!" BKZ: *vatiş*.
- votqa** (Rus.) <is.d.> votka.

W - w

- wa₁** (Phlv. xwah/xwaha) <is.d.> kızkardeş. [bük. *war*] *Ez key warda şımaya jewjiyaya?* Kız kardeşinizle ne zaman evlendim?
- wayê!** <vok.> ablacığım! *Wayê, çı tiya nina zerre?* Abla, neden içeri gelmiyorsun?
- wa₂** <ilgeç> istek ve dilek ifade etmede kullanılır. *Wa tı zi ûja dı biyayê!* Keşke sen de orda olsaydın! *Hele wa finê bêro, ez pa qısey kena*. Hele bir gelsin, onunla konuşurum.
- wa bıbo** olsun. *Wa bıbo, rınd beno*. Olsun, iyi olur.
- wa bo** olsun, peki. *Wa bo, qay rojê girwe to kewno mi*. Peki, öyle olsun! bir gün bana işin düşer elbet.
- wa bo, wa bo** tehdit anlamına gelir (olsun olsun). *Wa bo, wa bo, qay tı rojê mı ra asenê!* Peki bir gün görürüm seni herhalde!
- wa wını bo** öyle olsun. *Zekı to va, wa wını bo!* Dediğin gibi olsun!
- wagon** (Fr.) <is.d.> vagon.
- wa'h** <ünl.> git! (ineği, öküzü kovarken).
- wa'hd** <is.e.> adak.
- a'hd wa'hd** ant içme. *A'hd wa'hd bo kı, ez do nê girwi vıraza* Ant içerim ki, bu işi yapacağı
- wa'hd kerdış** 1) ant içmek. 2) vadetmek.
- wa'hde** (Ar.) <is.e.> vade.
- wa'hde amayış** vadesi gelmek.
- wa'hde biyayış** vadesi olmak.
- wa'hde ravêrdış** vadesi geçmek.
- wa'hde raviyarnayış** vadesini geçirmek.
- wa'hdeyin** <s.> vadeli.
- wa'hdinaye/i** <or.e./d.> adanmış olan, sözü verilmiş olan.
- wa'hdinayış** <gçl.f.> adamak, adak sözü vermek. *Mı ziyarda dedi rê, bızêkê wa'hdinayo*. Bir öğlak dedenin ziyaretine adanmışım. [*wa'hdineno*; em.k. *bıwa'hdını*]
- wa'hdinayox** <is.e.d.> adayan.
- wa'hdiyaye/i** <or.e./d.> adaklı, adanmış olan, sözü verilen.
- wa'hdiyayış** <gçs.f.> adanmak. [*wa'hdiyeno*; em.k. *bıwa'hdyi*]
- wahêr** VARY: *wahir; whêr; wêhêr*. <is.e.d.>

sahip. *Wahêrê mali siltano (deyim)*. Mal sahibi sultandır.

wahêr vijyayış sahip çıkmak.

wahêrê keyi ev sahibi.

wahêrey <is.d.> sahiplik.

wahêrey kerdış sahiplenmek.

wahi (Ar.) <is.ç.> vahiy. *Homay ra Hz. Muhammedi rê wahi ameyê*. Hz. Muhammed'e Allah tarafından vahiy geliyordu.

wahir YER: 'Hesûd. BKZ: *wahêr*.

wahr-wahr <is.d.> acı çeken oğlak, keçi sesi.

wahrayış YER: Qerxan. <gçs.f.> melemek (keçi için). [*wahreno*; em.k. *biwahrî*] EŞ ANL: *qalayış*.

wa'hzi (Ar.) <is.ç.> vaaz.

wa'hzi dayış vaiz vermek. *Xocayo cami di wa'hzi dano*. Hoca camide vaiz veriyor.

wa'hzidayox <is.e.d.> vaiz veren.

wakeyna <is.d.> yeğen. EŞ ANL: *hêgani*.

wako! <is.d.(vok.)> bacı! *Wako, tiya se kena?* Bacı ne yapıyorsun?

wali (Ar.) <is.e.> vali.

waliyey <is.d.> valilik.

wanebend <is.e.> kitap. (yeni kelime, R. Hayig). *Mi wanebend Tırki ra açarna Zazaki*. Ben kitabı Türkçe'den Zazaca'ya çevirdim.

waneyayen <is.d.> okunma.

waneyayış <gçs.f.> okunmak. [*waneyeno*; em.k. *biwaney*]

wanq <is.d.> uluma.

wanq-wanq kerdış ulumak (tilki için).

wanqayış <gçs.f.> ulumak (tilki için). *Lûwa wanqena*. Tilki uluyor. [*wanqeno*; em.k. *biwanqî*]

wanqi <is.d.> tilki uluması.

wanq piro gunayış tilki haykırması (can acısından). *Tifing nê lûwera, wanqi gunê piro*. Tilkiye silah sıktı, tilki can acısından haykırdı.

wapûr (Fr.) <is.d.> vapur.

wapûrdar <is.e.d.> vapurcu.

war <zf.> aşağı.

war amayış inmek (araç, binek hayvanlardan).

war ardış indirmek (araç, binek hayvanlardan). *Mêrdek 'ereber ra ard war*. Adamı arabadan indirdi.

war kerdış 1) yutmak. *Loxme kerd war*. Lokma yuttum. 2) sokmak (bir yere). *Bokana nengu çinê bo tey war kero!* (deyim) İnşallah batırmaya tırnağı olmaz! (kötülükte fırsat eline geçmesin anlamına gelir).

war nayış aşağı indirmek (araç, binek hayvanlardan). *Lajek hima na war*. Oğlanı hemen aşağı indirdi.

war ro dayış düşürmek (yüksek yerden).

Bani ser ra da war ro. Damın üstünden düşürdü.

war ro gunayış düşmek (yüksek yerden).

war şiyayış 1) aşağı inmek. *Şo war!* Aşağı in! 2) batmak. *Derzin 'heta kok lîngerda mı dı şî war*. İğne ayağıma köküne kadar battı.

ware VARY: *warî*. <is.e.> 1) yazlık ev yeri, yayla. *Boka tîbê tîbê, warey to veng bo!* (*bedd.*) Sen olasin, evin boşala inşallah! 2) yerleşim yeri, konaklama yeri. 3) yurt. 4) yuva.

ware veng verdayış yuvayı yıkmak. *Keye terk kerd, warey ma veng verda*. Evi terk etti, yuvamızı yıktı.

warey bakala ataların yurdu.

warey pikala ataların yurdu.

wares <is.e.> miras. EŞ ANL: *mêras*.

wares mendîş miras kalmak.

wares verdayış miras bırakmak.

warese/i <is.e./d.> varis, mirasçı.

wareza <is.e.> yeğen. (kız kardeşin çocukları)

warê YER: Sinag. <s.> yavaş. EŞ ANL: *hêdi, wırde*.

warêki YER: Sinag. <zf.> yavaşça.

warêki warêki yavaş yavaş. *Ezo warêki warêki ray ra şino*. Yolda yavaş yavaş gidiyorum.

warge <is.e.> yurt. *Ridê to ra war û wargey ma bı vila*. Senin yüzünden yerimiz, yurdumuz dağıldı.

warî YER: Qerxan. BKZ: *ware*.

warî <is.d.> besleme.

warî biyayış beslenmek. *Nê tışkyê weş benê warî?* Bu tekeler iyi besleniyor mu?

warî kerdış beslemek. *Kes leyrê marri xo pîstin di keno warî, beno gırd, dano kesî di (atas.)*. İnsan yılan yavrusunu koynunda besler, büyür, insanı ısırır (iyiliğin karşılığı kötülüktür anlamına gelir).

warîdat <is.e.> mal varlığı.

warikerde/i <or.e./d.> besli.

warikerdox <is.e.d.> besleyen.

warin <is.d.> bacılık.

warkerdox <is.e.d.> sokan.

warway BKZ: *werway*.

waryant (Fr.) <is.e.> varyant.

waşte/i VARY: *waste/i*. <or.e./d.> 1) sözlü (evlenmek için). 2) nişanlı.

waştên <is.d.> istek, istem, arzu. *Ey waştenda xoya qerar da cı*. O kendi arzusuyla karar verdi.

waştên dayış istetmek, istekte bulunmak.

waştêndayên <is.d.> istetme.

waştış VARY: *wastış*. <gçl.f. (yard.)> istemek. [*wazeno*; em.k. *biwaz(i) / būwaz*] (Phlv. xwâh-; xwâst)

waştôx <is.e.d.> istekli, isteyen.

wate YER: Xeybiyan. BKZ: *wiyate*.

watiş BKZ: *wiyayış*.

wawik YER: Qerxan. <is.e.> çakal. EŞ ANL: *çeşel*.

wax wax <ünl.> vah vah! *Wax wax, to hewna nan nêwedo?* Vah vah, sen henüz yemek yememiş miydin?

way <ünl.> hayret ifade eden nida, soru ifade eden nida.

waya <is.e.> iflah. EŞ ANL: *ifla*.

waya bırrnayış iflahını kesmek. *Arêbiyay cı û wayay cı bırrna*. Başına toplanıp iflahını kestiler.

waya bırryayış iflahı kesilmek.

waya berdiş sabrını taşırmak.

waya biyayış iflah olmak.

wayey <is.d.> ablalık.

wayey kerdiş ablalık yapmak.

wayik <is.d.> abla. *Wayika Fatmaya se kena?* Fatma abla ne yapıyor?

wayin <is.d.> ablalık.

waylimin <ünl.> vah bana!

waziyayış <ğcs.f.> istenmek. [*waziyeno*; em.k. *bıwazyi*]

wazo <is.e.> vazo.

we (f.ilgeci) yukarı doğru.

we şıyayış taşmak (yemek için). *Sıt şı we*. Süt taşı.

webiyaye/i <or.e/d.> kabarık.

webiyayen₁ <is.d.> tutuşma (ateş), yanmaya başlama.

webiyayen₂ <is.d.> 1) sökülme. 2) kalkma, açılma. 3) kabarma.

webiyayış₁ <ğcs.f.> tutuşmak (ateş), yanmaya başlamak. *Adır webiyayo?* Ateş tutuşmuş mu? [*webiyeno*; em.k. *webyi*]

webiyayış₂ <ğcs.f.> 1) sökülme. *No betono kı ma kerdi bı, pêro fina webiyayo*. Yaptığımız beton, hepten sökülüp kalkmış. 2) açılmak (yara için). *Dirbeta mı webiyaya*. Yaram açılmış. 3) kabarmak. *Cemedê 'herer abiyayo, 'her webiyaya*. Toprağın donu erimiş, toprak kabarmış. [*webiyeno*; em.k. *webyi*]

wec YER: Zeyndelan. BKZ: *wecz*.

weçınaye/i <or.e/d.> 1) ayıklanan. 2) seçkin.

weçınayen <is.d.> 1) ayıklama. 2) hoşla gideni ayırma, seçim, seçme işi.

weçınayış <ğcl.f.> 1) ayıklamak. *'Siya rızı miyan ra weçinê!* Pirincin içinden taşları ayıklayın! 2) hoşla gideni ayırmak. *Mı na xali weçinê*. Ben bu halıyı seçtim. 3) seçmek. *Ma do to mixtarey rê weçinımı*. Seni muhtarlığa seçeceğiz. [*weçineno*; em.k. *weçını*]

weçınayox <is.e.d.> seçmen.

weçıneyayış <ğcs.f.> 1) ayıklanmak. 2) seçilmek. [*weçıneyeno*; em.k. *weçıneyey*]

weda <ünl.> git işine!, haydi sende! *Weda la, na qısa zey to niya!* Haydi sende, bu söz dediğin gibi değil!

wedarde/i VARY: *wedarnaye/i*. <or.e/d.> 1) gizlenmiş. 2) ortadan kaldırılmış, yok edilmiş.

wedardiş <ğcl.f.> 1) saklamak üzere kaldırmak. *Mı altûni rojda tengi rê wedardi bi*. Ben altınları dar güne kaldırmıştım. 2) ortadan kaldırmak, yok etmek. *Pêro werte ra wedardi*. Hepsini ortadan kaldırıp yokettiler. [*wedardeno*; em.k. *wedarı*] EŞ ANL: *hewadayış*.

wedardox <is.e.d.> 1) gizleyen. 2) kaldıran, yok eden.

wedarnayış VARY: *wederdiş*. <ğcl.f.> 1) gizletmek. 2) ortadan kaldırmak. *To key ma wedarna, ma kerdi pêşani*. Evimizi ortadan kaldırdın, bizi perişan ettin. [*wedarneno*; em.k. *wedarni*]

wede <is.e.> oda.

wedey meymana misafir odası.

wedey çeçeka çocuk odası.

wedey rakewten yatak odası.

wederdiş BKZ: *wedardeş*.

wefat (Ar.) <zf.> vefat.

wefat kerdiş vefat etmek.

wegêriyaye/i <or.e/d.> taşınmış olan (yük).

wegêriyayış <ğcs.f.> taşınmak (yük). *No bar qe wegêriyeno?* Bu yük hiç taşınır mı? [*wegêriyeno*; em.k. *wegêryi*]

wegirote/i <or.e/d.> taşınmış olan.

wegiroten <is.d.> taşıma.

wegiroten dayış taşıtmak (yük). *Barê xo eya wegiroten di!* Onunla yükünü taşı!

wegirotiş <ğcl.f.> taşımak (sırt ve omuzla). *Barê şıma ezo wegêna*. Yükünü ben taşıyorum. [*wegêno*; em.k. *wegi*]

wegirotox <is.e.d.> taşıyan.

weh hew YER: Qerxan. <ünl.> yaaa!, yok yahu!, deme be!, ööö!

wekalet (Ar.) <is.d.> vekalet.

wekaletey <is.d.> vekaletlik.

wekaletname <is.e.> vekaletname.

wekerdış <ğcl.f.> 1) tutuşturmak (ateşi). *Adırı weki!* Ateşi tutuştur! 2) sökmek, sökün çıkarmak. *Mı darê zûray, 'erdi miyan ra wekerdi*. Tarlanın içinden sahte ağaçları söktüm. 3) açmak, kaldırmak. *Dirbeter weki!* Yarıyı aç! 4) kabartmak. *Ê miri weki!* O hamuru kabart! [*wekeno*; em.k. *weki*]

wekil (Ar.) <is.e.d.> vekil.

wekil biyayış vekil olmak.

wekil kerdiş vekil etmek.

wekiley <is.d.> vekillik.

wekiley kerdiş vekillik yapmak.

wekilker <is.e.d.> vekillendiren.

wel <is.d.> kül.

wel biyayış küllemek, kül olmak. *Adır biyo wel*. Ateş kül olmuş.

wel kerdış küllemek, kül etmek.

wel pıro biyayış üstüne kül yağmak. *Wel bı to ro bo, to hewna nêşayo tiyay bıqedinê?* Başına kül yağsın, burayı daha bitirmemiş misin?

wel pıro kerdış üstüne kül yağdırmak (işlerini bozmak anlamında).

wel pıro varayış vücut kırgınlığı, halsizlik. *La tı vanê, "qay wel varaya pıro"*. Sanki bütün vücudu kırılmış.

wela şekerî şeker külü.

wel wel YER: Qerxan. <ünl.> vah vah! *Wel wel, no çı ûna biyo?* Vah vah, bu niye böyle olmuş?

welang YER: Qerxan. <is.e.> küllük, eşeleme yeri. (külin döküldüğü yer.)

welangê hera eşek küllüğü.

welat <is.e.> vatan, ülke, memleket.

welatê ma Zaza halkının yaşadığı coğrafya, Zaza yurdu.

welatîj <is.e.d.> hemşehri, memleketli. *O welatîjê mawo, xerib niyo*. O memleketlimiz, yabancı değil. EŞ ANL: *hemşeri*.

welatsinayox <is.e.d.> vatanperver, yurt-sever.

welbiyaye/i <or.e./d.> kül olan.

weldan <is.d.> kül tablası.

welak VARY: *welik*. <is.d.> külcük.

weleng₁ <is.d.> 1) hayvanların kanını emen kanatlı, iri siyahımsı ve beyaz bir sinek. 2) çifte atma, tozutmaya (büyük baş hayvanlar için).

weleng₂ <is.d.> birbirine sokulma (koyunlar için).

weleng kerdış 1) birbirine sokulup gitmek (koyunlar için). *Meyê germa ra weleng kenê, êyê nêşinê*. Sıcaktan koyunlar birbirine sokulmuş gitmiyor. 2) cirit atmak, tozutmak, dellenenmek (büyük baş hayvanlar için).

wel'hesil (Ar.) <bağ.> malasef, nihayet. *Ma nê girwi sero boll vinderdi, wel'hesil zey ma nêbi*. Bu işin üstünde çok durduk, maalesef istediğimiz gibi olmadı. EŞ ANL: *axiri, yanê*.

welin <s.> küllü.

welit <is.e.d.> kefil. EŞ ANL: *kefil*.

welit biyayış kefil olmak.

welit kerdış kefil etmek.

welîtey <is.d.> kefillik.

welizna <s.> piç, babası belli olmayan.

wellay (Ar.) <ünl.> vallahi! EŞ ANL: *willi*.

welşeker <is.e.> kül şeker.

welwele (Ar.) <is.e.> gürültü, bağrışma.

welwele qılayayış büyük gürültü kopmak.

welwele qılaynayış büyük gürültü kopar-

mak.

welwele vetiş büyük gürültü çıkarmak, ortalığı galayana getirmek.

wende/i <or.e./d.> okumuş, okur yazar.

wenden <is.d.> 1) okuma. 2) ötme (kuşlarda).

wenden dayış 1) okutmak. 2) öttürmek.

wendendayış <is.d.> 1) okutma. 2) öttürme.

wendış <gçl.f.> 1) okumak. *Mektûber bıwanî!* Mektubu oku! 2) ötmek (kuşlarda). *Hırg 'teyr, zıwandê xo dı waneno (atas.)*. Her kuş, kendi dilinde öter. [*waneno*; em.k. *bıwanî/bûwanî*] (Phlv. *xwân*- 'çağırma')

pêdi wendış ötüşmek. *Zereja wendê pêdi*. Keklikler ötüşüyordu.

xo wendış kendi etrafına toplamak (öğüt için). *Merdimanê xo bıwan xo, wa cana nêşirê*. Akrabalarını etrafına topla, başka yere gitmesinler.

wendox <is.e.d.> 1) okuyucu, okuyan. *Lajek wendoxêndo rında!* Oğlan çok iyi bir okuyucudur! 2) öten.

weqat (Ar.) <is.e.> olay, hadise.

weqat dayış olay çıkarmak, hadise çıkarmak.

weqatdayox <is.e.d.> olay çıkaran, hadise çıkaran.

weqf (Ar.) <is.e.> vakıf.

werax <is.e.> yiyecek. EŞ ANL: *werd*.

weraxî YER: Bibol, Xoy. <is.d.> orak. EŞ ANL: *qalûçi*.

weray <zf.> layık. EŞ ANL: *yalaq*.

weray biyayış layık olmak. *Tı weray nê girwi niyê*. Sen bu işe layık değilsin.

weray vinayış layık görmek. *Tiyê çı mı weray nê girwi vinenê?* Beni niye bu işe layık görüyorsun?

weraze <s.> yokuşlu.

werazi <is.d.> yokuş, rampa, bayır.

werç YER: Mexmûr. BKZ: *wez*.

werd <is.e.> yiyecek. EŞ ANL: *werax*.

werdarnaye/i BKZ: *wedarde/i*.

werdeg <is.d.> ördek.

werden <is.d.> 1) yeme işi. 2) dayak yeme.

werden dayış yedirmek.

werdêk YER: Gewrek. BKZ: *werdiyek*.

werdî (Phlv. *xwurd*) <s.> küçük, ufak.

werdî biyayış 1) küçülmek, ufalmak. 2) ufanmak, ufak parçalara ayırmak. 3) kıyılmak (küçük parçalara).

werdî finayış 1) küçük düşürmek. *To ma werdî vışti*. Sen bizi küçük düşürdün. 2) alçaltmak.

werdî kerdış 1) küçültmek, ufaltmak. 2) kırarak veya ezerek ufak parçalara ayırmak. 3) doğramak, kıymak (küçük parçalara). *Goştî werdî kerê!* Eti doğrayın! EŞ ANL: *encınayış*.

werdî kewtış 1) küçük düşmek. *Qısey gırdî*

meki, tı dima werdı kewnê (deyim) Büyük laf etme, sonra küçük düşersin. 2) alçalmak. *'Hendi werdı mekew, benê wiyatey şari.* O kadar alçalma, ele güllünc olursun.

werdı ra werdı küçükten küçüğe.

werdı vinayış küçümsemek.

werdı vineyayış küçümsemek.

werdı werdı varayış çiselemek (yağmur için), ince ince yağmak. *Varan werdı werdı varayê.* Yağmur çiseliyordu.

wıp û werdı küçücük.

werdı-merdı <s.> ufak tefek.

werdıbiyaye/i <or.e./d.> küçülen, küçülmüş olan.

werdıdiyayen <is.d.> küçümsemek.

werdıkewtax <is.e.d.> alçak düşen.

werdış VARY: *wırdış.* <gçl.f.> yemek. *Verg bı kı, wa vergi nêşê to bûrê (atas.).* Kurt ol ki, kurtlar seni yiyemisin. [*weno*; em.k. *bûr(i)*, olums. *mewi*; istm.k. *bıwero*] (Phlv. xwar-)

cı ra werdış 1 aşındırmak. *No asın ra werdo, kerdo barı.* Bu demiri aşındırıp inceltmişler. 2) bir şeyden yemek.

cı werdış VARY: *a cı werdış.* dayak yemek. *Mı boll derbiki werdı cı.* Ben çok dayak yedim.

werdıvineyayen <is.d.> küçümsemek.

werdıkek BKZ: *werdıyek.*

werdıkekın <is.d.> küçüklük. *Selim werdıkekında xo dı boll kûrr bı.* Selim küçüklüğünde çok yaramazdı. EŞ ANL: *werdıyey.*

werdıyek VARY: *werdıkek*; *werdêk.* <s.> küçücük, ufacık, ufaklık. EŞ ANL: *pirûçık.*

werdıyey <is.d.> küçüklük.

werem (Ar.) <is.e.> verem.

werem bıyayış verem olmak.

werem kerdış verem etmek.

weremin <s.> veremli.

werey₁ <is.e.> barış. *Werey û weşey dı bımanê!* Barış içinde ve sağlıklı kalın!

werey amayış barışmak, anlaşmak. *Leji dima ma amey werey.* Kavradan sonra barıştık.

werey ardış barıştırmak. *Ma wırdına zi ardi werey.* İkisini de barıştırdık.

werey₂ <zf.> yüreği kabarma.

zerri werey amayış yüreği kabarmak. (İç sıkıntı ile dolup derin soluk alma gereğini duymak.)

werey₃ <zf.> aktarma (toprak için).

werey finayış YER: Mexmûr. aktarmak (toprak vb. gibi). *A 'herer werey finı û bıkarri!* O toprağı aktarıp ek! EŞ ANL: *adayış.*

werey₄ <zf.> yakın.

werey şıyayış yakınlaşmak. EŞ ANL: *nezdi amayış.*

wereyamayen <is.d.> barışma.

wereyardox <is.e.d.> barıştıran.

wereydar <is.e.d.> barışçı.

werište/i <or.e./d.> kalkık, kalkmış olan.

werišten <is.d.> kalkma, kalkış.

weriştış <gçs.f.> kalkmak, yerinden başka yere kalkmak, tayin olmak. *Dezay mı dew ra werişt, şı cana.* Amcam oğlu köyden kalkıp başka yere gitti. [*werzeno*; em.k. *werzi*] EŞ ANL: *werziyayış.*

pê weriştış kalkışmak (kavga için). *Ma weriştı pê kı, pêro dımi.* Biz dövüşmek için, birbirimize kalkıştık.

werişttox <is.e.d.> kalkma istekli.

werox <s.> yiyici. *Bakalê to boll weroxo, şıno koti werd wazeno.* Deden çok yiyicidir, gittiği yerde yemek ister.

werrek <s.> 1) örnek olma işi. *Ambaz veri 'hendik rındı bı, werrekê şari bı.* Arkadaş önce o kadar iyiydi, ele örnekti. 2) özentî.

wers YER: 'Hesûd. BKZ: *hors.*

werşaynayen <is.d.> sıvama (paça ve kolları).

werşaynayış VARY: *weşarnayış.* <gçl.f.> sıvamak. *Ey qolê xo werşaynay û jû ra didı kewt kari miyan.* O kollarımı sıvayıp birden bire işe girdi. [*werşayneno*; em.k. *werşaynı*]

werşayneyayen <is.d.> sıvanma (paça ve kol).

werşayneyayış <gçs.f.> sıvanmak (paça ve kol). *Pancey ina werşaneyayey bı, ellazano, la ra vêr dê.* Paçaları sıvalıydı, sanırım çayı geçmişlerdi. [*werşayneyeno*; em.k. *werşayneyey*]

wertax <is.e.d.> ortak.

wertax kerdiş ortak etmek.

wertaxey <is.d.> ortaklık. *Wertaxeya mali boll zora.* Mal ortaklığı çok zordur.

wertaxey kerdış ortaklık etmek.

wertaxin <is.d.> ortaklık.

wertaxina ortaklaşa. *Şımayê nê kari wertaxina kenê?* Bu işi ortaklaşa mı yapıyorsunuz?

werte <is.e.> 1) orta. *Merdımo kı werte dı, lınga bı dı şıno (deyim).* Ortada olan ayak altında gider. *Êyê wertey ra nêaysenê.* Onlar ortalıkta görülüyor. 2) ara. *Dı koya werte dı jaw birê esto.* İki dağın arasında bir kuyu var.

werte dı mendış ortada kalmak.

werte eştış ortaya atmak.

werte ra kerdış ortaya sokmak.

werte ra wedardış ortadan kaldırmak, imha etmek. *Mı dosyey werêni werte ra werderdi.* Önceki dosyaları imha ettim.

werte şanıyış ortadan vurmak, tam isabet etmek. *Qersın şana wertedê cı.* Kurşunu

ortasına isabet ettirdi.

wertedimendox <is.e.d.> ortada kalan.

werteşanayen <is.d.> ortadan vurma, tam isabet etme.

wertey <is.ç.> ortalık, ortam. *Wertey weşi bê, ez do şıra welatdê xo.* Ortalık düzelirse, ülkeme gideceğim.

wertey cı vinayış ortalamak, ortasını bulmak.

wertey çıwi tepıştış dengede tutmak (bir şeyi). *Wertey çıwi tepêş kı, tı bışê biyarê werye.* Dengede tutacaksın ki, barıştıra bilesin.

werteyên <s.> ortanca. *No fin birayo werteyên şino dêwa hetek.* Bu sefer ortanca kardeş devlerin yanına gider.

werti <is.e.> yataklar. *Werti marda mı boll pak bı.* Annemin yatakları çok temizdi. EŞ ANL: *mitêli, orti*

wertme VARY: *ortme.* <is.e.> taraça, teras. (Eve yapışık, üstünde duvar bulunmayan, altı ahır olarak kullanılan teras.)

werway VARY: *warway.* <s.> yalın ayak.

werway amayış yalınayak gelmek.

werway geyrayış yalınayak gezmek. *Postali çinê bi, ma tım werway geyrayê.* Ayakkabı yoktu, daima yalınayak geziyorduk.

werway şıyayış yalınayak gitmek.

werxan [X]~[x] <is.e.> yorgan.

ri werxani yorgan yüzü, yorgan kılıfı, nevresim.

weryaye/i <or.e./d.> 1) yenilen. 2) aşınan.

weryayış VARY: *wıryayış.* <gçs.f.> 1) yenilmek (yemek). 2) aşınmak. *No asın ra weryayo.* Bu demir aşınmış. [*weryeno;* em.k. *bıweryi*]

werzaynayış <gçl.f.> 1) kaldırmak, yerinden başka yere koymak, tayin etmek. *Embıryanê cı rihat nêvınderd, ina xo vere werzayna* Komşuları rahat durmayınca, başka yere kovdular. 2) kalkındırmak. [*werzayneno;* em.k. *werzaynı*]

werzaynayox <is.e.d.> kaldıran, tayin eden.

werziyayış <gçs.f.> kalkışmak. *Mı cı rê qıseyê va, o zi werziya mı kı, mı ro do.* Kendisine bir laf söyledim, o da beni dövmeye kalkıştı. [*werziyeno;* em.k. *bıwerziyı*] EŞ ANL: *werıştış.*

wes YER: Bûdran. BKZ: *weş.*

wesanayış BKZ: *weşanayış.*

wesar₁ BKZ: *wusar.*

wesar₂ <is.e.> yular. *Wesarê estorer tepêş, wa nêremo.* Atın yularını tut, kaçmasın. *Wesarê şıma do tım şari dest dı bo (deyim).* Yularınız daima elin elinde olacak (başkasının emrinde olmayın anlamına gelir).

wesar ro kerdış yular bağlamak. *Mı estor*

kerd wesar ro. Ben atı yularladım.

wesayıt (Ar.) <is.e.> vasıta.

wesb <is.e.> övgü.

wesb dayış övmek.

wesbê xo dayış övünmek, böhürlenmek. *Merdımo camêrd, wesbanê xo nêdano (atas.).* Erkek adam, kendini övmez.

wesbdayen <is.d.> övme.

wesbdayox <is.e.d.> öven.

weseynayış <gçl.f.> bildirmek, haber göndermek, haber ulaştırmak. *Mı to rê weseyna, tı çı nêameyê?* Sana bildirdim / haber saldım, niye gelmedin? [*weseyneno;* em.k. *bıweseynı*]

weseynayox <is.e.d.> bildiren, haber gönderen.

weseyneyayış <gçs.f.> bildirilmek. *To rê weseyneya bı?* Sana bildirilmiş miydi? [*weseyneyeno;* em.k. *bıweseyney*]

wesıbnayış VARY: *wesıbnayış.* <gçl.f.> övmek. [*wesıbneno;* em.k. *bıwesıbnı*]

wesıbnayox <is.e.d.> öven.

wesıbneyayış <gçs.f.> övündürmek, böhürlendirmek. [*wesıbneyeno;* em.k. *bıwesıbney*]

Wesık BKZ: *Wesman.*

wesıvınyayış YER: Bêsin. BKZ: *wesıbnayış.*

wesiqa (Ar.) <is.d.> vesika.

wesiqa vetış vesika çıkarmak.

wesıqayın <s.> vesikalı.

Wesman VARY: *Wesık.* <öz.e.> Osman.

wesni <is.d.> kuma.

wesniyey <is.d.> kumalık.

wesniyey kerdış kumalık yapmak.

weswese <is.e.> şüphe, kuruntu.

weswesek <s.> şüpheli, kuruntulu.

weswesek bıyayış kuruntuya kapılmak, şüpheye düşmek. EŞ ANL: *degirotış.*

wesyet <is.e.> vasiyet.

wesyet kerdış vasiyet etmek.

wesyetker <is.e.d.> vasiyet eden.

wesyetname <is.e.> vasiyetname.

weş (Phlv. xwaš) VARY: *wes.* <s.> 1) sağ, diri. *Piyê to weşo, merdo?* Baban sağ mı, ölü mü? 2) hoş, güzel (eşya için). *Na işliga to boll weşa.* Bu gömleğin çok hoştur.

weş bıyayış 1) iyileşmek. *Nêweş beno weş.* Hasta iyileşir. 2) dirilmek. *Merde newdera weş nêbeno.* Ölü tekrar dirilmez. 3) hoş olmak, hoşlaşmak. *To rê weş bı!* Sana hoş oldu!

weş kerdış 1) iyileştirmek. *O do bımerdayê, tıxtora fına kerd weş.* O ölecekti, doktorlar yine iyileştirdi. 2) diriltmek. *O merdı bı, tıxtori fına kerd weş.* O ölmüştü, doktor yine dirilti. 3) güzel yapmak, hoş etmek. *Tıyaya weş kı.* Buraları hoş yap.

weş û war sapaşağlam, sağlıcakla.

weş û war biyayış sapasağlam olmak. *Weş û war bê!* Sapasağlam olun!
weş û war mendiş sapasağlam kalmak.
weşdê cı şıyayış hoşuna gitmek.
weşê cı ardış zevklendirmek zevkini getirmek, zevk vermek.
weşê xo ardış zevklenmek zevkini getirmek.
weşêri daha hoş, daha iyi. *Ê to, ê mî weşêriyo* Senin ki, benimkinden daha iyi.
weşêrêri daha çok hoş.
weşanaye/i <or.e./d.> sökülük.
weşanayış VARY: *weşanayış*. <gçl.f.> sökmek (yapıyı). *Ma banê xoyo kıhan weşana.* Eski evimizi söktük. [*weşaneno*; em.k. *weşanı*]
weşaneyayış <gçs.f.> sökülme. [*weşaneyeno*; em.k. *weşaney*]
weşarnayış YER: Gewrek. BKZ: *weşarnayış*.
weşayi <s.> meme hastalığına yakalanıp süttten kesilme (hayvanlarda). *Ma des bızı herinay, hiriyê cı weşayey bî.* On keçi satın aldık, üçü meme hastalığından dolayı süttten kesilmişti.
weşaynayış <gçl.f.> söktürmek. [*weşayneno*; em.k. *weşaynı*]
weşe YER: ‘Hesûd. BKZ: *goşe*.
weşe/i <s.(e./d.)> sağ, diri. *No merdım weşeyo, merdeyo?* Bu adam ölü mü, diri mi?
weşey <is.d.> 1) sağlık, dirilik. 2) hoşluk.
weşeya hoşlukla, sağlıkla, sağlıcakla. *Merdıma rê weşeya vaji!* İnsanlara hoşlukla söyle! *Weşeya şo, weseya bê.* Sağlıcakla git, sağlıcakla gel.
weşêna <zf.> iyicene. *Weşêna bewni mı ra.* İyicene bana bak.
weşin <is.d.> 1) sağlık, dirilik. 2) hoşluk.
weşiyayış <gçs.f.> kılların dökülmesi. *Mûwa bızana weşiyena.* Keçilerin kılları dökülüyor. [*weşiyeno*; em.k. *bıweşyi*]
weşker <is.e.d.> 1) iyileştiren. 2) dirilten. 3) hoş eden.
wetarden <is.d.> cesaret etme.
wetardış <gçl.f. (yard.)> atılganlık göstermek, cesaret etmek, cüret göstermek. *Ekı tı wetanê, bê mî ser!* Cesaretin varsa, üstüme gel! *Kam wetano şıro mentiqedê şêra?* Aslanların bölgesine gitmeye kim cesaret eder? [*wetano*; em.k. *bıwetar*]
wext (Ar.) <is.e.> 1) zaman. *Wext kesî dima nino, kes do wexti dima şıro (atas.).* Zaman insanın arkasında gelmez, insan zamanın arkasında gidecek. 2) müdet, mühlet. *Mı to rê hirê roji wext rona bî, wa to aqıl dı bo!* Sana üç gün mühlet vermiştim, akılmda olsun! EŞ ANL: *deme,*

mihal, cı’ht.

cı wext ne zaman. *Cı wext to veynda mı?* Beni ne zaman çağırdın?
cı wextên ne zamanki.
cı wextnayo ne zamandandır. *Cı wextnayo ma pêjewmbini nêdiyo?* Ne zamandandır birbirimizi görmemişiz?
o wext / no wext o zaman / bu zaman.
pêrê wext ronayış randevulaşmak. *İna dihir dı, pêrê wext ronayo.* Onlar öğleye randevulaşmışlar.
wext amayış zaman gelmek.
wext ra wext zaman zaman.
wext ravêrdış zaman geçmek. *Wextê şıma ravêrdo.* Zamanınız geçmiş.
wext raviyarnayış zaman geçirmek. *Kes tiya dı weş wext raviyarneno.* Burda insan güzel zaman geçirir.
wext ronayış randevu vermek, zaman vermek, mühlet vermek.
wext roneyayış randevu verilmek, zaman verilmek, mühlet verilmek.
wextê bir zamanlar.
wextê dı bir zamanlarda.
wextna başka zaman.
wextna dı başka zamanda.
wexta <zf.> o zaman. *Wexta kı serrey kesî ame ‘sida berzini, wexta kes zano kı kes merdo (atas.).* İnsanın kafası ne zaman ki mezar taşına deşere, o zaman insan öldüğünü bilir (insan gerçekleri görmeyene kadar olayı anlamaz anlamına gelir).
wextayên <s.> o zamanki. *Ez wextayêni qe xo vira nêkena.* O zamankini hiç unutmam.
wextın <s.> zamanlı.
wextronayen <is.d.> randevu verme.
wey <ünl.> 1) haydi sende!, yok canım! *Wey, to nêzanayê?* Yok canım, sen bilmiyor muydun? 2) aha, hımm.
wey gidi <ünl.> vah vah!
weylo <ünl.> vay be!
weyna <is.d.> ekmek tahtası. *Ceniyeker weyna sero nanê tir akerdê.* Kadıncağız ekmek tahtasının üstünde yufka ekmek açıyordu.
weynardış YER: ‘Hesran. BKZ: *weynayış*.
weynayen <is.d.> bakış, bakma.
cı weynayen 1) bakım. 2) kendisine bakma.
pêra weynayen 1) bakışma, birbirine bakma. 2) özentî.
weynayena weş hoşgörü.
weynayış VARY: *wınyayış; hewnayış; bewnayış; weynardış; ewnayış.* <gçs.f.> bakmak. *O weyna to ra, hıma to qe seperdê xo nêard.* O sana baktı, ama sen hiç ciddiye almadın *Bewni, mı to rê va “meşo”!* Bak, sana “gitme” dedim! *Mewnirê mı ra!* Bana bakmayın!

[weyneno; em.k. *bew/bewni*, olums. *mew/mewni*, çoğ. *bewnirê*; istm.k. *bewno*]
cı ra weynayış 1) birine bakmak, özenmek. *Oyo weyneno cı ra û zey cı keno*. O ona özenip aynısını yapıyor. 2) kendine bakmak. *Keynek xasek bi, ez boll weynaya cı ra*. Kız güzeldi, kendisine çok baktım.

cı weynayış 1) bakım yapmak. *May mı biya kokım, ezo weynena cı*. Annem yaşlanmış, kendisine bakım yapıyorum. 2) kendisine bakmak. *Bewni cı, to rê beno, nêbeno, mı rê vaj*. Bak kendisine, sana olur mu, olmaz mı, bana söyle.

pê weynayış 1) birbirine bakım yapmak. *Xo rê bewnirê pê kı, girwey şıma raşt bêro*. Birbirinize bakım yapın ki, işiniz doğru gitsin. 2) birbirine bakmak.

pêra weynayış 1) bakışmak, birbirine bakmak. *Ma dûri ra weynay pêra û ravêrdi*. Biz uzaktan bakışıp geçtik. 2) özenmek, birbirine özenmek.

pira weynayış ona bakmak. *Wini biya xasek, nê qımış nêbenê kı bewnirê pıra*. Öyle güzel olmuş, bunlar ona bakmaya kıyamıyor ki.

weynayox <is.e.d.> seyreden, bakan.

wez VARY: *werç; wec*. <is.e.> tip.

wezife (Ar.) <is.e.> görev, vazife.

wezife cı dayış görevlendirmek. *Wezife da cı*. Onu görevlendirdi.

wezifedar <s.> görevli.

wezir (Ar.) <is.e.> vezir.

wezirey <is.d.> vezirlik.

wezn YER: Qerxan. <is.e.> tartı. EŞ ANL: *xapani*.

wezna (Ar.) <is.d.> vezne. EŞ ANL: *xızna*.

weznaş YER: Qerxan. <gçl.f.> tartmak. [wezneno; em.k. *biwezni*] EŞ ANL: *setiş*.

wezyet <is.e.> vaziyet. EŞ ANL: *'hal*.

wêhêr BKZ: *wahêr*.

wıca YER: Qerxan. BKZ: *ûja*.

wıcaş YER: Qerxan, Bibol. BKZ: *ocax*.

wıcaşkor BKZ: *ocaxkor*.

wıdayê <ünl.> anaa! *Wıdayê, tı cı wına biyê zerd?* Anaa, neden bu kadar sararmışsın?

wıdey VARY: *wıdı*. <ünl.> vay be!, aha! *Wıdey, tı cı ka'hriyayê?* Aaa, neden gücündin?

wıhêr BKZ: *wahêr*.

wıja BKZ: *ûja*.

wıllı <ünl.> vallahi! *Wıllı, mı to rê çiyê nêvato*. Valahi, sana bir şey dememiştim. EŞ ANL: *wellay*.

wıll bil vallahi!

wıll bil til vallahi bilahi!

wına VARY: *wûna; ûna; hına; hena*. <zf.> böyle, şöyle.

wa wına bo böyle olsun!

wına ra bu tarafa. *A 'sıyer bıdı wına ra!* O

taşı bu tarafa ver!

wına ra dayış bu tarafa itmek. *A sandıqer tayn wına ra dı!* O sandığı biraz bu tarafa it!

wına ûna şöyle böyle.

wınaya VARY: *ûnaya*. şöylece, böylece, böylelikle. *Wınaya şıma cayê nêresenê*. Şöylece bir yere varamazsınız.

wınayın VARY: *hınayın; ûnayın*. <s.> böylesi. **wınayını** böyleleri.

wını VARY: *wûni; hını*. <zf.> 1) öyle. 2) bedava. *Dûkandaro peniri wını dano, perrana nêdano*. Bakkal peyniri parayla değil, bedeva veriyor.

wını ra öteye, o yana.

wını ra dayış o tarafa itmek. *Ey tayn wını ra dı!* Onu biraz o tarafa it!

wını wını öylece. *Wını wını resa cadê xo*. Öylece yerine yetiştii.

wının VARY: *henin; hûnin*. <s.> öylesi.

wınyayış BKZ: *weynayış*.

wırd <is.e.> sülale. *Ey wırdê ma kerd vıla*. O sülalemizi dağıttı. EŞ ANL: *sılale*.

wırde YER: Qerxan. <s.> yavaş. EŞ ANL: *hêdi, warê*.

wırde wırde yavaş yavaş.

wırdın VARY: *wûrdın; hûrdın*. <belgis.s.> ikisi. *Wırdın zi tiya diyo*. Burayı ikisi de görmüş.

wırdına(n) <bük.> VARY: *wırna*. 1) ikisini. *Mêrdeki wırdına zi giroti*. Adam ikisini de aldı. *Ê merdımı wırdına banê ma zi kerdı xırabe*. Adam her iki evimizi de harabe etti. 2) ikisinde. *Ê wırdına zi birayê pêyê*. İkisi de kardeşdir.

wırdınan dı ikisinde.

wırdınana ikisiyle.

wıreynayış YER: Gewrek. BKZ: *wırınayış*₁.

wırê <ünl.> şuna bak!, ha ha! *Hel bew, kutiko kewno vergi dim, ha wırê ha*. Ha ha, hele bak, köpek kurdu kovalıyor.

wırındı <is.e.> kaşıntı.

wırındı definayış kaşıntıya karmak.

wırındı dekewtış kaşıntı düşmek.

wırınayış₁ VARY: *wıreynayış*. <gçl.f.> kaşınmak. [wırıneno; em.k. *bıwırını*]

xo wırınayış kendi kendini kaşınmak. *Pısın-ga xo wırınena*. Kedi kaşınıyor.

wırınayış₂ YER: Qelacıx. <gçl.f.> değiştirmek. *Mı xo rê qolıke girot, mı rê nêbi, mı berde wırinê*. Kendime gomek aldım, bana uymadı, götürüp değiştirdim. EŞ ANL: *wırınayış*.

wırınayox <is.e.d.> kaşıyan.

wırıyayış₁ <gçs.f.> kaşınmak, kaşıntısı olmak. [wırıyeno; em.k. *bıwırıy*] EŞ ANL: *keneyayış*.

pêdı wırıyayış kendi aralarında anlaşmak. *Xo rê pêdı bıwırıyê, wa kes haldê şıma dı*

- nêzano!* Aranızda anlaşın, kimse halinizi anlamasın!
- wiriyayış₂** YER: Qelacix. değışmek. BKZ: *wirryayış*.
- wırna** BKZ: *wırdın*.
- wırnri** <is.d.> 1) çalışkan güzel ve terbiyeli kız ya da kadın. 2) kibar.
- wırnriyey** <is.d.> kibarlık.
- wırnriyey kerdış** kibarlık yapmak.
- wiryayış** BKZ: *weryayış*.
- wısar** BKZ: *wusar*.
- Wıseyın** <öz.e.> Hüseyin.
- wısbıtütan** <is.d.> bir kuş türü.
- wısta** (İr.) VARY: *wústa*. <is.e.> usta.
- wısta biyayış** ustalaşmak, usta olmak.
- wısta kerdış** ustalaştırmak, usta yapmak. *Tiyê kami gırweynenê, kenê wısta û viradenê*. Kimi çalıştırıyorsan, usta yapıp bırakıyorsun.
- wıstaki** <zf.> ustaca.
- wıstayın** <is.d.> ustalık.
- wıstayına** ustalıklı, ustaca.
- wış** <ünl.> hayret doğrusu. *Wış, tiyê mı rê vanê?* Hayret doğrusu, sen bana mı söylüyorsun?
- wışk** (Phlv. huşk) <s.> kuru.
- wışk biyayış** kurumak, kurulanmak. *No doll biyo wışk*. Bu göl kurumuş.
- wışk kerdış** kurutmak, kurulamak. *Çınay xo wışk kı!* Elbiseni kurut!
- wışk û war** kupkuru.
- wışk û war kerdış** kurutmak (aşırı derecede).
- wışk û war mendış** kupkuru kalmak. *Ez tersandê cı ra wışk û war menda*. Onun korkusundan kupkuru kaldım.
- wışkayı** <is.d.> kuraklık.
- wışkdês** <is.e.> kuru duvar. (Beton ve çamur kullanmadan örülen duvar.)
- wışkdoll** <is.e.> kurumuş göl.
- wışkey** <is.d.> kuruluk.
- wışkın** <s.> kurumsu.
- wışkker** <is.e.d.> kurutan.
- wışkkerde/i** <or.e./d.> kurutulmuş olan.
- wışkla** <is.d.> suyu kurumuş çay.
- wışkserd** <s.> kuru soğuk.
- wıtiya** BKZ: *etiya*.
- wızdıyan** (Ar.) <is.e.> vicdan.
- wızdıyan biyayış** vicdanlı olmak.
- wızdıyanın** <s.> vicdanlı.
- wı** <ünl.> aha! *Wı, no hewna nêviraziyayo?* Aha bu daha yapılmamış mı?
- wıç-wıç** <is.d.> civciv sesi.
- wıçayış** <gçs.f.> civcivlerin ötmesi. [*wıçeno*; em.k. *bıwıçı*]
- wıl-wıl** <is.d.> anlaşılmaz karışık sesler.
- wıla** (İt.) <is.d.> villa.
- wıq-wıq** <is.d.> tilki sesi (oynarken).
- wıran** (İr.) <s.> viran.
- wırane** (İr.) <is.e.> virane.
- wırdış** YER: Ninyat. BKZ: *werdış*.
- wırr** <ünl.> viyak.
- wırrayış** <gçs.f.> viyaklamak (çocuklar için), ağlamak. [*wırreno*; em.k. *bıwırrı*]
- wırrı** <is.d.> viyaklama.
- wırr-wırr kerdış** viyaklamak (çocuklarda), bağırp ağlamak.
- wıski** (İng.) <is.d.> viski.
- wışne** <is.d.> vişne.
- wıt-wıt** <is.d.> yaygara.
- wıt-wıt kerdış** yaygara koparmak, yaygarayı basmak.
- wıtamin** (Fr.) <is.e.> vitamin.
- wıtaminın** <s.> vitaminli.
- wıtır** (Ar.) <is.d.> vitir (dinî).
- wıtwtok** <s.> yaygaracı, şirret.
- wıtwtokıy** <is.d.> yaygaracılık, şirretlik.
- wıy** <ünl.> aa! *Wıy, tı hewna nêşiyê?* Aaa, sen daha gitmedin mi?
- wıyate** VARY: *hûwate*; *wate*. <is.e.> gülünç, gülüş.
- wıyate ro dayış** güldürmek. *To kuşat kerd û ma day wıyate ro*. Şaka yapıp bizi güldürdün.
- wıyatey şari** ele karşı gülünç duruma düşmek. *To ma kerdı wıyatey şari*. Bizi ele karşı gülünç duruma düşürdün.
- wıyatey şari biyayış** gülünç duruma düşmek.
- wıyatey şari kerdış** gülünç duruma düşürmek. *To ma kerdı wıyatey şari*. Bizi ele karşı gülünç duruma düşürdün.
- wıyaten** <is.d.> gülmek.
- wıyaterodayox** <is.e.d.> güldüren.
- wıyatış** BKZ: *wıyayış*.
- wıyayış** VARY: *hûwayış*; *watış*; *wıyatış*. <gçs.f.> gülmek. *Deyn deyno wıyeno, ekı geyreno bermeno (atas.)*. Borç borçdur güler, gezerse ağlar. [*wıyeno*; em.k. *bıwı*; istm.k. *bıwıyo*; gçm.z. *wıya*]
- pey wıyayış** birine gülmek. *Ez wıyaya pey û mı kerd fen*. Gülüp kendisini dolandırdım.
- pê wıyayış** birbirine gülmek. *Pê mewiyê!* Birbirinize gülmeyin!
- pêdı wıyayış** gülüşmek. *Ma pêjewmbini di, ma weynay pêra û wıyay pêdı*. Biz birbirimizi görünce, bakışıp gülüştük.
- wıyaynayış** <gçl.f.> güldürmek. [*wıyayneno*; em.k. *bıwıyaynı*]
- wıyaynayox** <is.e.d.> göldüren.
- wıye** VARY: *hûwe*; *hiye*. <is.e.> kürek.
- wıyayış** <gçs.f.> haykırmak (yılan, fare, kedi için). *Marro wızeno*. Yılan haykırıyor. [*wızeno*; em.k. *bıwızı*]
- wıze** (Fr.) <is.d.> vize.
- wûja** BKZ: *ûja*.
- wûna** BKZ: *wına*.
- wûni** BKZ: *wını*.
- wûrdın** BKZ: *wırdın*.

wusar (Phlv. wahār) VARY: *wisar, wesar.*
 ‹is.e.› ilkbahar. *Wusar ameyo, dar û ber*
abiyayo. İlkbahar gelmiş, ağaçlar açmış.
wusari ‹zf.› ilkbaharın. *Welatê ma wusari*

beno zey Cineti. Ülkemiz ilkbaharda
 Cennet gibi olur.
wûsta BKZ: *wista.*

X - x

xaç ‹is.e.› haraç. EŞ ANL: *bac, xuk.*
xaç arêdayiş haraç toplamak.
xaç girotiş haraç almak.
xaçarêkerdax ‹is.e.d.› haraç toplayan.
xaçray YER: Qerxan. ‹is.d.› 1) dört yol. EŞ
 ANL: *çatray.* 2) küçük yol, iz, keçiyolu.
xafık ‹is.d.› kaburganın altında, köpeklerin
 bile yemediği kemiksi et parçası.
xafika bindê pizi işe yaramayan kişi. *No*
mêrdek çiyê rê nêbeno, zeno ze xafika
bindê pizi. Bu adam bir işe yaramaz,
 köpeklerin bile yemediği kemiksi et gibi.
xafilde YER: Bir. ‹zf.› beklenmedik, ansızın,
 aniden. *Xafilde mino vijya.* Beklenmedik
 önüme çıktı.
xafilêna YER: Bir. ‹zf.› ani olarak,
 beklenmedik.
xag YER: Bibol. BKZ: *xax.*
xal ‹is.e.› dayı. EŞ ANL: *alo.*
xalo! ‹vok.› *Xalo, tiyê se kenê?* Dayı, sen
 ne yapıyorsun?
xalbûci YER: Bibol, Ş. Cori. ‹is.e.d.› tahtadan
 eşyalar yapıp satan, halkın verdiği yiyecek-
 lerle geçinen, göçebe bir topluluk.
xalceni VARY: *xalcini.* ‹is.d.› yenge (dayı
 karısı).
xaleri [X]~[y] ‹is.e.› galeri.
xaleza YER: Qelacix. BKZ: *xalza.*
xalı VARY: *xalık.* ‹is.d.› teyze. (annenin kız
 kardeşi)
xalê ‹vok.› *Xalê, tiya se kena?* Teyze, sen
 ne yapıyorsun?
xalıkeyna ‹is.d.› teyze kızı. EŞ ANL: *keynay*
xali.
xalıq ‹is.e.d.› yaratıcı. *Xalıqê 'erd û azmini*
Homayo. Kainatın yaratıcısı Allah'tır.
xalıs ‹s.› hakiki.
xalisane ‹zf.› çıkar düşüncesinden uzak,
 temiz yürekle, içtenlikle.
xalıza ‹is.e.› teyze oğlu. EŞ ANL: *lajê xali.*
xali ‹is.d.› hali.
xalkeyna ‹is.d.› dayı kızı. EŞ ANL: *keynay*
xali.
xalxalok ‹is.e.› uğur böceği. (Uğur böcekleri,
 meyveleri ve sebzeleri, hastalıklardan
 korurlar.) EŞ ANL: *haciyek.*
Xalxum ‹is.d.› bir masal cadısı. *Na Xalxuma,*

hewna keremata girda dima (deyim). Bu
 azdır, dahası var.
xalza VARY: *xaleza.* ‹is.e.› dayı oğlu. EŞ ANL:
lajê xali.
xam ‹s.› 1) olgunlaşmamış, ham. 2) acemi. EŞ
 ANL: *xesim.* 3) yorgun, kırılgan (vücut için).
xam biyayiş hamlaşmak. *No asın biyo*
xam. Bu demir hamlaşmış.
xam definayiş yanılmak, tongaya düşür-
 mek.
xam dekewtiş yanılmak, tongaya düşmek.
xam kerdış hamlılaştırma.
xam piro gunayiş gafil avlanmak, tongaya
 düşmek. *Ez xam gunaya piro.* Ben gafil
 avlandım.
xamdefinayox ‹is.e.d.› yanılta, tongaya dü-
 şüren.
xamdekewtox ‹is.e.d.› yanılan, tongaya düşen.
xameki BKZ: *xamiki.*
xamey ‹is.d.› hamlık.
xamêra ‹zf.› beklenmedik bir durum.
xamiki VARY: *xameki.* ‹is.ç.› çarık.
xamker ‹is.e.d.› hamlılaştırma.
xan (İr.) ‹is.e.› han.
xanat ‹s.› hain.
xanatey ‹is.d.› hainlik.
xanatey biyayiş hainlik olmak. *Mı rê*
xanatey biya. Bana hainlik yapılmış.
xanatey kerdış hainlik etmek.
xanatker ‹is.e.d.› hainlik eden.
xandar (İr.) ‹is.e.d.› hancı.
xandarey ‹is.d.› hancılık.
xanedan (İr.) ‹is.e.› hanedan.
xanedaney ‹is.d.› hanedanlık.
Xanım₁ ‹öz.d.› kadın adı.
xanım₂ ‹is.d.› hanım. *Xanıma mı kibara!*
 Hanımım kibardır!
xanımey ‹is.d.› hanımlık.
xanımkı ‹s.› hanımca.
xapani ‹is.d.› tartı, kantar. EŞ ANL: *wezn.*
xapeyayiş ‹gçs.f.› 1) kanmak, kandırılmak.
Ez toya xapeyaya. Ben sana kandım.
 2) aldanmak. *Kamo kı bewni ro haldê to*
ra, toya xapeyeno. Haline bakan sana
 aldanır. 3) yanılmak. *Ez xapeyaya, mı do*
no kêver bikûwayê, mı o bin kûwa.
 Yanıldım, bu kapıyı çalacağıma ötekini

çalmışım. [*xapeyeno*; em.k. *bıxapey*]
pa xapeyayış ona kanmak. *Tı kı kamiya sılasneyenê, hıma pa xapeyenê*. Kiminle tanışırsan, hemen ona kanıyorsun.
xapeynayen <is.d.> 1) kandırma. 2) aldatma. 3) yanıltma.
xapeynayış <çgl.f.> 1) kandırmak. *Ez xapeynaya û malê mı mı ra girot*. Beni kandırıp malımı elimden aldılar. 2) aldatmak. 3) yanıltmak. [*xapeyneno*; em.k. *bıxapeynı*]
xapeynok <is.e.d.> 1) kandırılan. 2) aldanılan. 3) yanıltan.
xapok <is.e.d.> 1) kandıran. 2) aldatan. 3) yanıltan.
xardos <is.e.> balık cinsi.
xarın <s.> ılık. EŞ ANL: *vilgerm, vilnerm*.
xarın biyayış ılıklaşmak.
xarın kerdiş ılıklaştırmak. *Awer tayn xarın kerê!* Suyu biraz ılıtın!
xari <s.> koşu (binek hayvanlarını koşturma işi).
xari dayış koşturmak (binek hayvanları). *Estora xari dê!* Atları koşturun!
xari deyayış koşturulmak (binek hayvanları).
xari kewtiş koşma durumuna geçmek (binek hayvanlar). *Estor kewt xari, lajek gına 'ero*. At koşunca, oğlan yere yıkıldı.
xaridar <is.e.d.> koşucu (binek hayvanların).
xarideyayox <is.e.d.> koşturulan.
xarikewten <is.d.> koşma durumuna geçme.
Xarpêt <öz.e.> Harput, Elazığ.
Xarpêtij <öz.e.d.> Harputlu.
xarson <is.e.d.> garson.
xas₁ <is.e.> marul.
xas₂ <is.e.> zorunlu vergi.
xase <is.e.> beyaz keten.
xasek <s.> güzel.
xasek biyayış güzelleşmek, güzel olmak.
xasek kerdiş güzelleştirmek, güzel yapmak.
xaseka mı güzelim.
xasekêrêri çok daha güzel.
xasekêri daha güzel. *A nay xasekêriya*. O bundan daha güzeldir.
xasekeya güzellelikle. *Xasekeya, kes merdım nêbeno (atas.)*. Güzel olmakla insan olunmaz.
xasekey <is.d.> güzellik.
xasekêna <zf.> güzelce, usulca. *Ê cami xasekêna ronı!* O camı güzelce indir!
xasik <is.d.> boş koza. EŞ ANL: *xışık*.
xasil <s.> katıksız, katıksız, saf.
xasi <s.> özel, sade.
xasiğ <s.> yarı olgunlaşmış (dut).
xaskı <zf.> iyiki. *Xaskı to ûja dı mı rê nêva*. İyiki bana orda demedin.

xasxızık YER: Qerxan. <is.d.> bir çiçek çesidi.
xaşeyayış <ççs.f.> haşlanmak. [*xaşeyeno*; em.k. *bıxaşey*] EŞ ANL: *selqayayış*.
xaşeynayış <çgl.f.> haşlamak. *Petatiza bıxaşeyni!* Patatesleri haşla! [*xaşeyneno*; em.k. *bıxaşeyni*]
xaşêlin <s.> yepyeni. *Ey çınayo xaşêlin dayo xo ra*. O yepyeni elbise giymiş.
xatır <is.e.> 1) saygınlık, değer (sadece canlılarda). *Xatirê kutiki çiniyo, hıma ê wahêri esto (atas.)*. Köpeğin saygınlığı yok, ama sahibinin var. 2) gönül. *Tiyê xırabey kenê, ez do rojê xatirê to bışikna*. Kötülük yapıyorsun, bir gün kalbini kıracağım. 3) bağışlama, af.
xatır dayış affetmek, bağışlamak, hatırına vermek. *Mı tı dayê xatirdê pêrdê to*. Seni babanın hatırına verdim.
xatır persayış hatırını sormak. *Ez şiya, mı xatirê bakaldê xo pers kerd*. Ben dedemin hatırını sormaya gittim.
xatır verdayış gücendirmek, gönül kırmak. – **xatirê cı verdayış** gönlünü kırmak. *Mı xatirê cı verda*. Onu gücendirdim. – **xatirê pê verdayış** birbirinin gönlünü kırmak. *İna xatirê pê rındêna verda*. Onlar birbirinin gönlünü iyicene kırdı.
xatır verdeyayış gücenilmek, gücenmek. *Qandê nê girwi xatır nêverdeyeno*. Bu iş için gücenilmez.
xatır waştış vedalaşmak. *Xalza Remzano şino xurbet, ez şıra cı ra xatır bıwaza*. Dayım oğlu Ramazan gurbete gidiyor, gidip vedalaşayım.
xatır zanayış değer bilmek. *Xatirê pê bızanê!* Birbirinizin değerini bilin!
xatirdê to! Allahaismarladık. *Ezo şına keye, hadê xatirdê to!* - *Hadê, oxir bo*. Ben eve gidiyorum, haydi Allahaismarladık! - Haydi, güle güle.
xatire (Ar.) <is.e.> anı. *Na tıfinga to mı rê xatire mendı*. Bu silahın bana anı olarak kaldı. EŞ ANL: *bergûzar*.
xatırverdayen <is.d.> gücendirme.
xatırverdeyayen <is.d.> gücenilme, gücenme.
xatırwaştên <is.d.> vedalaşma.
Xatûn₁ <öz.d.> Hatın (kadın adı).
xatûn₂ <is.d.> 1) bayan, hanım. *Zeynep xatûna şına koti?* Zeynep hanım nereye gidiyor? 2) eş. *Nesiba, xatûna mına*. Nesibe eşimdir. 3) önemli mevkide olan kadınlar için kullanılır. *Xatûna Bexdadi boll rında*. Bağdat hatunu çok iyidir.
xav <is.d.> bir çeşit başlık. (Kafaya sarılan çefyenin üzerinden sarılan ikinci çefye.)
xax [xax]~[xax] VARY: *xag*. <s.> 1) çiğ, pişmemiş. *Na şami nêpeşaya, hewna xaxa*. Bu

yemek pişmemiş, henüz çiğdir.
2) olgunlaşmamış. *Alûcey hewna xaxi.*
Erikler henüz olgunlaşmamış. EŞ ANL: *kal*₂.

xax biyayış 1) olgunlaşmamak. 2) ham olmak. 3) pişmemiş, çiğ olmak.

xaxey <is.d.> çiğlik.

xaxin <s.> çiğ.

xaxûte <s.> yıkılmak üzere olan. (eski, sağlam olmayan.) *Nê dêsê xaxûti birijnê!* Yıkılmak üzere olan duvarı yıkın!

xaye [x]~[y] (Ar.) <is.e.> gaye.

xayış YER: Feqi. <zf.> ağır hastanın sessiz bir hal alması.

xayle <is.e.> 1) stres. *Derdê mı 'hendık bolli, ez kewta xayli miyan.* O kadar derdim çok ki, strese girdim. 2) düşünce. eş anl: delêl.

xayli miyan dı biyayış 1) stres içinde olmak. *Ezo tim xayli miyan dı.* Ben daima stresin içindeyim. 2) derin düşünce içinde olmak. *Ez emşo xayli miyan dı biya, mı nêşa rakewa.* Bu gece düşünce içindeydim, uyuyamadım.

xayli miyan kewtış 1) strese girmek. 2) derin düşünceye dalmak.

xayleyin <is.e.d.> düşüncesi olan.

xaz <is.d.> gaz.

xaz cı dayış gazlamak, gaz vermek.

xazıl <is.e.> yarı yanık. (Kumaşın yarı yanmış hali.) *Pûçikê mı adiri vera biyê xazıl.* Çoraplarım ateşin önünde yarı yanıp rengi değişmiş.

xazılboy <is.d.> yanık kokusu (yün ve kıl için).

xazın <s.> gazlı.

xazi <is.d.> kuyruğu parmak kadar uzunluğunda küçük bir kuş çeşidi.

xaznax <s.> işten kaçan. *No merdım xaznaxo, qe xo kar nêdano.* Bu adam işten kaçandır, kendini hiç işe vermez.

xaznaxey <is.d.> iş kaçkınlığı.

xazoz [x]~[y] <is.e.> gazoz.

xazrig YER: Qelacix. <is.e.> yer altında uzun ve beyaz, yer yüzünde 30 cm uzunluğunda, yeşil renkli, nadasa bırakılan tarlada biten, yenilen bir bitki.

xazye <is.e.> küçük altın.

xazzey <is.ç.> bir kuş türü. (Bu kuşlar göç ederken çeşitli şekiller çizerek yol alırlar. Genellikle baharda dut zamanında görünürler.)

xebat <is.e.> iş.

heber (Ar.) <is.d.> haber. *Xebera pêrdê mı çiniya.* Babamın haberi yok. EŞ ANL: *hay.*

heber biyayış haberi olmak.

heber dayış haber vermek.

heber pê dayış haberleşmek.

heber riştış haber göndermek.

heberdan <is.e.d.> habercik.

heberdar <is.e.d.> haberdar, haberi olan.

heberdar biyayış haberdar olmak, haberi olmak.

heberdar kerdış haberdar etmek, haber vermek.

xeberek <is.d.> habercik. *Miriçık yena, vana, "loxmek bıdı xeberek, loxmek bıdı xeberek" (bir masaldan).* Kuş gelir, der: "Lokmacık ver, sana bir habercik vereyim".

xeberi YER: Nişniğ. <is.ç.> küfür, sövgü. EŞ ANL: *nengi.*

xeberi dayış sövmek, küfretmek. *Ey to rê xeberi day.* O sana sövdü.

xebitiyayış BKZ: *xeftiyayış.*

xebitnayış YER: Mexmûr. BKZ: *xeftınayış.*

xebûb YER: 'Hesûd. BKZ: *'hebûb.*

xedeme (Ar.) <is.e.> hademe.

xedir <is.e.> hakaret.

xedir biyayış hakaret olmak. *Mı rê xediro beno.* Bana hakaret oluyor.

xedir kerdış hakaret etmek. *Cı rê xedir mekı!* Kendisine hakaret etme!

xedirker <is.e.d.> hakaret eden.

xediryayış <ğçs.f.> hakarettle bulunmak. [*xediryeno*; em.k. *bixediryi*]

pê xediryayış hakaretle bulunmak (birbirine). *Ceni û mêrdiya pê xediryay bi, ma fina omışê pê kerdı.* Koca ile eşi birbirine hakaretle bulunmuşlardı, yine barıştırdık.

xefiye (Ar.) <is.e.> hafiyе.

xefle BKZ: *xilfe.*

xeftınayış VARY: *xebitnayış.* <ğçl.f.> çalıştırmak. *Tiyê çend karkeri xeftinenê?* Kaç işçi çalıştırıyorsun? [*xeftınenno*; em.k. *bixeftını*]

xeftınayox <is.e.d.> çalıştıran.

xeftiyayış VARY: *xebitiyayış.* <ğçs.f.> çalışmak. *Karkero zengena xeftiyeno.* İşçi kazmayla çalışıyor. [*xeftiyeno*; em.k. *bixeftyi*]

xelas <is.e.> kurtuluş. EŞ ANL: *reyayen.*

xelas waştış kurtuluşu istemek. *Homay ra xelas bivazê!* Allah'tan kurtuluş isteyin!

xelat <is.d.> hediye, armağan.

xelat dayış hediye vermek.

xelat girotış hediye almak.

xelat waştış hediye istemek.

xelaxû₁ YER: Mexmûr. <is.d.> irinti. (ellek ve kalbur üzerinde kalan iri taneler.) EŞ ANL: *serpiroyin.*

xelaxû₂ YER: Qelacix. <is.d.> oklava. EŞ ANL: *tir.*

xelay <is.d.> kıtlık. EŞ ANL: *qızlıx.*

xelay amayış kıtlığın gelmesi.

xelay biyayış kıtlık olması.

xele [x]~[y] <is.e.> buğday.

xele karritış buğday ekmek.

xelesnayış VARY: *xelısnayış.* <ğçl.f.>

- kurtarmak. *Ey tı xelesnayê*. O seni kurtardı. [xelesneno; em.k. bixelesnı] EŞ ANL: *reynayış*.
- xelesyayış** VARY: *xelisiyayış*. <ğçs.f.> kurtulmak. [xelesyeno; em.k. bixelesyi]
- xelet** [x]~[ɣ] <zf.> hata.
- xelet biyayış** hata olmak. *No nûşte dı xelet biyo*. Bu yazıda hata yapılmış.
- xeletey** <is.d.> hata.
- xeletey kerdış** hata yapmak.
- xeletin** <s.> hatalı.
- xelfe** BKZ: *xılfe*.
- xelısınayış** BKZ: *xelesnayış*.
- xelısyayış** BKZ: *xelesyayış*.
- xelife₁** <is.e.> çalgıçı, davulcu.
- xelife₂** (Ar.) <is.e.> halife.
- xelilok** YER: Qerxan. <is.d.> bir sebze türü. (Dere kenarında yetişir, patatese benzer, serttir, siyah kabuğu var.)
- xelq** <is.e.> yaratma, var etme.
- xelq biyayış** yaratılmak, yaratılmış olmak. *Ma pêro qandê pê xelq biyê*. Hepimiz birbirimiz için yaratılmışız.
- xelqbiyaye/i** <or.e./d.> yaratılmış.
- xelqbiyayen** <is.d.> yaratılma, yaratılmış olma.
- xelqnayen** <is.d.> yaratma.
- xelqnayêr** <is.e.> yaratan.
- xelqnayış** <ğçl.f.> yaratmak. [xelqnenno; em.k. bixelqni]
- xem** (Ar.) <is.e.> 1) gam. 2) omur. *Xemê mi niyo, seni kenê, wini bıki!* Ne yaparsan yap, omurumda değil!
- xembılınaye/i** <or.e./d.> süslenmiş.
- xembılınayen** <is.d.> süsleme.
- xembılınayış** VARY: *xemılınayış*. <ğçl.f.> süslemek. *Cay veyvi bixembılınê!* Düşün yerini süsleyin! [xembılnenno; em.k. bixembılını]
- xo xembılınayış** kendini süslemek. *To xo weş xembılınayo*. Kendini iyi süslemişsin.
- xembilyaye/i** <or.e./d.> süslü.
- xembilyayış** VARY: *xemilyayış*. <ğçs.f.> süslenmek. *Bûko, no zimıstan dı mı tı diyê, dar û ber pêro xembilya/xemilya* (Cansa). Oğlum, seni bu kışım görünce, bütün ağaçlar süslendi. [xembilyeno; em.k. bixembilyi]
- xemılınayış** BKZ: *xembılınayış*.
- xemilyayış** BKZ: *xembilyayış*.
- xemi û xêz** YER: Qerxan. <e.> süs eşyası.
- xeniqıyayış** BKZ: *henqıyayış*.
- xenim** [x]~[ɣ] <is.e.> yüzüne gözüne durma. (Hak edilmeyen şey.)
- xenim biyayış** yüzüne gözüne durmak, zehir zıkkım olmak. *Bokana xenimê çımandê to bo!* (bedd.) İnşallah yüzüne gözüne dursun!
- xeraj** [x]~[ɣ] <is.e.> garaj.
- xeranti** <is.d.> garanti.
- xerat** <is.e.d.> marangoz. EŞ ANL: *necar*.
- xerc₁** (Ar.) <is.e.> 1) harcama, israf. *Tiyê boll perrey xerc kenê*. Çok para harcıyorsun. 2) harç. (Resmi işlerde devlet veznesine ödenen para.) *To xercê tapidê xo da?* Sen tapunun harcını verdin mi?
- xerc kerdış** harcamak, israf etmek.
- xerc₂** <is.e.> harç. (Duvarı sıvamak için kullanılan kum, kireç, çimento gibi şeyleri su ile kararak yapılan karışım.)
- xerc vıraştış** harç yapmak (çimentoyla kumu karıştırmak).
- xerc₃** BKZ: *xerz*.
- xerib** [x]~[ɣ] (Ar.) <s.> garip, yabancı, el. *Ê şinê, kewnê jew welatêndo xerib*. Onlar gidip bir yabancı ülkeye girerler.
- xerib biyayış** yabancılaşmak.
- xeribey** <is.d.> 1) yabancılık. 2) gurbet.
- xeribey antış** 1) yabancılık çekmek. 2) gurbet üzlemine çekmek.
- xeribey kerdış** yabancılık etmek.
- xerpınaye/i** <or.e./d.> bozdurulmuş olan.
- xerpınayış** <ğçl.f.> bozmak, işlemez hale getirmek. *Rayer mexerpınê!* Yolu bozmayın! *Makiner mexerpını!* Makineyi bozma! [xerpıneno; em.k. bixerpını]
- xerpınayox** <is.e.d.> bozguncu, bozan.
- xerpiyayin** <is.d.> bozukluk.
- xerpiyaye/i** <or.e./d.> bozuk.
- xerpiyayış** <ğçs.f.> bozulmak, şekli bozulmak. *Na ray xerpiyaya*. Bu yol bozulmuş. *Na makina xerpiyaya*. Bu makine bozulmuş. [xerpiyeno; em.k. bixerpyi]
- xerz** VARY: *xezi*; *xerc*. <is.d.> 1) şifon. 2) desenli başörtüsü. EŞ ANL: *garz*.
- xeseyayış** BKZ: *xıseyayış*.
- xeseyınayış** BKZ: *xıseyınayış*.
- xesi** BKZ: *xısi*.
- xeslix** (Tk.) <is.e.> harçlık.
- xesok** VARY: *xışok*. <s.> 1) iğdiş edilmiş olan, erkekliliğini kaybeden. 2) erkeklik damarı zayıf olan.
- xêşim** <s.> acemi. EŞ ANL: *xam*.
- xêşim biyayış** acemileşmek, acemi olmak.
- xêşimey** <is.d.> acemilik.
- xêşimey kerdış** acemilik yapmak.
- xêşimeya** acemice.
- Xet₁** <öz.d.> Suriye (devlet). *Hesenê Remtelebi, Xet ra xeylê malo qaçax ardo*. Remtelebi Hasan, Suriye'den epey kaçak mal getirmiş.
- xet₂** <is.d.> 1) derin çizgi. *Nê xeti, na 'herer û 'siyer ser ra kami antê?* Bu çizgileri, kim bu toprak ve taşın üstünden çekmiş? 2) derin iz. *Xeta reseni cı dima beliya*. Urgan bıraktığı izden belli olur. 3) küçük ark. *Aw kemeyaya, na xet biya wişk*. Su

eksilmiş, bu küçük ark kurumuş.

xeta telefoni telefon hatı.

xeti kerdış iz yapmak (toprak üzerinde).

xetekin <s.> çizgili.

xetim <is.e.> hatim.

xetim kerdış hatim indirmek (Kur'an'da).

xetimnayış YER: Bahser. <ğçs.f.> tıkamak.

[*xetimneno*; em.k. *bixetimnı*] EŞ ANL: *gırotış*.

xetimyayış <ğçs.f.> tıkanmak. [*xetimyeno*; em.k. *bixetimyi*] EŞ ANL: *gêriyayış*.

xetin <s.> çizgili.

xewf <is.e.> korku, heyalet, gulyabani, kuşku.

xewf kerdış 1) korkuya kapılmak. 2) heyalet görmek. 3) kuşkulanan.

xewf pize kewtış 1) içine korku düşmek. 2) heyalet görmek. 3) içine kuşku düşmek.

xewfin <s.> korkulu, kuşku.

xewfker <is.e.d.> 1) korkuya kapılan. 2) heyalet gören. 3) kuşkulanan.

xewlet <s.> 1) inziva (dini). (Dış dünyayla bütün bağlarını keserek Tanrı'yla birleşebilmek için insanın kendi içine kapanması.) 2) sakin, sakin yer.

xewlet biyayış sakinleşmek, sakin olmak. *Milet tiya ra şî, tiya tayn bı xewlet*. Millet burdan gitti, burası biraz sakinleşti.

xewlet kerdış sakinleştirmek.

xewlet kewtış 1) ıssız yerde ibadet etmek için yalnız kalıp oruç tutmak. *Bakalê mı, çewres raj jew mixare dı kewt xewlet*. Dedem, kırk gün bir mağarada yemek yememek şartıyla oruç tuttu. 2) inzivaya çekilmek. (Toplumdan kaçıp, hiçbir şeyle ilgilenmeyerek tek başına yaşamak.)

xewletey <is.d.> sakinlik, sükunet.

xewli (Tk.) <is.d.> havlu. EŞ ANL: *pêşkil*.

xewriyaye/i <or.e./d.> baygın.

xewriyayış <ğçs.f.> bayılmak. [*xewriyeno*; em.k. *bixewryi*]

xewrnayış <ğçl.f.> bayıltmak. *Derzin pıro dı û bixewrnı!* İğne yapıp bayılt! [*xewrneno*; em.k. *bixewrnı*]

xewrnayox <is.e.d.> bayılıcı.

Xewx₁ <öz.d.> kadın adı.

xewx₂ <is.d.> şeftali.

xewxêr <is.d.> şeftali ağacı.

xeyal <zf.> dikkat. EŞ ANL: *bal*.

xeyal kerdış dikkat etmek, gözetmek.

xeyalê xo ci dayış dikkatini vermek.

xeyalê xo ser nayış dikkatini üstüne vermek. *To xeyalê xo nayo xo ser?* Kendine dikkat ediyor musun?

xeyaldar <is.e.d.> gözetmen.

xeyalin <s.> dikkatli.

xeyar <is.e.> salatalık, hıyar. *Serê xeyari şirino (atas.)*. Salatalığın ucu tatlıdır. (Davul sesi uzaktan iyi gelir.)

xeyaro tall acı salatalık.

xeyarek <is.e.> 1) körpe (kart karşıtı). (Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş, kart karşıtı.) 2) körpe (insan için), yeni yetişmekte olan.

xeylê <zf.> epey, oldukça, hayli. *Banê to xeylê gırdo*. Evin oldukça büyüktür.

xeym <is.d.> oba, çadır. (Keçe, deri, kıl dokuma veya sık dokunmuş kalın bezden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak.) *Kêliya xeymê xo ronayê*. Göçerler çadırlarını kurmuşlar.

xeymek <is.d.> örümcek ağları. (Örümceklerin ördüğü ağlar ve yuvaları.) *Piriker lay xo ıstraxa ra esto dês, aya xeymek virazena*. Örümcek ince iplerini tavandan duvara atarak ağını örüyor.

xeymekê wısarî baharda örümceklerin yaptıkları ağlar.

xeyr (Ar.) <is.e.> hayır. (fakirlere verilen yardım.)

xeyr amayış 1) hoş gelmek. *Deza Fexri, tı xeyr ameyê?* - *Xeyri miyan dı bê, deza Mahmud*. Amca oğlu Fahri hoş gelmişsin? - Hoş bulduk, amca oğlu Mahmut. *Xeyr ameyê!* - *Xeyr amey sıllet!* Hoş geldin! - Hoş bulduk! 2) hayırlı gelmek.

xeyr dayış hayır vermek. *Xeyrê xo bidê feqiri!* Hayrınızı fakire verin!

xeyr kerdış hayır işlemek.

xeyr vinayış hayır görmek. *Tı xeyrê cı ra bivinê!* Hayrını göresin!

cı ra xeyr vinayış hayrını görmek. *Boka tı cı ra xeyrê bivinê!* (dua) Allahvere hayrını bulasın!

xeyraxır <is.e.> saklambaç (oyun).

Xeyri₁ <öz.e.> erkek adı.

xeyri₂ VARY: *xêri*. <s.> hayırsever.

xeyrimıslım <s.> gayrimüslim.

xeyrkerdox <is.e.d.> hayır eden, hayır işleyen.

xeyro <ünl.> hayrola! *Xeyro, şımayê cı remenê?* Hayrola, neden kayıyorsunuz?

xeyrweşi <zf.> hayırlısı. *Xeyrweşi, ma do emserr vera peme bıkarımı*. Hayırlısı, bu yıl itibaren pamuk ekeceğiz.

xeyrxeberek <is.d.> yaban arısı. (Eve girince, hayırlı haber getirdiğine inanılan bir arı türü.) *Xeyrxeberek ameya keyi miyan, ma rê xebra xeyri arda*. Yaban arısı evin içine girmiş, bize hayırlı haber getirmiş. EŞ ANL: *perwendî*.

Xezal₁ [x]~[y] <öz.d.> kadın adı.

xezal₂ <is.d.> ceylan.

xezal₃ YER: Qelacix. BKZ: *zaxil*.

xezeb [x]~[y] <s.> zalim, acımasız. *Merdımo ra xezeb, fina merdımo (deyim)*. İnsandan daha zalim, yine insandır. EŞ ANL: *bêbab*.

xezebey <is.d.> zalimlik.

xezebey biyayış zalimlik olmak. *Ma rê xezebeya bena.* Bize zalimlik oluyor.

xezebey kerdış zalimlik yapmak. *Kesi rê xezebey mekerê!* Kimseye zalimlik yapmayın!

xezebeya acımasızca.

xezı BKZ: *xerc.*

xezina (Ar.) <is.d.> hazine.

kezino [x]~[ɣ] <is.d.> gazino.

kezit <is.e.> bağ evi.

kezna [x]~[ɣ] (Ar.) <is.d.> hazne.

keznedar <is.e.d.> haznedar.

xêb <is.e.> aptal, salak. EŞ ANL: *axmax.*

xêb biyayış aptallaşmak, salaklaşmak. *Tı çı ûna biyê xêb?* Sen niye böyle salaklaşmışsın?

xêbek <is.e.> aptal, salak.

xêbey <is.d.> aptallık, salaklık.

xêri YER: Qerxan. BKZ: *xeyri.*

xıdı YER: Sinag. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xıdxıdiki YER: Sinag. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xıfle BKZ: *xılfe.*

xıjlok YER: Gewrek. <is.e.> kayılan yer.

xıla xutık YER: Qerxan. <is.d.> ağır derecede boğmaca.

xılax YER: Qelacıx. <s.> karıştırıcı kişi.

xılç YER: Qerxan. <is.e.> tahta keski. (Kenger çıkarmaya yarayan kalınca çubuk.)

xılfe VARY: *xılfe; xefle; xelfe.* <is.e.> budak, budak özü.

xılfe dayış budaklanmak, budak sürmek. *Mı par na dar bırnê, darer emser xılfe dayo.* Bu ağacı geçen sene kestim, bu sene budaklanmış.

xılık₁ <is.d.> çömlük.

xılık₂ <is.d.> küçük taş.

xılıyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> yıkılmak. *Banê şıma xılıyayo.* Eviniz yıkılmış. [*xılıyeno*; em.k. *bıxılıyi*] EŞ ANL: *rijiyayış.*

xılmaş YER: 'Hesûd. <is.e.> uyku sersemliği. EŞ ANL: *dengê hewni.*

xılmaşyayış <ğçs.f.> uyku sersemi olmak. [*xılmaşyeno*; em.k. *bıxılmaşyi*]

xılınayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> yıkmak. *Kami no dêsê şıma xılınayo?* Kim bu duvarınızı yıkmış? [*xılıneno*; em.k. *bıxılını*]

xılonder YER: Qerxan. BKZ: *xırondirek.*

xılöpilo <is.e.> panik, büyük korku.

xılöpilo qılayayış panik olmak, paniğe kapılmak. *Xılöpıloyê qılaya hırg jew şı hetêna.* Bir panik oldu, her biri bir tarafa gitti.

xılöpilo qılınayış panik yaratmak, dehşet uyandırmak.

xılorig YER: Qelacıx, Ş. Cori. BKZ: *qılorig.*

xılt₁ <is.e.> değişik tahıl unlarından yapılan bir

ekmek türü.

xılt₂ <s.> 1) karışık, karıştırma. 2) bozgun. 3) kuşku.

xılt definayış 1) karıştırmak (birilerini). 2) bozguna uğratmak.

xılt degırotış kuşkulananmak. *Tı tım qısanê kesi xılt degênê.* Sen hep insanların sözlerinden kuşkulaniyorsun.

xılt dekewtış 1) karışmak (birbirine). 2) bozguna uğramak. *Xılt dekewto dışmeni miyan.* Düşman bozguna uğramış.

xılt tey eştış içinde bozukluk olmak. *Ma miyan dı xılt eştö.* İçimiz de bozukluk var.

xılte <is.e.> dizme (altın vb.). *Xıltey altûna kerdo xo mil.* Altın dizmesi boynuna takmış.

xılخال BKZ: *xırxal.*

Xılخان <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

xılخانی <is.ç.> taşlık arazi.

xılخılıکی YER: Qelacıx. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xılخılıکی kerdış gıdıklamak. *Mı xılخılıکی meke, ez wiyo.* Beni gıdıklama, gölerim.

xımbıl <s.> tembel, uyuşuk, pısrık, gevşek.

xımkêri <is.d.> erken olgunlaşan bir üzüm türü.

xıncık <zf.> kapris, değişik istek.

xıncıkın <s.> kaprisli.

xıncıkıney <is.d.> kaprislilik.

xıncêr (İr.) <is.d.> hançer.

xıncêra ver şanayış hançerlemek (delik deşik etmek).

xıncêri biyayış hançerlenmek.

xıncêri fek eştış hançerle doğramak, hançerin ağzına vermek. *Merdek eşt xıncêri fek.* Adamı hançerle doğradı.

xıncêri kerdış hançerlemek.

xıngar <zf.> 1) sakin. 2) oyalama. 3) teselli. EŞ ANL: *sebir.*

xıngar biyayış 1) sakinleşmek. *Lajek emşo boll bermayê, newe tayn xıngar biyo oyo nêbermeno.* Çocuk bu gece çok ağlıyordu, şimdi sakinleşmiş ağlamıyor. 2) oyalanmak. 3) teselli olmak.

xıngar kerdış 1) sakinleştirmek.

2) oyalamak. 3) teselli etmek.

xıngarbiyayen <is.d.> 1) sakinleşme. 2) oyalanma. 3) teselli olma.

xıngarker <is.e.d.> 1) sakinleştiren. 2) oyalayan. 3) teselli eden.

xıngarkerden <is.d.> 1) sakinleştirme. 2) oyalama. 3) teselli etme.

xıngılık <is.e.> 1) oyuncak. 2) boyunlara takılan süs eşyası.

xıngılme <is.e.> 1) şenlik (bayramlarda evde yapılan). 2) süs eşyası.

xıngılme vıraştış şenlik yapmak.

xıngıryayış <ğçs.f.> uyuklamak, ımızganmak. *Lajê mı, tiyê xıngıryenê, şo, wa may to to rafino.* Oğlum, uyukluyorsun, annene git

seni yatarsın. [*xıngıryeno*; em.k. *bıxıngıryı*]
xırab VARY: *xırav*. <s.> 1) kötü. 2) günah.
Roşandê Kormışkani dı girweyayen xıрабо. Bahar bayramında çalışmak günahdır. EŞ ANL: *guna, mebal*.
xırab biyayış kötü olmak, kötülenmek, fenalaşmak.
xırab kerdış kötölemek, kötöleştirmek.
Tiyê girwey xo kenê xırab. Sen işini kötöleştiriyorsun.
xırabêri daha kötü. *O ney xırabêryo.* O bundan daha kötüdür.
xıرابا <is.d.> ören, harabe, virane.
xıرابه (Ar.) <s.> enkaz, harabe. EŞ ANL: *hayig*.
xıرابه biyayış harabe olmak.
xıرابه kerdış harabe etmek.
xıرابey <is.d.> kötülük, fenalık.
xıرابey biyayış kötülük olmak.
xıرابey kerdış kötülük etmek.
xıرابeya kötülükle.
xıرابin <is.d.> kötülük. *Kes kı jewi rê xıرابin bıkero, xo rê keno.* Kim ki birine kötülük yaparsa, kendine yapar.
xıرابkar <is.e.d.> 1) kötülük yapan. 2) günah işleyen.
xıرابam (Fr.) <is.e.> gram.
xıرابar [x]~[y] <is.d.> harar. (Çoğu kıldan dokunmuş, büyük çuval.)
xıرابav YER: Bêsin. BKZ: *xıراب*.
xıرابayış BKZ: *xurayış*.
xıرابayış <ğçs.f.> demirin sürtüşmesinden çıkan ses. [*xırçeno*; em.k. *bıxırçi*]
xıرابçık <zf.> yurtık pırtık.
xıرابçikin <s.> yırtığı pırtığı olan.
xıرابçi <is.d.> demir sesi.
xıرابêjin <s.> çürümeye yüz tutan ağaç.
xıرابêzin <s.> cılız, eneze, nahif, çok zayıf ve güçsüz.
xıرابêzin biyayış cılızlaşmak. *No bızêk biyo xıرابêzin.* Bu oğlak cılızlaşmış.
xıرابêzin mendış cılız kalmak. *Sıt nê goliki nêdayo, golik xıرابêzin mendo.* Bu oğlağa süt vermemişler, oğlak cılız kalmış.
xıرابıyayış BKZ: *qerfiyayış*.
xıرابık <is.d.> 1) iyi olmayan pamuk kozası. 2) yarı kurumuş üzüm. *Na engûr xıرابıka, qe nêweryena.* Bu üzüm yarı kurumuş, yenilmiyor.
xıرابıkı <is.d.> hırıltı. (Göğüsten herhangi bir sebeple çıkan boğuk ses.)
xıرابıkı biyayış nefes almakta zorlanmak. (Genellikle çocuklarda görülen boğmaca hastalığı.)
Xıرابıstıyan <öz.e.d.> Hıristiyan.
Xıرابıstıyaney <öz.d.> Hıristiyanlık.
xıرابm-xıرابm <is.d.> sert bir şey yenirken ağızda çıkarılan ses.

xıرابnık₁ <is.e.> cüce, ufak tefek.
xıرابnık₂ <is.e.> bir balık adı.
xıرابnûg YER: Qerxan. <is.e.> ufak yuvarlak bir diken çeşidi.
xıرابındırek VARY: *xılonder*. <is.d.> peynir (ilk ağız sütünden yapılan).
xıرابpık <is.e.> geliç otu. (Su görmeden önce taze olan, zehirli geliç otu; hayvanlar yiyince şişip ölürlür.)
xıرابpo <s.> kendi yakınlarını pazarlayan kişi. *Ekı xıرابpoy çınê bê, zırtoy gest mirenê (atas).* Aptallar olmasa, kurnazlar açlıktan ölür.
xıرابtıık <is.d.> kıkırdak (bilek, kemik vb.).
xıرابtıiki <zf.> bilek ağrısı.
xıرابtıiki biyayış bileğin yerinden çıkması. *Destê mı xıرابtıiki biyo.* Elim yerinden çıkmış.
Xıرابwat <öz.e.d.> Hırvat.
Xıرابwatıstan <öz.e.> Hıvatanstan.
xıرابxal VARY: *xılxal*. <is.e.> 1) halhal. (Ayak bileğine takılan bilezik.) 2) süs püskülü. *Xıرابxali kerdê bındê perdedê maya.* Perdemizin altına püskül takmışlar.
xıرابxalek <s.> hoş ve güzel.
xıرابxız (Tk.) <is.e.> hırsız. *Xıرابxızê xeyara, payızı belı beno (atas).* Salatalık hırsız, sonbaharda belli olur (her karanlık iş zamanı gelince aydınlanır anlamına gelir). EŞ ANL: *tırtıox*.
xıرابxızey <is.d.> hırsızlık.
xıiseyayış VARY: *xeseyayış*. <ğçs.f.> iğdiş edilmek. [*xıseyeno*; em.k. *bıxısey*]
xıiseynaye/i <or.e./d.> iğdiş edilmiş olan.
xıiseynayış VARY: *xeseynayış*. <ğçl.f.> iğdiş etmek, hadım etmek. [*xıseyneno*; em.k. *bıxıseyını*]
xıisı YER: Qerxan. VARY: *xesi*. <s.> iğdiş, hadım.
xıisûs (Ar.) <is.e.> husus.
xıisûsi (Ar.) <s.> hususî, özel. EŞ ANL: *başqe*.
xıışık <is.d.> kurumuş pamuk kozası. *Wextê xıışıkano.* Pamuk toplama zamanıdır. EŞ ANL: *xasık*.
xıışık vetiş pamuğu kozadan çıkarmak. *Veri sober vero xıışık vetê û istanıki vatê.* Önceleri sobanın önünde, kozadan pamuk çıkarıp masal anlatırlardı.
xıışıkı <is.ç.> yerli pamuğu toplama zamanı (kozayla).
xıışm VARY: *xıism*. <is.e.> öfke.
xıışmêna <zf.> öfkeyle. *Ey xıışmêna dê pıro.* O öfkeyle vurdu.
xıışmın <s.> öfkeli.
xıışok BKZ: *xesok*.
xıışrıg <is.d.> pamuğu çekilmiş koza. *Ma xıışrı ra peme ant, xıışrıga cı zi kerd lep û dê dewari.* Kozadan pamuğu çektik, boş kozasından çorba yapıp hayvanlara yedirdik. EŞ

ANL: *çañçûl*.
xısrûg <is.d.> kepekli deri hastalığı, sedef hastalığı.
xiti <is.e.> acur.
xıwarde <is.e.> hovarde.
xıwardeyin <is.d.> hovardalık.
xıya YER: Feqi. <zf.> devenin yere yatma durumu.
xıya biyayış yatmak (deve için).
xıya kerdış yatırmak (deve için).
xıyaban <is.e.> hıyaban. (İki tarafı düzgün ağaçlı yol.)
xız YER: Qelacix. BKZ: *xuz*.
xızar [x]~[ç] (İr.) <is.e.> büyük bıçkı.
xızardar <is.e.d.> bıçkıcı.
xızayış <gçs.f.> hırıldamak (boğazdan). *To serd giroto, qıra toya xızena*. Soğuk almışsın, boğazın hırıldıyor. [*xızeno*; em.k. *bıxızı*]
xızık <is.d.> hırıldama.
xızımdar <is.e.d.> yardımcı.
xızımkar <is.e.> hizmetçi. *Kes xızımkarê key-dê xoyo (deyim)*. İnsan evinin hizmetçisidir.
xızımkaş <is.d.> hizmetçilik.
xızmet <is.e.> hizmet.
xızmet kerdış hizmet etmek.
xızna [x]~[ç] <is.d.> vezne. EŞ ANL: *wezna*.
xızne <is.e.> alabalık.
xıznedar (Ar.) <is.e.d.> vezneci.
xıznedarey <is.d.> veznecilik.
xızotın YER: Ş. Cori. BKZ: *xızotın*.
xızotın VARY: *xızol*. <s.> kabuğundan zor çıkan, cevizin içi vb. *Nê gozi boll xızotini, kankilê ciyê zor vijyenê*. Bu cevizlerin içi zor çıkıyor.
xıç <is.e.> mucur, moloz taşı.
xıçın <s.> mucurlu, moloz taşı.
xıçi <is.d.> cam sürtüşmesinden çıkan ses.
xıj <ünl.> sert cisimleri sürtüşmesiyle çıkan ses.
xıji <is.d.> gıcirtı. EŞ ANL: *qırçı*.
xıji kerdış gıcirtı. EŞ ANL: *çirikiş*.
xiltan YER: Qerxan. <is.e.> kürdan.
xint <s.> deli, çılgın. *'Hewt xinta, jew axmaxi dest dı bar kerdo. (atas.)*. Yedi deli, bir ahmağın yüzünden göç etmiş.
xint biyayış delirmek, dellenecek.
xint kerdış delirtmek.
xintê lingda pey gerizekâlı.
xinto sûr zirdeli. *No merdim xinto sûro*. Bu adam zirdelidir.
xintek <s.> deli.
xintey <is.d.> delilik.
xintın <s.> delice.
xintker <is.e.d.> delirten.
xirokêr <is.d.> üvez ağacı.
xiroki <is.ç.> üvez (bot.).
xirtal YER: Axırmat. <is.e.> yırtık pırtık elbise.
EŞ ANL: *qerpal*.

xıyanet (Ar.) <is.e.> 1) ihanet, hiyanet. 2) aldatma (sevgede).
xıyanet biyayış 1) ihanete uğramak. 2) aldatılmak.
xıyanet kerdış 1) ihanet etmek. 2) aldatmak (evli eşler için).
xıyanetey <is.d.> ihanet.
xıyanetker <is.e.d.> ihanetçi.
xıyanetkerey <is.d.> ihanetçilik.
xıyanetkerey kerdış ihanetçilik yapmak.
xo (Phlv. *xwad*) VARY: *xu*. <zm.bük.> 1) kendi, kendisi. *Xo xasek ki!* Kendini güzelleştir! 2) onun, onu. *Bırayê xo bıvını!* Kardeşini bul!
xo dı kendinde. *Tı xo dı niyê*. Sen kendinde değilsin.
xo dı kewtiş kendi ile meşgul olmak. *Ez kewta xo dı, ez nêşena to rê yardım bıkera*. Ben kendimle meşgulüm sana yardım edemem.
xo ra kendinden. *Nêdi, nêdi, xo ra di (deyim)*. Görmedi, görünce, şımarı.
xo ra xo ra kendi kendine. *Ûna xo ra, xo ra nêbeno, gerek tı ma zi bıfıkiryê*. Böyle kendi kendine olmaz, bizi de düşünmen gerek.
xo rê kendi kendine, kendine.
xoya kendinle. *O xoya beno fen*. O kendi kendini aldatıyor. *Lajeki xoya beri!* Çocuğu kendile götür! EŞ ANL: *tey*.
xoca (İr.) <is.e.> imam, hoca.
xocayin <is.d.> hocalık.
xocıdayen <is.d.> kapılma, kapılış.
xodariyayen <is.d.> dayanma, tahammul etme.
xodesti <s.> kararlı (kendi başına karar verebilen). *Ez xodesti niya, gerek ez keydê xo ra pers kera*. Ben kararlı değilim, aileme sormam lazım.
xodbin YER: Qerxan. VARY: *xodvin*. <s.> bencil, egoist. EŞ ANL: *xozan*.
xodbin biyayış bencilleşmek, bencil olmak. *Merdimê nikay, boll biyê xodbin*. Şimdiki insanlar, çok bencilleşmiş.
xodbin kerdış bencilleşirmek.
xodbiney <is.d.> bencillik.
xo'hesyaye/i <or.e./d.> uyanık, farkında olan.
xokande BKZ: *xokava*.
xokava VARY: *xokna, xokande*. <zf.> boşuna, hiç uğruna. *Tiyê xokava mıxul wenê*. Sen boşuna üzülüyorsun. *No cefay mı pêro xokava şı*. Emeğim hepten boşuna gitti. EŞ ANL: *fızûli*.
xokna YER: Sinag. BKZ: *xokava*.
xol (Fr.) <is.e.> gol.
xol eştış gol atmak.
xo'linci YER: Sinag. <is.d.> çamurlu su.
xonewekerden <is.d.> kendine yenilemek, reproduksiyon.
xopaştikerdox <is.e.d.> sırtına alan.

xopay YER: Qerxan. <zf.> yaya. *Xopay ame.*
Yaya geldi. EŞ ANL: *pay, peye*.
xora <zf.> zaten, elbet. *Mepawê, xora o do berey bêro.* Beklemeyin, o zaten geç gelecek. *Xora o do zi bêro.* Elbet o da gelecek. EŞ ANL: *helbet.*
xoradaye/i <or.e./d.> giyinmiş olan.
xorî <s.> derin.
xorî biyayış derinleşmek, derin olmak. *No doll biyo xorî.* Bu göl derinleşmiş.
xorî kerdış derinleştirmek.
xoridyaye/i <or.e./d.> kendini beğenmiş.
xoriyey <is.d.> derinlik.
xort VARY: *xurt.* <is.e.> 1) delikanlı, genç erkek. *Lajek wexto kî şî Almanya, xorto 'heştês serre bî.* Çocuk Almanya'ya gitmişinde, on sekiz yaşında delikanlıydı. 2) sözünün eri.
xort biyayış delikanlı olmak.
xorto <vok.> delikanlı! *Hey xorto! Hey delikanlı!*
xortey VARY: *xurtey.* <is.d.> delikanlılık.
xortim (Ar.) <is.e.> hortum.
xorûm YER: Qerxan. <is.d.> iri ot burması.
xoserbiyayen <is.d.> bağımsız olma.
xosergêr <is.e.d.> 1) üstlenen. 2) alingan.
xoserî <s.> bağımsız, kendi başına, yalnız başına.
xoserî kerdış kendi başına yapmak.
xoşawî (İr.) <is.d.> komposto, hoşaf.
xowardişyayox <is.e.d.> uyuurgezer.
xoverdivaten <is.d.> sayıklama.
xoverdivatox <is.e.d.> sayıklayan.
xoz (Erm.) <is.e.d.> domuz, hınzır.
xozê bindê da'hl 1) sinsî domuz. 2) sinsî kişi (mec.). *Tî ze xozê bindê da'hl, 'emeley to nêbena.* Sana güvenilmez, sinsî domuz gibisin.
xozan <s.> 1) bencil. *Ambaz boll xozano, tenya xo fikiryeno.* Arkadaş çok bencildir, sadece kendini düşünür. 2) kendini bilen. EŞ ANL: *xodbin.*
xozan biyayış bencilleşmek.
xozan kerdış bencilleştirmek.
xozanayox <is.e.d.> kendini bilen.
xozaney <is.d.> bencillik.
xozek [x]~[ç] <is.e.> yer altında sebze fidanlarını keserek zarar veren bir kurtçuk.
xozekê bindê 'erdi kumun altında yaşayan küçük kurtçuk.
xozik₁ YER: Bawank. <is.d.> yaban armudu. EŞ ANL: *sıqoq.*
xozik₂ YER: Sinag. <is.d.> pamuk kozası. EŞ ANL: *goza.*
xozik₃ YER: Qerxan. <s.> kambur. EŞ ANL: *qozix.*
xozikêr YER: Bawank. <is.d.> yaban armudu ağacı.
xozme YER: Bibol. BKZ: *xozmew.*

xozmew VARY: *xozme.* <is.e.> Asma gibi, ağaçlara sarılıp meyvesi makasa benzeyen, yenilmeyen bir ağaç türü.
xu₁ <is.e.> alışkanlık, huy.
xu girotiş huy edinmek.
xu kerdış huy haline getirmek. *Ey xo rê kerdo xu.* O kendine huy edinmiş.
xu₂ BKZ: *xo.*
xuc YER: Bibol. BKZ: *xuz.*
xûcîk <is.e.> masa.
xudîk <is.e.> tik. EŞ ANL: *tridîk.*
xudîk biyayış 1) huylanmak. *Ez nê çî ra bena xudîk.* Ben bu şeyden huylanıyorum. 2) huy edinmek. *'Hend dest xo goş meerzî, to rê beno xudîk.* Kulağına o kadar el atma, huy edirsin.
xudîkbiyayen <is.d.> huylanma.
xugirotox <is.e.d.> huy edinen.
xuk <is.e.> haraç. EŞ ANL: *xaç, bac.*
xuk dayış haraç vermek.
xuk girotiş haraç almak.
xukerdox <is.e.d.> huy edinen.
xul-xul [x]~[ç] <is.d.> yıkılma sesi (duvar).
xulayış <gçs.f.> yıkılma sesi çıkarmak (taşlarda). [*xulayeno*; em.k. *bixulî*]
xuli <is.d.> 1) yıkılma sesi (taşlarda). 2) yer altından çıkan su sesi. *'Erdî bin ra biya xuliya aw.* Yer altında su sesi var.
xulk <is.e.> moral. ("Xulk" nefesle ilişkili bir durum.) *Xulkê xo teng mekî!* Moralini bozma, öfkelenme!
xulkhera <s.> morallı olan. *No merdîm xulkherayo.* Bu adamın morali yerindedir.
xulkteng <s.> bozuk morallı, moralsiz, dayanıksız. *Dedo 'hend xulktengo, hîma beno 'hêrs.* Amca ne kadar dayanıksızdır, hemen kızıyor.
xulxuli <is.e.> endişe. EŞ ANL: *endişe.*
xulxuli biyayış endişelenmek. *Pizey ê merdîmi biyo xulxuli.* O adamın içinde endişe var.
xulxuliyn <s.> endişeli. EŞ ANL: *endişeyin.*
xum <s.> toparlak. (Baş tarafı gövdeden biraz küçük, altı ve üstü hemen hemen aynı kalınlıkta olan kadınlar.)
xumar <is.e.> kumar.
xumar kerdış kumar oynamak.
xumarbaz <is.e.d.> kumarbaz.
xumayış <gçs.f.> yer altından çıkan ses. *Binê 'erdyo xumeno.* Yer altından ses geliyor. [*xumeno*; em.k. *bixumî*]
Xumê <öz.d.> kadın adı.
xumi <is.d.> yer altı sesi. *Gumlerz bî, xumi kewt 'erdi.* Deprem olunca, yer altından ses çıktı.
xundi YER: Qelacix. <is.ç.> özel davetliler (düğünlerde). (Bu özel davetliler düğün yerine yaklaşınca silah atarlar, düğün sahipleride silahla karşılık verirler.

- Çalgıcılarda çalgıyla karşılarlar, davetlilerin lideri de çalgıcılara para verir.) *Xundiye yenê, wa aşiqi şîrê sebas bikerê!* Davetliler geliyor, çalgıcılar karşılayıp bahşış alsınlar!
- xurayen** <is.d.> 1) horlama. 2) hırlama.
- xurayış** VARY: *xıraış*. <ğçs.f.> 1) horlamak. *Tı şew xurena?* Sen gece horlar mısın? 2) hırlamak (köpek için). *Kutiko xureno xo bîpawî!* Kendini koru köpek hırlıyor. [*xureno*; em.k. *bixurî*]
- xurbet** [x]~[ɣ] <is.e.> gurbet.
- xurbetey** <is.d.> gurbetlik.
- xurde** (İr.) <s.> hurda.
- xurdedar** <is.e.d.> hurdacı.
- xuri** <is.d.> 1) horlama sesi. 2) hırlama (köpek için).
- xuri ser nayiş** aşırı derecede durmadan horlamak. *Emşo to xuri nêbi hewni ser, to nêverda ez rakewa.* Bu gece aşırı derecede durmadan horluyordun, bırakmadın ki uyuyayım.
- xurma** (İr.) <is.d.> hurma.
- xurmi** <is.d.> kuru yemiş yiyince ağızdan çıkan ses.
- xurnig** YER: Mûskan. <is.d.> bir tür çakır diken.
- xurt** BKZ: *xort*.
- xuş-xuş** <is.d.> hışırdama, fişırdama.
- xuş-xuş kerdış** hışırdamak, fişirtı çıkarmak, hışıldamak. *Şakili xuş-xuş kerdê, tı nêvanê marro bin ra şino.* Kurumuş yapraklar hışırdıyordu, meğer altından yılan geçiyormuş.
- ya** <bağ.> ya.
- ya ... ya(zi)** ya ... ya da. *Tı do ya bêrê, yazi şîrê!* Ya geleceksin, ya da gideceksin! BKZ: *yazi*.
- yaji** BKZ: *yazi*.
- yalaq** <zf.> layık. *Na keynek yalaqê mı niya.* Bu kız bana layık değil. EŞ ANL: *weray*.
- yalaq biyayış** layık olmak. *Tı yalaqê nê girwi niyê.* Sen bu işe layık değilsin.
- yalbê** YER: Sinag. <ünl.> pardon, özür dilerim, affedersiniz. *Şo, ê torjini biya, yalbê, oyo tiya dî.* Git o baltayı getir, pardon, burdadır.
- yanê** <bağ.> yani. *Yanê, to rê bivatê ji tı nêameyê.* Yani, sana deselerdi de gelmezdin. EŞ ANL: *axiri*.
- yanji** BKZ: *yazi*.
- yanzi** BKZ: *yazi*.

- xuşayen** <is.d.> fişırdama, hışırdama.
- xuşayış** <ğçs.f.> fişırdamak, hışırdamak. [*xuşeno*; em.k. *bixuşî*] EŞ ANL: *fışayış*.
- xuşî** <is.d.> fişirtı, hışirtı (sudan çıkan ses).
- xuşî** <ünl.> tı! *Pûşi miyan ra xuşt vengê vijya.* Kuru yaprakların içinden, tıs diye ses çıktı.
- xuşî-xuşî** <is.d.> tıs. (Ayak sesi, karanlıkta.)
- xuşî** <is.d.> tıs. *Pûşi miyan ra xuştîya yena.* Kuru otların içinden, tıs sesi geliyor.
- xuşî kerdış** tıslamak.
- xuşîkerden** <is.d.> tıslama.
- xuşxuşok** <s.> duygusal.
- xuşxuşayış** <ğçs.f.> duygulanmak. *Ez xo pize dî rindeyda şima ra boll xuşxuşaya.* Ben iyiliğiniz karşısında çok duygulandım. [*xuşxuşeno*; em.k. *bixuşxuşî*]
- xutbe** <is.e.> hutbe.
- xutik** YER: Sinag. BKZ: *henqut*.
- xuz**₁ VARY: *xuc*; *xız*. <zf.> sürükleme (kayarak).
- xuz biyayış** sürüklenmek (kayarak). *Ez cemedi ser ra biya xuz.* Ben buzun üstünde sürüklendim.
- xuz kerdış** sürüklemek (kaydırarak). *Xo vewr ser ra xuz kı!* Karın üstünden sürükle! – **xo xuz kerdış** sürüklenmek.
- xuz**₂ <s.> yarı kambur. *Kurbeş kutiki maneno hima miyaney cı xuzo.* Porsuk köpeğe benzer ama sırtı yarı kamburdur.
- xuzax** BKZ: *quzax*.
- xuzbiyayox** <is.e.d.> sürüklenen.
- xuzker** <is.e.d.> sürükleyen.
- xuzok** <s.> kaygan. *Na ray boll xuzoka.* Bu yol çok kaygandır. EŞ ANL: *deriskiyaye/i*.

Y - y

- yar** <is.e.d.> sevgili.
- yanaray** YER: Mexmûr. <is.d.> şaka, espri. EŞ ANL: *kuşat*.
- yası** <is.e.> yatsı.
- yasifte** <zf.> ilk olarak. *Yasifte ez ameya tiya.* İlk olarak ben buraya geldim.
- yasifteyên** <s.> ilki olan. *Yasifteyên, ê mina.* İlki benimdir. EŞ ANL: *tewrverên*.
- yaşıl** <s.> yeşil. (Yaşıl, cansız maddelerde kullanılır.) *Renga bandê ma yaşıla.* Evimizin rengi yeşildir.
- yaşılbaş** (Tk.) <is.d.> yeşilbaş (zool.).
- yaşiley** <s.> yeşillik.
- yaw** <ünl.> yahu!
- yawan** YER: Bibol. <s.> yağsız yemek.
- yawer** (İr.) <is.e.> yaver. (Yardımcı, emirleri yazıp ulaştıran kimse.)

Yawıdı <öz.e.d.> Yahudi. EŞ ANL: *Mûsewi*.

Yawıdıyey <öz.d.> Yahudilik.

yax YER: Qerxan. <is.e.> döküntü, çürük. (Satılan maldan tüccarın ayırmak istediği.)

yaxer [X]~[Y] VARY: *yaxır*. (Tk.) <is.e.> yağmur. *Yaxer û fırtınıya benê sist ew nê danê pıro şinê*. Yağmur ve fırtına hafifleyince, bunlar çekip gider. EŞ ANL: *varan*.

yaxer varayış yağmur yağmak.

yaxer varayış yağmur yağdırmak.

yaxerin <s.> yağmurlu.

yaxız <s.> yağız, doru. (Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan at.)

yaxme₁ (İr.) <is.e.> yağma, çabul, talan.

yaxme biyayış yağmalanmak.

yaxme kerdış yağmalamak.

yaxme₂ <z.f.> kolay değil (zor anlamında kullanılır). *Yaxme niyo, tı tiya ra ravêrê*. Burdan geçemezsin, sıkır.

yaxmeker <is.e.d.> yağmalayan, yağmacı.

yaxni <is.d.> ciğer çorbası. (Kavrulmuş soğan veya salça ile pişirilen ciğer yemeği.)

yaxûn <is.e.> 1) kavurucu sıcak, kuru sıcak. 2) kavurucu soğuk.

yaxûn definayış içini yakmak (susuzluktan). *To qormeyo solin da mı, yaxûn devışt mı zerre, ezo aw ra mird nêbena*. Bana tuzlu kavurma yedirdin, içimi yaktı, suya doyamıyorum.

yaxûn dekewtiş içi yanmak (susuzluktan). *Teyşaney ra yaxûn dekewto mı zerre*. Susuzluktan içim yanıyor.

yaxûn varayış havanın buz kesmesi. *Verê la 'hendik serd bı, yaxûn varayê*. Çayın önü o kadar soğuktu ki, hava buz kesiyordu.

yaxûnın <s.> yanıklı.

yaxût (İr.) <bağ.> yahut. *Mına bê, yaxût ûja di bımanî!* Benimle gel yahut orada kal! EŞ ANL: *yazi*.

yazi VARY: *yaji, yanji*. <bağ.> yahut, veya, ya da. *O hirg roj xo rê kilêncey yazi kilori*

pewjeno. O her gün kendine çörek ya da börek pişirir.

Yem₁ <öz.d.> Emine (kadın adı.)

Yemê <vok.> Emine!

yem₂ YER: Hebirman. <is.e.> taraf. *Şo o yem!* O tarafa git! EŞ ANL: *het*₁.

yemeni VARY: *nemni*. <is.ç.> ayakkabı. EŞ ANL: *papûç, postal, sewll*.

yeno BKZ: *amayış*.

yeqin <is.e.> emin olma. *Yeqinê to hesir bo, mı nêkerd*. Emin olasin, ben yapmadım.

yeqin biyayış emin olmak. *Yeqinê to bıbo, ez tey çinê biya*. Emin olasin, ben içinde yoktum.

yeqin kerdış emin etmek. *No yeqin keno kı, meyman merdo*. Bu emin olur ki, misafir ölmüş. *Yeqin bıkı, no gırwe nêbena*. Emin ol ki, bu iş olmaz.

yew <ünl.> ne var!, nedir!, efendim! *Ey veynda mı, mı ji va "yew"*. O beni çağırdı, ben de "efendim" dedim.

yewm <is.e.> meymenet, nitelik, uğur, hayır, bereket. *Yewm ridê eya çiniyo*. Onun yüzünde meymenet yok.

yewme (Ar.) <is.e.> yevmiye, günlük kazanç.

yewmeyin <s.> yevmiyelik.

yê <ünl.> efendim! *Embaz to se kerd? - Yê!* Arkadaş sen ne yaptın? - Efendim!

yêtım (Ar.) <s.> yetim. *Malê ina yêtımo, nêweryeno*. O yetim malıdır, yenilmez.

yêtimey <is.d.> yetimlik.

yıxlı <is.e.> sürü (büyük baş hayvanlar). *No yıxli dewaryo*. Bu hayvan sürüsüdür. EŞ ANL: *êlxe*.

Yonan <öz.e.d.> Yunan.

Yonanij <öz.e.d.> Yunanlı.

Yonanistan <öz.e.> Yunanistan.

Yonanki <öz.d.> Yunanca.

Yoxıslaw <öz.e.d.> Yugoslav.

Yoxıslawya <öz.d.> Yugoslavya.

Z - z

Zabani (Ar.) <öz.e.> Zebâni (cehenem bekçisi).

zabıq <is.e.> cadde. EŞ ANL: *cahde*.

zabit (Ar.) <is.d.> zabıt. EŞ ANL: *mezbeta*.

zabit tepıştiş zabıt tutmak.

zabita (Ar.) <is.d.> zabıta.

zabıtayın <is.d.> zabıtalık.

zabıttepiştox <is.e.d.> zabıt tutan.

zabit (Ar.) <is.e.> subay.

zabıtey <is.d.> subaylık.

zahmet (Ar.) <is.e.> zahmet. EŞ ANL: *zor*.

zahmet biyayış zahmet olmak.

zahmet cı dayış zahmete sokmak.

zahmet dayış zahmet vermek.

zahmet kerdış zahmet etmek. EŞ ANL: *zor xo dayış*.

zahmetey <is.d.> zahmetlik.

zahmetin <s.> zahmetli.

zahmetkar <is.e.d.> zahmet eden.

zahmetkarey <is.d.> zahmetkârlık.

zahmetkeş <is.e.d.> zahmet çeken.

za'hr <is.e.> öd, safra kesesi.

za'hr teqayış ödü patlamak, ödü kopmak.
Tersa ra za'hrê cı teqa. Korkudan ödü koptu.

za'hr teqnayış ödünü patlatmak, ödünü kopartmak.

za'hr werdiş halt yemek.

zahter YER: Sinag. <is.e.> tayın. *Zahterê kunci ara dı weşo.* Kahvaltıda susamın tayını tatlıdır.

zama VARY: *zoma.* <is.e.> damat, enişte, güvey.

zama biyayış damat olmak.

zamayın <is.d.> damatlık.

zamayın kerdış damatlık etmek.

zampara (İr.) <s.> zampara, çapkın erkek.

zamparayın <is.d.> zamparalık.

zan <is.e.> ağrı, romatizma. EŞ ANL: *sızı.*

zan dekewtış romatizmaya yakalanmak, ağrı girmek. *Zan dekewto saqandê mı, êyê tewenê.* Dizlerime ağrı girmiş ağrıyor.

zanaye/i <or.e./d.> bilen, bilinçli.

zanayen <is.d.> bilgi. EŞ ANL: *mexsûs.*

zanayen ra bilerek, bilinçli olarak, kasıtlı olarak. *To no girwe zanayen ra kerd.* Bu işi bilinçli olarak yaptın.

zanayış VARY: *zonayış.* <gçl.f.> bilmek. *İnan bızanayê, zey ma kerdê.* Onlar bilseydi, bizim gibi yaparlardı. *Ez nêzana se kera.* Ne yapacağımı bilmiyorum? [*zano/zaneno*; em.k. *bızanı*] (Phlv. dãn-)

çı zana/zano ne bileyim, ne bilsin. *Çı zana o do çımihal bêro.* Ne bileyim o ne zaman gelecek.

pey zanayış haberi olmak. *Mı pey nêzana-yê, tı do şırê kar.* İşe gideceğinden haberim yoktu.

xo zanayış kendini bilmek. *Xo bızan kı, şar to bızano* ('Eli Bıra). Kendini bil ki, elde seni bilsin.

zanayox <is.e.d.> bilen.

zanın <s.> romatizmalı.

zani YER: Bir. (Phlv. zãnûg) <is.e.> diz. EŞ ANL: *saqe, çok.*

zanq (Ar.) <is.e.> zank.

zanq pıra dayış tutkallamak.

zanqın <s.> tutkallı.

zaqot <is.d.> biz. EŞ ANL: *mırası.*

zar <is.e.> zar, küp.

zar eştış zar atmak.

zat (Ar.) <s.> zat, saygın kişi.

zatey <is.d.> zatlık.

zaxil VARY: *xezal.* <is.e.> yanmış odun kömürü.

zaxil biyayış kömürleşmek. *Varan varayo adırı ro, adır şıyo hewna, biyo zaxil.* Ateşin üstüne yağmur yağmış, ateş sönmüş, kömürleşmiş.

zaxil kerdış kömürleştirmek.

zaxılın <s.> kömürlü.

zay <is.e.> 1) israf. 2) yitik, yitmiş olan, kayıp, kaybedilmiş, yitirilmiş.

zay biyayış 1) israf olmak. *Awa boll zay bena, aya coyra çım nêkena.* Su çok israf oluyor, ondan dolayı yetmiyor. 2) yitirmek, kaybolmak, yok olmak. *Bıray to çımihal zay bı?* Ne zaman kardeşini yitirdin?

zay kerdış 1) israf etmek. EŞ ANL: *bexdınayış.* 2) yitirmek, kaybetmek.

zaybiyayen <is.d.> 1) israf olma. 2) yitirme, kaybolma.

zayış BKZ: *ziyayış.*

zayker <is.e.d.> 1) israf eden. 2) yitiren, kaybeden.

zaynayış BKZ: *ziyaynayış.*

Zaza <öz.e.d.> Zaza (halkından olan kimse). EŞ ANL: *Dimli.*

Zazaistan <öz.e.> Zazaistan. (Zaza halkının yaşadığı coğrafya.)

Zazaki <öz.d.> Zazaca. EŞ ANL: *Dimli, Dımliki.*

Zazayın <öz.d.> Zazalık.

zazlanın <s.> loğusa, loğusalı. EŞ ANL: *çewresin.*

zazlanıney <is.d.> loğusalılık.

ze <bağ.> gibi. *Tı zenê ze êlkane.* Erkek domuz gibisin.

zebese YER: Qelacix. BKZ: *zebeş.*

zebeş VARY: *debes; zeveş; zebese; deveş.* <is.d.> karpuz. *Zebeşa zerre weşa (deyim).* Karpuz içi hoş karpuz.

zebiyayış <gçs.f.> benzeşmek. *'Hendik gırdo, zeno ze qedene.* O kadar büyüktür ki, aynı kadana gibidir. *Keynay Bedırya, zebi zey Bedırya.* Bedırye kıızıyla benzeşiyordu. [*zeno*; em.k. *zebi*]

Zebûr <öz.e.> Zebur. (Tanrı tarafından Davut peygambere gönderilen kutsal kitap.)

zekı VARY: *zegı.* <bağ.> 1) sanki, -miş gibi. *Zekı to mı rê nêvato.* Sanki, bana dememişsin gibi. 2) beri. *Zekı tı tiya ra şiyê, tamê tiyay nêmendo.* Burdan gittiğinden beri, buranın tadı kalmamış.

zekı ez esta oldum olalı. *Zekı ez esta, no girwe ûna ray ra şiyê.* Ben oldum olalı, bu iş böyle gidiyordu.

zekı nêdi görmemezlikten gelme. *Zekı ey ez nêdiya.* O beni görmemezlikten geldi.

zel VARY: *zela.* <is.d.> kılçık. EŞ ANL: *zêx.*

zela marri yılan kemiği. *Zeli zıwani nexşı kıtani, ne dino ne imano, no çıçıyo? No marro (bulmaca).* Delice, kılçık, nakış keten, ne dini var ne imanı, bu nedir? Bu yilandır.

zela ması balık kemiği.

Zelal₁ <öz.d.> kız adı.

zelal₂ VARY: *zılal.* <s.> 1) berrak, duru. *Aw*

zelala, 'leymin niya. Su durudur, kirli değil. 2) net.

zelal biyayış 1) berrak olmak, berraklaşmak, durulmak. 2) netleşmek, açıklık kazanmak.

zelal kerdış 1) berraklaştırmak, durulaştırmak. 2) netleştirmek, açıklık getirmek. *Qıseyê kı to kerdî bi, ina zelal kı, wa herkes bızano!* Konuştuğun şeylere açıklık getir ki, herkes bilsin!

zelalbiyaye/i <or.e./d.> 1) beraklaşmış olan, durulmuş. 2) netleşmiş olan.

zelaker <is.e.d.> 1) berraklaştıran, durulaştıran. 2) netleştiren, açıklık getiren.

zelakerde/i <or.e./d.> 1) berraklaştırılmış olan. *Awa zelakerdî* Durulaştırılan su. 2) netleştirilen, netleştirilmiş.

zeler YER: Qelacix. BKZ: *zel*.

zelerbiyayen <is.d.> 1) beraklaşma, durulama. 2) netleşme, açıklık kazanma.

zelerin <s.> kılçıklı.

zelqet YER: Qelacix. BKZ: *zerqet*.

zelzele (Ar.) <is.e.> deprem. EŞ ANL: *gumlerz*, 'erdlerz.

zemberek (İr.) <is.d.> zemberek (saat için).

zembekleka miyani belin candamarı. *Zembekleka miyani vısiyaya*. Belin candamarı kopmuş.

zemin (İr.) <is.e.> 1) taban, yer, döşeme. *Zeminê bandê ma 'hera, ê şıma textaxo*. Bizim evin tabanı toprak, sizin ki tahtadır EŞ ANL: *daban*. 2) yeryüzü.

zeminê lınger ayak tabanı.

zemzem (Ar.) <is.e.> zemzem.

zename <is.e.> zamir (dib.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

zenameyê persan soru zamirleri.

zeng₁ <is.e.> çingirak.

zeng cenayış çingirak çalmak.

zengo gumgumu yuvarlak ve büyük çingirak (ineklere takılan).

zengo xırxırık yuvarlak ve küçük çingirak (koyunlara takılan).

zeng₂ <s.> açık mavi, çakır. *Çimê nê lajeki zengi*. Bu çocuğun gözleri açık mavidir.

zengen <is.e.> kazma, çapa.

zengenê alamani külünk.

zengenê miri bir tarafı sivri, bir tarafı geniş ağızlı kazma.

zengırzava YER: Mexmûr. <is.e.> yarım metre uzunluğunda, dallı ve uçları toparlak ve dikenli, az yapraklı bir ot çeşidi.

zengin (İr.) <s.> zengin.

zengin biyayış zenginleşmek, zengin olmak.

zengin kerdış zenginleştirmek.

zenginey <is.d.> zenginlik.

zengu <is.e.> üzengi, eyerin ayaklıkları.

zeno ze BKZ: *zebiyayış*.

zep (Ar.) <is.e.> zapt. (Zor kullanarak ele geçirmek.)

zep kerdış zapt etmek.

zepkar <is.e.d.> zapt eden.

zepkerde/i <or.e./d.> zapt edilmiş olan.

zer <s.> siyah ve sarı karışımı öküz rengi.

zerçe <is.e.> bir ot türü. (Suyun içinde yetişen ve her zaman yeşil kalan bir ot türü.)

zerçe kewtış ishal olmak (hayvan). *Man-gay ma zerçe kewta*. İneğimiz ishal olmuş.

zerd (Phlv. zard) <s.> sarı.

zerd biyayış sarılaşmak, sararmak. *Na vılık biya teyšan, perrê cı biyo zerd*. Bu çiçek susamış, yaprakları sararmış.

zerd kerdış sarılaştırmak, sarartmak.

zerdaney <is.d.> sarılık hastalığı. (Yalağın üstüne götürüp, boynuna bıçak dayayıp, keser gibi yapıp korkuturlarki, korkudan hastalığı geçsin.)

zerdaney tepıştış sarılık hastalığına yakalanmak.

zerdek <s.> sarıca.

zerdeki <is.ç.> bir incir türü.

Zerdeşt (İr.) <öz.e.> Zerdüşti.

Zerdeştey <öz.d.> Zerdeştçülük. (İsa'dan önce 7. yy.da Zerdüşti tarafından düzenlenen ileri sürülen, temel ilkeler, iyilik (aydınlık) ve kötülük (karanlık) olan din.)

Zerdeşti <öz.e.d.> Zerdüşti. (Zerdüştin kurduğu dinden olan.)

zerdey <is.d.> sarılık.

zerdin <s.> sarımsı.

zermarr <is.d.> yeşil kertenkele.

zerdoki <is.ç.> bir balık türü.

zerej VARY: *zerez*; *zerec*. <is.e.> keklik. *Zereji ra pers kerdo, vato, "ê lingê to çı wini sûryê?" Zereji vato, "zımıstano, serdo, çoyra."* *Ey vato, "mı tı amnani zi diyê"*. Kekliğe sormuşlar, o ayakların niye kırmızıdır? Keklik demiş, soğuktur ondan. "Seni yazın sıcakta da gördüm", demiş.

zereqa <is.d.> küçük pencere.

zerewi <is.e.> 1) zehir. 2) biber acısı (çok acı biber için). *No isot 'hendıkı tûno, zeno ze zerewi*. Bu biber o kadar acıdır, zehir gibidir. EŞ ANL: *axu, mıtık, zıqna bût*.

zerewi biyayış 1) zehir olmak. *Na şami 'hendık biya tûn, biya ze zerewi*. Bu yemek o kadar acı, zehir gibi olmuş. 2) çok acı olmak.

zerewi kerdış 1) zehir yapmak. 2) çok acı yapmak.

zerf (Ar.) <is.e.> zarf.

zerik <is.e.> zehirli bir kurtçuk.

zeriki <is.d.> bir hayvan hastalığı. (Susuzluktan ve aşırı sıcaklıktan ileri gelen bir çeşit hayvan hastalığı, hayvanların ağızları köpüklenir, zayıflarlar.)

- zeriki biyayış** hayvan hastalanması. *Koy sero boll germo, aw tayna, dewarê mayo zeriki beno.* Dağ başında çok sıcak, su az, hayvanlarımız hastalanıyor.
- zeri** YER: Qırwar. BKZ: *zerri.*
- zerkaw** <is.d.> bildircin.
- zerq** VARY: *zirq.* <is.e.> güneş ışını.
- zerq eştış** ışınlanmak (güneş). *Roji zerq eştō, hini biyo germ.* Güneş ışınları atmış artık, sıcak olmuş.
- zerqet** VARY: *zelqet.* <is.d.> eşek arısı.
- zerqin** <s.> işinli.
- zerrbet** <is.e.> can acısı. *Zerrbetandê gani verdi, lewanê mı da tever.* Canımın acısından, dudaklarım uçukladı.
- zerre**₁ <is.e.> iç. *Zerrey ciyo mı, tevero şari veşneno (atas.).* İçi beni, dışı eli yakar. EŞ ANL: *miyan.*
- zerre dı** içerde.
- zerre ra** içten, içinden.
- zerreya geyrayış** içeri bürünmek.
- zerre**₂ <arka ed. /z.> içeriye, içeri. *Oyo tever ra şino zerre.* O dışardan içeri giriyor.
- zerre definayış** içeri girdirmek, hapse düşürmek.
- zerre dekewtış** içeri girmek (hapse). *O dekewt zerre.* O içeri girdi.
- zerre eştış** içeri atmak, hapsedmek.
– **xo zerre eştış** 1) içine atmak. (Sıkıntısını kimseye belli etmemek.) 2) içine atlamak.
- zerre girotış** 1) içeriye almak, hapsedmek. 2) karın ağrısına tutulmak. *Mı emşo bixul werdo, zerre giroto.* Bu gece burgul pilavı yemiştım, şimdi karın ağrısına tutuldum.
- zerre kerdış** içeri koymak.
- zerre kewtış** içeriye girmek. *Ez dı mengi kewta zerre.* Ben iki ay içeriye girdim.
- zerreşiyayen** <is.d.> giriş.
- zerrhera** <s.> sabırlı, rahat, huzurlu. EŞ ANL: *rihat.*
- zerri** VARY: *zeri.* <is.d.> 1) yürek, kalp. EŞ ANL: *qelb.* 2) gönül. EŞ ANL: *'tem.* 3) cesaret. *A weynena kı, nê merdımı dı ne zerri esta, ne zi quwet esto.* O bakıyor ki bu adamda ne yürek var ne de kuvvet.
- zerri biyayış** yürekli olmak, cesaretli olmak.
- zerri cı dayış** yüreklendirmek, cesaretlendirmek.
- zerri cı kewtış** gönlü düşmek, gönül vermek. *Keynek xasek bi, Zerriya mı kewt cı.* Kız güzeldi, gönlüm düştü. EŞ ANL: *'tem cı kewtış.*
- zerri cı qelbinayış** birisinden tiksirmek, nefret etmek. *Mı finê zerri cı qelbinaya.* Ondan tiksinnmişim bir kez.
- zerri cı ra mendış** bezmek.
- zerri cı ra verdayış** bezdirmek.
- zerri estış** yürekli, yürekli olmak. *Zerri esta*

kı bêro? Gelmeye yüreği var mı ki?

- zerri girotış** 1) yüreklenmek, cesaretlenmek. 2) içine ağrı girmek (hayvanlarda). (Bu hastalığa yakalanan hayvanlar, şişip yatar kalkarlar, yerlerinde duramazlar. Hayvanların kulağını kesip, kanamı ağızlarına ve burunlarına sürerlerki iyileşsinler.)
- zerri kerdış** 1) cesaret etmek. 2) içten istemek, yürekte istemek. *Tı zerri bikerê, tı şenê girwey mı virazê.* İçten istersen, bu işimi yapabilirsin.
- zerri mendış** 1) gücenmek, kırgınlık duymak. (Birinin beklenilmeyen bir davranışı veya sözü karşısında kırgınlık duymak/kırılmak.) 2) tiksirmek, nefret etmek. *Finê zerriya mı cı ra menda.* Bir kere kendisinden tiksinnmişim.
- zerri pa çıkıyayış** gönlünü kaptırmak. *Seniki mı lajek di, zerriya mı çikiyê pa.* Çocuğu görünce, gönlümü kaptırdım.
- zerri pê dayış** birbirlerini cesaretlendirmek, birbirlerini yüreklendirmek. *Zerri bidê pê kı, şıma bışê karê bikerê.* Birbirinizi cesaretlendirin ki, bir iş yapabilesiniz.
- zerri pey veşnayış** yüreği yanmak (birine), pek çok acımak. *Mı kı di, ambazdê mı rê tahdaya bena, zerriya mı pey veşê.* Arkadaşıma baskı yapıldığını görünce, yüreğim yandı.
- zerri pey veşnayış** yürekte acımak (birine).
- zerri qelbinayış** 1) mide bulandırmak, kusacak duruma getirmek. *Şımayê zerri qelbinenê.* Mide bulandırılıyorsunuz. 2) ikrah etmek, tiksindirmek, iğrenmek, nefret etmek.
- zerri qelbiyayış** mide bulanmak. *Zerriya mına na qeseba ra qelbiyena.* Bu ciğerden midem bulanıyor.
- zerri ra** gönülden, yürekte. *Ezo to rê zerri ra yardım kena.* Ben sana yürekte yardım ediyorum.
- zerri teng biyayış** 1) tahammül edememek, yüreği dayanmamak. *Lajê mı kı şı xurbet, zerriya mı bi teng, ez do bıbermayê.* Oğlum gurbete gidince, tahammül edemedim, ağlayacaktım. 2) duygulanmak. *Mı kı seykurı di, zerriya mı bi teng.* Ben öksüzleri görünce, çok duygulandım.
- zerri teng kerdış** 1) tahammül edememek, yüreği dayanmamak. *Ez kı cı ra abırrıyaya, ey zerriya xo kerd teng.* Ben kendisinden ayrılınca, yüreği dayanmadı. 2) duygulandırmak.
- zerri tey biyayış** 1) gönlü olmak (birinde). 2) cesaret olmak (birinde), yürek olmak (birinde). *Mêrdek camêrd bı, tey zerri bı.* Adam cesaretliydi, kendisinde yürek vardı.

zerri tey estış 1) gönlü olmak (birinde). *Zerriya to tey esta, tiyê 'hend weynenê pıra?* Onda gönlün var mı, o kadar bakıyorsun? 2) yürek olmak (birinde). *O xort rındo, zerri tey esta.* O genç iyidir, kendisinde yürek var.

zerri tey mendış gönlü kalmak, hevesi kalmak. *Lajeki nêşa bıwano, wını zerriya cı tey mendı.* Çocuk okuyamadı, içinde heves kaldı.

zerri vera nayış 1) bağına taş basmak. 2) açlığını yatıştırmak.

– **xo zerri vera nayış** 1) kendi bağına taş basmak. *Ez zana dew kewta to viri, 'siyê xo zerri veranı, serrna şo!* Biliyorum köyü özlemişsin, bağına taş bas, seneye git! 2) kendi açlığını yatıştırmak. *Zerriya mına vêrena, mı rê leteyê nan bıdı, ez xo zerri vera na.* İçim geçiyor, bir parça ekmek ver, açlığımı gidereyim.

zerri vêrdış 1) yüreği bayılmak, karnı çok acıkmak. 2) içi geçmek, canı bayılmak. *Veşaney ra zerriya mı vêrd.* Açlıktan içim geçti.

zerri veşayış yürekten acınmak.

zerri veşnayış yürekten acımak.

– **zerri cı veşnayış** birine acımak. *Tayn zerri cı veşnı!* Kendisine biraz acı!

zerri waştış 1) canı istemek, dilemek, gönlü çekmek. *Zerriya mı waştê kı, şıma pêro zengini bê.* Gönülden istiyordum, hepimiz zengin olun diye. 2) hasret çekmek.

zerri weş kerdış gönül almak, gönlünü almak. (Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.)

zerri xaybiyayış içi geçmek. *Zerriya mına xaybiyena, halê mı çınıyo.* İçim geçiyor, halim yok.

zerrida xo ra gönüllü, gönülden. *Oyo nê kari zerrida xo ra keno.* O bu işi gönüllü yapıyor.

zerrida xoya gönlünce. *To no gırwe zerrida xoya, tersa ra kerd?* Bu işi gönlünce mi, korkudan mı yaptın?

zerriya weş gönül hoşluğu. *Boka şıma zerrida weşa ameyê?* Allahvere gönül hoşluğu ile gelmişsiniz?

zerrigêr <is.e.d.> yüreklenen.

zerrihera <s.> yüreği geniş.

zerrikerdox <is.e.d.> 1) cesaret eden. 2) yürekten isteyen.

zerrimendox <is.e.d.> gücenen, kırgınlık duyan.

zerrinerm <s.> alçak gönlü.

zerripak <s.> yüreği temiz.

zerripêt <s.> yüreği katı. (Acınacak durumlar karşısında duygusuz kalabilen)

zerriqelbinayen <is.d.> 1) mide bulandırma, kusacak duruma getirme. 2) ikrah etme,

tiksizme, öğrenme, nefret etme.

zerriqelbinayox <is.e.d.> 1) mide bulandıran, kusacak duruma getiren. 2) ikrah eden, tiksinen, öğrenen, nefret eden.

zerriteng <s.> tez canlı, beklemeye dayanamayan, sabırsız, tahammül edemeyen, yüreği dar, alıngan, çabuk sıkılan.

zerritengey <is.d.> yürek darlığı.

zerritengkerdox <is.e.d.> tahammül edemeyen, yüreği daralan.

zerritenik <s.> yüreği yufka. (üzüntülü, acıklı durumlara dayanamayan) EŞ ANL: *zerriziz*.

zerritemendox <is.e.d.> gönlü kalan, hevesi kalan.

zerriveş <s.> yürekten yanan, acıyan, yüreği yanık, duygulu.

zerriveşayox <is.e.d.> acınan.

zerriveşnayen <is.d.> yürekten acıma.

zerriveşnayen dayış acındırmak.

zerriveşnayendayox <is.e.d.> acındıran.

zerriveşnayox <is.e.d.> acıyan.

zerrivijyaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> obur, aç gözlü.

zerriwaşttox <is.e.d.> yürekten isteyen.

zerriweş <s.> mutlu, hoşnut, temiz kalpli. *May mı 'hendik zerriweşa, ganê xo nana merdîma ser.* Annem o kadar temiz kalplidir, insana canını verir.

zerriweşey <is.d.> mutluluk.

zerriya çikiyayış içine doğmak. *Çikiyê mı zerriya kı, mı kêver kilit nêkerdo, fına peydi ageyraya.* Kapıyı kitlemediğim içime doğdu, geri döndüm.

zerriziz <s.> yufka yürekli. EŞ ANL: *zerritenik*.

zerzewat <is.e.> sebze.

zeveş YER: Bêsin. BKZ: *zebeş*.

zew YER: Bûdran. BKZ: *jew*.

zewaj BKZ: *jewaj*.

zewamor tekil (dibl.) (yeni kelime, F. Pamukçu).

zeweri BKZ: *jeweri*.

zeweznayış YER: Qelacix. BKZ: *jewjnayış*.

zewjnayış BKZ: *jewjnayış*.

zewmbi BKZ: *jewmbi*.

zewnc BKZ: *jewnc*.

zewq (Ar.) <is.e.> zevk.

zewqın <s.> zevkli.

zewser BKZ: *jewser*.

zewt <is.d.> beddua.

zewt pıro dayış beddua etmek (birine).

zewti dayış beddua etmek.

zewtidayox <is.e.d.> beddua eden.

zewziyayış YER: Bûdran. BKZ: *jewjıyayış*.

zexel₁ [x]~[x̄] <s.> kaçkın, bezgin. *Kutiko zexel, vergi ano mali (atas.).* Kaçkın köpek, kurdu sürüye getirir. EŞ ANL: *remaye/i*.

zexel₂ YER: Sinag. <is.e.> ürün. EŞ ANL: *mexel*. **zexel dayış** ürün vermek, mahsul vermek.

Xeli esmerr weş zexel dayo. Bu yıl buğday çok ürün vermiş. EŞ ANL: *mexel dayış.*

zexelex <is.e.> palaz. (Keklik, güvercin gibi bazı kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumu.)

zexelex vetiş palazlanmak. *Hini zıleyra zexelex veto.* Keklik yavruları artık palazlanmış.

zexeley <is.d.> kaçıklık, gevşeklik.

zexire <is.e.> zahire.

zext <is.e.> zakot.

zexti kerdış zakotlamak. *Gaya zexti meki gunayo!* Öküzleri zakotlama yazıktır!

zey (ze + izafe?) <ön. ed.> VARY: *zê, jê.* gibi. *Ey zi zey to vatê.* O da senin gibi söylüyordu. *Ez zi zey toya fikiryena.* Ben de tam senin gibi düşünüyorum.

zey pê 1) benzer, aynı. *Ê wırdına zi zey pê bi.* O ikisi de benzerdi. 2) eşit. *Ma top kay kerd, ma zey pê mendî.* Top oynadık, eşit kaldık.

zey pê biyayış 1) benzer duruma gelmek. 2) eşitlemek. *Ê kayda dıdın dı, bi zey pê?* Onlar ikinci oyunda, eşitlemişler mi? 3) eşleşmek (cinsel), birlikte olmak (kadın ve erkek). 4) hall olmak, çözüme ulaşmak. *Gırwey şıma zey pê bı?* İşiniz hall oldu mu?

zey pê kerdış 1) benzer duruma getirmek. 2) eşitlemek. 3) halletmek.

zey veri 1) ilkel. 2) eskisi gibi.

zey veri biyayış 1) ilkelleşmek. 2) eskisi gibi olmak.

zey veri kerdış 1) ilkelleştirmek. 2) eskisi gibi yapmak. *Nê dêsi fına zey veri kı!* Bu duvarı yine eskisi gibi yap!

zeye YER: Sinag. BKZ: *zeyni.*

zeydinaye/i <or.e./d.> artırılmış olan.

zeydinayen <is.d.> artma, artış.

zeydinayış <gçl.f.> artırmak. [*zeydineno*; em.k. *bızeydını*]

zeydinayox <is.e.d.> artıran.

zeydiyaye/i <or.e./d.> artmış olan.

zeydiyayış <gçs.f.> artmak. *Malê mino zeydiyeno.* Malım artıyor. [*zeydiyeno*; em.k. *bızeydyi*]

zeyir (İr.) <is.e.> zehir. EŞ ANL: *axu.*

zeyirin <s.> zehirli.

zeyni YER: Qelacix. VARY: *zeye.* <is.ç.> kızın evlendikten sonra, baba evine yaptığı ilk ziyaret. EŞ ANL: *dewendeni.*

zeytûn (Ar.) <is.d.> zeytin.

zeytûnêr <is.d.> zeytin ağacı.

zê BKZ: *ze: zey.*

zêdamor <s.> çoğul (dîlb.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

zêk BKZ: *zık.*

zêndan YER: Qerxan. BKZ: *zından.*

zêx YER: Sinag. <is.d.> kılçık. EŞ ANL: *zel.*

zıbdı <is.e.d.> çelimsiz, basit kimse.

zıbil VARY: *zıvil.* <is.e.> gübre (hayvan gübresi).

zıbil biyayış gübrenlemek.

zıbil kerdış gübrelemek.

zıbil pay kerdış çok kötü bir iş yapmak.

zıbil vıla kerdış halt karıştırmak. *To fına çı zıbil kerdı vıla, milet kewta pê?* Yine ne halt karıştırmışsın, millet birbirine girmiş?

zıbil werdiş halt yemek. *Ekı tı nıka ra nê zıbili bûrê, tı gırd bê, tı do se kerê?* Şimdiden bu hالتları yersen, büyüdüğünde ne yapacaksın?

zıbile <s.> gübreli yer. *Na 'her zıbileya, tey zezewat weş beno.* Bu toprak gübrelidir, içinde iyi sebze olur.

zıbilin <s.> gübreli.

zıbilkerde/i <or.e./d.> gübrenmiş olan.

zıbûn <is.d.> entari.

zıft YER: Gewrek. <zf.> ağıltan ölmek üzere. EŞ ANL: *gest.*

zıhrık YER: Sinag. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıqık.*

zık VARY: *zêk.* <s.> biricik (dişi için). EŞ ANL: *jûten.*

zıkât (Ar.) <is.e.> zekât.

zıkât dayış zekât vermek.

zılal BKZ: *zelal.*

zıleyr <is.e.> keklik yavrusu.

zılım (Ar.) <is.e.> zulüm.

zılım biyayış zulüm olmak.

zılım kerdış zulmetmek.

zılım vınayış zulüm görmek.

zılımkar <is.e.d.> zulüm eden.

zılımvınayox <is.e.d.> zulüm gören.

zımbêlin <s.> bıyıklı.

zımbêli <is.ç.> bıyık.

zımbêlqetûr <s.> palabıyık.

zımbêlqeytan <s.> kaytan bıyıklı, pos bıyıklı.

zıme (Phlv. zam 'kış') <is.e.> kuzey. *Wûza dı Gorma'hmed tirımkana xo gêno û jû tiri vera zıme, jûwer vera rojawan, jûwer zi erzeno vera rojakewteni* (Gormehmet'in masalından). Orada Gormehmet, okun birini kuzeye, birini batıya, birini de doğuya taraf atar. EŞ ANL: *peyaroj.*

zımistan (Phlv. zamestân) <is.e.> kış.

zımistane <s.> kışlık. *Taynê zexiredê ma zımistaneyo, taynê cı zi amnaneyo.* Zahiremizin birazı kışlık, birazı da yazlıktır.

zımistani <zf.> kışın.

zımlat <is.e.> karanlık (göz gözü görmemek).

zımp YER: Qelacix. BKZ: *zomp.*

zına (Ar.) <is.e.> zina.

zına kerdış zina yapmak.

zınaker <is.e.d.> zina yapan.

zıncar <is.e.> 1) pas (bakır tabak pası). 2) küf (kavurma ve peynir için). (Yiyeceklerin zamanı geçince, tuttuğu yeşil küf.)

zincar tepiştiş 1) paslanmak. *Fıraqa zincar tepişto*. Tabaklar paslanmış. 2) küflenmek. *Qormi zincar tepişto*. Kavurma küflenmiş.

zincarin <s.> 1) paslı. 2) küflü.

zincderg <s.> uzun burunlu.

zincgird <s.> koca burunlu.

zinchera <s.> geniş burunlu.

zinci <is.d.> burun.

zinci gêriyayış burun tıkanması.

zinci şiyayış burun akması. *Mı sav giroto, zinciya mina şına*. Nezle olmuşum, burnum akıyor.

zinci veşayış 1) utanmak, yüzü kızarmak. *Zinciya to qe nêveşena, tiyê 'hend zûri kenê?* Hiç utanmıyormusun, o kadar yalan söylüyorsun? 2) burun yanması. *Zinciya mina veşena, ellazano, ez do grip ba*. Burnum yanıyor, galiba grip olacağım.

zincir (İr.) <is.d.> zincir.

zincir ro dayış zincire vurmak, zincirlemek.

zincirin <s.> zincirli.

zincukufta <s.> iri ve çirkin burunlu, susak burunlu.

zincurnêl <s.> büyük ve geniş burunlu.

zincpihan <s.> basık burunlu.

zinctûj <s.> ince burunlu.

zindiq (Ar.) <s.> zındık.

zindiqey <is.d.> zındıklık.

zing-zing <is.d.> zil sesi.

zingayış <gçs.f.> çınlamak, zil çalmak. [*zingeno*; em.k. *bizingi*]

zingile VARY: *zingili*. <is.e.> şingil. (Bir üzüm salkımını oluşturan küçük salkımlardan her biri.)

zingili YER: Bir. BKZ: *zingile*.

zingilik <is.e.> çingirak.

zingilik cenayış çingirdamak. *Nê qeçeka rê zingilik biceni!* Bu çocuklara çingirak çal!

zingi <is.d.> zil sesi.

zingi kerdış zil sesi çıkarmak.

ziniki YER: Ş. Cori. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıqık*.

ziniki <zf.> yorgunluk ağlama sesi.

ziniki weçinayış yorgun düşmek (ağlamak-tan). *No tûtek 'hendik bermayo, hini oyo ziniki weçineno*. Bu oğlan bebek ağlamak-tan yorgun düşmüş.

zıqık VARY: *zûqık*. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıhrık, ziniki, hiskık*.

zıqık vero amayış hıçkırık.

ziqlorik VARY: *zûqlık*; *ziqlûlık*; *zûqlılık*; *zûqlorik*. <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *qırqırık, guli*.

ziqlılık BKZ: *ziqlorik*.

ziq nabût <is.e.> çok kötü bir zehir. *Boka tı ziq nabût bûrê!* (bedd.) Allahvere zehir

yiyesin! EŞ ANL: *axu, mitık, zerewi*.

zıqum (Ar.) <is.e.> zıkkım. EŞ ANL: *zeyir*.

zırar <is.e.> zarar. EŞ ANL: *ziyan*.

zırar biyayış zarar olmak.

zırar kerdış zarar etmek.

zırar vinayış zarar görmek.

zırbe <is.e.> kilitlerin dil kısmı (oynak kısmı).

zırçe <is.e.> ot filizi.

ziri <is.d.> gönen. (Ekilecek toprağın sulandırılması.)

ziri kerdış gönenli tarlayı ekmek.

ziringi <is.d.> tokat sesi.

zırq YER: Sinag. BKZ: *zerq*.

zırtık <is.d.> tekme (hayvanlar için).

zırtiki eştış çifte atmak.

zırr <ünl.> anırış, anırma sesi.

zırr-zırr kerdış zırlamak.

zırrayen <is.d.> anırma.

zırrayış <gçs.f.> anırmak. [*zırreno*; em.k. *bı-zırrı*]

zırrı <is.d.> anırış, anırma. *Ekı mergê heri yeno, zırrıya cı yena (atas.)*. Eşeğin eceli gelince, anırası gelir.

zırrı pıro dayış anırtmak.

zırrınçayen <is.d.> çığlık atma.

zırrınçayış <gçs.f.> çığlık atmak. *Lajek finêdi zırrınça, mı va "qay marri da pede"*. Çocuk aniden çığlık attı, yılan soktu sandım. [*zırrınçeno*; em.k. *bızırınçı*]

pıro zırrınçayış çığlık atarak azarlamak.

zırrınçı <is.d.> çığlık.

zırrna (İr.) <is.d.> zurna.

zırrna cenayış zurna çalmak.

zırrnadar <is.e.> zurnacı.

zırrtıık <is.d.> eşek tekmesi.

zırrtıiki çekerdış tekme atmak, çifte atmak.

Hero zırrtıki çêkeno, nêverdano kı ez a cı nışa. Eşek çifte atıyor, bırakmıyor ki bineyim.

zırto <s.> lümpen.

zırx (İr.) <is.e.> zırh. (Bazı savaş araçların dışına kaplanan çelik levha.)

zırxın <s.> zırhlı.

zıvil YER: Bêsin. BKZ: *zıvil*.

ziwa VARY: *zuwa*. <s.> kuru, kurumaya yakın. *Qolika to hiya, zıwaya?* Gömleğin ıslak mı, kurumaya yakın mı ?

zıp û ziwa kupkuru.

ziwa biyayış kurumak, kuru olmak. *Çınayo hi biyo ziwa*. Islak elbise kurumuş.

ziwa kerdış kurulamak, kurutmak. *Çakêtê xo ziwa kı û bê*. Ceketini kurutup gel.

ziwan (Phlv. uzwân) VARY: *zûwan*. <is.e.> dil, lisan. *Zıwano weş (nerm), marri qulda cı ra vejeno (atas.)*. Yumuşak dil, yılanı deliğinden çıkarır.

ziwanê may anadili.

ziwanê xo gaz kerdış dudaklarını ısırarak.

(Yakışksız bir durum karşısında şaşmak.)
Ambazi no qerar aşnawıt, bı zerd û zûwanê xo gaz kerd. Arkadaş bu kararı duyunca, yüzü sararıp dudaklarını ısırıldı.
ziwani sero dilin ucunda. *A qısaye mı zıwani sero, hıma aya mı viri nına ki to rê vaja.* O laf dilimin ucunda ama hatırlamıyorum ki sana söyleyeyim.
ziwano qız boğazdaki küçük dil.
ziwano werdı boğazdaki küçük dil.
ziwane (İr.) <is.e.> zıvana. (Kilit dilinin yerleşmesi için açılan delik.)
ziwanek <is.d.> yaprakları dikenli, buğdayların içinde yetişen bir ot türü.
ziwanpıhan <s.> 1) yağcı. 2) güzel konuşan, dilli, konuşmasıyla kandıran. EŞ ANL: *dilbaz.*
ziwanzanayox <is.e.d.> dil bilimi.
ziwayey <is.d.> kuruluk.
ziwen YER: Sinag. BKZ: *zûwan.*
zıxr <is.e.> vadi.
zi VARY: *ji.* <arka ed.> de, da. *Şıma do zi bêrê keye?* Siz de eve gelecek misiniz? EŞ ANL: *ki.*
zift (Ar.) <is.e.> zift. EŞ ANL: *qır.*
zift kerdış ziftlemek.
ziftkerde/i <or.e./d.> ziftlenmiş.
zil₁ (İr.) <is.e.> zil.
zil cenayış zil çalmak.
zil ceneyayış zil çalınmak.
zil₂ YER: Sinag. <is.d.> yılan dili. EŞ ANL: *zûliya marri.*
zıldar <is.e.d.> zilci, zil satılan yer.
zilin <s.> zilli.
zin <is.e.> eyer.
zin kerdış eyerlemek.
zindan (Phlv. zēndan) VARY: *zēndan.* <is.e.> 1) çok karanlık, sıkıntılı yer, zindan. 2) tutukluların içine konulduğu kapalı yer.
piro zindan kerdış dünyasını karartmak. *Ey dinya piro kerd zindan.* O dünyasını kararttı.
zindan biyayış zindanlaşmak, zindan olmak. *Boka dinya to ro zindan bo! (bedd.)* İnşallah dünya sana zindan olur!
zindan kerdış zindanlaştırmak, zindana çevirmek.
zindaney <is.d.> zindanlık.
zindanın <s.> zindanlı.
Zinet <öz.d.> kadın adı.
zinkerde/i <or.e./d.> eyerlenmiş.
zipik <is.d.> ekin hastalığı.
zipik piro dayış ekinlerin hastalanıp yok olması.
zipo <s.> iflas.
zipo mendış iflas etmek. *Malê mı pêro şı, ez zipo menda.* Malım hepten gitti, iflas ettim.
zipomendox <is.e.d.> iflas eden.
zirhat (Ar.) <is.e.> ziraat. *Ma pemeyo zirhat karrito.* Biz ziraat pamuğu ektik.
ziwani <is.d.> delice (bot.). (Buğdaygillerden,

genelde buğdayın içinde yetişir, tadı acı, zehirli bir ot.)

ziwani karrıtış 1) fesatlık etmek (mec.), ortalığı karıştırmak. *Hendik şeytano, oyo zıwani karreno.* O kadar kötü ki, ortalığı karıştırıyor. 2) delice ekmek.

ziyan (Phlv. zyân) <is.e.> zarar. *Zıyanê mêrdeki bollo.* Adamın zararı çok. EŞ ANL: *zırar.*

ziyan biyayış 1) zarara uğramak. *Malê mı biyo zıyan.* Malım zarara uğramış. 2) boşuna harcamak.

ziyan kerdış 1) zarar etmek. 2) zarar vermek. *Ez zıyanê kesî nêkena.* Ben kimseye zarar vermem. 3) yersiz boş yere harcamak. *Şıma no malê mı zıyan kerdo.* Siz bu malımı boş yere harcamışınız.

ziyan piro dayış zarar vurmak, zarara uğratmak. *Ambaz rıhat nêvınderd, mi ji em-şo zıyan da piro û ameya.* Arkadaş rahat durmadı, ben de bu gece zarara uğratıp geldim.

ziyan ro dayış zarara sokmak. *İna ez daya zıyan ro.* Onlar beni zarara soktu.

ziyan vinayış zarar görmek.

ziyana zararına.

ziyandan <is.e.d.> zarar veren.

ziyani <s.> zararlı.

ziyani bino kerdış zararın altına sokmak. *İna deyn na mı ser, ew ez kerda ziyani bino.* Onlar bana borcu yükleyip zararın altına soktular.

ziyankar <is.e.> zarar verdiren.

ziyankarey <is.d.> zarar verme durumu.

ziyanker <is.e.d.> zarar eden.

ziyanpırodaxox <is.e.d.> zarar vuran, zarara uğratan.

ziyanvinayox <is.e.d.> zarar gören.

ziyar (Ar.) <is.d.> ziyaret.

ziyaret kerdış ziyaret etmek.

ziyaretker <is.e.d.> ziyaretçi.

ziyayış VARY: *zayış.* <gçs.f.> 1) doğmak (hayvan için). *Mangay maya vıl ziyaya.* Kırmızı ineğimiz doğurmuş. 2) suyun toprak altından çıkması. *Kerredê Bawanki di, awa ze cemed ziyena.* Bavank dağında, yer altından buz gibi su çıkıyor. [*ziyeno;* em.k. *bızı*]

ziyaynayış VARY: *zaynayış.* <gçl.f.> doğurtmak. [*ziyayneno;* em.k. *bızıyayını*]

zol <is.d.> küçük kumaş parçası.

zolek₁ <is.d.> kumaş parçacığı.

zolek₂ YER: Sinag, Bibol, Ş. Cori. <is.d.> rüzgar hortumu. EŞ ANL: *talazik.*

zolek qılayış rüzgar hortumu çıkmak.

zoma YER: Piran. BKZ: *zama.*

zome YER: Qerxan. <is.e.> yazlık ev. EŞ ANL: *kûmi, bano amnane.*

zomi <is.d.> et koyunu.

zomp VARY: *zimp*. <is.e.> balyoz.
zompık <is.e.> 1) ucu toparlak sopa. 2) davulun topuzu.
zompiki biyayış sopalanmak, dövülmek.
zompiki ci eştiş sopa atmak, dövmek.
zompiki ci werdiş sopa yemek, dövülmek.
zompiki kerdış dövmek, sopalamak.
zonayış YER: Xoy. BKZ: *zanayış*.
zondes BKZ: *jewndes*.
zoni YER: Ş. Cori. <is.e.> diz. *Zoniê mino zahf dejeno*. Dizim çok ağırıyor. EŞ ANL: *saqe*.
zop <is.e.> cop.
zoqi <zf.> kışkırtma.
zoqi biyayış kışkırtılmak.
zoqi kerdış kışkırtmak. *Ê merdimi mı vero zoqi meki!* O adamı bana karşı kışkırtma!
EŞ ANL: *moncinayış*.
zoqiker <is.e.d.> kışkırtıcı, provokatör.
zor (Phlv. *zôr* 'kuvvet') <s.> güç, müşkül, zor.
EŞ ANL: *zahmet*.
zor biyayış zorlaşmak, güçleşmek.
zor ci dayış 1) dayatmak. 2) empoze etmek. 3) zorlamak.
zor ci deyayış 1) dayatılmak. 2) empoze edilmek. 3) zorlanmak.
zor di mendış 1) zorunda kalmak. 2) zorda kalmak.
zor di verdayış zorunda bırakmak.
zor kerdış 1) zorlaştırmak. 2) zor kullanmak. *Zalima herkesi rê zor kerdê*. Zalimler herkese zor kullanıyordu.
zor şıyayış zor gitmek.
– **zordê ci şıyayış** zoruna gitmek.
zor vinayış zorlanmak, zor görmek.
zor xo dayış kendini zorlamak, zahmet etmek.
zoraki <zf.> zorla. *Tı nêşenê, kesya zoraki kar kerden dê*. Kimseye zorla iş yaptıramazsın.
zorakiyey <is.d.> zorunluluk.
zorbe <is.e.> sürgü, sürme. (Güvenlik nedeniyle kapının arkasında, karşıdan karşıya atılan büyük sürme.) EŞ ANL: *sirme*.
zorbe ro dayış sürgülemek. *Kêveri zorbe ro di!* Kapıyı sürgüle!
zorcidayen <is.d.> 1) dayatma. 2) empoze etme. 3) zorlama.
zordar <is.e.d.> zorba. EŞ ANL: *zorkane/i*.
zordarey <is.d.> zorbalık.
zorey <is.d.> zorluk, güçlük.
zorêna <zf.> zorla.
zorin <s.> 1) zorlu. 2) zahmetli.
zorkane/i <is.e./d.> zorba.
zorkar <is.e.d.> 1) zorlaştıran. 2) zor kullanan.

zotik VARY: *zûtik*. <is.d.> anüs.
zovi <is.d.> küçük deri parçası. (Ayakkabı yapmakta kullanılan, aynı ölçüde kesilen küçük deri parçası.) *Ê zoviya biyarê, ezo postali vırazena*. O deri parçalarını getirin, ayakkabı yapıyorum.
zû YER: Bûdran. BKZ: *jû*.
zûli <is.d.> 1) sülük. 2) iğne (bazı böceklerde bulunan savunma organı). 3) dil (sürüngelelerin).
zûliya marri yılanın dili. EŞ ANL: *zil*.
zûliya zerqeter arı iğnesi.
zûliyin <s.> 1) sülüklü. 2) iğneli (böceklerin).
zûlzûlik YER: Ş. Cori. <is.d.> nefes borusu. EŞ ANL: *ziqlorik*.
zûqik YER: 'Hesûd. BKZ: *ziqik*.
zûqlık YER: 'Hesûd. BKZ: *ziqlorik*.
zûqlılık YER: Gewrek. BKZ: *ziqlorik*.
zûr (Phlv. *zûr*) <is.d.> yalan.
zûr vijyayış yalan çıkmak.
– **zûrê ci vijyayış** yalanı ortaya çıkmak.
zûrana yalanlarla. *Zûrana tewre pırr nêbeno (atas.)*. Yalanlarla çanta dolmaz.
zûrê ci vetiş yalanını çıkarmak.
zûri kerdış yalan söylemek.
zûray <s.> 1) sahte, yalancı (ağaç ve bitkiler için). *Tûwêra zûray kerda asle*. Yalancı dut ağacını aşlamışlar. 2) yapmacık, içten olmayan.
zûrker <is.e.d.> yalancı.
zûrkerey <is.d.> yalancılık.
zûrrayen <is.d.> uluma.
zûrrayış <gçs.f.> ulumak. *Vergiyê tevera zûrrenê*. Dışarda kurtlar uluyor. [*zûrreno*; em.k. *bızûrri*].
zûrzûrik YER: Qerxan. <is.d.> anüs öncesi kalın barsak.
zûtik YER: Zîbêdik. BKZ: *zotik*.
zuwa BKZ: *ziwa*.
zûwan BKZ: *ziwan*.
zûwanrêznayi <is.e.> dilbilgisi. (yeni kelime, F. Pamukçu).
zûwer YER: Bûdran. BKZ: *jûwer*.
zûyin YER: Bûdran. BKZ: *jûyin*.
zûzıknayış YER: Siverek. <gçl.f.> soğukta büzülerek titreyerek durmak. *To çi xo ûja di zûzıknayo?* Orda niye titreyerek, büzülerek duruyorsun?
zûzıkyayış YER: Siverek. <gçs.f.> soğukta büzülerek titreyerek durmak. EŞ ANL: *kund biyayış*.

Türkçe – Zazaca Sözcük Listesi

Türkçe okurlara kolaylık sağlaması için bir Türkçe – Zazaca sözcük listesi sözlüğü takip ediyor. Kullanışı ve açık olması amacıyla sözcük listesi tüm çok sözcüklü ifadeleri ve Zazaca sözlüğün varyantlarını içermez. Okuyucu yalnızca Zazaca-Türkçe bütüncü içindeki belli bir kelimenin tam bilgisini bulacaktır.

A - a

aba	' <i>eba</i>	acıyan	<i>zerriveşnayox</i>
abandırmak	<i>çok kerdış</i>	acice	<i>vızdewre</i>
abanmak	<i>çok dayış</i>	acil	<i>rew</i>
abartılmak	<i>gırd biyayış</i>	acilen	<i>rewê</i>
abartmak	<i>gırd kerdış</i>	aciz	' <i>ecız</i>
Abbasi	' <i>Ebasi</i>	acur	' <i>encûr; xıti</i>
abdal	<i>bûdele; 'evdal</i>	aç	<i>veyşan</i>
abdest	<i>awdaz</i>	aç gözlü	<i>çilek; çımveyşan</i>
abdestli	<i>awdazın</i>	açığa vurmak	<i>canqi kerdış</i>
abdestsiz	<i>bêawdaz</i>	açık	<i>abiyaye/i; akerde/i</i>
abla	<i>wayık</i>	açık ağıl	<i>goş</i>
ablak suratlı	<i>rıpıhan</i>	açık göz	<i>goşlûwaye/i</i>
ablukaya alan	<i>çorşmegêr; dormegêr</i>	açıklama	<i>eşkerakerden</i>
ablukaya almak	<i>çorşme girotiş; desti bin girotiş</i>	açıklamak	<i>eşkera kerdış</i>
abone	<i>abone</i>	açıklanmak	<i>eşkera biyayış</i>
abuk sabuk	<i>qısey vengi</i>	açıklayan	<i>eşkeraker</i>
acaba	<i>ma₃; tirê m; çıza</i>	açıklık	<i>akerdeney</i>
acayıp	' <i>ecayıb</i>	açıktan	<i>eşkera</i>
acele	<i>lez₁; rew</i>	açılmak	<i>abiyayış</i>
aceleci	<i>lezlezok; têztêzik</i>	açılmak (yara için)	<i>webiyayış₂</i>
Acem	' <i>Ecem₁</i>	açlığı giderme	<i>qeyar</i>
acemi	<i>xam; xeşim</i>	açlığını yatıştırma	<i>zerri vera nayış</i>
acemilik	<i>xeşimey</i>	açlık	<i>veyşaney</i>
acı (biber acısı)	<i>tûn</i>	açlıktan ölmek üzere	<i>gest; zift</i>
acı (patlıcan acısı)	<i>tall</i>	açmak	<i>akerdiş</i>
acı (hastalıktan dolayı)	<i>tew₂</i>	açtırmak	<i>akerden dayış</i>
acı duymak	<i>tewayış</i>	ad	<i>name₂</i>
acı kavun	<i>fistok; gumpisingi</i>	ada	<i>set</i>
acıkmak	<i>veyşan biyayış</i>	adak	<i>wa'hd</i>
acılı	<i>tûnın</i>	adaklamak	<i>pay kewtiş</i>
acılık	<i>tûney</i>	adale	<i>bazi</i>
acıma duygusu olan	<i>pizeveş</i>	adaleli	<i>baziyin</i>
acımadan vermek	<i>ver amayış</i>	adalet	' <i>edalet₂</i>
acımak	<i>tewayış</i>	adaletli	' <i>edaletin</i>
acımak (başkasına)	<i>pize veşayış; pize veşnayış</i>	adam	<i>merdım</i>
acımasız	<i>bêbab; xezeb</i>	adamak	<i>wa'hđınayış</i>
acımasızca	<i>xezebeya</i>	adamakılı	<i>vêşi vêşi</i>
acımasızlık	<i>bêbabey</i>	adamcağız	<i>mêrdek</i>
acımtırak (patlıcan acısı)	<i>tallınc</i>	adanmak	<i>wa'hđıyayış</i>
acındırmak	<i>zerri veşnayan dayış</i>	aday	<i>namzed</i>
acınmak (yürekten)	<i>zerri veşayış</i>	adayan	<i>wa'hđınayox</i>
acıtan	<i>tewnayox</i>	adaylık	<i>namzedey</i>
acıtmak	<i>tewnayış</i>	adet	<i>tene; sawri</i>
		âdet	<i>osill; 'edet</i>

âdetli	<i>osillin</i>	ağız (pişmemiş süt)	<i>mawi</i>
adı çıkmış	<i>namevet</i>	ağız (pişmiş süt/peynir)	<i>heriş</i>
adım	<i>gam</i>	ağız tadı	<i>'tamê feki</i>
adım atan	<i>gamçekerdox</i>	ağızlık	<i>alwe; pozik</i>
adım başı	<i>serrey gam</i>	ağlama	<i>bermi</i>
adlandırmak	<i>name pa nayış</i>	ağlama sesi çıkarmak (aşırı derecede)	<i>fırqayış</i>
adliye	<i>'edliye</i>	ağlamak	<i>bermayış</i>
adliyeci	<i>'edliyedar</i>	ağlayış	<i>bermi</i>
af	<i>'ef</i>	ağnama	<i>manqley</i>
af dilemek	<i>vero geyrayış</i>	ağrı	<i>sızı; tew; zan</i>
af diletmek	<i>vero çarnayış</i>	ağustos (ay)	<i>amnano peyên</i>
af eden	<i>'efker</i>	ağustos böceği	<i>qijqijik</i>
aferim!	<i>aferim</i>	ağzı açık	<i>fekakerde/i</i>
afete uğramış olan	<i>afatzade</i>	ağzı bağlı	<i>fekpiste/i</i>
affedilmiş	<i>'efkerde/i</i>	ağzı bozuk	<i>fekpis</i>
affetmek	<i>bexşnayış; 'ef kerdış; xatır dayış</i>	ağzı gevşek	<i>feksist</i>
afiş	<i>afiş</i>	ağzı kapalı	<i>fekgırote/i</i>
afiyet	<i>afiyet</i>	ağzı pek	<i>fekpêt; fekmetin</i>
afsun	<i>arşûn₂</i>	ağzı sıkı	<i>fekmetin</i>
ağ	<i>torr</i>	ah!	<i>ax</i>
ağ yatak	<i>kenkolay</i>	aha!	<i>iha; iho; wıdey; wi</i>
ağa	<i>axa</i>	ahali	<i>ali</i>
ağabey	<i>keko; bıra</i>	ahbaplık	<i>ambazey</i>
ağaca asmak	<i>dar eştış</i>	ahır	<i>axur; gasthan</i>
ağaç (dikili yeşil ağaç)	<i>dar₁</i>	ahiret	<i>axret</i>
- kurumuş ağaç parçası	<i>dar₂</i>	ahlak	<i>axlaq; 'hiz</i>
ağaç arısı	<i>berrtıl; birdêl</i>	ahlaki	<i>axlaqi</i>
ağaç balı	<i>bıvo</i>	ahlaklı	<i>axlaqın</i>
ağaç kurdu	<i>kerrmê dari; lolikê berrtılı</i>	ahlaksızca davranan	<i>'hizikewtox</i>
ağaçkakan	<i>darkupık</i>	ahlama	<i>axi</i>
ağaçlı	<i>darên</i>	ahlat	<i>sıqoq</i>
ağaçlık	<i>dar û ber</i>	ahlat ağacı	<i>sıqoqêr</i>
ağalık	<i>axayin</i>	ahmak	<i>axmax</i>
ağartmak	<i>sıpe kerdış</i>	ahtapot	<i>ahtapot</i>
ağır	<i>gıran</i>	ahududu	<i>tûwa da'hl</i>
- daha ağır	<i>gıranêri</i>	aile	<i>keye; kuflet</i>
ağır canlı	<i>'loter gangıran</i>	aile reisi	<i>pilê keyi</i>
ağır hareketli	<i>gomo; pêlo</i>	aileli	<i>kufletin</i>
ağır işiten	<i>goşgıran</i>	ailevi	<i>kufletki</i>
ağır şey (leş gibi)	<i>sılotre</i>	ajan	<i>ajan</i>
ağır uykusu olan	<i>hewngıran</i>	ajanlık	<i>ajaney</i>
ağır yaralı	<i>dırbetgıran</i>	ak	<i>beş; sıpe</i>
ağır yüklü	<i>bargıran</i>	ak kayın ağacı	<i>pelkêr</i>
ağırbaşlı	<i>merdimo gıran</i>	ak yüzlü	<i>rısıpe</i>
ağırhasta	<i>nêweşo gıran</i>	akademi	<i>aqademi</i>
ağırlık	<i>gıraney</i>	akademik	<i>aqademik</i>
ağırlık (ıslaklığın verdiği)	<i>şelpate</i>	akan su sesi	<i>şırri</i>
ağırmak	<i>tewayış</i>	akan su sesi (dökülen)	<i>kuşı</i>
ağırtan	<i>tewnayox</i>	akan su sesi (yüksekten)	<i>çırri</i>
ağırtmak	<i>tewnayış</i>	akar su	<i>awa şıyayi</i>
ağıt	<i>lımın</i>	akbaba	<i>gancıl; qertelo cılın</i>
ağıt söylemek	<i>lorınayış</i>	akciğer lekesi	<i>kul</i>
ağıt yakmak	<i>dıma berımayış</i>	akıcı	<i>şıyaye/i</i>
ağız	<i>fek</i>	akıl	<i>aqıl</i>
ağız birliği	<i>jewfek</i>	akıl hastahanesi	<i>timarxane</i>
ağız (ekin toplamakta)	<i>axız</i>	akıl hocalığı	<i>aqıldarey</i>

akıllı *aqılın*
 akılsız *bêaqıl*
 akılsızlık *bêaqıley*
 akın *sokın*
 akıntı *pêl*
 akıntı merkezi *şip*
 akıntılı *pêle; pêlin*
 akıntıya bırakmak *pede vıradayış*
 akıntıya kapılmak *pede şıyayış; pêl pıro dayış*
 akıtan *vıradayox*
 akıtılmak *vıradeyayış*
 akıtma *solık*
 akıtma (beyaz leke) *çar*
 akıtmak *vıradayış*
 akıtmak (su) *rêznayış*
 aklamak *pak vetış*
 aklanmak *pak vıjıyayış*
 akli karışma *texayır*
 akli yitmesi *tewş*
 aklinı çelen *bendekewtox*
 aklinı çelmek *bende kewtış*
 akmak *pêl dayış; şırrayış*
 akmak (betona, duvara vb.) *pede şıyayış*
 akmak (su için) *aw şıyayış; şıyayış*
 akmak (yüksekten) *rêziyayış*
 akraba *merdım*
 akrabalık *merdımey*
 akrep *demaşkul*
 akrobat *cambaz*
 akrobatlık *cambazey*
 aksaçlı *porrsıpe*
 aksak *leng*
 aksakal *erdişsıpe*
 aksaklık *lengey*
 aksamak *lengayış*
 aksırmak *fısqayış*
 akşam *şan*
 akşam üstü *şani ser*
 akşama *şanêra*
 akşama doğru *serê şani*
 akşamki *şanên*
 akşamları *şanşane*
 akşamleyin *şanêra*
 aktaran *adayox*
 aktarılmak *a'hewliyıyış*
 aktarılmak (toprak vb.) *adeyayış*
 aktarmak *a'hewlnayış*
 aktarmak (toprak vb.) *adayış*
 aktarmak (toprak vb. gibi) *werey finayış*
 aktif *gırwekerdox*
 aktüel *aktüel*
 akü *ako*
 al *çil; sûr*
 alabalık *xızne*
 alabora olmak *kışta kewtış*
 alaca *bele; derxel*

alaca karanlık *lêlek*
 alacalı *belekın; derxelin*
 alacağı olmak (birisinde) *po biyayış*
 alaka *ılaqe*
 alan *ca*
 alarm *alarım*
 alay *alay*
 albay *miralay*
 alçak (yükseğin karşıtı) *nızm*
 alçak düşen *werdikewtox*
 alçak gönüllü *qelender₃; zerrinerem*
 alçak sesli *vengnızm*
 alçaklık *nızmzey*
 alçaltılmış *nızmkerde/i*
 aldanmak *xapeyayış*
 aldatma (sevgede) *xiyanet*
 aldatmaca *dıbare*
 aldatmak *texapeynayış*
 aldırış *seperr*
 aldırış eden *qaxugêr*
 aldırış etmeyen *bêqaxu*
 aldırmak *goş pa kûwayış*
 alem; herkes; bütün insanlar *'alem*
 alerji *ir*
 alet *engaz; 'hacet*
 aletlerin tutma yeri *destık*
 alev *kıl; pêti*
 Alevi *'Elewi*
 Alevilik *'Elewiyin*
 alevlenmek *kıl cı kewtış*
 alfabe *elıfbê*
 alıcı *gırotox*
 alıkoymak (işinden) *'eware kerdış*
 alımlı *dilber₂*
 alın *çare₁*
 alın teri *arıqê çari*
 alın yazısı *nûştey çari*
 alınan *gêriyaye/i ; gırote/i*
 alingan *xoserğêr*
 alınmak *gêriyayış*
 alış *gıroten*
 alış veriş *dayengıroten*
 alışık *mısaye/i*
 alışkanlık *xu₁*
 alışma *mısayen*
 alışmak *po amayış; mısayış*
 alıştıran *mısnayox*
 alıştırmak *mısnayış*
 âlim *'alim*
 alkış *çepık*
 Allah *Ella*
 Allah aşkına *ellaxeyr; Ellay kerdış*
 Allah korusun *Ella sıtar kero*
 Allaha yemin! *ellawekir*
 allahaismarladık *xatırdê to*
 Allahın gazabı *bêterê Ellay; 'elemata Ellay*

Allahın merhameti	<i>rı'hma Ellay</i>	anahtarlı	<i>kilitin</i>
Allah'ın nimeti	<i>na'hmetê Ellay</i>	anamal	<i>sermiye</i>
Allahvere	<i>boka</i>	anarşist	<i>anarşist</i>
allak bullak	<i>têser û têbini</i>	anarya	<i>peyserik</i>
allak bullak olma hali	<i>qırxûn</i>	ancak	<i>'hend</i>
allaşmak	<i>sûr biyayış</i>	angarya	<i>sıxre</i>
allaştırmak	<i>sûr kerdış</i>	anı	<i>bergûzar; xatire</i>
alma	<i>giroten</i>	anımsamak	<i>cı aqilyayış; viri amayış</i>
almak	<i>girotış</i>	anımsatmak	<i>virî ardış</i>
alın kırıştırmak	<i>çare çırçnayış</i>	anında	<i>beqa; herûn dı</i>
alnında akıtma olan hayvan	<i>çarebeş</i>	anıriş	<i>zirri</i>
alo!	<i>'elo</i>	anırmak	<i>zirrayış</i>
alt	<i>bın₂</i>	anırtmak	<i>zirri pıro dayış</i>
alt kısım	<i>bini</i>	anıt	<i>kêl</i>
alt taraf	<i>bın₁; cêr</i>	anız	<i>firêze</i>
alta sokmak	<i>bin ra kerdış</i>	ani	<i>nışk</i>
altalta	<i>pêbin</i>	ani bela	<i>qafılqeda</i>
alternatif bulmak	<i>awana kerdış</i>	aniden	<i>bê'hendêna; nışkê ra</i>
altı	<i>şeş</i>	aniden karar vermek	<i>pıro dayış</i>
altılı	<i>şeşin</i>	aniden ürkmek	<i>vecınıyayış</i>
altın	<i>altûn</i>	anket	<i>anket</i>
- küçük altın	<i>xazye</i>	anlam	<i>mahna</i>
altına işeyen	<i>mizker</i>	anlamasını sağlamak	<i>aqıl pa koynayış</i>
altına sıçmak	<i>xo verdayış; xo bin dı kerdış</i>	anlaşılacak	<i>fahm biyayış</i>
altınlı	<i>altûnên</i>	anlaşılmayan sesler (insan veya keklik)	<i>qeb-qeb</i>
altlık	<i>bınok</i>	anlaşma	<i>qewl</i>
altmış	<i>şeşti</i>	anlaşmak (kendi aralarında)	<i>pêdı wıriyayış</i>
alttaki	<i>binên</i>	anlaşma yapan	<i>qewlker</i>
altüst	<i>ser û bin; têser û têbini</i>	anlaşmak	<i>pê kerdış; qısey jew kerdış</i>
alüminyum (metal)	<i>bafûn</i>	anlaştıran	<i>omışker</i>
am	<i>kısı</i>	anlatan	<i>vatox</i>
ama	<i>hıma; nara₂</i>	anlatmak	<i>vatiş</i>
amaç	<i>mıraz</i>	anlayan	<i>fahmkerdax</i>
amaçsız	<i>belengaz</i>	anlayış	<i>fahm; fahmey; izan</i>
amaçsızlık	<i>belengazey</i>	anlayışsız	<i>korfahm</i>
aman vermeyen	<i>bêaman</i>	anlayışsızlık	<i>korfahmey</i>
amana gelmek	<i>amanê cı şıyayış</i>	anma	<i>vir</i>
ambar	<i>'embar</i>	anma yeri	<i>mêrab₁</i>
amca (babanın kardeşi)	<i>ded</i>	anne	<i>ma₁</i>
amca kızı	<i>dedkeyna</i>	anne!	<i>dayê; dayık</i>
amcanın oğlu	<i>deza</i>	anneanne	<i>dapir</i>
amel	<i>'emel₂</i>	anonim	<i>anonim</i>
Amerikan	<i>Hemêlkan</i>	ansız	<i>bê'hend</i>
amin!	<i>amin₂</i>	ansızın, aniden	<i>xafilde</i>
amper	<i>amper</i>	ant	<i>sond</i>
an	<i>çeq₁</i>	ant içme	<i>a'hd wa'hd</i>
anaaa!	<i>wıdayê</i>	antika	<i>'entike</i>
anaç	<i>qırp</i>	antlaşma	<i>qewl</i>
anadili	<i>ziwanê may</i>	antlaşma yapan	<i>qewlker</i>
Anadolu	<i>Anadoli</i>	anüs	<i>zotik</i>
anafor	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>	anüs öncesi kalın barsak	<i>zûrûrik</i>
anahtar	<i>kilit</i>	apar topar gitmek	<i>poç xo finayış</i>
anahtar ağızlığı	<i>mıqılık</i>	ap ayrı	<i>cıp û ciya</i>
anahtar kasası	<i>kesa₂</i>	apar topar kaçmak	<i>rem pıro gunayış</i>
anahtarcı	<i>çilingir</i>	apış arası kılları	<i>berzik</i>
anahtarcılık	<i>çilingirey</i>	aptal	<i>xêb; xêbek</i>

ara	<i>miyabeyn; qeydım; werte</i>	arka arkaya sokulmak	<i>pêpey kewtış</i>
ara sıra	<i>derdere; jûjûfın</i>	arka çıkmak	<i>paşti vijıyayış; peyo vınderdış</i>
ara verilmek	<i>miyabeyn cı deyayış</i>	arka taraf	<i>peyni</i>
ara vermek	<i>miyabeyn cı dayış</i>	arkada bırakmak	<i>peydı verdayış</i>
araba	<i>'ereba, kırosa</i>	arkada durmak	<i>peydı vınderdış</i>
araba yolu	<i>papûr</i>	arkadaki	<i>peyên</i>
arabulucu	<i>miyabeyndar</i>	arkadan fırlatmak	<i>pey ra pıra vırrnayış</i>
aracı	<i>mabeyndar; miyabeyndar</i>	arkadaş	<i>ambaz</i>
aracılık	<i>mabeyndarey</i>	arkadaşlık	<i>ambazey</i>
araç	<i>'hacet</i>	arkası	<i>peyniya cı</i>
Araf	<i>Araf</i>	arkasına sığınmak	<i>xo cı pey eştış</i>
Arafat	<i>'Erefat</i>	arkasında (destek amacıyla)	<i>peyo</i>
aralamak	<i>miyabeyn cı dayış</i>	arkasını getirmek	<i>peyniya cı ardış</i>
aralanmak	<i>miyabeyn cı deyayış</i>	arkaya	<i>peya</i>
aralık	<i>miyabeyn</i>	arkaya bağlamak	<i>peyo bestış</i>
aralık (ay)	<i>gaxan; isnag</i>	arkaya doğru	<i>hetê peya</i>
arama	<i>cıgeyrayen</i>	arkaya takmak	<i>peyo bestış</i>
aramak	<i>cı geyrayış</i>	armağan	<i>xelat</i>
- bilgi aramak (ansiklopedi; internet gibi)	<i>pede weynayış</i>	armudi	<i>mıroyi</i>
Arap	<i>'Ereb</i>	armut	<i>mıro</i>
araştırılmak	<i>palıkneyayış; têyo deyayış</i>	armut ağacı	<i>mırwêr</i>
araştırma	<i>cı geyrayen; palıknayeni; têyodayen</i>	arpa	<i>cew</i>
araştırmacı	<i>cıgeyrayox; palikêr; têyodayox</i>	arpacık (gözde çıkan)	<i>veyvek₂</i>
araştırmak	<i>cı geyrayış; palıknayış; têyo dayış</i>	arpacık soğan	<i>qexse</i>
araya sıkışmak	<i>ver kewtış</i>	arsa	<i>pag</i>
araya sıkıştırmak	<i>ver finayış</i>	arsız	<i>bê'ar; har</i>
arayan	<i>têyodayox</i>	arsızlık	<i>bê'arey</i>
arazi	<i>arazı</i>	Arş	<i>'Ers</i>
ard	<i>dım</i>	arşiv	<i>kulin</i>
ard arda vermek	<i>pêdima neyayış</i>	art	<i>pey₃</i>
ard niyet	<i>fêl₂</i>	art arda	<i>peyderpey</i>
ard niyetli	<i>fêlxırab</i>	art arda vermek	<i>pêdım şanayış</i>
ardarda	<i>pêdima</i>	artakalan şey	<i>peydimende/i</i>
ardı sıra	<i>cı dıma</i>	artakalmak	<i>pey dı mendış</i>
ardına kadar açmak	<i>paştıya ser akerdış</i>	artı	<i>vêşi</i>
ardından	<i>dıma₁</i>	artık	<i>hında; hını₁</i>
ardış	<i>enber</i>	artıklı	<i>pırsotin</i>
arı (bal arısı)	<i>hing</i>	artıran	<i>zeydınayox</i>
arı kovanlarının konulduğu yer	<i>balxêr</i>	artırmak	<i>vêşi kerdış; zeydınayış</i>
arı kuşu	<i>salûl</i>	artmak	<i>zeydiyayış</i>
arıcı	<i>hingdar</i>	arzu	<i>meram; wašten</i>
arıcılık	<i>hingdarey</i>	asa	<i>çakıl; çoğan</i>
arınmak	<i>agozyayış; derêziyayış</i>	asarak öldürmek	<i>dar eştış</i>
arınmış olan	<i>agozyaye/i</i>	ashabe	<i>eshabe</i>
artılmış	<i>agoznaye/i</i>	asık suratlı	<i>pırrnıkın</i>
arıtma	<i>agoznayen</i>	asıl	<i>'esl</i>
arıtmak	<i>agoznayış</i>	asılıp çekmek	<i>kasêl kerdış</i>
artılmış su	<i>agozawi</i>	asılma	<i>vılêncık</i>
ark (su kanalı)	<i>vay₁</i>	asılmak	<i>dardı biyayış; vılêncık biyayış</i>
- küçük ark	<i>xet₂</i>	asılmak (bir şeye)	<i>pıro dardı biyayış</i>
arka	<i>dım; pey₄</i>	asılsız	<i>bêhim</i>
arka arkaya	<i>pêdıma; pêpeyo</i>	asker	<i>esker; lejker; espar</i>
arka arkaya durmak	<i>pêpey dı vınderdış</i>	askerlik	<i>eskerey</i>
		askı	<i>çengal</i>
		askılı	<i>çengalın</i>
		asla	<i>cara; degme; qe</i>

aslan	<i>şêr</i>	atan	<i>çekerdox</i>
- dişi aslan	<i>şêrı</i>	atasözü	<i>pilvatik; qısey verênan; vatena verênan</i>
aslan yavrusu	<i>şêrek</i>	ateş	<i>adır</i>
aslı olmayan	<i>bêhim</i>	ateş böceği	<i>çırçile</i>
asma ağacı	<i>asmêr; mewşêr</i>	ateş etmek (silah ile)	<i>çekerdış</i>
asma ağacının filizi	<i>mûrik₁</i>	ateş küreği	<i>ıstami</i>
asmak	<i>dardı kerdış; vilêncık kerdış</i>	ateş yeri	<i>adırca</i>
aşparagus	<i>merazo</i>	ateşe tapan	<i>adırperest</i>
astar	<i>istarın</i>	ateşe tutuşturmak	<i>ta nayış</i>
astarlı	<i>istarın</i>	ateşe vermek	<i>adır cı verdayış</i>
astım (tip)	<i>henqut; tiqnefes</i>	ateşkes	<i>adırbes</i>
Asya kıtası	<i>Asya</i>	ateşle tutuşturmak	<i>adır pa nayış</i>
aş	<i>şami</i>	ateşli	<i>adırın</i>
aşağı	<i>cêr; nişiv; war</i>	ateşli kül	<i>mermori</i>
aşağı sarmak	<i>dekewtış</i>	ateşli silahların çıkardığı ses	<i>gırmi</i>
aşağıdaki	<i>cêrên</i>	ateşli topların çıkardığı ses	<i>gurmi</i>
aşağılamak	<i>xoya cêr vinayış</i>	ateşte kurutmak (ekmek için)	<i>terqınayış</i>
aşağıya eğmek	<i>derancık nayış</i>	ateşten gömlek	<i>adır ra pırên</i>
aşerme	<i>viyari</i>	atıcı	<i>çekerdox</i>
aşı (ağaç için)	<i>aşle</i>	atık	<i>çebiyaye/i</i>
aşı (hastalık için)	<i>parpin</i>	atılacak	<i>çekerde/i</i>
aşık kemiği	<i>gozek</i>	atılan	<i>erziyaye/i</i>
aşık olmak	<i>'tem cı kerdış</i>	atılğan	<i>çapık; çerpene</i>
aşılanmış olan	<i>aşlekerdi</i>	atılğanlık göstermek	<i>awtayış; wetardış</i>
aşılattmak	<i>aşlekerden dayış</i>	atılmak	<i>çebiyayış; erziyayış</i>
aşılı	<i>parpinın</i>	atılmak (silah için)	<i>çebiyayış</i>
aşım	<i>dewaramayen</i>	atın boyunduruğu	<i>hamûd</i>
aşım (at için)	<i>telleb</i>	atışmak	<i>pê çekerdış; pê erziyayış</i>
aşım (inek için)	<i>gaamayen; gadayen</i>	atıştırmak (yemekte)	<i>a cı eştiş</i>
aşındırmak	<i>cı ra werdiş</i>	atik	<i>çapık</i>
aşınmak	<i>paziyayış; weryayış</i>	atlama	<i>çındık; çıtme</i>
aşırı	<i>bê'hed</i>	atlamak	<i>xo çekerdış; çıtme eştiş; xo eştiş</i>
aşırı derecede titremek	<i>lerzi kewtış</i>	atlamak (birbirine)	<i>pê kewtış</i>
aşırı sıcaklık kokusu	<i>poxrengi</i>	atlatmak	<i>ser dı biyayış; ser dı şiyayış</i>
aşırılmak	<i>ser dı erziyayış</i>	atmaca	<i>gunsencık</i>
aşırmak	<i>ser dı eştiş</i>	- küçük atmaca	<i>delûce</i>
aşiret	<i>'eşir; malbat</i>	atmak	<i>çekerdış; eştiş</i>
aşiretçe	<i>'eşirki</i>	av	<i>'seyd</i>
aşiretçilik	<i>'eşiretin</i>	av tüfegi	<i>qırme</i>
aşiretin bir kolu	<i>ezbet</i>	avanak	<i>'lepserre</i>
- "ezbet" in küçüğü	<i>ber</i>	avanta	<i>sılop</i>
aşk	<i>eşq</i>	avantacı	<i>sılopdar</i>
aşmak	<i>ser ra vêrdış</i>	avcı	<i>'seydwan</i>
aşmak (nehiri vb.)	<i>vêrdış</i>	avcılık	<i>'seydwaney</i>
aşure	<i>aşûre</i>	avize	<i>avize</i>
at	<i>estor</i>	avlu	<i>'hewş</i>
- erkek at	<i>bergir</i>	avret	<i>'ewret</i>
- dişi at (kısırak)	<i>ca'hni</i>	Avro	<i>Ewro₁</i>
- siyah at	<i>qember₂</i>	avuç	<i>'lep</i>
at (cins iri at)	<i>qedene</i>	- iki avuç dolusu	<i>herdos</i>
at ağzılığı	<i>gem₂</i>	avuç dolusu çamur	<i>çapal; lepaç</i>
at kişnemesi	<i>'hir-'hir</i>	avukat	<i>aboqat</i>
at yelesi	<i>porrê estor</i>	avukatlık	<i>aboqatey</i>
ata	<i>kalık; pikal</i>	avunmak	<i>amaş biyayış; azme biyayış</i>
atak	<i>keleş; sit</i>	avuntu	<i>amaş; azme</i>
ataklık	<i>sitye</i>		

avutan *amoşkerdox; azmekerdox*
 avutma *amoş; azme*
 avutmak *amoş kerdış; azme kerdış*
 ay çiçeği *masela*
 ay (dünyanın uydusu) *aşmi*
 ay (takvimdeki) *meng*
 aya *salla desti; 'lep*
 ayağa kalkan *paywerişttox*
 ayağına giymek *xo pay kerdış*
 ayak *pa₁*
 ayak aşık kemiği *gozeka ling*
 ayak bileği *qırıka ling*
 ayak burkulmak *ling tadayış*
 ayak dolanması *taprêş*
 ayak izi *rêç*
 ayak tabanı *zeminê linger*
 ayak takımı *sûtal*
 ayak topuğu *paşna*
 ayak üstü *paya ser*
 ayakkabı *papûç; postal; sewll; yemeni*
 ayakkabı (arkası yırtık) *lekaş*
 ayakkabı (kar için) *lekan*
 ayakkabı tamircisi *goşkar*
 ayakkabılık *postalca*
 ayakla çiğnemek *pay kerdış*
 ayaklanma *serrehewadayan*
 ayaklanmak *vero weriştış*
 ayakları dolaşma *taprêsi biyayış*
 ayaklı *payın*
 ayaklık *cayê paya*
 ayakta dolaşmak *pay geyrayış*
 ayakta durdurmak *pay vındarnayış*
 ayakta durmak *pay vinderdiş*
 ayaktaş *hempa*
 ayan *'eyan*
 ayar *'eyar*
 ayarsız *bê'eyar*
 ayaz *qır₂; sayi*
 ayaz, açık hava *pakayi*
 aybaşı *serê meng*
 aydın *roşnber*
 aydın gözlü *çimroşn*
 aydınlatan *roşnker*
 aydınlık *roşnberey*
 aydınlık (ışık için) *roşnayı*
 ayet (kutsal kitaptaki) *ayat*
 aygıt *'hacet*
 ayı *'heş*
 ayık *hayıg₂*
 ayıklamak *weçinayış*
 ayıklanmak *weçineyayış*
 ayılmak *hayıg biyayış*
 ayılmak *hayıg kerdış*
 ayın *cem₂*
 ayıp *'eyb; tomet*
 ayıplanmış *tometkerde/i*

ayıplayan *tometker*
 ayıptır söylemesi *'eybo vatış*
 ayıran kişi *abırrnayox*
 ayırmak *abırrnayış*
 ayırmak (bir şeyden) *cı ra kerdış*
 ayırmak (birbirinden) *cêser finayış*
 ayırmak (evini) *ciya kerdış*
 ayırmak (kavgada) *cêra kerdış*
 ayırmak (yapışık maddeleri birbirinden) *ferkınayış₂*
 ayırt etmek *cêdı vetiş*
 ayırtılan *abırrnaye/i*
 ayırtmak *abırrnayan dayış*
 ayıt *gez*
 ayin *ayın*
 aylak *'eware; tolaz*
 aylarca *mengana*
 aylık *menge/i*
 - bir aylığına *mengêna*
 aylık otu *sêzek*
 ayna *lilık*
 aynacı *lilıkdar*
 aynalı *lilıkın*
 aynen *'eyni*
 aynı ayar *jewqerardi*
 aynı görüşte olan *'hemfikir*
 aynı görüşte olmak *ladê ciya şıyayış*
 aynı hiza *pêdûşne*
 aynı hizada *pêvero*
 aynı istikamet *pêdûşne*
 aynı ölçüde *'hendê pê; qerarda*
 aynı yön *pêdûşne*
 ayran *do₁*
 - süzölmüş ayran suyu *sızıya doy*
 ayran çökeltisi *sado*
 ayran hanı *doxan₂*
 ayran tuluğu *meşka doy*
 ayranlı *doyın*
 ayırı *ciya*
 ayırı bırakmak *ciya verdayış*
 ayırı düşen *ciyakewtox*
 ayırı düşmek *ciya kewtiş; çepa kewtiş*
 ayırı kalmak *ciya mendış*
 ayrıca *ey kıšta*
 ayrıık *abırryaye/i; veraş*
 ayrıık otu *kalan*
 ayrıılan *ciyabiyayox*
 ayrıılık *abırryayen*
 ayrıılmak *abırryayış*
 ayrıılmak (baba evinden) *ciya biyayış₁*
 ayrıılmak (birbirinden) *cêra biyayış*
 ayrıılmış *abırryaye/i*
 ayrıımcı *abırrnayox*
 ayrıımcılık *abırrnayin*
 ayva *bey*
 ayva ağacı *beyêr*

ayyaş	<i>serxoş</i>	azarlamak	<i>pıra ka'hriyayış; pıro qırayış; tahzil dayış</i>
az	<i>tayn₂</i>	azarlayan	<i>tahzildan</i>
az bulunan	<i>qıt</i>	azgın	<i>har</i>
az çok	<i>vêşi kemi</i>	azgınlık	<i>harey</i>
az (daha, en az)	<i>taynêri</i>	azı dişi (insanda)	<i>dındanê kursi</i>
az miktar	<i>'hebekê</i>	azıcık	<i>'hebekê; henqerek; pıranekê; taynek; taynekê</i>
az önce	<i>gama bin</i>	azıcık su sızıtsı olan yer	<i>awzimek</i>
aza	<i>kızır</i>	azınlık hakkı	<i>heqê taynekan</i>
azalmak	<i>tayn biyayış</i>	azlık	<i>tayney</i>
azaltmak	<i>tayn kerdiş</i>	Azrail	<i>Ezrail; gangêr</i>
azap	<i>'ezab</i>		
azaplık	<i>'ezabey</i>		
azarlama	<i>tahzil</i>		

B - b

baba	<i>pi₁</i>	bağış	<i>geşk</i>
baba!	<i>bawo!</i>	bağış olarak veren	<i>hivaker</i>
babalık	<i>piyey</i>	bağışlamak	<i>bexşnayış; 'ef kerdiş; xatır dayış</i>
baca	<i>locin</i>	bağışlanmak	<i>'ef biyayış</i>
bacak	<i>çip; lıng</i>	bağlaç (dilb.)	<i>gırêdar</i>
bacak arası	<i>pal₂</i>	bağlam	<i>tapal</i>
bacak bölümü	<i>çok</i>	bağlamak	<i>gırêdayış</i>
bacanak	<i>bacenax</i>	bağlamak (birbirine geçirerek)	<i>bestış</i>
bacı!	<i>wako!</i>	bağlamak (bir şeye)	<i>pa gırêdayış</i>
badana	<i>çırp; çirtme</i>	bağlanmak	<i>bestiyayış; gırêdeyayış</i>
badas	<i>'efare</i>	bağlantılı	<i>gırêdayey</i>
badem	<i>vam</i>	bağlaşık	<i>rêz</i>
badem ağacı	<i>vamêr</i>	bağlayan	<i>gırêdayox</i>
badem çiçeği	<i>vılvamêr</i>	bağlı	<i>gırêdaye/i</i>
bağaj	<i>baxac</i>	bağlı (birbirine)	<i>pêyabeste/i</i>
bağ	<i>gire</i>	bağlılık	<i>gırêdayey</i>
bağ (bot.)	<i>rez</i>	bağrına taş basmak	<i>zerri vera nayış</i>
bağ evi	<i>xezit</i>	bağrışma	<i>welwele</i>
bağ yapmak	<i>tewe kerdiş</i>	bahane	<i>mahne; sebûti</i>
bağ (yeni ekilmiş)	<i>dûng</i>	bahane aramak (kavga için)	<i>toz kerdiş</i>
bağda tiyenk sırası (safı)	<i>baran</i>	bahane arayan	<i>tozker</i>
bağdaş	<i>cematki</i>	bahar yeşilliği (genel)	<i>pıncar</i>
bağdaş kurmak	<i>cematki ronıştış</i>	bahçe	<i>baxçe</i>
bağımlı	<i>berdest; pagırêdaye/i</i>	bahçıvan	<i>baxçıwan</i>
bağımlı hale gelmek	<i>pa gırêdeyayış</i>	bahçıvanlık	<i>baxçıwaney</i>
bağımlı hale getirmek	<i>xo pa gırêdayış</i>	bahis	<i>qal₁</i>
bağımsız	<i>xoseri</i>	bahse giren	<i>şertker</i>
bağır	<i>sêne</i>	bağış	<i>bexşış</i>
bağırıp çağırarak (sağa sola)	<i>bûrr-bûrr kerdiş</i>	bahtiyar	<i>bextiyar</i>
bağırarak	<i>qırayış</i>	bakakalma	<i>sındırık₂</i>
bağırarak (at için)	<i>'hirayış</i>	bakıcı	<i>cıweynayox</i>
bağırarak acılamak	<i>veng pıro gunayış</i>	bakım	<i>cı weynayen</i>
bağırsak	<i>loqra</i>	bakım yapmak	<i>cı weynayış; vero vinderdiş</i>
- ince bağırsak	<i>loqraya bari</i>	bakımından	<i>heta</i>
- kalın bağırsak	<i>bimbar; loqraya qalın</i>	bakımsız	<i>laylaz</i>
- on iki parmak bağırsağı	<i>serradek</i>	bakır	<i>baqır; polek₂</i>
bağırtı	<i>qiri; qir-wir</i>	bakır para	<i>pol</i>

bakırlı *baqırên; polekin*
 bakış *weynayen*
 bakışmak *pêra weynayış*
 bakkal *dûkandar*
 bakla *baqla*
 bakmak *weynayış*
 bakraç *sıtıl*
 bakteri *bakteri; kerrm*
 bal *hingimên*
 bal arısı *hing*
 bal mumu *şemay*
 balaban *qırnate*
 baldır *ran; velkekê ling*
 baldır kemiği *lûlika saqi*
 baldıran (bot.) *tarpûn*
 baldız *baldûz*
 balgam *belxem*
 balgamlı *belxemin*
 balık *mase*
 - sardunye balığı *serawki; serdoll*
 - yılan balığı *marrmasi*
 balıkçı *masedar*
 balina *balina*
 balkon *balqon; gezeme*
 balon *pındılık; pızıki*
 balta *torjin*
 balya *balye*
 balyoz *zomp*
 bamya *vamye*
 bandırmak *piro cenayış*
 banka *panqa*
 bankacı *panqadar*
 bankacılık *panqadarey*
 banknot *banqnot*
 banme *ballme*
 bant *bant*
 bantlı *bantin*
 banyo *sılıx; çimancek; serev*
 banyo yapmak *aw xo ro kerdış*
 banyo yaptırmak *aw piro kerdış*
 baraj *awbend; bend₁; bêvin*
 baraka *bereqa*
 barbar *barbar*
 barbarlık *barbarey*
 bardak *belori; qedix*
 barınak *sıtar*
 barındıran *sıtarker*
 barındırmak *sıtar kerdış*
 barınmak *sıtar biyayış*
 barış *omiş; werey₁*
 barışçı *wereydar*
 barıştıran *wereyardox*
 barıştıracı *omişker*
 barıştırmak (birbiriyle) *omişê pê kerdış*
 bari *bala*
 baro *barro*

barut *barût*
 barut deposu (baruthane) *barûttxane*
 basamak *ling*
 basık *pihan*
 basık burunlu *zincpihan*
 basınç *dewş*
 basıp birbirine karıştırmak *malaxme kerdış*
 basıp doldurmak *degırotış*
 basit *rihat*
 basitleştiren *rihatker*
 basitlik *rihatey*
 baskı *tahda*
 baskı altında tutmak *sero adır wekerdiş*
 baskı gören *tahdavinayox*
 baskıcı *tahdaker*
 baskılı *tahdayın*
 baskın *sereşten*
 baskın yapılmak *ser erziyayış*
 baskın yapmak *ser eştış*
 baskına uğramak *ser erziyayış*
 basmak (turşu) *pa nayış*
 baston *çakıl; çoğan*
 basur *meyasil*
 baş *ser₁; serre*
 baş aşağı *serri ser*
 baş göz (evlenmek) *serrewe*
 baş kaldırmak *serre hewadayış*
 baş örtüsü *çit*
 - desenli başörtüsü *garz; xerz*
 baş parmak *gışta pil*
 baş sağlığı dileme *'eza*
 baş yiyen *serrewer*
 başa dert olmak *pêlek kewtiş*
 başa gelmek *serre dı amayış*
 başa kakmak *serevde kerdış*
 başaçık *serqot*
 başak *basax*
 başak (buğday, arpa vb.) *qot₁*
 başaran *serkewtox*
 başarı *serkewten; serakûwatan*
 başarılı kılmak *raşt ardış*
 başarıya ulaşmak *serê xo girotiş*
 başarmak *ser kewtiş; sera kûwatiş*
 başartmak *ser finayış*
 başgöz etmek *serwer kerdış*
 başı boş kalan *'ewaremendox*
 başı boş kalmak *'eware mendış*
 başı dik *serreberz*
 başı dönmek *aqıl şiyayış*
 başıboş *salme*
 başına toplamak *cı arêdayış*
 başında durmak *sera vinderdiş*
 başından atmak *dûri finayış; xo ser dı kerdış*
 başını çekmek *serê cı antiş*
 başka *jewmbi; jewmbina*

başka alternatif	<i>awayna</i>	bebek (erkek)	<i>tût; tûtek</i>
başka bir sefer/zaman	<i>fına</i>	bebek (kız)	<i>pıtık</i>
başka biri (d.)	<i>jûna</i>	bebek bezi	<i>gınci</i>
başka biri (e.)	<i>jewna</i>	bebeklik	<i>tûtekin</i>
başka taraf	<i>hetna</i>	beceren	<i>besekerdox</i>
başka tarz	<i>rayna</i>	beceri	<i>bese; destber; havıl</i>
başka türlü	<i>awayna</i>	becerikli	<i>sit</i>
başkaldırı	<i>serrehewadayen</i>	becerikli kimse	<i>cambaz</i>
başkan	<i>serek</i>	beceriklilik	<i>herbabey</i>
başkanlık	<i>serekey</i>	beceriksiz	<i>çımsall</i>
başlamak	<i>dest bı cı kerdış; sifte kerdış</i>	beceriksiz kadın	<i>tingırfıstan</i>
başlangıç	<i>siftederden</i>	bedava	<i>bedewa</i>
başlarına dikmek	<i>sero vındarnayış</i>	beddua	<i>zewt</i>
başlayan	<i>sifteker</i>	beddua eden	<i>zewtidayox</i>
başlık	<i>kılaw; serrpûş</i>	beddua etmek	<i>zewti dayış</i>
başlık (yazı için)	<i>sernûşte</i>	beddua etmek (birine)	<i>zewt pıro dayış</i>
başlık parası	<i>qelın</i>	bedel koymak	<i>pêvero kerdış</i>
baştaki	<i>verneyın</i>	bedel vermek	<i>bedel dayış; vera dayış</i>
baştan aşağı	<i>bın ra ser; ser ra bın</i>	bedel vermek (kan karşılığında evlendirmek)	<i>gûni vera dayış</i>
baştan başa	<i>ser ra ser</i>	beden	<i>qelefat</i>
baştan çıkarmak	<i>bende kewtış; fen kerdış</i>	beğendiren	<i>rıdnayox</i>
baştan savma işi	<i>sıxre</i>	beğendirmek	<i>rıdnayış</i>
baştan savmak	<i>ser dı kerdış; sıxre kerdış</i>	beğenen	<i>cırdıyayox</i>
baştan sona	<i>ser ra soyın</i>	beğeni	<i>rıdayen</i>
başucu	<i>berzin</i>	beğenilen	<i>rıdayox</i>
başvurmak	<i>serre pıro dayış</i>	beğenmek	<i>ecıbnayış; rıdayayış</i>
başvuru	<i>serre pırodayen</i>	bekâr	<i>'ezeb</i>
başyaver	<i>seryawer</i>	bekarlık	<i>'ezebey</i>
başyazar	<i>sernûşkar</i>	bekçi	<i>nator; pawıtox</i>
başyazı	<i>sernûşte</i>	bekleme	<i>pawe</i>
batakılık	<i>kepır</i>	beklemek	<i>pawıtış</i>
batı	<i>rojawan</i>	beklenmedik bir durum	<i>xamêra</i>
batık	<i>gumbıyaye/i</i>	beklenmeyen	<i>nêpawıte/i</i>
batırmak	<i>gum kerdış</i>	beklenti	<i>gazınc; omıd; tesla</i>
batırmak (alış verişte)	<i>bın ra kerdış</i>	beklentsiz	<i>bêgazınc</i>
batmak	<i>pıra şıyayış; war şıyayış</i>	bekletilmek	<i>pawe verdayış</i>
batmak (güneş, ay, yıldız)	<i>awaro şıyayış</i>	bekletmek	<i>pawıten dayış</i>
batmak (suya)	<i>gum bıyayış</i>	Bektaş	<i>Bektaş</i>
batman (sekiz kilogramlık ölçü birimi)	<i>liter</i>	bel	<i>merr</i>
bayan	<i>ceni; xatûn₂</i>	bel (anat.)	<i>mıyane</i>
bayat	<i>beyat</i>	bel kayması	<i>fırkdekewten</i>
bayatlatıp bozmak (ekmek ve tahıl için)	<i>'hemeynayış</i>	bel kemiği	<i>caxeka mıyani; tiriya mıyani</i>
bayatlık	<i>beyatey</i>	bela	<i>adû; bela; medayi; qotık</i>
baygın	<i>xewrıyaye/i</i>	bele bağlamak	<i>mêra bestış</i>
bayılınca gözlerin dönmesi	<i>malıqo mendış</i>	bele sarmak	<i>mêra pıştış</i>
bayılmak	<i>xoya şıyayış</i>	beleş	<i>belaş</i>
bayılıcı	<i>xewrnayox</i>	beli tutulmak (ağrıdan)	<i>fırk cı nıştış</i>
bayılmak	<i>xewrnayış</i>	belge	<i>şertname; testiqlame</i>
bayır	<i>kaş; werazi</i>	belin candamarı	<i>zembeleka mıyani</i>
baykuş	<i>kund</i>	belirgin	<i>beli</i>
bayrak	<i>sûrok</i>	belirleyen	<i>belıkerdox</i>
bayram	<i>roşan</i>	belirli	<i>belıbiyaye/i</i>
baytar	<i>beytar</i>	belirlilik	<i>belıyey</i>
bazen	<i>der; jûfın</i>	belirsiz	<i>nebelı</i>
bazıları	<i>tayın₂; taynırayın</i>	belirti	<i>'elemat</i>

belirtilmiş nokta (oyunda)	<i>qint</i>	besmele	<i>bismila</i>
belirtmek	<i>nışan dayış</i>	besteci	<i>bestekar</i>
belki	<i>belki; qay; beno kı; beno</i>	beş	<i>panj</i>
belli	<i>beli</i>	beşinci	<i>panjin</i>
bellirsizlik	<i>nebeliye</i>	beştaş oyunu	<i>elo; panj'siyek</i>
bembeyaz	<i>sımsıpe; sıpsıpe; çıx sıpe</i>	beton	<i>beton</i>
ben	<i>ez, mı</i>	beton kalıbı	<i>qalibê betoni</i>
ben (tende bulunan)	<i>beng</i>	bey	<i>beg</i>
ben (yüzde çıkan etli)	<i>maşık₂</i>	beyaz	<i>sıpe</i>
bence	<i>mırêki; mı het</i>	beyaz keten	<i>xase</i>
bencil	<i>xodbin; xozan</i>	beyazımsı	<i>sıploç</i>
bencillik	<i>xodbiney; xozaney</i>	beyazımtırak	<i>gewrek₂; sıploçın</i>
benimseme	<i>qebûl</i>	beyin	<i>mezg</i>
beniz	<i>bengz</i>	beylik	<i>begey</i>
benli	<i>bengin</i>	beysbol	<i>maqe; qoqo; qoza</i>
benlik	<i>eza kı eza</i>	beytullah	<i>beytûllah</i>
bent kapağı	<i>gever</i>	beyzade	<i>begza</i>
benzeme	<i>teşef</i>	bez süzgeç	<i>perzûn</i>
benzemek	<i>mendayış; cı mendış; şebeyayış; teşef biyayış</i>	bezdirmek	<i>zerri cı ra verdayış</i>
benzemek (birbirine)	<i>pê şiyayış</i>	bezgin	<i>zexel₁</i>
benzer	<i>pêmendey; pêmende/i; zey pê</i>	bezginlik ifadesi	<i>illela</i>
benzer duruma gelmek	<i>zey pê biyayış</i>	bezirgan	<i>bezirgan</i>
benzer duruma getirmek	<i>zey pê kerdış</i>	bezmek	<i>zerri cı ra mendış</i>
benzeşme	<i>pê mendış</i>	bıçak	<i>kardi</i>
benzeşmek	<i>cı şiyayış; zebiyayış</i>	- sapsız küçük bıçak	<i>gazling</i>
benzetmek	<i>şebeynayış; teşef kerdış</i>	bıçkı (büyük)	<i>xızar</i>
benzi solmak	<i>bengz eştış</i>	bıçkıcı	<i>xızardar</i>
benzin	<i>benzin</i>	bıldırcın	<i>zerkew</i>
benzinci	<i>benzindar</i>	bingıldamak	<i>piro şaneyayış</i>
beraber	<i>piya</i>	birakan	<i>vıradayox</i>
beraber kalmak	<i>piya mendış</i>	birakılmak	<i>terneyayış; verdeyayış; vıradeyayış</i>
beraber olmak	<i>cıya biyayış₂</i>	birakılmak (yere)	<i>roneyayış</i>
berabere bırakmak (oyunda)	<i>têvero kerdış</i>	birakmak	<i>ternayış; verdayış; vıradayış</i>
berabere kalma	<i>têvero</i>	birakmak (yere)	<i>ronayış</i>
berabere kalmak (oyunda)	<i>têvero biyayış</i>	bıyık	<i>zimbêli</i>
beraberinde	<i>tede; tey₂</i>	bıyıklı	<i>zimbêlin</i>
beraberinde gezmek	<i>pa geyrayış</i>	bızbız	<i>sıbıka neqera; şıfta neqera</i>
berat	<i>berat</i>	bızır	<i>gılık</i>
berbat etmek	<i>hilû herminayış</i>	biber	<i>isot</i>
berber	<i>taşttox</i>	biber acısı (çok acı biber için)	<i>zerewi</i>
berberlik	<i>taşttoxey</i>	biber çorbası	<i>isotawi</i>
berdel	<i>berdêl</i>	biber salçası	<i>awa isoti</i>
berdoş	<i>berdoş₂</i>	biberli	<i>isotın</i>
bereket	<i>berke</i>	biçilmek	<i>çineyayış</i>
bereketli	<i>berkeyın</i>	biçilmek (kumaş için)	<i>fesilyayış</i>
beri (-dan beri)	<i>zekı</i>	biçilmemiş	<i>bêfesal</i>
berrak	<i>zelal₂</i>	biçilmiş (örn. ot)	<i>çinaye/i</i>
berraklaştırın	<i>zelalker</i>	biçim (tahıl için)	<i>pali</i>
bertaraf	<i>hetê ser</i>	biçimine getirmek	<i>fesal ro cı ardış</i>
bertaraf etmek	<i>gırweyê kerdış; hetê ser kerdış</i>	biçimsiz	<i>bêfesal</i>
bertaraf olmak	<i>hetê ser biyayış</i>	biçki	<i>fesal</i>
besleme	<i>wari</i>	biçme zamanı	<i>pali</i>
besleyen	<i>warikerdox</i>	biçmek (kumaş)	<i>fesılınayış</i>
besli	<i>warikerde/i</i>	biçmek (ot vb.)	<i>çinayış</i>
		biçmek (tahıl için)	<i>pali kerdış</i>

bildiği halde konuşmayan	<i>kone</i>	bir zamanlar	<i>rojê</i>
bildirilmek	<i>weseyneyayış</i>	birader	<i>bıra</i>
bileğin yerinden çıkması	<i>xırtıkı biyayış</i>	biraz	<i>piranê; tayn₂</i>
bilek	<i>qırık₁</i>	biraz daha	<i>tayna</i>
bilemek	<i>sawıtış</i>	biraz önce	<i>gamıka verên</i>
bilen	<i>zanayox</i>	biraz sonra	<i>solixna</i>
bilenmek	<i>sawiyayış</i>	birazcık	<i>'hebekê; henqerek</i>
bilerek	<i>qesti; zanayen ra</i>	birazdan	<i>gamna; vistekna</i>
bilezik	<i>bazın</i>	birbirinden	<i>têra₂; pêra, cêra</i>
bilge	<i>aqıldar</i>	birbirine/birbirini	<i>pê; tê; jewmbini;</i>
bilgelik	<i>aqıldarey</i>		<i>pêjewmbini;</i>
bilgi	<i>hêr û bêr; mahlimat</i>	birbirine doğru getirmek	<i>vera pê ardış</i>
bilgi aramak (ansiklopedi; internet gibi)	<i>pede weynayış</i>	birbirine düşürmek	<i>qırxûn miyan finayış;</i>
bilgisi olmak	<i>ilm pey biyayış</i>		<i>pêyo vıradayış</i>
bilincinde olmak	<i>ilmdar</i>	birbirine sarılmak (bitki)	<i>pêro pırêsiyayış</i>
bilinç	<i>vir</i>	birbirine sokulma (koyunlar için)	<i>weleng₂</i>
bilinçlendiren	<i>ayakerdax</i>	birbirine ters	<i>takêş</i>
bilinçlendirmek	<i>aya kerdış</i>	birbirine yapıştırmak	<i>pêro diskınayış</i>
bilinçlenmek	<i>aya biyayış</i>	birbirini sevmek	<i>pê sinayış</i>
bilinçli	<i>aya; zanaye/i</i>	birbirinin yerine saymak	<i>pêvero kerdış</i>
bilinçli olarak	<i>zanayen ra</i>	birbiriyle	<i>pêya</i>
bilmece	<i>merrtali</i>	birbiriyle idare etmek	<i>piya pê kerdış</i>
bilmek	<i>zanayış</i>	birden	<i>finê ra</i>
bilmeyen	<i>nêzanaye/i</i>	birden çığlık atmak	<i>qışti pıro gunayış</i>
bilmezlikten gelmek	<i>xo nêzanayen ro dayış</i>	birdenbire	<i>finêdi</i>
bilyle	<i>gule₁</i>	birdirbir oyunu	<i>çekçek û zım</i>
bilyelerin sürtünmesiyle çıkan ses	<i>şeqi</i>	bire bir	<i>jew û jewiya</i>
bin	<i>hezar</i>	birer birer	<i>jew bı jew</i>
bina	<i>bina</i>	biricik (dişi için)	<i>jûten; zık</i>
bindirmek (ata, eşeğe vb.)	<i>nışaynayış</i>	biricik (erkek için)	<i>jewten</i>
binici	<i>cınıştax</i>	birikim	<i>arêdaye</i>
binışmek	<i>pê niştış</i>	birikinti	<i>arêbiyaney</i>
binmek	<i>nıştış; cı niştış</i>	birikinti (su)	<i>pından</i>
bir an önce	<i>keybo; vistêra</i>	birikintiden sıçıyan miktar	<i>çirtık₁</i>
bir anda	<i>jûfın dı</i>	birikmek	<i>arêbiyayış</i>
bir arada tutmak	<i>pêya vındarnayış</i>	biriktirmek	<i>pê finayış; pêser ardış</i>
bir araya gelmek	<i>pê kewtış; pêser amayış</i>	birinci	<i>pêşik; verneyın</i>
bir araya getirmek	<i>pêser ardış; pêser arêdayış</i>	birinin yerine	<i>vera cı</i>
bir araya toplanmak	<i>pêser arêbiyayış</i>	birkaç	<i>dirê</i>
bir (d.)	<i>jû</i>	birkaç kuşak gerisi	<i>pirbab₂</i>
bir (e.)	<i>jew</i>	birleşik	<i>jewbiyaye/i; jûbiyaye/i;</i>
bir daha	<i>fına</i>		<i>piyabeste/i; piyabestin</i>
bir defa	<i>jûfın</i>	birleşme	<i>jûbiyayen</i>
bir gün	<i>rojê</i>	birleşmek	<i>jew biyayış; jû biyayış; xo pêya nayış</i>
bir kaç	<i>çendê</i>	birleştirmek	<i>jew kerdış; jû kerdış</i>
bir kaç defa	<i>çendê</i>	birli	<i>jewın; jûyın</i>
bir kere	<i>derê</i>	birlik	<i>jewbiyayen; jûbiyayen; piya</i>
bir kerecik	<i>derikê</i>	birlikçi	<i>piyadar</i>
bir kerede	<i>jûfın dı</i>	birlikte	<i>piya</i>
bir kısım insan	<i>taynpıra</i>	bisküvit	<i>piskût</i>
bir ölçüde	<i>qerardı</i>	bit	<i>ıspij</i>
bir seneliğine	<i>serrêna</i>	bit yumurtası	<i>nûtık</i>
bir şey	<i>çiyek; teva</i>	bitik	<i>qediyaye/i</i>
bir yercik	<i>cakê</i>	bitiren	<i>qedinayox</i>
bir yöne doğru	<i>jewser</i>	bitirilmek	<i>qedineyayış</i>

bitirmek *qedinayış*
bitişik *pêya; pênesıbiyaye/i; pêyabiyye/i*
bitişmek *nesıbyayış*
bitişmiş olan *nesıbiyaye/i*
bitiştirmek *pıro bestış; nesıbnayış*
bitki *vaş*
bitki tohumluğu *nerı₁; nêrik*
bitkin *qediyaye/i*
bitlenmek *ıspiji ser kewtiş*
bitli *ıspijin*
bitmek *qediyayış*
bitpazarı *ıspayır*
biz *ma₂*
biz (alet) *dırewti; zaqot*
bizzat *bıxo*
bocalamak *têyo geyrayış*
boğa (hayvan için) *boxe*
boğasamak (inek için) *dewar ameyayış*
boğaya çekmek *gadayış*
boğaz *qır₁*
- dar ve derin boğaz *ballan*
boğmaca *henqut*
boğmaca (ağır derecede) *xıla xutık*
boğmak (birisi tarafından) *fetısınayış*
boğmak (suda) *henqınayış*
boğulmak *fetısyayış*
boğulmak (suda) *henqıyayış*
boğulur gibi ses çıkarmak *pıxayış*
boğuşmak *pê lox kerdış*
bohça *boxça*
bohça (büyük) *saban*
bok *gi*
bok böceği *golal*
boklu *giyin*
bokluk *giyiney*
bomboş *veng û varit*
boncuk *mûra; mûrek*
boranı *bewrani*
borç *deyn*
borçlandırmak *deyndar kerdış*
borçlanmak *deyndar biyayış*
borçlu *deyndar*
border *mûndık*
borsa *aresa*
boru *bori*
bostan yastığı *misala*
boş *betall; 'eware; veng₂*
- bomboş *veng û varit*
boş bal peteği *şemay*
boş boğaz *fekbelas*
boş koza *xasık*
boş laflar *qısey vengi*
boşamak *verdayış*
boşamak (kadın veya erkek için) *ternayış*
boşanmak *terneyayış; pê verdayış*

boşboğaz *gavılgez*
boşluk *vengey*
boşuna *hewaki; xokava; tınê*
bot *potin*
boy *beşn; lem*
boy derinliği (su içinde) *qam*
boy ölçüşmek *pêver amayış*
boy pos *beşn û bal*
boya *boyax*
boyalı *boyaxın*
boydan boya *seranser*
boy lu *beşnin*
boy lu pos lu *qelefatin*
boy nu bükük *mıl namite/i*
boy nu bükülmek *mıl ver kewtiş*
boynun ön kısmı *qır₁*
boynuna geçirmek *milo kerdış*
boynuna takmak *mila kerdış*
boynuz *ıstre; qonç*
boynuz lu *ıstreyin*
boynuz suz *kol*
boyun *mıl; viye*
boyuna *derganey ser*
boyunca *vero*
boyunca gitmek (yol cadde gibi) *pıro şıyayış*
boyunduruk *nire*
boyunduruk altına almak *nire ro dayış*
boz kır *gema wışk*
bozarak kokutmak *cılq kerdış*
bozgun *rem*
bozguna uğramak *rem pıro gunayış; xılt dekewtiş*
bozguna uğratmak *rem pıro dayış; xılt defınayış*
bozmak *'herminayış*
- tamamen bozmak *hilû herminayış*
bozmak (bilinçli olarak) *sahtınayış*
bozmak (bir işi) *gi dekerdış*
bozmak (özellikle aletler için) *xerpinayış*
bozmak (süt için) *qesnayış₁*
bozmak (yemek için) *kıskısınayış*
bozuk *sahtiyaye/i; xerpiyaye/i*
bozuk atmosfer *mij*
bozukluk (yumurta için) *cılqey*
bozularak kokmak *cılq biyayış*
bozularak kokmuş (yumurta için) *cılq*
bozulmak *'hermiyayış; sahtiyayış*
bozulmak (aletler için) *xerpiyayış*
bozulmak (yemek için) *kıskısyayış*
bozuşmak *pê 'hermiyayış*
bozuşmak (birbirıyla) *pêro 'hermiyayış*
böbrek *velkek*
böbürlendirmek *wesıbneyayış*
böbürlenmek *wesbê xo dayış*
böcek *moz*
böcek ağı örmek *pırıkı grêdayış*

böcek ağları	<i>piriki</i>	bulanık	<i>lêl</i>
böğür (tip)	<i>kalek</i>	bulanıkça	<i>mızxele</i>
böğürmek	<i>orin kerdış; qorayış</i>	bulanmak	<i>qelbiyayış₂</i>
böğürmek (boğa)	<i>bûrrayış</i>	bulanmak (su)	<i>lêl biyayış</i>
böğürmek (deve, ayı için)	<i>billillyayış</i>	bulantı	<i>vırıte</i>
böğürtlen ağacı	<i>da'hl</i>	bulaşıcı	<i>pêravêrdi</i>
böğürtlen dutu	<i>tûwa da'hl</i>	bulaşık	<i>fıraqê leymini</i>
bölge	<i>mentiqe; semt</i>	bulaşık suyu	<i>fıraqşû</i>
bölme; bölüm	<i>bara</i>	bulaşmak	<i>xo po kerdış; pıro pêşiyayış</i>
bölü	<i>bara</i>	bulaşmak (bir işe)	<i>xoyo pıstış</i>
bölücü	<i>abırrnayox</i>	bulaştırmak	<i>po verdayış</i>
bölücülük	<i>abırrnayın</i>	bulgur	<i>bırxul</i>
bölüm	<i>heti</i>	bulgur pilavı	<i>bırxul</i>
bölüm (tarlada)	<i>sede</i>	- domatesli bulgur pilavı	<i>bırxulşamık</i>
bölünmek	<i>bara biyayış</i>	bulmak	<i>vinayış/diyayış</i>
bölüşme	<i>texsim</i>	bulmaya çalışmak	<i>doş kerdış</i>
bölüşmek	<i>bara kerdış</i>	bulundurmak	<i>xo dı çarnayış; peyda kerdış</i>
bölüştürmek	<i>texsim kerdış</i>	bulunma	<i>peyda</i>
börek	<i>kılor</i>	bulunmak	<i>peyda biyayış; vineyayış</i>
börülce	<i>lobas</i>	buluş	<i>vinayen/diyayen</i>
böyle	<i>ewına; wına</i>	buluşmak	<i>pê vinayış</i>
böylece	<i>cokêra</i>	buluşmak (kadın erkek gizli gizli)	<i>pêdi vajıyıyış</i>
bravo!	<i>aferim</i>	bulut	<i>hewr</i>
bu (d.)	<i>na</i>	bulutlaşmak	<i>hewr ra amayış</i>
bu (e.)	<i>no</i>	bulutlu	<i>hewrayı</i>
bu gece	<i>emşo</i>	bum!	<i>gurm</i>
bu günlük	<i>ewro roj</i>	bunak	<i>qerfiyaye/i</i>
bu kez	<i>naqor</i>	bunalmak (sıcaktan)	<i>delêlyayış</i>
bu sene	<i>emserr</i>	bunaltıcı	<i>dengker</i>
bu taraf	<i>naşt; nokız</i>	bunaltmak	<i>delêlnayış; deng kerdış</i>
bu tarafa	<i>ewına</i>	bunamak	<i>qerfiyayış</i>
bu tarafa itmek	<i>wına ra dayış</i>	bunamış	<i>qerfiyaye/i</i>
bu taraftan	<i>nata</i>	bunca	<i>'henday</i>
bu yıldan itibaren	<i>emserr vera</i>	bundan böyle	<i>ewra tepya</i>
bucak	<i>na'hye</i>	bundan dolayı	<i>qandê coy</i>
budak	<i>xılfe</i>	bundan sonra	<i>naya tepya</i>
budamak	<i>pûr kerdış; qot kerdış; roterdış; 'emırnayış</i>	bunlar	<i>nê₁</i>
budanmak	<i>pûr biyayış; qot biyayış</i>	bununla ilgili	<i>nay ser ra</i>
bugün	<i>ewro₂</i>	bura	<i>ta₃; tiya₁</i>
bugünden itibaren	<i>ewra tepya</i>	buracık	<i>tiyaka</i>
bugünkü	<i>ewroyên</i>	burada	<i>tiya dı</i>
bugünlük	<i>ewroyên</i>	buralar	<i>etiayey</i>
buğday	<i>xele</i>	burası	<i>tiya₁; ita; etiya</i>
buhar	<i>pıx₁</i>	burdaki	<i>tiyayên; etiayayên</i>
buharlaşmak (aşırı derecede)	<i>pıx ser kewtış</i>	burgaç	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>
buharlaştırmak	<i>pıx ser finayış</i>	burkma	<i>tadayen</i>
buharlı	<i>pıxın</i>	burkmak	<i>tadayış</i>
bukalemun	<i>kertosi; qumqumık</i>	burkulmak	<i>tadeyayış</i>
buket	<i>desta</i>	burmak	<i>tadayış</i>
bulamaç	<i>pılol</i>	burnu havada	<i>pirnikberz</i>
bulamaçlı	<i>pılolın</i>	burnunu temizlemek	<i>'tın kerdış</i>
bulamak	<i>mıloqnayış; mıloqayış</i>	burulmak	<i>tadeyayış</i>
bulandırıcı	<i>virteyên</i>	burun (insanlarda)	<i>zıncı</i>
bulandırmak	<i>qelbinayış₂</i>	burun (ve ağız, hayvanlarda)	<i>pirnik</i>
bulandırmak (suyu)	<i>lêl kerdış</i>	burun çeken kişi (aşırı derecede)	<i>fışko₁</i>

burun çevirmek *pirnrik tadayış*
 burun kemiği *estûneka zıncı*
 buruşmak (ellerin su içinde) *piriki biyayış*
 buruşturmak *çingiznayış*
 buruşuk *çingizyaye/i; çingizyayış*
 burusukluk *çingizi*
 but (hayvanlarda) *paliste*
 but (insanlarda) *golım*
 buyruk *fernak*
 buz *cemed*
 buz sarkığı *çañçûlık; çemçilik*
 buzağı *golik*
 buzhane *cemedxane*
 buzkıran *cemedşiktox*
 buzlu *cemedin*
 büfe *bife*
 bükerek koparmak *qırfnayış*
 bükmek *tadayış*
 bükülmek *tadeyayış*

bükük (boynu) *milnamite/i*
 bülbül kuşu *bılbıl*
 büro *biro₂*
 bürünmek *pa geyrayış*
 büsbüyük *peleng*
 bütçe *tase*
 bütün *bitim*
 bütün mal varlığı *pergale₂*
 bütünlük *bitimey*
 büve *moz*
 büyü *tilisım*
 büyü (dini inançtan gelir) *arşûn₂*
 büyücü *arşûnker; nûşteker*
 büyük *gird*
 büyük (daha) *girdêri*
 büyük (yaşça) *pil₁*
 büyük mideli (mec.) *vêregird*
 büyüklük *gırdey; piley*
 büyüme *telq*

C - c

cacık *cacix*
 cadde *cahde; zabiq*
 cadı *ca'hdû; ca'hdûkar; 'ecûze; perperû; pir'hebok*
 cahil *cayıl; nêzanaye/i*
 cahillik *cayiley*
 caiz *cayız*
 caka *çalım*
 çalı *çarr*
 çalı bağı *derze*
 cam *cam*
 cam parçaları *cılxe*
 cambazhane *cambazxane*
 camcı *camdar*
 camdan yapılı *cinciqêñ*
 camız *camûs*
 cami *cami*
 camlı *camın*
 camlı bilye *cinciq*
 camsı *came*
 can *gan*
 can acısı *zerrbet*
 can çekişmek *gani ver di biyayış*
 can sağlığı *ganweşey*
 can vermek *gan dayış*
 cana kıyıcı *bêaman*
 cana yakın *şirin*
 canavar *cınawır*
 canavarca *cınawırki*
 canavarlık *cınawırey*

canına değmek *mıraz pıro biyayış*
 canına kıymak *gandê xo ver amayış*
 canını feda etmek *gandê xo ver amayış*
 canı *kıştox*
 cankurtaran *ganreynayox*
 canlandırıcı *gandefinayox*
 canlı *gane*
 canlı varlık *rı'hber*
 cansız *bêgan*
 cart *cirt*
 casus *casûs*
 casusluk *casûsey*
 caydırmak *fekvıradayen dayış; ser di finayış*
 caydırtmak *ser di dayış*
 caymak *fek vıradayış*
 Cebrail *Cebraıl*
 cefa *cefa*
 cefakâr *cefakar*
 cehalet *cayiley*
 cehennem *ca'hním*
 cehennemlik *ca'hnımı*
 ceket *çakêt; sitre*
 ceketli *çakêtın; sitreyın*
 cellat *cellat*
 cemaat *cemat; sêlig*
 cemre *koz₁*
 cenetlik *cineti*
 cenin *ber₃*
 cennet *cinet*

cep	<i>tûnik</i>	cin çarpmak (cinlerin öfkesiyle)	<i>vay cınıka</i>
cep bıçağı	<i>gazling</i>		<i>piro gunayış</i>
cephane	<i>cepmane; tıfıngxane</i>	cin çarpması	<i>şelpe kewtış; şelpe piro dayış;</i>
cephane	<i>cepe</i>	cin çarpmışa dönmek	<i>cını kewtış</i>
cepli	<i>tûnikın</i>	cinci	<i>cındar</i>
cereyan	<i>ceyran</i>	cincilik	<i>cındarey</i>
cereyan çarpmak	<i>ceyran piro dayış</i>	cinlenmek	<i>cını kewtış</i>
cesaret	<i>çeq₃; zerrı</i>	cinli	<i>cının</i>
cesaret eden	<i>zerrıkerdox</i>	cinnet geçirmek	<i>gûni çıma vera geyrayış</i>
cesaret etmek	<i>awtayış; wetardış; zerrı kerdış</i>	cins	<i>cısn</i>
cesaret olmak (birinde)	<i>zerrı tey biyayış</i>	- en iyi cins	<i>'heke</i>
cesareti olmak	<i>çeq tey biyayış</i>	cinsel gücü fazla olan	<i>'heseri</i>
cesaretlendirmek	<i>zerrı cı dayış</i>	cinsellik içeren küfür	<i>aygaye</i>
cesaretlendirmek (birbirlerini)	<i>zerrı pê dayış</i>	cinsli	<i>cısnın</i>
cesaretlenmek	<i>zerrı girotış</i>	çip	<i>çip</i>
cesaretli olmak	<i>zerrı biyayış</i>	cirit	<i>cirit</i>
ceset	<i>meyt</i>	ciritçi	<i>ciritdar</i>
cesur	<i>cesûr; keleş</i>	civata	<i>bırxu</i>
cevap	<i>cûab</i>	civciv	<i>leyr; cûli</i>
cevap veren	<i>cûabkar</i>	civciv sesi	<i>wıç-wıç</i>
ceviz	<i>goz</i>	civcivlerin ötmesi	<i>wıçayış</i>
ceviz ağacı	<i>gozêr₂</i>	coğrafya	<i>mentıqe</i>
ceviz içi	<i>kankıl</i>	cop	<i>zop</i>
ceviz kabuğu	<i>gozla; pûçle</i>	coşku	<i>kel₂; kêf</i>
ceylan	<i>xezal₂</i>	coşkuca	<i>kêfi</i>
ceza	<i>ceza</i>	coşkulandırmak	<i>kêf cı dayış</i>
cezalı	<i>cezayın</i>	coşkulu	<i>kêfın</i>
cılız	<i>xırêzın</i>	coşmak	<i>kêf kerdış</i>
cimbız	<i>qısxancı</i>	cömert	<i>comırd</i>
cıvık	<i>awkın</i>	cömertlik	<i>comırdey</i>
cıvık çamur	<i>'lepûçiki</i>	cuma	<i>êne</i>
cıvık dışkı	<i>vırrık; vırrıkın</i>	cumartesi	<i>peyêne; şeme</i>
cıvıtma	<i>pızkane</i>	cumbul cumbul	<i>cılq-cılq</i>
cıyıklama	<i>şır-şır</i>	cumbuldamak	<i>cılqıyayış</i>
cızırdamak		cumbuldatmak	<i>cılqnayış</i>
(pişmekte olan kebab vb.)	<i>cızayış</i>	cup sesi	<i>çellpi</i>
cibinlik	<i>cımdırık</i>	curcuna	<i>çılöpilo; qılopoto</i>
ciddiyet	<i>nezeri itibar; seperr</i>	cüce	<i>cûrre; kın; xırnık₁</i>
ciğer	<i>qeseba</i>	cücemsı	<i>kınık</i>
ciğer çorbası	<i>yaxni</i>	cücük (ot için)	<i>liz</i>
cihat	<i>cihad</i>	cümbüş	<i>cumbıs</i>
cila	<i>cile; cû</i>	cümle	<i>qıserêz</i>
cilalı	<i>cûyın</i>	cünüp	<i>cinabet; 'heram</i>
cilve	<i>laki</i>	cünüplük	<i>cınabetey; 'heramey</i>
cilveleşmek	<i>pêya laki kerdış</i>	cüppe	<i>cıbe</i>
cilveli	<i>lakin</i>	cüret göstermek	<i>awtayış; wetardış</i>
cimcime	<i>şûtık</i>	cüsseli, iri yarı (insan için)	<i>depe</i>
cimri	<i>çikos; çımteng; destgirote/i</i>	cüsseli olan	<i>qerese</i>
cimrilik	<i>çıkosey; çımtenganey</i>	cüvek	<i>belalık</i>
cin	<i>cınık</i>	cüz	<i>cız</i>
		cüzdan	<i>cızdan</i>

Ç - ç

çaba	<i>qeyret; tÿogeyrayen</i>	çalkalanmak	<i>taşûyayış</i>
çaba göstermek	<i>tÿo çarnayış</i>	çalmak (hırsızlık)	<i>tiritiş</i>
çabalamak	<i>ta geyrayış; tÿo geyrayış</i>	çalmak (müzik için)	<i>cenayış</i>
çabalanmak	<i>tÿo geyreyayış</i>	çam	<i>kaj</i>
çabucak	<i>hıma</i>	çam ağacı	<i>kajêr</i>
çabuk	<i>lez₁; rew</i>	çam ağacı çeşidi	<i>hors; merx</i>
çabuk gelişen	<i>sıltani</i>	çamaşır	<i>çına</i>
çabukluk	<i>rewkên</i>	çamaşır yıkama işi	<i>robar</i>
çabul	<i>yaxme₁</i>	çamaşır yıkama zamanı	<i>robari</i>
çadır	<i>kom₁; xeym</i>	çamaşırhane	<i>keraşo</i>
çadırın yan tarafı	<i>êşi</i>	çamur	<i>çamır; 'linci</i>
çağ	<i>deme; dewran</i>	çamurlu	<i>'lincin</i>
çağıldama	<i>çerp</i>	çamurlu su	<i>xo'linci</i>
çağıldamak	<i>çerpi kerdiş; şerpi kerdiş</i>	çan	<i>çangoz</i>
çağıltılı	<i>şerpiyin</i>	çanak	<i>çanax</i>
çağırmak	<i>veyndayış</i>	çanakcık	<i>kodık</i>
- içten bağırıp	<i>çağırmak</i>	çangır çingir	<i>teq û req</i>
çağırtmak	<i>veyndayen dayış; veyndnayış</i>	çanta	<i>tewre</i>
çağrı	<i>veyndayen</i>	çapa	<i>zengen</i>
çağrıştırma	<i>teşef</i>	çapak (gözdeki)	<i>pılısk</i>
çağrıştırmak	<i>sibêti dayış</i>	çapaklı	<i>pılıskın</i>
çakal	<i>çeqel; wawık</i>	çapkın erkek	<i>zampara</i>
çakala	<i>firing</i>	çapraz	<i>çepraşt</i>
çakı	<i>gazling; kardiz</i>	çapul	<i>talan</i>
çakıl	<i>çaxıl</i>	çapulcu	<i>talanker</i>
çakıldak	<i>şaqłori</i>	çardak	<i>hercale; kûm</i>
çakıldatmak	<i>çeqnayış; şeqi kerden dayış</i>	çaresiz	<i>bêçare; neçar</i>
çakıllı	<i>çaxılın</i>	çarık	<i>xamiki</i>
çakıllı yer	<i>çaxile</i>	çark	<i>çerx</i>
çakılmak	<i>çikiyayış₂; repisyayış;</i> <i>sepiryayış; şerbetiyayış</i>	çarkçı	<i>çerxwan</i>
çakıltı	<i>çeqi</i>	çarklı	<i>çerxin</i>
çakır (göz rengi)	<i>zeng₂</i>	çarmıh	<i>çarmıx</i>
çakır gözlü	<i>çımzeng</i>	çarpıcı	<i>sert</i>
çakışmak	<i>pêro amayış</i>	çarpık	<i>çewt</i>
çakmak	<i>cı finayış</i>	çarpılmak (dini)	<i>cı şaneyayış</i>
çakmak (ateşi veren)	<i>adırga</i>	çarpışmak	<i>pêro amayış</i>
çakmak taşı	<i>adır'si</i>	çarpıştırmak	<i>pêro ardış</i>
çakur çukur	<i>çeq-çeq</i>	çarpmak	<i>piro amayış; piro ardış; pa</i> <i>koyayış</i>
çaldırmak	<i>koynayış</i>	çarpmak (birbirine)	<i>pêya koyayış</i>
çalgıcı	<i>xelife₁</i>	çarpmak (dini)	<i>cı şanayış</i>
çalılık kümeleri	<i>birrik</i>	çarpmak (kalp için)	<i>çırpayış; erziyayış</i>
çalım yapmak (kadın çalımı)	<i>fişt fişt kerdiş</i>	çarptırmak	<i>çırpnayış; pa koynayış</i>
çalınmak	<i>tıryayış</i>	çarşaf	<i>çarçef</i>
çalınmak (kapı vb.)	<i>koyayış</i>	çarşafılı	<i>çarçefin</i>
çalıntı	<i>tırte/i</i>	çarşamba	<i>çarşeme</i>
çalışan	<i>girweyayox</i>	çarşı	<i>çarşû</i>
çalışmak	<i>girweyayış; xeftiyayış</i>	çatal (iki parmaklı)	<i>digoşı</i>
çalıştırmak	<i>girweynayış; xeftınayış</i>	çatal (iki uçlu)	<i>pal₁</i>
çalıya takılmak	<i>kelem cı kewtiş</i>	çatal kaşığı	<i>koçıka goşın</i>
çalkalamak	<i>taşûtış</i>	çatallı	<i>digoşın</i>
çalkalamak (kabı su ile vb.)	<i>taçarnayış</i>	çatı	<i>serê bani</i>

çatı oluğu	<i>qasnaxê aw</i>	çepiç	<i>tışk; çewre</i>
çatır çatır	<i>qırç-qırç</i>	çerçeve	<i>çarçefe</i>
çatırdamak	<i>qırçayış</i>	çerçi	<i>çerçi; 'etar</i>
çatırdatmak	<i>qırçnayış</i>	çerviş	<i>çewr₁; çıqırq; çızırq; qaxırdaxi</i>
çatırtı	<i>pıt-pıt; qırçi</i>	çeşit	<i>babet</i>
çatışmak	<i>pêya koyayış</i>	çeşitli	<i>babetin</i>
çatki	<i>hereki</i>	çeşme	<i>ını</i>
çatlak	<i>qelaş; teqaye/i</i>	çete	<i>qol₂</i>
çatlamak	<i>teqayış</i>	çetin	<i>çetin</i>
çatlamak (soğuktan deri için)	<i>terkiyayış</i>	çetinlik	<i>çetiney</i>
çatlatılan	<i>teqnaye/i</i>	çevik	<i>çapık</i>
çatlatmak	<i>teqnayış</i>	çevirmek	<i>tadeyayış</i>
çavuş kuşu	<i>diksilêman</i>	çevirmek	<i>çarnayış; çerx kerdış; tadayış</i>
çay	<i>çay</i>	çevirmek (geri)	<i>açarnayış</i>
çay (akarsu)	<i>la₂</i>	çevirmen	<i>açarnayox</i>
çay evi	<i>çayxane</i>	çevre	<i>çorşme; dorme; pıramûd</i>
çaydanlık	<i>çaydan</i>	çevrede dolaşmak	<i>çorşme geyrayış</i>
çayhanecilik	<i>çayxaneyin</i>	çevreleyen	<i>çorşmegêr</i>
çaylak	<i>dikê verdê la; ibê verdê la; ibla</i>	çevresinde dönme işi	<i>çivran(i)</i>
çefye	<i>çefi</i>	çevrili yer	<i>qasnax</i>
çekici	<i>antox</i>	çevrilmek	<i>çarneyayış</i>
çekiç	<i>çakûç</i>	çeyiz	<i>cêz</i>
çekik	<i>ante/i</i>	çeyrek	<i>çêreg; kert; nimorib</i>
çekik gözlü	<i>çimveriste/i</i>	çeyrek (tahılda)	<i>qerat</i>
çekiliş	<i>anten</i>	çıban	<i>qınor</i>
çekilmek	<i>anciyayış</i>	çiftçilik	<i>citêrey</i>
çekingen	<i>anciyayox; ragırotox; şermok</i>	çiftkafa	<i>dıserre</i>
çekinmek	<i>anciyayış; ragırotış₁</i>	çiğ	<i>vewrrêş</i>
çekirdek	<i>berze</i>	çiğır	<i>çixır</i>
çekirdek içi	<i>dendık</i>	çiğırından çıkmış	<i>bitırr</i>
çekirdekli	<i>berzeyın</i>	çiğlık	<i>fixan; qır-wir; zırrınçi</i>
çekirge	<i>mele₂</i>	çiğlık atmak	<i>fixan kerdış; zırrınçayış</i>
çekiş, çekim	<i>anten</i>	çiğlık atmak (can acısından)	<i>qıştayış</i>
çekiştirme	<i>cırêanten</i>	çiğlık (kuş, karga)	<i>qıjayış</i>
çekiştirmek	<i>cı rê antış; ling ro dayış; qeybet kerdış</i>	çiğlık sesi	<i>qij-qij</i>
çekmece	<i>dexil</i>	çıkarmak	<i>vetış</i>
çekmek	<i>antış</i>	çıkarmak (birbirinin içinden)	<i>cêyo vetış</i>
çekmek (tokat)	<i>pıra antış</i>	çıkarmak (çekerek)	<i>dereynayış</i>
çektirmek	<i>anten dayış</i>	çıkarmak	<i>çare₂</i>
çekül	<i>gogo</i>	çıkık	<i>vete/i</i>
çelik	<i>polat</i>	çıkıntı	<i>deye₂; kertûg</i>
çelik çomak oyunu	<i>gelgek; tûl</i>	çıkıntılı	<i>kert kort</i>
çelik (odun)	<i>serrpûne</i>	çıkış	<i>vıjyayen</i>
çelimsiz	<i>zıbıdi</i>	çıkış (yukarıya)	<i>amver</i>
çelme	<i>palek</i>	çıkma	<i>vıjyayen</i>
çelme takmak	<i>ling ver eştış</i>	çıkmaq	<i>vıjyayış</i>
çeltik	<i>çeltûg</i>	çıkrik	<i>dolap</i>
çember	<i>çember; goverik; guvırık; helqa; qasnax</i>	çıldırmaq	<i>têmiyan ro dayış</i>
çene	<i>çenge; 'henik</i>	çılgın	<i>xint</i>
çengel	<i>çanqal</i>	çın çın	<i>çing</i>
çengelli iğne	<i>filtekan</i>	çınar ağacı	<i>çınayêr</i>
çentik	<i>kertek</i>	çıngıl	<i>cirre</i>
çentikli	<i>kertekin</i>	çıngırak	<i>zingılık, zeng</i>
çepeçevre	<i>hawırdor</i>	çınlamak	<i>çiringayış; çingayış; zingayış</i>
		çınlatmaq	<i>çiringnayış</i>
		çıpıl!	<i>çellp</i>

çıplak	<i>rût</i>	çinko	<i>çingo</i>
çıplak (tamamen)	<i>viran</i>	çiriş	<i>şirêz</i>
çirak	<i>sagirt; çirag</i>	çirkin (güzelliğin karşıtı)	' <i>ar</i>
çiraklık	<i>çiragey; sagirtey</i>	çirkinlik	' <i>arey</i>
çiril çıplak	<i>virt û viran</i>	çiroz	<i>rûto</i>
çırpı	<i>çarr</i>	çise	<i>pişk</i>
çırpılmak	<i>çelqiyayış</i>	çiselemek (yağmur)	<i>werdı werdı varayış</i>
çırpındırmak	<i>pirrpıznayış</i>	çiş	<i>mizi</i>
çırpınmak	<i>pirrpızıyayış</i>	çişli	<i>mizin</i>
çırpmak	<i>çelqınayış</i>	çit	<i>perzin</i>
çit	<i>çit</i>	çit sarmaşığı	<i>lepîrêsık; pêçek</i>
çit!	<i>qurp₁</i>	çitmek	<i>vawıtış</i>
çita	<i>çalig; tivil</i>	çivi	<i>mêx</i>
çitçit	<i>patpat</i>	çizilen sınır (oyunda)	' <i>hêl</i>
çitlama	<i>qurpi</i>	çivili	<i>mêxin</i>
çitlamak	<i>qurpiyayış</i>	çizgi	<i>çixiz; dexaz</i>
çitlatmak	<i>qurpinayış</i>	çizgi (derin)	<i>xet₂</i>
çitrik	<i>çiqik</i>	çizgili	<i>xetekin; xetin</i>
çıyan	<i>şanekê marri</i>	çizik	<i>dexazik</i>
çiçek	<i>vılık</i>	çizilmek	<i>dexazik cı kewtış</i>
çiçek bahçesi	<i>bostan</i>	çizme	<i>cizme</i>
çiçek soğanı	<i>lûz</i>	çizmek	<i>çixizi kerdış; dexazik kerdış</i>
çiçekten yeni çıkan sebze	<i>bacic</i>	çoban	<i>şıwane</i>
çift (pantolon, ayakkabı)	<i>cıta</i>	- sığır çobanı	<i>gawan</i>
çift (sürüm)	<i>cit</i>	çoban yıldızı	<i>qurix</i>
çift (tekin karşıtı)	<i>jewnc</i>	çobanlık	<i>şıwaneyin; şıwanin</i>
çift mızrağı	<i>mısaşi</i>	çocuk	<i>qeç; qeçek; lorek</i>
çiftçi	<i>citêr</i>	- erkek çocuğu	<i>laj; bûko</i>
çifte	<i>çifte</i>	- kız çocuğu	<i>keyna; keynek</i>
çifte atma	<i>weleng₁</i>	çocuk düşürmek	<i>ver dı kerdış</i>
çifte sürmek	<i>debestış</i>	çocukluk	<i>qeçekey; qeçkin</i>
çiftetelli	<i>koçegin</i>	çoğalmak	<i>boll biyayış; pê kewtış</i>
çiftleşmek (at için)	<i>telleb amayış</i>	çoğul (dilb.)	<i>zêdamor</i>
çiftleştirmek (inek için)	<i>dewar dayış</i>	çoğunluk	<i>bolaney</i>
çigit	<i>pemiste</i>	çok	<i>boll</i>
çiğ (çimenlerin su tutması)	<i>awi₁</i>	çok sayıda	<i>bê'hesab</i>
çiğ düşmek	<i>awi kewtış</i>	çok sayıda insan	<i>celebê</i>
çiğ (yemek)	<i>kal₂; xax</i>	çokluk	<i>bolley</i>
çiğdem	<i>ısparık; pızparık</i>	çoktan	<i>rewna</i>
çiğnemek	<i>cawıtış</i>	çomak	<i>çiwe</i>
çiğnenmek	<i>cawiyayış</i>	çomaklamak	<i>ğışt miyan kerdış</i>
çik kusmak	<i>vir û virtey kewtış</i>	çopur	<i>çalqaziki; dırrney</i>
çiklet	<i>qanık</i>	çopurlu	<i>çalqazikin; dırrneyin</i>
çil	<i>çirtık₂</i>	çorak	' <i>hir; qeraz; qi</i>
çile	<i>çile₁</i>	çorap	<i>gerwe; pûçık</i>
çilekeş	<i>çilekes</i>	çorap (yün)	<i>galık</i>
çilingir	<i>çilingir</i>	çorba	<i>germi; sorba</i>
çilingirlik	<i>çilingirey</i>	çortun	<i>çortem</i>
çilli	<i>çirtikin</i>	çoşmak	<i>kel weriştış</i>
çimdik	<i>nakûçık; qırûncık</i>	çotuk	<i>qompil; qonc</i>
çimen	<i>çayêr</i>	çökelek	<i>toraq</i>
çimenli	<i>çayêrin</i>	çökmek	<i>dekewtış; pıro gunayış</i>
çimento	<i>cırs; çimanto</i>	çökmek (hayvanlar için)	<i>mêl biyayış</i>
Çin, Çinli	<i>Çin</i>	çöktürmek	<i>definayış /deviştış</i>
çingene	<i>qeraçi</i>	çökük	<i>dekewte/i</i>
çini	<i>çini</i>	çöküntü	<i>pırogunaye/i</i>

çöl	<i>çol</i>	çukurcuk	<i>kortık; 'lanek</i>
çömelmek	<i>çok biyayış; çoki şiyayış</i>	çukurlu	<i>çalın; 'lanın</i>
çömelmek (hayvanlarda)	<i>çok rodayış</i>	çul	<i>palas</i>
çömeltmek	<i>çok cı dayış</i>	- renkli el dokuması çul	<i>cacım</i>
çömlek	<i>dêza; qerxon; xılık₁</i>	çuval	<i>çıwal</i>
çömlek (tereyağı için)	<i>'helik</i>	çuval (dolu)	<i>pare</i>
çöp	<i>qırm; çop</i>	çuvaldız	<i>goçin</i>
çöp (ot, yaprak çözü)	<i>qırs</i>	çünkü	<i>çıkı</i>
çöplük	<i>hûlık; sillo</i>	çürük (ağaç için)	<i>kerxiyaye/i</i>
çörek	<i>kılênca</i>	çürük (kabuğun içi, ceviz vb.)	<i>pûç₁</i>
çörek dermanı	<i>siyahbık</i>	çürüklük	<i>pûçey₁</i>
çörten	<i>çiranık</i>	çürümek (ağaç için)	<i>kerxiyayış</i>
çöven	<i>kefkefok; sabûnek</i>	çürümek (ot, sebze vb.)	<i>helisayış</i>
çözmek	<i>çare vinayış</i>	çürümek (içten, karpuz vb.)	<i>pêro gunayış</i>
çözüm yolu	<i>çare₂</i>	çürüten	<i>pûçker₁</i>
çubuk	<i>serbût; sıbık; şıftı; şilt; şûrt</i>	çürütmek	<i>pûç kerdış</i>
çubuk (uzunca)	<i>çel</i>	çürütmek (ağaç için)	<i>kerxnayış</i>
çukur	<i>çal; hendeq; kendal; 'lan</i>	çürütmek (ot, sebze vb.)	<i>helisnayış</i>
çukur (büyük)	<i>kort</i>	çüzüme ulaşmak	<i>zey pê biyayış</i>

D - d

da	<i>zi</i>	dalavere	<i>dıbare</i>
dabruka	<i>dombelek</i>	dalavereci	<i>dıbaredar</i>
dağ	<i>ko₁</i>	daldırma	<i>axûre</i>
dağ lalesi	<i>'hesen'hıseynek</i>	daldırmak (suya vb.)	<i>piro cenayış</i>
dağ zirvesi	<i>qoq</i>	dalga	<i>pêl</i>
dağdağan	<i>tey₁</i>	dalgalanmak	<i>pêl dayış</i>
dağdağan ağacı	<i>teyêr</i>	dalgalı	<i>pêle; pêlin</i>
dağılmak	<i>vıla biyayış</i>	dalgıç	<i>gumbiyêr</i>
dağın ucundaki kıvrım	<i>dormêr</i>	dalgın	<i>delêlin</i>
dağınık	<i>şeqiyaye/i; tarûmar; vıla; vilabiyaye/i</i>	dalgınlık	<i>delêl</i>
dağınık bırakmak	<i>têdi verdayış</i>	dalış	<i>gum₂; noq</i>
dağıtıcı	<i>vıaker</i>	dalkavuk	<i>binpize₂</i>
dağıtım	<i>vıakerden</i>	dalkavukluk	<i>binpizeyin</i>
dağırtmak	<i>pêser finayış; tarûmar kerdış; vıla kerdış</i>	dalmak	<i>delêl girotiş</i>
dağlama	<i>dax</i>	dalmak (içeri, üzerine)	<i>qelbiyayış₁; qılozi-yayış</i>
dağlanmış olan	<i>daxkerde/i</i>	dalmak (suya vb.)	<i>gum biyayış; xo piro cenayış</i>
dağlı	<i>kovi</i>	dalyan	<i>sıbe</i>
dağlı (yer)	<i>koyın</i>	dama	<i>dame</i>
dağlık	<i>koye</i>	damak (tip)	<i>azminekê feki</i>
daha	<i>hewna; hını</i>	damar	<i>tamar</i>
daha önce	<i>rew</i>	damarlı	<i>tamarın</i>
daima	<i>tım</i>	damat, enişte	<i>zama</i>
dakika	<i>deqa</i>	damatlık	<i>zamayın</i>
daktilo	<i>textilo</i>	damga	<i>demxe</i>
dal	<i>gil</i>	damla	<i>çilk</i>
- büyük dal	<i>şax</i>	damla (su için)	<i>next</i>
dalak	<i>talax; sıpart</i>	damlacık	<i>dalpek₂</i>
dalaşmak	<i>pê kewtiş</i>	danışma	<i>perscifinayen</i>

danışmak	<i>pers cı finayış</i>	dedikodu	<i>pisto-pisto</i>
danışman	<i>mûşawır</i>	defa	<i>fin</i>
dans	<i>reqıs</i>	defetmek	<i>qewrnayış</i>
dans etmek	<i>reqısyayış</i>	defn etmek	<i>deprêznayış</i>
dans ettirmek	<i>reqısnayış</i>	defol!	<i>hedı</i>
dansözlük	<i>koçekey</i>	defolmak	<i>ca'hnımyayış; qewrneyayış</i>
dantel	<i>tentene</i>	defter	<i>defter; nûşbend; teynûş</i>
dar (en için)	<i>teng</i>	değiş tokuş	<i>pêvrin</i>
- çok dar	<i>pipık</i>	değdiren	<i>panayox</i>
dar görüşlü	<i>tengvinox</i>	değdirmek	<i>pa nayış</i>
dar yere sıkıştırmak	<i>qızqabıx finayış</i>	değer	<i>erc; qedır; xatır</i>
dara düşmek	<i>teng kewtış</i>	değer (insan için)	<i>'erbe</i>
dara düşürmek	<i>teng finayış</i>	değer bilmek	<i>xatır zanayış</i>
daracık	<i>tengek</i>	değerden düşmek	<i>'erbe ra kewtış</i>
darağacı	<i>dar</i>	değerden düşürmek	<i>'erbe war ardış</i>
darbe	<i>derbe</i>	değerinde olmak	<i>erciyayış</i>
darbeli	<i>derbın</i>	değerlendirmek	<i>ercınayış</i>
dargın	<i>ka'hriyaye/i</i>	değerli	<i>erciyaye/i; qedırın</i>
darı	<i>gırgıl</i>	değil	<i>niy-</i>
darılmak	<i>ka'hriyayış</i>	değil mi	<i>neki</i>
darısı başına	<i>axbet</i>	değirmen	<i>ayre</i>
darlık	<i>tengey</i>	değirmen taşı	<i>arr'si</i>
darmadağın	<i>virt û vıla</i>	değirmenci	<i>ardwan</i>
darmadağınık	<i>pereng pereng; virt û vıla</i>	değirmencilik	<i>ardwaney</i>
dava	<i>da'hwa</i>	değişen	<i>hriyaye/i</i>
davacı	<i>da'hwavinayox</i>	değişik	<i>babetna; babetın</i>
davet	<i>tekelif</i>	değişiklik	<i>virryayın</i>
davranış	<i>qudı</i>	değişmek	<i>têra biyayış₂; virryayış</i>
davranışları yavaş olan	<i>gıran</i>	değiştiren	<i>virrnayox</i>
davul	<i>neqera</i>	değiştirmek	<i>têra kerdış₂; virrnayış;</i> <i>wırınayış₂</i>
davulcu	<i>xelife₁</i>	değmek	<i>cı amayış; pa neyayış</i>
davulun topuzu	<i>gumpık; qondık; zompık</i>	değmek (birbirine)	<i>pêra deyayış</i>
davet eden	<i>da'hwetker</i>	değnek	<i>çıwe</i>
dayak	<i>derbiki; repık</i>	dek	<i>pışt</i>
dayak sesi	<i>repi</i>	deli	<i>xint</i>
dayamak	<i>darıtış; pê şanayış; tê şanayış</i>	delice (bot.)	<i>ziwani</i>
dayamak (bir yere)	<i>nepısnayış</i>	delik	<i>qul₂; 'lan</i>
dayanak	<i>dayax; desteg</i>	delik deşik aramak	<i>qulqulik nêverdayış</i>
dayanıklı	<i>mezbût</i>	delik deşik etmek	<i>rovıtış</i>
dayanışma	<i>paştıpêdayen</i>	delikanlı	<i>dilawer; xort</i>
dayanışmak	<i>paşti pê dayış</i>	delikanlılık	<i>xortey</i>
dayanmak	<i>damiş biyayış; dayax kerdış;</i> <i>'hewi gırotış</i>	delikli	<i>'lanın; qulın</i>
dayanmak (bir yere)	<i>nepısyayış</i>	delikli kepçe	<i>kefgir</i>
dayatmak	<i>zor cı dayış</i>	delil	<i>delil</i>
dayı	<i>alo; xal</i>	delilik	<i>xintey</i>
dayı kızı	<i>xalkeyna</i>	delinmiş	<i>qulkerde/i</i>
dayı oğlu	<i>xalza</i>	delmek	<i>qul kerdış</i>
dazlak	<i>serrepate</i>	delta	<i>çatê laya</i>
dazlaklaştırmak	<i>serre patış</i>	dem	<i>dem₂</i>
de	<i>zi</i>	demek	<i>qay</i>
-de	<i>dı</i>	demet	<i>desta; gulbang; pıstık; tapal</i>
Deccal	<i>Tecal</i>	demet (odun, çalı için)	<i>cema</i>
deccallık	<i>tecaley</i>	demet (yapraklı dallar için)	<i>gırze; tewe</i>
dede	<i>bakal; kali</i>	demet halinde bağlamak	<i>derze kerdış</i>
dedenin dedesi	<i>bawkal</i>	demetlemek	<i>desta kerdış; pıstık kerdış</i>

demetlemek (odun vb.)	<i>cema kerdış</i>	ders	<i>ders</i>
demin	<i>gama veri</i>	dert	<i>derd</i>
demini bağlamak (turşu, sirke vb.)	<i>xo degırotış</i>	dertli	<i>derdın</i>
demir	<i>asın</i>	derviş	<i>dewrêş</i>
demir dışığı	<i>giasın</i>	despot	<i>despot</i>
demir dövme	<i>iskar kerdış</i>	destan	<i>destan</i>
demir sesi	<i>tingi; xırçı</i>	destanca	<i>destani</i>
demir sesi çıkarmak	<i>çiringnayış</i>	destanlık	<i>destaney</i>
demir sesi çıkmak	<i>çiringayış; çiringi vetiş;</i> <i>çiringi vijyayış</i>	destek	<i>kuteg</i>
demirci	<i>asinger</i>	- tavan altı destek (inşaat için)	<i>mencelix</i>
demircilik	<i>asingerey</i>	destek almak	<i>paşti girotış</i>
demirhane	<i>asınxane</i>	destek istemek	<i>paşti waştış</i>
demirli	<i>asınên</i>	destek olmak	<i>paşti dayış; paşti vijyayış</i>
demlik	<i>demlig</i>	destekçi	<i>paştidayox</i>
demokrasi	<i>demoqrasi</i>	desteklemek	<i>desteg kerdış; peyo vinderdış;</i> <i>xo ver şanayış</i>
demokrat	<i>demoqrat</i>	desteklemek (birbirini)	<i>xo pê şanayış</i>
denemek	<i>cerbinayış</i>	desteksiz	<i>bêpaşti</i>
denemek (bir şeye)	<i>piro cerbinayış</i>	deşilmek (yara için)	<i>ber biyayış</i>
denenmek	<i>cerbiyayış</i>	deşilmiş	<i>qulkerde/i</i>
denetlemek	<i>ser ra geyrayış</i>	deşme	<i>ber₅</i>
denetletmek	<i>ser ra çarnayış</i>	deşmek (yara için)	<i>ber kerdış</i>
deney	<i>cerb</i>	detaylı incelemek	<i>cêr û cor girotış</i>
deneyen	<i>cerbinayox</i>	dev	<i>dêw</i>
deneyimli	<i>cerbinaye/i</i>	devam	<i>dewam</i>
denge	<i>denge</i>	devamlı	<i>dewami</i>
dengede olma	<i>dengey pê</i>	deve	<i>deve</i>
dengeli	<i>têser</i>	- dişi deve	<i>meya; arwana; deva</i>
dengesiz gelmek	<i>têseriki amayış</i>	- eril deve	<i>lok₁</i>
dengesiz gitmek	<i>têseriki şiyayış</i>	deve yavrusu	<i>bodik; torûm</i>
deniz	<i>dengız</i>	devir	<i>dewr</i>
denizci (asker)	<i>bahriye</i>	devirmek	<i>dındayış</i>
denk	<i>tay₁; têçax</i>	devlet	<i>dıwêl</i>
denk düşürmek	<i>cı amayış</i>	devre (oyunda)	<i>qal₂</i>
denk gelmek	<i>raşt amayış</i>	devredilmek	<i>ser dındeyayış</i>
denk (yük)	<i>benka</i>	devretmek	<i>ser dındayış</i>
deprem	<i>'erdlerz; gumlerz; zelzele</i>	devrilmek	<i>dındeyayış</i>
depo	<i>'embar; kûware</i>	devrim	<i>inqılab</i>
depo (yerin altındaki)	<i>şa'hriz</i>	devrimci	<i>dındayox</i>
depo (yem, ot için)	<i>lod</i>	dezenfekte etmek	<i>keweynayış</i>
derbeder	<i>derbeder</i>	dırdır	<i>vır-vır</i>
dere	<i>dere</i>	dış	<i>tever</i>
derece (ısı)	<i>seqam</i>	dışarı	<i>tever</i>
dergâh	<i>dergah</i>	dışarıda	<i>tevera</i>
dergi	<i>pêserok</i>	dışarıdaki	<i>teverên</i>
derhal	<i>desthal</i>	dışında	<i>tevera</i>
deri	<i>poste</i>	dışkı	<i>fısqa</i>
- hayvan derisi	<i>çerme</i>	- kanatlı hayvanların dışkısı	<i>kırgılı</i>
deri kanseri	<i>kul</i>	dışlı	<i>kertekin</i>
deri kurdu	<i>dırne</i>	dibek (taş)	<i>soqi</i>
deri parçası (küçük)	<i>zovi</i>	dibi tutmak	<i>po girotış</i>
derin	<i>xorı</i>	Dicle nehri	<i>Şet</i>
derinin soyulması (güneşten)	<i>pûr biyayış</i>	diğeri	<i>a bin; o bin</i>
derinin yüzü	<i>pûr</i>	dik	<i>tik; rep₁</i>
derinlik	<i>xoriyey</i>	dik kafalı	<i>serretik</i>
derman	<i>darı</i>	dikelme (keçilerde)	<i>çembel</i>

dikilmek (keçilerde)	<i>çembeli weriştis</i>	dinleyici	<i>goşdar; goştari tox</i>
diken	<i>telî</i>	dinmek	<i>keskûn biyayış</i>
dikenli	<i>teliyin</i>	dinsel	<i>dini</i>
dikilip kalma	<i>qır û qot</i>	dinsiz	<i>bêdin; cihûd; gawır</i>
dikilmek (ağaç için)	<i>roneyayış</i>	dinsizlik	<i>bêdiney; cihûdey; gawirey</i>
dikilmek (dikiş için)	<i>dardeyayış; derziyayış</i>	dip	<i>bin₂</i>
dikilmek (yerde)	<i>qoq biyayış; tik biyayış</i>	dipçik	<i>qabze</i>
dikilmek (yere)	<i>çıkıyayış₂; daçıkyayış;</i>	dipsiz kile	<i>biro bêbin</i>
	<i>denişkiyayış</i>	direk	<i>estûn</i>
dikimhane	<i>deştexane</i>	direkt	<i>raşt</i>
dikiş	<i>deştene</i>	direniş	<i>averdayen</i>
dikiş işi	<i>deştene</i>	direnmek	<i>aver dayış; ling 'ero dayış; pêt biyayış; vero şideyayış</i>
dikiş (yaraya)	<i>enc</i>	dirgen	<i>digoşi</i>
dikkat	<i>bal; xeyal</i>	diri	<i>weş</i>
dikkat etmek	<i>balê xo cı dayış; xeyal kerdış</i>	dirilik	<i>weşin</i>
dikkatini vermek	<i>balê xo cı dayış</i>	dirilmek	<i>weş biyayış</i>
dikkatini vermek	<i>xeyalê xo cı dayış</i>	dirilten	<i>weşker</i>
dikkatli ve düzgün	<i>semta</i>	diriltmek	<i>weş kerdış</i>
dikkatsiz	<i>bêxeyal</i>	dirsek (boru, soba için)	<i>saq</i>
dikkatsizlik	<i>bêxeyaley</i>	disiplin	<i>disiplin</i>
dikmek	<i>daçıknayış; denişkinayış</i>	disiplinli	<i>disiplinin</i>
dikmek (ağaç için)	<i>ronayış</i>	diş	<i>dından</i>
dikmek (dikiş)	<i>dardayış; deştis</i>	dişbudak ağacı	<i>vinêr</i>
dil	<i>zıwan</i>	dişi	<i>maki</i>
dil (sürüngenlerin)	<i>zûli</i>	dişi (uçan kuşlar için)	<i>mari</i>
dil bilimci	<i>zıwanzanayox</i>	dişil	<i>maki; mayke</i>
dil çıkarma	<i>lele</i>	dişleme	<i>gaz</i>
dilber	<i>delal₂</i>	dişlemek (birini)	<i>gaz pıro biyayış</i>
dilbilgisi	<i>zuwanrêznayi</i>	dişletmek	<i>gazkerden dayış</i>
dile düşme	<i>şorat; feki kewten</i>	dişleyen	<i>gazker</i>
dile düşmek	<i>feki kewtiş; feki kewtiş</i>	dişli	<i>dındanın</i>
dile düşmüş	<i>namevet</i>	dişsiz	<i>keftal₂</i>
dilek	<i>mıraz</i>	ditmek	<i>avordış</i>
dilenci	<i>parseker</i>	divan	<i>diwan; text₁</i>
dilenme	<i>parse</i>	diyalog kurmak	<i>pa neyayış</i>
dilim	<i>dilim</i>	diye	<i>qay</i>
dilli	<i>dilbaz</i>	diz	<i>çok; saqe; zani; zoni</i>
dillilik	<i>dilbazey</i>	diz kapağı	<i>mobik</i>
dilsiz	<i>bêziwan; lal</i>	dize gelmek	<i>çoki şiyayış</i>
dilsizlik	<i>bêziwaney</i>	dizi	<i>qor₁; rêze</i>
dimdik	<i>linga ser</i>	diziliş	<i>rêzane</i>
din	<i>din</i>	dizilmek	<i>qor biyayış</i>
dinamit	<i>diremit</i>	dizme (altın vb.)	<i>xılte</i>
dinamo	<i>dinemo</i>	dizmek	<i>qor kerdış</i>
dinci	<i>dindar</i>	dizmek (dinlendirmek için)	<i>mıştaxe kerdış</i>
dinç	<i>dinc</i>	dizmek (odun vb.)	<i>nızınayış</i>
dinçlik	<i>dincey</i>	doğal felaket	<i>afat</i>
dindarlık	<i>dindarey</i>	doğmak	<i>biyayış; Ellay dayış</i>
dındaş	<i>dındaş</i>	doğmak (güneş, ay, yıldız)	<i>akewtiş</i>
dindirmek	<i>keskûn kerdış</i>	doğmak (hayvan için)	<i>ziyayış</i>
dink	<i>ding</i>	doğramak	<i>encınayış; roncinayış; werdi kerdış</i>
dinlemek	<i>goş dayış; goştarey kerdış</i>	doğranmak	<i>roncineyayış; tikey biyayış</i>
dinlendirmek	<i>arresnayış; asan kerdış</i>	doğru	<i>raşt</i>
dinlenme yeri	<i>aresca</i>	doğrulamak	<i>testiq kerdış</i>
dinlenmek	<i>arresiyayış; asan biyayış; boya xo girotiş; goştarey biyayış</i>		

doğruluk	<i>raştey</i>	domalmak	<i>saqey şiyayış</i>
doğu	<i>rojakewten</i>	domaltmak	<i>saqey berdiş</i>
doğum	<i>ellaydayen</i>	domates	<i>şamık</i>
doğuma günler kala	<i>roja sero</i>	domates salçası	<i>awa şamika</i>
doğurmak (hayvan için)	<i>leyri vetiş</i>	domuz	<i>xoz</i>
doğurmak (kurt, kedi, köpek için)	<i>telqayış</i>	- dişi domuz	<i>mahwi</i>
doğurtmak	<i>ziyaynayış</i>	- erkek domuz	<i>êlkane</i>
doksan	<i>neway</i>	domuz yavrusu	<i>kudık</i>
doksanlı	<i>newayın</i>	domuzun ön dişi	<i>tırrnos</i>
doktor	<i>tıxtor</i>	don	<i>ceded</i>
doktorluk	<i>tıxtorey</i>	don vurmak	<i>ceded eştış</i>
doku	<i>çilagin</i>	dona kalmak	<i>qır û qot mendiş</i>
dokuma aleti	<i>kerkit</i>	donanma	<i>çek; çekgirêdayen</i>
dokuma ipi	<i>herem</i>	donanmak	<i>çek girêdayış</i>
dokumacı	<i>çilage; mazman</i>	donatmak	<i>çek girêdayen dayış</i>
dokumacılık	<i>çilagey; mazmaney</i>	donduran	<i>cedednayox</i>
dokundurmak (hafifçe)	<i>çıknayış</i>	dondurma	<i>ceded</i>
dokunmak	<i>dest pa nayış</i>	dondurmacı	<i>cededdar</i>
- hafifçe dokunmak	<i>çıkiyayış₁</i>	dondurmak	<i>cedednayış</i>
dokunmak (birbirine)	<i>pêra deyayış</i>	dondurucu	<i>cedednayox</i>
dokuz	<i>new</i>	dondurucu soğuk	<i>pûk₁</i>
dokuzlu	<i>newin</i>	donlu	<i>cededin</i>
dokuztaş oyunu	<i>new'siyek</i>	donmak	<i>cededayayış; qerisiyayış</i>
dolamak	<i>kilor kerdış</i>	donsuz	<i>fekşırwal</i>
dolamak (birbirine)	<i>aloznayış</i>	donuk	<i>cededaye/i</i>
dolambaçlı	<i>çivranın</i>	dopdolu	<i>fek ra pırr</i>
dolandıran	<i>fenkerdox</i>	doru	<i>yaxız</i>
dolandırmak	<i>fen kerdış</i>	doruk	<i>serçeç</i>
dolandırmaya kalkışmak	<i>peyo geyrayış</i>	dosdoğru	<i>raşteraşt</i>
dolanmak	<i>pêşiyayış; pırêsiyayış</i>	dosdoğru gelmek	<i>raşt amayış</i>
dolanmak (birbirine)	<i>pêro pırêsiyayış</i>	dost	<i>dost</i>
dolanmak (etrafta)	<i>geyrayış</i>	dostça	<i>dosteya</i>
dolap	<i>dolab</i>	dostluk	<i>dostey; dostin</i>
- gizli dolap (duvarda)	<i>teqa</i>	dosya	<i>dosya</i>
dolap bölmesi	<i>ref₁</i>	doyasıya	<i>mirdêna; mirdi</i>
dolaşık	<i>alozyaye/i</i>	doymuş	<i>mird</i>
dolaşmak	<i>alozyayış; geyrayış</i>	doymuşluk	<i>mirdey</i>
dolaştırın	<i>çarnayox</i>	dökmek	<i>rijnayış</i>
dolaştırılmak	<i>çarnayayış</i>	dökmek (bilinçli olarak)	<i>rokerdiş</i>
dolaştırmak	<i>çarnayış</i>	dökmek (su)	<i>cı kerdış</i>
dolay	<i>çorşme; pıramûd</i>	döktürmek	<i>rijnayan dayış</i>
dolayı	<i>pox; qaba; qandê; sewê</i>	dökük	<i>rijiyaye/i</i>
dolaylı	<i>çorşmende</i>	dökülmek	<i>rijiyayış</i>
doldurmak	<i>pırr kerdış</i>	dökülmek (birinin eliyle)	<i>robiyayış</i>
- tıka basa doldurmak	<i>fek ra kerdış</i>	döl	<i>pergale₂</i>
dolgun	<i>têdikûwate/i</i>	döl (hayvanlar için)	<i>oxil</i>
dolgun yanaklı	<i>gumpırr</i>	döllenmek	<i>oxil dayış</i>
dolma	<i>qoreki; dolma</i>	döndürmek	<i>açarnayan dayış</i>
dolma tüfek	<i>'hebik</i>	döneklilik	<i>cılqey</i>
dolmak	<i>pırr biyayış</i>	dönem	<i>dewr</i>
dolmalık (kurutulmuş)	<i>qorek</i>	dönemeç	<i>çivranık; hokı</i>
dolu	<i>pırr₂</i>	dönmek	<i>çerx biyayış; geyrayış</i>
dolu (iri tanalı)	<i>torg</i>	dönme (dinsel)	<i>ageyraye/i</i>
dolu (küçük taneli)	<i>torcile</i>	dönüm	<i>citêri</i>
dolu vurmak	<i>torg pıro dayış</i>	dönüş	<i>peydiamayen</i>
domalan	<i>loxmedeve</i>	dönüşüm	<i>nobetin</i>

dört *çi'har*
dört gözle *çi'har çımıya*
dört parça *çi'harlet*
dörtgen *çi'harkosle*
dörtlü *çi'harın*
dörtlük *çi'harey*
dörtnal (at yürüyüşü) *çi'harpay*
dörtüz *çi'harlet*
dört yol *çatray; xaçray*
döşek *doşeg*
döşeme *doşeme; zemin*
döşeme takımları *rest*
döverek ezmek *encıkıyayış*
döviz *dıwiz*
dövme *kûwate*
dövmek *cı ro dayış; pıro dayış*
dövmek (birbirini) *pê finayış*
dövmek (çocuk dilinde) *'eçi kerdış*
dövülmek *pıro deyayış*
dövünmek *xo ro dayış*
dövüş *pırodıyayen*
dövüşmek *belışıyayış; pêro dayış; pêya koyayış*
dövüştürmek *belışıyayış; pêyo verdayış*
dua *dıwa*
dudağı yarık *lewdırr; irix*
dudak *lender; lew*
dudak uçuğu *adıre*
dul *viya*
dul kadını nikahlamak *marre ser eştış*
duman *dûn*
dumanlı *dûnin*
durabilmek *'hewi girotış*
durabilmesini sağlamak *'hewin cı dayış*
duraklamak *vınderyayış*
durdurmak *vındarnayış*
durgun *vinderde/i*
durgunluk *vinderdeney*
durmadan *hatbila; jew asa*
durmadan yapmak (bir işi) *ser nayış*
durmak *vinderdış*
duru *zelal₂*
duru renk (atlarda) *kumêt*
durulamak *derêznayış*
durulaştırın *zelalker*
durulmak *derêziyayış*
durum *'hewal*
durum ve zaman *'hal û mede*
duruş *vinderden*
duş *düş₂*
duş yapmak *aw xo ro kerdış*
duş yaptırmak *aw pıro kerdış*
dut *tû*
dut ağacı *tûwêr*
duvak *sûrik*
duvar *dês*

duvar (tahtalarla yapılan) *çaqme; çıxme*
duvar köşesi *çenge*
duvarlı *dêsın*
duyarlı olan *haydar*
duygulandırmak *zerri teng kerdış*
duygulanmak *xuşxuşıyayış; zerri teng biyayış*
duygusal *xuşxuşok*
duymak *aşnawıtış; 'hesyayış*
duymuş olan *'hesyaye/i*
duyuran *'hesnayox*
duyurmak *aşnawıten dayış; 'hesnayış*
duyuru *aşnawıten; pey'hesnayen; vengane*
düden *çingıloş*
düdük *fırfırok; pipık; pipi*
düğme *mak; polek₃; qûmçe; gocağ*
düğmelemek *mak cı finayış*
düğmeli *gocagın; makın*
düğüm *gire*
düğüm atmak *gire pıro dayış*
düğümcük *girek*
düğümlemek *hoki biyayış*
düğün *veyve*
düğün tekerlemesi *delali; hewal*
dükkan *dûkan*
Düldül *Dondıl*
dün *vızêr*
dün gece *bişewka*
dünden beri *vızêrnayo*
düneyin *vızêrka*
dünkü *vızêrên*
dünür *namûs ilgi*
dünya *cihan; dinya*
dünya hali *dınyaki*
dünya kadar *dınyayê*
dünyanın kuruluşu *qal û bela*
düpedüz *dımdûz; dûz û ware*
dürbün *dûrvin*
dürtmek *pede kûwatış; cı verdayış*
dürüm *guvık*
dürümlemek *guvık kerdış*
dürüst *dırıst*
dürüstlük *dırıstey*
düşkün *kewte/i*
düşman *dışmen*
düşmanlık *dışmeney; dışmenin*
düşmek *gunayış; kewtış*
düşmek (aşağı doğru) *dekewtış*
düşmek (meşru evlilik) *cı kewtış; pê kewtış*
düşmek (yüksek yerden) *war ro gunayış*
düşmüş *kewte/i*
düşük *dekewte/i*
düşük yapmak *ver dı şıyayış*
düşünce *delêl; fıkır; xayle*
düşünceli *delêlin*

düşünceye kapılmak	<i>delêl girotiş</i>
düşündürmek	<i>fıkrınayış</i>
düşündürücü	<i>fıkrınaye</i>
düşünmek	<i>fıkrıyayış</i>
düşürme	<i>finayen/vışten</i>
düşürmek	<i>finayış/vıştış</i>
düşürmek (yüksek yerden)	<i>war ro dayış</i>
düşüş	<i>kewten</i>
düve	<i>nal</i>
düvecik	<i>nalek</i>
düven	<i>mışon</i>

düz	<i>düz</i>
düzelmek (eğilmiş bir şeyin)	<i>raşt biyayış</i>
düzen	<i>çerx; dûzan</i>
düzenlemek	<i>vıraştış</i>
düzenlenmek	<i>vırazayış</i>
düzenli	<i>dûzanın</i>
düzenli şekilde	<i>verêna</i>
düzensiz;	<i>bêdûzan</i>
düzey	<i>têd₁</i>
düzlük	<i>düzey; pihani</i>

E - e

ebe	<i>dêk; eba</i>
ebe (oyunda)	<i>may</i>
ebedi	<i>'hetan û 'heta</i>
ebegümece	<i>'tolık</i>
ebelemek	<i>may cı kerdış</i>
ebelik	<i>ebayin</i>
ecel	<i>merg₂</i>
ecnebi	<i>ecnebi</i>
eczacı	<i>darıxanedar</i>
eczane	<i>darıxane</i>
edalı	<i>delal₂</i>
edat (dilb.)	<i>payok</i>
eden	<i>kerdox</i>
edep	<i>'edeb</i>
edepsiz	<i>bê'edeb</i>
edepsizlik	<i>bê'edebey</i>
edilmek	<i>neyayış</i>
efendi	<i>efendi</i>
efendilik	<i>efendin</i>
efendim!	<i>ha; yew; yê</i>
eflatun	<i>modık</i>
efsane	<i>efsane</i>
efsaneli	<i>efsaneyin</i>
egoist	<i>xozan; xodbin</i>
egzama	<i>helak; monclani; tûle</i>
egzama olmak	<i>helak biyayış; helkiyayış</i>
egzamalı	<i>helakın</i>
eğe	<i>hêge</i>
eğer	<i>eki</i>
eğik	<i>namite/i</i>
eğilim	<i>meyl</i>
eğilmek	<i>çewt biyayış; xo çewt kerdış; xo namıtış; namiyayış</i>
eğirmek	<i>rêstiş</i>
eğitilmek	<i>resayış</i>
eğitim	<i>resnayen; tahlim</i>
eğitimci	<i>resnayox; tahlimker</i>
eğitimli	<i>resnaye/i</i>

eğitmek	<i>resnayış; tahlim kerdış</i>
eğlence	<i>şênayi</i>
eğlenceli	<i>şênayin</i>
eğlendirici	<i>tırılıkı</i>
eğmek	<i>çewt kerdış; namıtış</i>
eğri	<i>çewt</i>
eğri ağız	<i>kemç</i>
eğri ağızlı	<i>kemçin</i>
eğrilik	<i>çewtey</i>
eğrilmek	<i>çewt biyayış</i>
eh!	<i>de₂</i>
ehliyet	<i>elyet</i>
ejderha	<i>ızdıha</i>
ek	<i>olle</i>
ek (dilb.)	<i>cıdar</i>
ekili	<i>karrite/i</i>
ekilmek	<i>kariyayış</i>
ekim	<i>karriten; ronayen</i>
ekim (ay)	<i>payızo werteyên</i>
ekin balyası	<i>sımbêli</i>
ekin hastalığı	<i>zipık</i>
ekip	<i>qelfe</i>
eklem	<i>hok₂</i>
eklem bağı	<i>kapok</i>
ekmeğin bayatlayıp bozulması	<i>'hemeyayış</i>
ekmek	<i>karrıtış</i>
ekmek (tanesi)	<i>nan</i>
ekmek kıtlığı	<i>nanweşey</i>
ekmek tahtası	<i>weyna</i>
ekonomik	<i>bolley</i>
ekseri	<i>ekseri</i>
ekseriyetle	<i>ekseriyeta</i>
eksi	<i>kemi</i>
eksiği olan	<i>barçewt</i>
eksik	<i>kemi</i>
eksiklik	<i>kemaney; kemey</i>
eksilmek	<i>kemeyayış</i>
eksiltmek	<i>kemeynayış</i>

ekşi *rêvas; tırş₂*
ekşi surat *riyo tırşiyaye*
ekşilik *tırşaney*
ekşirmek *kıskıyayış; tırşiyayış*
ekşimsi *tırşın*
ekşimtirak *mız₁*
ekşitmek *kıskıynayış; tırşnayış*
el (halk) *şar*
el (tutmaya yarayan) *dest*
el ağırlığı *destgıraney*
el altında çalışan *destirmay*
el aşık kemiği *gozeka desti*
el bileği *qırıka desti*
el birliği etmek *dest pê eştış*
el değirmeni *distari*
el ele tutuşmak *pêdest kewtış*
el işi *karê desti*
el sıkışmak *dest pê dayış*
el yazısı *destnûşte*
elalem *herkes*
elbet *helbet; qay; xora*
elbise *çeki; çına*
elbise yırtığı *tışık*
elçi *elçi*
elden geçirmek *pelıknayış; vilênayış*
elden vermek *dest dı dayış*
eldiven *'lepık*
ele geçirme *derdest*
elek *eleg*
elek (bulgur eleği) *pirojin*
elek altı *binprojin*
elekten geçirmek *eleg ro dayış; pirojin ro dayış*
elektirik *'eletılık*
elele vermek *dest pê dayış*
elemek *rovitış*
elemek (kalbur ile) *seradi ro kerdış*
elenmek *rovêziyayış*
elenti *binprojin*
eleştirmek *ling ro dayış*
eli açık *destakerde/i; destvıla*
eli ayacı tutmamak *dest û pay ra kewtış*
eli bağlı *destgırêdaye/i*
eli boş *destveng*
eli sıkı *destteng; nekes*
eli yatkın *destserkewte/i*
eli yatmak *dest ser kewtış*
elin tersi *kefa desti*
elinde aciz olmak *desta mendış*
elinden tutmak *dest ra tepıştış*
eline ağır *destgıran*
elle üstten koparmak *qırmûçıkıknayış*
elle yoklamak *pelıknayış; vilênayış*
ellemek *dest pa nayış*
elleşmek *dest pêya nayış*
elli *pancas*

elma *'sa*
elma ağacı *'sayêr*
elmacık *'sayek*
elmacık kemiği *'saka verdê çıma*
elmas *elmas*
elti (iki kardeşin eşleri) *cêri*
elyaf *bışık*
emanet *amanet; pawe*
emanet eden *paweker*
emanetçi *pawedar*
emdirmek *koten dayış*
emek *emeg; renc*
emekçi *emegdar; rencber*
emekçilik *rencberew*
emekleme *bûlıkı*
emekli *rencdar; teqawit*
emeklilik *rencdarey; teqawitey*
emel *fêl₂*
emici *kotox*
emin olma *yeqın*
emir *emir; ferman*
emir alan *emirgêr*
emir eri *emirber*
emirname *emirname*
emmek *kotiş*
empoze etmek *zor cı dayış*
emreden *emirdar; femandar*
emsal *tay₁; têçax*
emzik *mostık*
emzirtmek (hayvanlar için) *lawıyayış/lawıtış*
- ilk meme emzirtmek *gozi kerdış; seri kerdış*
en *tewr₂*
en önceki *tewr verên*
en azından *qenê*
ender *terwende*
endişe *endişe; xulxuli*
endişelenmek *xulxuli biyayış*
endişeli *endişeyin; xulxuliyın*
engel *ingiler*
engel çıkaran (bir işte) *kelem₁; mızır*
engel olmak (birinin önünde) *cı vero biyayış*
engellenen *ingilerker*
engerek *kerpa*
enik *leyr*
enişte *ênışte*
enkaz *xırabe*
enli *verin*
ense *peyê mıli; kokê mıli*
ensiz *kemver*
entari *zibûn*
epey *xeylê*
epeyce *bêterê*
er bezi *gun*
erdirtmek *resnayış*
erek *mıraz*
ergeç *rew berey*

erginleşmek	<i>resayış</i>	eşek arısı	<i>zerqet</i>
erginleştirmek	<i>resnayış</i>	- büyük eşek arısı	<i>çaring</i>
erik	<i>alûc</i>	eşek küllüğü	<i>welangê hera</i>
erik ağacı	<i>alûcêr</i>	eşek tekmesi	<i>zırrtik</i>
erik ağacının zamkı	<i>cıwa</i>	eşekçe	<i>herki</i>
erimek (tam bitmek şartıyla)	<i>vlêşyayış</i>	eşeklik	<i>herekin; herin</i>
erimek (tam bitmemek şartıyla)	<i>'heleyayış</i>	eşeleme yeri	<i>welang</i>
erimek (vücudun hastalıktan dol.)	<i>alêliyayış</i>	eşik	<i>darisig; êsig</i>
erimiş olan	<i>'heleyaye/i</i>	eşinme	<i>'hersan</i>
erişilmez	<i>asiye</i>	eşit	<i>'hendê pê; zey pê</i>
erişkin	<i>resaye/i</i>	eşkin	<i>meş</i>
erişmek	<i>resayış</i>	eşkiya	<i>qaşqûn; mahkûm</i>
eriten	<i>vlêşnayox</i>	eşleşmek (cinsel)	<i>pê nayış; zey pê biyayış</i>
eritilmiş olan	<i>'heleynaye/i</i>	eşleştirmek (hayvanlar için)	<i>anten dayış</i>
eritmek	<i>'heleynayış; vlêşnayış</i>	eşliğinde	<i>tey₂</i>
eritmek (ağızda)	<i>aspawıtış</i>	eşmek	<i>aşanayış</i>
erkek	<i>camêrd</i>	et	<i>goşt</i>
erkek (güzel ve yakışıklı)	<i>kebot</i>	et doğramak	<i>tikey kerdış</i>
erkek (hayvanlar ve kanatlılar için)	<i>neri₂</i>	et kırptıntısı	<i>tılfi</i>
erkekliğini kaybeden	<i>xesok</i>	et parçası	<i>tika</i>
erkeklik	<i>camêrdey</i>	et suyu	<i>goştawi</i>
erkeklik damarı zayıf olan	<i>xesok</i>	etene	<i>ambazek</i>
erken	<i>rew</i>	etine dolgun	<i>pırro kur</i>
erkenci	<i>rewok</i>	etki	<i>tesir</i>
erkenden	<i>rewê</i>	etki yapmak	<i>kar kerdış; tede kar kerdış; tesir kerdış</i>
erozyona uğramış toprak	<i>pûr</i>	etkili	<i>tesirin</i>
ertelemek	<i>talox eştis; tepya eştis</i>	etli	<i>goştin</i>
ertelenmek	<i>ravey erziyayış</i>	etmek	<i>kerdiş₁; nayış</i>
ertesi gün	<i>biro₁</i>	etraf	<i>çorçorşme; çorşme; dorkoşe; dorme; pıramûd</i>
- daha ertesi gün	<i>bintero</i>	etrafını saran	<i>çorşmegêr</i>
erzak	<i>erzaq</i>	ev	<i>ban; keye</i>
esans	<i>lewanta</i>	ev eşyası	<i>çekçol</i>
esasen	<i>'esan</i>	ev hanımı	<i>kewani</i>
esastan	<i>bınaran</i>	ev kurmak	<i>keye kerdış</i>
esenlik	<i>sıllamety</i>	ev sahibi	<i>wahêrê keyi; ma'hziwan; mazûwan;</i>
eser	<i>eser; ked; pergale₂</i>	ev yıkıntısı	<i>pag</i>
esinti	<i>siji</i>	evcik	<i>banek</i>
esir	<i>derbest</i>	evcil (vahşinin karşıtı)	<i>kedi</i>
esirgemek	<i>cı ra nimitiş; ver amayış</i>	evcilik	<i>banekin</i>
eski	<i>kıhan</i>	evcilleştirmek	<i>kedi kerdış</i>
esmek	<i>va amayış</i>	evvel	<i>veri</i>
esmer	<i>esmer</i>	evvelce	<i>veri veri</i>
esna	<i>çeq₁; gam</i>	evet	<i>e</i>
esnaf	<i>dûkandar; esnaf</i>	evlat	<i>ewlad</i>
esnaflık	<i>esnafey</i>	evlatlık	<i>ewladey; oxıllıx</i>
esneme	<i>fekmila</i>	evlek	<i>evleg</i>
espri	<i>kuşat; yaraney</i>	evlendirmek	<i>jewjnayış</i>
esrar	<i>esrar</i>	evlenme çağına gelme	<i>verjewaj</i>
esrareniz iş	<i>gırweyo nımite</i>	evlenmek	<i>jewjiyayış</i>
esrärkeş	<i>esrärkeş</i>	evlenmeye istekli	<i>jewjiyayox</i>
estetik görünüm	<i>liyane</i>	evli	<i>jewjiyaye/i</i>
estiren	<i>vaydaynayox</i>	evlilik	<i>jewaj</i>
estirmek	<i>vaydaynayış</i>	evliya	<i>ewliya</i>
eşcinsel	<i>qendaye/i</i>		
eşek	<i>her</i>		
- dişi eşek	<i>heri; manker</i>		

evrak	<i>ewraq</i>	ezdirmek (kumaş için)	<i>fışkornayış</i>
evren	<i>cihan</i>	ezel	<i>qal û bela</i>
evsin	<i>kozık</i>	ezgi	<i>deyr</i>
evvel günkü	<i>pereyên</i>	ezik	<i>helısyaye/i; pelçıqayaye/i</i>
evvelki gece	<i>binterşewka</i>	ezik kokusu	<i>hılm</i>
eyer	<i>zin</i>	ezik (kumaş için)	<i>fışkoryaye/i</i>
eyerin ayaklığı	<i>zengu</i>	ezilmek	<i>helısyayış</i>
eylenti	<i>dışlıx</i>	ezilmek (dövülerek)	<i>kunceyayış</i>
eylül (ay)	<i>payızo verên</i>	ezilmek (kumaş için)	<i>fışkoryayış</i>
Eyüp	<i>Ayıb</i>	ezilmek (sıkışarak)	<i>pelçıqayış; pıloxıyıyış</i>
eyvah!	<i>eywax; haylo; haywax</i>	ezilmiş	<i>kunceyaye/i</i>
ezan	<i>'ezan</i>	eziyet	<i>tahda</i>
ezber	<i>ezber</i>	eziyet gören	<i>tahdavinayox</i>
ezberci	<i>ezberker</i>	eziyetli	<i>tahdayın</i>
ezbere	<i>ezberki</i>	ezmek	<i>helısnayış; pelçıqnayış; pıloxnayış</i>
ezdirmek (döverek)	<i>hıncıknaıyış; kunceynayış</i>		

F - f

fabrika	<i>paloke</i>	fazla	<i>vêşi</i>
facia	<i>qeda</i>	fazla (daha, en fazla)	<i>vêşêri</i>
faciaya uğramak	<i>qeda pa koyayış</i>	fazlalık	<i>vêşande; vêşek; vêşey</i>
fahişe	<i>fahş</i>	fedai	<i>fedai</i>
fahişelik	<i>fahşey</i>	fedai etmek	<i>ser nayış</i>
faiz	<i>faıyız; kırav</i>	fedai	<i>peye₁</i>
faizli	<i>faıyızın</i>	fedailik	<i>peyeyin</i>
fak	<i>dam</i>	fedakâr	<i>fedakar; veramayox</i>
faka basmak	<i>dam ro gunayış</i>	fedakârlık	<i>fedakarey</i>
faka düşürmek	<i>dam ro dayış</i>	felaket	<i>felaket</i>
fakat	<i>labirê</i>	felakete uğramış olan	<i>afatzade</i>
fakir	<i>feqir; neçar; niçar</i>	felç	<i>kûz; ferc</i>
fakirhane	<i>feqirxane</i>	- kısmi felç	<i>şelpe₂</i>
fakirlik	<i>feqirey; niçarey</i>	felç vurmak	<i>ferci pıro dayış; şelpe pıro dayış</i>
fal	<i>fahl</i>	felçli	<i>fercın; kût₂</i>
falaka	<i>feleqe</i>	felek	<i>felek</i>
fanila	<i>pırên</i>	fena	<i>kûrr₂</i>
fare	<i>merre</i>	fener (süslü ayaklı)	<i>panos</i>
fare (büyük)	<i>lûrr</i>	ferah	<i>hera</i>
fare boku	<i>gimerre</i>	feriştah	<i>fêriste</i>
fark	<i>ferq₂</i>	fermuar	<i>rêzil</i>
farkına varmak	<i>ci aqılyayış</i>	fermuarlı	<i>rêzilên</i>
farkında olmak	<i>xo 'hesayışı</i>	feryat	<i>fixan; lımın</i>
farklı	<i>ferqın</i>	fesatlık	<i>fesadey; şeytaney</i>
fasulye	<i>lobi</i>	fetva	<i>fetwa</i>
fasulye cinsi	<i>lobik</i>	fevt	<i>fewt</i>
fatmacık (zool)	<i>pızote</i>	fıkırdama	<i>bılq₁</i>
fatura	<i>qoçan₂</i>	fıkırdamak	<i>bılqıkyayış</i>
favori	<i>cênik</i>	fıkra	<i>meselok</i>
fayda	<i>na'hf</i>	Fırat	<i>Fırat nehri; Ro₁</i>
faydacı	<i>na'hfdar</i>	fırça	<i>fırçe</i>
faydalandırmak	<i>na'hf ci kerdış</i>	fırıldama gibi döndürmek	<i>guvırnayış</i>
faydalı	<i>na'hfin</i>	fırıldanma	<i>guvır</i>

fırıldanmak *ayrek geyrayış; guvirayış*
 fırın *fırûn*
 fırıncı *fırûndar*
 fırlama *tıllô*
 fırlamak *erziyayış; tıllô biyayış*
 fırlatmak *eştîş; pıra vırrnayış*
 fırlatmak (birbirine birşeyler) *pêra vırrnayış*
 fırlayış *eşten*
 fırsat *fersen; mezal; keys*
 fırsat vermek *mezal dayış*
 fırsatçı *kerfesen*
 fırsatına düşürmek *çel finayış*
 fırsatına girmek *çel kewtış*
 fırsatlık *ferseney*
 fırt *fırt₁*
 fırtına *fırtine*
 fisıldamak *çıkıyayış₁*
 fisıldatmak *çıkıyayış*
 fisıltı *çıkıyayış; pıst-pıst*
 fıskıye *vızık₂*
 fışırdama *xuşayen; xuş-xuş*
 fışırdamak *xuşayış*
 fışırtı *xuşı*
 fışırtı çıkarmak *xuş-xuş kerdış*
 fışkırmak *vızık çekerdış; vızık eştîş*
 fidan (ağaç) *ley; şıtıl; bızma*
 fidan (sebze için) *lem*
 fide topluluğu *tûm₁*

fikir (düşünce) *fikir*
 fikir yürütmek *cêver dayış*
 filan *filan*
 filiz *liz; nerrb*
 fıncan (porselen) *fıncan*
 fino *boji*
 fino köpek *finik*
 Firavun *Fir'ewn*
 fiske *çırpık*
 fiskelemek *çırpık pıro dayış*
 fıstan *fıstan*
 - kısa fıstan *pırên*
 fıstanlı *pırênın*
 fıtil *fitil*
 fıtilli *fitilin*
 fıtneci *fitne/i; 'hesûd₂*
 fıtnecilik *fitneyin*
 fıtneleyen *fitker*
 fıtre *fitr*
 fıyaka *çalım*
 fıyakalı *çalımın*
 fiyat *fiyet*
 folluk *çalani*
 fotoğraf *fotraf*
 fotoğrafçı *fotrafdar*
 fren *fırên*
 frenk üzümü *engûrmarrek*

G - g

gafil avlanmak *xam pıro gunayış*
 gaga *neqûr*
 gagasıyla vurmak *neqûr pıro dayış*
 galiba *ellazano*
 galip gelmek *po kerdış; qal po kerdış*
 gam *xem*
 gamze *gumçalek; kortek; vılı*
 gazez *qerez*
 gariban *qergûn*
 gaspeden *destsernayox*
 gaspetmek *dest ser nayış*
 gâvur *gawır*
 gayret *têyogeyrayen*
 gayret eden *cahdkar*
 gayret göstermek *têyo geyrayış*
 gayrı *hında; hını₁*
 gaz *xaz*
 gazap *'elemat*
 gazlamak *xaz cı dayış*
 gazlı *xazın*
 gazyağı *qazaxı*

gebe (hayvanlar için) *awr*
 gebe (kadın için) *dıgani*
 geberesice *nêmende/i*
 gebre *qasaxu*
 gece *şew*
 gece körlüğü *kerkorani*
 geceleyen *şewkerdox*
 gecelik *çınay rakewten*
 gecikmek *berey kewtış; berey mendış*
 geciktirmek *berey finayış; berey verdayış*
 geç *berey*
 geçen *ravêrdar*
 geçen sene *par*
 geçen seneki *parên, parênge*
 geçerli olmak *tav biyayış*
 geçerlilik *tav₂*
 geçersiz *nêvêrde/i*
 geçici *ravêrde*
 geçici olarak barındırmak *'heweynayış*
 geçim *debar; dilig; idare*
 geçinmek *idare kerdış*

geçirmek (suyun öte tarafına) *raviyarnayış*
geçiş yeri *neqeb*
geçişli *vêrdaye*
geçişmek *pê vêrdış*
geçişsiz *nêvêrdaye*
geçit *avêrag₂*
- iki dağın arasındaki geçit *derbend; gedûg*
geçit (suda) *vêr₁*
geçit yeri *vêrca*
geçkin (sebze ve meyve için) *vêrde/i*
geçmek *vêrdış*
geçmek (bir yerden) *ravêrdış*
geçmek (birbirinden) *pêra vêrdış*
geçmek (birbirini görmeden) *cêra vêrdış*
geçmek (birini) *ravêrnayış*
geçmiş *ravêrde/i*
geçmiş olsun *kefare₂*
geçmişte *veriki*
geğirme *mırdanik*
geğirmek *mırdanik vero amayış*
geğirtti *mırdanik*
gelecek *verni*
gelecek ay *mengna*
gelecek sene *serna*
gelecek zaman *bêroki*
gelenek *'edet*
gelici *amayox*
geliç otu *bencere*
geliç otu (tazesi) *xırpik*
gelin *veyv*
gelin çiçeği *lepirêsik*
gelincik çiçeği *helûl₂; veyveka wusari*
gelinlik *veyvin*
gelir *qezenc*
geliş *amayen*
gelişigüzel *xo ver ra*
gelişigüzel dalmak *cı qelbiyayış*
gelişigüzel gezme *doş*
gelişmek *resayış*
gelişmemiş sebze *pızlig*
gelişmemiş (hastalıktan dolayı) *merезin*
geliştirmek *resnayış; têra kerdış₂*
gelme isteği olan *amayox*
gelmek *amayış*
genç *genc; ciwan*
genç erkek *xort*
gençlik *gencey*
gene *anci; ayna; fina; qona*
genel *'heme*
genelev *kerxane*
genelevci *kerxanedar*
genellik *ekseriyet*
geniş *hera*
geniş burunlu *zinçhera*
geniş yüzlü *rıphān*
genişlik *herayey*

genizden konuşma *'tın*
genzek *'tino/ê*
genzel *'tının*
gerçek *raşt*
gerçek olan *raştayın*
gerçeklik *raştay*
gerçekten *raştay ser*
gerçi *gerçi*
gerdan *gerdan; milêške*
gerdek *gerdek*
gerek *gerek*
gerekli *lazım*
gergin *pêtante/i*
gerginleşmek *mezbût biyayış; pêt ancıyayış*
gerginleştiren *pêtker*
gerginleştirmek *pêt antış; pêt kerdış*
geri *peydi; tepya; peyser*
geri almak *agırotış; tepya gırotış*
geri çevirmek *peydi açarnayış; peyser açarnayış*
geri dönmek *peydi amayış; peyser ageyrayış*
geri gitmek *peydi şıyayış; peyser şıyayış*
geri gitmek, geri gelmek *ageyrayış*
geri zekâlı *çilekem*
gerici *peydımende/i; tepyadar*
geride kalanı olmayan *çılapıf*
gerila *gerila*
gerileme *peydişıyayen; tepyaşıyayen*
gerilemek *tepya şıyayış*
gerilerek kopmak *qırfiyayış*
gerinmek *viziki antış*
geriye *peyser*
geriye doğru *peyserik*
germe işi *vizik₁*
germek *cêyo antış; têyo antış*
getiren *ardox*
getirmek *ardış*
getirtmek *arden dayış*
gevelemek *aloznayış*
gevelenmek *alozyayış*
geven *gewen*
geven sakızı *guni*
geveze *cawcaw; vırvırok; vıtvaz; vıtvıtok*
geviş *mışor*
geviş getirenler *mışorkerdoxi*
gevrek *kewreg*
gevşek *gefşeg; sist*
- çok gevşek *sistek*
gevşek davranışlı *manglos*
gevşeklik *gefşegey*
gevşemek *sist biyayış*
gevşetmek *sist kerdış*
geyik *kospes; peskovi*
gezdirmek *çarnayayış*
gezdirmek *çarnayış*

gezgin	<i>geyraye/i</i>	gizli plan	<i>mişore</i>
gezi	<i>geyrayen</i>	gizlilik	<i>nımiteney</i>
gezinmek, gezmek	<i>geyrayış</i>	gol	<i>xol</i>
gıcık tutması	<i>qır tepêşyayış</i>	gonca	<i>'hebûb</i>
gıcırdatmak	<i>çırıkış; xiji kerdış</i>	goril	<i>goril</i>
gıcırdatmak (soğuktan; uyarı anlamında)	<i>qırıçıknaıyış</i>	göbek	<i>meşk</i>
gıcırdatmak	<i>qırıçıkayış</i>	göbek bağı	<i>nak</i>
gıcırdatmak	<i>çırıqnayış</i>	göbek düşmesi	<i>paşmûre</i>
gıcırtı	<i>qırçı; xiji</i>	göbekli!	<i>meško!</i>
gıda	<i>çi werdi</i>	göbekli	<i>meşkin</i>
gıdıklamak	<i>qarqarayayış</i>	göç	<i>koç</i>
gıdık	<i>milêşke</i>	göç etmek	<i>bar kerdış</i>
gıdıklama	<i>cıqlıkı; xıdı; xıdxıdıkı; xılxılıkı</i>	göçebe	<i>koçer</i>
gibi	<i>ze; zey</i>	göçer	<i>kêli</i>
giderek	<i>pıra pıra</i>	göğüs	<i>sêne</i>
gidici	<i>şiyaye/i</i>	göğüs kısmı	<i>qefes</i>
gidiş, gidişat	<i>şiyayen</i>	göğüslemek	<i>sêne kerdış</i>
girdap	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>	göğüsleyen	<i>sêneker</i>
giriş	<i>zerreşiyayen</i>	gök gürlemesi	<i>hewr gurrayış</i>
girişmek	<i>xo cı girotış; xo po kerdış</i>	gök kuşağı	<i>mûndiya 'eyşfatma</i>
girmek	<i>miyan kewtış</i>	gök taşı	<i>giustare</i>
girmek (birbirine)	<i>têmiyan kewtış</i>	gökyüzü	<i>azmin</i>
girmek (içiçe)	<i>têtewr biyayış</i>	göl	<i>doll</i>
girmek (içine)	<i>de kewtış</i>	gölcük	<i>pındollek</i>
git! (ineği, öküzü kovarken)	<i>wa'h</i>	gölcükler	<i>delavi</i>
git! (keçi kovarken)	<i>'ey</i>	göldüren	<i>wiyaynayox</i>
git işine!	<i>weda</i>	gölet	<i>dolle; pındoll</i>
gitgide	<i>popo; pıra pıra; vera vera</i>	gölge	<i>darsê; sersi</i>
gitmek	<i>şiyayış</i>	gölgeli	<i>sersiyın</i>
gittikçe	<i>pıra pıra</i>	gölgelik	<i>sersey</i>
giydirilmek	<i>pıra deyayış</i>	gölgelik kısım	<i>perri</i>
giydirmek	<i>pıra dayış</i>	gömlək	<i>işlig; qolık; qûtık</i>
giyecek	<i>çına</i>	gömül	<i>koma kunci</i>
giyili	<i>pıradaye/i</i>	gömülü	<i>'her bin dı</i>
giyinerek kapanmak	<i>xo pıstış</i>	gönderen	<i>rıştox</i>
giyinip kuşanmak	<i>sıdeynayış</i>	göndermek	<i>rıştış</i>
giyinip kuşanmış olan	<i>sıdeynaye/i</i>	gönen	<i>ziri</i>
giyinmek	<i>xo ra dayış; xo dı vetış</i>	gönlü çekmek	<i>zerri waştış</i>
giyinmek (pantolon, don vb.)	<i>xo pay kerdış</i>	gönlü düşmek	<i>'tem cı kewtış; 'tem dekewtış</i>
giymek	<i>xo ra dayış</i>	gönlü kalmak	<i>zerri tey mendış</i>
giymek (ayakkabı, çorap, pantolon)	<i>pay kerdış</i>	gönlü olmak	<i>'tem tey biyayış; 'tem tey estış</i>
giysi	<i>çına</i>	gönlü olmak (birinde)	<i>zerri tey biyayış; zerri tey estış</i>
gizleme yeri (eşya)	<i>kulin</i>	gönlünü almak	<i>zerri weş kerdış</i>
gizlemek	<i>nımitış</i>	gönlünü kaptırmak	<i>zerri pa çikiyayış</i>
gizlemek (birine bir şeyi)	<i>miyani kerdış</i>	gönül	<i>'tem; zerri</i>
gizlenen	<i>miyanikerde/i</i>	gönül acısı	<i>derdê zerri</i>
gizlenilmek	<i>nımınayayış</i>	gönül almak	<i>zerri weş kerdış</i>
gizlenmek	<i>miyani biyayış; nımiyayış</i>	gönül düşmek	<i>zerri cı kewtış</i>
gizlenmiş	<i>wedarde/i</i>	gönül kırıcı	<i>sert</i>
gizletmek	<i>wedarnayış</i>	gönül kırmak	<i>xatır verdayış</i>
gizleyen	<i>miyanikerdox; nımitox</i>	gönül vermek	<i>'tem cı kerdış</i>
gizli	<i>miyani; nımite/i</i>	gönüllü olarak	<i>rızayida xoya</i>
gizli dolap (duvarda)	<i>teqa</i>	gönülsüz	<i>bêzerri</i>
gizli olan	<i>nımiyaye/i</i>	gönye	<i>gonye</i>
gizli olarak	<i>miyanıki</i>		

göre	<i>gore</i>
- sana göre	<i>to heta torêkı</i>
gören	<i>vinayox/diyayox</i>
görev	<i>wezife</i>
görevli	<i>wezifedar</i>
görgüstüz	<i>dınyanede/i</i>
görmek	<i>vinayış/diyayış</i>
görücü	<i>vinayox/diyayox</i>
görümce	<i>gorım</i>
görünen	<i>aysaye/i; vinaye/i / diyaye/i</i>
görünmek	<i>aysayış; vineyayış</i>
görünmez	<i>nêasaye/i</i>
görüntü	<i>asayen; aysayen</i>
görüntülemek	<i>aysnayış</i>
görüntüleyen	<i>aysnayox</i>
görünüm	<i>asan</i>
görünüş	<i>asayen</i>
görüş	<i>vina; vinayen/diyayen</i>
görüşme	<i>pêvinayen</i>
görüşmek	<i>pê vinayış</i>
gösteren	<i>mısnayox</i>
gösteri	<i>mojnayen</i>
gösteriş	<i>çalım</i>
gösterişsiz	<i>sade</i>
göstermek	<i>mısnayış</i>
göt	<i>qen</i>
götü boklu	<i>qengiyın</i>
götü tezekli	<i>qenritikin</i>
götürmek	<i>berdiş</i>
götürü	<i>'erebibazar</i>
götürücü	<i>berdox</i>
götveren	<i>qendaye/i</i>
gövde	<i>qeleafat</i>
gövek	<i>qerqaş</i>
göz	<i>çım</i>
göz akı	<i>sıpey çimi</i>
gözaltına almak	<i>bınçım girotiş</i>
göz bebeği	<i>gili</i>
göz dikmek	<i>çım cı verdayış</i>
göz etmek	<i>saxti kerdış</i>
göz gezdiren	<i>çımçarnayox</i>
göz göze gelmek	<i>çimi pê gunayış</i>
göz kırpmak	<i>çım şıkıtış</i>
göz koymak	<i>çım cı verdayış</i>
göz kulak olan	<i>bendewar</i>
göz kulak olmak	<i>haydar biyayış; vero vınderdış</i>
gözaltı	<i>bınçım</i>
gözcü	<i>çımдар; çımsernox; haydarber</i>
gözcülük	<i>haydarberay</i>
göze hoş gelen	<i>çeleng</i>
gözetleme	<i>çımsernayen</i>
gözetlemek	<i>çım ser nayış</i>
gözetleyici	<i>çımsernox</i>
gözetmen	<i>xeyaldar</i>
gözlemci	<i>çımsernox; pawitox</i>

gözleme (yemek)	<i>qatma</i>
gözlemek	<i>çım po biyayış; pawe mendış</i>
gözleri faltaşı gibi açmak	<i>bıloqnayış</i>
gözleri kararmak	<i>çimi tari biyayış</i>
gözlük	<i>çımveriki; verçimi</i>
gözü almamak	<i>po vetiş</i>
gözü bağlı	<i>çimpiste/i</i>
gözü bir şeyde olmak	<i>çım po biyayış</i>
gözü çıkmak	<i>gili perrayış</i>
gözü doymamazlık	<i>çımtenganey</i>
gözü doymaz	<i>çımteng</i>
gözü içinde olmak	<i>çım tede biyayış</i>
gözü kalmak	<i>çım tey mendış</i>
gözü kapalı	<i>çımgirote/i</i>
gözü kara	<i>çımsiya; çımsûr</i>
gözü karalık	<i>çımsûrey</i>
gözü kesen	<i>çimbırrnayox</i>
gözü kesmek	<i>çım bırrnayış</i>
gözü kızarmış olan	<i>çımsûr</i>
gözü korkan	<i>çımtersaye/i</i>
gözü korkmak	<i>çım tersayış</i>
gözü pek	<i>çımsiya</i>
gözü tok olmak	<i>çım mırd biyayış</i>
gözü üstünde olmak	<i>çimi sero biyayış</i>
gözü yolda kalmak	<i>çimi rayo mendış</i>
gözükmek	<i>aysayış</i>
gözün alt kapağı derisi	<i>qarangê çimi</i>
gözün iç kenarı	<i>iniyekê çimi</i>
gözün iris tabakası	<i>roşnay çimi</i>
gözünü kan bürümek (köpek için)	<i>deye gûniya biyayış</i>
gözünü korkutmak	<i>çım tersnayış</i>
gözyaşı	<i>'hers</i>
gözyaşı dökmek	<i>'hersı rijnayış; 'hersı varnayış</i>
gram	<i>xıram</i>
grip çeşidi	<i>salım</i>
grup	<i>gulmate; gome₂</i>
guguk kuşu	<i>kekok</i>
gulyabani	<i>xewf</i>
gunahkâr	<i>gunakar</i>
gurbet	<i>xurbet; xeribey</i>
gurbetlik	<i>xurbetey</i>
gurt etmek	<i>qırpayış</i>
guruldama	<i>quri</i>
guruldamak	<i>qurayış</i>
gururlanmak	<i>qabırxe girotiş</i>
gururlu	<i>qabırxeqalın</i>
güsül	<i>qusl</i>
gübre (ahır altında kat kat)	<i>kermi</i>
gübre (hayvan gübresi)	<i>zıbil; sıl</i>
gübreli	<i>zıbilin</i>
gübreli yer	<i>zıbile</i>
gücendirmek	<i>ka'hırnayış; xatır verdayış</i>
gücenik	<i>ka'hriyaye/i</i>
gücenilmek	<i>xatır verdayayış</i>
gücenme	<i>ka'hr</i>

gücenmek	<i>ka'hriyayış; xatır verdeyayış; zerri mendış</i>	günbegün	<i>roj bı roj</i>
gücü yetmek	<i>pey şıkiyayış; qed biyayış; şayış</i>	gündelik	<i>rojekê</i>
güç	<i>çetin; zor</i>	gündem	<i>roj Kane</i>
güç yetme	<i>qed</i>	gündem dışı	<i>roj kani tevera</i>
güçlenmek	<i>sideyayış</i>	gündüz	<i>roj dhir</i>
güçleşmek	<i>zor biyayış</i>	güneş	<i>roj₁</i>
güçlü	<i>asincawitox</i>	güneş (güneş ışınları)	<i>tiji</i>
güçlü olmak	<i>asin cawitış</i>	güneş gören yamaç	<i>veraroj</i>
güçlük	<i>çetney; zorey</i>	güneş ışını	<i>zeraç</i>
güçsüz	<i>sıst</i>	güneşlenmek	<i>xo tiji dayış; xo tijiya nayış</i>
güçten düşürmek	<i>cırık vetış</i>	güneşletmek	<i>tijiya nayış</i>
güğermek	<i>rûwayış</i>	güneşli	<i>tijin</i>
gül	<i>gul₂</i>	güney	<i>qible; veraroj</i>
gül ağacı	<i>gulêr</i>	günkü	<i>roj kayên</i>
güldürmek	<i>wiyate ro dayış; wiyaynayış</i>	günlerce	<i>rojana</i>
güldürücü	<i>tırlıki</i>	günlük	<i>roji; roje; rojên</i>
güle güle!	<i>oxır bo!</i>	gür sesli	<i>vengpê</i>
güleryüzlü	<i>rıwiyate/i</i>	güreş	<i>têmane</i>
gülle	<i>gule₁</i>	güreşçi	<i>têmanedar</i>
gülle atma	<i>destlep</i>	gürleme	<i>gurri</i>
gülleryüz	<i>riyo wiyate</i>	gürlemek	<i>gurrayış</i>
gülmek	<i>wiyayış</i>	gürletmek	<i>gurnayış</i>
- katıla katıla gülmek	<i>paştı û pize ra biyayış</i>	gürüldemek	<i>gurr-gurr kerdış</i>
gülmek (birine)	<i>pey wiyayış</i>	gürültü	<i>gurti; qerepere; welwele</i>
gülmüsem	<i>abes</i>	gürültü sesler	<i>ding-ding</i>
gülünç, gülüş	<i>wiyate</i>	güven	<i>bext; 'emeley</i>
gülünç bir duruma düşmek	<i>tırlıki biyayış</i>	güven vermeyen	<i>pûşt; qelp</i>
gülünç duruma düşmek	<i>wiyatey şari biyayış</i>	güvence	<i>'emeley</i>
gülünç kişi	<i>pey wiyate</i>	güvenilmez	<i>bınpize</i>
gülüşmek	<i>pêdı wiyayış</i>	güvenlik	<i>asayış</i>
güm!	<i>gump</i>	güvenmek	<i>'emeley kerdış</i>
gümeç	<i>goşey hinga</i>	güvensizlik	<i>qelpay</i>
gümrük	<i>gumrıg</i>	güvercin	<i>bewran</i>
gümrük kapısı	<i>neqeb</i>	güvermek	<i>rûwayış</i>
gümrük vergisi	<i>bac</i>	güz	<i>payız</i>
gümrüme	<i>gurr gurri</i>	güz el	<i>xasek</i>
gümüş	<i>sêm</i>	- daha güzel	<i>xasekêri</i>
gümüşlü	<i>sêmên</i>	güz el (kadın)	<i>dilber₂</i>
gün	<i>roj₂</i>	güz el (kız, kadın vb.)	<i>rindek</i>
günah	<i>guna; mebal; xırab</i>	güz el konuşan	<i>dilbaz; zıwanpıhan</i>
günahkâr (günah işleyen)	<i>gunakar; xırabkar</i>	güz el konuşkanlık	<i>dilbazey</i>
günahkârlık	<i>gunakarey</i>	güz el vücutlu	<i>bedenweş</i>
günahsız	<i>bêguna</i>	güz elce	<i>xasekêna</i>
		güzellik	<i>xasekey</i>

H - h

ha ha!	<i>wirê</i>	haberdar	<i>haydar; xeberdar</i>
haber	<i>hay; xeber</i>	haberi olmak	<i>hay pey biyayış; pey zanayış; xeber biyayış</i>
haber ulaştırmak	<i>weseynayış</i>	- hiç haberi olmamak	<i>hêl û bêr</i>
haber vermek	<i>xeberdar kerdış</i>	haberleşmek	<i>xeber pê dayış</i>
haberci	<i>xeberdar</i>		

Habil	<i>Habil</i>	halay	<i>govend</i>
hac	<i>'hac</i>	- oynanan bir halay çeşidi	<i>gırani</i>
hacı	<i>'haci</i>	halay başı	<i>sergovend</i>
hacı kadın	<i>'haciya</i>	halbuki	<i>haybıki</i>
haç	<i>çarmix</i>	halhal	<i>xırxal</i>
had	<i>'hed₁</i>	halı	<i>xali</i>
had bildirme	<i>iskar</i>	hâli belli olmayan	<i>qelebend</i>
haddinden fazla	<i>deriyayış</i>	halife	<i>xelife₂</i>
haddinden fazla büyümek	<i>bıtırrıyayış</i>	halk	<i>ali; qewm; şar</i>
haddini bildirmek	<i>iskar kerdış</i>	halk şairi	<i>Ozan</i>
hademe	<i>xedeme</i>	halletmek	<i>zey pê kerdış; 'hed kerdış</i>
hadım	<i>xısi</i>	hallaç	<i>qewsdar</i>
hadım etmek	<i>xıseynayış</i>	halsiz (hastalıktan dolayı)	<i>kêsa</i>
hadini aşan	<i>gırdcıperrayox</i>	halsiz olmak	<i>kêsa dı biyayış</i>
hadini aşmak	<i>gırd cı perrayış</i>	halt karıştırmak	<i>zıbil vıla kerdış</i>
hadis	<i>hedis</i>	halt yemek	<i>za'hr werdış; zıbil werdış</i>
hadise	<i>oxbet; weqat</i>	ham	<i>kele₁; xam</i>
hadise çıkarın	<i>weqatdayox</i>	ham şişkinlik	<i>pındosık</i>
hafız	<i>'hafız</i>	hamak	<i>dergola; gongıla; hıngolay;</i> <i>kenkolay</i>
hafıza	<i>vir</i>	hamal	<i>'hemal</i>
hafızadan	<i>ezber</i>	hamallık	<i>'hemaley</i>
hafızasında olmak	<i>virı dı biyayış</i>	hamam	<i>'hem₁; 'hemam</i>
hafızlık	<i>'hafizey</i>	hamamda kese yapan	<i>delek₁</i>
hafif	<i>senik</i>	hamarat	<i>ciwanik</i>
hafife alma	<i>gengezey</i>	hamaratlık	<i>ciwanıkey</i>
hafife almak	<i>sıst cı gırotış</i>	hamile	<i>'hala₁; dıgani; pizeya</i>
hafifleten	<i>senikker</i>	hamile kalmak	<i>'hala mendış</i>
hafifletici	<i>senikker</i>	Hamili	<i>'Hemêli</i>
hafiflik	<i>senıkey</i>	hamlık	<i>xamey</i>
hafıye	<i>xefıye</i>	hamur	<i>mir₁</i>
hafta	<i>'hefte; 'heşte</i>	hamur suyu	<i>mirawi</i>
hain	<i>xanat</i>	hamurlu	<i>mirin</i>
hainlik	<i>xanatey</i>	hamuru ekşitilmiş ekmek	<i>helati</i>
hainlik eden	<i>xanatker</i>	han	<i>xan</i>
hak	<i>heq₂</i>	hancı	<i>xandar</i>
hak etme	<i>mısteheq</i>	hancılık	<i>xandarey</i>
hak gasp edici	<i>heqwer</i>	hançer	<i>xınçêr</i>
hakaret	<i>xedir</i>	hançerle doğramak	<i>xınçêri fek eştış</i>
hakaret eden	<i>xedirker</i>	hançerlemek (delik deşik etmek)	<i>xınçêra ver</i> <i>şanayış</i>
hakarete bulunmak	<i>xedıryayış</i>	hanedan	<i>xanedan</i>
hakikat	<i>heqıqet; raştıy</i>	hanedanlık	<i>xanedaney</i>
hakiki	<i>xalis</i>	hangi/hangisi	<i>kamcin</i>
hakim	<i>fermanferma</i>	hangi tarafa	<i>kata</i>
haklı	<i>heqdar</i>	hanım	<i>xanıma₂; xatûn₂</i>
haklılık	<i>heqdayey</i>	hanımlık	<i>xanımeı</i>
haksız	<i>neheq</i>	hani	<i>ka; ko₂; koni; kûwa</i>
haksız yere	<i>ılaheq</i>	hap (ilaç)	<i>'heb</i>
haksızlık	<i>neheqey</i>	hapis	<i>'hepis</i>
hâl (durum)	<i>'hal; 'hewal</i>	hapishane	<i>'hepısxane</i>
hâl eden	<i>'halkerdox; 'hedkerdox</i>	hapşırık	<i>pışki</i>
hâl etme	<i>'hed₂</i>	hapşırık	<i>fısqayış; pışkayış</i>
hâl hatırını sormak	<i>cı persayış</i>	harabe	<i>xıraba; xırabe</i>
hal (meyve ve sebze için)	<i>mewlexane</i>	haraç	<i>bac; xaç; xuk</i>
hala (babanın kız kardeşi)	<i>'em</i>	haram	<i>'heram</i>
hala kızı	<i>'emkeyna</i>		
hala oğlu	<i>'emza</i>		

haram yiyen	'heramwer	hatmi	iro
haramlık	'heramey	hava	hewa
haramzade	'heramzade/i	- açık hava	sayi
harar	xırar	hava durumu	ayam
hararet	'heraret	havada ayaz olmak	qır kewtış
harbi	çiqımçare/i	havada kalmak	hewa ra mendış
harcama	xerc ₁	havadis	hewadis; veng û vaz
harç	xerc ₂	havalandırmak	hewa cı dayış
harç (resmi işlerde)	xerc ₁	havalandırmak (kabdan kaba dökerek)	to kerdış
harçlık	xeslix	havalanmak	hewa kewtış; hewadedayış
hardal	şêlmok	havale (hastalık)	ser û binê meng
hareket	'hereket	havale (para için)	'hewale
hareketli	'hereketin	havalı	vaberz
haris	'haris	havan	sirkuwтік
harlı ateş	adiro gurr	havanın buz kesmesi	yaxûn varayış
harman dövmek	hol kerdış	havanın ısınma zamanı	germ û roj
harman savurmak	cıwên vaydayış	havari	hewari
harman savurtmak	cıwên vaydaynayış	havlama	'hefti
harman yeri	cıwên	havlamak	'hefti kerdış; lawayış
harman yığımı	cele; gidış	havlatmak	lawnayış
harman zamanı	cıwêni	havlu	pêşkil; xewli
has	'heke	havuç	bûncık
hasat (mısır için)	qırif	havuz	'hewz
hasat olmak	qırfiyayış	hayalet görmek	xewf kerdış; xewf pize kewtış
hasım	dışmen	hayasız	bêheya
hasiyet	'hesyet	hayat	'heyat ₁
hasret	bêri ₁ ; 'hesret	hayda!	eyf; pah
hasretlik	bêriyey; 'hesretoy	haydi!	dê
hasta	nêweş	haydi	dêrê
hasta bakıcı	hemşira	haydi!	hadê
hasta gözlü	çimmehkin	haydi al! (hareket halinde)	ho
hastalığa yakalanmak	ceng tepıştış; 'hile cı erziyayış	haydi be sen de!	tirrê; tır
hastalık	'hile; nêweşey; nêweşin	haydi gelin!	hadirê
hastalıklı	'hileyin; nêweşin	haydi sende!	weda;wey
hastane	nêweşxane	haydut	qaşqûn; mahkûm
haşa!	'hesa	hayhay!	hayhay
haşlama	selqayen	hayır	nê ₂
haşlamak	selqayayış; xaşeynayış	hayır (fakirlere verilen)	xeyr
haşlamış	selqayaye/i	hayırlısı	xeyrweşi
haşlamış olan	selqayaye/i	hayırsever	xeyri ₂
haşlanmak	selqayayış; xaşeyayış	hayırsız	bêxeyr
hata	qisûr; xelet; xeletey	hayırsızlık	bêxeyrey
hatıl	sifingal	hayıt	gez
hatır	vir	haykıran	qirikerdox
hatır sorma işi	serweşi	haykırış	qiri
hatıra	bergûzar	haykıрма	fixan
hatırına vermek	xatır dayış	haykırmak (birden)	qiri pıro gunayış
hatırında kalmak	viri dı mendış	haykırmak (yılan, fare, kedi için)	wizayış
hatırında olmak	viri dı biyayış	hayli	bê'hesab
hatırından gitmek	vira şiyayış	hayran	'heyran
hatırını sormak	xatır persayış	hayret!	er
hatırlamak	viri amayış	hayret kalmak	mat mendış
hatırlatan	viriardox	hayret doğrusu	wış
hatırlatmak	viri ardış	hayrola!	xeyro
hatim	xetım	hayvan	dewar

hayvan alım satıcı	<i>cambaz</i>	herşeyiyle	<i>hût û pûta</i>
hayvan alım satıcılığı	<i>cambazey</i>	hesabına gelmek	<i>gırış kerdış</i>
hayvan pazarı	<i>mezat</i>	hesap	<i>'hesab</i>
hayvan ürünleri	<i>qatix</i>	hesap veren	<i>'hesabdayox</i>
hayvan yemi	<i>kuşpe</i>	hesaplamak	<i>'hesab kerdış; 'hesibnayış</i>
hayvanca	<i>dewarki</i>	hesaplanmak	<i>'hesıbyayış</i>
hayvani	<i>dewarki</i>	hesaplanmak (hepsi birlikte)	<i>têdı 'hesıbyayış</i>
hayvanları sağma yeri	<i>bêr</i>	hesaplaşmak	<i>'hesabê pê vinayış</i>
hayvanların ayıp yeri	<i>'heya</i>	hesaplı	<i>'hesabın</i>
hayvansal	<i>dewarki</i>	hesapsız	<i>bê'hesab</i>
hazır	<i>'hadire</i>	heves	<i>meram</i>
hazırda bulunanlar	<i>hadıran</i>	hevesi kalmak	<i>zerri tey mendış</i>
hazırlanmış	<i>'hadirekerde/i</i>	hey!	<i>hey</i>
hazırlayan	<i>'hadireker</i>	hey be!	<i>hey gıdı</i>
hazırlık	<i>'hadireyin; tedarık; texmin</i>	heyalanlı	<i>hezazın</i>
hazırlıklı	<i>'hadireyiney</i>	heyalet	<i>xewf</i>
hazine	<i>xezina</i>	heyalet gören	<i>xewfker</i>
haziran (ay)	<i>amnano verên</i>	heybe	<i>heqıbe; şelli</i>
hazmedilmek	<i>ferrıkyayış</i>	heybe (büyük)	<i>gale</i>
hazne	<i>xezna</i>	heybet	<i>heyb</i>
haznedar	<i>xeznedar</i>	heybetli	<i>heybın</i>
hedef	<i>hedef; nişanca</i>	heyecanlanma	<i>gırvazdı</i>
hedik	<i>danûg</i>	heylan	<i>hezaz</i>
hediyeye	<i>hedaye; xelat</i>	heykel	<i>'heykel</i>
hediyeye vermek	<i>top ronayış; xelat dayış</i>	heyula	<i>qeratı</i>
hekim	<i>tıxtor</i>	hıçkırık	<i>hiskik; zıhrık; zınıkı; zıqık</i>
hekimlik	<i>tıxtorey</i>	hıçkırmak	<i>zıqık vero amayış</i>
helal	<i>'helal</i>	hınzır	<i>xoz</i>
helal eden	<i>'helalker</i>	hırçın	<i>lûk</i>
helalleşmek	<i>pêrê 'helal kerdış</i>	hırıldama	<i>xızık</i>
helallik	<i>'helaley</i>	hırıldamak (boğazdan)	<i>xızayış</i>
hele!	<i>hele; tew₁</i>	hırıltı	<i>xırıkı</i>
helva	<i>'helaw</i>	hırlama	<i>xurayen</i>
hem	<i>him</i>	hırlama (köpek için)	<i>xuri</i>
hemen	<i>destdı; herûn dı</i>	hırlamak (köpek için)	<i>xurayış</i>
hemen başlamak	<i>pa niştış</i>	hırsız	<i>tırıtıx; xırız</i>
hemen erkenden	<i>davistêra</i>	hırsızlık	<i>tırıtıxey; xırızey</i>
hemen hemen	<i>hıma hıma</i>	hışıldamak	<i>xuş-xuş kerdış</i>
hemencecik	<i>nişkê dı</i>	hışım	<i>tav₁</i>
hemfikir olmak	<i>qısey jew kerdış</i>	hışıldama	<i>xuşayen; xuş-xuş</i>
hemşehri	<i>hemşeri; welatij</i>	hışıldamak	<i>fışayış; xuşayış; xuş-xuş kerdış</i>
hemşehrilik	<i>hemşerin</i>	hışırtı (sudan çıkan ses)	<i>xuşı</i>
hemşire	<i>hemşira</i>	hıyaban	<i>xıyaban</i>
henüz	<i>hewna</i>	hıyar	<i>xeyar</i>
hepsi	<i>'heme; pêrıkı; pêro₁</i>	hız	<i>sûret</i>
hepsi birlikte	<i>têdı₂</i>	hızlı	<i>dinc; lez₁</i>
hepsini	<i>'hemın</i>	hızlılık	<i>dincey</i>
hepten	<i>pêro₁</i>	hibe	<i>hıva</i>
her	<i>hırg</i>	hicri	<i>hicri</i>
her halde	<i>qay; teqez</i>	hiç	<i>qe</i>
her ne kadar	<i>çendık</i>	hiç acımayan	<i>bêaman</i>
her zaman	<i>tım</i>	hiç bir zaman	<i>qet</i>
hergün	<i>hırg roj</i>	hiç değilse	<i>bala</i>
herhangi bir tarafa	<i>hetêna</i>	hiç uğruna	<i>xokava</i>
herkes	<i>herkes</i>	hidetli	<i>lûk; lûkın; sert</i>
herneyse	<i>peyniya xo (cı)</i>	hikmet	<i>'hikmet</i>

hile	<i>dek</i>	hoşgörü	<i>weynayena weş</i>
hima	<i>bext</i>	hoşluk	<i>weşey; weşin</i>
himaye etmek	<i>xo pey eştış</i>	hoşt!	<i>oşt</i>
hindi	<i>'hıl; kerga mısırı</i>	hoşuna gitmek	<i>weşdê cı şıyayış</i>
hindiba	<i>qanıkaş</i>	hovardalık	<i>xıwardeyin</i>
his	<i>sık</i>	hovarde	<i>xıwarde</i>
his eden	<i>sıkcafinayox</i>	hozan	<i>bûre</i>
his etmek	<i>çıkıyayış₁; niçıkıyayış; sık cı finayış</i>	höst!	<i>hewş</i>
his ettirmek	<i>çıknaşış</i>	höyük	<i>kurr; tıl₂</i>
hisse	<i>bara; 'hise</i>	hucum eden	<i>serramitox</i>
hisseli	<i>'hisedar</i>	hucum etmek	<i>ro cı qelibıyayış</i>
hisselilik	<i>'hisedarey</i>	hudut	<i>'hidûd</i>
hissiz	<i>bêsık</i>	hunhar	<i>gûnirijnayox</i>
hissizlik	<i>bêsıkey</i>	huni	<i>mastêr</i>
hiyanet	<i>xiyanet</i>	hunili	<i>mastêrin</i>
hiza	<i>dûş₁; dûşne</i>	huniye dökmek	<i>mastêr ro kerdış</i>
hizada götürmek	<i>pêvero berdış</i>	hurda	<i>xurde</i>
hizmet	<i>xızmet</i>	hurdacı	<i>xurdedar</i>
hizmetçi	<i>xızımkar</i>	huri	<i>hûri</i>
hizmetçi kadın	<i>bêsılma</i>	hurma	<i>xurma</i>
hizmetçi kız	<i>qerwaş</i>	husus	<i>xısûs</i>
hizmetçilik	<i>bêsılmayin; xızımkaşey</i>	hususî	<i>başqe; xısûsî</i>
hizmetinde çalışmak	<i>desta geyrayış</i>	huş ağacı	<i>pelkêr</i>
hoca	<i>xoca</i>	hutbe	<i>qutbe; xutbe</i>
hocalık	<i>xocayin</i>	huy	<i>xu</i>
hodri!	<i>bûû</i>	huy edinen	<i>xugırotox; xukerdox</i>
holding	<i>hımpa</i>	huysuz	<i>bêyewm</i>
homurdamak	<i>billıyayış</i>	huzur	<i>'hızûr</i>
homurtu	<i>billıll</i>	huzurda bulunanlar	<i>hadıran</i>
hop!	<i>hop₃</i>	huzurlu	<i>rıhat; zerrhera</i>
hop hop	<i>hol-hol</i>	huzurluluk	<i>rıhatey</i>
hoplama	<i>kuleme₂; lotık; tıllı</i>	huzursuzluk yaratan	<i>'hesûd₂</i>
hoppa	<i>derdüle</i>	huzursuzluk yaratılmak	<i>têvdeyayış</i>
hor görmk	<i>xoya cêr vinayış</i>	huzursuzluk yaratmak	<i>têvdayış</i>
horlama	<i>xurayen</i>	hücre	<i>'hicra; selik</i>
horlama sesi	<i>xuri</i>	hücum!	<i>bı cı</i>
horlamak	<i>xurayış</i>	hücum	<i>êriş; hücım</i>
horoz (zool.)	<i>dik</i>	hücuma kalkmak	<i>êriş şıyayış</i>
- yavru horoz	<i>dikleyr</i>	hüküm	<i>'hukûm</i>
hortum	<i>xortım</i>	hükümdar	<i>fermanferma; 'hukûmdar</i>
hoş	<i>weş</i>	hükümdarlık	<i>'hukûmdarey</i>
hoş (daha)	<i>weşêri</i>	hükümdarlık makamı	<i>text₂</i>
hoş eden	<i>weşker</i>	hükümet	<i>'hukmat</i>
hoş koku	<i>boyweş</i>	hükümlü	<i>mahkûm</i>
hoş kokulu	<i>boyweşin</i>	hükümsüz kılma	<i>lax</i>
hoş olmayan	<i>neweş</i>	hüner	<i>hûner; ma'hs</i>
hoş ve güzel	<i>xırxalek</i>	hünerli	<i>hûnerin</i>
hoşa gideni ayırmak	<i>weçinayış</i>	hürmet	<i>hırmət</i>
hoşaf	<i>xoşawi</i>	hüzün	<i>delêl</i>
hoşça zaman geçirmek	<i>dışlıxê cı amayış; dışlıxê xo ardış</i>	hüzünlü	<i>delêlin</i>

I - 1

ih!	<i>êx</i>	ıslanmak	<i>hi biyayış</i>
ihlamak	<i>êx kerdış</i>	-hafif ıslanmak	<i>newsıyayış</i>
ihlamur	<i>ıxlamûr</i>	ıslatmak	<i>hi kerdış</i>
ılık	<i>vilgerm; vilnerm; xarın</i>	-hafif ıslatmak	<i>newsnayış</i>
ımızganma	<i>vinik</i>	ıslık	<i>fırık; vistık</i>
irak	<i>dûri</i>	ıslık çalmak (rüzgar için)	<i>vizayış</i>
iraklık	<i>dûrey</i>	ıslık (dilin ucuyla çalınan)	<i>isisik</i>
irgat	<i>irxat</i>	ıslık (dudakla çalınan)	<i>gurguzi</i>
ısı	<i>germ</i>	ıslık (parmakla çalınan)	<i>fitik</i>
ısı belirtisi	<i>leylan</i>	ısmarlamak	<i>arden dayış</i>
ısınmak	<i>germ biyayış</i>	ısmarlanmak	<i>arden deyayış</i>
ısıran	<i>cıperrayox</i>	ıspatula	<i>şışı</i>
ısırgan otu	<i>adırvaş; arqıç</i>	ısrar etmek	<i>vero geyrayış</i>
ısırk (elma, armut vb.)	<i>fekın</i>	ıssız	<i>ısız; nepeni</i>
ısırk atmak	<i>fek cı eştış</i>	ıssızlık	<i>isizey</i>
ısıрма	<i>gaz</i>	ışık	<i>roşn; şewq; asan; hıl; ışıq</i>
ısırmak	<i>piro biyayış; cı perrayış</i>	ışık hüzmesi	<i>tirij</i>
ısırmak (yırtıcı hayvanlar için)	<i>dırrnayış</i>	ışık saçan	<i>roşndayox</i>
ısıtıcı	<i>germkerdox</i>	ışık verme konuma geçirmek	<i>veşnayış</i>
ısıtmak	<i>germ kerdış</i>	ışık verme konuma geçmek	<i>veşayış</i>
ıskat	<i>isqat</i>	ışınlanmak (güneş)	<i>zerq eştış</i>
ıslak	<i>hi; hiyin</i>	ışınlı	<i>zerqın</i>
ıslaklık	<i>hiyey</i>	ıvır zıvır	<i>çekçol</i>

İ - i

iade etmek	<i>cı açarnayış</i>	içi rahat etmek	<i>paşmûre ca kewtış; pize honik kerdış</i>
ibadet	<i>ibadet</i>	içi rahat olmak	<i>pize honik biyayış</i>
ibik	<i>tembori</i>	içi yanmak (susuzluktan)	<i>yaxûn dekewtış</i>
İblis	<i>İblis</i>	içiçe	<i>têmiyan; têpizedi</i>
ibne	<i>ibne</i>	içilecek su	<i>awa şımiten</i>
ibnelik	<i>ibneyin</i>	içilmek (mec.)	<i>fırr biyayış</i>
ibre	<i>ibre; mısınık</i>	için	<i>qaba; qandê; sewê</i>
ibret	<i>'erbet</i>	içinde	<i>tede; tey₂</i>
ibrik	<i>irbıq</i>	içindekiler	<i>teyestey</i>
icat	<i>icat</i>	içine	<i>miyan₂; pede; tewr₁</i>
icatçı	<i>icatker</i>	içine (birbirinin)	<i>têtewr</i>
icra	<i>hiciz</i>	içine ağrı girmek (hayvanlarda)	<i>zerri girotış</i>
icracı	<i>hicızdar</i>	içine bırakmak	<i>de viradayış</i>
iç	<i>miyan; zerre₁</i>	içine dalmak	<i>piro qelbiyayış</i>
iç köşe	<i>qunc</i>	içine doğmak	<i>'eyan kerdış; zerriya çikiyayış</i>
içecek	<i>şımiten</i>	içine düşmek	<i>piro gunayış</i>
içen	<i>şımitox</i>	içine kırmak (yumurtayı)	<i>piro şıkıtış</i>
içerik	<i>miyan₁</i>	içine konulmak	<i>debiyayış</i>
içeriye	<i>zerre₂</i>	içine sokmak	<i>pede kûwatış; pede hingitış</i>
içerlemek	<i>xo dı degrotış</i>	içine vermek	<i>pede viradayış</i>
içermek	<i>miyan girotış</i>	içini yakmak (susuzluktan)	<i>yaxûn definayış</i>
içi bozuk kişi	<i>gıncın</i>		

içirmek	<i>şimten dayış</i>	ikaz edilmek	<i>pey 'hesyayış</i>
içlenmek	<i>mıxul werdiş</i>	ikaz etmek	<i>pey 'hesnayış</i>
içli köfte	<i>kufta</i>	iki	<i>dı/dıdı</i>
içmek	<i>şimitış</i>	- iki daha	<i>dına</i>
içmek (argo)	<i>fırr kerdış</i>	iki ayaklı	<i>dıling</i>
içmeye istekli	<i>şimitox</i>	iki bölümlük	<i>dıhetin</i>
içten istemek	<i>zerri kerdış</i>	iki büklüm	<i>dıqat</i>
içyağı	<i>vezd</i>	iki canlı (kolay ölmeyen kişi)	<i>dıgane/i</i>
idare	<i>idare</i>	iki katlı	<i>dıqatın</i>
idareci	<i>idareker</i>	iki köşeli	<i>dıkoşe</i>
iddia etmek	<i>pêt biyayış</i>	iki üç	<i>dirê</i>
idrar tıkanıklığı	<i>mizpirês</i>	iki yüzlü	<i>dırı</i>
idrarını tutamayan	<i>kelmiz</i>	iki yüzlülük	<i>dırıyın</i>
ifade	<i>ifade</i>	ikili	<i>dıdıyın</i>
iflah	<i>ifla; waya</i>	ikinci elden	<i>mintes</i>
iflas	<i>zipo</i>	ikindi	<i>êre</i>
iftar	<i>fıtar</i>	ikindi vakti	<i>êreyê</i>
iftira	<i>botan</i>	ikisi	<i>wırdın</i>
iftira atmak	<i>botan cı eştış; botan pa nayış;</i> <i>fek cı eştış</i>	ikişer	<i>dıdı dıdı</i>
iftira eden	<i>botanker</i>	ikiz	<i>dılet</i>
iftiraya uğramak	<i>cı rê botan biyayış</i>	ikna	<i>ıqna; serrefinayen</i>
iğ	<i>rêsta</i>	ikrah	<i>ikra</i>
iğ demiri	<i>nig</i>	ikrah eden	<i>zerriqelbinayox</i>
iğde	<i>sincêr</i>	ilaç	<i>darı</i>
iğdiş	<i>xısı</i>	ilaçlı	<i>darıyın</i>
iğdiş etmek	<i>xıseynayış</i>	ilaçlık	<i>darıca</i>
iğne (böceklerin savunma organı)	<i>zûli</i>	ilahi	<i>beyt; ilahi</i>
iğne (tip)	<i>derzin</i>	ilan	<i>aşnawiten</i>
iğne ucu	<i>kuni</i>	ilave etmek	<i>ser nayış; ser kerdış</i>
iğne vurmak	<i>derzin pıro dayış</i>	ile	<i>-a; bı₁; pey₁</i>
iğneleme	<i>derzinki</i>	ileri	<i>ravey; vey</i>
iğneli	<i>derzinın</i>	ileri görüşlü	<i>dûrvindar</i>
iğrenç	<i>vırıtey kutiki</i>	ilerici	<i>raveyber</i>
iğrenen	<i>zerriqelbinayox</i>	ilerisi	<i>verni</i>
iğrenmek	<i>zerri qelbinayış</i>	ilerlemek	<i>ravey şıyayış</i>
ihanet	<i>xıyanet</i>	ilerleyip gitmek	<i>po şıyayış</i>
ihanetçi	<i>xıyanetker</i>	ilerletmek	<i>aver berdiş</i>
ihanetçilik	<i>xıyanetkerey</i>	ilerletip geliştirmek	<i>po berdiş</i>
ihbar	<i>gerre</i>	ilerleyiş	<i>raveyberden</i>
ihbarcı	<i>şeytan</i>	iletmek	<i>resnayış</i>
ihbarcılık	<i>fesadey; şeytaney</i>	ilgeç (dîlb.)	<i>payok</i>
ihmal	<i>peygoş</i>	ilgi	<i>ılaqe</i>
ihsal	<i>'emel₂</i>	ilgili	<i>ılaqeder</i>
ihsal olmak	<i>pize pıro gunayış; pize şıyayış;</i> <i>vırık pıro gunayış</i>	ilgisiz	<i>bêılaqe</i>
ihsal olmak (hayvanlarda)	<i>ritik pıro gunayış</i>	ilgisiz bırakmama	<i>'ewêzi</i>
ihtimal	<i>qay</i>	iliklemek	<i>mak cı finayış</i>
ihtiyaç duymak	<i>qewmiyayış</i>	ilim	<i>ilm</i>
ihtiyar	<i>kokim</i>	ilişkileri bozulmak	<i>pê 'hermiyayış</i>
ihtiyar erkek	<i>kal₁</i>	ilişmek	<i>çikiyayış₁</i>
ihtiyar kadın	<i>pıri</i>	ilk	<i>pêşik; sifte; tewr₂</i>
ihtiyarlık	<i>kaley</i>	ilk olan	<i>sıfteyên</i>
ikamet eden	<i>ronıştox</i>	ilk olarak	<i>yasıfte, tewr veri</i>
ikametgâh	<i>cay ronışten</i>	ilk önce	<i>tewr veri</i>
ikaz eden	<i>pey'hesnayox</i>	ilkbahar	<i>wusar</i>
		ilkbahar bayramı (küçük baş hayvanlar için)	<i>berre</i>

ilkel	<i>zey veri</i>	indirmek	<i>cêr ardış; ronayış</i>
ilki	<i>sıfıteyên; tewrverên</i>	indirmek (araç, binek hayvandan)	<i>war ardış</i>
illallah	<i>illela</i>	inek	<i>manga</i>
ilmik	<i>hok₁</i>	infaz	<i>kışten</i>
ilmühaber	<i>ilmxeber</i>	infaz eden	<i>kıştox</i>
ilticacı	<i>quslaxçi</i>	infaz edilmek	<i>kışiyayış</i>
iltihap	<i>'leym</i>	infaz edilmiş	<i>kışte/i</i>
imam	<i>xoca</i>	infaz edilmiş olan	<i>kışiyaye/i</i>
imame	<i>seranık</i>	infaz etmek	<i>kıştış</i>
iman	<i>iman</i>	inilti	<i>nalın; nal-nal</i>
imdat!	<i>hayho</i>	inilti (yorgunluktan)	<i>inti</i>
imece	<i>fêl₁</i>	inim inim	<i>kûz-kûz</i>
imece işçileri	<i>fêli</i>	iniş	<i>sevcêr</i>
imha etmek	<i>qır kerdış; qırê cı ardış; werte ra wedardış</i>	inişli	<i>sevcêre</i>
imhacı	<i>qırker</i>	inkâr	<i>polıs; inkar</i>
imkan	<i>havıl; imkan; mezal</i>	inkârcı	<i>polısker; inkarker</i>
imla	<i>raştınûšten</i>	inkılap	<i>inqılab</i>
imrenmek	<i>'tam cı şiyayış</i>	inleme	<i>int-int</i>
imsak	<i>sı'hor</i>	inleme (köpek için)	<i>kûzi</i>
imsakiye	<i>sı'hore</i>	inlemek (ağır yük altında)	<i>intayış</i>
imtihan	<i>itham</i>	inlemek (ağırdan dolayı)	<i>nalayış</i>
imza	<i>imza</i>	inlemek (köpekler için)	<i>kûzayış</i>
imzalayan	<i>imzaker</i>	inletmek	<i>nalnayış</i>
imzalı	<i>imzakerde/i</i>	inleyen	<i>nalinker</i>
in	<i>'lan; kaf₂; mixare; qula</i>	inleyici	<i>nalayox</i>
inanan	<i>'emelker</i>	inmek (araç, binek hayvandan)	<i>war amayış</i>
inanç	<i>'emel₁</i>	insan	<i>merdırm</i>
inançsız	<i>bê'emel</i>	insan hakları	<i>heqê merdıman</i>
inandırıcı	<i>'emeldar</i>	insan topluluğu	<i>komê merdıman</i>
inandırılmak	<i>'emel cı deyayış</i>	insani	<i>merdımkı</i>
inandırmak	<i>'emel cı dayış</i>	insanlık	<i>merdımey</i>
inat	<i>'eks</i>	insanoğlu	<i>beniadem</i>
inat etmek	<i>ling 'ero dayış, 'eksey kerdış</i>	inşa etmek	<i>virastış</i>
inatçılık	<i>'eksey</i>	inşaat	<i>inşaat</i>
ince (ince boy)	<i>çûli</i>	inşallah	<i>boka</i>
ince (kalın karşıtı)	<i>bari/i</i>	intihan	<i>intıham</i>
ince (kumaş, kağıt vb.)	<i>tenik</i>	intihar etmek	<i>xo kıştış</i>
ince boru (çaydanlık ıbiği gibi)	<i>lûlk</i>	intikam	<i>'heyf₂</i>
ince boylu	<i>beşnbari; çûli</i>	intikam alan, intikamcı	<i>'heyfğêr</i>
ince burunlu	<i>zıncıtûj</i>	intizamsız	<i>bêser û ber</i>
ince çılplı	<i>çûli</i>	intizar	<i>pawe</i>
ince dudaklı	<i>lewtenik</i>	inziva (dini)	<i>xewlet</i>
ince yapılı	<i>narin</i>	ip	<i>la₁</i>
incik	<i>çipa lingı</i>	- kalın ip	<i>resen</i>
incimek	<i>tewayış</i>	- kıldan yapılan ip	<i>arêzle; şımûndi</i>
incinmek	<i>kudeyayış; tewayış</i>	ip çekmek (kumaştan)	<i>fitli kerdış</i>
incinmiş	<i>tewaye/i</i>	ip eğiren	<i>rêstarêr</i>
incir	<i>encil</i>	ipek	<i>birısım</i>
incir ağacı	<i>encilor</i>	ipekli	<i>birısımın</i>
inciten	<i>tewnayox</i>	ipeksi kumaş türü	<i>şifon</i>
incitilmiş	<i>tewnaye/i</i>	ipi saran alet	<i>nacûg</i>
incitmek (döverek)	<i>kudeynayış</i>	ipli	<i>layın</i>
incitmek (laf vurarak)	<i>tewnayış</i>	iplik çilesi	<i>bend₃</i>
indirilmek	<i>ronayayış</i>	iplikçi	<i>ladar</i>
indirim	<i>cêrarden</i>	iplikhane	<i>laxane</i>
		iptal	<i>texır₂</i>

iptal etmek	<i>texırnayış</i>	istihkak	<i>istiqaq</i>
iptal olmak	<i>texıryayış</i>	istikamet	<i>düş₁ ; düşne; istiqamet</i>
irade	<i>qed</i>	istıla	<i>destsernayen</i>
ircat	<i>kerden</i>	istıla etmek	<i>dest ser nayış</i>
iri	<i>gırd</i>	istılacı	<i>destsernayox</i>
iri gövdeli	<i>bedenin; qerese</i>	isyan etmek	<i>asi vıyyayış</i>
iri yarı	<i>gırd û gıran</i>	isyankâr	<i>asi</i>
irili ufaklı	<i>gırd û werdı</i>	iş	<i>gırwe; xebat</i>
irin	<i>'leyım</i>	iş (bedenen yapılan)	<i>kar₁</i>
irinli	<i>'leyımının</i>	iş adamı	<i>merdimê kari</i>
irinti	<i>serpirojin; xelaxû₁</i>	iş görmek	<i>gırwe vetiş</i>
iris	<i>roşna</i>	iş güç	<i>'hal û kar; kar û bar</i>
irkilmek	<i>vecıqyayış</i>	iş güç sahibi	<i>rençber</i>
irmik	<i>sındırık₁</i>	iş kaçkınılığı	<i>xaznaxey</i>
is	<i>teni</i>	iş karşılığı mal	<i>mız₂</i>
isabet etmek	<i>cı amayış; cı şanayış</i>	iş yeri	<i>cayê kari; dezge</i>
isaf	<i>isaf</i>	işaret	<i>asar; işaret; nişan; nişanek</i>
isbat	<i>ispat</i>	işaretli	<i>işaretkerde/i</i>
isbatlanmış	<i>ispatbiyaye/i</i>	işbirlikçi	<i>berdest</i>
isbatlayan	<i>ispatker</i>	işçi	<i>'emele; karker</i>
ishal olmak	<i>'emel pıro gunayış</i>	işçi başı	<i>ser'emele</i>
ishal olmak (hayvan)	<i>zerçe kewtış</i>	işçi sımırtı	<i>elci</i>
isim	<i>name₂</i>	işçilik	<i>'emeleyin</i>
isim vermek	<i>name pa nayış</i>	işe bulaştırmak	<i>fek cı eştış</i>
iskarpıla	<i>mıqar</i>	işe girmek	<i>dest pey kerdış</i>
iskele	<i>iskela</i>	işe katmak	<i>fek cı eştış</i>
iskelet	<i>iskelet</i>	işe yaramayan kişi	<i>çımısalt; xafıka bındê pizi</i>
iskembe	<i>sırawi</i>	işe yaramaz kişi	<i>qelp</i>
iskemle	<i>iskeme</i>	işekli	<i>mızın</i>
İslam	<i>İslam</i>	işgal etmek	<i>mêl dayış</i>
İslamcı	<i>İslamdar</i>	işi düşmek	<i>qewmiyayış</i>
İslamiyet	<i>İslamey</i>	işi kırık	<i>mılçewt</i>
İslamlık	<i>İslamey</i>	işin ehli	<i>herbab</i>
isli	<i>teniyin</i>	işin uzmanı	<i>seraf</i>
ispanak	<i>ispanax</i>	işini çabuk bitiren	<i>têztêzik</i>
ispirto	<i>ispirto</i>	işini hal etmek (birini kullanarak)	<i>pey ro dayış</i>
ispiyon	<i>ispiyon</i>	işitmek	<i>aşnawıtış; 'hesyayış</i>
israf	<i>zay; xerc₁</i>	işkembe	<i>vêre</i>
israf eden	<i>zayker</i>	işkembenin içindeki pislik (hayvan için)	<i>sılvêre</i>
israf etmek	<i>bexdınayış; xerc kerdış; zay kerdış</i>	işkence	<i>işkence</i>
istediğini elde etmek	<i>paşmûre ca kewtış</i>	işkenceci	<i>işkenceker</i>
istediğini yerine getirmek	<i>meram ca ardış</i>	işkil	<i>işkil</i>
istek	<i>meram; waştın</i>	işlem	<i>gırwe</i>
istekli	<i>waştın</i>	işlemek	<i>mûndış</i>
istekte bulunmak	<i>waştın dayış</i>	işletmek	<i>gırweynayış</i>
istem	<i>waştın</i>	işsiz	<i>bêkar</i>
istemek	<i>waştış</i>	işsiz gücsüz	<i>'eware</i>
istenmek	<i>wazıyayış</i>	işsizlik	<i>betalley; bêkarey</i>
istetme	<i>waştındayın</i>	iştah	<i>mahden</i>
isteyen	<i>waştın</i>	işten kaçan	<i>xaznax</i>
istifa	<i>istifa</i>	işten kaçmak	<i>dereynayış</i>
istifa etmek	<i>pey dı ancıyayış</i>	işten koparmak	<i>ser dı finayış</i>
istifade	<i>na'hf</i>	iştirak etmek	<i>tewr kewtış</i>
istifrag	<i>vırıte</i>	işveli	<i>delal₂</i>
istifrag etmek	<i>vırıtış</i>	it üzümü	<i>engûrmarrek</i>

itekleme	<i>kut₁; tehni</i>	iyileştiren	<i>rıhatker; weşker</i>
iteklemek	<i>takûwatış</i>	iyileştirmek	<i>rıhat kerdış; weş kerdış</i>
itelemek	<i>cı kûwatış; tehni dayış</i>	iyilik	<i>hewley; hewlin; rındey</i>
itibar	<i>'emeley</i>	iyimser	<i>rındek</i>
itibaren	<i>tepya</i>	iyimserlik	<i>rındekey</i>
itilmek	<i>kut biyayış; tehni deyayış</i>	iz	<i>şop</i>
itip sürüklemek	<i>guz kerdış</i>	- derin iz	<i>xet₂</i>
itiraf	<i>ıqrar</i>	izah etmek	<i>laya kerdış</i>
itirafçı	<i>ıqrarker</i>	izci	<i>şopdar</i>
itiraz etmek	<i>vero vijyayış</i>	izcilik	<i>şopey</i>
itişmek	<i>pê takûwatış; pê tehni dayış</i>	izdiham	<i>qıloziyayen</i>
itmek	<i>kut kerdış; rota dayış</i>	izdiham çıkarmak	<i>ser qıloznayış</i>
iyi	<i>hewl; rınd; weş</i>	izdiham olmak	<i>qelbiyayış₁; qıloziyayış</i>
- en iyi	<i>vêrêri</i>	izdiham yapılmak	<i>ser qıloziyayış</i>
iyi olmayan	<i>nerınd</i>	izin	<i>destûr; izin</i>
iyiki	<i>xaskı</i>	izlemek	<i>temase kerdış</i>
iyileşmek	<i>rıhat biyayış; weş biyayış</i>	izmarit	<i>poçıka cıxarı</i>

J - j

jandarma	<i>cendırme</i>	jiletlemek	<i>cılêti kerdış</i>
jelatin	<i>cilatin</i>	juri	<i>jûri</i>
jilet	<i>cılêt</i>		

K - k

kaba (eşya için)	<i>qebe</i>	kabine	<i>qabına</i>
kaba (insan için)	<i>qure₂</i>	kablo	<i>qablo</i>
kaba sıva	<i>deslep; lepat</i>	kabuk	<i>pûr</i>
kabaca	<i>qureki</i>	kabuk bağlamak (yara için)	<i>seketi girêdayış;</i>
kabadayı	<i>çalımker; qebedaye/i</i>		<i>kerme girêdayış</i>
kabadayılık	<i>çalım; çalimey; qebedayin</i>	kabuklu	<i>kermeyin; pûrın</i>
kabak	<i>kû</i>	kabul	<i>qebûl; rıza</i>
kabakulak	<i>gummastık</i>	kabullenmek	<i>a xo nayış</i>
kabala	<i>qebala</i>	kaburga	<i>parşı; qabırxe</i>
kabalık	<i>qureyin</i>	kabus	<i>hewno 'ar</i>
kabarcık (kaynar su)	<i>bılqık</i>	kaç	<i>çend</i>
kabarcık (güneşin etkisiyle oluşan)	<i>tirojiki</i>	kaç paraya	<i>çendna</i>
kabarcık (sıvılar için)	<i>derziniki</i>	kaç tane	<i>çendê</i>
kabarcık (vücutta oluşan)	<i>pızlık</i>	kaçak	<i>miyaniki; qaçax</i>
kabarık	<i>webiyaye/i</i>	kaçakçı	<i>qaçaxdar</i>
kabarmak	<i>webiyayış₂</i>	kaçakçılık	<i>qaçaxdarey</i>
kabartmak	<i>bılqıknayış; wekerdış</i>	kaçıngan	<i>revok</i>
Kâbe (Mekke'de)	<i>Ka'hbe</i>	kaçınmak	<i>cı ra remayış</i>
kabız	<i>cem₃; qepis</i>	kaçırılan	<i>remnaye/i</i>
kabız olmak	<i>cem biyayış; nepexyayış</i>	kaçırış	<i>remnayan</i>
kabile	<i>qewm</i>	kaçırmak	<i>remnayış</i>
kabin	<i>qabin</i>	kaçış	<i>rem</i>

kaçışmak	<i>rem piro gunayış</i>	kahve	<i>kahwe</i>
kaçkın	<i>remaye/i; remok; zexel₁</i>	kahvehane	<i>kahwexane</i>
kaçkınlık	<i>zexeley</i>	kahverengi	<i>'hen</i>
kaçlı	<i>çendin</i>	kahverengi (göz rengi)	<i>mêşne₂</i>
kaçmak	<i>remayış</i>	kahya	<i>kahya</i>
kadana	<i>qedene</i>	kainat	<i>'erd û azmin</i>
-e kadar	<i>'heta</i>	kak	<i>qaxi</i>
kadayıf	<i>qedayıf</i>	kakao	<i>qaqao</i>
kader	<i>qeder; tecel</i>	kakmak	<i>takûwatış</i>
kadı	<i>qadi</i>	kalabalık	<i>sıxlet</i>
kadın başlık takısı	<i>merxema</i>	kalabalık insan topluluğu (mec.)	<i>êlxe</i>
kadın şalvarı	<i>degsıgi</i>	kalabalıklık	<i>sıxletey</i>
kadın takkesi	<i>kofi</i>	kalay	<i>qelay</i>
kadıncağız	<i>ceniyek</i>	kalaycı	<i>qelaydar</i>
kadınlık	<i>ceniyek</i>	kalaylı	<i>qelaykerde/i</i>
kadınsal	<i>ceniyekki</i>	kalbur	<i>seradi</i>
kadir gecesi	<i>leylet û qedir</i>	kalburlamak	<i>seradi ro dayış</i>
kafa	<i>kele₁ ; serre</i>	kalça	<i>kulemek; kuli</i>
kafa (boyunla beraber)	<i>qot₁</i>	kalça (kuyruk sokumu kısmı)	<i>qenistek;</i>
kafa kafaya vermek	<i>xo pê dayış; serrey pê</i>		<i>qentorik</i>
	<i>dayış</i>	kalça kemiği bölümü	<i>qorik</i>
kafa tası	<i>qafıka serri</i>	kalça kemiğinin yerinden kayması	<i>qorik piro</i>
kafası çalışan	<i>ıfrût</i>		<i>dayış</i>
kafasına koymak	<i>xo serre kerdış</i>	kaldıraç	<i>manolye; qerese</i>
kafasına vurmak	<i>cı serre finayış; serre ro dayış</i>	kaldırılmış	<i>hewadaye/i</i>
kafatası tepesi	<i>tepelig</i>	kaldırmak	<i>hewadayış; werzaynayış</i>
kafatasındaki şişkinlik	<i>qiloz</i>	kale	<i>dız</i>
kafaya girmek	<i>serre kewtış</i>	kale (oyunda)	<i>'hêl; qint</i>
kafaya sokmak	<i>serre finayış</i>	kale bekçisi	<i>dızdar</i>
kafayı takmak	<i>xo cı girotış</i>	kalem	<i>panûş</i>
kafes (keklik yavruları için)	<i>qora zereja</i>	kalem keski	<i>mıqar</i>
kafesli	<i>qefesin</i>	kalensöve	<i>cıft</i>
kafi	<i>qim</i>	kalensöveli	<i>cıftın</i>
kafile	<i>koç; sokin</i>	kalıcı	<i>mendox</i>
kâfir	<i>kafir</i>	kalın	<i>qalın</i>
kâfirlik	<i>kafirey</i>	kalın dudaklı	<i>lewdolmeyin</i>
kafiye	<i>qafiye</i>	kalınlık	<i>qalıney</i>
kağıt	<i>qaxıt</i>	kalıntı	<i>mende</i>
kağıtlı	<i>qaxıtên</i>	kalıp	<i>kip; qalib</i>
kah	<i>ge</i>	kalite	<i>qalite</i>
kahr	<i>ka'hr</i>	kaliteli	<i>sıltani</i>
kahkaha	<i>'hit-'hit; pıq-pıq</i>	kalkan	<i>merrtal</i>
kahkaha (kaba kahkaha)	<i>'hir-'hir</i>	kalkerli toprak	<i>pûr</i>
kahkaha atmak	<i>fiqayış; pıq-pıq kerdış</i>	kalkık	<i>werište/i</i>
kahkül	<i>tûlik</i>	kalkındırmak	<i>pay werzaynayış; werzaynayış</i>
kahkül (kızda)	<i>tûncık₂</i>	kalkınmak	<i>pay weriştış</i>
kahküllü	<i>tûlıkın</i>	kalkış	<i>werišten</i>
kahpe	<i>kahpık; qaltax</i>	kalkışmak	<i>werziyayış</i>
kahpelik	<i>qaltaxey</i>	kalkışmak (kavga için)	<i>pê weriştış</i>
kahraman	<i>kahreman; mêrxas</i>	kalkma istekli	<i>werişttox</i>
kahramanlık	<i>kahremaney</i>	kalkmak	<i>weriştış</i>
kahretmek	<i>ka'hr cı dayış; mıxul cı dayış</i>	kalleş	<i>pûşt; qelas</i>
kahrını çekmek	<i>ka'hrê cı antış; mıxulê cı</i>	kalleşlik	<i>pûştey; qelasey</i>
	<i>werdiş</i>	kalma istekli	<i>mendox</i>
kahrolasica	<i>demende/i</i>	kalmak	<i>mendiş</i>
kahvaltı	<i>ara; sêpare</i>	kalori	<i>qalori</i>

karakış	<i>çeyley zimistani</i>	kariştirilmek	<i>pêşaneyayış; têşaneyayış; têvdeyayış</i>
karakış fırtınası	<i>pûkê pir</i>	kariştirmek	<i>pêşanayış; tewr kerdış; têşanayış₁</i>
karakol	<i>qulix</i>	kariştirmek (birbirine)	<i>têmiyan ro dayış; aloqnayış</i>
karakter	<i>axlaq</i>	kariştirmek (birilerini)	<i>xılt definayış</i>
karakterli	<i>axlaqın</i>	kariştirmek (içiçe)	<i>pêmiyan kerdış</i>
karamsar	<i>bedbin</i>	kariştirmek (sıvı bir şeyi kaşık vb. ile)	<i>têvdayış</i>
karanlık	<i>tari</i>	karlı	<i>vewrın</i>
karanlık (göz gözü görmemek)	<i>zımlat</i>	karmaşık	<i>têmiyan</i>
karar	<i>qerar</i>	karne	<i>qarna</i>
karar alan	<i>qerargêr</i>	karpuz	<i>zebeş</i>
karar veren	<i>qerardan</i>	karşı	<i>dûş₁; dûşne</i>
kararlı	<i>qerardar; qerarin</i>	karşı cins peşinde koşma	<i>tolazey</i>
kararlılık	<i>qerardarey</i>	karşı karşıya	<i>pêdûst; pêdûş; pêvero</i>
kararname	<i>qerarname</i>	karşı koyan	<i>asi</i>
kararsız	<i>bêqerar</i>	karşı koymak	<i>ver cı kerdış; vera cı dayış</i>
kararsızlık	<i>bêqerarey</i>	karşılama	<i>vera cı</i>
karasaban	<i>'haleti; hengaç</i>	karşılama	<i>vera cı amayış</i>
karasaban dermiri (küreği)	<i>sırsı</i>	karşılama	<i>vera cı amayış</i>
karasaban tutacağı	<i>destûm</i>	karşılama	<i>vera cı şiyayış</i>
karasabanın tutağı	<i>birke₁</i>	karşılama	<i>pêyo vijyayen</i>
karasabanın uzun ağacı	<i>mısla</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karatavuk	<i>kerğsiya</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karate (spor)	<i>qerete</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karbonat	<i>qarbonat</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
kardelen	<i>'arsızı; filharizi; vılıka kutıka</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
kardeş	<i>bıra</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
kardeş kızı	<i>birakeyna</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
kardeşlik	<i>birakin; birarin; birayey</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
kareta kareta	<i>req</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karga	<i>qırık₂</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karga çığılığı	<i>qiji</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karğaşa	<i>qerepere; telxele; tertele</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karı	<i>cenı; cını</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karın	<i>pize</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karın ağrısına tutulmak	<i>zerre girotış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karın sepiştirmesi	<i>pirpısiki çekerdış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karın tokluğu	<i>nan û pize</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karınca	<i>moncile</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
- kanatlı karıncalar	<i>monciley nexşêni</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
- küçük karınca	<i>mırxık</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karınca yuvası	<i>çalaniya moncila</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karıncalanmak	<i>monciley kerdış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karısını boşamak	<i>'siyê cı eştiş</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karış	<i>bıcew; cewe</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışık	<i>xılt₂</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışıklık	<i>melamatey</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışıklık (uzunluk birimi)	<i>gazi₂</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışmak	<i>tewr biyayış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışmak (birbirine)	<i>aloqiyayış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışmak (birine)	<i>veyayış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karışmak (içiçe)	<i>têmiyan kewtiş</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karıştırarak bakılmak	<i>têyo deyayış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karıştırarak bakmak	<i>têyo dayış</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karıştırıcı	<i>bêwaye; 'hesûd₂</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karıştırıcı kişi	<i>melamat; xılx</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>

kaşık *koçık*
kaşıklamak *koçıka ver şanayış*
kaşımak *kenayış₁; wirinayış₁*
kaşınmak *keneyayış₂; wiriyayış₁*
kaşıntı *wırındı*
kaşıntı düşmek *wırındı dekewtış*
kaşıntıya karmak *wırındı definayış*
kat *qat*
katarak *perdey çıman*
katı *hest; sert*
katık yapma *nanwer*
katıksız *xasil*
katılaşmak *hest biyayış; qerisiyayış;*
qesiyayış₁
katılım *tewrkewten*
katılımcı *tewrdar*
katılma *pêresayan*
katılma işi *tewr₁*
katılmak *miyan kewtış; pê resayış; tewr*
biyayış; tewr kewtış
katılmak (içiçe) *têtewr biyayış*
katır *qatır*
- dişi katır *mayan*
katil *qırker*
kâtip *katıb*
katiyen *nê arê*
katlamak *pêra dayış; qat kerdış*
katlanmak *qat biyayış*
katletmek *qır kerdış*
katlı olan *qatbiyaye/i; qatkerde/i*
katliam etmek *qır kerdış*
katliama uğramak *qır biyayış; qırê cı amayış*
katliama uğratmak *qırê cı ardiş*
katliamcı *qırker*
katma *tewr₁*
katmak *pê resnayış; ser kerdış; tewr*
kerdiş
katmak (içiçe) *têmiyan kerdış*
katran *birq; qatran*
kav (süğüt ağacı kavı) *pûa*
kavak ağacı *qubaxêr*
kaval *lûli; naye*
kaval kemiği *lûlika saqi*
kavat *qebrax*
kavatlık *qebraxey*
kavga *lej*
kavgacı *çimsûr; lejker; lejok*
kavgaya yeltenmek *cı ancıyayış*
kavim *qewm*
kavlak *pûrbiyaye/i*
kavlamak *pûr biyayış*
kavlatmak *pûr kerdış*
kavramak *degırotış; serre kewtış*
kavratmak *serre finayış*
kavrayışsız kimse *keleher*
kavrulmak *pirayayış; sûr biyayış*

kavrultmuş olan *piraynaye/i*
kavşak *çat*
kavun *besila*
kavurmak (et, sebze vb.) *sûr kerdış*
kavurmak (nohut, çekirdek, ağaç vb.)
piraynayış
kavurucu sıcak/soğuk *yaxûn*
kavuşmak *resayış*
kavuşturan *ciresnayox*
kavuşturmak *resnayış*
kaya *kerre*
kaya yarığı *seqif*
kayak *quzax*
kayakçı *quzaxdar*
kayakçılık *quzaxdarey*
kayalık *kerreyin*
- geçit vermez kayalık *şefiq*
- sarp kayalık *kemer₁*
kaybeden (kumarda) *radayox*
kaybetmek *vini kerdış*
kaybetmek (birbirini) *pêser kewtış*
kaybetmek (birbirinden) *cêser kewtış*
kaybetmek (kumarda) *radayış*
kaybetmek (yuva, bütün mal varlığını) *pergale*
vila kerdış
kaybolan *vinibiyaye/i*
kaybolmak *vini biyayış*
kaydeden *qeydker*
kaydırmak *deriskınayış; rêzıkınayış;*
şemıtınayış
kaygan *deriskıyaye/i; xuzok*
kayılan yer *xijlok*
kayın baba, kayın birader *vıstewre*
kayıp *vini*
kayıp edilmek (kumarda) *radayayış*
kayıran *hetgirotox*
kayırmak *het girotış; heta cı girotış*
kayısı *mışmış; qeysi₂*
- kurutulmuş kayısı *eşbabi*
kayısı ağacı *mışmışêr; qeysiyêr*
kayış *kember; qayış*
kayış topağı *awzin*
kayıt *qeyd*
kayıtlı *qeydkerde/i*
kayıtsız *bêgane*
kaymak *tale; tole*
kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde) *deris-*
kiyayış; rêşonıkyayış; rêzıkiyayış;
şemıtyayış
kaymak (sütün, toprağın) *qimax*
kaymak (havada) *ravısyayış*
kaymakam *qaymeqam*
kaymaklı *qimaxın*
kaynak *qaynax*
kaynak (su) *çime*
kaynamak *gıreyayış*

kaynana	<i>vistrû</i>	kefalet	<i>kefalet</i>
kaynar	<i>gıra</i>	kefaletlik	<i>kefaletey</i>
kaynar gelmek	<i>gıra po amayış</i>	kefaletname	<i>kefaletname</i>
kaynar sesi	<i>qıl-qıl</i>	kefarete	<i>kefarete₁</i>
kaynaşma	<i>pêdışkok</i>	kefen	<i>kefen</i>
kaynaşmak	<i>pêro veşayış</i>	kefil	<i>kefil; welit</i>
kaynata	<i>vistewreyo pil</i>	kefillik	<i>kefiley; welitey</i>
kaynatmak	<i>pêro veşnayış</i>	kefiye	<i>şahr</i>
kaynatmak (su vb.)	<i>gireynayış</i>	kefne	<i>kefne</i>
kayrak	<i>sall; sallsalık</i>	keklik	<i>zerej</i>
kaytan	<i>qeytan</i>	keklik ayağı (bot.)	<i>lemkûwek</i>
kaytan bıyıklı	<i>zimbêlqeytan</i>	keklik ötmesi	<i>qaqûbo</i>
kaytarmak	<i>kar ra remayış</i>	keklik yavrusu	<i>zıleyr</i>
kaz	<i>qaz</i>	kekre	<i>tırşın</i>
kaza	<i>qeza</i>	kel	<i>keçel; keçelin</i>
kazak (giysi)	<i>qazax; fanık</i>	kel (yaşlılıktan dolayı)	<i>rût</i>
kazalı	<i>qezayın</i>	kel kafa	<i>serrerût</i>
kazan (büyük)	<i>nıqra</i>	kelebek	<i>pırpılık</i>
kazan kişi	<i>kendox</i>	kelepçe	<i>kelepçe</i>
kazanan	<i>qezencker</i>	kelime	<i>çekû; qısa; qıse; vajek; vajok</i>
kazanç	<i>kar₂; qezenc</i>	kelimeî şehadet	<i>eşed</i>
kazançlı	<i>qezencın</i>	kelimeî şehadet getirmek	<i>eşed ra ardış</i>
kazdırmak	<i>kenden dayış</i>	kellepaça	<i>kele₁</i>
kazı	<i>kenayen; kenden</i>	kelleşmek	<i>serrerût biyayış</i>
kazıcı	<i>kendox</i>	kelleştirmek	<i>rût kerdış; serrerût kerdış</i>
kazığa vurmak	<i>kelbe ro dayış; qazıx ro dayış</i>	kemençe	<i>kemane</i>
kazık	<i>mıhın; qazıx</i>	kemer (bel bağı)	<i>kemer₂; kemer</i>
kazık (köküne yapışık olan)	<i>kelbe</i>	kemer (mimari şekil)	<i>qentirme</i>
kazıklamak	<i>kelbe cı eştis; qazıx cı eştis</i>	kemerine sokmak (bir şeyi)	<i>vero kerdış</i>
kazıklı	<i>qazıxın</i>	kemik	<i>aste</i>
kazılı	<i>kende/i</i>	kemik borusu	<i>lûluka asti</i>
kazılmak	<i>keneyayış₁</i>	kemik eklemi	<i>sak</i>
kazımak	<i>teritış</i>	kemik veremi	<i>kul</i>
kazımak (yok etmek)	<i>viyarnayış₁</i>	kemikli	<i>asteyın</i>
kazımık	<i>benter</i>	kemirme	<i>koçem</i>
kazınmak	<i>teriyayış</i>	kemirmek	<i>kırosnayış; koçem kerdış; kotış</i>
kazıyan	<i>teritox</i>	kenar	<i>kınar; qerax</i>
kazma	<i>zengen</i>	kenar uçurum	<i>lewe</i>
- küçük kazma	<i>kulben</i>	kenara çekmek	<i>akışt dayış</i>
- tek ağızlı kazma	<i>kuling</i>	kendi	<i>bıxo; xo</i>
kazma ağzının ucu	<i>kuni</i>	kendi başına	<i>xoseri</i>
kazma zamanı (pamuk fidanları için)	<i>kendeni</i>	kendi kanatlarıyla uçmak	<i>perrşani</i>
kazmak	<i>kendış</i>	kendi kendine	<i>bıxo bıxo</i>
kebab yapmak	<i>sûr kerdış</i>	kendi üstüne atmak	<i>xo ser eştis</i>
kebab	<i>kebab</i>	kendiliğinden	<i>bıxo bıxo</i>
keçe	<i>keçe</i>	kendinden geçmek	<i>xoya şiyayış; xo vira şiyayış</i>
keçeci	<i>libûd</i>	kendinden geçmiş	<i>mest</i>
keçi	<i>bız</i>	kendine bakmayan	<i>lepo</i>
keçi ve koyun gübresi	<i>pısk₁</i>	kendine gelmek	<i>xo amayış</i>
keçisağan (zool.)	<i>şıwanexapok</i>	kendine hakim olmak	<i>destanê xo ragırotış;</i> <i>xo ragırotış</i>
keçisakalı	<i>sıngı₁</i>	kendine sürmek (melhem vb.)	<i>xo ra dayış</i>
keçiyolu	<i>enûg; xaçray</i>	kendini toparlamak (hastalıktan sonra)	<i>xo ser</i> <i>ageyrayış</i>
keder	<i>mıxul</i>	kendinle	<i>tey₂</i>
kedi	<i>pısing</i>	kendir	<i>kendir</i>
kedi balı	<i>bıvo</i>		
kedi miyavlaması	<i>miyaw</i>		

kendisinde *tey₂*
 kendisinde bırakmak *tey verdayış*
 kendisinde kalmak *tey mendış*
 kendisinde mevcut olmak *tey biyayış*
 kene (zool) *pinde; qızne; kerce*
 kenetlemek *bestış*
 kenetlenmek *bestiyayış*
 kenetli *pêyabeste/i*
 kenger *kenger*
 kenger dikenini *kengerteli; kortal*
 kent *sûk*
 kentli *sûkij*
 kep *kep*
 kepaze *'ar û 'erbet*
 kepçe *çemçig*
 kepçe (su için) *kondêz; qaf*
 kepçe kulaklı *goşlepaç*
 kepçeyle aktarmak (yoğurt vb.) *to kerdış*
 kepek *kepeg*
 kepek (saç ve deride) *mırdık*
 kepekli *mırdıkın*
 kepekli deri hastalığı *xısrûg*
 kepenk *derabe₂*
 keramet *keremat*
 kere *fin*
 kereste *kereste*
 keresteci *kerestedar*
 keriz *keriz*
 kerpeten *gazi₁*
 kerpiç *kerpiç*
 kertenkele *malmalok; mılolik*
 kertik *kertek*
 kervan *karwan*
 kervan başı *serkarwan*
 kervan yolu *ray karwani*
 kervancılık *karwaney*
 kese *gariğ*
 keseci *gırbestdar*
 kesedar *kêsedar*
 kesek *kerseg*
 keser *qedûm*
 kesesinden *kisne*
 kesik *birryaye/i*
 kesik kulaklı *goşqıl*
 kesilmek (alet ile) *birryayış*
 kesilmek (makas ile) *qesiyayış₂*
 kesilmek (su için) *peysayış*
 kesilmek (süt için) *qesiyayış₁*
 kesilmiş olan *birrnaye/i*
 kesim, kesinti *birrnayen*
 kesin *qeti*
 kesin karar almak *nırq dest kerdış*
 kesinlikle *bıbo nêbo; qethina; qetiyen*
 keski ile düzeltmek *mıqar kerdış*
 keskin *nû; sert*
 kesmek *birrnayış*

kesmek (makas ile) *qesnayış₂*
 kesmek (su için) *peysnayış*
 kesmek (yapraklı dal için) *cenayış*
 kesmik *qeley 'her*
 kestane *kestane*
 kestane rengi *qeyt*
 kestirmek *birrnayen dayış*
 keşfetmek *doş kerdış*
 keşif *kefs*
 keşişme yeri *çat*
 keşke *kaşkêra*
 keşkek *keşkek*
 keşkekci *keşkekdar*
 keten *kıtan*
 Kevser *Kewser*
 keyfi *kêfi*
 keyif *kêf; 'sewda*
 keyifli *kêfin*
 kez *fin*
 kezzap *kezab*
 kış *qen*
 kışında yara çıkmak *po vetiş*
 kışını yırtma *cırtık*
 kış *pıskul*
 kıkırdak *qılqılık*
 kıkırdak (bilek, kemik) *xırtık*
 kıl *mû*
 - kıvrıkcık ve sert kıl *'hırç*
 kılavuz *rayber*
 kılcal kök *gınc*
 kılcal köklü *gıncın*
 kılcan *dam*
 kılçık (balık, yılan kemiği) *zel; zêx*
 kılçık (bot.) *qılçix*
 kılçıklı *zelin*
 kılçıklı ot (yenmez) *qatırboxan*
 kılıç *şemşêr; şûr*
 kılıf *qılıf*
 kolların dökülmesi *weşiyayış*
 kıllı *mûyin*
 - çok kıllı kimse *pırçın*
 kımıl *qımil; qumil*
 kımıldanmak *leqayış; lûneyayış; lûwayış*
 kımıldatmak *lûnayış*
 kına *'hene*
 kınalı *'heneyin*
 kınama *lome*
 kınayan *lomeker*
 kıpırdamak *leqayış*
 kıpırdatmak *leqnayış*
 kıpırtısız *qefil*
 kır *gem₁*
 kıraç *çol; qeraz; qiq*
 - küçük kıraç *çolık*
 kıraç toprak *'hir*
 kıraçlı *'hirane*

kırağı	<i>qerexu</i>	kısır	<i>istewrın; nezok</i>
kırampf	<i>qerm</i>	kısırlık	<i>istewrıney</i>
kırampf tutmak	<i>qermiyayış</i>	kısıtlamak	<i>kemeynayış</i>
kıran (veba)	<i>çor</i>	kısıtlanmak	<i>kemeyayış</i>
kırdırmak	<i>şikiten dayış</i>	kıskaç	<i>menzene</i>
kırem rengi	<i>bor</i>	kıskaç	<i>pexil</i>
kırgın	<i>şikite/i; şikiyaye/i</i>	kıskaçlık	<i>pexiley</i>
kırgınlık	<i>şikiyayın</i>	kısmak	<i>tayn kerdış</i>
kırgınlık duyan	<i>zerrimendox</i>	kısmak (ses)	<i>peysnayış</i>
kırgınlık duymak	<i>ka'hriyayış; zerrı mendış</i>	kısmet	<i>qısmet</i>
kırık	<i>şikite/i; şikiyaye/i</i>	kısrak (dişi at)	<i>ca'hni</i>
kırık sesi çıkarması	<i>kırtı cı kewtış</i>	kıstırğaç (zool)	<i>demqesık</i>
kırılğan (özellikle ağaç kemik için)	<i>kevnar</i>	kıstırılmak	<i>sero teng biyayış</i>
kırılmak	<i>şikiyayış</i>	kıstırılmak (iki şeyin arasında)	<i>ver dı mendış</i>
kırılma sesi	<i>kırtı</i>	kıstırmak	<i>sero teng kerdış</i>
kırıntı (ekmek için)	<i>'ûr</i>	kıstırmak (iki şeyin arasında)	<i>ver dı verdayış</i>
kırışık	<i>çermıqayye/i; çırçıyaye/i</i>	kış	<i>zimıstan</i>
kırışıklık	<i>çırç</i>	kışın ortası	<i>çiley zimıstani</i>
kırışmak (insanlarda, fidanlarda)	<i>çermıqayyayış</i>	kışkırtılmak	<i>zoqi biyayış</i>
kırışmak (kızgınlıktan dolayı)	<i>çırçıyayış</i>	kışkırtmak	<i>moncınayış; zoqi kerdış</i>
kırıştırmak	<i>çermıqnayış; çırçnayış</i>	kışkırtmak (birbirine karşı)	<i>cêver vetış</i>
kırk	<i>çewres</i>	kışlık	<i>zimıstane</i>
kırmak	<i>tûl kerdış, kırosnayış</i>	kıtır kıtır	<i>kırm-kırm; qirt-qirt</i>
kırkayak böceği	<i>şanekê marri</i>	kıtırdama	<i>kırmı</i>
kırklı	<i>çewresın</i>	kıtırdamak	<i>kırmınayış; qirt-qirt kerdış</i>
kırlangıç	<i>'hac'hacık</i>	kıtırdanmak	<i>kırmı vetış; kırmıyayış</i>
kırma	<i>şikiten</i>	kıtırdatmak	<i>kırmı kerdış</i>
kırmak	<i>şikıtış</i>	kıtlık	<i>qızlıx; xelay</i>
kırmızı	<i>çil; sûr</i>	kıvamına gelmek	<i>ra amayış</i>
kırmızı (açık, atlarda)	<i>al</i>	kıvamını bulmak	<i>'tamê xo vinayış</i>
kırmızı dudaklı	<i>lewsûr</i>	kıvamlı madde	<i>lepaç</i>
kırmızı kafalı	<i>serresûr</i>	kıvılcım	<i>çik</i>
kırmızı saçlı	<i>porrsûr</i>	kıvırcık saç	<i>gızık; gıjal</i>
kırmızıcık	<i>sûrek</i>	kıvırcık saçlı	<i>gızıkın; gıjalın</i>
kırmızılı	<i>sûrın</i>	kıvırcık tivli	<i>pirçın</i>
kırmızımsı	<i>sûrçên</i>	kıvırıp dikmek	<i>ferkınayış₁</i>
kırpılan (meşe ağaçları)	<i>kırosnaye/i</i>	kıvırmak	<i>tadayış</i>
kırpılmak	<i>şikiyayış</i>	kıvırtmak	<i>çivi xo dayış</i>
kırpıntı (et için)	<i>tılfi</i>	kıvrınmak	<i>hoki biyayış</i>
kırpıntılı et	<i>tılfin</i>	kıvrık (yılan hortumu gibi)	<i>kılor</i>
kırpma makası (koyun keçi için)	<i>hevring</i>	kıvrılmak	<i>tadeyayış</i>
kırpmak (göz kapaklarını)	<i>şikıtış</i>	kıvrılmak (özellikle yılan)	<i>kılor biyayış</i>
kırsal	<i>geme₁</i>	kıyafet	<i>qıyafet</i>
kırsal alan	<i>gema wışk</i>	kıyak	<i>hewley; hewlin</i>
kısa	<i>kılm</i>	kıyamet	<i>axırdewr</i>
kısa boylu	<i>beşnkılm</i>	kıyaslamak	<i>vero nayış</i>
kısa kuyruklu	<i>poçqol</i>	kıyaslanmak	<i>vero neyayış</i>
kısa ömürlü	<i>'emırkılm; 'emırkür</i>	kıyı	<i>qasnax; qerax</i>
kısa saç (kadın için)	<i>qolek; tanqo</i>	kıyma	<i>qime</i>
kısa süre	<i>şelpeyê; tavıl</i>	kıymak	<i>dest pıra şıyayış; qımış biyayış; ver amayış</i>
kısacık	<i>kılmek</i>	kıymak (küçük parçalara)	<i>werdı kerdış</i>
kısalık	<i>kılmey</i>	kıymet	<i>qedır; qımet₂</i>
kısık (ses)	<i>peysaye/i</i>	kıymetlendiren	<i>qedırker</i>
kısılmak	<i>tayn biyayış</i>	kıymetli	<i>qedırın; qımetın</i>
kısılmak (ses için)	<i>peysayış</i>	kıymık	<i>qamqe; qıbıx</i>
kısım	<i>felqe</i>		

kız	<i>keyna; keynek</i>	kira	<i>icar; kırı</i>
- güzel ve boylu kız	<i>daylan</i>	kiracı	<i>kıraker</i>
kız bebek	<i>pıtık</i>	kiracılık	<i>icarey</i>
kızamık	<i>sûriz</i>	kiraz	<i>gıryaz</i>
kızan (kedi için)	<i>qırnaw</i>	kiraz ağacı	<i>gıryazêr</i>
kızan (köpek, kurt vb.)	<i>sipe₂</i>	kiçeç	<i>kerez; kıls</i>
kızana gelmek (köpek, kurt vb.)	<i>sipe amayış</i>	kiçemit	<i>kiçemit</i>
kızarmak	<i>sûr biyayış</i>	kiriş (duvarda kullanılan)	<i>mıraxa</i>
kızartma sesi	<i>cızı</i>	kiriş (tavanda kullanılan)	<i>max</i>
kızartmak	<i>sûr kerdış</i>	kirli	<i>berbat; 'leymın; 'leymınek</i>
kızdırmak	<i>'hêrs kerdış</i>	kirlilik	<i>'leymıney</i>
kızgın	<i>sûrbiyaye/i</i>	kirpi	<i>dije</i>
kızgın kişi	<i>'hêrsın</i>	kirpi (ok fırlatan)	<i>tiri₂</i>
kızgınlık	<i>'hêrs</i>	kirpik	<i>bijang; bije; mize₁</i>
kızıl	<i>sûr</i>	kirve	<i>kerwa</i>
kızıl bayrak	<i>sûrsûrik</i>	kirvelik	<i>kerwayın</i>
kızılalay	<i>aşmiya sûr</i>	kişi	<i>kes₂; şexs₁</i>
Kızılbaş	<i>Qızılbaş</i>	kişilik	<i>şexsiyet; şexsiyetey</i>
kızılbaşlık	<i>qızılbaşey</i>	kişiliksiz	<i>nekes</i>
kızışmak	<i>sûr biyayış</i>	kişiliksizlik	<i>nekesey</i>
kızışmak (ateş)	<i>gurr biyayış</i>	kişneme (at)	<i>şirrin</i>
kızışmak (demir vb.)	<i>têdı sûr biyayış</i>	kişnemek	<i>'hirayış</i>
kızıştırmak	<i>gurr kerdış</i>	kişnemek (korku ve kızgınlıktan dolayı)	<i>'hişayış</i>
kızıştırmak (oyunda vb.)	<i>sûr kerdış</i>	kişneyiş	<i>'hiri</i>
kızkardeş	<i>wa₁</i>	kitap	<i>kitab; wanebend</i>
kızmak	<i>engiryayış; 'hêrs biyayış</i>	kitle	<i>gulbe; qırılık, qela; kom₂</i>
ki	<i>kı₂</i>	kiyafet	<i>qılıx</i>
kibar	<i>kibar; wirrni</i>	kiyamet	<i>qeyam axırdewr</i>
kibarlık	<i>kibarey; wirrniyey</i>	klitoris	<i>gılık</i>
kibir	<i>bitırr</i>	koca	<i>mêrde</i>
kibirlenmek	<i>bitırr biyayış; ser gışta ser werıştış</i>	koca burunlu	<i>zıncırd</i>
kibirlik	<i>bitırrey</i>	koca götlü	<i>qengird</i>
kibrit	<i>kerkût</i>	koca gözlü	<i>çimbiloq</i>
kil	<i>gav</i>	koca kafa	<i>serrelên</i>
kiler	<i>kiler</i>	koca kafalı	<i>serregird</i>
kilim	<i>cıl</i>	koca kulaklı	<i>goşgird</i>
kilim (süslü; yün ipliğiyle yapılır)	<i>gelt</i>	kocaman	<i>bêter; gird û gıran</i>
kilimcilik	<i>kedarey</i>	kocanın kızkardeşi	<i>gorım</i>
kilit	<i>qfıl</i>	koç	<i>beran</i>
kilitlerin dil kısmı (oynak kısmı)	<i>zırbe</i>	koça gelmek	<i>beran amayış</i>
kilitli	<i>kilitkerde/i</i>	koklamak	<i>boy kerdış</i>
kilo	<i>kilo</i>	koklaşmak	<i>pê boy kerdış</i>
kilolu ve hantal	<i>'loter</i>	kokmak	<i>boy dekwıtış; boy ser kewtış; hılm vıyayış</i>
kilometre	<i>kilometre</i>	koku	<i>boy₁</i>
kim	<i>kam, kê</i>	kokulandırılmak	<i>boy cı deyayış</i>
kim bilir	<i>çıza</i>	kokulandırmak	<i>boy cı dayış</i>
kimlik	<i>kamey</i>	kokulu	<i>boyın</i>
kimse	<i>kes₂</i>	kokuşmak	<i>boy pê dayış</i>
kimsesiz	<i>bêkes</i>	kokutmak	<i>boy definayış; boy ser finayış</i>
kimsesizlik	<i>bêkesey</i>	kol	<i>engele; qol₁</i>
kimyacı	<i>kimyager</i>	- ön kol	<i>bazı</i>
kin	<i>rık</i>	kol dirseği	<i>arsne; qûzıx₁</i>
kinci	<i>rıkdar</i>	kolan	<i>sênebend; verbend</i>
kir	<i>'leym; qılêr</i>	kolay	<i>rıhat</i>
kir bağlayan	<i>'leymgêr</i>	kolay yola gelen	<i>nerm</i>

kolaylaştıran	<i>rihatker</i>	kopmak	<i>cıbyayış; vısyayış</i>
kolaylık	<i>rihatey</i>	kopmak (yerden)	<i>qılayayış; delxiyayış</i>
koleksiyon	<i>qoleksiyon</i>	kopuk	<i>cıbiyaye/i; qırfiyaye/i; vısyaye/i</i>
kolera	<i>qolera</i>	kopuk (yerden)	<i>qılayaye/i</i>
kolları, elleri, ayakları olmayan	<i>qolopoto</i>	kopya	<i>qopya</i>
kolluk	<i>bazend</i>	kor (ateş)	<i>köz₂</i>
kolon (eğri ağaç kolon)	<i>qosme</i>	koridor	<i>deliz</i>
kolon (kalın ağaç)	<i>tir</i>	korkak	<i>fisek; tersanok</i>
kolonya	<i>qolanya</i>	korkan ördek çığlığı	<i>qij-qij kerdış</i>
koltuk (mobilya)	<i>qoltıx</i>	korkmak	<i>tersayış</i>
koltuk altı bölgesi	<i>pıstın</i>	korku	<i>ters; xewf</i>
kolza	<i>şelmamûg</i>	- içine korku doğmak	<i>ters pize kewtış</i>
komando	<i>qumando</i>	- içine korku düşmek	<i>xewf pize kewtış</i>
komik	<i>qeşmer</i>	korku göstermek (atlar için)	<i>fırrayış</i>
komiklik	<i>qeşmery</i>	korku vermek	<i>ters cı dayış</i>
komplo	<i>mışore</i>	korkudan titremek	<i>lerz pize kewtış</i>
komplocu	<i>mışoreker</i>	korkulu	<i>xewfın</i>
komposto	<i>xoşawi</i>	korkuluk	<i>caxeki; sefikte</i>
komşu	<i>embıryan</i>	korkuluk (ekinlerin içinde kurulan)	<i>darûli</i>
komşuluk	<i>embıryaney</i>	korkunç	<i>heybgıran</i>
komutan	<i>qumandan; seresker</i>	korkunun ileri sahfası	<i>qesewat</i>
komünist	<i>quminist</i>	korkusuz	<i>bêters</i>
konak	<i>qonax</i>	korkutan	<i>tersaynayox</i>
konaklama yeri	<i>ware</i>	korkutmak	<i>tersaynayış</i>
konaklamak	<i>ronayış</i>	korkutmak (yüksek sesle)	<i>pıx kerdış</i>
konaklanmak	<i>roneyayış</i>	korkuya kapılan	<i>xewfker</i>
kondura	<i>qondıre</i>	korna	<i>qorna</i>
kondurmak	<i>anışnayış</i>	korugan	<i>qula</i>
kondurtmak	<i>anıştın dayış</i>	koruk	<i>qorıx; teyız</i>
konferans	<i>qonferans</i>	koruma	<i>peye₁</i>
kongre	<i>qongre</i>	koruma altına alan	<i>qoriker</i>
konmak	<i>anıştış</i>	koruma altına alınmak	<i>qoyneyayış</i>
konmuş	<i>anışte/i</i>	koruma altına almak	<i>qori kerdış; qoynayış</i>
konser	<i>qonser</i>	koruma işi	<i>'hemet</i>
konservatuvar	<i>qonserwatûwar</i>	korumak (birinden, bir şeyden)	<i>pawıtış</i>
kontrol	<i>bandrol</i>	korumak (tehlikeden)	<i>sefiknayış</i>
kontrol etmek	<i>çım sera çarnayış</i>	korunak	<i>dallde; sıtar</i>
konu	<i>da'hka</i>	korunmak	<i>sefikyayış; sıtar biyayış</i>
konuk	<i>meyman</i>	koruyan	<i>sefiknayox; sıtarker</i>
konukçu	<i>meymandar</i>	koruyan (kötülüklerden)	<i>sıtar</i>
konuksever	<i>meymanperwer</i>	koruyucu	<i>pawıtıx</i>
konuşmacı	<i>qıseykerdox</i>	koskoca	<i>gırd û gıran</i>
konuşmak	<i>'hes kerdış₁; veng kerdış; qısey kerdış</i>	koşma	<i>vazdayen/veştın</i>
- çok konuşan	<i>vırvırok</i>	koşma durumuna geçmek (binek hayvanlar)	<i>xari kewtış</i>
konuşmasıyla kandıran	<i>dilbaz; zıwanpıhan</i>	koşmaca	<i>pêdimkewten</i>
konuşmaya başlamak	<i>qısey kewtış</i>	koşmak	<i>vazdayış/veştış</i>
konuşturmak	<i>qıseykerden dayış</i>	koşturmak	<i>vazdaynayış</i>
konuşulmak	<i>vajiyayış</i>	koşturmak (binek hayvanlarını)	<i>xari dayış</i>
koparılmak	<i>visneyayış</i>	koşturulan	<i>vazdaynayox</i>
koparılmış olan	<i>qırfnaye/i</i>	koşturulmak	<i>vazdayneyayış</i>
koparmak (ağaçtan, fidandan vb.)	<i>cıkerdış</i>	koşu	<i>vazdayen/veştın</i>
koparmak (birisinden bir şey)	<i>ferqıznayış</i>	koşu (binek hayvanlarını koşturma işi)	<i>xari</i>
koparmak (bükererek)	<i>qırfnayış</i>	koşucu	<i>vazdayox</i>
koparmak (ikiye ayırmak)	<i>vısnayış</i>	koşucu (binek hayvanl.)	<i>xaridar</i>
koparmak (yerinden)	<i>qılaynayış; delxinayış</i>	koşuculuk (binek hayvanl.)	<i>xaridarey</i>

koşul	<i>merc</i>	- dişi köpek	<i>del; kelp</i>
koşuşmak	<i>vazdeyayış</i>	- kangal köpeği	<i>gurêx</i>
koşuşturmak	<i>vazdeyayış</i>	köpeğin dölü	<i>kutiklej</i>
kova	<i>êlke; sitil</i>	köpek havlaması	<i>'heft</i>
- tahtadan yapılmış kova	<i>'elb</i>	köpek ısırığı	<i>deye₁</i>
kovalamaca	<i>pêdîmanayen</i>	köpek yavrusu	<i>kırte</i>
kovalamak	<i>dim kewtış; dim niştış; dima nayış; dima neyayış; doş kerdış; fetilnayış</i>	- küçük köpek yavrusu	<i>boji</i>
kovalanmak	<i>fetilyayış</i>	köpekleri çağırma ünlemi	<i>kûç-kûç</i>
kovalamak (hayvanları)	<i>ho kerdış</i>	köpekleri kışkırtmak	<i>hogış kerdış</i>
- seslenip kovalama işi	<i>ho ha</i>	köpekleri okşayıp sevmek	<i>kuriş kerdış</i>
kovmak	<i>qewrnayış</i>	köpeklik	<i>kutikey</i>
kovuk	<i>qor₂</i>	köprü	<i>pırd</i>
kovulmak	<i>qewrneyayış</i>	köprücük kemiği	<i>qatrek</i>
koy vermek	<i>xo miyan dayış</i>	köptük	<i>kew</i>
koyacak	<i>kûware</i>	köptüklenmek	<i>kew kerdış</i>
koyar	<i>çat</i>	köptüklü	<i>kewin</i>
koycuk	<i>çatek</i>	köptürmek	<i>keweyayış</i>
koymak	<i>definayış /deviştış; dekerdiş</i>	köptürmek (kızınca)	<i>kew fek kewtış</i>
koymak (bir şeyin üstüne)	<i>nayış</i>	köptürtmek	<i>kew ser finayış</i>
koymak (yere)	<i>ronayış</i>	kör	<i>kor; somande</i>
koyulmak (bir şeyin üstüne)	<i>neyayış</i>	kör (bıçak için)	<i>kol</i>
koyulmak (yere)	<i>roneyayış</i>	kör olasıca	<i>somandemende/i</i>
koyun	<i>pıstin</i>	kör pencere (duvarda)	<i>teqa</i>
koyun (zool)	<i>mi</i>	kör yılan (eril)	<i>kerpe</i>
koyun (kulakları küçük)	<i>kûr₁</i>	kördüğüm	<i>gozgire; korgire</i>
koyun (et koyunu)	<i>zomi</i>	körebe (oyun)	<i>çimpistık</i>
koyun derisi (sepilennmiş)	<i>mesin</i>	körelmek	<i>kol biyayış</i>
koyun kuyruğu	<i>dime</i>	köreltmek	<i>kol kerdış</i>
koyun sesi vermek	<i>behrayış</i>	körocak	<i>ocaxkor</i>
koyun sürüsü	<i>pes</i>	körpe	<i>xeyarek</i>
koyuvermek	<i>pede viradayış</i>	körü körtüne girişmek	<i>repısyayış; sepıryayış</i>
koza (pamuk)	<i>goza; xozık₂</i>	köse	<i>kose</i>
koza (pamuğu çekilmiş)	<i>xışrig, çançûl</i>	köstebek	<i>'hermûşık</i>
köçek	<i>koçek</i>	köstebek yuvası	<i>'hemampûş</i>
köfte (et)	<i>kufta</i>	köstek	<i>qeydi</i>
- eksili sulu köfte	<i>qılorig</i>	köstek vurmak	<i>qeydi ro dayış</i>
köfteci	<i>kuftadar</i>	köşe	<i>koşe</i>
köftencilik	<i>kuftadarey</i>	köşeli	<i>koşeyin</i>
köftelik	<i>kuftelıx</i>	köşk	<i>koşk</i>
kök	<i>binyate; kok</i>	kötek (sopayla atılan dayak)	<i>koteg</i>
kök (bitki, ağaç)	<i>kok</i>	kötü	<i>'ar; berbat; xırab</i>
kök (yer altındaki)	<i>rêçe</i>	- daha kötü	<i>bêter; xırabêri</i>
kök bağlamak (fidanlarda)	<i>xo degırotış</i>	kötü adam	<i>şeytan</i>
köken	<i>kok; binyate</i>	kötü düzenci	<i>ıblis</i>
köklü	<i>kokin</i>	kötü emelli	<i>fêlxırab</i>
köksüz	<i>bêkok</i>	kötü gözlü	<i>çımpis</i>
köle	<i>bende₁; kole₁</i>	kötü kaderli	<i>tecelsiya</i>
kölelik	<i>bendeyin; koleyin</i>	kötü koku	<i>bex</i>
kölemen	<i>kolemend</i>	kötülük	<i>'arey; nerindey; xırabey; xırabın</i>
kölenin evi	<i>bendexane</i>	kötülük etmek (birine)	<i>cı kerdış</i>
kömeç	<i>gulanık</i>	kötülük yapan	<i>xırabkar</i>
kömür	<i>komır</i>	kötülükte direnmek	<i>'arey xo nayış</i>
kömürlü	<i>komırın; zaxılın</i>	kötümser	<i>bedbin</i>
köpek	<i>kutık</i>	kötümserlik	<i>bedbiney</i>
		köy	<i>dew</i>
		köylü	<i>dewj</i>

köylülük *dewijey*
 köyün yerlisi *miyandew*
 köz tanesi *çeyle*
 kral *fermanferma; qıral*
 kralcı *qıralperest*
 kraliçe *qıraliçe*
 krallık *qıraley*
 kravat *qırawat*
 kredi *qırêdi*
 krem *qırem*
 krem renkli *borın*
 kriz *qırız*
 kubbe *qub*
 kucağa sokulmak *virar kewtiş*
 kucağına almak *xo virar kerdış*
 kucak *virar*
 kucaklayan *virarkerdow*
 kudurgan *har*
 kudurganlık *harey*
 kuduz *har*
 kuduzluk *harey*
 kuğu *be't; dikê awi*
 kul *bende₁; qul₁*
 kulaç (yüzme çeşidi) *bazêk*
 kulağın arkası *binagoş*
 kulak *goş*
 kulak asmak *goş cı nayış*
 kulak çıkıntısı *neri goşi*
 kulak çınlamak *goşi çiringayış*
 kulak çınlaması *vingi*
 kulak eniği *neri goşi*
 kulak kıkırdağı *qılqılıka goşi*
 kulak kiri *gigoş*
 kulak memesi *nermikê goşi*
 kulaklık *goşok*
 kullandırmak *cı desta dayış*
 kullanılmış olan *mintes*
 kullanım, kullanış *xo destadayen*
 kullanmak *xo desta dayış*
 kulluk *bendeyin; quley*
 kulp *çemle; qulp*
 kulplu *çemleyin; qulpın*
 kuluçka *qırp*
 kulübe *qulibe*
 kulüp *qulib*
 kum *qûm*
 kuma *wesni*
 kumalık *wesniyey*
 kumandan *fermandar*
 kumar *xumar*
 kumarbaz *xumarbaz*
 kumaş çeşidi *kırwas; kahke; qelate₁; fasûn;
 kexme; şifon; çitek*
 - hoş ve kareli kumaş *'hecerin*
 kumaş parçacığı *zol; zolek₁*
 kumbara *qumbara*

kumlu *qûmın*
 kumsal *qûme*
 kumsallık *qûmeyin*
 kumul kaya *'hir*
 kundak (bebek için) *qundax*
 kunduz *kutıko awi*
 kura *pisk₂; qure₁*
 kurak *bej*
 kuraklık *wışkayı*
 kural *qeyde*
 kuralsız *bêqeyde*
 kuralsızlık *bêqeydeyey*
 Kur'an *Quran*
 kurbağa *qırêncle*
 kurbağa boku *qıqırêncle*
 kurbağa yavrusu *qurqurık₁*
 kurban *qurban*
 kurban için kesilen *boyraq*
 kurbanın olayım *qeday*
 kurcalamak *têvdayış; veyayış*
 kurcalanmak *têvdeyayış*
 kurcalayan *têyodayox*
 kurcalayan kişi *'hesûd₂*
 kurmak *ronayış; anayış*
 kurmak (hedef, nisan) *anayış*
 kurna *kurn*
 kurnaz *dûzanbaz; kone; qurnaz*
 kurnazlık *dûzanbazey; qurnazey; qurnazin*
 kurs *qurs*
 kursağında kalma *at*
 kursak *cılqane*
 kurşun *qersin*
 kurşuna dizmek *qersina feka nayış*
 kurşunlu *qersinin*
 kurşunsuz *bêqersin*
 kurt *varc; verg*
 - dişi kurt *delverg*
 kurtarıcı *reynayox*
 kurtarılan *reynaye/i*
 kurtarılmak *reyneyayış*
 kurtarılmış bölge *mentiqeyo reynaye*
 kurtarış, kurtarma *reyayen; reynayen*
 kurtarmak *reynayış; xelesnayış*
 kurtarmak (birisinin elinden) *ferqıznayış*
 kurtcuk *kerrm; lolık*
 kurtlandırmak *kerrmi definayış; kerrmi ser
 finayış*
 kurtlanmak *kerrmi dekwetiş; loliki dekwetiş*
 kurtlanmış meyve *kermезin*
 kurtlu *kerrmin; lolıkın*
 kurtulmak *reyayış; xelesnayış*
 kurtulmak (birisinin elinden) *ferqızayış*
 kurtuluş *delx; reyayen; xelas*
 kuru *wışk*
 kuru duvar *wışkdês*
 kuru kafa *serrewışk*

kuru kafalı	<i>serrewişkin</i>	kuşkusuz	<i>bêgûman; hamûgam</i>
kuru meyve (kayısı, erik, zerdali)	<i>çirri₁</i>	kuşları kovmak	<i>hûl kerdîş</i>
kuru otlar	<i>palax</i>	kuşluk	<i>quslîx</i>
kuru otlı	<i>palaxin</i>	kuşluk vakti	<i>şewra rew</i>
kuru sıcak	<i>yaxûn</i>	kutlamak	<i>embarik kerdîş</i>
kuru soğuk	<i>wışkserd</i>	kutlanmak	<i>embarik biyayîş</i>
kuru üzüm	<i>eşkij</i>	kutlu	<i>embarik</i>
kuru ve susuz (yer için)	<i>berri</i>	kutsal	<i>qutsi</i>
kuru yaprak	<i>pûş</i>	kutu	<i>quti</i>
kuru yapraklar	<i>şakil</i>	kuvvet	<i>keft; quwet</i>
kurucu	<i>seranik</i>	kuvvetlendirici	<i>quwetdayox</i>
kurulmak	<i>çikiyayîş₂; roneyayîş</i>	kuvvetli	<i>pêt; quwetin</i>
kurulmak (hedef, nişan)	<i>anayayîş</i>	kuvvetlice	<i>pêtêna</i>
kurulu	<i>anayeli</i>	kuyruğu, kolu kısa olan	<i>qolo</i>
kuruluş	<i>ronayen</i>	kuyruk	<i>poç</i>
kurum	<i>anik</i>	- koyun kuyruğu	<i>dime</i>
kurum (dumandan)	<i>dûwe</i>	kuyruk kayması	<i>poçik dekewtîş</i>
kurumaya yakın	<i>zıwa</i>	kuyruk sokumu	<i>poç</i>
kurumlu	<i>dûweyin</i>	kuyruk sokumu kemiği	<i>textekê qen</i>
kurumsu	<i>wışkin</i>	kuyruklu	<i>poçikin</i>
kuruntu	<i>weswese</i>	kuyruksuz	<i>bêpoç; qol₃</i>
kuruntulu	<i>weswesek</i>	kuytu	<i>dallde</i>
kuruntuya kapılmak	<i>xo dî degirotîş; weswesek biyayîş</i>	kuyu	<i>bir</i>
kuruş	<i>qurîş</i>	kuzey	<i>peyaraj; zıme</i>
kurutmak (aşırı derecede)	<i>wışk û war kerdîş</i>	kuzey rüzgarı	<i>wakîrr</i>
kurutmak için düz bir yere yaymak	<i>afinayîş</i>	kuzlak	<i>awşin; awzim</i>
kurutulmuş olan	<i>wışkkerde/i</i>	kuzu	<i>kavîr</i>
kusacak duruma getirmek	<i>zerri qelbinayîş</i>	kuzu kılı (keçe yapılıır)	<i>liva</i>
kusan	<i>virtox</i>	kuzu kulağı (bot.)	<i>tırşık</i>
kuskun	<i>pardim</i>	kuzu mantarı (bot.)	<i>kufkarik</i>
kusma	<i>viriten</i>	kuzucuk	<i>kavîrek, vorek</i>
kusmak	<i>viritiş</i>	kuzuluk kapısı	<i>enûg</i>
kusmuk	<i>virte</i>	küçücük	<i>pirûçik; werdiyek</i>
kusturmak	<i>viriten dayîş</i>	küçük	<i>werdî</i>
kusur	<i>qısûr</i>	küçük (yaşça)	<i>qij</i>
kusursuz	<i>bêeger</i>	küçük kulaklı	<i>qil</i>
kuş	<i>mırîçik</i>	küçük parça	<i>mısqal</i>
kuş çığılığı	<i>qîştî</i>	küçüklük	<i>werdiketin; werdiyey</i>
kuş dışkılı	<i>liqin</i>	küf	<i>kuf</i>
kuş dışkısı (taze)	<i>liq</i>	küf (kavurma, peynir vb.)	<i>zıncar</i>
kuş sürüsü	<i>ref₂</i>	küf (sulu yiyeceklerin)	<i>pepik</i>
kuş yuvası	<i>halin</i>	küffâr	<i>kufar</i>
kuşak	<i>mûndî</i>	küflü	<i>kufin</i>
kuşanmak	<i>xo mêra bestîş</i>	küflü	<i>pepikin; zıncarin</i>
kuşatan	<i>çorşmegêr</i>	küfretmek	<i>xo pîro cerbinayîş; nengi çinayîş; xeberi dayîş</i>
kuşatılmak	<i>çorşme gêriyayîş</i>	küfür	<i>nengi; xeberi</i>
kuşatma	<i>çorşmegiroten</i>	küfür (dini)	<i>kufir</i>
kuşatmak	<i>çorşme girotîş</i>	küfür eden	<i>kufirbaz</i>
kuşburnu	<i>şilan₂</i>	küfürbazlık	<i>şufirbazey</i>
kuşçuk	<i>'teyrek</i>	küheylan	<i>kîhêl</i>
kuşkonmaz	<i>merazo</i>	kükürt	<i>kerkût</i>
kuşku	<i>guman; xewf</i>	kükürtlü	<i>kerkûtin</i>
- içine kuşku düşmek	<i>xewf pize kewtîş</i>	kül	<i>wel</i>
kuşkulanan	<i>xewfker</i>	kül küreği	<i>hêgîş</i>
kuşkulu	<i>xewfin</i>	kül rengi (özellikle keçiler için)	<i>bel</i>

kül şeker	<i>welşeker</i>	küpeli	<i>goşareyın</i>
kül tablası	<i>weldan</i>	kürdan	<i>xiltan</i>
külah	<i>kılaw</i>	kürek	<i>wiye</i>
külah	<i>kulık</i>	- küçük kül küreği	<i>carût</i>
külahçı	<i>kılawdar</i>	kürek kemiği	<i>qatrek</i>
külahlı	<i>kılawın</i>	- iki kürek arası (sırdaki)	<i>miyandoşı</i>
külçe	<i>kulçe</i>	küreme aleti (tahtadan, kar küremek için)	<i>mezrife</i>
külhan	<i>kulhan</i>	kürk	<i>kurk</i>
külhanbey	<i>kulhanbey</i>	kürklü	<i>kurkın</i>
külhanbeyi yürüyüşü yapma işi (yanyana)	<i>piyase</i>	kürsü	<i>kursı</i>
külhanvari konuşma	<i>tırr-tırr</i>	Kürt	<i>Kırdas</i>
küllü	<i>welın</i>	Kürtçe	<i>Kırdaski</i>
küllük	<i>welang</i>	küskün	<i>ka'hriyaye/i</i>
külünk	<i>zengenê alamani</i>	küsmek	<i>ka'hr kerdış; ka'hriyayış;</i>
külüstür	<i>kulıstır</i>		<i>miradıyayış</i>
küme	<i>kop; qela</i>	küsne	<i>kuşni</i>
küme (kömür için hazırlanan)	<i>kozıg</i>	küstürmek	<i>ka'hırnayış; miradnayış</i>
kümes	<i>done; dûnek; pin</i>	küstürülen	<i>ka'hırnaye/i</i>
kümes hayvan postu (soyulmuş)	<i>kıvıl</i>	kütük	<i>kok</i>
künde	<i>qeydi</i>	kütük (duvarda kullanılır)	<i>qetûr</i>
künye	<i>kunye</i>	kütürdeme	<i>qurpi</i>
küp	<i>dor; kup</i>	kütürdemek	<i>qurpiyayış</i>
- iri küp	<i>den</i>	kütürdetmek	<i>qurpınayış</i>
küpe	<i>goşare</i>		

L - 1

labaratuvar	<i>labaratûwar</i>	lap	<i>terp</i>
lacivert	<i>laciwert</i>	lapa (hayvanlar için)	<i>lep</i>
laçka	<i>leq</i>	lastik	<i>lastık; mostık</i>
laf	<i>qısa; qıse; vatık</i>	lastikli	<i>lastıkın; mostıkın</i>
laf vurmak	<i>qısey cı verdayış; qısey pa</i>	laubali olmak	<i>ver kewtış</i>
	<i>kûwayış</i>	laubalilik	<i>verkewteney</i>
lafı dalmak	<i>qısey dı kewtış</i>	layık	<i>weray; yalaq</i>
lafı anında söyleme	<i>nırq</i>	lazım	<i>lazım</i>
lafı başka yöne kaydırmak	<i>ser dı dayış</i>	leblebi	<i>leblebi</i>
laga luga	<i>cız-vız</i>	leblebi şeker	<i>leblebi şeker</i>
lâgar	<i>lextor</i>	leblebici	<i>leblebidar</i>
lağım (pislik lağımı)	<i>keriz</i>	leğen	<i>legan</i>
lahane	<i>lahne</i>	- büyük su leğeni	<i>test₁</i>
laxım	<i>lexem</i>	lehim	<i>li'him</i>
lakap	<i>leqam</i>	leke	<i>leke</i>
lakın	<i>labirê</i>	lekeleyen	<i>lekeker</i>
lala	<i>lala</i>	lekeli	<i>lekeyın</i>
lale	<i>kançı</i>	leş	<i>leş</i>
lamba	<i>çıla; 'ımba</i>	- hayvan leşi parçaları	<i>belate₁</i>
lanet	<i>na'hlet; soxe/i</i>	levha	<i>lew'he</i>
lanet olası	<i>şarimende/i</i>	lezetlendirmek	<i>'tam cı dayış</i>
lanetli	<i>na'hletın; na'hletme/i;</i>	lezetli	<i>'tamin</i>
	<i>soxemende/i</i>	lezzet	<i>'tam</i>
langır lugur (metalik ses)	<i>ringi</i>	lezzetsiz	<i>'tamsal</i>

lkr lkr	<i>qul-qul</i>	loğusalı	<i>zazlanın</i>
lkrdamak	<i>qul-qul kerdış</i>	loğusalık	<i>çewresin</i>
lider	<i>serdar; serwer</i>	lokanta	<i>aşxane</i>
liderlik	<i>serwewey</i>	lokma	<i>loxme</i>
lif	<i>lif</i>	lokmaları pespe	<i>yutmak loxmey dekerdiş</i>
lifli	<i>lifin</i>	lokmani hekim	<i>loqmanê hekim</i>
limon	<i>limon</i>	lokum	<i>liqum</i>
limonata	<i>leymûn</i>	lor	<i>lorik</i>
lisan	<i>zıwan</i>	lord	<i>lord</i>
liste	<i>liste</i>	löpür	<i>qultık</i>
litre	<i>litre</i>	löpür löpür	<i>qult-qult</i>
loğ	<i>lox</i>	lumbago	<i>fırk</i>
loğdur	<i>daloqi; qeysi₁</i>	lüks	<i>luks</i>
loğlamak	<i>lox çarnayış; lox kerdış</i>	lumpen	<i>zirto</i>
loğusa	<i>çewresi</i>	lüzum	<i>lızım</i>

M - m

maalesef	<i>axiri; wel'hesil</i>	mahv	<i>mahf</i>
maaş	<i>mayıs</i>	makam	<i>mêrab₁</i>
maazallah	<i>mı'hazella</i>	makam (müz.)	<i>qeyde</i>
macera	<i>oxbet</i>	makarna	<i>meqerne</i>
macun	<i>mahcûn</i>	makas	<i>meqes</i>
maddi darlık	<i>tenganey</i>	makbul	<i>mexpûl</i>
maddi durum	<i>debar; dilig</i>	makine	<i>makina</i>
madde kırpıntısı	<i>pırışûg</i>	makinist	<i>makinist</i>
maden	<i>cewher</i>	makpuz	<i>qoçan₂</i>
mafsalsal	<i>mûrik₂</i>	maksat	<i>maxset</i>
magazin	<i>maxazin</i>	mal (hayvan)	<i>mal</i>
mağara	<i>kaf₂; mixare</i>	mal varlığı	<i>waridat</i>
mağaza	<i>mexeza</i>	mala	<i>mele₁</i>
mağlup etmek	<i>rem ro dayış</i>	mala (temizleyen)	<i>male</i>
mağlup olmak	<i>rem ro deyayış</i>	Maliki (mezhep)	<i>Maliki</i>
mahalle	<i>ma'hla</i>	malumat	<i>mahlimat</i>
mahcup eden	<i>serevdekerdox</i>	manda	<i>camûs</i>
mahcup etme	<i>serevde</i>	mandal	<i>mendal</i>
mahcup etmek	<i>şermaynayış; serevde kerdış</i>	mandalin	<i>mandalin</i>
mahcup olmak	<i>ri ser şiyayış; xo dı şikiyayış</i>	mandallamak	<i>mendal piro dayış</i>
mahkeme	<i>mahkema</i>	mandıra	<i>gome₁</i>
mahküm	<i>mahkûm</i>	mangal	<i>manqal</i>
mahkümîyet	<i>mahkûmey</i>	mantar	<i>govleg</i>
mahmur	<i>dengê hewni</i>	- kuzu mantarı	<i>kufkarık</i>
mahpus	<i>'hepis</i>	mantarsı hastalık	<i>vrondi</i>
mahrum	<i>bêmal</i>	manyak	<i>'heseri</i>
mahrum bırakmak	<i>bêmal verdayış; tijiya finayış</i>	manto	<i>manto</i>
mahrum kalmak	<i>bêmal mendış; tijiya kewtış</i>	maraba	<i>ctêr</i>
mahrumîyetlik	<i>bêmaley</i>	marabalık	<i>ctêrey</i>
mahsul	<i>mahsûl</i>	marangoz	<i>necar; xerat</i>
mahsur	<i>basrax; qapaney</i>	marangozluk	<i>necarey</i>
mahsus	<i>mexsûs; qesti</i>	marifet	<i>mahrifet</i>
maşer	<i>maşer</i>	marka	<i>marqe</i>
		marş	<i>marş</i>

mart (ay)	<i>mart</i>	mekan (önemli yer)	<i>mêrab₁</i>
marul	<i>xas₁</i>	mekik	<i>masûre</i>
masa	<i>xûcık</i>	mektup	<i>name₁</i>
masaj yapmak	<i>pelıknayış; vilênayış</i>	melek	<i>fêriste; melayke</i>
masal	<i>istanık; sanıke</i>	- ölüm meleği	<i>mûnkir û nekir</i>
maskara	<i>qeşmer; tirilıki</i>	melemek	<i>qalayış</i>
maske	<i>maske</i>	melemek (keçi için)	<i>wahrayış</i>
masör	<i>vilênayox</i>	melengiç	<i>qıznaw</i>
masqaralık	<i>qeşmerye</i>	melengiç ağacı	<i>qıznawêr</i>
masraf	<i>mesref</i>	melez	<i>celeb</i>
masraflı	<i>mesrefın</i>	melodi (müz.)	<i>qeyde</i>
massif kaya	<i>teht</i>	meme	<i>çıcık, çize</i>
masum	<i>'hermek</i>	- hayvan memesi	<i>guin; guwan</i>
maşa	<i>maşa</i>	memeli	<i>çizeyin</i>
maşallah!	<i>maşallah</i>	memeli hayvan	<i>guwani</i>
matara	<i>meterre</i>	memeliler	<i>çizeyini</i>
matbaa	<i>matba</i>	memenin ucu	<i>gılıya çizi</i>
matem	<i>şin₂</i>	memenin ucu (hayvanlarda)	<i>çize</i>
matematik	<i>matematik</i>	memleket	<i>welat</i>
matematikçi	<i>matematiker</i>	memleketli	<i>hemşeri; welatij</i>
matkap	<i>şaxap</i>	memnun etmek	<i>şa kerdış</i>
mavi	<i>kewe</i>	memnun olmak	<i>şa biyayış</i>
mavi (açık)	<i>cengeri</i>	memnuniyet	<i>şa</i>
mavzer (silah)	<i>mawzêr</i>	mendil	<i>dısmal</i>
maya (ekmek için)	<i>iste</i>	menekşe (bot.)	<i>menewş₂</i>
maya (hamur için)	<i>miraz</i>	menemen	<i>cıvire</i>
maya (süt ürünleri için)	<i>amin₁</i>	menfaat	<i>menfeat</i>
mayalanmak	<i>ra amayış; amin biyayış</i>	menfaatlı	<i>nehfatın</i>
mayalı	<i>isteyin</i>	meni	<i>navık</i>
mayasıl	<i>meyasıl</i>	menteşe	<i>menteşe</i>
maydanos	<i>mexdenos</i>	mera	<i>mer'a</i>
maydanoslu	<i>mexdenosın</i>	merak	<i>madala; meraq; qaxu</i>
mayhoş	<i>merxoş; mız₁</i>	merak eden	<i>qaxugêr</i>
mayın	<i>mayın₁</i>	meraklı	<i>qaxuyın</i>
mayıs (ay)	<i>gulan</i>	mercan (süs eşyası)	<i>mircan₂</i>
maymun	<i>meymûn; qırd</i>	mercimek	<i>mercû</i>
maymunluk	<i>meymûney</i>	merdiven	<i>merdwani; nerdiban</i>
mazbata	<i>mezbete</i>	merdivenli	<i>merdwaniın</i>
mazeret uydurmak	<i>la definayış</i>	meret	<i>mêrat</i>
mazgal	<i>teqa</i>	merhaba!	<i>merheba</i>
mazı	<i>mazi</i>	merhamet	<i>rı'hm</i>
mazı ağacı	<i>mazêr</i>	merhametsizlik	<i>bêbabey</i>
mazi	<i>veri</i>	merhem	<i>melhem; pılısım</i>
mazlum	<i>reben</i>	merkez	<i>merkez</i>
mazot	<i>mazot</i>	mermer	<i>mermer</i>
mazotlu	<i>mazotın</i>	mermerli	<i>mermerin</i>
mebusluk	<i>mebûsey</i>	mermi	<i>fışeng</i>
meçbur	<i>ca'elemat; mecbûr</i>	mert	<i>camêrd</i>
meçburiyet	<i>ca'elematey; ca'elemati</i>	mert olmayan	<i>namerd</i>
meclis	<i>meclis</i>	mertek	<i>mertag</i>
medrese	<i>medresa</i>	mertlik	<i>merterey</i>
meğer	<i>oxmo; tı nêvanê</i>	mesafe	<i>menzil; mesafe; qeydım</i>
meğerse	<i>oxmo kı; tı nêvanê kı</i>	mesela	<i>misal</i>
Mehdî	<i>Mehdi; Tecal</i>	meslek	<i>mesleg</i>
mehdîlik	<i>tecaley</i>	meslek öğrenen	<i>sagirt</i>
mekan	<i>ca; kan; meqam</i>	meşe	<i>mêşe</i>

meşe fidanı (çalılığı)	<i>kelem₂</i>	midde bulandırmak	<i>zerri qelbinayış</i>
meşe kozalağı	<i>kankol</i>	midde bulanmak	<i>zerri qelbiyayış</i>
meşelik	<i>mêşeyin</i>	midde ekşimək	<i>pize tırşıyayış</i>
meşgul	<i>meşqûl; mızûr; serbıkar</i>	midde ekşitmək	<i>pize tırşnayış</i>
meşgüliyet	<i>meşqûley</i>	midenin bozulup ağırması	<i>birxu kerdış</i>
meşhur	<i>namdar</i>	midye	<i>goşmase</i>
meşhurluk	<i>namdarey</i>	mihr	<i>mêr</i>
metal	<i>asın</i>	mihrap	<i>mêrab₂</i>
metal sesi	<i>çingı; çiringi</i>	mikap	<i>mikab</i>
meteliksiz	<i>laylaz</i>	mikrop	<i>kerrm</i>
metelik	<i>metelig</i>	miktar	<i>sawri</i>
meteris	<i>meteres</i>	miktar (az)	<i>'hebekê</i>
methetmek	<i>pesn dayış</i>	mil (selin sürükleyip getirdiği)	<i>mil₁</i>
methiye	<i>pesn</i>	mil (uzaklık ölçü birimi)	<i>mil₂</i>
metin	<i>metin; pêt</i>	milim	<i>milim</i>
metre	<i>metro</i>	millet	<i>milet; şar</i>
metre kare	<i>qaremetre</i>	milletvekili	<i>mebûs</i>
mevki	<i>herûn; mewqı</i>	milli	<i>milin</i>
mevlüt	<i>mewlid</i>	milyar	<i>mılyar</i>
mevlüt okuyan	<i>mewlidxan</i>	milyarder	<i>mılyarder</i>
mevsim	<i>demser</i>	milyarlık	<i>mılyarın</i>
mevsimlik	<i>demserin</i>	milyon	<i>mılyon</i>
mevzilenmek	<i>kozık kewtış</i>	milyoner	<i>mılyoner</i>
meyankökü	<i>sûs</i>	milyonluk	<i>mılyonın</i>
meydan	<i>meydan</i>	mimar	<i>mimar</i>
meydan okumak	<i>bûu kerdış; qaqûbo kerdış</i>	mimarlık	<i>mimarey</i>
meyhane	<i>meyxane</i>	minare	<i>mınara</i>
meyhaneci	<i>meyxanedar</i>	minber	<i>minber</i>
meyil	<i>derêz</i>	minder	<i>minder; torpek</i>
meyilli	<i>derêzin</i>	minicik	<i>bine; pıranê</i>
meymenet	<i>yewm</i>	minnet	<i>gazınc</i>
meymenetsiz	<i>bêyewm</i>	minnet beklemek	<i>gazıncıyayış</i>
meyve	<i>meywe</i>	minnetsiz	<i>bêgazınc</i>
mezar	<i>gor; mezel</i>	minyon	<i>marıcık</i>
mezarlık	<i>goristan; mezeli</i>	miraç	<i>mirac</i>
meze	<i>meze</i>	miras	<i>mêras; wares</i>
mezeci	<i>mezedar</i>	mirasçı	<i>warese/i</i>
mezeli	<i>mezeyin</i>	misafir	<i>meyman</i>
mezhep	<i>meseb</i>	misafir kabul eden	<i>mazûwan; meymandar</i>
mezra	<i>mezra</i>	misafirhane	<i>meymanxane</i>
mıknatis	<i>mıqnatis</i>	misafirlik	<i>meymaney</i>
mıknatıslı	<i>mıqnatısın</i>	misafirperver	<i>meymanperwer</i>
minevre	<i>minewre</i>	misilleme	<i>cı açarnayen</i>
mırıldamak	<i>xo fek dı vatış</i>	miting	<i>miting</i>
mırıldanma	<i>ıvın</i>	mobilya	<i>mobilya</i>
Mısır	<i>Mısır</i>	moda	<i>mode</i>
mısır (bot.)	<i>nebi</i>	model	<i>model</i>
mısır hasadı etmek	<i>qırfnayış</i>	modern	<i>modern</i>
mısır koçanı	<i>qoçan₁</i>	modernize	<i>modernize</i>
mısır püskülü	<i>porrê qoçan</i>	molla	<i>milla</i>
mışıldamak	<i>pışayış</i>	moloz taşı	<i>xıçın</i>
mızrak	<i>labûde</i>	mont	<i>qocıx</i>
midde	<i>pize</i>	mor	<i>mor₂</i>
midde (insanlarda, argo)	<i>vêre</i>	moral	<i>xulk, boy₂</i>
midde (kuşlarda)	<i>ariyek</i>	morallı olan	<i>xulkhera</i>
midde bulandıran	<i>zerriqelbinayox</i>	morarmak	<i>mor biyayış</i>

morartmak	<i>mor kerdış</i>	mücevher	<i>micewer</i>
moruk	<i>kalo pir</i>	müdafaa	<i>destxoveranayen</i>
motor	<i>motor</i>	müdafaa etmek	<i>dest xo vera nayış</i>
muamele	<i>mahmele₂</i>	müdahale etmek	<i>veyayış</i>
muavin	<i>mahwin</i>	müddet	<i>keyl₂; mede</i>
muavinlik	<i>mahwiney</i>	müddetçe	<i>'heta</i>
muayenehane	<i>meyaxane</i>	müdet	<i>wext</i>
muayene	<i>meyene</i>	müdür	<i>midûr</i>
mubaşirlik	<i>mıbaşirey</i>	müdürlük	<i>midûrey</i>
mucur	<i>xiç</i>	müfettiş	<i>mifetiş</i>
muhafaza	<i>mahfeze</i>	müfettişlik	<i>mifetişey</i>
muhakkak	<i>teqez</i>	müftü	<i>mıftı</i>
muhalefet	<i>verovijayen</i>	müftülük	<i>mıftıyey</i>
muharebe	<i>ceng₁</i>	mühendis	<i>meyendis</i>
muhatap	<i>verva₂</i>	mühendislik	<i>meyendisey</i>
muhbir	<i>mûxbir</i>	mühim	<i>mıhim</i>
muhbirlik	<i>mûxbirey</i>	mühlet	<i>wext</i>
muhtaç	<i>me'htaj; mıxanet</i>	mühür	<i>mor₁</i>
muhtaçlık	<i>mıxanetey</i>	mühür yeri	<i>morca</i>
muhtar	<i>keyan</i>	mühürçü	<i>mordar</i>
muhtar muavini (yardımcısı)	<i>kızır</i>	mühürdar	<i>mazmo</i>
muhtarlık	<i>keyaney</i>	müjde	<i>mıjdiyani</i>
mukaddes	<i>mûqades</i>	müjdecı	<i>mıjdiyandayox</i>
mukavva	<i>meqewe</i>	mükâfat	<i>mıkafat</i>
mukayese etmek	<i>cêvero nayış; pêvero nayış</i>	mükemmel	<i>'edil</i>
mukayyet	<i>qayte</i>	mülk	<i>milk</i>
muktedir olmak	<i>şayış</i>	mülkiyet	<i>mal</i>
mum	<i>mûm</i>	mülteci	<i>quslaxçı</i>
mumya	<i>mûmya</i>	mümin	<i>mûmin</i>
munafık	<i>mınafıq</i>	mümkün	<i>mıkûn</i>
munafıklık	<i>mınafıqey</i>	mümkünlük	<i>mıkûney</i>
mundar	<i>mırdar</i>	münakaşa	<i>mınaqese</i>
muradına ermek	<i>mıraz resayış</i>	münasip	<i>mınasıb</i>
murat	<i>mıraz</i>	müracaat	<i>mıracat; serrepirodayer</i>
musalla taşı	<i>mısilba</i>	müracaat eden	<i>mıracatker; serrepirodayer</i>
musallat	<i>sellet</i>	mürıt	<i>mırid</i>
Mushaf	<i>Mıshaf</i>	mürrekep	<i>mırekeb</i>
muska	<i>nûşte</i>	mürrekepli	<i>mırekebın</i>
muskacı	<i>nûşteker</i>	müsaade	<i>mısaahde</i>
mutfak takımı	<i>fıraqfo</i>	Müslüman	<i>Bısilman</i>
mutlaka	<i>bıbo nêbo; heq û neheq; ila;</i>	Müslümanlık	<i>Bısilmaney</i>
	<i>teqez</i>	müşkül	<i>zor</i>
mutlu	<i>şa</i>	müşteri	<i>mısteri</i>
mutluluk	<i>şa; zerrıweşey</i>	mütahit	<i>mıtahit</i>
muvaffak	<i>payıder</i>	mütahitlik	<i>mıtahitey</i>
muz	<i>mûz</i>	müttefik	<i>rêz</i>
muzurlık	<i>mızırey</i>	müzakere	<i>perspêfinayen</i>
mübarek	<i>embarık</i>	müzakere etmek	<i>pers pê finayış</i>
mübaşir	<i>mıbaşır</i>	müze	<i>mıze₂</i>
mücadele	<i>averdayen</i>	müzevir	<i>mızewır</i>
mücadele etmek	<i>aver dayış</i>	müzişyen	<i>sazbend</i>

N - n

naaş	<i>meyit</i>	naz (dargınlık esnasında)	<i>tırrni</i>
nadiren	<i>terwende</i>	naz (hatırla ilgili)	<i>elk</i>
nafaka	<i>nefeqe</i>	nazar	<i>çımêni</i>
nafîle	<i>hewayo</i>	nazar boncuğu	<i>mûreka nefesi</i>
nahiye	<i>na'hye</i>	nazar eden	<i>çimpis</i>
nahoş	<i>neweş</i>	nazı geçmek (birine)	<i>elk cı vêrdış</i>
nakış	<i>nexş</i>	nazik	<i>nazık</i>
nakışçı	<i>nexşker</i>	nazik (ağaçlarda)	<i>kewreg</i>
nakışlamak	<i>nexşnayış</i>	nazikçe	<i>nazıkeya</i>
nakışlı	<i>nexşên</i>	naziklik	<i>nazıkey</i>
nakışlı olan	<i>nexşnaye/i</i>	nazlı	<i>lakın; tırrnin</i>
nakil	<i>neqıl</i>	nazlı yer	<i>elkan₂</i>
nakit	<i>pêşin</i>	ne	<i>çı; çıçı; se₂</i>
nakliyat	<i>neqliyat</i>	ne acep	<i>çı 'ecêb</i>
nakliye	<i>neqilye</i>	ne biçim	<i>çı ser; çı tewr; çılı</i>
nal	<i>nale</i>	ne demek	<i>se vatış</i>
- küçük nal	<i>nalçe</i>	ne kadar	<i>çend; çendê</i>
nalbant	<i>nalbend</i>	ne olmak	<i>se biyayış</i>
nalbantlık	<i>nalbendey</i>	ne olmuş	<i>se biyo pey</i>
nalı	<i>naleyın</i>	ne vakit	<i>key</i>
namahrem	<i>nam'heram</i>	ne zaman	<i>çı wext; çımihal; key</i>
namahremlik	<i>nam'heramey</i>	ne zamana kadar	<i>'heta key</i>
namaz	<i>nımaz</i>	ne zamandır	<i>çı wextnayo</i>
namaz kılan	<i>nımazı</i>	ne zamanki	<i>çımihalên; çı wextên</i>
namaz vakti	<i>desta nımazı</i>	neden	<i>çı; çıçirê; semed</i>
namazgâh	<i>nımazgeh</i>	neden dolayı	<i>qandê çıçı</i>
namazında olan	<i>nımazı</i>	nefes	<i>hıl; nefes, boy₂</i>
namlı	<i>namdar</i>	nefes almakta zorlanmak	<i>xırıkı biyayış</i>
namlu	<i>lûliya tıfing</i>	nefes borusu	<i>guli; qır₁; qırqırık; zıqlorık; zûlzûlık</i>
namus	<i>namûs</i>	nefesi kesilmek	<i>nefes peyşayış</i>
namuslu	<i>namûskar</i>	nefesini kesmek (yorgunlutan)	<i>behcınayış</i>
namussuz	<i>bênamûs</i>	nefesli	<i>nefesin</i>
namussuzluk	<i>bênamûsey</i>	nefesten kesilmek (yorgunluktan)	<i>behciyayış</i>
namzet	<i>namzed</i>	nefis	<i>nefs</i>
nane	<i>nahne</i>	nefret eden	<i>zerriqelbınayox</i>
nankör	<i>nankor</i>	nefret etmek	<i>zerri cı qelbınayış; zerri mendış</i>
nankörlük	<i>nankorey</i>	neft	<i>neft</i>
nar	<i>'henar</i>	neftalin	<i>neftalin</i>
nar ağacı	<i>'henalor</i>	nehir	<i>ro₂; şet</i>
nar kabuğu	<i>'henartolle; nartol</i>	nem	<i>hût₁; nem</i>
nar tanesi	<i>'heb'henar₂</i>	nemlendirmek	<i>newsnayış</i>
- kurumuş nar taneleri	<i>nardan</i>	nemlenmek	<i>hût hewadayış; newsiyayış; rodayış</i>
nara	<i>nara₁</i>	nemli	<i>hûtin₁; nemin</i>
nargile	<i>nergıla</i>	nemli kalmak	<i>tolazyayış</i>
narın	<i>narın</i>	nene	<i>dapir; dikê</i>
narkotik	<i>narqotik</i>	nerde	<i>serra</i>
narkoz	<i>narqoz</i>	nerede	<i>koti dı</i>
nasıl	<i>seni(n)</i>	neredeyse	<i>obi kı</i>
nasır	<i>'sideq</i>	nereye	<i>kata; koti; serra</i>
nasihat	<i>nesihat</i>	nergiz	<i>ısparıka verga</i>
naylon	<i>lok₂; naylon</i>		
naz	<i>laki</i>		

nesil	<i>nesl</i>	niyaz etmek	<i>vero geyrayış</i>
neşe	<i>'sewda</i>	niye	<i>çığırê</i>
net	<i>zelal₂</i>	niye olmasın	<i>çı nêbo</i>
netice	<i>havil; peyniya xo (cı)</i>	niyet	<i>fêl₂; niyet</i>
netleştiren	<i>zelalker</i>	niyet eden	<i>niyetker</i>
nevresim	<i>newresim; ri werxani</i>	niyetli	<i>niyetin</i>
nevrolog	<i>newrolog</i>	Noel baba	<i>Kal'ereb; Kelankose; Pir'ereb</i>
nevroz çiçeği	<i>kolbiza</i>	nohut	<i>nî'ha</i>
Nevruz	<i>Kormişkan; Newroj</i>	noksan	<i>kemi</i>
ney çalan kimse	<i>neyzan</i>	noksanlık	<i>kemane; kemey</i>
nezaketsiz	<i>tirrek</i>	nokta	<i>nok; nût</i>
nezaketsizlik	<i>tirrekey</i>	noktalama	<i>nokkerden</i>
nezaret	<i>nezeret</i>	noktalayan	<i>nokker</i>
nezarethane	<i>nezeretxane</i>	noktalı	<i>nokin</i>
nezle	<i>harige; sav</i>	normal	<i>normal</i>
nice nice	<i>çı û çı</i>	normal şekilde	<i>normalêna</i>
niceki	<i>'hendik</i>	normallik	<i>normaley</i>
niçin	<i>çığırê; qandê çıçı</i>	not	<i>not; pısla</i>
nihayet	<i>axiri; peyniya xo (cı); serêsoyni; wel'hesil</i>	nota	<i>nota</i>
nikah	<i>marre</i>	noter	<i>noter</i>
nikahlı	<i>marrekerdi</i>	nöbet	<i>nobet</i>
nimet	<i>na'hmet; tıham</i>	nöbetçi	<i>nobetdar</i>
nine	<i>dapir</i>	numara	<i>nımro</i>
ninni	<i>kuro; lori</i>	numaralandırmak	<i>nımro pıro dayış</i>
nisan (ay)	<i>lisan</i>	numaralı	<i>nımroyın</i>
nişan	<i>nışan</i>	nur	<i>nûr</i>
nişan (atışta)	<i>nışan</i>	nurlu	<i>nûrani</i>
nişangeh	<i>nışange</i>	nutuk	<i>nûtıq</i>
nişanlı	<i>waşte/i</i>	nüfus	<i>nıfıs</i>
nişasta	<i>nışasta</i>	nüfus kaydı olmayan	<i>ketim</i>
		nüşa	<i>nûşte</i>

O - o

o (d.)	<i>a₁; ay</i>	odaklanma	<i>sındırık₂</i>
o (e.)	<i>o; ey</i>	odun	<i>koli</i>
o halde	<i>bala</i>	odun kömürünün yapıldığı yer	<i>kozığca</i>
o kadar	<i>'hend; 'henday</i>	odun yığın etmek	<i>koli nızınayış</i>
o kadar ki	<i>'hendik</i>	odun yığımı (kömür için hazırlanan)	<i>kozıg</i>
o kadarlık	<i>henqerek</i>	of	<i>ofi</i>
o kadarını	<i>'hendin</i>	oflamak	<i>pıfayış</i>
o taraf	<i>aşt; rota₂</i>	oğlak	<i>bızêk</i>
o taraftan	<i>ašta</i>	- dişi oğlak	<i>tûncık₁</i>
o yana	<i>wini ra</i>	oğlak çağırma ünlemi	<i>kıdi-kıdi</i>
o zaman	<i>wexta</i>	oğlan	<i>laj</i>
o zamanki	<i>wextayên</i>	oğul	<i>bûko</i>
oba	<i>xeym</i>	oğul!	<i>oxıl!</i>
obur	<i>çilek; vêregird</i>	ok	<i>tiri₁</i>
ocak	<i>adırgan</i>	ok yayı	<i>tirmkan</i>
ocak (soy)	<i>ocax</i>	ok yılanı	<i>tirmarr</i>
ocak (ay)	<i>çile₂</i>	okçu	<i>tirmkandar</i>
oda	<i>wede</i>	okka	<i>ûka</i>

oklava	<i>tir; xelaxû₂</i>	on dokuz	<i>newês</i>
okşamak	<i>dest pıro kerdış</i>	on iki	<i>dıwês</i>
okul	<i>mekteb</i>	on iki parmak	<i>bağırsağı serradek</i>
okuma	<i>wenden</i>	on ikili	<i>dıwêsın</i>
okumak	<i>wendiş</i>	on sekiz	<i>'heştês</i>
okumamış	<i>nêwende/i</i>	on üç	<i>hirês</i>
okunmak	<i>waneyayış</i>	on yedi	<i>'hewtês</i>
okur yazar	<i>wende/i</i>	ona taraf	<i>vera cı</i>
okutmak	<i>wenden dayış</i>	onarım	<i>tahmirat</i>
okuyucu	<i>wendox</i>	onarına	<i>qeyar; tahmir</i>
olabilir	<i>şeno bibo</i>	onarmak	<i>vıraştış</i>
olağanüstü	<i>pirênavete/i</i>	onay	<i>rıza; testiğ</i>
olamaz	<i>nêşeno bibo</i>	onaylama	<i>testiğ</i>
olanak	<i>imkan</i>	onaylayan	<i>testiğker</i>
olay	<i>oxbet; weqat</i>	onaylı	<i>testiğbiyaye/i; testiğkerde/i</i>
olay çıkaran	<i>weqatdayox</i>	onca	<i>'henday</i>
oldum olalı	<i>zeki ez esta</i>	ondalıklar (sayı)	<i>desini</i>
olgun	<i>biyaye/i; biye</i>	ondan dolayı	<i>ayra; coyra</i>
olgunlaşmak (meyve için)	<i>biyaye/i biyayış</i>	ondan sonra	<i>aya tepya</i>
olgunlaşmak üzere olan meyve	<i>firing</i>	ondört	<i>çarês</i>
olgunlaşmak üzere olan tahıl	<i>firing</i>	ondörtlü	<i>çarêsın</i>
olgunlaşmamış	<i>kal₂; xax</i>	ondörtlük	<i>çarêsê</i>
olgunlaşmamış incir	<i>pındosik</i>	onlar	<i>ê₁; iyê; ina(n)</i>
olgunlaşmaya başlamak (meyvelerin)	<i>belate</i>	onlu	<i>desin</i>
	<i>dekewtış</i>	onluk sayılar	<i>desamor</i>
olgunlaşmaya yüz tutmak (meyve)	<i>belate</i>	onu, onun	<i>cı; xo; ay; ey</i>
	<i>biyayış</i>	onun (d.)	<i>cay</i>
olgunlaşmış	<i>biyaye/i</i>	onun (e.)	<i>cey</i>
olgunluk	<i>biyayen</i>	onun sözünü tutmak	<i>ladê ciya şiyayış</i>
olmak	<i>biyayış</i>	onur	<i>çeq₃</i>
olmaz	<i>nêbeno</i>	onurlandırmak	<i>çeqdar kerdış</i>
olsun	<i>wa bo</i>	onurlanmak	<i>çeqdar biyayış</i>
olta	<i>nik₂</i>	onurlu	<i>çeqdar; payedar</i>
oluk	<i>cırn</i>	onurlu olmak	<i>çeq tey biyayış</i>
olumlu	<i>hewl</i>	onursuz	<i>bêçeğ; bınpize₂</i>
olumsuz (dilb.)	<i>neyên</i>	onursuzluk	<i>bınpizeyin</i>
olur	<i>beno</i>	onyedinci	<i>'hewtêsın</i>
olur olmaz	<i>bibo nêbo</i>	opera	<i>opera</i>
oluruna bırakmak	<i>pede vıradayış</i>	operasyon	<i>operasyon</i>
oluşma	<i>biyayen</i>	ora	<i>ûja</i>
oluşmak	<i>biyayış; pê kewtış; vırazyayış</i>	orak	<i>qalûçi; weraxi</i>
oma	<i>qorik</i>	oranlamak	<i>pêvero nayış</i>
oma (insanlarda)	<i>qenistek; qentorik</i>	orası	<i>ûja</i>
omlet	<i>qeyxane</i>	oraya	<i>ûja</i>
omurga	<i>caxeka miyani; hok₂</i>	ordu	<i>ordı</i>
omurga arası	<i>kirtik</i>	organ	<i>organ</i>
omuz	<i>doşi; kelankoşi; koli</i>	organize	<i>organize</i>
- iki omuz arasındaki adaleler	<i>qolinci₂</i>	orman	<i>mêşe</i>
omuzdaş	<i>hempa</i>	ormanlık	<i>mêşeyin</i>
on	<i>des</i>	orospu	<i>qaltax</i>
on altı	<i>şiyês</i>	orta	<i>werte</i>
on beş	<i>pancês</i>	orta yaşlı	<i>seri</i>
on beşli	<i>pancêsın</i>	ortadan kaldırılmak	<i>hewadeyayış</i>
on bir	<i>jewndes</i>	ortadan kaldırılmış	<i>wedarde/i</i>
on birli	<i>jewndesin</i>	ortadan kaldırtmak	<i>wedarnayış</i>
on civarında	<i>da desê</i>	ortadan kalkmak (tamamen)	<i>kok vêrdış</i>

ortak	<i>wertax</i>
ortaklık	<i>wertaxey; wertaxin</i>
ortaklık çeşidi (özellikle hayvanlarda)	<i>mahmele₁</i>
ortaklık yapmak	<i>nime kerdış</i>
ortalama	<i>têpize</i>
ortalığa dağılmak	<i>şeqiyayış</i>
ortalığa dağıtmak	<i>şeqnayış</i>
ortalığı galayana getirmek	<i>welwele vetiş</i>
ortalığı karıştırmak	<i>ileme kerdış</i>
ortalık, ortam	<i>wertey</i>
ortanca	<i>werteyên</i>
ortaya sokmak	<i>werte ra kerdış</i>
ortaya yayılmak	<i>canqi biyayış</i>
ortaya yaymak	<i>canqi kerdış</i>
oruç	<i>roje</i>
oruçluk	<i>rojeyi</i>
oruspu	<i>kısdayi; orispi; tol</i>
oruspuluk	<i>orispin</i>
Osmanlı	<i>Osmanij</i>
osuran	<i>fisker</i>
osurmak	<i>fis kerdış; tiz kerdış</i>
osuruk	<i>fis</i>
osuruk (kaba yellenme)	<i>tiz</i>
osurukçu	<i>fisker</i>
osuruklu	<i>fisin</i>
ot	<i>vaş</i>
ot (yeşil)	<i>çere</i>
ot biçme zamanı	<i>vaşi</i>
ot burması	<i>patil₁; vaş</i>
ot filizi	<i>zirçe</i>
otçul	<i>vaşwer</i>
otelci	<i>otêldar</i>
otlak	<i>merg₁</i>
otlaklı	<i>merge</i>
otlaklı yamaç	<i>guheri</i>
otlamak	<i>çerayış</i>
otlatmak	<i>çeraynayış</i>

otlu	<i>vaşin</i>
otobüs	<i>otopoz</i>
otomatik	<i>otomat</i>
otomobil	<i>temafil</i>
otonomi	<i>otonomi</i>
otorite	<i>otorite</i>
oturmak	<i>roniştış</i>
oturmuş olan	<i>ronište/i</i>
oturtmak	<i>roşaynayış</i>
otuz	<i>hiris</i>
otuzluk	<i>hirisin</i>
ova	<i>deşt</i>
ovacık	<i>deşte</i>
ovalı	<i>deştin</i>
overlok	<i>tegel</i>
ovmak	<i>pelıknayış; vılênayış</i>
oyalama	<i>ladefinayen; xingar</i>
oyalayan	<i>xingarker</i>
oymak	<i>aşanayış</i>
oynak	<i>lûwaye/i</i>
oynama (büyük baş hayvanlar için)	<i>ciftlêr</i>
oynamak	<i>kay kerdış</i>
oynanılmak	<i>kaydeyayış</i>
oynaşmak (birbiriyle)	<i>pêya kay kerdış</i>
oynatan	<i>kaydaynayox</i>
oynatılmak	<i>kaydayneyayış</i>
oynatmak	<i>kay finayış; kaydaynayış</i>
oynayan	<i>kayker</i>
oysa	<i>haybıkı</i>
oyucu	<i>aşanayox</i>
oyuk	<i>qor₂</i>
oyun	<i>kay</i>
oyunbozan	<i>kayhermnayox; kaysahtınayox</i>
oyuncak	<i>xinglık</i>
oyuncak bebek	<i>veyvek₁</i>
oyuncu	<i>kayker</i>
ozanlık	<i>ozaney</i>
ozon	<i>ozon</i>

Ö - ö

öbek	<i>gulbe; gulmate</i>
öbür	<i>bin</i>
öbür gün	<i>ê mestêri</i>
öbür günü	<i>biroyêri</i>
öbürsü gün	<i>biro₁</i>
öbürü	<i>a bin; o bin</i>
öç	<i>'heyf₂</i>
öç alan	<i>'heyfgêr</i>
öd	<i>za'hr</i>
ödenecek bedelin üst sınırı	<i>vêr₂</i>
ödle	<i>tersanok</i>

ödü kopmak	<i>za'hr teqayış</i>
ödün	<i>tawiz; vêr₃</i>
ödün vermek	<i>ci ra vêrdış, vêr dayış</i>
ödünç	<i>deyna</i>
ödünü kopartmak	<i>za'hr teqnayış</i>
öfke	<i>'hêrs; xışm</i>
öfkelenmek	<i>'hêrs kerdış; kew fek finayış</i>
öfkelenmek	<i>'hêrs biyayış; kew fek kewtış</i>
öfkelenmek (aşırı derecede)	<i>asin cawıtış; qırıçknayış</i>
öfkeli	<i>asincawıtıx; lûk; lûkın; xışmın</i>

öfkesini dindirmek *qultıki antiş*
 öfkeyi içinde saklamak *qultıki war kerdış*
 ögüt *tahzil*
 öğle *dıhir*
 öğle sacağı *kılêlka dıhir; qıjqıjkê dıhir*
 öğrenci *tellebe/i*
 öğrenmek *mısayış*
 öğrenmiş *mısaye/i*
 öğretmek, öğretici *mısnayox*
 öğretmek *mısnayış*
 öğretmen *mahlim*
 öğretmenlik *mahlimey*
 öğün *cem₁*
 öğünmek *paye kerdış*
 öğütme *tahnayış*
 öğütücü *tahnayox*
 öksürmek *tahnayayış*
 öksürmek *kupayış; qıxayış*
 öksürtmek *qıxaynayış*
 öksürük *qıxı*
 öksürüklü *qıxıyın*
 öksüz *seykur*
 öksüzlük *seykurey*
 öküz *ga*
 ölçmek *peymıtış*
 ölçtürmek *peymiten dayış*
 ölçek *tımın*
 - yarım ölçek (12,5 kilo ağırlık) *şınıg*
 ölçü *fasûr; peym*
 ölçü (elbise için) *fesal*
 ölçü (suda) *arşûn₁*
 ölçüde olmak *qerardı biyayış*
 ölçülmek *cêvero neyayış*
 ölçülmüş, ölçülü *peymite/i*
 ölçüşmek *cêvero neyayış; pê peymıtış*
 ölçüştürmek *cêvero nayış*
 öldüren *kıştox*
 öldürmesiye *mergane finayış*
 öldürme *kışten*
 öldürmek *kıştış*
 öldürtmek *kışten dayış*
 öldürülmek *kışıyayış*
 öldürülmüş *kışte/i*
 öldürülmüş olan *kışıyaye/i*
 ölmek *merdiş*
 ölmek üzere *gani ver dı biyayış*
 ölü *merde/i*
 ölü görünme *mergane*
 ölüm *merg₂*
 ölüm derecesine *mergane*
 ölüm meleği *mûnkir û nekir*
 ölüm orucu *rojey mergi*
 ölümsüz *bêmerg*
 ölümsüzlük *bêmergey*
 ömür *'emir*
 ömür boyu *'emir û 'heyat; 'heta merg*

ömürlü *'emirin*
 ön *pêş; ver₂*
 ön arka *peyaver; peyverik*
 ön ek (dilb.) *pêşcıdar*
 ön esinti *verva₁*
 ön kısmı *verni*
 ön öne gelmek *pêver amayış*
 ön taraf *ver₁; verni*
 ön yazı *vernûşte*
 önayak olmak *xo ver şanayış*
 önce *verê; veri, tewr₂*
 önceden *verê coy*
 önceki *verên*
 - en önceki *tewr verên*
 önceki gün *perey; pereyka*
 - daha önceki gün *perarey*
 önceki yıl *pêrar*
 önceki yıla ait *pêrarên*
 öncelik *verkey*
 öncelikle *veror*
 öncü *seranik; pêşikdar; verdişiyayox*
 öncü yel *verva₁*
 öncülük *pêşikdarey*
 öncülük etmek *xo ver şanayış*
 önde *diver*
 öne atılma *gırvazdi*
 önemli *mıhim*
 önemsememe *gengez*
 önlem almak *tedarik girotiş; tedarik kerdış*
 önlemini alan *verorgêr*
 önlemini almak *verorê cı girotiş*
 önlenmek *verorê cı gêriyayış*
 önleyici *verorgêr*
 önlük *pêşgir; verbanik; verbendik*
 önsöz *vervatik*
 önü *verni*
 önünden kalkmak *ver ra weriştış*
 önüne *vera*
 önüne çıkarmak (birinin) *po vetiş*
 önüne çıkmak *vero vijyayış*
 önüne dayamak *ver şanayış; vera nayış*
 önüne dayanılmak *vera neyayış*
 önüne destek vermek *ver şanayış*
 önüne doğru *vero*
 önüne geçmek *verni kewtiş*
 önüne geleni vermek *verêna dayış*
 önüne katıp götürmek *xo ver dı berdiş*
 önüne katmak *ver kerdış*
 önüne katmak (kovalamak) *xo ver şanayış*
 önüne koymak *ver kerdış*
 önüne sarılmak *ver kewtiş*
 önüne uzatıp koymak *vero ronayış*
 önünü kapatmak *verê cı girotiş*
 önünü tıkmak *verê cı girotiş*
 öpmek *lew pa nayış*
 öpücük *lewêkê*

öpücük (çocuk dilinde) <i>maç; paç</i>	ötürü <i>pox</i>
öplmek <i>lew pa neyayış</i>	ötüşmek <i>pêdi wendiş</i>
öpüşmek <i>lewi pêya nayış</i>	öven <i>wesbdayox; wesibnayox</i>
ördek <i>werdeg</i>	övgü <i>paye; pesn; wesb</i>
ören <i>hayıg₃; xıraba</i>	övme <i>wesbdayen</i>
örgü <i>mûnden</i>	övmek <i>payey dayış; wesb dayış; pesn dayış; wesibnayış</i>
- kalın örgü <i>herem</i>	övündürmek <i>wesibneyayış</i>
örgüt <i>cemiyet</i>	övmek <i>paye kerdış; pesnê xo dayış; wesbê xo dayış</i>
örk <i>resen</i>	öyü (erkekler için) <i>beran</i>
örk (ince) <i>gılonc</i>	öykü <i>istanık; mesel; sanıke</i>
örken çengeli <i>gastar</i>	öyle <i>wını</i>
örmek <i>mûndış</i>	öylece <i>wını wını</i>
örneğin <i>misal</i>	öylelikle/böylelikle <i>o babeta/no babeta</i>
örnek olma işi <i>werrek</i>	öylesi <i>wının</i>
örs <i>gurc</i>	özel <i>xası; xısûsi</i>
örtmek (baş için) <i>serre antış</i>	özel (sadece malda) <i>başqe</i>
örtmek (kapı, kapak vb.) <i>racınayış</i>	özel davetliler (düğünlerde) <i>xundi</i>
örtü <i>sal</i>	özelleştirmek <i>başqe kerdış</i>
örtülme (baş için) <i>serre anciyayış</i>	özenmek <i>pêra weynayış</i>
örtülü <i>piradaye/i</i>	özenti <i>pêra weynayen; werrek</i>
örtünmek <i>xo ra dayış</i>	özgür <i>serbest</i>
örük (kadın saçı) <i>gıla</i>	özgürlük <i>serbestey</i>
örülü <i>mûnde/i</i>	özlem <i>bêri₁; viri</i>
örümcek <i>pirhebotık; pirık₁</i>	özlemek <i>virı kewtış</i>
örümcek (büyük) <i>bındırık</i>	özlemle beklemek <i>rayo mendış</i>
örümcek ağları <i>xeymek</i>	özü kaybolmak (elbise için) <i>debıxayış</i>
öteberi <i>çekçol; çimi</i>	özünü kaybetmek (kirden) <i>debıxnayış</i>
öteki <i>a bin; o bin</i>	özür <i>qısûr; eger</i>
öten <i>wendox</i>	özür dilerim <i>qısûrdê mı mewni!</i>
öten (horoz için) <i>veyndayox</i>	özürlü <i>qısûrın; egerin</i>
öteye <i>wını ra</i>	özürlülük <i>qısûrey</i>
ötmek (horoz, kaz vb.) <i>veyndayış</i>	özürsüz <i>bêeger</i>
ötmek (kuşlarda) <i>wendiş</i>	
ötmek <i>veyndayış</i>	

P - p

paça (örn. pantolon) <i>pance</i>	palan <i>cıl; palan₃</i>
paçaları sıvamak <i>panca werşaynayış</i>	palan vurmak <i>cılo kerdış</i>
paçalı <i>panceyin</i>	palaska <i>palasqe</i>
Padişah <i>Padişah</i>	palaz <i>zexelek</i>
padişahlık <i>padişayın</i>	Palo'lulara verilen ad <i>'Eyleki</i>
pahalı <i>vay₂</i>	palto <i>pardiso; qapût; saqo</i>
- daha pahalı <i>vayêri</i>	paltolu <i>qapûtın</i>
pahallılık <i>vayey</i>	palyaço <i>qeşmer</i>
paket <i>pakêt</i>	palyaçoluk <i>qeşmery</i>
paketli <i>pakêtın</i>	pamuğu kozadan çıkarmak <i>xısık vetiş</i>
pakt <i>pakt</i>	pamuk <i>peme</i>
palabıyık <i>zimbêlqetûr</i>	pamuk (çiğitli) <i>gud₁</i>
palamut <i>bellû</i>	pamuk (çiğitsiz) <i>mahlûz</i>
palamut ağacı <i>savîr</i>	pamuk attırmak (halaçla) <i>cenayış</i>
palamut ağacı (kerestesi sert) <i>azgîlêr</i>	pamuk fidanı <i>dalpeme</i>

pamuk kozası	<i>goza; xozık₂</i>	pasaport	<i>pasaport</i>
- iyi olmayan p. kozası	<i>xırık</i>	paslı	<i>cengin; parsın; zincarin</i>
- kurumuş p. kozası	<i>xışık</i>	paspasıcı	<i>dewritox</i>
pamuklu	<i>pemeyin</i>	pasta	<i>paste</i>
pancar	<i>pıncar</i>	pastahane	<i>pastexane</i>
panik	<i>xılopilo</i>	paşa	<i>paşa₂</i>
panter (zool)	<i>peleng</i>	paşalık	<i>paşayın</i>
papatya	<i>ca'hınımcinet; çimoşa; kekvilê</i>	pata	<i>têvero</i>
papaz	<i>keşış</i>	patates	<i>patık; petatiz</i>
papuç	<i>papık</i>	patırdamak	<i>pıt-pıt kerdış; terpi biyayış</i>
para	<i>kaxıt; perre</i>	patırdatmak	<i>terpi kerdış</i>
para cezası	<i>cerime</i>	patırtı	<i>pıt-pıt; teq-req; terpi</i>
para demeti	<i>patıl₂</i>	patırtı (yürürken)	<i>tep-rep</i>
para kesesi	<i>gırbest</i>	patıka	<i>enûg</i>
para sıkıntısına düşmek	<i>teng kewtış</i>	patinaj	<i>badenas</i>
para sıkıntısına düşürmek	<i>teng finayış</i>	patlak	<i>teqaye/i</i>
parafin	<i>qazaxi</i>	patlama sesi	<i>teqi</i>
paramparça	<i>lete ra bare</i>	patlamak	<i>teqayış</i>
paramparça (cam için)	<i>cılxe cılxe</i>	patlatılan	<i>teqnaye/i</i>
paramparça etmek	<i>celxinayış</i>	patlatmak	<i>teqnayış</i>
paramparça olmak	<i>celxiyayış</i>	patlıcan	<i>bancan</i>
parantez	<i>qewsi</i>	- küçük patlıcan	<i>qalık</i>
paraşüt	<i>peraşût</i>	patlıcan ezmesi (yemek çeşidi)	<i>kuleme₁; sogılme</i>
paraya tapan	<i>perrok</i>	patpat	<i>teqteqoq</i>
parayla tutmak (işçi veya çoban)	<i>ragırotış₂</i>	patron	<i>patron</i>
parça	<i>lete</i>	pay	<i>bêj</i>
parça (saç için, toprak sulam)	<i>lok₃</i>	pay eden	<i>bêjker</i>
parçalanmış	<i>letebiyaye/i; letekerde/i</i>	pay veren	<i>bêjdar</i>
parçalayan	<i>leteker</i>	paylaşım	<i>bara</i>
parçalı (saç kesiminde)	<i>lokın</i>	pazar	<i>jewşeme</i>
parçalı (şeker, toprak vb.)	<i>qeleyın</i>	pazar yeri	<i>bazar</i>
parçalı (tarla sularken)	<i>lokın</i>	pazarlık	<i>bazalix</i>
pardon	<i>yalbê</i>	pazartesi	<i>dışeme; birarek</i>
parlak	<i>berqiyaye/i; vırıste/i</i>	pazıbent	<i>bazbend; pozbend; aşılme</i>
parlamak	<i>berqiyayış</i>	pehlivan	<i>boke; pahliwan</i>
parlamento	<i>parlamento</i>	peki	<i>bı; hayhay; wa bo</i>
parlatan	<i>berqınayox</i>	pekişmek	<i>sideyayış</i>
parlatılmış	<i>berqınaye/i</i>	pekişmiş olan	<i>sideyaye/i</i>
parlatmak	<i>berqınayış</i>	pekmez	<i>rib</i>
parmak	<i>gışt</i>	pekmezli	<i>ribın</i>
parmak arası	<i>qılêncık</i>	pekmezli susam	<i>kuncrıb</i>
parmak çekmek	<i>çûstık antış</i>	pelit	<i>bellû</i>
parmak etleri	<i>pizekê gışta</i>	pembe (renk)	<i>pembe</i>
parmakları kısa olan	<i>qop</i>	pencere	<i>paca; pencıra</i>
parmaklı	<i>gıştın</i>	- küçük pencere	<i>zereqa</i>
parmaklık	<i>caxeki; caxi</i>	pencereli	<i>pencirayın</i>
parsel	<i>parsel</i>	pençe	<i>pencûr</i>
parti	<i>parti</i>	penguen	<i>pengûen</i>
parti, set (oyunda)	<i>desti; qal₂</i>	penis	<i>kır</i>
partizan	<i>partizan</i>	- çocuk penisi	<i>bılık</i>
pas	<i>pas₁</i>	penisin toparlak uçu	<i>qopık</i>
pas (bakır tabak pası)	<i>zıncar</i>	pense	<i>asıngaz</i>
pas tutmak	<i>pars tepıştış</i>	perakende	<i>perakende</i>
pasaj	<i>pasaj</i>	perde	<i>perde</i>
pasak	<i>kumêl; 'leym; qılêr</i>	perdeci	<i>perdedar</i>
pasaklı	<i>kumêlin; 'leymin; qılêrin</i>		

perdeli	<i>perdeyin</i>	piliç	<i>varig</i>
perende	<i>perendi</i>	pilot	<i>pilot</i>
perhiz	<i>parêz</i>	pinti	<i>çikos; destteng; nekes</i>
perhiz yapan	<i>parêzker</i>	pintilik	<i>desttengey</i>
perhizli	<i>parêzin</i>	pipo	<i>qeylan; qılıyan</i>
peri	<i>pêri</i>	piramit	<i>piramit</i>
perişan	<i>pêrşan</i>	pire	<i>kek</i>
perişanlık	<i>pêrşaney</i>	pirinç	<i>rız</i>
perpil	<i>lemkûwek</i>	pis	<i>pis</i>
perşembe	<i>panşeme</i>	pisboğaz	<i>çilek</i>
pervasız	<i>bêperwa</i>	pislik	<i>pisey</i>
pervaz	<i>perwaz</i>	pislik (canlılar için)	<i>pisek</i>
pes!	<i>qıx</i>	pislik herif	<i>giboxim</i>
peş	<i>pêş</i>	pist! (kediye kovma)	<i>pışt</i>
peş peşe	<i>pêdima</i>	pişik olmak	<i>selqnaş</i>
peşi sıra gitmek	<i>dim kewtiş</i>	pişik oluşmak	<i>selqayış</i>
peşin	<i>pêşin</i>	pişirmek	<i>pewjıyayış</i>
peşinden gitmek	<i>dima şıyayış</i>	pişirmek	<i>pewtış</i>
peşine girmek (sünet işinde)	<i>pêş kewtiş</i>	pişirtmek	<i>peyşnayış</i>
peştimal	<i>pêşmal</i>	pişkin	<i>pewte/i</i>
petek	<i>talaxê hingimêni</i>	pişman	<i>poşman</i>
petrol	<i>neft</i>	pişmanlık	<i>poşmaney</i>
pey	<i>bi'h</i>	pişme zamanı (pekmez, pestil, sucuk)	<i>kerge₁</i>
peydah	<i>peyda</i>	pişmek	<i>peyşayış</i>
peygamber	<i>pêxamber</i>	pişmiş olan	<i>peyşaye/i</i>
peygamber çekirgesi (zool.) 'hotik; qatireka	<i>Ellay</i>	piyade	<i>piyade</i>
peygamberlik	<i>pêxemberey</i>	piyasa	<i>piyase</i>
peyke	<i>text₁</i>	plak	<i>pılaq; qerebafûn</i>
peynir	<i>penir</i>	plan	<i>pılan</i>
- ilk ağız sütünden yapılan peynir	<i>xırondirek</i>	plancı	<i>pılanker</i>
peynir tulumu (deriden)	<i>avrêz</i>	plasenta	<i>pılar</i>
peynirli	<i>penirin</i>	plastik	<i>lok₂; pılastik</i>
pezevenk	<i>pêzeveng</i>	plato	<i>tap</i>
pezevenklik	<i>pêzevengey</i>	polis	<i>pılus</i>
pihtılaştırmak	<i>qesıyayış₁</i>	polislik	<i>pılusey</i>
pihtılaştırmak	<i>qesnayış₁</i>	politik	<i>politik</i>
pınar	<i>ını; eyni, hêni</i>	politika	<i>politiqa</i>
pırasa	<i>pırasa</i>	pompa	<i>pımpa</i>
pıravaktor	<i>'hesûd₂</i>	pompalamak	<i>pımpa pıro dayış</i>
pırlıl pırlıl	<i>fırr-fırr</i>	ponpon	<i>tempox</i>
pırıldak	<i>virsyaye/i; virşok</i>	ponponlu	<i>tempoxın</i>
pırıldamak	<i>virsyayış</i>	porsuk	<i>kurbeş</i>
pırıldatmak	<i>virsnayış</i>	portakal	<i>pûrtqal</i>
pısırık	<i>fekmelez; serevde</i>	pos bıyıklı	<i>zimbêlqeytan</i>
pıt	<i>çirt</i>	posta	<i>posta</i>
pıtrak dikenli	<i>germûg; gorcal</i>	postacı	<i>postacı</i>
pi! (tükürmek için)	<i>pi₂</i>	postahane	<i>postaxane</i>
piç	<i>pinc; toltaji; welizna</i>	poz (resim ve fotoğrafı)	<i>poz</i>
pide	<i>nanê sûk</i>	pratik	<i>destşenik</i>
pijama	<i>picema; şılwali</i>	pres	<i>çendere</i>
pikap	<i>piqab</i>	priz	<i>pıriz</i>
pil	<i>pil₂</i>	problem	<i>mesela; pıroblem</i>
pilav	<i>bırxul, rız</i>	problem yapmak	<i>mesela kerdış</i>
pilav (yarma)	<i>kerkoti</i>	problemli	<i>pıroblemin</i>
pilavlık tepsi	<i>lengri</i>	profesör	<i>pırofesör</i>
		profesörlük	<i>pırofesorey</i>

program	<i>piroxram</i>
programcı	<i>piroxramdar</i>
programlı	<i>piroxramın</i>
propaganda	<i>piropexanda</i>
propagandacı	<i>piropexandakerdox</i>
psikoloji	<i>psikoloji</i>
pudra	<i>potre</i>
pul	<i>pûl</i>
pusu	<i>bırsı</i>
pusula	<i>pısla</i>

puşt	<i>pûşt</i>
puştluk	<i>pûştey</i>
put	<i>pût</i>
putperest	<i>pûtperes</i>
pürdikkat	<i>beq</i>
pürüzlü	<i>kert-kort</i>
pürüzsüz	<i>bêeger</i>
püskül	<i>filfilî; resme; terpoş</i>
püsküllü	<i>resmeyın; terpoşın</i>
püskürtmek	<i>cı pıstış</i>

R - r

Rab	<i>Reb</i>
radar	<i>radar</i>
radarcı	<i>radarber</i>
radyo	<i>radûn; rebab</i>
rağbet	<i>rexbet</i>
rahat	<i>rıhat; zerrhera</i>
rahatlatan	<i>rıhatker</i>
rahatsız	<i>kêsa</i>
rahatsız eden	<i>incırxker</i>
rahatsızlık (sıkıntı ve zorlanmaktan dolayı)	<i>incırxax</i>
Rahmân	<i>Re'hman</i>
rahmâni	<i>re'hmani</i>
rahmet	<i>re'hmet</i>
rahmetli	<i>re'hmeti</i>
rahvan	<i>re'hwan</i>
rahvanlık	<i>re'hwaney</i>
rak ruk	<i>req-req</i>
rakam	<i>amor</i>
rakı	<i>reqi₂</i>
ramazan, recep, şaban ayları	<i>raştmenq</i>
rampa	<i>werazi</i>
randevu	<i>rojronayen; wextronayen</i>
randevu verilmek	<i>wext roneyayış</i>
randevu vermek	<i>roj ronayış; wext ronayış</i>
randevulaşmak	<i>pêrê wext ronayış</i>
rapor	<i>repor</i>
rast gelmek	<i>raşt amayış</i>
rastgele	<i>verêna</i>
rastlama	<i>düş₁</i>
rastlamak	<i>raştê cı amayış</i>
ravent	<i>kap</i>
razı	<i>qayıl</i>
Rebbi	<i>Rebi</i>
recep, şaban, ramazan ayları	<i>raştmenq</i>
reçel	<i>rêçal</i>
reçete	<i>recete</i>
reçine	<i>bıvo</i>
reddetmek	<i>cûab kerdış</i>

referandum	<i>referandûm</i>
rehber	<i>rayber</i>
rehberlik	<i>rayberey</i>
reis	<i>reyis; serkar</i>
reislik	<i>reyisey; serkarey</i>
rejim	<i>rejim</i>
rekabet	<i>pêvero; sebas; qerez</i>
rekabet etmek	<i>pêvero şıyayış</i>
rekabet ettirmek	<i>pêvero berdış</i>
rekat	<i>rıkāt</i>
rencide	<i>tewnayen</i>
rencide etmek	<i>tewnayış</i>
rencide olmak	<i>tewayış</i>
rende	<i>rende</i>
rendelemek	<i>sera werdiş</i>
rengârenk	<i>rengareng</i>
renk	<i>reng</i>
renklendirme (giyilen eşya için)	<i>debax</i>
renklendirmek	<i>reng cı dayış</i>
renkli	<i>rengin</i>
renkli çizgi	<i>şırb</i>
renkli çizgili	<i>şırbin</i>
reproduksiyon	<i>xonewekerden</i>
resam	<i>resmdar</i>
resamcılık	<i>resmdarey</i>
resim	<i>resm</i>
resim yapan	<i>resmdar</i>
resimhane	<i>resmxane</i>
resmi	<i>resmi</i>
Resul	<i>Resûl</i>
Resullulah	<i>Resûllûlah</i>
reva	<i>rewa</i>
rey	<i>rey</i>
reyhan	<i>rı'han</i>
reyhanlı	<i>rı'hanın</i>
rezene	<i>şekerek₂</i>
rezil	<i>'ar; rezil</i>
rezil eden	<i>rezilker</i>
rezillik	<i>'arey; reziley</i>

rızık	<i>risq</i>	Rum	<i>Orım</i>
rızıklı	<i>risqın</i>	Rumca	<i>Orımki</i>
rica	<i>reca; verageyrayen</i>	Rus	<i>Mısqof; Oris</i>
risk	<i>riziqo</i>	Rusça	<i>Oriski</i>
robot	<i>robot</i>	rutubet	<i>nekmə</i>
roka (salata)	<i>isotek₁; selmik</i>	rutubetli	<i>nekmeyin</i>
roket	<i>roket</i>	rükü	<i>rûkû</i>
roman	<i>roman</i>	rüşvet	<i>bac</i>
romatizma	<i>zan</i>	rüya	<i>hewn</i>
romatizmalı	<i>zanın</i>	rüzgar	<i>va</i>
romatizmaya yakalanmak	<i>va pıro gunayış; zan dekewtış</i>	rüzgar esmek	<i>va amayış</i>
rota	<i>rota₁</i>	rüzgar hortumu	<i>talazık; zolek₂</i>
ruh	<i>gan</i>	rüzgar ıslığı	<i>viz-viz</i>
ruhsuz	<i>bêgan</i>	rüzgar ıslığı sesi	<i>vizi</i>
		rüzgarlı	<i>vayın</i>

S - s

saat	<i>si'hat</i>	saç şekli (mec.)	<i>hıncık</i>
saat başı	<i>serrey sıhat</i>	saç tutamı (tepedeki)	<i>porrçık</i>
sabah	<i>şefağ; şewra</i>	saçak	<i>rışta; rişik; sıvgare; sornı; sorpnı;</i> <i>sortme</i>
sabah gölge kısmı	<i>perrıya şewray</i>	saçaklı	<i>sornıyın</i>
sabah vakti	<i>desta şewray; destə nımazi</i>	saçı kısa kesmek (alt taraftan)	<i>koter kerdış</i>
sabaha doğru	<i>şefağeri</i>	saçılmak	<i>şeqıyayış</i>
sabahki	<i>şewrayên</i>	saçımı kısaltmak (kadın için)	<i>tanqo kerdış</i>
sabahlamak	<i>şewra kerdış</i>	saçıntı	<i>şeqıyaye/i</i>
sabahları	<i>şefağine; şewrane</i>	saçkıran	<i>qermüg</i>
sabahleyin	<i>şefağeri; şewra</i>	saçlı	<i>porrın</i>
sabahtan beri	<i>sewrnayo</i>	saçmak	<i>şeqnayış</i>
saban	<i>engaz</i>	sadaka	<i>sedeqe</i>
sabıka	<i>saboqe</i>	sade	<i>safi; sax; xasi</i>
sabıkalı	<i>saboqeyın</i>	sadece	<i>tenya</i>
sabır	<i>sebir</i>	sadeleştiren	<i>safiker</i>
sabırlı	<i>sebirin; zerrhera</i>	saf (dizi)	<i>rêze</i>
sabırsız	<i>bêsebir</i>	saf (iyi niyetli)	<i>saf</i>
sabit	<i>qayım; rıstım</i>	saf dışı bırakmak	<i>tevera verdayış; tijiya</i> <i>finayış</i>
sabotaj	<i>sabotaj</i>	saf dışı kalmak	<i>tevera mendış; tijiya kewtış</i>
sabotajcı	<i>sabotajker</i>	saf tuturan	<i>rêzeker</i>
sabote eden	<i>paypırodaxoy</i>	Safevi	<i>Safewi</i>
sabote etmek	<i>pay pıro dayış</i>	safılık	<i>safey</i>
sabreden	<i>sebirkar</i>	safılık derecesi (altın, gümüş vb.)	<i>'eyar</i>
sabretmek	<i>xo ragırotış; sebir kerdış</i>	safra	<i>awa zerd</i>
sabun	<i>sabûn</i>	safra kesesi	<i>za'hr</i>
sabun otu	<i>sabûnek</i>	safra kesesi zehirli suyu	<i>mıtık</i>
sabun suyu	<i>sabûnawi</i>	sağ	<i>weş</i>
sac	<i>tewq</i>	sağ (sol karşıtı)	<i>raşt</i>
sac ayağı	<i>dêzwan</i>	sağa sola koşturmak	<i>têyo çarnayış</i>
sacılı	<i>tewqın</i>	sağdıç	<i>sosne; şoşman</i>
saç	<i>porr</i>	sağdıçlık	<i>sosneyin</i>
saç (ince)	<i>pûtık</i>	sağıcı	<i>dîtêr</i>
saç perçemi (kadın için)	<i>bısk</i>		
saç saça tutuşmak	<i>pê porr perrayış</i>		

sağılı	<i>diti</i>	saklayan	<i>nimitox</i>
sağılmak	<i>doşiyayış</i>	saklı	<i>nimite/i</i>
sağır	<i>kerr</i>	saksağan	<i>dim'helbi</i>
sağırлаştırın	<i>kerrkerdox</i>	sal	<i>kelek</i>
sağırılık	<i>kerrin</i>	salak	<i>'lepserre; xêb; xêbek</i>
sağlam	<i>qayım; weş û war</i>	salan	<i>viradayox</i>
sağlama	<i>tedarık</i>	salata	<i>selate; tarr</i>
sağlamlaşma	<i>qayımbiyayen</i>	salatalık	<i>xeyar</i>
sağlamлаştırmak	<i>mezbût kerdış; qayım kerdış</i>	salavat	<i>selawat</i>
sağlığına kavuşmak	<i>rıhat biyayış</i>	saldırgan	<i>har</i>
sağlık	<i>rıhatey; weşey; weşin</i>	saldırgan kişi (mec.)	<i>qırpa har</i>
sağlıklı	<i>ganweş; rıhat</i>	saldırganlık	<i>harey</i>
sağmak	<i>doşıtış/ditış</i>	saldırı halinde olmak	<i>belışnayış</i>
sağnak	<i>şili</i>	saldırıya geçmek	<i>cı şiyayış</i>
saha	<i>meydan; saxa</i>	saldırıya geçmek (birbirine karşı)	<i>pê şiyayış</i>
sahan	<i>si'han</i>	saldırmak	<i>azıkyayış; gan ser werdiş; ro cı qelıbiyayış; ser qelıbiyayış; ser ramıtış</i>
sahi mi	<i>'ecêbo</i>	saldırtmak	<i>po verdayış</i>
sahici	<i>raştay</i>	salı	<i>hirêşeme</i>
sahil	<i>best</i>	salıverilmek	<i>viradeyayış</i>
sahip	<i>wahêr</i>	salıncak	<i>çañçolık; hêlik; hêlkan; temxêlik; leyli</i>
sahip çıkmak	<i>ka'hrê xo ardiş; wahêr vijayış</i>	salınmak	<i>raşayneyayış</i>
sahiplenmek	<i>wahêrey kerdış</i>	salıvermek	<i>viradayış</i>
sahiplik	<i>wahêrey</i>	salkım	<i>goşe</i>
sahipsiz	<i>bêwahêr</i>	- küçücük üzüm salkımı	<i>kındık</i>
sahipsizlik	<i>bêwahêrey</i>	salkım halinde sarkma	<i>halkûçık</i>
sahte	<i>qelp; sexte; sexteyin; zûray</i>	sallama	<i>hêl</i>
sahteci	<i>sextekar</i>	sallamak	<i>hêl kerdış; raşanayış; şanayış; têşanayış₂</i>
sahtecilik, sahtelik	<i>sextekarey; qelpay</i>	sallamak (birbirini)	<i>pê şanayış</i>
sahtekâr	<i>qelp; sextekar; 'hilebaz</i>	sallanıp bozulmak (yoğurt için)	<i>cılqiyayış</i>
sahtekârlık	<i>'hilebazey</i>	sallanmak	<i>hêl biyayış; raşayneyayış</i>
sakal	<i>erdiş</i>	sallanmak (bulunduğu yerde)	<i>şaneyayış</i>
sakallı	<i>erdişin</i>	sallantı	<i>şanayen</i>
sakar	<i>seqer</i>	sallayan	<i>rasanayox</i>
sakat	<i>kût₂; seqet; seqetin</i>	salmak	<i>viradayış</i>
sakın!	<i>aman₂</i>	salmak (içine, üzerine)	<i>qelbinayış₁</i>
sakındıran	<i>sefiknayox</i>	salon	<i>'heyat₂; salon</i>
sakındırmak	<i>sefiknayış</i>	salt	<i>tenya</i>
sakinma	<i>perwa</i>	saltanat	<i>debdebe</i>
sakinmak	<i>ragirotiş₁; sefikyayış</i>	saltanatlık	<i>debdebey</i>
sakırğa	<i>qaşax</i>	salto atmak	<i>perrinde eştış</i>
sakız	<i>qanık; guni</i>	salya	<i>gilêşki; sorık</i>
sakin	<i>fıqarek; xingar</i>	salyalı	<i>gilêşkin; sorıkin</i>
sakin yer	<i>xewlet</i>	saman	<i>simer</i>
sakinleşen	<i>xingarbiyayox</i>	saman artığı	<i>kês</i>
sakinleşmek	<i>xewlet biyayış; xingar biyayış</i>	samanlı	<i>simerin</i>
sakinleştiren	<i>xingaraker</i>	samanlık	<i>merak</i>
sakinleştirmek	<i>vındarnayış; xewlet kerdış; xingar kerdış</i>	samanyolu	<i>ray karwani</i>
sakinlik	<i>xewletey</i>	sanatkâr	<i>dezgedar; hûnermend</i>
saklamak	<i>nimitış</i>	sanatkârlık	<i>hûnermendey</i>
saklamak üzere kaldırmak	<i>hewadayış; wedardış</i>	sandık	<i>sandıq</i>
saklambaç (oyun)	<i>xeyraxır; nimitık</i>	sanırım	<i>ellazano; teqez</i>
saklanılmak	<i>niminayayış</i>	saniye	<i>saniye</i>
saklanıp görünmek	<i>ciq kerdış</i>		
saklanmak	<i>nimiyayış</i>		

sanki	<i>ma₃; qay; zeki</i>	satıcı	<i>rotox</i>
sanma	<i>qay</i>	satılık	<i>ê roten</i>
sansar	<i>kuze</i>	satılmak	<i>roşiyayış</i>
santim	<i>santim</i>	satılmış	<i>roşiyaye/i</i>
sap	<i>deste</i>	satın alıcı	<i>herinayox</i>
sap hastalığı	<i>pirik₂</i>	satın almak	<i>herinayış</i>
sapa (dışı olan)	<i>sape; firke</i>	satır (yazı için)	<i>rêzek</i>
sapa düşen kişi	<i>firkekewtox</i>	satış	<i>roten</i>
sapan	<i>kelasing</i>	satmak	<i>rotış</i>
sapanın ipi	<i>başkê kelasingi</i>	savaş	<i>ceng₁; lej</i>
sapanın taş konulan yeri	<i>kefa kelasingi</i>	savaş aleti	<i>pisat</i>
sapık	<i>rayserdikewte/i</i>	savaşçı	<i>cengawer; lejker</i>
sapıtmak	<i>ray ser dı kewtiş</i>	savrulmak	<i>vaydeyayış</i>
sapıttırmak	<i>ray ser dı finayış</i>	savrulmak (yağış vb.)	<i>vilyayış</i>
saplamak	<i>daçıknayış; denişkinayış; pıro gunayış</i>	savulmak	<i>xo kışt ser dayış</i>
saplanmak	<i>daçıkyayış; denişkiyayış</i>	savunma	<i>destxoberden</i>
saptamak	<i>pıro birrnayış</i>	savunmak	<i>dest xo berdiş</i>
sararmak	<i>zerd biyayış</i>	savuran	<i>vaydaynayox; vilnayox</i>
sarartmak	<i>zerd kerdış</i>	savurma	<i>vilnayan</i>
saray	<i>qesr; saray</i>	savurmak	<i>vaydaynayış; vilnayış</i>
sargı	<i>pıstok</i>	savuşmak	<i>xo vini kerdış</i>
sargılı	<i>pıste/i</i>	saye	<i>saye</i>
sarhoş	<i>serxoş</i>	sayfa	<i>perr</i>
sarhoşluk	<i>serxoşey</i>	saygı	<i>hırmət</i>
sarı	<i>zerd</i>	saygı gösterilmek	<i>'hesıbyayış</i>
sarı saçlı	<i>porrzerd</i>	saygılı	<i>hırmetin; hırmetkar</i>
sarıca	<i>zerdek</i>	saygın kişi	<i>zat</i>
sarık	<i>sarix</i>	saygınlık	<i>xatır</i>
sarılı	<i>pıste/i</i>	sayı	<i>amor</i>
sarılık	<i>zerdey</i>	sayıklamak	<i>xo ver dı vatış</i>
sarılık hastalığı	<i>zerdaney</i>	sayıklayan	<i>xoverdivatox</i>
sarılmak	<i>pêşiyayış; pırêşiyayış</i>	sayılı	<i>amorde/i</i>
sarımsı	<i>zerdin</i>	sayılmak	<i>amoryayış; qebûl biyayış</i>
sarışın	<i>kej</i>	sayım	<i>amorden</i>
sarkık	<i>derancıknaye/i; vıradaye/i</i>	sayısız	<i>bê'hesab</i>
sarkılmak	<i>xo vıradayış</i>	saymak	<i>amordış; qebûl kerdış</i>
sarkıntılık	<i>selletey</i>	saz	<i>saz</i>
sarkıntılık etmek	<i>cı veyayış</i>	sazlık	<i>'ecem₂</i>
sarkıtan	<i>vıradayox</i>	sebat etmek	<i>ling 'ero dayış</i>
sarkıtmak	<i>derancıknayış; vilêncık kerdış; vıradayış</i>	sebeb	<i>semed</i>
sarmak	<i>vıradeyayış; pıro vıradeyayış</i>	sebeb olmak (birine)	<i>poxa cı pa koyayış</i>
sarma işi	<i>pısten</i>	sebebiyet	<i>semede</i>
sarmak	<i>pıstiş</i>	sebebiyle	<i>poş</i>
sarmaşık çiçeği	<i>vılka mastêrin</i>	sebeb	<i>sebeb; setam</i>
sarmaşmak	<i>pêro pêşiyayış</i>	sebır	<i>'sewda</i>
sarmısak	<i>sir</i>	sebze	<i>zerzewat</i>
- kaya sarmısağı	<i>sirim</i>	- küçük sebze	<i>qıloxir₁</i>
sarmısaklı	<i>sirin</i>	sebze fidanı	<i>sadil</i>
sarp	<i>asiye</i>	sebze sepeti	<i>qufa</i>
sarsılmak	<i>xo roşanayış</i>	secde	<i>secde</i>
sarsmak	<i>roşanayış</i>	secere	<i>secere</i>
sataşma	<i>sellet</i>	seçilmek	<i>weçineyayış</i>
sataşmak	<i>sellet biyayış; veyayış</i>	seçim	<i>weçinayan</i>
sataşmak (birbirine)	<i>pêya neyayış</i>	seçkin	<i>weçinaye/i</i>
		seçkin kişi	<i>mêrxas</i>
		seçme işi	<i>weçinayan</i>

seçmek	<i>weçınayış</i>	serre	<i>qevd</i>
seçmen	<i>weçınayox</i>	seren kişi	<i>afınayox</i>
sedef hastalığı	<i>xısrûğ</i>	serili	<i>afınaye/i; rakerde/i</i>
sedir (çam ağacı)	<i>hors</i>	serilmek (asılarak)	<i>afineyayış</i>
sedye	<i>keskere</i>	serilmek (yere)	<i>rabiyyayış</i>
sefer	<i>fın</i>	serin	<i>honık; honıkın</i>
seferber	<i>seferber</i>	serinleme nefesi	<i>helpeze</i>
seferberlik	<i>seferberlîğ</i>	serinlenmek	<i>xo honık kerdış</i>
seferi	<i>seferi</i>	serinlik	<i>honıkey</i>
seferki	<i>fınkayên</i>	sermaye	<i>sermiye</i>
seher	<i>sa'hriz</i>	sermayeci	<i>sermiyedar</i>
sehpa	<i>çatma</i>	sermayeli	<i>sermiyeyin</i>
seki	<i>dık; sekû</i>	sermek (çamaşırı asarak)	<i>afınayış</i>
seki (hayv. ayağındaki beyazlık)	<i>bazing</i>	sermek (yere)	<i>rakerdış</i>
sekiz	<i>'heşt</i>	serpen	<i>vilnayox</i>
sekizli	<i>'heştin</i>	serpilme	<i>telq</i>
sekmek	<i>cı ra reyayış</i>	serpilmek (yağış vb.)	<i>vilayayış</i>
sekreter	<i>katib; sekreter</i>	serpilmek (bir şeye)	<i>pıro şaneyayış</i>
sekreterlik	<i>sekreterey</i>	serpilmek (birbirine)	<i>pêro şaneyayış</i>
sekte	<i>sekte</i>	serpme	<i>vilnayan</i>
sekzen	<i>'heştay</i>	serpmek	<i>reşeynayış; vilnayış</i>
sekzenlik	<i>'heştayın</i>	serpmek (birbirine)	<i>pêro şanayış; tê şanayış</i>
sel	<i>sêl</i>	serpmek (su, tuz vb.)	<i>pıro şanayış</i>
sela	<i>sela</i>	sersem	<i>deng; gêz</i>
selam	<i>sılam</i>	sersemce	<i>dengeya; têseriki</i>
selamet	<i>sıllamet</i>	sersemlemek	<i>delêlyayış; deng biyayış; gêz biyayış; tewş biyayış</i>
selametlik	<i>sıllameteş</i>	sersemleten	<i>dengker; gêzker; tewşkerde/i</i>
selamünaleyküm!	<i>selamünaleyküm</i>	sersemletmek	<i>delêlnayış; deng kerdış; gêz kerdış; tewş kerdış</i>
sele	<i>qevd</i>	sersemli	<i>gêzin</i>
selin bıraktığı	<i>çer çöp sêlıntı</i>	sersemsi	<i>dengin; tewşin</i>
semaver	<i>semawer</i>	serseri	<i>berdoş; serseri</i>
semer	<i>cıl</i>	serserilik	<i>berdoşey; serseriyey</i>
- deve semeri	<i>hawûd</i>	sert	<i>lûk; sert</i>
semer kolanı	<i>qolan</i>	sert surat	<i>rıtırış</i>
semer tutacağı	<i>qetab</i>	sert taş (elle tutulan)	<i>kuç</i>
semer yapan	<i>çılçı</i>	sertleşmek	<i>sert biyayış; sıdeyayış</i>
semerin kumaş kısmı	<i>gacıl</i>	sertleşmiş olan	<i>sıdeyaye/i</i>
seminer	<i>seminer</i>	sertleştiren, sertleştirici	<i>sertker</i>
semizotu	<i>pırpar</i>	sertleştirmek	<i>sert kerdış; sıdeynayış</i>
sempati	<i>sempati</i>	sertleştirmek (demir ve demir aletleri için)	<i>aw cı dayış</i>
sempatik	<i>sempatik</i>	sertlik	<i>sertey</i>
sempatizan	<i>sempatizan</i>	serum	<i>serom</i>
semt	<i>semt</i>	serüven	<i>oxbet</i>
sen	<i>tı, to</i>	servet	<i>serwet</i>
sence	<i>to heta; torêkı</i>	serzeniş	<i>gazınc</i>
sendelemek	<i>teker biyayış</i>	serzenişte bulunmak	<i>gazınc kerdış; gazıncıyayış</i>
sene	<i>serr</i>	ses	<i>'hes₁; veng₁</i>
senelik	<i>serrên</i>	ses ayarı	<i>aheng</i>
senet	<i>sened</i>	ses sanatçısı	<i>deyrvaj</i>
seni gidi seni (erkek için)	<i>tırro₂</i>	ses seda	<i>veng û hes</i>
seni gidi seni (kadın için)	<i>tırrê</i>	seslendirmek	<i>veng cı dayış</i>
sepet	<i>sel</i>	seslenmek	<i>veng cı kerdış</i>
sepet (iri)	<i>mekva; merkeba</i>		
sepilme	<i>debıxnayen</i>		
serçe kuşu	<i>mırıçık</i>		
serçeparmak	<i>qelancık</i>		

seslenmek (birbirine)	<i>veng pê dayış</i>	sığınmacı	<i>bextwaşttox; quslaxçı</i>
seslenmek (birine)	<i>veng cı dayış</i>	sığınmak	<i>bext kewtış; xo cı eştış</i>
sesli	<i>venga; vengın</i>	sığır	<i>dewar</i>
sessiz	<i>bê'hes; bêveng</i>	sığır çobanı	<i>gawan</i>
sessiz sedasız	<i>bêveng û bêhes</i>	sığır çobanlığı	<i>gawaney</i>
sessizce	<i>bêvengeya</i>	sığır dışkısı	<i>rêx; ritik</i>
sessizlik	<i>bêvengey</i>	sığır dili (bot.)	<i>vaşê dındana</i>
set (oyunda)	<i>qal₂</i>	sığır kuyruğı (bot.)	<i>goyem</i>
sevap	<i>sebab</i>	sığır sineğı	<i>gamês</i>
sevdalanmak	<i>'tem cı finayış</i>	sığır sürüsü	<i>naxır</i>
sevdirmek	<i>sinayen dayış</i>	sığır vebası	<i>çor</i>
seven	<i>sinayox</i>	sığmak	<i>dariyayış; de şiyayış</i>
sevgi	<i>'hes₂; sinayen</i>	sık (seyrek karşıtı)	<i>gurr; sıx</i>
sevgili	<i>yar</i>	sık sık	<i>sıx sıx</i>
sevilen	<i>sinaye/i</i>	sıkı	<i>metin; mezbût; pêt</i>
sevilmek	<i>sineyayış</i>	sıkı fıkı olmak	<i>ver kewtış</i>
sevimli	<i>şirin</i>	sıkıca	<i>pêtêna</i>
sevinç	<i>şa</i>	sıkıca bağı	<i>sideyaye/i</i>
sevip istemek	<i>'tem tey biyayış; 'tem tey estış</i>	sıkıca çekilmek	<i>pêt ancıyayış</i>
sevişme	<i>pêsinayen</i>	sıkıca çekmek	<i>pêt antış</i>
sevişmek	<i>pê sinayış</i>	sıkık	<i>pêtey</i>
seviye	<i>darax; henteş</i>	sıkılaştırma	<i>pirês</i>
seviye (yer için)	<i>têd₁</i>	sıkılmak	<i>pıloxıyayış</i>
seviyesini düşürmek	<i>tayn kerdış</i>	sıkılmamak (canı)	<i>'heweyayış; 'hewi girotış</i>
sevmek	<i>'hes kerdış₂; sinayış</i>	sıkılmış üzüm taneleri (sirke yapılır)	<i>şiv</i>
sevirci	<i>temasekerdax</i>	sıkıntı	<i>'hewi; 'hewin; miseqet; sınix</i>
seyis	<i>seyis</i>	sıkıntılı	<i>pıloxıyaye/i; sınixin</i>
seyislik	<i>seyisey</i>	sıkıntılık	<i>sınixey</i>
seyr	<i>temase</i>	sıkıntısını gidermek	<i>'hewin amayış</i>
seyran	<i>seyran₂</i>	sıkışık	<i>sideyaye/i</i>
seyrek	<i>seyreg</i>	sıkışmak	<i>pêt biyayış; sideyayış</i>
seyyar satıcı (giyecek eşyası satar)	<i>çerçi</i>	sıkışmak (basılıp)	<i>tepsıyayış</i>
sezen	<i>sıkcıfinayox</i>	sıkışmak (birbirine basınç yaparak)	<i>pê dariyayış; pê nesıbyayış</i>
sezme	<i>sık</i>	sıkışmak (dar yere)	<i>teng kewtış</i>
sezme (kuşlarda)	<i>pûk₂</i>	sıkışmak (tıka basa)	<i>dewşıyayış</i>
sezmek	<i>çıkıyayış₁; cı 'eyan biyayış; nıçıkıyayış; sık cı finayış</i>	sıkıştıran	<i>pêtker</i>
sıcacık	<i>germek</i>	sıkıştırmak	<i>pêt kerdış; sideynayış</i>
sıcak	<i>germ</i>	sıkıştırmak (bastırıp)	<i>tepsınayış</i>
- kuru sıcak	<i>yaxûn</i>	sıkıştırmak (dar yere)	<i>teng finayış</i>
sıcakımsı	<i>germın</i>	sıkıştırmak (tıka basa)	<i>dewşnayış; guvûşnayış</i>
sıcakkanlı	<i>gûnigermin</i>	sıkmak	<i>fizêjnyayış; pıloxnyayış</i>
sıcaklık	<i>germey</i>	sınıf	<i>sınıf</i>
sıcaktan ezilmek	<i>germıxyayış</i>	sınır	<i>sinor</i>
sıcaktan ezmek	<i>germıxnayış</i>	sınırdaş	<i>sinordaş</i>
siçan	<i>merre</i>	sınırsız	<i>bê'hed; bêsinor</i>
siçmak	<i>gi kerdış</i>	sınır kırızı (üzüntü, ağlamaktan)	<i>dableme</i>
siçrama	<i>kuleme₂; lotık; tillo</i>	sıpa	<i>kırri; sipe₁</i>
siçramak	<i>erziyayış; 'hılo biyayış; kuleme biyayış; tillo biyayış</i>	- büyük eşek sıpası	<i>çekme</i>
siçrayış	<i>eşten</i>	sır	<i>keremat; sırr</i>
sıfat	<i>sıkım; şıklı</i>	sır vermeyen	<i>fekpêt</i>
sıfat (dilb.)	<i>çitewrok</i>	sıra	<i>rêze</i>
sığ	<i>çelqam</i>	sıra (duvar, dikiş vb.)	<i>qor₁</i>
sığmak	<i>sıtar</i>	sıralama	<i>pêrêze</i>
sığınma	<i>bext</i>	sıralayan	<i>rêzeker</i>
		sırasıyla	<i>rêzeyêna</i>

sırık *areqan; mertag*
 - işlenmemiş uzunca sırık *rewt*
 sırık (ceviz, badem silkelemek için) *çerdım*
 sırlısklam *'helampoçık; hiholık*
 sırım *derab; derabi*
 sırımak *derabi kerdış; derbınayış*
 sırnaşık *bê'ar*
 sırnaşıklık *bê'arey*
 sırt *miyane; paşti*
 sırt üstü yere düşmek (ihanetten dolayı)
paştiya kewtış
 sırt yarası olmak (binek hayvanlarda) *paşti*
piro dayış
 sırtına dayamak *xo darıtış*
 sırtına yüklemek *piro nayış*
 sırtından vurmaya çalışmak *peyo geyrayış*
 sırtını sıvazlamak *dest paşti ro kerdış*
 sırtlamak *paşti kerdış*
 sırtlan *keftal₁*
 sırtlanmak *paşti biyayış*
 sırtlayan *paştikerdox*
 sırtüstü yatırmak *paştiya rafınayış; paştiya*
ravinayış
 sırtüstü yatmak *paştiya rakewtış*
 sıska *laylaz*
 sıtma *tewi*
 sıva *dawite*
 sıvacı *dawıtox*
 sıvamak *dawıtış*
 sıvamak (paça ve kolları) *werşaynayış*
 sıvanmak *dawıyayış*
 sıvanmak (paça ve kol) *werşayneyayış*
 sıvazlamak *dest piro kerdış*
 sıvazlatmak *destpirokerden dayış*
 sıyırmak *dereynayış; patış; sero kerdış*
 - yeşil kabuğundan ayırmak (ceviz, badem)
qerqaşnayış
 sıyrılmak *pazıyayış; sero₁ biyayış; sero₁*
şıyayış
 sızdırmak *tever dayış; cı dı vetış*
 sızlanarak ağlama (köpek için) *kaj-kaj*
 sızmak (su için) *pede şıyayış*
 sicil *sicil*
 sidiğini tutamayan *kelmiz*
 sidik *mizi*
 sidik torbası (anat.) *mizorık₁*
 sidikli *kelmizin; mizin*
 sift *kıtre*
 siftah *sıftah*
 sigara *cıxare*
 sigara dumanlamak *kufti ser nayış*
 sigil *balûg; singil*
 sigilli *singılın*
 sigorta *sixorta*
 sihir *arşûn₂; sêr; tlısım*
 sihir yapan *arşûnker*

sihirbaz *sêrbaz*
 sihirli *netekin; sêrin*
 siir *şıir*
 sik *kır*
 sikilmek *cı neyayış*
 sikmek *cı nayış*
 silah *pisat; silah*
 - ilkel bir silah *şeşşeqi*
 silah çekmek *cı antış*
 silah iğnesi *derzini*
 silah kuşanma *çek girêdayen*
 silah kuşanmak *çek girêdayış*
 silah sıkılmak *pa neyayış*
 silah sıkmak *pa nayış; tıfing pa nayış*
 silahlı baskın yapmak *qol ser eştış*
 silahlı baskına uğramak *qol ser erziyayış*
 silahsız *destveng*
 silahşör *silahsor*
 silecek *besterk*
 silen *besterdox*
 silgi, silici *besterk*
 silindir (taş) *lox*
 silindircik *loxek*
 silinmek *besteryayış*
 silinmiş *besterde/i*
 silkelemek *roşanayış*
 silkelenmek *roşaneyayış*
 silkeleyen *roşanayox*
 silkinmek *xo roşanayış*
 sille *sila*
 silmek *besterdış*
 silsile *lêzım*
 silsileden olan *lêzımdar*
 sima *rûçık*
 simsar *simsar*
 simsarlık *simsarey*
 Sinagog *Sinagog*
 sincap *simore*
 sinek *mês*
 sinek sesi *vizi*
 sinema *sineme; teratûre; tiranto*
 sini *sêni*
 sinir *elbîh; 'hêrs; newr*
 sinirli *newrın*
 sinirlik yaprağı *tamarvaş*
 sinsi *bınkı*
 sinsilik *bınkın*
 sinyal *sinyal*
 sipariş *sıparis*
 siper *siper*
 siper edilmek *vera neyayış*
 siper etmek *vera nayış*
 sirke *sısk*
 sirke (zool) *rısk*
 sirkeli *sıskın*
 sis *dûman; mij*

sistem	<i>dûzan; sistem</i>	solmak	<i>pellisyayış; pelmiyayış; reng çekerdış</i>
sistematik	<i>sistematik</i>	solucan	<i>soxılcan</i>
sistemli	<i>sistemın</i>	soluk	<i>solıx</i>
sivil	<i>ali; sıbil</i>	somak	<i>sımaq</i>
sivilce (büyük sivilce)	<i>totık</i>	somun (ekmek)	<i>somın</i>
sivilce (küçük sivilce)	<i>çizık</i>	somurtkan	<i>pırrnıkın</i>
sivilce (sıcaktan oluşan)	<i>germij</i>	somurtmak	<i>engıryayış; lew kerdış; pırrnık kerdış</i>
sivilceli	<i>çizıkın; totıkın</i>	somurtuk	<i>pırrnıkın</i>
sivri	<i>tûj</i>	somye	<i>somye</i>
sivri burunlu (mec.)	<i>pırrnıktûj</i>	son	<i>peyni; soyın; son</i>
sivrili	<i>tûjin</i>	son vermek	<i>soyin dayış</i>
sivrisinek	<i>meleşe; merse</i>	sona erdirmek	<i>qedınayış</i>
siyah	<i>siya</i>	sonbahar	<i>payız</i>
siyah at	<i>qember₂</i>	sonbaharki	<i>payıze</i>
siyah saçlı	<i>porrsiya</i>	sonek (dilb.)	<i>peycıdar</i>
siyah tenli	<i>qer</i>	sonra	<i>ba'hdê; ba'hdo; dıma</i>
siyahcık	<i>siyak</i>	-dan sonra	<i>tepya</i>
siyahımsı	<i>siyaterr</i>	sonradan	<i>ba'hdo; dıma</i>
siyahlı	<i>siyayın</i>	sonraki	<i>ba'hdoyên; dımayên; peyniyên</i>
siyaset	<i>siyaset</i>	sonu	<i>soyinê cı; peyniya cı</i>
siyasetçi	<i>siyasetdar</i>	sonuç alamamak	<i>tesla kewtış</i>
siz	<i>şıma</i>	sonuçta	<i>serêsoyını; peyniya xo</i>
-siz	<i>bê₂</i>	sonuna ulaşmak	<i>peyniya cı ardış</i>
skandal	<i>sıqandal</i>	sonuncu	<i>dımayên; peyên; soyinên</i>
soba	<i>soba</i>	sonuncusu	<i>peyinên</i>
sobelemek	<i>'hêl kerdış</i>	sonunda	<i>serêsoyını; soyin dı; peyni dı</i>
sofra	<i>sıfre</i>	sopa	<i>çıwe</i>
sofu	<i>sofi</i>	sopa (ucu toparlak)	<i>zompık</i>
sofuluk	<i>sofiyey</i>	soran	<i>persker</i>
soğan	<i>piyaz</i>	sormak	<i>pers kerdış; persayış</i>
soğan göbeği	<i>neri piyazi</i>	sozu	<i>pers</i>
soğan tohumu	<i>qerece</i>	sozu işareti (?)	<i>nışanekê persan</i>
soğan yumrusu	<i>kexse</i>	sorumlu	<i>mesûl; mesûldar; mılomende/i</i>
soğanlı	<i>piyazın</i>	sorumluluğu üzerine almak	<i>xo mılo kerdış</i>
soğuk	<i>serd</i>	sorumluluğu üzerine atmak	<i>mılo kerdış</i>
- kuru soğuk	<i>wışkserd</i>	sorumluluğun altına girmek	<i>mıl kewtış</i>
soğukkanlı	<i>gûniserdın</i>	sorumluluğun altına sokulmak	<i>xo mıl finayış</i>
soğuklu	<i>serdın</i>	sorumluluğun altında kalmak	<i>mılo mendış</i>
soğukluk	<i>serdey</i>	sorumluluğunu üstlenmek	<i>mesûley xo ser girotış</i>
sokak	<i>'hewş; kuçe</i>	sorumluluk	<i>mesûley</i>
sokak adamı	<i>kuçegeyr</i>	sorumluluk altına girmek	<i>bar xo ser nayış; mıl finayış</i>
sokan	<i>warkerdox</i>	sorumsuz	<i>belengaz; bêqaxu</i>
sokmak	<i>hingıtış; pıra kerdış; cı parrnayış</i>	sorumsuzluk	<i>belengazey</i>
sokmak (arı, yılan için)	<i>pede dayış</i>	sorun	<i>da'hka; mahne; mesela</i>
sokmak (bir yere)	<i>pede hingıtış; war kerdış</i>	soşis	<i>soşis</i>
sokulan	<i>bendekewtox</i>	soy ağacı	<i>lêzim</i>
sokuluş	<i>bende₂</i>	soyguncu	<i>viranker</i>
sol	<i>çep</i>	soykırırma uğratmak	<i>qırê cı ardış</i>
sola düşmek	<i>çepa kewtış</i>	soymak	<i>viran kerdış</i>
solak	<i>çepo/ê</i>	soymak (nevresimi)	<i>sero kerdış</i>
solcu	<i>çepdar</i>	soyтары	<i>qêşmer; sewtari</i>
solculuk	<i>çepdarey</i>	soytarlık	<i>qêşmery; sewtariyey</i>
soldurmak	<i>pellisnayış; pelminayış</i>		
solgun	<i>pelliste/i; pellisyaye/i</i>		
sollama	<i>çepkani</i>		
sollamak	<i>çep ra ravêrdış</i>		

soyu kaybolmak	<i>mizorik vini biyayış</i>	söz birliği yapmak	<i>qısey jew kerdış</i>
soyu kurumak	<i>kokvêr</i>	söz gelişi	<i>misal</i>
soyu tükenmek	<i>mizorik vini biyayış</i>	söz ve yemin	<i>a'hd wa'hd</i>
soyulmak	<i>sero₁ biyayış; sero₁ şiyayış</i>	sözcü	<i>qısedar; qıseker</i>
soyunmak	<i>vıran biyayış</i>	sözde	<i>qay</i>
soyunmak	<i>xo ra vetış; xo vıran kerdış</i>	sözleşme	<i>mıqawele; şername</i>
soyunu kaybetmek	<i>mizorik vini kerdış</i>	sözleşmek	<i>qısey xo jew kerdış</i>
soyunu kurutmak	<i>çor definayış; çorê cı ardış; mizorik viyarnayış</i>	sözlü	<i>fekki</i>
soyunu tüketmek	<i>kok viyarnayış; mizorik vini kerdış</i>	sözlük	<i>qıseband</i>
söğüt ağacı	<i>vilayêr</i>	sözlükte sözcük aramak	<i>pede weynayış</i>
söğüt ağacının çiçeği	<i>lolbi</i>	sözünün eri	<i>xort</i>
söken	<i>askoynayox</i>	sözünün eri olmayan	<i>cılq</i>
sökmek	<i>wekerdış</i>	spor	<i>sıpor</i>
sökmek (dikiş için)	<i>askoynayış</i>	sporcu	<i>sıpardar</i>
sökmek (kökünden)	<i>qılaynayış</i>	spray	<i>fışfıştok</i>
sökmek (yapıyı)	<i>weşanayış</i>	stadyum	<i>sıtadyûm</i>
söktürmek	<i>weşaynayış</i>	statü	<i>sıtatû</i>
sökcü	<i>askoynayox</i>	stres	<i>xayle</i>
sökük	<i>askoyaye/i; qılayaye/i; weşanaye/i</i>	su	<i>aw</i>
sökülmek	<i>webiyayıř₂; weşaneyayış</i>	su (bir yerden inen ince su)	<i>rêzık</i>
sökülmek (dikiş için)	<i>askoyayış</i>	su belirtisi olan yeri	<i>awca</i>
sökülmek (yerinden)	<i>qılayayış</i>	su birikintisi (çamurlu)	<i>'hersık</i>
söküntü	<i>askoyayen; qılayayen</i>	su çiçeği (hastalık)	<i>mirkutoy</i>
söküp çıkarmak	<i>wekerdış</i>	su göleti	<i>hop₂</i>
sömürgecilik	<i>bindestay</i>	su istimal etmek	<i>ser dı kerdış</i>
sömürülen	<i>bindest</i>	su kanalı	<i>vay₁</i>
söndüren	<i>hewnakerdox</i>	su kaynağı	<i>awşın; awzim</i>
söndürmek (ateşi)	<i>hewna kerdış</i>	su salmak (ekinlere)	<i>pıra nayış</i>
söndürmek (havayı)	<i>anışnayış</i>	su sesi (yer altından çıkan)	<i>xuli</i>
söndürtmek	<i>anışten dayış</i>	su yolcu	<i>çırban</i>
söndürücü	<i>hewnakerdox</i>	su yosunu	<i>gıqırêncle</i>
sönmek	<i>anıştış</i>	sual	<i>pers</i>
sönmek (lamba)	<i>hewna şiyayış</i>	sübay	<i>zabit</i>
sönük	<i>hewnabiyaye/i</i>	subaylık	<i>zabitey</i>
sönük (havası)	<i>anışte/i</i>	sucuk	<i>sıncıx; êriřke</i>
sövgü	<i>nengi; xeberi</i>	sucuk (pekmezli)	<i>gıryazeki</i>
söylem	<i>vaten</i>	sucul	<i>awi₂</i>
söylemek	<i>vatiş</i>	suç	<i>sûz</i>
söylenen	<i>vajiyayox</i>	suç işleyen	<i>sûzker</i>
söylenip durma hali	<i>vıt-vıt</i>	suç yüklemek	<i>ser kerdış</i>
söylenme (aşırı derecede)	<i>vajor</i>	suçlamak	<i>ra ser kerdış; sûzdar kerdış</i>
söylenmek	<i>mızımızyayış; vajiyayış; vajor biyayış; vıt-vıt kerdış</i>	suçlu	<i>sûzdar</i>
- çok söylenen	<i>ca'hdûkar; mızık</i>	suçsuz	<i>bêsûz</i>
söylenti	<i>vato-vato</i>	suçsuzluk	<i>bêsûzey</i>
söyleşi	<i>vaten</i>	suda çırpıntı sesi	<i>çellpi</i>
söyleşiye takılmak	<i>pa neyayış</i>	sulak	<i>awi₂</i>
söyleşmek (birbiriyle)	<i>pêya vajiyayış</i>	sulak tarla	<i>çem</i>
söyletmek	<i>vajor kerdış; vaten dayış; cı dı vetış</i>	sulama işçiliği	<i>cananey</i>
söyleyen	<i>vatox</i>	sulamak	<i>awdayış</i>
söz	<i>qısa; qıse; vate; vatık</i>	sulanmak	<i>awdeyayış</i>
söz birliği içinde olmak	<i>pêdima şiyayış</i>	sulayan	<i>awdayox</i>
		sultan	<i>sıltan₂</i>
		sulu	<i>awın</i>
		sulu gözlü	<i>bermok</i>
		sulu yogurt	<i>mastawi</i>
		sulu yoğurt (ayranla yogurt arası)	<i>çelqmaşt</i>

sumak	<i>sımaq</i>	sünnetli	<i>sinetin; sinetkerde</i>
sumak ağacı	<i>sımaqêr</i>	sünnetsiz	<i>bêsinet</i>
sundurma	<i>hêwan; iwan</i>	süpürge	<i>gezi</i>
sunmak	<i>cı ver nayış; cı mojnayış</i>	- çalı süpürgesi	<i>gezbırr</i>
surat	<i>rûçık</i>	süpürgelik	<i>gırgılgezi</i>
surat asmak	<i>pirnnık kerdış</i>	süpürmek	<i>dewritış; gezi kerdış</i>
surat ekşitmek	<i>rı tırşnayış</i>	süpürülmek	<i>dewriyayış; gezi biyayış</i>
suratlı	<i>dinc</i>	süpürüntü	<i>toz</i>
suratsız	<i>bêyewm</i>	sürahi	<i>sil'he</i>
Suriye	<i>Siriya</i>	süre	<i>keyl₂; mede; şelpe</i>
Suriye (devlet)	<i>Xet₁</i>	sürece (-diği)	<i>'hendik</i>
sus!	<i>hiş</i>	sürekli	<i>tim û tim; berdewam</i>
susak burunlu	<i>zıncukfta</i>	sürekli olarak	<i>firt₂; peyderpey</i>
susam	<i>kuncı</i>	süren	<i>ramitox</i>
susamak	<i>teyşan biyayış</i>	sürgü	<i>tapan; toztapan</i>
susamak (bitki veya sebze)	<i>awdayen amayış</i>	sürgü (kapı için)	<i>sırme; zorbe</i>
susamış	<i>teyşan</i>	sürgü çeken	<i>tapanker</i>
susamlı	<i>kunciyın</i>	sürgülemek	<i>zorbe ro dayış</i>
suskun	<i>pingıryaye/i</i>	sürgün (tevek)	<i>qelq; sell₁</i>
suskunlaşmak	<i>pingıryayış</i>	sürgün (ağacın vb.)	<i>pijik₁</i>
susmak	<i>hiş biyayış; veng birryayış</i>	sürgün (ceza olarak)	<i>sırgûn</i>
sustalı (bıçak)	<i>sústeli</i>	sürgünlük	<i>sırgûney</i>
susturan	<i>vengbirrayox</i>	sürme	<i>sawiten</i>
susuz	<i>teyşan</i>	sürmek (çift, taşıt, binek hayvan)	<i>ramitış</i>
susuz toprak	<i>bej</i>	sürmek (merhem, harç vb.)	<i>pira dayış</i>
susuz yer	<i>beje</i>	sürmek (zaman, olmaya devam etmek)	<i>ramitış</i>
susuzluk	<i>teyşaney</i>	sürtüşme	<i>pêra sawiyayan</i>
suya batırmak	<i>aw ro cenayış</i>	sürü (hayvan)	<i>êlxe</i>
suya daldırmak	<i>aw ro cenayış</i>	- büyük baş hayvanların sürüsü	<i>yıxlı</i>
suya dalma (hayvanlar için)	<i>qurıç</i>	- küçük baş hayvanların sürüsü	<i>bol</i>
suya kapılmak	<i>aw dı şiyayış</i>	- koyun sürüsü	<i>pes</i>
suyla çalkalamak	<i>ta çarnayış</i>	- kuş sürüsü	<i>ref₂</i>
suyu bırakmak	<i>debareyış; rabestış</i>	- sığır sürüsü	<i>naxır</i>
suyu kurumuş çay	<i>wışkla</i>	sürü (hayvan, çiftleşme zamanı)	<i>kelaz</i>
suyu salmak	<i>debareyış; rabestış</i>	sürü (saldırgan ve kötü niyetli)	<i>cerg</i>
suyu tükenmiş (çekilmiş)	<i>peysaye/i</i>	sürücü	<i>ramitox</i>
suyun akış yeri	<i>gever</i>	sürükleme (kayarak)	<i>xuz₁</i>
suyun toprak altından çıkması	<i>ziyayış</i>	sürükleme sesi	<i>guz</i>
sükunet	<i>xewletey</i>	sürükleme (yerden)	<i>kasêl</i>
sülale	<i>sıale; wırd</i>	sürüklenen	<i>xuzbiyayox</i>
sülük	<i>zûli</i>	sürükleyen	<i>xuzker</i>
sülüklü	<i>zûliyin</i>	sürülmek	<i>pira deyayış; sawiyayış</i>
sümbül	<i>sımbıl₂</i>	sürülü yer	<i>ramite</i>
sümek	<i>kule</i>	sürünen	<i>gerinde</i>
sümkürmek	<i>fış kerdış</i>	sürüngenler	<i>ragunayey</i>
sümük	<i>çılm; tırık</i>	sürünmek	<i>ragunayış₁</i>
sümük çekişi	<i>fill</i>	sürünün arkasındaki çoban	<i>dıwajo</i>
sümük kurusu	<i>kerme</i>	süs eşyası	<i>xemi û xêz</i>
sümüklü	<i>çılın</i>	süs püskülü	<i>xırxal</i>
süne	<i>'heşere</i>	süslemek	<i>xembılınayış</i>
sünger	<i>singer</i>	süslenmek	<i>xembılınayış</i>
süngü	<i>sungı</i>	süslenmiş	<i>xembılınaye/i</i>
sünnet	<i>sinet</i>	süslü	<i>xembılyaye/i</i>
sünnet düğünü	<i>kerwayın</i>	süt	<i>sıt</i>
sünnetçi	<i>sinetker</i>	süt emmeyen yavru	<i>mijok</i>
sünnetçilik	<i>sinetkerrey</i>	süt sağma işi (olayı)	<i>bêri₂</i>

süthane	<i>sıtxane</i>
sütlaç	<i>sorbay şiti</i>
sütlü	<i>sıtın</i>
sütlü ot çeşidi	<i>qazring</i>
sütten kesmek	<i>sita kerdış</i>
sütun	<i>estûn; kutı; sîtûn</i>
süvari	<i>suvari</i>

süvarilik	<i>suwariyey</i>
süzmeç	<i>sızeynayış; sızmêz kerdış</i>
süzmeç (bez süzgeçle)	<i>perzûn ro kerdış</i>
süzülmek	<i>sızıyayış; sızmêz biyayış</i>
süzüntü	<i>sıncı; sızı; sızmêz</i>
süzüntü dibi	<i>latam</i>
süzüntü suyu	<i>gozawi</i>

Ş - ş

şaban, ramazan, recep ayları	<i>raştmenç</i>
şadırvan	<i>şadırwan</i>
Şafii	<i>şa'hfi</i>
şahadet	<i>şahadet</i>
şahin (zool.)	<i>qerqûş</i>
şahit	<i>şade/i</i>
şahitlik	<i>şadin</i>
şahmeran	<i>şaymarran</i>
şaka	<i>kuşat; yaraney</i>
şaka (kandırmak için)	<i>qaştı</i>
şaka yapan	<i>kuşatker</i>
şakır şukur	<i>şeşşeç</i>
şaklatmak	<i>çirpi vetiş</i>
şakul	<i>gogo</i>
şal	<i>çefi; sa'hri</i>
şalgam	<i>şêlim</i>
şalvar	<i>şarwali</i>
şalvar kuyruğu	<i>dollık; peyig</i>
şalvarlı	<i>şarwalın</i>
şamata	<i>semate</i>
şampanya	<i>şampanya</i>
şampiyon	<i>şampiyon</i>
şampiyonluk	<i>şampiyoney</i>
şampuan	<i>şampûan</i>
şanjör	<i>cacûr</i>
şans	<i>sı'hûd; şexs₂</i>
şanslı	<i>sı'hûdın</i>
şap	<i>çerp; paç</i>
şap hastalığı	<i>tebek</i>
şap hastalıklı	<i>tebekin</i>
şapır şapır	<i>pılç-pılç</i>
şapır şupur	<i>millç-millç</i>
şapırdamak	<i>millçayış</i>
şapırdatmak	<i>pılçnayış</i>
şapırtı	<i>millçi; pılçı</i>
şapka	<i>şewqa</i>
şapkalı	<i>şewqayın</i>
şapşal	<i>herê bancana</i>
şarap	<i>şerab; vanki</i>
şarıl şarıl	<i>çır-çır</i>
şark çıbanı	<i>alwey</i>
şark çıbanlı	<i>alweyın</i>

şart	<i>merc; şert</i>
şası	<i>şaş</i>
şası gözlü	<i>çımşaş</i>
şaşırtan	<i>şaşker</i>
şaşkınlık	<i>şaşey</i>
şayet	<i>ekı</i>
şebeke	<i>şebeke</i>
şef	<i>şef</i>
şeflik	<i>şefey</i>
şeftali	<i>xewx₂</i>
şeftali ağacı	<i>xewxêr</i>
şehir	<i>sûk</i>
şehirli	<i>sûkij</i>
şehit	<i>seyid</i>
şehitlik	<i>seyidey</i>
şehriye	<i>sahriye</i>
şeker	<i>şeker</i>
- kül şeker	<i>welşeker</i>
şeker dikenini (bot.)	<i>çarçalın</i>
şeker dikenli	<i>çarçalın</i>
şeker pancarı	<i>çikundır</i>
şekerli	<i>şekerin</i>
şekerpare	<i>şekerpare</i>
şekil	<i>çiyet</i>
şelale	<i>çırr</i>
şemsiye	<i>şemsiya</i>
şen	<i>şên</i>
şenlendiren (evini ve ailesini)	<i>ocaxşên</i>
şenlik (bayramlarda evde yapılan)	<i>xıngılme</i>
şerbet	<i>şerbet</i>
şeref	<i>şeref</i>
şerefli	<i>şerefin</i>
şeriat	<i>şeriat</i>
şerit	<i>kendir</i>
şey	<i>çi</i>
şeycik	<i>çiyek</i>
şeyler	<i>çimi</i>
şeyh	<i>şêx</i>
şeyhlik	<i>şêxey</i>
Şeytan	<i>Ezazil, İblis</i>
şeytan	<i>şeytan</i>
şeytanca	<i>şeytani</i>

şeytanlık	<i>fesadey; şeytaney</i>	şişkin	<i>pındosık; pındosyaye/i</i>
şıkırdamak (bilyeler için)	<i>şingayış</i>	şişkin toparlak kişi	<i>pızdo</i>
şımaran	<i>rigêr</i>	şişli	<i>caxın</i>
şımarık	<i>poşiyaye/i</i>	şişman	<i>qelaw; qelawın</i>
şımarıklık	<i>po şiyayen</i>	şişmanlık	<i>qelawey</i>
şıarmak	<i>rı girotış; po şiyayış</i>	şişmek	<i>masayış</i>
şıartan	<i>poberdox</i>	şişmek (patlarcasına)	<i>pındosiyayış</i>
şıartmak	<i>rı cı dayış</i>	şoför	<i>şofêr</i>
şimdi	<i>newe₂</i>	şoförlük	<i>şofêrey</i>
şingil	<i>zingile</i>	şok	<i>şoq</i>
şıra (üzüm suyu)	<i>şire</i>	şose	<i>papûr</i>
şırıldamak	<i>şırrayış</i>	şöhret	<i>nam; şoret</i>
şırıltı	<i>şirin</i>	şömine	<i>locın; pixêri</i>
şırınga	<i>derzin; şırınga</i>	şöyle	<i>wına</i>
şiddet uygulamak	<i>sero adır wekerdiş</i>	şu (d.)	<i>a₁</i>
şifa	<i>şifa</i>	şu (e.)	<i>o</i>
şifalı	<i>şifayın</i>	şu andan itibaren	<i>newa tepya; enika ra</i>
şifon	<i>garz; xerz</i>	şubat (ay)	<i>'heftan</i>
Şii	<i>Şii</i>	şube	<i>sûbe</i>
şikayet	<i>gerre</i>	şuna bak!	<i>wirê</i>
şikayetçi	<i>gerreker</i>	şuna bak be!	<i>pah</i>
şimdi	<i>newke; nika</i>	şunlar	<i>ê₁</i>
şimdiki	<i>neweyın; newkeyên; nıkayên</i>	şuracık	<i>tiyaka; tiyakek</i>
şimşek	<i>vırşık</i>	şurular	<i>etiyyey</i>
şimşek çarpmak	<i>vırşık pıro amayış</i>	şurası	<i>etiya</i>
şirket	<i>şirket</i>	şurup	<i>şirib</i>
şirret	<i>witwitok</i>	şuur	<i>vir</i>
şirretlik	<i>witwitokey</i>	şühretli	<i>namdar</i>
şiskin	<i>masaye/i</i>	şühretlilik	<i>namdarey</i>
şiş	<i>cax; şiş</i>	şükreden	<i>sukırker</i>
şiş (sihirbazların)	<i>debûz</i>	şükür	<i>sukır</i>
şişe	<i>sûsa</i>	şüphe	<i>guman; hût₂; şife; weswese</i>
şişek	<i>şişek</i>	şüpheli	<i>hûtın₂; şifeyın; weswesek</i>
şişik	<i>masaye/i</i>	şüphesiz	<i>bêşife</i>
şişiren	<i>masnayox</i>	şüphesizlik	<i>bêşifeyin</i>
şişirmek	<i>masnayış; pındosnayış</i>		

T - t

ta	<i>taq</i>	tahammül edememek	<i>zerri teng kerdiş</i>
tabak	<i>fıraq</i>	tahammül etmek	<i>xo dariyayış; çım bar dayış</i>
- küçük tabak	<i>nalki</i>	tahammülsüz	<i>bêtahmûl; teng</i>
tabaklama	<i>debıxnayen</i>	taharet	<i>tahret</i>
taban	<i>daban; zemin</i>	tahl	<i>tene</i>
tabanca	<i>demança</i>	- değirmenlik tahl	<i>arıs</i>
tabi	<i>berdest</i>	tahl biti	<i>ıspızı</i>
tabiat	<i>berrani</i>	tahl sapı yığıcı	<i>gidiş</i>
tabur	<i>tabûr</i>	tahl satıcılığı	<i>'elafey</i>
taburcu	<i>tabûrci</i>	tahl tüccarı	<i>'elaf</i>
tabut	<i>serece; tabût</i>	tahkim etmek	<i>sideynayış</i>
taç	<i>tac</i>	tahkim olmak	<i>sideyayış</i>
tahammül	<i>tahmûl</i>	tahlil etmek	<i>ramoznayış</i>

tahmin	<i>teşef; texmin</i>	talan malı	<i>kelepûr</i>
tahmin üzeri	<i>teşefi ser</i>	talanlık	<i>talaney</i>
tahminen	<i>teşefi; texmini</i>	talaş	<i>talas</i>
tahrik	<i>gız</i>	talih	<i>si'hûd</i>
tahrik olmak	<i>gızgızıyayış</i>	talihli	<i>si'hûdin</i>
tahsil	<i>ta'hsil</i>	talok	<i>talox</i>
tahsildar	<i>ta'hsildar</i>	tam	<i>tam</i>
tahsildarlık	<i>ta'hsildarey</i>	tam isabet etmek	<i>werte şanayış</i>
tahsis etmek	<i>pêra abırrnayış</i>	tamam	<i>temam</i>
tahta	<i>textax</i>	tamamı	<i>temamey</i>
tahta keski	<i>xılç</i>	tamamlanan	<i>temamkerde/i</i>
tahterevalli	<i>qelanqiz</i>	tamamlamak	<i>temam kerdış</i>
tahtakurusu	<i>textequrisi</i>	tambura	<i>tembore</i>
tahtalı	<i>textaxın</i>	tamir	<i>qeyar; tahmir</i>
tahtalı duvar	<i>çaqmeyin</i>	tamir etmek	<i>qeyar kerdış; vıraştış</i>
tak!	<i>rep₂; texir</i>	tamirat	<i>tahmirat</i>
tak! (silah sesi)	<i>gırm</i>	tamirci	<i>tahmirker; vıraşttox; qeyarker</i>
takas	<i>pêvrin</i>	tamirhane	<i>tahmirxane</i>
takat	<i>êlet; hêle; taqet</i>	tan ağarmak, atmak	<i>şefağ adayış</i>
takatsiz	<i>bêtaqet</i>	tan yeri ağarmak	<i>şefaqi pıro dayış</i>
takdim etmek	<i>cı mojnayış; cı ver nayış</i>	tandır	<i>tenûr</i>
takı (dilb.)	<i>cıdar</i>	tane	<i>'heb; tene</i>
takılı	<i>pakerde/i</i>	tanecik	<i>tenek</i>
takılmak	<i>cıya biyayış₂</i>	tanıdık, tanışık	<i>silasnaye/i</i>
takılmak (bir yere)	<i>neyayış</i>	tanık	<i>şade/i</i>
takılmak (isim, laf, lakap)	<i>pa neyayış</i>	tanıklık	<i>şadin</i>
takılmak (yola getirmek için)	<i>pa neyayış</i>	tanımak	<i>silasnayış</i>
takım	<i>taxım; gulbe</i>	tanınmak	<i>silasiyayış; silasneyayış</i>
takım arkadaşı	<i>taxımdaş</i>	tanınmış	<i>silasiyaye/i</i>
takım elbise	<i>qatlıx</i>	tanışma	<i>silasnayen</i>
takınmak (birbirine)	<i>pêya neyayış</i>	tanışmak	<i>silasiyayış</i>
takır tukur	<i>req-req</i>	tanıştıran	<i>silasnayendayox</i>
takırdamak	<i>repi kerdış; reqayış; şingayış</i>	tanıştıрма	<i>silasnayendayen</i>
takırdatmak	<i>reqnayış</i>	tanıyan	<i>cêdivetox</i>
takırtı	<i>gurr û terp</i>	Tanrı	<i>Heq₁; Homa</i>
takip etmek	<i>pawiten ser nayış</i>	Tanrım!	<i>hella hella</i>
takipçi	<i>pawitox</i>	Tanrıya yakarma ünlemi	<i>hû Ella</i>
takke	<i>kılaw</i>	tantana	<i>demdem</i>
takla	<i>taqle</i>	tapa	<i>tepe</i>
takla attırmak	<i>telqınayış</i>	tapınak	<i>başqulca</i>
taklacı	<i>taqleestox</i>	tapma	<i>başqul</i>
taklit	<i>asaney; awa₂</i>	tapu	<i>tapı</i>
taklitçi	<i>asaneykerdox</i>	tapucu	<i>tapıdar</i>
takmak	<i>pa bestış; pa kerdış</i>	tapulu	<i>tapıbiyaye/i; tapıkerde/i</i>
takmak (bir yere)	<i>po kerdış; nayış</i>	taraca	<i>wertme</i>
takmak (birbirine)	<i>pêyo bestış</i>	taraf	<i>doşi; garig; het₁; kij; kışt; yem</i>
takmak (isim, laf, lakap)	<i>pa nayış</i>	- bir tarafta	<i>kıştê ser</i>
takoz	<i>nik₁</i>	taraf tutan	<i>hetgırotox</i>
takriben	<i>hıma hıma</i>	tarafından	<i>kisne</i>
taksi	<i>texsi</i>	tarafsız	<i>bêhet; derkenar</i>
taksim	<i>heti</i>	taftar	<i>hetdar</i>
taksit	<i>texsit; verêna</i>	taftarlık	<i>hetdarey</i>
taksitle	<i>verêna</i>	tarak	<i>şane</i>
takva	<i>teqwa</i>	tarakçık	<i>şanek</i>
takviye	<i>çırri</i>	taraklı	<i>şaneyin</i>
talan	<i>talın; yaxme₁</i>	tarçın	<i>darçin</i>

tarçın ağacı	<i>melhamêr</i>	tatlı	<i>şirane; şirin</i>
tarhana	<i>terrîne</i>	tatlıcı	<i>şiranedar</i>
tarım işçisi	<i>irxat</i>	tatlılık	<i>şiriney</i>
tarih	<i>tarix</i>	tatsız	<i>bêçrom; bê'tam; 'tamsal</i>
tarih (tarihçe)	<i>dûrık</i>	tatsızlık	<i>bê'tamey</i>
tarihçi	<i>tarixdar</i>	tav	<i>taw₁</i>
tarihi	<i>tarixi</i>	tava	<i>tava</i>
tarihli	<i>tarixin</i>	tava (fide ekme için)	<i>pêşi</i>
tarikât	<i>tariqat</i>	tavaf	<i>tebab</i>
tarla	<i>'erd; hewlı</i>	tavan	<i>istrax</i>
tarla (uzun ve ince)	<i>sıq₁</i>	tavan altı destek (inşaat için)	<i>mencelix</i>
tarla (tarıma elverişli)	<i>hêga₁</i>	tavır	<i>nırq</i>
tarlaları sulayan işçi	<i>canan</i>	taviz	<i>vêr₃</i>
tarlanın alt kısmı	<i>biniya 'erdi</i>	taviz vermek	<i>vêr dayış</i>
tarlanın üst tarafı	<i>sersede</i>	tavsiye	<i>raymısnayen</i>
tartaklama	<i>tahli</i>	tavsiye etmek	<i>ray mısınayış</i>
tartaklayan	<i>tahlidayox</i>	tavşan	<i>arwêş</i>
tartı	<i>sencık; wezn; xapani</i>	tavşancık	<i>arwêşek</i>
tartılı	<i>sete/i</i>	tavuk	<i>kerq</i>
tartılmak	<i>senciyayış</i>	tavuk kümesi	<i>hole; pûnek</i>
tartışma	<i>mınaqese; qerepere; qırqır</i>	tavuk yemi	<i>qut</i>
tartışma yapmak	<i>pêvero şiyayış</i>	tavukları çağırmak	<i>cû kerdış₂</i>
tartışmak	<i>qırqırayış</i>	tavukları kovmak	<i>kış kerdış</i>
tartmak	<i>setiş; weznayış</i>	tavukların yumurtladığı yer	<i>pûngal</i>
tas	<i>tas</i>	tay (erkek)	<i>ca'hne</i>
tas (büyük)	<i>ûskıra</i>	tay (dişi)	<i>ca'hni</i>
tasdik	<i>testiq</i>	tay tay	<i>dardar</i>
tasdik eden	<i>testiqker</i>	tayfun	<i>tayfûn</i>
tasdikli	<i>testiqbiyaye/i; testiqkerde/i</i>	tayın	<i>tayin₁; zahter</i>
tasma	<i>toq</i>	tayın etmek	<i>tayin kerdış; werzaynayış</i>
tasma (kadınların taktığı)	<i>çalme</i>	tayın olmak	<i>weriştış</i>
taş	<i>'si; pel; palkuç</i>	taze	<i>teze</i>
taş dibek	<i>soqi</i>	tazı	<i>tazi</i>
taş yağdırmak	<i>kuçi varnayış</i>	taziye	<i>'eza</i>
taş yığımı	<i>quç</i>	tazminat	<i>tezminat</i>
taş yosunu	<i>hendaşık; 'heney 'siya</i>	tebeşir	<i>tebeşir</i>
taşak	<i>gun</i>	tebeşirli	<i>tebeşirın</i>
taşçı	<i>'sıdar</i>	tebrik	<i>embarıkkerden</i>
taşı derinden çizmek	<i>şûg kerdış</i>	tecrübeli	<i>cerbinaye/i</i>
taşımak	<i>a'hewlnayış; wegırotış; kırıstış</i>	tedarik	<i>tedarık; texmin</i>
taşınmak	<i>a'hewliyıyış; kırêsiyıyış; wegêriyıyış</i>	tedarikli	<i>tedarıkın</i>
taşınmış olan	<i>kırıste/i</i>	tedarikte bulunan	<i>tedarıkvinayox</i>
taşıyan, taşıyıcı	<i>kırıstox; wegırotox</i>	tedbir	<i>tedbir</i>
taşkın	<i>pêl</i>	tef	<i>'erbana</i>
taşkınlı	<i>pêle</i>	tehdit	<i>gefi</i>
taşlamak	<i>kuçi kerdış; peli kerdış; 'si kerdış</i>	tehdit mahiyetinde dış göstermek	<i>çırıqnayış</i>
taşlamak (iğneleyici lafla)	<i>neqırınayış</i>	tehlike	<i>bıva; lûk; tahlıke</i>
taşlı	<i>kemerin; 'siyin</i>	tehlikede olmak	<i>mû sero biyayış</i>
taşlık	<i>'silane</i>	tehlikeli	<i>lûkın; tahlıkeyın</i>
taşlık arazi	<i>xılxani; pıhani</i>	tehlikeyi göstermek (çoçuğa)	<i>bıv kerdış</i>
taşmak	<i>ser dı şiyayış</i>	tek	<i>fer</i>
taşmak (yemek için)	<i>we şiyayış</i>	tek çift	<i>jewncfer</i>
tat	<i>'tam</i>	tek taraflı	<i>jûkıştın</i>
tatıl	<i>ızın; tahtıl</i>	tek tük	<i>tek tûk</i>
tatilci	<i>tahtıldar</i>	tekbir	<i>tekbir</i>
		teke (keçinin erkeği)	<i>kel₁</i>

teker *gındırık*
tekesakalı (bot.) *singi₁*
teketek *jew û jewiya*
tekeye gelmek *kel amayış*
tekeyle keçiyi çiftleştirmek *kel dayış*
tekil *jûkek; zewamor*
tekke *dergah*
tekli *ferê*
tekmelemek *pay piro dayış*
tekmeleyen *paypirodax*
teknik *teknik*
tekniker *tekniker*
tekrar *newedera, newedila*
tekstil *tekstil*
tel *têl*
telaş *pûk₂; ûn*
telefon *telafûn*
televizyon *telebzon*
telgraf *telgraf*
telkin *telqin*
tellağ *delek₁*
tellağlık *delekey*
tellağ *delal₁*
telli *têlin*
tellik (tahtalı) *qapqapi*
tembel *gangiran; tembel*
tembelhane *tembelxane*
tembellik *gangiraney; tembelin*
tembih *tembey*
tembihleyen *tembeyker*
temel *him*
temelden yok olmak *bın ra şiyayış*
temelsiz *bêhim*
temin *peyda*
teminat vermek *vero kerdış*
temiz *pak*
temiz kalpli *zerriweş*
temizlik *pakey*
temizlikçi *dewritox; pakdar*
temmuz (ay) *amnano werteyên*
tempo *awa₁*
ten *ten*
tencere *berdoş₁; lên; quşxane*
teneke *tenke*
tenekeci *tenkedar*
tenekli *tenkeyin*
tenezzül *tenezûl*
tenha *tenha*
tenha bir yerde *kıştê ser*
teori *teori*
tepe *deye₂; qil; qoq*
- taşsız tepe *qeraç*
tepe takla *tanqlori; tinqlozi*
tepeli *qılın*
tepinmek (deve koşması) *lotik dayış*
tepişmek *pê verdayış*

tepiştirmek *kepsınayış*
teпки *ir; mıqebele*
tepme *paypirodaxen*
tepsi (büyük) *sêni*
ter *arıq*
teras *hêwan; iwan; wertme*
teravi *terawi*
terazi *terezı*
terazi (tahtadan yapılmış) *şin₁*
terbiye *terbiye*
terbiye eden *terbiyeker*
terbiyeli *terbiyekerde/i; terbiyeyin*
terbiyesiz *bêterbiye*
tercüman *açarnayox*
tercüme *açarnayen*
tercüme etmek *açarnayış*
tere *tere*
tere türü *kormit*
tere yağ *rûwenê keli*
terelelli *derdûle*
teres *teres*
terfi *terfi*
terk *terk*
terk edilmek *terneyayış; verdeyayış*
terk etmek *ternayış; verdayış*
terlemek *arıqayış*
terleten, terletici *arıqnayox*
terletmek *arıqnayış*
terli *arıqın*
terlik *papık*
ters *peyaver; peyverik*
- birbirine ters *takêş*
ters bindirmek *peyser cı nişaynayış*
ters binmek *peyser cı niştış*
ters döndürmek *qelibniyayış*
ters dönmek *qelibniyayış*
ters düşme (fikirde) *fırke*
ters giden (iş) *çeqberik*
ters yüz *dimlast*
ters yüz çevirmek *dindayış*
tersine çevirmek *qelibniyayış*
tertemiz *pir û pak*
tertip *tertib*
tertiplik *tertibey*
terzi *derzi; deştux*
terzihane *derzixane; deştexane*
terzilik *deştuxin*
tesadüf *qere*
tesadüfen *qere qere*
tesadüfen karşılaşmak *sero gunayış*
teselli *sebir; xıngar*
teselli eden *xıngarker*
teskin etmek *'heweynayış*
teslim *aman₁; teslim*
teslimiyetçi *teslimber*
teslimiyetçilik *teslimberrey*

teslimlik	<i>teslimey</i>	tırmanmak (ağaca, duvara, yamaca)	<i>po diyar</i>
tespih	<i>tızba</i>		<i>kewtış</i>
tespit	<i>tespit</i>	tırmık	<i>pınçûrık; pırûncık</i>
tespitleyen	<i>tespitker</i>	tırmık (araç)	<i>dırgan</i>
tespitli	<i>tespitbiyaye/i; tespitkerde/i</i>	tırnak	<i>nengu</i>
test	<i>test₂</i>	tırnak işareti (dîlb.)	<i>nenguwek</i>
testere	<i>bıçûxu; boxsı</i>	tırnaklı	<i>nenguyın</i>
testi	<i>dorı</i>	tırnaklamak	<i>pırûncıkı pıro biyayış</i>
testis	<i>gun</i>	tırnaklamak (kendini)	<i>xo ro biyayış</i>
teşekkür	<i>berxudar</i>	tırpan	<i>kêlîmtı</i>
teşvik	<i>'tamoziık</i>	tırpancı	<i>kêlîmtiker</i>
tetanos	<i>tetanos</i>	türtük	<i>kertek</i>
tevek	<i>qelq; sell₁</i>	türtül	<i>tertûl₁</i>
tevekli	<i>qelqın</i>	türtül (portakal renkli)	<i>goye</i>
tevkif	<i>toqf</i>	türtüllü	<i>deyeyin</i>
Tevrat (kutsal kitap)	<i>Tewrat</i>	türtür	<i>derde</i>
teyp	<i>teyib</i>	türtürlü	<i>derdeyın</i>
teyze	<i>xalı</i>	türtürlü (sürüngen hayvanlarda)	<i>kertosın</i>
teyze kızı	<i>xalıkeyna</i>	tıs!	<i>xušt</i>
teyze oğlu	<i>xalıza</i>	tıs	<i>pıf; xušti</i>
tez (çabuk)	<i>lez₁</i>	tıslamak	<i>pıfayış; xušti kerdış</i>
tezden	<i>rewê</i>	tifo	<i>tifo</i>
tezek	<i>tepıka sıli</i>	tiftik	<i>pûrt</i>
tezgâh	<i>dezge</i>	tiftik keçisi	<i>'hitik</i>
tezgâh (çul/halı yapma)	<i>herem</i>	tik	<i>tıdık; xudık</i>
tığ	<i>tıx</i>	tik tak (saat sesi)	<i>çık-çık; nık-nık</i>
tıka basa sıkıştırılmak	<i>dewşneyayış</i>	tiksindirmek	<i>qelbinayış₂</i>
tıkaç	<i>tepe</i>	tiksinen	<i>zerriqelbinayox</i>
tıkalı	<i>gırote/i</i>	tiksilmek	<i>qelbiyayış₂; zerrı mendış; zerrı qelbiyayış</i>
tıkamak	<i>gırotış; xetımnayış</i>	tiktaklamak (saat için)	<i>çıkayış</i>
tıkanık	<i>gêriyaye/i</i>	tilki	<i>lû</i>
tıkanmak	<i>gêriyayış; xetımyayış</i>	tilki haykırması (can acısından)	<i>wanqı pıro</i>
tıkırdama	<i>şeqayen</i>		<i>gunayış</i>
tıkırdamak	<i>repayış; şeqayış; teq-req kerdış</i>	tilki sesi (oyarken)	<i>wıq-wıq</i>
tıkırdatmak	<i>repnayış</i>	tilki uluması	<i>wanqı</i>
tıkırtı	<i>repi; reqı₁</i>	tıp	<i>rûçık; wez</i>
tıklamak	<i>repayış</i>	tıpi	<i>tozan; varık; vater</i>
tıklım tıklım	<i>fek ra pırr</i>	tıpileme	<i>varıkvarayen; vaterkerden; vilnayan</i>
tingir, tingirtı	<i>tingi</i>	tıpili	<i>tozanın; varıkın; vaterın</i>
tıpkı	<i>pışk</i>	tıpiye çevirme	<i>vaterkerden</i>
tıraş	<i>taşten</i>	titiz davranmak (bir konuda)	<i>pıro lerzayış</i>
tıraş olmak	<i>taşiyayış</i>	tiryaki	<i>tıryaki</i>
tıraş yapmak	<i>taşış</i>	titrek	<i>lerzan; lertzok</i>
tıraşlı	<i>taşte/i</i>	titrek (aşırı derecede)	<i>recıfyaye/i</i>
tıraşlı (saçı)	<i>porrtaşte/i</i>	titremek	<i>lerzayış; pıro şaneyayış</i>
tıraşlı (sakal)	<i>erdiştaste</i>	titremek (aşırı derecede)	<i>recıfyayış</i>
tırıs	<i>loq</i>	- tiril tiril titreme (korkudan)	<i>ters û lerz</i>
tırmanan	<i>diyarkewtox</i>	titreşmek	<i>lerziyayış</i>
tırmandıran	<i>diyarfınayox; poberdox</i>	titretmek	<i>lerzaynayış</i>
tırmandırma	<i>diyarfınayen</i>	titreyiş, titreşim	<i>lerz</i>
tırmandırılmak	<i>po berdiş; diyar finayış; hılıkışnayış</i>	tiyatro	<i>teratûre; tiranto</i>
tırmanma	<i>diyarkewten</i>	tohum	<i>toxım</i>
tırmanmak	<i>diyar kewtış; hılıkışyayış; po şiyayış</i>	tok	<i>mırd</i>
		tok gözlü	<i>çimmırd</i>

tok gözlülük	<i>çımırdey</i>	toptan	<i>têpizedi</i>
toka	<i>toqe</i>	topuk (ayak)	<i>paşna; basnek₂</i>
- hayvan tokası	<i>toq</i>	topuk (koyun, at, eşek vb. tırnağı)	<i>sım</i>
tokaç	<i>koni</i>	topuz	<i>gurc</i>
tokalaşmak	<i>dest pê dayış</i>	torba	<i>pêlek</i>
tokalı	<i>toqeyın</i>	torbalı	<i>pêlekin</i>
tokat	<i>lapaç; sila; şelpax; şepal</i>	tornavida	<i>tırnavide</i>
tokat sesi	<i>cingi; çiringi; çirpi; ziringi</i>	torpil	<i>torpil</i>
tokluboğan (bot.)	<i>gorcalek₂; şivik₂</i>	torpil yapan	<i>torpilker</i>
tokluk	<i>mirdey</i>	torpilli	<i>torpilin</i>
tokmak	<i>kûwıtık; toqmaq</i>	tortu	<i>bore₂</i>
tokmak (yiyecek dövmede)	<i>mirkut</i>	torun	<i>torin</i>
tombiş	<i>pındo</i>	toslama	<i>teqıç; tequş</i>
tomruk	<i>boxım</i>	tosun	<i>kele₂; vıstra</i>
tomrucuk	<i>ping; pisko; fışkok</i>	toz	<i>toz</i>
tomrucuklanmak	<i>pisko dayış; pışkovyayış</i>	toz duman	<i>tozılduman; vızılduman</i>
tongaya düşmek	<i>xam dekewtiş</i>	toz şeker	<i>welşeker</i>
tongaya düşüren	<i>xamdefinayox</i>	tozlu	<i>tozin</i>
top	<i>gud₂; top₁</i>	tozutan	<i>tozker</i>
top biber	<i>isoto kurnêlin</i>	tozutma (büyük baş hayvanlar için)	<i>weleng₁</i>
top (spor)	<i>top₁</i>	tökezlenmek	<i>teker biyayış</i>
topaç	<i>delame</i>	törpü	<i>dorpi</i>
topak	<i>gud₂; tepik</i>	törpülemek	<i>dorpi ro dayış; teritiş</i>
topaklayan	<i>gudiker</i>	törpülenmek	<i>teriyayış</i>
topaklı	<i>tepinkin</i>	törpüleyen	<i>teritox</i>
topal	<i>leng</i>	tövbe	<i>tewbe</i>
topallamak	<i>lengayış</i>	tövbe etmek	<i>tewbe kerdış</i>
toparлак	<i>têdikûwate/i; xum</i>	tövbe ettirmek	<i>tewbe ro dayış</i>
toparlamak	<i>pêser arêdayış; têra pıştış; vera pê ardiş</i>	tövbekâr	<i>tewbekar</i>
toparlanmak	<i>pêser arêbiyayış; xo pêser arêdayış; vera pê amayış</i>	tövbeli	<i>tewbeyın</i>
toplama	<i>kopkerden</i>	trafik	<i>trafik</i>
toplamak	<i>arêdayış; arêkerdiş; gome kerdış; kom kerdış; kop kerdış</i>	traktör	<i>tıraqtör</i>
toplamak (meyve, sebze)	<i>çınayış</i>	transfer	<i>neqıl</i>
toplanan	<i>kopkerde/i</i>	tren	<i>tırên</i>
toplınmak	<i>arêbiyayış; gome biyayış; kom biyayış; kop biyayış</i>	Tuba	<i>Tûba</i>
toplınmak (kendine)	<i>kund biyayış</i>	tufan	<i>tofın</i>
toplınmak (meyve, sebze)	<i>çınayış</i>	tuh!	<i>pı</i>
toplantı	<i>qompıne</i>	tuhaf	<i>awayın; 'ecêb; 'eyret</i>
toplantmak	<i>arêdayen dayış</i>	- çok tuhaf	<i>'ecêba gırın</i>
toplayan	<i>arêdayox; arêkerdox</i>	tuhafı	<i>'eyretın</i>
toplucan	<i>'hûcık</i>	tuluk, tulum	<i>meşık</i>
topluluk	<i>kop</i>	- küçük tulum	<i>kedık; rêwere</i>
topluluk (canlılar için)	<i>sêlig; kom₂</i>	tulumba	<i>tırımpa</i>
topluluk (büyük, insan için)	<i>ırb</i>	Tunceli ili	<i>Dêrsım</i>
toplum	<i>cemat</i>	Tuncelili	<i>Dêrsımij</i>
toplumsal	<i>cematki</i>	tunç	<i>sıfır; tûnc</i>
toplumun dışında kalmak	<i>fırke kewtiş</i>	tunçlu	<i>tûncın</i>
toprak	<i>'her</i>	turist	<i>tûrist</i>
oprak (uğur sayılan)	<i>tebarık</i>	turistiklik	<i>tûristey</i>
toprak işleme çeşidi	<i>pılolıgı</i>	turna	<i>quleng</i>
toprak kabuğu	<i>kerme</i>	turnuva	<i>tûrnova</i>
topraklı	<i>'herin</i>	turp	<i>tılp</i>
		tursil	<i>tûrsil</i>
		turşu	<i>turşû</i>
		turuncu rengi	<i>kit₂; mışmışı</i>
		tuşlamak	<i>miyane 'erd ardiş</i>

tutak (aletlerin) <i>destik</i>	tüccarlık <i>bezirganey; ticarey</i>
tutam <i>pırtık</i>	tüfek <i>tıfing</i>
tutamcık <i>pırtıkê</i>	tüfek mekanizması <i>sırmey tıfing</i>
tutan <i>tepiştox</i>	tükenme <i>qediyayen</i>
tutkal <i>zanq</i>	tükenmek <i>qediyayış; vêrdiş</i>
tutkal (beyaz renkli) <i>gule₂</i>	tükenmek (yorgunluktan) <i>behciyayış</i>
tutkallı <i>zanqın</i>	tükenmiş <i>qediyaye/i</i>
tutku <i>'sewda</i>	tüketen; tüketici <i>qedinayox</i>
tutkun <i>tepişte/i</i>	tüketilmek <i>qedineyayış</i>
tutmak <i>tepiştış</i>	tüketim <i>qediyayen</i>
tutmak (birbirini) <i>pê tepeştış</i>	tüketmek <i>qedinayış</i>
tutmak (kurşuna, taş) <i>po pistış</i>	tüketmek (yorgunluktan) <i>behcinayış</i>
tutmak (sebze ve meyve için) <i>cı perrayış</i>	tükürme <i>tıf</i>
tutsak <i>tepeşyayox</i>	tükürmek <i>alû çekerdış; tıf kerdış; tû kerdış</i>
tutuk <i>fekmelez</i>	tükürük <i>alû; tıfi</i>
tutuklanmak, tutulmak <i>tepeşyayış</i>	tükürüklü <i>alûyin</i>
tutulmak (kurşuna, taş) <i>po pêşiyayış</i>	tülbent <i>dolbend</i>
tutum <i>qudim</i>	tülbentli <i>dolbendın</i>
tutumlu <i>tepişte/i</i>	tüm <i>bitım</i>
tutunmak <i>cı perrayış; tepeştış</i>	tümü <i>temamê cı</i>
tutunmak (bir şeye) <i>xo pa tepeştış</i>	tümör <i>kul</i>
tutunmak (birbirine) <i>pê erziyayış; pê perrayış;</i>	tümüyle <i>pêriko</i>
<i>pê tepeştış</i>	tünel <i>tınêl</i>
tutuşmak <i>pê tepeştış</i>	tüneme <i>pûn</i>
tutuşmak (ateş) <i>cı kewtış; webiyayış₁</i>	tüp <i>tıp</i>
tutuşturmak (ateşi) <i>wekerdiş</i>	tür <i>babet</i>
tutuşturmak (birbiriyile) <i>pêya vındarnayış</i>	türbe <i>tırb</i>
tuvalet <i>awdaxxane; kunıf</i>	türetmek <i>tahsil kerdış</i>
tuz <i>sol</i>	türkolog <i>tirkolog</i>
tuz yeri <i>solca</i>	türkü <i>deyr</i>
tuzğa düşmek <i>dam dekewtış; dam ro gunayış</i>	türkücü <i>deyrbaz</i>
tuzğa düşürmek <i>dam ro dayış</i>	türküçülük <i>deyrbazey</i>
tuzğa düşürülmek <i>dam ro deyayış</i>	türlü yemeği <i>tırş₁</i>
tuzak <i>dam</i>	tütün <i>tıtûn</i>
tuzakçı <i>dambaz</i>	tüy <i>pûrti</i>
tuzlu <i>solın</i>	tüylü <i>pûrtın</i>
tuzlu su <i>solawi</i>	tüymek <i>remayış</i>
tuzluk <i>soldan</i>	tüysüz <i>bêpûrti</i>
tuzsuz <i>bêsol</i>	tüyünü yolmak (kümes hayvanlarının)
tuzu eksik <i>visol; visolın</i>	<i>pot kerdış</i>
tüccar <i>bezirgan; ticar</i>	<i>esasname</i>

U - u

ucu kırık <i>serşikte/i</i>	uç (kazma ve iğne için) <i>kuni</i>
ucu sivriltilmiş odun <i>pıjık</i>	uçak <i>'teyare</i>
ucunu çekmek <i>serê cı antış</i>	uçan <i>perrinde; perrayox</i>
ucuz <i>ercan; hercan</i>	uçkur (şalvarda lastik kanalı) <i>pısa</i>
ucuzlatan <i>ercanker</i>	uçkur ipi <i>şılamûndi; şılwalındi</i>
ucuzluk <i>ercaney</i>	uçmak <i>perrayış</i>
uç <i>ser₁; niçik; titûlık; sermûçıq,</i>	uçmuş <i>perraye/i</i>
<i>gilmûçık</i>	uçsuz <i>bêser</i>

uçturma	<i>parrnayen</i>	unutkanlık	<i>virakerey</i>
uçucu	<i>perrinde; perrayox</i>	ur	<i>kul</i>
uçuk	<i>adire</i>	ur çıkarmak	<i>kul po amayış; kul vetiş</i>
uçuran	<i>parrnayox</i>	urrgan	<i>resen</i>
uçurmak	<i>parrnayış</i>	urrgan (ince)	<i>gêwen</i>
uçurulmak	<i>parrneyayış</i>	urlu	<i>kulin</i>
uçurum	<i>deye₂</i>	usanç	<i>bêzar₂</i>
uçuş	<i>parrnayen</i>	usanmak (birinden)	<i>dest dı zıwan vetiş</i>
uçuş sesi	<i>pırr₁</i>	uslanmaz	<i>bê'ar</i>
ufacık	<i>pıranekê; pırûçık</i>	uslanmazlık	<i>bê'arey</i>
ufak	<i>werdı</i>	uslu	<i>baqıl; fiqare/i</i>
- çok ufak	<i>maşûge; qırtık</i>	usluca	<i>baqıla; fiqarek</i>
ufak tefek	<i>werdı-merdı</i>	usluluk	<i>baqıley</i>
ufak ufak doğramak (avuç içinde)	<i>pırosnayış</i>	usta	<i>cambaz; wısta</i>
ufak ufak doğranmak	<i>pırosıyayış</i>	ustabaşı	<i>serwısta</i>
ufalamak	<i>teproşnayış</i>	ustaca	<i>wıstaki; wıstayına</i>
ufaltılmış olan	<i>pırosnaye/i</i>	ustaca lafı değiştirmek	<i>çivi dayış</i>
uğursuz	<i>mêrat</i>	ustalık	<i>wıstayın</i>
uğrama	<i>serrepirodayer</i>	ustura	<i>ûstıra</i>
uğramak	<i>koyayış; serê pıro dayış; serre pıro dayış</i>	usul	<i>osıll</i>
uğraş	<i>oxınme; têtogeyrayen</i>	usulca	<i>osılla</i>
uğraşan	<i>bendewar</i>	usulcacık	<i>osıllêna</i>
uğraşmak	<i>behciyayış; ta geyrayış; pıro gırweyayış; oxınme biyayış; têtıyo geyrayış</i>	utanç	<i>şerm</i>
uğraştırmak	<i>behcinayış; pıro gırweynayış</i>	utandırın	<i>şermaynayox</i>
uğratmak	<i>koynayış</i>	utandırmak	<i>'ar kerdış; şermaynayış</i>
uğrayan	<i>serrepirodayer</i>	utangaç	<i>şermok</i>
uğur	<i>oxır</i>	utanma	<i>'ar; 'edeb; şermı</i>
uğur böceği	<i>haciyek; xalxalok</i>	utanma yeri	<i>'ewret</i>
uğursuz	<i>bêqudim; bêyewm</i>	utanmak	<i>şermiyayış</i>
ukala	<i>herê bancana</i>	utanmaz	<i>bê'edeb; bêşerm</i>
ukde kalmak	<i>at mendış</i>	utanmazlık	<i>bê'edebey</i>
ulan!	<i>herê; hero; la₃</i>	uyandıran, uyandırıcı	<i>ayakerdox</i>
ulu	<i>pıl₁</i>	uyandırmak	<i>aya kerdış; 'hesnayış; xo 'hesnayış</i>
uluma	<i>zûrrayen</i>	uyanık	<i>aya; hayıg₂; şût; xo'hesyaye/i</i>
ulumak	<i>zûrrayış</i>	uyanıklık	<i>hayıgey</i>
ulumak (tilki için)	<i>wanqayış</i>	uyanmak	<i>aya biyayış; 'hesyayış; xo 'hesyayış</i>
ulus	<i>milet; şar</i>	uyanmış olan	<i>'hesyaye/i</i>
uluslaşmak	<i>şar biyayış</i>	uyaran	<i>pey'hesnayox</i>
umarım	<i>boka</i>	uyarı sözü	<i>bıv</i>
ummak	<i>posayış</i>	uyarılmak	<i>pey 'hesyayış</i>
umudu kesilen	<i>teslakewtox</i>	uyarmak	<i>pey 'hesnayış</i>
umur	<i>qaxu</i>	uydu	<i>peyk</i>
umursamaz	<i>bêqaxu; goşgıran</i>	uydurma (yalan, asılsız, düzme)	<i>qılompane</i>
umursamazlık	<i>bêqaxuyey; goşgıraney</i>	uydurmak	<i>omış kerdış</i>
umursayan	<i>qaxugêr</i>	uydurmak (bir şeye)	<i>pıro ardış</i>
umut	<i>omıdey; tesla</i>	uydurmak (birbirine)	<i>pêro ardış; omışê pê kerdış</i>
umut eden	<i>omıdker</i>	uygulamak	<i>ca ardış</i>
umut etmek	<i>omıd kerdış; posayış</i>	uygun	<i>kip; qerardı</i>
umutla beklemek	<i>paşe mendış</i>	uygun anı gelmek	<i>cı amayış</i>
umutlandırmak	<i>omıd cı dayış</i>	uygun anı kollamak	<i>cı ardış</i>
umutlu	<i>omıdın</i>	uygun düşmek	<i>cı amayış; kip biyayış</i>
un	<i>ardi</i>	uyku	<i>hewn</i>
unutkan	<i>viraker; vırok</i>	uyku sersemi	<i>dengê hewni</i>

uyku sersemi olmak	<i>xılmaşyayış</i>	uzak	<i>dûri</i>
uyku sersemliği	<i>xılmaş</i>	uzaklaşan	<i>dûrikerwox</i>
uykusuz	<i>bêhewn</i>	uzaklaştırılan	<i>dûrifinayox</i>
uykusuzluk	<i>bêhewney</i>	uzaklı	<i>dûrin</i>
uyluk	<i>paliste</i>	uzaklık	<i>dûrey</i>
uymak	<i>cı amayış; pıro amayış; biyayış</i>	uzaktan uzağa	<i>dûramdûr; dûri ra dûri</i>
uymak (birbirine)	<i>pêro amayış</i>	uzaktan yanıp sönmek	<i>çırûsış</i>
uysal	<i>nerm</i>	uzamak (insanlarda)	<i>lem antiş</i>
uyuklama	<i>vınık</i>	uzanmak	<i>ratneyayış</i>
uyuklamak	<i>devênayış; vineyayış; vınık amayış; vınık cı niştış; xıngıryayış</i>	uzatan	<i>dergkerdox</i>
uyumak	<i>hewna şiyayış</i>	uzatmak (ip, kablo vb.)	<i>ratnayış</i>
uyurgezer	<i>xoverdişiyayox</i>	uzatmak (kısa bir şeyi)	<i>derg kerdış</i>
uyurgezer olmak	<i>xo ver di şiyayış</i>	uzlaşma	<i>omiş</i>
uyuşma	<i>idare; omiş</i>	uzlaşmak	<i>idare kerdış</i>
uyuşmak	<i>çengezyayış; hingilêsyayış; pûç biyayış; teviyayış</i>	uzlaştırıcı	<i>omişker</i>
uyuşmak (birbiriyile)	<i>omişê pê biyayış</i>	uzlaştırmak (birbiriyile)	<i>omişê pê kerdış</i>
uyuşturan (his edemez duruma getiren)	<i>pûçker₂</i>	uzun	<i>derg</i>
uyuşturmak	<i>hingilêsnayış; pûç kerdış; teviynayış</i>	uzun ayaklı, uzuna bacaklı	<i>lingderg</i>
uyuşuk	<i>hingilêsiyaye/i; pûç₂</i>	uzun boylu	<i>beşnderg</i>
uyuşuk kişi	<i>xımbıl</i>	uzun burunlu	<i>zıncderg</i>
uyuşukluk	<i>pûçey₂</i>	uzun dudaklı	<i>lewderg</i>
uyutan	<i>hewnakerdox</i>	uzun kulaklı	<i>goşderg</i>
uyutmak	<i>hewna kerdış</i>	uzun kuyruklu	<i>poçderg</i>
uyutucu	<i>rafınayox</i>	uzun ömürlü	<i>'emirderg</i>
uyuz	<i>gerr</i>	uzun saçlı	<i>porrderg</i>
uyuzlu	<i>gerrın</i>	uzunca	<i>dergın</i>
		uzunluğuna	<i>derganey</i>
		uzunluk	<i>dergey</i>

Ü - ü

üç	<i>hirê</i>	ümmetçilik	<i>ometdarey</i>
üç ayak	<i>çatma; sêpê</i>	üniforma	<i>üniforma</i>
üç ayaklı odun	<i>çaling; çılanqo</i>	üniversite	<i>üniversite</i>
üç sene önceki	<i>pıtık pêrarên</i>	ünlem	<i>tedarik; vergêr</i>
üç sene sonra	<i>seterrna</i>	ünlem (dilb.)	<i>nida</i>
üç tarafı çevrili yer	<i>mistaxe</i>	ünlem işareti (!)	<i>nışanekê niday</i>
üçgen	<i>hirêkişt</i>	ünlü	<i>namdar</i>
üçlü	<i>hirêyin</i>	ünlü savaşı	<i>gülesi şêrgule</i>
üçtaş oyunu	<i>hirê'siyek</i>	ünlülük	<i>namdarey</i>
üçte biri	<i>hirê ra jew</i>	ürkme	<i>tillo</i>
üçüz	<i>hirêlet</i>	ürkmek	<i>erziyayış; tillo biyayış; veciqyayış</i>
üçyüzlük	<i>hirêseyin</i>	ürkütme	<i>tillo kerdış; veciqınayış</i>
üfleme, üfürme	<i>pif</i>	ürpermek	<i>qutıfyayış</i>
üfürükçü	<i>pifker</i>	ürpermiş olan	<i>qutıfyaye/i</i>
üleş	<i>bêj</i>	ürpertmek	<i>qutıfnayış</i>
ülke	<i>welat</i>	ürüm dutu	<i>hermitey; remtû</i>
ülmatom	<i>ültimatom</i>	ürüm dutu ağacı	<i>hermito; remtûwêr</i>
ümit	<i>omid</i>	ürün	<i>mexel</i>
ümmet	<i>omet</i>	ürünlü	<i>mexelin</i>
ümmetçi	<i>ometdar</i>	üst	<i>ser₂</i>

üst baş yıkama işi *seršo*
 üst kısım (arazi için) *serni*
 üst üste *pêsero*
 üsteki *serên*
 üstelik *ew fına; him zi*
 üstesinden gelmek *qed biyayış*
 üstlendirmek *riyo kerdış*
 üstlenen *xosergêr*
 üstlenmek *xo riyo kerdış; xo ser girotiş*
 üstsüz *bêser*
 üstten kopmak *qirmûçıkıyayış*
 üstü örtülmek *pıra deyayış*
 üstün *serane*
 üstünde *sero*
 üstünde bırakmak *pa verdayış*
 üstüne *sero*
 üstüne atmak *ser eştış; ra ser kerdış; sera kerdış*
 üstüne basılmış *paykerde/i*
 üstüne dayanmak *ser dariyayış*
 üstüne dökmek *xo ro kerdış*
 üstüne saldırtmak *cı arêdayış*
 üstüne sürmek *ro cı qelibiyayış*
 üstüne yağmak *pıro varayış*
 üstünlük *seraney*
 üstünü örtmek *pıra dayış*
 üstüste çekilmek (kumaş) *pêser ancıyayış*
 üstüste çekmek *pêser antış*
 üstüste eklemek *pêser kerdış*
 üstüste giymek *pêser antış*
 üstüste sıralanma *halkûçık*
 üstüste yığmak *pêsero dayış*
 üstüste yıkılmak *pêsero gunayış*
 üşümek *qefilyayış*
 üşütmek *qefılınayış; serd girotiş; serd xo dayış*
 üşütülen *qefılınaye/i*
 ütülmek *radayayış; radayış*
 üvey anne *dêmarri*

üveyik *koter*
 üveyime *quri*
 üveymek *qurayış*
 üvez ağacı *xirokêr*
 üvez (bot.) *xiroki*
 üye *aza*
 üzengi *zengu*
 üzenmek *cı ra weynayış*
 üzerinde (gözcü amacıyla) *sero*
 üzerine ağırlık çökmek *graney cı niştış*
 üzerine atmak *ser kerdış*
 üzerine çekmek *pıra antış*
 üzerine çullanmak *cı arêbiyayış; sero çok biyayış*
 üzerine daldırmak *ser qıloznayış*
 üzerine dalmak *ser qıloziyayış*
 üzerine geçirmek *cı antış; sera kerdış*
 üzerine sorumluluk almak *bar xo ser girotiş*
 üzerine süren *serramıtıx*
 üzerine titremek *pıro lerzayış*
 üzerine yıkmak *ser daritış*
 üzerine yükümlülük almak *bar xo ser girotiş*
 üzerini soymak *cı ra vetış*
 üzgün *pırûzin*
 üzölmek *mıxul werdiş; pey ka'hriyayış; pırûz kerdış*
 üzölmek (birine) *ka'hrê xo ardış*
 üzüm *engûr*
 üzüm ağacı *mewı*
 üzüm ezme teknesi *kurna kergi*
 üzüm posası *şiv*
 üzüm suyu *şire*
 üzüm tanesi *gılı*
 üzümü sıkmak *fijêjnayış*
 üzüm çöpi *çone*
 üzüntü *ka'hr; pırûz*
 üzüntü duymak *pize veşayış*
 üzüntü *mıxul*
 üzüntülü *pırûzin*

V - v

vaaz *wa'hzi*
 vade *wa'hde*
 vadeli *wa'hdeyin*
 vadesiz *bêwa'hde/i*
 vadetmek *wa'hd kerdış*
 vadi *zıxr*
 - küçük vadi *guheri*
 vagon *wagon*
 vah bana! *waylımın*
 vah vah! *ûy; wey gidi*

vahiy *wahi*
 vahşi *kovi*
 vaiz (dini) *va'hzi*
 vakıf *weqf*
 vakit *çax; mede*
 vakitsiz doğan hayvanlar *pincık₁*
 vali *wali*
 valilik *waliyey*
 valiz *bawıl*
 vallahi! *wellay; will bil; willı*

vallahi bilahi!	<i>will bil til</i>	verim	<i>mexel</i>
vantilator	<i>fırfırık; perwane</i>	verimli	<i>mexelin</i>
vantilatorlu	<i>perwaneyin</i>	verimsiz (toprak ya hayvan)	<i>baqûre</i>
vapur	<i>wapûr</i>	verimsiz tarla	<i>bûk</i>
vapurcu	<i>wapûrdar</i>	vermek	<i>dayış</i>
var etme	<i>xelq</i>	vesika	<i>wesiqa</i>
var gücünü kullanmak	<i>cırıkı xo vetış</i>	vesikalı	<i>wesiqayın</i>
var olan güç	<i>cırık</i>	vesile	<i>sebeb; semede</i>
var olmak	<i>est/est biyayış</i>	veşimleme	<i>deqi</i>
vardiye	<i>'hel</i>	veteriner	<i>beytar</i>
varını yoğunu kaybetmek	<i>keye wedardış</i>	veterinerlik	<i>beytarey</i>
varidat	<i>qezenc</i>	veya	<i>yazi</i>
varil	<i>den</i>	vezir	<i>wezir</i>
varis	<i>warese/i</i>	vezirlik	<i>wezirey</i>
varlık	<i>biyen</i>	vezne	<i>wezna; xızna</i>
varlık izi	<i>eseme</i>	vezneci	<i>xıznedar</i>
varyant	<i>waryant</i>	veznecilik	<i>xıznedarey</i>
varyemez	<i>gem₃</i>	vıcık	<i>bılq₂</i>
vasıta	<i>wesayıt</i>	vıcık vıcık olmak	<i>bılqıyayış</i>
vasiyet	<i>wesyet</i>	vıcıklamak	<i>bılqınayış</i>
vasiyetname	<i>wesyetname</i>	vinıltı	<i>ving-ving</i>
vatan	<i>welat</i>	vinlama sesi	<i>ving</i>
vatanperver	<i>welatsinayox</i>	vinlamak	<i>vingayış</i>
vatansız	<i>bêwelat</i>	vinıldamak	<i>vır-vır kerdış</i>
vatansızlık	<i>bêwelayey</i>	vızıldama	<i>vızayan</i>
vay başıma gelen!	<i>haylımın</i>	vızıldama sesi	<i>vız</i>
vay be!	<i>pah; weylo; wıdey; babo; caro</i>	vızıldamak	<i>vızayış</i>
vay canına	<i>erik</i>	vicdan	<i>bext; wızdıyan</i>
vay haline	<i>gunakê to</i>	vicdanlı	<i>wızdıyanın</i>
vazgeçirmek	<i>fekvıradayen dayış</i>	vicdanni atmak	<i>bextê xo eştış</i>
vazgeçmek	<i>fek vıradayış; cı ra vêrdış</i>	vicdansızlık	<i>bêwızdıyaney</i>
vazife	<i>wezife</i>	vicdansız	<i>bêwızdıyan</i>
vaziyet	<i>wezyet</i>	vidalı	<i>bırxuyın</i>
ve	<i>bi₂; ew; û₁</i>	vılayet	<i>sûk</i>
veba	<i>qotık</i>	villa	<i>wila</i>
vedalaşma	<i>xatırwaştın</i>	vinç	<i>vinç</i>
vedalaşmak	<i>xatır waştış</i>	viraj	<i>çivranık</i>
vefasız	<i>bêbext</i>	virajlı	<i>çivranın</i>
vefasızca, kaleşçe	<i>bêbexteya</i>	viran	<i>wiran</i>
vefasızlık	<i>bêbextey</i>	virane	<i>wirane; xıraba</i>
vefat	<i>wefat</i>	virgül (;)	<i>pıhanık</i>
vefat etmek	<i>dınyay xo vırnayış; wefat kerdış</i>	viski	<i>wiski</i>
vekalet	<i>wekalet</i>	vişne	<i>wişne</i>
vekaletlik	<i>wekaletey</i>	vitamin	<i>witamin</i>
vekaletname	<i>wekaletname</i>	vitaminli	<i>witaminin</i>
vekil	<i>wekil</i>	vites	<i>fites</i>
vekillik	<i>wekiley</i>	vitesli	<i>fitesin</i>
verem	<i>werem</i>	vitir (dini)	<i>witir</i>
veremli	<i>weremin</i>	vitrin	<i>camekan</i>
veren	<i>dayox</i>	vitrinli	<i>camekanın</i>
veresiye	<i>deyna</i>	viyak	<i>wirr</i>
vergi (hayvan için)	<i>qemçûr</i>	viyaklama	<i>wirri</i>
vergi (gümrük)	<i>bac</i>	viyaklamak	<i>wirrayış</i>
vergi (tarla için)	<i>saylan</i>	vize	<i>wize</i>
verici	<i>dayox</i>	volkan	<i>volqan</i>
verilmek	<i>deyayış</i>	volt	<i>volt</i>

votka	<i>votqa</i>
vurdumduymaz	<i>goşhera</i>
vurgun	<i>pirodayer</i>
vurgun vurmak	<i>piro dayış; fekê piro dayış</i>
vurma sesi	<i>gumpi; gurpi</i>
vurmak	<i>piro dayış; kûwatış</i>
vuruş	<i>derbe</i>

vuruş sesi	<i>şerpa</i>
vuruşmak	<i>pêro dayış</i>
vücuda dağılmak/yayılmak	<i>gana geyrayış</i>
vücuda dövme yapma	<i>deqi</i>
vücut	<i>qelefat</i>

Y - y

ya da	<i>yazi</i>
ya Rabbi şükür!	<i>sukır ya Rebbi</i>
yaba	<i>mılêbi</i>
yaban	<i>çol; gemi₁</i>
yaban arısı	<i>perwendi; xeyrxeberek</i>
yaban armudu	<i>şıqoq; xozık₁</i>
yaban armudu ağacı	<i>xozıkêr</i>
yaban armut ağacı	<i>şıqoqêr</i>
yaban eriği	<i>sêzi</i>
yaban erik ağacı	<i>sêzêr</i>
yaban havucu	<i>filoq</i>
yabancı	<i>xerib; şar</i>
yabancı otlar	<i>kalan</i>
yabancılık	<i>şarey; xeribey</i>
yabancınnın olan (hayvanlar için)	<i>salok</i>
yabani	<i>geme₁; gemij; hoday</i>
yabani koyun, keçi	<i>pezkovi</i>
yabani sığır	<i>gakovi</i>
yabanileşen	<i>gemkewtox</i>
yağ	<i>rûwen</i>
yağcı	<i>ziwanpıhan</i>
yağdıran	<i>varnayox</i>
yağdırmak	<i>varnayış</i>
yağış	<i>varte</i>
yağışlı	<i>şili</i>
yağız	<i>yaxız</i>
yağlı	<i>qelaw; qelawın; rûwenın</i>
yağlı (insan, hayvan)	<i>vezdın</i>
yağma	<i>talan; yaxme₁</i>
yağmacı	<i>yaxmeker</i>
yağmak	<i>varayış</i>
yağmak (yağmur, ince ince)	<i>pişk dayış</i>
yağmalayan	<i>yaxmeker</i>
yağmur	<i>varan; yaxer</i>
- karla karışık yağmur	<i>vewrvılê</i>
yağmurlu	<i>varanın; yaxerin</i>
yağmurluk	<i>meseme</i>
yağmurun derine işlemesi	<i>telbis kewtiş</i>
yağsız (yemek için)	<i>riji</i>
yağsız yemek	<i>ıncılû; yawan</i>
yahu!	<i>yaw</i>
yahut	<i>yaxût; yazi</i>

yaka	<i>gıryane</i>
yakacak eşyası	<i>ardi</i>
yakalamak	<i>tepiştış</i>
yakalanmak	<i>dest kewtiş; tepêşyayış</i>
yakalatmak	<i>dest dayış; tepışten dayış</i>
yakarış	<i>verogeyrayen</i>
yakarmak	<i>vero çarnayış; vero geyrayış</i>
yakın	<i>nezdi</i>
yakındırmak	<i>lebaynayış</i>
yakındoğu	<i>rojakewtena nezdi</i>
yakınlaşan	<i>nezdiamayox</i>
yakınlaşmak	<i>werey şiyayış</i>
yakınlaştıran	<i>nezdardox</i>
yakınlık	<i>nezdıyey</i>
yakınma	<i>lebayen</i>
yakınmak	<i>lebayayış</i>
yakışıklı	<i>çeleng</i>
yakışma	<i>omış</i>
yakıştıran	<i>omışker</i>
yakıt	<i>ardi</i>
yaklaşan	<i>nezdiamayox</i>
yaklaşık	<i>nezdıyê; vēşi kemi</i>
yaklaşık (sayısı)	<i>da</i>
yaklaşmak	<i>nezdı amayış; vera pê amayış</i>
yaklaştıran	<i>nezdardox</i>
yaklaştırmak	<i>nezdı ardiş; vera pê ardiş</i>
yakmak	<i>cı finayış; veşnayış</i>
yalak	<i>kotêl; kurn</i>
yalamak	<i>listış</i>
yalan	<i>zûr</i>
yalancı	<i>zûrker</i>
yalancı (bitkiler için)	<i>zûray</i>
yalancılık	<i>zûrkerey</i>
yalanmak	<i>lêsiyayış</i>
yalayan	<i>lêstox</i>
yalın	<i>sade</i>
yalın ayak	<i>werway</i>
yalnız	<i>tenya</i>
yalnız başına	<i>xoseri; sellt₂</i>
yalnız kalan	<i>ciyamende/i; tenyamende/i</i>
yalnız kalmak	<i>tenya mendış</i>
yalnızlaştırılan	<i>tenyaverdaye/i</i>

yalnızlık	<i>tenyayey</i>	yanmak (ışık için)	<i>cı kewtış</i>
yalpalamak	<i>raşanayış</i>	yanmaya başlamak	<i>webıyayış₁</i>
yalpalanmak	<i>dardar kerdış; raşayneyayış</i>	yanmış odun kömürü	<i>zaxıl</i>
yalpalayan	<i>raşanayox</i>	yansıtmak	<i>çıkıyış</i>
yalvarıp teslim olmak	<i>pıro gunayış</i>	yansız	<i>derkenar</i>
yalvarmak	<i>cı ro gunayış; reca kerdış; vero geyrayış</i>	yanyana	<i>pêkişta</i>
yalvartmak (birine)	<i>vero çarnayış</i>	yanyana sıkıştırmak	<i>pê nesıbnayış</i>
yama	<i>pine</i>	yapayalnız	<i>tıp û tenya</i>
yamaç	<i>doşı; kaş; paştı</i>	yapabilmek	<i>şayış</i>
yamaçlı	<i>kaşın</i>	yapan	<i>kerdox; vıraştıx</i>
yamaçlı yer	<i>kaşe</i>	yapıcı	<i>vıraştıx</i>
yamalı	<i>pineyın</i>	yapılanlar	<i>kerdeni</i>
yaman	<i>bitırım; elfetûn; ifrût</i>	yapılı	<i>vıraşte/i</i>
yamyam	<i>merdımwır</i>	yapılı kişi	<i>têdirzû</i>
yamyamlık	<i>merdımwerey</i>	yapılış yöntemini bulmak (bir şeyin)	<i>raya cı</i>
yan	<i>het₂; hetek; kışt</i>		<i>vinayış</i>
yan çizmek	<i>'hil tadayış</i>	yapılma	<i>kerden</i>
yan etki	<i>tesirê kışt</i>	yapılmak	<i>virazyayış</i>
yan çekmek	<i>kışt ser dayış</i>	yapıntı	<i>kerden</i>
yanak	<i>gum₁</i>	yapışık	<i>dıskınaye/i; dıskıyaye/i;</i>
yanışmak	<i>hetek amayış; nesıbyayış; vera pê amayış</i>		<i>pabeste/i</i>
yanışmış olan	<i>nesıbiyaye/i</i>	yapışık (parmak için)	<i>demamok</i>
yanıştırmak	<i>nesıbnayış</i>	yapışkan sıvılı	<i>şıvıkın</i>
yandaş	<i>hetdar; hetgêr; tay₂</i>	yapışmak	<i>dıskıyayış</i>
yandaş olmak	<i>tay gırotış; hetdar bıyayış</i>	yapıştırmak	<i>dıskınayış</i>
yandaşlık	<i>hetdarey</i>	yapma	<i>kerden</i>
yangın	<i>sewate</i>	yapmacık	<i>zûray</i>
yanıbaşında	<i>cı kışta</i>	yapmak	<i>kerdış₁; vıraştış</i>
yanık	<i>veşate/i; veşaye/i</i>	yaprak	<i>perr₁</i>
yanık kokusu (yün ve kıl için)	<i>xazılboy</i>	yapraklı	<i>perrın</i>
yanıklı	<i>yaxûnin</i>	yapraklı dal	<i>velgın</i>
yanılan	<i>xamdekewtox; xapeynok</i>	yapraklı dal kesme zamanı	<i>velgi</i>
yanılığa düşmek	<i>ser dı kewtış; ser dı şıyayış</i>	yar	<i>kemer₁</i>
yanılmak	<i>xam dekewtış; xapeyayış</i>	yara	<i>dirbet</i>
yanılтан	<i>serdıberdox; xamdefınayox;</i>	yara bandı	<i>bant</i>
	<i>xapok</i>	yara kabuğu	<i>kerme</i>
yanıltıcı	<i>serdıberdox</i>	yarak	<i>kır</i>
yanıltmacı	<i>serdıberdox</i>	yaralı	<i>dirbetın</i>
yanıltmak	<i>ser dı berdış; xapeynayış</i>	yaramak	<i>bıyayış</i>
yanıltmak : tongaya düşürmek	<i>xam defınayış</i>	yaramak (bir şeye)	<i>çiyê rê bıyayış</i>
yanına sokmak	<i>bende fınyayış</i>	yaramaz	<i>kûrr₂; nelemat; nêbiyaye/i</i>
yanında (onun)	<i>cı hetek</i>	- çok yaramaz	<i>har</i>
yanıt	<i>cûab</i>	yaramaz kişi	<i>nerihât; şerûd</i>
yanıtlayan	<i>cûabkar</i>	yaramazlık	<i>kelbestûn; harey; 'hılorme;</i>
yani	<i>axırı; yanê</i>		<i>kûrrey; nelematey; nerihatey;</i>
yankeseci	<i>çapqûn</i>		<i>şerûdey; kelebût</i>
yankesecilik	<i>çapqûney</i>	yaramazlık etmek	<i>kelbıyayış; kebestûn kerdış</i>
yankı	<i>canqı; vengpêdayen</i>	yaramazlık yapan	<i>bêwaye</i>
yankı yapmak	<i>veng dayış</i>	yanının üstüne koymak (ilaç vb.)	<i>pıro nayış</i>
yankılanmak	<i>veng pê dayış</i>	yarar	<i>na'hf</i>
yanlamasına	<i>vırandıre</i>	yararlı	<i>na'hfın</i>
yanlış	<i>çewt</i>	yarasa	<i>şewşewık</i>
yanlışlık	<i>çewtey</i>	yaratan	<i>vıraştıx</i>
yanmak	<i>veşayış</i>	yaratıcı	<i>xalıq</i>
		yaratık	<i>maxlûq</i>
		yaratılmak	<i>virazyayış; xelq bıyayış</i>

yaratılmış	<i>xelqbiyaye/i</i>
yaratma	<i>xelq</i>
yaratmak	<i>vıraştış; xelqnaıyış</i>
yardım	<i>desteg; qeyret</i>
yardım eden	<i>paşdar</i>
yardım etmek	<i>dest cı eştış; dest cı finayış;</i> <i>destê cı tepıştış; paştı dayış;</i> <i>qeyret kerdış</i>
yardım etmek (Allaha mahsus)	<i>tey girotış</i>
yardım isteme	<i>qû</i>
yardım istemek (isyan edercesine)	<i>qû kerdış</i>
yardımcı	<i>paştgêr; qeyretker; xızımdar</i>
yardımcı (ev işlerinde)	<i>destırmay</i>
yardımcı olmak	<i>tey girotış</i>
yardımlaşma	<i>paştıpêdayen; têdıgiroten</i>
yardımlaşmak	<i>dest pê dayış; têdı girotış;</i> <i>paştı pê dayış</i>
yarı	<i>nime</i>
yarı kambur	<i>xuz₂</i>
yarı kuru	<i>atrêş</i>
yarı kurumak	<i>atrêşyayış</i>
yarı kurumuş olan	<i>atrêşyaye/i</i>
yarı kurumuş üzüm	<i>xırık</i>
yarı kurutmak	<i>atrêşınayış</i>
yarı olgunlaşmış (dut)	<i>xasıg</i>
yarı yanık	<i>mûsiki; vırsiki; xazıl</i>
yarı yanmış odun	<i>pıskonı</i>
yarı yarıya	<i>nımanım</i>
yarı yarıya kurumak	<i>tolazyayış</i>
yarıcı	<i>nımedarr</i>
yarıcılık	<i>nime</i>
yanık	<i>aqelşiyaye/i; qelaş; veriste/i;</i> <i>verisyaye/i</i>
yanık dudak	<i>ırx</i>
yanık dudaklı	<i>ırxın</i>
yanılmak	<i>aqelşiyayış; veraş eştış; verisyayış</i>
yarım	<i>nim; nimçeyin; nime</i>
yarım ada	<i>mıstaxe; mirtawe</i>
yarım adam	<i>nim merdim</i>
yarım kalmış	<i>nimçe</i>
yarım yamalak	<i>nimçeyê</i>
yarımlık	<i>nimçeyê</i>
yarın	<i>meşt</i>
yarından itibaren	<i>meştêri</i>
yarma	<i>veraş</i>
yarma buğday	<i>kerkoti</i>
yarma pilavı (yemek)	<i>kerkoti</i>
yarmak	<i>aqelşınayış; verısınayış</i>
yarpuz (yenir)	<i>pûne</i>
yas	<i>şın₂</i>
yasa	<i>qanûn</i>
yasa dışı	<i>qanûnravete/i</i>
yasak	<i>tomet</i>
yasaklayan	<i>tometker</i>
yasaklı	<i>tometkerde/i</i>
yasaklık	<i>tometey</i>

yasal, meşru	<i>qanûni</i>
yaslamak	<i>darıtış</i>
yaslamak (bir şeye)	<i>vero ronayış</i>
yaslanmak	<i>dariyayış</i>
yaslanmak (birbirine)	<i>xo pê şanıyış</i>
yassı	<i>pıhan</i>
yassı gözlü	<i>çımsall</i>
yassı olan	<i>pıhanın</i>
yassı taş	<i>sall; sallsalık</i>
yastık	<i>basna</i>
yastıkcık	<i>basnek₁</i>
yaş	<i>hi</i>
yaş (odun için)	<i>terr</i>
yaşam	<i>'heyat₁</i>
yaşam hali	<i>'hal û mede</i>
yaşında	<i>serre/i</i>
yaşıt	<i>taı; têçax</i>
yaşlı	<i>kokım; pır</i>
yaşlı adam	<i>kalkek</i>
yaşlı (daha)	<i>pilêri</i>
yaşlı erkek	<i>kal₁</i>
yaşlı kadın	<i>pıri</i>
yaşlı kadıncağız	<i>pirkek</i>
yaşlılık	<i>piley; pırey; kaley; kokımeı</i>
yatağa düşmek	<i>cılo kewtış</i>
yatağa girmek	<i>ca kewtış</i>
yatak	<i>ca</i>
yataklar	<i>ortı; şelt; wertı; mitêli</i>
yataktan çıkarmak	<i>ca ra vetış</i>
yatalak olmak	<i>'erdo mendış</i>
yatık	<i>rakewte/i</i>
yatırma yeri (hayvanları)	<i>mêlca</i>
yatırmak	<i>rafınayış; rawşayınayış</i>
yatışma	<i>keskûn</i>
yatmak	<i>rakewtış; rawşayış; rewıseyış</i>
yatmak (hayvanlar için)	<i>mêl bıyayış</i>
yatsı	<i>yası</i>
yavaş	<i>hêdı; warê; wırde</i>
yavaşça	<i>hêdıyêna; warêki</i>
yaver	<i>yawer</i>
yavru	<i>leyr</i>
yavru atmak (hayvanlar için)	<i>ber eştış</i>
yavrulmak	<i>leyrı vetış</i>
yavrunun ölü doğması	<i>guwana sero mendış</i>
yavrusunu emzirmeyen hayvan	<i>neban</i>
yaya	<i>pay; peıye₂; xopay</i>
yaya geçidi	<i>ray peıı</i>
yaya yapılan yolculuk	<i>sellt₂</i>
yaya yolu	<i>ray peıı</i>
yağara	<i>canqı; teşqeıe; wıt-wıt</i>
yağara arayan	<i>teşqeıegeırayox</i>
yağara (yüksek sesle)	<i>carcar</i>
yaygaracı	<i>teşqeıeıetox; wıtwıtok</i>
yaygaracılık	<i>wıtwıtokıey</i>
yaygaralı	<i>teşqeıeyın</i>
yaygaralık	<i>carcareıy</i>

yaygı	<i>sıq₂</i>	yemek vermek	<i>nan dayış</i>
yaygın	<i>vılabiyaye/i</i>	yemin	<i>sond</i>
yayık	<i>donir; eyaz; meşk</i>	yemin ettirmek	<i>sond ro dayış</i>
yayık yaymak	<i>nirdış</i>	yeminen	<i>sondêna</i>
yayılma	<i>têra₁</i>	yeminli	<i>sondın; sondkar</i>
yayılmak (bir yere)	<i>pa geyrayış</i>	yemlik	<i>arr</i>
yayılmak (örn. koyun)	<i>ragunayış₂</i>	yemlik otu	<i>poçikestor</i>
yayılmak (yoğurt için)	<i>niryayış</i>	yemyaş	<i>hip û hi</i>
yayla	<i>ware</i>	yen	<i>bızme</i>
yaylım ateşine tutmak	<i>qersına ver şanayış</i>	yenge (amca karısı)	<i>niyaj(ık); 'eta</i>
yaymak	<i>vıla kerdış</i>	yenge (dayı karısı)	<i>xalceni</i>
yaymak (korku ve tehlike anında)	<i>têra kerdış₁</i>	yenge (kardeş karısı)	<i>biraceni</i>
yayvan kap	<i>latık₂</i>	yengeç	<i>kerkinc</i>
yaz	<i>amnan</i>	yeni	<i>newe₂</i>
yaz nezlesi (hayvanlarda)	<i>palan₂</i>	yeni (eşya için)	<i>newe₁</i>
yazan	<i>nûştux</i>	yeni yıl	<i>serra newi</i>
yazı	<i>nûş; nûşte</i>	yeniden	<i>newedera</i>
yazı tura	<i>hi zıwa</i>	yenilen	<i>weryaye/i</i>
yazıcılık	<i>nûştuxey</i>	yenilgi!	<i>qıx</i>
yazıhane	<i>nûşxane</i>	yenilgi	<i>rem</i>
yazık	<i>'heyf₁</i>	yenilgiye uğramak	<i>rem pıro gunayış</i>
yazık (canlılar için)	<i>gunak</i>	yenilgiye uğratmak	<i>rem pıro dayış</i>
yazık sana	<i>'heyfê to</i>	yenilgiyi kabul etmek	<i>qıx kerdış</i>
yazıklar olsun	<i>gunakê to; 'heyfê to</i>	yenilikçi	<i>newedar</i>
yazılı	<i>nûşnaye/i</i>	yenilikçilik	<i>newedarey</i>
yazılı buyruk	<i>emirname</i>	yenilmek (güreşte, kavgada)	<i>'ero gunayış; rem ro gunayış</i>
yazılmak	<i>nûşyayış</i>	yenilmek (oyunda, lafta vb.)	<i>qıx biyayış;</i>
yazılmış olan	<i>nûşnaye/i</i>	yenilmek (yemek için)	<i>weryayış</i>
yazım evi	<i>nûşxane</i>	yenmek (güreşte, kavgada)	<i>'ero dayış; rem ro dayış</i>
yazlık	<i>amnane</i>	yepyeni	<i>nıpnewe/i; xaşêlin</i>
yazlık ev	<i>kûmi; zome</i>	yer	<i>ca; herûn</i>
yazma	<i>çit</i>	yer (mekan)	<i>kan</i>
yazma işi	<i>nûşten</i>	yer altı sesi	<i>xumi</i>
yazmak	<i>nûştış</i>	yer altı solucanı (zool)	<i>çeyley bindê 'erdi; koşkeyli bindê 'erdi</i>
yazman	<i>katıb</i>	yer altı su kanalı	<i>sereb</i>
yedek	<i>vêşande</i>	yer boşluğu	<i>qula</i>
yedi	<i>'hewt</i>	yer çekimi	<i>antena 'erdi</i>
yedi canlı	<i>'hewtrı'h</i>	yer değişmek	<i>a'hewliyıyış; ca a'hewliyıyış;</i>
yedili	<i>'hewtin</i>		<i>ca vıryayış</i>
yedirmek	<i>werden dayış</i>	yer değiştirmek	<i>a'hewlnayış</i>
yeğen	<i>hêgan; wakeyna</i>	yer elması	<i>'saka bindê 'erdi</i>
yeğen (erkek kardeşin oğlu)	<i>bırarza</i>	yer ve gök	<i>'erd û azmin</i>
yeğen (kız kardeşin oğlu)	<i>wareza</i>	yer yer	<i>ca bı ca</i>
yele	<i>pûrtiya mıli; tûlikê mıli; porrê mıli</i>	yeraltı	<i>binê 'erdi</i>
yeleç	<i>hewadar</i>	yerde/yere uzatmak (istirahat vb.)	<i>ramednayış</i>
yelek	<i>êleg</i>	yerde yuvarlanma	<i>manqley</i>
yem	<i>alef</i>	yerde boyunca	<i>'era</i>
- hayvan yemi	<i>kuşpe</i>	yerde doğru	<i>'ero</i>
yem deposu (saman, ot için)	<i>lod</i>	yerde atmak	<i>'erd eştış</i>
yeme işi	<i>werden</i>	yerde çakmak	<i>'erd finayış; 'ero repisnayış;</i>
yemeğin altını tutması	<i>xoyo gırotış</i>		<i>şerbetnayış</i>
yemek	<i>werdiş, nan</i>	yerde çalmak	<i>repisnayış; sepırnayış</i>
yemek artığı	<i>pırşoti</i>		
yemek borusu	<i>guli; qırqırık; zıqlorik</i>		
yemek bozulması	<i>tırşıyıyış</i>		
yemek çeşidi	<i>keldaş</i>		

yere çarpmak 'erd ro ardiş; 'ero repisnayiş
 yere sermek 'era kerdış
 yere sürmek 'era sawitış
 yere sürülmek 'era sawiyayış
 yere sürülmek (asılıyken) 'era deyayış
 yere uzanmak (istirahat vb. için) ramediyayış
 yere vurmak 'erd ro dayış
 yere yatırmak (boylu boyunca) rafinayış
 yere yıkılmak 'ero gunayış
 yerinden etmek (birini) tillo kerdış
 yerinden başka yere kalkmak weriştış
 yerinden başka yere kovmak werzaynayış
 yerinden çıkarmak ca ra vetiş; po vetiş
 yerinden oynamak leqayış
 yerinden oynamayan ristım
 yerine vera
 yerine vermek (birinin) vera cı dayış
 yerini saptamak doş kerdış
 yerleşik olmayan quslaxçı
 yerleşim yeri ware
 yerleşmek ca xo dayış
 yerli cawar; cayın
 yersiz bêca
 yeryüzü 'erd; ri 'erdi; serê 'erdi; zemin
 yeşil kiho; yaşıl
 yeşil alan merg₁
 yeşil kabuğundan ayrılmak qerqaşiyayış
 yeşil kertenkele zerdmar
 yeşilbaş (zool.) yaşılbaş
 yeşillik kihoyi; yaşıley
 yeter bes
 yeter! eyş
 yeterince 'hendê xo
 yeterli beso
 yeterlilik qimey
 yetim yêtım
 yetimlik yêtımeş
 yetinmek nanwer kerdış
 yetirmek zay biyayış
 yetişkin resaye/i
 yetişmek resayış
 yetişmek (bir yere, bir olaya) ser resayış
 yetişmek (bitki ve sebze için) resayış
 yetiştiren resnayox
 yetiştirilmiş olan resnaye/i
 yetiştirmek resnayış
 yetiştirmek (bitki ve sebze için) resnayış
 yetiştirmek (zamanında) ta resnayış
 yetki selayet
 yetmiş 'hewtay
 yetmişli 'hewtayın
 yevmiye yewme
 yevmiyelik yewmeyin
 yığılan kopkerde/i
 yığın kop
 yığın (odun vb.) nixin

yığın (ot, yaprak, çalı) dêz
 yığmak (ot için) kopê vaşı
 yığmı (insanlarda) qırılık
 yığma kopkerden
 yıkama yeri robarca; keraşo; rovarig₂
 yıkamak şûwıtış
 yıkanma ihtiyacında olmak serşoy cı amayış
 yıkanmak şûwiyayış
 yıkanmış şûwite/i
 yıkıcı rijnayox
 yıkık rijiyaye/i
 yıkılma sesi çıkarmak (taşlarda) xulayış
 yıkılma sesi (duvar) xul-xul
 yıkılma sesi (taşlarda) xuli
 yıkılmak rijiyayış; xiliyayış
 yıkılmak üzere olan xaxûte
 yıkım rijnayan
 yıkmak rijnayış; xılınayış
 yıl serr
 yılan marr
 - kör yılan (eril) kerpe
 - ok yılanı tirmarr
 yılan balığı marmasi
 yılan dili zûliya marri; zil₂
 yılan gömleği verra marri
 yılan otu vaşê marra
 yılan pancarı (şifalı bir ot) kardı
 yılanlık (hastalık) ilancix
 yılanın dili zûliya marri
 yıldırım viro
 yıldırım çarpmak viro pıro amayış
 yıldırım sesi şırq-şırq
 yıldız istare; estare
 yıldız kümesi palan₁
 yıldızlı istareyin
 yılgın dêrsbiyaye/i
 yılların birikimi arêdayey serra
 yıllık serrên
 yılma dêrs
 yılmak dêrs biyayış
 yıpranma dêrs
 yırtıcı dirrnayox
 yırtıcı yabani hayvan cınavır
 yırtığı pırtığı olan xırçıkın
 yırtık dirryaye/i
 yırtık bez (temizlemek için) gınc
 yırtık pırtık xırçık
 yırtık pırtık elbise qerpal; xirtal
 yırtılmak çir biyayış; dirryayış
 yırtma sesi çir
 yırtmaç dirrate/i
 yırtmaç (kasıtlı yapılan) tiriz
 yırtmak çirnayış; dirrnayış
 yırtmak (iki ucundan tutup) çir kerdış
 yigit mert
 yigit camêrd; cesûr; keleş

yiğitlik	<i>camêrdey</i>	yola saplanmak	<i>ray dî mendîş</i>
yine	<i>anci; ayna; fina; qona</i>	yolcu	<i>raywan</i>
yirmi	<i>vist</i>	yolculamak	<i>raşt kerdîş; ray finayîş; ray kerdîş</i>
yirmi beş kuruş	<i>kert</i>	yolculanmak	<i>raşt biyayîş</i>
yirmi civarında	<i>da vistê</i>	yolculuk	<i>raywaney</i>
yirmi dakika içinde	<i>davistêra</i>	yolda kalmak	<i>ray ra mendîş</i>
yirmi kuruş	<i>mêjde</i>	yoldan çıkan	<i>rayravijyaye/i</i>
yirmi sayımlık an	<i>vistêra</i>	yollamak	<i>rîştîş</i>
yirmilik	<i>vistîn</i>	yolmak	<i>avordîş</i>
yitik, kaybedilmiş	<i>zay</i>	yolmak (sakal, yaprak)	<i>rûçıkneyîş</i>
yitiren	<i>zayker</i>	yolunmak	<i>avoryayîş; rûçıkıyayîş</i>
yiyecek	<i>werax; werd</i>	yolunmuş kümes hayvanı	<i>pot</i>
yiyci	<i>werox</i>	yolunu bulmak	<i>raya cî vinayîş</i>
yogurthane	<i>mastxane</i>	yolüstü uğranılacak geçilecek yer	<i>guzergah</i>
yoğun	<i>hest, gif</i>	yonca	<i>neflek</i>
yoğunlaşmak	<i>gif biyayîş</i>	yoncalı	<i>neflekin</i>
yoğuran	<i>alawitox</i>	yonga	<i>qamqê; qibix</i>
yoğurmak	<i>alawitîş; lalıtîş</i>	yongalı	<i>qamqeyin</i>
yoğurt	<i>mast</i>	yoran	<i>betillnayox; 'ediznayox</i>
yoğurtlu	<i>mastîn</i>	yorgan	<i>orxan; werxan</i>
yoğurulmak	<i>alawiyayîş</i>	yorgan ve döşek (yüzsüz, astarsız)	<i>mitêl</i>
yoğurulmuş olan	<i>alawite/i</i>	yorgun	<i>betillyaye/i; 'edizyaye/i</i>
yok be!	<i>nê la</i>	- çok yorgun	<i>hilak</i>
yok canım!	<i>nê la; wey</i>	yorgun düşmek (ağlamaktan)	<i>zıniki weçinayîş</i>
yok edilmek	<i>hewadeyayîş</i>	yorgun düşmek (yolda)	<i>ray ra kewtîş</i>
yok edilmiş	<i>wedarde/i</i>	yorgunluk	<i>'edzi</i>
yok etmek	<i>hewadayîş; wedardîş</i>	yorgunluk nefesi	<i>hîlp-hîlp; hîlpi</i>
yok etmeye başlamak (kullanarak, harcayarak)	<i>ver definayîş</i>	yorgunluk nefesi alıp vermek	<i>hîlpayîş</i>
yok olmama	<i>payidar</i>	yorgunluk nefesi vermek (binek hayvanlarda)	<i>fırrayîş</i>
yok olmuş olan	<i>çinêbiyaye/i</i>	yormak	<i>betillnayîş; 'ediznayîş; qefelnayîş</i>
yok yahu!	<i>eyf</i>	yorulmak	<i>betillyayîş; 'edizyayîş; qefelyayîş</i>
yoklamak	<i>saxti kerdîş</i>	yosun	<i>kewrînc</i>
yokluk	<i>çinêbiyayen; çinêbiyayey;</i> <i>nêbiyaye/i</i>	- taş yosunu	<i>hendaşîk; 'heney 'siya</i>
yokolasıca	<i>nêmende/i</i>	- taş yosunu (uzun boylu)	<i>kormitê kutîka</i>
yoksa	<i>jewmbi; jewmbina</i>	- tatlı su yosunu	<i>giqîrêncle</i>
yoksul	<i>bêdılıg; feqir; neçar</i>	yosunlu	<i>kewrîncin</i>
yoksulluk	<i>neçarey</i>	yön	<i>dûş₁; dûşne; istiqamet</i>
yokuş	<i>werazi</i>	yönelmek	<i>cî tadayîş; ver cî dayîş</i>
yokuş aşağı	<i>sevcêr</i>	yönetmek	<i>idare kerdîş</i>
yokuş aşağıya doğru	<i>amverdi</i>	yönlendirmek	<i>ray ver finayîş</i>
yokuşa doğru	<i>amvero</i>	yönünden	<i>heta</i>
yokuşa doğru (yanlamasına)	<i>qayme</i>	yudum	<i>gum₃; qult</i>
yokuşlu	<i>weraze</i>	yudumcuk	<i>firtê</i>
yokuşlu (yanlamasına)	<i>qaymeyin</i>	yufka ekmek	<i>nanê tir</i>
yol	<i>ray</i>	yufka yürekli	<i>zerriziz</i>
yol ayırımı	<i>aweray</i>	yukardaki	<i>corên</i>
yol boyu	<i>guzergah</i>	yukarı	<i>cor; diyar</i>
yol gösteren	<i>raymîsnayox</i>	yukarı taraf	<i>diyar</i>
yol kesen	<i>keleş; raybîrîrnayox</i>	yulaf	<i>cewder; sapîrr; şabılcan</i>
yol yordam bilmemek	<i>ver û pey xo nêzanayîş</i>	yulafli	<i>sapîrrin</i>
yola çıkmak	<i>ray kewtîş; raya neyayîş</i>	yular	<i>wesar₂</i>
yola gelmez	<i>asiye</i>	yular bağlamak	<i>wesar ro kerdîş</i>
yola getirmek	<i>ray ardîş</i>	yumak (iplik)	<i>layrê</i>
yola koyulmak	<i>raya neyayîş</i>	yumak (iplik, yün)	<i>gazi₃; gında</i>
		yumruk	<i>nûçîke; nûncîk</i>

yumruklaşmak *pê nûncîki kerdîş*
 yumurta *hak*
 yumurta kabuğu *pûçle*
 yumurta tokuşturması *çikozi; hacık*
 yumurtanın içi *cılxane*
 yumurtanın sarısı *gulilik*
 yumurtlamak *hak kerdîş*
 yumuşacık *nermek*
 yumuşak *nerm; nermîn*
 yumuşak (hava için) *nermayi*
 yumuşak ip *deseg*
 yumuşak yürekli *pizeveş*
 yumuşak yüzlü *rînerm*
 yumuşakça *nermêna*
 yumuşaklık *nermey*
 yumuşatıcı *nermker*
 yumuşatılmış *nermkerde/i*
 yurt *ware; warge*
 yurtsever *welatsinayox*
 yusufluk (zool) *'teyarek*
 yutmak *war kerdîş*
 yuva *pergale₂; ware*
 yuvarlak *qilor*
 yuvarlak bir cismi çevreleyen *qasnax*
 yuvarlama *leyri*
 yuvarlamak *gındırnayîş; leyri kerdîş;*
qelibniyayîş
 yuvarlanmak *gındırayayîş; leyri biyayîş;*
qelibniyayîş
 yuvarlatmak *leyrikerden dayîş*
 yuvayı yıkmak *ware veng verdayîş*
 yüce gönüllü *raşt*
 yük *bar*
 yük hanı *barxane*
 yük ile *bara*
 yük (insan sırtıyla taşınan) *şelag*
 yük kaldıran, yük taşıyan *barwegirotox*
 yük yükleme yeri *barxane*
 yüklemek (suçu) *ser eştîş*
 yüklenmek *bar biyayîş; bar xo ser nayîş; xo cı*
gırotîş
 yüklenmek (bir suçu) *ser biyayîş (zu postp)*
 yüklenmek (elektronik makinelerde) *a xo gıroti*
 yüklenmek (suç) *ser erziyayîş*
 yüklü *bara; barbiyaye/i*
 yüklük *andal; 'lindan*
 yüksek *bard; berrz*
 yüksek kayalık *kewl*
 yüksek sesli *vengberz*
 yüksekçe *gır*
 yükseklik *berrzey*
 yüksekte aşığı düşmek *vero gunayîş*
 yükselme *berrzbiyayen*
 yükselten *berrzker*
 yükseltici *berrzkerdox*
 yüksük *cift*

yüksüklü *ciftın*
 yükü gerginleştirmek *pirêş kerdîş*
 yükümlenmek *bar ser neyayîş*
 yükümlü *bargıran; baro*
 yükümlülük *bargıraney*
 yükümlülük altına girmek *bar xo ser nayîş;*
bari bino biyayîş
 yükümlülük altına sokmak *bari bino kerdîş*
 yükün altına girmek *bari bino biyayîş*
 yükün altına sokmak *bari bino kerdîş*
 yükünü tutmak *barê xo degırotîş*
 yün *peşmi*
 yün iplik *rêş*
 yün şalvar *şal*
 yünden yapılmış kilim *keçe*
 yönetici *serkar*
 yöneticilik *serkarey*
 yünlü *peşmên; rêşên*
 yüreği bayılmak *zerri vêrdîş*
 yüreği kabarma *werey₂*
 yüreği kabarmak *zerri werey amayîş*
 yüreği katı *zerripêt*
 yüreği oynamak (korkudan) *pêro vısyayîş*
 yüreği temiz *zerrıpak*
 yüreği yanık, duygulu *zerrıveş*
 yüreği yufka *zerrıtenik*
 yüreğini oynatmak (korkudan) *pêro vısnayîş*
 yürek *qelb; zerri*
 yüreklendirmek *zerri cı dayîş*
 yüreklenen *zerrıgırotox*
 yürekli *zerri estîş*
 yürekte *qelba*
 yürekte isteyen *zerrıkerdox; zerrıwaştıx*
 yüreği dar *zerrıteneng*
 yüreği geniş *zerrıhera*
 yürümek (kısaltarak) *kutayîş₁*
 yürümek (paytak adımlarla) *gami hera estîş*
 yürümek (sürünge için) *ragunayîş₁*
 yürüten *rayaberdox*
 yürütmek *ray ra berdîş*
 yürüyen *gerinde*
 yürüyerek giden kimse *peye₂*
 yürüyüş *rayşıyayen*
 yüz *rı*
 yüz (sayı) *se₁*
 yüz bulan *rıgêr*
 yüz de yüz (100%) *se ra se*
 yüz göz olmak *pêri vıjyayîş; verva kewtîş*
 yüz rengi *bengz*
 yüz şekli *sıfet*
 yüz tutmak (bir şey olmaya) *ver dekewtîş*
 yüz tutmak (bir şeye) *ver dekewtîş*
 yüz üstü *fek û rı; rı ser; verdim*
 yüz veren *rıdayox*
 yüz yüze *rı bı rı; pêri*
 yüz yüze çıkmak *pêri vıjyayîş*

yüze vurma	<i>serevde</i>	yüzü kara	<i>risiya; riswa</i>
yüzler	<i>seamor; seyini</i>	yüzü kızarmak	<i>zinci veşayış</i>
yüzleşme	<i>pêriamayan</i>	yüzücü	<i>asnawber; asnawêr</i>
yüzleşmek	<i>pêri amayış</i>	yüzücülük	<i>asnawberey</i>
yüzleştirmek	<i>pêri ardış</i>	yüzük	<i>gıştane; helqa</i>
yüzlü	<i>riyin</i>	yüzükoyun	<i>verdim</i>
yüzlük	<i>seyin</i>	yüzülmek	<i>poste biyayış; sero₁ biyayış</i>
yüzme	<i>asnaw</i>	yüzünde	<i>riyande</i>
yüzmek (deriyi)	<i>poste kerdış</i>	yüzüne gözüne durma	<i>xenim</i>
yüzsüz	<i>bêri</i>	yüzüne vurmak	<i>serevde pıro dayış</i>
yüzsüzlük	<i>bêriyey</i>	yüzüne vurulmak	<i>serevde biyayış</i>

Z - z

zabıt	<i>zabit</i>	zarf (dilb.)	<i>'haldar</i>
zabıta	<i>zabıta</i>	zarlı	<i>verrin</i>
zabıtalık	<i>zabıtayın</i>	zat	<i>şexs₁; zat</i>
zahire	<i>zexire</i>	zaten	<i>xora</i>
zahirelik	<i>mexzen</i>	zatlık	<i>zatey</i>
zahmet	<i>zahmet</i>	zatürree	<i>qolinci₁</i>
zahmet çeken	<i>zahmetkeş</i>	zavallı (kadın için)	<i>egsig</i>
zahmet eden	<i>zahmetkar</i>	zavallılık	<i>egsigey</i>
zahmetli	<i>zahmetin; zorin</i>	zayıf	<i>gıdı</i>
zahmetlik	<i>zahmetey</i>	Zaza (halkından olan kimse)	<i>Dimli; Zaza</i>
zakot	<i>zext</i>	Zazaca	<i>Dimli; Dimliki; Zazaki</i>
zakotlamak	<i>zexti kerdış</i>	Zazaların yaşadığı coğrafya	<i>Zazaistan</i>
zalim	<i>gawır; xezeb</i>	Zazalık	<i>Zazayin</i>
zalimlik	<i>gawirey; xezebey</i>	Zebâni (cehenem bekçisi)	<i>Zabani</i>
zaman	<i>deme; mihal; wext; çeq; cı'ht</i>	zebra	<i>herê çola</i>
zamanı geçmek	<i>vêrdış</i>	Zebur	<i>Zebûr</i>
zamanlı	<i>wextin</i>	zehir	<i>axu; mitık; zerewi; zeyir; zıqabût</i>
zamansız doğan hayvan	<i>pickane/i</i>	zehir zıkkım olmak	<i>xenim biyayış</i>
zamir (dilb.)	<i>zename</i>	zehirlemek	<i>axu cı dayış</i>
zamk	<i>zanq; gule₂</i>	zehirli	<i>axuyin; zeyirin</i>
zampara	<i>zampara</i>	zehirli bir kurtcuk	<i>zerik</i>
zamparalık	<i>zamparayın</i>	zehirli ot çeşidi	<i>lûz</i>
zannetme	<i>qay</i>	zehirsiz	<i>bêaxu</i>
zapt	<i>zep</i>	zekât	<i>zıkat</i>
zapt eden	<i>zepkar</i>	zeki	<i>aqılın; bitırım; elfetûn</i>
zar (küp)	<i>zar</i>	zemberek (saat için)	<i>zembelek</i>
zar (cilt)	<i>verr</i>	zemin	<i>dıram</i>
zarar	<i>zırar; ziyar</i>	zemez suyu	<i>awa zemezî</i>
zarar eden	<i>ziyanker</i>	zeng	<i>gezok</i>
zarar verdiren	<i>ziyankar</i>	zengin	<i>sermiyedâr; zengin; maldar</i>
zarar veren	<i>ziyandan</i>	zenginlik	<i>zenginey; maldarey</i>
zarar verme durumu	<i>ziyankarey</i>	Zerdüş	<i>Zerdeşt</i>
zarara sokmak	<i>ziyan ro dayış</i>	Zerdüşçülük	<i>Zerdeştey</i>
zarara uğratmak	<i>ziyan pıro dayış</i>	Zerdüştlerin tapınak yeri	<i>adırgah</i>
zararın altına sokmak	<i>ziyani bino kerdış</i>	zerre kadar namus	<i>çılka namûsi</i>
zararlı	<i>ziyani</i>	zevk	<i>weş; kêf; zewaq</i>
zararsız kişi	<i>reben</i>	zevklendirmek	<i>weşê cı ardış; kêf cı dayış</i>
zarf	<i>zerf</i>	zevklenmek	<i>weşê xo ardış; kêf xo dayış</i>

zevкли	<i>zewqın</i>	zindanlı	<i>zindanın</i>
zeytin	<i>zeytûn</i>	zindanlık	<i>zindaney</i>
zeytin ağacı	<i>zeytûnêr</i>	ziraat	<i>zirhat</i>
zıkkımınkökü	<i>quzilqûrt</i>	zirve	<i>nıçık; serçeç</i>
zıkkım	<i>qotık; zıqum</i>	zirve (ağaçlarda)	<i>tıtûlık</i>
zılgıt çekmek	<i>lirdiş; lirnayış</i>	ziyafet	<i>nandayen</i>
zılgıt (düğünde ya da savaşta)	<i>lir-lir; tılılı</i>	ziyafet çekmek	<i>nan dayış</i>
zımba	<i>çitpit</i>	ziyan	<i>kulfet</i>
zındık	<i>zındıq</i>	ziyaret	<i>gınçal; ziyar</i>
zındıklık	<i>zındıqey</i>	ziyaretçi	<i>ziyaretker</i>
zıplama	<i>kuleme₂; lotık; tıllı</i>	ziyaretgâh	<i>qub</i>
zırdeli	<i>xinto sûr</i>	zor	<i>zor</i>
zırh	<i>zırx</i>	zor durumda kalmak	<i>teng kewtış</i>
zırhlı	<i>zırxın</i>	zor kullanan	<i>zorkar</i>
zırlamak	<i>zırr-zırr kerdış</i>	zorba	<i>zordar; zorkane/i</i>
zıtına gitmek (birbirinin)	<i>pêvero şıyayış</i>	zorbalık	<i>zordarey</i>
zıvana	<i>zıwane</i>	zorla	<i>zoraki; zorêna</i>
zift	<i>qır; zift</i>	zorlamak	<i>zor cı dayış</i>
ziftlenmiş	<i>ziftkerde/i</i>	zorlamak (kendini)	<i>zor xo dayış</i>
zikir	<i>'hey</i>	zorlaştıran	<i>zorkar</i>
zikzak	<i>çiv; fitli₂</i>	zorlu	<i>zorin</i>
zikzaklı	<i>çivın</i>	zorluk	<i>zorey</i>
zil	<i>zil₁</i>	zoruna gitmek	<i>zordê cı şıyayış</i>
zil çalmak	<i>zingayış; zil cenayış</i>	zorunlu vergi	<i>xas₂</i>
zil sesi	<i>zingi; zing-zıng</i>	zorunluluk	<i>zorakiyey</i>
zilli	<i>zilin</i>	zulüm	<i>zılım</i>
zina	<i>zına</i>	zulüm eden	<i>zılımkar</i>
zina yapan	<i>zınaker</i>	zurna	<i>zırrna</i>
zincir	<i>zincir</i>	zülûf	<i>bısk</i>
zincire vurmak	<i>zincir ro dayış</i>	zülûflü	<i>bıskın</i>
zincirli	<i>zincirin</i>	zürriyet	<i>mizorık₂; pergale₂</i>
zindan	<i>zindan</i>	zürriyetini kurutmak	<i>mizorık viyarnayış</i>

Ek 1: Yararlı Cümleler

Bu yararlı cümleler listesi, günlük konuşmada bir başlangıç sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

Türkçe	Zazaca
İyi günler!	<i>Roja to xeyr!</i>
İyi günler! (cevap)	<i>Xeyr sılamet!</i>
Hoş geldin!	<i>Xeyr ameyê (e.) / ameya (d.) !</i>
Hoş bulduk!	<i>Xeyri miyan dı bê !</i>
Nasılsın?	<i>Seninê (e.)? / Senina (d.)?</i>
İyiyim.	<i>Ez rında, dinca.</i>
Nasılsınız?	<i>Şıma senini?</i>
İyiyiz.	<i>Ma rındi, dinci.</i>
Ne yapıyorsun?	<i>Tiyê se kenê (e.)? Tiya se kena (d.)?</i>
Durumunuz nasıl?	<i>'Halê şıma senino?</i>
Ellerinden öperim.	<i>Lew nana to desta.</i>
Gözlerinden öperim.	<i>Lew nana to çıma.</i>
Allahısmarladık!	<i>Xatirdê to!</i>
Güle güle!	<i>Oxır bo!</i>
Hoşça kal!	<i>Weşey dı bımanı!</i>
Teşekkür ederim! (cevabı)	<i>Tı zi weş bê!</i>
Allah razı olsun!	<i>Ella raji bê!</i>
Sağ ol!	<i>Berxudar bê!</i>
Canın sağ olsun!	<i>Ganê to weş bo!</i>
Sağ ol!	<i>Weş bê! (Tı weş bê!)</i>
Zamanınız olursa bize oturmaya gelin!	<i>Wextê şıma kı beno, bêrê, ma roşımı.</i>
Evet, zamanımız olursa geliriz.	<i>E, wextê ma kı bı, ma yemı.</i>
Afiyet olsun!	<i>Afiyet bo!</i>
Ellerine sağlık!	<i>Destê to weşi bê!</i>
Bana yeter, ziyade olsun!	<i>Mı rê beso, Ella vêşi kero!</i>
Özür dilerim.	<i>Qısûr mewni!</i>
Bir şey değil.	<i>Çiyê nêbeno.</i>
Geçmiş olsun!	<i>Kefaret bo!</i>
Allah şifalar versin!	<i>Ella bido şifay xeyri!.</i>
Allah cansağlığı versin!	<i>Ella bido ganweşey!</i>
Gözlerin aydın!	<i>Çımê to roşni bê!</i>
Başın sağ olsun!	<i>Serrey to weş bo!</i>
Üzülüyorum.	<i>Ezo mixul wena.</i>
Yazık!	<i>Çı 'heyf, gunak!</i>
Bu nedir?	<i>No çiçiyo?</i>
Zazacada bu nedir?	<i>Zazaki dı no çiçiyo?</i>
Bir daha söyle!	<i>Fına vaji!</i>
Yavaş yavaş konuş!	<i>Hêdi hêdi qısey bıki!</i>
Anlamadım.	<i>Mı fa 'hm nêkerd.</i>
Bilmiyorum.	<i>Ezo nêzana.</i>

Türkçe

İş arıyorum.

Süt nereden alabilirim?

Bu kaç?

Diyarbakır'a gitmek istiyorum.

Otobüs ne zaman gidiyor?

Bana bir doktor lazım.

Ellerimi yıkamak istiyorum.

Zazaca

Ezo geyrena kar.

Ez şena koti dı şıt bıgıra?

No çendnayo?

Ezo wazena şıra Diyarbekır.

Otopoza key (çı wext) şına?

Mı rê toxtoré lazımo.

Ezo wazena destanê xo bışuwa.

Ek 2: Sözcük Türü

Zazaca-Türkçe sözlükte yer alan tüm sözcükler bir sözcük türüne bağlanmıştır. Bu ekte, her bir sözcük türü için yararlı dilbilgisi bilgileri verilmiştir.

1. İsimler

Zazacada isimler, kısaltmaları *is.e.* veya *is.d* olmak üzere ya eril ya da dişildir. Fakat yine de *is.e.d.* olarak kısaltılan *ambaz* 'arkadaş' gibi bazı isimler hem eril hem dişil olabilirler. Bazı isimler sadece çoğul şekliyle kullanılır ve tekil durumda bulunamazlar. Örneğin, *urrni* 'naz' kelimesi *is.ç* ile etiketlenir.

Basit yapılu isimler belirtili veya cinsine özgü olarak algılanırlar. Tekil isimler için belirtisizlik isme *-ê* (*-ên*) eklenerek veya ismin önüne 'bir' (*jew ambaz* 'bir arkadaş') getirilerek ifade edilir.

<i>ambaz</i>	'arkadaş'
<i>ambaz-ê</i>	'bir arkadaş' (herhangi bir)
<i>jew ambaz</i>	'bir arkadaş' (sayı)

Çekimler

Zazaca isimler cinsiyet (eril, dişil), sayı (tekil, çoğul) ve hal (yalın, bükünlü, vokatif) belirten çekim ekleri alabilirler. Akraba terimler bükünlü halde farklı şekilde çekimlenirler.

Bükünlü hal Türkçedeki ismin *-den* hali, *-e* hali, *-in* hali, ve *-i* hali'ne karşılık gelir. Fakat yine de bükünlü hal, bir isim belirli olarak görülmediğinde uygulanmaz.

Vokatif halinin Türkçede bir karşılığı yoktur ve birine doğrudan seslenildiğinde kullanılır.

	Yalın	Bükünlü	Bükünlü (akraba)	Vokatif
Eril	–	<i>-i</i>	<i>-r</i>	<i>-o</i>
Dişil	– ⁶	<i>-er</i>	<i>-r</i>	<i>-ê, (-i)</i>
Çoğul	<i>-i</i>	<i>-a(n)</i>	<i>-ra(n)</i>	<i>-êno</i>

Yalın hal için örnekler:

<i>No mêrdek peyser ame.</i>	'Bu adam geri geldi.'
<i>Na keynek peyser amê.</i>	'Bu kız geri geldi.'
<i>Nê mêrdeki peyser amey</i>	'Bu adamlar geri geldi.'

⁶ Dişil bir son ek olan *-ı* nın gizli olarak orada bulunduğu düşünülür, fakat genellikle yazılı ya da sözlü değildir. Kuzey Zazacasında *-e* nin kaybolmadığı görülür.

Bükünlü hal için örnekler:

<i>Eza nan dana ê mêrdeki.</i>	'O adama yemek veriyorum.'
<i>Eza nan dana a keyneker.</i>	'O kıza yemek veriyorum.'
<i>Eza nan dana ê mêrdeka.</i>	'O adamlara yemek veriyorum.'

Akraba terimlerin bükünlü hal için örnekler:

<i>Oyo şino keydê pêrdê xo.</i>	'Babasının evine gidiyor.' [<i>pi</i> 'baba']
<i>Oyo şino marda xo het.</i>	'Annesinin yanına gidiyor.' [<i>ma</i> 'anne']
<i>Oyo şino dewda pêrandê xo.</i>	'Babalarının köyüne gidiyor.' [<i>pi</i> 'baba']

Vokatif hal için örnekler:

<i>Dedo, tiyê şinê koti?</i>	'Amca, nereye gidiyorsun?' [<i>ded</i> 'amca']
<i>Keynê, tiya şina koti?</i>	'Kız, nereye gidiyorsun?' [<i>keyna</i> 'kız çocuğu']
<i>Qeçkêno, şımayê çiçi wazenê?</i>	'Çocuklar, ne istiyorsunuz?' [<i>qeçek</i> 'çocuk']

İzafe

İzafe dediğimiz bağlayıcı biçimibirim bir isimle niteleyici bir ögeyi bağlayarak ad öbekleri kurar.⁷ İzafeler cinsiyet ve sayıyla çekimlenirler. Betimleyici izafe bir sıfatla bir ismi bağlar, tamlayıcı izafe bir ismi veya zarfı bir isme bağlar.

Birincil izafe, aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi, ad öbekleri betimleyici ve tanımlayıcı olarak görev gördüklerinde uygulanır.

	Betimleyici İzafe	Tamlayıcı İzafe
Eril	-o / -ê ⁸	-ê
Dişil	-a	-a
Çoğul	-ê	-ê

Seslilerden sonra yarı sesli -y-, -yo-, -ya-, ve -yé gibi ögeler kurmak için yerleştirilmek zorundadır. Fakat yine de bu birleşenler tüm kişiler için genellikle yalnızca -y haline gelir. Betimleyici izafe için örnekler:

<i>lajek-o har</i>	<i>qeçek-ê hari</i>
'arsız çocuk'	'arsız çocuklar'
<i>keynek-a harı</i>	
'arsız kız'	

Tamlayıcı izafe için örnekler (niteleyici ögeler bükünlü halde çekimlenir):

<i>laj-ê Musay</i>	<i>bıra-y ma</i>
'Musa'nın oğlu'	'erkek kardeşimiz'
<i>keynek-a to</i>	<i>keyna-y to</i>
'senin kızım'	'senin kız çocuğun'

⁷ Tarihi açıdan izafe, artgönderimli (zamir) olarak yorumlanabilir. İzafe bağımsız şekilde kullanıldığında belirlemektedir; sözlükteki ê₃ kaydına bakınız.

⁸ İzafe, eril ad öbeği belirli bir dolaysız nesne olduğunda -ê ye türetilir.

d- , sırasıyla *t-* (ses birimsel uyumluluk nedeniyle), “ikincil izafe”yi oluşturmak için izafenin önüne yerleştirilir. İkincil izafe (ya da “d-izafe”) şöyle uygulanır: a) eğer ad öbeklerinin ardından bir edat geliyorsa b) ad öbekleri etkilenen durumdaysa (lat. *alatif*), c) birden fazla niteleyici öge bağlanıyorsa (ikinci izafe “d-izafe”dir), d) ana isim *-ê(n)* ile belgisiz olarak işaretlenirse.

Örnek cümleler bu dört koşulu açıklar, numaralandırma a)’dan d)’ye olarak verilmiştir.

(a) *laj-dê Musay ra*
'Musa'nın oğlundan'

(b) ... *û kewt koçık-ta mi.*
've kaşığımın içine düştü.'

(c) *No fıkır-ê pêr-dê şıma niyo.*
'Bu babanızın fikri değil.'

(d) ... *labıre, derd-ên-dê mı esto.*
'ama, bir derdim var.'

2. Zamirler

Zamirler adların veya ad öbeklerinin yerini alan ve onlara yeniden gönderme yapan sözcüklerdir.

Aşağıdaki tablo Zazacadaki kişi ve işaret zamirlerinin farklı şekillerini özetler. Zazaca 3. şahısta iki kat mesafe farklılığı gözetir (yakın ve uzak gösterimi).

Kişi Zamirleri

	Tekil		Çoğul	
	Yalın	Bükünlü	Yalın	Bükünlü
1. şahıs	<i>ez</i> ('ben')	<i>mi(n)</i>	<i>ma</i> ('biz')	<i>ma</i>
2. şahıs	<i>tı</i> ('sen')	<i>to</i>	<i>şıma</i> ('siz')	<i>şıma</i>
3. şahıs eril	<i>o</i> ('o')	<i>ey</i>	<i>ê</i> ('onlar')	<i>ina(n)</i>
3. şahıs dişil	<i>a</i> ('o')	<i>ay</i>		

Yakınlık Gösteren İşaret Zamirleri

	Yalın	Yalın Vurgulu	Bükünlü
Tekil eril	<i>no</i> ('bu')	<i>eno</i>	<i>ney</i>
Tekil dişil	<i>na</i> ('bu')	<i>ena</i>	<i>nay</i>
Çoğul	<i>nê</i> ('bunlar')	<i>enê</i>	<i>nina(n)</i>

Uzaklık gösteren işaret zamirleri üstteki ilk tabloda sunulan 3. şahıs zamirleri ile aynıdır. Yakınlık gösterimleri uygun zamirlere *n-* ön eki getirilerek yapılır. Yalın halde, yakınlık gösterimleri *eno*, *ena*, *enê* gibi yakınlık gösteren zamirlere *e-* ön eki alarak vurgulu bir anlam ifade edebilir.

Niteleyici Olarak Kullanılan İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri niteleyici olarak kullanıldıklarında, bükünlü hal dışında işaret zamirlerinden farklı değillerdir: Bükünlü halde tekil eril yapı sırasıyla *nê* veya *ê*'dir , cümle 1) ve 2) ye bakınız. Buna karşın, dişil ve çoğul yapılar tüm haller için yalın hali kullanır, cümle 3) e bakınız. Asteriskler (*) cümlenin yanlış olduğunu belirtir.

1) *Kıtabê bıdı nê mêrdeki* (bük.).

(*Kıtabê bıdı ney mêrdeki.)

'Bu adama bir kitap ver.'

2) *Çay biya ê mêrdeki* (bük.) ver.

(*Çay biya ey mêrdeki ver.)

'O adama çay getir.'

3) *Çay biya ê mêrdeka* (bük.) ver.

(*Çay biya ina mêrdeka ver.)

'O adamlara çay getir.'

Kişi Zamiri *cı*

Cı bükünlü zamiri hali hazırda tanımlaması yapılmış olan ve cümlede nesne görevi yapan bir kişiye veya bir şeye gönderme yapar. Bu zamir tüm 3. kişiler için çekimlenmeden kullanılır.⁹

Ceni zi bêro, ez do çay biyara cı ver.

'Kadın da gelse, ona çay getireceğim.'

Mı cı ra say giroti.

'Elmaları ondan/onlardan aldım.'

Dönüşlü Zamir *xo*

Bükünlü zamir (*xo~xu*) yalnızca 'kendi' dönüşlü anlamını vermez, aynı zamanda cümlenin öznesine gönderme yapan bükünlü zamir görevindedir. İkinci durumda tüm şahıslara gönderme yapabilir.

Hıma lajê axay xo eşkera nêkeno.

'Fakat, ağanın oğlu kendini açığa vermiyor.'

Ez do lajdê xo rê vaja,...

'Oğluma söyleyeceğim,...

Aynı söz öbeği *cı* kullanıldığında farklı bir anlam ifade edebilirdi:

Ez do lajdê cı rê vaja, ...

'Oğluma söyleyeceğim,...' (*cı* burada cümlenin öznesine değil de başka bir kişiye gönderme yapıyor.)

Cı ve *xo* zamirleri, olağan/sıradan bükünlü zamirlerdir. Kişi zamirleri (*mi*, *to*, *ey*, *ay* ve diğerleri) yalnızca konuşmacı birisi hakkında vurgu yaparken kullanılır.

⁹ Oskar Mann ve Osman Efendi Babij 100 yıl önce bu zamirin bükünlü şekillerini *cey/coy* (e.), *cay* (d.) ve *cê* (çğl.) belgelemiştir. Bu şekiller bugün artık kullanılmamaktadır, sadece *coy*, *qandê coy* 'onun için' ve *coyra* 'ondan dolayı' gibi bazı deyimlerde kalmıştır.

İlgi Zamiri *kı*

Kı ilgeci çekimlenmez ve bir çok işlevi vardır. İlk olarak bir ilgi cümlesiyle ('-en') başlayarak ilgi zamiri olarak kullanılır, örnek cümle 1) e bakınız. İkinci olarak, tamlama öbekleri için bağlaç görevi görür ve '-diği, -diğini' olarak çevrilebilir. Ayrıca bu görevde anlam kaybı olmadan cümleden çıkarılabilir, örnek cümle 2) ye bakınız.

1) *Na keyneka kı yena, xalkeyna mına.*
'Bu gelen kız benim kuzenim.'

2) *Dedoyo vano kı, o wını niyo. (Dedoyo vano, o wını niyo.)*
'Amca böyle olmadığımı söylüyor.'

Soru Zamirleri

Zazacada soru zamirleri istenen bilgi beklendiğinde cümledeki yapısal boşlukta kalır, örn. *Tiyê şınê koti* 'Nereye gidiyorsun?', *Ezo şına keye.* 'Eve gidiyorum.' Bükünlü halde *kê* veya *kami* ile çekimlenen *kam* 'kim' bir istisnadır (ikinci örnek cümleye bkz.). Soru zamirleri basit sözcükler, birleşik kelimeler (*çıçirê* 'niçin, neden') veya iki sözcüklü ifadelerdir.

En önemli soru zamirleri:

<i>se</i>	'ne' (yalnızca <i>biyayış, vatiş, kerdış</i> fiilleriyle)
<i>çı</i> [ne], <i>çıçı</i> [ne-şey]	'ne'
<i>çıçirê</i> , <i>çı</i> (<i>çıçirê</i> 'nin kısaltılmış hali)	'neden'
<i>çı mi'hal</i> , <i>çı wext</i> , <i>key</i>	'hangi zaman', 'ne zaman'
<i>qandê çıçı</i>	'ne için'
<i>seni(n)</i>	'nasıl'
<i>kam</i>	'kim'
<i>kamcin</i>	'hangi'
<i>koti</i> , <i>koti dı</i>	'nere', 'nerede'
<i>çend</i>	'kaç'

Bazı örnekler:

<i>Tiyê koti dı?</i>	'Neredesin?'
<i>To kami ra perrey giroti?</i>	'Parayı kimden aldın?'
<i>Tiyê se kenê?</i>	'Ne yapıyorsunuz?'
<i>Tiyê çı kar kenê?</i>	'Ne iş yapıyorsunuz?'
<i>Ti çı néameyé?</i>	'Neden gelmedin?'
<i>Ez do ina seni pêra abırna?</i>	'Nasıl onları ayıracağım?'

“Evet-Hayır” soruları için Zazaca, soru zamiri ilgeci kullanmaz (aksine, Türkçede “mI” kullanılır). Cümle tam olarak bir bildirme cümlesi olarak kurulur, fakat vurgu cümleinin sonunda yükselir. Bir örneğe bakalım.

Mahmud do zi bêro tiya? 'Mahmut da buraya gelecek mi?'

3. Fiiller

Fiiller hareket veya durum belirten sözcüklerdir. Zazacada basit yapılı ve karmaşık yapılı fiiller bulunur. Basit yapılı fiiller *kerdış* 'yapmak' gibi tek bir sözcük içerirler. Basit yapılı fiiller aynı zamanda *akerdış* 'açmak' gibi bir ön ekli fiil ilgeci içerebilir. Tam aksine karmaşık yapılı fiiller *pak kerdış* 'temizlemek', *aw xo ro kerdış* 'duş almak' gibi bir veya iki sözcük artı basit yapılı bir fiil içeren çok sözcüklü ifadelerdir.

Zazacada fiil sistemi iki mastar, dört ortaç ve bir bağlayıcı fiil içerir. Ortaçlar ve bağlayıcı fiil, bildirme ve dilek kipi, bitmemişlik ve bitmişlik görünüşü temsil etmek için birlikte kullanılabilirler.

Fiilin temel yapısı farklı ekler alan gövdedir. Gövde düzensiz fiillere göre çeşitlilik gösterebilir, fakat düzenli fiillerde sabit kalır. Aşağıdaki tabloda *kew-* 'düş-' gövdesinin nasıl ortaç aldığı gösterilmiştir.

Ortaçlar

	Bitmemişlik	Bitmişlik
Bildirme	kew-n	kew-t
Dilek	b1-kew	b1-kew-t

Bir hareketin bitmiş olduğunu açıklayan ekler *-t*, *-it*, *-d*, *-a* veya "boş biçimbirim" olabilir¹⁰. Bildirme kipi için bitmemişlik eki *-n*, *-en*, ve *-an* arasında çeşitlenebilir. Dilek kipi ön eki sesbilimsel uyarlamaya bağlı olarak *bu-* ya da *bi-* olabilir.

Mastarlar

Zazaca fiil gövdesine *-tış* (*-ıtış*, *-dış*, *-ayış*) veya *-ten* (*-iten*, *-den*, *-ayen*) ekleyerek iki mastar yapısı oluşturur.¹¹ Örneğin, 'düşmek' *kew-tış* ve *kew-ten* mastarlarıyla gerçekleştirilir. Her iki yapı da *-tış* in erili *-ten* in ise dişili temsil ettiği yerlerde isim olarak işlev görür.

Mastarı temsil etmesi için bu sözlükte her bir fiil için *-tış/-ayış* yapılarının kullanılmasına karar verilmiştir. Böylece *-ten/-ayen* yapısı isim olarak işlev görebilir. Aşağıdaki örneğe bakınız:

<i>kewtış</i>	f.	'düşmek'
<i>kewten</i> ¹²	is.d.	'düşüş, düşme'
<i>biyayış</i>	f.	'olmak'
<i>biyayen</i>	is.d.	'oluş, olma'

¹⁰ *-a* morfemi ve "boş biçimbirim" eskiden *-ād* ve *-d* idi (örn. Orta Farsça *būd* 'olmuş').

¹¹ Mastarda hiç bir bitmişlik anlamı olmadığı için, mastar son ekleri burada bitmişlik son eki *-t* ve bir mastar son eki olan *-ış* veya *-en* birleşimleri yerine *-tış* ve *-ten* olarak incelenecektir.

¹² Dişil yapı ayrıca gizli *-t* dan dolayı *-eni* olarak uygulanabilir. Çoğu yazar *-t* yı çıkarır.

Bağlayıcı Fiil (Koşaç)

Bağlayıcı fiil geleneksel Zazacada önce gelen sözcüğe tek bir sesli eklenerek gerçekleşir. Özneye cinsiyet ve sayı uyumu vardır. Bağlayıcı fiil yalnızca geniş zamanın bildirme kipinde kullanılır. Geçmiş zaman ve diğer görünüş ve kipler için *biyayış* 'olmak' fiili kullanılır.

Bağlayıcı Fiil (Koşaç)

ben	<i>a</i>	'-Im'
sen (e.)	<i>ê</i>	'-sIn'
sen (d.)	<i>a</i>	'-sIn'
o (e.)	<i>o</i>	'-dIr'
o (d.)	<i>a</i>	'-dIr'
tüm çoğullar	<i>ê</i>	'-Iz, -sInIz, -IAr'

Eğer bağlayıcı fiil sesliyle biten bir sözcüğe bağlanıyorsa, bir yarı sesli eklenir. Sözcük *û* ile bittiğinde *-w-* eklenir (i.e. *lû-w-a* 'tilki-dir'), *-y-* tüm diğer seslilerden sonra eklenir. Olumsuzluk olumsuz “değil” anlamındaki *nê-* + yarı sesli *-y-* den dolayı *ni-yo*, *ni-ya*, *ni-yê* ye dönüşen bağlayıcı fiil ile yapılır.

Aşağıda bazı örnekler gösterilmiştir:

<i>Ez lajê 'Heseni-ya.</i>	'Ben Hesen'in oğluyum.'
<i>Aw germ-a, honik ni-ya.</i>	'Su sıcak, soğuk değil.'
<i>O nêweş-o.</i>	'O hasta.'
<i>Ma nêweşi-yê¹³.</i>	'Biz hastayız.'
<i>O nêweş nêbi.</i>	'O hasta değildi.'
<i>Ê Kirdasi-yê, ê Zazay ni-yê.</i>	'Onlar Kürt, Zaza değil.'

Est 'Var Olma'

3. tekil şahısta 'olmak' fiilinin Orta İran formu (*hast* veya *ast*) muhtemelen Zazacaya girmiş ve ortacımsı bir yapıya dönüşerek est 'var olma' olmuştur. Bu yapı genellikle 3. şahıslar için kullanılır.¹⁴ 'Var olma' anlamını vermesi için, *est* bildirme kipinin bitmişlik görünüşünde bağlayıcı fiil ile birleştirilir. Diğer tüm görünüşlerde ve kiplerde *est* yerine *biyayış* 'olmak' kullanılır.¹⁵

Bitmemiş bildirme kipinde olumsuzluk için *çini* + bağlayıcı fiil, diğer tüm görünüşlerde ve kiplerde *çimê* + *biyayış* kullanılır.

Zazacada 'sahip olmak' fiili yoktur. Onun yerine, *est* takibinde *-in* hali yapısı 'sahip olmak' anlamını ifade eder (4, 5 cümlelerine bakınız).

¹³ Doğru yapı çoğul belirleyicisini (*-i*) ve bağlayıcı fiili (*-yê*) içeren *-iyê* dir. Genellikle bu yapı bağlayıcı fiili düşürerek kısa şekliyle (*Ma nêweş-i*) kullanılır.

¹⁴ Şunu söylemek mümkündür: *Ez est-a*. 'Ben varım.' Fakat, 3. şahıs dışında herhangi bir referans çok nadirdir.

¹⁵ Siverek'te *est bi* kullanılır: *Çend merdumi est bi?* 'Kaç adam vardı?' Genelde *bi bi* kelimesi kullanılır: *Çend merdumi bi bi?*

1) *Ûja dı veyve esto.*

2) *Tiya dı dêw esto, çiniyo¹⁶?*

3) *Kaşkêra dinya dı qe şeytaney
çinêbiyayê.*

4) *Dı lajê mi estê.*

5) *Hirê lajê mi bi.*

'Orada düşün var (devam ediyor).'

'Burada dev var mı, yok mu?'

'Keşke dünyada hiç fesatlık olmasaydı.'

'İki tane oğlum var.'

'Üç tane oğlum vardı.'

Zaman, Kip, Görünüş

Aşağıdaki tablo bağlayıcı fiilin veya diğer son eklerin eklendiği *kewtış* 'düşmek' fiilinin ortaçlarına genel bir bakış sağlar.

Ortaçların Takıları

Kip:	Bildirme			Dilek		Emir
Görünüş:	Bitmemişlik	Bitmişlik (Geniş Geçmiş Zaman)	Bitmişlik (Geçmiş Zaman Olayı)	Bitmişlik (Sürekli Geçmiş Zaman)	Bitmemişlik	Bitmişlik
ben	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-a</i>	tüm	<i>bı-kew-a¹⁷</i>	tüm
sen (e.)	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	kişiler için:	<i>bı-kew-ê</i>	kişiler için:
sen (d.)	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>bı-kew-ê</i>	<i>bı-kewt-ê</i>
o (e.)	<i>kewn-o</i>	<i>kewt-o</i>	<i>kewt</i>		<i>bı-kew-o</i>	
o (d.)	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-ı</i>		<i>bı-kew-o</i>	
biz	<i>kewn-ê/ kewn-ım</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>		<i>bı-kew-ê / bı-kew-ım</i>	
siz	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>		<i>bı-kew-ê</i>	<i>bı-kew-ê</i>
onlar	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>		<i>bı-kew-ê</i>	

Bildirme ve dilek kipi için 1. çoğul şahısın bitmemişlik görünüşü alternatif olarak muhtemelen tarihsel olarak daha eski bir yapı olan *-ım* olabilir.

Aşağıda fiil yapıları detaylı olarak tartışılmıştır.

¹⁶ *Çiniyo* halk arasında *çinyo* olarak kısaltılır.

¹⁷ Bir çok bölgenin konuşucuları (örn. "dewê 'Hesrani") 1. tekil şahıs için (*bı-kew-i*) *-i* yi kullanır.

Bildirme Kipi

a) Bitmemişlik Görünüşü

Bitmemişlik görünüşü ortacı artı bağlayıcı fiilin olduğu cümleler, normalde geniş zamana gönderme yapar. Hikaye dilindeki sözümona ‘tarihsel geçmiş zaman’ kadar alışılmış davranışı da içerir.

Bir olayın veya durumun aslında konuşma sırasında devam ettiği cümlelerin öznesine ayrıca bağlayıcı fiil eklenerek belirtilir. (3, 4 cümlelerine bkz.).

- 1) *Gorma 'hmed nê dêwi zi kışeno.* 'G. devî de öldürür.'
- 2) *Keynek şına mekteb.* 'Kız okula gider.' (O her gün gider.)
- 3) *Keynek-a şına mekteb.* 'Kız okula gidiyor.' (şu anda)
- 4) *Ez-o¹⁸ nêşına mekteb.* 'Ben okula gitmiyorum.' (şu anda)

b) Bitmişlik Görünüşü

Bitmişlik ortacı aşağıdaki durumlarda kullanılır:

1. Geniş Geçmiş Zaman geçmişte olan veya geçmişte başlayan bir olayın sonucu olan konuşma sırasındaki duruma işaret eder. Bitmişlik ortacı artı bağlayıcı fiille kurulur.

- Ê weynenê kî no kewto dîşmena miyan.* 'Düşmanlara saldırdığını görürler.'
O yeno keye kî maya cî rakewta. 'Eve geldiğinde annesi uyuyor.'

2. Geçmiş Zaman Olayı hikayeleme için kullanılır ve bazen “görgü tanığı” görünüşü de ayırt edicidir. 3. şahısta ve çoğullarda bağlayıcı fiil olmadan kurulur. Bağlayıcı fiil olmadığına, asıl sıfat son ekleri yüzeye çıkabilir.

	Bağlayıcı Fiil olmadan Bitmişlik	Karşılaştırma için Sıfat Son Ekleri
Eril	<i>kewt</i>	–
Dişil	<i>kewt-t</i>	– <i>t</i>
Çoğul	<i>kewt-i</i>	– <i>i</i>

Bazı örnekler:

- Will, ziyar kewt qısey!* 'Vallah, ziyaret konuşmaya başladı!
Dêw û dî keynana kewti zerre. 'Dev ve iki kız içeri girdi.'

Bu –*a* ile biten fiil gövdelerine örnek olarak düzensiz *biyayış* 'olmak', *şiyayış* 'gitmek', *diyayış* 'görmek', *amayış* 'gelmek' fiilleri ve düzenli *bermayış* 'ağlamak' fiilinde bağlayıcı fiilin olmadığı bir örnekleme takip eder.

¹⁸ 1. şahıs düzenli bağlayıcı fiilin –*a* haline burada izin verilmesine rağmen, yerine 3. şahıs –*o* halinin kullanımı daha yaygındır.

Bağlayıcı Fiil Olmadan Bitmişlik¹⁹

	<i>biyayış</i>	<i>şiyayış</i>	<i>diyayış</i>	<i>amayış</i>	<i>bermayış</i>
Eril	<i>bı</i>	<i>şı</i>	<i>di</i>	<i>ame</i>	<i>berma</i>
Dişil	<i>bi</i>	<i>şi</i>	<i>di</i>	<i>amê</i>	<i>bermê</i> ²⁰
Çoğul	<i>bi</i>	<i>şi</i>	<i>di</i>	<i>amey</i>	<i>bermay</i>

3. Sürekli Geçmiş Zaman kişi ve sayı gözetmeden bitmişlik ortacına *-ê* son eki eklenerek kurulur. Bu geçmiş zamanda bir olayın veya bir durumun sürerlik görünüşünün önemini vurgular. Arka plan bilgisi verildiğinde, şahit olunmuş öykülerin anlatılarında da kullanılır. Tam aksine ön plan bilgisi “Geçmiş Zaman Olayı”nda anlatılır.

Veri, ay cıxare şımitê. 'Geçmişte, sigara içerdi.'
Ez, qeçkin di, niştê estoran. 'Çocukluğumda, atlara binerdim.'

4. Geçmiş Zaman Durumu konuşma anından önceki bir andaki bir duruma işaret eder. “Geçmiş Zaman Olayı” yapısındaki *biyayış* 'olmak' yardımcı fiili kullanılarak kurulur. Aşağıdaki tablo iki düzenli fiil *kewtiş* 'düşmek' ve *bermayış* 'ağlamak' için “Geçmiş Zaman Durumu” nun yapısını açıklar. Daha sonra, bunu üç düzensiz fiil takip eder: *biyayış* 'olmak', *şiyayış* 'gitmek', *amayış* 'gelmek'.

Geçmiş Zaman Durumunun Fiil Çekimleri

ben	<i>kewt(i)</i> ²¹ <i>biya</i>	<i>berma</i> ²² <i>biya</i>	<i>bi biya</i>	<i>şi biya</i>	<i>amê biya</i>
sen (e.)	<i>kewt(i) bi(yê)</i> ²³	<i>berma bi(yê)</i>	<i>bı bi(yê)</i>	<i>şı bi(yê)</i>	<i>ame bi(yê)</i>
sen (d.)	<i>kewt(i) biya</i>	<i>bermê biya</i>	<i>bi biya</i>	<i>şi biya</i>	<i>amê biya</i>

¹⁹ Dişil yapıların (1 + 1 => i; e + 1 => ê; a + 1 => ê) ön sesleriyle sonuçlandığı, eril yapının orta seslilerle bittiği söylenebilir.

²⁰ Varyant: *bermey*

²¹ Eğer ortaç bir sessizle biterse, *-ı* seslisi telaffuzu kolaylaştırmak için eklenebilir. *Ez kewt(i) biya.* 'Aşağı düşürülmüşüm'.

²² Seslilerle biten fiiller 1. ve 2. tekil şahıslar için bir çeşit ortaya çıkarır. Bazı konuşucular şunu kullanır: *ez bermay biya, tı (e.) bermay biyê, tı (d.) bermey biyê.* Diğer konuşucular çekimsiz yapıyı kullanırlar: *ez berma biya, tı (e.) berma biyê, tı (d.) berma biya.*

²³ 2. şahıs eril için değişim: *bi ~ biyê.*

o (e.)	<i>kewt(i) bı</i>	<i>berma bı</i>	<i>bı bı</i>	<i>şı bı</i>	<i>ame bı</i>
o (d.)	<i>kewt(i) bi</i>	<i>bermê bi</i>	<i>bi bi</i>	<i>şı bi</i>	<i>amê bi</i>
çoğullar	<i>kewti bi</i>	<i>bermay bi</i>	<i>bi bi</i>	<i>şı bi</i>	<i>amey bi</i>

Bu karmaşık yapılar için fiil çekimleri kısmen konuşucudan konuşucuya çeşitlilik gösterir, bu tablo için dipnotlara bakınız. *biya*, *bı*, *bi* yerine *viya*, *vı*, *vi* sesbilimsel varyasyonu *biyayış* yardımcı fiil olarak görev yaptığında var olur.

Bazı örnek cümleler :

<i>Tı çıçirê bı biyê nêweş?</i>	'Neden hasta olmuşsun (e.)?'
<i>Wextê dı, ez bi biya nêweş.</i>	'Bir zamanlar, hasta olmuştum.'
<i>Tı qeçkin dı boll bermay biyê.</i>	'Çocukluğunda çok ağlamıştın.'
<i>Meyiti pêro kewti bi qısey, êyê vanê, ...</i>	'Tüm cesetler dile gelmişti, şöyle diyorlar, ...'
<i>Qatrê xo nê darana girêday bi.</i>	'Katırlarını şu ağaçlara bağlamışlardı.'
<i>Nê çiyê kı mı viri dı nêmendı bi, ...</i>	'Hafızamda kalmamış olan şeyler, ...'

Bildirme kipi ortaçlarının tüm fiil yapıları *nê-* ön ekiyle olumsuz yapılıdır. “Geçmiş Zaman Durum”unda olumsuzluk ana fiile eklenir (yukarıda son cümleye bakınız).

Dilek Kipi

Dilek kipi bitmemişlik ve bitmişlik görünüşü ortacına *bı-* ön eki eklenerek kurulur. Birleşik fiiller (*pak kerdış*), ön fiilli fiiller (*ro-nıştış*), ve bazı düzensiz fiiller için ön ek çıkarılır. Olumsuzluk *bı-* ön ekinin yerini alan *nê-* ön ekiyle yapılıdır.

a) Bitmemişlik Görünüşü

Dilek kipinin bitmemişlik görünüşü konuşma anındaki gerçekleşmemiş bir olayı işaret eder ve genellikle yardımcı fiilli öbeklerde ve tamlama tümcelerinde ortaya çıkar. Fakat bir ihtiyaç, dilek ya da olasılık ifade ederek kendi kendini temsil eder. Başlangıç niteliğindeki *wa* tipik olarak bir dileği belirtmek için kullanılır (cümle 3e bakınız).

Dilek kipinde, bağlayıcı fiil (koşaç) cinsiyet ayırt etmez, yukarıdaki “Ortaçların Takıları” çizelgesine bakınız.

<i>Ezo wazena şıra.</i>	'Gitmek istiyorum.' [<i>şiyayış</i> 'gitmek' <i>bı-</i> ön ekini düşürür.]
<i>Na şermayena kı şıro keye.</i>	'Eve gitmekten utanır.'
<i>Wa, ê nêşırê!</i>	'Gitmesinler!'

Gerçekleşmemiş bir durumun gerçekleşmesinin beklendiğini belirtmek için *do* ilgeci eklenir. Özneyi takip eder, fakat dilek kipinde fiilden önce gelir.

<i>Ez se vaja, tı do bıkerê!</i>	'Sana ne söylersem, yapacaksın!'
<i>... zewmbi paşa do to bıkişo.</i>	'... yoksa kral seni öldürecek.'

Alternatif olarak, bildirme kipinin bitmemişlik görünüşü gelecek zaman belirtebilir ve *kesinlik* görünüşü taşır. Aşağıdaki iki karşılaştırmalı örneğe bakınız:

<i>Ez meşt şına dewda xo.</i>	'Yarın köyüme giderim (kesin, göreceksin).'
<i>Ez do meşt şıra dewda xo.</i>	'Yarın köyüme gideceğim.'

b) Bitmişlik Görünüşü

Dilek kipinin bitmişlik görünüşü konuşma anından önceki bir andaki gerçekleşmemiş bir durumu belirtir. Bu yapı dilek kipi ilgeci ön eki *bı-* olsa da değişmeyen son eki *-ê* ile bitmişlik sürerlik görünüşüne (bildirme kipinin) karşılık gelir.

kaşkêra veya *kaşka* kelimeleri geçmiş zaman koşulunda pişmanlık belirtir.

<i>Kaşkêra ez dew dı bîmendê.</i>	'(Keşke) köyde kalmış olsaydım.'
<i>Mı zey to bıkerdê, no oxbet ma serre dı nêameyê.</i>	'Seni dinlemiş olsaydım, bu uğursuzluk başımıza gelmezdi.'
<i>Wa, mı keye pak kerdê!</i>	'Evi temizleseydim.'

Bitmişlik görünüşünde, özneyi takip eden *do* ilgeci yalnızca öykülemeye kullanılır. Bu ilgeç geçmiş zamanda olması muhtemel fakat kesinlikle gerçekleşmemiş bir durumu belirtir.

<i>Mı do şıma bıkiştayê, labirê ...</i>	'Sizi öldürecektim, fakat...'
<i>Pêrê ma do tı bıkiştayê, coyra mı tı keye ra remnaya.</i>	'Babam seni öldürecekti, bu yüzden seni evden kaçırdım.'

Emir Kipi

Emir kipi bir kişiye doğrudan emir vermek için kullanılır. Bitmemişlik ortacı tekil için *-t*²⁴ ve çoğul için *-ê* eklerini alır. Sözlükte tekil emir kipi tüm basit yapıllı fiiller için dilbilgisi notunda verilmiştir.

Yasaklama *bı-* ile yer değiştiren *me-* ile kurulur.

<i>Bê, bıkewı na dêzda vasi miyan!</i>	'Gel, bu otluklara saklan!'
<i>Cenêki, qe pers meki!</i>	'Kadın, bana hiç sorma!'

Yardımcı Fiiller

Bir çok fiil - olasılık ve gereklilik anlamı ile ilişkilendirilen fiiller - yardımcı fiil olarak sınıflandırılabilir. Yardımcı fiili takip eden temel fiil dilek kipine çekimlenir. Yardımcı fiiller sözlükte "f. (yard.)" olarak belirtilmiştir.

<i>şayış</i>	yardımcı f.	'edebilmek'
<i>wetardış</i>	yardımcı f.	'cesaret etmek'
<i>lazım biyayış</i>	yardımcı f.	'ihtiyaç, gerek duymak'
<i>qayıl biyayış</i>	yardımcı f.	'razı olmak'

Bu iki yardımcı fiil ayrıca temel fiil olarak da ortaya çıkabilir.

<i>waştış</i>	fiil ve yardımcı f.	'istemek; dilemek'
<i>kerdiş</i>	fiil ve yardımcı f.	'yapmak; niyet etmek'

²⁴ Tekil son eklerinin yalnızca son sessizi açığa çıkarmak için mi orda oldukları tartışılabilir. Çünkü, bir sesliyle biten ortaçlardan sonra dahil edilmez. örn. *bışu!* 'yika!'

Yardımcı fiil görünüş (bitmişlik veya bitmemişlik) hakkında bilgi taşır, fakat yine de yardımcı fiili takip eden temel fiil daima dilek kipinin bitmemişlik görünüşünde ortaya çıkar. Aşağıdaki iki örneğe bakınız.

<i>Ez wazena (bitmemiş) şıra (bitmemiş) vera pêrandê xo.</i>	'Babamların evine gitmek istiyorum.'
<i>Ma nêşa (bitmiş) dêwi bıqışımı (bitmemiş).</i>	'Devi öldüremedik.'

Geçişlilik ve Geçişsizlik

Geçişli bir gövde, gövdeye *-(i)y /-ey* eklenerek geçişsiz (veya edilgen) olabilir. Geçişsiz bir gövde, gövdeye *-n* eklenerek geçişli (veya ettirgen) olabilir.

<i>kış-</i>	'öldürmek' (geçişli)
<i>kışy-</i>	'öldürülmek' (geçişsiz)
<i>veş-</i>	'yanmak' (geçişsiz)
<i>veşn-</i>	'yakmak (birşeyi)' (geçişli)

Bazı örnek cümleler bunu takip eder.

<i>... weynenê kı o biray cı kışto.</i>	'... onun erkek kardeşlerini öldürdüğünü gördüler.'
<i>... maya nê hirê waya kışyaya.</i>	'... üç kız kardeşin annesi öldürülmüş.'

Bitmişlik Görünüşünde Geçişli Fiiller

Geçişli bir fiilin bitmemişlik yapıları kullanıldığında, yalın bir ad öbeği kılıcıları ifade eder ve bükünlü ad öbeği etkileneni ifade eder. Tam aksine, bitmişlik yapıları kullanıldığında yalın bir ad öbeği etkileneni ifade eder ve bükünlü ad öbeği ise kılıcıyı ifade eder. Bu zıtlığın edilgen yapılarda tarihsel köklerini elde ettiği düşünülür ve bu durum Zazacanın “yarı eş işlevsel” (İng. *split ergative*) dil olarak adlandırılmasıyla sonuçlanmıştır.

Aşağıdaki örneklerde 'ben' kılıcıdır ve 'o (e.)' veya 'o (d.)' etkilenendir. Fiil her zamanki gibi yalın halle uyumludur.

<i>Ez ey rışena.</i>	[fiil 'ben' ile uyumlu]	'Onu (e.) gönderirim.'
<i>Mı o rışt.</i>	[fiil 'o (e.)' ile uyumlu]	'Onu (e.) gönderdim.'
<i>Mı a rıştı.</i>	[fiil 'o (d.)' ile uyumlu]	'Onu (d.) gönderdim.'

4. Niteleyiciler

Niteleyiciler (İng. *modifiers*) ismi tanımlarlar, bu yüzden ad öbeğine aittirler. Zazacada niteleyiciler dört çeşide ayrılırlar: sıfatlar, ortaçlardan türeyen sıfatlar, belgisiz sıfatlar ve sayılar.

İşaret sıfatı ('bu adam') için, “Zamirler” bölümüne bakınız.

Sıfatlar

Sıfatlar isimlerle aynı şekilde cinsiyet, sayı ve hallerde çekimlenirler. Fakat, dişil isimlerde çıkarılan yalın dişil belirticisi *-ı* (dipnot 3'e bakınız) sıfatların çekiminde kullanılır.²⁵ Hal belirtme yalnızca çoğul bükünlü belirtildiğinde, tekil bükünlü belirtilmediğinde isimlerden ayrılır. Sıfatlar betimsel izafeyi isim ve sıfat arasında bir bağlayıcı olarak kullanarak ismi takip ederler. (İzafe üzerine daha fazla bilgi için "İsimler" bölümüne bakınız.)

eril:	<i>'henar-o sûr</i>	'kırmızı nar'
	<i>'henar-ê sûr-i</i>	'kırmızı narlar'
	<i>'henaran-ê sûr-a(n)</i>	'kırmızı narları (bük.)'
dişil:	<i>keynek-a xasek-ı</i>	'güzel kız'
	<i>keynek-ê xasek-i</i>	'güzel kızlar'
	<i>keynekan-ê xasek-a(n)</i>	'güzel kızları (bük.)'

Sıfatlar *-êri* (*xasek-êri* 'daha güzel') son ekiyle üstünlük derecesi belirten sözcükler kurabilirler. Fakat yine de, Türkçe dilbilgisi Zazacayı etkilemekte ve üstünlük derecesi belirten sözcükler daha çok arka edatı *ra* '-den/dan' ve çekimsiz sıfat kullanarak ifade edilmektedir.

<i>Ez to pil-êri-ya.</i>	'Ben senden daha yaşlıyım.'
<i>Ez to ra pil-a.</i>	'Ben senden yaşlıyım.'

Ortaçlardan türeyen Sıfatlar

Bitmişlik ortacı *-e* (*kerd-e* 'yapım') eklenerek bir sıfata türeyebilir. Yalın halde, bu yapı *-e* yerine *-i* (dişil için) getirilerek veya *-y* (çoğul için) eklenerek cinsiyet ve sayıyla çekimlenebilir. Sıfatlar gibi, ortaç ismi takip eder ve betimsel izafe ile bağlanır. Bu yapı sözlükte basitçe ortaç (or.) olarak adlandırılır.²⁶

Aşağıda ad öbeklerinden dört örnek göreceksiniz. Gerçek sıfatlar gibi, ortaç bükünlü hal için çekimlenebilir (en sondaki örnek cümleye bakınız).

<i>kêvero akerde</i>	'açık (açılmış) kapı' (kapı erildir)
<i>penceraya akerdi</i>	'açık (açılmış) pencere' (pencere dişildir)
<i>çimê akerdey</i>	'açık (açılmış) gözler'
<i>Ê kêveranê akerda(n) racını!</i>	'O açık kapıları kapat!'

Belgisiz Sıfat

'Her, hepsi, bütün, bazıları' gibi isimlerin niceliklerini belirleyen sayısal olmayan anlamlar içerirler. Sıfatlardan, çekimlenmemeleri ve tanımladıkları isimden önce gelmemeleri yönünden ayrılırlar. Bazı örnekler:

<i>'heme</i>	'bütün, tüm'
--------------	--------------

²⁵ Eğer bir sıfat *-ı* ile biterse, hem dişil hem de çoğul için son ek *-i* olur. Örneğin, *werdi* 'küçük': *keyneka werd-i* 'küçük kız', *keynekê werd-i* 'küçük kızlar'.

²⁶ Nadiren, bu ortaç durum fiillerinin eylem öbeğinin bir parçası olabilir. örn. *Rojê, ê qahwe di ronıştey biyê*. 'Bir gün, onlar bir kahvede oturmuşlardı.'

<i>nim</i>	'yarım'
<i>tayn</i>	'az, bazı'
<i>dirê</i>	'bir kaç'
<i>hırg</i>	'her'

Aşağıdaki cümlelere bakınız ve *tayn* gibi bazı belgisiz sıfatların tıpkı zamir gibi işlev gördüğüne dikkat ediniz (bkz. cümle 2).

1) <i>Tayn ceni ameyê.</i>	'Bazı kadınlar geliyordu.'
2) <i>Tayn ameyê.</i>	'Az geliyordu.'
3) <i>Tiyê vanê ez 'heme çi zana?</i>	'Herşeyi bildiğini mi söylüyorsun?'
5) <i>Mi nim qısay xo ard ca.</i>	'Koşullarının yarısını tamamladım.'

Sayılar

Sayılar niteledikleri isimden önce gelirler. Zazaca asal sayılara genel bir bakış aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Sıralı sayılar sıfat şeklinde kullanıldıklarında sıfatlaştırıcı son ek *-in* ile asal sayılara türerler: *roja des û panjin* '15. gün'. Fakat, tek başınayken, bir şeyden veya bir kişiden bahsederken, başka bir yapı kullanılır: *ê çi'hari, ê panji* 'dördüncü, beşinci'.

1	<i>jû</i> (d.), <i>jew</i> (e.)	20	<i>vist</i>
2	<i>dı</i> (sıfat) <i>dıdı</i> (saymada)	21	<i>vist û jew</i>
3	<i>hirê</i>	30	<i>hirs</i>
4	<i>çi'har</i>	40	<i>çewres</i>
5	<i>panj</i> (vary. <i>panc</i>)	50	<i>pancas</i>
6	<i>şeş</i>	60	<i>şeşti</i>
7	<i>'hewt</i>	70	<i>'hewtay</i>
8	<i>'heşt</i>	80	<i>'heştay</i>
9	<i>new</i>	90	<i>neway</i>
10	<i>des</i>		
11	<i>des û jew / jewndes</i> (vary. <i>jondes</i>)	100	<i>se</i>
12	<i>des û dıdı / dıwês</i>	200	<i>dı sey</i>
13	<i>des û hirê / hirês</i>	225	<i>dı sey û vist û panj</i>
14	<i>des û çi'har / carês</i>	1000	<i>hezar</i>
15	<i>des û panj / pancês</i>	2000	<i>dı hezari</i>
16	<i>des û şeş / şiyês</i>	1.000.000	<i>milyon</i>
17	<i>des û 'hewt / 'hewtês</i>		
18	<i>des û 'heşt / 'heştês</i>		
19	<i>des û new / newês</i>		

5. Zarflar

Zarflar bir hareketin nasıl yapıldığını anlatırken genellikle bir şekilde fiilleri nitelerler. Örneğin, "Ormanın içinden *sessizce* yürüdüler", cümlesinde *sessizce* sözcüğü yürüdükleri

şekli betimler. Zarfların üç kategorisinden örnekler aşağıda verilmiştir. Fakat, sözlükte kategorilere ayrılmamışlar, basitçe “zf.” olarak etiketlenmişlerdir.

Niteleme Zarfı:

<i>wini</i>	'öyle, bu şekilde'
<i>hini</i>	'artık'
<i>tenya</i>	'yalnız; yalnızca'
<i>xora</i>	'zaten'

Geçici Zarflar:

<i>rew</i>	'hızlı; erken'
<i>vızêr</i>	'dün'
<i>par</i>	'geçen yıl'

Yer Zarfları:

<i>cor</i>	'yukarı'
<i>tever</i>	'dışarı'

6. Ön Edat ve Arka Edat

Edatlar sözdizimsel olarak bir ad öbeğiyle birleşen ve onu bir zarf öbeğine dönüştüren öğelerdir. Bunlar bir tür zihinsel veya fiziksel bir konumu belirtirler ve çoğunlukla tek heceli sözcüklerdir. Arka edatlar sayıca ön edatlardan daha fazladır. Aşağıdaki bazı örneklerle bakınız:

Ön Edatlar:

<i>zey</i>	'gibi'
<i>qandê</i>	'dolayı, için'
<i>vera</i>	'öne doğru'

Arka Edatlar:

<i>dı</i>	'-de hali'
<i>ra</i>	'-den hali'
<i>-a</i>	'ile'

Bın, ser, ver gibi bazı yer arka edatları da absolut bir form şeklinde meydana gelebilirler. Bu da demektir ki, çoğu zaman olduğu gibi hemen ardından bir isim gelmesi gerekmemektedir. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için bu kelimeleri son edatlar ve zamirler olarak adlandırdık. *Bın* 'alt, dip' örneğine bakınız.

' <i>Say pêro kewti bın.</i>	'Elmalar alta düştü.' (zarf olarak kullanımı)
' <i>Say pêro kewti dara bın.</i>	'Elmaların hepsi ağaçların altına düştü.' (arka ed. olarak)

Bazı yapılarda ön edatlar *-a* 'ile' veya *-ê* 'belirtisiz belirleyici' arka edatları tarafından takip edilirler.

<i>pey ...-a</i>	'ile'
<i>bı ...-a</i>	'ile'
<i>da ...-ê</i>	'yaklaşık (sayısı)'
<i>zey ...-a</i>	'gibi'

Son kategoriden iki örneğe bakınız:

Ez zi zey to-ya fikiriyena.

'Ben de tam senin gibi düşünüyorum.'

Ez pey heri-ya nêşena şıra.

'Eşek ile yolculuk edemem.'

7. Bağlaçlar

İki veya daha fazla öbeği veya cümleyi bağlayan sözcüklere bağlaç denir ve “bağ.” olarak etiketlenir. En önemli bağlaçlar aşağıda verilmiştir.

<i>û, ew</i>	've'
<i>dıma</i>	'sonradan, ondan sonra'
<i>ba'hdo</i>	'sonradan'
<i>hıma</i>	'ama'
<i>labirê</i>	'fakat'
<i>çıkı</i>	'çünkü'
<i>ekı</i>	'eğer'
<i>ya, yazı, yanzi</i>	'ya, ya da'
<i>jewmbina, jewbi</i>	'başkaca, yoksa'
<i>yanê</i>	'yani'

8. İlgeçler

Fiil İlgeci

“Fiil ilgeci” terimini yalnızca eylem öbeklerinde bulunan ilgeçleri sınıflandırmak için kullanıyoruz. Bunlardan bazıları aynı zamanda *pıra, pıro, po, ta, pede* gibi zamirsel bir birleşeni de miras alırlar. Çoğu tek başına kullanıldıklarında yalnızca anlaşılmaz bir anlam ortaya çıkarırlar.

Diğer İlgeçler

Diğer sınıflandırmalara yerleştirilmeyen kimi çok az sözcük “ilgeç” olarak etiketlenmiştir: En üstünlük derecesi ilgeci *tewr* 'en', gelecek zaman ilgeci *do*, ve dilek kipi ilgeci *wa* 'keşke'.

9. Ünlemler

Ünlem sözdizimsel olarak kendi çevresine bağlı olmayan ve bir duygu ileten bir sözcük türüdür. Genellikle bir öbeğin önünde durur ve genellikle bir virgülle ayrılır. Ünlemler örnek cümlelere bakınız: *oy, hadê, ve willi*.

Oy bırayo, ma ra düri meşo!

'Hey kardeşim, bizden uzaklaşma!'

Hadê, ma şımı.

'Haydi gidelim.'

Willi, mı to rê çiyê nêvato.

'Vallahi, sana bir şey dememişim.'

Ek 3: Tamlama

Tamlama bir dildeki sözcük sayısını arttırmak için yapılan çok önemli bir işlemdir. Zazacada tamlamanın farklı biçimleri vardır. İlk olarak, iki farklı sözcükten tek bir sözcük tamlaması, ikinci olarak da ikileme gösterilmiştir.

1. İki Farklı Sözcüğün Birleşimi

a) İsim artı İsim

İki isim birbirine eklenebilir ve ortaya çıkan tamlama bir isimdir. Sol sütun solda niteleyicinin olduğu birleşik kelimeleri gösterir. Sağ sütun Zazacada çok sık bulunmayan zıt dizilişi gösterir. Baş sözcük her zaman birleşik kelimenin cinsiyetini belirtir.

Niteleyici - Baş Sözcük	Baş - Niteleyici Sözcük
<i>dedkeyna</i> 'amcanın kızı' (<i>ded</i> 'amca' + <i>keyna</i> 'kız çocuğu')	<i>gimerre</i> 'fare pisliği' (<i>gi</i> 'dışkı' + <i>merre</i> 'fare')
<i>'hepısxane</i> 'hapishane' (<i>'hepıs</i> 'hapis' + <i>xane</i> 'ev, hane')	<i>gudvewr</i> 'kar topu' (<i>gud</i> 'top' + <i>vewr</i> 'kar')
<i>robarca</i> 'çamaşırhane' (<i>robar</i> 'çamaşır yıkama' + <i>ca</i> 'yer')	

b) İsim artı Ortaç (Bitmemişlik)

Sağ baş sözcüklü tamlamanın bir başka türü de bir isim ve bitmemişlik görünüşü ortacı içerir. Tamlama genellikle belirsiz cinsiyetin kılıcı adıyla (tk. "bir şey yapan") sonuçlanır, aşağıdaki örneklere bakınız.

-kar	<i>gunakar</i> 'günahkar' <i>guna</i> 'günah' + <i>kar</i> (<i>kardan</i> (Far.) 'yapmak')
-ker	<i>botanker</i> 'iftiracı' <i>botan</i> 'iftira' + <i>ker</i> (<i>kerdış</i> 'yapmak')
-ber	<i>asnawber</i> 'yüzücü' <i>asnaw</i> 'yüzme' + <i>ber</i> (<i>berdış</i> 'götürmek')
-dar	<i>zordar</i> 'zorba' <i>zor</i> 'güç, kuvvet' + <i>dar</i> (<i>daştan</i> (Far.) 'sahip olmak')
-dar	<i>fotrafdar</i> 'fotoğrafçı' <i>fotraf</i> 'fotoğraf' + <i>dar</i> (<i>dayış</i> 'vermek')

- ger* *asınger* 'demirci'
asın 'demir' + *ger* (–*kar*/–*ker* 'den gelen bir varyant')²⁷
- gêr* *gangêr* 'ölüm meleş'i'
gan 'ruh' + *gêr* (*gırotuş* 'almak')
- veş* *pizeveş* 'acıma duygusu olan'
pize 'karın' + *veş* (*veşayış* 'yanmak')
- vin* *tengvin* 'dar görüşlü'
teng 'dar' + *vin* (*vinayış/diyayış* 'görmek')
- wan* *ardwan* 'değirmenci'
ardi 'un' + *wan* (–*ban* (Far.)'dan gelen bir varyant 'bakan, koruyan')²⁸
- wer* *merdimwer* 'yamyam'
merdim 'insan' + *wer* (*werdiş* 'yemek')
- zan* *neyzan* 'ney çalan kimse'
ney 'ney' + *zan* (*zanayış* 'bilmek')²⁹

–*mend*, –*šo*, –*baz* gibi diğer tamlama öğeleri belirsiz bir kökenden geliyorlar, belki de fiillerden türemiş olabilirler.

c) İsim artı Sıfat

Eğer bir isim(genelde vücudun bir uzvu) ve bir sıfat birleşirse tamlama bir sıfat olur. Sonuç genellikle karakteri veya görünüşü betimler.

<i>serrerût</i> 'kel kafalı' (<i>serre</i> 'kafa' + <i>rût</i> 'kel')	<i>çimteng</i> 'cimri' (<i>çım</i> 'göz' + <i>teng</i> 'dar')
<i>rtırış</i> 'somurtkan' (<i>rı</i> 'yüz' + <i>tırış</i> 'ekşi')	<i>bargıran</i> 'endişe dolu' (<i>bar</i> 'yük' + <i>gıran</i> 'ağız')

Karşı sıralamada, bir sıfat bir isme eklendiğinde birleşim bir isimle sonuçlanır: *wışkdês* 'kuru duvar (çimentosuz veya harçsız taşlar)' (*wışk* 'kuru' + *dês* 'duvar').

d) Sayı artı İsim

Bir sayı isme eklendiğinde, ortaya çıkan tamlama bir hareketi veya bir nesneyi betimler. Böylece aşağıda gösterildiği gibi, farklı şekillerde işlev görebilir.

<i>dırı</i> (s.) 'ikiyüzlü' (<i>dı</i> 'iki' + <i>rı</i> 'yüz')	<i>jewfek</i> (s.) 'hemfikir' (<i>jew</i> 'bir' + <i>fek</i> 'ağız')
---	--

²⁷ Paul Horn (1988), sa. 197, 199.

²⁸ Paul Horn (1988), sa. 41.

²⁹ Şimdiki zaman şekli (–*zan*) bugün artık pek kullanılmamaktadır, onun yerine ortaç *zanayox* 'bilen' ekinden söz türetimi için yararlanılmaktadır, örn. *zıwan-zananyox* 'dil-bilimci'.

çı 'harpay' (zf.) 'dört nala'
(*çı* 'har' 'dört' + *pay* 'ayaklar')

dıgoşi (is.d.) 'iki dişli çatal'
(*dı* 'iki' + *goşi* 'kulaklar')

e) Diğer Birleşimler

Diğer birleşimler de mümkündür fakat yaygın olarak kullanılmazlar. Aşağıda iki örnek verilmiştir:

- iki sıfat birleştirilebilir *çepraşt* 'çapraz' (*çep* 'sol' + *raşt* 'sağ').
- *bın* 'altında' zarfı *dest* 'el' ismine bağlandığında bir sıfat ortaya çıkar: *bindest* 'ezilen'.

2. İkileme

Tamlamanın bir diğer şekli olan ikileme Zazacada sıklıkla bulunur. İkilemelerin üç farklı şekli aşağıda açıklanmıştır.

a) Zarf işlevi veya büyütm anlamı elde etmek için. Bazen ikilemenin iki parçası arasında bir sesli yerleştirilir. (son örneğe bakınız):

gam (is.d.) 'adım'

gam gam 'acele etmeden'

gıran (s.) 'ağır'

gıran gıran 'ağır ağır'

vêşi (zf.) 'çok'

vêşi vêşi 'çok fazla'

nim (bebis.s.) 'yarım'

nimanım 'yarı yarıya'

raşt (zf.) 'doğru'

raşteraşt 'dosdoğru'

b) Sesleri yansıtmak amacıyla isimler oluşturmak için:

gurr-gurr 'gök gürültüsü'

'*heft-heft*' 'köpeğin havlaması'

c) Uyak amaçlı bir yapıyla "ilişkili şeylerin" anlamını elde etmek için. Böylece ikinci ismin baş sessiz harfi *m-* ile yer değiştirir. (genellikle gündelik dilde bulunur).

çi 'şey'

çi-mi 'şeyler (öteberi)'

dew 'köy'

dew-mew 'köy ve falan'

werdı 'küçük'

werdı-merdı 'küçük şeyler'

“-” (tire) işaretleri ifadenin bir bütün olarak algılandığını gösterir. Seslerin gerçekleştirilmesi için ve uyaklar için genellikle “-” (tire) işareti uygulanır. Zarf kullanımları için, bakınız a), sözcük “-” (tire) işareti olmadan tekrarlanır.

Ek 4: Türetme Ekleri

Bu tablo bir sözcüğe eklendiklerinde yeni sözcükler meydana getiren en önemli ve üretken eklerle genel bir bakış sağlar.

Ek	Kök	Sonuç
-ey soyut isim yapar	rınd 'iyi'	rındey 'iyilik'
-in soyut isim yapar	qeçek 'çocuk'	qeçkin 'çocukluk'
-ok ilişik sıfat/isim yapar	bermı 'ağlama'	bermok 'sulu gözlü'
-ox [x]~[ŷ] ³⁰ kılıcı ad	abırrna- 'ayırma'	abırrnayox 'bölücü'
-ek, -ık küçültme/sevimlileştirme	tüt 'erkek bebek'	tütek 'küçük erkek bebek'
-êr ağaçın adının belirtir	goz 'ceviz'	gozêr 'ceviz ağacı'
-istan ³¹ yer adı	Zaza	Zazaistan 'Zazaların yaşadığı bölge'
-xane 'hane'	nêweş 'hasta'	nêweşxane 'hastane'
-ij ait olma	dew 'köy'	dewij 'köylü'
-za oğlu	bıra 'erkek kardeş'	bırazza 'erkek kardeşin oğlu'
-ki dil; nitelik ³²	Alman 'Alman'	Almanki 'Almanca'
-na ³³ gelecek, bir sonraki	serr 'yıl'	serrna 'gelecek yıl'

³⁰ Ermenice'den gelmiş (Keskin, 2011)

³¹ Mekanı ve yeri belirten eski ekler: -an, -ran, -ig, -ag (mesela *vêrag* 'geçit yeri'; *Tırvêrag*, *Sinag*, *Hüseynig*, *Mûskan* 'köy adları').

³² Örn. *cematki* 'bacak bacak üstünde oturma' anlamında.

<i>-in, -ên</i> sıfat yapar	<i>aw</i> 'su'	<i>awin</i> 'sulu'
<i>-êna</i> zarf yapar	<i>pêt</i> 'sıkı'	<i>pêtêna</i> 'sıkıca'
<i>bı-</i> ³⁴ 'ile'	<i>xo</i> 'kendi'	<i>bıxo</i> 'kendi kendine'
<i>bê-</i> '-sız'	<i>kes</i> 'kimse'	<i>bêkes</i> 'kimsesiz'
<i>nê- / ne-</i> 'değil, yok'	<i>heq</i> 'hak'	<i>neheq</i> 'haksiz'

³³ Geçici görünüşün adlarına eklendiğinde 'gelecek, bir sonraki' anlamına gelir, aksi takdirde, '(bir) diğer': *het-na* 'diğer taraf'.

³⁴ Sıklıkla *bı* 'ile' ekstra bir sözcük olarak ad öbeğinin önüne yerleştirilir. Daha sonra, arka edat *-a* 'ile' ek olarak ad öbeğine bağlanır. Örn. *O bı no babeta tım dewam keno*. 'O, bu yolda her zaman bu şekilde devam eder.'

Kaynakça

Bazı kitap adları ve ek notların Türkçe tercümesi köşeli parantezlerle verilmiştir.

- Arakelova, Victoria (1999/2000). ‘The Zaza People as a new Ethno-Political Factor in the Region’. *Iran and the Caucasus*, no. 3/4, 397-408. Leiden: Brill.
- Aratemur, Yaşar (2010). *Elifbayê Zazaki*. İstanbul: Pêri Yayınları.
- Asatrian, Garnik S. (1995). ‘Dimli’. *Encyclopeia Iranica*. Numera VI, Fasc. 4, 405-411. (<http://www.iranicaonline.org/articles/dimli>).
- Aslan, Cengiz (2011). *Moriber*. İstanbul: Kardelen Yayımcılık.
- Astare, Kemal (2011). *Worte in der Blumensprache – Zonê gulu de qesei*. [Gül dilinde sözcükler.] Almanya, Bonn: Verlag für Kultur und Wissenschaft.
- Aydar, Mehmet (2003). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. Yenişehir, Ankara: Doruk Yayınları.
- Aygen, Gülşat (2010). *Zazaki/Kirmanckî Kurdish*. (Languages of the World/Materials.) Münih: Lincom Europa.
- Ayre*: Pêserokê Ziwanî. (1984-1986). Ebubekir Pamukçu (dznl.).
- Babij, Milla Cuma (2009). *Sîyerê Nebî: Bi Ziwanê Dimilî* [Peygamber’in hayatı: Dimli dilinde]. İstanbul: Nûbihar Yayınları.
- Berz, Koyo (1988). *Na Xumxum a*. [Öykü derlemesi.] Uppsala: Jina Nû Yayınları.
- Berz, Koyo (1995). *Namdarê Sêwregi (I)*. [Siverek ünlüleri.] Stockholm: İremet Förlag.
- Berz, Koyo (2004). Qesebendê Zazaki – Tırki, Zazaca – Türkçe Sözlük. Online sözlük: <http://zazaki.de/zazaki%20ser%20nustey.htm> .
- Bläsing, Uwe (1995). ‘Kurdische und Zaza-Elemente im türkeitürkischen Dialektlexikon. Ethymologische Betrachtungen ausgehend vom Nordwestiranischen’ [‘Türkçe şiveler sözlüğünde Kürtçe ve Zazaca öğeler. Kuzeybatı İrancıca’dan hareketle etimolojik bir inceleme’]. *Near Eastern Languages and Literatures*, Vol. 1, no. 2, ss. 173-218. Leiden: NELL. (<http://home.arcor.de/fidemes/Blaesing-1995-Kurdisch-Zaza.pdf>).
- Bukan, İbrahim (2011). *Zazaca-Türkçe Atasözleri ve Özlü Sözler*. Ankara: Seresur Yayınevi.
- Büyükkaya, Necmetin (1992). ‘Zazaca – Türkçe Sözcük Listesi’. [1971-1982 yıllarında yazılmış.] Büyükkaya, Şerwan (dznl.) *Kalemimden Sayfalar*, ss. 419-468. Spanga, İsveç: APEC.
- Can, Medet (2012). *Hêgayo Bêwahêr*. [Sahipsiz tarla.] İstanbul: Logo Kitabevi.
- Canpolat, Musa (2006). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: kendi yayını.
- Crandall, Marie (2002). Discourse Structures in Zazaki Narrative. Master Tezi, Almanya: Mainz, Joh.-Gutenberg Üniversitesi.
- Cengiz, Daimi (2001). *Dersim Fablları – I*. Ankara: Kalan Yayınları.
- Çağlayan, Hüseyin (2003). *39 ra Jü Pelge (Tertelê Dêrsımı)*. [39’dan bir yaprak (Dersim genositi).] İstanbul: Tij Yayınları.
- Çelker, Xal (2005). *Welat ra Şanikê Şani*. [Ülkeden akşam masalları.] İstanbul: Tij Yayınları.
- Çime: Pêserokê Siyaset, Zuwan u Edatê Zazayan. (2005-2008) Augsburg, Almanya.
- Çimen, Hakkı & Neupert, Sabine (2011). *Pitwezir – Zu Sanika Zazau*. Almanya: kendi yayını.

- Dewran, Hasan (1992). *Feuer seit Zarathustra*. [Zerdüşt zamanından ateş (Zazaki ve Alman şiiirler).] Frankfurt: Brandes & Apsel.
- Dilêr, Azad (1987). *Ez Çizviz Nêzanâ*. (Derwêş Welî tarafından dznl.) Bonn: Enstîtuya Kurdî Şaxê Almanî.
- Diljen, Haydar (1996). *Zıwanê Ma Alfaba*. İstanbul: Yön Matbaası.
- Doğan, D. Mehmet (1996, 11. baskı). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Bahar Yayınları.
- Erdem, Turan (1997). *Ferheng Zazaki – Tırki/ Tırki – Zazaki*. İstanbul: Doz Yayınları.
- Ergun, Fahri (2010). *Diz a Sêregi*. [Siverek kalesi.] İstanbul: Arya Yayıncılık.
- Gagan Çar (1994). *Zaza (Dimili) Dili*. Hollanda: kendi yayını.
- Gippert, Jost (1996). “Die historische Entwicklung der Zaza-Sprache.” [Zazaca'nın tarihsel gelişimi.] *Ware: Pêseroka Zon u Kulturê Ma: Dimili-Kırmanç-Zaza*, no. 10, ss. 148-154. (<http://titus.uni-frankfurt.de/personal/jg/pdf/jg1996f.pdf>; Türkçe çeviri: <http://zazaki.de/zazakide/zaza-tarih.pdf>).
- Gülşat, Aygen (2010). *Zazaki/Kırmanckî Kurdish*. (Languages of the World/Materials 479.) Lincom Europa.
- Gündüz, Deniz (2006). *Türkçe Açıklamalı Kürtçe Kırmancca / Zazaca Dil Dersleri*. İstanbul: Vate Yayınevi.
- Gündüzkanat, Kahraman (1997). *Die Rolle des Bildungswesens beim Demokratisierungsprozeß in der Türkei unter besonderer Berücksichtigung der Dimli- (Kırmanç-, Zaza-) Ethnizität*. [Dımlı (Kırmanç, Zaza) etnisitesine özel bakışla, Türkiye'deki eğitim sisteminin demokratikleşme sürecindeki rolü.] Almanya, Münster: LIT.
- Hadank, Karl (1932). *Mundarten der Zaza, hauptsächlich aus Siverek und Kor*. [Özellikle Siverek ve Kor olmak üzere Zazacanın ağızları.] (Kurdisch-Persische Forschungen, Abt. III, Band IV, Oskar Mann'ın arşivleri, 1901-1907.) Berlin: Walter de Gruyter.
- Hayıg, Rosan (2007). *Mahmeşa – Vîzêr ra Ewro İstanikê Zazayan*. [Zaza masallar (İngilizce ve Almanca çevirileriyle resimli öykü derlemesi).] E. ve B. Werner tarafından dznl. İstanbul: Tij Yayınları.
- Horn, Paul (1988). *Grundriß der neupersischen Ethymologie*. (1. baskı 1983, Straßburg). [Farsca etimolojinin özeti.] Hildesheim, Almanya: Georg Olms Verlag.
- Hübschmann, Heinrich (1897, yeni baskı 1962). *Armenische Grammatik. Erster Teil: Armenische Etymologie*. [Ermenice Gramer. 1. kısım: Ermeni Etimolojisi.] Hildesheim, Almanya: Georg Olms.
- İremet, Faruk (1996). *Zonê ma Zazaki (bı Zazaki, Tırkki, Swêdki)*. Stockholm: İremet Förlag.
- Jacobson, C. M. (1999, 2. baskı). *Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Jacobson, C. M. (2001, 2. baskı). *Rastnustena Zonê Ma (Dımlki – Kırmanckî – Zazaki) eve Fekê Gola Dêsimi / Zazaca Yazım Kılavuzu*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Keskin, M. & Akkoç, U., & Zazaoğlu, M. (2010). *Rıçikê Çekuyanê Zazaki: Zazaca kelimelerin kökeni hakkında Türkçe açıklamalı küçük etimolojik sözcük*. Çalışma yürütülmekte, henüz açıklanmamış.
- Keskin, Mesut (2008). Zur dialektalen Gliederung des Zazaki. [Zazacanın diyalektolojik sınıflandırması.] Master Tezi, Frankfurt: Goethe Üniversitesi. (<http://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/6253>).
- Keskin, Mesut. (2011). ‘Notes on Zaza-Armenian language contact.’ *International Conference on Zaza Studies: The Zaza People: History, Language, Culture, Identity*'de verilen sunum (28-30 Ekim, 2011), Erivan, Ermenistan. Uluslararası dergi “Iran and the Caucasus” (Brill: Leiden-Boston) tarafından düzenlenmiştir.
- Keskin, Mesut (2011). *Zazaca Dil Kursu*. http://zazaki.de/turkce/zazaca_dil_kursu.htm (çalışma yürütülmekte).

- Kocadag, Çeko (2010). *Ferheng: Kirmanckî (Zazakî)-Kurmancî, Kurmancî-Kirmanckî (Zazakî)*. Berlin: Weşanên KOMKAR.
- Kormişkan*: Ziwan û Kulturê Zazayan. (1995-1997). Koyo Berz (dznl.). Stockholm.
- MacKenzie, D. N. (1971). *A Concise Pahlavi Dictionary*. Londra: Oxford University Press.
- Mann, Oskar (1932). ‘Siverek-Zâzâ-Texte’. [Siverek-Zazaca metinler.] *Mundarten der Zâzâ, hauptsächlich aus Siverek und Kor*, ss. 173-210. Karl Hadank tarafından dznl. Berlin: Walter de Gruyter.
- McCarus, Ernest N. (2009) ‘Kurdish’. Windfuhr, Gernot (dznl.) *The Iranian Languages*. ss. 587-633. Londra: Routledge.
- Miraz*: Edebiyat u Felsefê. (2006-2008). İsmail Söylemez (dznl.). Malatya.
- Osman Efendi Babij (1886) *Mewlidê Nebi*. Celadet Ali Bedirxan tarafından basılmıştır (1933). Damaskus.
- Özcan, Mesut (1997). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Pak, Safiya (1997). *Xeribey id Keye dî – In der Fremde zu Hause*. [Gurbette evde, şiirler.] Stockholm: İremet Förlag.
- Pamukçu, Fahri (2001). *Giramerê Zazakî - Zuwanrêznayî*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Paul, Ludwig (1998). *Zazakî: Grammatik und Versuch einer Dialektologie*. [Zazaca: gramer ve diyalektoloji denemesi.] (Beiträge zur Iranistik, Bd. 18.) Wiesbaden, Almanya: Ludwig Reichert.
- Paul, Ludwig (2002). ‘The constituent order of nominal compounds in Zazakî and other Iranian languages’. *Sprachtypologie und Universalienforschung (Language Typology and Universals)*, 55/1, ss. 64-79.
- Paul, Ludwig (2009). ‘Zazakî’. Windfuhr, Gernot (dznl.) *The Iranian Languages*, ss. 545-586. Londra: Routledge.
- Piya*: Peserokê Zıwan u Kulturê Zaza. (1987-1993). Ebubekir Pamukçu (dznl.). Stockholm.
- Pulur, U. (2008). *Elifba Zazakî (Fekê-Zımey-Dêsimî)*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Raya Zazaistan* (1991, 4 sayı). Ebubekir Pamukçu (dznl.). Stockholm.
- Selcan, Zülfü (1998). *Grammatik der Zaza-Sprache (Nord/Dersim-Dialekt)*. Berlin: Wissenschaft & Technik Verlag.
- Taş, Cemal (2007). *Roê Kırmanciyê*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Tiya Sodiri*: Perloda Zon u Zagonê Kırmanc-Zazay. (1995-2001). Frankfurt.
- Todd, Terry L. (2002, 2. baskı). *A Grammar of Dimili (also known as Zaza)*. [Michigan Üniversitesi Doktora Tezinin (1985)]. Stockholm: İremet Förlag.
- Todd, Terry L. & Werner, Eberhard (2012). ‘Azınlık Dillerinin Kutsallığı ve Anadil Temelli Çok Dilli Eğitim’. *Uluslararası Zaza Dili Sempozyumu (13-14 Mayıs 2011)*. Bingöl Üniversitesi Yayınları.
- Tornecengi, Hawar (1999). *Rozê Yena (Kılami)*. [Bir gün gelir (şiirler).] İstanbul: Tij Yayınları.
- Turgut, Harun (2008, 2. baskı). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Turgut, Harun (2008). *Türkçe – Zazaca Sözlük*. İstanbul: Do Yayınları.
- Turgut, Harun (2009). *Türkçe Açıklamalı Zazaca Dilbilgisi*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Vengê Zazaistan: Zaza Halkın Gerçek Sesi*. (2000-2002). ‘Association culturelle des Zaza’ (ed.) Livry Gargan, Fransa.
- Ware*: Pêseroka Zon u Kulturê Ma: Dımılı-Kırmanc-Zaza. (1992-2003). Baiersbronn, Almanya.
- Werner, Brigitte (2006). Features of Bilingualism in the Zaza Community. Dönem Ödevi. Almanya: Marburg, Philipps Üniversitesi. (<http://zazaki.de/english/articels/TerpapierBilingualismWS06.pdf>).

- Werner, Brigitte (2009). 'Terminologie der erweiterten Familienstruktur der Zaza (Region Çermik/Gerger/Siverek)'. [Zaza aile yapısı (Çermik/Gerger/Siverek bölgesi).] Online yayını: http://zazaki.de/zazaki/Kinshipdiagram_deutsch.pdf. İngilizce: http://zazaki.de/zazaki/Kinshipdiagram_englisch.pdf.
- Werner, Eberhard (2012). 'Aspects of the Zaza Worldview.' *Iran and the Caucasus*. Leiden: Brill. [bildirilmiş].
- Zaza Press: Journal of Zaza Language and Culture*. (2000-2004). Faruk Yakup (dznl.). Stockholm.
- Zerqê Ewroy* (1990, 3 sayı). Ferhat Pak (dznl.). Almanya, Wetzlar: Cemate Kulturê Zazayan.

Yıllar süren yoğun bir çalışmanın ardından, Zazaca'nın güney şivesiyle hazırlanan, 11.000 ana sözcüğü ve 5.000'den fazla alt girdi kapsayan sözlük nihayet yayına hazır hale geldi.

Yazarın Türkçe'yi Güneydoğu ağızıyla konuşuyor ve ikinci dil olarak kullanıyor olması yapılan çevirilerde İstanbul Türkçesine göre kaba düşmesine neden olmasına rağmen, özellikle Güney Zazaca'daki tüm varyantları kayda geçirebilmek için, özenli bir çalışma ile, komşu köylerde yaşayan anadiline hakim onlarca kişiyle görüşmüş olması, Zazaca'yı günümüzde kullanıldığı şekliyle yansıtan oldukça zengin ek açıklamalar ve örnek cümlelerle zenginleştirmiş olması da sözlüğün güçlü boyutunu yansıtmaktadır.

Sözlüğe aynı zamanda Türkçe-Zazaca sözcük listesi de eklenmiş ve bununla okuyucunun Zazaca bir kelimeyi kolayca bulması amaçlanmıştır. Ek bölümler Zazaca'nın öğrenimi destekleyen yararlı cümleler, sözdizimini oluşturan morfolojik öğeler (sözcük türleri), tamamlama ve türetme ekleri gibi materyaller içermektedir.

